Kukwe Kuin Ngöbökwe

Wycliffe

Las ilustraciones por Horace Knowles
©The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972,
se encuentran en las páginas:
12, 80, 146, 346, 372, 425, 772 y 777.

Las ilustraciones por Horace Knowles
©The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972,
las adiciones y modificaciones por Louise Bass
©The British & Foreign Bible Society, 1994,
se encuentran en las páginas:
251 y 667.

Las ilustraciones por Louise Bass
©The British & Foreign Bible Society, 1994,
se encuentran en las páginas:
88, 153, 178, 200, 327, 396, 403, 617,
698 y 741.

Las ilustraciones usadas con el permiso de
©1978 David C. Cook Publishing Co.
se encuentran en las páginas:
7, 37, 103, 106, 149, 164, 171, 185,
295, 333, 367, 373, 402, 430, 463,
700 y 799.

Las ilustraciones por Richard y Frances Hook
son del One Year™ Bible Story Book
©Tyndale House Publishers, todas derechas reservadas.
Usadas con permiso.

John Lear ilustraciones coloreadas
© 1960 American Bible Society. Usadas con permiso.

Ilustraciones coloreadas
usadas con el permiso de Louise Bass.

©Wyliffe Bible Translators, 2004
El Nuevo Testamento en Ngäbere de Panamá
Primera Edición
10M 2004

Täräta Ükaninte Krörö

Mateo 1
Kukwe Kuin Jesubtä Tikani Mateokwe
Marcos 109
Kukwe Kuin Jesubtä Tikani Marcokwe
Lucas 177
Kukwe Kuin Jesubtä Tikani Lucakwe
Juan 289
Kukwe Kuin Jesubtä Tikani Juankwe
Hechos 369
Sribi Nitre Jesu Kukwei Ngwianka Köböire
Romanos 467
Tärä Tikani Pablokwe Nitre Romanobokrä
1 Corintios. 516
Tärä Tikani Käne Pablokwe Nitre Corintobokrä
2 Corintios. 557
Tärä Tikani Bobukäre Pablokwe Nitre Corintobokrä
Gálatas 586
Tärä Tikani Pablokwe Nitre Galaciabokrä
Efesios 603
Tärä Tikani Pablokwe Nitre Efesobokrä
Filipenses 618
Tärä Tikani Pablokwe Nitre Filipobokrä
Colosenses. 629
Tärä Tikani Pablokwe Nitre Colosabokrä
1 Tesalonicenses 639
Tärä Tikani Käne Pablokwe Nitre Tesalónicabokrä
2 Tesalonicenses 647
Tärä Tikani Bobukäre Pablokwe Nitre Tesalónicabokrä
1 Timoteo 652
Tärä Tikani Käne Pablokwe Timoteokrä
2 Timoteo 664
Tärä Tikani Bobukäre Pablokwe Timoteokrä
Tito 673
Tärä Tikani Pablokwe Titokrä
Filemón. 679
Tärä Tikani Pablokwe Filemónkrä

Hebreos 682
Tärä Tikani Nitre Hebreokrä
Santiago 718
Tärä Tikani Santiagokwe
1 Pedro 730
Tärä Tikani Käne Pedrokwe
2 Pedro 743
Tärä Tikani Bobukäre Pedrokwe
1 Juan 751
Tärä Tikani Käne Juankwe
2 Juan 762
Tärä Tikani Bobukäre Juankwe
3 Juan 764
Tärä Tikani Bämäkäre Juankwe
Judas 766
Tärä Tikani Judakwe
Apocalipsis 770
Kukwe Mikani Tuare Juanye

Nikwe Nünandre Ño Ngöbö Ngwärekri,
Ye Abko Tä Niere Ja Täritäri Ja Kukweibtä Nie . . 819

Kukwe Kuin Jesubtä Tikani Mateokwe

Mateo

Ni iti kädian nämane Mateo käkwe tärä ne tikani. Niara kädian nämane Leví arato. Mateo abko ni israelita käräbare Jesukwe ja töitikakäre jabe. Jesu ngämi Mateo kärere, känenkri niara abko ngwian käräkä gobran romanobokrä, akwa Jesukwe käräbare ja töitikakäre jabe, ye btäräbe nikani Jesu jiebti. Kä ye ngwane nitre romanobo nämane gobrane nitre israelitabti.

Jesukwe dre dre nuenbare abko Mateokwe tuani ja okwä jenbti, ye abko tikani tärä nebtä. Erere arato, Jesukwe kukwe diribare ño ño abko kukwei nuani kwe, ye abko tikani täräbtä kwe. Mateo käkwe tärä ne tikani bäri nitre israelitakrä, ñobtä ñan angwane niaratre nämane ni ngibiare iti ja diantarikä. Ni jatadre iti nitre israelita Diantarikä abko Ngöbökwe niebare kira. Ni ye abko kä Mesías hebreore amne kä Kristo griegore. Ni Diantarikä juandre Ngöbökwe ye abko Jesu ara abko Mateo tö namani mikai gare nitre israelitareye tärä nebti.

Jesu mräkä känekäne

(Lucas 3.23-38)

1 **1** Jesukristo mräkä känekäne jrei Davikri amne Abrahamkri abko nere:
2 Abraham abko Isaac rün,
Isaac abko Jacob rün,
Jacob abko Judá rün amne
Judá etbakantre mda mda rün arato,
3 Judá abko Fares amne Zara rün amne,
Fares btä Zara meye abko Tamar,
Fares abko Esrom rün amne,
Esrom abko Aram rün,
4 Aram abko Aminadab rün amne,
Aminadab abko Naasón rün amne,
Naasón abko Salmón rün,
5 Salmón abko Booz rün,
(Booz ne meye abko Rahab. Rahab ne abko ñakare israelita.)
Booz abko Obed rün,
(Obed meye abko ni ñakare israelitare kädian nämane Rut.)
Obed abko Isaí rün amne,
6 Isaí abko jrei David rün.

Jrei David abko Salomón rün.
(Salomón ne meye abko nämane käne Uríabe.)
7 Salomón abko Roboam rün,

Roboam abko Abías rün,
Abías abko Asa rün,
8 Asa abko Josafat rün amne,
Josafat abko Joram rün amne,
Joram abko Uzías rün,
9 Uzías abko Jotam rün amne,
Jotam abko Acaz rün amne,
Acaz abko Ezequías rün,
10 Ezequías abko Manasés rün amne,
Manasés abko Amón rün amne,
Amón abko Josías rün,
11 Josías abko Jeconías amne mräkä mda mda rün,
(Jeconías näire abko nitre israelita jänikani ngite kä Babiloniate.)

12 Abti nükaninta kä Israelite, yebti abko Jeconías abko Salatiel rün,
Salatiel abko Zorobabel rün,
13 Zorobabel abko Abiud rün amne,
Abiud abko Eliaquim rün amne,
Eliaquim abko Azor rün,
14 Azor abko Sadoc rün,
Sadoc abko Aquim rün amne,
Aquim abko Eliud rün,
15 Eliud abko Eleazar rün amne,
Eleazar abko Matán rün amne,
Matán abko Jacob rün,
16 Jacob abko José rün.
José ne mden abko ben María namani.
María ne mden abko Jesu meye amne,
Jesu ne mden abko ie nita Kristo niere.

17 Ne aisete Abraham näire nebebe jrei David näire nitre israelita ja mräkärebe namani ni jätäbti nibkä ja täritäri. Yebti David näire abti nitre israelita jänikani ngite kä Babiloniate, ye näire nitre israelita ja mräkärebe namani ni jätäbti nibkä ja täritäri arato. Abti nitre israelita jänikani ngite kä Babiloniate ye täbti nitre ja mräkärebe namani ni jätäbti nibkä ja täritäri nebe Kristo därebare ye näire.

Jesukristo därebare

(Lucas 2.1-7)

18 Jesukristo därebare abko nakaninkä krörö: Jesu ngämi därere, känenkri María, Jesu meye abko nämane mikani jakrä kwärikwäri Josébe. Akwa María ngämi nebe Josébe, ye känenkri María ñan namani mobe, bren kwe kisete Ngöbö Üai Deme köböire. **19** Angwane José, ben María rabadre, José ye abko nämane nüne metre Ngöbö ngwärekri amne ñan tö namani María mikai ene ni jökrä ngwärekri, aisete María tuadremetre kwe kä bube tiebe abko namani nütüre.

20 Ye erere José jatanina nuene, btäräbe angele ni Dänkienkwe jatani, käkwe niebare krörö köböre ie:

José, jrei David mräkä, makwe ñan kä jürä ngwian jabtä María kare ngäbti ja nän mukore, ñobtä ñan angwane ngäbäkre

rabadi kwe, ye abko namani btä Ngöbö Üai Deme di kri köböire.
21 Mdakäre abko, ngäbäkre däredi brare Maríakwe ye abko makwe kädian Jesu,[a] ñobtä ñan angwane juta kwe ngite ngite kukwe kämekäme kisete, ye abko niarakwe dianditari, aisete makwe kädian kore. Abko kore se, niebare angelekwe Joséye.

22 Ni Dänkien abko käkwe blitabare kira niara kukwei niekä köböire, ye erere rabadre bare täte, abkokäre kukwe nakaninkä kore. Kukwe niebare ni Dänkienkwe abko tä tikani krörö niara Kukweibtä:

23 Meri iti kaibe deme ñan
rabadi mobe bren kwe
kisete amne ngobo rabadi
iti kwe.
Ngäbäkre ye abko kädiandi
Emanuel, *Isaías 7.14*

abko niebare ni Dänkienkwe. (Emanuel abko "Ngöböta nibe" nieta.)

24 Yebti José nükaninta ngwäte angwane, angelekwe dre dre nuemna ie, ye erere nuenbare kwe, käkwe María kani ngäbti ja nän mukore. **25** Akwa María ngobo ngämi därere kwe, ye känenkri namanintre ñakare jabe abti ngobo därebare kwe. Ngäbäkre ye abko Josékwe kädiani Jesu.

Nitre ja töitikaka mukebtä nükani Jesu mike ütiäte jae

2 **1** Jesu därebare juta Belénte kä Judeate angwane, ni iti kädian nämane Herodes nämane jreire. Jesu därebare, abti nitre töbtä nünanka mobe kä Judeabtä kä driri nükani juta Jerusalén yete. Nitre ye abko nämane ja töitike mukebtä abko nükani, **2** käkwe kukwe ngwianintari krörö:

¿Jrei nitre israelitakwe därebare abko tä mdente? Muke kwati käkwe niara därebare mikaba gare, ye abko nunkwe tuaba nüke käin kä driri yete, aisete nun jatani mike ütiäte jae, niebare kwetre.

3 Nitre töbtä ja töitikaka mukebtä käkwe kukwe niebare kore, ye gani jrei Herodekwe angwane, niara namani töbike kri. Erere arato, nitre nünanka juta Jerusalénte namani töbike kri arato. **4** Abtä jrei ye käkwe nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre käräbare amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre käräbare kwe arato, bti kukwe ngwianintari krörö kwe ietre:

¿Ni Dianinkä Ngöbökwe abko däredre mdente metre? niebare kwe ietre.

5 Angwane niaratre käkwe niebare mda Herodeye:

Jrei däredre juta Belénte kä Judeate abko gare nunye, ñobtä ñan angwane ni Ngöbö kukwei niekä käkwe tikani krörö:

6 Belén, ma abko juta chi kä
Judá känti nete.
Akwa ma abko ütiäte kri,
juta mda mda ngätäite kä
Judá ye känti,

[a] **1.21** *Jesu* abko käta ni Dänkien Ngöbö tä ni dentari niere hebreore.

ñobtä ñan angwane
gobran kri däredi yete
abko käkwe nitre
israelita tikwetikwe
ngibiadibti, *Miqueas 5.2*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä, niebare kwetre Herodeye.

7 Yebti Herodekwe nitre töbtä ye käräbare tiebe, bti muke tuani ñongwane metre kwetre abko ngwianintari kwe ietre.
8 Angwane Herodekwe niebare ietre:

Mun nän Belén sete amne ngäbäkre ye tä mdente abko munkwe ngwiantari kuin jökrä. Abti kwan munye angwane, tä mdente abko mun jatata niere tie, ti rikadre mike ütiäte siba abkokäre, niebare kwe ietre.

Bti juani kwe Belén. **9** Jrei Herodes käkwe blitabare ünän kore, yebti nitre töbtä ye nikani ta; nikanintre ta angwane muke tuani nüke käin kä driri kwetre, ye ara nikaninta niaratre jie ngwenante abti batibe ngäbäkre nämane, ye känti muke ye namani nünaninkä käin. **10** Nitre töbtä käkwe muke tuani kore angwane, kä namani nuäre kri btätre. **11** Nikanintre gwä angwane, ngäbäkre ye nämane gwi meye Maríabe, btä okwä namani. Angwane namani ngukudokwäbti temen, käkwe ngäbäkre ye mikani ütiäte jae. Yebti kaja ngwian nämane kwetre, ye jue tikani kwetre, bti oro amne kri ngwäri ütiäte kri rä bäne bäne kädianta incienso amne mirra biani ngwarbe kwetre ngäbäkre yeye. **12** Yebti jatanintre nikenta angwane, ñan rikadreta Herodes känti ta abko Ngöbökwe mikani gare köböre ietre, aisete nikaninta ji mdabti nebeta ja käite.

Jesu jänikani ngitie Egipto

13 Abti nitre töbtä ye nikaninante angwane, angele ni Dänkienkwe nükani blite köböre Josébe, käkwe niebare ie:

Näin krö amne ngäbäkre ye btä meye kwe, ye ben nän ngitie jötrö Egipto sete. Ye känti mun raba nüne abti tikwe kukwe mda niedi mae abko makwe ngibia, ñobtä ñan angwane Herodes bike ngäbäkre ye känentari kämikadre. Abko kore se, niebare angelekwe Joséye.

14 Ye btäräbe José nükani dikekä krö, nikani jibti Egipto kukwäre ngitie ngäbäkre yebe amne ngäbäkre ye meyebe kä ikote deo. **15** Ye känti namanintre nünentbe abti Herodes krütani. Kukwe nakaninkä kore, angwane kukwe niebare krörö ni Dänkienkwe niara kukwei niekä köböire ye namani bare:

Ti Odei nämane Egipto,
tikwe käräbareta mento,
Oseas 11.1

abko niebare kwe.

16 Nitre töbtä abko käkwe Herodes ngökani, ye gani Herodekwe angwane, Herodes mätä namani kri krübäte, aisete ñongwane nitre töbtä käkwe muke tuani abko niebare kwetre Herodeye, yebtä Herodekwe töbikabare, käkwe ngäbäkre kiakia därebe nebebe kä kubu ie nämane

nüne Belén amne Belén kenta temen abko Herodekwe kämikamna jökrä. **17** Herodekwe ngäbäkre kiakia kämikamna jökrä kore, ye köböire abko ni Ngöbö kukwei niekä kädian nämane Jeremías käkwe Ngöbö kukwei tikani abko namani bare krörö:

18 Ni kukwei ruen ngetrekä
krikri krübäte juta
Ramate, ye abko Raquel
ngäbriänkä kiakia
kämikani jökrä kän,
mden abko tä müaire ye.
Niara moto mika tö nebeta
jäme, akwa ngäbriänkä
kämikani jökrä kän,
aisete moto ñan
rabadreta jäme,
Jeremías 31.15

abko tikani kore, mden erere namani bare.

Jesu jänikani nüne juta Nazarete

19 Abti Herodes krütani angwane, angele ni Dänkienkwe nükani bliteta köböre Josébe Egipto, **20** käkwe niebare ie:

Näin krö amne ngäbäkre ye btä meye kwe ye ben nänta kä Israelite, ñobtä ñan angwane nitre tö namani ngäbäkre ye kämikai abko krütanina jökrä, aisete mun rikata, niebare angelekwe Joséye.

21 Ye btäräbe José nükani dikekä krö, bti nikani jibti ngäbäkre yebe amne ngäbäkre ye meyebe nebeta kä Israelite.

22 José nikaninta kore, nikani, nikani, nikani akwa ni iti kädian nämane Arquelao nämane gobrane mda rün mrö Herodes täte, ye gani kwe angwane, kä jürä namani kri btä. Abtä ñan nikani nebe kä Judeate. Angwane niara ñan rabadre nüne yete abko Ngöbökwe mikani gare köböre ie, abtä käkä Galilea, känti nikani jirekäbe. **23** Namani Galilea angwane, nikani nüne juta Nazarete. Jesu abko nazarebo niedre btä abko nitre Ngöbö kukwei niekä köböire Ngöbökwe kukwe niebare, ye erere namani bare jökrä kore.

Juan Bautista käkwe ji tikani Jesu käne

(Marcos 1.1-8; Lucas 3.1-17; Juan 1.19-28)

3 **1** Abti kä nikanina raire ta angwane, batibe ni iti kädian nämane Juan Bautista[b] jatani dirire kä kaibete kä Judea känti. **2** Juan nikani dirire krörö: Ngöbö kä käinbti kebera nüke gobrane ni ngätäite, aisete kukwe kämekäme kite temen, bti ja töi kwiteta Ngöbö kukwäre abko nikani niere kore. **3** Juan ne mden abko btä Ngöbökwe kukwe niebare kira niara kukwei niekä Isaías köböire abko krörö:

Ni iti näin ñäke jume ja
dibti kä kaibete, käkwe
niedi krörö:
Ji ükateta kuin biare jrei
känenkri, ye kwrere ja

[b] **3.1** Kukwe *Bautista* käta ni ngökaka ñöte niere. Juan kädian nämane Bautista ñobtä ñan angwane niara nämane ni ngökö ñöte.

töi mike kuin biare ni
Dänkien käne munkwe.
Ji ükateta niken metre ta,
ye kwrere ja töi ükete
metre ni Dänkien käne
munkwe abko näin niere,
Isaías 40.3

abko Ngöbökwe niebare kore Juanbtä Isaías köböire.

4 Juan abko nämane kameo drüen dikani dänre kite jabtä amne nämane mäkete nbikwatabti jae amne mrö kweta nämane kwe abko tröda btä munkö känsenta.[c] **5** Juan nämane dirire kore angwane, ni kwati nünanka juta Jerusalén amne kä Judeate btä ni kwati nünanka känimekänime Ñö Jordán bäre temen abko nükani jökrä niara kukwei nuen. **6** Angwane nitre ye abko namani ja ngite niere Ngöböye angwane, Juan namani ngökö Ñö Jordánte. **7** Akwa Juan nämane nitre ngökö ñöte, ye känti nitre bariseo amne nitre saduseo nükani kwati siba abko btä Juan okwä namani angwane, Juankwe niebare krörö ietre:

¡Mun abko tbi krübäte kwrere! ¿Ngöbö kebera mun mike ja ngie nuen kri krübäte, yebtä nirekwe mun mikani mokre amarebti mun kite nüke siba nete ye? **8** Munkwe ja töi kwitadreta era metre Ngöbö kukwäre bkänä tödekakäre bti abko erere munkwe nüna ni mda mda okwäbti. **9** Erere arato, munkwe ñan töbika krörö jabtä: Nun abko Abraham mräkä, aisete Ngöbökwe ñan nun mikadi ja ngie nuen, munkwe ñan nütü, ñobtä ñan angwane jä tuen temen sete, se abko ngwarbe, akwa Ngöbö raba kwite Abraham mräkäre arato abko ti tö nibi niei metre kore munye. **10** Mdakäre abko, kri mden mden ñan ngwä nebe kuin, ye abko kräke ü mikanina biare tikakakrä ngätrite ta. Abti tikakata jökrä angwane, ñukwä mikata btä, ye kwrere jire Ngöbökwe mun mikadi ja ngie nuen, munkwe ñan ja töi kwitadre Ngöbö kukwäre angwane.

11 Nire nire käta ja töi kwiteta Ngöbö kukwäre, käta kukwe kämekäme kite temen, ye abko tita ngökö ñö aibe te, akwa ni jatadi iti ti jiebti abko bäri di kri ti ngwä, aisete ti abko ja ñan rükadre töre jire chi tie sandalia ngwena kräke.[d] Ni ye abko käkwe Ngöbö Üai Deme mikadi nüne munbtä amne mun mikadi deme kwe. **12** Ne abko, niarakwe dre nuendi abko ti bike niere munye abko krörö: Nura kädianta trigo juankata mürete amne trigo kwä kuinkuin aibe ükakröta jenena, bti ükata gwi. Kwata abko kukwata ñukwä jutrate, ye kwrere ni ye abko tä juto biare

[c] **3.4** Juan nämane ja ngwä kite kore, ye kwrere nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira nämane ja ngwä kite arato.

[d] **3.11** *sandalia ngwena.* Jesu näire ni klabore abko bäri ene ni mda mdakrä. Niaratre aibe nämane sandalia ngwena ni mdakrä, aisete Juan nämane ja bä mike bäri ene ni klabore ngwä.

ni Ngöbökwe erere ükakrökä jökrä nünakäre jabe amne tä juto biare ni kukwe kämekäme nuenkä abko erere kitakäre ñukwä jutra nötöte ñakare te ja tare nikakäre kärekäre. Munkwe ñan ja töi kwitadre Ngöbö kukwäre ne ngwane, kukwe rakadikä kore munbtä arato. Abko kore se, niebare Juankwe ietre.

Juankwe Jesu ngökani ñöte

(Marcos 1.9-11; Lucas 3.21-22)

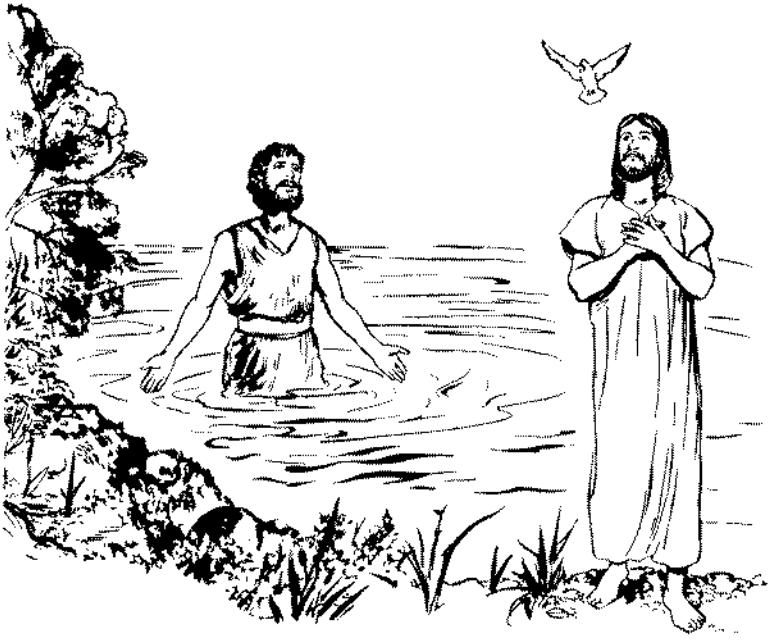
13 Kä ye ngwane abko, Jesu nämane Galilea, nikani nebe Juan känti Ñö Jordánte mda, Juankwe ngökadre ñöte abkokäre. **14** Akwa namanina yete angwane, Juan ñan tö namani ngökai ñöte, käkwe niebare ie:

Ma bäri ütiäte ti ngwä, aisete makwe ti ngökadre ñöte bä amarebti ma kite ja mike ngökadre ñöte tie se, niebare kwe Jesuye.

15 Angwane Jesukwe niebare mda ie:

Jändrän mden mden tuen kuin Ngöböye, yebtä abko nikwe Ngöbö Kukwei mikadre täte, aisete makwe ti ngökadre ñöte, niebare kwe Juanye.

Ye erere nükaninbti Juanye angwane, Jesu ngökani ñöte kwe. **16** Jesu ngökani ñöte, jataninta ñöte käin angwane, kä käin se namani tuen ñäkänintbe ie angwane, Ngöbö Üai jatani ütü bä kwrere timonkwäre, nükani mate Jesubti, namani tuen ie. **17** Ye btäräbe ni kukwei

Ngöbö Üai ütü bä kwrere tä nüke mate Jesubti (Mateo 3.16-17)

jarabare kä käinbti, käkwe niebare:

Ni ne abra ti Ngobo tikwe. Niara tare kri tikwe. Niara käi nuäre kri tibtä, niebare kore kä käinbti.

Diablukwe Jesu nuaninte ja käne

(Marcos 1.12-13; Lucas 4.1-13)

4 **1** Yebti diablukwe Jesu nuadrete ja käne, abkokäre Ngöbö Üai nikani ngwena kä kaibete mda. **2** Ye känti köbö gre ketebu dibire rare Jesukwe mröbare ñakare amne mrö jatani krübäte ie. **3** Angwane diablu jatani nüke Jesu ken, Jesu nuatekäre ja käne, käkwe niebare ie:

Ma abko Ngöbö Odei era metre bkänä ne ngwane, jä se kwite mröre jae, niebare kwe ie.

4 Akwa Jesu käkwe niebare mda diabluye:

Ñakare. Ngöbö Kukwei tä tikani krörö:

> Ñan mrö aibebti ni rabadre nüne, akwa kukwe kwatirekwatire niebare Ngöbökwe, yebti ni rabadre nüne,
>
> *Deuteronomio 8.3*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä, niebare Jesukwe ie.

5 Yebti diablu nikani Jesu ngwena juta deme Jerusalén mda, känti nikani Jesu ngwena mobe ju blitakrä Ngöböbe bti käin, **6** käkwe niebare ie:

Ma abko Ngöbö Odei era metre bkänä ne ngwane, ja täkete timon nete, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei tä tikani krörö mabtä:

> Ngöbökwe angeletre juandi ma ngibiare abko käkwe ma kadi ngäbti kisete, ma ngoto ñan matadre jäte temen abkokäre,
>
> *Salmos 91.11-12*

aisete ja täkete timon, ma abko Ngöbö Odei ara mikakäre gare ni jökräye, niebare diablukwe Jesuye.

7 Abtä Jesukwe niebare mda ie:

Ñakare. Ngöbö Kukwei tä tikani abko käta niere krörö arato:

> Ni Dänkien Ngöbö käkwe ja kukwei mikadre täte ya, ñakare ya amne niara di tärä ja kukwei ngwiandre bare ya, ñakare ya abko makwe ñan nuate ja käne ja gakäre ben,
>
> *Deuteronomio 6.16*

abko tä tikani kore, aisete tikwe ñan ma kukwei mikai täte, niebare kwe diabluye.

8 Yebti mrä, ngitio bäri mente käin, yebti diablu nikani Jesu ngwena mda. Ye känti abko diablukwe juta kä jökräbti temen mikani tuadre Jesuye amne, jändrän ütiäte krikri juta kwatirekwatire te, ye abko mikani tuadre jökrä kwe arato ie. **9** Bti niebare kwe ie:

Ma rabadi ngukudokwäbti temen ti ngwärekri käkwe ti mikadi ütiäte jae ne ngwane, tikwe juta se btä jändrän ütiäte krikri se biandi jökrä mae, niebare mda kwe Jesuye.

10 Abtä Jesukwe niebare ie:

Satana, nän mento nete, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei tä tikani abko käta niere krörö:

Ni Dänkien Ngöbö aibe
mikadre ütiäte jae amne
niara aibe kräke sribidre,
Deuteronomio 6.13

abko nieta kore, aisete tikwe ñan ma kukwei mika täte, niebare mda kwe diabluye.

11 Angwane diablukwe kä mikaninkä Jesubtä, bti angele nükani ruäre abko namani Jesu die mike.

Jesu nikani Ngöbö kukwei kuin dirire kena

(Marcos 1.14-15; Lucas 4.14-15)

12 Yebti Juan Bautista kitani ngite kä teri gani Jesukwe angwane, Jesu nikaninta Galilea, **13** akwa ñan namani nüne mda juta Nazarete, akwa nikani nüne juta Capernaúmte Ñö Okwä Kri Galilea köräbti. Ñö Okwä Kri Galilea, ye bäre temen abko Zabulón btä Neftalí mräkätre käkwe nünabare kira, känti juta Capernaúm nämane Jesu näire abko te Jesu nikani nüne.
14 Kukwe niebare Ngöbökwe niara kukwei niekä Isaías köböire rabadre bare, abkokäre Jesu nikani nüne yete. Kukwe ye abko tä tikani krörö:

15 Kä Zabulónkwe amne kä
Neftalíkwe abko tä Ñö
Jordán kwärä nakriri
amne tä Ñö Okwä Kri
köräbäre.
Kä ye abko tä kä Galileate
arato, känti nitre ñakare
israelitare tätre nüne.
16 Nitre israelita ye abko
nämane näin kä ikote,
akwa ñotra trä kri dirare
jatabare ietre.
Erere arato, niaratre
nämane nüne kä ikote
mento Ngöböye
angwane, Ngöbö trä
ngitianinkä ngwen kräke,
kukwe metre Ngöbökwe
mikakäre gare ietre,
Isaías 9.1-2

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä abko erere namani bare.

17 Kä ye ngwane mentokwäre Jesu nikani dirire, kä nikani niere krörö: Ngöbö kä käinbti kebera nüke gobrane nibti, aisete munkwe kukwe kämekäme kita temen, bti ja töi kwiteta Ngöbö kukwäre munkwe abko Jesu nikani niere kore.

Jesukwe ni käräbare nibkä ja töitike jabe

(Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11)

18 Abti bati Jesu nämane dikekä Ñö Okwä Kri Galilea köräbäre angwane, ni ja etbare nämane nibu ñö köräbti, btä okwä namani. Ni ye abko iti kädian nämane Simón, akwa kädian nämane Pedro arato amne, etba kwe kädian nämane Andrés. Niaratre abko gwa gaka, aisete nämane krade kite ñöte, btä Jesu okwä namani.
19 Angwane Jesu nikani känti, käkwe niebare ietre:

Mun brän tibe amne munta gwa gaen ño, ye kwrere tikwe mun mikadi ni ngwianka Ngöböye, niebare Jesukwe ietre.

20 Ye btäräbe, niaratre käkwe krade kitani temen, bti nikani Jesube.

21 Yebti Jesu nikani mda mentokwäre se kwrere angwane, ni ja etbare nämane nibu mda, btä okwä namani. Nitre ye abko iti kädian nämane Santiago amne etba kwe abko kädian nämane Juan. Niaratre nibu abko Zebedeo ngäbriänkä. Nitre nibu ye abko nämane rute rünbe krade gudike, btä Jesu okwä namani angwane, Jesukwe kärä-bare ja töitike jabe arato. **22** Ye btäräbe niaratre käkwe ru amne rün mikaninte yete, bti nikani Jesube.

Jesukwe ni bren bren mikaninta kuinta

(Lucas 6.17-19)

23 Abti Jesu nikani dikekä kä jökräbti temen kä Galileate angwane, Ngöbö kä käinbti kebera gobrane nibti abko nikani dirire sinagogate[e] kä ketareketa-re te. Erere arato, ni bren bätäkä ngwarbe abko Jesu namani miketa kuinta. **24** Yebtä abko blita namani jökrä kä Siriate angwane, ni bren ño ño erere jänamani kite jökrä Jesuye. Ere-re arato, ni bren üai käme kisete jänamani nüke Jesuye amne kä nötöte nibti amne ni ruen ñakare ngrabare jänamani nüke jökrä Jesuye angwane, Jesu namani miketa kuinta jökrä. **25** Yebtä abko, ni kwati nünanka kä Gali-leate juta ketareketare te Decá-polite amne nitre Jerusalénbo btä ni nünanka kä Judeate amne ni nünanka Ñö Jordánbtä kä dri-ri abko namani dikekä kwati Jesu jiebti.

Kukwe diribare Jesukwe ngitiobtä

(Lucas 6.20-23)

5 **1** Nitre namani dikekä kwa-ti dikaro Jesube namani tuen ie angwane, nikani minto-kwäre nebe ngitiobtä, känti namani täkänintbe temen. Angwane nitre ja töitikaka ben käkwe krötabare ken. **2** Angwa-ne Jesu nikani dirire krörö ietre:

3 Nire nire käta ja mike bobre Ngöböbtä, ye abko Ngöbökwe die mikadi amne kä rabadi nuäre btä, ñobtä ñan angwane Ngöbö kä käinbti tä gobrane bti.

4 Nire nire tätre ja müaire, ni ye abko Ngöbökwe die mikadi amne kä rabadi nuäre btä, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe moto mikadita jäme.

5 Nire nire ñan tä bike kri ni mda mda okwäbti abko Ngöbökwe die mikadi amne kä rabadi nuäre btä, ñobtä ñan angwane

[e] **4.23** *Sinagoga* abko ju känti nitre israelita nämane gätäre köbö jadükakräte ñäkäkäre Ngöbö Kukweibtä amne Ngöbö mikakäre kri. Ye känti nitre israelita nämane kukwe ükete jakrä arato. Nitre israelita nämane nüne juta kwatirekwatire, käntikänti sinagoga nämane.

Ngöbökwe kä temen ne biandi ie.
6 Mröta nebe krübäte nie amne tomna tä nebe krübäte nie, ye kwrere nire nire abko ie nüna metre Ngöbö ngwärekri ye mdei krübäte ie, ni ye abko Ngöbökwe die mikadi amne kä rabadi nuäre btä, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe mikadi nüne metre täte jökrä.
7 Nire nire abko ie ni mda mda tä nebe ruentari tare, ni ye abko Ngöbökwe die mikadi amne kä rabadi nuäre btä, ñobtä ñan angwane niara rabadi ruentari tare Ngöböye arato.
8 Nire nire käta ja töi ngibiare kuin deme, ni ye abko Ngöbökwe die mikadi amne kä rabadi nuäre btä, ñobtä ñan angwane niaratre käkwe Ngöbö tuadi.
9 Nire nire käta sribire ni mda mda mikakäre ja mäketa, ni ye abko Ngöbökwe die mikadi amne kä rabadi nuäre btä, ñobtä ñan angwane niaratre abko ja ngäbriänkä niedi Ngöbökwe ietre.
10 Nire nire käta nüne metre Ngöbökrä abtä tä ja tare nike, ni ye abko Ngöbökwe die mikadi amne kä rabadi nuäre btä, ñobtä ñan angwane Ngöbö kä käinbti tä gobrane bti.
11 Amne ni mdakwe ñäkä taretare munye amne mun mika ja tare nike amne tödekabtä tibti ni mda mdakwe kukwe käme nie ngwarbe bätäkä ngwarbe mun rüere, ye ngwane Ngöbökwe mun die mikadi amne kä rabadi nuäre munbtä. 12 Mun raba ja tare nike kore angwane, munkwe kä ngwian bäri nuäre jabtä amne kä raba juto munbtä, ñobtä ñan angwane munkwe ja tare nikadi ye ütiäre abko Ngöbökwe jändrän kuin biandi munye kä käinbti sete. Munkwe kä ngwiandre nuäre kore jabtä arato, ñobtä ñan angwane nitre Ngöbö kukwei niekä kira abko rüe käkwe mikani ja tare nike kore arato.

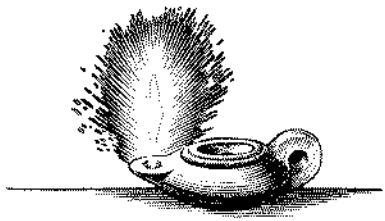
Mren amne ñotra trä

(Marcos 9.50; Lucas 14.34-35)

13 Mdakäre abko, mren abko kuin ngri ngibiakrä amne jändrän mikakrä bänänte, ye kwrere mun abko mren kwrere kä nebtä, akwa bänän riadrekä rabadre tibo amne ñan bänän rabadreta mren kwrere. Mren bänän rabadre tibo, ye abko rikadre ngwarbe, aisete ñan rabadre kuin mda, aisete kitadrekä amne ni jökrä rabadre dikekä bti ta. Ne aisete mren bänän kuin ye kwrere munkwe ja ngibia, ni mda mda rabadre Ngöbö tuen munbtä abkokäre.

14 Mdakäre abko, ñotra träte käta nebe tuen nie kä ikote, ye

kwrere munta ñotra trä kwrere kä nebtä amne juta mikata ngitio kribti käin, ye abko ñan raba ja rükente ni okwä bäre kä ikote, ye kwrere munta kä nebtä.

Ñotra nitre israelitakwe bä nämane kore (Mateo 5.15)

15 Erere arato, ñotra jutra mikata angwane, mikata ñakare kaja täni, akwa mikata mobe üräbtä käin trä rabadre ngitie jökrä gwita temen, ni jökrä gwi, ie kä rabadre tuen abkokäre. **16** Ye kwrere arato, munta nüne Ngöbö träte, ye rabadre tuen ni mda mdaye, abkokäre munkwe ja töi mika nüne era metre Ngöbökrä mun rabadre ñotra trä ye kwrere ni mda mda okwäbti amne, munkwe jändrän kuinkuin nuendre kore ni mda mda okwäbti, ye köböire abko jatadi mun Rün kä käinbti ye käikitekä siba.

Jesu jatani Ngöbö Kukwei mikakäre bare täte

17 Mdakäre abko, ti jatani nete, ye abko ñan Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikakäre ngwarbe. Erere arato, Ngöbö kukwei niekä mda mda käkwe Ngöbö Kukwei tikani ye abko ti ñan jatani mikakäre ngwarbe, akwa ti jatani kukwe ye mikakäre bare täte jökrä. **18** Ye abko, ti bike kukwe era erere niere krörö munye: Kä käinta amne kä temen ne tädi kore angwane, tärä okwä bäri kiakia tä tikani Ngöbö Kukweibtä, ye abko ñan diandrekä jire chi kwati abti jändrän jökrä mikanintbe Ngöbökwe rabadi bare täte jökrä ie. **19** Ne aisete, kukwe biani nuendre Ngöbökwe nie, yebtä kukwe bäri chi tä tikani abko nire nire ñan tä mike täte amne ni mda mda käkwe ñan mikadre täte abko dirita ietre arato, ne ngwane ni ye abko rabadi bäsi ütiäte ñakare kä käinbti, Ngöböta gobrane ye känti; akwa nire nire tä kukwe ye mike täte amne ni mda mdakwe mikadre täte arato abko tä dirire ietre, ni ye abko rabadi ütiäte kri kä käinbti sete, Ngöböta gobrane ye känti. **20** Tita niere kore, ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre btä nitre bariseo tätre nüne ño, yebti ta munkwe ñan nünandre bäri era metre Ngöbö okwäbti ne ngwane, Ngöbö kä käinbti tä gobrane ye känti mun ñan rabadi nüne.

Ñan ni mda kämikadre

(Lucas 12.57-59)

21 Mdakäre abko, mun mräkä kirakira abko ie Ngöbö Kukwei diribare krörö abko munkwe kukwei nuanina: Makwe ñan ni mda kämika, niebare ietre amne nire nire käta ni mda kämike abko dokwäre mikadre ja ngie nuen. **22** Akwa ti abko käta niere krörö munye: Nire nire rabadre

romon mräkäkrä, ye dokwäre Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen. Nire nire abko käkwe "Ma ngwarbe, dokwä töi ñakare," niedre kwe mräkäye, ye dokwäre abko järikadre ngite Sanedrin ngwärekri kukwe ükatekäre kräke. Amne nire nire käkwe niedre mräkäye: "Ma ngututu käme ngwarbe," niedre kwe, ni ye abko rabadi mikani biare kitadre Ngöbökwe ñukwä jutrate kä ja tare nikakrä ye känti mräkä ye dokwäre.

23 Ne aisete, ma rika jändrän ngwena kukwadre Ngöböye ñukwä gräbti ja ngite ütiäre ju blitakrä Ngöböbe känti ne ngwane, ma rabara yete, ye btäräbe ma mräkä iti romon makrä, ye rükata töre mae, **24** ne ngwane jändrän ye makwe mikate ñukwä grä ken yete, abti ma jana ja mäketa käne ma mräkäbe, bti ma jatata, käkwe jändrän ye bian kukwadre Ngöböye.

25 Mdakäre abko, nane rürümon ütiä mabti ni mdakwe abtä ni ye jata niken ma kite ngise kritoboye angwane, mun ngämi nebe kritobo känti, känenkri makwe kukwe ükate ben, niara ñan rikadre ma ngwena kritobo känti abkokäre, ñobtä ñan angwane makwe ñan nuendre kore ne ngwane, nane ni ye rikadre ma ngwena nebe kritobo ngwärekri amne kritobo abko käkwe ma kitadre ngise guardiaye amne nane guardiakwe ma kitadre ngite kä teri. **26** Ye känti abko makwe ñan ngwian biandre täte jökrä ja ütiäre, känenkri ma ñan tikadreteta jire chi abko ti tö nibi niei metre munye.

Ni gure ñan rabadre ja mike gure ni mdabe

27 Mdakäre abko, Ngöbö Kukwei tä tikani abko mun tärä kukwei nuen abko krörö: Mata gure, makwe ñan ja mika gure bati bati abko niebare kore. **28** Akwa ti abko bike niere krörö munye: Nire nire käkwe meri tuadre ja käne amne tö rabadre ie jakrä, ni ye käkwe meri ye mirira ja ken ja töite, aisete ngite Ngöböye abko tita niere munye. **29** Ne aisete, ma okwä küde ruenkri, köböite makwe ja mika ngite Ngöbö rüere ne ngwane, ma okwä ye makwe dianka mento jae, bti makwe kitaka mobe, ñobtä ñan angwane ma ngrabare chi ye abko diandrekä mento ye abko rabadre bäri kuin makrä amne ñan ma ngrabare rikadre ngöi jökrä kä ja tare nikakrä känti. **30** Erere arato, ma kise ruenkri, köböite makwe ja mika ngite Ngöbö rüere ne ngwane, makwe ja kise ye tikaka ta, bti makwe kitaka mobe mentokwäre, ñobtä ñan angwane ma ngrabare chi diandrekä mento ye abko rabadre bäri kuin makrä amne ñan ma ngrabare rikadre ngöi jökrä kä ja tare nikakrä känti.

Meri ñan tuametre

(Mateo 19.9; Marcos 10.11-12; Lucas 16.18)

31 Mdakäre abko, kukwe diribare krörö Ngöbö Kukweibtä

abko garera munye: Nire nire tö rabadre meri kwe tuaimetre, ye ngwane täräkwata biandre kwe merire kweye, niarata merire kwe ye tuemetre era metre abko mikakrä gare. **32** Akwa ti abko käta niere krörö: Meri ja mike ngite ñakare brare mda mdabe, akwa brare kwe käkwe tuadremetre, ye ngwane merire ye käkwe ja mikadre gure brare mdabe angwane, ni gure käta ja mike ngite bati bati ni mda mdabe, ye kwrere brare käne köböite meri ye rabadre ja mike ngite. Erere arato, meri tuanimetre brarekwe, ye ben ni mdakwe ja mikadre gure ne ngwane, ni gure käta ja mike ngite bati bati ni mda mdabe, ye kwrere ja mikadi ngite kwe.

Ja kukwei biandre ño era metre

33 Mdakäre abko, kukwe niebare mun mräkä kirakiraye abko munkwe kukwei nuanina arato abko krörö: Jändrän jökrä rabadre bare täte mae mata niere ni Dänkien käbti, ye erere makwe ja kukwei mika täte jökrä, käkwe ñan ja kukwei kitadre temen, niebare kira. **34** Akwa ti abko käta niere krörö munye: Munkwe ñan ja kukwei bian jändrän käbti. Erere arato, kä käinta se käbti tita ja kukwei bien, munkwe ñan nie, ñobtä ñan angwane Ngöbö abko tä gobrane kä käinbti yete, aisete bäri ütiäte. **35** Erere arato, kä temen ne käbti tita ja kukwei bien, munkwe ñan nie, ñobtä ñan angwane kä temen ne abko Ngöbökwe arato. Erere arato, Jerusalén se käbti tita ja kukwei bien, munkwe ñan nie, ñobtä ñan angwane juta Jerusalén abko juta Jrei kri Ngöbökwe kräke, aisete bäri ütiäte arato. **36** Mdakäre abko, mun dokwä jen munkwe ye käbti, munta ja kukwei bien, munkwe ñan nie, ñobtä ñan angwane mun di ñakare jire ja dokwä drüen mikakäre krati ngwen amne drüne. **37** Ne aisete, munkwe "jän" nie ne ngwane, munkwe "jän" nie kwatibe; munkwe "ñakare" nie ne ngwane munkwe "ñakare" nie kwatibe arato. Yebti munkwe kukwe mda niedre ne ngwane, munkwe ja mikadre ngite.

Ñan ja ngie mikadre

(Lucas 6.29-30)

38 Ngöbö Kukwei tä tikani abko mun tärä kukwe nuen abko krörö: Ni iti käkwe ni okwä diandrete ne ngwane, niara okwä diandrete ie ja dokwäre arato. Erere arato, ni tu diandrekä kwe ne ngwane, tu diandrekä ie ja dokwäre arato abko munkwe kukwe nuani. **39** Akwa ti abko käta niere krörö munye: Nane ni mdakwe kukwe nuen blo ma rüere, akwa makwe ñan ja ngie mika amne jirekäbe makwe jändrän kuin nuen krörö kräke: nane ni mdakwe ma meta ngwäre küde ruenkri yebtä ma mikakäre ngwarbe jae, ne ngwane makwe ja ngwäre kwäräkri mika ie. **40** Erere arato, nane ni mdakwe ma kita ngise, bti tö raba

dän denkä ötati makän ne ngwane, dän mdara jire makwe, ye makwe bian ie arato. **41** Mdakäre abko, nane ni mdakwe tribe ngwiamna milla krati jakrä mae ne ngwane, ja moto kuinbti ma rika tribe ngwena milla krobu kräke. **42** Erere arato, nane ni mdakwe jändrän makwe kärä mae angwane, makwe bian ie. Nane ni mdakwe jändrän kärä ütiädre mae ne ngwane, makwe bian ie abko ti tö niei kore munye.

Nikwe ni rüe taredre

(Lucas 6.27-28,32-36)

43 Mdakäre abko, Ngöbö Kukwei tä tikani abko mun tärä kukwe nuen abko krörö: Makwe ma mräkä tare amne ma rüe abkobtä makwe bätä ngwian abko munkwe kukwe nuanina kore. **44** Akwa ti abko bike niere krörö munye: Munkwe mun rüe tare amne nire nire tä näin kisere mun jiebti mun mikakäre ja tare nike, ye abko kräke munkwe blita Ngöböbe. **45** Munkwe nuendre kore ne ngwane, mun Rün tä kä käinbti sete, ye kwrere mun rabadi amne mun rabadi niara ngäbriänkäre era metre arato. Munkwe nuendre kore, ñobtä ñan angwane mun Rün kä käinbti tä ñänä mike nüke käin ye abko tä trä ngitiekä jökrä ni käme kräke amne ni kuin kräke. Erere arato, tä ñü mike näkäen temen, ye abko ni nünanka metre niara ngwärekri kräke tä näkäen amne ni nünanka käme niara rüere kräke tä näkäen arato.

Mun Rün abko käta ni jökrä tarere kore, ye kwrere munkwe nuendre arato, **46** ñobtä ñan angwane ¿nire nire käta mun tarere ye aibe munkwe taredre angwane, Ngöbökwe ütiä biandi munye, munta nütüre ya? Ñakare, ñobtä ñan angwane nitre ngwian käräkä gobran romanobokrä abko tä nebe tuen käme dikaro munye, ye abko tä nuene kore abko kwrere munkwe nuendre siba. **47** ¿Erere arato, mun mräkä aibe ie munkwe köbö ngwiandretari, ye angwane munta jändrän nuene bäri kuin ni mdakrä ya? Ñakare, ñobtä ñan angwane nitre ñakare israelitare abko tuen ngutuuture munye abko käta nuene kore, ye kwrere munkwe nuendre siba. **48** Ne aisete mun Rün kä käinbti abko kuin era metre, ye kwrere munkwe nüna.

Ngwian biandre tiebe

6 **1** Mdakäre abko, munkwe ñan jändrän kuinkuin nuen tuadre ni jökräye ja bä mikakäre kuin ni mda mda okwäbti, ñobtä ñan angwane munkwe nuendre kore ne ngwane, mun Rün tä kä käinbti ye käkwe ñan sribi ye ütiä biandre jire chi munye. **2** Ne aisete munkwe jändrän bian ni bobre die mikakrä angwane, ñan mun rika niere kä jökräbti temen kwäräkwärä mikakäre gare. Nitre ja bä mikaka kuin käta jändrän bien kore amne tätre niken mike gare sinagogate amne tätre

niken ji ngrabare temen mike gare. Yebtä abko ni mda mda käkwe niaratre käikitadrekä abkokäre tätre nuene, aisete tätre jändrän kuin nuene kore, ye abko ütiä nena kwetre abko tita niere metre, aisete munkwe ñan jändrän nuen niaratre kwrere. **3** Ne aisete nane munkwe ni bobre die mika angwane, makwe ñan nie jire chi ma kukwe muko bäri kuinye, **4** akwa makwe nuen kaibe kä bube. Makwe nuendre kore ne ngwane, ma Rün, ie jändrän kaibe tiebe tuen, ye käkwe sribi makwe ye ütiä biandi mae.

Blitadre ño Ngöböbe
(Lucas 11.2-4)

5 Mdakäre abko, mun rika blite Ngöböbe angwane, nitre ja bä mikaka metre tä niken blite krikri Ngöböbe sinagogate. Erere arato, tätre nebe nünaninkä jibtä blitare Ngöböbe. Ye abko, ni jökrä käkwe tuadre blite Ngöböbe, ie töta nebe, käta nuene kore. Ye kwrere munkwe ñan nuen, ñobtä ñan angwane tätre nuene kore ye abko ütiä nena kwetre abko tita niere metre munye. **6** Ne aisete, ma rika blite Ngöböbe angwane, makwe ja ketaka kaibe kä teri gwi, käkwe jukwe dika jabti, bti ma Rün Ngöbö tuen ñakare mae, ben makwe blita kaibe angwane, ma Rün ie jändrän nuenta kaibe makwe abko tuen, käkwe ütiä biandi mae. **7** Erere arato, mun rika blite Ngöböbe angwane, nitre ñakare israelitare tä kukwe arabe niere bäre bäre, yebtä abko ngöbötre ngwarbe käkwe kukwe nuadre amne die mikadre kwetre tä nebe nütüre, aisete tätre blite kore, ye kwrere munkwe ñan blita Ngöböbe amne munkwe ñan kukwe arabe nie bäre bäre ngwarbe. **8** Munkwe ñan ja mika niaratre kwrere, ñobtä ñan angwane munta dre dre mdei nike, ye mun ngämi kärere mun Rünye, ye känenkri tärä nebe gare ie. **9** Ne aisete, munkwe blitadre Ngöböbe angwane, munkwe blitadre krörö ben:

Nun Rün kä käinbti, ma
aibe kä raba mikani
ütiäte ni jökräkwe.
10 Jakwe gobrane nun
ngätäite nete.
Erere arato, ma töta nebe
dre dre nuein kä käinbti,
erere tä nebe bare täte
jökrä, ye kwrere raba
nebe bare täte jökrä kä
nebtä arato.
11 Mdakäre abko, makwe mrö
bian täte nünankrä
nunye mtare.
12 Amne ni mdata ja mike
ngite nun rüere abko
nunta den bti ta, ye
kwrere makwe nun ngite
ma rüere, ye dianka
mento nunbtä arato.
13 Amne kukwe kämekäme tö
nun nuaite ja käne ma
rüere, ye känti makwe
ñan nun jie ngwian.
Akwa makwe nun ngibia
nun rüe diablu ngäniene,
ñobtä ñan angwane ma
aibe tä gobrane amne ma

aibe di kri amne ma aibe raba käikitaninkä kärekäre. Abko kore se. Amen.

14 Munkwe blitadre kore Ngöböbe, ñobtä ñan angwane ni mda tä ja mike ngite mun rüere angwane, munta den jökrä bti ta ne ngwane, munta ja mike ngite Ngöbö mun Rün rüere, ye mun Rün kä käinbti käkwe diandikä jökrä mento munbtä arato. **15** Akwa ni mda tä ja mike ngite mun rüere abko munkwe ñan diandre bti ta amne mun rabadre romon janknu kräke ne ngwane, mun ngite Ngöbö rüere, ye mun Rün kä käinbti käkwe ñan diandrekä mento munbtä arato.

Ja bäindre ño Ngöbökrä

16 Mdakäre abko, munkwe ja bäin Ngöbökrä angwane, munkwe ñan ja bä mika diäne nitre ja bä mikaka metre käta nuene ye kwrere, ñobtä ñan angwane nitre bikaka metre, ye tätre ja bäine angwane, ni jökrä käkwe gadre, abkokäre tätre nebe ja bä mike diäne tuadre ni mda mdaye, akwa tätre nuene kore ye abko ütiä nena kwetre abko tita niere metre munye. **17** Ne aisete makwe ja üka bäin Ngöbökrä angwane, makwe ja ngwäre bätäte amne makwe ja ükate kuin. **18** Mata ja bäine ye ñan gadre mabtä ni mda mdakwe amne, ma Rün tuen ñakare mae aibe käkwe gadre kaibe, abkokäre makwe nuen kore. Ye ngwane abko ma Rün, ie jändrän kaibe tiebe tuen, ye abko käkwe ütiä biandi mae.

Jändrän kuin kä käinbti, jiebti ni rankwadre

(Lucas 12.33-36)

19 Mdakäre abko, munkwe ñan jändrän ütiäte kri ükakrö kabre jakrä kä nebtä, ñobtä ñan angwane kä u käta jändrän juen ngwarbe. Erere arato, jändrän tä niken ngwarbe amne gokä tä niken jändrän goire, aisete munkwe ñan jändrän ükakrö kabre jakrä kä nebtä. **20** Akwa jändrän kuinkuin ütiäte krikri rabadre bäri kabre munkrä kä käinbti abko kräke munkwe sribi, ñobtä ñan angwane kä käinta kä u ñakare jändrän rüere, erere arato jändrän niken ngwarbe ñakare amne ni gokä ñakare arato, aisete munkwe sribi jändrän kä käinbti ye ükakrökäre kabre jakrä, **21** ñobtä ñan angwane jändrän ütiäte krikri tädi ükani mdente jakrä munkwe, ye känti mun töi tädi arato.

22 Mun okwä abko ñotra kwrere munkrä. Ne aisete ma okwä kuin dirare ne ngwane kä trä kuin tä tuen mae, ye kwrere abko ma töita mikani kwatibe Ngöböbti ne ngwane, Ngöbö trä kuin tä nüke gare kuin mae. **23** Akwa ma okwä käme ne ngwane, kä rabadi tuen kä iko kwrere ma bäre temen mae, ne aisete kä trä ngwen tärä mabtä, akwa kä trä ye rabadre tuen drüne kwrere mae, ye abko kä iko ara jire abko rabadre tuen bäri drüne mda mae. Ye kwrere ma

töi ñan tä mikani kwatibe Ngöböbti ne ngwane, bäri ma rabadre nüne kä ikote amne Ngöbö trä kuin ñan rabadre nüke gare jire chi mae.

24 Mdakäre abko, ni ñakare jire abko rabadre sribire bkänkä nibu kräke ja näire, ñobtä ñan angwane sribi bkänkä iti rabadre tare kwe amne mdabtä mätä rabadre; iti kukwei mikadre täte jökrä kwe, akwa mda abko ñan kukwei mikadre täte kwe. Ne aisete ni ñan raba ja töi mike kwatibe sribire Ngöbökrä, ja töi mikare kwatibe ngwian ganankrä kwärä jae.

Ñan töbikadre dikaro mröbtä amne dänbtä

(Lucas 12.22-31)

25 Ne mden kisete, ti bike niere krörö munye: Munkwe mrö ño kwetadre nünankrä amne munkwe dre ñadre tomnane nünankrä jae, yebtä munkwe ñan töbika dikaro. Erere arato, munkwe dän ño kitadre jabtä, yebtä munkwe ñan töbika dikaro, ñobtä ñan angwane nita nüne kä nebtä angwane, nünandre metre Ngöböbe abko bäri ütiäte mrökrä amne ni ngrabare ye abko bäri ütiäte dänkrä, aisete munkwe ñan töbika krübäte dikaro jändrän yebtä. **26** Nukwä tä nikenkä käinta, se mika ñäräre munkwe. Nukwä tä nura nökö ñakare jakrä amne tä ngwä ötö ñakare arato amne ju ñakare kwe mrö ükakrä jakrä, akwa mun Rün kä käinbti käta mrö bien ietre kwetadre. Mun abko bäri ütiäte nukwä kräke, ¿se abko mun Rün käkwe ñan mrö biandre munye ya amarebti munta töbike krübäte dikaro se? **27** Munkwe ñan töbikadre krübäte dikaro kore, ñobtä ñan angwane ni tö rabare ja tuai bäri kri, akwa di ñakare ja mike niren taiti mda kukwäne.

28 Mdakäre abko, ¿ñobtä munta töbike krübäte dikaro dänbtä jakrä se? Kri blü tä niren ño, yebtä munkwe töbika. Tä sribire ñakare jakrä, tä dän dike ñakare jakrä, **29** akwa jrei kri Salomón abko nämane jändrän jökrä tuäretuäre bkäne, akwa dän tuäretuäre kri blü se kwrere abko Salomónkwe kitani ñakare jabtä. **30** Kri blü tä neme jötrö köböitibe, abti jändrinane angwane mikata ngire ñukwäte, akwa Ngöböta ngibiare kuin, ¿ye mun abko ie dän ñan biandre Ngöbökwe ya amarebti munta tödeke ñakare täte Ngöböbti ye? **31** Munkwe ñan töbika dikaro, kä rika kukwe ngwentari krörö jae au: ¿Nikwe mrö ño kwetadi amne nikwe dre ñadi tomnane? Erere arato, ¿nikwe dän ño kitadi jabtä se? munkwe ñan nie kore jae au, **32** ñobtä ñan angwane nitre ñakare israelitare abko bäri tä nakwen kisere jändrän ye jiebti, akwa mun käta dre mdei nike, ye abko garera jökrä Ngöbö mun Rün kä käinbti seye amne niarakwe jändrän ye biandi munye, aisete munkwe ñan töbika dikaro jändrän nünankrä yebtä jakrä. **33** Ne aisete, jändrän jökrä Ngöbökwe tä mikani jenena munkrä, ye

munkwe känäntari käne amne, mun rabadre nüne metre Ngöbö ngwärekri, ye munkwe känäntari arato angwane, jändrän jökrä mdei nikata munkwe ye Ngöbökwe biandi munye arato.
34 Mdakäre abko, köbö mdara jire jatadi jetbe angwane, dre dre rakadikä, yebtä munkwe ñan töbika dikaro, ñobtä ñan angwane köbö jetbe ye abko jatadi kukwe mdara jire ngwena töbikakrä munye, aisete köbö kwatirekwatire te kukwe tärä keta kabre ni mikakäre töbike, aisete kukwe jatadre mate ño ño munbtä jetbe, yebtä munkwe ñan töbika dikaro.

Ñan ñäkädre ni mda mda rüere

(Lucas 6.37-38,41-42)

7 **1** Mdakäre abko, Ngöbökwe ñan kukwe ükadrete mun rüere, abkokäre munkwe ñan bika kri, käkwe ñäkä blo ni mda mda rüere, **2** ñobtä ñan angwane munkwe ñäkädre ño ño ni mda mda rüere, ye kwrere Ngöbökwe kukwe ükadite munkrä. Erere arato, munkwe ñäkädre krübäte ni mda mda rüere ne ngwane, Ngöbökwe kukwe ükadite krübäte mun rüere amne, munkwe ñäkädi chi ni mda rüere ne ngwane, ye näre Ngöbökwe kukwe ükadite mun rüere.

3 Mdakäre abko, kukwe käme btä nita ja mike ngite kri, ye abko ti bike bä mike kri oto kri kwrere amne kukwe chi ye abko ti bike bä mike kä büre chi ye kwrere abko krörö: ¿Kri oto bäri kri tä ma okwäte, ye ño abko ma töbikare ñakare jae amarebti kä büre chi ma mräkä okwäte, abkobtä mata nebe ja ngwen ruen tare yere?
4-5 ¿Ye ñobtä kri oto bäri kri tä ma okwäte abko mata dianka nütüre ñakare jae amarebti, kä büre chi ma mräkä okwäte abko ie mata niere: Ti mräkä, kä büre ma okwäte ye, ti tuemetre denkä jae, mata niere ie? ¡Ye ñan ngwarbe, mata ja bä mike kuin ma mräkäbtä, käta kukwe nuene kore yera! Kri oto kri ma okwäte ye ara jire makwe dianka käne jae. Yebti kä raba tuenta kuin mae angwane, batibe makwe kä büre chi ma mräkä okwäte ye dianka mda ie. Ye kwrere, munta kukwe nuene bäri kämekäme abko okwäbti, ni mdata ja mike ngite chi abko mun ñan bika bäri kise ngwen ni yebtä. Munkwe ñan ñäkä jire chi ni yebtä, akwa kukwe käme, yebtä mun raba moto ulire, bti kukwe ye tuemetre jire jökrä käne, abti mun raba mun mräkä die mike.

6 Ni ruäre abko krübäte amne romon dikaro nukro kwrere. Ni ye ie munkwe ñan jändrän kuin Ngöbökwe bian, ñobtä ñan angwane nane rikwitadre mun rüere amne nukro käkwe ni tikadrekä kiakia ngrabare tubti, ye kwrere jatadre nuene munbtä. Erere arato, ni tärä ruäre abko mtü kwrere käta jändrän ütiäte ni mdakwe perla ütiäte kri kwrere mike ngwarbe jae. Ni ye abko ie jändrän kuin Ngöbökwe ütiäte kri tä munkwe ye abko munkwe ñan kita temen kräke, ñobtä ñan

angwane ñan rabadi ütiäte kräke, aisete dikadikä jökrä bti ta kwe.

Jändrän kärädre janknu Ngöböye

(Lucas 11.9-13; 6.31)

7 Käre munkwe jändrän kärä Ngöböye amne Ngöbökwe biandi munye. Erere arato, munkwe jändrän känäntari Ngöbö känti amne kwandi munye. Erere arato, nita neme jukwebtä jändrän kärere ni mdaye, ye kwrere käre munkwe jändrän kärä jukwebtä Ngöböye angwane, Ngöbökwe jukwe tikadi, käkwe biandi munye, **8** ñobtä ñan angwane nireta jändrän kärere, ye erere bianta ie amne, nireta jändrän känentari jakrä, ye erere tä kwen ie amne nireta ñäke jukwebtä abko ie Ngöböta jukwe tike amne tä jändrän bien ietre.

9 Ngöböta jändrän bien kore, yebtä abko ti bike kukwe bä mike krörö mda: ¿Mun mden ie ngäbäkre munkwe tä ban ribere kwetadre jae amne munta jä bien kwetadre ie? **10** Erere arato, ¿mun mden ie ngäbäkreta gwa kärere kwetadre jae amne munta tbi krübäte bien kwetadre ie? **11** Mun abko moto käme, akwa ngäbäkre munkwe, ie jändrän kuin bian gare munye. ¿Se mun Rün kä käinbti bäri moto kuin munkrä se abko munkwe jändrän kuin kärädre ie abko ñan biandre kwe munye ya? ¡Jänri! Munkwe dre dre kärädre ie, erere biandi kwe munye.

12 Mdakäre abko, ni mda mdakwe jändrän kuin nuendre munkrä, ie mun töta nebe, ye kwrere munkwe jändrän kuin nuen ni mda mdakrä, ñobtä ñan angwane munkwe nünandre kore angwane, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye amne kukwe tikani nitre Ngöbö kukwei niekäkwe, ye mun rabare mike täte metre.

Jukwe krä chi

(Lucas 13.24)

13 Mdakäre abko, mun tö näin Ngöbö känti ne ngwane, jukwe krä chi abko känti ta mun rika, ñobtä ñan angwane jukwe kwata kri amne ji kwata kri abko käta niken ni ngwena kä ja tare nikakrä känti amne ni kwati tä niken jukwe kwata kri yete ta amne ji kwata kri yebti. **14** Akwa jukwe amne ji käta niken ni ngwena nüne kärekäre Ngöböbe abko krä chi amne ni ñan raba dikekä nuäre bti, ye abko nebe tare ni kwati kräke, aisete ni braibe tä niken jukwe krä chi yete ta amne ji krä chi yebti.

Jesukwe ni töi bä mikani kri ngwäbtä

(Lucas 6.43-44)

15 Mdakäre abko, nitre ni ngökaka tä näin blite Ngöbö käbti tä niere, ye ngäniene munkwe ja ngibia, ñobtä ñan angwane obeja jäme kwrere tätre ja bä mike, bti tätre nüke mun känti, akwa era metre niaratre töi abko lobo krübäte kwrere jire, bti tätre nüke. **16** Niaratre tä nüne ño, yebtä rükadre gare munye abko ti bike bä mike krörö: Kri

mden mden tukwätetukwäte btä nita uba ngwä ötö ñakare. Erere arato, kri ochitukwä krie kwrere, btä ni higo ngwä ötö ñakare jire chi arato, **17** aisete kri kuin uba o higokrie kwrere abko käre ngwäta nebe kuin amne kri käme abko käre ngwäta nebe käme. **18** Ye abko, kri kuin ñan ngwä rabadre käme jire chi amne kri käme abko ñan ngwä rabadre kuin jire chi arato. **19** Kri mden kämekäme abko ngwä nebe ñakare kuinkuin abko erere tikakata, bti kitata ñukwäte abko garera munye. **20** Ne aisete, nitre ni ngökaka ye tätre nüne ño, yebtä rüka gare munye.

21 Mdakäre abko, ñan ni jökrä käkwe niedi krörö tie: Ti Dänkien, niedi kwe tie abko köböire näin kä käinbti, akwa ti Rün tä kä käinbti abko tö dreye, ye erere nire nire tä nuene, käta mike täte, ni ye kwrere aibe näin kä käinbti. **22** Ne aisete Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke, ye näire ni kwati rabadi niere tie: Ti Dänkien, nunkwe Ngöbö kukwei kuin mikani gare ma käbti amne nunkwe üai kämekäme juanintari mento ma käbti. Erere arato, nunkwe sribi kri ñan tuabare nuenbare kabre ma käbti arato, aisete nun rabadre nüne kärekäre kä käinbti mabe abko ni kwati rabadi niere kore tie. **23** Akwa ye ngwane tikwe niedi krörö ietre: ¡Mun gare ñakare jire chi tie amne, mun abko kukwe nuenkä kämekäme, aisete nän mobe mento tibtä! tikwe niedi ietre.

Ju mikaka nibu

(Marcos 1.22; Lucas 6.47-49)

24 Ye mden tita dirire abko ni iti tä ti kukwei nuen amne tä mike täte, ni ye abko ti bike bä mike krörö: Ni iti töbtä käkwe ju mikani jäkwata ribi bti. **25** Yebti ñü jatani jobe temen amne ñö nikani niren niren kri jate amne müre nükani mate ribi krübäte ju yebtä, akwa ju ye mikani jäkwatabti, aisete namani janknu amne ñan nikani temen. Ni ti kukwei mikaka täte abko ti tö nibi bä mikai kore. **26** Akwa tita kukwe dirire ne ni iti käkwe kukwe nuadre, akwa ti kukwei mikadre täte ñakare kwe, ni ye abko ti bike bä mike krörö: Ni iti töi ñakare käkwe ju mikani angwane, ju ye abko mikani ümanbti kwe. **27** Yebti ñü jatani jobe temen amne ñö nikani niren kri jate amne müre nükani mate ribi krübäte ju yebtä, käkwe ju kwitaninkä jökrä temen, käkwe ju juani ngwarbe jökrä kän. Ye kwrere abko nire nire ñan tä ti kukwei mike täte abko ti tö nibi bä mikai kore. Abko kore se.

28 Jesu käkwe blitabare ünän jökrä kore angwane, ni kwati nämane näin ben, ye ñan töi namani krütare jökrä kukwe diribare kwe yebtä, **29** ñobtä ñan angwane ni töbtä di kri käkwe diri ja di ngöi, kwrere jire Jesukwe diribare ietre amne, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre abko nämane dirire, ye

kwrere Jesukwe diribare ñakare. Yebtä abko ñan töi namani krütare Jesu kukweibtä.

Ni iti kwata bren lebra kisete abko Jesukwe mikani kuinta
(Marcos 1.40-45; Lucas 5.12-16)

8 **1** Jesu nämane ngitiobtä, yebti nikaninta nebeta ngitiobtä ngüsrüri mda angwane, ni kwati nikani niara jiebti. **2** Ye btäräbe ni iti bren lebra kisete, abtä ngütüete abko jatani Jesu ngäbti angwane, namani ngukudokwäbti temen Jesu ngwärekri, käkwe niebare ie:

Ti Dänkien, ma tö ti mikaita kuinta ne ngwane, ma di tärä nuendre gare tie, aisete makwe ti mikata kuinta, ie ti tö nibi, niebare kwe ie.

3 Angwane Jesukwe kise mikani btä, käkwe niebare mda ie:

Ma rabata kuinta, ie ti tö nibi, aisete gwängwarbe ma bike nebeta kuinta, niebare kwe ie.

Ye btäräbe ni ye kwata ngütüete namaninta kuinta jökrä ngrabare. **4** Angwane Jesukwe niebare krörö mda ie:

Tikwe ma mirita kuinta, ye makwe ñan nie jire chi ni mda mdaye, akwa ma rika ja kwata kuinta mike tuare ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäreye amne ni bren kore tä nebeta kuinta abko käkwe jändrän mden mden biandre niebare Moisékwe, ye erere ma rika ngwena biandre Ngöböye. Yebtä abko ma nenante kuinta abko rabadre gare ni jökräye, abkokäre ma rika jändrän ye ngwena. Abko kore se, niebare kwe ie.

Rükä dänkien romanobo käkwe tödekani metre Jesubti
(Lucas 7.1-10; Juan 4.43-54)

5 Yebti Jesu nikani nebe juta Capernaúmte angwane, rükä dänkien romanobo jatani iti nüke Jesu känti ja di käräkäre ie, **6** käkwe niebare krörö:

Ti Dänkien, sribikä tikwe bren jume dikaro tikän amne ruen ñakare ngrabare abko kisete tä ja tare nike krübäte abko ti ki niere mae, makwe mikadre kuinta abkokäre, niebare kwe Jesuye.

7 Angwane Jesukwe niebare mda ie:

Ye ti näin miketa kuinta makrä mtare, niebare kwe ie.

8 Abtä niarakwe niebare mda Jesuye:

Ti Dänkien, ni ütiäte ñakare ti ne kwrere abko gwiriete ni ütiäte ma ye kwrere nin rükadre jire chi ruen tie. Akwa sribikä tikwe rabadreta kuinta abko makwe niedre jirekäbe nete angwane, rabadita kuinta abko gare tie abko ti tö nibi ribei mae, **9** ñobtä ñan angwane ni mda bäri ütiäte ütiäte, ben tita sribire, käta dre nuemna tie, erere tita nuene. Erere arato, nitre rükä tä sribire tibe abko, tita juen, ye tä niken jötrö ngwarbe. Jakwe, tita niere ie, jötrö ngwarbe tä kite. Mdakäre abko, ni klabore tikwe, ie sribi ne nuene, tita niere, jötrö ngwarbe tä nuene. Ne aisete, tita dre niere, erere tä nebe bare täte jökrä. Ye kwrere arato, makwe

dre dre niedre sribikä bren tikwebtä abko erere rabadi bare täte mae ruen tie, aisete tita ja di ribere kore mae. Abko kore se, niebare kwe Jesuye.

10 Yebtä abko, Jesu ñan töi namani krütare mda ni ye kukwei nuare kore angwane, nitre nämane näin Jesube, ie Jesukwe niebare krörö mda:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Ni tödeke kwatibe Ngöböbti ni ne kwrere, nin ngämi kwen jire tie nitre israelita ngätäite, amarebti ni menteni nünanka juta mdara jire te tä tödeke kwatibe Ngöböbti nüke kwen mtare tie nere. **11** Nebtä abko ti bike kukwe metre niere krörö munye: Nitre ñakare israelitare kä jökräbti temen abko näin nebe mröre ketetibe Abrahambe, Isaabe amne Jacobobe kä käinbti sete, Ngöböta gobrane ye känti. **12** Akwa mun israelita ye ara jire rabadre käne Ngöbö känti kä käinbti sete, akwa ñan rabadre bare kore, akwa kä bäri iko te Ngöbökwe mun kitadi ju bäre niara okwä bäre mento. Ye känti mun rabadi ja müaire krikri be amne ja tare nikabtä mun rabadi ulire dikaro. Abko kore se, niebare Jesukwe ni kwatiye.

13 Yebti rükä dänkien ye ie Jesukwe niebare:

Ti di tärä ni sribikä makwe mikakrä kuinta kore nibi era makrä, ye erere nibira kuinta, aisete nänta ja gwiriete, niebare Jesukwe ie.

Ye erere bkänä sribikä namaninta kuinta batibe.

Jesukwe Simón köbrän merire mikaninta kuinta

(Marcos 1.29-31; Lucas 4.38-39)

14 Abti Jesu nikani Pedro gwiriete angwane, Pedro köbrän merire abko nämane bren drangwan kisete, abtä nämane kitanintbe jänbti temen, känti Jesu namani. **15** Jesu namani känti angwane, Jesukwe nuaninbtä jirekäbe kisebtä. Ye btäräbe drangwan nikaninbe batibe btä, namanintabe kuinta, aisete nükani dikekäta krö, kä nikani mrö känene Jesu bukakrä.

Jesukwe ni bren bren mikaninta kuinta

(Marcos 1.32-34; Lucas 4.40-41)

16 Yebti kä jatanina iko angwane, ni kwati nämane ja tare nike üai käme kisete abko jänikani Jesu känti angwane, Jesu nikani üai käme ye juentari mento, erere üai käme ngitiani jökrä mento btätre. Erere arato, ni bren ño ño erere jänikani Jesu känti yete abko Jesukwe mikaninta kuinta jökrä arato.

17 Kukwe nakaninkä kore, ye abko ni Ngöbö kukwei niekä kira kädian nämane Isaías abko köböire Ngöbö käkwe kukwe krörökrörö niebare kira Jesubtä abko erere rabadre bare, abkokäre kukwe nakaninkä kore se:

> Niarakwe bren dianinkä nibtä amne, ni mikaninta kuinta jökrä kwe,
>
> *Isaías 53.4*

abko Ngöbökwe niebare kore Jesubtä Isaías köböire abko erere namani bare.

Ni rikadre Jesu jiebti abko tare
(Lucas 9.57-62)

18 Yebti ni jatani nüke kwati dikaro Jesu bäre temen namani tuen ie angwane, ja ngwiamna Ñö Okwä Kri Galilea kwärä nakri kwe. **19** Ye btäräbe ni iti Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä käkwe krötabare Jesu ken, käkwe niebare ie:

Dirikä, ma näin mdente erere, ye känti ti rikai siba mabe, niebare kwe Jesuye.

20 Abtä Jesukwe niebare mda ie:

Nukro känsenta, kwe kä mkä tärä nünankrä amne, nukwä nikenkä käinta abko juda tärä kwe nünankrä arato, akwa ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne abko kwe kä ñakare jire chi jadükakrä. Ne aisete ma tö jatai tibe ne ngwane, ma rabadre juto biare nüne ti kwrere arato, niebare Jesukwe ie.

21 Yebti ni mda nämane näin Jesube käkwe niebare mda ie:

Ti Dänkien, ti tuemetre nikenta ken ja gwiriete, abti ti rün krütadi, tikwe doboi mikadi, ye täbti ti näin mabe, niebare kwe Jesuye.

22 Angwane Jesukwe niebare mda ie:

Nitre ie Ngöbö gare ñakare abko tä ni ngwäkäre kwrere Ngöbö ngwärekri, ye tuametre ni ngwäkäre doboi mike amne ma abko jata janknu ti jiebti, niebare Jesukwe ie.

Jesukwe müre amne ñö mikani kwekbe
(Marcos 4.35-41; Lucas 8.22-25)

23 Yebti Jesu nakwani rute amne nitre ja töitikaka ben abko nikani siba niarabe. **24** Nikanina ñöbti se kwrere angwane, batibe müre jatani mate ribi krübäte ñübe mni mni, ye abko namani ñö kite jökrä rute, aisete ru jatani niken ñöte nguse, akwa Jesu abko nämane kibien. **25** Yebtä abko nitre ja töitikaka ben nikani gaenkrö, käkwe niebare ie:

¡Nun Dänkien, ni dentari! Ni kite niken ñöte nguse, namani niere Jesuye.

26 Abtä Jesukwe niebare ietre:

¡Se ñobtä munta tödeke ñakare dikaro Ngöböbti amarebti mun nibi nekwetekä krübäte dikaro ja jiebti ye! niebare Jesukwe ietre.

Jesukwe ñäkäbare kore ietre, bti nükani dikekä krö, käkwe ñäkäbare müreye amne ñöye. Ye btäräbe müre amne ñö namani kwekbe jökrä. **27** Yebtä abko, nitre ja töitikaka Jesube ñan töi namani krütare mda Jesubtä, kä namani niere jae kwärikwäri:

¿Ni ne abko ni ño amarebti müre amne ñö käta kukwei mike täte jökrä se? namani niere jae kwärikwäri.

Ni Gadarabo nibu, btä Jesukwe üai käme juanintari mento
(Marcos 5.1-20; Lucas 8.26-39)

28 Yebti Jesu nikani nebe Ñö Okwä Kri Galilea kwärä nakri

käkä Gadara känti angwane, ni nibu btä üai käme nämane nüne abtä nämane nüne kä mkäte rökabti abko jatani nüke Jesu ken. Nitre nibu btä üai käme nämane nüne ye abko nämane romon krübäte, aisete nämane nüne rökabti, ye käntita ni ñakare jire iti ie ja namani nüke töre dikekä yere. **29** Akwa Jesu nikani yere angwane, nitre nibu ye namani niere krörö Jesuye:

Jesu Ngöbö Odei, ¿ye ñobtä ma kite nun nike nete ye? ¿Ngöbökwe kä kitani nun mikakäre ja ngie nuen, ye känenkri ma kitera nun mike ja tare nike ya ño yere? namanintre niere Jesuye.

30 Kä ye känti abko käníme se kwrere mtü nämane kabre mröre **31** angwane, üai käme käkwe niebare Jesuye:

Ma bike nun juentari mento nitre nebtä ne ngwane, mtü tuen sete sebtä makwe nun juan, niebare kwe ie.

32 Angwane Jesukwe niebare üai kämeye:

Mun nän mento nitre nebtä, niebare mda kwe.

Ye btäräbe üai käme ye nakwaninkäbe mentokwäre nitre yebtä, bti nikanintre jökrä mtü kabre yebtä. Ye btäräbe mtü jökrä käkwe ja täkäninte, nikani betekä jökrä ja jiebti kä btä motokwäre, nikani ngitiekä jökrä ñöte, känti müre neketani jökrä. **33** Angwane nitre mtü ngibiaka nämane yete abko ngitiani jökrä, nikanintre nebeta jutate angwane, nitre nibu btä üai käme nämane abko btä kukwe nakaninkä ño ño amne kukwe nakaninkä ño ño mtübtä ye abko tanbare jökrä kwetre jutate yete. **34** Yebtä abko nitre nünanka juta yete nikani kwati Jesu känti, namanintre Jesu känti angwane, Jesukwe kä mikadrekä kä ye känti abko namani ribere ie.

Ni ruen ñakare ngrabare abko Jesukwe mikaninta kuinta

(Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26)

9 **1** Yebti Jesu nakwaninta rute nitre ja töitikaka benbe, bti nikanintreta mda Ñö Okwä Kri Galilea kwärä nakri amne nikani nebeta ja käite Capernaúmte. **2** Abti ni iti ruen ñakare ngrabare abko kisete ñan dikaka kä abko nämane mikani jänkwatabti abko ni mda mda nükani ngwena Jesuye. Nitre nükani ni bren ngwena amne ni bren ye namani tödeke kwatibe Jesubti namani tuen ie angwane, Jesukwe niebare ni bren yeye:

Ma ngite Ngöbö rüere, ye tikwe dininkä mabtä, aisete kä raba nuäre mabtä ti mräkä, niebare kwe ie.

3 Angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nämane ruäre yete abko namani töbike krörö Jesubtä: Ni noko käkwe ñäri kore se abko ñäri Ngöbö ara jire rüere kwe, namanintre nütüre Jesubtä. **4** Akwa niaratre namani töbike kore ye abko gani Jesukwe, abtä niebare kwe ietre:

¿Ye ñobtä amarebti mun töi kämekäme dikaro kore ye? **5** ¿Dre abko bäri nuäre niedre:

Ma ngite Ngöbö rüere ye tikwe dininkä mabtä abko bäri nuäre niedre ya? o ¿Näin krö, nänta abko bäri nuäre niedre ya? Ye abko, ma ngite Ngöbö rüere ye tikwe dininkä mabtä abko bäri nuäre niere, ñobtä ñan angwane raba bare ya, ñakare ya ñan jatadre munye. **6** Akwa ti Ni Kä Nebtä Ngobo, ne ie Ngöbökwe ja di biani mun ngite Ngöbö rüere diankakäre munbtä kä nebtä, ye abko ti bike bä mike tuadre munye, niebare Jesukwe.

Ye btäräbe ni ruen ñakare ngrabare ye ie Jesukwe niebare:

Näin krö. Jänkwata makwe ye den kisete amne nänta ja gwiriete, niebare kwe ie.

7 Angwane jötrö ngwarbe ni ruen ñakare ngrabare ye naninkrö krö amne nikaninta ja gwiriete. **8** Nitre nämane yete okwäbti kukwe nakaninkä kore, yebtä abko namanintre nekwetekä krübäte, akwa Ngöbökwe ja di biani kri ni kä nebtäye namani tuen ietre, abtä namani Ngöbö käikitekä.

Jesukwe Mateo käräbare ja töitike jabe

(Marcos 2.13-17; Lucas 5.27-32)

9 Abti Jesu nikaninta angwane, kä jändrän ütiä biankrä gobran romanobokrä, känti ni näma täkänintbe iti jändrän ütiä kärere. Ni kädian nämane Mateo, ye abko ti ara, btä Jesu okwä rababa. Angwane Jesukwe nieba tie:

Brän tibe, nieba kwe tie.

Angwane jötrö ngwarbe ti Mateo rükaba dikekä krö, rikaba Jesu jiebti. **10** Yebti Jesu näma mröre ti gwiriete angwane, nitre jändrän ütiä käräkä gobran romanobokrä rükaba kwati amne ni mda mda näma tuen käme ni israelita ruäreye abko rükaba amne rababa täkänintbe jökrä mesabtä mröre ketetibe Jesube amne nitre ja töitikaka Jesube ye ben gwaire arato. **11** Jesu näma mröre kore, ye tuaba nitre bariseokwe angwane, nieba kore kwetre nun ja töitikaka Jesube yeye:

¿Nitre jändrän ütiä käräkä gobran romanobokrä abko käme amne ni mda mda kukwe nuenkä kämekäme se gare ñakare dirikä munkwe seye ya amarebti tä mröre jäme ketetibe ben se? nieba kwetre.

12 Nitre bariseo käkwe ñäkäba kore, ye jaraba Jesuye angwane, Jesukwe ja bä mikaba ni kräkä bianka kwrere amne nitre jändrän ütiä käräkä amne nitre kukwe nuenkä kämekäme, ye bä mikaba ni bren kwrere, käkwe nieba krörö mda ietre:

Ni kuin bren ñakare ye abko ñan tä ni kräkä bianka ribere jabtä, akwa ni bren bren abtä tä ni kräkä bianka ribere jabtä abko ti tö nibi niei munye. **13** Ne aisete Ngöbö Kukwei tä tikani krörö ti bike niere, nebtä mun rika ja töitike gwi:

> Munkwe ni mda mda
> ngwiandre ruentari tare
> jae, ye abko ie ti tö bäri.

Akwa mun tädre jändrän
bien jirekäbe kukwadre
tie, ye abko ie ti ñan tö
bäri, *Oseas 6.6*

niebare Ngöbökwe. Yebtä mun rika ja töitike, ñobtä ñan angwane ni ie ja ruen kuin deme au Ngöbö ngwärekri mun kwrere, ye abko ñan ti jatani kärere Ngöbö kukwäre, akwa ni kukwe kämekäme nuenkä Ngöbö rüere ye mden abko ti jatani kärere Ngöbö kukwäre. Abko kore se, nieba Jesukwe nitre bariseoye.

Ñobtä nitre ja töitikaka Jesube ñan nämane ja bäine

(Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39)

14 Yebti nitre nänkä Juan Bautistabe käkwe krötaba Jesu ken, käkwe nieba ie:

Nun nänkä Juanbe btä nitre bariseo, nunta ja bäine Ngöbökrä, ¿se ñobtä abko nitre ja töitikaka mabe abko ja bäine ñakare Ngöbökrä sere? nieba kwetre Jesuye.

15 Abtä Jesukwe kukwe bä mikaba ietre, käkwe ja bä mikaba ni ja mikaka gure kwrere amne nitre ja töitikaka ben abko bä mikaba kwe ni ja mikaka gure kukwe muko kwrere, käkwe nieba ietre:

Ni iti tä niken ja mike gure angwane, tä kukwe muko kwekwe nübaire kä ngwiankäre nuäre gwaire jabtä, ¿ye ngwane ni ja mikaka gure ye tädre siba bentre angwane, kukwe muko ye raba moto ulire ja bäine ya? Ñakare, akwa ni ja mikaka gure ye järikadre kukwe muko okwäbti, ye ngwane rabadre ja bäine abko kore rakadikä nitre ja töitikaka tibe yebtä.

16 Mdakäre abko, ti bike kukwe mdara jire bä mike krörö munye:

Dän ngututu gudikadre dän kukwän btinbti angwane, dän kukwän btin tä dän ngututu kwaenkä bäri mda abko kisete dän ngututu rötadreteta angwane, rötadrete bäri kri mda, aisete ni ñan raba dän ngututu gudike dän kukwän btinbti.

17 Erere arato, chibo kwata dikani kira uba döi ngwäre, te ni ñan raba uba döi mräre keke mikadre kwaka, ñobtä ñan angwane uba döi bänän jatadre dime amne rikadre nokrekä, ye käkwe chibo kwata ngututu trekadre amne rikadre ngwarbe uba döi kwaka ben ngöi jökrä arato. Mden kisete, uba döi mräre mikadre kwaka abko kekadre chibo kwata btinte, uba döi amne chibo kwata ñan rikadre ngwarbe. Abko kore se, nieba Jesukwe nitre nänkä Juanbe yeye.[f]

[f] **9.17** Kukwe diribare Jesukwe abko dän btin amne chibo kwata btin kwrere. Erere arato, kukwe diribare mekera abko dän ngututu amne chibo kwata ngututu kwrere, aisete nitre ja töitikaka Jesube nin rabadre Jesu kukwei mike täte gwaire kukwe diribare mekera ye ben, ñobtä ñan angwane kukwe diribare Jesukwe abko bä jene kukwe mdakrä aisete.

Ngäbäkre krütani abko Jesukwe mikaninta nire amne meri bren abko mikaninta kuinta kwe

(Marcos 5.21-43; Lucas 8.40-56)

18 Jesu näma blite kore, ye btäräbe ni iti ji dokwäte nitre israelita ngätäite jataba, rikaba ngitiekä ngukudokwäbti temen Jesu ngwärekri, käkwe nieba krörö ie:

Ti ngänkän küre gwä tikän, akwa ma rikadre tibe, käkwe kise mikadre bti angwane, rükadreta nire nibi ruen tie, aisete ti ki ma kärere btä ye, nieba kwe Jesuye.

19 Ye mden kisete, Jesu rikaba dikekä amne rikaba ni ji dokwäte yebe amne, nun ja töitikaka Jesube rikaba siba ben arato.

20 Angwane abko meri rikaba iti Jesu jiebti. Meri ye abko kä kwä jätäbti kubura nikani bren dbä tibiere abko kisete nämane ja tare nike. Meri ye abko käkwe krötaba ja ken Jesu trökri, käkwe dän Jesubtä nuabtaba tiebe körä-btä, **21** ñobtä ñan angwane rababa töbike krörö: Tikwe dän körä aibe nuadrebtä Jesubtä angwane, ti rabadreta kuinta, nibi ruen tie, rababa nütüre kore, aisete dän nuabtaba kwe Jesubtä. **22** Meri ye käkwe dän nuabtaba Jesubtä angwane, Jesu rikwitateba ja jiebti, käkwe niara tuaba ja käne, bti nieba krörö kwe ie:

Ti mräkä, makwe tödiri kwatibe tibti, köböire ma nibirate kuinta, aisete makwe kä ngwian nuäre jabtä, nieba Jesukwe ie.

Ye btäräbe meri ye rababata kuin batibe.

23 Yebti Jesu rikaba janknu mentokwäre nebe ni ji dokwäte ye gwiriete angwane, nitre nörä jükaka dobo mikakrä ye namanina biare nörä jüke dobobti, btä Jesu okwä rababa. Erere nitre mürü ngwäkä müaikä nämane ngetrekä krikri be, btä Jesu rababa. **24** Angwane Jesukwe nieba ietre:

Ngäbäkre merire noko küre ñakare, akwa tä kibien, aisete mun nän jökrä mento nete, nieba kwe ietre.

Abtä nitre ye rababa Jesu kötaire jökrä mda. **25** Akwa Jesukwe juantariba jökrä mento, bti Jesu rikaba nebe gwi, käkwe mürü ngwäkä ye kaba küdebti angwane, ngäbäkre merire ye rükabata krö batibe. **26** Kukwe rakakaba kore ye abko kädrie rikaba batibe jökrä kä ngrabare temen Galileate.

Ni nibu ie kä tuen ñakare abko Jesukwe mikaninta kuinta

27 Ni ji dokwäte gwiriete Jesu näma, yebti rikabata angwane, ni nibu ie kä tuen ñakare abko rikaba ngwänenkä kri krörö Jesu jiebti:

¡Jrei David tukwe mräkä, nun ngwen ruentari tare jae! rikaba niere Jesu jiebti. **28** Yebti Jesu rikaba gwä angwane, nitre nibu ie kä tuen ñakare ye käkwe krötaba Jesu ken angwane, Jesukwe nieba ietre:

¿Ti di tärä mun okwä mikakräta kuinta ye abko era munkrä amne yebti munta tödeke ya? nieba Jesukwe ietre.

Niaratre käkwe nieba mda:
¡Jänri nun Dänkien! nieba kwetre Jesuye.
29 Angwane Jesukwe kise mikaba niaratre okwäbtä, bti nieba kwe mda ietre:
Munta tödeke ño tibti, ye erere raba bare munkrä, nieba Jesukwe.
30 Ye btäräbe niaratre okwä rababata kuin batibe amne kä rababa tuenta kuin ietre. Yebti Jesukwe mäträba krörö mda btätre:
Tikwe mun okwä mirita kuinta, ye munkwe ñan nie jire chi ni mda mdaye, nieba kwe ietre.
31 Akwa niaratre nikaninta krire ji ngrabare angwane, Jesukwe mikabata kuinta ño ye tanbare jökrä kwetre kä ngrabare temen Galilea yete.

Ni kukwe ñakare abko Jesukwe mikani blite

32 Nitre nibu ye rikabata krire, ye btäräbe ni mdara jire jataba nüke Jesu känti ni iti kukwe ñakare abko btä üai käme nämane nüne abko rükaba ngwena Jesu känti. **33** Jesukwe üai käme juantariba mento ni yebtä, ye btäräbe rababa blite kuin angwane, ni näma kwati yete abko ñan töi rababa krütare mda, kä rababa niere krörö:
Kukwe nibi nakenkä ni okwäbti noko kwrere ni ngämi tuen jire chi bati kä Israelite nete, rababa niere kore.
34 Akwa nitre bariseo abko rababa niere krörö:
Üai käme dänkien kri ara jire käkwe ja di bini ie, ye mden diebti abko üai käme junintari mento kwe ye, rababa niere kore Jesubtä.

Sribikä ñakare bökän Ngöbökrä

35 Yebti sinagoga näma juta krikrite amne juta kiakiate Galilea, käntikänti Jesu rikaba dikekä kwäräkwärä dirikäre mda. Ngöbö jatanina nüke gobrane nibti abko kukwe kuin btä Jesu näma dirire angwane, ni bren bätäkä ngwarbe kisete nämane ja tare nike abko Jesu rababa miketa kuinta.
36 Akwa ni nämane kwati dikaro rababa tuen Jesuye angwane, nitre ye rababa ruentari tare kri Jesuye, ñobtä ñan angwane obeja ngibiaka ñakare abko jändrän krübäte tä nike bäri amne di ñakare ja ngibiakrä rüe ngäniene, aibe kisete tä nebe dräre, ye kwrere jire nitre ye rababa tuen Jesuye. **37** Abtä nun ja töitikaka ben, ie nieba krörö kwe:
Nura nena biare kabre ötadre, ye kwrere ni kwati tä juto biare ngwiandre Ngöböye, akwa sribikä ñakare bökän, **38** aisete sribi Bkänkä Ngöbö käkwe sribikä mda mda juandre jötrö sribire abko munkwe ribe ie, nieba Jesukwe nunye.

Jesukwe nitre ja töitikaka ben juani Ngöbö kukwei dirire

(Marcos 3.13-19; 6.7-13; Lucas 6.12-16; 9.1-6)

10 **1** Yebti nun ni jätäbti nibu ja töitikaka Jesube abko Jesukwe käräba, bti ja di

bianba kwe nunye üai käme juantarikrä mento. Erere arato, ni bren bätäkä ngwarbe abko nunkwe mikadreta kuinta, abkokäre ja di bianba kwe nunye.
2 Nun ni jätäbti nibu ja töitikaka Jesube abko nere:
Bäri käne abko Simón (Simón ne arabe kädian nämane Pedro arato) amne Andrés. Andrés ne abko Simón etba,
Santiago amne etba kwe Juan.
Niaratre nibu ne abko Zebedeo ngobo.
3 Felipe amne Bartolomé; Tomás amne ti Mateo.
Ti ne mden nämane jändrän ütiä kärere gobran romanobokrä.
Santiago (Santiago ne abko Alfeo ngobo) amne Lebeo. Lebeo ne arabe kädian nämane Tadeo arato.
4 Simón cananista amne mrä abko Judas Iscariote. Judas ne mden käkwe Jesu kitani ngise rüeye mrä.
5 Jesukwe nun ni jätäbti nibu juanba dirire angwane, nun töi tikaba krörö kwe:
Nitre ñakare israelita tä nüne, ye käntikänti mun ñan rika. Erere arato, nitre Samariabo tä nüne, ye käntikänti mun ñan rika. 6 Akwa nitre israelita tä nianinte obeja kwrerekwrere, ye ara jire känti mun rika, 7 käkwe diri krörö ietre: Ngöbö kebera nüke gobrane nibti, munkwe nie ietre. 8 Amne ni bren bren abko munkwe mikata kuinta. Erere arato, ni krütanikrütani abko munkwe mikata nire amne, ni ngütüete ngrabare lebra kisete abko munkwe mikata kuinta amne nire nire btä üai kämekäme tä nüne abko munkwe juantari mento btätre. Mdakäre abko, tikwe ja di bini munye sribi ne nuenkrä, ye abko tikwe bini ngwarbe munye, aisete munkwe sribi ne nuen angwane, munkwe ñan ütiä kärä arato.
9 Mdakäre abko mun rika angwane, mun ñan rika ngwian orore, platare amne cobrere ngwena jire chi jae. 10 Ye kwrere arato, mun ñan rika mrö ngwena droare jae amne, mun rika dän jabtäbe te amne mun ñan rika dän mdara jire ngwena kitadre jabtä. Erere arato, mun ñan rika sandalia mda mda ngwena jae amne mun ñan rika mökän mda ngwena biare jae, ñobtä ñan angwane ni sribikä mun kwrere abko nitre mun kukwei kaka ngäbti abko käkwe bukadre aisete.
11 Mdakäre abko, mun rika nebe juta krite ya o juta chite, ye känti nire tä biare mun kaen ngäbti töi kuinbti abko munkwe känä iti. Ye känti mun raba nünentbe. Munkwe nünantbe niara ye aibe gwiriete abti mun rika ta. 12 Akwa mun rika nebe gwi angwane, ni nünanka gwi ye ie munkwe köbö ngwiantari jäme amne, 13 nitre nünanka ju yete, ie munkwe köbö ngwianditari, ye abko kadre ngäbti kwetre

ne ngwane rabadi nünentbe jäme yete, akwa ñan kadre ngäbti kwetre ne ngwane, munkwe ñan ja kukwe gadrete ngwarbe arato. **14** Erere arato, nane ju mdente mun rika nebe amne juta mdente mun rika nebe, ye känti nire nire ñan tö raba mun kain ngäbti ja gwiriete amne ñan tö raba mun kukwei tibtä mikai era ne ngwane, munkwe kä mikaka jirekäbe ju o juta yete, käkwe dobro mnü ngrükate ja ngotobtä, niaratre ngite au Ngöbö ngwärekri bä mikakäre ietre. **15** Ni yebtä ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke, ye näire abko Ngöbökwe nitre ye mikadi ja tare nike bäri kri krübäte. Ngöbökwe nitre juta Sodomabo amne nitre Gomorrabo mikani ja tare nike, yebti ta Ngöbökwe niaratre mikadi ja tare nike abko ti bike niere era metre kore munye, nieba Jesukwe nunye.

Nitre ja töitikaka Jesube käkwe ja tare nikadi Jesu dokwäre

16 Yebti Jesukwe nieba mda nunye:

¡Olo ketete ti kukweiye munkwe! Ni mda mda abko krübäte lobo kwrere abko ngätäite tita mun juen obeja kwrere, akwa tbi tä juto biare mokrere jabti, ye kwrere munkwe dikaka mokrere kwärä jabti, akwa munkwe dikaka jäme ütü jäme ye kwrere arato. **17** Munkwe ñan dikaka okwä kware, ñobtä ñan angwane nitre krikri tä ji dokwäte jutate jutate, ye ie mun kitadi ngise amne niaratre käkwe mun ngö tikakamna sinagogate yete. **18** Mdakäre abko, tödekabtä tibti mun jänäin ngite gobran ngwärekri amne jrei ngwärekri amne ye känti munkwe blitadre tibtä nitre ñakare israelitare ngwärekri, abkokäre mun jänäin ngite yete. **19-20** Akwa nitre kukwe ükatekä, ngwärekri mun järika ngite angwane, munkwe blitadre ño jakrä amne munkwe dre niedre, yebtä munkwe ñan töbika dikaro, ñobtä ñan angwane mun järabara ja ngwärekri yete angwane, ñan munkwe blitadi kaibe au jakrä akwa, Ngöbö mun Rün abko Üai kwe ara jire käkwe kukwe biandi munye ja kwetakrä jakrä amne blitadi kwe mun köböire munkrä.

21 Mdakäre abko, nitre tödekaka tibti abko etba kwekwe tödeke ñakare tibti abko käkwe kitadi ngise müre ketadre amne ngäbäkre tödekaka tibti abko rün kwe amne meye kwe käkwe kitadi ngise müre ketadre arato. Erere arato, ngäbäkre rün amne meye tödekaka tibti ye abko ngobo kwekwe tödekaka ñakare tibti rikwitadi rüere, käkwe kitadi ngise müre ketadre. Ne abko rabadi nakenkä kore nitre tödekaka tibti btä. **22** Angwane, ni kwati mätä rabadi munbtä tödekabtä tibti, akwa nire nire käkwe nünandikä dite jabtä, käkwe ñan ti rükandrete abti krütadre, ni ye abko Ngöbökwe dianditari. **23** Ne aisete juta te mun raba, ye känti mun rüe

raba näin kisere mun jiebti mun mikakäre ja tare nike tödekabtä tibti ne ngwane, mun gitia juta mdate. Mun ngämi dikekä juta kwatirekwatire te kä ngrabare temen kä Israelite, ye känenkri ti Ni Kä Nebtä Ngobo abko jatadita ne abko ti tö nibi niei metre kore munye.

Ñan ni mda jürä ngwiandre jabtä

24 Mdakäre abko, ni ja töitikaka ye abko ñakare bäri ütiäte ni dirikä ye kräke amne ni klaborе ye ñakare bäri ütiäte bkänkä kwe ye kräke. **25** Ne aisete ni dirikä ti kwrere käkwe ja tare nikadre ño, ye kwrere ni ja töitikaka ben tädre juto biare ja tare nike. Erere arato, sribi bkänkä käkwe ja tare nikadre ño, ye kwrere ni klabore kwe tädre juto biare ja tare nike sribi bkänkä ye kwrere. ¿Ti abko ju dänkien kwrere akwa ti abko Beelzebú[g] ara nieta tibtä mtare, se mun ti mräkätre ñan kädiandre kore arato ya? Jänri, kädiandre jökrä kore ni mdakwe, nieba Jesukwe.

Ñan kä jürä ngwiandre blite Jesubtä

(Lucas 12.2-7)

26 Yebti Jesukwe nieba krörö mda nunye:

Ni kwati rabadi mun rüere tikwe nini munye, akwa munkwe ñan ni mda mda ye jürä ngwian jabtä, ñobtä ñan angwane jändrän nuenta kaibe tiebe ye abko ñan tä nebe kärekäre tiebe. Erere arato, jändrän rükaninte kaibe, ye abko ñan tä nebe rükaninte kärekäre, **27** aisete tita kukwe niere kaibe kä ikote kwrere munye, ye abko mun rika kädriere ni jökrä ngwärekri kä ngwenbti amne, blitata tiebetiebe ni olote, kwrere jire tita blite munbe, ye abko mun rika niere jubti käin amne munkwe ngrate krikri kukwe nuadre ni mda mdaye. **28** Mdakäre abko, ni mda raba mun ngrabare aibe kämike, akwa ñan raba mun üai mike ja tare nike kärekäre, aisete munkwe ñan ni mda jürä ngwian jabtä; akwa Ngöbö abko raba mun üai kite mun ngrabare ye ben ngöi kä ja tare nikakrä känti, Ngöbö ye aibe abko jürä ngwian jabtä munkwe.

29 Ye abko, nukwä kiakia rürümointa kubu abko ütiä bianta bäri brai, aisete ngwian bianta mnamube ütiäre, akwa Ngöböta nukwä ye tarere, aisete mun Rün kä käinbti ñan töta nebe nukwä ye tuaimetre ngataen angwane, ñan tä ngataen jire chi kwati kä nebtä.
30 Amne mun ara jire abko dokwä drüen kratirekratire abko tä gare jökrä Ngöböye, **31** aisete Ngöbökrä mun abko bäri ütiäte kri nukwä kabre kabre bti ta, aisete mun raba ja tare nike angwane, munkwe ñan kä jürä ngwian jabtä.

---

[g] **10.25** *Beelzebú.* Nitre israelita nämane Satana käden Beelzebú arato, aisete Beelzebú abko Satana ara.

Nikwe ñan Jesu rükandrete
(Lucas 12.8-9)

32 Mdakäre abko, nire nire tä nekete tibe abko niedre metre kwe ni mda mda ngwärekri, ni ye abko jen tikwe abko tikwe niedi arato Ngöbö ti Rün ngwärekri kä käinbti sete. **33** Akwa nire nire käkwe ti rükandrete ni mda mda ngwärekri, ni ye abko gare ñakare tie abko tikwe niedi Ngöbö ti Rün ngwärekri kä käinbti sete arato.

Ni kwati rabadi rüre jabe kwärikwäri Jesu dokwäre
(Lucas 12.51-53; 14.26-27)

34 Erere arato, ti jatani kä nebtä, ye abko ñan ti jatani ni jökrä mikakäre nüne jäme jabe kwärikwäri abko munkwe nütü; akwa ti jatani abtä ni kwati tädi rüre jabe kwärikwäri. **35** Ne aisete ti dokwäre ngäbäkre rikwitaita rün kwe rüere amne ti dokwäre ngäbäkre merire rikwitaita meye kwe rüere. Erere arato, bosi rikwitaita bie rüere arato. **36** Ne aisete nitre ja mräkäre gwi arabe rikwitadita ja rüere kwärikwäri ti dokwäre, ñobtä ñan angwane ruäre abko rabadi tödeke tibti, ruäre ñakare.

37 Mdakäre abko, nire nire käta rün amne meye tarere bäri tikrä, ni ye abko ñan rabadre jire chi tikwe. Erere arato, nire nire käta ngobo amne ngänkän tarere bäri tikrä, ni ye abko ñan rabadre jire chi tikwe. **38** Erere arato, ni kämikata niken krusobtä angwane, nita niken kruso doboko ngwena au jakrä, ye kwrere nire nire käkwe ñan kötä mikadre au jakrä ja tare nikakäre tikrä amne krütakäre tikrä ne ngwane, ni ye ñan rabadre jire chi tikwe. **39** Ne aisete, nire nire ie ja kwata rabadi ruentari tare, käkwe ja ngibiadi au nünakäre nuäre kä nebtä, ni ye abko käkwe ñan nünandi kärekäre Ngöböbe; akwa nire nire ie ja kwata rabadi ruentari tare ñakare ja tare nikakäre ti dokwäre, ni ye abko käkwe nünandi kärekäre Ngöböbe.

40 Mdakäre abko, nire nire käkwe mun kadre ngäbti, ni ye abko käta ti ne ara jire kaen ngäbti, ñobtä ñan angwane mun tä näin blite tikrä aisete. Erere arato, nire nire käkwe ti kadre ngäbti, ni ye abko käta Ngöbö ti juanka kaen ngäbti arato.
41 Erere arato, ni Ngöbö kukwei niekä rükadre angwane, niara abko Ngöbö kukwei niekä abtä nirekwe kadi ngäbti ja gwiriete, ye ütiäre abko ni Ngöbö kukwei niekä ie jändrän biandre Ngöbökwe, ye kwrere Ngöbökwe biandi arato ni niara kaka ngäbti yeye. Erere arato, ni nüne metre Ngöbö ngwärekri, ye nire nire käkwe kadre ngäbti ja gwiriete angwane, niara nüne metre abtä tä kaen ngäbti, aisete ni nüne metre Ngöbö ngwärekri, ie sribi ütiä biandi Ngöbökwe, ye kwrere biandi kwe arato ni niara kaka ngäbti yeye. **42** Erere arato, nitre bobre bobre tödekaka tibti ne ie nire nire käkwe ñö tibo aibe biandi chi tomnane, akwa ye

abko Ngöbökwe ütiä biandi ie abko ti tö nibi niei metre kore munye. Abko kore se, nieba Jesukwe nunye.

Jesukwe blitabare Juan Bautistabtä

(Lucas 7.18-35)

11 **1** Nun ni jätäbti nibu abko töi tikaba ünän jökrä kore Jesukwe, yebti Jesu rikaba Ngöbö kukwei kuin ye dirire amne mike gare kä ngrabare temen kä Galileate. **2** Kä ye ngwane abko Juan Bautista nämane ngite kä teri angwane, Kristo namani sribi kri ñan tuabare nuene kri abko gani kwe. Abtä nitre nänkä Juanbe abko Juankwe juani ruäre nebe Jesu känti. **3** Ye erere bkänä nitre ye nikani, nikani nebe Jesu känti angwane, nieba krörö kwetre Jesuye:

Ma abko ni Dianinkä juandre Ngöbökwe rükadre ni ngätäite niebare, ye erere ma ara nükani ya o nunkwe ni mdara jire ngibiadre abko nun juanba ngwentari mae, nieba kwetre ie.

4 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Tita dre dre niere abko kukwei nuri munkwe amne tita dre dre nuene tuata munkwe, ye erere mun nän niereta Juanye. **5** Amne munkwe nie krörö ie arato: Ni okwä kä drünente abko ie kä nibi tuenta kuin amne ni nakwente abko nibi dikekäta kuin kröta. Erere arato, ni bren bren lebra kisete abko kwata nibi nebeta kuin jökrä amne ni olo ngidianinte abko ie ni kukwei nibi ruenta kuin. Erere arato, ni krütanikrütani abko nibi nüketa nire amne ni bobre bobre abko ie Ngöbö kukwei kuin mika nibi gare abko munkwe nie Juanye. **6** Erere arato, nire nire käta tödeke tibti amne ti ne ara nükani tä nütüre amne ñan tä trö kwite tie, ni ye abko ie Ngöbökwe ja di biandi amne ni yebtä kä rabadi nuäre tikwe nini abko munkwe nie kore Juanye. Abko kore se, nieba Jesukwe ietre.

7 Yebti nitre juani Juankwe ye nikaninta angwane, nitre nämane yete ye ben Jesu rikaba blite krörö Juanbtä:

¿Mun nikani ni ño tuakäre kä kaibete? ¿Mikä juankata mürekwe nekwäre sekwäre, ye käta ni töi kwitaka jene jene nekwäre sekwäre bä mike, ni ye kwrere tua nikani munkwe ya? **8** ¿Mun nikani ni kore tuen ñakare ne ngwane, mun nikani ni ño tuakäre? ¿Ni ja ükaninte kuin käkwe dän ütiäte kri kitani jabtä nämane yete abko mun nikani tuen ya? Ñakare, ñobtä ñan angwane ni dän ütiäte kri kitani jabtä, ni ye kwrere abko tä nüne jrei gwiriete amne ñan tä nüne kä kaibete abko garera munye ruen tie. **9** ¿Akwa mun nikani ni ño mike ñäräre metre kä kaibete? ¿Mun nikani ni Ngöbö kukwei niekä mike ñäräre ñan ñan? Jänri, mun nikani ni kore mike ñäräre, akwa Juan ye abko bäri Ngöbö kukwei niekä kri abko mun nikani tuen. **10** Juan ye

mdenbtä tärä tä tikani krörö Ngöbö Kukweibtä. Ngöbökwe niebare:

> Tikwe ja kukwei ngwianka
> juandi iti ma känenkri.
> Niarakwe ni töi mikadi
> biare ma käne, ji ükateta
> biare ye kwrere,
> *Malaquías 3.1*

abko tä tikani kore Ngöbö Kukweibtä Juanbtä.

11 Ne aisete, ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Ni jökrä därebare kä nebtä, ye ngätäite ni ñakare jire iti abko bäri ütiäte Juan Bautistakrä; akwa nire nire bäri bobre, ütiäte ñakare, bti Ngöböta gobrane, ni ye abko bäri ütiäte Juankrä. **12** Juan Bautista nükani, ye ngwane mentokwäre abti kä nüke mtare abko Ngöbö rükadre gobrane nibti abko tä niren mentokwäre Ngöbö di kribti, akwa Ngöböta gobrane nibti ye rüe tärä arato abko töta nebe juain ngwarbe. **13** Mdakäre abko, Ngöbö Kukwei jire jökrä tä blite tibtä, yebti Juan jatani nüke. **14** Ni Ngöbö kukwei niekä kira kädian nämane Elías abko rükadreta nieta Ngöbö Kukweibtä, ye abko Juan ye ara btä tä niere kore abko tita niere munye. Ne abko mun mden mden tö raba ti kukwei mikai era käkwe mika era.

15 Nire nire käta ti kukwei nuen, ye käkwe ti kukwei ketate ja olote.

16 Mdakäre abko, mun nünanka kä ne näire abko ti bike bä mike krörö: Kä jändrän rürümoinkrä jutate, känti ngäbäkre tä nebe täkänintbe temen, käta ñäke krikri mräkä mda mdaye, yebtä ti bike mun bä mike krörö: **17** Ngäbäkre tä niere mräkäye: Nunkwe nörä jürü tärä mikakrä munye, akwa mun ñan tö nibi tärä mikai, abtä ka ni moto mikakrä ulire abko nunkwe nini mda, akwa munkwe müaniri ñakare arato abko ngäbäkreta niere. Ye mden kwrere munta niere Juanbtä amne tibtä, aisete tita mun bä mike kore. **18** Juan nükani angwane, üai käme tä btä, aisete ñan tä mröre kri amne ñan tä dö ñaen, munta niere rüere. **19** Yebti ti, Ni Kä Nebtä Ngobo rükaba mda angwane, ti abko mröre büle krikri amne ti dö ñaen krübäte munta niere tibtä. Mdakäre abko, ti ja getaka ni diän diän ben amne nitre jändrän ütiä käräkä gobran romanobokrä tä tuen käme munye abko ben tita ja gete, abtä munta ñäke ti rüere arato. Ye mdenbtä abko mun ngäbäkre kwrere tita niere, akwa ni nüne töbtä era metre Ngöbö diebti nun kwrere, yebtä abko nun abko ni jen Ngöbökwe era metre abko nunta bä mike.

Jesukwe ñäkäbare nitre israelita rüere

(Lucas 10.13-15)

20 Yebti juta känti sribi kri ñan tuabare nuenbare kabre Jesukwe, akwa nitre nünanka yete käkwe ja töi kwitaninta ñakare Ngöbö kukwäre, yebtä abko Jesukwe ñäkäba ietre, käkwe nieba krörö:

21 ¡Aingwaree mun nünanka juta Corazínte amne juta Betsaidate! Mun bobre jakän, ñobtä ñan angwane sribi kri ñan tuabare nuenbare tikwe mun ngätäite, ne kwrere nuendre juta Tiro amne Sidón känti, akräke nitre yete käkwe ja töi kwitadreta Ngöbö kukwäre amne, dän ngutu jüräre kitadre kwetre jabtä amne rabadre täkänintbe ngübrünte ja moto ulire kukwe kämekäme nuenbtä bä mikakrä. **22** Ye mden kisete, Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke kä mrä angwane, Ngöbökwe mun nünanka juta Corazínte amne juta Betsaidate mikadi ja tare nike bäri kri nitre nünanka juta Tirote amne Sidónte ye kräke.

23 ¿Amne mun nünanka juta Capernaúmte, mun ye abko Ngöbökwe mikadi bäri ütiäte, munta nütüre ya? Ñakare, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe mun ye kitadikä kä ja tare nikakrä känti, ñobtä ñan angwane sribi kri ñan tuabare namani bare mun ngätäite nete, ye kwrere rabadre bare juta Sodomate, akräke juta ye tädre mtare. **24** Ye mden kisete, Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke kä mrä angwane, Ngöbökwe mun mikadi ja tare nike bäri nitre nünanka juta Sodoma ye kräke abko tita niere metre munye. Abko kore se, niebare Jesukwe.

Jesu aibe ie Rün gare metre

(Lucas 10.21-22)

25 Yebti Jesukwe blitaba Ngöböbe, käkwe nieba krörö:

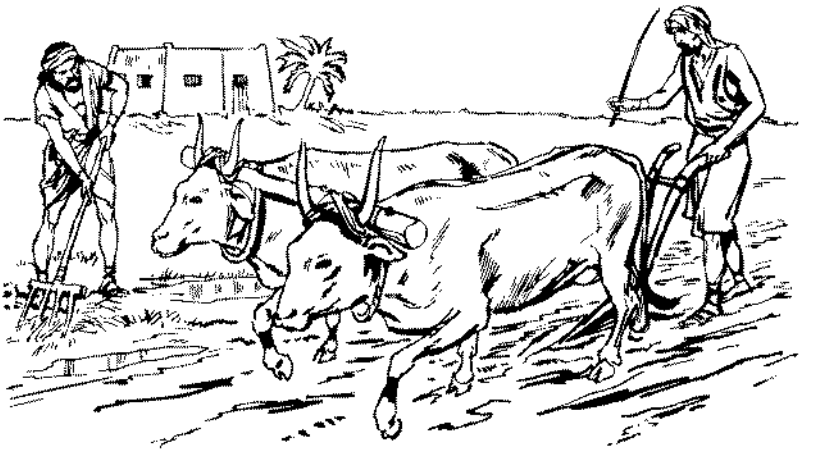
Ti Rün, ma abko kä käin amne kä temen Dänkien. Tita ma käikitekä, ñobtä ñan angwane nitre bikaka töbtä krikri abko okwäte makwe kukwe metre makwe ye rükaninte, akwa ni bobre bobre töi ñakare ñakare ruen ie abko ietre makwe mikani gare, **26** ma tö namani ño, erere makwe nuenbare. Yebtä tita ma käikitekä, nieba Jesukwe Rün Ngöböye.

27 Yebti nitre näma Jesu kukwe nuen, ye ie Jesukwe nieba mda:

Ti Rün käkwe jändrän jökrä mikani gare tie. Niara aibe ie ti gare. Erere arato, ti Rün gare ñakare ni mda mdaye, akwa ti niara Odei ne aibe ie niara gare amne ti tö rabare mikai gare nire nireye, ye erere ie rabadi gare.

28 Mun mden mden dräre amne tribe doboko mun kötärä, mun ye abko jakwe jökrä tie amne tikwe mun mikadi jadüke.

29 Amne kri oto mäkäta nbi dokwäbtä tä niken ngwena, ye kwrere ti bike sribi tikwe bien ngwiandre munye, ye abko munkwe ka ngäbti abti munkwe ja töitika tibe, ñobtä ñan angwane ti abko moto jäme amne tita bike tidrä ni mda mdabtä, yebtä munkwe ja töitika tibe amne munkwe jadükadi jäme, **30** ñobtä ñan angwane ja töitika tibe ye abko kri oto doboko mäkäta nbi dokwäbtä abko tä niken ngwena, ye kwrere tita tribe mike mun kötärä ngwiandre munye, ye abko juto amne nuäre ngwiandre. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Kri oto mäkäta nbi amne buey dokwäbtä tä niken ngwena bä nämane kore Jesu näire (Mateo 11.29-30)

Jesu abko bäri ütiäte köbö jadükakrä yebti ta
(Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5)

12 **1** Abti bati Jesu rikaba dikekä nura ngätäite köbö jadükakrä näire mda angwane, nun ja töitikaka ben, ie mrö rababa krübäte. Abtä nun rikaba trigo ngwä ötö ji ngrabare amne nun rikaba kwete.
2 Angwane nitre bariseo näma näin siba nunbe käkwe nun tuaba amne nieba kwetre Jesuye:

Jändrän ñan nuendre jire chi köbö jadükakrä näire nieta abko nitre ja töitikaka mabe nibi nuene tuen sete, nieba kwetre ie.

3-4 Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Bati David btä rükä kwekwe ie mrö namani krübäte angwane, kukwe nuenbare krörö kwetre: Ju nuäre ngwiandre känti ban deme nämane mikani Ngöbö ngwärekri, ye känti David nikani gwä, ban diani kwe, bti kwetani kwe rü muko kwekwe ben. Ban ye abko, David btä nitre nämane ben käkwe ñan kwetadre jire chi, ñobtä ñan angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre aibe käkwe kwetadre niebare Ngöbökwe, akwa niaratre käkwe kwetani, akwa namani ngite ñakare. Kukwe yebtä mun tärä ñäke Ngöbö Kukweibtä ruen tie. **5** Erere arato, ju blitakrä Ngöböbe känti nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre tä sribire köbö jadükakrä näire, akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye käta mike ngite ñakare arato, yebtä abko mun tärä ñäke arato ruen tie. **6** Ye abko, ju blitakrä Ngöböbe abko ütiäte kri, akwa nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre ñakare ngite, akwa nita iti nete abko bäri ütiäte ju blitakrä Ngöböbe ye kräke abko ti tö nibi niei munye. **7** Ngöbö Kukwei käta niere krörö ne abko ngämi

nüke gare munye. Ngöbökwe niebare:

Munkwe ni mda mda
ngwiandre ruentari tare
jae, ye abko ie ti tö bäri.
Akwa mun tädre jändrän
bien jirekäbe kukwadre
tie, ye abko ie ti ñan tö
bäri, *Oseas 6.6*

niebare Ngöbökwe. Kukwe ye ngämi nüke gare metre munye ruen tie, ñobtä ñan angwane rabadre gare metre munye, akräke ni ja mike ngite ñakare ye munkwe ñan kitadre ngise ngwarbe, munta nitre ja töitikaka tibe kite ngise ye kwrere. **8** Akwa köbö jadükakrä näire yebti ta ti Ni Kä Nebtä Ngobo abko bäri ütiäte, aisete nitre ja töitikaka tibe rabadre dre dre nuene köbö jadükakrä näire abko ti di tärä niere ietre. Abko kore se, nieba Jesukwe nitre bariseoye.

Jesukwe ni mikaninta kuinta köbö jadükakrä näire

(Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11)

9 Yebti Jesukwe kä mikakaba kä ye känti, bti rikaba sinagoga mdate. **10** Sinagoga ye känti Jesu rababa angwane, ni iti küde ngrötani kwärä näma yete angwane, nitre bariseo tö rababa Jesu kitai ngise, käkwe nieba ie:

¿Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye tä kä bien nie ni bren miketa kuinta köbö jadükakrä näire ya? nieba kwetre Jesuye.

11 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

¿Mun mden kwe obeja tädre krati abko köbö jadükakrä näire betadrekä nguse munkän, ye mun ñan janandre dentari jakrä ya? Jänri, mun janandre dentari jakrä. **12** Ni bäri ütiäte obejakrä, ye mdenbtä abko ni rabadre ni bren miketa kuinta köbö jadükakrä näire abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta köböi bien nie, nieba Jesukwe nitre bariseoye.

13 Ye btäräbe Jesukwe nieba ni kise ngrötani yeye:

Küde ngököte, nieba kwe ie.

Ye btäräbe ni ye käkwe küde ngökateba angwane, kise rababata kuin jökrä ie, kise kuin kwäräkri ye kwrere kise rababata. **14** Yebtä abko nitre bariseo rikaba ju bäre mda amne Jesu kämikadre ño kwetre abko rikaba kädriere kena jabe kwärikwäri.

Jesu dianinkä Ngöbökwe

15 Nitre bariseo rababa kukwe miketbe kore Jesu rüere, ye gaba Jesukwe angwane, kä mikakaba kwe yete, akwa rikaba angwane, ni rikaba kwati ben. Ye ngwane abko ni bren bren erere Jesu rababa miketa kuinta jökrä. **16** Akwa Jesu käkwe ñan ja kädriemna ni mda mda ngwärekri nitre mikaninta kuinta kwe yeye. **17** Kukwe niebare krörö Ngöbökwe niara kukwei niekä Isaías köböire rabadre bare, abkokäre kukwe rakakaba kore:

18 Monso tikwe abko tä nete
ne tuen.
Tikwe niara ne dianinkä
jenena jakrä.
Niara tare kri tikwe amne
käi nuäre kri tibtä.

Niara nebtä tikwe ja Üai
mikadi nüne amne nitre
ñakare israelitare, kräke
Ngöböta kukwe miketbe
kuin abko mikadi gare
kwe ietre.
19 Erere arato, niarakwe ñan
ñäkädi ja dokwäre amne
kukwe ñan jaradre ji
ngrabare ngrente ja
dokwäre.
20 Nitre bobre bobre tä mikä
kroko trekani kwrere, ye
abko niarakwe ñan
juandi ngwarbe.
Erere arato, ñotra jutra
mikata krire amne ngübü
aibe tä nebe neen krä chi
käne, ye kwrere nitre
tödekaka krire niarabti
tä, ye abko niarakwe ñan
di gadrekäta jire chi abti
Ngöbö jatadi kukwe
ükete metre nikrä ni
rüebe.
21 Amne nitre ñakare
israelitare abko käkwe
tödekadi niarabti,
Isaías 42.1-4
abko niebare kore Isaíakwe abko
erere rababa bare Jesubtä.

Beelzebú nämane Jesubtä nie namani rüere

(Marcos 3.20-30;
Lucas 11.14-23; 12.10)

22 Yebti ni iti ie kä tuen ñakare amne kukwe ñakare arato abko btä üai käme nämane nüne abko järükaba Jesu känti angwane, Jesukwe mikabata kuinta, aisete kä rababa tuenta ie, rababa blite kuin amne üai käme juantariba mento btä Jesukwe arato. **23** Yebtä abko nitre näma Jesube yete abko ñan töi rababa krütare jökrä Jesubtä, kä rababa niere:

¿David mräkäkri Ngöbökwe ni diandrekä iti abko rükadre niebare, ni ye abko Jesu noko ara ya ño amarebti se? rababa niere.

24 Akwa kukwe ye jarabare nitre bariseoye angwane, rababa niere krörö Jesu rüere:

Üai käme dänkien kädianta Beelzebú, ye aibe käkwe ja di biani ni nokoye abko diebti tä üai kämekäme juentari mento se, rababa niere Jesu rüere.

25 Nitre bariseo rababa töbike blo kore Jesu rüere, ye Jesukwe gaba btätre, abtä nieba kwe mda ietre:

Kä mdente erere känti nitre nünanka yete käkwe ja ñäkädrebti ketebu rükäre jabe kwärikwäri, ye ngwane nitre ye tä kä juen ngwarbe au jakän. Erere arato, juta amne ni ja mräkäre nünanka ketetibe käkwe ja ñäkädrebti ketebu rükäre ja rüere kwärikwäri, ye ngwane nitre ye ñan rabadre nüne jire chi mda ketetibe, aisete juta amne ju juandre ngwarbe au jakän kwetre. **26** Ye kwrere arato, Satana ara käkwe ja juandretari mento angwane, Satana ara jire tätre rüre ja rüere ñan ñan. Satana käkwe ja ñäkädrebti ketebu ja rüere kwärikwäri au, ye ngwane Satana di tädre kri janknu ya niere tie munkwe. **27** Üai käme dänkien kädianta Beelzebú, diebti tita üai käme juentari mento munta

niere tibtä, aisete nitre reketaka munkri ye abko ie nireta ja di bien üai käme juantarikrä mento abko ti tö nibi ngwiaintari munye. Niaratre tä üai käme juentari arato, aisete munta ñäke blo tibtä abko bä mikata niaratrebtä, aisete mun kitadre ngise kwetre ruen tie. **28** Akwa tita üai käme juentari mento Ngöbö Üai Deme diebti era metre, ye ngwane Ngöbö nükanina gobrane mun ngätäite abko bä mikata tikwe.

29 Kukwe nebtä abko ti bike kukwe bä mike krörö: Satana abko ni dite kwrere. Ni dite tä ju jen kwe ngibiare ni gokä ngäniene angwane, ni dite nünanka gwi ñan mäkärete angwane, ni gokä ñan raba jire iti, kä rabadre jändrän kwe denkä kän. Akwa mäkärete angwane, ni gokä rabadre jändrän kwe denkä jire jökrä kän. Ye kwrere ni ye btä üai käme tä abko ju Satanakwe kwrere. Ti bäri dite Satanakrä aisete, ti raba üai käme juentari mento nibtä Satanakän, ni gokäta jändrän denkä ni dite kän ye kwrere.

30 Ye abko nire nire ñan tä nekete tibe, ni ye abko tä rüre ti rüere amne, nire nire ñan tä sribire gwaire tibe abko tä sribi tikwe metekä jirekäbe tikän.
31 Ne aisete ti bike niere krörö munye: Ni kä nebtä käkwe ja mikadre ngite ño erere Ngöbö rüere amne ñäkädre taretare kwe Ngöbö rüere, akwa ye Ngöbökwe diandrekä mento btätre; akwa ñäkädre käme taretare kwe Ngöbö Üai Deme ara jire rüere ne ngwane, Ngöbökwe ñan diandrekä jire chi mento btä. **32** Erere arato, ti Ni Kä Nebtä Ngobo, rüere nire nire käkwe ñäkädre taretare, akwa ye abko Ngöbökwe diandikä mento btä; akwa nire nire käkwe ñäkädre käme taretare Ngöbö Üai Deme ara jire rüere ne ngwane, Ngöbökwe ñan kukwe ye diandrekä jire chi mento btä, aisete rabadi ngite kärekäre Ngöböye kä ne ngwane amne kärekäre rabadi ngite janknu Ngöböye abko ti tö nibi niei munye, nieba Jesukwe.

Jesukwe kukwe bä mikani kri ngwä kuin amne kri ngwä käme btä

(Lucas 6.43-45)

33 Yebti Jesukwe niaratre kukwei bä mikani kri ngwä kwrere, käkwe nieba mda ietre: Kri kuin aibe ngwäta nebe kuin amne kri käme aibe ngwäta nebe käme arato, aisete kri ngwä ño ño yebtä abko kri mden kuin amne mden käme abko tä nüke gare nie. **34** Mun abko tbi krübäte kwrere jire, aisete mun moto amne mun töi kämekäme, ye abko munkwe kukwe kuin niedre ño se. Ni moto ño amne ni töi ño, ye kwrere nita blite. **35** Ne aisete ni moto kuin ne ngwane, nita blite kuin ni mda mda die mikakrä, akwa ni moto käme ne ngwane nita blite ngwarbe diän diän jirekäbe, ye abko ñan tä ni mda mda die mike, ñobtä ñan angwane niara abko töi käme, yebe tä nüne. **36** Akwa ti bike kukwe era erere niere munye

abko krörö: Kä mrä angwane, Ngöbö jatadi kukwe ükete ni jökrä kräke angwane, ñobtä munkwe kukwe diän diän niebare ngwarbe ye abko mikadi gare jökrä Ngöbö ngwärekri. **37** Ne aisete mun kukwei jen munkwe ye ara jire köböire mun ngite ñakare, niedi Ngöbökwe munye o, mun ngite, niedi kwe munye arato. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre bariseoye.

Sribi kri ñan tuabare käräbare Jesuye

(Marcos 8.12; Lucas 11.29-32)

38 Yebtä abko nitre bariseo amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre käkwe nieba mda Jesuye:

Dirikä, Ngöbökwe ma juani bkänä ya, ñakare ya abko nun tö nibi gai metre, aisete sribi kri ñan tuabare nuene jötrö nun okwäbti tuadre nunye nete, nieba kwetre Jesuye.

39 Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Mun nünanka kä ne ngwane abko moto kämekäme amne munta Ngöbö tarere munta niere, akwa käre munta niara tuemetre, abtä tikwe sribi kri ñan tuabare aibe nuendre mun okwäbti, ie mun töta nebe, akwa sribi kri ñan tuabare ye tikwe ñan nuendre jire chi mun okwäbti, munta ribere ye kwrere. Akwa Ngöbö nämane Jonábe, käkwe sribi kri ñan tuabare nuenbare Jonákrä, ye kwrere aibe Ngöbökwe bä mikadi mun kräke. **40** Jonás käkwe nünabare köbömä dibire rare gwa kri teri, ye kwrere arato ti, Ni Kä Nebtä Ngobo ne rabadi köbömä dibire rare dobote nguse. **41** Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke kä mrä angwane, nitre nünanka kira juta Nínivete abko käkwe mun nünanka mtare ye kitadi ngise, ñobtä ñan angwane Jonás nikani Ngöbö kukwei niere nitre Níniveboye angwane, niaratre käkwe Ngöbö kukwei mikani täte amne kukwe kämekäme kitani jökrä temen kwetre Jonás kukwei köböire. Akwa tita nete mtare abko bäri ütiäte kri Jonákrä amne mun ñan tö ti kukwei mikai era jae, aisete rakadikä kore munbtä. **42** Erere arato, Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke kä mrä angwane, jreina nünanka mobe mötarikri[h] nükani kira basare jrei Salomónye ye käkwe mun kitadi ngise arato, ñobtä ñan angwane Salomón nämane kukwe töbtä töbtä niere, ye jreina mobe jatani kukwe nuen jakrä, akwa tita nete abko bäri ütiäte kri Salomónkrä abko mun ñan tö ti kukwei nuai, aisete rakadikä kore munbtä, nieba Jesukwe.

Üai käme tä niken mento, bti tä nüketa nibtä

(Lucas 11.24-26)

43 Yebti Jesukwe nieba:

[h] **12.42** *Jreina nünanka mobe mötarikri.* Jreina ne abko nämane gobrane kä kädian nämane Saba känti. Kukweta tikani btä 1 Reyes 10.1-13 yebtä.

Mdakäre abko, ni iti btä üai käme tädre nüne, abti üai käme ye juandretari mento btä, üai käme rikadre ngwarbe kwärä-kwärä kä känene jadükakrä jae kä kaibete, akwa kä ñan kwandre jire chi ie jadükakrä. **44** Abtä rabadre töbike krörö: Ni nämane ju kwrere tikwe abko te ti nämane nüne, ye känti ti bike nikenta, üai käme rabadre nütüre. Ye erere bkänä, üai käme ye rikadreta ni ye känti, rabadreta yete angwane kä sökaninkä merebe gwita temen amne kä ükaninte kuin gwita, akwa kä tökare, ni ñakare nüne gwi, kwrere jire ni ye kwandre üai kämeye. **45** Angwane jötrö ngwarbe üai käme ye rikadre betekä, käkwe üai bäri kämekäme niarakrä känändre krä kükü mda ja mukore, bti rikadre nünenta jökrä ni yebtä. Üai käme ye rabadrera nünenta kore ni yebtä angwane, ni ye rabadre ja tare nike bäri krübäte mda üai käme kisete, ye kwrere rakadikä mun nünanka kä ne ngwane yebtä. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Nire abko Jesu mräkä era metre

(Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21)

46 Jesu näma blite kore angwane, niara meye btä etbakantre rükaba jiebti abko tö rababa blitai ben, akwa niara meye btä etbakantre rababa ju bäre, **47** aisete ni iti käkwe nieba Jesuye:

Ma meye amne ma etbakantre tä ju bäre nokote abko tö nibi blitai mabe, nieba kwe ie.

48 Abtä Jesukwe nieba mda ni yeye:

¿Nire abko ütiäte tikrä ti meye kwrere amne nire abko ütiäte tikrä ti etbakantre kwrere amarebti ye? nieba kwe.

49 Bti nitre ja töitikaka ben näma yete, yebtä kise kitaba kwe, käkwe nieba mda:

Nire nire ütiäte ti meye tikwe kwrere amne ti etbakantre kwrere era metre abko erere tä nete ne, **50** ñobtä ñan angwane ti Rün kä käinbti ye nire nire käta kukwei mike täte, ni ye abko ti etba tikwe, ti ngwai tikwe amne ti meye tikwe. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Dobo ketabkä, btä Jesukwe kukwe bä mikani

(Marcos 4.1-9; Lucas 8.4-8)

13 **1** Abti Jesu rikaba ju bäre angwane, rikaba Ñö Okwä Kri Galilea, känti rababa täkänintbe ñö okwä köräbti. **2** Ye ngwane abko, ni kwati käkwe ja ükakröba niara kukwei nuakäre. Abtä Jesu rankwaba rute, rababa täkänintbe amne, nitre käkwe ja ükakröba kwati btä ye abko rababa jökrä ñö köräbäre jateta temen. **3** Angwane Jesukwe kukwe keta kabre bä mikaba dirikäre ietre, käkwe nieba krörö:

Bati ni nikani iti nura metekä. **4** Nura metaninkä kwe angwane nura ruäre nikani mate ji ngrabare temen, ye abko nukwä jatani, käkwe kwetani jökrä kän. **5** Nura ruäre abko nikani mate jäkwatabti temen, ye känti abko dobo ñakare bökän, aisete nura

ye nükani mure jötrö, akwa dobo ñakare mente nguse, **6** bti ñänä jatani ngire, käkwe nura mu ye kukwani jökrä amne ngätri ñakare arato, aisete ngrötaninkä jökrä. **7** Nura ruäre abko nikani mate kökrä tukwätetukwäte ngätäite, ye abko nükani mure arato, akwa kökrä ye abko rirabare bäri jötrö nura mu yebti ta, käkwe kämikani. **8** Akwa nura ruäre abko nikani mate dobo kuinte, ye abko nükani mure amne, rirabare tuärebe amne ngwä namani kabrekabre btä. Datire datire ngwä namani gre ketarike, ruäre abko ngwä namani gre ketamä amne ruäre abko ngwä namani gre bti krä jätä btä. Ne abko nakaninkä kore. **9** Nire nire käta ti kukwei nuen, ye abko olo tärä ne ngwane, ti kukwei ne ketate ja olote kwe, kukwe ne rükadre gare kuin munye abkokäre, nieba Jesukwe ni kwati yeye.

Ñobtä Jesukwe kukwe bä mikani

(Marcos 4.10-12; Lucas 8.9-10)

10 Angwane nun ja töitikaka Jesube käkwe krötaba ja ken ben, käkwe nieba krörö ie:

Ñobtä mata kukwe bä mike bti mata dirire nitre kwati seye, nunkwe nieba Jesuye.

11 Abtä Jesukwe nieba mda nunye:

Ngöbö rükadre gobrane ño nibti abko tä tiebe, akwa Ngöböta mike gare munye, akwa nitre se abko ie Ngöböta mike gare ñakare, aisete tita dirire kore. **12** Mdakäre abko, nire nire ie Ngöbö Kukwei nüke gare, ye abko ie Ngöbökwe ja kukwei biandi bäri mda amne Ngöbö Kukwei rabadi gare bäri kabre mda ie; akwa nire nire ie Ngöbö Kukwei gare ñakare, ye abko ie Ngöbö Kukwei gare kiakia abko Ngöbökwe diandikä jökrä kän. **13** Ye mden kisete, tita kukwe bä mike btä tita dirire nitre kwati seye, ñobtä ñan angwane

nitre se ie kä tuen kuin kwrere, akwa tita sribi nuene okwäbti abko tuen ñakare ietre.

Erere arato, ni kukwei ruen kuin ietre kwrere, akwa tita blite abko ñan tä nebe nüke gare ietre.

14 Kukweta nakenkä kore nitre sebtä mtare angwane, kukwe niebare ni Ngöbö kukwei niekä Isaíakwe abko tä neme bare abko krörö:

Munkwe ti kukwei nuadi blite bäri, akwa tita dre niere ñan rükadi gare munye.

Erere arato, tita sribi nuene mun okwäbti, ye abko munkwe tuadi bäri, akwa drekäre tita sribi ye nuene abko ñan jatadre munye, **15** ñobtä ñan angwane nitre noko käkwe ja dokwä mikanina ribi ti kukwei kräke, aisete ñan tö namani sribi tikwe tuai.

Erere arato, ñan tö namani ti kukwei nuai, käkwe ja olo gu dikani ti kukwei ngäniene amne, ñan tö

namani sribi tikwe tuai,
abkokäre ja okwä jue
mikani kwetre.
Mdakäre abko, ti kukwei
ñan rükadre gare ietre
amne tikwe ñan
diandretari, abkokäre
nuenbare kore kwetre,
Isaías 6.9-10
niebare Isaíakwe. **16** Akwa mun abko btä kä rabadre nuäre, ñobtä ñan angwane mun abko okwä tärä sribi tikwe tuakäre amne mun olo tärä ti kukwei nuakäre, ye abko käi rabadre nuäre munbtä. **17** Ne aisete ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Sribi tikwe tuata ja okwä jenbti munkwe amne ti kukwei nuata ja olo jenbti munkwe, ye abko nitre Ngöbö kukwei niekä kwati nünanka kira amne nitre nünanka metre Ngöbö ngwärekri kwati abko tö namani tuai amne tö namani kukwei nuai, akwa erere tuani ñakare kwetre amne kukwe nuani ñakare kwetre kira, nieba Jesukwe nunye.

Dobo ketabkä tä dre niere abko nere

(Marcos 4.13-20; Lucas 8.9-15)

18 Jesukwe nieba mda:

Mdakäre abko, ni nura metakaka, btä tikwe kukwe bä miri ye abko tä dre niere metre abko kukwe nuen munkwe. **19** Ngöbö kite gobrane ni ngätäite, ye abko nire nire käta kukwe nuen, akwa ñan tä nüke gare ie, ni ye abko nura nikani mate ji ngrabare ye kwrere, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei tä nebe nura kwrere btä, akwa diablu tä kite, käta Ngöbö Kukwei ye denkä jökrä töite, mden nini tikwe ye. **20** Amne ni ruäre abko käta Ngöbö Kukwei nuen, ye btäräbe käta nebe nuäre btä kare ngäbti, ni ye abko nura nikani mate jäkwatabti ye kwrere, **21** ñobtä ñan angwane nura nikani mate jäkwatabti abko ngätri ñan nämane bökän, ye kwrere jire ni ruäre tä Ngöbö Kukwei kaen ngäbti, bti bä jötrö tä näin Ngöböbe, akwa tädre niken ja tare nike tödekabtä Ngöböbti, ye btäräbe tä Ngöbö Kukwei kiteta temen, bti tä nikenta ja jiebti. **22** Amne ni ruäre abko tä Ngöbö Kukwei nuen, akwa tä nakwen bäri jändrän kä nebtä jiebti, erere tä ja töi mike bäri sribi kä nebtä jiebti amne tä ngwian tarere bäri, ye abko käta ngökö. Ne aisete ni ye abko nura nikani mate kökrä tukwätetukwäte ngätäite amne ngatani, ye tä nakenkä ni yebtä, aisete nura ngatani ngwä namani ñakare, ye kwrere jire ni ye tä sribi nuene ñakare Ngöbökrä. **23** Akwa ni ruäre tä Ngöbö Kukwei nuen amne tä nüke gare ie, käta niken sribi kuinkuin nuene bätäkä ngwarbe Ngöbökrä, ye abko nura nikani mate dobo kuinte abko rirabare kuin amne ngwä kuinkuin namani gre ketarike, ruäre gre ketamä, ruäre abko gre bti krä jätä, kwrere jire ni ye tä sribi nuene Ngöbökrä abko kukwe kore bä miri tikwe ye, nieba Jesukwe nunye.

Jesukwe kukwe bä mikani trigo amne nura kämenbtä

24 Yebti ni jen Ngöbökwe rabadre nüne ni kämekäme ngätäite abti kä mrä angwane Ngöbökwe mikadi nüne jenena jabe, ye bä mikakäre Jesukwe nieba krörö ni kwati yeye:

Ngöböta kite gobrane nibti ye rüere abko kukweta niken nakenkä, ne kwrere ti bike niere munye: Bati ni iti käkwe trigo nurai kuin metaninkä tirete jakrä, **25** akwa ni jökrä nikani kibien angwane, kä bkänkä ye rüe jatani tiebe käkwe nura käme nökani trigo nurai kuin ye ngätäite, bti nikaninta. **26** Yebti trigo rirabare, namani ngwäre angwane, nura käme ye ngwä namani arato abko sribikätre käkwe gani. **27** Angwane sribikätre ye nikani kä bkänkä känti, käkwe niebare ie: Nun dänkien, makwe trigo nurai kuin metaninkä tirete jakrä, ¿se ño känti abko nura käme se namanina tirete mae arato se? niebare kwetre. **28** Abtä kä bkänkä käkwe niebare ietre: Ti rüe nükani iti nura käme metekä tiebe tirete tie kwrere ye, niebare kwe. Angwane sribikätre ye käkwe niebare mda ie: ¿Nun rikadre nura kämekäme se erere jäkekä jökrä, ie ma tö nibi ya? niebare kwetre. **29** Akwa kä bkänkä käkwe niebare mda ietre: Ñakare. Mun ñan rika jäkekä, ñobtä ñan angwane mun rikadre nura mu kämekäme ye jäkekä mtare angwane, trigo mu kuin ye räkädrekä ben gwaire siba. **30** Ne aisete tuadremetre niren ketetibe abko trigo öta näire angwane, tikwe trigo ötaka juandi ye abko käkwe nura kämekäme ye erere ükadikrö käne jenena mento, bti mäkädite jökrä kwetre, käkwe kukwadi ñukwäte amne trigo ngwä kuinkuin ye erere abko ötadi kwetre, bti ju nura ngwä ükakrä tikwe, ye känti kitadi gwi kwetre tikrä, niebare kä bkänkäkwe abko nakaninkä kore se, nieba Jesukwe.

Jesukwe kukwe bä mikani mostasa nuraibtä amne lebadurabtä

(Marcos 4.30-34; Lucas 13.18-21)

31 Yebti Jesukwe kukwe mdara jire bä mikaba, käkwe nieba:

Ngöböta kite gobrane nibti ye abko mostasa nurai chi kwrere. Ni iti käkwe mostasa nurai nökani tirete jakrä. **32** Nura jökrä munkwe, ngätäite mostasa nurai ye abko bäri kiakia, akwa nökadre tirete angwane, rabadre bäri kri nura jökrä bti ta angwane, nukwä jatadre nüne mostasa krie ye küde ngrabare, ye kwrere jire käne Ngöböta kite gobrane ni braibe bti, akwa mrä angwane Ngöbö rabadi gobrane ni kwatibti abko bä mikata nura chi yebtä, nieba Jesukwe.

33 Erere arato, Jesukwe kukwe mdara jire bä mikaba, Ngöböta gobrane ni braibe bti käne, akwa mrä rabadi gobrane ni kwatibti ye bä mikakäre, käkwe nieba krörö:

Ngöböta kite gobrane nibti, ye abko rabadi niren lebadurata niren ye kwrere abko krörö: Meri iti käkwe lebadura kitani chi arina kabre te, bti mritani kwe abti lebadura nikani arina kabre ye ñäre jökrä, nieba Jesukwe.

34 Jesukwe kukwe bä mikaba jökrä kore, btä blitaba kwe ni kwatibe amne niara nämane dirire angwane, käre kukwe bä mikaba kwe, aibebti diriba kwe. **35** Jesukwe diriba kore, yebtä abko ni Ngöbö kukwei niekä kira käkwe kukwe niebare abko erere rababa bare abko krörö:

> Tikwe kukwe bä mikadi, bti tikwe blitadi amne,
> Ngöbökwe kä dätebare kena, abti kä nüke mtare kukwe ruäre nämane kaibe tiebe Ngöbökwe abko tikwe niedi,
>
> *Salmos 78.2*

abko ni Ngöbö kukwei niekä käkwe niebare kore Jesubtä, ye erere rababa bare.

Kukwe nura kuin amne nura käme ye tä dre niere abko Jesukwe niebare

36 Yebti Jesukwe nitre kwati ye mikateba yete, bti rikabata nebeta gwi. Angwane nun ja töitikaka ben käkwe krötaba ken, käkwe nieba ie:

Nura mu kämekäme namani tirete makwe nini, ye abko tä dre niere metre abko makwe niedreta nunye abko nun tö nibi ribei mae, nunkwe nieba Jesuye.

37 Angwane Jesukwe nieba mda nunye:

Ti, Ni Kä Nebtä Ngobo ne abko nura kuin metakaka **38** amne kä temen ne abko tire kwrere. Nire nire bti Ngöböta gobrane ye abko trigo nurai mu kwrere amne nire nire tä nekete diablukri ye abko nura kämekäme mu ye kwrere. **39** Amne ti rüe nura kämekäme metakaka ye abko diablu ara jire amne, kä nura öta näire ye abko kä mrä kä ne näin ta abko bä mikata amne nitre nura ngwä ötaka ötaka abko angeletre Ngöbökwe. **40** Amne nura kämekäme ötata, bti kitata ñukwäte kukwadre, ye kwrere rakadikä kä mrä angwane, **41** aisete kä mrä angwane ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne käkwe angeletre tikwe juandi angwane, nitre bti Ngöböta gobrane, ye ngätäite nire nire köböite ni mda mda tä ja mike ngite Ngöbö rüere amne nire nire kukwe nuenkä kämekäme Ngöbö rüere abko angeletre ye käkwe ükadikrö jökrä, **42** bti ñukwä jutra ngire krübäte te nitre ye kitadi jökrä kwetre. Ye känti abko ni jökrä rabadi ja müaire krikri be amne tu ngöbe rabadi cherere jabtä ja tare nika kisete. **43** Angwane nitre nünanka metre Ngöbö ngwärekri abko btätre kä rabadi nuäre amne ñänä träta nebe dirare, ye kwrere jire kä rabadi btätre kä nuärete Rün Ngöbö kwe känti. Nire nire käta ti

Jesu mikani ütiäte ñakare ja käite Nazarete

(Marcos 6.1-6; Lucas 4.16-30)

53 Jesukwe kukwe bä mikaba jökrä kore, bti blitaba ünän jökrä kwe, bti kä mikakaba kwe kä ye känti amne rikabata ja käite. **54** Rikaba nebeta ja käite Nazaret angwane, rikaba dirire sinagogate angwane, ni jökrä ñan töi rababa nebe krütare niara kukwei nuare, kä rababa niere jae kwärikwäri:

¿Ni noko käkwe ja töitikani mdente amarebti kukwe gare krübäte dikaro ie se? ¿Erere arato, sribi kri ñan tuabare se abko tä nuene ño amarebti tärä nebe bare ie se? **55** José sribikä kri kukwänbtä abko ngobo kwrere nibi tuen nunye. Erere arato, niara meye abko María amne etbakantre abko Santiago, José, Simón amne Judas ñan ñan. **56** Mdakäre abko, ¿niara se ngwai tätre nüne jökrä ni ngätäite nete ruen tie ya amarebti mtare di kri dikaro se abko kwani mdenkri ie se? nitre nünanka Jesu käite ye rababa niere Jesubtä.

57 Amne Jesu kukwei namani tare btätre. Abtä Jesukwe nieba krörö ietre:

Ni Ngöbö kukwei niekä mikata ütiäte kä mda mdabti, akwa ja käite btä mräkä juete abko mikata ütiäte ñakare nieta. Ye kwrere, mun ñan tä ti mike ütiäte jae. Abko kore se, nieba Jesukwe ietre.

58 Angwane nitre nünanka kä ye känti ñan rababa tödeke Jesubti. Abtä sribi kri ñan tuabare abko Jesukwe nuenba ñakare kabre kä ye känti.

Juan Bautista müre ketani

(Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9)

14 **1** Kä ye ngwane abko, Herodes Antipas nämane gobrane kä Galileate angwane, Jesu namani sribi kri ñan tuabare nuene abko gani kwe. **2** Angwane nitre sribikä Herodekrä, ie Herodekwe niebare krörö Jesubtä:

Juan Bautista tikwe kämikamna, ye ara jire Ngöbökwe mikaninta nire, aisete di tärä sribi kri ñan tuabare nuenkrä ye, niebare kwe sribikäye.

3-4 Herodes käkwe niebare kore, ñobtä ñan angwane niara etba Felipe nän muko kädian nämane Herodías abko diani kwe kän. Yebtä abko Juan Bautista käkwe niebare Herodeye: Ma etba nän muko se makwe ñan mikadre jire ja ken kän, Juan nämane niere. Ye dokwäre abko Juan Bautista kamna ngite Herodekwe, bti kitamna ngite kä teri kwe, ye nükaninta töre ie, käkwe ñäkäbare kore. **5** Herodes tö namani Juan müre ketai ñäkä dokwäre jae Herodíabtä, akwa ni kwati nämane Juan mike ütiäte jae ni Ngöbö kukwei niekä kwrere, aisete nitre ye abko jürä namani Herodebtä. Abtä Juan müre ketani ñakare kwe.

6 Akwa bati Herodes därebare ye köböi erere nükaninta angwane, Herodekwe bieta nuenbare jae kä ngwiankäre nuäre jabtä.

Ye erere ni jökrä nükani angwane, Herodías ngänkän bati nikani tärä mike kwäräkwärä se kwrere nitre nübaibare Herodekwe ye okwäbti. Herodías ngänkän namani tärä mike nuäre kwäräkwärä, ye abko käi namani nuäre krübäte Herodebtä, **7** käkwe ja kukwei biani krörö ie:

Ma tö dreye erere makwe kärä tie angwane, tikwe biandi mae, niebare kwe ie.

8 Angwane Herodías ye abko käkwe ngänkän ye töi diani, aisete niebare krörö kwe Herodeye:

Makwe Juan Bautista dokwä mika blatote. Makwe bian tie nete, ie ti tö nibi, niebare kwe Herodeye.

9 Yebtä abko, Herodes moto namani ulire mda, akwa nitre nübaibare kwe ye okwäbti ja kukwei biani kwe, aisete ñan tö namani ja kukwei kitaita temen, käkwe Juan dokwä biamna blatote Herodías ngänkänye. **10** Ye erere bkänä, Juan Bautista nämane ngite kä teri abko Herodekwe dokwä tikakamna, erere dokwä tikaninkä, **11** bti Juan dokwä ye mikani blatote, jänikani, biani Herodías ngänkän bati yeye angwane, niara käkwe bianinbe meye Herodíaye mda.

12 Yebti Juan nämane ngite, ye känti nitre nänkä ben nikani nebe angwane, Juan ngwäkä jänikani kwetre, bti doboi mikani kwetre. Abti Juan müre ketanina abko nikani niere Jesuye mda.

Jesukwe ni mili krärike bukani

(Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-15)

13 Juan Bautista ara nükaninta nire abko Herodes namani nütüre Jesubtä, ye gaba Jesukwe angwane, kä mikakaba kwe kä ye känti mda amne rankwaba rute, bti rikaba kä kaibete Ñö Okwä Kri Galilea kwärä nakri. Angwane nun aibe rikaba Jesube, akwa Jesu rikaba ye nitre nünanka ja ken juta ngrabare yere käkwe gaba angwane, rikaba jökrä kä nötabti ta nebe Jesu ngäbti. **14** Yebti Jesu rikaba nebe ñö köräbti angwane näma rute, rankwaba timon, ye btäräbe nitre rababara kwati yete ngibiare ngäbti, btä okwä rababa. Angwane rababa tuen bobre Jesuye amne nitre bren bren ngwian nämane kwetre, ye Jesukwe mikabata kuinta jökrä kräke. **15** Yebti kä jataba dere angwane, nun ja töitikaka Jesube käkwe krötaba ja ken ben, käkwe nieba ie:

Kä kitera dere amne nita kä kaibete nete. Ne känti mrö ñakare, aisete nitre noko rikadre mrö kökö jae jutate, abkokäre juenta jirekäbe, nunkwe nieba.

16 Abtä Jesukwe nieba mda nunye:

Ñobtä niaratre rikadreta, ie mun tö nibi. Niaratre buke munkwe, nieba kwe nunye.

17 Abtä nunkwe nieba mda ie:

Ban kunrikebe amne gwa krobu aibe tä nikwe, ¿se abko ni

kwati se bukadre ño te? nunkwe nieba Jesuye.

18 Angwane Jesukwe nieba mda nunye:

Ban kunrike amne gwa krobu ye ngwen tie nete, nieba kwe.

Ye erere nunkwe bianba ie. **19** Angwane nitre näma kwati yete, ye Jesukwe juanba täke jökrä temen temen mikäbti, bti ban kunrike btä gwa krobu, ye Jesukwe dianba kisete, käkwe nikraba kä käinbti amne kuin nieba btä kwe Ngöböye, bti ötakaba oto kiakia kwe, bti bianba kwe nun ja töitikaka benye angwane, nunkwe dräiba jökrä nitre kwati yebti. **20** Nitre kwati ye käkwe mröba trinetrine jökrä, bti ni jökrä käkwe mröba ünän angwane, ban btä gwa oto rabateba abko nun ja töitikaka Jesube käkwe ükakröba kutia kwä jätäbti kubu jire. **21** Nitre kwati käkwe mröba yete abko ni brare brare aibe näma mili krärike jire käkwe mröba amne, nitre merire merire btä ngäbäkre bati kiakia käkwe mröba arato, akwa ye tanba ñakare abko rakakaba kore se.

Jesukwe dikakabare ñöbti

(Marcos 6.45-52; Juan 6.16-21)

22 Yebti nun ja töitikaka Jesube abko rikadre niara käne nebe Ñö Okwä Kri Galilea ye kwärä nakri, ie Jesu tö namani, aisete nun juanba rute kwe, akwa niara abko rababa nitre kwati ye juenta. **23** Abti nitre kwati ye nikaninante jökrä angwane, Jesu nikani kaibe nebe ngitiobti blitakäre Ngöböbe. Yebti kä namanina iko angwane, Jesu nämane kaibe ngitiobti blite Ngöböbe. **24** Angwane ru te nun näma näin ye abko rikabara mente ñöbti amne kä jate abko rababa mobe köre. Angwane ñö jataba romon, rababa ru kitekä nekwäre sekwäre, ñobtä ñan angwane müre rababa mate nun ngäbti, ye abko rababa ñö kitekä kore, kä rababa ru ngrükete nunbe.

25 Yebti kä jatabara ngwen ja ken dekä angwane, batibe Jesu rikaba dikekä ñöbti nun ngäbti. **26** Jesu jataba dikekä ñöbti, yebtä nun ja töitikaka ben okwä rababa angwane, nun rekwetakaba krübäte amne nun rababa ngrente krikri be amne kä jürä rababa krübäte nunbtä käkwe nieba:

¡Ni bäkäi kite ni ngäbti ye! nun rababa niere.

27 Akwa Jesu abko käkwe nieba nunye:

Mun ñan rekwetaka ngwarbe. Tita näin, aisete munkwe ñan ti jürä ngwian, nieba kwe nunye.

28 Angwane Pedro käkwe nieba mda Jesuye:

Ti Dänkien, ma ara tä dikekä ñöbti bkänä ne ngwane, ti rikadre dikekä siba ñöbti nebe ma känti abko niere tie, nieba kwe ie.

29 Jakwe, nieba Jesukwe ie.

Ye erere bkänä, Pedro näma rute, rankwaba timon ñöte, rikaba dikekä ñöbti Jesu kukwäre. **30** Akwa müre rababa mate dite Pedrobtä rababa tuen Pedroye,

abtä rekwetakaba mda. Ye btärä-
be jataba niken neen ñöte nguse,
abtä ngrateba kri krörö kwe
Jesuye:

¡Ti dentari ti Dänkien! nieba
kwe Jesuye.

31 Ye btäräbe Jesukwe kaba
küdebti, käkwe nieba mda ie:

¡Ye ñobtä mata tödeke chi
dikaro tibti ye! Ti di tärä täte ma
mikakrä dikekä ñöbti abko
makwe ñan miri era jae ye, nie-
ba Jesukwe Pedroye.

32 Yebti Jesu rankwaba rute
Pedrobe angwane, müre rababa-
be kwekbe jökrä.

33 Angwane nun näma rute
ye erere rababa jökrä ngukudo-
kwäbti temen Jesu ngwärekri,
käkwe nieba ie:

¡Ma abko Ngöbö Odei era
metre bkänä! nunkwe nieba
Jesuye.

Jesu btä nitre ja töitikaka ben nükani juta Genesarete

(Marcos 6.53-56)

34 Yebti nun rikaba nebe Ñö
Okwä Kri Galilea ye kwärä nakri
kä Genesarete. **35** Angwane nitre
nünanka yete, ie Jesu rükaba
gare, aisete jötrö ngwarbe Jesu
nükani abko mikaba gare kwetre
jabtä kä ngrabare temen kä ye
känti. Angwane ni kwati rükaba
mräkä bren bren ngwena Jesu
känti, Jesukwe mikadre kuinta
abkokäre. **36** Angwane nitre
bren bren ye abko Jesukwe tua-
dremetre dän körä aibe nuenbtä
jabtä amne rabadreta kuinta
abko mräkä rababa ribere ie. Ye
erere bkänä, nitre bren bren
rababa dän körä aibe nuenbtä
Jesubtä angwane, rababa nebeta
kuinta batibe jökrä abko rakaka-
ba kore.

Dre dre tä ni mike ngite Ngöbö ngwärekri niebare Jesukwe

(Marcos 7.1-23)

15 **1** Abti bati nitre bariseo
btä Kukwe Biani Ngöbö-
kwe Moiséye dirikätre nämane
Jerusalén abko rükaba Jesu kän-
ti, käkwe kukwe ngwiantariba
krörö ie:

¿Nun mräkä kirakira käkwe
kukwe ükaninte nuendre, **2** se
ñobtä abko nitre ja töitikaka
mabe käta kite temen se? ¡Ni
rabadre dbe Ngöbö ngwärekri,
abkokäre ni ngämi mröre, kä-
nenkri köbötikadre abti mrödre
abko tä ükaninte kore amarebti
nitre ja töitikaka mabe abko ñan
tä köbötike jire chi mrökrä se!
nieba kwetre Jesuye.

3 Abtä Jesukwe nieba mda
ietre:

Ti bike kukwe ngwentari kwa-
ti munye arato abko krörö:
¿Ñobtä kukwe biani Ngöbökwe
nuendre nie abko munta kite
jökrä temen, bti kukwe ükaninte
au jakrä munkwe abko mikata
bäri ütiäte jae munkwe? Ye niere
tie. **4** Tita ngwentari, ñobtä ñan
angwane Ngöbökwe niebare
krörö:

Mun rün btä mun meye
mika ütiäte jae munkwe

Exodo 20.12; Deuteronomio 5.16

amne,

nire nire käkwe ñäkädre
tare rün amne meye

rüere, ni ye abko
kämikadre,
Exodo 21.17; Levítico 20.9
niebare Ngöbökwe. **5** Akwa mun
abko tä niere krörö: Ni iti käkwe
niedre rünye amne meyeye: Jän-
drän tikwetikwe se erere tikwe
biani jökrä Ngöböye, aisete ti
ñan raba mun die mike jire chi
bti, niedre kwe, ye abko dbe,
munta niere. **6** Ne aisete nire
nire käkwe nuendre kore, ni ye
abko ñan rabadre rün amne
meye die mike jire chi mda abko
dbe Ngöbökrä munta niere, ye
ngwane Ngöbökwe kukwe biani
nuendre abko munta kite temen,
kukwe ükaninte munkwe mika-
käre ütiäte jae. **7** ¡Mun ngwarbe
ja bä mike kuin nete! Munta ja
bä mike kuin, ye mdenbtä abko
ni Ngöbö kukwei niekä Isaías
käkwe niebare krörö:

8 Juta ne käta ti mike ütiäte
ja kada aibebti, aisete tä
ti tarere ñakare era
metre.

9 Tätre ti käikitekä ngwarbe
amne, kukwe ükaninte
au jakrä kwetre, aibe
tätre dirire ti Kukwei
täte, *Isaías 29.13*

niebare kore Isaíakwe munbtä,
nieba Jesukwe ietre.

10 Yebti Jesukwe ni jökrä
käräba, käkwe nieba krörö ietre:

Ti bike kukwe niere, ne
kukwei nuen munkwe angwane,
munkwe mika nüke gare jae
abko krörö: **11** Mrö jökrä kweta-
ta nikwe, ye abko ñan tä ni mike
ngite Ngöbö ngwärekri, akwa
kukwe jökrä käme nita niere ja
kadabti ye abra tä ni mike ngite
Ngöbö ngwärekri, nieba Jesukwe
ni kwatiye.

12 Yebtä abko nun ja töitika-
ka Jesube käkwe krötaba ja ken
ben, käkwe nieba ie:

¿Makwe blitaniri ye abko
nitre bariseo käkwe kukwe nuri
abtä moto nibi romon jökrä, ye
makwe gari ya? nunkwe nieba
Jesuye.

13 Abtä Jesukwe nieba mda
nunye:

Nitre bariseo amne Kukwe
Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä-
tre ye abko ti bike bä mike kri
mu kwrere amne, kri mden
mden abko ti Rün kä käinbti
käkwe nökani ñakare, ye abko
jäkädikä ngätri ngöi jökrä, bti
kitadikä mento, ye kwrere raka-
dikä niaratrebtä. **14** Erere arato,
ni ie kä tuen ñakare, kwrere jire
nitre bariseo amne Kukwe Biani
Ngöbökwe Moiséye dirikätre
tätre dikekä, ñobtä ñan angwane
Ngöbö gare ñakare ietre amare-
bti tö Ngöbö kukwei dirire ni
mda mdaye. Ne aisete tuemetre
dikekä kore, ñobtä ñan angwane
ni nibu ie kä tuen ñakare rikadre
ja jie ngwena kwärikwäri, ye
ngwane niaratre nibu betadrekä
gwaire kä mkäte nguse, nieba
Jesukwe.

15 Angwane Pedrokwe nieba
mda Jesuye:

Makwe kukwe bä miri mrö-
btä, ye abko makwe dre nini
abko niereta nunye, nieba kwe
ie.

16 Abtä Jesukwe nieba mda
ie:

¿Munta näin raire tibe, akwa tita dre niere abko ñan tä nüke gare jire chi munye arato ya? **17** Tikwe kukwe nini abko krörö: ¿Nita mrö kwete, ye abko tä niken jökrä ni bülete, akwa nita nainkrö angwane, mrö ye kitakata jökrä ta, ye abko gare ñakare munye ya? **18** Nita mröre abti nita kitekäta, akwa kukwe kämekäme nita niere ja kadabti, ye abko tä ni töite amne ni motote abko erere nita niere, aisete kukwe kämekäme nieta nikwe ye abra tä ni mike ngite Ngöbö ngwärekri, **19** ñobtä ñan angwane kukwe kämekäme abko tä ni töite amne ni motote abko erere nita niere amne nita nuene. Abtä nita ja mike ngite Ngöbö ngwärekri abko krörö: nita ni mda mda kämike, ni gure käta ja mike gure bati bati tiebe ni mda mdabe. Erere arato, ni merire brare ja mike ngite bätäkä ngwarbe jabe kwärikwäri amne ni jändrän goire ni mda mdakän amne ni blite ngwarbe ni mda mda rüere, erere arato ni ñäke ni mda mdabtä. **20** Munta kukwe nuene kore angwane, munta ja mike ngite Ngöbö ngwärekri, akwa munkwe köbötikadre mrökrä abko ükaninte kira ye erere munkwe ñan mikadre täte, yebtä mun ñan rabadre ngite jire chi Ngöbö ngwärekri. Abko kore se, nieba Jesukwe nunye.

Meri ñakare israelitare käkwe tödekani Jesubti

(Marcos 7.24-30)

21 Yebti Jesu näma yete, ye känti kä mikakaba kwe, bti rikaba juta Tiro amne juta Sidón kukwäre. **22** Rababa yete angwane, meri iti Canaánbo, ñakare israelitare nünanka kä ye känti käkwe krötaba Jesu ken, kä rababa ngrente krikri be krörö:

Ti Dänkien, ma jrei David tukwe mräkä. Ti ngwen ruentari tare jae, ñobtä ñan angwane ti ngänkän tikwe btä üai käme tä nüne, käta mike ja tare nike krübäte tikän. Yebtä ti die mike, rababa niere.

23 Akwa Jesukwe ñäkäba ñakare jire chi meri ye käre. Abtä nun ja töitikaka ben käkwe krötaba Jesu ken, käkwe ribeba krörö ie:

Meri se nibi ngrente krübäte dikaro ni jiebti, aisete ngänkän kwe miketa kuinta makwe, bti juenta jirekäbe, nunkwe nieba Jesuye.

24 Angwane Jesukwe nieba meri yeye:

Juta israelita tä nianinte obeja kwrere, ye aibe kräke Ngöbökwe ti juani die mike, nieba kwe ie.

25 Akwa meri ye abko rikaba ngitiekä ngukudokwäbti temen Jesu ngwärekri, käkwe nieba mda ie:

Ti Dänkien, ti die mike, rababa niere.

26 Abtä Jesukwe nieba mda ie:

Mun ñakare israelitare abko käme nukro kwrere nieta nitre israelitakwe munbtä, aisete tikwe ma die mikadre angwane, bäsi ban dianka ngäbäkre nikwe kän, bti kita nukroye, ye kwrere tikwe nuendre, nieba kwe meri yeye.

27 Angwane meri ye käkwe nieba mda Jesuye:

Jän, ti abra nukro kwrere bkänä nitre israelita okwäte ti Dänkien. Akwa nukro bkänkä tä niken mröre mesabtä angwane, mrö büre tä betekä timontimon abko tätre kwete, ye kwrere tita nete mtare amne makwe ti die mika chi abko ie ti tö nibi, nieba kwe Jesuye.

28 Abtä Jesukwe nieba mda ie:

Ti mräkä, mata tödeke kri era metre tibti, nibi tuen tie, aisete tikwe ma die mikadre, ie ma tö nibi, ye erere bikera nebe bare makrä, nieba Jesukwe ie.

Ye btäräbe meri ye ngänkän rababata kuinta batibe abko rakakaba kore.

Ni mili kräbkä bukani Jesukwe

(Marcos 8.1-10)

29 Yebti Jesukwe kä mikakaba kä ye känti angwane, rikaba nebe Ñö Okwä Kri Galilea ye köräbti. Abti rikaba mda ngitiobti, känti rababa täkänintbe. **30** Jesu rababa täkänintbe, ye känti ni kwati käkwe ja ükakröba btä. Nitre käkwe ja ükakröba kwati Jesubtä ye rikaba mräkä bren bren krörökrörö ngwena Jesuye: ni ngüre bren abko kisete näin nakwente, ni okwä kä drünente abtä kä tuen ñakare ie amne ni küde ngrötani aisete küde ruen ñakare ie. Erere arato, ni kukwei ñakare amne ni bren bätäkä ngwarbe bren mda mda kisete abko järababa kwetre, käkwe mikaba Jesu ngotobtä temen angwane, Jesukwe mikabata kuinta jökrä. **31** Ne aisete ni kukwei ñakare abko rababa blite amne ni küde ngrötani abko rababa nebeta kuinta amne ni nakwente abko rababa dikekäta kuin amne ni okwä kä drünente abko ie kä rababa tuen. Yebtä nitre kwati ye ñan töi rababa krütare mda kukwe ye tuare amne rababa Ngöbö nitre israelitakwe ye käikitekä jökrä.

32 Yebti Jesukwe nun ja töitikaka ben käräba, bti nieba kwe nunye:

Nitre tä kwati nete se nibi tuen bobre tie, ñobtä ñan angwane kä nena köbömä jire tätre tibe nete amne mrö ñakare kwetadre ietre. Abtä ti ñan tö nibi juenta mröi ja gwiriete. Nane di krütadre amne kä rötadrete bti ji ngrabare, abtä ti ñan tö nibi juenta mröi, nieba kwe nunye.

33 Abtä nun ja töitikaka Jesube käkwe nieba mda ie:

Nete kä kaibete amne ni mda nüne ñakare känime nete, ¿se abko mrö kwandre mdente nie ni kwati se bukakrä jökrä? nunkwe nieba Jesuye.

34 Angwane Jesukwe nieba mda nunye:

¿Banta kunbe munkwe? nieba kwe nunye.

Angwane nunkwe nieba mda ie:

Banta kun kükü be nunkwe amne gwa kiakia tä ruäre nunkwe, nunkwe nieba ie.

35 Angwane Jesukwe ni jökrä mikaba täke temen, **36** käkwe ban kun kükü ye dianba kisete

amne gwa kiakia ye dianba kisete kwe arato, käkwe kuin nieba btä Ngöböye, bti ban amne gwa ötakaba oto kiakia, käkwe bianba nun ja töitikaka ben yeye angwane, nunkwe dräiba nitre kwati yebti. **37** Angwane nitre kwati ye käkwe mröba trinetrine jökrä, bti ban amne gwa oto rabateba ye abko nun ja töitikaka Jesube käkwe ükakröbata kutia kwä kükü jire. **38** Nitre kwati käkwe mröba ye abko ni brare aibe mili kräbkä käkwe mröba amne, nitre merire amne ngäbäkre kiakia näma yete käkwe mröba arato, akwa tanba ñakare.

39 Yebti Jesukwe nitre kwati ye juanbata jökrä ja gwiriete, bti Jesu rankwaba rute nun ja töitikaka benbe, bti nun rikaba nebe käkä Magdala ye känti.

Sribi kri ñan tuabare käräbare Jesuye

(Marcos 8.11-13; Lucas 12.54-56)

16 **1** Jesu rababa Magdala yete angwane, nitre bariseo amne nitre saduseo rababa Jesu känti ja tuakäre ben, akwa Jesukwe ja dokwä mikadre kö okwäte, abkokäre rikaba känti. Jesu abko juani era metre Ngöbökwe ya, ñakare ya abko Jesukwe bä mikadre, käkwe sribi kri ñan tuabare nuendre niaratre okwäbti abko rikaba niere Jesuye. **2** Akwa Jesukwe nieba krörö ietre:

Käta kite dere angwane, munta niere krörö: Kä jübateniri tain käinta, aisete kä rabadi kuin moren jetbe, munta niere. **3** Erere arato, dekä angwane munta niere krörö: Mtare kä bä nibi tain käinta amne kä nibi mütare, aisete kä rabadi käme ñüre, munta niere. Kä bäta nebe ño käinta abtä kä rabadi ño köbö kwatirekwatire tä nüke gare kuin munye, ¿se ñobtä abko Ngöböta sribi ño ño nuene ti köböire mtare kä ne ngwane abko ñan tä nüke gare munye se? **4** Mun nünanka kä ne ngwane abko moto kämekäme amne munta Ngöbö tarere munta niere, akwa käre munta niara tuemetre, abtä tikwe sribi kri ñan tuabare aibe nuendre mun okwäbti, ie mun töta nebe. Akwa sribi kri ñan tuabare ye tikwe ñan nuendre jire chi mun okwäbti, munta ribere ye kwrere. Akwa Ngöbö nämane Jonábe, käkwe sribi kri ñan tuabare nuenbare kräke, ye kwrere aibe Ngöbökwe bä mikadi mun kräke. Abko kore se, nieba Jesu ietre.

Bti Jesukwe kä mikakaba btätre yete amne rikaba kä mdabti.

Dirikätre blo, yebtä Jesukwe nitre ja töitikaka ben mikani mokre

(Marcos 8.14-21)

5 Yebti nun ja töitikaka Jesube rababa Ñö Okwä Kri Galilea kwärä nakri angwane, nun rikadre ban ngwena abko käi rikwitakaba nunbti. **6** Ye btäräbe Jesukwe nieba krörö nunye:

Olo ketete ti kukweiye munkwe. Lebadura nitre bariseokwe amne nitre saduseokwe, ye

ngäniene munkwe ja ngibia kuin, nieba kwe nunye.

7 Angwane nun ja töitikaka Jesube kä rababa blite krörö:

¡Nun ñan ki ban ngwena abtä Jesuta blite kore! nun rababa niere jae kwärikwäri.

8 Nun rababa blite kore, ye gaba Jesukwe. Abtä nieba kwe mda nunye:

¿Ye ñobtä munta tödeke ñakare dikaro tibti, kä nibi ban ñakare niere dikaro kore ye? **9** Ban kunrike be te tikwe ni brare brare aibe mili krärike jire bukaba angwane, ban oto rabateba abko ükakröbata kutia kobe, ye munkwe tuaba ja okwä jenbti. ¿Akwa ti di tärä mun bukakrä ñan nükani gare munye amne töre ñakare munye arato ya ño ye? **10** ¿Erere arato, ban kun kükü be te tikwe ni brare brare aibe buri mili kräbkä jire amne ban oto nebete abko ürükrö kutia kobe, ye nebe töre ñakare munye arato ya ño ye? **11** ¿Ban ñakare nieta munkwe, ñan yebtä tita blite abko ñan nü gare munye ya? Lebadura nitre bariseokwe btä nitre saduseokwe abko ngäniene munkwe ja ngibiadre kuin tikwe nini munye, akwa ñan tita blite lebadura bante yebtä, nieba Jesukwe nunye.

12 Angwane batibe ñan Jesu näma blite lebadura bante btä, akwa kukwe diri näma nitre bariseokwe amne nitre saduseokwe, ye abko Jesu näma bä mike lebadura kwrere abko ngäniene nunkwe ja ngibiadre kuin abko Jesu näma niere nun ja töitikaka benye abko rükaba gare nunye.

Jesu abko Ni Dianinkä Ngöbökwe, niebare Pedrokwe

(Marcos 8.27-30; Lucas 9.18-21)

13 Yebti Jesu rikaba nebe juta Cesarea Filipote käntita nun ja töitikaka benbe angwane, nieba krörö kwe nunye:

¿Ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne abko nire nieta tibtä ni mda mdakwe? nieba kwe nunye.

14 Angwane nunkwe nieba mda ie:

Ma abko Juan Bautista nükaninta nire nieta ni ruärekwe amne ni mda abko käta ma Elías nükaninta niere mabtä. Ni mda abko ma ni Ngöbö kukwei niekä Jeremías nükaninta nire ara niere, akwa ni mda abko tä niere Ngöbö kukwei niekä kirakira mda mda abko nükaninta nire nieta kwe mabtä, nunkwe nieba Jesuye.

15 Angwane Jesukwe nieba mda nunye:

¿Mun abko käta ti nire niere tibtä? nieba kwe nunye.

16 Angwane jötrö Simón Pedro käkwe nieba Jesuye:

Ma abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara amne ma abko Ngöbö nire Odei abko nunta niere, nieba kwe Jesuye.

17 Angwane Jesukwe nieba mda Pedroye:

Simón, Jonás ngobo, kä raba nuäre mabtä amne Ngöbökwe ja di biani mae, ñobtä ñan angwane makwe kukwe nini tie, ye abko ñan ni kä nebtä köböire namani

gare mae, akwa ti Rün tä kä käinbti ara jire käkwe mikani gare mae amne makwe nini tie. **18** Mdakäre abko, ti bike Pedro niere mae amne jä yebti nitre gätäkä ti käbti käkwe tödekadi amne rikadi niren kwati amne gata di kri krübäte ye abko käkwe ñan nitre gätäkä ti käbti ye ganaindre jire chi. **19** Erere arato, Ngöbö kä käinbti tä gobrane, ye känti ni kwati rabadi nüke, abkokäre tikwe llabe biandi mae jukwe tikadre niaratre ngwiankäre nebe kä ye känti Ngöböta gobrane. Makwe dre dre mäkädrete kä nebtä, ye abko rabadira mäkäninte käne kä käinbti Ngöbökwe amne, makwe dre dre tikadrete kä nebtä abko rabadira tikaninte käne kä käinbti sete Ngöbökwe. Abko kore se, nieba Jesukwe Simón Pedroye.

20 Yebtä nun ja töitikaka Jesube, ie nieba krörö kwe:

Ti abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara tä nete, ye munkwe ñan nie jire chi ni mda mdaye, nieba kwe nunye.

Jesu müre ketadi, niebare käne kwe

(Marcos 8.31—9.1; Lucas 9.22-27)

21 Ye ngwane mentokwäre nun ja töitikaka Jesube, ie Jesu rikaba niere krörö: Ti rikadre Jerusalén, akwa ni näin nebe sete angwane, nitre unbre ji dokwäte btä nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre ye käkwe ti mikadi ja tare nike kri krübäte, käkwe ti müre ketadi, akwa köbömäkäre angwane, ti rükadita nire, nieba Jesukwe nunye.

22 Abtä Pedro käkwe Jesu ngwianba kaibe mentokwäre, bti rikaba mäträre krörö btä:

¡Ti Dänkien, Ngöbö se okwäbti kukwe kore ñan rakadrekä jire chi mabtä näre! nieba kwe Jesuye.

23 Akwa Jesu rikwitateba, käkwe Pedro tuaba ja käne, bti nieba mda kwe ie:

¡Satana, nän mento tibtä nete! Tikwe ja mikadre ngite Ngöbö rüere, abkokäre ma kite ñäke kore tie ñan ñan. Kukwe mden tä nebe tuen dbe Ngöböye, ye kwrere tuen ñakare mae amne, ni kä nebtä ie jändrän tuen dbe abko erere tä tuen mae, aisete makwe ñan ñäkä kore tie, nieba Jesukwe.

24 Yebti nun ja töitikaka Jesube, ie Jesukwe nieba mda:

Nire nire tö ja töi mikai kwatibe nänkrä tibe, ni ye abko tö dre dreye jakrä abko raba käikwitekä jabti amne köbö kwatirekwatire ja kwata raba ruentari tare ñakare ie nünakäre tikrä abko jata ti jiebti, **25** ñobtä ñan angwane nire nire tö ja kwata ngibiai jen jakrä abko krütadi kärekäre, erere rabadi kärekäre Ngöbö okwä bäre mento akwa, nire nire krütadi ti dokwäre abko rabadi dianintari nünakäre kärekäre Ngöböbe. **26** Ye abko, ni rabadre jändrän jökrä bkäne kabre kä nebtä, akwa ni krütadre angwane nikwe ñan nünandre mda Ngöböbe, ne ütiäre abko

dre rükadre nie. Erere arato,
nikwe nünandre kärekäre Ngöböbe, ye abko ni ñan raba kökö
jire chi jakrä, ñobtä ñan angwane jändrän ñakare jire abko ni
rabadre bien Ngöböye nüna
kärekäre ben ye ütiäre. **27** Akwa
ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatadita
Ngöbö di kri bä nuärebti amne ti
jatadita angeletre tikwe ben, ye
ngwane abko ni itire itire käkwe
dre dre nuenbare, ye erere tikwe
kukwe ükadite kräke, käkwe ütiä
biandi ietre.

28 Akwa mun tä nete ne ruäre
ngämi krüte, känenkri ti Ni Kä
Nebtä Ngobo ne jatadita gobrane, ye abko munkwe tuadi ja
okwä jenbti abko ti tö nibi niei
metre munye. Abko kore se, nieba Jesukwe nun ja töitikaka
benye.

Jesu bä nikwitani

(Marcos 9.2-13; Lucas 9.28-36)

17 **1** Yebti kä rikaba köbö
ti ta mda angwane,
Jesukwe Pedro, Santiago amne
Santiago etba Juan aibe ngwianba jabe abko ben rikaba ngitio
bäri mente käin yebti. **2** Niaratre
nämanena ngitio yebti käin
angwane, batibe Jesu bä nikwitani bä jene niaratre okwäbti,
aisete ñänä trä dirare ye kwrere
Jesu ngwäre bä namani amne,
dän Jesubtä abko trä namani
ngwen bürere kä trä dirare
kwrere. **3** Ye btäräbe Moisés btä
Elías namani gökökä yete blite
Jesube, btä okwä namani.
4 Angwane Pedro käkwe niebare
Jesuye:

Ti Dänkien, nunta nete abko
käi nibi nuäre tibtä, aisete ma tö
ne ngwane nunkwe ju mikadi
kiakia komä munkrä: kwati
makrä, kwati Moisékrä amne
kwati Eliakrä, niebare Pedrokwe.

5 Pedro nämane blite kore
Jesube, ye btäräbe müta trä
ngwen jatani jüben niaratrebti
angwane, müta yete abko ni
kukwei jarabare krörö ietre:

Ni ne abko ti Odei tare kri
tikwe. Niara käi nuäre krübäte
tibtä, aisete niara kukwei nua
munkwe abko ni kukwei namani
kore mütate.

6 Ni kukwei namani kore
mütate, ye jarabare nitre ja töitikaka Jesube yeye angwane, kä
jürä namani krübäte btätre, abtä
nikaninbe ngitiekä ngwärere
temen. **7** Ye btäräbe Jesukwe
krötabare ken, käkwe nuaninbtä,
bti niebare kwe ietre:

Näin krö. Mun ñan rekwetaka,
niebare kwe ietre.

8 Ye btäräbe niaratre käkwe
nikrabareta angwane, ni mda
ñakare amne Jesu aibe nämane
kaibe, btä okwä namani. **9** Yebti
Jesu nikaninta niaratrebe ngitiobtä motokwäre angwane, Jesukwe niebare ietre:

Ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne ngämi krüte, bti nüketa nire, ye
känenkri kukwe turi munkwe
ngitiobti käin sete, ye munkwe
ñan nie jire chi ni mda mdaye.
Abko kore se, niebare kwe ietre.

10 Abtä nitre nimä ja töitikaka ben ye käkwe niebare mda ie:

¿Ma krütadi bti rükadita nire
mata niere ne ngwane, ñobtä

abko Elías rükadre Ni Dianinkä Ngöbökwe käne kukwe ükatekäre biare kräke abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre käta niere? niebare kwetre Jesuye.

11 Amne Jesukwe niebare mda ietre:

Elías rükadre käne ye abra era bkänä. Erere arato, niara rükadre, käkwe jändrän jökrä ükadrete kuin metre, ye abra era bkänä. **12** Akwa Elías abko nükanina, akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre, ie niara ñan nükani gare, aisete tö namani dre dre nuein btä, erere nuenbare kwetre amne mrä müre ketani kwetre. Ye kwrere arato ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne käkwe ja tare nikadi kri niaratre kisete arato abko ti tö nibi niei munye. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka ben yeye.

13 Angwane Jesu nämane blite Juan Bautistabtä abko nükani gare ietre.

Jesukwe üai käme juanintari ngäbäkrebtä

(Marcos 9.14-32; Lucas 9.37-45)

14 Yebti nitre näma kwati ngitiobtä ngüsrüri, ye känti Jesu rikabata angwane, ni iti käkwe krötaba ken amne rikababe ngitiekä ngukudokwäbti temen ngwärekri, käkwe nieba krörö ie:

15 Ti Dänkien, ngäbäkre tikwe noko ngwen ruentari tare jae tikrä, ñobtä ñan angwane tä nikrenkä krübäte temen tikän abko kisete tä ja tare nike kri. Erere arato, tä kite nikrenkä temen angwane, tä niken mate ñukwäte, ere angwane abko tä niken temen ñöte tikän **16** abko nitre ja töitikaka mabe, ie ti nü ngwena, akwa ñan di nibi mikakäreta kuinta, aisete miketa kuin tikrä abko tita ribere mae, nieba kwe Jesuye.

17 Abtä Jesukwe nieba mda:

¡Aingwaree, ti moto iko munbtä! Mun ye ño abko moto kämekäme dikaro abti munta tödeke ñakare dikaro Ngöböbti ye. ¿Ti rabadi kä nuäi mda munbe amarebti ye? nieba kwe.

Ye btäräbe Jesukwe nieba mda:

Ngäbäkre ye ngwen tie, nieba kwe.

18 Ye erere bkänä, ngäbäkre järükaba Jesu känti angwane, Jesukwe ngrateba üai kämenbti, käkwe üai käme ye juantariba ngäbäkre yebtä amne ngäbäkre ye rababata kuinta batibe.

19 Yebti nun ja töitikaka Jesube käkwe nieba kaibe ie:

¿Ñobtä üai käme ñan niki mento nunye ngäbäkre sebtä ruen? nunkwe nieba.

20 Abtä Jesukwe nieba mda nunye:

Munta tödeke ñakare bkänä Ngöböbti, ye mden kisete üai käme ñan niki mento munye. Ye munkwe tödekadre chi mostasa nurai chi ye näre, akwa munkwe tödekadre era metre Ngöböbti, ye ngwane mun rabadre niere ngitio nokoye: Ja denkä mento yete, bti ma rika kä mdabti, munkwe niedre ie, ye erere ngitio noko rikadre

mento amne jändrän ñan rabadre jire tare nuendre munkrä, ye abko ti tö niei metre kore munye. **21** [Akwa üai käme ne kwrere juantarikrä mento abko blitadre Ngöböbe amne ja bäindre Ngöbökrä käne aibe köböire munkwe juandretari mento.] Abko kore se, nieba Jesukwe nunye.[j]

22 Yebti nun näma dikekä gwaire Jesube kä Galilea käntita temen mda angwane niarakwe nieba nunye:

Ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne kitadi ngise ni mdaye **23** amne niaratre käkwe ti müre ketadi, akwa köbömäkäre angwane ti rükadita nire, nieba Jesukwe nunye.

Jesukwe kukwe nieba kore nunye, yebtä abko nun moto rababa ulire jökrä.

Ju blitakrä Ngöböbe ye ütiä biandre

24 Abti Jesu amne nun ja töitikaka ben rababata juta Capernaúmte angwane, nitre ngwian käräkä ju blitakrä Ngöböbe kräke, ye rikaba nebe Pedro känti, käkwe nieba krörö ie:

¿Dirikä makwe ye tärä ju blitakrä Ngöböbe ye ütiä bien arato ya? nieba kwe.

25 Angwane Pedro käkwe nieba mda ie:

¡Jänri, tärä ütiä bien yeri! nieba kwe.

Yebti Pedro rikaba nebeta gwi angwane, Jesu ara jire käkwe ñäkäba käne ie, käkwe nieba:

Simón, kukwe nebtä mata töbike ño abko ti tö nibi ngwiaintari mae abko krörö: ¿Jrei krikri kä nebtä ye abko käta ja ütiä biamna nireye? ¿Ngäbäkre jen kwrere käkwe ja ütiä biandre ie nieta kwe ya? o ¿Ni mda mda abko käkwe ja ütiä biandre nieta kwe? abko niere tie Simón, nieba Jesukwe Pedroye.

26 Angwane Pedrokwe nieba mda Jesuye:

Ni mda mda abko käkwe ja ütiä biandre nieta kwe ne abko, nieba Pedrokwe.

Angwane Jesukwe nieba mda:

Ngäbäkre jreikwe abko käkwe ja ütiä biandre ñakare kore ñan ñan. Ye mden kisete, ju blitakrä ti Rün Ngöbökwe noko tikwe ütiä biandre ñakare arato abko rabadre dbe, ruen tie. **27** Akwa nikwe ñan ja ütiä biandre angwane, ni mda mda rabadre töbike blo ni btä abko ngäniene nän gwa kite Ñö Okwä Kri Galilea sete. Makwe kötu kita ñöte angwane, gwa mden raba käne kötubtä, ye makwe dian jate. Gwa ye abko kadate ngwian tädi abko kwandi mae, aisete ngwian tädi täte ma amne ti ütiä biankrä. Ngwian yebti ma rika ja ütiä bien amne makwe ti ütiä bian arato. Abko kore se, nieba kwe Pedroye.

---

[j] **17.21** Versículo ne abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuin btä, akwa jatani Marcos 9.29 yekri.

Nire bäri ütiäte niebare Jesukwe
(Marcos 9.33-37;
Lucas 9.46-48; 17.1-2)

18 **1** Abti kä ye ngwane nun ja töitikaka Jesube käkwe krötaba ken mda, bti nunkwe nieba ie:

¿Ngöböta gobrane nunbti, ne ngätäite nire abko bäri ütiäte ruen? nunkwe nieba Jesuye.

2 Angwane Jesukwe ngäbäkre chi käräba iti, bti mikaba täkänintbe nun ngätäite kwe,
3 käkwe nieba krörö:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Ngäbäkre kiakia tä ja mike bobre, ne kwrere munkwe ñan ja mikadre bobre Ngöböbtä ne ngwane, Ngöbökwe ñan gobrandre jire chi munbti.
4 Ne aisete, ni bti Ngöböta gobrane, ye ngätäite nire nire käta ja mike bobre Ngöböbtä abko tä ja mike bobre ngäbäkre chi ne kwrere, ye abko bäri ütiäte.

5 Ye abko, nire nire käta ni ja mikaka bobre Ngöböbtä ngäbäkre chi ne kwrere ye kaen ngäbti ti käbti, ye ngwane ti ne ara jire kata ngäbti kwe. **6** Akwa nire nire käta ja mike bobre Ngöböbtä ngäbäkre ne kwrere, ye nirekwe ngwiandreta ti käikwitekä jabti, känti rabadre kukwe nuene bäri käme mda, ni ye abko Ngöbökwe mikadi ja tare nike krübäte. Mden kisete, ni ye ngämi ni tödekaka tibti ngwen ti käikwitekä jabti, känenkri jäkwata kri nura ukwakrä ye mäkädre ngärä, bti kitadre mrente nguse känti müre reketadre abko rabadre bäri kuin kräke. Ye kwrere ni ye ñan rabadre ni tödekaka tibti ngwen ti käikwitekä jabti.

7 Ni kä nebtä, kräke kukwe tärä keta kabre käta ni nuente ja käne abko nita ja mike ngite, ye abko käme nikrä bkänä, akwa ye abko tä käre. Akwa nire nire köböite ni mda mda tä ja mike ngite Ngöbö rüere, ini ye abko bobre jakän! ñobtä ñan angwane Ngöbökwe niara mikadi ja ngie nuen krübäte ni mda mda ye dokwäre. **8** Ne aisete ma kise ya o ma ngoto ya, köböite makwe ja mika ngite Ngöbö rüere ne ngwane, makwe tikaka ta jae, bti makwe kitaka mobe ja okwä bäre mento abko bäri rabadre kuin, ñobtä ñan angwane makwe nünandre deme kise kwäräbe amne ngoto kwäräbe rikakäre nüne Ngöböbe kä käinbti abko bäri kuin angwane, ñan ma kise krobu amne ma ngoto krobu ben ngöi jökrä Ngöbökwe ma kitadre ñukwä jutra ngitiekä kärekäre te.
9 Erere arato, ma okwä köböite ma raba ja mike ngite Ngöbö rüere, ne ngwane makwe ja okwä ye diante kwati mento, bti makwe kitaka mobe arato, ñobtä ñan angwane ma okwä kwatibe ben ma rikadre nüne kärekäre Ngöböbe, ye abko rabadre bäri kuin makrä amne, ñan ma okwä kubu ben ngöi ma kitadre kärekäre ñukwä jutrate kä ja tare nikakrä känti. Ye mdenbtä tita kukwe bä mike kore mae, nieba Jesukwe nunye.

10 Mdakäre abko, ti bike kukwe era erere niere krörö

munye: Nitre tödekaka tibti tä ja mike bobre Ngöböbtä, ye abko ngäbäkre kiakia kwrere, se munkwe ñan bätä ngwian btä tikän, ñobtä ñan angwane käre angeletre niaratrekwe tä ti Rün ngwärekri kä käinbti.

Obeja nianinte, btä Jesukwe kukwe bä mikani

(Lucas 15.3-7)

11 Mdakäre abko, ti Ni Kä Nebtä Ngobo jatani ni nianinte ye diantarikäre. **12** Yebtä abko ti bike kukwe bä mike krörö munye: Ni iti kwe obeja tädre gre ketarike, akwa obeja krati rikadre ngwarbe kwäräkwärä kän, ye ngwane obeja rabadre gre ketabkä bti krä jätäbti krä ökän (99), ¿ye ñan mikadre kwe ja ngibiare kaibe ngitiobti, bti rikadre obeja nianinte krati ye känentari ya? Jänri, rikadre obeja nianinte ye känentari. **13** Abti obeja ye kwandretari ie angwane, obeja kratibe ye abko bäri käi rabadre nuäre btä obeja gre ketabkä bti krä jätäbti krä ökän yebti ta abko ti tö nibi niei metre. **14** Ye kwrere arato, mun Rün tä kä käinbti sete abko ñan tö nitre tödekaka tibti tä ja mike bobre Ngöböbtä ngäbäkre kiakia kwrere se tuai nente jire iti jakän. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Ja mräkä tödekaka Jesubti töi diandre ño

(Lucas 17.3)

15 Yebti Jesukwe nieba mda: Ma mräkä mden erere käkwe ja mika ngite ma rüere angwane, ma rika käkwe blita kaibe ben amne ja mikani ngite ño ma rüere kwe, ye makwe mika gare ie. Yebti ja ngite niedre kwe mae amne kukwe ükadrete kwe mabe, ne ngwane mun nibirate kuin jabtä. **16** Akwa ñan tö raba ma kukwei nuai amne ñan tö raba kukwe ükaite mabe ne ngwane, makwe ni mda känä iti, nibu ja mukore abko ben ma rika bliteta ma mräkä yebe. Abti makwe blitadi ño ben, ye abko rabadi gare metre ni nibuye, ni nimäye. **17** Akwa ma näin ni mda mda ngwena jabe, ye okwäbti ma mräkä ñan tö raba kukwe ükaite janknu mabe ne ngwane, nitre gätäkä ti käbti tä ja ükekrö ye ie makwe mika gare gätäte; akwa nitre gätäkä ye käkwe blitadre ma mräkä yebe, akwa ñan tö rabadre kukwe ükaite janknu mabe ne ngwane, ni tödekaka ngöbö ngwarbebti, kwrere jire raba tuen munye amne ni ngututu jändrän ütiä käräkä gobran romanobokrä ye kwrere jire raba mun okwäte arato.

18 Ye abko, ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Munkwe dre dre mäkädite kä nebtä, ye abko rabadi mäkäninte kä käinbti Ngöbökwe amne munkwe dre dre tikadrete kä nebtä abko rabadi tikaninte Ngöbökwe kä käinbti sete. **19** Ye kwrere arato, ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Mun nibu käkwe kukwe ükadrete jabe kwärikwäri kä nebtä käkwe ja töi mikadre gwaire, bti mun tö rabadre dreye, ye abko munkwe

kärädre Ngöböye, käkwe blitadre ben amne ti Rün kä käinbti sete käkwe biandi munye, **20** ñobtä ñan angwane ni tädre nibu ya o nimä ja ükaninkrö gätäre ti käbti ye abko ti tädi siba ketetibe bentre. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Kukwe blo diandre jabti ta kwärikwäri

21 Angwane Pedro rikaba, käkwe kukwe ngwiantariba Jesuye, käkwe nieba:

Ti Dänkien, ¿ti mräkä iti käkwe kukwe nuendre blo ti rüere, se abko tikwe diandre bäbe bti ta ruen? ¿Tikwe diandre bä kükü bti ta ya? nieba kwe Jesuye.

22 Abtä Jesukwe nieba mda Pedroye:

Ñan makwe diandre bä kükübe bti ta abko ti bike niere mae, akwa makwe diandre gre ketamä bti bä jätäbti bä kükü (77) bti ta. **23** Ne aisete ni bti Ngöböta gobrane, ngätäite kukweta nakenkä krörö abko ti bike bä mike: Bati jrei nämane iti abko nikani rürümon ütiä ükete sribikä kwekwe ben. **24** Nikani rürümon ütiä ükete krörö, ye btäräbe sribikä iti kwe abko bti rürümon ütiä nämane millone kabre krübäte abko jänükani jrei ye känti. **25** Akwa sribikä ye abko ie ngwian ñan namani jire chi ja ütiä biankrä jrei yeye. Abtä jrei ye käkwe sribikä ye rürümoimna meri kwe amne ngäbriänkä kwekwe amne jändrän kwekwe erere ben ngöi rürümoimna jreikwe rürümon ütiäre. Amne sribikä ye abko rabadre ni klabore ni mdakrä kore, jreikwe sribi ütiä diandre rürümon ütiäre abkokäre. **26** Akwa sribikä ye nikani mate ngukudokwäbti temen jrei ye ngwärekri, kä namani ribere kisere krörö jrei yeye: Makwe ti ngibia bätäre abko ti tö nibi ribei mae amne rürümon ütiä tibti ye tikwe ütiä biandita jökrä mae, niebare kwe jreiye. **27** Angwane sribikä ye namani ruentari tare jrei yeye, käkwe rürümon ütiä kabre ye diani jökrä bti ta, käkwe tikaninte.

28 Yebti sribikä ye nikaninta angwane, sribi muko kwe abko bti rürümon ütiä nämane chi kwe abko ben namani ngätäi. Angwane sribikä ye nikani betekä, käkwe sribi muko kwe ye kani roro mkäbti, nikani roro mkä kekete se kwrere, kä namani niere: ¡Rürümon ütiä mabti, ye makwe ütiä bienta jökrä tie! namani niere ie. **29** Akwa sribikä ye nikani mate ngukudokwäbti temen sribi muko ye ngwärekri, kä namani ribere kisere krörö ie: Makwe ti ngibia bätäre abko ti tö nibi ribei mae amne rürümon ütiä tibti ye tikwe ütiä biandita jökrä mae, niebare kwe sribi mukoye. **30** Akwa sribikä ye ñan tö namani sribi muko kwe ye ngwen ruentari tare jae, käkwe kitani ngite kä teri, bti rürümon ütiä ye biandreta jökrä kwe angwane batibe tikadreteta, abkokäre kitani ngite kwe.

31 Sribikä käkwe nuenbare kore, ye abko matani tare sribikä

mda mdabtä. Abtä sribikä käkwe dre nuenbare ye abko sribikä mda mda ye nikani, käkwe niebareta jökrä jreiye. **32** Abtä jrei ye käkwe sribikä ye kärämna mda. Nükani jrei känti angwane, niebare kwe ie: ¡Ma moto käme! Rürümon ütiä kabre krübäte mabti abko tikwe diandre mabti ta abko ma rababa ribere kisere tie, erere tikwe nuenba makrä. **33** Tikwe ma ngwianba ruentari tare jae, käkwe rürümon ütiä kabre diani mabti ta, ye kwrere makwe sribi muko makwe ye ngwiandre ruentari tare jae arato bä amarebti makwe kitani ngite rürümon ütiä chi dokwäre se, niebare jreikwe ie. **34** Yebti jrei moto namani romon krübäte sribikä ye kräke, käkwe kitani ngite. Ye känti ngö tikadrekä krübäte mikakäre ja ngie nuen abti rürümon ütiä biandreta jökrä kwe jreiye amne batibe rabadre tikaninte abkokäre abko nakaninkä kore.

35 Ye kwrere arato, mun mräkä mden mden käkwe kukwe nuendre blo mun rüere, akwa munkwe ñan diandre bti ta ja moto kuinbti, ye ngwane ti Rün tä kä käinbti se käkwe ñan mun ngite niara rüere diandrekä jire chi munbtä arato. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Meri tuadremetre ya, ñakare ya

(Marcos 10.1-12; Lucas 16.18)

19 **1** Jesu näma Galilea yete, käkwe blitaba ünän jökrä kore, bti kä mikakaba kwe kä ye känti, bti rikaba nebe kä Judeate, Ñö Jordánbtä kä driri. **2** Angwane nitre rikaba kwati Jesube amne Jesukwe ni bren bren mikabata kuinta kä ye känti.

3 Ye ngwane abko nitre bariseo rükaba ruäre Jesu känti abko tö rababa Jesu nuaite ja käne, käkwe nieba krörö ie:

¿Kukwe mden erere nuendre merikwe angwane, rabadre tuen käme nie, yebtä nikwe meri nikwe tuadremetre ye abko dbe abko Ngöbö Kukwei tä niere ya? nieba kwetre Jesuye.

4 Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Ngöbö Kukwei käta dre niere kukwe yebtä abko btä mun tärä ñäke, aisete gare kuin munye ruen tie abko krörö: Kena dekä Ngöbökwe kä dätebare angwane, "ni brare btä ni merire dätebare kwe," abko ie niebare krörö:

> **5** Ne aisete ni brare käkwe ja
> mikadre gure angwane,
> rikadre nüne jenena
> rünbtä amne meyebtä
> mento merire kwebe.
> Angwane ni nibu ye abko
> rabadi ni itibe kwrere,
> *Génesis 2.24*

abko niebare Ngöbökwe ietre. **6** Ye kwrere ni nibu ye ñan rabadi ni nibu kwrere mda, akwa rabadi ni itibe kwrere. Ye mden kisete, Ngöbökwe ni mikani ni itibe kwrere, ye ni ñan rabadre denkä jire chi jene jene mentokwäre, aisete ni brare käkwe ñan meri tuadremetre, niebare kwe.

7 Abtä nitre bariseo käkwe nieba mda Jesuye:

Mata niere kore, ¿se ñobtä abko meri tuadremetre angwane, tärä biandre ie bti juandretari abko Moisékwe köböi biani nunye arato? nieba kwetre ie.

8 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Mun dokwäkä ribi ribi Ngöbökrä, ye mdenbtä abko munkwe meri tuadremetre abko Moisékwe köböi biani munye ye. Akwa kena Ngöbökwe ñan kukwe mikanintbe kore, **9** aisete ti bike niere krörö munye: Meri ja mike ngite ñakare brare mda mdabe, akwa brare kwe käkwe tuadremetre, bti ja mikadre gure meri mdabe kwe, ye ngwane ni brare ye tä ja mike ngite meri yebe meri käne kwe rüere. Abko kore se, nieba Jesukwe nitre bariseoye.

10 Angwane nun ja töitikaka Jesube käkwe nieba ie:

Meri nikwe abko rabadre ni mdabe aibe dokwäre ni rabadre tuemetre amne kukwe mda mda dokwäre ñakare ne ngwane, nikwe ñan ja mikadre gure jirekäbe abko bäri kuin ñan ñan, nunkwe nieba Jesuye.

11 Abtä Jesukwe nieba mda nunye:

Munkwe kukwe nini, ye abko era bkänä, akwa ni kwati ñan raba kaen ngäbti mikakäre täte, aisete nire nire ie Ngöbökwe ja di biandre kukwe ye mikakäre täte aibe tä kaen ngäbti. **12** Ne aisete kukwe tärä kabre btä ni brare brare kwati ñan tä ja mike gure abko krörö: Ni ruäre tä därere kise tökare biare, abtä ñan tä ja mike gure amne tä nebe kaibe kärekäre. Akwa ni ruäre abko ni mdara jire käta dätere kaibe, abtä tä nebe kise tökare amne ñan töta nebe ja gurebtä, aisete tä nebe nüne kaibe; akwa ni ruäre abko ñan tä ja mike gure jirekäbe nünakäre Ngöbö gobranka kä käinbti ye kräke, aisete nire nire tö raba kukwe ne kaen ngäbti nünakäre kore Ngöbökrä, ye käkwe ka ngäbti. Abko kore se, nieba Jesukwe nun ja töitikaka benye.

Jesukwe ja di biani ngäbäkre kiakiaye

(Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17)

13 Yebti ngäbäkre järikaba ruäre nebe Jesu känti abko Jesukwe kise mikadre bti, käkwe blitadre Ngöböbe kräke, akwa nun ja töitikaka Jesube rababa ñäke nitre ngäbäkre ngwianka yeye. **14** Abtä Jesukwe nieba nunye:

Ngäbäkre ye tuemetre kite tie. Munkwe ñan ji öta käne, ñobtä ñan angwane nire nire käta ja mike bobre Ngöböbtä ngäbäkre ne kwrerekwrere, ni yebti abko Ngöböta gobrane, aisete munkwe ñan ji öta käne, nieba Jesukwe.

15 Yebti Jesukwe kise mikaba ünän jökrä ngäbäkrebti, ja di biankäre ietre, bti kä mikakaba kwe.

Ni bati jändrän bkänkä kabre käkwe blitabare Jesube

(Marcos 10.17-31; Lucas 18.18-30)

16 Yebti ni rikaba iti nebe Jesu känti, käkwe nieba krörö ie:

Dirikä, ¿sribi mden bäri kuin nuendre tikwe abko ütiäre ti rabadre nüne kärekäre Ngöböbe? nieba kwe Jesuye.

17 Angwane Jesukwe nieba mda ie:

¿Ye ñobtä abko sribi mden bäri kuin nuendre btä mata kukwe ngwentari tie ye? Ni kuin abra tärä itibe abko Ngöbö ara, akwa ma tö nünai kärekäre Ngöböbe ne ngwane, kukwe biani nuendre nie Ngöbökwe, ye makwe mika täte jökrä, nieba Jesukwe ie.

18 Angwane ni bati ye käkwe nieba mda Jesuye:

¿Kukwe mden mden mikadre täte tikwe? nieba kwe ie.

Jesukwe nieba mda ie:

Makwe ñan ni mda kämika.
Ma gure, makwe ñan ja mika gure bati bati ni mda mdabe.
Makwe ñan go.
Makwe ñan blita ngwarbe ni mda mda rüere kitakäre ngite.

19 Erere arato, ma rün amne ma meye mika ütiäte jae.
Amne mata ja tarere au, ye kwrere makwe ni mda mda tare arato,

Exodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20; Levítico 19.18

nieba kwe ie.

20 Angwane ni ye käkwe nieba mda Jesuye:

Makwe kukwe nini, ye erere tita mike täte jökrä. ¿Se abko tikwe dre nuendre mda se? nieba kwe ie.

21 Abtä Jesukwe nieba mda ie:

Ma tö rabai metre Ngöbö ngwärekri ne ngwane, jändrän tä makwe ye erere nän rürümoine jökrä, bti makwe ngwian ye dräi ni bobre bobrebti angwane, ma rabadi jändrän ütiäte kri bkäne kabre kä käinbti sete. Makwe jändrän rürümoin ünän jökrä kore, bti ma jata ti jiebti. Abko kore se, nieba kwe ni bati yeye.

22 Jesukwe nieba kore ie angwane, niara abko jändrän bkäne kabre krübäte, aisete moto rötateba jändrän kwekwe ye jiebti amne moto rababa ulire, ben rikabata.

23 Yebti nun ja töitikaka Jesube, ie Jesukwe nieba:

Ti bike kukwe era erere niere krörö munye: Ni jändrän bkänkä krikri ye käkwe ja mikadre bobre Ngöböbtä, Ngöbökwe gobrandre bti abko tare krübäte kräke, **24** aisete ti bike niereta mda bati munye: Aku okwä chi, yete ta kameo krikri ye ara rikadre nuäre, akwa nitre jändrän bkänkä kri ye käkwe ja mikadre bobre Ngöböbtä, Ngöbökwe gobrandre bti, ye abko bäri tare kräke, nieba Jesukwe nunye.

25 Kukwe yebtä nun ja töitikaka Jesube ñan töi rababa krütare mda Jesu kukwei nuare. Abtä nunkwe nieba mda ie:

¿Ni jändrän bkäne kri ñan rabadre dianintari nini makwe, se nire abko rabadi dianintari

amarebti se? nunkwe nieba ie.[k]

26 Angwane Jesukwe nun tuaba ja käne, käkwe nieba mda nunye:

Mun kä nebtä ye kräke abko kukwe ye tare, akwa Ngöbö abko kräke jändrän ñakare tare jire chi, aisete niara aibe raba ni dentari, nieba Jesukwe.

27 Abtä Pedro käkwe nieba mda Jesuye:

¿Nunkwe jändrän jökrä mikaninte, bti nunta näin ma jiebti, se abko Ngöbökwe dre biandi ütiäre nunye? nieba kwe.

28 Angwane Jesukwe nieba mda:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Ngöbökwe jändrän jökrä ükadite btin kä mrä ngwane, ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne rabadi täkänintbe kürä gobrankräbti kä nuärete, ye ngwane mun ja töitikaka tibe ye abko rabadi täkänintbe gwaire siba tibe kürä kwä jätäbti kubu yebti. Ye känti abko juta keta jätäbti ketebu nitre israelitakwe abko kräke munkwe kukwe ükadite siba tibe. **29** Amne nänbtä ti jiebti, nire nire käkwe ju mikaninte amne etbakantre amne ngwai mikaninte kwe, erere arato rün, meye amne ngäbriänkä kwekwe mikaninte kwe amne kä kwe erere mikaninte jökrä kwe nänbtä ti jiebti, nitre ye abko ie Ngöbökwe jändrän biandi gre ketarike rike bäri mda amne Ngöbökwe mikadi nüne kärekäre jabe arato. **30** Akwa ni kwati tuen bäri ütiäte ütiäte kä ne ngwane, ye abko rabadi ütiäte ñakare Ngöbö ngwärekri; akwa ni kwati tuen ngwarbe, ütiäte ñakare kä ne ngwane, ye abko rabadi bäri ütiäte Ngöbö ngwärekri. Abko kore se, nieba Jesukwe nun ja töitikaka benye.

Sribikä uba gräte, btä Jesukwe kukwe bä mikani

20 **1** Yebti Ngöbö abko ñan tä sribi ütiä bien ni kä nebtä kwrere abko Jesukwe bä mikaba mda, käkwe nieba krörö: Ngöböta gobrane ño ni kwe ngätäite abko ti bike bä mike ni kä bkänkä kwrere. Bati ni kä bkänkä nikani dekä ni känene sribikäre jakrä uba gräte. **2** Ye erere sribikä kwani ie angwane, sribi ütiä biandre nuäi köböiti, ye erere ükaninte kwe bentre, bti juani kwe sribire uba gräte.

3 Yebti ñänä okwä krä ökän näre angwane, nikaninta jutate. Nikani nebeta yete angwane, ni mdara jire nämane nünaninkä ngwarbe kwani ie **4** angwane, niebare kwe ietre: Uba gräta tikwe sete, ye te mun nän sribire siba amne sribi ütiä bianta ño, ye

[k] **19.25** Jesu näire ni ngwian bkäne kri abko nämane ngwian bkäne, ñobtä ñan angwane Ngöbö nämane ja di bien ietre, aisete bäri Ngöbö kukwe muko, aisete rabadre dianintari käne, nitre israelita nämane nütüre Jesu näire. Ne aisete, nitre ja töitikaka Jesube abko ñan töi namani krütare Jesu kukweibtä.

närе tikwe ütiä biandi munye, niebare kwe ietre. Ye erere bkänä, nitre ye nikani sribire.

5 Yebti ñänä ruäre närе angwane, kä bkänkä ye nikaninta jutate ni mda mda känene. Erere arato ñänä okwä krämä dere angwane, nikaninta amne nitre kwani ie yete, erere juani sribire kwe arato uba gräte. **6** Yebti ñänä okwä krärike närе dere angwane, kä bkänkä ye nikaninta jutate amne ni mda nämane ngwarbe abko kwani ie angwane, niebare kwe ietre: ¿Ñobtä munta sribire ñakare amarebti munta ngwarbe nete köböiti jire se? niebare kwe ietre. **7** Angwane nitre ye käkwe niebare mda kä bkänkäye: Sribi bkänkä nun känene ñakare sribikäre jakrä, ¿se abko nunkwe sribidre mdente? niebare kwetre ie. Angwane kä bkänkä käkwe niebare ietre: ¡Mun nän sribire jötrö arato uba gräte tikrä sete! niebare kwe ietre. Ye erere bkänä nitre ye nikani sribire.

8 Yebti kä jatanina iko dere angwane, kä bkänkä ye käkwe niebare nitre sribikä ye dänkienye: Sribikätre ye kärere jökrä, bti makwe sribi ütiä bian ietre. Akwa nitre nü sribire bäri mrä, ye ara jire ie makwe sribi ütiä bian käne. Abti nitre niki sribire bäri käne ye abko ie makwe sribi ütiä bian mrä, niebare kwe ie. **9** Ye erere bkänä, nitre nükani sribire mrä ñänä okwä krärike dere, ye ie sribi ütiä köböiti biani täte jökrä.

10 Yebti nitre nikani sribire bäri käne dekä ye nikani sribi ütiä tuen jae angwane, sribi ütiä biandi bäri kabre ietre namani nütüre, akwa sribi ütiä biandre nuäi köböiti, ye erere biani täte ietre. **11** Sribi ütiä dianina kore kwetre angwane, nikani ñäke kä bkänkä ye rüere, **12** kä namani niere: Nitre nü mrä köre käkwe sribiniri ñänä okwä kratibe, akwa nun abko käkwe sribiniri tare ñänä ngirete ta nebebe kä dere. ¿Se ñobtä abko munkwe sribi ütiä bini ja närе nunye niaratrebe se? niebare kwetre. **13** Abtä kä bkänkä ye käkwe niebare krörö sribikä iti ie: Ja mräkä, ñan tita kukwe nuene blo ma rüere ruen tie, ñobtä ñan angwane sribi ütiä bianta nuäi köböiti, ye erere tikwe biandi mae abko nikwe ürüte kore dekä, ye tä töre mae ruen tie. **14** Ne aisete sribi ütiä makwe, ye erere kaen ngäbti, bti ma rikata ja gwiriete, ñobtä ñan angwane nitre nü sribire mrä dere abko ie tikwe sribi ütiä bini ja kwrere mabe, ye abko kukwe tikwe, **15** ñobtä ñan angwane ngwian ye abko tikwe, aisete ti tö rabadre dre dre nuein bti, ye erere ti rabadre nuene ruen tie. ¿Akwa tita ja moto mike kuin sribikä mrä se kräke, yebtä ma nibi mokrere ben ya ño ye? niebare kwe abko nakaninkä kore. Ne ngörä.

16 Ne aisete nire nire rabadre mrä, ye abko rabadita käne amne nire nire tä käne ye abko rabadi mrä, [ñobtä ñan angwane Ngöböta ni kwati nübaire, akwa

ni braibe abko diankata jakrä kwe.] Abko kore se, nieba Jesukwe.[1]

Jesu müre ketadi abko niebare bämäkäre kwe

(Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-34)

17 Yebti Jesu rikabara ji ngrabare Jerusalén kukwäre angwane, nun ni jätäbti nibu ja töitikaka ben, ye abko käräba kaibe mento kwe, käkwe nieba nunye:

18 Mtare nita näin Jerusalén kukwäre. Ni näin nebe Jerusalén, ye känti ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne kitadi ngise nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkienye amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre yeye. Niaratre ye abko käkwe ti kitadi ngise müre ketadre amne, **19** nitre romanobo ñakare israelitare abko ie ti kitadi ngise amne niaratre käkwe ti mikadi yakrä kri jae amne ti kwata metadi krübäte kwetre. Yebti ti müre ketadi krusobtä kwetre, akwa köbömäkäre angwane, ti rükadita nire. Abko kore se, nieba Jesukwe nunye.

Juan btä Santiago meye käkwe kukwe ribebare Jesuye

(Marcos 10.35-45)

20 Abti Zebedeo ngäbriänkä nibu Santiago btä Juan abko ben meye jataba käkwe krötaba Jesu ken angwane, rikaba ngitiekä ngukudokwäbti temen Jesu ngwärekri ja di käräkäre ie.

21 Angwane Jesukwe nieba ie:

¿Ma tö nibi dreye amarebti ye? nieba kwe ie.

Angwane Zebedeo ngäbriänkä ye meye käkwe nieba krörö mda ie:

Ma raba gobrane angwane, makwe ngäbäkre tikwe noko mika bäri ütiäte, käkwe mika täkänintbe iti ja küde ruenkri amne iti ja küde ngeberekri abko ti tö nibi ribei mae, nieba kwe Jesuye.

22 Abtä Jesukwe nieba mda Zebedeo ngobo nibu yeye:

¿Tikwe ja tare nikadi kri krübäte, ye kwrere munta biare ja tare nike siba ya? nieba kwe ietre.

Jänri, nieba kwetre ie.

23 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Munkwe ja tare nikadi kri ti kwrere arato, akwa nire rabadre täkänintbe ti küde ruenkri amne nire rabadre ti küde ngeberekri, ye abko ñan tä ti kisete akwa tä ti Rün kisete. Ye aisete, nire nire kräke kä ye tä ükaninte ti Rünkwe abko erere ie biandi kwe, aisete ti ñan raba bien munye, nieba kwe ietre.

24 Jesu näma blite kore, ye nun ni jätä ja töitikaka ben käkwe gaba angwane, Juan btä Santiago ye kräke nun moto rababa romon mda. **25** Abtä Jesukwe nun käräba, käkwe nieba krörö nunye:

---

[1] **20.16** Kukweta tikani corcheta ngätäite abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuin btä.

Nitre ñakare israelitare käta gobrane angwane, tätre kukwe miketbe tare ni mda mda mikakäre ja ngoto täni. Erere arato, nitre ütiäte krikri ñakare israelitare abko ni mda mdakwe mikadre ütiäte jae, abkokäre tätre bike krikri, ye abko gare kuin munye. **26** Akwa mun ja töitikaka tibe, ye ngätäite abko ñan rabadre bare jire chi kore, aisete mun ngätäite abko kukwe rabadre bä jene abko krörö: Nire nire tö rabai bäri ütiäte kri mun ngätäite ye abko käkwe sribidre ni bobre kwrere ni mda mdakrä **27** amne, nire nire mun ngätäite tö rabai bäri käne jändrän jökräbtä, ni ye abko rabadre ni klabore kwrere ni mda mdakrä, **28** ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatani kore ye kwrere, ñobtä ñan angwane ñan ni mda mdakwe sribidre tikrä, abkokäre ti jatani, akwa ti jatani sribikäre ni mda mda kräke amne ti jatani ja mike müre ketadre ni kwati kökatarikäre Ngöbökrä. Abko kore se, nieba Jesukwe nun ja töitikaka benye.

Ni nibu okwä kä drünente abko Jesukwe mikaninta kuin

(Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43)

29 Yebti nun näma Jericó, bti nun rikaba ta angwane, ni kwati rikaba siba Jesube.
30 Angwane ni okwä kä drünente näma nibu täkänintbe jibtä. Jesu rikaba ta ji yebti gaba kwetre angwane, rikaba ngwänenkä kri krörö Jesu jiebti:

¡Jrei David tukwe mräkä, nun ngwen ruentari tare jae! rababa niere.

31 Angwane nitre nibu ye käkwe kada ketadre, abkokäre nitre kwati rababa ngren ngren bti, akwa niaratre abko rababa ngwänenkä bäri krikri mda, kä rababa niere:

¡Nun Dänkien, ma abko jrei David tukwe mräkä, nun ngwen ruentari tare jae! rababa niere Jesu jiebti.

32 Abtä Jesu rababa nünaninkä, käkwe nitre nibu okwä kä drünente ye käräba, ye erere rükaba Jesu känti angwane, Jesukwe nieba ietre:

¿Tikwe dre nuendre munkrä, ie mun tö nibi? nieba Jesukwe ietre.

33 Angwane niaratre käkwe nieba mda ie:

Nun Dänkien, makwe kä mikadre tuen nunye, ie nun tö nibi, nieba kwetre Jesuye.

34 Angwane nitre nibu ye rababa ruentari tare Jesuye, käkwe kise mikaba okwäbtä. Ye btäräbe kä rababa tuen kuin batibe ietre angwane, rikaba siba Jesube.

Jesu nikani nebe Jerusalén

(Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

21 **1** Abti nun jatabara neme ja ken Jerusalén angwane, nun rababa juta Betfagé känti Ngitio Olibobtä. Ye känti Jesukwe nun ja töitikaka ben juanba nibu, **2** käkwe nieba krörö ietre:

Juta tuen känime ni ngware ta. Se känti mun nän. Mun rabadi sete angwane, buro möre tädi mäkäninte kwandi munye angwane, buro ye abko ngäbäli tädi btä kwandi munye. Buro möre ye tikate munkwe, mun jata ngwena tie. **3** Akwa nane nitre yete käkwe ñäkä munye dokwäre angwane, munkwe nie krörö ietre: Ni Dänkien tö nibi ie, aisete nun bike niken ngwena, akwa gwängwarbe juandita kwe munkrä, nie kore, nieba Jesukwe nitre nibu yeye.

Bti juani kwe. **4** Kukwe rababa bare kore, kukwe niebare kira ni Ngöbö kukwei niekäkwe rabadre bare abkokäre. Kukwe ye tä tikani krörö Ngöbö Kukweibtä:

5 Nitre nünanka juta Siónte,
ye ie niere krörö:
Jrei munkwe kitera nüke
tuen sete. Tä näin bobre
buro ngäbälibti.
Buro tribe ngwianka abko
ngäbälibti tä näin ye,
Zacarías 9.9

abko nämane tikani kore abko erere rabadre bare, abkokäre Jesukwe nitre juanba kore.

6 Ye erere bkänä, ni ja töitikaka Jesube juanba nibu kwe, ye abko käkwe dre nuendre nieba kwe ietre, ye erere nuenba kwetre, **7** kä rikaba buro möre ye ngwena ngäbäli ben gwaire, käkwe dän jabtä ye tikateba ötati, bti kitaba buro ngäbäli ye tröbti kwetre ja täkräre Jesuye angwane, Jesu rankwaba buro ngäbäli yebti. **8** Ye ngwane abko nitre näma kwati krübäte amne ni ruäre rababa dän jakwe metete ji ngrabare temen dikakakrä Jesuye amne, ni ruäre abko rababa kri küde tikekä, bti rababa mike ji ngrabare temen dikakakrä Jesu kakäre ngäbti jrei kwrere. **9** Angwane nitre näma näin ruäre Jesu känenkri amne ruäre Jesu jiebti, ye abko rababa ngrente ja dibti, kä rababa niere krörö:

¡Hosana! ¡Jrei David tukwe
mräkä, ma kite ni
Dänkien Ngöbö käbti!
Ma ye aibe raba mikani
ütiäte.
¡Hosana! ¡Ari Ngöbö kri kä
käinbti käikitekä bäri
krikri! *Salmos 118.26*

abko nitre ye rababa niere.

10 Yebti Jesu rikaba nebe Jerusalén angwane, jötrö kä rababa nokre jabtä jutate yete amne ni kwati rababa niere krörö:

¿Nire nü amarebti se? rababa niere jae kwärikwäri.

11 Angwane nitre nämane yete käkwe niebare ietre:

Ni Ngöbö kukwei niekä kädianta Jesu abko nü nete. Niara abko Nazarebo kä Galileate abko mden nü nete, niebare kwetre.

Jesukwe nitre juanintari ju blitakrä Ngöböbe känti

(Marcos 11.15-19; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

12 Yebti ju blitakrä Ngöböbe, ye bäre Jesu rikaba angwane, nitre näma jändrän rürümoine yete amne ruäre abko näma

jändrän kökö abko Jesukwe juantariba jökrä mento. Erere arato, nitre näma ngwian kwite[m] ni mda mdakrä abko kän Jesukwe mesa kwitakaba temen se kwrere amne ütü rürümoinkä kwe ja täkrä nämane, ye abko Jesukwe kwitakaba jökrä temen se kwrere arato. **13** Yebti Jesukwe nieba nitre jändrän rürümoinkä yeye:

Ngöbö Kukwei tä tikani krörö:
Ju tikwe ne abra tä blitakrä tibe, *Isaías 56.7*
niebare Ngöbökwe, akwa mun abko tä ju ne mike nitre gokä jue kwrere. Abko kore se, nieba Jesukwe.

14 Ye ngwane abko nitre okwä kä drünente amne nitre näin nakwente nakwente rababa nüke ju blitakrä Ngöböbe ye bäre Jesu känti angwane, Jesu rababa miketa kuinta jökrä. **15** Akwa sribi kri ñan tuabare Jesu rababa nuene, ye abko nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre btä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre käkwe tuaba angwane, ju blitakrä Ngöböbe ye käntita abko ngäbäkre rababa ngrente krikri, kä rababa niere: ¡Hosana, jrei David tukwe mräkä abko tä nete! Ari käikitekä abko ngäbäkre rababa niere, ye kukwei jaraba ietre angwane, moto rababa romon, **16** käkwe nieba Jesuye:

¿Ngäbäkre tä ma käikitekä kore ye kukwei ruen ñakare mae ya amarebti ye! nieba kwetre Jesuye.

Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Jänri, kukwe ruen tie. ¿Akwa kukwe kore btä Ngöbö Kukwei tä tikani, yebtä munta ñäke ñakare ya amarebti ye? Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

Ngäbäkre kiakia käkwe kantadre mae amne ngäbäkre kianbtä kianbtä arato abko ma tö namani kukwei nuai, *Salmos 8.2*
abko nieta kore, nieba Jesukwe.

17 Yebti Jesukwe kä mikakaba nitre yebtä, bti rikabata juta bäre mento angwane, rikaba nebe juta Betaniate, känti kibiaba kwe.

Jesukwe ñäkäbare higokrieye
(Marcos 11.12-14,20-26)

18 Yebti dekä angwane, Jesu rikabata juta Jerusalén kukwäre angwane mrö rababa ie. **19** Angwane higokrie näma känime jibtä, btä okwä rababa angwane, rikaba nebe higokrie ye känti. Rababa higokrie ye känti angwane, higo kä aibe kwanba btä ie, akwa ngwä abko ñakare. Abtä Jesukwe nieba krörö higokrie yeye:

¡Ma ñan ngwä rabata jire chi mda! nieba kwe ie.

Jötrö higokrie ye bä grötakaba nötare. **20** Kukwe rakakaba kore nun okwäbti, yebtä abko nun ja töitikaka Jesube ñan töi

[m] **21.12** *ngwian kwite.* Ngwian kä mdabti kwita nämane ngwian ju blitakrä Ngöböbe yebe.

rababa krütare mda, käkwe nieba Jesuye:

¿Ñobtä makwe ñäri jirekäbe higokrie seye amarebti jötrö ngwarbe bä ngrökä nötare mda se? nunkwe nieba ie.

21 Abtä Jesukwe nieba mda nunye:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Munkwe tödekadre kwatibe Ngöböbti amne munkwe ñan ja töi mikadre ngwarbe kwäräkwärä, ye ngwane ñan kukwe nuni higokriebtä tikwe, ye kwrere aibe rabadre bare munye, akwa mun rabadre niere ngitio nokoye: Ja denkä mento yete. Ma rika mrente, munkwe niedre ie, ye erere rabadre bare munye. **22** Munkwe tödekadre kwatibe Ngöböbti, käkwe blitadre ben angwane, dre dre munkwe kärädre ie, ye rükadre mun kisete. Abko kore se, nieba Jesukwe nun ja töitikaka benye.

Nire diebti Jesu nämane sribire abko ngwianintari ie

(Marcos 11.27-33; Lucas 20.1-8)

23 Yebti ju blitakrä Ngöböbe ye bäre Jesu rikabata mda. Jesu näma dirire yete angwane, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne nitre unbre ji dokwäte ye jataba nüke Jesu känti, käkwe nieba ie:

¿Nirekwe ma mikani sribi nuene kore amne nire diebti mata kukwe nuene kore nete? nieba kwetre ie.

24-25 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Ti bike kukwe ngwentari kwati arato munye. ¿Nirekwe Juan Bautista juani ni ngökö ñöte? ¿Ngöbökwe juani ya o ni kä nebtäkwe mikani sribire ya? Ye niere tie munkwe. Nirekwe juani, ye munkwe niedi tie ne ngwane, nire diebti tita sribi ne nuene abko tikwe niedi munye arato, nieba kwe ietre.

Yebtä abko rikabata blite jabe kwärikwäri, kä rababa niere krörö: Ngöbökwe juani, nikwe niedre ie angwane, niarakwe niedre krörö mda: Ngöbökwe juani munta niere, ¿se ñobtä abko munkwe ñan kukwei mikani era jae? niedre kwe nie. **26** Akwa, ni kä nebtäkwe mikani, ni ñan rabadre niere jire chi ie, ñobtä ñan angwane Juan abko ni Ngöbö kukwei niekä era metre, ye abko ni jökrä käta mike era, aisete nitre ye abko nita jürä ngwen, aisete Juan mikani sribi ye nuene ni kä nebtäkwe abko ni ñan raba niere jire chi, rababa niere jae kwärikwäri.

27 Abtä nieba krörö kwetre Jesuye:

Nirekwe Juan juani, ye gare ñakare nunye, nieba kwetre.

Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Kore ne ngwane, nirekwe ja di biani tie sribi ne nuenkäre abko tikwe ñan niedre munye arato, nieba Jesukwe ietre.

Jesukwe kukwe bä mikani ngäbäkre nibubtä

28 Yebti Jesukwe nieba mda nitre blitaka Ngöböbe ni mda

mda diäre dänkientreye amne nitre unbre ji dokwäteye:

¿Kukwe ne raba tuen ño munye? Bati ni nämane iti abko ngobo nibu kwe. Bati nikani, käkwe niebare ngobo itiye: Ma rika sribire mtare tirete tikrä uba gräte, nieba kwe ie. **29** Akwa ngobo käkwe niebare ie: Ti ñan tö nibi rikai sribire tirete, niebare kwe rünye. Akwa yebti ja töi kwitaninta kwe amne nikani sribire.

30 Yebti ngäbäkre ye rün nikani, käkwe niebare kwrere ngobo mdaye angwane, ni ye ngobo käkwe niebare ie: Jän, ti näin sribire tirete makrä, niebare kwe rünye. Akwa ñan nikani sribire abko nakaninkä kore se. **31** Ye abko, ¿ngäbäkre nibu ne mden käkwe rün kukwei mikani täte? nieba Jesukwe ietre.

Angwane niaratre käkwe nieba:

Ngäbäkre käne ye mden käkwe rün kukwei mikani täte, nieba kwetre Jesuye.

Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Nitre jändrän ütiä käräkä gobran romanobokrä abko tä nebe tuen käme munye amne meri bti kä ngwarbe ngwarbe abko tä nebe tuen käme munye arato, akwa niaratre abko bti Ngöbö kä käinbti rabadi gobrane bäri käne mun ye ngwä, **32** ñobtä ñan angwane Juan Bautista nükani ji kuin era metre Ngöbökwe mike gare munye angwane, munkwe ñan niara kukwei mikani era jae, akwa nitre jändrän ütiä käräkä amne meri bti kä ngwarbe ngwarbe abko käkwe niara kukwei mikani era amne kani ngäbti kwetre, aisete niaratre abko ngäbäkre käne ye kwrere. Akwa kukwe nuenbare Juankwe abko munkwe tuani, akwa munkwe ñan Juan kukwei mikani era jae, käkwe trö kwitani ñakare kukwe kämeye, aisete mun ye abko ngäbäkre mda ye kwrere. Abko kore se, nieba Jesukwe ietre.

Nitre ji dokwäte, btä Jesukwe kukwe bä mikani

(Marcos 12.1-12; Lucas 20.9-19)

33 Ti bike kukwe mdara jire bä mike ne kukwe nuen munkwe: Bati ni kä bkänkä nämane iti, käkwe uba nurai nökani, bti ki mikani kwe amne kä ükaninte biare uba ñöi ngwäre kwe. Ju mikani nura ngibiabtikä kräke kwe, bti biani kwe ni mda mdaye sribikrä. Kä biani sribikrä kwe abko ütiäre uba döi biandreta ruäre ie. Yebti nikani kä mdabti. **34** Abti uba ngwä ötadre abko käi nükani angwane, sribikä käkwe uba biandreta ruäre kä bkänkäye ye abko kä bkänkä käkwe sribikä kwekwe juani tuenta jakrä. **35** Akwa sribikätre kä bkänkäkwe ye nikani nebe angwane, sribikätre ubabtä ye ie neketaninte, nikani sribikä iti mete ja ñäte kwäräkwärä se kwrere. Iti mda abko kämikani kwetre amne iti mda abko täkäni jäbti kwetre kämikakäre.

36 Yebti kä bkänkä käkwe sribikätre juani bäri mda uba tuenta ruäre jakrä, akwa sribikätre

ubabtä ye käkwe nuenbareta kwrere arato btätre. **37** Abtä mrä angwane, kä bkänkä ye käkwe odei jen kwe ara jire juani, kä namani töbike krörö: Ti odei ne aibe abko mikadi ütiäte sribikätrekwe, aisete ti bike juen, namani nütüre. **38** Ye erere bkänä juani kwe, akwa kä bkänkä ye odei nikani tuen sribikätre ubabtä yeye angwane, niebare kwetre jae kwärikwäri:

Ni se abko rabadi jändrän rünkwe bkäne jökrä, aisete ari kämike amne ni rabadi kä ne bkäne jökrä, niebare kwetre.

39 Ye erere bkänä, kä bkänkä odei ye neketaninte ietre, nikani ngwena uba grä bäre mento, bti kämikani kwetre se kwrere.

40 ¿Yebti kä bkänkä rikadre mda angwane, dre nuendre kwe sribikätre käme yebtä raba ruen munye? nieba Jesukwe.

41 Angwane nitre yete ye käkwe nieba mda:

Kä bkänkä ye ie sribikä moto kämekäme ye rabadre ruentari tare ñakare, käkwe kämikadre jire jökrä. Abti sribikä mden mden käkwe nura ütiä biandre ie nura ngwä öta näire, ye ie tire ye biandre kwe mda, nieba kwetre.

42 Bti Jesukwe ja bä mikaba jä kwrere amne, nitre dirikä krikri abko bä mikaba ju mikaka kwrere, käkwe nieba ietre:

Kukwe nebtä Ngöbö Kukwei tä tikani abko btä mun tärä ñäke ruen tie abko krörö:

> Jä ütiäte kri ju mikakrä metre abko nitre ju mikaka käkwe kitaninkä, akwa jä ye abko ni Dänkien käkwe mikani bäri ütiäte ju mikakrä metre.
>
> Ye abko namani tuen bäri nuäre nie,
>
> *Salmos 118.22-23*

abko tä tikani kore. **43** Ne aisete ti bike niere krörö munye: Munkwe sribibare ñakare era metre, sribikätre käme ye kwrere, aisete Ngöbökwe ñan gobrandre munbti amne juta mda käkwe sribidre era metre Ngöbökrä, ye abko bti Ngöbö rabadi gobrane.

44 Angwane ni ütiäte kri jä kwrere tikwe nini, ye abko btä nire nire ritadrete amne rikadre temen jä yebti angwane, jä ye käkwe ni ye ötadibtä kiakia jökrä ngrabare. Erere arato, nire nire bti jä ye rikwitadrekä angwane, gütadikä mnüne jökrä jä ye täni arato. Abko kore se, nieba Jesukwe ietre.

45 Jesukwe kukwe bä mikaba btä blitaba kwe ye abko nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre rüere amne nitre bariseo rüere näma blite gaba kwetre. **46** Angwane niaratre tö rababa Jesu kitai ngite kä teri, akwa Jesu abko Ngöbö kukwei niekä abko ni kwati näma mike era jae, abtä ni kwati ye jürä rababa btätre.

Ni ja mikaka gure, btä Jesukwe kukwe bä mikani

(Lucas 14.15-24)

22 **1** Yebti Jesu rikaba blitata amne kukwe mda bä mikaba kwe, käkwe nieba krörö:

2 Ngöbö kä käinbti käta gobrane ño nibti abko ti bike bä mike krörö: Bati jrei nämane iti abko ngobo jatani ja mike gure angwane, jrei ye käkwe mrö sribebare kri kä ngwiankäre nuäre jabtä. **3** Yebti nitre nübaibarera kwe kä ngwen nuäre jabtä ye abko sribikätre juani kärere kwe, akwa nitre nübaibare kwe ye ñan tö namani näin. **4** Abtä sribikä mdara jire juani jreikwe, käkwe niebare krörö ietre: Nitre nübaibare tikwe, ye ie munkwe nie krörö: Tikwe nbi kämikamna amne tikwe jändrän mda mda köteköte kämikamna kwetadre, aisete mrö nena biare jökrä amne nitre nübaibare tikwe ye jata kä ngwen nuäre jabtä tibe, munkwe nie ietre, niebare kwe sribikätre yeye.

5 Ye erere sribikätre nikani, käkwe niebare, akwa nitre nübaibare jreikwe ye käkwe sribikätre ye kukwei mikani ngwarbe. Ni ruäre nikani jirekäbe tirete amne ni ruäre abko nikani jändrän mda mda nuene. **6** Akwa ni ruäre abko ie sribikätre jreikwe ye neketaninte, nikani mete kwäräkwärä se kwrere, bti mrä kämikani kwetre. **7** Abtä jrei ye moto namani romon krübäte. Abtä rükä kwekwe ye juani kwe, käkwe nitre moto kämekäme ye kämikani jökrä, bti juta ye kukwani jökrä kwetre sribikätre kwe ye dokwäre.

8 Yebti jrei ye käkwe niebare sribikätre mda mdaye: Ti ngobo tikwe bike ja mike gure, kräke mrö nena biare jökrä kä ngwiankäre nuäre jabtä, akwa nitre nübaibare tikwe abko rükadre kä ngwen nuäre jabtä, akwa ti kukwei kitani temen kwetre, yebtä abko moto käme bä mikani kwetre jabtä. **9** Mtare mun nän ji kri ngrabare sere amne nire nire kwan ji ngrabare munye, ye erere munkwe nübai jökrä kä ngwen nuäre jabtä tibe nete, niebare jreikwe sribikäye. **10** Ye erere bkänä, sribikätre ye nikani ji ngrabare angwane, nire nire kwani ietre ji ngrabare, ye erere ükaninkrö jökrä kwetre, ni moto käme amne ni moto kuin, ni ño erere jänikani jökrä kwetre angwane, ju kä ngwiankrä nuäre jabtä, ye te ni namani iti jökrä.

11 Yebti nitre nübaibare kä ngwen nuäre jabtä, ye namanina jökrä gwi angwane, jrei nikani mike ñäräre. Jrei namani gwi angwane, ni nämane iti yete abko dän kitadre jabtä nänkrä kä ngwiankrä nuäre jabtä ni ja mikaka gure känti, ye abko nämane ñakare btä. **12** Abtä jrei ye käkwe niebare ni yeye: Ja mräkä, dän kitadre jabtä makwe abko ñakare mabtä, ye abko ma nü ño gwi nete siba, niebare kwe ie. Angwane ni ye rababa kwekbe jirekäbe. **13** Angwane nitre mrö mikaka mesabtä mesabtä, ye ie jreikwe niebare: Ni noko ngoto amne kise mäkete, bti munkwe kitaka kä bäri iko te ju bäre sere. Ye känti niara rabadi ja müaire krikri be amne tu ngö rabadi cherere jabtä ja tare nika kisete, **14** ñobtä ñan angwane Ngöböta ni kwati nübaire, akwa

ni braibe abko diankata jakrä kwe. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Ja ütiä biandre gobranye ya, ñakare ya

(Marcos 12.13-17; Lucas 20.20-26)

15 Yebti nitre bariseo käkwe gätäbare angwane, tö namani Jesu tuai ja dokwä mike kö okwäte, aisete Jesukwe ñäkädre blo gobran romanobo rüere abtä kitadre ngise kwetre, abkokäre ja töi mikani kwatibe kwetre Jesu rüere, **16** käkwe nitre reketaka jakri juani ruäre nitre reketaka Herodekri ben gwaire niekäre krörö Jesuye:

Dirikä, mata kukwe era erere niere, ye gare kuin nunye amne ji Ngöbökwe abko dirita era metre arato makwe, ye gare nunye arato. Erere arato, ni mda mda tä ño niere ma rüere diribtä kore, ye abko ñakare ütiäte makrä, ñobtä ñan angwane ñan mata blite ni mda mda moto mikakäre nuäre, ye garera nunye. **17** Ne aisete kukwe nebtä makwe dre niedre abko nun tö nibi gai abko krörö: ¿Emperador romanobo César abko ie nunkwe ja ütiä biandre ye abko dbe ya, ñakare ya niere nunye? nieba kwetre Jesuye.

18 Nitre ye näma töbike blo Jesu rüere, ye Jesukwe gaba btätre. Abtä nieba mda kwe ietre:

Mun ngwarbe ja bä mike kuin tibtä nete. ¿Se ñobtä tikwe ja dokwä mikadre kö okwäte au, abkokäre mun kite kukwe ngwentari kore tie ye?

19 Ngwian bti munta ja ütiä bien, ye mike tuadre tie, nieba Jesukwe ietre.

Ye erere bkänä, ngwian denario bianba kwetre Jesuye.

20 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

¿Nire bä amne nire käta tikani ngwian nebtä? nieba Jesukwe ietre.

21 Angwane niaratre käkwe nieba mda Jesuye:

Emperador César bä amne käta btä, nieba kwetre.

Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Jändrän emperadorekwe erere munkwe bian emperadoreye amne jändrän Ngöbökrä erere munkwe bian Ngöböye. Abko kore se, nieba kwe ietre.

22 Jesukwe ñäkäba kore ietre, ye kukwei nuaba kwetre angwane, ñan töi rababa krütare Jesu kukweibtä, ñobtä ñan angwane ja kitani ngite ñakare Ngöbö rüere o César rüere aisete. Yebti niaratrekwe kä mikakaba Jesubtä yete, rikabata jökrä.

Ni krütani rükadreta nire ya abko ngwianintari Jesuye

(Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40)

23 Abti köbö ye arabe näire, nitre saduseo rikaba ruäre ja tuakäre Jesube. Nitre saduseo ye abko ni krütanikrütani mikadreta nire Ngöbökwe abko ñan nämane mike era, aisete jataba kukwe ngwentari Jesuye, käkwe nieba ie:

24 Dirikä, Moisékwe niebare krörö: Ni iti tädre gure, akwa ngäbäkre ñakare kwetre amne ni

ye krütadre angwane, merire rabadre kaibe, meri ye abko yäräkwe diandre jae mda. Yebti ngäbäkre rabadre kwetre angwane, ngäbäkre ye abko rabadre niara etba krütani ngobo kwrere, niebare Moisékwe. **25** Ye erere bati nun ngätäite nete nitre ja etbarebe nämane ni kükü. Nitre ye etba mubai käkwe ja mikani gure, akwa ngäbäkre ngämi nebe kwetre angwane, ni ye krütani, aisete merire namani kaibe ie, ye abko namani etba siba kräke. **26** Ye erere bkänä meri ye namani yärä mda yebe, akwa brare krütani kän arato. Abtä meri ye namani yärä mdabe, akwa brare krütaninta kän arato. Ye kwrere nikani nakenkä janknu ja täritäri. Abti nitre ni kükü ye krütani jökrä meri ye kisete. **27** Abti mrä angwane, meri ye krütani arato. **28** Akwa ni krütani rükadreta nire mata niere, aisete ni brare ni kükü, ben meri ye namani jökrä, abti niaratre ni kükü ye rükadreta nire jökrä angwane, meri ye rabadi nire nän mukore abko niere nunye, nieba kwetre Jesuye.

29 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Ngöbö Kukwei gare ñakare munye amne Ngöbö di kri gare ñakare munye arato, aisete munta töbike ngwarbe blo kore. **30** Ni krütanikrütani rükadita nire angwane, ni merire, brare käkwe ñan ja mikadre gure, ñobtä ñan angwane niaratre abko rabadi angele kä käinbti kwrere. **31** Mdakäre abko, ni krütanikrütani rükadreta nire abko Ngöbö ara jire käkwe niebare kira, niara nämane blite Moisébe angwane. Yebtä mun tärä ñäke ruen tie. Ngöbö Kukwei käta niere krörö: **32** Ti abko Ngöbö Abrahamkwe, Isaakwe amne Jacobokwe, niebare Ngöbökwe Moiséye. Abraham, Isaac amne Jacob krütanina abti Ngöbökwe niebare kore Moiséye. Ngöbö abko ñan ni ngwäkäre Ngöböi akwa Ngöbö abko ni nire Ngöböi gare nie. Ye aisete Abraham, Isaac amne Jacob tä nüne janknu Ngöbö ngwärekri abko gare nie, nieba Jesukwe nitre saduseoye.

33 Jesukwe blitaba kore, ye nitre kwati käkwe kukwe nuaba ünän jökrä angwane, Jesukwe diriba ño, yebtä niaratre töi ñan rababa krütare Jesu kukweibtä.

Kukwe mden bäri ütiäte mikadre täte

(Marcos 12.28-34)

34 Jesukwe nitre saduseo kada ketaba kwäräbe jökrä kore, ye abko nitre bariseo käkwe gaba angwane, ja ükakröbata kwetre Jesu känti mda. **35** Angwane ni bariseo abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä arato näma iti yete abko tö rababa Jesu tuai ja dokwä mike kö okwäte, käkwe nieba krörö ie:

36 Dirikä, ¿Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye nuendre nie, ye mden abko bäri ütiäte? nieba kwe Jesuye.

37 Angwane Jesukwe nieba mda ie:

Makwe ma Dänkien Ngöbö tare ja dí ngöi jökrä, ja üai ngöi jökrä amne ja töi ngöi jökrä abko nieta kore, **38** aisete kukwe ye abko bäri ütiäte amne tä bäri käne arato kukwe jökrä mda mda ngätäite. **39** Akwa kukwe tärä kwati mda abko bäsi kukwe käne ye kwrere arato abko käta niere krörö: Mata ja tarere au, ye kwrere makwe ni mda mda tare arato abko nieta kore Ngöbö Kukweibtä. **40** Munkwe kukwe ketebu ye mikadre täte ne ngwane, kukwe mda mda biani Ngöbökwe Moiséye nuendre nie, ye munkwe mikadre täte jökrä. Erere arato, kukwe biani Ngöbökwe nie ja kukwei niekä niekä köböire, ye munkwe mikadre täte jökrä arato. Abko kore se, nieba Jesukwe nitre bariseoye.

¿Nirekri Ni Dianinkä Ngöbökwe däredre?

(Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44)

41 Yebti nitre bariseo näma ja ükaninkrö Jesu känti yete angwane, **42** Jesukwe nieba mda ietre:

¿Ni Dianinkä Ngöbökwe abko däredre nirekri nütüta munkwe? nieba Jesukwe ietre.

Ni Dianinkä Ngöbökwe abko däredre jrei Davikri, nieba kwetre Jesu käre.

43 Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Ni Dianinkä Ngöbökwe abko däredre Davikri munta niere, ¿ye ñobtä abko Ngöbö Üai köböire Davikwe "ti Dänkien" niebare Ni Dianinkä Ngöbökwe yebtä? Ni ngätäite nete ni ñakare jire iti käta "ti dänkien" niere ngäbäkre kweye, akwa David abko käkwe niebare krörö:

44 Ti Dänkien Ngöbö käkwe
nieba ti Dänkienye:
Kä bäri ütiäte kri ti küde
ruenkri, ne känti jakwe
täke nete.
Ye känti ma raba abti
tikwe ma rüe mikadi
jökrä ma ngoto täni,
Salmos 110.1

niebare Davikwe Ni Dianinkä Ngöbökwe yebtä. **45** David ara jire käkwe ja Dänkien niebare Ni Dianinkä Ngöbökwebtä, ¿se ñobtä abko Ni Dianinkä Ngöbökwe abko jatadre Davikri nieta munkwe se, ñobtä ñan angwane nita Dänkien niere ñakare jire ni mräkä bäri mrä nikrä yeye? nieba Jesukwe nitre bariseoye.

46 Angwane nitre bariseo ye ñan kukwe gitiaba jire kwati mda Jesu käre, ñobtä ñan angwane kukwe niedre ño ño ñan rababa gare jire chi ietre aisete. Abti köbö ye näire mentokwäre ni ñakare jire iti, ie ja rababa nüke töre kukwe ngwentari Jesuye ja gakäre ben.

Jesukwe nitre ja töitikaka ben mikani mokre

(Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

23 **1** Yebti nitre näma yete btä nitre ja töitikaka Jesube, ie Jesukwe nieba mda:

Kaja chi te Ngöbö Kukwei nämane tikani täräbtä abko nitre israelita nämane mike ja okobtä kore (Mateo 23.5-6)

2 Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre amne nitre bariseo abko tätre dirire Moisés täte, aisete niaratre aibe kukwei ütiäte abko niaratre tä niere jabtä. **3** Ne aisete nitre ye kukwei mika täte munkwe amne dre nuemna kwetre, erere munkwe nuen. Akwa niaratre tä nüne ño, ye kwrere munkwe ñan nüna, ñobtä ñan angwane niaratre tä kukwe niere abko erere tätre nuene ñakare, akwa tätre jändrän mda nuene.

4 Mdakäre abko, tribe kri doboko abko ni ñan raba kaenkä, ye kwrere jire tätre kukwe taretare ükete nuendre munye, bti tätre kite ni mda mda kötärä. Abti niaratre ñan töta nebe kise mikai jire chi tribe yebtä ni mda mda die mikakäre. **5** Erere arato, niaratre tä jändrän nuene, ye abko ni mda mda käkwe tuadre abko ie töta nebe abko krörö: kaja chi te Ngöbö Kukwei tä tikani täräbtä abko mikata ja okobtä amne küdebtä, akwa niaratre abko kaja krikri be tätre mäkete ja okobtä amne ja küdebtä tuadre ni mda mdaye. Erere arato, kö kitani kabre dän körábäre abko tätre kite jabtä bikakäre bäri deme. **6** Erere arato, niaratre nübaita bietabtä angwane, ja täkrä ni ütiäte ütiäte kräke, känti tö täkäi temen. Erere arato, ja täkrä ni ütiäte ütiäte kräke sinagogate, känti töta nebe rabai täkänintbe amne ja täkrä ni ütiäte ütiäte kräke, känti tätre nebe täkänintbe. **7** Mdakäre abko, ni ütiäte krikri, ie köbö ngwiandretari, ye kwrere ni jökrä käkwe köbö ngwiandretari käne ietre kä jändrän rürümoinkrä ye käntita temen, ie töta nebe. Erere arato, ni mda mdakwe kädiandre dirikä abko ie töta nebe.

8 Akwa dirikä niedre munye mun mräkäkwe ye abko munkwe ñan ribe jae, ñobtä ñan angwane Dirikä itibe tä munkwe abko Ngöbö ara amne mun abko ja etbare jökrä. **9** Mdakäre abko, Ngöbö mun Rün itibe abko tä kä käinbti sete, aisete ni mda mda kä nebtä abko mun rün munkwe ñan nie ietre mikakäre täte Ngöbö kwrere. **10** Erere arato, mun abko ni mda mda jie ngwianka niedre munye abko munkwe ñan ribe jae, ñobtä ñan angwane mun Jie Ngwianka era metre abko tärä munkwe. Mun Jie Ngwianka ye abko Ni Dianinkä

Ngöbökwe. **11** Mdakäre abko,
nire nire tö rabai bäri ütiäte mun
ngätäite, ni ye abko käkwe ja
mika sribikä ni mda mdakrä,
12 ñobtä ñan angwane nire nire
tö ja mikai kri au, ni ye abko
Ngöbökwe mikadi bobre ja
ngwärekri, akwa nire nire käkwe
ja mikadre bobre, ye abko Ngö-
bökwe mikadi ütiäte kri ja
ngwärekri.

13 ¡Aingwaree! Mun Kukwe
Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä-
tre amne mun bariseo käta ja bä
mike kuin. Mun ye abko bobre
jakän, ñobtä ñan angwane Ngö-
bö rükadre gobrane ni jökräbti,
ye ngäniene munta jukwe dike
jite, Ngöbö ñan rabadre gobrane
btitre abkokäre. Ngöböta gobra-
ne nibti, ye känti mun ñan tö
rikai amne ni mda mda tö rikai
abko mun ñan tä tuemetre niken
arato, aisete mun bobre jakän.
14 [¡Aingwaree! Ngöbö bike
mun Kukwe Biani Ngöbökwe
Moiséye dirikä amne mun bari-
seo mike ja ngie nuen kri, ñobtä
ñan angwane munta ja bä mike
kuin abko krörö: Meri kän brare
krütani abko kän munta ju den-
kä, abti munta nebe bike kuin-
kuin, käta nebe blite raire
Ngöböbe ni jökrä ngwärekri,
akwa munta kukwe nuene kore,
akwa yebtä Ngöbökwe mun
mikadi ja ngie nuen kri.][n]
15 ¡Aingwaree! Ngöbö bike mun
Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye
dirikä amne mun bariseo mike ja
ngie nuen kri, ñobtä ñan angwa-
ne munta ja bä mike kuin abko
krörö: Munta niken kä mdabti
amne munta niken mrenbti kä
mda mda känti ni mda mda
känene töi kwitakäre jakri. Ye
erere tärä nebe nekete munkri
angwane, kukwe dirita munkwe
ietre abko erere tätre nuene.
Abtä mun köböite tätre ja mike
ngite bäri krübäte mun ngwä.

16 ¡Aingwaree! Mun okwäta
kä drünente käta ni mda mda jie
ngwena. Mun ye abko bobre
jakän, ñobtä ñan angwane munta
niere krörö angwane munta ni
mda mda mike ja mike ngite Ngö-
bö rüere: Ju blitakrä Ngöböbe se
käbti nire käkwe ja kukwei bian-
dre abti kitadre temen kwe, ye
ngwane rabadre ngite ñakare
Ngöböye, munta niere. Akwa ju
blitakrä Ngöböbe känti, orota
mikani, oro ye käbti ja kukwei
biandre abti ja kukwei kitadre
temen kwe, ye ngwane rabadre
ngite Ngöböye abko munta niere
angwane, munta dirire blo.
17 ¡Mun ngwarbe töi ñakare
amne mun abko ni okwä kä drü-
nente kwrere, aisete Ngöbö
Kukwei gare ñakare metre mun-
ye, käta kukwe niere kore! ¿Dre
bäri ütiäte? ¿Oro tä mikani ju bli-
takrä Ngöböbe känti ya o ju blita-
krä Ngöböbe ara jire köböire oro
tä nebe deme Ngöbö ngwärekri
ya? Ju blitakrä Ngöböbe abko
bäri ütiäte, akwa ütiäte ñakare
munta niere.

[n] **23.14** Versículo 14 abko ñan tä tikani manuscrito kuinkuinbtä. Tä tikani Marcos 12.40 abko tikani nete.

18 Erere arato, ñukwä grä jändrän kukwakrä Ngöböye, ye käbti nire käkwe ja kukwe biandre abti ja kukwei kitadre temen kwe, ye ngwane ñan rabadre ngite Ngöböye, munta niere. Akwa jändrän kukwata ñukwä gräbti ye ara jire käbti nirekwe ja kukwei biandre abti ja kukwei kitadre temen kwe, ye ngwane rabadre ngite Ngöböye munta niere. **19** ¡Kä iko mun okwäte Kukwe Ngöbökwebti ñan ñan! ¿Dre bäri ütiäte? ¿Jändrän biandre Ngöböye kukwadre abko bäri ütiäte ya o ñukwä grä köböire jändrän bianta Ngöböye abko tä nebe deme Ngöbö ngwärekri abko bäri ütiäte ya? Ñukwä grä abko bäri ütiäte. **20** Ne aisete nire nire käta ja kukwei bien ñukwä grä käbti, ye abko ñan ñukwä grä aibe käbti tä ja kukwei bien, akwa jändrän jökrä tä mikani ñukwä gräbti ye käbti tä ja kukwei bien. **21** Erere arato, nire nire käta ja kukwei bien ju blitakrä Ngöböbe käbti, ye abko ñan ju ye aibe käbti tä ja kukwei bien, akwa Ngöbö ara jire tä nüne ju yete abko käbti tä ja kukwei bien arato. **22** Amne nire nire käta ja kukwei bien kä käinbti se käbti, ye abko kürä gobrankrä Ngöbökwe bti Ngöböta täkänintbe kä käinbti, aisete Ngöbö ara jire käbti tä ja kukwei bien arato, nieba Jesukwe.

23 Yebti Jesukwe nieba mda:

¡Aingwaree! Ngöbö bike mun Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä amne mun bariseo mike ja ngie nuen kri, ñobtä ñan angwane munta ja bä mike kuin abko krörö: Kri mu ütiäte ñakare kädianta menta, anís amne comino abko munta ükete keta jätä jätä, abti munta mike ketetí jenena Ngöbökrä. Akwa jändrän bäri ütiäte kri nuendre abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye tä dirire abko munta nuene ñakare abko krörö: Kukwe ükadrete era metre ni mda mdakrä amne ni mda mda ngwiandre ruentari tare jae, erere arato tödekadre kwatibe Ngöböbti, ye abko munkwe nuendre jändrän kiakia nuenta munkwe ye ben gwaire, akwa ye kwrere munta nuene ñakare. **24** Ne aisete mun abko ni okwä kä drünente kwrere. Ngöbö tö dreye gare ñakare metre munye, akwa munta ja mike Ngöbö kukwei dirikätre, käta ni mda mda jie ngwena blo. Kä u kiakia jäkäteta deme bätärekä dendente ta, ye kwrere jire kukwe kiakia bäsi ütiäte ñakare bökän Ngöbö Kukwebtä, bti munta mokrere krübäte, akwa kukwe bäri ütiäte nuendre tä tikani Ngöbö Kukweibtä ye abko kameo krikri ñaka ngöi jökrä, kwrere jire munta nuene kukwe ütiäte krikribtä, aisete munta mike ütiäte ñakare.

25 ¡Aingwaree! Ngöbö bike mun Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä amne mun bariseo mike ja ngie nuen kri, ñobtä ñan angwane munta ja bä mike kuin abko krörö: Mun abko baso amne siä bätäteta btärita aibe

amne terita abko tä nebe dobrore kwrere jire, aisete mun töita gobtä amne jändrän ni mda mdakwe abko ie mun töta nebe jökrä jakrä. **26** Mun bariseo, munta ni okwä kä drünente kwrere, aisete ti bike niere krörö munye: Baso amne blato bätäteta kuin jökrä terita amne btärita tä nebe merebe jökrä, ye kwrere jire munkwe ja töi ara jire mika kuin merebe amne mun ngrabare rabadi kuin merebe jökrä Ngöbö ngwärekri arato.

27 ¡Aingwaree! Ngöbö bike mun Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä amne mun bariseo mike ja ngie nuen kri, ñobtä ñan angwane munta ja bä mike kuin abko krörö: Ni doboi mikata abko känti kä ükateta abti jükata bäta nebe ngwen bürere bäne, akwa ni krütani aibe kroko tä nguse amne jändrän kämekäme rä kure dbe ñakare Ngöbö ngwärekri tä nguse, ye kwrere jire munta nebe. **28** Ye abko, mun abko kä ükateta kuin rökabti amne jükata tä nebe bäne btärita kwrere jire abko krörö: Munta ja bä mike ni moto kuin kwrere ni mda mda okwäte, akwa mun moto amne töi abko te jändrän kämekäme tä munkwe, aisete munta bike deme amne kukwe jökrä käme btä mun töita, aisete mun röka jükani ye kwrere.

29 ¡Aingwaree! Ngöbö bike mun Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä amne mun bariseo mike ja ngie nuen kri, ñobtä ñan angwane munta ja bä mike kuin abko krörö: Nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira abko kräke munta kä ükete kuin rökabti niaratre mikakäre ütiäte jae. Erere arato, ni ruäre käkwe nünabare metre Ngöbö ngwärekri abko doboibti munta kä ükete bä nuäre nuäre, **30** bti munta niere krörö: Ni mräkä kirakira käkwe nitre Ngöbö kukwei niekä kämikani, ye ngwane ni tädre nüne akräke nikwe ñan kämikadre jire chi gwaire bentre, munta niere jabtä. **31** Munta blite kore, yebtä mun mräkä kirakira käkwe nitre Ngöbö kukwei niekä kämikani, ye arabe mräkäkri mun jatani abko tä nüke gare munye ñan ñan. **32** Mun mräkä kirakira käkwe kukwe mikanintbe ño mun käne nitre Ngöbö kukwei niekä rüere, ye kwrere munkwe mika nebe bare täte jökrä tibtä arato.

33 ¡Mun abko tbi bökän krübäte ye kwrere jire! Ne aisete Ngöbökwe mun mikadi ja ngie nuen kä ja tare nikakrä känti. Yebtä munkwe ñan kwäräbedre jire chi. **34** Ne aisete nitre Ngöbö kukwei niekä amne nitre töbtä töbtä amne nitre Ngöbö kukwei dirikä ye abko tikwe juandi Ngöbö Kukwei niekäre munye nete, akwa munkwe müre ketadi amne munkwe metadi krusobtä ruäre. Ruäre abko sinagoga käntikänti munkwe kwata metadi amne ruäre rikadi ngitie amne jiebti mun näin kisere juta kwatirekwatire te niaratre mikakäre ja tare nike. **35** Ne aisete nitre nünanka metre Ngöbö ngwärekri

abko kämikanina mun mräkä kirakirakwe, ye dokwäre Ngöbökwe mun mikadi ja ngie nuen kri krübäte. Abel käkwe nünabare metre, ye näire mentokwäre ni müre ketani nebe Berequías ngobo Zacarías näire amne Zacarías abko müre ketani munkwe ju blitakrä Ngöböbe känti ñukwä grä amne kä deme te ruäre. **36** Nitre müre ketani kore, ye dokwäre abko Ngöbökwe nitre nünanka kä ne ngwane mikadi ja ngie nuen kri krübäte abko ti bike niere metre munye.

Jesukwe nitre Jerusalénbo müaibare

(Lucas 13.34-35)

37 Ye btäräbe Jesukwe nitre Jerusalénbo müaiba, käkwe nieba krörö:

¡Aingwaree, mun nünanka Jerusalén nete! Käre munta nitre Ngöbö kukwei niekä müre kete amne nitre juanta Ngöbökwe ja kukwei ngwena abko müre ketata jäbti. Ye abko, kwita ngäbäli kiakia ngibiare ja ngike täni, ye kwrere käre ti tö namani mun ngibiai, akwa mun ñan tö namani ti tuai ja ngibiare. **38** Ye mden kisete, ju munkwe nete ne rabadi tökare jökrä mun täbtä nete abko tita niere munye, **39** ñobtä ñan angwane mtare mentokwäre ti ngämi kiteta, känenkri munkwe ñan ti tuadre jire chi mda, yebti munkwe ti tuadi angwane munkwe niedi krörö:

Ni kitera nüke ni Dänkien Ngöbö käbti raba mikani ütiäte kri, munkwe niedi kore ti ngäbti. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Dre rakadikä kä mrä känenkri

(Marcos 13.1-23; Lucas 21.5-24; 17.22-24)

24 **1** Yebti Jesu näma ju blitakrä Ngöböbe bäre, rikabata akwa ngämi nikenta mente, känenkri nun ja töitikaka ben käkwe krötaba ken amne nun rababa näkwiteta ja jiebti, kä rababa ju blitakrä Ngöböbe ye driereta ie tuadre. **2** Ye erere bkänä Jesukwe ju ye mikabata ñäräre, käkwe nieba krörö nunye:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Ju kuin btä mun okwä nibi, köböitira jire ju se juandi ngwarbe jire jökrä, aisete jä ketani jabti jabti se juandi jökrä temen abko ti tö nibi niei munye, nieba Jesukwe nunye.

3 Yebti nun rikaba ta nakri Jesube nebe Ngitio Olibobti, ye känti Jesu rababa täkänintbe angwane, nun ja töitikaka ben käkwe krötaba ken, käkwe nieba kaibe ie:

¿Ngöbökwe kä ne juandi ngwarbe jökrä makwe nini, ye abko rakadikä ñongwane? Erere arato, ma jatadreta bobuta amne kä ne rikai ta, ye abko bä mikadi ño nunye abko makwe niedre nunye, ie nun tö nibi, nunkwe nieba Jesuye.

4 Abtä Jesukwe nieba krörö nunye:

Bäri käne abko, nitre ni ngökaka, ye ngäniene munkwe ja

ngibia kuin, **5** ñobtä ñan angwane ni jatadi kwati ti käbti käkwe niedi krörö: Ti abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara tä nete, niedi kwetre, ye käkwe ni kwati ngökadi. **6** Mdakäre abko, munkwe kukwe krörö gadi: Nitre tädi rüre jabe kwärikwäri nete sete abko gadi munkwe amne blita rabadi kabre rübtä, akwa mun ñan rekwetaka, ñobtä ñan angwane kukwe ye rakadikä kore abko erere rabadi nakenkä. Akwa ye ngwane kä mrä ngämi nüke abko raba gare munye, **7** ñobtä ñan angwane juta kwatirekwatire rabadi rüre jabe kwärikwäri amne nitre nünanka kä ketareketare te rabadi rüre jabe kwärikwäri. Erere arato, ni kwati rabadi mrö nike krübäte amne dobo rabadi nakaenkä kä ketareketare temen kwäräkwärä arato. **8** Akwa ye ngwane abko ja tare nika jatadi krire kena kä nebtä.

9 Ye ngwane mun abko mikadi ja tare nike tödekabtä tibti amne mun ruäre abko müre ketadi amne munta tödeke tibti, ye dokwäre ni kwati nünanka kä ketareketare temen mätä rabadi munbtä. **10** Erere arato, kä ye ngwane ni kwati käta ja tödekaka tibti niere abko käkwe trö kwitadita tie, käkwe ti rükandite amne mätä rabadi jabtä kwärikwäri, käkwe ja kitadi ngise ngwarbe kwärikwäri. **11** Erere arato, ni kwati jatadi ja bä mike ni Ngöbö kukwei niekä era metre kwrere ye käkwe ni kwati ngökadi krübäte. **12** Ni kwati rabadi kukwe nuene kämekäme krübäte, aisete bäsi ni jökrä ñan rabadi ja tarere kwärikwäri mda. **13** Akwa nire nire käkwe nünandrekä dite jabtä, käkwe ñan ti rükandrete nebebe kä mrä, ni ye abko rabadi dianintari Ngöbökwe. **14** Mdakäre abko, Ngöbö kebera nüke gobrane nibti, ye abko kukwe kuin abko tita niere, ne abko rabadi diribare kä jökräbti temen Ngöböta sribire ño ni ngätäite mikakäre gare angwane, batibe kä mrä jatadi nüke.

15 Mdakäre abko, ni iti ngwarbe käme käkwe jändrän deme Ngöbökwe mikadi ngwarbe jae, ye mdenbtä abko ni Ngöbö kukwei niekä kädian nämane Daniel käkwe tärä tikani kira. Drebtä tita blite rüka gare munye, ñobtä ñan angwane ni ye tädi nünaninkä kä deme ju blitakrä Ngöböbe ye känti, Daniel käkwe kukwe tikani ye kwrere. **16** Angwane mun tädre Judeate ye abko gitia mintokwäre **17** amne mun mden mden tädre jubti käin[o] ye abko ñan rika jändrän tuenta jire chi gwi jae amne mun gitia jirekäbe. **18** Mun mden mden tädre sribire tirete ye abko ñan rika dän tuenta jire chi gwi jae, akwa mun gitia gwängwarbe jirekäbe. **19** Akwa meri doboko doboko amne meri kwe ngäbäkre kiakia kianbtä, ye abko

[o] **24.17** *tädre jubti käin.* Ju nitre israelitare abko kiare bti käin, aisete nuäre dikakrä bti ta.

bobre jakän, ñobtä ñan angwane niaratre ñan raba ngitie jötrö.

20 Akwa mun gitiadre ye abko ñan rakadrekä kä ñüre näire abko munkwe ribe Ngöböye, ñobtä ñan angwane tare näin jötrö kä ñüre näire amne mun gitiadre ñan rakadrekä köbö jadükakrä näire.[p] **21** Munkwe ribe kore Ngöböye, ñobtä ñan angwane kä dätebare kena angwane ja tare nika ñakare krübäte kore abko erere ja tare nikadi kri krübäte kä ye ngwane. Yebti ñan ja tare nikadreta mda ye kwrere. **22** Ye abko, Ngöbökwe ñan köbö krötadre jötrö käne ja tare nikakrä, ye ngwane ni ñan rabadre dianintari jire iti, akwa ni dianinkä jakrä Ngöbökwe abko Ngöböta tarere, aisete köbö ja tare nikakrä krötadi jötrö kwe. **23** Ne aisete, kä ye ngwane kukwe raba nakenkä kore angwane, nane ni mdakwe niedre krörö munye: ¡Ni Dianinkä Ngöbökwe abko tä nete tuen! niedi kwe, o ¡Ni Dianinkä Ngöbökwe tä sete tuen! niedre kwe, akwa munkwe ñan kukwei mika era, **24** ñobtä ñan angwane kä ye ngwane ni kwati jatadi ja bä mike Ni Dianinkä Ngöbökwe kwrere amne ni kwati jatadi ja bä mike ni Ngöbö kukwei niekä kwrere, käkwe sribi krikri ñan tuabare nuendi kabre bätäkä ngwarbe ni mda mda ngökakäre amne rabadre ni dianinkä jen jakrä Ngöbökwe ara jire ngökö, ne ngwane ngökadre kwetre, akwa ñan rabadi ngökö. **25** Ne aisete kukwe ye ngämi nakenkä, känenkri tita mun mike mokre biare.

26 Ne aisete ni mdakwe nie krörö munye: Ni Dianinkä Ngöbökwe abko tä kä kaibete sete, nie kwe angwane, mun ñan rika tuen känti. Erere arato, nie krörö munye: Ni Dianinkä Ngöbökwe abko tä ja rükaninte nete, nie kwe angwane, munkwe ñan kukwei mika era, **27** ñobtä ñan angwane merata trä ngitiekä ngwen käinta angwane, träta jataen batibe nindrini amne kä driri, ye kwrere arato, ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatadita angwane, ni jökrä käkwe gadi batibe jökrä. **28** Ye abko, ni ngwäkä tä mdente, btä jüden rabadi ja ükekrö ngwäkä kwete abko nita tuen, ye kwrere ti jatadita ni jökrä käkwe gadi.

Jesukristo jatadita

(Marcos 13.24-37; Lucas 17.26-30,34-36; 21.25-33)

29 Ja tare nikadi kri nini tikwe, yebti btäräbe ñänä se rötadite amne kä rabadi iko jökrä. Erere arato, sö se ñan trä rabadre mda amne muke käinta se abko rabadi betekä

---

[p] **24.20** *mun gitiadre ye abko ñan rakadrekä köbö jadükakrä näire.* Nitre israelita ñan rikadre mente köbö jadükakräte abko ükaninte kwetre. Rikadre mente angwane, ja mikadre ngite kwe, aisete Jesukwe niebare kore nütüta.

timontimon amne jändrän kä käinbti se abko rabadi grükekä arato. **30** Angwane ti, Ni Kä Nebtä Ngobo jatadita abko bä mikadi kore kä käinbti sete abko ni jökrä käkwe tuadi. Ye ngwane abko ni kä jökräbti temen rabadi nekwetekä krübäte ja jiebti, käkwe ja müaidi angwane, ti Ni Kä Nebtä Ngobo abko jatadi tuen ja di kri bä nuärebti mütabti abko ni jökrä käkwe tuadi. **31** Angwane tikwe angeletre tikwe juandi drü jüke krikri käkwe ni dianinkä jen jakrä ükadikrö jökrä ketetibe. Ni dianinkä jen jakrä nünanka nindrini, kä driri, sekri, nekri abko ükadikrö jökrä kwe.

32 Mdakäre abko, higokrie btä kukweta nakenkä ño, yebtä munkwe ja töitika abko krörö: Higo küdeta niren mräre mda amne käta nebe mräre btä arato angwane, kä töre tärä kite nüke ja ken abko munta gaen, **33** ye kwrere arato kukwe nini tikwe ye jata nakenkä jökrä mun okwäbti angwane, ti Ni Kä Nebtä Ngobo nükerate ja ken jukwebtä abko rabara gare munye. **34** Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Nitre nünanka kä nebtä ngämi krüte jökrä, ye känenkri kukwe nini tikwe ye erere rakadikä jökrä.

35 Mdakäre abko, kä käinta se btä kä temen ne abko Ngöbökwe gadikä jökrä, angwane rikadi ta, akwa ti kukwei abko rabadi kärekäre.

36 Akwa ti jatadreta köbö mdente amne ñänä okwä nuäi, ye abko gare ñakare jire chi ni mda mdaye, angele kä käinbti ie gare ñakare amne Ngöbö Odei ie gare ñakare arato, akwa Ngöbö ni Rün aibe ie tä gare kaibe. **37** Mdakäre abko, kukwe nakaninkä ño ño Noé näire angwane ni jökrä nämane nüne jäme, ye kwrere arato ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatadita angwane, kukwe rakadikä abko krörö: **38** Kä ye ngwane abko ñü ngämi näkäen temen, känenkri abti Noé nikani rute, ye ngwane ni jökrä tö namani nünai ño, erere nämane nüne, aisete nämane mröre, dö ñaen amne nämane ja mike gure. **39** Ne aisete nämane jäme, te batibe ñü jatani jobe temen, käkwe ñö mikani niren kri abko nikani nitre ye ngwena jökrä abko müre neketani ñöte, ñobtä ñan angwane niaratre kwani jäme ñüye, ye kwrere arato ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatadita angwane, kukwe rakadikä kore arato.

40 Ye abko ti bike bä mike krörö munye: Ti jatadita ye ngwane ni tädi nibu sribire jäme tirete abko btäräbe iti jänäin amne iti abko mikadite. **41** Erere arato, meri tädi nibu trigo ukwe jäme abko btäräbe iti jänäin amne iti abko mikadite. **42** Ti mun Dänkien jatadita ñongwane, ye abko gare ñakare munye, aisete munkwe mokre jabti ti ngibiakäre ngäbti.

43 Kukwe mdara jire rabadre gare munye arato abko krörö: Ni gore rükadre kä ñongwane, ye rabadre gare ju bkänkäye akräke

Nitre merire tä trigo ukwe (Mateo 24.41)

ju bkänkä käkwe kraidre gwi angwane, jändrän ñan goidre jire kän kwe. **44** Ni gore rükadre ñongwane gare ñakare, ye kwrere ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatadre ñakare jötrö mun tädi nütüre, aisete mun tädi ngibiare ngäbti ñakare angwane, batibe rükadita, aisete munkwe mokre jabti ti ngibiakäre ngäbti.

Sribikä kuin amne sribikä käme, btä Jesukwe kukwe bä mikani
(Lucas 12.41-48)

45 Kukwe ye abko ti bike bä mike krörö: Sribikä kuin bti bkänkä rabadre tödeke amne sribikä töbtä ye abko bkänkä tä mikete ju ngibiare jakrä amne sribikä ye abko kä mrökrä erere käita nüke angwane, mrö tärä nebe biare kwe ni gwi bukakrä, sribikä kore yebtä abko ti bike niere krörö munye: **46** Sribikä kisete bkänkä tä sribi mike, bti bkänkä tä niken kä mdabti, bti tä kite nüketa angwane tä kwen sribi ye nuene täte bkänkäye, sribikä yebtä abko kä rabadre nuäre, **47** ñobtä ñan angwane sribikä kore abko sribikä kuin abko ie bkänkä käkwe jändrän kwe mikadi gare jökrä ngibiadre jakrä abko ti tö nibi niei metre kore munye.

48 Akwa sribikä moto käme ye abko rabadre töbike krörö: Ti dänkien nikani amne ñan rükadreta jötrö, rabadre nütüre, **49** kä rikadre sribikä mda mda ngö tikekä amne nitre dröbaka dröbaka, ben rikadre ja gete amne rikadre mröre, dö ñaen krübäte, **50** aisete tädre jäme, ñan tädre bkänkä ngibiare ngäbti amne kä nuäi angwane bkänkä rükadreta, ye ñan tädre gare ie. Akwa batibe bkänkä rükadita **51** angwane, bkänkä ye käkwe mikadi ja tare nike krübäte amne nitre ja bä mikaka kuin

abko mikadre ja ngie nuen, ye ben ketetibe ja tare nikadi kwe. Angwane batibe sribikä ye rabadi ja müaire amne tu ngö rabadi cherere jabtä ja tare nika kisete. Munkwe ñan ti ngibiadre ngäbti ne ngwane, kukwe rakadrekä kore munbtä arato. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Meri ni jätä gure ñakare

25 1 Mdakäre abko, kä ye ngwane ni bti Ngöböta gobrane abko btä kukweta nakenkä ni ja mikaka gure kwrere abkobtä ti bike bä mike abko krörö: Bati ni iti nikani ja mike gure angwane, meri bati bati ni jätä[q] käkwe ja mikani juto niara ngibiare ngäbti kä ngwiankäre nuäre jabtä ben amne ñotra diani kisetekisete kwetre abko ben nikani ni ja mikaka gure ye ngäbti. 2 Akwa meri nirike abko töi ñakare amne meri nirike mda abko töbtä, 3 aisete meri töi ñakare ye abko nikani ñotra aibe ngwena; 4 akwa meri nirike töbtä ye abko nikani aseite ngwena biare boteate kekadre ñotrate jae. 5 Abti meri ni jätä ye namani ni ja mikaka gure ye ngibiare ngäbti, akwa ni ye abko ñan namani nüke jötrö angwane, meri ye ie köbö jatani abti mrä angwane nikaninta kibien jökrä mda.

6 Yebti kä jatanina nüke ruäre deo angwane, batibe ni kukwei jarabare ngwänenkä krörö ietre: ¡Ni ja mikaka gure kitera nüke! ¡Mun jakwe kaen ngäbti! ni kukwei jarabare kore ietre.

7 Ye btäräbe meri bati bati ni jätä ye naninkrö jötrö, kä nikani ñotra mike biare nänkrä ni ja mikaka gure ye ngäbti. 8 Akwa meri nirike töi ñakare ye käkwe niebare meri nirike töbtä yeye:

Aseite kitera krüte ñotrate nunkän amne ñotra nibi nötöte nunkän, aisete aseite ngwianta munkwe ye munkwe bian ruäre nunye, niebare kwetre.

9 Abtä meri nirike töbtä ye käkwe niebare mda ietre:

Nunkwe ñan aseite biandre munye, ñobtä ñan angwane nunkwe biandre munye angwane, ñan rabadre täte ni jökrä kräke, aisete aseite rürümointa ye känti mun rikadre kökö jötrö jakrä abko rabadre bäri kuin, niebare kwetre ietre.

10 Ye erere bkänä, meri nirike töi ñakare ye nikani aseite kökö jae. Ye btäräbe ni ja mikaka gure nükani angwane, meri nirike töbtä abko nikani nebe gwi kä ngwiankäre nuäre jabtä ni ja mikaka gure yebe angwane, jukwe dikaninbe kwe. 11 Yebti meri nirike töi ñakare ye jatani nüke mda, kä namani niere krörö jukwebtä:

Nun Dänkien, jukwe tike nunye, namani niere.

12 Akwa ni ja mikaka gure ye käkwe niebare mda ietre:

---

[q] **25.1** *Meri bati bati ni jätä* ne abko nämane meri ja mikaka gure kukwe muko abko nämane näin niara mukore.

Era metre mun gare ñakare tie, aisete tikwe ñan jukwe tikadre munye. Abko kore se, niebare kwe ietre.

13 Ye abko, nane kukwe rakadrekä kore munbtä, ye känenkri munkwe mokre jabti, käkwe ti ngibia ngäbti, ñobtä ñan angwane köbö mdente amne ñänä okwä nuäi angwane ti jatadita abko gare ñakare munye aisete.

Ngwian ngibiaka kuin, btä Jesukwe kukwe bä mikani

(Lucas 19.11-27)

14 Mdakäre abko, kä ye ngwane ni bti Ngöböta gobrane abkobtä kukweta nakenkä krörö arato: Bati ni nämane iti abko jatani niken mente kä mdabti. Jatanina niken jibti, käkwe sribikä kwekwe käräbare, bti ngwian biani ngibiadre kwe jakrä ietre. **15** Akwa ni itire itire töi ño ño ye erere btä ngwian biani kwe ietre, aisete ni iti, ie ngwian biani mili krärike kwe amne sribikä mda abko ie biani mili krobu kwe amne sribikä mda abko ie biani mili krati kwe, abti nikani.

16 Yebti sribikä ie ngwian biani mili krärike, ye nikani sribire ngwian yebti, aisete ngwian mili krärike yebti ngwian mda ganaibare mili krärike kwe. **17** Ye kwrere arato, sribikä ie ngwian biani mili krobu, ye nikaninbe sribire ngwian yebti arato, aisete ngwian mili krobu, yebti ngwian mda ganaibare mili krobu kwe. **18** Akwa sribikä ie ngwian biani mili krati, ye abko nikani, käkwe ngwian bkänkäkwe ye nökani jirekäbe dobote nguse.

19 Yebti kä nikanina raire ta angwane, sribikä bkänkä nükaninta. Angwane ngwian biani kwe ngibiadre sribikäye, yebtä nikani kukwe ükete bentre. **20** Angwane sribikä ie ngwian biani mili krärike kwe ye ara jire nükani käne, käkwe ngwian mili krärike ye bianinta bkänkäye amne ngwian mda biani mili krärike kwe arato, käkwe niebare bkänkäye: Ti Dänkien, makwe ngwian bianba mili krärike tie, akwa ngwian yebti abko tikwe ngwian mda ganaibare mili krärike arato makrä abko tä nete ne, niebare kwe bkänkäye.

21 Abtä sribikä bkänkä käkwe niebare mda ie: Bäri kuin. Ma abko sribikä kuin amne ma kuin tödekakrä. Ngwian braibe bti makwe sribibare kuin tikrä, aisete tikwe sribi bäri kri mikadi ma kisete mda, aisete jakwe kä ngwen nuäre jabtä tibe, niebare kwe ie.

22 Angwane sribikä ie ngwian biani mili krobu kwe ye ara jire nükani mda, käkwe ngwian mili krobu ye bianinta bkänkäye amne ngwian mda biani mili krobu kwe arato, käkwe niebare ie: Ti Dänkien, makwe ngwian bianba mili krobu tie, akwa ngwian yebti abko tikwe ngwian mda ganaibare mili krobu arato makrä abko tä nete ne, niebare kwe bkänkäye. **23** Abtä sribi bkänkä käkwe niebare mda ie: Bäri kuin. Ma abko sribikä kuin amne ma kuin tödekakrä.

Ngwian braibe, bti makwe sribibare kuin tikrä, aisete tikwe sribi bäri kri mikadi ma kisete mda, aisete jakwe kä ngwen nuäre jabtä tibe, niebare kwe ie.

24 Akwa sribikä ie ngwian biani mili krati bkänkäkwe, ye nükani mda angwane niebare krörö kwe ie: Ti Dänkien, ma töta nünai ni mda mda aibe diebti, ye gare kuin tie, ñobtä ñan angwane ni mda mda tä nura nökö amne ma abko tä ngwä ötö kabre kän kä ütiäre, akwa ma abko nura nökö ñakare. Erere ni mda mda tä nura metekä amne mata ngwä ötö kabre kän kä ütiäre, akwa ma abko nura metekä ñakare jakrä. **25** Ye mdenbtä ma jürä rababa tibtä. Abtä tikwe ngwian makwe ye nökaba jirekäbe dobote nguse, akwa ngwian makwe erere tä jökrä nete ne, niebare kwe bkänkäye.

26 Abtä bkänkä käkwe niebare romone ie: Ma abko sribikä käme amne kä krene mabtä. Tita nura nökö ñakare, akwa tita ngwä ötö ni mda mdakän amne ti nura metekä ñakare, känti tita ngwä ötö ni mda mdakän gare kuin mae mata niere, **27** aisete ma rikadre käkwe ngwian tikwe ye mikadre bankote tikrä, abti ti jatadre nüketa angwane ngwian mda biandre tie ngwian tikwe ye bärire mda näre abko makwe ñan ngwian mikani bankote tikrä, niebare kwe sribikä yeye.

28 Abti nitre nämane yete, ie sribi bkänkä käkwe niebare: Ngwian mili krati tä ni nokokwe, se denkä kän munkwe, bti sribikä kwe ngwianta mili krä jätä, seye bian munkwe,
29 ñobtä ñan angwane nire nire kwe jändrän tärä kabre abko ie jändrän biandi bäri mda amne rabadi jändrän bkäne bäri kabre mda; akwa nire nire jändrän bkäne chi ye abko kän jändrän chi ye diandikä jökrä. **30** Ye mden kisete, sribikä käme krene noko kitekä kä bäri iko te ju bäre sere munkwe. Ye känti niara rabadi ja müaire amne tu ngö rabadi cherere jabtä ja tare nika kisete. Abko kore se, niebare sribikä bkänkäkwe.

Kä mrä näire Jesukwe kukwe ükadite ni jökrä kräke

31 Mdakäre abko, ti Ni Kä Nebtä Ngobo jatadita ja di kri bä nuärebti angwane, angeletre tikwetikwe rabadi jökrä bäre temen angwane, kürä gobrankrä bti ti rabadi täkänintbe kä bä nuärete. **32** Ye ngwane abko nitre nünanka kä jökräbti temen rükadi ja ükekrö ti ngwärekri angwane, ni obeja ngibiaka käta obeja erere ükekrö jenena amne kabra erere tä ükekrö jenena, ye kwrere jire tikwe ni ükadikrö ketebu jene jene. **33** Amne ni jen tikwe obeja kwrere erere tikwe mikadi ja küde ruenkri amne ni ñakare tikwe kabra kwrere abko tikwe mikadi ja küde ngeberekri, ni obeja ngibiaka käta nuene obeja amne kabrabtä ye kwrere.

34 Yebti nitre tädi jrei küde ruenkri, ye ie jreikwe niedi krörö: Mun die mikani ti Rünkwe ye erere jakwe jökrä nete.

Ngöbökwe kä dätebare kena angwane, kä ye känti niarata gobrane ye abko niarakwe kä ükaninte biare munkrä ne mun jakwe kaen ngäbti, **35** ñobtä ñan angwane mrö rababa tie angwane, munkwe ti bukaba; tomna rababa tie angwane, munkwe tomna bianba tie; ti näma dikekä ngwarbe krö kwäräkwärä ni menteni kwrere angwane, munkwe kä bianba kibiakrä tie. **36** Erere arato, ti jatani bütie ngitiete angwane, munkwe dän biani tie; ti nämane nebe bren bren angwane, mun nämane nebe basare tie amne ti kita nämane ngite kä teri angwane, mun nämane nebe ti tuenbti tuenbti, aisete mun jakwe kä gobrankrä ne känti nünakäre tibe, niedi Jreikwe nitre niara küde ruenkri yeye.

37 Angwane nitre nünanka metre ye käkwe niedi krörö jrei yeye: Nun Dänkien, ¿ñongwane nunkwe ma tuani mröi amne nunkwe ma bukani? ¿Erere arato, ñongwane nunkwe ma tuani tomna mdei nike amne nunkwe tomna biani ñadre mae? **38** ¿Mdakäre abko, ñongwane nunkwe ma tuani dikekä ngwarbe krö kwäräkwärä ni menteni kwrere amne nunkwe kä biani kibiakrä mae amne, ñongwane nunkwe ma tuani ja bütie nike angwane, nunkwe dän biani mae? **39** ¿Erere arato, ñongwane nunkwe ma tuani bren o ngite kä teri angwane, nun nämane niken ma tuenbti tuenbti? niedi kore kwetre jrei yeye. **40** Abtä jrei ye käkwe niedi mda ietre: Ti mräkätre bäri bobre, kräke munkwe jändrän kuin nuenbare kore, ye ti ne ara jire munkwe die mikani abko ti tö nibi niei metre kore munye, niedi kore Jreikwe.

41 Yebti nitre tädi jrei küde ngeberekri abko ie Jreikwe niedi krörö: Mun nena biare ja tare nikakäre, aisete ñukwä jutra ngitiekä kärekäre tä ükaninte biare diablu amne üai kämekäme kwe mikakäre ja tare nike, se känti nän siba amne kä mikekä tibtä nete, **42** ñobtä ñan angwane mrö rababa tie angwane, munkwe ñan ti bukaba; tomna rababa tie angwane, munkwe ñan tomna bianba tie. **43** Ti näma dikekä ngwarbe krö kwäräkwärä ni menteni kwrere angwane, munkwe ñan kä bianba kibiakrä tie. Erere arato, ti jatani bütie ngitiete angwane, munkwe ñan dän biani tie; ti näma nebe bren bren amne ti kita nämane ngite kä teri angwane, mun ñan nämane niken ti tuenbti, niedi Jreikwe nitre yeye.

44 Abtä niaratre käkwe niedi krörö: Nun Dänkien, ¿ñongwane nunkwe ma tuani mrö nike, tomna mdei nike amne ñongwane nunkwe ma tuani ja bütie nike? ¿Erere arato, ñongwane nunkwe ma tuani dikekä ngwarbe krö kwäräkwärä ni menteni kwrere amne ñongwane nunkwe ma tuani bren bren amne ngite kä teri, akwa nunkwe ñan ma die mikani, mata niere ye? niedi kwe jrei yeye. **45** Angwane jrei ye käkwe niedi krörö mda ietre:

Ti mräkätre bäri bobre bobre abko kräke munkwe ñan jändrän kuin nuenbare jire chi, aisete ti ne ara jire kräke munkwe ñan jändrän kuin nuenbare arato abko ti tö nibi niei metre kore munye, Jreikwe niedi nitre yeye. **46** Yebti nitre ye abko näin kä ja tare nikakrä kärekäre ye känti amne nitre nünanka metre metre abko näin nüne kärekäre Ngöböbe. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Jesu rüe tö namani kain ngite tiebe

(Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

26 **1** Jesukwe diribare ünän jökrä, yebti nun ja töitikaka ben ie nieba krörö kwe:

2 Bieta Pascua abko köböi nebera köböbube, ye garera munye angwane, Pascua ye näire abko ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne kitadi ngise müre ketadre krusobtä, nieba Jesukwe nunye.

3 Ye erere bkänä, kä ye ngwane abko nitre ji dokwäte nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diärebti amne nitre unbre ji dokwäte käkwe ja ükaninkrö gätäbtä nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien kädian nämane Caifás gwiriete. **4** Ye känti ni ngökadre ño kwetre köböire Jesu kadre ngite kwetre, bti müre ketadre kwetre abko nikani ükete Jesu rüere. **5** Akwa nane ni kwati krübäte nämane Jerusalén Pascua köböikrä käkwe rüdre bentre Jesu dokwäre, aisete Pascua näire ñan nuendre, niaratre namani niere.

Meri iti käkwe ñö rä bäne kekani Jesubti

(Marcos 14.3-9; Juan 12.1-8)

6 Kä ye ngwane abko Jesu näma juta Betaniate Simón juete. Jesu ngämi Simón ye miketa kuinta, känenkri Simón ye abko kädian nämane lebroso arato abko känti Jesu näma. **7** Ye btäräbe meri jataba iti nüke Jesu ken angwane, jä bä ngwen kädianta alabastro abko dätebare boteare abko krati meri ye näma näin ñö rä bäne ütiäte kri ngwena abko rükaba Jesu känti. Jesu abko näma täkänintbe mesabtä angwane, meri ye käkwe ñö rä bäne ye kekaba Jesu dokwäbti. **8** Merikwe ñö rä bäne ütiäte kri ianteba Jesubti nun okwäbti angwane, nun ja töitikaka Jesube moto rababa romon, kä rababa niere krörö:

¿Se ñobtä meri se tä ñö rä bäne ütiäte kri iente ngwarbe se? **9** Ñö rä bäne se rürümoindre ngwian kabre btä kwe abti ni bobre bobre die mikadre kwe bä amarebti ininte ngwarbe kwe se, nun rababa niere.

10 Nun rababa ñäke kore ye kukwei jaraba Jesuye. Abtä nieba kwe nunye:

Meri ne käkwe jändrän kuin nuni tikrä. ¿Se ñobtä abko mun nibi nike krübäte dikaro? **11** Nitre bobre bobre tädi käre mun ngätäite nete abko munkwe die mikadre, akwa ti abko ñan tädi kärekäre munbe nete, aisete niarakwe ti miri ütiäte kore abko tä dbe. **12** Meri ne käkwe ñö rä

bäne kiri ti ngrabare, yebti abko ti miri juto biare kwe doboi mikadre. **13** Ye abko, ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Kukwe kuin tibtä ye kädriedi mdente mdente erere, ye känti meri ne käkwe jändrän kuin nuni tikrä mtare ne kädriedi arato, aisete jändrän kuin nuni meri nekwe, yebtä rükadita töre. Abko kore se, nieba Jesukwe nunye.

Judakwe Jesu kitani ngise

(Marcos 14.10-11; Lucas 22.3-6)

14 Abti nun ja töitikaka Jesube ni jätäbti nibu, ye ngätäite ni iti kädian nämane Judas Iscariote abko rikaba nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre ye känti, **15** käkwe niebare krörö ietre:

Ti tö Jesu kitai ngise munye, akwa ¿ye abko munkwe ütiä biandre nuäi tie? niebare kwe.

Angwane nitre ji dokwäte ye käkwe ngwian mnüne biani gre ketamä Judaye Jesu ütiäre. **16** Ye näire mentokwäre Judas namani kä kuin ngibiare kisere jae, Jesu kitakäre ngise.

Jesukwe mröbare mrä nitre ja töitikaka benbe

(Marcos 14.12-25; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

17 Yebti bieta Te Lebadura Ñakare Bante kweta nämane ye köböi kena rükaba angwane, nun ja töitikaka Jesube käkwe krötaba ken käkwe nieba ie:

¿Mrö kwetadre bieta Pascuakrä ye abko nunkwe sribedre mdente makrä, ie ma tö nibi? nieba nunkwe ie.

18 Angwane Jesukwe nieba krörö nunye:

Mun nän juta Jerusalén sete, ye känti ni kwandi iti munye abko ie munkwe nie krörö: Dirikä nunkwe käkwe niemna krörö mae: Kä kitera nüke ja ken ti käne, aisete mrö Pascuakrä abko ti tö kwetai ketetibe nitre ja töitikaka tibe ben, aisete ti näin mröre niaratrebe ma juete, tikwe nini abko munkwe nie ie. Abko kore se, nieba Jesukwe nunye.

19 Ye erere bkänä, Jesukwe nun juanba mrö ükete biare, ye kwrere nun janama nuene, käkwe mrö sribeba kwetadre bieta Pascuakrä.

20 Yebti kä jatabara diore dere angwane, Jesu näma täkänintbe mesabtä nun ja töitikaka ni jätäbti nibu ben. **21** Nun näma mröre angwane, Jesukwe nieba krörö:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Mun iti tä nete käkwe ti kitadi ngise ti rüeye, nieba kwe nunye.

22 Yebtä abko nun moto rababa ulire jökrä angwane, nun itire itire rikaba niere ja täritäri Jesuye:

Ti Dänkien, ¿tikwe nuendi ya gwari? nun rababa niere.

23 Abtä Jesukwe nieba mda nunye:

Ni iti käta ban mike tibo gwaire tibe blato kwatibe te, ye abko käkwe ti kitadi ngise, **24** akwa ti, Ni Kä Nebtä Ngobo abko müre ketadi ño, ye tä tikani Ngöbö

Kukweibtä abko erere rakadikä. ¡Akwa ni ti kitaka ngise abko ñan bobre jakän ya! Ni ye nin däredre näre abko därebare, nieba Jesukwe.

25 Angwane Judas kä nämane Jesu kite ngise tiebe ye käkwe nieba mda Jesuye:

Dirikä, ¿tikwe ma kitadi ngise ya? nieba kwe.

Abtä Jesukwe nieba mda ie:

Ma ara käkwe ti kitadi ngise erere makwe nini metre, nieba kwe ie.

26 Yebti nun näma mröre jökrä angwane, Jesukwe ban dianba kunti kisete, käkwe kuin nieba btä Ngöböye, bti ötabtäba kwe, bti bianba kwe nun ja töitikaka benye, käkwe nieba:

Ban ne abko ti ngätä ara. Ne kaen ngäbti munkwe, bti munkwe kweta, nieba kwe nunye.

27 Yebti uba döi näma basote abko Jesukwe dianba kisete, bti kuin nieba btä kwe Ngöböye, bti bianba kwe nunye, käkwe nieba:

Uba döi tä basote ne ñaen ja täritäri munkwe. **28** Uba döi ne abko ti därie tikwe ara. Ngöbökwe kukwe ükadite btin munbe ye abko rabadi bare täte jökrä ti därie nebti. Erere arato, ti därie rimiadite ni kwati kräke köböire ni kwati ngite Ngöbö rüere ye Ngöbökwe diandikä mento btä. **29** Akwa Ngöböta gobrane ye känti tikwe uba döi btin ñadita munbe, akwa ti ngämi ñaen munbe, känenkri tikwe ñan ñadreta jire chi abko ti tö nibi niei munye. Abko kore se, nieba kwe nunye.

30 Yebti nunkwe ka Salmobtä nieba ünän jökrä, bti nun rikaba Ngitio Olibobti.

Pedro käkwe Jesu rükandite, niebare Jesukwe

(Marcos 14.26-31; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

31 Angwane Jesukwe nieba nunye:

Kukwe rakadikä tibtä, yebtä mtare deo mun gitiadi iti iti kwäräkwärä tibtä mentokwäre, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei käta ti bä mike obeja ngibiaka kwrere amne mun abko obeja tikwe kwrere abko krörö:

> Tikwe obeja ngibiaka kämikadi angwane, obeja kwe abko gitiadi kratikrati kwäräkwärä,
>
> *Zacarías 13.7*

abko Ngöbö Kukwei tä niere kore munbtä.

32 Akwa ti müre ketadi, bti ti rükadita nire angwane, ti näin mun ngäbti Galilea, känti ni rabadita ketetibe jökrä, nieba Jesukwe nunye.

33 Abtä Pedro käkwe nieba Jesuye:

Ni mda mda käkwe ñan tödekadre mabti, aisete gitiadi mabtä mento, akwa ti abko käkwe ñan nuendi jire chi kore, nieba kwe.

34 Abtä Jesukwe nieba mda ie:

Mtare deo antlan ngämi ngwäne, känenkri makwe ti rükandite bämä jire abko ti tö nibi niei metre mae, nieba kwe Pedroye.

35 Abtä Pedrokwe nieba mda Jesuye:

Ti kämikadre gwaire mabe ya ño, akwa tikwe ñan ma rükandite jire chi, nieba kwe.

Amne nun ja töitikaka Jesube abko rababa ñäke gwaire jökrä Pedro kwrere siba.

Jesu nikani blite Ngöböbe Getsemaní

(Marcos 14.32-42; Lucas 22.39-46)

36 Yebti nun ja töitikaka Jesube, ben Jesu rikaba nebe käkä Getsemaní känti angwane, Jesukwe nieba nunye:

Täke temen yete munkwe amne ti abko bike niken känime nokore blite Ngöböbe, nieba kwe.

37 Yebti Pedro amne Zebedeo ngobo nibu Juan amne Santiago aibe ngwianba kwe jabe. Yebti Jesu moto jatani ulire amne moto namani bete krübäte ja jiebti, **38** käkwe niebare nitre nimä yeye:

Ti moto nibi ulire krübäte dikaro tie, aisete ti kebera krüte nibi ruen tie, aisete mun raba ti ngibiare nete, akwa munkwe ja ngwätei siba tibe amne munkwe ñan kibia, niebare kwe ietre.

39 Ye btäräbe Jesu nikani bä mente temen se kwrere, känti nikani ngitiekä ngukudokwäbti temen, käkwe ja okokrä mikani nebe dobobtä temen amne blitabare krörö kwe Ngöböbe:

Ti Rün tikwe, ti kite ja tare nike kri krübäte jakän, akwa tikwe ñan ja tare nikadre kore, ie ma tö ne ngwane, makwe dian ti bäre. Akwa ma tö dreye tikrä, ye erere raba bare tibtä amne ñan ti töi abko erere rabadre bare, niebare kwe Rün Ngöböye.

40 Yebti nitre nimä ja töitikaka Jesube näma, ye känti Jesu nikaninta angwane, niaratre nämane kibien kuin jökrä, btä Jesu namaninta angwane, Jesukwe niebare Pedroye:

¿Ñänä okwä kratibe abko te kä ñan nü munye ja ngwätere blitakäre Ngöböbe gwaire tibe ya? **41** Diablu jatadi mun nuente ja käne ye ngwane, munkwe ñan ja mikadre ngite, abkokäre munkwe ja ngwätei amne munkwe blita jakrä Ngöböbe, ñobtä ñan angwane mun töi abko tä biare jändrän kuin nuene, akwa mun di ñakare, aisete munkwe blita jakrä Ngöböbe, niebare Jesukwe ietre.

42 Yebti Jesu nikani bliteta bobukäre Ngöböbe, käkwe niebare krörö:

Ti Rün, tikwe ja tare nikadre kri krübäte jakän, ye makwe dian ti bäre, akwa tikwe ja tare nikadre kri, abti makwe diandrekä tibti, ye ngwane ma tö dreye, ye erere raba bare tibtä, niebare Jesukwe Rün Ngöböye.

43 Yebti nitre nimä ja töitikaka Jesube, ye känti Jesu nikaninta angwane, namani kibien kuin jökrä, ñobtä ñan angwane köbö namani krübäte ietre, aisete okwä kwata namani neketekäbe jabtä köbö kisete, btä Jesu namaninta. **44** Abtä Jesukwe ñan ñäkäbare mda ietre angwane, nikani bliteta bämäkäre Ngöböbe

amne Jesukwe blitabare ño käne, ye kwrere blitabareta kwe Ngöböbe. **45** Abti nitre nimä ja töitikaka Jesube, ye känti Jesu nikaninta angwane, Jesukwe niebare ietre:

¿Mun tä kibien amne mun tä jadüke janknu ya? Nitre kukwe kämekäme nuenkä abko kisete ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne kitadi ngise ye abko käi nüra, **46** aisete ni ti kitaka ngise tiebe ti rüeye abko nükera tibtä, aisete näin krö, bränta, niebare kwe ietre.

Jesu kani ngite

(Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

47 Jesu näma blite kore, ye btäräbe ni iti ja töitikaka ben kädian näma Judas Iscariote ye ara jataba nüke Jesu känti. Judas ye abko näma näin ni kwati ben. Nitre jataba ben ye abko näma näin ngitra ngwena kisete amne ruäre abko näma näin krito ngwena kisete. Nitre ye abko näma näin nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre Dänkien käbti amne nitre unbre ji dokwäte käbti arato. **48** Angwane Judas, Jesu kitaka ngise, ye abko käkwe nitre töi dianina käkwe niebare ietre:

Nire demain tikwe mun okwäbti ye abko Jesu ara, aisete munkwe niara ye ka ngite, niebare kwe ietre.

49 Ye erere bkänä, Judas jataba nüke, ye btäräbe rikaba Jesu känti, käkwe nieba krörö ie:

¡Ñantöre Dirikä! nieba kwe.

Bti Jesu demainba kwe.

50 Abtä Jesukwe nieba mda ie:

Ja mräkä ma tö nibi dre nuein, ye erere makwe mika nebe bare jötrö, nieba kwe Judaye.

Angwane nitre jataba Jesu rüere ye käkwe krötaba Jesu ken, rankwaba btä, käkwe kaba ngite.

51 Ye btäräbe ni iti ja töitikaka Jesube käkwe ngitra diankaba kwatate, bti ni klabore ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkienkwe ye olo tikakaba ta kwe ie. **52** Abtä Jesukwe nieba ie:

Ngitra ye miketa jötrö kwatate yete, ñobtä ñan angwane ni rükä ngitrabti abko kämikata ngitrabti arato, aisete ngitra ye üketa. **53** ¿Tikwe ja di kärädre ti Rünye angwane, gwängwarbe niarakwe angele juandre kabrekabre krübäte rüre ti dokwäre, ye gare ñakare mae ya amarebti ye? **54** Akwa tikwe ja di kärädre kore ti Rünye angwane, Ngöbö Kukwei tä tikani tibtä abko erere ñan rabadre bare, aisete tikwe ñan angele kärädre ti Rünye rükäre ti dokwäre, nieba Jesukwe nun ja töitikaka ben yeye.

55 Yebti nitre rikaba Jesu kaen ngite, ye ie Jesukwe nieba krörö:

¿Ñobtä abko bäsi ni gokä kri krübäte rüere ngitra jäta niken amne krito jäta niken, kwrere jire mun kite ngwena ti rüere ti kakäre ngite ye? Käre köbö kwatirekwatire tita dirire ju blitakrä Ngöböbe käntita temen, akwa mun ñakare ti kaen ngite.

56 Akwa nitre Ngöbö kukwei niekä käkwe tärä tikani tibtä, ye erere rabadre bare täte jökrä tibtä, abkokäre mun nüke ti kaen ngite kore, nieba Jesukwe ietre.

Jesukwe ñäkäba kore, ye btäräbe nun ja töitikaka ben käkwe kä mikakaba batibe jökrä amne nun gitiaba iti iti kwäräkwärä amne nunkwe Jesu mikateba kaibe rüeye.

Jesu jänikani Sanedrin ngwärekri

(Marcos 14.53-65;
Lucas 22.54-55,63-71;
Juan 18.12-14,19-24)

57 Yebti nitre Jesu kaka ngite ye nikani Jesu ngwena nebe Caifás gwiriete. Caifás abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien. Angwane Caifás gwiriete abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nämane ja ükaninkrö ketetibe nitre unbre ji dokwätebe abko känti Jesu jänikani. **58** Jesu jänikani angwane, Pedro abko jatani bä mente temen siba Jesu jiebti. Yebti nikani nebe ju bäre ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien ye känti. Pedro nikani siba ki teri angwane, guardia ju blitakrä Ngöböbe ngibiabtikä nämane täkänintbe, ye känti Pedro namani täkänintbe siba amne dre rakadikä mda Jesubtä abko tö namani tuai, aisete nikani yete. **59** Angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien amne Sanedrin namani kukwe känene ngwarbe Jesu rüere Jesu kitakäre ngise müre ketadre, **60** akwa kukwe era erere ñan namani kwen ietre Jesu rüere. Ni kwati namani nüke blite ngwarbe Jesu rüere, akwa kukwe ñan namani kwen jire chi ietre Jesu kitakäre ngise. Yebti ni mdara jire namani nibu **61** abko käkwe niebare krörö Jesu rüere:

Ni noko käkwe nieba krörö: Ju blitakrä Ngöböbe se ti raba juen ngwarbe jökrä, abti köbömäkäre angwane, ti raba miketa täte, nieba kwe nun okwäbti, niebare kwetre.

62 Yebtä abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien ye nükani dikekä krö, käkwe niebare Jesuye:

¿Kukwe nie nibi ma rüere, se ño metre amarebti ma nibi kwekbe jirekäbe ye? niebare kwe ie.

63 Akwa Jesu abko namani kwekbe janknu. Abtä ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien ye käkwe niebare mda Jesuye:

Ngöbö nire tä nüne se käbti makwe kukwe era erere nie tie abko krörö: ¿Ma abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara ya amne ma abko Ngöbö Odei ara ya? ye niere nunye, niebare kwe Jesuye.

64 Angwane Jesukwe niebare mda:

Jän ti abko ni ño nini makwe, ye kwrere bkänä, akwa ti bike kukwe mdara jire niere arato mun jökräye abko krörö: Kä bäri ütiäte kri Ngöbö Di Kri Jändrän Jökrä Nuenkrä ye küde ruenkri munkwe Ni Kä Nebtä Ngobo tuadi täkänintbe. Erere arato, jatadita mütabti käinta sete amne munkwe tuadi, niebare Jesukwe.

65 Angwane ni blitaka Ngöbö-
be ni mda mda diäre dänkien ye
moto namani romon, käkwe dän
ngianinkä seeen jabtä romone,
käkwe niebare krörö:

¡Ni ne käta ñäke taretare Ngö-
bö rüere! ¿Se abko ni mda mda
käkwe niara kitadre ngise amne
batibe ngite, nikwe niedre ya?
Ñakare, ñobtä ñan angwane nia-
rakwe ñäri tare Ngöbö rüere, ye
nunkwe kukwe nurira ñan ñan.
66 ¿Munkwe töbikadi ño mda
kräke? niebare kwe.

Angwane nitre jökrä nämane
yete käkwe niebare:

Niarata ja mike ngite, aisete
krütadre jirekäbe, niebare kwe-
tre mda.

67 Ye btäräbe nitre ye käkwe
käli kitani Jesu ngwärebtä amne
nikani mete ja käne amne ni
mda mda abko namani Jesu
mete ngwärebtä mikakäre ngwa-
rbe jae, **68** kä namani niere ie:

Ma abko Ni Dianinkä Ngöbö-
kwe bkänä ne ngwane, nirekwe
ma miti ngwärebtä ye niere
metre nunye, namanintre niere
Jesu mikakäre yakrä jae.

Pedro käkwe Jesu rükaninte

(Marcos 14.66-72; Lucas 22.54-62; Juan 18.15-18,25-27)

69 Kukwe nämane nakenkä
kore Jesubtä angwane, Pedro
abko namani täkänintbe ju bäre.
Ye btäräbe meri sribikä yete jata-
ni nüke Pedro ken, käkwe nieba-
re ie:

Jesu Galileabo se ben ma
nämane dikekä siba arato, nieba-
re kwe ie.

70 Akwa nitre nämane yete,
ye ngwärekri jökrä Pedrokwe ja
rükaninte, käkwe niebare:

Mata blite drebtä abko ñan
nebe nüke gare tie, niebare kwe.

71 Yebti Pedro nikani, namani
nünaninkä jukwete kibtä, känti
meri sribikä mdara jire ie niara
jatabare angwane, ni ye käkwe
niebare ni mda mdaye:

Jesu Nazarebo abko ben ni
noko nämane dikekä siba, nieba-
re kwe.

72 Angwane ja rükanrete
kwärä Pedrokwe ja kukwe biani,
kä namani niere krörö:

Ni kädekata Jesu makwe, ni
ye gare ñakare jire chi tie, nama-
ni niere.

73 Yebti nitre nämane yete
käkwe krötabare mda Pedro ken,
käkwe niebare ie:

Ma ye tä nekete arato Jesube
kwrere, ñobtä ñan angwane
mata blite ño, ye aibebti ma
reketaka niarakri abko ma nibi
bä mike jabtä, niebare kwetre
Pedroye.

74 Angwane Pedrokwe ja
kukwei bianinta amne niarakwe
ñan kukwe niedre metre ne
ngwane, Ngöbökwe ngürün
mikadre btä namani niere,
käkwe niebare mda:

Ni kädekata Jesu munkwe, ni
ye abko gare ñakare jire chi tie,
niebareta kwe.

Ye btäräbe antlankwe ngwä-
nänbare. **75** Angwane Jesukwe
kukwe niebare krörö Pedroye
abko nükaninta töre ie: Antlan
ngämi ngwäne, känenkri makwe
ti rükandite bämä jire, niebare

Jesukwe ie, ye nükaninta töre ie angwane, nikani mentokwäre se kwrere, käkwe ja müaibare kri kä bäre mento.

Jesu jänikani ngite Pilato ngwärekri

(Marcos 15.1; Lucas 23.1-2; Juan 18.28-32)

27 **1** Kä jatani ngwen dekä angwane, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda ma diäre dänkientre amne nitre unbre ji dokwäte nitre israelita ngätäite ye käkwe kukwe ükaninte Jesu müre ketakäre. Yebtä abko ja töi mikani kwatibe jökrä kwetre, **2** käkwe Jesu kise mäkäninte jökrä, bti jänikani ngite Pilato ngwärekri. Pilato abko gobran romanobo.

Judas Iscariote käkwe ja müre ketani

3 Angwane Judas Jesu kitaka ngise tiebe ye abko Jesu kitani ngite müre ketadre gani kwe angwane, ja namani ruen ngite krübäte ie. Abtä nikaninta, käkwe ngwian mnüne gre ketamä ye bianinta jökrä nitre ji dokwäteye amne nitre unbre ji dokwäte yeye, **4** käkwe niebare ietre:

Jesu abko ngite ñakare, akwa tikwe kitaba ngise müre ketadre. Yebtä abko tikwe ja mikaba ngite Ngöbö rüere, aisete ti bike ngwian bienta jirekäbe munye, niebare kwe.

Akwa nitre ye käkwe niebare Judaye:

Mata kukwe niere ye abko ngwarbe, ütiäte ñakare nunkrä, ñobtä ñan angwane ye abko kukwe kaibe makwe. Abko kore se, niebare kwetre Judaye.

5 Angwane ju blitakrä Ngöböbe ye känti Judakwe ngwian ye kitani temen, bti Judas nikani, käkwe ja müre ketani köte. **6** Abtä nitre ji dokwäte nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diärebti ye käkwe ngwian ye ükaninkrö, käkwe niebare krörö:

Ni müre ketadre abko ütiä biani ngwian nebti, aisete ngwian biani Ngöbökrä ye ben ketetibe ni ñan raba ngwian ne mike, niebare kwetre.

7 Abti ja töi mikani kwatibe kwetre kä kökakrä ngwian yebti. Kä kädeka nämane ni kantra sribekä abko käi nie nämane, ye abko kökani kwetre ngwian yebti nitre menteni doboi mikakrä, **8** aisete kä ye abko kädianta krörö: Ni Müre Ketani Käi abko nieta kore abko kä nüke mtare.

9 Kä kökani kore kwetre angwane, kukwe niebare ni Ngöbö kukwei niekä kira Jeremíakwe namani bare abko tä tikani krörö Ngöbö Kukweibtä:

> Niara ütiä mikani nuäi nitre israelitakwe, ye erere ngwian mnünebe biani gre ketamä niara ütiäre amne, **10** ngwian yebti abko kä kädekata Ni Kantra Sribekä Käi nieta abko kökani, ni Dänkien Ngöbö käkwe nuemna ño tie, ye erere namani bare,
>
> *Jeremías 19.1-13; 32.6-9*

abko niebare kore Jeremíakwe, ye erere namani bare.

Jesu Pilato ngwärekri
(Marcos 15.2-5; Lucas 23.3-5,13-25; Juan 18.29—19.16)

11 Jesu abko jänamani gobran Pilato ngwärekri angwane gobran ye käkwe niebare ie:

¿Ma abko jrei nitre israelitakwe bkänä ya? niebare kwe Jesuye.

Angwane Jesukwe niebare mda ie:

Jän. Era metre ti ara, niebare kwe ie.

12 Angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre btä nitre unbre ji dokwäte namani Jesu kite ngise krübäte, akwa Jesu abko namani kwekbe jirekäbe. **13** Abtä Pilato käkwe niebare krörö ie:

¿Kukwe nie nibi bätäkä ngwarbe ma rüere ye jaraen ñakare mae ya amarebti ma nibi kwekbe jirekäbe? niebare kwe Jesuye.

14 Akwa Jesu namani kwekbe janknu, nin ñäkäbare jire chi kwe Pilato käre. Abtä gobran Pilato ye ñan töi namani krütare mda Jesubtä.

Jesu kitani ngite müre ketadre
(Marcos 15.6-15; Lucas 23.13-25; Juan 18.39—19.16)

15 Kä kwatirekwatire bieta Pascua näire abko nitre ngite ye ngätäite nire tikadreteta abko nitre israelita kwati nämane niere abko erere käre gobran ye nämane tikete. **16** Ne aisete kä ye ngwane ni iti ja mikaka ngite kri krübäte abko nämane kitani ngite kä teri yete. Ni ye abko kädian nämane Barrabás. **17** Gobran Pilato ye ñan töi namani krütare mda Jesubtä. Yebti ni jökrä namani ja ükaninkrö yete, ie Pilato käkwe niebare mda:

Tikwe nire tikadreteta munkrä ie mun tö nibi. Barrabás ya o Jesu Ni Dianinkä Ngöbökwe nieta se tikadreteta, niere tie munkwe, niebare Pilatokwe.

18 Pilato abko käkwe niebare kore, ñobtä ñan angwane nitre ji dokwäte ye namani mokrere Jesube, abtä kitani ngite kwetre abko ganina Pilatokwe btätre, aisete niebare kore kwe. **19** Yebti kürä kukwe ükatekrä gobrankwe, yebti Pilato nämane täkänintbe angwane, merire kwe käkwe kukwe juani krörö kräke: Ni ye abko töi metre amne ngite ñakare, aisete makwe ñan kukwe nuen käme rüere, ñobtä ñan angwane ni yebtä tikwe ja käbätiri krübäte deo abko Pilato merirei ye käkwe niemna kore ie.

20 Akwa nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne nitre unbre ji dokwäte käkwe nitre kwati ye töi kwitani jakri amne Barrabás abko tikadreteta amne Jesu abko müre ketadre abko ni jökrä käkwe niedre, niebare kwetre ie. **21** Abtä gobran ye käkwe niebareta mda ietre:

¿Ni nibu tä ngite kä teri nete, ne mden tikadreteta ie mun tö nibi? niebare kwe.

Angwane ni jökrä israelita nämane yete käkwe niebare:

¡Barrabás ye tiketeta! namanintre niere. **22** Angwane Pilatokwe niebare mda ietre:

¿Jesu abko Ni Dianinkä Ngöbökwe nieta, sebtä abko tikwe dre nuendre, ie mun tö nibi amarebti yere? niebare kwe.

Angwane ni jökrä käkwe niebare:

¡Jesu ye müre kete krusobtä! namanintre niere mda.

23 Abtä Pilato käkwe niebare mda ietre:

¿Drebtä ni nekwe ja mikani ngite amarebti, mun nibi müre ketamna krusobtä tie yere? niebare kwe ietre.

Yebtä namani ngrente bäri jume mda, kä namani niere:

¡Müre kete krusobtä, müre kete krusobtä! namanintre niere Pilatoye.

24 Abtä ni jökrä ñan namani tuen töi kwitare jire chi Pilatoye angwane, niarakwe kukwe niebare, yebtä bäri ni jökrä jatani kä mike bäri nokre. Abtä Pilato käkwe ñö käräbare, bti ja kise bätäninte kwe nitre israelita ngwärekri, käkwe niebare krörö ietre:

Jesu müre ketadi, yebtä ti ñan rabadre ngite, ñobtä ñan angwane ye abko kukwe munkwe, aisete mun rabadi ngite Jesu dokwäre, niebare kwe.

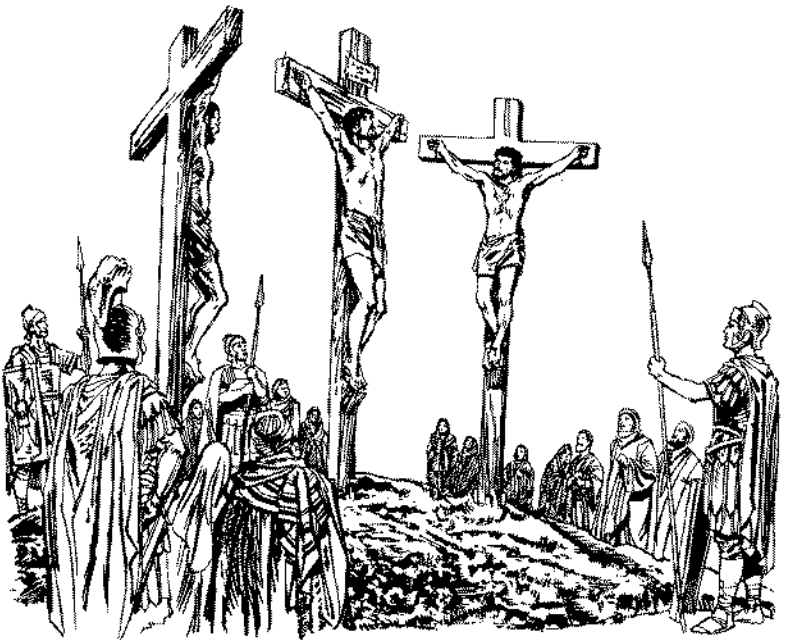
25 Angwane nitre israelita käkwe niebare krörö mda Pilato käre:

Jesu müre ketadi ye abko nun amne ngäbäkre nunkwe abko rabadi ngite Ngöböye, aisete nunkwe kötä mikadi ie, niebare kwetre Pilatoye.

26 Angwane Pilatokwe Barrabás tikaninte. Akwa Jesu abko kwata metamna köbti kwe amne biani kwe rükä romanoboye müre ketadre krusobtä. **27** Ye erere bkänä, nitre rükä gobrankwe ye nikani Jesu ngwena nebe ju gobrankwe känti angwane, nitre rükä käkwe ja ükaninkrö jökrä Jesu bäre mikakäre yakrä jae, **28** käkwe dän tikaninte btä, bti dän bä tain drüne kita nämane jabtä jreikwe, ye kwrere kitani Jesubtä. **29** Erere arato, jrei kri käkwe korona mikadre ja dokwäbti, ye kwrere kri tukwä krübäte sribebare koronare kwetre, bti mikani Jesu dokwäbti kwetre, bti mökän mikani krati Jesu kise ruenkri kwetre niara mikakäre yakrä jae jrei di kri kwrere. Yebti namanintre jökrä ngukudokwäbti temen Jesu ngwärekri, kä namani niere krörö ie mikakäre ngwarbe jae:

¡Ma jrei nitre israelitakwe, nunta ma mike ütiäte kri mtare! namanintre niere.

30 Kä namani käli kite Jesubtä amne mökän mikani kisete kwetre ye arabebti namanintre Jesu mete dokwäte. **31** Jesu mikani yakrä kore kwetre jae, bti dän bä tain drüne ye tikaninteta Jesubtä kwetre, bti dän Jesukwe ara kitaninta btä kwetre. Yebti nikanintre ngwena müre ketadre krusobtä.

Jesuta metani krusobtä nitre gokä nibu ben gwaire (Mateo 27.32-44)

Jesu metani krusobtä
(Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

32 Yebti namanina ji ngrabare angwane, ni iti nünanka juta Cirenete abko kädian nämane Simón abko namani ngätäi bentre angwane, Simón ye mikani kruso ngwena Jesukrä rükäkwe. **33** Bti nikanintre nebe käkä Gólgota känti. Kä Gólgota ye abko "Ni dokwä kroko käi" nieta abko känti nikanintre nebe Jesube. **34** Angwane krikä kwaka mritani uba döibe mni mni biani ñadre kwetre Jesuye. Jesu käkwe dö ye bänän nuani angwane, nin ñani jire chi mda kwe. **35** Angwane nitre rükä romanobo käkwe Jesu metani krusobtä. Yebti tö namanintre dän Jesukwe ñäkäitbe jabti, käkwe ja gani dän yebtä. **36** Yebti nitre rükä ye namanintre täkänintbe temen Jesu ngibiabtikäre. **37** Angwane ñobtä Jesu kitani ngise müre ketadre abko nämane tikani kri kukwänbtä abko mikani krusobtä Jesu dokwä känti käin abko btä kukwe nämane tikani krörö: "NI NE ABKO JESU. NIARA ABKO JREI NITRE ISRAELITAKWE" abko nämane tikani kore.

38 Jesu metani krusobtä angwane, nitre gokä metani nibu krusobtä käin arato niarabe gwaire. Iti mikani niara küde ruenkri amne iti abko mikani niara küde ngeberekri. **39** Angwane nire nire namani

kite dikekä Jesu bäre, kä namani dokwä ngrüketbe ñäkäre kwärä Jesuye, Jesu mikakäre ngwarbe jae, **40** kä namanintre niere ie:

Ju blitakrä Ngöböbe se makwe juandi ngwarbe abti köbömäkäre makwe mikadreta täte jökrä, makwe niebare, aisete ma Ngöbö Odei bkänä ne ngwane, ja denkä au mento krusobtä yete, bti ma jatata timon, namanintre niere Jesuye.

41 Erere arato, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre amne nitre unbre ji dokwäte abko namanintre Jesu mike yakrä jae, kä namani niere krörö ie:

42 Ni mda mda dianintari kwe, ¿se ñobtä abko ñan nebe ja dentari au se? Niara abko Jrei nitre israelitakwe nieta kwe jabtä, aisete ja diandrekä au krusobtä mento kwe sete angwane, nunkwe mikadi ütiäte jae.
43 Mdakäre abko, niarakwe ja töi mikani kwatibe Ngöböbtä, aisete Ngöbö tö era metre ie bkänä ne ngwane, Ngöbö ara jire käkwe diandikä gwängwarbe krusobtä mento mtare. Niara nämane ja Ngöbö Odei niere jabtä amarebti nibi kwekbe krusobtä käin se, namanintre niere Jesuye.

44 Angwane nitre gokä nämane metani kruso mda mdabtä käin arato Jesu ken, ye namani ñäke arato Jesuye, mikakäre yakrä jae.

Jesu krütani

(Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30)

45 Yebti ñänä ruäre angwane, kä ngidianinte mda amne kä namani iko jökrä temen nükebe ñänä okwä krämä dere. **46** Ñänä okwä krämä nükani, ye btäräbe Jesukwe ngratebare kri ja dibti, käkwe niebare krörö:

Elí, Elí ¿lama sabactani? niebare kwe.

Kukwe niebare kore Jesukwe ye abko "Ngöbö tikwe, Ngöbö tikwe, ¿ñobtä makwe kä mirikä tibtä jakän amarebti yere?" niebare kwe. **47** Jesukwe ñäkäbare kore, ye abko nitre ruäre nämane yete käkwe kukwe nuani angwane, namanintre niere:

¿Ñan tä ni Ngöbö kukwei niekä kira kädian nämane Elías kärere jabtä, ja die mikakäre ya? namanintre niere kore.

Niebare kore kwetre, ñobtä ñan angwane Jesukwe "Elí" niebare angwane, namani ruen "Elías" kwrere ietre aisete.

48 Ye btäräbe nitre ye nikani betekä iti, käkwe jändrän dän kukwän kwrere kä dianta esponja abko mritaninkä uba ñöi dimente, bti mäkäninte kwe nörä kräbtä, bti biani kwe ñadre tomnane Jesuye. **49** Akwa ni mda mda abko käkwe niebare krörö ni yeye:

Elías rükadre dentari ya ño ari ngibiare, aisete tuemetre yete, niebare kwetre.

50 Ye btäräbe Jesukwe ngratebareta jume ja dibti bobuta,

käkwe ja üai mikaninta Ngöbö kisete angwane krütani. **51** Jesu krütani, ye btäräbe dän ngutu ngetbo, bti ju blitakrä Ngöböbe nämane ñäkänintbe abko nianinkä kumu käin nükebe temen amne dobo abko namani nakenkä amne jäkwata abko ngetrani. **52** Angwane kä mkä känti nitre nämane doboi mikani, ye mkä ngitianinkä jökrä angwane, ni kwati käkwe nünabare deme Ngöbökrä abko nämane doboi mikani ye nükaninta nire **53** abko käkwe kä mikaninkä rökabti yete. Yebti Jesu nükaninta nire arato angwane, niaratre nikani nebe juta demente Jerusalén. Ye känti ni kwati käkwe tuani.

54 Ye ngwane nitre rükä dänkien romanobo amne nitre rükä mda mda nämane Jesu ngibiarebti, ye okwäbti dobo namani nakaenkä amne kukwe mda mda namani nakenkä bätäkä ngwarbe niaratre okwäbti angwane, kä jürä namani krübäte btätre, käkwe niebare:

¡Ni noko abko Ngöbö Odei era metre bkänä! niebare kwetre.

55 Amne meri ruäre nämane dikekä kwäräkwärä Jesube kä Galileate, kä nämane Jesu die mike sribibtä, ye abko nükani siba Jerusalén abko namani bä mente temen se kwrere okwä Jesubtä. **56** Meritre ye abko kädian nämane María Magdalabo amne María Santiago amne José meye, erere arato Zebedeo ngäbriänkä Juan amne Santiago mdara jire abko meye nämane siba arato.

Jesu doboi mikani

(Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

57 Yebti kä jatani dere angwane, ni iti ngwian bkänkä kri kädian nämane José nünanka juta Arimateate abko nükani. José ye abko nämane dikekä siba Jesube. **58** José ye abko nikani Pilato känti, käkwe Jesu ngwäkä käräbare Pilatoye. Ye erere Pilatokwe Jesu ngwäkä biamna Joséye. **59** Ye erere bkänä, Josékwe Jesu ngwäkä diani timon angwane, dän kädianta lino abko nämane merebe, te ngwäkä mrianinte kwe. **60** Yebti kä muani btin jäkwatate ni doboi mikakrä Josékwe, ye känti Jesu doboi mikani kwe. Jesu doboi mikanina angwane, kä mkä ye dikaninta kuin jite kwe jäkwata kribti, bti nikaninta. **61** Akwa María Magdalabo amne María mda nämane yete, ye abko namani täkänintbe yete Jesu doboi mikani ye känti.

Guardia mikani röka ngibiarebti

62 Jesu doboi mikani, yebti jändrinane köbö jadükakrä näire, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne nitre bariseo nikanintre gwaire nebe Pilato känti, **63** käkwe niebare krörö ie:

Nun dänkien, ni ngwarbe ni ngökaka müre ketaba jändrin kädianta Jesu, ye abko nämane nüne angwane, nieba krörö kwe:

Ti müre ketadi, akwa köbömäkäre angwane ti rükadita nire, nieba kwe, ye abko nüta töre nunye. **64** Ne aisete, makwe guardia mikadre röka ye ngibiarebti kuin nebebe köbömä näre abko nun tö nibi niei mae, ñobtä ñan angwane nane nitre ja töitikaka Jesube käkwe ngwäkä goidre abti nükaninta nire tädre näin niere ni mda mdaye, nane nitre ja töitikaka ben abko rikadre ni ngökö bäri mda, ye abko rabadre bäri käme, aisete nun tö nibi niei kore mae ye, niebare kwetre Pilatoye.

65 Abtä Pilatokwe niebare mda ietre:

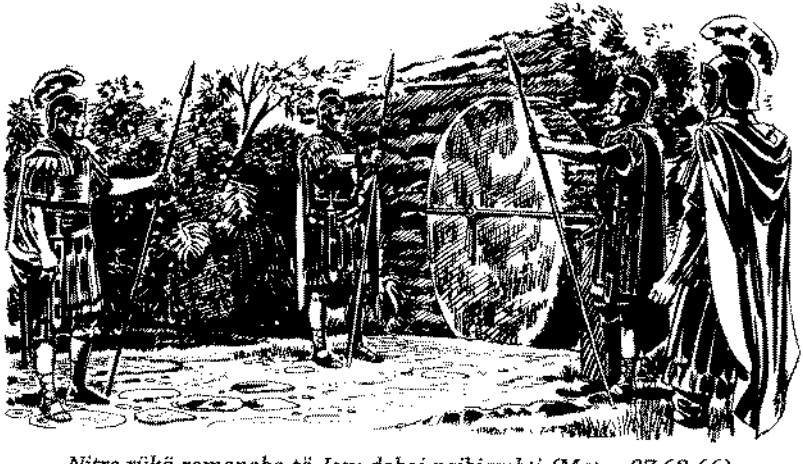
Nitre rükä tärä guardiare munkwe yete, ye abko ben mun rika, käkwe kä tärä mika gare kuin röka yebti ni mda mda mikakäre mokre amne munkwe röka ye ngibiadre bäri kuin. Abko kore se, niebare Pilatokwe ietre.

66 Ye erere bkänä, nitre ye nikani amne jäkwata mikani rökabti, yebtä kä tärä mikani gare kuin kwetre, ni mdakwe ñan Jesu ngwäkä goidre abkokäre. Erere arato, nitre rükä mikaninte ruäre guardiare kwetre röka ngibiarebti yete.

Jesu nükaninta nire

(Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

28 **1** Yebti köbö jadükakrä nikani ta, abti kä jatani ngwen krire bämänte dekä angwane, María Magdalabo amne María mdara jire ye nikaninta dobobti. **2** Ye btäräbe dobo namani nakaenkä kri krübäte, ñobtä ñan angwane angele ni Dänkien Ngöbökwe nämane kä käinbti abko nükani kä temen nebtä. Angele ye abko nikani nebe rökabti angwane, jäkwata kri mikani kä mkäbti ye abko angelekwe dianinkä mento, bti

Nitre rükä romanobo tä Jesu doboi ngibiarebti (Mateo 27.62-66)

namani täkänintbe jäkwata yebti. **3** Angele ye abko bä namani trä ngitiekä mera trä kwrere amne dän btä abko bä namani ngwen bürere täräkwata kwrere. **4** Angele ye jatabare nitre rükä nämane guardiare rökabti yeye angwane, niaratre namani nekwetekä krübäte, aisete namani grükekä jökrä ngrabare amne kä nötaninte jökrä bti, aisete namanintre kitaninte temen ni ngwäkäre kwrere.

5 Angwane angele käkwe niebare meritre yeye:

Mun ñan rekwetaka. Jesu müre ketani krusobtä abko munta näin tuenta känti, ye gare kuin tie, **6** akwa Jesu nürate nire, aisete ñakare nete, niarakwe niebare munye ye kwrere nibi bare, aisete kä mkä aibe nebe tökare niara täbtä nete mun jakwe tuen. **7** Bti nitre ja töitikaka Jesube ye ie mun rika niereta jötrö krörö: Jesu nürate nire, bike niken Galilea ja ükakrökäreta ketetibe munbe, känti munkwe ja tuadita ben abko munkwe nie kore ietre amne kukwe ne aibe tä niedre tikwe munye. Abko kore se, niebare angelekwe meritre yeye.

8 Ye erere bkänä, meritre nämane dobobti ye nikaninta jötrö angwane, kä jürä namani krübäte btätre, akwa erere arato kä namaninta nuäre krübäte btätre, aisete nikanintre betekä kukwe ngwenante nun ja töitikaka Jesube ye kräke. **9** Niaratre nämane näin betekä ji ngrabare angwane, batibe Jesu ara nükani ngätäi bentre, käkwe "Ñantöre" niebare ietre. Ye btäräbe niaratre käkwe krötabare Jesu ken, nikani ngitiekä Jesu ngotobtä temen, käkwe Jesu ngoto kani ja käne angwane, mikani ütiäte kwetre jae. **10** Angwane Jesukwe niebare ietre:

Mun ñan rekwetaka tibtä. Ti mräkätre ja töitikaka tibe abko rikadre ti ngäbti kä Galileate. Ye känti ti tuadita kwetre abko mun nän niere ietre. Abko kore se, niebare Jesukwe meritre yeye.

11 Nitre merire nikani kukwe ngwena kore, akwa nämane ji ngrabare angwane, nitre rükä mikani guardiare röka ngibiarebti abko bti kä nükani ruenta amne nikani betekä nebeta jutate Jerusalén amne nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre, ie kukwe nakaninkä ño ño, ye erere niebare jökrä kwetre. **12** Angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre ye abko nikani blite mda nitre unbre ji dokwäte yebe ja töi mikakäre kwatibe gwaire bentre. Angwane niaratre käkwe ngwian biani kabre nitre rükä nämane guardiare rökabti yeye niaratre näkwitakäre, **13** käkwe niebare ietre:

Mun nämane kibien deo angwane nitre ja töitikaka Jesube jananbare Jesu ngwäkä goireta rökabti, munkwe nie ni mda mdaye. **14** Erere arato, gobran Pilato käkwe kukwe ye gadi angwane, nunkwe blitadi ben niara näkwitakäre. Ye köböire abko kukwe ñan rabadre jire chi

mun rüere amne nun rüere, niebare kwetre guardiaye.

15 Ye erere bkänä, nitre rükä nämane guardiare ye käkwe ngwian kabre ye kani ngäbti. Abti niaratre käkwe dre niedre niebare ietre, ye erere nikanintre niere, aisete nitre ja töitikaka Jesube abko käkwe Jesu ngwäkä goibare abko nie nikani kore kena nitre israelita ngätäite, ye erere nieta janknu abti kä nüke mtare.

Kukwe mrä Jesukwe

(Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

16 Nitre merire käkwe kukwe nieba nun ja töitikaka Jesube yeye angwane, nun ni jätäbti iti abko rikaba bkänä Jesu ngäbti Galilea angwane, ngitio mdenbti nun rikadre niebare Jesukwe, ye känti nun rikaba. **17** Nun rikaba nebe yete angwane, Jesu jataba nunye angwane, Jesu ara nükaninta nire ye nun ruäre kräke ñan rababa nebe era, akwa nun jökrä rababa Jesu käikitekä. **18** Angwane Jesukwe krötaba nun ken, käkwe nieba krörö nunye:

Kä käinta se amne kä temen ne Ngöbökwe mikani gare jökrä tie, **19** aisete mun nän, amne nitre nünanka kä jökräbti temen, ye känti mun näin ti mike gare ietre amne munkwe niaratre mika ja töitikaka siba tibe amne munkwe niaratre ngöka ñöte ni Rün käbti, Ngöbö Odei käbti amne Ngöbö Üai Deme käbti. **20** Amne kukwe diribare tikwe munye, ye erere munkwe diri jökrä ietre amne niaratre käkwe ti kukwei ye mikadre täte jökrä arato, abkokäre munkwe diri ietre. Ti abko tädi kärekäre munbe köbö kwatirekwatire nebebe kä mrä. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Abko kukwe nakaninkä kore se. Ne ngörä.

Kukwe Kuin Jesubtä Tikani Marcokwe

Marcos

Tärä ne tikaka abko kädian nämane Marcos. Niara kädian nämane Juan Marcos arato. Marcos abko nikani ñakare Jesu mukore nitre ja töitikaka Jesube ni jätäbti nibu kwrere, akwa niara abko Pedro kukwe muko nütüta, aisete Pedro käkwe Marcos die mikani tärä ne tike abko ni kwati tä nütüre. Erere arato, Marcos abko Jerusalénbo, aisete Jesukwe dre dre nuenbare amne dre dre niebare kwe abko nükani gare ie.

Nitre ñakare israelitare nünanka juta Romate, ye kräke Marcokwe tärä ne tikani, kukwe kuin Jesukristobtä mikakäre gare ietre. Nitre romanobo nämane nitre tödekaka Jesubti mike ja tare nike kri juta Romate, aisete nane Marcos käkwe tärä ne tikani niaratre die mikakäre nünenkä dite Jesukrä.

Tärä nebtä abko Ngöbö Odei Jesu nükani nüne kä nebtä angwane, kukwe kuinkuin nuenbare kwe ni kwatikrä niaratre okwäbti abko Marcos tö namani mikai gare ni jökräye. Erere arato, Jesu mikani ja tare nike kri, bti krütani krusobtä, yebtä Marcos tä blite bäri kabre. Erere arato, Jesukwe ja tare nikani kri, bti krütani, abti nükaninta nire, aisete niara bäri dite ni rüe Satana ye ngwä amne tä ni die mikaka mtare abko Marcos tö namani mikai gare tärä nebtä.

Marcos ne mdenbtä abko kukweta tikani Hechos 12.12,25; 13.5,13; 15.36-39 amne 2 Timoteo 4.11. Marcos käkwe tärä ne tikani ñongwane metre gare ñakare nie, akwa tikani kä 50-70 angwane nütüta.

Juan Bautista käkwe ji tikani Jesu käne

(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

1 1 Kukwe kuin nuenbare Ngöbö Odei Jesukristokwe abko nakaninkä ño kena ja täritäri abko ti bike tike täräbtä. Jesukristo nämane nüne ño abko ti bike tike täräbtä.

2 Bati kira Ngöbökwe Juan ni ngökaka ñöte juandi ni mike biare niara Odei kakäre ngäbti, ye Ngöbökwe niebare niara Odeiye angwane, tikamna krörö täräbtä kwe ja kukwei niekä kädian nämane Isaíaye:

Tikwe ja kukwei
ngwianka juandi iti ma
känenkri.

Niarakwe ni töi mikadi
biare ma käne, ji ükateta
biare ye kwrere.
Malaquías 3.1

3 Ni ye näin ñäke jume ja
dibti kä kaibete, käkwe
niedi krörö:
Ji ükateta kuin biare jrei
känenkri, ye kwrere ja
töi mike kuin biare
munkwe.
Ji ükateta niken metre ta,
ye kwrere ja töi ükete
metre ni Dänkien käne
munkwe, niebare kwe
Isaías 40.3
abko tikani kore täräbtä Isaíakwe Juanbtä.

4 Ye erere bati, Juan ni ngökaka ñöte nükani kä kaibete, kä nikani niere: Munta kukwe kämekäme nuene, yebtä mun moto raba ulire. Kukwe käme kite jire jökrä temen munkwe, bti mun jata ja mike ngökare ñöte. Munkwe ye nuendi angwane, Ngöbökwe mun ngite ye diandikä jire jökrä munbtä, bti tikwe mun ngökadi ñöte, niebare Juankwe. Ngöbö Kukwei tikani Isaíakwe Juanbtä abko erere namani bare. **5** Ye ngwane, nitre nünanka käkä Judeate btä juta Jerusalénte nükani kwati Juan kukwei nuakäre, kä namanintre ja ngite niere Ngöböye angwane, Juan namani ngökö Ñö Jordánte.

6 Juan abko nämane kameo drüen dikani dänre[a] kite jabtä amne nämane mäkete nibi kwatabti jae amne mrö kweta nämane kwe abko tröda btä munkö känsenta. **7** Juan nämane ñäke angwane, käre namani niere krörö: Ni jatadi iti ti jiebti abko bäri di kri ti ngwä, aisete ja ñan rükadre töre jire chi tie sandalia tikete ni ye ngotobtä.[b] **8** Tita mun ngökö ñö aibe te, akwa ni ye abko käkwe Ngöbö Üai Deme mikadi nüne munbtä. Abko kore se, niebare Juankwe.

Juankwe Jesu ngökani ñöte
(Mateo 3.13-17; Lucas 3.21-22)

9 Juan nämane nitre ngökö ñö Jordánte angwane, Jesu nämane juta Nazarete kä Galilea yete. Jatani nüke Juan känti angwane, Juankwe ngökani ñöte, **10** jatani gökökäta ñöte käin, ye btäräbe kä käin ñäkänintbe Ngöbökwe namani tuen ie, bti Ngöbö Üai jatani ütü bä kwrere nüke mate btä, namani tuen ie jabtä.
11 Ngöbö kukwei jarabare krörö kä käinbti: Ma ti Ngobo tikwe. Ma tare kri tikwe. Ma käi nuäre kri tibtä, niebare kore kä käinbti Jesuye.

Diablukwe Jesu nuaninte ja käne
(Mateo 4.1-11; Lucas 4.1-13)

12 Yebti Ngöbö Üai nikani Jesu ngwena nebe kä kaibete.

---

[a] **1.6** *kameo drüen dikani dänre.* Kukwe tä tikani Mateo 3.4 btä, yebtä ñäke.
[b] **1.7** *sandalia tikete.* Jesu näire ni klabore kökani ni mdakwe abko bäri ene. Niaratre aibe nämane sandalia ni mdakwe tikete, aisete Juan nämane ja bä mike bäri ene ni klabore ngwä.

13 Kä ye känti Jesukwe nünantbebare köbö gre ketebu jändrän känsenta käite. Ye ngwane abko, Satana namani Jesu nuente ja käne, akwa Jesukwe ñan Satana mikani täte. Yebti angele nükani ruäre abko namani Jesu die mike.

Jesu nikani Ngöbö kukwei kuin dirire kena

(Mateo 4.12-17; Lucas 4.14-15)

14 Yebti abko, Juan kitani ngite kä teri. Yebti Jesu nikani Galilea, namani kukwe kuin Ngöbökwe niere krörö: **15** Ti rabadre gare kä nebtä köböi kitani Ngöbökwe abko nüra amne Ngöbö kitera gobrane nibti. Kukwe kämekäme kita temen munkwe, bti kukwe kuin Ngöbökwe nebti tödeka munkwe, Jesu namani dirire kore.

Jesukwe ni käräbare nibkä ja töitike jabe

(Mateo 4.18-22; Lucas 5.1-11)

16 Abti bati Jesu nikani Ñö Okwä Kri Galilea köräbäre, nikrabare kwe angwane, ni jatabare nibu ie. Iti abko kädian nämane Simón. Etba kwe abko kädian nämane Andrés. Niaratre abko gwa gaka abko nämane krade kite ñöte, btä Jesu okwä namani. **17** Jesukwe niebare ietre:

Mun brän tibe amne munta gwa gaen ño, ye kwrere tikwe mun mikadi ni ngwianka Ngöböye, niebare kwe ietre.

18 Ye btäräbe, niaratre käkwe krade kitani temen, bti nikani Jesube.

19 Nebti Jesu nikani mda mentokwäre ñö köräbäre angwane, ni iti kädian nämane Santiago amne etba kwe abko kädian nämane Juan abko nämane krade gudike rute. Niaratre nibu ye abko Zebedeo ngäbriänkä, btä Jesu okwä namani angwane, **20** Jesukwe käräbare ja töitike jabe arato. Niaratre käkwe sribikä aibe mikaninte rute rün Zebedeobe, bti nikanintre Jesube.

Jesukwe üai käme juanintari mento

(Lucas 4.31-37)

21 Yebti nikani jökrä juta kädian nämane Capernaúmte. Abti köbö jadükakräte angwane, Jesu nikani sinagoga yete, känti nikani dirire. **22** Jesu namani dirire, yebtä ni jökrä ñan töi namani krütare, ñobtä ñan angwane ni töbtä di kri käkwe diri ja di ngöi, kwrere jire Jesukwe diribare ietre amne, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nämane dirire, ye kwrere Jesukwe diribare ñakare.
23 Angwane ni nämane iti sinagoga yete, btä üai käme nämane nüne. Te batibe ni ye käkwe ngratebare krörö mda:

24 ¡Jesu Nazarebo, nun tuemetre kaibe nete! ¿Ye ñobtä abko ma kite ja mike kukwe nunkwete ta yere? ¿Ma kite nun gaenkä ya ño yere? Jesu, ma gare kuin tie. Ma abko Ni Deme Ngöbökwe gare tie, niebare üai kämenkwe Jesuye.

25 Abtä Jesukwe niebare mda üai kämeye:

¡Üai käme, kada mkä kete makwe! Ni ye tuemetre gwängwarbe. Nän mento btä, niebare kwe.

26 Üai käme ye käkwe ni ye ngrükaninte jume ngrabare, bti ngratebare kri kwe, bti ngitiani mento ni yebtä. **27** Nebtä ni jökrä töi ñan namani krütare Jesubtä, kä namani niere jae kwärikwäri: ¡Ni neta kukwe btin dirire ño ño amarebti niara di tärä üai käme juentari jötrö au, tä ñäke kwatibe üai käme juantarikrä mento amne üai käme tä niara kukwei mike täte sere! abko namanintre niere kore jae kwärikwäri.

28 Kukwe nakaninkä kore, abtä Jesu kädrie nikani jötrö ngwarbe, niken kä ketareketare te kä Galilea yete.

Jesukwe Simón köbrän merire mikaninta kuinta

(Mateo 8.14-15; Lucas 4.38-39)

29 Jesu nämane sinagoga känti. Nikani angwane, nikani Santiagobe btä Juanbe nebe Simón btä Andrés känti. **30** Namani känti angwane, Simón köbrän merire abko nämane bren drangwan kisete, niebare kwetre Jesuye.

31 Abtä Jesu nikani mike ñäräre mda, nikani nebe jänbtä ken se kwrere, käkwe Simón köbrän kani küdebti, bti ganinkrö krö kwe. Ngöbö diebti drangwan nikaninbe batibe btä, namanintabe kuinta, bti nikani mrö känene niaratre bukakrä.

Jesukwe ni bren bren mikaninta kuinta

(Mateo 8.16-17; Lucas 4.40-41)

32 Kä jatanina iko angwane,[c] ni kwati nünanka juta yete nükani Simón känti mräkä bren bren ngwena amne mräkä nämane ja tare nike üai käme kisete abko jänikani Jesuye mikadreta kuinta kwe abkokäre. **33** Ni namani kwati krübäte ja ükaninkrö jukwebtä angwane, **34** Jesu namani ni bren bätäkä ngwarbe miketa kuinta. Arato üai käme juanintari mento kwe ni kwatibtä. Jesu nämane sribire Ngöbö diebti abko nämane gare üai kämeye, aisete Jesukwe üai käme kukwei ötani jökrä arato.

Jesu nikaninta Ngöbö Kukwei dirire

(Lucas 4.42-44)

35 Abti de, kä nämane diore angwane, Jesu naninkrö, nikani kä kaibete blitakäre Ngöböbe. **36-37** Simón btä kukwe muko mda mda nükani ngwäte angwane, nikanintre Jesu känentari kisere. Te kwanintari ietre angwane, niebare kwetre Jesuye:

Ni kwati nibi ma känentari kisere, niebare kwetre ie.

38 Jesukwe niebare mda ietre:

---

[c] **1.32** *Kä jatanina iko,* yebti nitre israelita nikani mräkä bren bren ngwena nebe Jesuye, ñobtä ñan angwane ñänä nikani timon dere angwane köbö jadükakrä nikani ta abko nämane ngibiare aisete.

Ti jatani blitakäre kukwe kuin Ngöbökwebtä juta mda mdate arato, aisete mun ani juta mdabti nokore temen, niebare kwe ietre.

39 Ye erere bkänä, Jesu nikani dikekä kä jökräbti temen kä Galileate angwane, namani blite kukwe kuin Ngöbökwebtä sinagogate kä ketareketare te. Arato üai käme nibtä abko namani juentari mento btä.

Ni iti kwata bren lebra kisete abko Jesukwe mikani kuinta

(Mateo 8.1-4; Lucas 5.12-16)

40 Kukwe namani bare kore angwane, ni iti bren lebra kisete, abtä ngütüete ngrabare jatani Jesu ngäbti angwane, namani ngukudokwäbti temen Jesu ngwärekri, käkwe niebare ie:

Ma tö ti mikaita kuinta ne ngwane, makwe ti mikata kuinta, ie ti tö nibi, niebare kwe Jesuye.

41 Abtä ni ngütüete ye namani ruentari tare kri Jesuye, käkwe kise mikani ni yebti, bti niebare kwe ie:

Ma rabata kuinta, ie ti tö nibi, aisete gwängwarbe ma bike nebeta kuinta, niebare Jesukwe ie.

42 Ye btäräbe ni kwata ngütüete ngrabare lebra kisete ye kwata namaninta kuinta jökrä ngrabare. **43-44** Bti Jesukwe niebare ie:

Ma nibira kuinta jökrä, ye makwe ñan nie jire chi ni mda mdaye, akwa ma rika ja kwata kuinta mike tuadre ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäreye. Erere arato, ni bren kore tä nebeta kuinta abko käkwe jändrän mden mden biandre niebare Moisékwe, ye erere ma rika ngwena biandre Ngöböye, ma rabadre dbe niara ngwärekri abkokäre. Yebtä abko ma nenante kuinta abko rabadre gare ni jökräye, abkokäre ma rika jändrän ye ngwena. Abko kore se, niebare kwe ie.

45 Akwa Jesukwe niara mikani kuinta, ye nikani kädriere ni jökrä ben. Yebtä abko, ni kwati tö namani ja tuai Jesube. Abtä Jesu ñan namani dikekä jäme juta ngwäre temen, aisete namani ja gwirie miketbe bäri kä kaibete juta bäre akwa, ni kwati krübäte namani nüke niara känti.

Ni ruen ñakare ngrabare abko Jesukwe mikaninta kuinta

(Mateo 9.1-8; Lucas 5.17-26)

2 **1** Abti Jesu nükaninta gwi juta Capernaúm yete. Ye abko gani ni Capernaúmbokwe **2** angwane, ni nükani kwati gwi nükebe jukwebtä, aisete kä ñan namani kwen rabakäre Jesu känti gwi. Angwane Jesu nämane dirire Ngöbö Kukweibtä ni kwati yeye. **3** Angwane ni jatani nibkä ni bren ngwena iti ja ñäte Jesuye. Ni bren ye abko ni ruen ñakare ngrabare abko kisete dikekä ñakare abko jatani ngwena ja ñäte Jesuye. **4** Akwa ni nämane kwati dikaro aisete, ñan namani neme Jesu känti. Abtä nikanintre jubti käin, käkwe ju mkä tikaninkä, bti ni bren ye

gibianinkä jänkwata ngöi ju mkäte ta timon kwetre Jesu ngwärekri. **5** Nitre nükani ni bren ngwena amne ni bren ye nämane tödeke kwatibe Jesubti namani tuen Jesuye angwane, Jesukwe niebare ni bren yeye:

Tikwe ma ngite Ngöbö rüere ye dininkä mento mabtä ti mräkä, niebare kwe ie.

6 Yebtä abko, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nämane siba, kä namani töbike krörö mda Jesu kukweibtä: **7** Ngöbö aibe tä ni ngite niara rüere denkä mento nibtä amarebti, ¿se ñobtä abko ni se tä ñäke kore Ngöbö rüere sere? namanintre töbike kore Jesubtä. **8** Namanintre töbike kore, ye abko gani Jesukwe. Abtä niebare kwe ietre:

¿Ñobtä munta töbike kore tibtä yere? **9** ¿Dre abko bäri nuäre niedre ni ruen ñakare ngrabare nokoye? ¿Ma ngite Ngöbö rüere, ye tikwe dininkä mabtä abko bäri nuäre niedre ya? o ¿Näin krö, jänkwata makwe ye den kisete, bti nän dikekä abko bäri nuäre niedre ya? Ye abko, ma ngite Ngöbö rüere ye tikwe dininkä mabtä abko bäri nuäre niere, ñobtä ñan angwane raba bare ya, ñakare ya ñan jatadre munye. **10** Akwa ti, Ni Kä Nebtä Ngobo ne ie Ngöbökwe ja di biani mun ngite Ngöbö rüere diankakäre mento munbtä kä nebtä, ye abko ti bike bä mike tuadre munye, niebare Jesukwe.

Bti niebare kwe ni ruen ñakare ngrabare yeye:

11 Näin krö. Jänkwata makwe ye den kisete amne nänta ja gwiriete, niebare kwe ie.

12 Angwane jötrö ngwarbe ni jökrä okwäbti, ni ruen ñakare ngrabare ye naninkrö krö, käkwe jänkwata diani kisete, bti nikaninta. Yebtä ni jökrä ñan töi namani krütare, aisete namani Ngöbö käikitekä, kä namani niere: Kukwe ne kwrere ñan tuabare erere nakaka mtare, namanintre niere kore jae kwärikwäri.

Jesukwe Leví käräbare ja töitike jabe

(Mateo 9.9-13; Lucas 5.27-32)

13 Abti Jesu nikaninta Ñö Okwä Kri Galilea köräbäre mda angwane, ni nükani kwati niara känti angwane, niara namani dirire ietre. **14** Yebti nikani mentokwäre angwane, kä jändrän ütiä käräkrä gobran romanobokrä, känti ni nämane täkänintbe iti jändrän ütiä kärere. Ni ye abko Alfeo ngobo kädian nämane Leví abko nämane jite, btä Jesu okwä namani angwane, Jesukwe niebare Levíye:

Brän tibe, niebare kwe ie.

Angwane jötrö ngwarbe Leví nikani dikekä krö, nikani Jesu jiebti.

15 Abti Jesu nikani mröre Leví känti angwane, nitre jändrän ütiä käräkä gobran romanobokrä nämane kwati amne ni mda mda nämane tuen käme ni israelita ruäreye nämane arato, ñobtä ñan angwane ni kwati ye kwrere nämane näin Jesube. Nitre ye abko bäri käme nie

namani nitre bariseokwe abko ben Jesu btä nitre ja töitikaka ben nämane täkänintbe mröre ketetibe. **16** Jesukwe mröbare kore nitre bariseo Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre ruäre okwäbti, abtä niebare kwetre nitre ja töitikaka Jesubeye:

¿Nitre jändrän ütiä käräkä gobran romanobokrä abko käme amne ni mda mda kukwe nuenkä kämekäme se gare ñakare ni seye ya amarebti tä mröre jäme ketetibe ben se? niebare kwetre ietre.

17 Nitre bariseo käkwe ñäkäbare kore, ye jarabare Jesuye angwane, Jesukwe ja bä mikani ni kräkä bianka kwrere amne nitre jändrän ütiä käräkä amne nitre kukwe nuenkä kämekäme, ben nämane mröre ye bä mikani ni bren kwrere, käkwe niebare krörö mda ietre:

Ni kuin bren ñakare ye abko ñan tä ni kräkä bianka ribere jabtä, akwa ni bren bren abtä tä ni kräkä bianka ribere jabtä abko ti tö nibi niei munye. Ni ie ja ruen kuin deme au Ngöbö ngwärekri mun kwrere, ye abko ñan ti jatani kärere Ngöbö kukwäre, akwa ni kukwe kämekäme nuenkä Ngöbö rüere ye mden abko ti jatani kärere Ngöbö kukwäre. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre bariseoye.

Ñobtä nitre ja töitikaka Jesube ñan nämane ja bäine

(Mateo 9.14-17; Lucas 5.33-39)

18 Abti bati nitre nänkä Juan Bautistabe btä nitre bariseo nämane ja bäine ja mikakäre metre Ngöbö ngwärekri angwane, ni mdara jire käkwe tuani, aisete jatani, käkwe niebare krörö Jesuye:

¿Ñobtä nitre nänkä Juanbe btä nitre bariseobe käta ja bäine Ngöbökrä amarebti, nitre ja töitikaka mabe ja bäine ñakare Ngöbökrä sere? niebare kore kwetre Jesuye.

19 Abtä Jesukwe kukwe bä mikani ietre, käkwe ja bä mikani ni ja mikaka gure kwrere amne nitre ja töitikaka ben abko bä mikani kwe ni ja mikaka gure kukwe muko kwrere, käkwe niebare ietre:

Ni iti tä niken ja mike gure angwane, tä kukwe muko kwekwe nübaire kä ngwiankäre nuäre gwaire jabtä, ye ngwane ni ja mikaka gure ye tädre siba bentre angwane, ¿kukwe muko ye raba moto ulire ja bäine ya? Ñakare. Ni ja mikaka gure ye tä siba bentre angwane, kukwe muko ñan raba nebe moto ulire ja bäine. **20** Akwa ni ja mikaka gure ye järikadre kukwe muko okwäbti, ye ngwane rabadre ja bäine abko kore rakadikä nitre ja töitikaka tibe yebtä.

21 Mdakäre abko, dän ngututu gudikadre dän kukwän btinbti angwane, dän kukwän btin tä dän ngututu kwaenkä bäri mda abko kisete dän ngututu rötadreteta angwane, rötadrete bäri kri mda, aisete ni ñan raba dän ngututu gudike dän kukwän btinbti. **22** Erere arato, chibo kwata dikani kira uba döi ngwäre, te ni

ñan raba uba döi keke mikadre kwaka, ñobtä ñan angwane chibo kwata ngututu rötadrete, rikadre ngwarbe uba döi kwaka ben ngöi jökrä arato. Mden kisete, uba döi mikadre kwaka abko kekadre chibo kwata btinte. Ne abko kore, niebare Jesukwe ni mda mdaye.[d]

Jesu abko bäri ütiäte köbö jadükakrä yebti ta

(Mateo 12.1-8; Lucas 6.1-5)

23 Abti bati Jesu nikani dikekä nura ngätäite köbö jadükakrä näire mda angwane, nitre ja töitikaka ben nämane näin siba, kä nikani trigo ngwä ötö ji ngrabare kwetadre jae. **24** Abtä nitre bariseo käkwe niebare Jesuye:

Jändrän ñan nuendre jire chi köbö jadükakrä näire nieta abko nitre ja töitikaka mabe nibi nuene tuen sete, niebare kwetre Jesuye.

25-26 Abtä Jesukwe niebare mda käre:

Bati David btä rükä kwekwe ie mrö namani krübäte angwane, kukwe nuenbare krörö kwetre: Ju nuäre ngwiandre känti ban deme nämane mikani Ngöbö ngwärekri, ye känti David nikani gwä, ban diani kwe, bti kwetani kwe rü muko kwekwe ben. Ban ye abko, David btä nitre nämane ben käkwe ñan kwetadre jire chi, ñobtä ñan angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre aibe käkwe kwetadre niebare Ngöbökwe, akwa niaratre käkwe kwetani, akwa namani ngite ñakare Ngöböye. Abiatar nämane sribire nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien angwane kukwe ne nakaninkä. Kukwe yebtä mun tärä ñäke Ngöbö Kukweibtä ruen tie.

27 Ye erere, Ngöbökwe köbö jadükakrä mikani jadükakrä nie, ñan Ngöbökwe ni dätebare kukwe driebare munkwe köbö jadükakräbtä mikakrä täte.
28 Amne köbö jadükakrä näire yebti ta abko ti Ni Kä Nebtä Ngobo abko bäri ütiäte, aisete nitre ja töitikaka tibe rabadre dre dre nuene köbö jadükakrä näire abko ti di tärä niere ietre. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre bariseoye.

Jesukwe ni mikaninta kuinta köbö jadükakrä näire

(Mateo 12.9-14; Lucas 6.6-11)

3 **1** Abti köbö jadükakrä mdara jire te Jesu nikaninta sinagoga mdate angwane, ni iti küde ngrötani kwärä nämane yete. Arato nitre bariseo nämane yete. **2** Jesukwe ni ye mikadreta kuinta köbö jadükakräte ne

[d] **2.22** Kukwe diribare Jesukwe abko dän btin amne chibo kwata btin kwrere. Erere arato, kukwe diribare ja bäinbtä nitre bariseokwe abko dän ngututu amne chibo kwata ngututu kwrere, aisete nitre ja töitikaka Jesube nin rabadre Jesu kukwei mike täte gwaire kukwe diribare nitre bariseokwe amne Juankwe ye ben, ñobtä ñan angwane kukwe diribare Jesukwe abko bä jene kukwe mdakrä aisete.

ngwane, Jesukwe ja mikani ngite Ngöbö rüere niedre kwetre Jesu rüere ni mda mdaye, abkokäre nitre bariseo namani ngibiaretari kisere ni küde ngrötani yebtä. **3** Angwane Jesukwe niebare ni küde ngrötani kwärä yeye:

Jakwe ni jökrä ngwärekri nete, niebare kwe ie.

4 Erere bkänä, ni ye nikani angwane, Jesukwe niebare krörö mda nitre bariseoye:

¿Köbö jadükakrä, yebtä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta dre niere? ¿Jändrän kuin nuendre ni mdakrä ya? ¿Kukwe käme nuendre ni mdabtä ya? ¿Ni bren mikadreta kuinta ya? ¿Ni bren kämikadre ja okwäbti ya? Dre nuendre metrere niere tie munkwe, niebare Jesukwe ietre.

Akwa namanintre kwekbe jökrä niara kukweibtä, ñobtä ñan angwane ñan tö namani ja kitai ngise au. **5** Nitre bariseo moto ribi, aisete ni bren ñan namani ruentari tare ie. Abtä Jesu namani ulire krübäte, käkwe mikani ñäräre romone ja bäre temen, bti niebare kwe ni küde ngrötani yeye:

Küde ngököte, niebare kwe ie.

Ye btäräbe ni ye käkwe küde ngökatebare angwane, kise namaninta kuin jökrä ie.
6 Yebtä abko, nitre bariseo nikani ju bäre amne Jesu kämikadre ño ja ñäte nitre reketaka jrei Herodes ben abko nikani kädriere jötrö jabe kwärikwäri.

Ni kwati bren bren nükani Jesu känti

7 Abti Jesu btä nitre ja töitikaka ben nikaninta Ñö Okwä Kri Galilea köräbti rabakäre kaibe, akwa ni nikani kwati jiebti.
8 Jesu nämane jändrän kuinkuin nuene, abkotari ni Galileabo, ni Judeabo, ni juta Jerusalénbo, ni Idumeabo, ni nünanka Ñö Jordán bti kä driri, ni juta Tirobo bäre temen, btä juta Sidónbo bäre temen nükani kwati ja tuakäre Jesube. **9** Ni nükani kwati dikaro abko nane rabadre Jesu kete dime ja ngätäite, aisete Jesukwe ru chi mikamna biare krati jakrä nitre ja töitikaka benye. **10** Jesukwe ni bren bren mikaninta kuinta kwati, abkotari ni mda mda bren rabadreta kuinta abkokäre tö namani kise mikai Jesubtä, aisete namanintre ja kitekäbe kwärikwäri rabakäre Jesu känti.

11 Ye ngwane Jesu namani tuen üaitre kämeye angwane, ni btä nämane ye namanintre ngwen ja mike bobre ngukudokwäbti Jesu ngwärekri, kä namani ngrente krörö: ¡Ma Ngöbö Odei abko gare nunye! namani ngrente kore.

12 Jesu Ngöbö Odei, ye abko Jesu ñan tö namani mikai gare jötrö ngwarbe ni jökräye, aisete Jesu käkwe ñan ja kädriemna ni mda mda ngwärekri üai kämeye. Ye ngwane Jesukwe ni kwati mikaninta kuinta btä üai käme juanintari mento ni kwatibtä kwe.

Jesukwe ni dianinkä ni jätäbti nibu ja töitikakäre jabe

(Mateo 10.1-4; Lucas 6.12-16)

13 Abti Jesu nikani mintokwäre nebe ngitiobti angwane, tö namani nire nire ngwiain jabe, erere käräbare kwe abko nikanintre ben mintokwäre. **14** Ni ngwiani jabe Jesukwe, ne ngätäite ni dianinkä ni jätäbti nibu kwe abko rabadre ja töitike ben, bti juandre ja kukwei kädriere kwe, abkokäre dianinkä kwe. **15** Ni dianinkä ni jätäbti nibu Jesukwe abko ie ja di biani kwe üai käme juantarikrä mento nibtä

16 abko nere: Simón
(ni ye Jesukwe kädiani
Pedro mda),
17 Santiago btä etba kwe
Juan. Ne abko Zebedeo
ngäbriänkätre, ne arabe
Jesukwe kädiani
Boanerges. (Ne abko
kukwe unsuni ngö
käinta kwrere, aisete
kädiani Unsuni Ngobo
arato;)
18 btä Andrés, Felipe,
Bartolomé,
Mateo, Tomás, Santiago,
Santiago ne abko Alfeo
ngobo;
btä Tadeo btä Simón
Zelote.
19 Mrä abko, Judas Iscariote.
Judas ne mden käkwe
Jesu kitani ngise rüeye
mrä.

Jesukwe ni dianinkä ni jätäbti nibu kore.

Beelzebú nämane Jesubtä nie namani rüere

(Mateo 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)

20 Nebti Jesu nikaninta gwä angwane, ni nükaninta kwati känti ja tuakäre ben abko ñan namani niara btä nitre ja töitikaka ben tuemetre mröre jire chi. **21** Jesu mräkäkwe kukwe ne gani angwane, kä namani jäme Jesu dokwäbti namani nütüre, aisete nikani niara jiebti, tö namani Jesu ngwianta ja gwiriete.

22 Angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nünanka juta Jerusalén abko nükani ruäre Jesu känti, kä namani niere ni jökräye:

Üai käme dänkien kädianta Beelzebú, ye mden käkwe ja di biani ni nokoye abko diebti tä üai kämekäme juentari mento se, namanintre niere kore Jesubtä.

23 Abtä Jesukwe dirikä ye käräbare, käkwe kukwe bä mikani krörö mda ietre:

¿Satana kädianta Beelzebú arato ye abko raba ja juentari au ya? Ñakare. **24** Erere arato, gobran btä ni nünanka kä ketetibe te rikwitare ja rüere kwärikwäri, ne ngwane gobran kä ye känti ñan rabadre gobrane mda. **25** Ne ben, ni jakwebe nüne ju kwatibe te rikwitare ja rüere angwane, ñan rabadre nüne ketetibe käre. **26** Ye mden kwrere abko, Satana rikwitareta ja rüere au ne ngwane, kä rükadre mrä käne, akwa Satana ñan tä

rüre jabe au, aisete ti ñan tä üai käme juentari mento nibtä Satana diebti, aisete munta blite ngwarbe.

27 Yebti Jesukwe kukwe mda bä mikani, käkwe Satana bä mikani ni dite kwrere amne ja bä mikani ni gokä kwrere kwe, käkwe niebare:

Satana abko ni dite kwrere. Ni dite tä ju jen kwe ngibiare ni gokä ngäniene, aisete ni dite nünanka gwi ñan mäkärete angwane, ni gokä ñan raba jire iti, kä rabadre jändrän kwe denkä kän, akwa mäkärete angwane, ni gokä rabadre jändrän kwe denkä jire jökrä kän. Ye kwrere ni ye btä üai käme tä abko ju Satanakwe kwrere. Ti bäri dite Satanakrä aisete, ti raba üai käme juentari mento nibtä Satanakän, ni gokäta jändrän denkä ni dite kän ye kwrere.

28-30 Jesu abko btä üai käme nämane, nie namani Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikäkwe, mdenbtä Jesukwe ñäkäbare krörö ietre:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Nire nire käkwe ñäkädre blo Ngöbö rüere, btä ja mikadre ngite ño erere Ngöbö rüere kwe, yebtä Ngöbö raba ni ngite ye denkä mento btä; akwa nire nire käkwe ñäkädre blo Ngöbö Üai Deme rüere, ne ngwane ni ye rabadre ngite kärekäre Ngöböye, aisete ni ngite ye ñan diandrekä btä kwe. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Nire abko Jesu mräkä era metre

(Mateo 12.46-50; Lucas 8.19-21)

31 Kä namani jäme Jesu dokwäbti, Jesu mräkä namani nütüre, aisete Jesu meye amne etbakantre nükani ju bäre temen jiebti, käkwe kärämna ngwiandreta ja gwiriete. **32** Angwane ni nämane täkänintbe Jesu bäre temen käkwe niebare ie:

Ma meye amne ma etbakantre tä ju bäre nokote abko tö nibi blitai mabe, niebare kwetre Jesuye.

33 Jesukwe niebare mda ietre:

¿Nire abko ti meye amne nire abko ti etbakantre amarebti tö nibi blitai tibe ye? niebare kwe.

34 Bti ni nämane täkänintbe, ye Jesukwe mikani ñäräre kuin, käkwe niebare ietre:

Ti meye tikwe amne ti etbakantre era metre abko erere tä nete ne, **35** ñobtä ñan angwane nire nire käta Ngöbö kukwei mike täte, ni ye abko ti etba tikwe, ti ngwai tikwe amne ti meye tikwe. Abko kore se, niebare Jesukwe.

Dobo ketabkä, btä Jesukwe kukwe bä mikani

(Mateo 13.1-9; Lucas 8.4-8)

4 **1** Abti bati Jesu nikaninta dirire mda Ñö Okwä Kri Galilea körábti angwane, ni kwati käkwe ja ükaninkrö Jesubtä niara kukwei nuakäre. Abtä Jesu nakwani rute, namani täkänintbe. Nitre käkwe ja ükaninkrö kwati btä ye abko namani jökrä ñö körábti jateta temen.

2 Angwane Jesukwe kukwe keta kabre bä mikani dirikäre ietre, käkwe niebare krörö:

3 ¡Olo ketete munkwe! Bati ni nikani iti nura metekä. **4** Nura metaninkä kwe angwane nura ruäre nikani mate ji ngrabare temen, ye abko nukwä jatani, käkwe kwetani jökrä kän. **5** Nura ruäre abko nikani mate jäkwatabti temen, ye känti abko dobo ñakare bökän, aisete nura ye nükani mure jötrö, akwa dobo ñakare mente nguse, **6** bti ñänä jatani ngire, käkwe nura mu ye kukwani jökrä amne ngätri ñakare arato, aisete ngrötaninkä jökrä. **7** Nura ruäre abko nikani mate kökrä tukwäte tukwäte ngätäite, ye abko nükani mure arato. Akwa kökrä ye abko rirabare bäri jötrö nura mu yebti ta, käkwe kämikani, aisete ñan ngwä namani. **8** Akwa nura ruäre abko nikani mate dobo kuinte, ye abko nükani mure amne, rirabare tuärebe amne ngwä namani kabrekabre btä. Datire datire ngwä namani gre bti krä jätä, ruäre abko ngwä namani gre ketamä, ruäre abko ngwä namani gre ketarike. Ne abko nakaninkä kore se.

9 Nire nire käta ti kukwei nuen, ye abko olo tärä ne ngwane, ti kukwei ne ketate ja olote kwe, kukwe ne rükadre gare kuin munye abkokäre. Abko kore se, niebare kwe ni kwati yeye.

Ñobtä Jesukwe kukwe bä mikani

(Mateo 13.10-17; Lucas 8.9-10)

10 Yebti Jesu namani kaibe angwane, ni ja töitikaka ni jätäbti nibu ben btä ni mda mda nämane näin siba Jesube käkwe niebare ie:

¿Makwe kukwe bä miri, ye dre nini kore makwe yere? niebare kore kwetre Jesuye.

11 Jesukwe niebare mda ietre:

Ngöbö rükadre gobrane ño nibti abko tä tiebe, akwa tita mike gare munye, akwa ni kwati mda abko ie Ngöböta mike gare ñakare, aisete tita kukwe bä mike kore, Ngöbö Kukwei tä tikani krörö rabadre bare abkokäre:

12 Kukwe bä mikata kore
tikwe, ye jatadre ni mda
mdaye, akwa ñan
rükadre gare.
Ne ben, kukwe nieta tikwe
jaradre ie, akwa tebaidre
ñakare kwetre.
Yebtä ñan jatadreta Ngöbö
kukwäre.
Arato niaratre ngite Ngöbö
rüere, ye Ngöbökwe ñan
diandrekä mento btä,
Isaías 6.9-10

abkokäre tita kukwe bä mike kore, niebare kwe ietre.

Dobo ketabkä tä dre niere abko nere

(Mateo 13.18-23; Lucas 8.9-15)

13 Jesukwe kukwe bä mikani, ye ñan nükani gare metre nitre ja töitikaka benye. Abtä niebare kwe ietre:

¿Tikwe kukwe bä miri nura metaninkäbtä ñan nü gare munye, ye kukwe mda mda bäri tare bä mikadre tikwe abko rükadre gare ño munye amarebti yere?

14 Ye mden kisete, kukwe bä miri tikwe käta ño niere metre abko ti bike mike gare munye. Ni Ngöbö kukwei ngwianka, ye abko ni nura metakaka kwrere. **15** Nura nikani ngitiekä ji ngrabare, ye nukwä jatani, käkwe kwetani jökrä. Ye kwrere abko, ni ruäreta Ngöbö Kukwei nuen, akwa ñan tä nüke gare metre ie. Btäräbe Satana tä kite, käta Ngöbö Kukwei denkä jökrä kän, mden nini tikwe ye.

16 Amne ni ruäre abko käta Ngöbö Kukwei nuen, ye btäräbe käta nebe nuäre btä kare ngäbti, ni ye abko nura nikani mate jäkwatabti ye kwrere, **17** ñobtä ñan angwane nura nikani mate jäkwatabti abko ngätri ñan nämane bökän, ye kwrere jire ni ruäre tä Ngöbö Kukwei kaen ngäbti, bti bä jötrö tä näin Ngöböbe, akwa tädre niken ja tare nike tödekabtä Ngöböbti, ye btäräbe tä Ngöbö Kukwei kiteta temen, bti tä nikenta ja jiebti. **18-19** Amne ni ruäre abko tä Ngöbö Kukwei nuen, akwa tä nakwen bäri jändrän kä nebtä jiebti, erere tä ja töi mike bäri sribi kä nebtä jiebti amne, tä ngwian tarere bäri amne töta nebe rabai jändrän mda mda bkäne, ye abko käta ngökö. Ne aisete ni ye abko nura nikani mate kökrä tukwäte tukwäte ngätäite amne ngatani, ye tä nakenkä ni yebtä, aisete nura ngatani, ngwä namani ñakare, ye kwrere jire ni ye tä sribi nuene ñakare Ngöbökrä. **20** Akwa ni ruäre tä Ngöbö Kukwei nuen amne tä kaen ngäbti, käta niken sribi kuinkuin nuene bätäkä ngwarbe Ngöbökrä, ye abko nura nikani mate dobo kuinte abko rirabare kuin amne ngwä kuinkuin namani gre bti krä jätä, ruäre gre ketamä, ruäre abko gre ketarike, kwrere jire ni ye tä sribi nuene Ngöbökrä abko kukwe kore bä miri tikwe ye, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Jesukwe ja kukwei bä mikani ñotra kwrere

(Lucas 8.16-18)

21 Jesukwe kukwe bä mikani krörö mda ni kwati yeye, käkwe niebare: ¿Ñotra jutra mikata gwi, ye jue mikata kaja täni ya? Ñakare. ¿Mikata jän täni jae ya? Ñakare. Ñotra mikata, ye mikata üräbtä käin trä rabadre ngitie jökrä gwita temen, ni jökrä gwi, ie kä rabadre tuen abkokäre. **22** Ye kwrere abko, Ngöbö Kukwei ñotra kwrere, aisete Ngöbö Kukwei nieta kaibe tikwe mtare abko batira jire kädriedi ji kribti ni mda mdabe. Erere arato, Ngöbö Kukweita tiebe mtare abko batira jire niedi ni kwati ngwärekri, ñotra mikata üräbtä käin trä rabadre jökrä gwita temen ye kwrere. **23** Ni kukwei ruen munye angwane, munkwe kukwe ne ketate olote. Abko kore se, niebare Jesukwe ni kwatiye.

24 Bti Jesukwe kukwe bä mikani mda, käkwe niebare: Olo ketete kuin kukwe neye munkwe. Ti kukwei mikare täte ño munkwe, ye kwrere

Ngöbökwe ti kukwei mikadi gare mda munye. Arato niarakwe ti kukwei mikadi gare bäri mda munye. **25** Mdakäre abko, nire nire ie Ngöbö Kukwei nüke gare, ye abko ie Ngöbökwe ja Kukwei biandi bäri mda; akwa nire nire ie Ngöbö Kukwei gare ñakare, ye abko ie Ngöbö Kukwei gare kiakia abko Ngöbökwe diandikä jökrä kän, niebare Jesukwe ietre.

Ngöböta gobrane ño ni kwe ngätäite abko Jesukwe bä mikani nurabtä

26 Jesukwe kukwe mdara jire niebare krörö ni kwati yeye ñö okwä kri köräbti: Ngöbö gobrainta kite niren ño ni kwe ngätäite abko ti bike bä mike nura metakata btä. **27** Ni nura metakaka käta nura metekä, bti tä nikenta gwä. Bti dibire rare tä kibien ya, tä ngwäte ya ño, akwa nura abko tä nüke mure, bti tä niren ño gare ñakare ie. **28** Akwa nurata nüke mure ja di jenbti, ye erere batibe nura muta nüke chi, bti tä niken niren, bti tä nebe blüre, bti ngwäta nebe btä. **29** Yebti ngwäta neme nötare jökrä angwane, kä nura ötakrä tä nüke. Angwane nura bkänkä tä ötamna sribikätre kweye, ye erere ötata niken. Ye abko, nurata nüke mure, bti ngwäta neme nötare kaibe amne ötata ño, ye kwrere Ngöbö gobrain tä kite niren ni kwe ngätäite. Ne abko kore, niebare Jesukwe ni kwatiye.

Jesukwe kukwe bä mikani mostasa nuraibtä

(Mateo 13.31-32; Lucas 13.18-19)

30 Mdakäre abko, ¿Ngöböta kite gobrane nibti ye abko tikwe bä mikadre dre kwrere ruen munye? **31** Ngöböta kite gobrane nibti ye abko mostasa nurai chi kwrere. Ni iti käkwe mostasa nurai nökani tirete jakrä. Nura jökrä munkwe, ngätäite mostasa nurai ye abko bäri kiakia, **32** akwa nökadre tirete angwane, rabadre bäri kri nura jökrä bti ta angwane, küdeta nebe ngetre kwäräkwärä, aisete nukwä raba kite nüne küdete käinta kä tiborete, ye kwrere jire käne Ngöböta kite gobrane ni braibe bti, akwa mrä angwane Ngöbö rabadi gobrane ni kwatibti abko bä mikata nura chi yebtä.

Jesu nämane kukwe bä mike jirekäbe, btä nämane dirire

(Mateo 13.34-35)

33 Jesu nämane kukwe bä mike jändrän mda mdabtä, erere nämane dirire, akwa kukwe bäri tare abko ñan nämane dirire ni kwatiye. **34** Kukwe bä mika nämane jirekäbe Jesukwe, btä nämane dirire ni mda mdaye, akwa nämane nebe kaibe nitre ja töitikaka benbe angwane, kukwe bä mika nämane ni mda mdaye kwe abko nämane dre niere metre abko nämane mike gare jökrä ietre.

Jesukwe müre amne ñö mikani kwekbe

(Mateo 8.23-27; Lucas 8.22-25)

35 Jesukwe blitabare kukwe keta kabrebtä, ye näirerabe kä jatani iko angwane, niebare kwe nitre ja töitikaka benye:

Brän ñö okwä kri kwäräkri, niebare kwe ietre.

36 Erere bkänä, ru te Jesu nämanena, arabe te jänikani. Arato ru mda mda nikani siba ben. Ni nämane kwati, ye abko namani jökrä ñö okwä köräbti ie. **37** Niaratre nikani, nikani te batibe müre jatani mate ribi krübäte, kä nikani ñö mike nakwen kukwäne, aisete namani ñö kite nakwen jökrä rute, kä namani ru krien ñöte nguse. **38** Akwa Jesukwe ja dokwäkrä mikani, bti nämane kibien kuin ru körekri. Ye nitre ja töitikaka ben nikani, käkwe ganinkrö, bti niebare kwetre Jesuye:

¡Dirikä, ni kite niken ñöte nguse dbe makrä ya, amarebti ma nibi kibien dikaro yere! niebare kwetre Jesuye.

39 Abtä Jesu naninkrö, käkwe ñäkäbare krörö müreye amne ñöye:

Kwekbe munkwe, niebare kwe.

Ye bträräbe kä namaninta kwekbe jökrä. Ñö abko namani nenta jirekäbe jökrä. **40** Jesukwe niebare nitre ja töitikaka benye:

¡Ngöböta mun ngibiare, bti munta tödeke yera, amarebti mun moto nibi bete dikaro ja tari yere! niebare Jesukwe ietre.

41 Akwa namanintre nekwetekä Jesubtä, töi ñan namani krütare, kä namani niere jae kwärikwäri:

¿Ni se abko, ni ño amarebti, müreta mike täte btä ñöta mike täte sere? namanintre niere jae kwärikwäri.

Ni Gadarabo btä Jesukwe üai käme juanintari mento

(Mateo 8.28-34; Lucas 8.26-39)

5 **1** Yebti Jesu nikani nitre ja töitikaka benbe nebe Ñö Okwä Kri Galilea kwärä nakri käkä Gadara känti. **2-3** Niara nakwani timon, ye btäräbe ni nükani iti Jesu känti abko btä üai käme nämane. Mden kisete nämane nüne rökabti abko nikani Jesu ngäbti. Ni ye abko, ni krübäte üai käme kisete, aisete mäkäte nämane kadenanbti, akwa ñan nämane neketete jire chi ni mda mdaye, **4** ñobtä ñan angwane küde mäkäte nämane kadenanbti ie angwane, nämane kadena ötöte jökrä ja küdebtä. Ne ben ngoto mäkäte nämane ie angwane, nämane kadena ötöte kia bürere jökrä ja ngotobtä, aisete ñan namani nuene ni mda mdakrä. Käre mäkäte nämane, akwa nämane ngitieta ben gwaire. **5** Dibire rare ni ye nämane niken ngwänenkä krikri be rökabtita btä ngudrebtita ja metare kwärä jäbti ngrabare. **6** Jesu jatabare mente ie se kwrere angwane, niara nakwaninkä, nikani betekä Jesu ngäbti, namani känti angwane,

nikani ngitiekä ngukudokwäbti temen Jesu ngwärekri ja mikakäre bobre Jesubtä. **7-8** Jesukwe niebare üai kämeye mda:

Nän mento ni nebtä, niebare kwe.

Abtä ni yekwe ngratebare kri mda, käkwe niebare:

Jesu, ma Ngöbö Kri Kä Käinbti Odei, ¿ye ñobtä ma kite ti nike nete ye? Ngöbö se okwäbti, makwe ñan ti mika ja tare nike abko ti tö nibi ribei mae, niebare kwe.

9 Abtä Jesukwe niebare mda üai kämeye:

¿Ma kä ño?

Üai käme ye käkwe niebare mda Jesuye:

Nun kabre jae, aisete ti kä Kabre, niebare kwetre.

10 Bti namani ribere kisere mda Jesuye:

Makwe ñan nun juantari mento kä mdabti, üaitre käme namani ribere kisere Jesuye.

11 Ye känti abko, mtü nämane kabre krübäte mröre bä känime ngudrebtäta, **12** aisete namani ribere Jesuye:

Mtüta sere, sebtä nun juen, namani niere ie.

13 Ye erere, Jesukwe üai käme juanintari mento ni yebtä abko juani mda kwe mtübtä. Üai käme nikani mento ni yebtä, bti nikani mda mtübtä angwane, mtü nikani betekä jökrä ja jiebti kä btä motokwäre, nikani ngitiekä jökrä ñöte, känti müre neketani jökrä. Mtü mili krobu näre müre neketani jökrä kore.

14 Yebtä abko, mtü ngibiakatre ngitiani, nikani kukwe ne niere jutate ta btä ji ngrabare. Abtä ni jatani kwati mda kukwe nakaninkä ye tuakäre. **15** Nükanintre Jesu känti angwane, ni btä üai käme nämane kabre abko ja ngwä kitani kwe, nämane täkänintbe temen, kä ruen kuin bti, btä nükanintre. Abtä Jesu di kri nükani gare ietre, aisete Jesu jürä namani ni jökräbtä. **16** Ni btä üai käme nämane kabre btä kukwe nakaninkä, erere arato kukwe nakaninkä ño ño mtübtä abko nitre tuakatuaka namani taentari jire jökrä ja täritäri ni jökrä yeye. **17** Yebtä abko, Jesu jürä namani kri btä, aisete Jesukwe kä mikarekä, rikadre kä mdabti abko ni jökrä namani ribere Jesuye.

18 Ye erere bkänä, Jesu nakwaninta rute angwane, ni btä üai käme juanintari mento kwe, ye abko Jesu rikadre ngwena jabe abko namani ribere Jesuye, **19** Akwa Jesukwe niebare mda ie:

Ñakare. Ma raba jirekäbe nete. Ma Dänkienkwe dre nuni makrä btä ma tareniri ño kwe, ye nän niereta jire jökrä ma mräkäye ja gwiriete, niebare kore Jesukwe ie.

20 Ye erere bkänä, Jesukwe kukwe kuin nuenbare ni yekrä, ye niara nikani niere ni jökräye juta kwatirekwatire te kä kädian nämane Decápolite. Yebtä ni jökrä töi ñan namani krütare kukwebtä abko nakaninkä kore se.

Jesukwe Jairo ngänkän mikaninta nire amne meri bren abko mikaninta kuinta kwe
(Mateo 9.18-26; Lucas 8.40-56)

21 Yebti Jesu jataninta rute nüketa Ñö Okwä Kri Galilea kwärä nakri. Jesu nämane ñö okwä körabäre angwane, ni nükaninbe ja ükekrö kwati ja tuakäre ben. **22** Angwane ni nükani iti abko kädian nämane Jairo. Jairo abko nämane ji dokwäte sinagogate. Jesu jatabare ie angwane, nikaninbe ja mike bobre ngukudokwäbti Jesu ngotobtä, **23** kä namani ribere kisere Jesuye:

Ngäbäkre chi merire tikwe kite krüte tikän abko rabadreta kuinta tikrä, abkokäre ti ki ma kärere kise mike bti jakrä, niebare kwe ie.

24 Ye erere Jesu nikaninbe ben angwane, ni kwati nikani siba, kä namani kete dime ja ngätäite. **25** Angwane nitre nikani kwati Jesube, ye ngätäite meri nämane näin iti siba abko kä kwä jätäbti kubura nämane bren dbä tibiere köbö kwatirekwatire **26** abko kisete nämane ja tare nike. Käre nikani kräkä bianka kwati känti angwane, kräkä bian nämane ie, akwa nämane kitetebe bäri mda. Ngwian nämane kwe, erere ganinte jökrä kwe kräkäbtä jakän, akwa nikani bäri bren jume mentokwäre. **27-28** Akwa Jesu nämane ni miketa kuinta kädrie namani meri ye okwäbti. Abtä nikani siba, namani ja ken Jesube angwane, namani nütüre: Tikwe dän Jesubtä se aibe nuadrebtä angwane, ti rabadreta kuinta, namani nütüre. Ne erere ni kwati ngätäite ta, krötabare ja ken Jesu trökri kwe, bti dän Jesubtä nuaninbtä tiebe kwe. **29** Ye btäräbe namaninta kuinta batibe se kwrere, aisete ja namani ruenta kuin jökrä ngrabare ie. **30** Jesu die näkänintbe ruäre abko Jesukwe gani angwane, ni nämane kwati bäre temen mikani ñäräre kwe, bti niebare kwe ietre:

¿Nirekwe dänkä nuribtä tibtä ye? niebare kwe.

31 Abtä nitre ja töitikaka ben käkwe niebare mda ie:

¿Ni nibi kwati ma bäre temen, kä nibi ma kete dime ja ngätäite ñan tuen mae ya, amarebti nirekwe dän mabtä nuribtä ma nibi niere yere? niebare kwetre Jesuye.

32 Akwa nirekwe dän nuaninbtä Jesubtä abko Jesu tö namani gai aisete, kä namani mike ñäräre janknu ja bäre temen. **33** Jesu namani nikren dikaro, abtä meri ye moto namani bete, aisete namani grükekä jökrä ngrabare, nikani ja mike bobre ngukudokwäbti Jesu ngwärekri, bti jakwe dän nuaninbtä Jesubtä, käkwe ja mikaninta kuinta, niebare metre kwe Jesuye. **34** Abtä Jesukwe niebare mda ie:

Ti mräkä, makwe tödiri kwatibe tibti, köböire ma nibirate kuinta, aisete nänta jäme, niebare kore kwe ie.

35 Jesu nämane blite kore angwane, ni ji dokwäte

sinagogate, ye jiebti ni ruäre mda nükani kukwe ngwena, käkwe niebare ie:

Ma ngänkän kürera makän. Makwe ñan dirikä nika mda, niebare kwe ie.

36 Ne jarabare Jesuye, abtä Jesukwe niebare ni ji dokwäte yeye:

Ma ñan rekwetaka ngäbäkre jiebti jakän. Makwe tödeka kwatibe janknu tibti, niebare kwe ie.

37 Bti Jesu nikani, käkwe Pedro, Santiago, btä Juan, Santiago etba aibe ngwiani jabe, ben nikani. **38** Namanintre ni ji dokwäte juete angwane, ni nämane kwati ngetrekä jume ja dibti, aisete kä nämane nokre gwi, btä namanintre. **39** Niara nikani gwä angwane, ngäbäkre krütanina namani gare Jesuye, akwa niebare kwe nitre ngetrakaka ie:

Ngäbäkre merire ye kürera munta nütüre, akwa tä kibien. ¿Ñobtä mun ngetrakwe nibi nokre kore gwi yere? niebare kwe ietre.

40 Yebtä ni jökrä namani Jesu kötaire ñäkäbtä kore, akwa Jesukwe ni nämane gwi ye juani jökrä ju bäre, bti ngäbäkre meye, rün btä ni ja töitikaka nimä nämane näin Jesube aibe ben nikani nebe ngäbäkre ngwäkä ye känti. **41** Namanintre känti angwane, Jesukwe ngäbäkre merire ngwäkä kani küdebti, bti ñäkäbare arameo kwe ie krörö:

Talita, kumi, niebare kwe ie. (Ne abko nieta: Ngäbäkre merire chi, näin krö, tita niere mae.)

42 Ne btäräbe, ngäbäkre merire ye nükani krö, nikaninbe dikekäta. Yebtä nitre nämane kwati, ye töi ñan namani krütare jire chi kukwe nakaninkä yebtä. Ngäbäkre merire ye abko kä kwä jätäbti kubu ie. **43** Jesukwe ngäbäkre mikaninta nire, bti bukamna kwe. Akwa nitre kukwe tuakatuaka abko käkwe ñan kukwe ye kädriedre jire chi ni mda mdabe, niebare kwe ietre. Ne abko nakaninkä kore.

Jesu mikani ütiäte ñakare ja käite Nazarete

(Mateo 13.53-58; Lucas 4.16-30)

6 **1** Yebti Jesu nikaninta ja käite juta Nazarete nitre ja töitikaka benbe. **2** Abti köbö jadükakrä nükani angwane, nikani dirire sinagogate. Angwane ni kwati nämane kukwe nuen. Ruäre abko ñan töi nämane krütare Jesu kukweibtä, kä namanintre niere jae kwärikwäri:

¿Ni nokokwe ja töitikani mdente amarebti töbtä dikaro sere? Arato, töi ngitiekä dikaro dirikrä, btä tä sribi kri ñan tuabare nuene Ngöbö diebti. ¿Se abko ño känti gare ie amarebti sere? ¿Niarata bike kri ñan ñan? **3** Niara María ngobo sribikä kri kukwänbtä ara. Niara abko Santiago, José, Judas btä Simón etba ara. Niara ngwai tä nüne jökrä kä ne känti arato, namanintre niere jirekäbe jae kwärikwäri.

Ne aisete Jesu kukwei namani tare btä. **4** Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Ni Ngöbö kukwei niekä mikata ütiäte kä mda mdabti, akwa ja käite amne mräkä kwekwe ngätäite amne mräkä juete abko mikata ütiäte ñakare nieta. Ye kwrere mun ñan tä ti mike ütiäte jae. Abko kore se, niebare kwe ietre.

5-6 Nitre Nazarebo käkwe ñan Jesu kukwei mikani ütiäte abko namani tebaidre kri Jesukrä. Abtä ni bren bren nämane ruäre, aibebti Jesukwe kise mikani abko namaninta kuinta, akwa sribi kri nuenbare ñakare mda kwe kä ye känti.

Jesukwe nitre ja töitikaka ben juani Ngöbö kukwei dirire

(Mateo 10.5-15; Lucas 9.1-6)

Yebti Jesu nikani dirire janknu juta kwatirekwatire Galileate angwane, **7** ni ja töitikaka ben ni jätäbti nibu käräbare kwe, ie Ngöbö di biani kwe üai käme juantarikrä, bti juani nibu nibu kwe Ngöbö Kukwei dirire.
8-9 Akwa rikadre känenkri abko töi diani krörö kwe:

Mun rikadre angwane, mun ñan rika mrö ngwena, mun ñan rika kra ngwena, mun ñan rika ngwian ngwena, akwa mökän aibe järika munkwe jae amne sandalia mun ngotobtä aibe te mun rika. Arato, dän jabtäbe, te mun rika, ñobtä ñan angwane munkwe nünentbe nirebe abko käkwe mun die mikadre jändrän jökrä yebtä. **10** Ne mden kisete, juta mdente mun rika, ye känti munkwe nünantbe ju kwatibe te, bti mun rika ta juta mdate.
11 Akwa nane juta mden känti mun ñan ka ngäbti, btä mun ñan kukwe nua tö raba angwane, munkwe dobro ja ngotobtä ye bäbrükate nitre nünanka juta yete okwäbti, niaratre ngite au Ngöbö ngwärekri bä mikakrä tuare ietre. Yebtä abko, kukwe era erere ti bike niere munye. [Ngöbökwe ni jökrä mikadi ja tare nike, ye ngwane nitre Sodomabo btä Gomorrabo abko Ngöbökwe ngwiandi ja tare nike krübäte bkänä, akwa ni kä ye känti tä mun kukwei nuen ñakare abko Ngöbökwe ngwiandi ja tare nike bäri krübäte mda. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.][e]

12 Ye erere bkänä, nitre ja töitikaka Jesube nikani, kä namani niere krörö: Kukwe kämekäme kite temen munkwe, bti tödeke Ngöböbti munkwe, namanintre niere. **13** Ye ngwane, üai käme juanintari mento ni kwatibtä kwetre. Arato ni bren bren mikaninta kuinta kwetre aseite kekare kwärä ni bren bren yebti.[f]

Juan Bautista müre ketani

(Mateo 14.1-12; Lucas 9.7-9)

14 Kä ye ngwane abko, jrei kädian nämane Herodes Antipas

[e] **6.11** Kukwe corcheta ngätäite abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuin btä.

[f] **6.13** *aseite kekare ni bren bren yebti.* Aseite kekani ni bren brenbti, Ngöbö di nämane ni yebtä Ngöbö Üai köböire bä mikakäre ietre.

nämane gobrane angwane, Jesu nämane dre dre nuene gani kwe, ñobtä ñan angwane ni jökrä nämane Jesu käikitekä kä ketareketare Galileate. Yebtä ni ruäre namanintre niere krörö Jesubtä: Ngöbökwe Juan Bautista mikaninta nire, aisete di tärä sribi kri ñan tuabare nuenkrä ye, namanintre niere.

15 Ni mda mda abko namani niere: Ni Ngöbö kukwei niekä kira kädian nämane Elías ara se, namanintre niere.

Ni mdara jire abko namani niere: Nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira abko kwrere sere, namanintre niere.

16 Blita namani Jesubtä, ye namani gare Herodeye angwane, niebare kwe:

Juan dokwä tikakamna tikwe, ara nükaninta nire mtare, niebare Herodekwe.

17-19 Ñobtä jrei Herodes käkwe Juan dokwä tikakamna abko nakaninkä krörö: Herodes käkwe niebare kore, ñobtä ñan angwane niara etba Felipe nän muko kädian nämane Herodías abko diani kwe kän. Yebtä abko Juan Bautista käkwe niebare Herodeye: Ma etba nän muko se makwe ñan mikadre jire ja ken kän, Juan nämane niere. Ye dokwäre abko Juan Bautista kamna ngite Herodekwe, bti kitamna ngite kä teri kwe, ye nükaninta töre ie, käkwe ñäkäbare kore. Ye mdenbtä Herodías abko tö namani Juan müre ketai, akwa ñan namani nuene kräke, **20** ñobtä ñan angwane Juan abko ni era metre nünanka deme Ngöbö ngwärekri nämane gare Herodeye, abtä nämane mike ütiäte, aisete jrei Herodes nämane Juan ngibiare Herodías ngäniene. Arato kä nämane nebe nuäre Herodebtä Juan kukwei nuare, akwa nämane nebe töbike kri btä.

21 Te bati, Herodes därebare köböi nükani angwane, Herodekwe sribikä bäri ütiäte krikri käräbare, btä nitre rükä rükä dänkien käräbare kwe. Arato ni ütiäte krikri Galileate käräbare kwe mröre jae. Ye ngwane köbö kuin nükani Herodíakrä.

22-23 Herodías ngänkän bati nikani tärä mike kwäräkwärä se kwrere nitre nübaibare Herodekwe ye okwäbti. Herodías ngänkän namani tärä mike nuäre kwäräkwärä, ye abko käi namani nuäre krübäte Herodebtä amne ni mda mda nämane mröre ben yebtä. Abtä Herodekwe niebare Herodías ngänkänye:

Ngöbö se okwäbti, ma tö dre dre ie, erere kärere jökrä tie angwane, tikwe biandi mae. Kä te tita gobrane, ye ma tö käräi ruäre ta tie angwane, tikwe biandi mae. Dre erere ma tö käräi tie, tikwe biandi mae. Ne tita niere mae Ngöbö se okwäbti, niebare kwe bäre bäre ngäbäkre merire yeye.

24 Dre kärädre kwe abko ñan nükani gare ie. Abtä nikani, käkwe niebare meyeye:

¿Tikwe dre kärä ruen? niebare kwe meyeye.

Meyekwe niebare mda ie:

Juan Bautista dokwä kärere ie, niebare mda kwe ie.

25 Ye erere bkänä, Herodías ngänkän nikaninbe mda. Namaninta jrei Herodes känti, käkwe niebare ie:

Gwängwarbe, makwe Juan Bautista dokwä mika blatote. Makwe bian tie nete, ie ti tö nibi, niebare kwe Herodeye.

26 Yebtä abko, Herodes moto namani ulire mda, akwa nitre nübaibare kwe ye okwäbti ja kukwei biani kwe Herodías ngänkänye, aisete ñan tö namani ja kukwei kitaita temen. **27** Yebtä jrei Herodes käkwe, ni rükä juani iti abko käkwe Juan dokwä tikarekä, bti jatadre ngwena niebare kwe ie. **28** Ye erere Juan nämane ngite, ye känti ni rükä nikani, käkwe Juan dokwä tikaninkä, bti mikani blatote kwe, jänikani, biani kwe Herodías ngänkän bati yeye angwane, niara käkwe bianinbe meye Herodíaye mda.

29 Juan müre ketani, ye nitre ja töitikaka ben käkwe gani angwane, Juan ngwäkä jänikani kwetre, bti doboi mikani kwetre.

Jesukwe ni mili krärike bukani

(Mateo 14.13-21; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

30 Jesukwe nitre ja töitikaka ben töi diani, bti juani kwe kä ketareketare Galileate. Abti nükaninta jökrä känti angwane, dre dre nuenbare kwetre btä diribare ño ño kwetre, ye kädriebare jire jökrä kwetre Jesube. **31** Ye ngwane, ni kwati nämane nüke basare ietre, namani nikenta, täte ni mda namani nüke, namani nikenta aibe janknu, aisete kä ñan namani mrökrä ietre. Abtä Jesukwe niebare nitre ja töitikaka benye:

Brän jadüke chi kä kaibete, niebare kwe ietre.

32 Ye erere bkänä, nakwani jökrä rute, bti nikanintre kä kaibete. **33** Nikanintre angwane, Jesu ara namani rute nükani gare ni kwatiye, aisete nikanintre betekä jiebti. Erere arato, ni kwati nünanka juta mda mdate käkwe gani abko nikanintre betekä Jesu ngäbti, namanina käne kä kaibete ngibiare, btä nikanintre ngitiekä.

34 Jesu nikani mate, nakwani timon angwane, ni nämane kwati ngibiare ngäbti. Nitre ye abko namani tuen bäsi obeja ngibiaka ñakare raba ngwarbe ye kwrere, namani tuen Jesuye, aisete namani tuen bobre ie. Abtä nikani kukwe dirire kabre bätäkä ngwarbe ietre. **35** Bti kä jatani dere nitre ja töitikaka Jesube okwäbti angwane, nikanintre, käkwe niebare krörö Jesuye:

Kä kitera dere. Nita kä kaibete nete, **36** aisete nitre se juen mrö kökö jae. Känime nere ya, jutate ya, mdente erere juen mrö kökö jae, niebare kwetre Jesuye.

37 Jesukwe niebare mda ietre:

Niaratre buke munkwe, niebare kwe ietre.

Niaratre käkwe niebare mda:

¿Ni iti käkwe ngwian ganandre sö krä kwä jire abko näre bti, nun rikadre ban kökö nitre kwati

se bukakrä jökrä bäre sera? niebare kwetre.

38 Jesukwe niebare ietre:

¿Ban tä kunbe munkwe? Ye mun nän tuen, niebare kwe ietre.

Erere jananbare tuen, bti jatanintre nüketa, käkwe niebare:

Banta kunrike btä gwa krobu, niebare kwetre Jesuye.

39 Jesukwe nitre juani täke ketareketare temen ja täritäri mikä rerebarebti. **40** Erere nitre namani täkänintbe gre ketarike ja täritäri, ruäre abko namani täkänintbe gre ketebu bti ni jätä ja täritäri. **41** Bti Jesukwe ban kunrike btä gwa krobu diani kisete, nikrabare kä käinbti kwe, bti kuin niebare btä Ngöböye kwe, bti ban ñäkänintbe kwe, biani kwe nitre ja töitikaka benye ni jökrä bukakrä. Erere gwa krobu te ni jökrä bukani arato. **42** Ni kwati käkwe mröbare, namanintre trinetrine jökrä, **43** bti ban oto btä gwa oto namaninte abko ükaninkröta kutia kwä jätäbti kubu jire mda. **44** Ni kwati käkwe mröbare, ye abko ni brare brare aibe mili krärike. Meri btä ngäbäkre nämane kwati abko tanbare ñakare.

Jesukwe dikakabare ñöbti

(Mateo 14.22-27; Juan 6.16-21)

45 Nebti ni nämane kwati, ye Jesu jämi juenta ja gwiriete kwäräkwärä, känenkri nitre ja töitikaka ben juani rute kwe, bti juani Ñö Okwä Kri Galilea kwärä nakri ja ngibiare juta Betsaidate. **46** Jesukwe ni kwati ye juaninta jökrä ja gwiriete, bti niara nikani mintokwäre mda blitakäre Ngöböbe. **47** Kä jatani iko angwane, nitre ja töitikaka Jesube namani ru ngwena Ñö Okwä Kri Galilea te ruäre. Jesu abko namani kaibe, nämane jate abko okwäbti **48** müre namani mate ribi krübäte nitre ja töitikaka ben ngäbti, aisete namani ñö sökö tare rubtä, namani tuen Jesuye. Kä jatanina ngwen ja ken dekä angwane, batibe Jesu nikani dikekä ñöbti kukwäre. Jatanina nüke ru ken, tö namani näin ru bäre ta, akwa jatabare nitre ja töitikaka benye angwane, **49** ni bäkäi nämane dikekä ñöbti, namanintre nütüre, aisete nekwetaninkätre, käkwe ngratebare, ñobtä ñan angwane **50** Jesu jatabare ietre angwane, nekwetaninkä jökrä. Abtä Jesu käkwe niebare ietre:

Ti ara tä näin. Mun ñan rekwetaka, niebare kwe ietre.

51 Bti Jesu nikani rute käin, btäräbe müre nötaninkäbe. Abtä nitre ja töitikaka Jesube ñan töi namani krütare, **52** ñobtä ñan angwane ñan namani Jesu kukwei kaen ngäbti metre, aisete Jesukwe ban ñäkänintbe Ngöbö diebti angwane, niara ñakare niaratre kwrere abko ñan nükani gare ietre.

Jesu btä nitre ja töitikaka ben nükani juta Genesarete

(Mateo 14.34-36)

53 Yebti niaratre nükani Ñö Okwä Kri Galilea kwärä nakri juta Genesarete, känti ru mäkäninte kwetre ñö körabtä, **54** bti

nakwanintre timon. Btäräbe nitre nünanka yete, ie Jesu nükani gare, **55** aisete jötrö ngwarbe nikanintre betekä juta ngwäre. Jesu namani niken mdente mdente, ye nükani gare ni bren bren mräkäye angwane, namanintre ni bren bren ye tike jänbti jänbti Jesu kukwäre. **56** Jesu namani niken juta kiakiate, namani niken juta krikrite, namani niken kä kiakiate, mdente erere ni bren bren mika namani jite jite mräkäkwe Jesu ngäbti. Angwane nitre bren bren ye abko Jesukwe tuadremetre dän körä aibe nuenbtä jabtä amne rabadreta kuinta abko mräkä namani ribere Jesuye. Ye erere bkänä, nitre bren bren namani dän körä aibe nuenbtä Jesubtä angwane, namani nebeta kuinta batibe jökrä abko nakaninkä kore.

Dre dre tä ni mike ngite Ngöbö ngwärekri niebare Jesukwe

(Mateo 15.1-20)

7 **1** Abti bati nitre bariseo btä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nämane Jerusalén, nükani Jesu känti Capernaúmte. **2** Ye ngwane, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre kirakira käkwe köbötikamna bti mrömna kwetre nitre israelitaye, ye kwrere nitre ja töitikaka Jesube nikani mröre abko ruäre käkwe ñan köbötikani nitre bariseo okwäbti. Abtä namani ñäke btä. **3** (Nitre israelita ngämi mröre abko känenkri köbötikadre kuin abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre kirakira käkwe ükaninte nuendre kore, ñobtä ñan angwane kore rabadre dbe Ngöbö ngwärekri, erere nitre bariseo btä nitre israelita käta mike täte jökrä. **4** Nitre israelita tä nebe jändrän kökö jae, bti tä nüketa gwi angwane, ñan köbötikadre käne kwetre, ñan mrödre kwetre. Arato kukwe mda mda mikata täte kwetre abko nere: baso bätädrete, mrü bätädrete, unkwen bätädrete, jän bätädrete. Ye abko, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre kirakira abko käkwe kukwe ükaninte nuendre ja mikakäre dbe Ngöbö ngwärekri nitre israelitaye, erere tä nuene janknu ja täritäri.) **5** Ne mdenbtä abko, nitre bariseo btä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre jatani, käkwe niebare Jesuye:

Nun mräkä kirakira käkwe kukwe ükaninte nuendre, ¿se ñobtä abko nitre ja töitikaka mabe käta mike ñakare täte se? Ni rabadre dbe Ngöbö ngwärekri, abkokäre ni ngämi mröre, känenkri köbötikadre abti mrödre abko tä ükaninte kore amarebti nitre ja töitikaka mabe abko ñan tä köbötike jire chi mrökrä se, niebare kwetre Jesuye.

6 Jesukwe niebare mda ietre:

Mun ngwarbe ja bä mike kuin. Mun ye mdenbtä Isaías käkwe Ngöbö Kukwei niebare metre munbtä abko tä tikani krörö:

> Juta ne käta ti mike ütiäte ja kada aibebti, aisete tä ti tarere ñakare era metre.

7 Tätre ti käikitekä ngwarbe
amne kukwe ükaninte au
jakrä kwetre, aibe tätre
dirire ti Kukwei täte,
Isaías 29.13
niebare Isaíakwe munbtä.
8 Ye abko, kukwe biani Ngö-
bökwe nuendre nie abko munta
kite jökrä temen, amne kukwe
ükaninte ni kä nebtäkwe abko
mikata bäri ütiäte jae munkwe.
9 Ye abko, kukwe biani Ngö-
bökwe nuendre nie, erere munta
mike ngwarbe jae, akwa kukwe
ükaninte au jakrä munkwe abko
mikata täte munkwe. **10** Ye
mdenbtä, Ngöbökwe ja kukwei
tikamna krörö täräbtä Moiséye:
Mun rün btä mun meye
mika ütiäte jae munkwe.
Nire nire käkwe ñäkädre
tare rün amne meye
rüere, ni ye abko
kämikadre,
Exodo 21.17; Levítico 20.9
abko tikamna Ngöbökwe Moisé-
ye. **11** Akwa mun abko tä niere
krörö: Ni iti käkwe niedre rünye
amne meyeye: Jändrän tikweti-
kwe se erere Korban,[g] aisete
tikwe biani jökrä Ngöböye, aise-
te ti ñan raba mun die mike jire
chi bti, niedre kwe, ye abko dbe,
munta niere. **12** Nire nire käkwe
niedre kore angwane, ñan ni rün
btä ni meye die mikadre jire chi
mda kwe abko munta dirire
kore. Ye kwrere munta Ngöbö
Kukwei mike ngwarbe jae. **13** Ye
abko, kukwe ükaninte au jakrä
munkwe abko mikata täte mun-
kwe, btä kukwe mda mda ne
kwrerekwrere, munta nuene
janknu ja täritäri. Akwa munta
ye nuene angwane, munta Ngö-
bö Kukwei kite temen. Abko kore
se, niebare Jesukwe nitre bari-
seoye btä Kukwe Biani Ngöbö-
kwe Moiséye dirikätreye.
14 Yebti Jesukwe ni jökrä
käräbareta mda, bti niebare kwe
ietre:
Ti bike kukwe niere, ne
kukwei nuen munkwe angwane,
munkwe mika nüke gare jae
abko krörö: **15** mrö jökrä kweta-
ta nikwe, ye abko ñan tä ni mike
ngite Ngöbö ngwärekri, akwa
kukwe jökrä käme ni töibtä, nita
nuene ye abra tä ni mike ngite
Ngöbö ngwärekri. Abko kore se,
niebare Jesukwe. **16** [Ni kukwei
ruen munye angwane, munkwe
kukwe ne ketate olote. Abko
kore se, niebare Jesukwe nitre
kwatiye.][h]
17 Yebti Jesu nikaninta gwä
nitre ja töitikaka benbe. Ni mda

[g] **7.11** *Korban* abko käta "jändrän biandre Ngöböye" niere hebreore. Ngäbäkre ngwarbe ñan tö namani rün btä meye die mikai angwane, nämane korban niere ngwian ganaibare kwe yebtä. Abtä ngwian ganaibare kwe, yebti ñan rün btä meye die mikadre, akwa biandre Ngöböye. Ye abko nämane dbe abko nitre dirikä nämane niere, akwa Ngöböta ni rün btä ni meye die mikamna nie.

[h] **7.16** Kukwe tikani corcheta ngätäite abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuin btä.

Nita kä kaibe nete. ¿Kä krörö känti abko ni bukare drete sere? niebare kwetre ie.

5 Jesukwe niebare mda ietre:
¿Banta kobe munkwe?
Niaratrekwe niebare mda ie:
Banta kun kükübe nunkwe, niebare kwetre Jesuye.

6 Jesu käkwe täkämna temen nitre nämane yeye, bti ban kun kükü diani kisete kwe, kuin niebare btä kwe Ngöböye, ñäkänintbe kwe, bti ngökani kwe nitre ja töitikaka benye dräidre ni nämane kwati yebti. Erere bkänä, ban dräibare kwetre. 7 Gwa kiakia nämane krobu, krämä kwetre, btä Jesukwe kuin niebare Ngöböye, bti ngökani kwe nitre ja töitikaka benye, bti juani dräire kwe arato. 8 Ni jökrä käkwe mröbare, namanintre trinetrine jökrä, bti ban oto namaninte, ye abko nitre ja töitikaka Jesube käkwe ükaninkröta kutia kwä kükü. 9 Ni kwati käkwe mröbare, ye abko ni brare brare aibe mili kräbkä näre amne meri btä ngäbäkre nämane kwati abko tanbare ñakare. Ni jökrä käkwe mröbare trine, bti Jesukwe juaninta ja gwiriete, 10 bti niara btä nitre ja töitikaka ben nakwani rute, nikani kä kädian nämane Dalmanuta känti.

Sribi kri ñan tuabare käräbare Jesuye

(Mateo 16.1-4; Lucas 12.54-56)

11 Jesu btä nitre ja töitikaka ben namani Dalmanuta angwane, nitre bariseo nükani ja kwete ben amne Jesukwe ja dokwä mikadre kö okwäte, abkokäre nükani ja kwete ben. Jesu abko juani era metre Ngöbökwe ya, ñakare ya abko Jesukwe bä mikadre, käkwe sribi kri ñan tuabare nuendre niaratre okwäbti abko nükani ribere Jesuye.

12 Ye namani tare kri Jesubtä, aisete büre jäkäni nga kwe, bti niebare mda kwe ietre:

¡Jo! ¿Ye ñobtä mun nünanka kä ne ngwane tä kukwe ye kwrere ribere dikaro tie yere? Ngöbö tö dre nuein, ye tikwe nin niedi jire chi munye, niebare Jesukwe ietre.

13 Kukwe namani tare kri Jesubtä. Yebti nitre bariseo mikaninte känime kwe, nakwaninta rute, bti nikaninta ja jiebti ñö okwä kri kwärä nakri.

Dirikätre blo, yebtä Jesukwe nitre ja töitikaka ben mikani mokre

(Mateo 16.5-12)

14 Nämane Dalmanuta angwane abko nitre ja töitikaka Jesube, bti kä nikwitaninkä ban ngwiandre jabe, abkokänti namanina rute angwane, banbe nämane kuntibe kwetre. 15 Ye ngwane, Jesukwe nitre ja töitikaka ben mikani mokre, käkwe niebare ietre:

Lebadura nitre bariseokwe btä nitre reketaka Herodebe, ye ngäniene munkwe ja ngibia kuin, niebare Jesukwe.

16 Abtä nitre ja töitikaka Jesube namani niere jae kwärikwäri:

Ni ñan ki ban mda ngwena, abtä Jesuta blite kore, namani niere jae kwärikwäri.

17 Ye gani Jesukwe, abtä niebare kwe ietre:

¿Ti abko nire metre ngämi nüke gare munye ya? ¿Ti raba mrö bien munye Ngöbö diebti ngämi nüke gare munye ya? ¿Ye ñobtä ban ñakare munye, munta niere dikaro jae abko mun töi ngitiekä ñakare arato ya? **18** ¿Kä tuen munye amarebti tita dre nuene abko nüke gare ñakare munye yere? ¿Ni kukwei ruen munye amarebti mun ti kukwei tebaire ñakare yere? ¿Tikwe dre nuenba, ye töre ñakare munye ya? ¿Ye ñobtä abko ban ñakare mun nibi niere yere? **19** ¿Ni mili krärike jire bti tikwe ban kunrikebe dräiba, ye rabateba abko ükakröbata kutia kobe munkwe? niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Niaratre käkwe niebare mda:

Ban rabateba abko ükakröbata kutia kwä jätäbti kubu nunkwe, niebare kwe Jesuye.

20 Bti Jesukwe niebare mda ietre:

¿Erere arato, ni mili kräbkä jire bti tikwe ban kun kükübe dräiba, ye rabateba abko munkwe ükakröbata kutia kobe? niebare kwe ietre.

Niaratre käkwe niebare mda Jesuye:

Ban rabateba abko ükakröbata kutia krikri kwä kükü nunkwe, niebare kwetre.

21 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Tikwe jändrän ne nuenba mun okwäbti amarebti, ¿se ñobtä abko drebtä tita blite abko ngämi nüke gare metre munye? Abko kore se, niebare kwe ietre.

Ni iti, ie kä tuen ñakare abko Jesukwe mikaninta kuinta

22 Yebti Jesu btä nitre ja töitikaka ben nikani mate juta Betsaidate angwane, ni iti, ie kä tuen ñakare jänükani mräkäkwe Jesuye. Jesukwe okwä nuadrebtä ja kisebti mikakäre kuinta abko mräkä namani ribere kisere ie. **23** Ni ie kä tuen ñakare, ye Jesukwe kani küdebti, nikani ben mento juta bäre, namani juta bäre angwane, Jesukwe käli mikani ni ye okwäbtä, bti kise mikani okwäbtä kwe, käkwe niebare ie:

¿Kä nibi tuen mae ya?

24 Ni ye käkwe niebare:

Ni nibi tuen kri kwrere dikekä tie, niebare kwe ie.

25 Ni ye, ie kä namani tuen diore, abtä Jesukwe kise mikaninta mda bati okwäbtä angwane, okwä namaninta kuin jökrä, aisete kä namani tuenta kuin jökrä ie. **26** Bti Jesukwe niebare ie:

Tikwe ma okwä mirita kuinta, ye makwe ñan kädrie jire chi ni mda mdabe juta Betsaidate. Nänta jirekäbe ja gwiriete, niebare kwe ie.

Jesu abko Ni Dianinkä Ngöbökwe, niebare Pedrokwe

(Mateo 16.13-20; Lucas 9.18-21)

27 Yebti juta kiakia tä juta Cesarea Filipo bäre temen, ye

kukwäre Jesu nikani nitre ja töitikaka benbe sribikäre juta kiakia yete. Namanintre dikekä ji ngrabare angwane, Jesukwe niebare ietre:

¿Ti ne abko nire nieta ni mda mdakwe tibtä? niebare kwe ietre.

28 Niaratre käkwe niebare mda Jesuye:

Ma abko Juan Bautista nükaninta nire nieta ni ruärekwe amne ni mda abko käta ma Elías nükaninta niere mabtä. Akwa ni mda abko tä niere Ngöbö kukwei niekä kirakira mda mda abko nükaninta nire nieta kwe mabtä, niebare kwetre ie.

29 Jesukwe niebare mda ietre:

¿Mun abko käta ti nire niere tibtä? niebare kwe ietre.

Pedro abko käkwe niebare Jesuye:

Ma abko ni Dianinkä juani Ngöbökwe nun ngätäite, niebare kwe ie.

30 Jesukwe niebare mda nitre ja töitikaka benye:

Ti abko Ni Dianinkä Ngöbökwe abko, munkwe ñan kädrie jire chi ni mda mdabe, niebare kwe ietre.

Jesu müre ketadi, niebare käne kwe

(Mateo 16.21-28; Lucas 9.22-27)

31 Ye känti mentokwäre Jesu nikani dirire nitre ja töitikaka benye angwane, nikani niere:

Nitre unbre ji dokwäte, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre, käkwe ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne mikadi ja tare nike kri amne trö kwitadi kwetre tie, käkwe ti müre ketadi, akwa köbömäkäre angwane, ti rükadita nire, niebare kwe ietre.

32 Kukwe ne rakadrekä ño Jesubtä, erere niebare metre ta kwe nitre ja töitikaka benye. Abtä Pedrokwe Jesu käräbare, nikani kaibe ben mentokwäre, bti nikani mäträre btä. **33** Abtä Jesu nikwitaninte, käkwe nitre ja töitikaka ben mikaninta ñäräre, bti ñäkäbare krörö kwe Pedroye:

Satana, nän mento tibtä nete. Tikwe ja mikadre ngite Ngöbö rüere, abkokäre ma kite ñäke kore tie ñan ñan. Ni kä nebtä ie jändrän tuen dbe abko erere tä tuen mae, aisete makwe ñan ñäkä kore tie, niebare Jesukwe Pedroye.

34 Bti Jesukwe nitre ja töitikaka ben btä ni mda mda nämane yete, ye käräbare, bti niebare kwe ietre:

Nire nire tö ja töi mikai kwatibe nänkrä tibe, ni ye abko tö dreye jakrä abko raba käikwitekä jabti amne ja kwata raba ruentari tare ñakare ie nünakäre tikrä abko jata ti jiebti, **35** ñobtä ñan angwane nire nire tö ja kwata ngibiai jen jakrä abko krütadi kärekäre, erere rabadi kärekäre Ngöbö okwä bäre mento akwa, nire nire krütadi ti dokwäre amne kukwe kuin Ngöbökwe tibtä ye dokwäre abko rabadi dianintari nünakäre kärekäre Ngöböbe.

36 Ye abko, ni rabadre jändrän jökrä bkäne kabre kä nebtä, akwa ni krütadre angwane nikwe ñan nünandre mda Ngöböbe, ne ütiäre abko dre rükadre nie. **37** Erere arato, nikwe nünandre kärekäre, ye abko ni ñan raba kökö jire chi jakrä, ñobtä ñan angwane jändrän ñakare jire abko ni rabadre bien Ngöböye nüna kärekäre ben ye ütiäre. **38** Ne aisete, nire nire käta ti rükente amne kukwe dirita tikwe ne rükente nitre tödekaka ñakare Ngöböbti käta kukwe kämekäme nuene ye ngwärekri, ni ye abko ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatadita angwane, tikwe ni ye rükandite arato. Ti jatadita angwane ti jatadita ti Rün di kri bä nuärebti, erere arato angele deme Ngöbökwe bä nuärebti, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye btä ni mda mda nämane yete yeye.

9 **1** Yebti Jesukwe niebare mda:

Mun tä nete ne ruäre ngämi krüte, känenkri Ngöböta gobrane ño ja dibti ni kwe ngätäite, ye abko munkwe tuadi ja okwä jenbti abko ti tö nibi niei metre munye. Abko kore se, niebare Jesukwe ni jökrä nämane yete yeye.

Jesu bä nikwitani

(Mateo 17.1-13; Lucas 9.28-36)

2 Yebti kä nikani köbö ti ta mda angwane, Jesukwe Pedro, Santiago amne Juan aibe ngwiani jabe abko ben nikani ngitio bäri mente käin yebti. Niaratre nämanena ngitio yebti käin angwane, Jesu bä nikwitani bä jene niaratre okwäbti, **3** Angwane dän Jesubtä namani trä ngitiekä jökrä ngrabare, namani ngwen bürere. Ni ñakare jire iti kä raba dän bätete ngwen bürere dikaro erere dän bä namani Jesubtä. **4** Ye btäräbe Elías btä Moisés namani gökökä yete blite Jesube, btä okwä namani.

5 Pedrokwe niebare Jesuye:

Ti Dänkien, nunta nete abko käi nibi nuäre tibtä, aisete ma tö ne ngwane nunkwe ju mikadi kiakia komä munkrä: kwati makrä, kwati Moisékrä amne kwati Elíakrä, niebare Pedrokwe.

6 Pedro abko käkwe ñäkäbare kore, ñobtä ñan angwane nitre ja töitikaka Jesube abko namani nekwetekä, aisete ño niedre kwetre abko ñan namani nüke gare ietre. Abtä Pedro namani ñäke kore. **7** Ye btäräbe müta jatani jüben niaratrebti angwane, müta yete abko ni kukwei jarabare krörö ietre:

Ni ne abko ti Odei tare kri tikwe. Niara kukwei nua munkwe abko ni kukwei namani kore mütate. **8** Ye btäräbe nitre ja töitikaka käkwe nikrabareta ja bäre angwane, ni mda ñakare amne Jesu aibe nämane kaibe, btä okwä namani.

9 Yebti Jesu nikaninta niaratrebe ngitiobtä motokwäre angwane, Jesukwe niebare ietre:

Ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne ngämi krüte, bti nüketa nire, ye känenkri kukwe turi munkwe ngitiobti käin sete, ye munkwe ñan nie jire chi ni mda mdaye.

Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

10 Ja rükadreta nire niebare Jesukwe, ye niaratre käkwe ngibiabare tiebe, akwa ye abko dre niebare Jesukwe abko ñan nükani gare ni nimä ja töitikaka benye, aisete namani ngwentari jirekäbe jae kwärikwäri. **11** Abtä niaratre käkwe niebare mda ie:

¿Ma krütadi bti rükadita nire mata niere ne ngwane, ñobtä abko Elías rükadre bäri Ni Dianinkä Ngöbökwe käne kukwe ükatekäre biare kräke Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre käta niere? niebare kwetre Jesuye.

12 Amne Jesukwe niebare mda ietre:

Elías rükadre käne ye abra era bkänä. Erere arato, niara rükadre Ni Dianinkä Ngöbökwe käne, käkwe jändrän jökrä ükadrete kuin metre. Akwa ti tö kukwe mda ngwiaintari munye: ¿Ñobtä ti, Ni Kä Nebtä Ngobo, ja tare nikadi kri amne ti mikadi ngwarbe ni mdakwe abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä? Yebtä töbika munkwe. **13** Akwa Elías abko nükanina,[i] akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre, ie niara ñan nükani gare, aisete tö namani dre dre nuein btä, erere nuenbare kwetre amne mrä müre ketani kwetre, nämane tikani Ngöbö Kukweibtä abko erere namani bare jökrä btä.

Jesukwe üai käme juanintari ngäbäkrebtä

(Mateo 17.14-21; Lucas 9.37-43)

14 Jesu jatani nüketa möta nitre ja töitikaka nimä ben angwane, nitre ja töitikaka ben ni ökän namani abko ben Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nämane ruäre abko nämane ja kwete amne, ni mda mda nämane kwati, btä Jesu nükaninta. **15** Jesu nükaninta, ye ni nämane kwati käkwe gani angwane, töi ñan namani krütare, kä nikani betekä jökrä köbö ngwentari Jesuye. **16** Jesukwe niebare mda ietre:

¿Drebtä munta ja kwete nete? niebare kwe ietre.

17-18 Jötrö ngwarbe ni nämane kwati, ye ngätäite ni nämane iti käkwe niebare Jesuye:

Dirikä, üai kämenta jadenkä ngäbäkrebtä tikän abko kisete kukwe ngitie ñakare. Tä niken mdente erere, ye känti tä neketete üai käme yeye, tä kaenkä käinta bti tä kite temen, tä nikrenkä jökrä ngrabare, däbe tä nebe betekä kadate angwane, tä nebe tu ukwe jökrä jabtä. Mden abko makwe mikadreta kuinta tikrä, abkokäre ti ki ngwena mae yere. Akwa nitre ja töitikaka mabe aibe tä nete, ie tikwe üai käme juantarimna ngäbäkrebtä jakrä, akwa ñan niki mento ietre, niebare kwe Jesuye.

---

[i] **9.13** *Elías abko nükanina.* Jesu nämane blite Elíabtä angwane, nämane blite Juan Bautistabtä era metre. Ñäke Mateo 17.12,13 yebtä.

19 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

¡Aingwaree, ti moto iko munbtä! Munta tödeke ñakare dikaro Ngöböbti ye. ¿Ti rabadi kä nuäi mda munbe amarebti ye? niebare Jesukwe.

Ye btäräbe Jesukwe niebare mda:

Ngäbäkre ye ngwen tie, niebare kwe.

20 Erere ngäbäkre ye jänikani Jesuye, jänikani nebe ken angwane, Jesu jatabare üai käme käkwe kä ötanintbe ngäbäkre yebti, nikani ngitiekä temen, namani ja den ngwarbe jabti tata nekwäre, sekwäre, nekwäre, sekwäre. Däbe namani betekä kadate. **21-22** Ye ngwane Jesukwe niebare ngäbäkre ye rünye:

¿Kä kobera üai käme nikani jadenkä kore ngäbäkre nebtä? niebare kwe rünye.

Niarakwe niebare mda Jesuye:

Nämane chi angwane, üai käme nikani jadenkä btä tikän yere, abko täbe känime. Üai käme töta nebe müre ketai, käta kite ñukwäte, tä kite ñöte tikän, aisete ma di tärä mikakräta kuinta tikrä, ne ngwane nun ngwen ruen bobre jae. Nun die mike. Üai käme juentari mento btä, niebare kwe Jesuye.

23 Jesukwe niebare mda ie:

Nirekwe tödekadre kwatibe tibti, kräke jändrän jökrä nuäre nuene. ¿Se ñobtä abko ti di tärä üai käme juantarikrä mata ngwentari tie yere? niebare kore Jesukwe ie.

24 Abtä ngäbäkre rünkwe ñäkäbare jume ja dibti krörö mda Jesuye:

Tita tödeke mabti, akwa mtare ti tö nibi tödekai bäri kwatibe mabti, yebtä ti die mika makwe, niebare kwe Jesuye.

25 Ye btäräbe ni jatani nüke ja ükekrö bäri kabre mda, namani tuen Jesuye. Abtä jötrö ñäkäbare krörö kwe üai kämeye:

Üai käme, ma ngäbäkre ne kukwe ötaka amne ma ngäbäkre ne olo dikatekä, ma yeye tita niere, nän mento ngäbäkre nebtä. Ma ñan jata jadenkäta jire chi mda btä, tita niere mae, niebare Jesukwe üai kämeye.

26 Angwane üai kämenkwe ngratebare kri ngäbäkre yebtä, bti kä ötanintbe bti kwe bobuta, nikani ngitiekä temen angwane, üai käme nikani mento. Ngäbäkre abko namani kwekbe temen ngwäkäre kwrere ni kwati ye okwäbti. Abtä namanintre niere: ¡Aiteeje! Ngäbäkre krüta tare yera, ni kwati namani niere kore. **27** Akwa Jesu nikani, käkwe ngäbäkre ye kani küdebti, bti ganinkrö krö kwe. Ngäbäkre ye nükaninbe dikekäta krö. Namani kuin jökrä abko nakaninkä kore.

28 Yebti Jesu namaninta kaibe gwi nitre ja töitikaka benbe angwane, niebare mda kwetre Jesuye:

Nunkwe üai käme junintari mento, ¿ye ñobtä ñan niki mento nunye ruen? niebare kwetre ie.

29 Jesukwe niebare mda ietre:

Munkwe blitadre Ngöböbe btä ja bäindre Ngöbökrä käne, aibe

köböire üai käme ye kwrere mun raba juentari mento. Ye munkwe nuni ñakare kore, mden kisete ñan niki mento munye, niebare kwe ietre.

Jesu krütadi niebare bobukäre kwe

(Mateo 17.22-23; Lucas 9.43-45)

30 Jesu btä nitre ja töitikaka ben nämane Cesarea Filipo käntita temen, nikaninta angwane nikaninta kä Galilea käntita. Akwa ni mda mdakwe ñan gadre ie tö namani, **31** ñobtä ñan angwane Jesu nämane dirire krörö kaibe nitre ja töitikaka benye:

Ni mda mda abko ie ti, Ni Kä Nebtä Ngobo, ne biandi müre ketadre, akwa köbömä angwane, ti rükadita nire, niebare kwe.

32 Jesukwe dre niebare kore ñan nükani gare nitre ja töitikaka benye, akwa namani ja gaire, aisete ñan namani ngwentarita Jesuye.

Nire bäri ütiäte niebare Jesukwe

(Mateo 18.1-9; 10.42; Lucas 9.46-50; 17.1-2)

33 Abti nükaninta mda juta Capernaúmte. Namaninantre ja gwiriete angwane, Jesukwe niebare nitre ja töitikaka benye:

¿Drebtä mun täni ja kwete ji ngrabare yere? niebare Jesukwe ietre.

34 Namanintre kwekbe jökrä, ñobtä ñan angwane niaratre ngätäite nire bäri ütiäte, abkobtä nämane näin ja kwete ji ngrabare, aisete namanintre kwekbe.

35 Drebtä namanintre ja kwete namanina gare Jesuye, aisete Jesu namani täkänintbe, käkwe niebare mda ietre:

Mun jakwe ti ken nete. Nire nire tö ja tuai bäri ütiäte kri ni mda mdakrä Ngöbö okwäbti, ye käkwe ja mika bäri bobre ni mda mdakrä amne ja mika ni sribikä ene kwrere ni mda mdakrä, niebare Jesukwe.

36 Bti Jesukwe ngäbäkre chi käräbare nüke nitre ja töitikaka ben ngätäite, bti kukwe ye bä mikakäre, ngäbäkre ye diani kisete kwe, bti niebare kwe ietre:

37 Nire nire käta ti tarere metre abko käkwe ngäbäkre ne kwrere kadre ngäbti ti käbti. Nirekwe kadre ngäbti kore, ye ngwane ñan ngäbäkre aibe kata ngäbti kwe angwane, ti kata ngäbti kwe arato. Ye kwrere arato, nire nire käkwe ti kadre ngäbti kuin abko käta Ngöbö ti juanka kaen ngäbti arato. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Nireta rüre ñakare Jesu rüere abko tä nekete Jesukri

(Lucas 9.49-50)

38 Ye ngwane Juan abko käkwe niebare mda Jesuye:

Dirikä, nunkwe ni turi iti üai käme juentari ma käbti, akwa nekete ñakare nibe, aisete ñan üai käme juandretari mda kwe ma käbti, nunkwe nini ie, niebare kwe Jesuye.

39 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Munkwe ñan ñäkä kore ie amne ñan bika kri niarabtä

munkwe, ñobtä ñan angwane nirekwe sribi kri ñan tuabare nuendre ti käbti, yebti ñan tä näin ñäke blo ti rüere, akwa tä blite kuin tibtä. ¿Se ñobtä abko, munkwe ñan üai käme juantarimna mda ti käbti ie yere? **40** Ni ja rüere ñakare nibe, ye abko tä nekete nibe, aisete munkwe ñan ñäkä ie.

41 Jesukwe niebare:

Munta ti mike täte, abtä nirekwe ñö aibe biandre chi tomnane munye, akwa ni ñö bianka munye tä nekete nibe, ni yeye Ngöbökwe sribi kuin ye ütiä biandi abko ti tö nibi niei metre munye. **42** Akwa nire nire käta ja mike bobre Ngöböbtä ngäbäkre ne kwrere, ye nirekwe ngwiandreta ti käikwitekä jabti, känti rabadre kukwe nuene bäri käme mda, ni ye abko Ngöbökwe mikadi ja tare nike krübäte kä nakebtä. Mden kisete, ni ye ngämi ni tödekaka tibti ngwen ti käikwitekä jabti, känenkri jä oto kri doboko nura ukwakrä ye mäkädre ngärä, bti kitadre mrente nguse känti müre reketadre abko rabadre bäri kuin kräke. Ye kwrere ni ye ñan rabadre ni tödekaka tibti ngwen ti käikwitekä jabti aisete.

43 Ye kwrere mun kise mden köböite makwe ja mika ngite Ngöbö rüere ne ngwane, munkwe ja kise ye tikaka ta abko bäri rabadre kuin, ñobtä ñan angwane munkwe nünandre deme kise otore kwärä rikakäre nüne Ngöböbe kä käinbti abko bäri kuin angwane, ñan mun kise krobu ngöi jökrä ben mun rikadre ja tare nike kärekäre ñukwä jutra nötöte ñakare köbö kwatirekwatire ye te. **44** [Kä nakebtä, yete jändrän jökrä tä niken ngwarbe amne nginta kwete kärekäre. Ye kwrere abko ñukwä jutra ngitiekä käre, ni käme Ngöbö ngwärekri mikakäre ja tare nike kärekäre.][j]

45 Erere arato, mun ngoto mdenkri, köböite mun raba ja mike ngite, ne ngwane munkwe tikaka ta jae abko bäri rabadre kuin, ñobtä ñan angwane mun ngoto kwäräbe akwa mun rabadre nüne metre Ngöbökrä abtä munkwe nünandre kärekäre ben, ye abko rabadre bäri kuin munkrä amne, ñan mun ngoto krobu ben ngöi Ngöbökwe mun kitadre kä ja tare nikakrä känti. **46** [Kä nakebtä yete jändrän jökrä tä niken ngwarbe amne nginta kwete kärekäre. Ye kwrere abko, ñukwä jutra ngitiekä käre, ni käme Ngöbö ngwärekri mikakäre ja tare nike kärekäre.][k]

47 Erere arato, mun okwä köböite mun raba ja mike ngite Ngöbö rüere, ne ngwane munkwe ja okwä ye diante kwati mento, bti munkwe kitaka mobe

[j] **9.44** Kukweta tikani corcheta ngätäite abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuin btä.

[k] **9.46** Kukweta tikani corcheta ngätäite abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuin btä.

arato, ñobtä ñan angwane Ngöböta gobrane, ye känti mun okwä kwatibe ben mun rikadre nüne kärekäre ben, ye abko rabadre bäri kuin munkrä amne, ñan mun okwä kubu ben ngöi mun kitadre kä ja tare nikakrä känti. **48** Kä nakebtä yete jändrän jökrä tä niken ngwarbe amne nginta kwete kärekäre. Ye kwrere abko, ñukwä jutra ngitiekä käre, ni käme Ngöbö ngwärekri mikakäre ja tare nike kärekäre.

49 Jändrän kukwadre Ngöböye, btä mren mikata mikakäre bänänte, ye kwrere abko munkwe ja tare nikadi mun mikakäre metre. **50** Mdakäre abko, mren abra kuin jändrän jökrä mikakrä bänänte, akwa mren bänän riadrekä, ye ngwane ñan bänän rabadreta kuin mda. Ye kwrere munta bike kri jabtä kwärikwäri angwane, mun ñan raba sribi nuene Ngöbökrä, aisete mun rabadre ngwarbe mren bänän riadrekä kwrere. Mden kisete munkwe ti mikadi täte metre, ye köböire mun rabadi nüne jäme jabe kwärikwäri. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Meri tuadremetre ya, ñakare ya

(Mateo. 19.1-12; Lucas 16.18)

10 **1** Jesu nämane Capernaúm, nikani mda nitre ja töitikaka benbe kä Judeate. Arato nikani Ñö Jordánbtä kä driri. Ye känti ni nükaninta ja ükekröta kwati Jesubtä abko, ie Jesu nämanena dirire ño, erere nikani dirireta ietre. **2** Ye ngwane, nitre bariseo nükani ruäre abko tö namani ja gain Jesube niara kitakäre ngite, käkwe niebare ie:

¿Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta dre niere abko nikwe mikadre täte ya? ¿Ni gure käkwe ja tuametreta, ye abko dbe ya ño niere nunye? niebare kwetre Jesuye.

3 Jesukwe niebare mda ietre:

¿Ni gure käkwe ja tuametreta, ye nuemna Moisékwe munye ya ño arato? niebare kwe ietre.

4 Niaratrekwe niebare mda Jesuye:

Ni gure käkwe ja tuadremetre abko dbe niebare Moisékwe, akwa nita ja tuemetre abko tikadre täräbtä biandre meriye, niebare Moisékwe, niebare kore nitre bariseokwe ie.

5 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Mun dokwä ribi ribi Ngöbökrä. Ye mdenbtä ni gure käkwe ja tuadremetre abko Ngöbökwe tikamna täräbtä Moiséye munkrä yere. **6** Akwa Ngöbökwe kä dätebare kena btä abko tikamna krörö kwe täräbtä Moiséye arato:

> Ngöbökwe ni brare btä ni merire dätebare.
> **7** Ne aisete ni brare käkwe ja mikadre gure angwane, rikadre nüne jenena rünbtä amne meyebtä mento merire kwebe.
> **8** Angwane ni nibu ye abko rabadi ni itibe kwrere,

Génesis 2.24

abko tikamna kore kwe täräbtä Moiséye. Ye kwrere ni nibu ye ñan rabadi ni nibu kwrere mda, akwa rabadi ni itibe kwrere. **9** Ye mden kisete, Ngöbökwe ni mikani ni itibe kwrere, ye ni ñan rabadre denkä jire chi jene jene mentokwäre, aisete ni brare käkwe ñan meri tuadremetre. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre bariseoye.

10 Yebti Jesu namanina gwi angwane, kukwe ngwianintari nitre bariseokwe, ye arabe nitre ja töitikaka ben nikani ngwentarita ie. **11** Abtä Jesukwe niebare nitre ja töitikaka benye mda:

Ni brare käkwe merire kwe tuadremetre, bti meri mdara jire ben ja mikadre gure kwe, ni ye käkwe ja mikadre ngite merire käne rüere. **12** Ye erere arato, ni merire käkwe brare käne kwe tuadremetre, bti rabadre brare mdabe, meri ye abko käkwe ja mikadre ngite brare käne rüere. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Jesukwe ja di biani ngäbäkre kiakiaye

(Mateo 19.13-15; Lucas 18.15-17)

13 Yebti ngäbäkre jänikani mräkäkwe Jesuye abko bti Jesukwe kise mikadre ja di biankäre ietre. Akwa nitre ja töitikaka Jesube namani ñäke ngäbäkre mräkäye. **14** Ye gani Jesukwe angwane, namani romon nitre ja töitikaka benkrä, käkwe niebare mda ietre:

Ngäbäkre ye tuemetre kite tie. Munkwe ñan ji öta käne, ñobtä ñan angwane nire nire käta ja mike bobre Ngöböbtä ngäbäkre ne kwrerekwrere, ni yebti abko Ngöböta gobrane, aisete munkwe ñan ji öta käne. **15** Nire nire ñan tä ja mike bobre Ngöböbtä ngäbäkre chi kwrerekwrere, ni yebti Ngöbökwe ñan gobrandi amne ñan nünandi kärekäre Ngöböbe kwe abko ti tö niei metre munye. Abko kore se, niebare Jesukwe.

16 Bti Jesukwe ngäbäkre diani kisete, kise mikani dokwäbti kwe, bti ja di käräbare kräke kwe Ngöböye.

Ni jändrän bkänkä kabre käkwe blitabare Jesube

(Mateo 19.16-30; Lucas 18.18-30)

17 Yebti Jesu jatani nikenta mda angwane, ni jatani iti betekä, nükani ngitiekä ngukudokwäbti temen ngwärekri, käkwe niebare ie:

Dirikä kuin, ¿tikwe dre nuendre abko ütiäre ti rabadre nüne kärekäre Ngöböbe? niebare kwe Jesuye.

18 Jesukwe niebare mda ie:

Ngöbö aibe kuin, yebti ni mda ñakare jire kuin. ¿Ye ñobtä abko mata ti kuin niere tie ye? niebare Jesukwe ie.

19 Bti Jesukwe niebareta ie:

Ma tö nünai kärekäre Ngöböbe angwane, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye garera mae abko erere makwe mika täte abko krörö:

> Makwe ñan ni mda kämika.
> Ma gure, makwe ñan ja mika gure bati bati ni mda mdabe.

Makwe ñan go.
Makwe ñan blita ngwarbe
ni mda mda rüere
kitakäre ngite.
Makwe ñan ni ngöka
jändrän diankakäre kän.
Erere arato, ma rün amne
ma meye mika ütiäte jae.
Exodo 20.12-16;
Deuteronomio 5.16-20

Ye abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye nuendre nie kore, erere makwe mikadre täte jökrä, niebare kwe ie.

20 Ni yekwe niebare mda Jesuye:

Dirikä, makwe kukwe nini, ye ti nämane bati ngäbäkrere angwane, ti nikani mike täte jökrä abti kä nüke tie mtare, niebare kwe ie.

21 Niara namani ruentari tare kri Jesuye, käkwe mikani ñäräre, bti niebare kwe ie:

Jändrän tä keteti nuendre mae. Jändrän tä makwe ye erere nän rürümoine jökrä, bti makwe ngwian ye dräi ni bobre bobrebti angwane, ma rabadi jändrän ütiäte kri bkäne kabre kä käinbti sete. Makwe jändrän rürümoin ünän jökrä kore, bti ma jata ti jiebti. Abko kore se, niebare Jesukwe ie.

22 Yebtä ni ye moto namani ulire Jesu kukwei nuare, ñobtä ñan angwane niara abko jändrän bkäne kabre krübäte, aisete moto nötaninte jändrän kwekwe ye jiebti amne moto namani ulire, ben nikaninta.

23 Nikaninta angwane, Jesukwe nitre ja töitikaka ben mikani ñäräre, bti niebare kwe ietre:

Ni jändrän bkänkä krikri ye käkwe ja mikadre bobre Ngöböbtä, Ngöbökwe gobrandre bti abko tare krübäte kräke, niebare kwe.

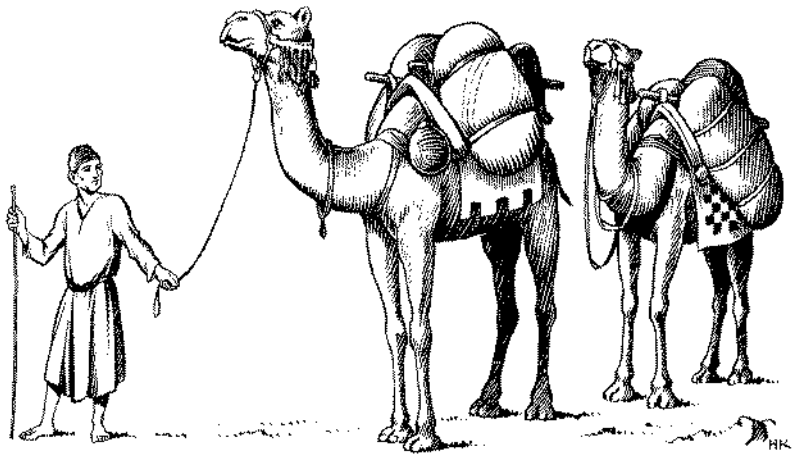
24 Kukwe niebare Jesukwe, yebtä nitre ja töitikaka ben namani töbike kri, ñobtä ñan angwane ni jändrän bkänkä kri nämane nüne metre Ngöbö ngwärekri, nämane nütüre. Ye aisete Jesukwe niebareta mda ietre:

Ti mräkä tikwe, ni ye btä Ngöböta gobrane, yebe ketetibe tare krübäte ni jändrän bkänkä krikri neme ketetibe. **25** Aku okwä chi, yete ta kameo krikri ye ara rikadre nuäre, akwa nitre jändrän bkänkä kri ye käkwe ja mikadre bobre Ngöböbtä, Ngöbökwe gobrandre bti, ye abko bäri tare kräke.

26 Kukwe yebtä bäri nitre ja töitikaka Jesube ñan töi namani krütare mda, käkwe niebare:

¿Ni jändrän bkäne kri ñan rabadre dianintari nini makwe, se nire abko rabadi dianintari amarebti se? namanintre niere jae kwärikwäri.[l]

[l] **10.26** Jesu näire abko ni ngwian bkäne kri abko nämane ngwian bkäne, ñobtä ñan angwane Ngöbö nämane ja di bien ietre, aisete bäri Ngöbö kukwe muko, aisete rabadre dianintari käne, nitre israelita nämane nütüre, aisete nitre ja töitikaka Jesube abko ñan töi namani krütare Jesu kukweibtä.

Kameo abko bä kore (Marcos 10.25)

27 Abtä Jesukwe mikani ñäräre, bti niebareta kwe ietre:

Mun kä nebtä, ye kräke abko kukwe ye tare, akwa ñakare Ngöbökrä, ñobtä ñan angwane Ngöbö abko kräke jändrän ñakare tare jire chi, niebare Jesukwe.

28 Jötrö ngwarbe Pedrokwe niebare mda ie:

Nunkwe jändrän jökrä mikaninte, bti nunta näin ma jiebti, ¿se abko Ngöbökwe dre biandi ütiäre nunye? niebare kwe Jesuye:

29 Jesukwe niebare mda ie:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Nänbtä ti jiebti amne Ngöbö kukwe kuin kabtä ngäbti, nire nire käkwe ju mikaninte o etbakantre o ngwai mikaninte kwe, erere arato meye o rün o ngäbriänkä o kä kwe erere mikaninte jökrä kwe nänbtä ti jiebti, nitre ye abko, ie Ngöbökwe jändrän biandi gre ketarike rike bäri mda amne Ngöbökwe mikadi nüne kärekäre jabe arato.

30 Nitre ye tä nüne kä nebtä angwane abko ie Ngöbökwe jändrän biandi gre ketarike rike bäri mda abko krörö: Rabadi ju bkäne bäri kabre mda. Erere arato, etba btä ngwai rabadi bäri mda kwe. Arato meye, ngäbriänkä rabadi kwati kwe. Arato kä sribikrä biandi bäri kabre kwe ie. Arato ja tare nikadi kwe tikrä, akwa kä jatadi mrä angwane, nünandi kärekäre Ngöböbe kä käinbti kwe. **31** Akwa ni kwati tuen bäri ütiäte ütiäte kä ne ngwane, ye abko rabadi ütiäte ñakare Ngöbö ngwärekri; akwa ni kwati tuen ngwarbe, ütiäte ñakare kä ne ngwane, ye abko rabadi bäri ütiäte Ngöbö ngwärekri sete. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Jesu müre ketadi abko niebare bämäkäre kwe

(Mateo 20.17-19; Lucas 18.31-34)

32 Abti Jesu nämane näin juta Jerusalén kukwäre angwane,

nikani bä mente nitre ja töitikaka ben käne. Angwane nitre ja töitikaka ben ñan töi namani krütare Jesubtä angwane, ni mda mda nämane näin jiebti köre, abkobtä kä jürä namani. Te Jesukwe nitre ja töitikaka ben ni jätäbti nibu käräbareta mda kaibe mento, bti dre dre rakadikä btä abko nikani niere jökrä ietre krörö:

33 Mtare nita näin Jerusalén kukwäre. Ni näin nebe Jerusalén ye känti ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne kitadi ngise nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkienye amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre yeye. Niaratre ye abko käkwe ti kitadi ngise müre ketadre amne, nitre romanobo ñakare israelitare abko ie ti kitadi ngise. **34** Niaratre käkwe ti mikadi yakrä kri jae, käli kitadi tibtä kwetre amne ti kwata metadi krübäte kwetre. Yebti ti müre ketadi kwetre, akwa köbömäkäre angwane, ti rükadita nire. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Santiago btä Juan tö namani rabai gobrane siba Jesube

(Mateo 20.20-28)

35 Yebti Zebedeo ngäbriänkä nibu Santiago btä Juan namani bike kri, käkwe krötabare Jesu ken, bti niebare kwetre ie:

Dirikä, nun tö jändrän ribei mae abko erere makwe nuendre, ie nun tö nibi abko nun ki kärere mae, niebare kwetre Jesuye.

36 Jesukwe niebare mda ietre:

¿Dre nuendre tikwe munkrä, ie mun tö nibi amarebti yere? niebare kwe ietre.

37 Niaratrekwe niebare mda Jesuye:

Ma rabadi gobrane kri ja di jenbti ni jökrä ngwärekri, ye ngwane makwe nun mika bäri ütiäte, käkwe nun mika täkänintbe iti ja küde ruenkri amne iti ja küde ngeberekri abko nun tö ribei mae, niebare kwetre ie.

38 Abtä Jesukwe niebare mda Zebedeo ngobo nibu yeye:

¡Jo! Munta kukwe tare krübäte ribere tie gare ñakare jire chi munye. ¿Tikwe ja tare nikadi kri krübäte, ye kwrere munta biare ja tare nike siba ya? niebare kwe ietre.

39 ¡Jänri! niebare kwetre Jesuye.

Jesukwe niebare mda ietre:

Munkwe ja tare nikadi kri ti kwrere arato, **40** akwa nire rabadre täkänintbe ti küde ruenkri amne nire rabadre ti küde ngeberekri, ye abko ñan tä ti kisete, akwa tä Ngöbö kisete. Ye aisete nire nire kräke kä ye tä ükaninte ti Rünkwe abko erere ie biandi kwe, aisete ti ñan raba bien munye. Abko kore se, niebare Jesukwe Santiagoye btä Juanye.

41 Jesu nämane blite kore, ye ni mda mda ja töitikaka Jesube käkwe kukwe ye gani angwane, moto namani romon Santiagokrä btä Juankrä. **42** Abtä Jesukwe käräbare, bti nikani niere ietre:

Nitre ñakare israelitare käta gobrane angwane, tätre kukwe miketbe tare ni mda mda

mikakäre ja ngoto täni. Erere arato, nitre ütiäte krikri ñakare israelitare abko ni mda mdakwe mikadre ütiäte jae, abkokäre tätre bike krikri, ye abko gare kuin munye. **43** Akwa mun ja töitikaka tibe, ye ngätäite abko ñan rabadre bare jire chi kore, aisete mun ngätäite abko kukwe rabadre bä jene abko krörö: Nire nire tö rabai bäri ütiäte kri mun ngätäite ye abko käkwe sribidre ni bobre kwrere ni mda mdakrä **44** amne, nire nire mun ngätäite tö rabai bäri käne jändrän jökräbtä, ni ye abko rabadre ni klabore kwrere ni mda mdakrä. **45** Munkwe nünandre kore, ñobtä ñan angwane ti, Ni Kä Nebtä Ngobo ñan jatani ni mda mda mikakäre sribire jakrä, akwa ti jatani sribikäre ni mda mdakrä amne ti jatani ja mike müre ketadre ni kwati kökatarikäre Ngöbökrä. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Ni okwä kä drünente abko Jesukwe mikaninta kuinta

(Mateo 20.29-34; Lucas 18.35-43)

46 Yebti Jesu nükani juta Jericóte nitre ja töitikaka benbe, nikani ta angwane, ni mda mda nikani kwati jiebti arato nitre ja töitikaka benbe. Niara abko nämane näin käne angwane, ni nämane iti abko kädian nämane Bartimeo (ne abko Timeo ngobo nieta) abko okwä kä drünente, aisete nämane täkänintbe jibtä ngwian kärere jakrä. **47** Jesu Nazarebo jatani ta gani kwe angwane, namani ngrente ja dibti krörö jite yete Jesuye:

¡Jesu, jrei David tukwe mräkä, ti ngwen ruentari tare jae! namani niere jite.

48 Ni kwati namani kada ketamna ie akwa, niara namani ngwänenkä bäri krikri mda, kä namani niere:

¡Jrei David tukwe mräkä, ti ngwen ruentari tare jae! namani niere bäri mda kore.

49 Abtä Jesu namani nünaninkä käkwe niebare:

Ni ye kärere munkwe, niebare kwe.

Erere ni mdakwe niebare ni okwä kä ikote yeye:

Jesuta ma kärere, aisete kä ngwen nuäre jabtä. Näin krö. Brän jötrö känti, niebare kwetre ie.

50 Ye btäräbe, ni okwä kä drünente ye käkwe ja täkäninte käinta, tö namani näin jötrö, aisete dän nga ötati kitani temen kwe, bti nikani nebe Jesu ken. **51** Angwane Jesukwe niebare ie:

Tikwe dre nuendre makrä, ie ma tö nibi, niebare kwe ie.

Ni ye käkwe niebare mda Jesuye:

Ti Dänkien, kä rabadre tuen tie, ie ti tö nibi, niebare kwe.

52 Jesukwe niebare mda ie:

Ma nibi tödeke kwatibe Ngöböbti, ye köböire ma okwä nibirate kuin, aisete nänta, niebare Jesukwe ie.

Ye btäräbe kä namani tuen kuin jökrä ie, bti nikani siba Jesube.

Jesu nikani nebe Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

11 **1** Bti Jesu btä nitre ja töitikaka ben nükanina ja ken Jerusalén angwane, ni namani juta Betania amne juta Betfagé känti Ngitio Olibobtä. Ye känti, Jesukwe nitre ja töitikaka ben juani nibu, **2** käkwe niebare ietre:

Juta tuen känime ni ngware ta. Se känti mun nän. Mun raba yete angwane, buro ngäbäli näkwita ngämi kwan mäkäninte munye, ye tikate munkwe, bti mun jata ngwena tie. **3** Akwa

Jesuta nüke juta Jerusalénte (Marcos 11.1-11)

¿Ñobtä munta tikete? nie munye angwane, munkwe nie krörö ietre: Ni Dänkien tö nibi ie, aisete nun bike niken ngwena, akwa gwängwarbe juandita kwe munkrä, munkwe nie kore, niebare Jesukwe ietre.

4 Erere nikanintre angwane, buro nämane mäkäninte jukwebtä jite, btä namanintre abko tikaninte kwetre. **5** Abtä ni ruäre nämane yete käkwe ñäkäbare krörö ietre:

¿Munta dre nuene yete amarebti yere? ¿Nirekwe buro ye tikatemna munye, amarebti munta tikete yere? niebare kwetre ietre.

6 Jesukwe ño niemnabare ietre, erere niebare kwetre, aisete buro tuanimetre ngwiandre ietre. **7** Nikanintre buro ngwena, nükani nebe Jesu känti angwane, dän jakwe mikani ötati buro ngäbäli ye tröbti kwetre ja täkräre Jesuye, bti Jesu nakwani buro yebti, bti nikani mda Jerusalén. **8** Ye ngwane ni kwati namani Jesu ngibiare jite, käkwe dän jakwe metaninte ji ngrabare temen dikakakrä Jesuye. Ni ruäre abko käkwe kriküde tikaninkä Jerusalén bäre temen abko namani mike ji ngrabare temen dikakakrä Jesuye kakäre ngäbti jrei kwrere. **9** Angwane nitre nämane näin ruäre Jesu känenkri amne ruäre abko nämane näin Jesu jiebti, ye abko namani ngrente ja dibti, kä namani niere krörö:

¡Hosana! ¡Ari Ngöbö
käikitekä gwaire jökrä!
Ni ne kite ni Dänkien
Ngöbö käbti.
Ma ye aibe raba mikani
ütiäte.
10 Ni mräkä jrei David
nämane gobrane kira, ye
kwrere Ngöbökwe ni ne
mikadi gobrane ni
ngätäite nete.
¡Hosana! ¡Ari Ngöbö kri kä
käinbti käikitekä bäri
krikri! *Salmos 118.25-26*

abko namani ñäke kore Jesu ngäbti.

11 Jesu namani Jerusalén angwane, nikani ju blitakrä Ngöböbe känti angwane, mikani ñäräre kuin jökrä bäre ta kwe, bti kä jatanina dere, aisete nikaninta nitre ja töitikaka ni jätäbti nibu yebe nebebe juta Betania kibiakäre yete.

Jesukwe ñäkäbare higokrieye

(Mateo 21.18-19)

12 Abti jändrinane Jesu nämane Betania, nikaninta Jerusalén angwane, mrö namani ie, **13** nikrabare kwe angwane, higokrie abko kä namani tuen mobe ie se kwrere. Higokrie ye abko ngwä nämanena, namani nütüre, aisete nikani mike ñäräre btä. Namani känti angwane, higokrie ye ngwä rabadre abko käi ngämi, aisete ngwä ñakare btä angwane, kä aibe kabre btä. **14** Abtä Jesukwe ñäkäbare tare higokrie yeye:

Ma ñan ngwä raba jire mda kwetadre ni mdaye, niebare kwe higokrie yeye nitre ja töitikaka ben okwäbti.

Bti nikaninta janknu ji ngrabare Jerusalén.

Jesukwe nitre juanintari ju blitakrä Ngöböbe känti

(Mateo 21.12-17; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

15 Nükani Jerusalén angwane, nikanintre nebe ju blitakrä Ngöböbe känti. Ju bäre temen nitre nämane jändrän rürümoine[m] yete amne ruäre abko nämane jändrän kökö abko Jesukwe juanintari jökrä mento. Erere arato, nitre nämane ngwian kwite ni mda mdakrä abko kän Jesukwe mesa kwitaninkä temen se kwrere amne ütü rürümoinkä kwe ja täkrä nämane, ye abko Jesukwe kwitaninkä jökrä temen se kwrere arato. **16** Bti nire nire tö namani jändrän ngwiain ju blitakrä Ngöböbe känti, ye abko Jesu ñan namani tuemetre nüke jire chi kä ye känti, kä ngibiakäre deme Ngöbökrä.

17 Yebti Jesu nikani dirire krörö mda nitre ju blitakrä Ngöböbe dänkientre rüere, käkwe niebare:

Ngöbö Kukwei tä tikani krörö:
Ju tikwe ne abra tä blitakrä
tibe nitre nünanka kä
jökräbti kräke, *Isaías 56.7*

nieta Ngöbökwe ja Kukweibtä. Akwa mun abko tä ju blitakrä Ngöböbe ne mike nitre gokä jue kwrere. Abko kore se, niebare Jesukwe.

18 Jesu namani dirire bä jene abko namani tuen kuin ni jökräye, aisete ñan töi namani krütare Jesu kukweibtä. Ye mden kisete Jesu jürä namani nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre yebtä amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre, yebtä Jesu jürä namani arato, aisete namani ji känene jae Jesu kämikakäre. **19** Yebti kä jatani dere angwane, Jesu btä nitre ja töitikaka ben nikaninta juta Jerusalén bäre mentokwäre.

Nikwe tödekadre kwatibe Ngöböbti abko Jesukwe diribare higo kriebtä

(Mateo 21.20-22)

20 Yebti jändrinane Jesu nikaninta dekä angwane, higokrie ngwä ñakare, ye namanina nötare jökrä nükebe dobote temen. **21** Higokrie, ie Jesukwe ñäkäbare nitre ja töitikaka ben okwäbti ye nükaninta töreta Pedroye, käkwe niebare Jesuye:

¡Jo! Dirikä, higokrie ie makwe ñäkäba jändrin, ye nibira nötare jökrä nükebe dobote temen tuen, niebare kwe ie.

22 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Ngöbö di tärä jändrän jire jökrä nuenkrä, yebti munkwe tödeka kwatibe, ye ngwane mun rabadre kukwe nuene jire jökrä ti kwrere. **23** Ti bike kukwe era

---

[m] **11.15** *jändrän rürümoine.* Nitre israelita nünanka ñakare juta Jerusalén nükani Jerusalén jändrän biankäre Ngöböye angwane, ñan nükani obeja, ütü amne nbi kwekwe ngwena kukwakrä, akwa nämane kökö Jerusalén yete ju blitakrä Ngöböbe känti.

erere niere munye abko krörö: Nirekwe niedre ngitio nokoye: Ja denkä mento yete. Ma rika mrente, niedre kwe ngitio nokoye, tödekare kwärä Ngöböbti amne Ngöbö di tärä sribi ye nuendre, ye munkwe mikadre ngwarbe ñakare jae angwane, mun rabadre ñäke kore ngitioye angwane, ye erere rabadre bare munye. **24** Ne aisete, dre dre munkwe kärädre Ngöböye, erere biandi kwe munye, bti munkwe tödekadre kwatibe kore, ne ngwane Ngöbökwe biandi munye.

25 Mdakäre abko, mun rika blite Ngöböbe angwane, ni mdakwe kukwe nuenbare blo munbtä, ye töre käre munye btä mun moto romon kräke, ye ngwane kukwe ye käikwitaka jabti munkwe angwane, mun Rün kä käinbti käkwe mun ngite niara rüere ye diandrekä jire jökrä munbtä. **26** [Akwa ni mdakwe kukwe nuenbare blo munbtä, ye töre käre munye, btä mun moto romon kräke, ye munkwe ñan käikwitadrekä jabti angwane, mun Rün kä käinbti käkwe mun ngite niara rüere ye ñan diandrekä munbtä arato. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.][n]

Nire diebti Jesu nämane sribire abko ngwianintari ie

(Mateo 21.23-27; Lucas 20.1-8)

27 Yebti Jesu nikani janknu nebe Jerusalén. Nikani dikekä ju blitakrä Ngöböbe bäre temen angwane, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre btä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre, arato nitre unbre ji dokwäte käkwe krötabare Jesu ken, **28** käkwe niebare ie:

¿Nirekwe ma mikani sribi nuene kore amne nire diebti mata kukwe nuene kore nete? niebare kwetre Jesuye.

29-30 Angwane Jesukwe niebare mda ietre:

Ti bike kukwe ngwentari kwati arato munye. ¿Nirekwe Juan Bautista juani ni ngökö ñöte? ¿Ngöbökwe juani ya o ni kä nebtäkwe mikani sribire ya? Ye niere tie munkwe. Nirekwe juani, ye munkwe niedi tie ne ngwane, nire diebti tita sribi ne nuene abko tikwe niedi munye arato, niebare kwe ietre.

31 Yebtä abko nikani blite jabe kwärikwäri, kä namani niere krörö: Ngöbökwe juani nikwe niedre ie angwane, niarakwe niedre krörö mda: Ngöbökwe juani munta niere, ¿se ñobtä abko munkwe ñan kukwei mikani era jae? niedre kwe nie. **32** Akwa, ni kä nebtäkwe mikani, ni ñan rabadre niere jire chi ie, aisete nikwe ño niedre ie ruen, namanintre niere kore jae kwärikwäri.

Niaratre käkwe blitabare kore, ñobtä ñan angwane Juan abko ni Ngöbö kukwei niekä era metre ni jökrä nämane mike era. Mden kisete ni mdakwe juani niedre

[n] **11.26** Kukweta tikani corcheta ngätäite abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuin btä.

kwetre angwane, ni jökrä rabadre ja rüere ben abko jürä namani btä, aisete ño niedre kwetre ñan namani nüke gare ietre.
33 Abtä niebare krörö kwetre Jesuye:

Nirekwe Juan juani, ye gare ñakare nunye, niebare kwetre.

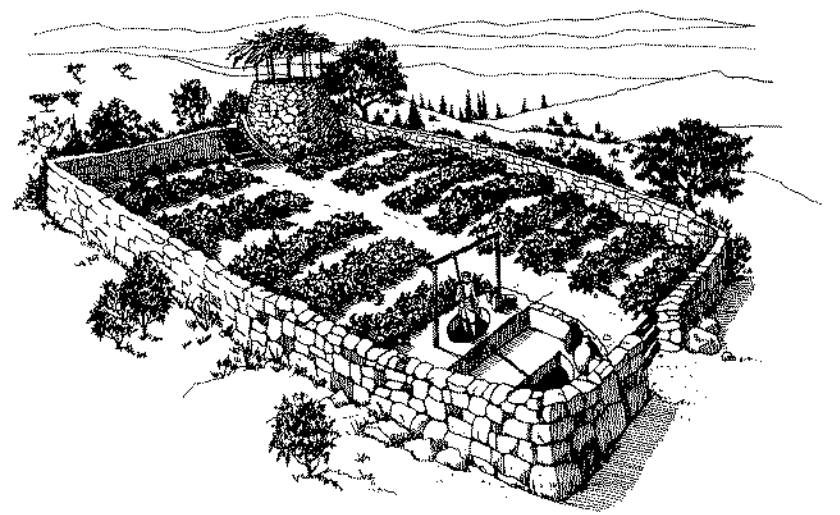
Angwane Jesukwe niebare mda ietre:

Kore ne ngwane, nirekwe ja di biani tie sribi ne nuenkäre abko tikwe ñan niedre munye arato. Abko kore se, niebare kwe ietre.

Nitre ji dokwäte, btä Jesukwe kukwe bä mikani

(Mateo 21.33-46; Lucas 20.9-19)

12 **1** Yebti Jesu nikani kukwe bä mike krörö mda ietre: Bati ni nämane iti, käkwe uba nurai nökani, bti ki mikani kwe amne kä ükaninte biare uba ñöi ngwäre kwe. Ju mikani nura ngibiabtikä kräke kwe, bti biani kwe ni mda mdaye sribikrä. Kä biani sribikrä kwe abko ütiäre uba döi biandreta ruäre ie. Yebti nikani kä mdabti. **2** Abti uba ngwä ötadre abko käi nükani angwane, sribikä käkwe uba biandreta ruäre kä bkänkäye ye abko kä bkänkä käkwe sribikä kwe juani iti tuenta jakrä. **3** Akwa ni juani kä bkänkäkwe ye nikani nebe angwane, sribikätre ubabtä ye ie neketaninte, nikani mete ja ñäte kwäräkwärä se kwrere, bti juanintarita kwetre. Nin uba döi biani jire chi kwetre kä ütiäre, bti juanintarita kise tökare kwetre. **4** Yebti kä bkänkä käkwe sribikä mdara jire juani uba tuenta ruäre jakrä akwa, ni ye neketaninte sribikäye, metani jökrä dokwäkäte kwetre, bti ñäkäbare diän kwetre ie, bti

Ni iti käkwe uba nurai nökani, ki mikani bti kwe amne kä ükaninte biare uba ñöi ngwäre kwe, bti ju mikani nura ngibiabtikä kräke kwe (Marcos 12.1-12)

nikaninta ngwarbe arato. **5** Yebti abko, kä bkänkä käkwe sribikä mdara jire juani abko müre ketani sribikätrekwe ja ñäte arato. Abtä niarakwe sribikä mda mda juani kwati mda uba döi tuen jae kä ütiäre, akwa neketaninte sribikätreye, nikani kwata mete kwäräkwärä se kwrere, ruäre abko müre ketani kwetre, akwa nin uba döi biani jire kwetre ietre.

6 Abtä mrä angwane, ni kä bkänkä, ie ni namanina itibe juandre uba döi tuen jakrä. Ye abko odei itibe tare kri kwe aibe namani ie. Namani nütüre: Ti odei ne aibe abko mikadi ütiäte sribikätrekwe, aisete ti bike juen, namani nütüre. Erere juani kwe. **7** Akwa kä bkänkä odei nikani ngitiekä rün käite angwane, sribikätre ye käkwe niebare jae kwärikwäri:

Ni se abko rabadi jändrän rünkwe bkäne jökrä, aisete ari kämike amne ni rabadi kä ne bkäne jökrä, niebare kwetre.

8 Ye erere bkänä, ni kä bkänkä odei itibe ye neketaninte sribikätreye, müre ketani kwetre, bti ngwäkä kitaninkä kä ye bäre mento kwetre. Ne ngörä.

9 ¿Ne ngwane, uba bkänkä käkwe dre nuendre sribikätre käme yebtä raba ruen munye? Niara rikadre, käkwe sribikätre ye kämikadre jökrä, bti uba grä ye biandre ni mda mdaye kwe sribikrä. Abko kore se, niebare Jesukwe.

10-11 Bti Jesukwe ja bä mikani jä kwrere amne nitre dirikä krikri abko bä mikani ju mikaka kwrere, käkwe niebare ietre:

Ngöbö Kukwei käta niere krörö gare munye, raba ruen tie:

Jä ütiäte kri ju mikakrä metre abko nitre ju mikaka käkwe kitaninkä, akwa jä ye abko ni Dänkien käkwe mikani bäri ütiäte ju mikakrä metre.

Ye abko namani tuen bäri nuäre nie,

Salmos 118.22-23

abko nieta kore Ngöbö Kukweibtä, niebare Jesukwe ietre.

12 Jesukwe kukwe bä mikani, ye abko nitre dänkien krikri btä dirikätre krikri yebtä matani tare, ñobtä ñan angwane Jesukwe niaratre bä mikani sribikätre käme ye kwrere abko gani kwetre jabtä. Abtä tö namani Jesu kitai ngite, akwa ni mda mda jürä namani btä, aisete kä mikaninkä Jesubtä yete kwetre, nikaninta mentokwäre.

Ja ütiä biandre gobranye ya, ñakare ya

(Mateo 22.15-22; Lucas 20.20-26)

13 Abti Jesukwe ñäkädre blo emperador César rüere abtä kitadre ngise, ye abko nitre dirikä krikri btä nitre dänkin krikri tö namani, abkokäre nitre bariseo btä nitre reketaka jrei Herodekri juani kwetre ja gaen Jesube. **14** Erere nikanintre, namani Jesu känti angwane, niebare kwetre ie:

Dirikä, mata kukwe era erere niere, ye gare kuin nunye. Ni

mda mda tä ño niere ma rüere diribtä kore, ye abko ñakare ütiäte makrä, ñobtä ñan angwane ñan mata blite ni mda mda moto mikakäre nuäre, akwa ji Ngöbökwe abko dirita era metre makwe, ye garera nie. ¿Akwa emperador romanobo César abko ie nunkwe ja ütiä biandre ye abko dbe ya, ñakare ya niere nunye? niebare kwetre Jesuye.

15 Akwa namanintre bike moto kuin abko ganina btätre Jesukwe. Abtä niebare mda kwe ietre:

¿Se ñobtä tikwe ja dokwä mikadre kö okwäte au, abkokäre mun kite kukwe ngwentari kore tie ye? Ngwianta munkwe, ye ngwen kunti tuadre tie, niebare Jesukwe ietre.

16 Ye erere bkänä, ngwian denario biani kwetre Jesuye angwane, Jesukwe niebare mda ietre:

¿Nire bä amne nire käi tä tikani ngwian nebtä? niebare kwe.

Niaratrekwe niebare mda:

Emperador César bä amne käi tä btä, niebare kore kwetre Jesuye.

17 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Jändrän emperadorekwe erere munkwe bian emperadoreye amne jändrän Ngöbökrä erere munkwe bian Ngöböye. Abko kore se, niebare kwe.

Ye kwrere Jesukwe ja kitani ngite ñakare Ngöbö rüere amne César rüere, akwa kukwe niebare kwe abko bäri nuäre btä bäri metre aisete, nitre bariseo btä nitre reketaka Herodekri ñan töi namani krütare Jesubtä.

Ni krütani rükadreta nire ya abko ngwianintari Jesuye

(Mateo 22.23-33; Lucas 20.27-40)

18 Yebti nitre saduseo nikani ruäre ja tuakäre Jesube. Nitre saduseo ye abko ni krütanikrütani mikadreta nire Ngöbökwe abko ñan nämane mike era, aisete jatani kukwe ngwentari Jesuye, käkwe niebare ie:

19 Dirikä, Ngöbökwe tikamna krörö täräbtä nunkrä Moiséye: Ni iti tädre gure, akwa ngäbäkre ñakare kwetre amne ni ye krütadre angwane, merire rabadre kaibe. Meri ye abko yärä-kwe diandre jae mda. Yebti ngäbäkre rabadre kwetre angwane, ngäbäkre ye abko rabadre niara etba krütani ngobo kwrere abko tikani täräbtä Moisékwe nunkrä.

20 Ne aisete bati nitre ja etbarebe nämane ni kükü. Nitre ye etba mubai käkwe ja mikani gure, akwa ngäbäkre ngämi nebe kwetre angwane, ni ye krütani. **21** Merire namani ie abko namani yärä mda yebe, akwa nin ngämi ngäbäkrei ngibiare angwane, brare krütani kän arato. Meri ye namaninta kaibe bobukäre. Namani yärä mdara jire ben, akwa nin ngämi ngäbäkrei ngibiare angwane, krütani kän arato. **22** Ye kwrere nikani nakenkä janknu ja täritäri. Abti nitre ni kükü ye krütani jökrä meri ye kisete, akwa

nin ngäbäkrei ngibiabare jire iti kwe. Abti mrä meri ye krütani abko kukwe nakaninkä kore nieta. **23** Akwa ni krütani rükadreta nire mata niere, aisete ni brare ni kükü ben meri ye namani jökrä, abti niaratre ni kükü ye rükadreta nire jökrä angwane, meri ye rabadi nire nän mukore abko niere nunye, niebare kore nitre saduseokwe Jesuye.

24 Jesukwe niebare mda ietre:

¿Ngöbö Kukwei gare ñakare munye amne Ngöbö di kri gare ñakare munye arato, aisete munta töbike ngwarbe blo kore ñan ñan? **25** Tita niere kore, ñobtä ñan angwane ni krütani-krütani rükadita nire angwane, ni merire, brare käkwe ñan ja mikadre gure, ñobtä ñan angwane niaratre abko rabadi angele kä käinbti kwrere.

26 Mdakäre abko, ni krütani-krütani rükadreta nire abko btä ti tö nibi kukwe nie munye. Kira, kri chi namani jutra ngitiekä, te Ngöbökwe blitabare Moisébe: Ti abko Ngöbö Abrahamkwe, Isaakwe amne Jacobokwe, niebare kwe Moiséye abko btä mun tärä ñäke. **27** Ye abko, Abraham, Isaac amne Jacob krütanina abti Ngöbökwe niebare kore Moiséye. Ngöbö abko ñan ni ngwäkäre Ngöböi akwa Ngöbö abko ni nire Ngöböi gare nie. Ye aisete Abraham, Isaac amne Jacob tä nüne janknu Ngöbö ngwärekri abko gare nie. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre saduseoye.

Kukwe mden bäri ütiäte mikadre täte

(Mateo 22.34-40)

28 Nitre saduseokwe kukwe ngwianintari Jesuye abko, btä Jesu nämane blite angwane, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä nükani kukwe nuen. Jesukwe kukwe kani ngäbti kuin, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä nämane iti ye okwäbti. Abtä niebare krörö kwe Jesuye:

¿Kukwe biani keta kabre Ngöbökwe Moiséye nuendre nie, ye mden abko bäri ütiäte abko nikwe mikadre täte bäri? niebare kwe Jesuye. **29** Jesukwe niebare mda ie:

Kukwe bäri ütiäte mikadre täte bäri niebare Ngöbökwe Moiséye abko nieta krörö: Mun israelita olo ketete ti kukweiye munkwe. Ni Dänkien Ngöbö abko itibe. Yebti ngöbö ñakare jire mda. **30** Amne ni Dänkien Ngöbö aibe tare ja üai ngöi jökrä, ja töi ngöi jökrä amne ja di ngö jökrä. **31** Kukwe ketebu bäri ütiäte mikadre täte abko krörö: Mata ja tarere au, ye kwrere makwe ni mda mda tare arato. Ye abko, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye nuendre nie bäri ütiäte nere. Nebti kukwe mda mda tärä nuendre, akwa ñakare bäri ütiäte, niebare Jesukwe ie.

32 Abtä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä käkwe niebare mda Jesuye:

Dirikä, mata kukwe era erere niere metre. Erere makwe kukwe

nini, ye abra era bkänä. Ngöbö abko itibe. Nebti ngöbö ñakare jire mda **33** amne niara taredre kri. Arato niarabe taredre käre ja moto kuinbti. Arato niarabe tädre käre ni töibtä köbö kwatirekwatire. Erere arato, nikwe sribidre ja di ngöi jökrä niarakrä. Mdakäre abko, nita ja tarere ño au, ye kwrere nikwe ni mda mda taredre, nini makwe, ye abra era bkänä, aisete Ngöbö ngwärekri ye bäri ütiäte jändrän kämikata kukwakrä Ngöböye ye ngwä. Erere arato, Ngöbö ngwärekri ye bäri ütiäte jändrän jökrä bianta Ngöböye ye ngwä.

34 Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä ye käkwe Jesu kukwe kani ngäbti kuin dikaro namani tuen Jesuye. Abtä niebare mda kwe ie:

Ngöbö kebera nüke gobrane mabtä, nibi tuen tie, niebare Jesukwe ie.

Yebti nitre dirikä krikri, ie nin ja nükani töre mda kukwe ngwentari mda ja gakrä Jesuye.

¿Nirekri Ni Dianinkä Ngöbökwe däredre?

(Mateo 22.41-46; Lucas 20.41-44)

35 Yebti ju blitakrä Ngöböbe ye bäre temen Jesu nämane dirire angwane, niebare kwe ni kwatiye:

Ni Dianinkä Ngöbökwe abko däredre jrei David tukwekri nieta abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre käta niere. Ye ñobtä abko munta niere kore abko ti tö ngwiaintari. **36** ¿Ye ñobtä abko Ngöbö Üai Deme köböire Davikwe "ti Dänkien" niebare Ni Dianinkä Ngöbökwe yebtä? Ni ngätäite nete ni ñakare jire iti käta "ti dänkien" niere ngäbäkre kweye, akwa David abko käkwe niebare krörö:

> Ti Dänkien Ngöbö käkwe nieba ti Dänkienye:
> Kä bäri ütiäte kri ti küde ruenkri, ne känti jakwe täke nete.
> Ye känti ma raba abti tikwe ma rüe mikadi jökrä ma ngoto täni,
>
> *Salmos 110.1*

niebare Davikwe Ni Dianinkä Ngöbökwe yebtä. **37** David ara jire käkwe ja Dänkien niebare Ni Dianinkä Ngöbökwebtä. ¿Se ñobtä abko Ni Dianinkä Ngöbökwe abko jatadre Davikri nieta munkwe se, ñobtä ñan angwane nita "Dänkien" niere ñakare jire ni mräkä bäri mrä nikrä yeye? niebare Jesukwe.

Jesukwe diribare kore, ye ni nämane kwati olote namani ngitie nuäre, aisete kä namani nuäre btä Jesu kukwei nuare.

Jesukwe ni mikani mokre Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre ngäniene

(Mateo 23.1-36; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

38 Jesu nämane dirire angwane niebare kwe:

Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre, ye ngäniene munkwe ja ngibia kuin, ñobtä ñan angwane niaratre tä dän nga ütiäte kri kite jabtä, bti ni jökrä käkwe köbö ngwiandretari käne

ietre kä jändrän rürümoinkrä ye käntita temen, ie töta nebe.
39 Erere arato, ja täkrä ni ütiäte ütiäte kräke sinagogate, känti töta nebe rabai täkänintbe amne ja täkrä ni ütiäte ütiäte kräke, känti tätre nebe täkänintbe. Erere arato, niaratre nübaita bietabtä angwane, ja täkrä ni ütiäte ütiäte kräke, känti tö täkäi temen.

40 Erere arato, meri kän brare krütani abko kän tätre ju denkä, abti tätre bike kuin, käta blite raire Ngöböbe, akwa yebtä Ngöbökwe mikadi ja tare nike krübäte, aisete munkwe ja ngibia kuin Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre ngäniene. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Meri bobre käkwe sentabo ngörä kubu biani Ngöbökrä

(Lucas 21.1-4)

41 Yebti ju blitakrä Ngöböbe bäre temen jändrän dätebare ngwian ükakrökrä nämane mikani ngwian biandre Ngöbökrä ngwäre, ye känti Jesu nikani, namani täkänintbe. Angwane ni kwati namani nüke ngwian kite jändrän ngwian ükakrökräte. Erere arato, ni ngwian bkänkä kabrekabre namani nüke kwati, namani ngwian kite kabre yete okwäbti. **42** Te batibe meri bobre kän brare krütani abko jatani, käkwe ngwian sentabo kwrere kitani kububе arato kajate Ngöbökrä Jesu okwäbti. **43** Angwane Jesukwe nitre ja töitikaka ben käräbare, bti niebare kwe mda ietre:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Meri bobre kän brare krütani se käkwe ngwian bini bäri kabre ni ngwian bkäne krikri käkwe ngwian kiti kajate Ngöbökrä se ngwä,
44 ñobtä ñan angwane niaratre käta ngwian namaninte ie aibe bien, akwa meri bobre ye abko käkwe ngwian ngörä nünankrä kwe erere bini jökrä, aisete niarakwe ngwian bini bäri kabre. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Ju blitakrä Ngöböbe juandi ngwarbe, niebare Jesukwe

(Mateo 24.1-2; Lucas 21.5-6)

13 **1** Jesu nämane ju blitakrä Ngöböbe käntita, jatani nikenta angwane ni iti ja töitikaka ben käkwe niebare ie:

¡Jo! Dirikä, ju krikri be bä nuäre nuäre janknu. Jä krikri ketani jabti jabti tuen, niebare kwe Jesuye.

2 Jesukwe niebare mda ie:

Ju kuinkuin mun okwä nibi btä, ye abko köböitira jire ju se juandi ngwarbe jire jökrä, aisete jä ketani jabti jabti se juandi jökrä temen, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Dre rakadikä kä mrä känenkri

(Mateo 24.3-28;
Lucas 21.7-24; 17.22-24)

3 Yebti Jesu nikani ju blitakrä Ngöböbe btä nakri, känti namani täkänintbe Ngitio Olibo bti käin, okwä namani ju blitakrä Ngöböbe kukwäre angwane, Pedro, Santiago, Juan btä Andrés käkwe niebare kaibe ie:

4 Ju blitakrä Ngöböbe juandi ngwarbe nini makwe, ¿ye abko rakadikä ñongwane nun tö gai? Arato kukwe ye rakadrekä ñongwane amne bä mikadi ño nunye abko makwe niedre nunye, ie nun tö nibi, niebare kwetre Jesuye.

5 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Bäri käne abko, nitre ni ngökaka ye ngäniene munkwe ja ngibia kuin, **6** ñobtä ñan angwane ni jatadi kwati ti käbti käkwe niedi krörö: Ti abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara tä nete, niedi kwetre, ye käkwe ni kwati ngökadi.

7 Mdakäre abko, munkwe kukwe krörö gadi: nitre tädi rüre jabe kwärikwäri nete sete abko gadi munkwe angwane mun ñan rekwetaka, ñobtä ñan angwane kukwe ye rakadikä kore abko erere rabadi nakenkä. Akwa ye ngwane kä mrä ngämi nüke abko raba gare munye, **8** ñobtä ñan angwane juta kwatirekwatire rabadi rüre jabe kwärikwäri amne nitre nünanka kä ketareketare te rabadi rüre jabe kwärikwäri. Erere arato, dobo rabadi nakaenkä kä ketareketare temen kwäräkwärä amne ni kwati rabadi mrö nike krübäte arato. Akwa ye ngwane abko ja tare nika jatadi krire kena kä nebtä, niebare Jesukwe.

9 Bti Jesukwe niebareta mda nitre ja töitikaka benye:

Munkwe ñan dikaka okwä kware mun rüe ngätäite, ñobtä ñan angwane nitre israelita käkwe mun kitadi ngise sinagoga yete nitre kritoboreye. Ne känti mun kwata metadi kwetre. Erere arato, jrei kri amne gobran kri ñakare israelita, ye ngwärekri mun jänäin ngite tödekabtä tibti, akwa ye ngwane abko tikwe dre dre nuenbare abko kräke kä rabadi kuin munye blitakäre tibtä nitre ye ngwärekri, abkokäre mun jänäin ngite. **10** Angwane kä ne ngämi niken ta, känenkri kukwe kuin tibtä, ye rabadi diribare ni kä jökräbtiye angwane batibe ti jatadita. **11** Akwa mun järikadi ngite nitre kritobore ngwärekri angwane, munkwe dre niedi ja kriere, yebtä munkwe ñan töbika, ñobtä ñan angwane Ngöbö Üai Deme tädi munbe. Mden kisete munkwe ño niedre, ye niarakwe mikadi gare munye, erere munkwe nie ja kriere.

12-13 Kukwe ye rakadikä kore munbtä, ñobtä ñan angwane ni kwati mätä rabadi tibtä abko mätä rabadi munbtä tödekabtä tibti arato. Aisete ni tödekaka tibti abko etba kwe käkwe kitadi ngise müre ketadre; ngäbäkre tödekaka tibti abko rün kwe käkwe kitadi ngise müre ketadre tödekabtä tibti. Erere arato, ngäbäkrekwe rün kwe kitadi ngise müre ketadre tödekabtä tibti abko rabadi nakenkä kore ja täritäri nitre tödekabtä tibti yebtä; akwa nire nire tä nüne angwane, ti ñan rükandite ni jökrä ngwärekri kwe, ni ye abko tikwe dianditari.

14 Yebti Jesukwe niebareta mda ietre:

Ti bike kukwe niere, btä munkwe töbikadre kri abko krörö: Ni iti ngwarbe käme käkwe jändrän deme Ngöbökwe mikadi ngwarbe jae, btä Ngöbö mätä jatadi tikani Danielikwe abko kä nin te rabadre abko te rabadi. Ni ye kwrere rüka mun okwäbti, ye ngwane abko mun tädre Judeate ye abko gitia mintokwäre. **15** Amne mun mden mden tädre jubti käin[o] ye abko ñan rika jändrän tuenta jire chi gwi jae amne mun gitia jirekäbe; **16** amne mun mden mden tädre sribire tirete ye abko ñan rika dän tuenta jire chi gwi jae, akwa mun gitia gwängwarbe jirekäbe. **17** Akwa meri doboko doboko amne meri kwe ngäbäkre kiakia kianbtä, ye abko bobre jakän, ñobtä ñan angwane niaratre ñan raba ngitie jötrö. **18** Akwa mun gitiadre ye abko ñan rakadrekä kä ñüre näire abko munkwe ribe Ngöböye, ñobtä ñan angwane tare näin jötrö kä ñüre näire aisete. **19** Munkwe ribe kore Ngöböye, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe kä dätebare kena angwane ni kä nebtä ngämi ja tare nike krübäte dikaro abti kä nüke mtare abko erere ja tare nikadi kri krübäte kä ye ngwane. Yebti ñan ja tare nikadreta mda ye kwrere.

20 Ye abko, Ngöbökwe ñan köbö krötadre jötrö käne ja tare nikakrä, ye ngwane ni ñan rabadre dianintari jire iti, akwa ni dianinkä jakrä Ngöbökwe abko Ngöböta tarere, aisete köbö ja tare nikakrä krötadi jötrö kwe.

21 Ne aisete, kä ye ngwane kukwe raba nakenkä kore angwane, nane ni mdakwe niedre krörö munye: ¡Ni Dianinkä Ngöbökwe abko tä nete tuen! niedi kwe, o ¡Ni Dianinkä Ngöbökwe tä sete tuen! niedre kwe, akwa munkwe ñan kukwei mika era, **22** ñobtä ñan angwane kä ye ngwane ni kwati jatadi ja bä mike Ni Dianinkä Ngöbökwe kwrere amne ni kwati jatadi ja bä mike ni Ngöbö kukwei niekä kwrere. Niaratre käkwe sribi krikri ñan tuabare nuendi kabre bätäkä ngwarbe ni mda mda ngökakäre amne rabadre ni dianinkä jen jakrä Ngöbökwe ara jire ngökö, ne ngwane ngökadre kwetre, akwa ñan rabadi ngökö. **23** Ne aisete kukwe ye ngämi nakenkä, känenkri tita mun mike mokre biare, abtä munkwe ñan dikadrekä okwä kware, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Jesukristo jatadita

(Mateo 24.29-35,42,44; Lucas 21.25-36)

24 Jesukwe niebareta ietre:

---

[o] **13.15** *tädre jubti käin.* Ju nitre israelitare abko kiare bti käin, aisete nuäre dikakrä bti ta.

Ja tare nikadi kri nini tikwe, yebti ñänä se rötadite amne kä rabadi iko jökrä. Erere arato, sö se ñan trä rabadre mda
25 amne muke käinta se abko rabadi betekä timontimon amne jändrän kä käinbti se abko rabadi grükekä arato. **26** Ye angwane, ti Ni Kä Nebtä Ngobo abko jatadi tuen ja di kri bä nuärebti mütabti kä käinbti sete abko ni jökrä käkwe tuadi.
27 Angwane tikwe angeletre juandi, käkwe ni dianinkä jen jakrä ükadikrö jökrä ketetibe. Ni dianinkä jen jakrä nünanka nindrini, kä driri, sekri, nekri abko ükadikrö jökrä kwe.

28 Bti Jesukwe niebareta mda:

Mdakäre abko, higokrie btä kukweta nakenkä ño, yebtä munkwe ja töitika abko krörö: Higo küdeta niren mräre mda amne käta nebe mräre btä arato angwane, kä töre tärä kite nüke ja ken abko munta gaen,
29 ye kwrere arato kukwe nini tikwe ye jata nakenkä jökrä mun okwäbti angwane, ti Ni Kä Nebtä Ngobo nükerate ja ken jukwebtä abko rabara gare munye. **30** Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Nitre nünanka kä nebtä ngämi krüte jökrä, ye känenkri kukwe nini tikwe ye erere rakadikä jökrä. **31** Mdakäre abko, kä käinta se btä kä temen ne abko Ngöbökwe gadikä jökrä, angwane rikadi ta, akwa ti kukwei abko rabadi kärekäre.

32 Akwa ti jatadreta köbö mdente amne ñänä okwä nuäi ti jatadreta ye abko gare ñakare jire chi ni mda mdaye, angele kä käinbti ie gare ñakare amne Ngöbö Odei ie gare ñakare arato, akwa Ngöbö ni Rün aibe ie tä gare kaibe.

33 Ye kwrere arato, ti jatadita ñongwane gare ñakare munye. Mden kisete, munkwe ja mika juto käre ti ngibiare ngäbti amne munkwe blita käre Ngöböbe,
34 ñobtä ñan angwane ti näinta, bti ti jatadita, ye abko rakadikä ño ti bike bä mike krörö munye: Ni iti jatani yäke mente kä mdabti käkwe sribikä kwekwe mikaninte ju ngibiare jakrä, bti sribi biani jene jene kwe ietre angwane, jukwe ngibiaka abko ie ju ngibiamna kuin kwe jakrä. Ni ye namani niara ngibiare ngäbti.

35 Ye kwrere abko, ti ju bkänkä kwrere käta mun mikete, aisete munkwe mokre jabti ti ngibiakäre ngäbti, ñobtä ñan angwane mun Dänkien ju bkänkä rükadita dere ya, kä ruäre ya, kä ngwen ja ken dekä ya o kä ngwenbti dekä ya, ñongwane abko gare ñakare jire chi munye. **36** Ye mden kisete, nane batibe ti jatadreta ñongwane abko, ie mun kwan jäme ngwarbe, mden känenkri munkwe ti ngibia ngäbti käre. **37** Munkwe ti ngibia ngäbti tita niere munye, ye ñan mun aibeye tita niere amne ni jökrä käkwe ti ngibiadre ngäbti abkokäre tita niere munye. Abko kore se, niebare Jesukwe.

Jesu rüe tö namani kain ngite tiebe

(Mateo 26.1-5; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

14 **1** Yebti Pascua[P] köböi namanina köböbube. Pascua köböi angwane abko bieta Te Lebadura Ñakare Bante kweta nämane Ngöbö mikakäre ütiäte nämane bämän krati angwane, ye känenkri ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre btä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre abko käkwe Jesu kadre ngite müre ketadre ño tiebe abko namanintre ngibiaretari kisere. **2** Akwa nane ni kwati krübäte nämane Jerusalén Pascua köböikrä käkwe rüdre bentre Jesu dokwäre, aisete Pascua näire ñan nuendre, niaratre namani niere.

Meri iti käkwe ñö rä bäne kekani Jesubti

(Mateo 26.6-13; Juan 12.1-8)

3 Kä ye ngwane abko, Jesu nämane Betaniate täkänintbe mesabtä mröre ni kädian nämane Simón känti. Jesu ngämi Simón ye miketa kuinta, känenkri kädian nämane lebroso arato abko känti Jesu nämane. Angwane batibe meri nükani iti ñö rä bäne ütiäte kri kädian nämane nardo ngwena jä bä ngwen kädianta alabastro dätebare boteare te. Nardo ye abko ñan nämane mritani jire ñöbe abko meri ye jatani ngwena. Meri ye abko käkwe ñö rä bäne jue tikani, bti kekani kwe Jesu dokwäbti se kwrere. **4** Yebtä ni nämane siba gwi abko ruäre moto namani romon. Abtä namani niere jae kwärikwäri: ¿Se ñobtä meri se tä ñö rä bäne ütiäte kri iente ngwarbe se? **5** Ngwian ganainta bäsi kä kwati jire näre, btä ñö rä bäne se rürümoindre, bti ni bobre bobre die mikadre bä amarebti ininte ngwarbe kwe se, namanintre niere kore jae kwärikwäri meri yebtä, bti namani ngren ngren bti.

6 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Munkwe ñan meri ne nika. ¿Se ñobtä abko mun nibi nike krübäte dikaro? Meri ne käkwe jändrän kuin nuni tikrä, **7** ñobtä ñan angwane nitre bobre bobre tädi käre mun ngätäite nete, ye abko mun tö rabadre die mikai ñongwane, erere munkwe die mikadre; akwa ti abko ñan tädi kärekäre munbe nete. **8** Ne aisete jändrän kuin rabadre bare tikrä meri neye, erere nuni kwe tikrä, ñobtä ñan angwane ñö rä bäne kiri kwe ti ngrabare, yebti abko ti miri juto biare kwe doboi mikadre. **9** Ye abko, ti bike

---

[P] **14.1** *Pascua.* Nitre israelita käkwe Pascua köböi mikani ütiäte, ñobtä ñan angwane kira nämane ngite kä Egiptote angwane, Ngöbökwe tikaninte Pascua köböibtä. Pascua abko käta "niken bäre ta" niere. Köbö yebtä angele ni kämikaka nikani nitre israelita bäre ta amne kämikani ñakare kwe, aisete Ngöbökwe köbö Pascua mikamna ütiäte nitre israelitaye.

kukwe era erere niere munye abko krörö: Kukwe kuin tibtä ye kädriedi mdente mdente erere, ye känti meri ne käkwe jändrän kuin nuni tikrä mtare ne kädriedi arato, aisete jändrän kuin nuni meri nekwe, yebtä rükadita töre. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Judakwe Jesu kitani ngise

(Mateo 26.14-16; Lucas 22.3-6)

10 Yebti, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre btä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre abko käkwe Jesu kadre ngite müre ketadre ño tiebe abko namanintre ngibiaretari kisere. Ye ngwane ni ni jätäbti nibu ja töitikaka Jesube abko iti kädian nämane Judas Iscariote abko nikani nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre känti Jesu kitakäre ngise ietre. **11** Judas nikani Jesu kite ngise gani kwetre angwane, kä namani nuäre btätre, käkwe ngwian bian braibare Judaye, bti Judas nikani. Ye ngwane Judas namani kä kuin ngibiare kisere jae, Jesu kitakäre ngise.

Jesukwe mröbare mrä nitre ja töitikaka benbe

(Mateo 26.17-29; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

12 Abti bämän krati lebadura ñakare bante kweta nämane Ngöbö mikakäre ütiäte jae, ye köböi nükaninta kena. Köbö ye näire kordero kämika nämane kwetadre Pascua köböite angwane, nitre ja töitikaka Jesube käkwe niebare ie:

¿Mrö kwetadre Bieta Pascuakrä ye abko nunkwe sribedre mdente makrä, ie ma tö nibi? niebare kwetre Jesuye.

13 Abtä nitre nibu ja töitikaka Jesube, ie Jesukwe niebare:

Mun nän juta Jerusalén sete. Ye känti ni brare tädi iti ñö ngwena kantrate abko rükadi ngätäi munbe ji ngrabare. Ni ye rika mdente gwä, känti mun rika. **14** Mun rika nebe gwi angwane, munkwe nie krörö ju bkänkäye: Dirikäkwe mrö Pascua köböikrä kwetadi nitre ja töitikaka benbe abkokrä käta ükaninte mdente, ngwiantarimna kwe, munkwe nie kore ie. **15** Angwane ju mikani bobu jabti käin, te kä tädira ükaninte biare mrökrä, känti mun jänäin kwe. Ye känti munkwe mrö sribe biare nunkrä. Abko kore se, niebare Jesukwe.

16 Erere bkänä, nitre nibu ja töitikaka nikani, namani jutate Jerusalén angwane, Jesukwe kukwe niebare ño ño ietre, erere kwani ietre, känti mrö sribebare kwetre kwetadre Pascuate.
17 Yebti kä jatanina diore dere angwane, Jesu nikani mröre mda nitre ja töitikaka benbe.
18 Nämane mröre angwane, niebare kwe ietre:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Mun mrökä tibe ketetibe, ne ngätäite nita iti käkwe ti kitadi ngise ti rüeye gare kuin tie, niebare Jesukwe.

19 Abtä nitre ja töitikaka ben namani ulire jökrä batibe, kä

namani niere itire itire ja täritäri Jesuye:

¿Tikwe nuendi ya gwari? namani ngwentari itire itire Jesuye.

20 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Mun ni jätäbti nibu, ye ngätäite nita iti käta ban mike tibo gwaire tibe blato kwatibe te, ye abko käkwe ti kitadi ngise.
21 Akwa ti, Ni Kä Nebtä Ngobo abko müre ketadi ño, ye tä tikani Ngöbö Kukweibtä abko erere rakadikä. ¡Akwa ni ti kitaka ngise abko ñan bobre jakän ya! Ni ye nin däredre näre abko därebare, niebare Jesukwe ietre.

22 Yebti nämane mröre jökrä angwane, Jesukwe ban diani kunti kisete, käkwe kuin niebare btä Ngöböye, bti ötaninbtä kwe, bti biani kwe nitre ja töitikaka benye, käkwe niebare ietre:

Ban ne abko ti ngätä ara. Ne kaen ngäbti munkwe, bti munkwe kweta, niebare kwe ietre.

23 Bti uba döi nämane basote abko Jesukwe diani kisete, bti kuin niebare btä kwe Ngöböye, bti biani kwe ietre. Niaratre

Jesuta mröre mrä nitre ja töitikaka benbe (Marcos 14.12-23)

jökrä käkwe ñani, **24** bti Jesukwe niebare ietre:

Uba döi ne abko ti därie tikwe ara amne Ngöbökwe kukwe ükadite btin munbe ye abko rabadi bare täte jökrä ti därie nebti. Erere arato, ti därie rimiadite ni kwati kräke. **25** Mdakäre abko, ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Ngöböta gobrane ye känti tikwe uba döi btin ñadita, akwa ti ngämi ñaen yete, känenkri tikwe ñan ñadreta jire chi abko ti tö nibi niei munye. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Pedro käkwe Jesu rükandite, niebare Jesukwe

(Mateo 26.30-35; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

26 Yebti Jesu btä nitre ja töitikaka ben käkwe ka Salmobtä niebare ünän, bti nikanintre Ngitio Olibobti. **27** Angwane Jesukwe niebare nitre ja töitikaka benye:

Mun jökrä gitiadi iti iti kwäräkwärä tibtä mentokwäre gare kuin tie, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei käta niere krörö, käta ti bä mike obeja ngibiaka kwrere amne mun abko obeja tikwe kwrere:

> Tikwe obeja ngibiaka kämikadi angwane, obeja kwe abko gitiadi kratikrati kwäräkwärä,
>
> *Zacarías 13.7*

abko Ngöbö Kukwei tä niere kore munbtä.

28 Akwa ti müre ketadi, bti ti rükadita nire angwane, ti näin mun ngäbti Galilea, känti ni rabadita ketetibe jökrä, niebare Jesukwe.

29 Abtä Pedro abko käkwe niebare mda Jesuye:

Ni jökrä käkwe ñan tödekadre mabti abko gitiadi, akwa ti abko ñan gitiadre jire chi mabtä, niebare kwe ie.

30 Jesukwe niebare mda Pedroye:

Mtare deo, antlan ngämi ngwäne bobu, känenkri ma reketaka tibe abko makwe rükandite bämä jire abko ti tö nibi niei metre mae, niebare kwe Pedroye.

31 Akwa Pedro abko namani ja kwete janknu Jesube, kä namani niere:

Ti müre ketadre siba mabe akwa ti reketaka mabe, tikwe ñan rükandrete jire chi, Pedro namani niere.

Erere ni mda mda ja töitikaka Jesube namani niere gwaire jökrä Jesuye.

Jesu nikani blite Ngöböbe Getsemaní

(Mateo 26.36-46; Lucas 22.39-46)

32 Yebti Jesu btä nitre ja töitikaka ben nikani nebe käkä Getsemaní känti angwane, Jesukwe niebare ietre:

Täke temen yete munkwe. Ti bike niken blite Ngöböbe, niebare kwe ietre.

33 Yebti Pedro, Santiago btä Juan aibe ngwiani kwe jabe. Angwane Jesu moto jatani ulire

amne moto namani bete krübäte ja jiebti, **34** käkwe niebare nitre ja töitikaka ben nimä yeye:

Ti moto nibi ulire krübäte dikaro tie, aisete ti kebera krüte nibi ruen tie, aisete mun raba ti ngibiare nete, akwa munkwe ja ngwätei siba tibe amne munkwe ñan kibia, niebare kwe ietre.

35 Ye btäräbe Jesu nikani bä mente temen se kwrere, känti namani kitanintbe ngwärere timonkwäre temen angwane, niara müre ketadre ye abko Ngöbökwe diandre niarabti ta abko btä blitabare krörö kwe Ngöböbe:

36 Tata tikwe, ma raba jändrän jökrä nuene, aisete tikwe ja tare nikadre, bti ti müre ketadre, ye ma tö diain ti bäre angwane, makwe dian ti bäre. Akwa ma tö dreye tikrä, ye erere raba bare tibtä amne ñan ti töi abko erere rabadre bare, niebare kwe Rün Ngöböye.

37 Bti nitre mikaninte nimä kwe ja ngibiare, känti nikaninta angwane, nämane kibien kuin jökrä, btä namaninta angwane, niebare kwe Pedroye:

¿Ñänä okwä kratibe abko te kä ñan nü mae ja ngwätere blitakäre Ngöböbe ya? niebare kwe ie.

38 Bti niebareta kwe ietre:

Diablu jatadi mun nuente ja käne, ye ngwane munkwe ñan ja mikadre ngite, abkokäre munkwe ja ngwäte amne munkwe blita jakrä Ngöböbe, ñobtä ñan angwane mun töi abko tä biare jändrän kuin nuene, akwa mun di ñakare, aisete munkwe blita jakrä Ngöböbe, niebare Jesukwe ietre.

39 Yebti Jesu nikani bliteta bobukäre Ngöböbe angwane, ño niebare käne kwe Ngöböye, ye arabe nikani niereta ja täritäri bobukäre. **40** Yebti nitre nimä ja töitikaka Jesube, ye känti Jesu nikaninta angwane, namani kibien kuin jökrä, ñobtä ñan angwane köbö namani krübäte ietre, aisete okwä kwata namani neketekäbe jabtä köbö kisete, btä Jesu namaninta angwane, ño niedre kwetre Jesuye ñan namani nüke gare ietre.

41 Yebti Jesu nikaninta bämäkäre bliteta Ngöböbe. Blitabareta kwe Ngöböbe, bti jatani nüketa angwane, niebare kwe ietre:

¿Mun tä kibien amne mun tä jadüke janknu ya? Munkwe kibianirira dbe. Nitre kukwe kämekäme nuenkä abko kisete ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne kitadi ngise ye abko käi nüra, **42** aisete ni ti kitaka ngise tiebe ti rüeye abko nükera tibtä, aisete näin krö, bränta, niebare Jesukwe ietre.

Jesu kani ngite

(Mateo 26.47-56; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

43 Jesu nämane blite kore, ye btäräbe ni ja töitikaka ben ni jätäbti nibu, ye ngätäite ni iti kädian nämane Judas Iscariote ye ara jatani nüke Jesu känti. Judas ye abko nämane näin ni kwati jie ngwena. Nitre jatani Judabe ye abko nämane näin

ngitra ngwena kisete amne ruäre abko nämane näin krito ngwena kisete. Nitre ye abko nämane näin nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien käbti amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre ye käbti amne nitre unbre ji dokwäte käbti arato. **44** Angwane Judas, Jesu kitaka ngise ye abko käkwe nitre töi dianina käkwe niebare ietre:

Nire demain tikwe mun okwäbti ye abko Jesu ara, aisete munkwe niara ye ka ngite. Mun rika ngwena, niebare kwe ietre.

45 Ye erere bkänä, Judas jatani nüke, ye btäräbe nikani Jesu känti, käkwe niebare krörö ie:

¡Dirikä! niebare kwe.

Bti Jesu demainbare kwe. **46** Angwane nitre jatani Jesu rüere ye käkwe krötani Jesu ken, nakwani btä, käkwe kani ngite. **47** Ye btäräbe ni ja töitikaka Jesube nämane iti käkwe ngitra dianinkä kwatate, bti ni klabore ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkienkwe ye olo tikaninkä ta kwe ie. **48** Yebti nitre nikani Jesu kaen ngite, ye ie Jesukwe niebare krörö:

¿Ñobtä abko bäsi ni gokä kri krübäte rüere ngitra jäta niken amne krito jäta niken, kwrere jire mun kite ngwena ti rüere ti kakäre ngite ye? **49** Käre köbö kwatirekwatire tita dirire ju blitakrä Ngöböbe käntita temen mun ngätäite, akwa mun ñakare ti kaen ngite. Akwa dre dre rakadrekä tibtä tä tikani mekera Ngöbö Kukweibtä abko erere rabadre bare tibtä, abkokäre munta ti kaen ngite mtare, niebare Jesukwe.

50 Jesukwe ñäkäbare kore, ye btäräbe nitre ja töitikaka ben käkwe kä mikaninkä batibe jökrä btä amne ngitiani iti iti kwärä-kwärä amne niaratre käkwe Jesu mikaninte kaibe rüeye.

51 Jesu jänikani angwane abko, ni bati nämane näin ja mrianinte dän aibe te abko nikani siba Jesu jiebti. Ni ye gani Jesu rüekwe angwane neketaninte ietre, **52** akwa niarakwe dän jabtä tikanintbe, bti ngitiani bütiere.

Jesu jänikani Sanedrin ngwärekri

(Mateo 26.57-68; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24)

53 Angwane Jesu jänikani ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien gwiriete. Jänamani angwane, ni blitaka ni mda mda diäre dänkientre käkwe ja ükaninkrö, btä nitre unbre ji dokwäte käkwe ja ükaninkrö. Arato Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nükani ja ükekrö bentre. **54** Jesu jänikani angwane, Pedro abko jatani bä mente temen siba Jesu jiebti. Yebti nikani nebe ju bäre ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien ye känti. Pedro nikani siba ki teri angwane, guardia ju blitakrä Ngöböbe ngibiabtikä nämane täkänintbe, ye känti Pedro namani täkänintbe siba ñukwäbtä, ñukwä träse.

55 Angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre

dänkientre amne nitre sribikä Sanedrinbe namani kukwe känene Jesu rüere Jesu kitakäre ngise müre ketadre. Akwa kukwe era erere ñan namani kwen ietre Jesu rüere, **56** ñobtä ñan angwane ni kwati namani kukwe ngwarbebe niere Jesu rüere, aisete ja kukwei ñan namani nükebti gwaire jökrä ietre.

57 Yebtä ni ruäre käkwe kukwe känäbare ngwarbe mda Jesu kitakrä ngise bäri abko namani niere krörö:

58 Ju blitakrä Ngöböbe mikani ni kä nebtäkwe, se abko tikwe juandi ngwarbe jökrä, abti köbömäkäre angwane, tikwe ju mdara jire mikadita täte, akwa ñan ni kä nebtäkwe mikadi, nieba kwe nun okwäbti, niebare kwetre Jesu rüere.

59 Kukwe känäbare ngwarbe kwetre ni ngökakrä Jesu rüere, akwa ñan namani nükebti gwaire jökrä ietre.

60 Yebtä abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien nükani dikekä krö ni jökrä ngätäite, käkwe niebare Jesuye:

¿Kukwe nie nibi ma rüere, se ño metre amarebti ma nibi kwekbe jirekäbe ye? niebare kwe Jesuye.

61 Akwa Jesukwe nin ñäkäbare käre, namani kwekbe jirekäbe. Abtä ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien käkwe niebareta bobukäre Jesuye:

¿Ma abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara ya amne ma abko Ngöbö Kri Odei ara ya? niebare kwe Jesuye.

62 Jesukwe niebare mda ie:

Jän. Ti abko niara ara amne kä bäri ütiäte kri Ngöbö Di Kri Jändrän Jökrä Nuenkrä ye küde ruenkri munkwe Ni Kä Nebtä Ngobo tuadi täkänintbe. Erere arato, jatadita mütabti käinta sete angwane munkwe tuadi, niebare Jesukwe.

63 Angwane ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien ye moto namani romon, käkwe dän ngianinkä seeen jabtä romone, käkwe niebare krörö:

¿Tä ñäke kore, se abko ni mda mda käkwe niara kitadre ngise amne batibe ngite, nikwe niedre ya? **64** Ñakare, ñobtä ñan angwane niarakwe ñäri tare Ngöbö rüere, ye nunkwe kukwe nurira ñan ñan, aisete munkwe töbikadi ño mda kräke, niebare kwe.

Ni jökrä käkwe niebare:

Niara ngite, aisete müre ketadre, namanintre niere gwaire jökrä.

65 Ye ngwane ni ruäre namani käli kite Jesubtä. Ni ruäre abko namani dän kukwän mäke Jesu okwäbti, bti namani mete, namani mete, bti namani niere ie:

Ma Ngöbö Odei mata niere, aisete nirekwe ma miti, niere metre nunye, namani niere ie.

Angwane guardia ju blitakrä Ngöböbe ngibiabtikä abko namani Jesu mete arato.

Pedro käkwe Jesu rükaninte

(Mateo 26.69-75; Lucas 22.54-62; Juan 18.15-18,25-29)

66 Jesu nämane gwi Sanedrin ngwärekri angwane, Pedro abko

nämane ju bäre ngüsrüta temen angwane, ni merire iti sribikä ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkienkwe abko jatani angwane, **67** Pedro nämane täkänintbe ñukwäbtä ñukwä träse, btä meri ye okwä namani, mikani ñäräre kuin kwe, bti niebare kwe ie:

Jesu Nazarebo se ben ma nämane dikekä siba arato, niebare kwe ie.

68 Angwane Pedrokwe ja rükaninte, käkwe niebare mda ie:

Ni kädianta makwe, ye gare ñakare jire chi tie, aisete mata blite drebtä, ye ñan nebe nüke gare tie, niebare kwe.

Bti naninkrö, nikani jukwebtä angwane, btäräbe antlankwe ngwänänbare.

69 Bä raire erere, meri sribikä ye arabe jataninta angwane, okwä namaninta Pedrobtä bobukäre angwane, namani niere ni mda mdaye:

Ni noko reketaka Jesube arato se, namani niere.

70 Akwa Pedrokwe ja rükaninteta.

Bti bä raire erere angwane, nitre nämane yete kä namani niere Pedroye:

Ma Galileabo, ñobtä ñan angwane ma blite niaratre kwrere, bä amarebti rä jire mata nekete ñakare Jesube, ma nibi niere yere, namanintre niere ie.

71 Angwane Pedrokwe ja kukwei bianinta amne niarakwe ñan kukwe niedre metre ne ngwane, Ngöbökwe ngürün mikadre btä namani niere, käkwe niebare mda:

Ni kädekata Jesu munkwe, ni ye abko gare ñakare jire chi tie, niebareta kwe.

72 Ye btäräbe antlankwe ngwänänbare bobukäre angwane, Jesukwe kukwe niebare krörö Pedroye abko nükaninta töre ie: antlan ngämi ngwäne bobu, känenkri makwe ti rükandite bämä jire, niebare Jesukwe ie, ye nükaninta töre ie angwane, niara moto nötaninte, käkwe ja müaibare kri.

Jesu jänikani ngite Pilato ngwärekri

(Mateo 27.1-2,11-14; Lucas 23.1-5; Juan 18.28-38)

15 **1** Kä nükani ngwen dekä angwane, nitre sribikä Sanedrinbe amne nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre, nitre unbre ji dokwäte btä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre käkwe ja ükaninkrö ketetibe jökrä mda, käkwe Jesu mäkätemnabare, bti jänikani ngite Pilato ngwärekri kwetre. **2** Angwane Pilatokwe niebare ie:

¿Ma abko jrei nitre israelitakwe bkänä ya? niebare kwe Jesuye.

Jesukwe niebare mda Pilatoye:

Jän. Era metre ti ara, niebare kwe ie.

3 Angwane ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre namani kukwe niere bätäkä ngwarbe Jesu rüere kitakrä

ngise. **4** Abtä Pilatokwe niebareta Jesuye:

Kukwe keta kabre, btä ma ngite nie nibi ma rüere. ¿Se ñobtä abko ma nibi kwekbe dikaro yere? niebareta Pilatokwe Jesuye.

5 Akwa Jesu namani kwekbe janknu, nin ñäkäbare jire chi kwe Pilato käre. Jesu ñan tö namani rabai tikaninte namani tuen Pilatoye, aisete Pilato ñan töi namani krütare mda Jesubtä.

Jesu kitani ngite müre ketadre

(Mateo 27.15-31; Lucas 23.13-25; Juan 18.38—19.16)

6 Kä kwatirekwatire bieta Pascua näire ni ngite ngätäite nire tikadrete Pilatokwe, kärä nämane ie abko erere nämane tikete **7** abko erere ye näire ni kädian nämane Barrabás abko nämane ngite ni mda mdabe. Ni ye abko nämane ja rüere gobran romanobobe angwane, ni müre ketani kwe abtä nämane ngite. **8** Ye ngwane ni nükani kwati niere Pilatoye:

Käre mata ni ngite tikete iti kä kwatirekwatire. Ye kwrere makwe ni ngite tikadrete iti abko nun nibi ribere mae, niebare kwetre ie.

9 Pilatokwe niebare mda ietre:

¿Jrei nitre israelitakwe ye tikadrete tikwe abko ie mun tö nibi ya? niebare kwe ietre.

10 Pilato abko käkwe niebare kore, ñobtä ñan angwane ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre namani mokrere Jesube, abtä kitani ngite kwetre abko ganina Pilatokwe btätre, aisete niebare kore kwe. **11** Akwa ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre namani ni jökrä töi den jakri abko käkwe Barrabás tikatemna abkokäre. **12** Akwa Pilato tö namani Jesu tikaite, käkwe niebare mda ietre:

¿Jrei nitre israelitakwe nieta munkwe, sebtä abko tikwe dre nuendre, ie mun tö nibi amarebti yere? niebare kwe ietre.

13 Jötrö ngwarbe ni jökrä namani ngrente, kä namani niere Pilatoye:

¡Müre kete krusobtä! namanintre niere gwaire jökrä.

14 Abtä Pilatokwe niebareta mda ietre:

¿Drebtä ni nekwe ja mikani ngite amarebti, mun nibi müre ketamna krusobtä tie yere? niebare Pilatokwe ietre.

Yebtä namani ngrente bäri jume mda, kä namani niere:

¡Müre kete krusobtä, müre kete krusobtä! namanintre niere Pilatoye.

15 Akwa Pilato tö namani ni jökrä moto mikai nuäre, aisete Barrabás tikaninte kwe, akwa Jesu abko kwata metamna köbti kwe amne biani kwe rükä romanoboye müre ketadre krusobtä.

16 Nitre rükä nikani Jesu ngwena mda ju gobrankwe ye känti. (Kä ye abko kädian nämane pretorio). Angwane nitre rükä käkwe ja ükaninkrö jökrä ketetibe Jesu mikakäre yakrä jae, **17** käkwe dän bä tain kita nämane jabtä jreikwe, ye

Kri tukwä sribebare koronare tä Jesu dokwäbti amne nitre rükä romanobo tä Jesu mike yakrä jae (Marcos 15.16-19)

kwrere kitani Jesubtä, bti jrei kri käkwe korona kitadre ja dokwäbti, ye kwrere kri tukwä krübäte sribebare koronare kwetre, bti mikani Jesu dokwäbti kwetre. **18** Yebti namanintre Jesu mike yakrä jae, kä namani niere:

¡Ma jrei nitre israelitakwe, nunta ma mike ütiäte kri mtare! namani niere kore Jesuye.

19 Bti nikanintre Jesu mete dokwäte ta kritobti, nikani käli kite Jesubtä, bti nierare namanintre nebe ngukudokwäbti temen Jesu ngwärekri. **20** Jesu mikani yakrä kore kwetre jae, bti dän bä tain drüne ye tikaninteta Jesubtä kwetre, bti dän Jesukwe ara kitaninta btä kwetre. Yebti nikanintre Jesu ngwena müre ketadre krusobtä.

Jesu metani krusobtä

(Mateo 27.32-44; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

21 Jesu jänikani kwetre angwane, ni iti kädian nämane Simón abko Alejandro btä Rufo rün Cirenebo nämane Jerusalén bäre, jataninante, nükani ngätäi bentre angwane, kruso btä Jesu müre ketadre abko nitre rükä romanobo käkwe Simón mikani ngwena Jesukrä. **22** Bti nikanintre nebe käkä Gólgota känti. Kä Gólgota ye abko "Ni dokwä kroko käi" nieta abko känti nikanintre nebe Jesube. **23** Angwane krikä kwaka kädianta mirra mritani uba döibe mni mni biani ñadre kwetre Jesuye, akwa Jesukwe ñan kani ngäbti. **24** Ye btäräbe nitre rükä romanobo käkwe Jesu metani krusobtä, bti tö namanintre dän Jesukwe ñäkäitbe jabti, käkwe ja gani dän yebtä.

25 Ñänä okwä krä ökän näre dekä angwane, Jesu metani krusobtä nitre rükäkwe. **26** Angwane "NI NE ABKO JREI NITRE ISRAELITAKWE," tikani kore kri kukwänbtä metani Jesu dokwä känti käin krusobtä. Ye abko ñobtä Jesu nämane ja ngie nuen krusobtä gadre abkokäre. **27** Jesu metani krusobtä angwane, nitre gokä metani nibu krusobtä käin arato niarabe gwaire. Iti mikani niara küde ruenkri amne iti mikani niara küde ngeberekri.

28 [Ne abko nämane tikani krörö kira Ngöbö Kukweibtä,
Ni kämekäme ngätäite
niarakwe ja ngie nuadi
siba,
nämane tikani abko erere namani bare kore.][q]

29 Angwane nire nire namani kite dikekä Jesu bäre, kä namani dokwä ngrüketbe ñäkäre kwärä Jesuye, Jesu mikakäre ngwarbe jae, kä namanintre niere ie:

¡Jan jan! Ju blitakrä Ngöböbe se makwe juandi ngwarbe abti köbömäkäre makwe mikadreta täte jökrä, makwe niebare, **30** aisete ja denkä au mento krusobtä yete, bti ma jatata timon, namanintre niere Jesuye.

31 Ye erere arato, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre btä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre namani Jesu mike yakrä jae, aisete namanintre niere kwrere arato jae kwärikwäri Jesubtä:

Ni mda mda dianintari kwe, ¿se ñobtä abko ñan nebe ja dentari au se? **32** ¡Ni se Ni Dianinkä Ngöbökwe mikadre jrei nitre israelitakwe nieta kwe jabtä, aisete ja diandrekä au krusobtä mento kwe sete angwane, nunkwe mikadi ütiäte jae! namanintre niere kore jae kwärikwäri.

Ye kwrere arato, ni nämane nibu ja tare nike krusobtä käin Jesube gwaire, ye namani Jesu mike yakrä jae siba.

---

[q] **15.28** Versículo 28 abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuin btä.

Jesu krütani

(Mateo 27.45-56; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30)

33 Bti ñänä nükani ruäre käin angwane, kä ngidianinte mda. Kä namani iko jökrä temen. Kä namani iko nebebe ñänä okwä krämä dere. **34** Ñänä okwä krämä nükani, ye btäräbe Jesukwe ngratebare kri ja dibti krörö: Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? niebare kwe. (Ne abko: Ngöbö tikwe, Ngöbö tikwe, ¿ñobtä makwe kä mirikä tibtä jakän amarebti yere? nieta.) Abko mden niebare Jesukwe.

35 Jesukwe ñäkäbare kore, ye abko nitre ruäre nämane yete käkwe kukwe nuani angwane, namanintre niere:

¿Ñan tä ni Ngöbö kukwei niekä kira kädian nämane Elías kärere jabtä, ja die mikakäre ya? namanintre niere kore.

Niebare kore kwe, ñobtä ñan angwane Jesukwe "Eloi" niebare angwane, namani ruen "Elías" kwrere ietre aisete.

36 Ye btäräbe, ni nämane yete, ngätäite ni nikani betekä iti, käkwe jändrän dän kukwän kwrere kä dianta esponja abko mritaninkä uba ñöi dimente, bti mäkäninte kwe nörä kräbtä, jatani ben, biani kwe ñadre tomnane Jesuye. Bti ni ye käkwe niebare:

Tuemetre yete. Elías rükadi den timon krusobtä yete ni okwäbti ya, ari ngibiaretari, niebare kwe.

37 Akwa Jesu abko käkwe ngratebare bäri kri ja dibti mda, btäräbe krütani. **38** Jesu krütani, ye btäräbe dän ngutu ngetbo, bti ju blitakrä Ngöböbe nämane ñäkänintbe abko nianinkä kumu käin nükebe temen. **39** Jesukwe ngratebare, bti krütani ño nitre rükä dänkien romanobo okwäbti. Abtä niebare mda kwe:

Ni ne abko Ngöbö Odei era metre bkänä, niebare kwe.

40 Ye ngwane, ni merire merire nämane ruäre, namani bä mente temen se kwrere okwä Jesubtä siba. Nitre merire nämane, ye ngätäite María Magdalabo nämane, btä José btä Santiago bäri bati meye María nämane, arato Salomé nämane. **41** Meri ye abko, Jesu nämane nüne Galilea angwane nämane nekete ben angwane, nämane niara die mike. Ye ngwane meri mda mda nämane kwati siba abko nämane nekete Jesube, aisete nikani gwaire Jesube nebe Jerusalén. Meri ye abko nämane siba okwä Jesubtä.

Jesu doboi mikani

(Mateo 27.57-61; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

42 Ye ngwane abko, köbö jadükakrä känenkri, ni jökrä nämane sribi nuene biare jakrä jadüka mäträ, aisete kä jatani dere angwane, **43** José Arimateabo abko ie ja nükani töre, nikani Pilato känti, käkwe Jesu ngwäkä käräbare ie. José Arimateabo abko ni ütiäte kri sribikä siba Sanedrinbe. Ni ye abko, Ngöbö rükadre gobrane ni kwe ngätäite

diribare Jesukwe nämane ngibiare kisere arato, aisete nikani Jesu ngwäkä kärere Pilatoye. **44** Josékwe Jesu ngwäkä käräbare Pilatoye angwane, Pilatokwe ja ngwiani nikenkä, ñobtä ñan angwane Jesu krütani jötrö krübäte, käkwe ni rükä romanobo dänkien käräbare iti, bti Jesu krütanina bkänä abko ngwianintari kwe ie. **45** Nitre rükä dänkien käkwe Jesu krütanina bkänä niebare Pilatoye angwane, batibe Pilatokwe Jesu ngwäkä biamna Joséye. **46** José käkwe dän bäri ütiäte kädianta lino kökani, bti Jesu ngwäkä krusobtä käin diani timon, mrianinte kwe dänte, bti kä muanina biare jäkwatate ni doboi mikakrä, te Jesu doboi mikani kwe, bti jä kri münaninkä kwe abko mikani kä mkä juere kwe Jesu doboibti. **47** Angwane María Magdalabo btä María, José meye, nikani siba, okwäbti Jesu doboi mikani.

Jesu nükaninta nire

(Mateo 28.1-10; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

16 **1** Yebti köbö jadükakrä nikanina ta angwane, María Magdalabo, María Santiago meye, btä Salomé käkwe jändrän rä mane kökani mda mikadre Jesu ngwäkä ngrabare. **2** Abti ñänä jatani gökökä krire käin bämänte dekä angwane, nükanintre mda Jesu doboibti jändrän rä mane mikakäre ngrabare. **3** Nikanina nebe ja ken dobobti angwane, nikani niere jae kwärikwäri:

¿Jä kri dikaro mikani dobobti ye, nirekwe mikadikä mento nie amarebti yere? namani niere kore jae ji ngrabare.

4 Namanina känti angwane, nikrabare kwetre angwane, jä kri abko ñakare täte kä mkäbti amne kä mkäbe tökare se kwrere, btä okwä namanintre. **5** Bti nikanintre nikrenkä nguse kä mkäte angwane, ni bati btä dän nga ngwen bürere abko angele aibe nämane täkänintbe niaratre küde ruenkri, btä okwä namani angwane nekwetaninkä ni yebtä. **6** Akwa angelekwe niebare nitre merire yeye:

Mun ñan rekwetaka tibtä. Jesu Nazarebo müre ketani krusobtä, doboi mikani nete abko munta näin tuenta känti, ye gare kuin tie, akwa Jesu ye nürate nire, aisete ñakare nete amne kä mkä be nebe tökare niara täbti, mun jakwe tuen. **7** Mun rikata, käkwe nie krörö nitre ja töitikaka Jesube yeye btä Pedroye: Jesu nürate nire, bike niken Galilea ja ükakrökäreta ketetibe munbe, känti munkwe ja tuadita ben, niebare kwe munye ye kwrere, munkwe nie kore ietre, niebare angelekwe nitre merire yeye.

8 Yebti nitre merire nimä ye nikaninta angwane, nikani betekä ngitieta dobobti mentokwäre, ñobtä ñan angwane nekwetaninkä krübäte. Moto namani bete tükü tükü. Mden kisete namanintre grükekä jökrä ngrabare angwane, kä jürä namani krübäte dikaro btätre, aisete kukwe nakaninkä ño ño nin niebare jire

chi kwetre ni mda mdaye abko kukwe nakaninkä kore Jesubtä. Ne abko kore.

Jesukwe ja mikaninta tuadre María Magdalaboye

9 Bämänte dekä, Jesu nükaninta nire angwane, María Magdalabo, btä üai käme nämane krä kükü juanintari Jesukwe, ye ara jire, ie ja mikani tuare käne Jesukwe. **10** Yebti nitre ja töitikaka Jesube nämane diäne müen abko, ie Jesu nükaninta nire, María jananbare niere. **11** Jesu nükaninta nire jakwe tuani niebare Maríakwe, akwa María nämane blite ngwarbe namanintre nütüre btä, aisete ñan kukwei mikani era kwetre.

Nitre nibu ja töitikaka Jesube, ie Jesukwe ja mikaninta tuadre

12 Abti ni nibu ja töitikaka Jesube nikani juta Jerusalén bäre mento angwane, batibe Jesukwe ja bä kwitani jene, käkwe ja mikani tuare ietre ji ngrabare, **13** bti nikani mda, käkwe niebare nitre ja töitikaka Jesube mda mda yeye, akwa ñan kukwe mikani era kwetre arato.

Jesukwe sribi biani nitre ja töitikaka benye

14 Abti nitre ja töitikaka Jesube ni jätäbti iti nämane mröre angwane, batibe Jesu nükani ja mike tuare ietre. Akwa Jesu nükaninta nire, ye ni tuakatuaka käkwe niebare nitre ja töitikaka ben yeye abko ñan kukwei kani ngäbti jire chi kwetre, yebtä Jesukwe ñäkäbare ietre.

15 Bti Jesukwe niebare mda ietre:

Kukwe kuin tibtä, ye mun rika mike gare kä ketareketare temen. **16** Munkwe kukwe ye mikadi gare, ye nire nire käkwe kadi ngäbti angwane, ja ngökadi ñöte kwe ti käbti, ni ye abko Ngöbökwe dianditari, akwa nire nire käkwe ñan kukwe ye kadre ngäbti abko ñan diandretari kwe, akwa Ngöbökwe mikadi ja tare nike kri.

17 Angwane, nitre tödekaka tibti abko käkwe jändrän nuendi krörö ti diebti: Üai käme juanditari mento nibtä kwe, ni kukwei jenena gare ñakare ietre abko bti blitadi kwe Ngöbö Üai köböire. **18** Nane tbi krübäte diandre kisete kwe, arato nane kräkä krübäte ni kämikakrä ñadre kwe, akwa ñan jraindre kisete. Mräkäre abko, ni bren bren bti kise mikadi kwe abko rabadita kuinta ti diebti. Ye abko, nitre tödekaka tibti, ie kukwe rabadi bare kore. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Jesu nikaninta kä käinbti

19 Ni Dänkien Jesu käkwe blitabare ünän kore nitre ja töitikaka benbe, bti Ngöbökwe kaninkä käin, nikani ben kä käinbti, känti mikani täkäninte kwe ja küde ruenkri. Ye kwrere mikani bäri ütiäte kwe jae. **20** Abti nitre ja töitikaka Jesube abko nikani mda kä ketareketare te. Kukwe

kuin nuenbare Jesukwe abko nikanintre mike gare ni jökräye. Angwane jändrän ñan rabadre bare ja di jenbti abko namani nebe bare ietre Jesu diebti, niaratre kukwei rabadre era ni mda mdakrä, abkokäre ni Dänkien Jesu namani die mike kore abko kukwe nakaninkä kore Jesubtä. Ne ngörä.[r]

[r] **16.9-20** Versículo 9-20 abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuin btä.

Kukwe Kuin Jesubtä Tikani Lucakwe
Lucas

Ni kädian nämane Lucas abko käkwe tärä ne tikani niara kukwe muko Teófilo kräke. Teófilo abko ni romanobo ütiäte kri nütüta. Jesukwe dre dre nuenbare amne dre dre diribare kwe rabadre gare metre Teófiloye, abkokäre Lucakwe tärä ne tikani kräke.

Jesu jatani ni jökrä diantarikäre abko Lucas tä mike gare tärä nebtä. Ñan Jesu jatani nitre israelita aibe kräke, akwa Jesu därebare kä nebtä ni jökrä die mikakäre abko Lucas tä niere. Erere arato, Jesukristo jatani niara Rün Ngöbö mike gare ni jökräye abko Lucas tö namani mikai gare bäri.

Lucas abko sribi muko Pablokwe abko gare nie, ñobtä ñan angwane tä tikani kore Colosenses 4.14; Filemón 24 amne 2 Timoteo 4.11. Lucas abko ñakare israelitare nütüta amne niara abko kräkä bianka tä gare nie. Lucas käkwe tärä ne tikani juta Romate kä 60-79 ne ngwane nütüta. Lucas käkwe tärä Hechos tikani Teófiloye arato.

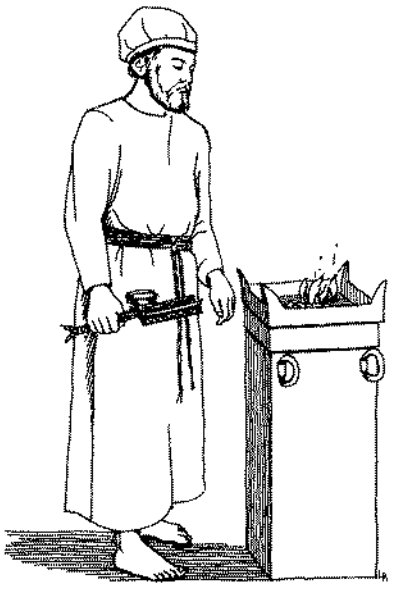
Kukwe känekäne

1 **1-2** Ngöbökwe kukwe mikanintbe ño ño abko erere namani bare Jesu köböire ni ngätäite, ye abko nitre nikani dikekä käne Jesube käkwe tuani ja okwä jenbti. Kukwe kuin Jesubtä, ye abko ni tuakatuaka ye nämane sribire mikakäre gare. Erere arato, jändrän kuin nakaninkä ño ño Jesubtä ye ni tuakatuaka käkwe niebare nunye, erere ni kwati käkwe tikani tärä-btä. **3-4** Ye kwrere ti tö namani tikai arato, aisete kä nera kukwe nakaninkä ño ño Jesubtä abko ti nikani ngwentari kuin, aisete mtare ti tö tikai metre ja täritäri makrä, ti kukwe muko ütiäte Teófilo, jändrän nakaninkä ño ño Jesubtä diribarera mae, ye rabadre gare bäri kuin mae, abkokäre tita kukwe ne tike krörö mae:

Juan Bautista däredi abko niebare Zacaríaye

5 Bati jrei kädian nämane Herodes Kri nämane gobrane kä Judea yete angwane, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre kädian nämane Zacarías nämane nüne yete. Niara abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre kira kädian nämane Abías tukwe mräkä. Niara abko sribikä ju blitakrä Ngöböbe känti. Nitre

blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre därebare Abías mräkäkri, ye ben nämane sribire. Meri Zacaríakwe kädian nämane Elisabet abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre kira kädian nämane Aarón tukwe mräkä arato. **6** Niaratre nibu nämane nüne era metre Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukweita dre nuemna, erere nämanentre mike täte metre. Mden kisete kukwe kwani ñakare ni mda mdaye kitakrä ngite. **7** Ye kwrere nämanentre Ngöbö Kukwei mike täte, akwa Zacarías btä Elisabet nämane bati angwane namani jabe, akwa Elisabet küde mriani jabtä, aisete ngäbäkre ñakare kwetre. Mdakäre arato, namanina unbre jökrä.

Ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre tä kri mnü rä bäne kukwe (Lucas 1.8-11)

8 Akwa batira jire Abías tukwe mräkä blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre nämane sribire ju blitakrä Ngöböbe känti, ben Zacarías nämane sribire gwaire angwane, **9** nämanentre ni den iti ja ngätäite kri ngwäri mnü rä bäne kukwe Ngöbö ngwärekri. Ne abko nämanentre nuene käre köbö kwatirekwatire. Te Zacarías käbä namani sribi yebtä, ñobtä ñan angwane kä ngidianinkä aisete. Ne erere niara diani sribi ye nuenkä kwetre kä demente ju blitakrä Ngöböbete. **10** Ye erere kä nükani angwane, Zacarías nikani kri ngwäri mnü kukwe kä demente angwane, ni kwati mda namani blite Ngöböbe ju bäre.

11 Zacarías nämane kri ngwäri mnü kukwe jäme, te batibe angele ni Dänkienkwe jatabare ie. Angele ye nämane ñukwä grä kri mnü rä bäne kukwakrä ne kwäräkri, niara küde ruenkri se kwrere. Btä okwä namani angwane, **12** iaiteeje, ni rä nekwetaninkä ya! Namani grükekä jökrä ngrabare. **13** Btäräbe angelekwe niebare ie:

Zacarías ma ñan rekwetaka tibtä. Ma btä Elisabet käkwe ngäbäkre käräbare Ngöböye, erere Ngöbökwe mun kukwei nuanina, aisete meri makwe Elisabet yekwe ngäbäkre brare ngibiadi. Ye makwe kädian Juan. **14** Ngäbäkre däredi ye kä rabadi nuäre mabtä amne, ni kwati mda mda, btä kä rabadi nuäre siba, **15** ñobtä ñan angwane niara rabadi ütiäte kri ni Dänkien ngwärekri. Mdakäre abko,

niarakwe nin uba döi btä dö kwakakwaka mda ñadre jire chi. Arato niara ngämi därere, känenkri Ngöbö Üai Deme tädira täte btä. **16** Juan rabadi ütiäte kri ni Dänkien ngwärekri, ñobtä ñan angwane niarakwe ni israelita kwati mikadita ja mäketa niaratre Dänkienbe.

17 Ne abko Ngöbö kukwei niekä kädian nämane Elías nämane sribire mekera Ngöbö Üai köböire amne Ngöbö diebti, ye kwrere Juankwe sribidi niara Dänkien känenkri, nitre israelita mikakäre biare niaratre Dänkien kaen ngäbti. Mdakäre abko, ni kwati tä ja rüere ngäbriänkätrebe, arato ngäbriänkä tä ja rüere rünbe abko ie ja mäkämnanta jabe kwärikwäri kwe. Erere arato, ni kwati tä ja dokwä mike ribi Ngöbökrä abko ie ja töi kwitamnanta kwe tödekakäre Ngöbötbi. Ye kwrere, Juankwe ni kwati mikadi juto, ne abko kwe rabadre biare ni Dänkien kaen ngäbti. Ne mden kisete, kä rabadi nuäre ni kwatibtä, niebare angelekwe Zacaríaye.

18 Zacarías käkwe ngwianintari mda ie:

Ne abko ño sere ti tö nibi gai bäri metre tie. Nun nena unbre, dokwä ngwen bürere jakän. ¿Se ño amarebti, ngäbäkre däredre nunkwe sere? niebare kwe ie.

19 Angwane angele käkwe niebare mda ie:

Ti kä Gabriel. Ti ne mdenta sribire Ngöbö ngwärekri kä käinbti. Niarakwe ti juni blite mabe kukwe kuin ne mikakäre gare mae. **20** Akwa makwe ñan ti kukwei miri era, aisete mtare mentokwäre ngäbäkre makwe ngämi därere, känenkri ma kukwei rötadi. Akwa kukwe ne rabadi bare täte jökrä angwane, batibe ma kukwei gitiadita. Abko kore se, niebare kwe ie.

21 Kukwe ne nämane nakenkä angwane, nitre nämane ju bäre temen Zacarías ngibiare abko namanintre niere jae kwärikwäri:

¿Ne ñobtä amarebti, Zacarías nibi ngrötöte krübäte kä dementе nere? namanintre niere jae kwärikwäri.

22 Abti raire erere angwane Zacarías jataninta ju bäre. Niara tö namani blitai bentre, akwa nin kukwe namani ngitieta jire chi angwane, Ngöbökwe kukwe mikani tuare jabtä ie kä dementе aisete, namanime blite jirekäbe kisebti kore mda abko nükani gare ietre.

23 Kä kitani sribikäre namani bare angwane, Zacarías nikaninta ja gwiriete. **24-25** Abti mda Elisabet namani bren, bren kwe kisete. Yebtä niara namani ja bäine dikakabtä sö krärike gwi. Nin namani näin kwärä-kwärä. Namani nütüre: Ti Dänkien käkwe ti die mikaba, aisete tita ngäbäkre ngibiare. Kä näirare ni kwati käkwe ti mikaba ngwarbe, ñobtä ñan angwane ngäbäkre ñakare tikwe. Mtare ñan rabare ñäke tibtä, ñobtä ñan angwane tita ngäbäkre ngibiare aisete, nütübare kore kwe.

Jesu däredi Maríakwe abko angele nükani niere ie

26-27 Nebti Elisabet bren sö krä tira angwane, Ngöbökwe angele Gabriel juani mda kä Galilea yete nebe juta Nazarete, kukwe mike gare meri iti kädian nämane Maríaye. Ni merire ne abko bati kaibe, deme arato; ja mike gure ñakare jire chi, akwa nämanena mikani jakrä kwärikwäri ni kädian nämane Josébe. José abko jrei David tukwe mräkä. **28** Ne erere angele nükani María känti, käkwe niebare ie:

Ñantöre mae. Ngöböta ja moto mike bäri kuin makrä meri mda mda ngwä, aisete niarata ma die mike, niebare angelekwe ie.

29 Maríakwe angele ne mikani ñäräre angwane, nekwetaninkä niara kukweibtä. Abtä namani nütüre: ¿Se ñobtä angele käkwe köbö ngunintari kore tie sere? namani nütüre.

30 Angwane angele käkwe niebare mda ie:

María, ma ñan kä jürä ngwian jabtä. Ma käi nuäre Ngöböbtä. **31** Makwe ngäbäkre brare ngibiadi iti abko makwe kädian Jesu. **32** Niara rabadi ütiäte kri. Niara kädiandi Ngöbö Kri Kä Käinbti Odeire amne niara mräkä jrei David tukwe nämane gobrane kira, täte niarakwe gobrandi.

33 Niara rabadi gobrane kärekäre nitre israelita ngätäite amne gobrain ñan krütadi jire chi, niebare kore angelekwe ie.

34 Maríakwe niebare mda angele yeye:

¿Ti ngämi ja mike gure, amarebti mata niere kore tie yere?

35 Angele käkwe niebare mda ie:

Ne ñobtä tita niere raba ruen mae, ñobtä ñan angwane Ngöbö Üai Deme rükadi mabtä. Ye ngwane Ngöbö Kri Kä Käinbti di tädi mabtä arato. Ye mden kisete ngäbäkre däredi makwe, ye abko deme amne Ngöbö Odei jen kwe. Mdakäre abko ti bike kukwe mda niere mae abko krörö: **36** Ma mräkä Elisabet käkwe ngäbäkre ngibiadi. Niara nena biyore akwa, sö krä tira tä bren, bren kwe kisete arato. Meri ne mden di ñakare ngäbäkre ngibiakrä, aisete odei neme ñakare jire chi, nieta btä amarebti tä kore. **37** Tita niere mae, Ngöbö di tärä jändrän jökrä nuenkrä abko rabadre gare mae, aisete niara di tärä kukwe ne ngwiankrä bare mabtä arato raba gare mae, abkokäre tita niere mae. Ne abko kore, niebare kore angelekwe Maríaye.

38 Maríakwe niebare mda ie:

Makwe kukwe nini tie, ne erere raba bare jire jökrä tibtä angwane, ti Dänkien tö ti mikai dre dre nuene, erere ti tö nuein tie. Abko kore se, niebare kwe angele yeye.

Bti angele nikaninta kä käinbti.

María nikani basare Elisabeye

39 Nebti María nikani jötrö ngwarbe Zacarías btä Elisabet

känti kukwe niebare ie Elisabebtä tuakäre. Zacarías amne Elisabet abko nämane nüne mintokwäre kä Judea yete.
40-41 María namani Zacarías känti, nikani gwä, käkwe köbö ngwianintari Elisabeye. María kukwei jarabare Elisabeye angwane, btäräbe ngäbäkrekwe betatebare Elisabebtä amne Ngöbö Üai Deme nükaninbe täte btä.
42-44 Yebtä kä namani nuäre Elisabebtä, käkwe ñäkäbare jume mda Maríaye:

¡Jo! Ngöböta kukwe kuin nuene era metre makrä ni merire jökrä ngwä. Ye kwrere ngäbäkre ngämi därere makwe, kräke Ngöböta kukwe kuin nuene arato. Angwane meri ti ne kwrere ie basa dre sera amarebti Ngöböta kukwe kuin nuene makrä, ma ye abko nüke basare tie. Ne ñobtä ñan angwane ma abko ti Dänkien meye aisete. ¿Se ñobtä ma nüke basare tie sere? Ne ñobtä raba ruen mae, ñobtä ñan angwane makwe köbö ngunintari tie, btäräbe ngäbäkrekwe bitite tibtä, kä ngwini juto jabtä kwe ma kukweibtä aisete. **45** Ngöbö köböire käta neme nuäre mabtä, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ja kukwei niebare mae ngäbäkre makwebtä abko namani era makrä angwane, dre dre niebare kwe mae, ye erere rabadi bare jire jökrä ie, aisete tita niere mae. Abko kore se, niebare kwe Maríaye.

46 Abtä Maríakwe niebare mda:

Ti bike ti Dänkien Ngöbö käikitekä.
47 Ngöbö ti Diantarikä käi nibi nuäre kri tibtä,
48-49 ñobtä ñan angwane ti bobre, ütiäte ñakare, akwa ti Dänkien Ngöbö käkwe ti tarebare kri.
Ngöbö Di Kri käkwe kukwe nuenba kri tikrä.
Nebtä mtare mentokwäre, Ngöbökwe kukwe nuenba kuin krübäte tikrä abko ni jökrä rabadi niere tibtä.
Ma abko deme käre Ngöbö.
50 Ni nünanka kira amne ni nünanka kä ne ngwane käta Ngöbö mike ütiäte jae amne tä niara jürä ngwen jabtä.
Ni ye abko tä ruentari tare kärekäre Ngöböye abko krörö:
51 Ngöbökwe sribi kri nuenbare ja di kribti amne, nire nire nämane bike krikri Ngöbö rüere abko Ngöbökwe juani ngwarbe.
52 Erere arato, gobran krikri abko kitani timon, akwa ni bobre bobre abko Ngöbökwe mikani ütiäte kri, käkwe die mikani.
53 Mdakäre abko, nitre tu neketebe mrö miare abko ie jändrän kuinkuin biani täte kwe amne, nitre jändrän bkäne kabre abko kän jändrän dianinkä jökrä kwe.

54-55 Ngöbökwe nitre israelita dianinkä sribikä jabe abko die mikani kwe amne ngwiani ruentari tare kwe jae ño kukwe ükaninte kwe ni ruai mrö känekänebe ye kwrere.
Mdakäre abko, Abraham btä Abraham ngäbriänkätre ja täritäri kädianta nitre israelita die mikadi Ngöbökwe.
Mden erere ni käi kwitakata ñakare jabti Ngöbökwe amne ni die mikata kärekäre kwe ja täritäri. Abko kore se, niebare Maríakwe.

56 Yebti Maríakwe nünabare sö krämä Elisabet känti, bti jataninta ja gwiriete Nazarete.

Juan Bautista därebare Elisabekwe

57 Abti mda ja ngibia käi nükani Elisabeye angwane, ngäbäkre brare därebare iti kwe. **58** Ne gani Elisabet mräkätrekwe btä kukwe muko mda mda käkwe gani angwane, jatanintre käi ngwen nuäre jabtä ben, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe kukwe kuin nuenbare Elisabekrä, aisete niaratrekwe käi ngwiani nuäre jabtä arato. **59** Kwäira erere angwane, ngäbäkre ne kwata tikaninkä ñäräkrä mikakrä, ne abko kwe rabadre juta israelitare siba abkokäre. Ye ngwane niara kädian jababare rünbti mräkätrekwe, **60** akwa meye Elisabet abko ñan tö namani, käkwe niebare mda:

¡Ñakare! Ngäbäkre ne kädiandi Juan, niebare kore meyekwe.

61 Zacarías mräkätre käkwe niebare:

¿Ma mräkä mden mden kädian tärä kore abko erere ma tö nibi ma ngobo kädiain sere? niebare kwetre mda ie.

62 Ne ngwane ngäbäkre rün abko tö namani ngobo ne kädiain ño abko tö namanintre gai, aisete Zacarías käkwe ngäbäkre kä tikadre kri kukwänbtä abko niebare kisebti kwetre ie. **63** Abtä Zacaríakwe kri kukwän käräbare ietre, ngobo käi tikakäre btä. Ne erere tikani kwe kri kukwänbtä: Ngäbäkre kädian Juan, tikani kore kwe. Nebtä namanintre töbike kri mda. **64** Te batibe, Zacarías kukwe ngitianinkäta se kwrere, käkwe Ngöbö käikitaninkä mda.

65 Yebtä abko, mräkätre nekwetaninkä, töi ñan namani krütare batibe Zacaríabtä amne ngäbäkre kwebtä. Kukwe ne nakaninkä Zacarías juete abko kädrie namani jire jökrä ngwitäräta temen kä kiakiate Judea yete. **66** Angwane ni jökrä käkwe kukwe ne gani angwane abko ngäbäkre ne ñakare ngäbäkre mda mda kwrere, ñobtä ñan angwane ni Dänkien nämane niarabe namani tuen ietre, aisete namanintre töbike krörö: ¿Ngäbäkre se rabadi ño sere? namanintre töbike ngäbäkre chi Juanbtä.

Zacaríakwe Ngöbö demainbare

67 Yebti Juan rün Zacarías kukwe ngitianinkäta angwane, Ngöbö Üai Deme nükani btä angwane, Ngöbökwe dre nuendi nitre israelitakrä abko niebare krörö kwe:

68 Ngöbö nitre israelitakwe, ma ti Dänkien.
Tita ma demaine, ñobtä ñan angwane ma kitera nitre israelita jen makwe dentari, **69** käkwe ni Diantarikä di kri juni nun kräke.
Niara abko jrei David tukwe sribikä makwe ye mräkä.

70 Mekera makwe ni Diantarikä juandi abko makwe niebare nitre israelitaye ma kukwei niekä deme köböire abko mden nere:

71 Nitre ja rüere nun israelitabe btä nitre mätä nunbtä, ye ngäniene makwe nun ngibiadi amne nun dianditari kwe abko makwe niebare nunye.

72 Erere arato, nun ruai mrö känekäne, ye rabadi ruentari tare mae, makwe niebare ietre.
Mden kisete makwe kukwe ükaninte kuin metre nun ruai mrö känekänebe, ye ñan käi rikwitadrekäta jire mabti, makwe niebare ietre.

73 Ti Dänkien, makwe ja kukwei biani kwatibe nun ruai mrö Abrahamye kira abko krörö:

74-75 Ni rüe jürä ñan rabadre mda nibtä amne, ni rabadre nüne jäme amne deme sribikäre makrä, abkokäre makwe ni dianditari ni rüe ngäniene, makwe niebare Abrahamye abko erere mata ngwena bare.

76 Bti Zacaríakwe niebare krörö Juanye:
Ma ti ngobo chi tikwe, ma rabadi ünän angwane, ma abko Ngöbö Kri Kä Käinbti kukwei niekä, niedi mabtä, ñobtä ñan angwane makwe nitre israelita töi mikadi biare ni Dänkien käne ño, ji ükateta niken kuin ni dänkien jrei käne ye kwrere.
Ma nändi nitre israelita mike biare abko krörö:

77 Makwe Ngöbö kukwei niedi kore nitre israelitaye angwane, ni ngite kukwe kämekäme nuenbtä, ye Ngöbökwe diandikä jire jökrä btä, ñan ja tare nikadre kwetre abkokäre, abko erere makwe niaratre mikadi biare ni Dänkien käne.

78 Ye kwrere Ngöbökwe nuendi, ñobtä ñan angwane nitre israelita ruentari tare kri Ngöböye aisete.

Ñänänta kite kuin dekä
dekä amne, käta nebe
tuen kuin jökrä nie, ye
kwrere abko Ngöbökwe
ni Diantarikä juandi,
käkwe Ngöbö mikadi
gare metre nie.
79 Ño kä ikote käta nebe tuen
ñakare nie, angwane kä
jüräta nebe krübäte
nibtä, ye kwrere ni ie
Ngöbö gare ñakare abko
gata jürä krübäte btä.
Ni ye abko, ie ni Diantarikä
juandi Ngöbökwe abko
käkwe Ngöbö mikadi
gare metre, ñänänta kite
kuin dekä dekä amne,
käta nebe tuen kuin jökrä
nie ye kwrere.
Ye köböire abko, ni rabadre
nüne jäme Ngöbö
ngwärekri kä nebtä amne
ñan kä jürä rabadre mda
nibtä, abkokäre ni
Diantarikä juandi kwe.
Abko kore se,
niebare Zacaríakwe ngäbäkre chi
Juanbtä.

80 Ngäbäkre Juan ne abko
nikani niren, nikani niren ja töi
metrebti. Niara namani ünän
angwane, nikani nüne kä kaibe-
te. Namani nüne yete abti kä
nükani ie blitakäre Ngöböbtä
nitre israelita ngätäite.

Jesu därebare juta Belénte

(Mateo 1.18-25)

2 **1** Ne ngwane emperador
romanobo kädian nämane
Augusto César käkwe ni jire
jökrä kä tikamna täräbtä kä
jökräbti temen gadre jae. **2** Kä ye
ngwane abko, ni iti kädian
nämane Cirenio nämane gobrane
käkä Siria yete angwane, empe-
rador Augustokwe kukwe ne
mikanintbe krire kena. **3** Ye
mdenbtä ni jökrä nikani ja käite,
ruäre ja gwiriete ja kä tikakäre
täräbtä.

4 Ne mden erere, José abko
nikani Belén ja kä denkä täräbtä.
Niara nämane nüne juta Nazaret
kä Galilea yete. Niara abko, jrei
David tukwe kira mräkä, aisete
niara gwirie jen kwe abko Judea
juta Belénte. Juta Belén känti
jrei David tukwe därebare kira
akwa, José nämane nüne Naza-
ret angwane, emperador Augu-
stokwe kukwe ne mikanintbe,
aisete niara nikaninta Belén ja
kä diankakäreta täräbtä. **5** Niara
btä María nämane mikani jakrä
kwärikwäri, jänikani kwe siba
jabe Belén. María abko ñan
mobe, bren kwe kisete, akwa
jänikani kwe nebe Belén.
6 Namani Belén, btäräbe ja ngi-
bia käi nükani Maríaye. **7** Ngäbä-
kre mubai därebare brare
Maríakwe, mrianinte kwe dän
kukwänte. Angwane kri kukwän
sribebare jändrän bukakrä, te
mikani kwe, ñobtä ñan angwane
ju ütiä biandre kibiakrä ñan
kwani jire chi ietre nünantbekrä
ngäbäkre kwe yebe.

Jesu därebare abko angele nükani niere obeja ngibiakatreye

8-9 Kä ye ngwane, nitre
nämane obeja ngibiare jakrä

Jesu därebare tä mikani kri kukwän sribebare jändrän bukakrä te abko José btä María tä mike ñäräre (Lucas 2.1-7)

dibire ta juta Belén kenta temen. Nämanentre jäme, te batibe angele jatabare iti ietre se kwrere. Btäräbe kä trä Ngöbökwe niabare ngwen jökrä niaratre bäre temen. Abtä nekwetaninkä amne moto namani bete krübäte.

10-11 Btäräbe angelekwe niebare ietre:

Mun ñan rekwetaka tibtä, ñobtä ñan angwane ti ki kukwe kuin mike gare munye. Kukwe ne abko, ni jökräkwe käi ngwiandi nuäre kri jabtä, ñobtä ñan angwane mtare ngäbäkre däreniri iti juta Belén, David käite sete. Ngäbäkre ne abko mun Diantarikä. Niara abko Ni Dianinkä Ngöbökwe amne niara abko ni jökrä Dänkien. **12** Mdakäre abko, ti kukwei metre ya, ñakare ya rükadre gare krörö munye: Mun rika mike ñäräre. Ngäbäkre ye kwandi mrianinte

dän kukwänte. Kri kukwän sribebare jändrän bukakrä te tädi mikani, kwandi munye angwane, ti kukwei metre gadi munkwe. Ne abko kore, niebare kwe ietre.

13 Ye btäräbe, angele mda mda mata namani kwati angele ne känti okwäbtitre se kwrere, kä namanintre Ngöbö käikitekä krörö:

14 Ngöbö kri kä käinbti, ma aibe ütiäte kri.
Nunta ma käikitekä, ñobtä ñan angwane makwe ngäbäkre ne juni kä nebtä, aisete kä jämenta kä temenbtä ni ngätäite.
Erere mata blite jäme nitre nebe kä temenbtä,
namanintre niere kore obeja ngibiakatre okwäbti, bti nikanintreta kä käinbti.

15 Nikanintreta jökrä angwane, obeja ngibiakatre namani blite jabe kwärikwäri, kä namani niere:

Dreta nakenkä Belén sete abko ni Dänkienkwe miri gare nie, ye brän mike ñäräre, niebare kwetre jae kwärikwäri.

16 Erere bkänä, nikanintre jötrö ngwarbe Belén. Namanintre yete angwane, ngäbäkre kwani ietre mikani kri kukwänte. María btä José abko nämane täkänintbe ken, btä namanintre. **17** Ngäbäkre jatabare ietre, bti nikani angwane, angele käkwe kukwe niebare ietre ngäbäkre yebtä, ye kädriebare kwetre ni mda mdabe. **18** Kukwe ye gani ni kwatikwe angwane, töi ñan namani krütare erebe jökrä.

19 Akwa kukwe niebare ie obeja ngibiakatrekwe, yebtä abko María namani töbike kri kaibe. **20** Obeja ngibiakatre käkwe kukwe tuani amne ni kukwei nuani kwetre, yebtä nikani Ngöbö käikitekäta ja jiebti se kwrere. Angele käkwe kukwe niebare ietre, ye erere nakaninkä jökrä btätre.

María btä José nikani Jesu ngwena ju blitakrä Ngöböbe känti Jerusalén

21 Köbö kwäira erere angwane, María btä José käkwe ngäbäkre ne mikani kwata tikadrekä ñäräkrä mikakrä angwane, kädiani Jesu kwetre arato, angelekwe nuemna Maríaye, niara ngämi bren, bren kwe kisete ye känenkri. Ye erere abko nämane ja töibtä kwe, erere nuenbare kwetre.

22-24 Abti köbö ja mikakräta dbe Ngöbö ngwärekri mikani nuendre Ngöbökwe nitre israelitaye, ye nükani Maríaye angwane, nikani Josébe ju blitakrä Ngöböbe juta Jerusalén yete, ja mikakäreta dbe Ngöbö ngwärekri. Ne erere niaratre nikani ju blitakrä Ngöböbe juta Jerusalén yete ütü kiare kubu o ütü ngäbäli kubu bien kukwadre María kräke Ngöböye, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikakäre täte jökrä. Erere arato, María btä José nikanintre Jerusalén angwane, nikanintre ngäbäkre mubai Maríakwe ngwena siba jabe mikakäre gare Ngöböye, ñobtä ñan angwane "Ngäbäkre mubai

jire jökrä abko rün btä meye käkwe mikadre gare Ngöböye" abko Dänkien Ngöbö käkwe nuemna kore nitre israelitaye ja Kukweibtä, erere nuenbare kwetre ju blitakrä Ngöböbe yete.

25 Kä ye ngwane abko, ni nämane nüne iti juta Jerusalén yete abko kädian nämane Simeón. Ni ye abko nämane nüne era metre Ngöbö ngwärekri amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye nämane mike täte arato. Erere arato, Ni Dianinkä Ngöbökwe käkwe nitre israelita moto mikadi jäme abko Simeón nämane ngibiare ngäbti amne Ngöbö Üai Deme nämane btä. **26** Mdakäre abko, Ni Dianinkä Ngöbökwe ne ngämi tuen, känenkri ñan jraindre abko Ngöbö Üai Deme käkwe mikani gare ie.

27 Ye näire Ngöbö Üai Deme käkwe Simeón töi mikani niken ju blitakrä Ngöböbe ye känti. Angwane María btä José nikani ngäbäkre Jesu ngwena yete arato, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ngäbäkre mubaibtä mikakäre täte angwane, **28** nikanintre gwäkäre angwane, Simeón ne jatani nemente, käkwe Jesu diani, ketani jabtä kwe, bti Ngöbö käikitaninkä okwäbti kwe se kwrere, käkwe niebare krörö:

29-30 Ti Dänkien Ngöbö,
makwe kukwe niebare
tie, erere mtare nibira
bare mae.
Ne aisete ti sribikä makwe
ne tuemetre jraine jäme
jakän, ñobtä ñan
angwane makwe ni juani
nitre Diantarikä, ni ye
mden abko tikwe turira.
31 Ni ne mden abko makwe
juani ni jökrä kräke.
32 Mdakäre abko, ñotra trä
kakata ni käne kä ikote,
ye kwrere ma ño abko
niarakwe mikadi gare
nitre ñakare israelitareye.
Ni kwati käkwe nitre
israelita mikadi ütiäte,
ñobtä ñan angwane niara
därebare nitre israelita
ngätäite aisete. Abko
kore se,
niebare Simeónkwe Ngöböye.

33 Abtä José btä Jesu meye abko töi ñan namani krütare Simeón kukwei nuare Jesubtä. **34-35** Nebti Simeón käkwe ja di käräbare Ngöböye kräketre angwane, niebare kwe Jesu meye Maríaye:

Ngöbökwe ngäbäkre ne juani akwa niara ünän angwane, ni kwati israelita moto kämekäme abtä tätre nianinte Ngöbö ngwärekri abko rükadre gare jabtä ietre. Abti Ngöbökwe ni ne mikadi ütiäte jae. Mdakäre abko, ni kwati moto ño ño abko Ngöbökwe niara mikani mikakäre gare amne, ni kwati tä töbike ño ño Ngöböbtä abko niarakwe mikadi gare. Abtä ni kwati rabadi ja rüere ben, aisete ño ni gitiaka nguse ngitrabti tä ja tare nike krübäte, ye kwrere ma moto ötadite niara jiebti. Abko kore se, niebare Simeónkwe Maríaye.

36-37 Ne känti abko, ni kädian nämane Aser tukwe abko mräkä kädian nämane Fanuel abko ngänkän Ngöbö kukwei niekä kädian nämane Ana nämane siba ju blitakrä Ngöböbe käntita. Ana abko nämane bati ngäbäkrere angwane, namani gure akwa nünabare kä kwä kükübe kwe brarebe amne brare krütani kän, bti namani kaibe. Ana ne abko namanina dokwä ngwen bürere, kä namani gre ketabkä bti kobkära ie, nämane siba ne näire. Batibe nikani ju blitakrä Ngöböbe käntita. Ye känti nämane käre köbö kwatirekwatire Ngöbö käikitekä amne, nämane ja bäine Ngöbökrä amne nämane blite Ngöböbe. **38** Ne aisete Simeón nämane blite Maríabe ngäbäkre Jesubtä, ne btäräbe Ana mata nükani, kä nikani Ngöbö käikitekä ngäbäkre Jesubtä. Erere arato, nitre israelita nünanka Jerusalén nämane ni ni diantarikä ngibiare ngäbti abko erere ben Ana nikani blite ngäbäkre Jesubtä.

39 Nebti Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, erere María btä José käkwe mikani täte jökrä, bti nikaninta ngobo kwebe ja käite, juta Nazarete Galilea. **40** Namaninta ja käite, känti ngäbäkre Jesu nikani niren kuin dite ngrabare amne, namani niren bäri töbtä. Ne abko Ngöbö namani ja moto mike kuin kräke, aisete namani niren kore.

Ju blitakrä Ngöböbe, känti Jesukwe ja mikaninkä blitakäre dirikä krikri be

41 Jesu nämane niren angwane, bieta ban te lebadura mikani ñakare kweta nämane kädianta Pascua, bieta ne käre nuen nämane kä kwatirekwatire juta Jerusalén. Känti käre kä kwatirekwatire Jesu meye btä José nämane niken siba. **42** Ne erere bati, kä kwä jätäbti kubu Jesuye angwane, Pascua köböi nükaninta mda. Ye näire abko, José btä María nämane niken käre kä kwatirekwatire, ye erere nikaninta mda Jesube.

43 Abti Pascua köböi nikani ta angwane, José btä María ngidianinkä, nikaninta ja gwirie kukwäre amne Jesu ngäbäkrere namani Jerusalén abko nin gani kwetre. **44** Akwa Jesu nämane näin ja kukwe muko ngätäite nämanentre nütüre, aisete namanintre näin jäme. Te nänbarera köböiti jire kwetre ji ngrabare angwane, nikani Jesu känentari mräkä btä kukwe muko ngätäite nekwäre sekwäre. **45** Nikani känenentari, nikani känenentari se kwrere, akwa nin kwanintari jire ietre. Abtä nikanintreta ja jiebti nebeta Jerusalén Jesu känentari.

46 Kä nikani köbömä ta angwane, nikanintre nebeta Jerusalén, nikanintre nebeta amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nämane ju

blitakrä Ngöböbe bäre abko ngätäite Jesu nämane täkäninbe. Niara nämane nitre dirikä kukwei nuen. Erere arato nämane kukwe ngwentari kabre mda ietre. **47** Kukwe ngwiantari namani Jesukwe ne abko, ni töbtä töbtä raba blite, se kwrere namani blite. Mden kisete ni niara kukwei nuaka nuaka ñan töi namani krütare kukweibtä. **48** Jesu nämane blite kore, btä meye amne José nikani nebeta angwane, ñobtä abko nämane blite dirikä krikri be abko ñan töi namani krütare tuare ja käne, bti meyekwe niebare mda ie:

Ti ngobo tikwe, ¿ñobtä mata nuene kore nunbtä yere, amarebti ma rün noko btä ti mata nun ngwen ja känentari kri töbikare kwärä ja jiebti yere? niebare Maríakwe Jesuye.

49 Abtä Jesukwe niebare mda meyeye:

¿Ye ño munta ti känenentari krübäte dikaro kore yere? ¿Ti tädre ti Rün gwiriete arato, ye gare ñakare munye ya amarebti yere? niebare kwe ie.

50 Jesukwe ñäkäbare ne abko dre niebare kwe niara Rün kwebtä ñan namani nüke gare ietre. **51** Bti Jesu nikaninta meyebe btä Josébe juta Nazarete. Jesu meye btä José nämane dre dre niere ie, erere nämane mike täte jire jökrä. Akwa kukwe nakaninkä Jesubtä Jerusalén, abkobtä meye nämane töbike kri kaibe mda. **52** Jesu abko nikani niren bäri kri amne nikani töi ngitiekä bäri kri arato. Mdakäre abko, Ngöbö nämane niara ngibiarebti kuin janknu amne ni kwati namani niara tarere kri arato.

Juan Bautista käkwe ji tikani Jesu käne

(Mateo 3.1-12; Marcos 1.1-8; Juan 1.19-28)

3 **1** Abti kä kwä jätäbti kwärikera emperador Tiberio nikani gobrane ne ngwane, ni nämane gobrane kräke abko nere: Gobernador Poncio Pilato nämane gobrane käkä Judeate. Dänkien tetrarca Herodes Antipas abko nämane gobrane käkä Galileate. Herodes etba kädian nämane Felipe abko nämane gobrane käkä Itureate btä käkä Traconite yete amne dänkien tetrarca Lisanias abko nämane gobrane käkä Abilenete. **2** Kä ne ngwane Anás btä Caifás nämane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkiene. Te bati Zacarías ngobo kä Juan abko ben Ngöbökwe blitabare kä kaibete. **3** Abtä Juan nikaninbe Ngöbö kukwei niere krörö nitre nünanka Ñö Jordán ngrabare yeye: Kukwe kämekäme nuenta munkwe, yebtä mun moto raba ulire, bti mun jata Ngöböye amne mun jata ja mike ngökadre ñöte tie. Ye ngwane mun ngite kukwe kämekäme nuenbtä, ye Ngöbökwe diandikä jire jökrä munbtä, Juan namani niere. **4** Ye abko, Juan nikani ñäke ño abko nämanena tikani Ngöbö Kukweibtä tärä Isaíabtä abko krörö:

Ni iti näin ñäke jume ja dibti kä kaibete, käkwe niedi krörö:

Ji ükateta kuin biare jrei känenkri, ye kwrere ja töi mike kuin biare ni Dänkien käne munkwe.

Ji ükateta niken metre ta, ye kwrere ja töi ükete metre ni Dänkien käne munkwe, **5** ño kä ngitio ngürebtä möta, te dobo keka kabre ükate ruäre ngitio mintrinibe amne raba kiare, ji rabadre metre jreikrä abkokäre.

Ye kwrere arato, ngitio krikri btä ngitio kiakia tikakata, bti ükateta kiare jökrä, ji rabadre metre dänkien jreikrä abkokäre.

Mdakäre abko, ji tolentolen tikakata niken metre tata amne ji tururetururе ükateta niken kiare, ye kwrere munkwe ja töi ükate kuin biare ni Dänkien käne.

6 Ne abko ni Diantarikä juandi Ngöbökwe, ye ni nünanka kä jökräbti käkwe tuadi, niarakwe niedi, *Isaías 40.3-5*

abko Ngöbökwe tikamna kore Isaíaye.

7 Ye erere Juan nämane blite angwane, ni namani kite kwati ja mike ngökadre ñöte Juanye abko ie Juan namani ñäke krörö:

Mun abko tbi krübäte kwrere. ¿Ngöbö kebera mun mike ja ngie nuen kri krübäte, yebtä nirekwe mun mikani mokre amarebti mun kite nüke siba nete ye? **8** Munkwe ja töi kwitadre era metre Ngöbö kukwäre bkänä tödekakäre bti abko erere munkwe nüna ni mda mda okwäbti. Erere arato, munkwe ñan nie au jabtä: Nun abko Abraham mräkä, aisete Ngöbökwe ñan nun mikadi ja ngie nuen, munkwe ñan nie au jabtä, ñobtä ñan angwane jä tuen temen sete, se abko ngwarbe akwa Ngöbö raba kwite Abraham mräkäre abko ti tö nibi niei metre kore munye. **9** Mdakäre abko, kri mden mden ñan ngwä nebe kuin, ye abko kräke ü mikanina biare tikakakrä ngätrite ta. Abti tikakata jökrä angwane, kitata ñukwäte, ye kwrere jire Ngöbökwe mun mikadi ja ngie nuen, munkwe ñan ja töi kwitadre Ngöbö kukwäre angwane.

10 Abtä ni nämane yete käkwe niebare Juanye:

Ni nun kwrere abko käkwe kukwe kuin nuendre ño, köböire nunta Ngöbö mike ütiäte jae bä rabadre nunbtä, niere nunye niebare kwetre Juanye.

11 Juankwe niebare mda ietre:

Mun mdenkwe dänta ötabu, ye abko ni dän ñakare, ie munkwe dän jakwe bian ötati. Erere arato, mun mden mrö bkäne, mrö ye abko munkwe ni mrö nikaka buka te siba, ye ngwane munta Ngöbö mike ütiäte rükadi gare munbtä, niebare kwe ietre.

12 Ne ngwane nitre israelita jändrän ütiä käräkä gobran

romanobokrä, ye nükanintre siba ja ngökakäre ñöte arato, käkwe niebare Juanye:

¿Nun abko käkwe kukwe kuin nuendre ño, köböire nunta Ngöbö mike ütiäte jae bä rabadre nunbtä? niebare kwetre Juanye.

13 Juankwe niebare mda ietre:

Gobranta ngwian kärämna nuäi nuäi ni mda mdaye, ye erere munkwe kärä. Akwa munkwe ñan ngwian dianka bäri bti ni mda mdakän, ye ngwane munta Ngöbö mike ütiäte rükadi gare munbtä, niebare kore kwe ietre.

14 Erere arato, nitre rükä nükani ruäre, käkwe niebare Juanye:

¿Nun abko käkwe kukwe kuin nuendre ño, köböire nunta Ngöbö mike ütiäte jae bä rabadre nunbtä? niebare kwetre ie.

Juankwe niebare mda ietre:

Ni mda mda rätäkäta munkwe amne munta ngwian btä jändrän kwekwe denkä kän, ye kwrere munkwe ñan nuen jire chi mda. Erere arato, munkwe ñan ni mda mda kita ngise ngwarbe amne sribi ütiä bianta nuäi nuäi munye, yebe ben munkwe nüna jäme. Ye ngwane munta Ngöbö mike ütiäte rükadi gare munbtä. Abko kore se, niebare kwe ietre.

15 Kä ye ngwane abko, ni jökrä nämane Ni Dianinkä Ngöbökwe ngibiare ngäbti kisere, aisete nane Juan abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara nükani, nitre israelita jökrä namani nütüre, btä nämane töbike kri. **16** Ye mden kisete Juankwe niebare ietre:

Tita mun ngökö ñö aibe te bkänä, akwa ni jatadi iti ti jiebti abko bäri di kri ti ngwä. Niara abko Ni Dianinkä Ngöbökwe, aisete sandalia ngotobtä yebtä nin ja nüke töre jire chi tie kö tikarete ie.[a] Ni ye abko käkwe Ngöbö Üai Deme mikadi nüne munbtä amne Ngöbö Üai Deme rabai ñukwä jutra kwrere munbtä, mun mikakäre deme Ngöbökrä. **17** Ne abko, niarakwe dre nuendi abko ti bike niere munye abko krörö: Niara tä jändrän ngwena kisete trigo juankakrä. Trigo juandikä kwe angwane, trigo kuinkuin erere ükadikrö jenena kwe amne trigo kwata abko ükadikrö jenena kwe. Yebti ñukwä nötöte ñakare abko te trigo kwata ye kukwadi kwe. Tita mun bä mike trigo kwrere amne trigo kwata kwrere. Abko kore se, niebare Juankwe nitre israelitaye.

18 Ye kwrere Juan namani blite ni kwati ben töi diankäre, kä namani kukwe kuin Ngöbökwe mike gare ietre kore.

19 Akwa kä ye ngwane abko, jrei Herodes käkwe etba kwe kädian nämane Felipe abko merie kädian nämane Herodías

[a] **3.16** *sandalia tikete.* Jesu näire ni klabore kökani ni mdakwe abko bäri ene ni mda mdakrä. Niaratre aibe nämane sandalia ni mdakwe tikete, aisete Juan nämane ja bä mike bäri ene ni klabore ngwä.

diani etba kän. Erere arato, nämane kukwe kämekäme nuene bätäkä ngwarbe Ngöbö rüere. Abtä Juankwe ñäkäbare Herodeye **20** abko dokwäre Juan kitani ngite kä teri kwe ne ngwane, ja mikani ngite bäri kri mda kwe Ngöbö rüere.

Juankwe Jesu ngökani ñöte

(Mateo 3.13-17; Marcos 1.9-11)

21 Akwa Juan kita ngämi ngite kä teri, känenkri nämane ni ngökö ñöte angwane, Jesu ngökani ñöte kwe arato. Jesu jämi nikenta jate angwane, nämane blite Ngöböbe, btäräbe jukwe tika kwrere kä ngitiani kä käinbti, **22** amne Ngöbö Üai Deme, jatani tuen ütü bä kwrere timonkwäre, nikani mate Jesubti. Ne btäräbe ni kukwe jarabare krörö kä käinbti: Ma abko ti Ngobo tikwe. Ma tare kri tikwe. Ma käi nuäre kri tibtä, niebare kore kä käinbti timonkwäre Jesuye.

Jesu mräkä känekäne

(Mateo 1.1-17)

23 Kä kwä gre bti kwä jätära Jesuye kwrere angwane, jatani sribi Ngöbö Kukweibtä kömiketbe kena. Jesu abko José ngobo nütü nämane ni jökräkwe amne José abko Elí ngobo.

24 Elí abko Matat ngobo,
Matat abko Leví ngobo,
Leví abko Melqui ngobo,
Melqui abko Jana ngobo,
Jana abko José mdara jire ngobo,
25 José abko Matatías ngobo,
Matatías abko Amós ngobo,
Amós abko Nahum ngobo,
Nahum abko Esli ngobo,
Esli abko Nagai ngobo,
26 Nagai abko Maat ngobo,
Maat abko Matatías mdara jire ngobo,
Matatías abko Semei ngobo,
Semei abko José mdara jire ngobo,
José abko Judá ngobo,
27 Judá abko Joana ngobo,
Joana abko Resa ngobo,
Resa abko Zorobabel ngobo,
Zorobabel abko Salatiel ngobo,
Salatiel abko Neri ngobo,
28 Neri abko Melqui mdara jire ngobo,
Melqui abko Adi ngobo,
Adi abko Cosam ngobo,
Cosam abko Elmodam ngobo,
Elmodam abko Er ngobo,
29 Er abko Josué ngobo,
Josué abko Eliezer ngobo,
Eliezer abko Jorim ngobo,
Jorim abko Matat mdara jire ngobo,
30 Matat abko Leví mdara jire ngobo,
Leví abko Simeón ngobo,
Simeón abko Judá mdara jire ngobo,
Judá abko José mdara jire ngobo,
José abko Jonán ngobo,
Jonán abko Eliaquim ngobo,
31 Eliaquim abko Melea ngobo,
Melea abko Mainán ngobo,

Mainán abko Matata
ngobo,
Matata abko Natán ngobo,
32 Natán abko David ngobo,
David abko Isaí ngobo,
Isaí abko Obed ngobo,
Obed abko Booz ngobo,
Booz abko Salmón ngobo,
Salmón abko Naasón
ngobo,
33 Naasón abko Aminadab
ngobo,
Aminadab abko Aram
ngobo,
Aram abko Esrom ngobo,
Esrom abko Fares ngobo,
Fares abko Judá mdara jire
ngobo,
34 Judá abko Jacob ngobo,
Jacob abko Isaac ngobo,
Isaac abko Abraham
ngobo,
Abraham abko Taré
ngobo,
Taré abko Nacor ngobo,
35 Nacor abko Serug ngobo,
Serug abko Ragau ngobo,
Ragau abko Peleg ngobo,
Peleg abko Heber ngobo,
Heber abko Sala ngobo,
36 Sala abko Cainán ngobo,
Cainán abko Arfaxad
ngobo,
Arfaxad abko Sem ngobo,
Sem abko Noé ngobo,
Noé abko Lamec ngobo,
37 Lamec abko Matusalén
ngobo,
Matusalén abko Enoc
ngobo,
Enoc abko Jared ngobo,
Jared abko Mahalaleel
ngobo,
Mahalaleel abko Cainán
mdara jire ngobo,
38 Cainán abko Enós ngobo,
Enós abko Set ngobo,
Set abko Adán ngobo,
Adán abko Ngöbökwe
dätebare.

Diablukwe Jesu nuaninte ja käne

(Mateo 4.1-11; Marcos 1.12-13)

4 **1** Jesu nämane Ñö Jordán-
btä, känti Juankwe ngökani
ñöte angwane, Ngöbö Üai Deme
nämanena täte btä, kä nikani
Jesu ngwena kä kaibete mda.
2 Ne känti Jesukwe nünantbebare köbö gre ketebu angwane,
diablu namani nüke Jesu nuente
ja käne. Köbö gre ketebu Jesukwe mröbare ñakare jire chi,
akwa kä ye namani bare angwane, btäräbe mrö namani dikaro
ie. **3** Ne aisete diablu jataninta,
käkwe niebare ie:

Ma abko Ngöbö Odei era
metre ne ngwane, jä se kwite
mröre jae, niebare kwe ie.

4 Akwa Jesu käkwe niebare
mda diabluye:

Ñakare. Ngöbö Kukwei tä
tikani krörö:

> Ñan mrö aibebti ni rabadre
> nüne, akwa kukwe
> kwatirekwatire niebare
> Ngöbökwe, yebti ni
> rabare nüne,
>
> *Deuteronomio 8.3*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä,
niebare Jesukwe ie.

5 Nebti ngitio bäri mente käin,
yebti diablu nikani Jesu ngwena
mda. Ye känti, jötrö ngwarbe kä

jökrä amne juta kä jökräbti temen mikani tuadre kwe Jesuye, **6-7** bti niebare kwe ie:

Jändrän ne biani jökrä tie amne ti tö rabai bien nireye, erere tikwe biandre jökrä aisete, makwe ja mikadi ngukudokwäbti temen ti ngwärekri, käkwe ti mikadi ütiäte jae angwane, kä jökrä tä ti kisete btä jändrän jökrä ütiäte krikri tä kä nebtä, se tikwe biandi jire jökrä mae, niebare diablukwe Jesuye.

8 Abtä Jesukwe niebare mda ie:

Ñakare. Ngöbö Kukwei tä tikani krörö:

> Ni Dänkien Ngöbö aibe mikadre ütiäte jae. Niara aibe kräke sribidre,
>
> *Deuteronomio 6.13*

abko nieta kore, aisete tikwe ñan ma kukwei mikai täte, niebare Jesukwe diabluye.

9-11 Nebti diablu nikani Jesu ngwena juta Jerusalénte mda, känti nikani Jesu ngwena mobe ju blitakrä Ngöböbe bti käin, bti niebare kwe ie:

Ma abko Ngöbö Odei era metre bkänä ne ngwane, ja täkete timon nete, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei tä tikani krörö mabtä:

> Ngöbökwe angeletre juandi ma ngibiarebti abko käkwe ma kadi ngäbti kisete, ma ngoto ñan matadre jäte temen, abkokäre angeletrekwe ma ketadite käintabe kisete, *Salmos 91.11-12*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä mabtä, aisete ja täkete timon, ma Ngöbö Odei ara mikakäre gare ni jökräye, niebare diablukwe ie.

12 Abtä Jesukwe niebare mda diabluye:

Ñakare. Ngöbö Kukwei tä tikani abko käta niere krörö arato:

> Ni Dänkien Ngöbö käkwe ja kukwei mikadre täte ya, ñakare ya amne, niara di tärä ja kukwei ngwiandre bare ya, ñakare ya abko makwe ñan nuate ja käne ja gakäre ben,
>
> *Deuteronomio 6.16*

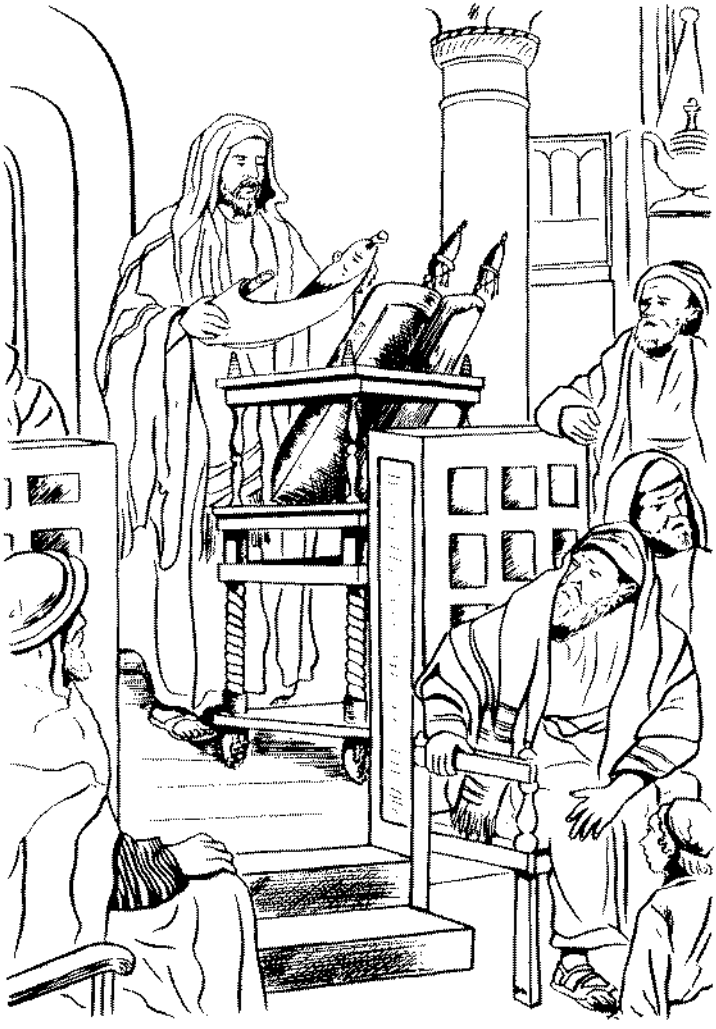
abko tä tikani kore, aisete tikwe ñan ma kukwei mikai täte. Abko kore se, niebare Jesukwe diabluye.

13 Nebti diablukwe Jesu nuaninte ünän jökrä ja käne, bti nikani mentokwäre, köbö bäri kuin Jesu nuatekäreta, ye ngibiare jae mda.

Jesu nikani Ngöbö kukwei kuin dirire kena

(Mateo 4.12-17; Marcos 1.14-15)

14 Nebti Jesu nikaninta Galileate angwane, Ngöbö Üai Deme di namani kri btä, aisete namani dre dre nuene, abkobtä ni jökrä namani kädriere juta ketareketare temen. **15** Erere arato, sinagoga juta ketareketare te, käntikänti Jesu namani niken dirire. Kukwe diri nämane kwe, yebtä ni jökrä namani niara käikitekä.

Jesuta ñäke Ngöbö Kukweibtä sinagogate (Lucas 4.16-20)

Jesu mikani ütiäte ñakare ja käite Nazarete

(Mateo 13.53-58; Marcos 6.1-6)

16 Jesu nämane Galilea, nikaninta juta Nazarete niara rirabare ye känti. Namaninta yete angwane, köbö jadükakrä näire niara nämane niken sinagogate, känti nämane niken käre. Ye erere, bati köbö jadükakräte nikaninta, känti namani nünaninkä ñäkäkäre Ngöbö Kukweibtä. **17** Ne btäräbe, ni Ngöbö kukwei niekä kädian nämane Isaías käkwe tärä tikani abko ngökani Jesuye. Jesu nikani täräkwata ne metete

angwane, batibe tärä krörö kwani ie, bti nikani ñäke btä:

18 Dänkien Ngöbökwe ti dianinkä ja kukwei kuin mikakäre gare ni bobre bobreye, aisete ja Üai mikani tibtä kwe sribi nuenkäre.
Ngöböta biare ni ngite ngite tikatekäre abko ti juani niere kwe ietre.
Ni ie kä tuen ñakare abko ie kä rabadre tuenta abko ti juani niere kwe ie.
Erere arato, nire nire tä ja tare nike ni mda mda ngoto täni kwrere abko ti juani tikete kwe kä rabadre nuäre btä abkokäre.

19 Mdakäre abko, Dänkien Ngöböta ja moto mike kuin ni kräke abko ti juani niere kwe,

Isaías 61.1-2

abko tärä yebtä Jesukwe ñäkäbare.

20 Bti tärä, btä Jesukwe ñäkäbare, ye mrianinkäta kwe, ngökaninta kwe sinagoga ngibiaka yeye, bti namaninta täkänintbe dirikäre se kwrere. Angwane Jesukwe ño niedi mda abko ni jökrä namani ngibiare, aisete okwä namani kwekbe jökrä Jesubtä Jesu kukwei ngibiare se kwrere. **21** Ne btäräbe Jesukwe niebare mda:

Kukwe btä tikwe ñäri gwä, ye abko mtare mentokwäre nibira bare jökrä, niebare Jesukwe.

22 Jesu namani kukwe kuinkuin niere dikaro, yebtä ni jökrä ñan töi namani krütare, aisete namanintre Jesu kädriere kuin jökrä. Akwa yebti, namanintre niere krörö jae kwärikwäri Jesubtä:

¿Ni noko ñan José ngobo ya amarebti nibi dirire kore jabtä noko? namanintre niere Jesu rüere. **23** Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Ni kräkä bianka, btä nita töbike blo, ie nita niere krörö: ¡A! Ma kräkä bianka kri era metre ne ngwane, makwe ja mika kuinta au angwane, nunkwe ma mikai era jae abko nieta. Ne kwrere munta töbike tibtä, ye gare kuin jabtä tie. Ye kwrere, Ngöbökwe ma juani ni die mikakäre mata niere jabtä, aisete ye bä mike tuadre abko munta nütüre tibtä. Mdakäre abko, sribi kri nuenta Ngöbö diebti, erere namani bare mae Capernaúm kädrieta nun okwäbti, ye kwrere nuene ja käite nete nun kräke tuadre nunye, ne munkwe niedi tie, ye gare kuin tie arato. **24** Mden kisete ti bike kukwe era erere niere munye: Ni Ngöbö kukwei niekä, ye abko ja käite mikata ütiäte ñakare jae mräkäkwe abko krörö: **25** Bati ni Ngöbö kukwei niekä kira kädian nämane Elías[b] nämane nüne abko näire Ngöbökwe kä mikani bäri moren kä komä bti ötare amne nin ñü näkäni jire chi temen, aisete mrö nikani kri kä jökräbti temen Israel känti. **26** Kä ye

[b] **4.24-26** *Elías.* Ma raba ñäke kukwe nebtä tärä 1 Reyes 17.7-24 ye känti.

ngwane abko, meri kän brare krütani krütani nämanena kabre nitre israelita ngätäite, akwa nin Ngöbökwe Elías juani nüne meritre israelita ye känti, ñobtä ñan angwane nitre israelita ñan nämane Elías mike ütiäte jae. Akwa meri nämane iti kän brare krütani arato, akwa ñakare israelitare nämane nüne mobe Israel bäre juta Sareptate juta kri Sidón bäre abko känti Ngöbökwe Elías juani nüne.

27 Ye kwrere arato, ni Ngöbö kukwei niekä nämane nüne kira kädian nämane Eliseo abko näire ni ngütüete ngrabare lebra kisete nämanena kwati nitre israelita ngätäite abko nin mikaninta kuinta jire iti Ngöbökwe, ñobtä ñan angwane nitre israelita ñan nämane Eliseo mike ütiäte jae. Akwa ni menteni ñakare israelitare nünanka mobe kä Siria känti ngütüete jökrä ngrabare arato abko kädian nämane Naamán aibe mikaninta kuinta Ngöbökwe.[c] Mräkä israelitakwe mikani ñakare era jae, aisete Ngöbökwe die mikani ñakare. Ye kwrere tä nakenkä tibtä nete. Abko kore se, niebare Jesukwe.

28 Nebtä ni Jesu kukwei nuaka nuaka sinagogate namanintre moto romon krübäte jökrä kräke, **29** aisete ni jökrä namani ja rüere Jesube, kä nikani kitekä romone ja käne juta bäre mento nebe kä oko romonbtä ngitiobti. Ne känti abko Nazaret nämane. Känti tö namanintre Jesu kitai jräte. **30** Akwa Jesu abko nikaninta jäme ni kwati ye ngätäite ta mentokwäre.

Jesukwe üai käme juanintari mento

(Marcos 1.21-28)

31 Nebti Jesu nikaninta mda motokwäre juta Capernaúmte Galilea. Abti köbö jadükakrä näire nämane niken sinagogate, känti namani dirire ni nämane ja ükekrö yeye **32** amne, niaratre jökrä ñan töi namani krütare kukwe diribare kwe yebtä, ñobtä ñan angwane ni töbtä di kri käkwe diri ja di ngöi, kwrere jire Jesukwe diribare ietre. **33** Jesu nämane dirire angwane, ni nämane iti sinagoga yete, btä üai käme nämane nüne. Te batibe ni ye käkwe ngratebare kri ja dibti Jesuye:

34 ¡Jesu Nazarebo, nun tuemetre kaibe nete! ¿Ye ñobtä abko, ma kite ja mike kukwe nunkwete yere? ¿Ma kite nun gaenkä ya ño yere? Jesu, ma gare kuin tie. Ma abko Ni Deme Ngöbökwe gare tie, niebare üai kämenkwe Jesuye.

35 Abtä Jesukwe niebare mda üai kämeye:

¡Üai käme, kada mkä kete makwe! Ni ye tuemetre gwängwarbe. Nän mento btä, niebare kwe.

Ye btäräbe, ni jökrä ngwärekri, üai käme ni yebtä käkwe nitani temen, bti nikani mento, akwa ñan ni ye mikani bren kwe.

[c] **4.27** *Eliseo.* Ma raba ñäke kukwe nebtä tärä 2 Reyes 5.1-14 ye känti.

36 Nebtä ni jökrä töi ñan namani krütare Jesubtä, kä namani niere jae kwärikwäri:

¿Ni neta kukwe ño ño dirire amarebti niara di tärä üai käme juentari jötrö au, tä ñäke kwatibe üai käme juantarikrä mento amne, üai käme tärä niken mento ie sere? namanintre niere kore Jesubtä.

37 Yebtä abko, Jesu kädrie namani kä jökräte juta Capernaúm käntita temen.

Jesukwe Simón köbrän merire mikaninta kuinta

(Mateo 8.14-15; Marcos 1.29-31)

38 Jesukwe diribare ünän sinagoga yete, bti nikani nebe Simón känti mda angwane, Simón köbrän merire abko nämane bren jume drangwan kisete. Angwane Jesukwe mikadreta kuinta abko mräkä namani ribere ie. **39** Ye erere Jesu nikani, namani jänbtä Simón köbrän merire ye ken, käkwe drangwan juanintari Simón köbränbtä. Ye btäräbe, drangwan nikaninbe batibe btä, namaninta kuin batibe, namanintabe kuinta amne nükani dikekäta krö, nikani mrö känene niaratre bukakrä.

Jesukwe ni bren bren mikaninta kuinta

(Mateo 8.16-17; Marcos 1.32-34)

40 Nebti ñänä jatanina niken timon dere[d] angwane, ni kwati nämane ja tare nike bren bätäkä ngwarbe kisete abko mräkä namani niken ngwena Jesuye. Ye abko, Jesu namani kise mike bti angwane, namani nebeta kuinta jökrä. **41** Erere arato, ni kwati btä üai käme nämane nüne abko kisete bren jänükani siba Jesuye. Ni ye abko, btä üai käme nämane niken mento, kä namani ñäke krikri be krörö Jesuye:

¡Jesu, ma Ngöbö Odei, ye gare kuin tie! üai käme namani niere kore Jesuye.

Abtä Jesukwe kada ketamna üai kämeye. Nin Jesu namani üai käme tuemetre ñäke jire chi mda, ñobtä ñan angwane Jesu abko Ni Dianinkä Ngöbökwe abko namanina gare kuin üai kämeye, aisete ñan niedre kwe gadre ni jökräye, abkokäre Jesukwe kada ketani.

Jesu nikaninta Ngöbö Kukwei dirire

(Marcos 1.35-39)

42 Jändrinane dekä, Jesu nikani kä kaibete juta bäre mento rabakäre kaibe akwa, ni kwati namani känentari kisere kwärä-kwärä, te nikani nebe Jesu jiebti. Namanintre Jesu känti angwane, Jesu ñan rikadre, ie tö namani, kä namani Jesu ketete kisere. **43** Akwa Jesukwe niebare ietre:

Ngöbö kite gobrane ni ngätäite, ye tikwe mikadre gare juta ketareketare te, abkokäre

[d] **4.40** *ñänä jatanina niken timon dere,* yebti nitre israelita nikani mräkä bren bren ngwena nebe Jesuye, ñobtä ñan angwane ñänä nikani timon dere angwane, köbö jadükakrä nikani ta abko nämane ngibiare aisete.

Ngöbökwe ti juani, aisete ti ñan rabadre kwekbe kä ketetibe känti. Abko kore se, niebare kwe.

44 Ye erere bkänä, Jesu namani niken kukwe ye mike gare nitre israelitaye sinagogate kwäräkwärä kä Judeate.[e]

Jesukwe ni käräbare nimä ja töitike jabe

(Mateo 4.18-22; Marcos 1.16-20)

5 1 Abti bati, kä jatani ngwen dekä angwane, Jesu nämane Ñö Okwä Kri Genesaret (arabe kädianta Ñö Okwä Kri Galilea) ye köräbti angwane, ni kwati tö namani Ngöbö Kukwei nuai, kä namani Jesu kete dime ja ngätäite namani ruen Jesuye. 2 Ne btäräbe ni gwa gaka nämane ruäre krade bätete, käkwe ru jakwe mikaninte krobu ñö köräbti, btä Jesu okwä namani. 3 Jesu nikani, nakwani ru krati te. Ru te Jesu nakwani, ye abko ru Simónkwe. Jesu namanina rute, ru ngwiamna bäri ñöte kwe Simónye, bti namani täkänintbe Ngöbö Kukwei dirire ni kwatiye. 4 Jesukwe diribare ünän angwane, niebare kwe mda Simónye:

Ñö okwä bäri mente nguse, ye känti ru ngwena, bti munkwe krade kita ñöte gwa gakrä, niebare Jesukwe Simónye.

5 Abtä Simónkwe niebare Jesuye:

Dirikä, deo abko kä kuin gwa gakrä. Nunkwe sribinirira kri dibire ta. Nin nun käbä nibi jire chi, akwa mata ti juen gwa gaenta, aisete ti bike niken, niebare kwe ie.

6 Ye kwrere bkänä, Simón nikani sribi mukobe, namanintre ñö okwä nguse känti, käkwe krade kitani ñöte angwane, batibe gwa neketaninte kabrekabre krade ietre se kwrere. Krade namani nötöte bee kisete gwa täni. 7 Amne sribi muko kwekwe nämane ru mdate abko namanintre kärere, kä namani kise minienkä ietre abko rikadre die mike gwa ükekrö abkokäre. Erere sribikä nämane ru mdate, ye nikani gwa ükekrö siba amne gwa ükaninkrö ru krobu bti tabe kwetre. Gwa namani ñakare rute ya, aisete bäsi ru namani niken neen jökrä ñöte nguse gwa däbä täni Simón okwäbti. 8 Yebtä ja namani ruen käme btä ngite Jesu ngwärekri Simón Pedroye, aisete nikaninbe ngitiekä ngukudokwäbti temen Jesu ngwärekri, käkwe niebare ie:

Ti Dänkien, ma deme ti ngwä. Ti abko moto kämekäme dikaro, aisete nän mento tibtä, niebare Simónkwe Jesuye.

9-10 Simónkwe ñäkäbare kore Jesuye, ñobtä ñan angwane Simón btä Zebedeo ngäbriänkätre kädian nämane Santiago btä Juan abko käkwe ñan gwa gabare jire erere gwa gani kwetre aisete, Jesu diebtibe gwa gani kabre kore kwe

[e] **4.44** *kä Judeate.* Manuscrito bäri kuinkuin, yebtä *Judea* tä tikani. Manuscrito ñakare bäri kuin, btä *Galilea* tä tikani.

Simón tä gwa gaen kradebti (Lucas 5.1-11)

nükani gare ietre aisete, töi ñan namani krütare. Kwrere ni mda mda nämane näin siba Simónbe ñan töi namani krütare arato, gwa gani kabre kwetre yebtä. Simónkwe ñäkäbare kore Jesuye, abtä Jesukwe niebare mda ie:

Simón, ma abko gwa gaka, akwa mtare mentokwäre ma jatadi ni gaen Ngöbökrä, aisete ma ñan rekwetaka tibtä, niebare kwe ie.

11 Yebti Simón, Santiago btä Juan nikani ru ngwenante nebe ñö körábti jate, käkwe jändrän jökrä kwe mikaninte, bti nikanintre Jesube.

Ni iti kwata bren lebra kisete abko Jesukwe mikani kuinta

(Mateo 8.1-4; Marcos 1.40-45)

12 Bati Jesu nämane jutate angwane, ni iti bren lebra kisete, abtä ngütüete ngrabare nükani abko ie Jesu jatabare angwane, nikani ngitiekä ngwäre timonkwäre Jesu mikakäre ütiäte, käkwe niebare ie:

Ti Dänkien, ma tö ti mikaita kuinta ne ngwane, makwe ti mikata kuinta, ie ti tö nibi, niebare kwe ie.

13 Angwane Jesukwe kise mikani btä, käkwe niebare mda ie:

Ma rabata kuinta, ie ti tö nibi, aisete gwängwarbe ma bike nebeta kuinta, niebare Jesukwe ie.

Ye btäräbe ni kwata ngütüete ngrabare ye kwata namaninta kuinta jökrä ngrabare.
14 Angwane Jesukwe niebare krörö mda ie:

Tikwe ma mirita kuinta, ye makwe ñan nie jire chi ni mda mdaye, akwa ma rika ja kwata kuinta mike tuare ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäreye amne ni bren kore tä nebeta kuinta abko käkwe jändrän mden mden biandre niebare Moisékwe, ye erere ma rika ngwena biandre Ngöböye ma rabadre dbe niara ngwärekri abkokäre. Yebtä abko ma nenante kuinta abko rabadre gare ni jökräye, abkokäre ma rika jändrän ye ngwena. Abko kore se, niebare Jesukwe ie.

15 Jesukwe ja dokwä täkäni kore ni mikaninta kuinta kwe yebe, akwa kukwe nakaninkä, yebtä abko bäri ni jökrä namani Jesu kädriere niken juta ngrabare temen, abkotari ni mda mda namani nüke ja ükekrö kwati mda Jesu kukwe nuakäre, ruäre bren abko Jesukwe mikadreta kuinta abkokäre namanintre nüke. **16** Akwa Jesu abko nämane niken käre kä kaibete blitakäre Ngöböbe.

Ni ruen ñakare ngrabare abko Jesukwe mikaninta kuinta

(Mateo 9.1-8; Marcos 2.1-12)

17 Bati Jesu nämane dirire mda angwane, nitre bariseo btä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nünanka juta ketareketare te Galilea amne Judea ngrabare temen, ruäre abko nünanka juta Jerusalénte nükani, namani täkänintbe Jesu kukwei nuen. Ye ngwane Dänkien Ngöbö di kri nämane Jesubtä ni bren bren mikakäreta kuinta. **18** Jesu nämane dirire gwi angwane, ni ruen ñakare ngrabare abko kisete ñan dikaka kä, mikani jänkwatabti abko ni mda mda nükani ngwena ja ñäte, tö namanintre niken ngwena nebe gwi Jesu ngwärekri. **19** Akwa ni namani kwati dikaro aisete, ñan namani tuen ngwiane gwä ietre. Abtä nikanintre jubti käin, käkwe ju mkä tikaninkä abko te ta ni bren ye gibianinkä köbtä käin timon kwetre, nükani ngitiekä temen Jesu ngwärekri ni kwati okwäbti se kwrere.
20 Nitre nükani ni bren ngwena amne ni bren ye namani tödeke kwatibe Jesubti namani tuen ie, käkwe niebare ni bren yeye:

Ma ngite Ngöbö rüere, ye tikwe dininkä mabtä ti mräkä, niebare kwe ie.

21 Angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre btä nitre bariseo namani töbike krörö Jesubtä: Ngöbö aibe tä ni ngite niara rüere denkä mento nibtä amarebti, ise ñobtä abko ni se tä ñäke kore Ngöbö rüere se! namanintre töbike kore Jesubtä. **22** Akwa niaratre namani töbike kore ye abko gani Jesukwe. Abtä niebare kwe ietre:

¿Ñobtä munta töbike kore tibtä yere? **23** ¿Dre abko bäri nuäre niedre? ¿Ma ngite Ngöbö rüere, ye tikwe dininkä mabtä abko bäri nuäre niedre ya? o ¿Näin krö, nän dikekä abko bäri nuäre niedre ya? **24** Akwa ti, Ni Kä Nebtä Ngobo ne ie Ngöbökwe ja di biani mun ngite Ngöbö rüere diankakäre mento munbtä kä nebtä, ye abko ti bike bä mike tuadre munye, niebare Jesukwe.

Bti niebare kwe ni ruen ñakare ngrabare yeye:

Näin krö. Jänkwata makwe ye den kisete amne nänta ja gwiriete, niebare kwe ie.

25 Btäräbe, ni jökrä okwäbti, ni ruen ñakare ngrabare ye naninkrö krö, käkwe jänkwata bti nämane temen diani kisete, bti nikaninta ja gwiriete Ngöbö käikitarekä kwärä se kwrere. **26** Yebtä ni nämane kwati ye ñan töi namani krütare amne namani Ngöbö käikitekä jökrä, kä namani niere krörö jae kwärikwäri:

¡Aiteeje, mtarebra ñan nikwe jändrän kuin turi ya! Jändrän ne kwrere ni ngämi tuen jire bati, erere nikwe tua mtare yera, ni jökrä namani niere kore jae kwärikwäri.

Jesukwe Leví käräbare ja töitike jabe

(Mateo 9.9-13; Marcos 2.13-17)

27 Nebti Jesu nämane jutate, nikaninta angwane, kä jändrän ütiä käräkrä gobran romanobokrä, ye känti ta nikani mda amne, ni kädian nämane Leví nämane täkänintbe jändrän ütiä kärere yete, känti Jesu nikani mate angwane, Jesu okwä namani kwekbe Levíbtä, käkwe niebare ie:

Brän tibe, niebare kwe Leviye.

28 Angwane jötrö ngwarbe Levíkwe jändrän jökrä mikaninte, nükani dikekä krö, bti nikani Jesu jiebti.

29 Abti Leví tö namani Jesu mikai ütiäte, käkwe bieta köböi kitani ja juete mda Jesukrä. Ye ngwane ni jändrän ütiä käräkä gobran romanobokrä namani kwati täkänintbe, btä ni mda mda nämane täkänintbe mröre siba mesabtä Jesube. **30** Yebtä abko, nitre bariseo btä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre reketaka jakri bariseobe abko namanintre ñäke nitre ja töitikaka Jesube rüere, käkwe niebare ietre:

Nitre jändrän ütiä käräkä gobran romanobokrä abko käme amne ni mda mda kukwe nuenkä kämekäme amarebti munta mröre siä kwatibe te amne munta dö ñaen bentre sere, niebare kwetre.

31 Nitre bariseo käkwe ñäkäbare kore, ye jarabare Jesuye angwane, Jesukwe ja bä mikani ni kräkä bianka kwrere amne nitre jändrän ütiä käräkä amne nitre kukwe nuenkä kämekäme, ben nämane mröre ye bä mikani ni bren kwrere kwe, käkwe niebare krörö mda ietre:

Ni kuin, bren ñakare ye abko ñan tä ni kräkä bianka ribere jabtä, akwa ni bren bren abtä tä

ni kräkä bianka ribere jabtä abko ti tö nibi niei munye. **32** Ni ie ja ruen kuin deme au Ngöbö ngwärekri mun kwrere, ye abko ñan ti jatani kärere Ngöbö kukwäre, akwa ni kukwe kämekäme nuenkä Ngöbö rüere ye mden abko ti jatani kärere Ngöbö kukwäre, niaratre käkwe ja ngite niedre Ngöböye, bti kukwe kämekäme kitadre temen kwetre amne tödekadre Ngöböbti kwetre, abkokäre ti jatani. Abko kore se, niebare kwe nitre bariseoye.

Ñobtä nitre ja töitikaka Jesube ñan nämane ja bäine

(Mateo 9.14-17; Marcos 2.18-22)

33 Abti nitre bariseo käkwe niebare krörö Jesuye:

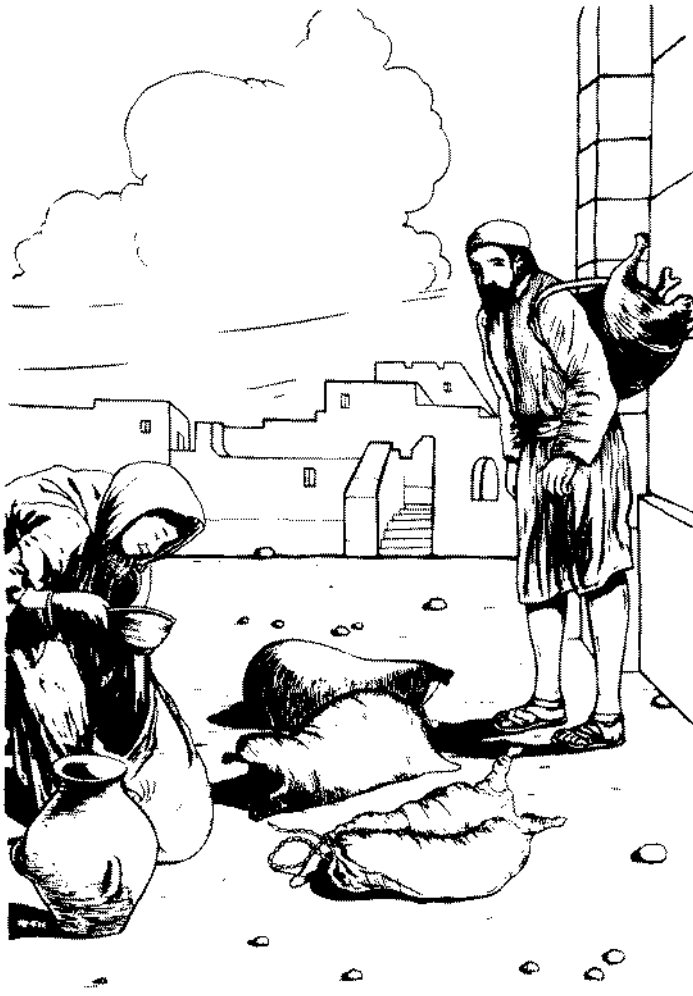
Nitre nänkä Juan Bautistabe btä nitre nänkä nun bariseobe abko käre tä ja bäine Ngöbökrä, käre tä blite Ngöböbe. ¿Se ñobtä abko, nitre ja töitikaka mabe abko käre mröre, käre dö ñaen akwa, ja bäine ñakare Ngöbökrä sere? niebare kwetre ie.

34 Abtä Jesukwe kukwe bä mikani ietre, käkwe ja bä mikani ni ja mikaka gure kwrere amne, nitre ja töitikaka ben abko bä mikani kwe ni ja mikaka gure kukwe muko kwrere, käkwe niebare nitre bariseoye:

Ni iti tä niken ja mike gure angwane, tä kukwe muko kwekwe nübaire kä ngwiankäre nuäre gwaire jabtä, ye ngwane ¿ni ja mikaka gure ye tädre siba bentre angwane, kukwe muko ye raba moto ulire ja bäine ya? Ñakare. **35** Akwa ni ja mikaka gure ye järikadre kukwe muko okwäbti, ye ngwane rabadre ja bäine abko kore rakadikä nitre ja töitikaka tibe yebtä, niebare Jesukwe ietre.

36 Kukwe ngwianintari ja bäinbtä, abtä Jesukwe kukwe bä mikani krörö dän btinbtä amne uba döi btinbtä, käkwe niebare:

Ni ñakare jire iti käta dän btin tikekä, bti tä dän ngututu gudike, ñobtä ñan angwane nikwe dän btin kukwän tikadrekä, ye ngwane dän btin juandre ngwarbe. Erere arato, dän ngututu gudikadre kukwän btin bti, ye ñan rabadre kuin. **37** Erere arato, chibo kwata dikani kira uba döi ngwäre, te ni ñan raba uba döi mräre keke mikadre kwaka, ñobtä ñan angwane uba döi bänän jatadre dime amne rikadre nokrekä, ye käkwe chibo kwata ngututu trekadre amne rikadre ngwarbe uba döi kwaka ben ngöi jökrä arato. **38** Mden kisete, uba döi mräre mikadre kwaka abko kekadre chibo kwata btinte, uba döi amne chibo kwata ñan rikadre ngwarbe. **39** Mdakäre abko, nita uba döi sribebare kira ñaen, yebti ni ñan töta nebe uba döi mrä ñaen mda, ñobtä ñan angwane ni uba döi kira ñaka, ye käta uba döi kira abko bäri bänänte niere. Ye kwrere arato, mun ñan tö kukwe btin dirita tikwe kaen ngäbti, tuen tie. Mun ñan tö kukwe ngututu diribare kira tuaimetre, kukwe dirita tikwe kakrä ngäbti, aisete tita kukwe ne niere munye. Abko kore se, niebare Jesukwe.

Chibo kwata dikani uba döi ngwäre bä nämane kore Jesu näire (Lucas 5.36-39)

Jesu abko bäri ütiäte köbö jadükakrä yebti ta

(Mateo 12.1-8; Marcos 2.23-28)

6 **1** Abti bati Jesu nikani dikekä nura ngätäite köbö jadükakrä näire mda angwane, nitre ja töitikaka ben nämane näin siba, kä nikani trigo ngwä ötö ji ngrabare kwetadre jae; nikani münente, münente, nikani kwete ji ngrabare. **2** Yebtä abko, nitre bariseo nämane näin ruäre, käkwe niebare nitre ja töitikaka Jesubeye:

¿Ye ñobtä jändrän ñan nuendre jire chi köbö jadükakrä näire nieta abko mun nibi

nuene sere? niebare kwetre ietre.

3-4 Abtä Jesukwe niebare ietre:

Bati David btä rükä kwekwe, ie mrö namani krübäte angwane, kukwe nuenbare krörö kwetre: Ju nuäre ngwiandre känti ban deme nämane mikani Ngöbö ngwärekri, ye känti David nikani gwä, ban diani kwe, bti kwetani kwe rü muko kwekwe ben. Ban ye abko, David btä nitre nämane ben käkwe ñan kwetadre jire chi, ñobtä ñan angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre aibe käkwe kwetadre niebare Ngöbökwe, akwa niaratre käkwe kwetani, akwa namani ngite ñakare. Ngöbö Kukwei yebtä mun tärä ñäke ruen tie. **5** Ye kwrere abko, köbö jadükakrä näire yebti ta abko ti Ni Kä Nebtä Ngobo abko bäri ütiäte, aisete nitre ja töitikaka tibe rabadre dre dre nuene köbö jadükakrä näire abko ti di tärä niere ietre. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre bariseoye.

Jesukwe ni mikaninta kuinta köbö jadükakrä näire

(Mateo 12.9-14; Marcos 3.1-6)

6 Abti köbö jadükakrä mdara jire te, Jesu nikani sinagogate, känti namani dirire angwane, ni iti küde ruenkri ara jire ngrötani ie nämane yete. **7** Ye ngwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre btä nitre bariseo nämane yete arato. Jesukwe ni ye mikadreta kuinta köbö jadükakräte ne ngwane, Jesukwe ja mikani ngite Ngöbö rüere niedre kwetre Jesu rüere ni mda mdaye, abkokäre namanintre Jesu ngibiaretari kisere ni küde ngrötani yebtä. **8** Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre amne nitre bariseo nämane töbike ño Jesubtä, ye Jesukwe gani btätre, käkwe niebare krörö ni küde ngrötani yeye:

Jakwe ni jökrä ngwärekri nete, niebare kwe ie.

Erere ni ye nikani, namani nünaninkä ni jökrä ngwärekri se kwrere angwane, **9** Jesukwe niebare nitre bariseoye amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätreye:

¿Köbö jadükakrä, yebtä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta dre niere? ¿Jändrän kuin nuendre ni mdakrä ya? ¿Kukwe käme nuendre ni mdabtä ya? ¿Ni bren mikadreta kuinta ya? ¿Ni bren tuametre krüte ja okwäbti ya? Dre nuendre metrere niere tie munkwe, niebare Jesukwe ietre.

10 Bti Jesukwe mikani ñäräre jire jökrä ja bäre temen, bti niebare kwe ie:

Küde ngököte, niebare Jesukwe ie.

Ye erere ni ye käkwe küde ngökaninte angwane, küde namaninta kuin batibe ie.
11 Yebtä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre btä nitre bariseo käkwe kä mikaninkäbe romone, mätä namani kri Jesubtä, kä namani niere jae kwärikwäri:

¿Nikwe dre nuendi ni noko kitakrä ngite ruen? namanintre niere jae kwärikwäri Jesu rüere.

Jesukwe ni dianinkä ni jätäbti nibu ja kukwei ngwianka

(Mateo 10.1-4; Marcos 3.13-19)

12 Abti bati Jesu nikani blite Ngöböbe ngitiobti käin. Ye känti kä nükani ngwen ie blitabtä Ngöböbe. **13** Kä nükani ngwen dekä angwane, Jesukwe nitre nänkä ben ye käräbare ja känti, bti nitre ye ngätäite ni dianinkä ni jätäbti nibu kwe ja kukwei ngwianka. **14** Ni dianinkä Jesukwe abko nere:

Simón, (ne mden Jesukwe kädiani Pedro arato); btä niara etba kwe Andrés; arato Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé;
15 btä Mateo, Tomás, btä Alfeo ngobo Jacobo; arato Simón Zelote
16 btä Jacobo etba kwe Judas btä Judas Iscariote. (Judas Iscariote ne mden käkwe Jesu kitani ngise müre ketadre.)

Jesukwe ni bren bren mikaninta kuinta

(Mateo 4.23-25)

17 Nebti Jesu nämane ngitiobti ni dianinkä ni jätäbti nibu kwe ye ben, nikaninta motokwäre, namaninta kiabti ngüsrüri. Ye känti ni kwati nänkä ben, btä ni kwati nünanka kä ketareketare kä Judeate, juta Jerusalénte amne ni nünanka mren körábäre juta kädianta Tiro amne Sidón ye ken, käkwe ja ükaninkrö kwati Jesu ngibiare ngäbti, btä Jesu nükaninta. **18** Ni nükani kwati ne abko jatani Jesu kukwei nuakäre. Ni bren bren abko Jesukwe mikadreta kuinta, abkokäre jatani. Ni ruäre abko nämane ja tare nike üai käme kisete abko namani nebeta kuinta Jesu diebti. **19** Erere arato, Jesu die namani kri ni mikare kuinta, abkotari ni jökrä bren bren tö namani Jesu nuainbtä, erere namani nuenbtä angwane, namanintre kuinta Jesu diebti.

Jesukwe diribare ni kwatiye

(Mateo 5.1-12)

20 Jesukwe ni bren bren mikaninta kuinta, yebti nitre ja töitikaka ben amne ni mda mda nämane näin ben, ye mikani ñäräre jökrä kwe, bti niebare kwe ietre:

Mun bobre bobre, ye abko Ngöbökwe die mikadi amne kä rabadi nuäre munbtä, ñobtä ñan angwane Ngöbö tä gobrane munbti.
21 Mun ruäre tä mrö nike mtare, ye abko Ngöbökwe die mikadi amne kä rabadi nuäre munbtä, ñobtä ñan angwane mun ye abko ie Ngöbökwe mrö biandi ere.
Mun ruäre tä ja müaire kä nebtä kukwe bätäkä ngwarbe btä, ye abko Ngöbökwe die mikadi amne kä rabadi nuäre

munbtä, ñobtä ñan angwane mun ye abko käkwe kötadi bänänte mrä.

22 Mdakäre abko, ti Ni Kä Nebtä Ngobo Kwrere ne mikabtä täte, ni mda mdakwe bätä ngwiandi munbtä, ñan tö rabadi mun tuai ketetibe jabe, käkwe mun juanditari amne ñäkädi taretare kwe munye.

Ni moto kämekäme btä ñäkä raba kämekäme, ye kwrere jire ñäkä rabadi munbtä, mun ye abko Ngöbökwe die mikadi amne kä rabadi nuäre munbtä, aisete mun ñan raba ulire.

23 Munkwe ja tare nika kore angwane, munkwe kä ngwian bäri nuäre jabtä amne mun rika nakwenkä kwäräkwärä, ñobtä ñan angwane munkwe ja tare nikadi ye ütiäre abko Ngöbökwe jändrän kuin biandi munye kä käinbti sete. Munkwe kä ngwiandre nuäre kore jabtä arato, ñobtä ñan angwane nitre mun mikaka ja tare nike, ye mräkä kirakira käkwe nitre Ngöbö kukwei niekä kira abko mikani ja tare nike kore arato, niebare Jesukwe.

24 Bti ni ngwian bkäne krikri btä Jesukwe blitabare krörö:

Mun ngwian bkäne krikri tödeke ñakare Ngöböbti akwa, ngwian kabre munkwe aibebti munta tödeke, aisete kä nuäre kä nebtä aibe tä munkwe, ñobtä ñan angwane mrä abko jändrän Ngöbökwe ñan rabadi jire chi munkrä.

25 Ye abko, mun ngwian bkäne krikri käta mröre trinetrine mtare kä nebtä, aisete munta nüne jäme, mun Ngöbö Kukwei töbikaire ñakare. Mun ye abko käkwe mrö nikadi tare jakän.

Erere arato, mun ngwian bkäne krikri käta kötö kuin bänänte mtare, akwa mun Ngöbö käi ngwen nuäre ñakare jabtä.

Ye aisete mun ye abko moto rabadi ulire ulire ja müaire tare jakän.

26 Mdakäre abko, kira nitre ni ngökaka jatani ja Ngöbö kukwei niekä niere, mika nämane ütiäte ütiäte ni jökräkwe, ye kwrere mun mikata ütiäte ütiäte jae mtare.

Akwa mtare munta Ngöbö mike ñakare ütiäte jae, aisete mrä angwane, Ngöbökwe ñan mun mikadi ütiäte jae.

Mun ye abko bobrera jakän. Abko kore se, niebare Jesukwe ni ngwian bkäne krikribtä.

Nikwe ni rüe taredre

(Mateo 5.38-48; 7.12)

27 Jesukwe niebare:

Mun ti kukwei nuaka nete, ye ie ti bike niere krörö: Munkwe

mun rüe tare. Nire nire mätä munbtä abko kräke munkwe jändrän kuin nuen. **28** Nire nire käkwe mun rätäkä taretare, ye kräke munkwe jändrän kuinkuin kärä Ngöböye. Nire nire käkwe mun mikadre ja tare nike krübäte, ye kräke munkwe blita Ngöböbe. **29** Erere arato, nane ni mdakwe ma meta ngwäre küde ruenkri yebtä ma mikakäre ngwarbe jae ne ngwane, makwe ja ngwäre kwäräkri mika demaindre ie ja mäkäkäreta ben. Akwa makwe ñan ja ngie mika. Erere arato, nirekwe dän bäri kuin makwe ja mriatekrä tä mabtä ye dianka makän angwane, dän raba ötadi mabtä, ye makwe bian ie arato. **30** Nirekwe jändrän munkwe kärä munye, ye erere munkwe bian ie. Erere arato, nirekwe jändrän jen munkwe dianka munkän, munkwe ñan ja ngie mika amne munkwe ñan käräta ie. Munkwe kukwe ne nuendre kore angwane, munkwe mun rüe taredre. **31** Ni mda mdakwe jändrän kuin nuendre munkrä, ie mun töta nebe, ye kwrere munkwe jändrän kuin nuen ni mda mdakrä.

32 Mdakäre abko, ni moto kämekäme tä ni niara tarekätarekä tarere, ye kwrere munkwe ni mun tarekätarekä aibe taredre arato angwane, ¿Ngöbökwe ütiä biandi munye, munta nütüre ya? Ñakare, ñobtä ñan angwane ¿dre bä jene nuenta munkwe ni moto kämekäme ngwä? ¿Ye ñan kukwe nuenta ni moto kämekämenkwe arabe munta nuene siba ya? **33** Erere arato, ni jändrän kuinkuin nuenkä aibe kräke ni moto kämekäme tä jändrän kuinkuin nuene, ye kwrere ni jändrän kuin nuenkä munkrä aibe kräke munkwe jändrän kuin nuendre angwane, ¿Ngöbökwe ütiä biandi munye, munta nütüre ya? Ñakare, ñobtä ñan angwane ¿dre nuendre munkwe ni moto kämekäme ngwä kore? ¿Ye ñan kukwe nuenta ni moto kämekämenkwe arabe munta nuene siba ya? **34** Ne kwrere arato, ni moto kämekäme aibe tä ngwian bien ütiädre jae kwärikwäri, bti tädre tödeke ngwian jakwebti kwärikwäri. Ye kwrere ni ie mun tö rabadre ja di käräi amne ngwian tädrera kwe mun die mikakrä aisete aibe ie, munkwe ngwian biandre ütiädre angwane, ¿Ngöbökwe ütiä biandi munye, munta nütüre ya? Ñakare, ñobtä ñan angwane ¿dre bä jene nuenta munkwe ni moto kämekäme ngwä? ¿Ye ñan kukwe nuenta ni moto kämekämenkwe arabe munta nuene siba ya?

35 Ne mden kisete, munkwe ñan mun mräkä aibe die mikadre, akwa munkwe mun rüe taredre amne munkwe jändrän kuin nuen mun rüe die mikakrä. Erere arato, munkwe ngwian bian ütiädre mun rüeye angwane, munkwe ñan biandre ütiä diankräta töre kwäräkrita jae. Munkwe nuendre kore ne ngwane, Ngöbökwe sribi mun rüekrä ye ütiä biandi kri munye kä käinbti. Erere arato, mun rabadi Ngöbö Kri Kä Käinbti ngobore, ñobtä ñan

angwane ni diän diän kräke Ngöbö ütiäte ñakare amne ni moto kämekäme tä nüne Ngöbö rüere, akwa Ngöbö mandama kräke, aisete ye kwrere mun rabadre arato. **36** Ni jökrä ruentari tare Ngöbö mun Rünye, ye kwrere munkwe ni jökrä ngwian ruentari tare jae, niebare Jesukwe.

Ñan ñäkädre ni mda mda rüere

(Mateo 7.1-5)

37 Jesukwe niebare:

Ngöbökwe ñan kukwe ükadrete mun rüere, abkokäre munkwe ñan bika kri, käkwe ni mda mda bä mika käme ja käne. Erere arato, Ngöbökwe ñan mun mikadre ngite, käkwe mun mikadre ja tare nike kärekäre, abkokäre munkwe ñan bika kri, käkwe ni mda mda mika ngite ngwarbe. Ni mdakwe ja mika ngite mun rüere, ye munkwe dian jabti ta angwane, mun ngite Ngöbö ngwärekri, ye Ngöbökwe diandikä jire jökrä munbtä arato. **38** Ye kwrere arato, nireta jändrän mdei nike, ie munkwe jändrän bian ngwarbe angwane, Ngöbökwe jändrän biandi munye. Ye abko, munkwe jändrän ñäkädi kuin täte, ye kwrere Ngöbökwe jändrän biandi kuin täte munye. Ye mden kisete, munkwe jändrän biandre ngwarbe ño ni mda mdaye, ye kwrere Ngöbökwe jändrän biandi munye arato, niebare Jesukwe.

39-40 Bti Jesukwe kukwe bä mikani krörö mda:

¿Ni ja töitikaka, ye bäri töbtä kri ni dirikä ie yekrä ya? Ñakare, akwa ni ja töitikaka, ye käkwe ja töi tikadre ünän jökrä angwane, batibe rabadre töbtä dirikä ie ye kwrere, aisete mun ngämi ja töitike ünän, känenkri mun abko ni krörökrörö kwrere: ¿Ni ie kä tuen ñakare, ye raba ni mda niara kwrere jie ngwen kuin ya? Ñakare, ñobtä ñan angwane ni nibu ie kä tuen ñakare ja kwrere rikadre ja jie ngwena kwärikwäri ye kä oko romon mdente tuen ñakare ietre, aisete betadrekä jräte amne rikadre ngwarbe gwaire. Ne aisete, mun ngämi ja töitike ünän, känenkri munkwe ñan bika kri, kä rika ni mda mda jie ngwena, niebare kwe.

41 Jesukwe kukwe mda bä mikani krörö, käkwe kukwe käme nikwe bä mikani kri oto bäri kri kwrere amne, kukwe käme nuenta ni mdakwe abko bä mikani kä büre chi kwrere, käkwe niebare:

¿Kri oto bäri kri tä ma okwäte, ye ño abko ma töbikare ñakare jae amarebti kä büre chi ma mräkä okwäte, abkobtä mata nebe ja ngwen ruen tare yere? **42** ¿Ye ñobtä kri oto bäri kri tä ma okwäte abko mata dianka nütüre ñakare jae amarebti, kä büre chi ma mräkä okwäte abko, ie mata niere: Ti mräkä, kä büre ma okwäte ye, ti tuemetre denkä jae, mata niere ie? ¡Ye ñan ngwarbe, mata ja bä mike kuin ma mräkäbtä, käta kukwe nuene kore yera! Makwe kri oto kri ma okwäte, ye ara jire dianka käne jae, bti kä raba tuenta kuin mae angwane, batibe makwe kä büre

chi ma mräkä okwäte ye dianka mda ie. Ye kwrere, munta kukwe nuene bäri kämekäme abko okwäbti, ni mdata ja mike ngite chi abko munkwe ñan bika bäri kise ngwen btä. Munkwe ñan ñäkä jire chi ni yebtä, akwa kukwe käme, yebtä mun raba moto ulire, bti kukwe ye tuemetre jire jökrä käne, abti mun raba mun mräkä die mike, niebare Jesukwe.

Jesukwe ni töi bä mikani kri ngwäbtä

(Mateo 7.17-20; 12.34-35)

43 Bti Jesukwe kukwe mda bä mikani abko krörö:

Kri ngwä kuin kwetadre ñan ngwäta nebe käme. Erere arato, kri ngwä käme kwetata ñakare, ye ñan ngwäta nebe kuin. **44** Ye mden kisete, ngwäta kuin ya, käme ya, yebtä kri kuin ya, käme ya tä nüke gare nie. Ne aisete, ¿kri tukwäte tukwäte btä nita higo ngwä kuin kwetadre ötö ya? Ñakare. Erere arato, ¿kri mda mda tukwäte tukwäte btä nita uba ngwäkä ükekrö ya? Ñakare. **45** Ye kwrere jire abko, ni moto kuin ne ngwane, nita blite kuin ni mda mda die mikakäre, akwa ni moto käme ne ngwane nita blite ngwarbe diän diän jirekäbe, ye abko ñan tä ni mda mda die mike, ñobtä ñan angwane niara abko töi käme, yebe tä nüne. Ne aisete ni moto ño amne ni töi ño, ye kwrere nita blite, niebare Jesukwe.

Ju mikaka nibu

(Mateo 7.24-27)

46-47 Bti Jesukwe niebare mda:

Mun ti kukwe nuaka nuaka nete, ye ngätäite ni ruäre käta ti Dänkien, niere tie akwa, tita kukwe nuemna abko erere tä nuene ñakare. Ni ye kwrere abko, ti bike bä mike ni krörö btä munye: **48** Bati ni nämane iti, kä nikani ju mike ñö köräbtä. Käne kä muani mente nguse nguse kwe, bti ürä kuin nökani kwe ju gräre, bti ju mikani kuin jäkwatabti kwe. Abti bati ñü jatani temen, ñö nikani niren niren jate, jatani mate dite jubtä se kwrere, akwa ju mikani kuin kwe, aisete nin ñö nikani ngwena kän. Ye kwrere abko ni ti kukwe nuaka nuaka abko ie tita dre dre nuemna, erere tä nuene, ni ye abko ni iti käkwe ju mikani kuin ye kwrere. **49** Akwa ni mdara jire käkwe ju mikani ñö köräbtä arato abko käkwe ürä nökani känime ümante abko ñü jatani temen, ñö nikani niren niren kri jate, jatani mate dite jubtä. Ju ye abko namani jueme, aisete ñö jatani mate btä, nikaninbe temen, nikani ngwarbe jire jökrä. Ye kwrere abko, ni ti kukwe nuaka nuaka abko ie tita dre dre nuemna akwa tä nuene ñakare, ni ye abko ni iti käkwe ju mikani jueme, nikani temen ye kwrere. Abko kore se, niebare Jesukwe ni kwatiye.

Rükä dänkien romanobo käkwe tödekani metre Jesubti

(Mateo 8.5-13; Juan 4.43-54)

7 **1** Jesukwe blitabare ünän ni kwatibe, yebti nikani mda juta Capernaúmte. **2** Ye känti rükä dänkien romanobo nämane nüne iti. Ni ye abko kwe, ni nämane iti sribikä jakrä. Sribikä ye abko mika nämane ütiäte kri kwe abko näkäni bren jume, namani tu neketebe kän. **3** Ne btäräbe Jesu nämane Capernaúmte kädrie namani jabtä ni rükä dänkien ye okwäbti. Jötrö ngwarbe, niara käkwe nitre unbre ji dokwäte nitre Capernaúmbo ngätäite juani Jesu kärere sribikä jakwe miketa kuinta. **4-5** Erere nitre unbre ji dokwäte ye jatani, nükani Jesu känti, kä namani ribere kisere krörö Jesuye:

Nitre rükä dänkien abko ñakare israelita. Niara romanobo bkänä akwa, ni israelita tare kri kwe. Niara arabe käkwe ngwian biani sinagoga jue ütiä biankrä nunkrä Capernaúm nete, aisete niara ütiäte, aisete makwe sribikä kwe mikadreta kuinta kräke, ie nun tö nibi abko namanintre ribere kisere kore ie.

6 Te Jesu nikani bentre, nikanina nebe nitre rükä dänkien ye gwirie ken angwane, nitre rükä dänkien ye käkwe kukwe muko juani ruäre Jesu ngäbti ja kukwei niere, käkwe niebare Jesuye:

Nitre rükä dänkien käkwe ja kukwei niemna mae abko nun ki niere ma ngäbti abko krörö: Ti Dänkien, ni ütiäte ñakare ti ne kwrere abko gwiriete ni ütiäte ma ye kwrere nin rükadre jire chi ruen tie, aisete makwe ñan ja nikadre dikaro rükakäre ti gwiriete, nibi ruen tie. **7** Ma bäri ütiäte, ye mdenbtä abko nin ja nüke töre jire chi tie, niken ma kärere au sribikä tikwe miketa kuinta, aisete tikwe ni mda aibe juni ma kärere. Akwa sribikä tikwe rabadreta kuinta abko makwe niedre jirekäbe mentenínbe angwane, rabadita kuinta abko gare tie abko ti tö nibi ribei mae, **8** ñobtä ñan angwane ni mda bäri ütiäte ütiäte, ben tita sribire, käta dre nuemna tie, erere tita nuene. Erere arato, nitre rükä tä sribire tibe abko tita juen, ye tä niken jötrö ngwarbe. Jakwe, tita niere ie, jötrö ngwarbe tä kite. Mdakäre abko, ni klabore tikwe, ie sribi ne nuene, tita niere, jötrö ngwarbe tä nuene. Ne aisete, tita dre niere, erere tä nebe bare täte jökrä. Ye kwrere arato, makwe dre dre niedre sribikä bren tikwebtä abko erere rabadi bare täte mae ruen tie, aisete tita ja di ribere kore mae, niemna kore nitre rükä dänkienkwe mae, niebare rükä dänkien kukwe mukokwe Jesuye.

9 Yebtä Jesu ñan töi namani krütare mda, käkwe ni nämane näin ben mikani ñäräre jökrä, bti niebare kwe ietre:

Ni tödeke kwatibe Ngöböbti ni ne kwrere, nin ngämi kwen jire tie nitre israelita ngätäite amarebti ni menteni nünanka juta

mdara jire te tä tödeke kwatibe Ngöböbti nüke kwen mtare tie nere, niebare Jesukwe ni kwatiye kore.

10 Bti Jesu nikaninta ja jiebti amne ni Jesu käräkä käräkä abko nikaninta janknu, nikani nebeta nitre rükä dänkien känti angwane, ni klabore nitre rükä dänkienkwe, ye namaninante kuinta, btä nikani nebeta abko nakaninkä kore.

Meri ngobo itibe krütani kän abko Jesukwe mikaninta nire

11 Nebti Jesu nikani mda juta chi kädian nämane Naín känti nitre ja töitikaka benbe angwane, ni mda mda nikani kwati siba ben. **12** Nikani ngitiekä jukwebtä juta chi Naín yete angwane, mürü ngwäkä jäjatani doboi mikadre, jänükani ngätäi ben. Mürü ngwäkä ye abko, meri kän brare krütani abko ngobo ngörä itibe kwe ben nämane nüne abko krütani kän. Mden abko ngwäkä ngwian nämane abko ben ni mda mda nämane näin kwati uliere siba, nükani ngätäi ji ngrabare Jesube.
13 Meri ngobo ngörä itibe kwe krütani kän, meri ye abko jatabare Jesuye amne namani ruentari tare kri Jesuye, käkwe niebare ie:

Ma bobre, ngäbäkre krüta tare makän ne abko, akwa makwe ñan müai jakän, niebare kwe meri yeye.

14 Ne btäräbe jänkwata bti mürü ngwäkä ngwian nämane, ye ken Jesukwe krötabare, bti kise mikani jänkwatabtä kwe mürü ngwäkä yeye. Abtä ni mürü ngwäkä ngwianka namani nünaninkä jökrä angwane, Jesukwe niebare mürü ngwäkä yeye:

Ngäbäkre, nüketa nire tita niere mae, niebare kwe ie.

15 Erere bkänä, mürü ngwäkä ye nükanintabe nire batibe. Ngäbäkre ye nükani täkänintbe krö, bti nikaninbe bliteta se kwrere. Bti Jesukwe bianinta meyeye ni kwati okwäbti. **16** Yebtä abko, ni jökrä namani nekwetekä, akwa namanintre Ngöbö käikitekä, kä namani niere krörö Jesubtä:

Ni Ngöbö kukwei niekä kri nüke ni ngätäite nete mtare, köböire Ngöböta ni jen kwe die mike, namanintre niere, kä ngwiare nuäre jabtä Ngöbö käikitarekä kwärä se kwrere.

17 Jesukwe mürü ngwäkä mikaninta nire, ye abko kädrie namani batibe jökrä Judeate ta temen btä kä kiakia te Judea bäre temen abko nakaninkä kore.

Jesukwe blitabare Juan Bautistabtä

(Mateo 11.2-19)

18 Kukwe kuin ne namani bare Jesuye, ne abko nitre nänkä Juan Bautistabe nikani, käkwe niebare jire jökrä ie. Abtä Juankwe nitre nänkä ben, ye käräbare nibu ja känti, **19** bti ni nibu ye juani kwe ni Dänkien Jesu känti abko ni Dianinkä juandre Ngöbökwe ne abko Jesu ya, ñakare ya abko tö namani gai. Ñakare ne ngwane, ni mdara jire ngibiadre ngäbti ya, ño abko tö namani

gai, käkwe ni juani nibu kukwe ye ngwentari Jesuye. **20** Erere bkänä, ni nibu ye nükani Jesu känti, käkwe niebare krörö ie:

Ni Dianinkä juandre Ngöbökwe rükadre ni ngätäite niebare, ye erere ma ara nükani ya o nunkwe ni mdara jire ngibiadre abko nun juanba ngwentari mae, niebare kwetre Jesuye.

21 Jesukwe kukwe kani ngäbti ñakare jötrö, akwa ne btäräbe ni kwati nämane ja tare nike bren bätäkä ngwarbe kisete abko Jesukwe mikaninta kuinta. Ni ruäre abko, btä üai käme nämane, kisete nämane ja tare nike abko Jesu namani juentari mento btä. Erere arato, ni kwati ie kä tuen ñakare abko ie Jesu namani kä mike tuenta ni juani nibu Juankwe ye okwäbti. **22** Bti Jesukwe niebare krörö mda ni nibu yeye:

Tita dre dre nuene tuata munkwe amne tita dre dre niere abko kukwei nuri munkwe, ye erere mun nän niereta Juanye. Amne munkwe nie krörö ie arato: Ni ie kä tuen ñakare abko ie kä nibi tuenta kuin amne, ni nakwente abko nibi dikekäta kuin kröta. Erere arato, ni bren bren lebra kisete abko kwata nibi nebeta kuin jökrä amne ni olo ngidianinte abko ie ni kukwei nibi ruenta kuin. Erere arato, ni krütanikrütani abko nibi nüketa nire amne ni bobre bobre abko ie Ngöbö kukwei kuin mika nibi gare abko munkwe nie Juanye. **23** Erere arato, nire nire käta tödeke tibti amne ti ne ara nükani tä nütüre amne ñan tä trö kwite tie, ni ye abko ie Ngöbökwe ja di biandi amne kä rabadi nuäre btä tikwe nini abko munkwe nie kore Juanye. Abko kore se, niebare Jesukwe ni nibu yeye.

24 Ni juani nibu Juankwe nikaninta angwane, nitre nämane yete ye ben Jesu rikaba blite krörö Juanbtä:

¿Mun nikani ni ño tuakäre kä kaibete? ¿Mikä juankata mürekwe nekwäre sekwäre, ye käta ni töi kwitaka jene jene nekwäre sekwäre bä mike, ni se kwrere tua nikani munkwe ya? **25** ¿Mun jananbare Juan mike ñäräre angwane, ni ja ükaninte kuin käkwe dän ütiäte kri kitani jabtä nämane yete abko mun jananbare mike ñäräre ya? Ñakare, ñobtä ñan angwane ni dän ütiäte kri kitani jabtä, ni ye kwrere abko tä nüne jäme jrei gwiriete amne ñan tä nüne kä kaibete abko garera munye ruen tie. **26** ¿Akwa mun nikani ni ño mike ñäräre metre? ¿Mun nikani ni Ngöbö kukwei niekä mike ñäräre ñan ñan? Jänri, mun nikani ni kore mike ñäräre. Akwa Juan ye abko bäri Ngöbö kukwei niekä kri abko mun nikani tuen.

27 Juan ye mdenbtä tärä tä tikani krörö Ngöbö Kukweibtä: Ngöbökwe niebare:

Tikwe ja kukwei ngwianka
juandi iti ma känenkri.
Niarakwe ni töi mikadi
biare ma käne, ji ükateta
biare ye kwrere,

Malaquías 3.1

abko tä tikani kore Juanbtä.
28 Ne mden kisete, ti bike kukwe niere krörö munye: Ni jökrä därebare kä nebtä, ye ngätäite ni ñakare jire iti abko bäri ütiäte Juankrä; akwa nire nire bäri bobre, ütiäte ñakare, bti Ngöböta gobrane, ni ye abko bäri ütiäte Juankrä, niebare Jesukwe.
29 Jesukwe Juan mikani bäri ütiäte kore, abtä ni kwati Jesu kukwei nuaka nuaka amne nitre ngwian käräkä gobran romanobokrä nämane yete käkwe kukwe mikanintbe Ngöbökwe ni diantarikrä diribare Juankwe, ye abko era bä mikani, ñobtä ñan angwane niaratre käkwe ja mikani ngökadre ñöte Juanye aisete.
30 Akwa nitre bariseo btä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre namani yete Jesu kukwei nuen arato amne kukwe mikanintbe Ngöbökwe ni diantarikrä diribare Juankwe, ye abko niaratre namani mike ngwarbe jae, ñobtä ñan angwane ñan ja mikani ngökadre ñöte kwetre Juanye, ñobtä ñan angwane nin namani moto ulire kukwe kämekämenbtä aisete. **31** Ni jökrä käkwe töbikabare ñakare ja kwrere Juanbtä kore, abtä Jesukwe niebareta ietre:

Ne mdenbtä abko ni nünanka kä ne näire abko ti bike bä mike krörö: **32** Kä jändrän rürümoinkrä jutate, känti ngäbäkre tä nebe täkänintbe temen, käta ñäke krikri mräkä mda mdaye, yebtä ti bike ni nünanka kä ne näire bä mike krörö: Ngäbäkre tä niere mräkäye: Nunkwe nörä jürü tärä mikakrä munye, akwa mun ñan tö nibi tärä mikai. Abtä ka ni moto mikakrä ulire abko nunkwe nini mda, akwa munkwe müaniri ñakare arato abko ngäbäkreta niere. Ye mden kwrere munta niere Juanbtä amne tibtä, aisete tita nitre ye bä mike kore,
33 ñobtä ñan angwane Juan Bautista nükani angwane, üai käme tä btä, aisete ñan tä mröre kri amne ñan tä dö ñaen, munta niere rüere. **34** Yebti ti, Ni Kä Nebtä Ngobo rükaba mda angwane, ti abko mröre büle krikri amne ti dö ñaen krübäte munta niere tibtä. Mdakäre abko, ti ja getaka ni diän diän ben amne nitre jändrän ütiä käräkä gobran romanobokrä tä tuen käme munye abko ben tita ja gete, abtä munta ñäke ti rüere arato. Ye mdenbtä abko mun ngäbäkre kwrere tita niere.
35 Akwa ni nüne töbtä era metre Ngöbö diebti nun kwrere, yebtä abko nun abko ni jen Ngöbökwe era metre abko nunta bä mike. Abko kore se, niebare Jesukwe.

Ñö rä bäne ütiäte kri kekani Jesu ngotobti

36 Nebti bati, bariseo kädian nämane Simón käkwe Jesu ngwiani mröre ja gwiriete. Erere Jesu nikani, namani täkänintbe mesabtä Simón juete angwane,
37 meri bti kä ngwarbe nämane nüne juta ne arabe känti abko Jesu nükani mröre Simón gwiriete gani kwe. Angwane ñö rä bäne ütiäte kri kädian nämane

Meri iti tä ñö rä bäne keke Jesu ngotobtä (Lucas 7.36-38)

nardo nämane jä bä ngwen kädianta alabastro dätebare boteare te, ye jänükani kwe Jesu känti. **38** Müare kwärä nikani ngitiekä Jesu ngotobtä temen, kä nikani Jesu ngoto bätete ni klabore kwrere, akwa ja okwä ñöibti bätäninte kwe. Jesu ngoto bätäninte ünän kwe, bti rötaninta kwe ja dokwä drüenbti, ngoto demainbare kwe, bti ñö rä bäne kekani kwe Jesu ngotobti, namani Jesu tarere kri mikakäre tuare ie. **39** Ye abko nakaninkä Simón, Jesu nübaikä mröre ja känti ye okwäbti. Abtä Simón namani töbike krörö mda Jesubtä: ¡Jo! Ni noko Ngöbö kukwei niekä bkänä ne ngwane, ni ño tä nuenbtä ngotobtä gadre kwe. Amne meri se bti kä ngwarbe ni jökrä tä kädriere kämekäme rükadre gare btä ie arato bä amarebti se, Simón namani nütüre kore Jesubtä. Ne Jesukwe gani Simónbtä, **40** abtä niebare mda kwe bariseo yeye:

Simón, ti tö kukwe ngwiaintari kwati mae, niebare Jesukwe ie.

Simón käkwe niebare mda Jesuye:

¿Abko dre? niebare kwe ie.

41 Ne btäräbe, Jesu nikaninbe kukwe bä mike meri yebtä Simónye:

Bati ni nämane iti abko ngwian bkäne kri. Ni ye abko nämane ngwian bien ütiädre ni mda mdaye. Ni ye abko, ie ni

nibu käkwe ngwian käräbare ütiädre ie. Ni iti, bti rürümon ütiä nämane siento krärike jire amne ni mda abko, bti rürümon ütiä nämane gre ketarike.
42 Rürümon ütiä nämane krörö ni nibubti, akwa nin ngwian namani kwenta jire ietre biandreta ja ütiäreta. Abtä ngwian bkänkä käkwe niebare ietre: Tikwe ngwian bianba ütiädre munye, akwa ngwian ñakare munye biandreta ja ütiäre tie, aisete ti bike rürümon ütiä munbti ye käikwitekä jabti jökrä, niebare kore kwe ni nibu yeye. ¿Ni nibu ne mdenkwe ni ngwian bkänkä taredi bäri ruen mae? niebare Jesukwe Simónye.

43 Simónkwe niebare mda Jesuye:

Ni bti bäri rürümon ütiä kri käikwitaninkä jabti ngwian bkänkäkwe, ni ye abko käta ngwian bkänkä tarere bäri raba ruen tie, niebare kwe Jesuye.

44 Bti meri ye nükani Jesu ngoto bätete, ye Jesukwe mikani ñäräre, käkwe niebare Simónye:

Simón, ti nü gwi ma känti nete, makwe ti miri ngwarbe jae, käkwe nin ñö bini jire chi tie ja ngoto bätätekrä ti kakrä ngäbti, akwa meri ne nü, käkwe ti ngoto bätrite ja okwä ñöibti, bti rütüta kwe ja dokwä drüenbti, mike ñäräre makwe, btä makwe töbika. **45** Erere arato, ti ki gwäkäre mae angwane, nin makwe ti demainiri jire ti kakrä ngäbti kuin, akwa ti ki gwäkäre amne, meri ne nikirabe ti demaine ngotobtä abti kä nüke nere.

46 Mdakäre abko, ti nü amne nin makwe olibo köi ütiä brai kiri ti dokwäbti ti kakrä ngäbti kuin, akwa meri ne abko käkwe ñö rä bäne ütiäte kri kiri ti ngotobti.
47 Era metre meri ne käkwe ja mikani ngite kabre Ngöbö rüere bkänä akwa, tikwe niara ngite dininkä jire jökrä btä. Mdenbtä abko tä ti tarere bäri makrä bä mirita kore kwe, ni bti ngwian ütiä käikwitaninkä jabti ngwian bkänkäkwe ye kwrere abko ti tö nibi niei mae Simón, ñobtä ñan angwane ni ngite ñakare bökän diankata nibtä, ni ye abko ñan tä ni tarere dikaro. Abko kore se, niebare Jesukwe Simónye.

48 Bti Jesukwe niebare mda meri yeye:

Ma ngite kukwe kämekämenbtä, ye tikwe dininkä jökrä mabtä, niebare Jesukwe ie.

49 Abtä ni mda mda nämane siba yete, ye namani niere krörö jae kwärikwäri:

¿Ni noko nire amarebti tä ni ngite denkä nibtä tä niere sere? namanintre niere kore Jesubtä.

50 Akwa Jesu abko nikani niere janknu krörö meri yeye:

Ma nibi tödeke kwatibe tibti, köböire kukwe kämekäme btä ma ngite, ye tikwe dininkä mabtä, aisete nänta jäme, niebare Jesukwe ie.

Nitre merire Jesu die mikaka

8 **1** Nebti Ngöbö jatanina nüke gobrane nibti abko kukwe kuin Jesu nikani niere juta krikrite amne juta kiakiate kä Galileate ta temen. Ye

ngwane, nitre ja töitikaka Jesube ni jätäbti nibu nämane näin siba ben. **2** Erere arato, ni merire merire bren bren mikaninta kuinta Jesukwe, ruäre abko btä üai käme juanintari kwe, ye abko nämane näin ruäre. Ni merire nämane näin siba Jesube abko nere: María Magdalabo, María ne mdenbtä Jesukwe üai käme krä kükü juanintari mento. **3** Arato Juana nämane näin siba. Juana ne abko ni iti kädian nämane Chuza merie. Chuza abko ju ngibiabtikä jrei Herodes Antipas kräke. Arato Susana nämane näin siba. Ye ngwane meri mda mda nämane näin kwati siba abko jändrän nämane kwekwe, erere bti nämane Jesu btä nitre ja töitikaka ben die mike.

Dobo ketabkä, btä Jesukwe kukwe bä mikani

(Mateo 13.1-9; Marcos 4.1-9)

4 Ne ngwane bati ni nünanka juta ketareketare Galilea temen namani nüke ja ükekrö kwati ja tuakäre Jesube abko ie Jesukwe kukwe bä mikani krörö: **5** Bati ni nikani iti nura metekä. Nura metaninkä kwe angwane, nura ruäre nikani mate ji ngrabare temen. Nura ye abko ni jatani, käkwe rätäbare jökräbti. Bärire mda abko nukwä jatani, käkwe kwetani jökrä kän. **6** Nura ruäre

Ni ne tä nura metekä tirete (Lucas 8.4-8)

abko nikani mate jäkwatabti temen abko nükani mure, akwa dobo nötare dikaro, aisete ngrötaninkä jökrä. **7** Nura ruäre abko nikani mate kökrä tukwätetukwäte ngätäite, ye abko nükani mure arato, akwa kökrä ye abko rirabare bäri jötrö nura mu yebti ta, käkwe kämikani. **8** Akwa nura nikani mate dobo kuinte, ye abko nükani mure amne rirabare tuärebe, bti ngwä nikani nebe btä btä amne datire datire ngwä namani gre ketarike. Ne abko nakaninkä kore, niebare Jesukwe ni kwatiye kore.

Ye btäräbe, Jesukwe ñäkäbare jume ja dibti krörö mda ni kwati yeye:

Nire nire käta ti kukwei nuen, ye abko olo tärä ne ngwane, ti kukwei ne ketate ja olote kwe, kukwe ne rükadre gare kuin munye abkokäre. Abko kore se, niebare Jesukwe.

Ñobtä Jesukwe kukwe bä mikani

(Mateo 13.10-17; Marcos 4.10-12)

9 Jesukwe kukwe bä mikani kore ne ñan nükani gare nitre ja töitikaka benye, käkwe niebare ie:

Makwe kukwe bä miri, ye abko dre bä miri kore makwe yere, niebare kwetre Jesuye.

10 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Ngöbö rükadre gobrane ño nibti abko tä tiebe, akwa Ngöböta mike gare munye, akwa ni mda mda abko ie Ngöböta mike gare ñakare, aisete tita kukwe bä mike kore, Ngöbö Kukwei tä tikani krörö rabadre bare abkokäre:

> Nebtä nikradre bäri kwetre,
> akwa kukwe ño ñan
> jatadre metre ietre amne
> ni kukwei nuadre bäri
> kwetre akwa, ñan
> rükadre gare ietre,
>
> *Isaías 6.9*

abkokäre tita kukwe bä mike kore ietre, Ngöbö kukwei niekä kirakira käkwe niebare ni nebtä ye kwrere.

Dobo ketabkä tä dre niere abko nere

(Mateo 13.18-23; Marcos 4.13-20)

11 Kukwe nini tikwe ye abko tä kukwe krörö bä mike: Ngöbö Kukwei abko nura kwrere. **12** Amne nura nikani ngitiekä ji ngrabare temen, ye abko ni ruäre tä Ngöbö Kukwei nuen akwa, diablu tä kite, käta Ngöbö Kukwei ye denkä jökrä töite, ni ye käkwe ñan Ngöbö Kukwei mikadre era amne ñan rabadre dianintari abkokäre, mden nini tikwe ye. **13** Amne ni ruäre abko käta Ngöbö Kukwei nuen amne käta nebe nuäre btä kare ngäbti. Ni ye abko nura nikani mate jäkwatabti ye kwrere, ñobtä ñan angwane nura nikani mate jäkwatabti abko ngätri ñan nämane bökän, ye kwrere jire ni ruäre tä Ngöbö Kukwei kaen ngäbti, bti bä jötrö tä tödeke Ngöböbti. Tädre niken ja tare nike tödekabtä Ngöböbti amne käta Ngöbö Kukwei kiteta temen, bti tä nikenta ja jiebti.

14 Amne ni ruäre abko tä Ngöbö Kukwei nuen, akwa tä nakwen bäri jändrän kä nebtä jiebti amne, tä ngwian tarere bäri amne jändrän nuäre nuäre kä nebtä yebtä tä ja kite, ye abko käta ngökö. Ne aisete ni ye abko nura nikani mate kökrä tukwätetukwäte ngätäite amne ngatani, ye tä nakenkä ni yebtä, aisete nura ngatani ngwä namani ñakare, ye kwrere jire ni ye tä sribi nuene ñakare Ngöbökrä. **15** Akwa nura nikani ngitiekä dobo kuinte, ye abko ni töi kuin amne tä biare, käta Ngöbö Kukwei nuen angwane, tä ketete dime jabtä amne tä nünenkä dite btä. Ni ye abko nura ngwäta neme kuin ötata kabre, ye kwrere jire ni yeta jändrän kuin nuene Ngöbökrä. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Jesukwe ja kukwei bä mikani ñotra kwrere

(Marcos 4.21-25)

16 Jesukwe niebareta:

Ni ñakare jire iti käta ñotra jutra mike abti tä jue miketa kaja täni. Erere arato, ñan tä mike jän täni jae, akwa ñotra jutra mikata angwane, mikata üräbtä käin trä rabadre ngitie jökrä gwita temen, ni jökrä gwi, ie kä rabadre tuen abkokäre. **17** Ye kwrere arato, tita kukwe jire jökrä dirire kaibe tiebe munye mtare, akwa batira jire munkwe mikadi gare ni jökräye. Erere arato, kukwe diribare tiebe tikwe, batira jire rabadi gare metre ja ngwärekri jökrä. **18** Ne aisete olo ketete kuin ti kukweiye munkwe, ñobtä ñan angwane nire nire ie Ngöbö Kukwei nüke gare, ye abko ie Ngöbökwe ja Kukwei biandi bäri mda; akwa nire nire ie Ngöbö Kukwei gare ñakare, ye abko ie Ngöbö Kukwei gare kiakia abko Ngöbökwe diandikä jökrä kän. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Nire abko Jesu mräkä era metre

(Mateo 12.46-50; Marcos 3.31-35)

19 Ye ngwane, Jesu meye amne etbakantre abko nikani jiebti ja tuakäre ben angwane, ni nämane kwati Jesu bäre temen, aisete niaratre ñan namani nebe Jesu känti. **20** Angwane ni iti käkwe niebare Jesuye:

Ma meye amne ma etbakantre tä ju bäre nokote abko tö nibi blitai mabe, niebare kwe ie.

21 Jesukwe niebare ni jökräye:

Nire nire tä Ngöbö Kukwei nuen, erere tä mike täte, ni ye abko ti meye tikwe amne ti etbakantre tikwe era metre, niebare kwe.

Jesukwe müre amne ñö mikani kwekbe

(Mateo 8.23-27; Marcos 4.35-41)

22 Abti bati Ñö Okwä Kri Galilea känti Jesu nakwani rute, käkwe niebare nitre ja töitikaka benye:

Brän ñö okwä kwärä sekri, niebare kwe.

Ye erere nikanintre. **23** Nikanintre ñöbti angwane, Jesu nikani kibien. Batibe müre jatani mate ribi krübäte ñö okwä ye

känti, ye abko namani ñö kite jökrä rute, aisete ru jatani niken ñöte nguse se kwrere. **24** Yebtä abko nitre ja töitikaka ben nikani gaenkrö, käkwe niebare ie:

¡Dirikä, ni kite niken ñöte nguse! niebare kwetre Jesuye.

Angwane Jesu nükaninta krö, käkwe ñäkäbare müreye amne ñöye. Ye btäräbe, müre amne ñö namani kwekbe jökrä. **25** Bti Jesukwe niebare nitre ja töitikaka benye:

¿Munta tödeke kwatibe Ngöböbti ya ño yere? niebare kwe ietre.

Akwa niaratre abko namani nekwetekä krübäte amne töi ñan namani krütare, kä namani niere jae kwärikwäri:

¿Ni ne abko ni ño amarebti tä ñäke müreye amne ñöye amne, tä niara kukwei mike täte se? namani niere jae kwärikwäri.

Ni Gadarabo btä Jesukwe üai käme juanintari mento

(Mateo 8.28-34; Marcos 5.1-20)

26 Nebti niaratre nikani janknu rute ñöbti nebe käkä Gadarete Ñö Okwä Kri Galilea kwäräkri. **27** Jesu nämane rute, nikani jate angwane, juta yete ni nämane iti abko btä üai käme nämane abko jatani Jesu ngäbti. Raire abko ni ye nämane dän kite ñakare jabtä amne nämane nüne ñakare gwi, akwa nämane nüne rökabti. **28** Jesu jatabare ie angwane, nikani ngitiekä ngukudokwäbti temen Jesu ngwärekri, käkwe ngratebare kri krörö:

Jesu, Ngöbö Kri Kä Käinbti Odei, ¿ye ñobtä ma kite ti nike nete ye? Makwe ñan ti mika ja tare nike abko ti tö nibi ribei mae, namani niere Jesuye.

29 Üai käme rikadre mento btä abko Jesukwe niebarera ie, aisete namani ñäke krikri kore. Batire batire üai käme nämane niken ni yebtä angwane, ñan gitiadre künken, abkokäre kise amne ngotokwä mäkäte nämane jökrä ie kadenanbti, akwa nämane kadena ötöte jökrä angwane, üai käme nämane niken ngwena kä kaibete. **30** Ni ye abko ie Jesukwe niebare:

¿Ma kä ño? niebare kwe ie.

Angwane üai kämentre käkwe niebare mda ie:

Ti kä Kabre, niebare kwetre.

(Ja kä Kabre, niebare kwe, ñobtä ñan angwane üai käme nämane kabre btä aisete.)

31 Ye mden käkwe ñan ja juamna kä ja tare nikakrä te Kä Timonbti Jesuye. **32** Ye känti abko mtü nämane kabre krübäte mröre bä känime ngudrebtäta, aisete üai kämenkwe ja juamna mtü yebtä Jesuye, erere Jesukwe juani mtübtä. **33** Üai käme nämane nibtä, ye abko nikani mento btä, bti nikani mda mtü kabre yebtä. Ye btäräbe mtü kabre ye nikani betekä jökrä ja jiebti kä btä motokwäre, nikani ngitiekä jökrä ñöte, känti müre neketani jökrä.

34 Nitre mtü ngibiaka abko okwäbti kukwe nakaninkä kore. Yebtä abko niaratre

nikani betekä ngitie, kä nikani kukwe ye niere jökrä juta ngrabare temen amne juta bäre mento arato. **35** Abtä kukwe nakaninkä ño abko ni kwati nükani tuen, känti nikanintre nebe Jesu känti angwane, ni btä üai käme nämane abko nikani mento, ni ye abko käkwe dän kitani jabtä amne kä namani ruenta kuin bti nämane täkänintbe Jesu ken, btä namanintre angwane, kä jürä namani kri btätre. **36** Angwane ni btä üai käme nämane ye abko namaninta kuinta ño abko nitre tuakatuaka namani niere jökrä ni mda mdaye. **37** Yebtä abko, Jesu di kri krübäte gani kwetre, aisete kä jürä namani kri nitre Gadarabobtä, aisete jötrö ngwarbe Jesu rikadre kä mdabti abko namanintre ribere ie. Ye erere Jesu nakwaninta rute nitre ja töitikaka benbe, bti nikaninta.

38 Akwa Jesu ngämi nikenta, känenkri ni btä üai käme nikani mento ye abko Jesu rikadre ngwena jabe abko namani ribere Jesuye, akwa niara rabadre jirekäbe yete, Jesukwe niebare ie. Angwane Jesukwe niebare krörö mda ie:

39 Nänta jirekäbe ja gwiriete amne Ngöbökwe dre nuni makrä, ye erere makwe nie jökrä ni mda mdaye. Abko kore se, niebare Jesukwe ie.

Ye erere bkänä, Jesukwe dre nuenbare niara kräke, erere nikani niere jökrä juta ngrabare temen.

Jesukwe Jairo ngänkän mikaninta nire amne meri bren abko mikaninta kuinta kwe

(Mateo 9.18-26; Marcos 5.21-43)

40 Yebti Jesu nikani nebeta Ñö Okwä Kri Galilea kwäräkri mda angwane, ni nämane kwati ngibiare ngäbti, aisete kä namani nuäre btätre Jesu kare ngäbtita. **41** Ye btäräbe ni kädian nämane Jairo nükani Jesu känti. Jairo abko nämane sinagoga dänkiene juta yete abko jatani, nikaninbe ngitiekä ngukudokwäbti temen Jesu ngotobtä ja mikakäre bobre btä, kä namani Jesu ngwen kisere nebe ja gwiriete. **42** Ngänkän itibe kwe abko ie kä kwä jätäbti kubu abko jatani krüte kän, aisete namani Jesu ngwen ja känti. Ye erere Jesu nikani angwane, ni nikani kwati krübäte ben, kä namani kete dime ja ngätäite, namani ruen ie.

43 Angwane nitre nikani kwati Jesube, ye ngätäite meri nämane näin iti siba abko kä kwä jätäbti kubura nämane bren dbä tibiere abko kisete nämane ja tare nike amne, ngwian nämane kwe, erere ganinte jökrä kwe kräkäbtä jakrä akwa, ñakare namani nökröta nitre kräkä biankaye. **44** Te meri ye abko nikani, käkwe krötabare ja ken Jesu trökri, käkwe dän Jesubtä nuaninbtä tiebe köräbtä. Ye btäräbe namaninta kuinta batibe se kwrere. **45** Angwane Jesukwe niebare:

¿Nirekwe dänkä nuribtä tibtä ye? niebare kwe.

Akwa ni jökrä namani ja rükente. Abtä Pedrokwe niebare Jesuye:

Dirikä, ni kwati nibi ma kete dime ja ngätäite, kä nibi ma kitekä nekwäre, sekwäre. ¿Ye ñobtä abko nirekwe ma nuribtä ma nibi niere yere? niebare Pedrokwe ie.

46 Akwa Jesukwe niebareta mda:

Ni iti käkwe ti nuribtä tikwe gari, ñobtä ñan angwane Ngöbö di tä tibtä abko niki ruäre mento tibtä, nibi ruen tie, niebare kwe.

47 Angwane meri ye käkwe ja rükandrete ño mda ñan namani nüke gare ie, akwa kä jürä namani btä. Abtä namani grükekä jökrä ngrabare, nikani, namani ngukudokwäbti temen Jesu ngotobtä ja mikakäre bobre btä angwane, ñobtä Jesu nuaninbtä kwe amne namaninta kuinta ño abko niebare jökrä kwe ni jökrä ngwärekri Jesuye. **48** Angwane Jesukwe niebare mda ie:

Ti mräkä, makwe tödiri kwatibe tibti, köböire ma nibirate kuinta, aisete nänta jäme, niebare kwe meri yeye.

49 Jesu nämane blite kore angwane, sinagoga dänkien ye jiebti ni mdara jire nükani kukwe ngwena, käkwe niebare ie:

Ma ngänkän kürera makän. Makwe ñan dirikä nika mda, niebare kwe ie.

50 Blitabare kore kwe, ye jarabare Jesuye angwane, Jesukwe niebare:

Ma ñan rekwetaka ngäbäkre jiebti jakän, akwa makwe tödeka kwatibe janknu tibti angwane, ma ngänkän rabadita kuinta, niebare kwe ie.

51 Yebti nikanintre nebe gwi angwane, Jesukwe Pedro, Santiago, Juan amne meri bati ye rün amne meye aibe tuanimetre niken nebe gwi jabe. **52** Angwane ni jökrä nämane meri bati krütani ye uliere amne müaire krikri be gwi, btä Jesu namani. Akwa niarakwe niebare ietre:

Ngäbäkre merire ye kürera munta nütüre, akwa tä kibien, aisete munkwe ñan müai mda, niebare kwe ietre.

53 Akwa meri ye krütani bkänä namani gare ietre, aisete namanintre Jesu kötaire jökrä. **54** Akwa Jesu nikani, käkwe meri ngwäkä ye kani küdebti, bti ñäkäbare krörö kwe ie:

Ti ngänkän, ¡Näin krö! niebare Jesukwe ie.

55 Ye btäräbe üai nükanintabe btä, aisete nükanintabe nire angwane, nükaninbe täkänintbeta krö, bti Jesukwe bukamna mräkäye. **56** Meri bati mikaninta nire kore Jesukwe, yebtä abko rün amne meye ñan töi namani krütare mda. Akwa kukwe nakaninkä ño, ye abko ñan kädriedre jire kwetre ni mda mdabe, Jesukwe niebare ietre.

Jesukwe nitre ja töitikaka ben juani Ngöbö kukwei dirire

(Mateo 10.5-15; Marcos 6.7-13)

9 **1** Yebti Jesukwe nitre ja töitikaka ben ni jätäbti nibu ükaninkrö, bti Ngöbö die biani kwe ietre üai käme bätäkä

ngwarbe juantarikrä mento amne ni bren bren mikakräta kuinta arato. **2** Bti Ngöböta gobrane ni ngätäite kädriedre kwetre amne ni bren bren mikadreta kuinta kwetre, abkokäre Jesukwe juani, **3** käkwe niebare krörö ietre:

Mun ñan rika tribe ngwena jire chi mda jabtä ji ngrabarekäre abko krörö: Mun ñan rika mökän amne kra ngwena jae. Erere arato, mun ñan rika mrö, ngwian amne dän mda ngwena jae, ñobtä ñan angwane munkwe tödekadre Ngöböbti, ie ti tö aisete. **4** Ju mdente mun raba nünentbe, ye aibe känti mun raba. Mun ñan rika ju kwatirekwatire te, akwa mun raba ju kwatibe te, abti mun rikata. **5** Akwa juta känti mun ñan ka tö raba ngäbti ni mdakwe, ye känti munkwe kä mikaka, akwa munkwe dobro mnü ngrükate ja ngotobtä, nitre ye ara jire ngite Ngöböye ja töi jenbti bä mikakrä ietre, niebare Jesukwe ietre.

6 Ye erere nitre ja töitikaka Jesube nikani juta kwatirekwatire kä ngrabare temen kukwe kuin Jesubtä ye kädriere amne, nikani ni bren bren miketa kuinta arato.

Jesu abko nire jrei Herodes tö namani gai

(Mateo 14.1-12; Marcos 6.14-19)

7 Kukwe namani nakenkä kore Jesu köböire, ye gani Herodekwe angwane, nire köböire nämane nakenkä ñan namani nüke gare ie, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe Juan Bautista mikaninta nire abko ni ruäre namani niere Jesubtä. **8** Akwa Ngöbö kukwei niekä kira kädian nämane Elías abko nükaninta ni ruäre namani niere. Mdakäre abko, Ngöbö kukwei niekä kira mda abko nükaninta nire, ni mda namani niere Jesubtä. **9** Abtä Herodekwe niebare:

¿Tikwe Juan dokwä tikakamna, aisete ni ye ñakare Juan amarebti nire abko btä blitata krübäte dikaro kore ne? niebare Herodekwe.

Yebtä abko Herodes tö namani ja tuai Jesube.

Jesukwe ni mili krärike bukani

(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Juan 6.1-14)

10 Abti nitre juani ja kukwei ngwianka Jesukwe ye nükaninta jökrä Jesu känti angwane, dre dre nuenbare kwetre, ye erere niebare jökrä kwetre Jesuye. Abti Jesukwe käräbare jenena angwane, nikani ngwena kä kaibete juta Betsaidate. **11** Akwa Jesu nikani ye abko ni kwati käkwe gani angwane, nikani niaratre jiebti amne, Jesukwe kani ngäbti kuin, bti Ngöböta gobrane ni ngätäite, yebtä Jesukwe blitabare bentre amne ni bren bren abko mikaninta kuinta kwe. **12** Yebti kä jatanina dere angwane, nitre ja töitikaka Jesube ni jätäbti nibu nikani, käkwe niebare ie:

Nita kä kaibete nete, jändrän ñakare kwetadre, aisete nitre se juenta jökrä jadüke amne mrö

känene jae juta käntikänti sete kä ngrabare temen, niebare kwetre Jesuye.

13 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Niaratre buka munkwe, niebare kwe ietre.

Abtä niebare kwetre ie:

¿Banta kunrikebe amne gwata krobube nikwe, se abko biandre ño ietre? ¿Ni kwati se kräke, ni rikadre mrö kökö ya? niebare kwetre mda Jesuye.

14 Ye ngwane abko, ni brare aibe nämane mili krärike jire, akwa Jesukwe niebare mda nitre ja töitikaka benye:

Nitre ye mika täkänintbe gre ketebu bti ni jätä jätä ja täritäri, niebare kwe ietre.

15 Ye erere Jesu kukwei mikani täte kwetre, käkwe nitre mikani täkänintbe jökrä temen temen. **16** Bti Jesukwe ban kunrike amne gwa krobu diani kisete, käkwe nikrabare kä käinbti, kuin niebare kwe btä Ngöböye, bti ñäkänintbe kiakia kwe, bti biani kwe nitre ja töitikaka ben yeye dräidre ni kwati yebti. **17** Angwane ni jökrä käkwe mröbare, namani trinetrine, bti ban amne gwa oto namaninte abko ükaninkrö kutia kwä jätäbti kubu jire.

Jesu abko Ni Dianinkä Ngöbökwe, niebare Pedrokwe

(Mateo 16.13-19; Marcos 8.27-29)

18 Yebti bati Jesu nämane blite kaibe Ngöböbe angwane, nitre ja töitikaka ben nämane yete ben abko ie niebare krörö kwe:

¿Ti ne abko nire nieta ni mda mdakwe tibtä? niebare kwe.

19 Angwane nitre ja töitikaka ben käkwe niebare ie:

Ma abko Juan Bautista nükaninta nire nieta ni ruärekwe amne ni mda abko käta ma Elías nükaninta niere mabtä. Akwa ni mda abko tä niere Ngöbö kukwei niekä kirakira mda mda abko nükaninta nire nieta kwe mabtä, niebare kwetre ie.

20 Jesukwe niebare mda ietre:

¿Amne mun abko käta ti nire niere tibtä? niebare kwe ietre.

Angwane Pedro abko käkwe niebare Jesuye:

Ma abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara, niebare kwe ie.

Jesu müre ketadi, niebare käne kwe

(Mateo 16.20-28; Marcos 8.30—9.1)

21 Pedrokwe niebare kore, abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Akwa kukwe ye abko ñan niedre jire kwetre ni mda mdaye, niebare kwe ietre.

22 Bti Jesukwe niebare krörö ietre:

Nitre unbre ji dokwäte, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre, käkwe ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne mikadi ja tare nike kri amne trö kwitadi kwetre tie, käkwe ti müre ketadi, akwa köbömäkäre angwane, ti rükadita nire, niebare kwe nitre ja töitikaka benye.

23 Yebti Jesukwe niebare ni jökrä nämane yete yeye:

Nire nire tö ja töi mikai kwatibe nänkrä tibe, ni ye abko tö dreye jakrä abko raba käikwitekä jabti amne, köbö kwatirekwatire ja kwata raba ruentari tare ñakare ie nünakäre tikrä abko jata ti jiebti, **24** ñobtä ñan angwane nire nire tö ja kwata ngibiai jen jakrä abko krütadi kärekäre, erere rabadi kärekäre Ngöbö okwä bäre mento. Akwa nire nire krütadi ti dokwäre abko rabadi dianintari nünakäre kärekäre Ngöböbe. **25** Ye abko, ni rabadre jändrän jökrä bkäne kabre kä nebtä, akwa ni krütadre angwane nikwe ñan nünandre mda Ngöböbe, ne ütiäre abko dre rükadre nie. **26** Ne aisete, nire nire käta ti rükente amne kukwe dirita tikwe ne rükente angwane, ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatadita angwane, tikwe ni ye rükandite arato. Ti jatadita angwane, ti jatadita ja di kri bä nuärebti amne Ngöbö di kri bä nuärebti, erere arato angele deme Ngöbökwe bä nuärebti. **27** Akwa mun tä nete ne ruäre ngämi krüte, känenkri Ngöböta gobrane ño nibtä, ye abko munkwe tuadi ja okwä jenbti abko ti tö nibi niei metre munye, niebare Jesukwe ni jökrä nämane yete yeye.

Jesu bä nikwitani

(Mateo 17.1-8; Marcos 9.2-8)

28 Jesukwe kukwe niebare kore, yebti kwäirare Jesu nikani ngitiobti blitakäre Ngöböbe angwane, Pedro, Santiago amne Juan nikani siba ben. **29** Jesu nämane blite Ngöböbe, te batibe ngwäre bä nikwitani jene amne dän btä abko trä namani ngwen bürere mera trä bä kwrere. **30** Ye btäräbe ni nibu namani gökökä yete blite Jesube. Ni nibu ye abko Moisés amne Elías. **31** Niaratre nämane ye bäre temen kä trä namani kuin bä nuäre amne Jesu tädi Jerusalén, känti näinta kä käinbti abko btä nämane blite kä ye känti. **32** Ye ngwane abko Pedro, Santiago amne Juan okwä namani doboko köbö kisete angwane, batibe nükaninta ngwäte angwane, Jesu bä dite amne nuäre tuani kwetre. Erere arato, Moisés amne Elías tuani kwetre. **33** Ni nükani nibu Jesu känti, ye jatanina nikenta angwane, Pedrokwe niebare Jesuye:

Ti Dänkien, nita nete abko käi nibi nuäre tibtä, aisete ma tö ne ngwane, nunkwe ju mikadi kiakia komä munkrä: kwati makrä, kwati Moisékrä amne kwati Elíakrä, niebare kwe.

Pedro abko käkwe ñäkäbare kore akwa, drebtä nämane blite abko ñan nämane gare ie.

34 Pedro nämane blite kore, ye btäräbe müta jatani jüben niaratrebti angwane, kä jürä namani krübäte niaratre nimäbtä. **35** Angwane müta yete ni kukwei jarabare krörö ietre:

Ni ne abko ti Odei tikwe. Ne mden tikwe dianinkä jakrä, aisete niara kukwei nua munkwe abko ni kukwei namani kore mütate.

36 Ni kukwei jarabare kore angwane, ni nibu ye nikaninta

angwane, Jesu aibe namaninta kaibe. Kukwe nakaninkä kore, ye abko nitre ja töitikaka Jesube käkwe tuani, akwa ükani kaibe kwetre jakrä, aisete kä ye ngwane niebare ñakare kwetre ni mda mdaye.

Jesukwe üai käme juanintari ngäbäkrebtä

(Mateo 17.14-21; Marcos 9.14-29)

37 Jesu nämane ngitiobti nitre ja töitikaka nimäbe, bti jändrinane jataninta motokwäre angwane, ni nükani kwati ngäbti. **38** Ni kwati ye ngätäite ni nämane iti käkwe ngratebare jume, käkwe niebare Jesuye:

Dirikä, ti ngobo ngörä itibe tikwe noko jakwe tuen känti tikrä abko tita ribere kisere mae, **39** ñobtä ñan angwane üai käme ie niarata neketete, käta mike ngrente kri amne, btäräbe tä kä ötöte bti amne tä kitekä nekwäre, sekwäre amne däbe tä neme betekä kadate. Erere arato, ñan tä nebe gibiekä, ye abko tä mike ja tare nike tikän. **40** Abtä nitre ja töitikaka mabe käkwe üai käme juandretari mento btä abko tikwe ribeba kisere ietre, akwa üai käme ñan rikaba mento ietre, niebare kwe Jesuye.

41 Abtä Jesukwe niebare ietre:

¡Aingwaree, ti moto iko munbtä! Mun ye ño abko moto kämekäme dikaro abti munta tödeke ñakare dikaro Ngöböbti ye. ¿Ti rabadi kä nuäi mda munbe amarebti ye? niebare Jesukwe.

Ye btäräbe Jesukwe niebare mda:

Ngäbäkre ye ngwen tie, niebare kwe.

42 Ye erere, ngäbäkre jänikani nebe ja ken Jesube angwane, üai kämenkwe kitaninta temen amne kä ötaninteta bti kwe, akwa Jesukwe ngratebare üai kämenbti, btäräbe ngäbäkre ye namaninta kuinta angwane, Jesukwe bianinta rünye. **43** Ngöbö di kri köböire ngäbäkre namaninta kuinta, yebtä abko ni jökrä ñan töi namani krütare.

Jesu krütadi niebare bobukäre kwe

(Mateo 17.22-23; Marcos 9.30-32)

Ni jökrä ñan töi namani krütare kore angwane, Jesukwe niebare nitre ja töitikaka benye:

44 Olo ketete kuin ti kukweiye munkwe amne munkwe ñan käikwitaka jabti. Jötrö ti, Ni Kä Nebtä Ngobo biandi müre ketadre ni mda mdaye, niebare Jesukwe ietre.

45 Akwa dre niebare kore kwe, ye abko ñan nükani gare nitre ja töitikaka benye, ñobtä ñan angwane kukwe niebare Jesukwe, yebtä abko Ngöbö ngämi töi tikekä, aisete ñan nükani gare ietre. Mdakäre abko, namaninta ja gaire kukwe ye ngwiantarita Jesuye, aisete namaninta kwekbe jökrä.

Nire bäri ütiäte niebare Jesukwe

(Mateo 18.1-5; Marcos 9.33-37)

46 Ye ngwane abko, nitre ja töitikaka Jesube mden bäri ütiäte, abkobtä nikani ja kwete

kwärikwäri mda. **47** Angwane nämane töbike ño, ye gani btä Jesukwe. Abtä Jesukwe ngäbäkre chi käräbare, mikani täkänintbe ja ken kwe, **48** bti niebare krörö kwe ietre:

Nireta ütiäte ñakare ni mda mda okwäte ngäbäkre chi ne kwrere, ye nireta kaen ngäbti ti käbti, ye abko ti ara jire kata ngäbti kwe amne, nireta ti kaen ngäbti ja dänkiene, ye abko Ngöbö ti juanka abko kata ngäbti kwe arato. Ne aisete mun jökrä ngätäite, nire nire tuen ütiäte ñakare munye, ni ye abko bäri ütiäte Ngöbö ngwärekri. Abko kore se, niebare Jesukwe.

Nireta rüre ñakare Jesu rüere abko tä nekete Jesukri

(Marcos 9.38-40)

49 Angwane Juan abko käkwe niebare:

Dirikä, nunkwe ni tuaba iti üai käme juentari ma käbti, akwa niara tä nekete ñakare nibe, aisete ñan üai käme juandretari mda kwe ma käbti, nunkwe nieba ie, niebare kwe Jesuye.

50 Abtä Jesukwe niebare mda:

Nireta sribire ñakare mun rüere, ye abko tä nekete munkri, aisete munkwe ñan sribi ye kwrere dokwä täkä mda kän, niebare Jesukwe ietre.

Jesukwe ni juani gre ketamä bti ni jätä Ngöbö Kukwei kädriere

51 Abti Jesu rikadreta kä käinbti abko köböi jatani nüke ja ken, aisete niarakwe ja töi mikani kwatibe nikenta Jerusalén. **52** Angwane Jesukwe ni juani ruäre ja käne kä känene juta Samariate nünantbekrä jae. Akwa **53** Jesu nämane näin Jerusalén kukwäre, ye gani nitre Samariabokwe angwane, Jesu kani ngäbti ñakare kwetre, ñobtä ñan angwane nitre israelita amne nitre Samariabo nämane rüre jabe kwärikwäri aisete. **54** Nitre Samariabo käkwe ñan Jesu kani ngäbti, ye gani Santiagokwe amne Juankwe angwane, niebare kwetre Jesuye:

Dänkien, niaratre ñan tö ma kain ngäbti, ye dokwäre Ngöbökwe ñukwä kä käinbti juandre käkwe nitre se gadrekä jökrä abko nunkwe kärädre Ngöböye, ¿ie ma tö nibi ya? niebare kwetre ie.

55 Abtä Jesu nikwitaninte, käkwe mäträbare btätre. **56** Yebti nikanintre juta mdate.

Ni rikadre Jesu jiebti abko tare

(Mateo 8.19-22)

57 Niaratre nämane dikekä ji ngrabare angwane, ni iti käkwe niebare Jesuye:

Ti Dänkien, ma näin mdente erere, ye känti ti rikai siba mabe, niebare kwe.

58 Abtä Jesukwe niebare mda ie:

Nukro känsenta, kwe kä mkä tärä nünankrä amne, nukwä nikenkä käinta abko juda tärä kwe nünankrä arato, akwa ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne abko kwe kä ñakare jire chi jadükakrä. Ne aisete ma tö jatai tibe ne ngwane,

ma rabadre juto biare nüne ti kwrere arato, niebare kwe.

59 Bti Jesukwe niebare ni mdaye:

Brän tibe, niebare kwe ie.

Akwa ni ye abko käkwe niebare Jesuye:

Ti Dänkien, ti tuemetre nikenta ken ja gwiriete, abti ti rün krütadi, tikwe doboi mikadi, ye täbti ti näin mabe, niebare kwe ie.

60 Abtä Jesukwe niebare ie:

Nitre ie Ngöbö gare ñakare abko tä ni ngwäkäre kwrere Ngöbö ngwärekri, ye tuametre ni ngwäkäre doboi mike. Ma abko Ngöböta gobrane ño nibtä, ye abko ma rika kädriere ni mda mdabe, niebare Jesukwe ie.

61 Abti ni mdara jire käkwe niebare Jesuye:

Ti Dänkien, ti tö rikai mabe akwa, ti ngämi niken känenkri ti tö rikai ja tuaita niere ti mräkäye, niebare kwe.

62 Abtä Jesukwe niebare ni neye:

Ni sribikä tä niken dobro tikekä aradorebti akwa tä nikrenta ja jiebti, ye ñan tä sribire kuin metre, aisete sribi rabai ngwarbe, aisete nire nire töita niken jändrän mda mda jiebti, ni ye kwrere abko ñakare kuin sribikä kä gobrankrä Ngöbökwebtä. Abko kore se, niebare Jesukwe ie.

Jesukwe ni juani gre ketamä bti ni jätä Ngöbö Kukwei kädriere

10 **1** Yebti ni Dänkienkwe ni mdara jire dianinkä gre ketamä bti ni jätä. Jesu rikadre juta mdente mdente, ye känti Jesukwe ni ye juani nibu nibu ja känenkri. **2** Akwa käne abko ni kwati nämane juto biare kukwe kuin mike era, abkobtä kukwe bä mikani krörö, käkwe niebare ietre:

Nura nena biare kabre ötadre, ye kwrere ni kwati tä juto biare ngwiandre Ngöböye, akwa sribikä ñakare bökän, aisete sribi Bkänkä Ngöbö käkwe sribikä mda mda juandre jötrö sribire abko munkwe ribe ie. **3** Akwa mun nän. Obeja ngäbälita niken lobo ngätäite, ye kwrere tita mun juen ni krübäte krübäte ngätäite. **4** Mdakäre abko, mun rika angwane, mun ñan rika ngwian ngwena jabtä. Mun ñan rika kra ngwena jäe amne mun ñan rika sabato mda ngwena jae. Erere arato, munkwe ñan kä gate ngwarbe köbö ngwentari ji ngrabare ni mda mdaye nünankakäre raire ji ngrabare.

5 Akwa ju mdente mun rika nebe, känti munkwe köbö ngwiantari käne, käkwe nie krörö: Kä jäme Ngöbökwe raba munbtä, nie munkwe. **6** Angwane ni nünanka gwi yete tädi biare kä jäme Ngöbökwe ye kaen ngäbti ne ngwane, kadi ngäbti kwe; ñakare ne ngwane, ñan kadre ngäbti kwe. **7** Ju mdente mun raba, ye känti mun raba nünentbe. Munkwe ñan ja kwita ju mda mdate. Mdakäre abko, mrö mden mden kwetata kwetre, erere te mun buka angwane, munkwe kweta, ñobtä ñan angwane ni sribikä abko ie sribi

ütiä biandre abko erere munkwe mrödi sribi munkwe ütiäre.
8 Erere arato, juta mdente mun raba, ye känti mrö mden mden te mun buka, ye munkwe kweta jäme jökrä. **9** Angwane ni bren bren tärä juta yete ne ngwane, munkwe mikata kuinta amne, Ngöbö kebera nüke gobrane ngätäite abko munkwe nie ietre.

10 Akwa juta mden känti mun raba angwane, nitre yete käkwe ñan mun ka ngäbti, yebtä abko mun rikata jibti ñäkäre kwärä krörö: **11** Dobro mnü juta munkwete nete neketaninkä nun ngotobtä abko nunta ngrükete mun ngwärekri jökrä nete. Ne abko mun ñan tö Ngöbö kukwei kain ngäbti, aisete mun ara jire ngite Ngöböye ja töi jenbti bä mikakrä, ye raba gare munye. Akwa Ngöbö kebera nüke gobrane mun ngätäite, ye raba gare munye, aisete munkwe nie kore ietre. **12** Akwa köbö mrä näire, nitre Sodomabo käkwe ja tare nikadi, yebti ta nitre nünanka juta yete käkwe ja ngie nuadi abko ti tö niei munye, niebare Jesukwe nitre juani kwe yeye.

Jesukwe ñäkäbare nitre israelita rüere

(Mateo 11.20-24)

13 Bti Jesukwe niebare mda:
¡Aingwaree mun nünanka juta Corazínte amne juta Betsaidate! Mun bobre jakän, ñobtä ñan angwane sribi kri ñan tuabare nuenbare tikwe mun ngätäite, ne kwrere nuendre juta Tiro amne Sidón känti, akräke nitre yete käkwe ja töi kwitadreta Ngöbö kukwäre amne, dän ngutu jüräre kitadre kwetre jabtä amne rabadre täkänintbe ngübrünte ja moto ulire kukwe kämekäme nuenbtä bä mikakrä.

14 Ye mden kisete, Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke kä mrä angwane, Ngöbökwe mun nünanka juta Corazínte amne juta Betsaidate mikadi ja tare nike bäri kri nitre nünanka juta Tirote amne Sidónte ye kräke. **15** Amne mun nünanka juta Capernaúmte, ma känti nete tikwe sribi kri ñan tuabare nuenbare kabre, ¿yebtä Ngöbökwe mun mikadi bäri ütiäte, munta nütüre ya? Ñakare, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe mun ye kitadikä kä ja tare nikakrä känti.

16 Yebti Jesukwe niebareta mda nitre juani kwe yeye:
Nirekwe mun kukwei mikadre era ye käkwe ti ne ara jire kukwei kadi ngäbti; akwa nirekwe ñan mun kukwei mikadre era, ye abko ti ne ara jire ñan kukwei kadi ngäbti kwe amne nire ñan tö rabadre ti kukwei kain ngäbti, ye abko Ngöbö ti juanka ñan kadi ngäbti kwe. Abko kore se, niebare Jesukwe.

Ni juani gre ketamä bti ni jätä nükaninta Jesu känti

17 Abti nitre gre ketamä bti ni jätä juani Jesukwe ye jatani nüketa mda angwane, kä namani nuäre krübäte btätre, käkwe niebare Jesuye:
Dänkien, nunkwe üai käme juantariba mento nibtä angwane,

ma käbti üai käme nibi nun kukwei mike täte jökrä kore, niebare kwetre ie.

18 Angwane Jesukwe niebare ietre:

Munta kukwe era erere niere, ñobtä ñan angwane merata trä ngitiekä jötrö, ye kwrere Satana kä käinbti jataninbe timon sribi munkwe köböire, rababa tuen tie. **19** Ye abko, üai käme krübäte tbi kwrere amne dribe kwrere, kräke tikwe ja di biani munye ganainkäre amne, mun rüe Satana käkwe ñan mun mikadre bren, abkokäre tikwe ja di biani munye ganainkäre. **20** Akwa üai käme käta mun kukwei mike täte, ye munkwe ñan käi ngwian nuäre bäri jabtä, akwa munkwe nünandre kärekäre Ngöböbe, aisete mun käi nena tikani täräbtä kä käinbti, ye abko bäri käi ngwian nuäre jabtä munkwe, niebare Jesukwe ietre.

Jesu aibe ie Rün gare metre

(Mateo 11.25-27; 13.16-17)

21 Yebti, Ngöbö Üai Deme namani täte Jesubtä, köböire kä namani nuäre kri btä, käkwe niebare:

Ti Rün, ma abko kä käin amne kä temen Dänkien. Tita ma käikitekä, ñobtä ñan angwane nitre bikaka töbtä krikri abko okwäte makwe kukwe metre makwe ye rükaninte, akwa ni bobre bobre töi ñakare ñakare ruen ie abko ietre makwe mikani gare, ma tö namani ño, erere makwe nuenbare. Yebtä tita ma käikitekä, niebare Jesukwe Rün Ngöböye.

22 Yebti nitre näma Jesu kukwe nuen, ye ie Jesukwe niebare mda:

Ti Rün käkwe jändrän jökrä mikani gare tie amne ti abko nire ngobo era metre gare ñakare ni mda mdaye, akwa ti Rün aibe ie ti gare. Erere arato, ti Rün abko gare ñakare ni mda mdaye, akwa ti niara Odei ne aibe ie niara gare amne ti tö rabare mikai gare nire nireye, ye erere ie rabadi gare, niebare Jesukwe.

23 Yebti Jesu nikwitaninte, käkwe niebare kaibe nitre ja töitikaka benye:

Tita sribi kuin nuene bätäkä ngwarbe, ye abko munta tuen ja okwä jenbti, ye munkwe käi ngwian nuäre kri jabtä, **24** ñobtä ñan angwane sribi kri ñan tuabare tuata munkwe, ye abko nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira amne jrei kwati kirakira tö namani tuai, akwa tuani ñakare kwetre. Erere arato, ti kukwei nuata munkwe, ye niaratre tö namani kukwei nuai, akwa erere kukwei nuani ñakare kwetre. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Ni Samariabo moto kuin

25 Yebti bati, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä nämane iti, namani nünaninkä krö, käkwe kukwe ngwianintari ja gakäre Jesube, käkwe niebare ie:

Dirikä, ¿tikwe dre nuendre köböire ti rabadre nüne kärekäre Ngöböbe? niebare kwe Jesuye.

26 Abtä Jesukwe niebare mda ie:

¿Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye btä mata ñäke, ye käta dre niere arato? niebare kwe ie.

27 Angwane dirikä ye käkwe niebare:

Ngöbö Kukweita niere krörö: Makwe ma Dänkien Ngöbö tare ja üai ngöi jökrä, ja di ngöi jökrä amne ja töi ngöi jökrä. Erere arato, mata ja tarere au, ye kwrere makwe ni mda mda tare arato, nieta Ngöbö Kukweibtä, niebare kwe Jesuye.

28 Jesukwe niebare mda ie:

Kukwe era erere nini makwe. Ye kwrere makwe nuendre ne ngwane, ma rabadi nüne kärekäre Ngöböbe, niebare kwe ie.

29 Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä käkwe kukwe ngwianintari, yebti tö namani bikai deme, käkwe niebare Jesuye:

¿Ti mräkä mden abko tikwe taredre metre ruen? niebare kwe mda Jesuye.

30 Abtä ni menteni amne ni rüe abko ni mräkä metre, ye Jesukwe bä mikani, käkwe niebare krörö ie:

Bati ni nämane iti Jerusalén, nikani motokwäre juta Jericó kukwäre angwane, batibe nitre gokä jatani, käkwe jändrän goibare jökrä kän amne, dän btä dianinkä jökrä kän kwetre, bti metani kwetre, namani bä ngwäkäre angwane, mikaninte jite kwetre se kwrere, bti ngitiani. **31** Ye ngwane ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre jatani iti ji ye arabebti angwane, ni bä ngwäkäre nämane jite. Yebtä okwä mata namani akwa, nikani mobe menteninta temen bäre se kwrere, bti nikani janknu ta. **32** Yebti ni levita sribikä ju blitakrä Ngöböbe jatani iti mda, nükani ja ken ni bä ngwäkäre yebe angwane, mikani ñäräre jirekäbe kwe, akwa nikani janknu ta arato.

33 Akwa yebti ni jenena Samariabo jatani iti mda ji ye arabebti abko okwä mata namani ni bä ngwäkäre btä angwane, namani ruen bobre ie, **34** käkwe krötabare ken, bti olibo köi amne uba döi mikani träinbti kwe kräkäi mikakäre amne träin mrianinte kwe, bti mikani buro jakwebti kwe, bti nikani ngwena nebe ju ni basakakrä känti. Ye känti ngibiabare kwe ye näire. **35** Yebti jändrinane dekä angwane, ngwian ganaindre köböbu näre ye ni Samariabo käkwe biani ju bkänkäye, käkwe niebare ie: Makwe ni ne ngibia tikrä. Nane makwe ngwian gate bäri mda niarakrä ne ngwane, ti jatadita, käkwe ütiä biandi mae, niebare kwe ie. Abko kukwe nakaninkä kore. **36** Ne aisete ni iti goibare nitre gokäkwe angwane, ni nikani nimä. ¿Nitre nimä ye ngätäite, ni mden käkwe ni mda tuani känti ja mräkä kwrere ruen? niebare Jesukwe ie.

37 Angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä käkwe niebare mda Jesuye:

Ni ie ni bren namani ruen bobre, ye abko käkwe ni bren

tarebare mräkä kwe kwrere, niebare kwe.

Abtä Jesukwe niebare ie:

Ni Samariabokwe kukwe nuenbare kuin mräkä mdakrä, ye kwrere nän nuene arato. Abko kore se, niebare Jesukwe ie.

Dre bäri ütiäte ṇiebare Jesukwe

38 Yebti Jesu nikani janknu ta nitre ja töitikaka benbe amne nükani juta mdate, känti meri iti kädian nämane Marta nämane nüne. Marta ne abko käkwe Jesu kani ngäbti ja gwiriete. **39** Marta etba nämane iti abko kädian nämane María. María ye abko nikani, namani täkänintbe Jesu ngotobtä Jesu kukwei nuen. **40** Akwa Marta abko namani sribi kabre gwita ye aibe btä töbike, aisete namani sribire janknu, bti nikani, käkwe niebare Jesuye:

Ti Dänkien, ¿ti mräkäkwe ti mirite sribire kaibe, se ütiäte ñakare makrä ya? Niara juen jötrö ti die mike, niebare kwe Jesuye.

41 Akwa Jesukwe niebare mda ie:

Marta, ma nibi töbike krübäte dikaro sribibtä, kä nibi ma nike. Erere arato, jändrän keta kabre, btä mata töbike, **42** akwa jändrän ketetibe bäri ütiäte, ye mden abko Maríakwe känäniri jakrä, käta ti kukwei nuen. Ye abko ni ñakare jire abko rabadre denkä kän. Abko kore se, niebare kwe Martaye.

Blitadre ño Ngöböbe

(Mateo 6.9-15; 7.7-11)

11 **1** Bati Jesu nämane blite Ngöböbe kä mda känti, käkwe blitabare ünän angwane, ni iti ja töitikaka ben abko käkwe niebare ie:

Ti Dänkien, blitadre ño Ngöböbe abko Juan Bautistakwe diribare nitre ja töitikaka benye, aisete makwe diridre nunye arato, niebare kwe Jesuye.

2 Abtä Jesukwe niebare ietre:

Mun rika blite Ngöböbe angwane, munkwe nie krörö:

Ti Rün kä käinbti, ma kä aibe raba mikani ütiäte ni jökräkwe.

Jakwe gobrane nun ngätäite nete.

Ma tö dreye kä käinbti, erere tä neme bare mae kä käinbti, erere raba bare mae kä nebtä nun ngätäite arato abko nunta ribere mae.

3 Köbö kwatirekwatire makwe mrö bian täte nunye.

4 Nun ngite kukwe kämenbtä ye denkä mento nunbtä, ñobtä ñan angwane ni mda mda tä ja mike ngite nun rüere, käre nunta den jabti ta köbö kwatirekwatire.

Amne kukwe kämekäme tö nun nuaite ja käne ma rüere, ye känti makwe ñan nun jie ngwian,

abko munkwe blita kore Ngöböbe, niebare Jesukwe ietre.

5 Bti Ngöböta juto biare ni kukwei kaen ngäbti, ye abko Jesukwe bä mikani, käkwe niebare krörö mda ietre:

Nane mun kukwe muko jatadre iti kä ruäre deo, käkwe niedre: Ja mräkä, ban ngwen kumä ütiädre tie, **6** ñobtä ñan angwane gwä ti kukwe muko nü basare jire tie, akwa bukakrä ñan nebe tie. Abtä ti ki ban tärire mae, tikwe ñan ja gaidre krübäte abkokäre, niedre kwe mae. **7** Angwane ni tädre gwi käkwe ñan niedre: Ti nibira jänbti ngäbäkrebe, aisete ti ñan raba nainkröta krö jändrän biankäre mae, aisete makwe ñan ti nika, niedre ñakare jire kwe kukwe kare ngäbti. **8** Akwa niara ñan kädriedre blo, abkokäre rükadre krö amne jändrän jökrä kärädre ie kukwe mukokwe, ye erere biandre jökrä kwe ie. Ye abko ñan niara kukwe muko, aisete nuendi kore kwe akwa, ñan ñäkädre rüere abtä rabadre ja gaire, abkokäre nuendi kore kwe.

9 Blitadre Ngöböbe, ye mdenbtä abko ti tö kukwe mda niei krörö munye arato: Käre munkwe jändrän kärä Ngöböye amne Ngöbökwe biandi munye. Erere arato, munkwe jändrän känäntari Ngöbö känti amne kwandi munye. Erere arato, nita neme jukwebtä jändrän kärere ni mdaye, ye kwrere käre munkwe jändrän kärä jukwebtä Ngöböye angwane, Ngöbökwe jukwe tikadi, käkwe biandi munye, **10** ñobtä ñan angwane nireta jändrän kärere, ye erere bianta ie amne, nireta jändrän känentari jakrä, ye erere tä kwen ie amne, nireta ñäke jukwebtä abko ietre Ngöböta jukwe tike amne tä jändrän bien ietre.

11 Mdakäre abko, Ngöböta jändrän bien kore, yebtä abko ti bike kukwe bä mike krörö mda: ¿Mun mden ngäbäkre rünre, ie ngäbäkreta gwa kärere kwetadre jae angwane, tä tbi krübäte bien kwetadre ie? **12** Erere arato, ¿mun mden ngäbäkre rünre, ie ngäbäkreta kwi mrüke kärere angwane, tä dribe bien kwetadre ie? Ni ñakare jire iti käta jändrän krübäte bien ngäbäkre kweye. **13** Mun abko moto käme, akwa ngäbäkre munkwe, ie jändrän kuin bian gare munye. Se abko mun Rün kä käinbti bäri moto kuin munkrä abko ie munkwe niara Üai Deme kärädre angwane, biandi kwe munye. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Beelzebú nämane Jesubtä nie namani rüere

(Mateo 12.22-30; Marcos 3.20-27)

14 Abti bati ni iti btä üai käme nämane, käkwe kukwe ötani abko btä Jesukwe üai käme juanintari mento. Ye erere üai käme nikani mento btä angwane, namani bliteta kuin. Yebtä abko ni kwati ñan töi namani krütare mda. **15** Akwa ni ruäre namani niere:

Üai käme dänkien kädianta Beelzebú, ye mden käkwe ja di biani niaraye abko diebti tä üai

kämekäme juentari mento se, namani niere Jesubtä.

16 Akwa era metre Jesu namani sribire Ngöbö diebti rabadre era kräke, abkokäre Ngöböta kä käinbti käkwe sribi kri ñan tuabare nuendre niaratre okwäbti Ngöbö nämane ben bä mikakäre abko ni ruäre namani kärere Jesuye.

17 Angwane nitre namani töbike blo Jesu rüere, ye ganina btätre Jesukwe. Abtä niebare kwe ietre:

Juta amne ni mräkä mden erere käta ja ñäketbe ketebu rükäre jabe kwärikwäri, ye abko tä ja juen ngwarbe au. **18** Ye kwrere abko, ¿Satana amne üai käme kwekwe käkwe ja ñäkäretbe ketebu jene jene ja rüere au, ye angwane tädre dite ya? Ñakare. Ye abko, tita üai käme juentari Beelzebú diebti munta niere tibtä, ye mdenbtä abko tita ñäke kore. **19** Üai käme dänkien kädianta Beelzebú, diebti tita üai käme juentari mento munta niere tibtä, aisete ¿nitre reketaka munkri ye abko ie nireta ja di bien üai käme juantarikrä mento abko ti tö nibi ngwiaintari munye? Niaratre käkwe mun kitadre ngise ruen tie. **20** Akwa tita üai käme juentari mento Ngöbö Üai Deme diebti era metre, ye ngwane Ngöbö nükanina gobrane mun ngätäite abko bä mikata tikwe.

21 Akwa ti bike kukwe mdara jire niere munye üai kämenbtä abko krörö: Ni dite kri kwe jändrän tärä kabre rükrä, bti tä jändrän jakwe erere ngibiare kuin jäme gwi abko üai käme kwrere. **22** Akwa ni mda bäri dite ti kwrere jatadre rüre, käkwe ganaindre kwäräbe angwane, jändrän rükrä ni ditekwe, bti tädre tödeke abko diandrekä jökrä ni dite ye kän amne jändrän kwekwe diandrekä jökrä kän, bti dräidre jökrä jabti kwe.

23 Ye abko nire nire ñan tä nekete tibe, ni ye abko tä rüre ti rüere amne, nire nire ñan tä sribire gwaire tibe abko tä sribi tikwe metekä jirekäbe tikän, niebare Jesukwe.

Üai käme tä niken mento, bti tä nüketa nibtä

(Mateo 12.43-45)

24 Yebti Jesu nikani blite krörö mda üai kämenbtä:

Ni iti btä üai käme tädre nüne, abti üai käme ye juandretari mento btä, üai käme rikadre ngwarbe kwäräkwärä kä känene jadükakrä jae kä kaibete, akwa kä ñan kwandre jire chi ie jadükakrä, abtä rabadre töbike krörö: ¡A! Ni nämane ju kwrere tikwe abko te ti nämane nüne, ye känti ti bike nikenta, üai käme rabadre nütüre. **25** Ye erere bkänä, üai käme ye rikadreta ni ye känti, rabadreta yete angwane kä sökaninkä merebe gwita temen amne kä ükaninte kuin gwita, kwrere jire ni ye kwandre üai kämeye. **26** Angwane jötrö ngwarbe üai käme ye rikadre betekä, käkwe üai bäri kämekäme niarakrä känändre krä kükü mda ja mukore, bti rikadre nünenta jökrä ni yebtä. Üai käme ye rabadrera

nünenta kore ni yebtä angwane, ni ye rabadre ja tare nike bäri krübäte mda üai käme kisete, niebare kore Jesukwe ni jökräye.

27 Jesu nämane blite kore, ye btäräbe meri nämane iti ni mda mda ngätäite käkwe ñäkäbare jume ja dibti mda:

Ma meye kwe ma därebare amne ma mikani kianbtä kwe, meri ye abko Ngöbö diebti abko kä nuäre kri btä, niebare kwe.

28 Abtä Jesukwe niebare:

Nire nire tä Ngöbö Kukwei nuen amne tä mike täte, ni ye abko Ngöbö diebti käta neme bäri nuäre btä abko ti tö nibi niei, niebare kwe.

Sribi kri ñan tuabare käräbare Jesuye

(Mateo 12.38-42; Marcos 8.12)

29 Yebti ni nikani ja ükekrö bäri kwati mda Jesu bäre temen angwane, Jesu nikani niere krörö ietre:

Mun nünanka kä ne ngwane abko moto kämekäme, abtä tikwe sribi kri ñan tuabare aibe nuendre mun okwäbti, ie mun töta nebe, akwa sribi kri ñan tuabare ye tikwe ñan nuendre jire chi mun okwäbti, munta ribere ye kwrere. Akwa Ngöbö nämane Jonábe, käkwe sribi kri ñan tuabare nuenbare Jonákrä, ye kwrere aibe Ngöbökwe bä mikadi mun kräke, **30** ñobtä ñan angwane kukwe nakaninkä Jonábtä käkwe nitre Nínivebo töi kwitani, abtä Jonás kukwei mikani era kwetre, ye kwrere Ngöböta sribire era metre ti Ni Kä Nebtä Ngobo köböire abko Ngöbökwe bä mikadi metre munye.

31 Erere arato, Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke kä mrä angwane, jreina nünanka mobe mötarikri[f] nükani kira basare jrei Salomónye ye käkwe mun kitadi ngise arato, ñobtä ñan angwane Salomón nämane kukwe töbtä töbtä niere, ye jreina mobe jatani kukwe nuen jakrä, akwa tita nete abko bäri ütiäte kri Salomónkrä abko mun ñan tö ti kukwei nuai, aisete rakadikä kore munbtä. **32** Erere arato, munta nüne kä ne ngwane abko, btä Ngöbökwe kukwe ükadite kä mrä angwane, nitre Nínivebo käkwe mun kitadi ngise arato, ñobtä ñan angwane Jonákwe Ngöbö kukwei niebare angwane, nitre Nínivebo käkwe ja töi kwitani Ngöböbtä, käkwe Ngöbö kani ngäbti, akwa tita nete abko bäri ütiäte Jonákrä, käta Ngöbö kukwei niere munye abko mun ñan tö kukwei nuai amne mun ñan tö ja töi kwitai Ngöböbtä, ye dokwäre abko Ngöbökwe kukwe ükadite munbtä, niebare Jesukwe.

Jesukwe kukwe bä mikani ñotra jutrabtä

(Mateo 5.15; 6.22-23)

33 Bti Jesukwe ja bä mikani ñotra jutra kwrere, käkwe niebare mda:

---

[f] **11.31** *Jreina nünanka mobe mötarikri.* Jreina ne abko nämane gobrane kä kädian nämane Saba känti. Kukweta tikani btä 1 Reyes 10.1-13 yebtä.

Ni ñakare jire iti käta ñotra jutra mike, abti tä mike kä mkäte nguse. Erere arato, ñan tä mike kaja täni, akwa tä mike üräbtä käin, ye abko ni rikare gwäkäre angwane, kä rabadre tuen kuin nie abkokäre. **34** Ye kwrere ma okwä abko ñotra kwrere nikrakrä ja bäre temen, aisete ma okwä kuin ne ngwane, käta tuen kuin mae. Ye kwrere abko makwe nünandre metre, ie Ngöbö tö ne ngwane, ni ie kä tuen kuin käta dikekä metre ñotra träbti, ye kwrere ma rabadi nüne kä ngwen Ngöbökwete. Akwa ma okwä bren angwane, kä ñan raba tuen kuin mae ne ngwane, mata kä ikote. Ye kwrere abko makwe kukwe kuin Ngöbökwe mikadre ngwarbe jae ne ngwane, ma töi rabadi käme amne ma rabadi nüne kä ikote Ngöbö rüere. **35** Ne aisete munkwe ja ngibia kuin au, ñotra trä kuin tä munkwe ne ngwane, munta kä trä ngwen Ngöbökwete, ye ngwane mun ñan rabadre kä ikote Ngöbö rüere. **36** Munkwe ja töi mikadre nüne metre Ngöbö ngwärekri angwane, munkwe ñan nünandi kä ikote kwrere amne, ji Ngöbökwe rabadi gare kuin munye, kä trä kuin tuen nie ye kwrere ne ngwane, munta kä ngwen Ngöbökwete amne kä iko ñakare mun töibtä, aisete jändrän jökrä Ngöbökwe rabai gare kuin munye, käta nebe tuen kuin ñotra träte munye ye kwrere. Abko kore se, niebare Jesukwe.

Jesukwe ñäkäbare nitre bariseoye amne nitre dirikäye

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 20.45-47)

37 Jesukwe blitabare ünän angwane, ni bariseo käkwe ngwiani mröre ja känti. Ye erere Jesu nikani, namani täkänintbe mesabtä mda. **38** Akwa ni rikadre mröre, känenkri köbötikadre käne ja ngibiakäre dbe Ngöbö ngwärekri nämane ükaninte nitre israelitakwe, erere Jesukwe köbötikani ñakare. Yebtä abko bariseo ye ñan töi namani krütare Jesubtä. **39** Abtä Jesukwe niebare ietre:

Mun bariseo abko baso amne siä bätäteta btärita aibe amne terita abko tä nebe dobrore kwrere jire, aisete mun töita gobtä amne mun töi kämekäme. **40** Mun töi ngitiekä ñakare metre Ngöbö Kukweibtä. ¿Ngöbökwe mun ngrabare dätebare, käkwe mun töi, mun moto dätebare ñakare arato ya? **41** Munkwe jändrän jakwe bian ni bobre bobre die mikakrä, ye ngwane mun töi rabadi merebe arato baso amne siä bätäteta btärita amne terita arato ye kwrere, niebare Jesukwe bariseoye.

42 Bti Jesukwe niebare:

¡Aingwaree mun bariseo! Käre munta kri mu chi, ütiäte ñakare kädianta menta amne kri mda mu kädianta ruda amne kri mu mda mda kuin kwetadre amne kuin kräkäre, akwa ütiäte ñakare ükekrö keta jätä, bti munta mike keteti jenena biandre Ngöbökrä.

Akwa jändrän bäri kuin ütiäte nuendre ni bobre kräke amne Ngöbö taredre abko erere munta nuene ñakare. Ye kwrere jändrän bäri ütiäte abko munta nuene ñakare, aisete munkwe jändrän ketebu ye nuendre amne mikadre täte keteti munkwe, akwa jändrän bäri ütiäte abko nuendre bäri munkwe.

43 ¡Aingwaree mun bariseo! Käre ja täkrä ni ütiäte ütiäte kräke sinagogate, känti mun töta nebe rabai käre ja mikakrä ütiäte. Erere arato, ni mda mdakwe mun mikadre ütiäte jae, käkwe köbö ngwiandretari käne munye ji ngrabare mrö rürümoinkrä känti, ie mun töta nebe ja mikakrä ütiäte.

44 ¡Aingwaree mun bariseo! Kä ni doboi mikakrä, känti kä ükateta kuin ruäre, aisete dobo mikani gare ñakare amne, ni raba dikekä jäme bti ta abtä ja mikata ngite amne tä dbe ñakare Ngöbö ngwärekri, ye kwrere jire mun bä kuin metre, akwa munta ni mda kite ja mike ngite abko gare ñakare ni mda mdaye, niebare Jesukwe nitre bariseoye.

45 Abtä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nämane yete abko iti käkwe niebare Jesuye:

Dirikä, mata ñäke kore, ye abko mata ñäke nun rüere arato, niebare kwe.

46 Akwa Jesukwe niebare mda ie:

¡Aingwaree mun Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre! Käre munta tribe mike kabre ni mda mda tröbtä, tä nebe doboko krübäte kräke, akwa nin munta die mike jire chi abko krörö: Kukwe ükateta kabre nuendre ni jökräye munkwe, ye abko tribe doboko kwrere, akwa munta ja kukwei mike täte ñakare jire chi, niaratre kitakäre kukwe kuin nuene Ngöbökrä.

47 Erere arato, nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira kämikani mun mräkäkwe abko doboibti kä ükateta kuin munkwe. **48** Ye abko, mun mräkäkwe kukwe nuenbare abko dbe munkrä tuen munbtä, aisete mun mräkäkwe ni Ngöbö kukwei niekä kirakira kämikani amne mun abko tä doboi ükateta kuin nuäre, niebare Jesukwe ietre.

49 Munta töbike kore, ye mdenbtä abko Ngöbö töbtä kri käkwe niebare: Tikwe ja kukwei niekä niekä juandi amne ja kukwei ngwianka ngwianka tikwe juandi arato, ye abko müre ketadi ruäre amne ruäre abko jiebti rikai kisere mikakäre ja tare nike. **50-51** Ne aisete nitre ti kukwei niekä därie metaninkä temen, yebtä Ngöbökwe kukwe ükadite munkrä abko krörö: Nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira kämikani Abel näire nebebe Zacarías näire. Zacarías ye abko kämikani kwetre ñukwä grä amne ju blitakrä Ngöböbe te ruäre. Abtä Ngöbökwe kukwe ükadite niaratre kämikakabe. Erere arato, yebtä Ngöbökwe kukwe ükadite ni kä ne ngwanebe abko ti tö nibi niei munye, niebare Jesukwe ietre.

52 Bti Jesukwe niebare mda:
¡Aingwaree mun Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre! Munta kukwe era metre Ngöbötä rükente ni mda mda käne. Mun ñan tö kukwe era metre mikai gare kuin jae amne mun ñan tä dirire era metre arato ni mda mdaye, aisete rükadre ño Ngöbö känti ñan rükadre gare ietre. Abko kore se, niebare Jesukwe.

53 Nebti Jesu nikaninta mda angwane, nitre bariseo amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre moto namani romon krübäte Jesu kukweibtä. Abtä nikanintre kukwe ngwentari kabre Ngöbö kukweibtä ie, **54** ye abko Jesukwe ja kitadre au kö okwäte ja kukweibtä, abtä kitadre ngise kwetre, abkokäre namanintre kukwe ngwentari kore ie.

Nikwe ñan bikadre deme, niebare Jesukwe

(Mateo 10.26-31)

12 **1** Ye ngwane ni jatani nüke ja ükekrö bäri kwati mda Jesu känti, aisete ni namani kwati krübäte, kä namani ja kitekäbe kwärikwäri. Angwane nitre ja töitikaka Jesube, ie Jesu nikani niere krörö:

Lebadura mikata bante tä ngitie jökrä te, ye kwrere jire nitre bariseo töi kämekäme, käta bike kuin deme ye abko käta ngitie ni mda mda töite, käta ni mda mda töi mike ja kwrere, aisete munkwe ja ngibia kuin nitre bariseo ngäniene, **2** ñobtä ñan angwane kukwe ñakare jire tiebe abko ni mdakwe ñan gadre. Erere arato, jändrän ñakare jire gore abko ni mdakwe ñan gadre. **3** Ne aisete jändrän jökrä nieta kaibe munkwe akwa, ni jökrä käkwe kukwe nuadi. Erere arato, kukwe nieta tiebe kaibe gwi munkwe abko kädriedi ji kribti temen ja ngwärekri jökrä, aisete munkwe ñan bika deme nitre bariseo se kwrere.

4 Ye abko, mun ti kukwe muko tikwe, ie ti tö niei krörö: Ni mda raba mun ngrabare aibe kämike, akwa yebti ñan raba jändrän nuene munbtä, aisete munkwe ñan ni mda jürä ngwian jabtä; **5** akwa nire jürä ngwiandre era metre munkwe jabtä abko ti bike niere munye: Ngöbö aibe jürä ngwian munkwe jabtä, ñobtä ñan angwane mun krütadre, bti Ngöbö di tärä mun kitakrä kä ja tare nikakrä känti aisete. **6** Akwa mun bäri tare kri Ngöbökwe abko ti bike bä mike krörö munye: Nukwä kiakia rürümointa kwärike abko ütiä bianta bäri brai, aisete ngwian bianta mnamube ütiäre, akwa nukwä kiakia ye käita nikwitekä ñakare Ngöböbti. **7** Amne mun ara jire abko dokwä drüen kratirekratire abko tä gare jökrä Ngöböye, aisete Ngöbökrä mun abko bäri ütiäte kri nukwä kabrekabre bti ta, aisete mun raba ja tare nike angwane, munkwe ñan kä jürä ngwian jabtä, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Nikwe ñan Jesu rükandrete
(Mateo 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 Bti Jesukwe niebare mda:
Ti tö kukwe krörö niei mda munye: Nire nire tä nekete tibe abko niedre metre kwe ni mda mda ngwärekri, ni ye abko jen tikwe abko ti, Ni Kä Nebtä Ngobo käkwe niedi arato angeletre Ngöbökwe ngwärekri. **9** Akwa nire nire käkwe ti rükandrete ni mda mda ngwärekri, ni ye abko gare ñakare tie abko tikwe niedi angeletre Ngöbökwe ngwärekri arato. **10** Mdakäre abko, ti Ni Kä Nebtä Ngobo, rüere nirekwe ñäkädre blo, akwa ja töi kwitadreta kwe angwane, Ngöbökwe kukwe käme ye diandrekäta btä; akwa nirekwe ja dokwä mikadre ribi, käkwe Ngöbö Üai Deme mikadre ngwarbe jae, ye aibe Ngöbökwe ñan ngite diandrekäta jire btä.

11 Mdakäre abko, sinagoga känti mun järika nitre israelitakwe kukwe ükatekäre amne nitre kritobore ñakare israelitare, ye ngwärekri mun järika kukwe ükatekäre angwane, munkwe blitadre ño jakrä amne munkwe dre niedre, yebtä munkwe ñan töbika dikaro, **12** ñobtä ñan angwane munkwe dre niedre jakrä, ye abko Ngöbö Üai Deme käkwe mikadi gare munye abko erere munkwe niedi jakrä kritobo ngwärekri, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Nikwe ñan töbikadre jändrän bkäne kabre jakrä

13 Angwane nitre nämane kwati, ye ngätäite ni nämane iti käkwe niebare Jesuye:
Dirikä, jändrän namani nun rün mröye, se ti etbakwe dräidre jabti tibe niere ie, niebare kwe ie.

14 Abtä Jesukwe niebare ie:
Ja mräkä, ¿nirekwe ti mikani kritobore mun ngätäite jändrän dräikäre munbti amarebti mata niere kore tie ye? niebare kwe ie.

15 Ni ye tö namani jändrän rünkwe diain kabre jae, aisete Jesukwe niebare mda ietre:
Ni rabadre jändrän bkäne kabre, ñan ye köböire kä rabai nuäre nibtä, aisete mun tö jändrän bkäne kabre jakrä, ye ngäniene munkwe ja ngibia, niebare kwe.

16 Bti Jesukwe kukwe ye bä mikani krörö:
Bati ni nämane iti abko jändrän bkäne kabre krübäte. Batira jire nura nökani kwe, abti ngwä ötani kabrekabre kwe. **17** Yebti ni jändrän bkänkä kabre ye namani töbike mda: Jändrän ngwä ötani kabre krübäte tikwe noko amne ju ñakare tikwe ükakrä. ¿Tikwe ükadi mdente? namani nütüre. **18** Te batibe niebare kwe jae: ¡A! Tikwe dre nuendi nüra gare tie. Ju chi tä tikwe nura ükakrä noko tikwe dikandite, bti tikwe ju mikadi bäri kri mda ju chi noko täte abko te tikwe mrö noko ükadi jökrä jändrän jakwebe. **19** Bti

tikwe niedi krörö jae au: Ti nena jändrän bkäne kabre amne jändrän nena nünankrä raire tie, aisete mtare mentokwäre ti bike jadüke, ti bike mröre, dö ñaen amne ti bike kä ngwen nuäre jabtä kwäräkwärä mda ruen tie, nütübare kwe. **20** Akwa ye btäräbe Ngöbökwe niebare ie: ¡Ma töi ñakare! Mtare deo ma krütadi angwane, ¿jändränta ükani kabre makwe, se abko rabadi nirekrä? niebare Ngöbökwe ie.

21 Ye kwrere tä nakenkä munbtä. Munkwe jändrän ükadre kabre jakrä kä nebtä, akwa jändrän kuin tä biandre Ngöbökwe munye, ye abko munkwe känändre ñakare jakrä, angwane mun rabadi bobre Ngöbö ngwärekri angwane, kukwe ne kwrere rakadikä munbtä, niebare Jesukwe ni jökräye.

Ñan töbikadre dikaro mröbtä amne dänbtä

(Mateo 6.25-34)

22 Yebti Jesu nikwitaninte, käkwe niebare nitre ja töitikaka benye:

Tikwe kukwe nini, yebtä munkwe mrö ño kwetadre nünankrä amne munkwe dän ño kitadre jabtä, yebtä munkwe ñan töbika dikaro abko ti tö nibi niei munye, **23** ñobtä ñan angwane nita nüne kä nebtä angwane, nünandre metre Ngöböbe abko bäri ütiäte mrökrä amne ni ngrabare ye abko bäri ütiäte dänkrä, aisete munkwe ñan töbika krübäte dikaro jändrän yebtä.

24 Ye abko, nukwä kwerbo tä nüne ño, ye mika ñäräre munkwe. Kwerbo tä nura nökö ñakare, tä ngwä ötö ñakare, ju ñakare kwe mrö ükakrä jakrä, akwa Ngöböta mrö bien kwetadre ietre. ¡Mun abko bäri ütiäte nukwä kräke, se abko mun Rün käkwe ñan mrö biandre munye ya amarebti munta töbike krübäte dikaro se! **25** Erere arato, munkwe ñan töbikadre krübäte dikaro kore, ñobtä ñan angwane ni tö rabare ja tuai bäri kri, akwa di ñakare ja mike niren taiti mda kukwäne. **26** Jändrän ne abko chi akwa, mun di ñakare nuenkäre, ¿se ñobtä abko jändrän bäri taretare nuendre abko btä munta töbike krübäte dikaro se?

27 Mdakäre abko, ¿ñobtä munta töbike krübäte dikaro dänbtä jakrä se? Kri blü tä niren ño, yebtä munkwe töbika. Tä sribire ñakare, tä dän dike ñakare jakrä, akwa jrei kri Salomón abko nämane jändrän jökrä tuäretuäre bkäne, akwa dän tuäretuäre kri blü se kwrere abko Salomónkwe kitani ñakare jabtä. **28** Kri blü tä neme jötrö köböitibe, abti jändrinane angwane mikata ngire ñukwäte, akwa Ngöböta ükete tuäretuäre. ¿Ye mun abko ie dän ñan biandre Ngöbökwe ya amarebti munta tödeke ñakare täte Ngöböbti ye? **29** Munkwe dre kwetadi amne munkwe dre ñadi tomnane, yebtä munkwe ñan töbika krübäte dikaro amne mun ñan raba ulire, **30** ñobtä ñan angwane ni kwati kä nebtä tä tödeke ñakare

Ngöböbti abko bäri tä nakwen kisere jändrän ye jiebti. Akwa mun käta dre mdei nike, ye abko garera jökrä Ngöbö mun Rün kä käinbti seye amne niarakwe jändrän ye biandi munye, aisete munkwe ñan töbika dikaro jändrän nünankrä yebtä jakrä. **31** Akwa jändrän Ngöbökwe tä kä käinbti, ye munkwe känäntari angwane, jändrän jökrä mdei nikata munkwe ye Ngöbökwe biandi munye arato.

Jändrän kuin kä käinbti, jiebti ni rankwadre

(Mateo 6.19-21)

32 Ne aisete mun obeja kiakia tikwe, munkwe ñan kä jürä ngwian jabtä, ñobtä ñan angwane jändrän jökrä kä käinbti, känti Ngöbö mun Rünta gobrane abko mikani gare ja moto kuinbti kwe munye. **33** Ye aisete, jändränta munkwe, ye erere munkwe rürümoin jökrä, bti munkwe ngwian dräi ni bobre bobrebti angwane, Ngöböta jändrän kuin ütiäte kri ngibiare munkrä kä käinbti, ye känäntari jakrä munkwe. Erere arato, jändrän kuinkuin ütiäte krikri rabadre munkrä kä käinbti, ye munkwe känäntari jakrä, ñobtä ñan angwane Ngöböta jändrän kuin ütiäte kri ngibiare kä käinbti munkrä, ye känti ni gore ñan rabadre gwi amne kebekwe ñan juandre ngwarbe munkän arato, aisete munkwe jändrän ütiäte kri kä käinbti känäntari bäri kabre jakrä. **34** Munkwe nuendre kore, ñobtä ñan angwane jändrän ütiäte krikri tädi ükani mdente jakrä munkwe, ye känti mun töi tädi arato, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Nikwe Jesu ngibiadre ngäbti kisere

35-36 Bti Jesukwe niebare mda ietre:

Ti bike kukwe mdara jire niere munye abko krörö: Munkwe dän kita biare jabtä amne munkwe ñotra jutra mika biare ti ngibiakäre ngäbti, ni klabore tä bkänkä ngibiare ngäbti ye kwrere, ñobtä ñan angwane ni mdata ja mike gure angwane, sribikätre bkänkä tä nüke kä ngwen nuäre jabtä, akwa sribikätre kwe abko tä biare ngibiare ngäbti jukwe tikakäre ie, ye kwrere munkwe ja mika biare ti ngibiare ngäbti. **37** Ye abko, nitre sribikä tä kwen ngwäte bkänkäye, ye abko käita neme nuäre btä, aisete sribikä kwandre ngwäte bkänkäye ne ngwane, bkänkä ara jire käkwe dän sribikrä kitadi jabtä, bti sribikä kwekwe mikadi täkänintbe mesabtä kwe, mrö mikadi kwetadre kwe ietre mikakäre ütiäte. Ye kwrere munkwe ti ngibiadre ngäbti angwane, ti rükadita angwane, tikwe mun mikadi ütiäte arato abko ti tö niei metre munye. **38** Ne aisete, nitre sribikä ye bkänkä rükadreta kä ruäre angwane ya o kä ngwen ja ken dekä angwane rükadreta ya, akwa sribikä kwe tä biare ngibiare ngäbti, ye abko bäri käi rabadre nuäre sribikätre yebtä, erere munkwe ti ngibiadre ngäbti

kisere angwane, bäri käi rabadi nuäre munbtä arato.

39 Kukwe mdara jire rabadre gare munye arato abko krörö: Ni gore rükadre kä ñongwane, ye rabadre gare ju bkänkäye akräke ju bkänkä käkwe kraidre gwi angwane, jändrän ñan goidre jire kän kwe. **40** Ni gore rükadre ñongwane gare ñakare, ye kwrere ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne mun tädi ngibiare ngäbti ñakare angwane, batibe rükadita, aisete munkwe mokre jabti ti ngibiakäre ngäbti, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Sribikä kuin amne sribikä käme, btä Jesukwe kukwe bä mikani

(Mateo 24.45-51)

41 Angwane Pedrokwe niebare mda Jesuye:

Ti Dänkien, ¿makwe blitaniri, ye makwe nini kaibe nunkrä ya o makwe nini ni jökrä kräke? niebare kwe ie.

42 Angwane ni Dänkien käkwe niebare mda:

Ni sribikä kuin tä biare abko bkänkä tä mikete sribikätre mda mda ngibiare amne mrödre ñongwane erere käita nüke angwane, tä sribikä mda mda buke. **43** Ni sribikä mikateta ja täte bkänkäkwe angwane, sribi mikateta kisete bkänkäkwe erere tä nuene täte jökrä, bti bkänkä tä nüketa, käta kukwe ükete kuin kräke, **44** käkwe ni sribikä kuin kore ye abko mikadi jändrän jökrä ngibiabtikä jakrä, aisete käta neme nuäre btä abko ti tö niei metre munye.

45 Akwa sribikä mikadrete sribire ja täte bkänkäkwe ye abko rabadre töbike krörö: Ti bkänkä ñan rükadreta jötrö, rabadre nütüre, kä rikadre sribikä mda mda merire, brare ngötikekä kwäräkwärä amne, rikadre mröre, dö ñaen amne rikadre dröbare jirekäbe angwane, **46** bkänkä rükadreta ñongwane gare ñakare ie. Ne aisete tädre jäme angwane, batibe bkänkä jatadre nüketa, yebtä abko bkänkäkwe mikadi ja tare nike kri, sribikä dokwä ribi mda mda ben.

47 Mdakäre abko, ni sribikä abko bkänkä tö dreye gare kuin ie, akwa bkänkä kwe mikata täte ñakare kwe, aisete metadi tare krübäte kwe. **48** Akwa sribikä mda abko, bkänkä tö dreye metre gare ñakare ie, käkwe ja mikadre ngite, yebtä mikadre ja ngie nuen, akwa metadre bä räkä, ñobtä ñan angwane kukwe gare ñakare ie aisete. Ne mden kisete, nire nire abko ie sribi ya, jändrän mda mda ya bianta kabre, ye ie käräta bäri mda btä. Erere arato, nirebti tödekata sribi nuenbtä abko ribeta bäri mda btä, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Ni kwati rabadi rüre jabe kwärikwäri Jesu dokwäre

(Mateo 10.34-36)

49-51 Yebti Jesukwe niebare mda ietre:

Tikwe ja tare nikadi kri angwane ti krütadi, akwa ye ngämi nakenkä, känenkri ti moto neme nuäre ñakare. Mdakäre

abko, ñan ti jatani mun mikakäre nüne jäme jabe kwärikwäri abko munkwe nütü, akwa ti jatani ñukwä bukete mun ngätäite kä nebtä, ye abko ti tö nena tuai jutra ngitiekä. Ti jatani, abtä ni kwati rabadi nikwite ja rüere kwärikwäri. **52** Mtare mentokwäre ni ruäre rabadre tödeke ñakare tibti käkwe rüdi mräkä tödekaka tibti ben, aisete ni ja mräkäre tädi nüne nirike gwi, ye abko nimä rabadi rüre mräkä nibu rüere. Erere arato, ni nibu ye rabadi rüre mräkä nimä ye rüere. **53** Angwane ngäbäkre rün rabadi rüre ngobo kwebe amne ngäbäkre rabadi rüre rün kwebe. Erere arato, meye rabadi rüre ngänkän kwebe amne ngäbäkre merire rabadi rüre meye kwebe. Ye kwrere arato, bi rabadi rüre bosibe amne bosi rabadi rüre bibe. Ne abko rabadi nakenkä kore munbtä tödekabtä tibti, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Dreta nakenkä rükadre gare

(Mateo 16.1-4; Marcos 8.11-13)

54 Bti ni nämane kwati yete, ye ie Jesukwe niebare mda:

Mütata kite jüben nindrini angwane, ñü räkändi temen munta niere, erere ñüta näkäen. **55** Erere arato, müreta kite mate mötarikri angwane, kä rabadi ngire krübäte munta niere, erere käta neme ngire. **56** Ye aisete ngwarbe munta bike töi ñakare, ñobtä ñan angwane jändränta tuen kä käinbti amne kä temenbtä, ye abko tädre dre bä mike tä nüke gare kuin jökrä munye. ¿Ye ñobtä abko dreta nakenkä kä ne ngwane mun näire Ngöbö diebti mun okwäbti abko tä nüke gare ñakare munye? ¿Ye ñan ngwarbe munta bike töi ñakare ya?

Nikwe kukwe ükadrete jötrö ni rüebe

(Mateo 5.25-26)

57 Mdakäre abko, kukwe raba ja rüere kwärikwäri munkwe angwane, ükadrete ño kuin, ye erere munkwe ükate jabe kwärikwäri. **58** Akwa nane ma rüekwe ma kita ngise kritobo ñakare israelitareye ne ngwane, ma ngämi nebe kritobo ngwärekri, känenkri makwe kukwe ükate ma rüebe ji ngrabare, mun ñan rabadre kritobo ngwärekri abkokäre, ñobtä ñan angwane ma rabadre kritobo ngwärekri angwane, niarakwe ma köböi biandi guardiaye amne guardiakwe ma kitadi ngite kä teri. **59** Ye känti abko makwe ñan ngwian biandre täte jökrä ja ütiäre, känenkri ma ñan tikadreteta kwe abko ti tö niei munye. Abko kore se, niebare Jesukwe ni nämane kwati yete yeye.

Ni jökrä käkwe kukwe käme kitadre temen, bti Ngöbö kadre ngäbti

13 **1** Kä ye ngwane ni israelita nämane ruäre Jesu känti yete käkwe niebare ie:

Krire nitre Galileabo nämane jändrän jakwe kämike kukwadre Ngöböye, Ngöbö käikitakakäre ju blitakrä Ngöböbe känti

angwane, Pilatokwe kämikamna, erere rükä romanobo kwekwe käkwe kämikani.

2 Abtä Jesukwe niebare ni jökräye:

¿Nitre Galileabo kämikani kore, aisete niaratre abko bäri kukwe kämekäme nuenkä nitre Galileabo mda mdakrä, munta nütüre ya? **3** Akwa ñakare kore ti tö niei munye. Akwa munkwe ñan ja töi kwitadre, käkwe ñan kukwe käme kitadre temen, bti Ngöbö kadre ngäbti munkwe ne ngwane, mun rabadi nianinte, käkwe ja tare nikadi kri Ngöbö okwä bäre mento kärekäre.

4 Erere arato, nitre ni jätäbti ni kwä, bti ki Siloéte nikani temen, käkwe kämikani, ¿niaratre ye abko nämane Ngöbö Kukwei mike täte ñakare, abtä nämane ja mike ngite bäri Ngöbö rüere nitre Jerusalénbo mda mdakrä, munta nütüre ya? **5** Akwa ñakare kore ti tö niei munye. Munkwe ñan ja töi kwitadre, käkwe ñan kukwe käme kitadre temen, bti Ngöbö kadre ngäbti munkwe ne ngwane, mun rabadi nianinte, käkwe ja tare nikadi kri Ngöbö okwä bäre mento kärekäre. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

6 Yebti nitre israelitakwe ñan Ngöbö kadre ngäbti ne ngwane, Ngöbökwe juandre ngwarbe abko mikakäre mokre, Jesukwe kukwe mda bä mikani ietre angwane, nitre israelita krikri bä mikani higo krie kwrere kwe amne Ngöbö bä mikani kä bkänkä kwrere kwe abko krörö:

Bati ni nämane iti käkwe higo krie nökani uba nurai ngätäite. Abti higo ngwä namanina ya abko nikani tuenta, akwa higo ngwä kwani ñakare ie. **7** Abtä nura ngibiabtikä nämane kwe yete, ie niebare kwe: Higo ne ngwä nena btä ya abko ti nükani tuen kä komä jire ja täritäri akwa, ngwäta kwen ñakare tie amne tä kä den ngwarbe jae, aisete makwe tikaka jirekäbe, niebare kwe sribikäye.

8 Akwa nura ngibiabtikä käkwe niebare ie: Ti dänkien, makwe higo krie ye tuametre kä nete. Tikwe dobo muandi dokwä bäre temen, bti tikwe abono mikadi btä. **9** Ye ngwä rabadi btä akwa, nane ngwä ñan rabadre btä ne ngwane, makwe tikaka ngätrite ta, niebare sribikäkwe bkänkäye. Ne abko nakaninkä kore abko erere rabadre nakenkä munbtä. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Jesukwe meri bren mikaninta kuinta köbö jadükakrä näire

10 Bati köbö jadükakrä näire, Jesu nikani dirire mda sinagogate angwane, **11** meri bren nämane iti yete. Meri ye abko kä kwä jätäbti kwä kwära nikani bren. Üai käme nikani btä, käkwe trö dötaninkä, aibe kisete ñan namani nünenkä metre krö. **12** Meri ye abko nämane siba yete, btä Jesu okwä namani angwane, käräbare kwe, bti niebare kwe ie:

Ti mräkä, ma bikera nementa kuinta mtare, niebare kwe ie.

13 Bti kise mikani kwe meri bren yebti. Ye btäräbe meri ye namani nünaninkäta metre krö batibe, kä nikani Ngöbö käikitekä kwäräkwärä se kwrere.

14 Yebtä abko, sinagoga ye dänkien namani romon, ñobtä ñan angwane Jesukwe meri bren mikaninta kuinta köbö jadükakrä näire, käkwe niebare ni jökräye:

Kä tärä köbö ti sribikrä, aisete köbö ti ye näire mun bren bren jata ja mikakäreta kuinta, akwa köbö jadükakrä näire, mun bren bren ñan jata ja mikakäreta kuinta, niebare kwe ni jökräye.

15 Abtä ni Dänkienkwe niebare mda ie:

¡Mun ngwarbe ja bä mike kuin! ¿Buey amne buro mäkäteta mun itire itirekwe angwane, köbö jadükakrä näire munta tikete ñakare, bti munta niken ngwena tomna ñaen ñakare ya? Mun jökrä tä niken jändrän ye ngwena tomna ñaen ye munta sribire ruen tie. **16** Ye aisete meri ne jatani Abraham mräkäkri. Niara abko bäri ütiäte jändrän ye ngwä abko kä kwä jätäbti kwä kwära neketaninte Satanaye abtä bren, ¿se abko ñan diandrekäta köbö jadükakrä näire Satana kisete ya? niebare Jesukwe ietre.

17 Jesukwe ñäkäbare kore angwane, Jesu rüe namanintre ja gaire jökrä, akwa ni mda mda abko btä kä namani nuäre jändrän kuin nuen namani Jesukwe ye tuare.

Jesukwe kukwe bä mikani mostasa nurai amne lebadura btä

(Mateo 13.31-33; Marcos 4.30-32)

18 Erere arato, Jesukwe niebare:

¿Ngöböta gobrane ño nibti? ¿Ngöböta kite gobrane nibti, ye abko tikwe bä mikadre dre kwrere ruen munye? **19** Ngöböta kite gobrane nibti ye abko mostasa nurai chi kwrere. Ni iti käkwe mostasa nurai nökani ju bäre jakrä abko nikani niren kri krikri kwrere angwane, nukwä namani nüne kri ye küdebti, ye kwrere jire käne Ngöböta kite gobrane ni braibe bti, akwa mrä angwane Ngöbö rabadi gobrane ni kwatibti abko bä mikata nura chi yebtä.

20 Ye ngwane Jesukwe kukwe mdara jire bä mikani krörö:

¿Ngöböta kite gobrane nibti ye abko tikwe bä mikadre dre kwrere ruen munye? **21** Ngöböta kite gobrane nibti ye abko rabadi niren lebadurata niren ye kwrere abko krörö: Meri iti käkwe lebadura kitani chi arina kabre te, bti mritani kwe abti lebadura nikani arina kabre ye ñäre jökrä, niebare Jesukwe.

Jukwe krä chi

(Mateo 7.13-14,21-23)

22 Yebti Jesu nikani janknu Jerusalén kukwäre mda angwane, nikani dirire juta kwatirekwatire te ji ngrabare.

23 Angwane bati ni iti käkwe niebare ie:

Ti Dänkien, ¿ni braibe rabadi dianintari ya?

Abtä Jesukwe niebare mda ni jökräye: **24** Munkwe ja di mika kri rikakäre gwä jukwe krä chite ta, ñobtä ñan angwane mrä ni kwati tö rabadi näin gwä akwa ñan rabadi, **25** ñobtä ñan angwane ju bkänkä käkwe jukwe dikadi jite, ye ngwane mun rabadi ju bäre abko rabadi ju bkänkä ye kärere, kä rabadi niere krörö ie: Ti Dänkien, jukwe tike nunye, mun rabadi niere. Akwa niarakwe niedi munye: Mun gare ñakare tie amne mun kä mdenbo gare ñakare tie, niedi kwe munye. **26** Angwane mun rabadi niere krörö ie: Nunkwe mröbare amne nunkwe tomna ñani gwaire mabe. Erere arato, makwe diribare nun känti, iye töre ñakare mae ya! munkwe niedi. **27** Akwa ju bkänkä käkwe niedi munye: Mun gare ñakare tie amne mun kä mdenbo gare ñakare tie. Mun kukwe kämekäme nuenkä nän mobe mento tibtä, niedi kwe munye.

28 Ye ngwane abko, Ngöböta gobrane, ye känti Abraham, Isaac, Jacob amne Ngöbö kukwei niekätre tädi jökrä, btä mun okwä rabadi angwane, munkwe ja müadi krikri be amne mun moto rabadi romon krübäte ju bkänkäkrä, ñobtä ñan angwane mun abko tädi kitaninkä ju bäre. **29** Mun tädi ngwarbe ju bäre, ye ngwane abko nitre nünanka mintokwäre, mötarikri, kä driri amne nindrini abko rükadi jökrä, rabadi täkänintbe mröre gwaire jökrä Ngöböta gobrane ye känti. **30** Ye ngwane abko, ni ruäre ütiäte kri mtare abko rabadi ni bobre kwrere mrä amne, ni ruäre bobre mtare abko rabadi ütiäte kri mrä. Abko kore se, niebare Jesukwe.

Jesukwe nitre Jerusalénbo müaibare

(Mateo 23.37-39)

31 Kä ye ngwane abko, nitre bariseo nükani ruäre, käkwe niebare Jesuye:

Herodes tö ma kämikai, aisete nän ngitie mento nete, niebare kwetre.

32 Angwane Ngöbö ñan tö ne ngwane, Herodes ñan rabadre Jesu kämike ja töi jenbti, ye mikakäre gare ietre, abkokäre Jesukwe niebare mda ietre:

Herodes abko nukro känsenta kwrere, ye ie mun nän niere krörö: Mtare, jetbe tikwe üai käme juanditari nibtä amne tikwe ni bren bren mikadita kuinta amne münkme tikwe sribidi ünän. **33** Akwa mtare, jetbe, münkme ti näin sribire janknu ji ngrabare. Abti ti näin nebe Jerusalén, munkwe nie ie, ñobtä ñan angwane ni Ngöbö kukwei niekä abko ñan krütadre juta Jerusalén bäre mento, aisete ti näin känti. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

34 Ye btäräbe Jesukwe nitre Jerusalénbo müaiba, käkwe niebare krörö:

¡Aingwaree, mun nünanka Jerusalén nete! Käre munta nitre Ngöbö kukwei niekä müre kete amne nitre juanta Ngöbökwe ja

kukwei ngwena abko müre ketata jäbti. Ye abko, kwita ngäbäli kiakia ngibiare ja ngike täni, ye kwrere käre ti tö namani mun ngibiai, akwa mun ñan tö namani ti tuai ja ngibiare, **35** aisete ju munkwe nete ne rabadi tökare jökrä mun täbtä abko tita niere munye amne, mtare mentokwäre ti ngämi kiteta, känenkri munkwe ñan ti tuadre jire chi mda, yebti munkwe ti tuadi angwane munkwe niedi krörö:

Ni kitera nüke ni Dänkien Ngöbö käbti raba mikani ütiäte kri abko munkwe niedi ti ngäbti. Abko kore se, niebare Jesukwe.

Ni nüen ngrabare abko Jesukwe mikaninta kuinta

14 **1** Bati köbö jadükakrä näire, Jesu nikani mröre bariseo ütiäte kri känti angwane, nitre bariseo mda mda namani ngibiaretari kisere kitakäre ngite. **2** Angwane ni nämane iti yete abko nüen jökrä ngrabare, aisete nämane bren, btä Jesu okwä namani, **3** käkwe niebare Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätreye amne nitre bariseoye:

¿Köbö jadükakrä näire ni raba ni bren miketa kuinta ya, ñakare ya? niebare kwe.

4 Angwane niaratre namani kwekbe jökrä. Abtä Jesukwe ni bren käräbare ja ken, mikaninta kuinta kwe, bti juaninta kwe. **5** Yebti Jesukwe niebare mda nitre bariseoye:

Buro ya o nbi betadrekä nguse munkän köbö jadükakrä näire, ye mun rikadre jötrö ngwarbe dentarita, ye ngwane munta sribire. ¿Akwa ni bäri ütiäte jändränkrä abko tikwe mirita kuinta abtä ti ngite munta nütüre ya? niebare kwe ietre.

6 Angwane nitre bariseo namaninta kwekbe jökrä, ñobtä ñan angwane kukwe kwani ñakare ietre.

7 Angwane nitre nübaibare mröre siba abko nikani ja täkrä ni ütiäte ütiäte kräke mesabtä känene jae, bti namani nebe täkänintbe Jesu okwäbti. Abtä Jesukwe kukwe bä mikani ietre, käkwe niebare krörö:

8 Nane ni iti rika ja mike gure, känti ma nübai kä ngwiankäre nuäre jabtä siba angwane, ja täkrä ni ütiäte kräke, yete ma ñan raba täkänintbe, ñobtä ñan angwane nane ni mda bäri ütiäte makrä nübaibare arato abko jatadre nüke angwane, **9** ni mun nübaikä ye jatadre, käkwe niedre mae: Ja täkrä känti mata täkänintbe, ye bien ni neye, niedre kwe mae angwane, ma rikadre nebe täkänintbe mrä köre, ye abko rabadre gaidre kri makrä. **10** Ne aisete ma nübaikä känti ma rika angwane, ja täkrä mrä känti ma raba täkänintbe. Yebti ni ma nübaikä ye jatadre, käkwe niedre krörö mae: Ja mräkä, ja täkrä ni ütiätekrä tä mesabtä ne känti jakwe siba, niedre kwe mae, ye ngwane ma rabadre ütiäte ni mesabtä ye okwäbti abko rabadre bäri kuin. **11** Tita niere kore, ñobtä ñan angwane nire nire tö bikai kri au abko Ngöbökwe mikadi bobre amne,

nire nire tö ja mikai bobre abko Ngöbökwe mikadi ütiäte kri, niebare Jesukwe.

12 Yebti Jesukwe niebare niara nübaikä yeye:

Makwe mrö sribe kri kä ngwiankrä nuäre jabtä, o ma rika ni mda mda buke mröte dere, ye ngwane ma kukwe muko, ma etba, ma mräkä mda mda amne nitre ngwian bkänkä kri nünanka känime ma bäre temen, ye aibe makwe ñan nübai mröre jabe, ñobtä ñan angwane niaratre bukadre makwe ye ütiäre ma kärädreta kwetre mröre jae, aisete makwe mrö biani ye ütiä biandita kwe mae, aisete nitre ngwian bkäne kri aibe ñan nübai makwe.
13 Akwa ma rika mrö sribere kri kä ngwiankrä nuäre jabtä angwane, makwe ni bobre nübai. Erere arato, ni bren bren ngrabare, ni nakwente amne ni okwä kä drünente nübai makwe mröre jae angwane, **14** kä rabadi nuäre mabtä, ñobtä ñan angwane niaratre ñan raba ma buketa jire mrö ye ütiäre, akwa nitre metre Ngöbö ngwärekri rükaita nire kä mrä angwane, ye näire Ngöbökwe ütiä biandi mae. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Jesukwe kukwe bä mikani ja bukabtä

(Mateo 22.1-10)

15 Ni metre metre Ngöbö ngwärekri rükadita nire, btä Jesukwe blitabare kore, yebtä abko nitre nämane mesabtä ye ngätäite ni iti käkwe niebare mda Jesuye:

Ngöbö jatadi gobrane ni ngätäite angwane, nire tädi mröre yete abko btä kä rabadi nuäre krübäte, niebare kwe.

16 Abtä Jesukwe kukwe bä mikani ietre, käkwe nitre israelita ütiäte kri bä mikani ni nübaibare känekäne kwrere, käkwe niebare mda:

Yebtä abko ti bike kukwe bä mike krörö munye: Bati ni iti käkwe mrö sribebare kri kwetadre, käkwe ni kwati nübaimna mröre jae. **17** Ye erere mrö namanina biare kwetadre angwane, ni ye käkwe niebare sribikä kweye: Nitre nübaibare tikwe, ye nän kärere amne makwe nie krörö ietre: Mrö nibira biare kwetadre, aisete mun jakwe mröre, makwe nie ietre, niebare kwe sribikä kweye.

18 Ye erere bkänä, sribikä ye nikani akwa, nitre nübaibare abko kwe kukwe mdara jire nämanena nuendre, aisete ñan rikadre namani niere. Ni iti käkwe niebare: Gwä tikwe kä kürü abko ti bike niken tuenbti, aisete ti ñan rikadre, ye abko munkwe dian tibti ta, niebare kwe. **19** Ni mda abko käkwe niebare: Tikwe buey kürü krä jätä sribikrä jae abko tä sribire kuin ya, ñakare ya abko ti bike niken nuente, aisete ti ñan rikadre, akwa munkwe dian tibti ta, niebare kwe. **20** Ni mdara jire abko käkwe niebare: Gwä tikwe ja miri gure, aisete ti ñan rikadre, niebare kwe.

21 Angwane sribikä ye nikaninta, käkwe niebareta jökrä bkänkäye. Abtä sribikä bkänkä moto namani romon krübäte, käkwe niebare sribikä kweye: Nän jötrö ji kri ngrabare amne ji krä kiakiabti juta ngrabare nokore ni bobre känene, ni bren bren ngrabare känene amne ni okwä kä drünente känene. Erere arato, ni nakwente känene. Ma jata ngwena mröre nete, niebare kwe sribikäye.

22 Ye erere bkänä, sribikä jananbare. Abti bä raire angwane, sribikä jataninta, käkwe niebare bkänkäye: Ti dänkien, makwe ni kärämna tie, erere tikwe käränirira, akwa kä tä ni mda mdakrä, niebare kwe. **23** Angwane sribikä bkänkä käkwe niebare mda ie: Nän ni mda mda känene ji ngrabare juta bäre mento sere. Ma jata ngwena nüke nete, ñan tö raba kite akwa, ma jata ngwena ni mikakrä bäri kwati gwi ti känti nete, **24** ñobtä ñan angwane nitre nübaibare känekäne tikwe, ye abko ñan rükadre jire iti mröre tibe mesabtä, niebare kwe. Ye kwrere Ngöbökwe mun ütiäte ütiäte kärädi nüne ja känti angwane, nane mun ütiäte ütiäte ñan rabadre känti, akwa ni bobre bobre rabadi. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Nire nire tö näin Jesube käkwe töbikadre kuin ja käne

(Mateo 10.37-38)

25 Jesukwe mröbare ünän kore, bti nikani ta angwane, ni nikani kwati jiebti. Abtä niara nikwitaninte, käkwe niebare ietre:

26 Nire nire tö näin tibe rabakäre ja töitikaka tibe abko käkwe ti taredre bäri jändrän jökrä bti ta. Akwa nire nire tä rün, meye, merire kwe, brare kwe, etba, ngwai kwe tarere bäri amne tä ja tarere bäri au ne ngwane, ñan rabadre ja töitikaka tibe. **27** Erere arato, ni kämikata niken krusobtä angwane, nita niken kruso doboko ngwena au jakrä, ye kwrere nire nire käkwe ñan kötä mikadre au jakrä ja tare nikakäre tikrä amne krütakäre tikrä ne ngwane, ni ye ñan rabadre ja töitikaka tibe.

28 Ye abko ti bike bä mike krörö: Nane ni iti rikadre ju mike nura ngibiabtikrä angwane, ngwian tärä täte ju ye mikakrä bare täte jökrä ya, btä tä töbike käne, abti ngwian tärä täte ye ngwane tä ju mike. **29** Akwa ngwian ñakare täte ju mikakrä, akwa ju kömikadretbe kwe abti rabadre ötare ñan rabadre käte ie. Yebtä abko ni jökrä rabadi ni ye kötaire, **30** kä rabadre niere: ¡A! Ni se nikani ju mike akwa, namani bare ñakare ie abko ni jökrä rabadre niere kötaire kwärä kore btä. Ye kwrere mun mden tö näin tibe käkwe töbika kuin ja käne.

31 Yebtä ti bike kukwe mdara jire bä mike abko krörö: Jrei tädre iti kwe rükä tädre mili krä jätä abko jatadre niken rüre jrei mda rüere. Akwa jrei mda ye abko kwe rükä tädre mili krä

gre, aisete jrei kwe rükä mili krä jätäbe ye rabadre töbike käne, rükä mili krä gre ye ganaindi kwäräbe kwetre ya abko rabadre töbike. **32** Akwa nane rükä mili krä jätä ben jrei ye käkwe ñan ganandre, rabadre tuen ie angwane jrei kwe rükä mili krä gre ye tädre mente angwane, ñan rüdre kwe, aisete ja mäkädreta jirekäbe kwe abkokäre nitre juandre niere kwe jrei mda yeye. **33** Ye kwrere abko, nire nire tö näin tibe rabakäre ja töitikaka tibe, akwa ñan tö jändrän jakwe mikaite jökrä ne ngwane, ñan rabadre ja töitikaka tibe. Ne aisete mun mden tö raba näin tibe käkwe töbika kuin käne. Abko kore se, niebare Jesukwe ni jökräye.

Jesukwe kukwe bä mikani mrenbtä

(Mateo 5.13; Marcos 9.50)

34 Yebti nire nire tö näin Jesube abko Jesukwe bä mikani mrenbtä, käkwe niebare mda:

Mren abra kuin jändrän jökrä mikakrä bänänte, akwa bänän riadrekä rabadre tibo, ye abko rikadre ngwarbe, aisete ñan rabadre kuin mda, **35** amne ñan rabadre kuin dobokrä amne ñan rabadre kuin abono sribekrä, aisete rabadre ngwarbe. Abtä kitadrekä jirekäbe. Tita kukwe niere ne mun mden mden tö näin tibe käkwe ketate ja olote, bti töbika kuin btä munkwe, niebare Jesukwe ni jökräye.

Obeja nianinte, btä Jesukwe kukwe bä mikani

(Mateo 18.10-14)

15 **1** Angwane ni kwati ngwian käräkä gobran romanobokrä amne ni kwati mda mda namani tuen moto kämekäme nitre bikaka metre Ngöbö ngwärekriye, ye namani nüke Jesu ken niara kukwei nuakäre. **2** Abtä nitre bariseo amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre namani ñäke tiebe Jesu rüere, kä namani niere jae kwärikwäri:

Nitre kukwe kämekäme nuenkä se kwrere abko ni noko tä kaen ngäbti jökrä amne tä mröre ketetibe ben, abtä tä ja mike ngite Ngöbö rüere ñan ñan, namanintre niere Jesubtä.

3 Angwane Jesukwe kukwe bä mikani krörö mda ietre, nitre namani tuen kämekäme abko ütiäte Ngöbökrä era metre mikakäre gare:

4 Ni iti mun ngätäite abko kwe obeja tädre gre ketarike abko riadrete krati kän, ye ngwane niarakwe ñan obeja gre ketabkä bti krä jätäbti krä ökän (99) ye mikadrete ja ngibiare kaibe kä kaibete, bti obeja kratibe nianinte, ¿ye niara ñan rikadre känentari kisere ya? **5** Kwandretari ie angwane, kä rabadre nuäre btä, käkwe kitadre ja kötäbti ta, bti rikadre ngwenante **6** ja gwiriete angwane, niara kukwe muko nünanka känimekänime abko kärädre jökrä kwe, bti niedre kwe ietre: Obeja nianinte

Obeja nianinte abko bkänkä tä känentari (Lucas 15.3-7)

krati tikän abko kuninantari tie, aisete ari käi ngwen nuäre jabtä tibe, niedre kwe. **7** Ye kwrere abko, ni iti kukwe kämekäme nuenkä ni ne kwrere käta ja töi kwite, käta kukwe käme kite temen amne tä Ngöbö kaen ngäbti, ye abko käita neme bäri nuäre Ngöböbtä kä käinbti sete ni gre ketabkä bti ni jätäbti ni ökän käta Ngöbö mike täte era metre nütüta jabtä munkwe kwrere ye abko ie Ngöbö garera, niebare Jesukwe.

Jesukwe kukwe bä mikani ngwian nianinte btä

8 Bti Jesukwe niebare mda: Ye kwrere arato, meri tädre iti, kwe ngwian tädre kun jätä abko riadrete kunti kän angwane, meri ye käkwe ñotra mikadre, bti rikadre kä sökökä gwita ngwian ye känäntarikäre. **9** Abti kwandretari ie angwane, kukwe muko merire merire nünanka känimekänime abko kärädre kwe, bti niedre kwe ietre: Ngwian nianinte tikän abko kuninantari tie, aisete ari käi ngwen nuäre jabtä tibe, niedre kwe kukwe mukoye. **10** Ye kwrere abko ni kukwe kämekäme nuenkä käta ja töi kwite, käta kukwe käme kite temen amne tä Ngöbö kaen ngäbti abko käita nebe nuäre angeletre Ngöbökwebtä kä käinbti sete, ye abko ti tö niei munye, niebare Jesukwe ietre.

Jesukwe kukwe bä mikani ni bati diänbtä

11 Yebti Jesukwe kukwe mdara jire niebare angwane, nitre bariseo romon kräke abko bä mikani ngäbäkre mubai kwrere kwe amne nitre kukwe kämekäme nuenkä abko bä mikani ngäbäkre diän kwrere kwe abko krörö:

Bati ni nämane iti abko kwe ngäbriänkä nämane nibu. **12** Ni ye abko ngobo bäri bati nikani, käkwe niebare ie: Tata, jändränta biandre tie makwe, ye erere makwe bian jötrö tie, niebare kwe rünye. Abtä rünkwe jändrän jakwe ye dräibare niaratre nibubti.

13 Yebti kä ngämi niken raire ta angwane, ni bäri bati ye käkwe jändrän jakwe erere rürümoinbare jökrä, bti ngwian diani kwe, bti nikani mobe kä mdabti, känti nikani kukwe nuene ngwarbe diän diän. Abtä ngwian ganinte jökrä jakän kwe. **14** Ngwian krütanina jökrä kän, ye btäräbe kä ye känti mrö nika jatani krübäte, aisete niara nikani mrö nike krübäte arato.

15 Angwane ni nämane iti juta yete abko israelita ñakare akwa, niara nikani sribi kärere jakrä ie. Erere bkänä, sribi bäri käme krübäte ni israelitakrä abko biani kwe ie, käkwe niara mikani mtü ngibiare. **16** Nämane sribire angwane, mtü buka nämane algarobate kwe abko niara tö namani nebe kwetai siba akwa, ñan namani bien jire chi kwetadre ie, aisete mrö namani krübäte ie.

17 Abtä bati namani töbike: ¡Jo! Ni kwati tä ganane ti rün känti kwe mrö tärä kabre kwetadre amne ti abko kite jraine jakän mrö miare nete, **18** aisete ti bike nikenta ti rün gwiriete, käkwe niedi krörö ie: Tata, tikwe ja mikani ngite Ngöbö rüere amne ma rüere, **19** aisete makwe ñan ti kata ngäbti ja ngobo kwrere ja juete, akwa nita ganane mae, ye kwrere makwe ti mika ganane jae, tikwe niedi kore tataye, namani nütüre.

20 Ye erere bkänä, nikaninta jibti, nikani nebeta rün gwiriete. Nämane mente se kwrere angwane, jatabare rünye amne namani ruen bäri bobre ie, aisete nikani betekä ngäbti, käkwe küde kitani ngärä demaine kwärä. **21** Angwane ngobokwe niebare ie: Tata, tikwe ja mikani ngite Ngöbö rüere amne ma rüere, aisete ti ma ngobo makwe, ye makwe niedre ñakare mda ruen tie, niebare kwe rünye. **22** Akwa rün abko käkwe niebare sribikätre kweye: Dän bäri kuinkuin känene. Munkwe kita btä amne anio ni bä mikakrä ütiäte kita kisebtä munkwe, bti sandalia kita ngotobtä munkwe niara ñan bä rabadre ni klabore kwrere abkokäre. **23** Bti nbi ngäbäli bäri kuin ngibiata jenena mun rika tuen. Munkwe kämika kwetadre. Ngäbäkre tikwe nüta ye ari käi ngwen nuäre kri jabtä, **24** ñobtä ñan angwane ni krüta kwrere jire ngäbäkre tikwe ne nianinkä ti okwäte, akwa nüta mtare. Niara nianinte tikän, akwa nürate, aisete ari käi ngwen nuäre jabtä, niebare kwe. Ye erere, ni jökrä nikani kä ngwen nuäre jabtä.

25 Angwane ngäbäkre mubai abko nämane tirete, jataninta gwäkäre mda, nükani bä känime se kwrere angwane, tän ngö amne ka kukwei jarabare ie amne tärä mika nämane namani

ruen ie. **26** Abtä ni sribikä rünkwe käräbare iti kwe, bti niebare kwe ie: ¿Dreta nakenkä gwi? niebare kwe ie. **27** Angwane sribikä ye käkwe niebare ie: Käre ma rünta nbi ngäbäli bäri köte ngibiare jenena, ye abko kämikamna, ñobtä ñan angwane ma etba nikani abko nüta. Niara tä kuin, aisete kä nibi nokre gwi ye, niebare kwe ie mda.

28 Yebtä abko ngäbäkre mubai ye mätä namani kri krübäte, ñan tö namani rikai gwä. Abtä rün nikani känti ju bäre, kä namani ngwen kisere nebeta gwi. **29** Angwane niebare kwe rünye: Tikwe sribibarera kä kobe makrä, ye gare kuin mae. Erere arato, tikwe ñan ma kukwei kitabare temen. Käre tita ma kukwe mike täte jökrä, akwa ma ngämi chibo ngäbäli bien jire krati tie kwetadre, kä ngwiankrä nuäre jabtä ti kukwe mukobe. **30** Akwa ma ngobo ngutu ngwarbe jananbare, meri bti kä ngwarbe ngwarbe, btä ngwian makwe ganinte jökrä makän abko kräke makwe nbi ngäbäli bäri kuin kämikamna kä ngwiankrä nuäre jabtä, niebare kwe rünye.

31 Abtä rünkwe niebare ie: Ma ti ngobo tikwe, käre mata nüne gwi tibe nete amne jändrän jire jökrä tä tikwe, se abko jökrä makwe. **32** Àkwa ni krüta kwrere jire ma etba nianinkä ti okwäte abko nüta, nämane nianinte tikän, akwa nürate, ye abko käi ngwiandre nuäre jabtä nikwe, abkokäre tikwe mrö sribemna, niebare kwe ngobo mubaiye. Abko nakaninkä kore. Ne ngörä, niebare Jesukwe nitre bariseoye amne kukwe biani Ngöbökwe Moiséye dirikätreye.

Jesukwe kukwe bä mikani ni ju ngibiabtikä btä

16 **1** Jesukwe kukwe mda niebare krörö nitre ja töitikaka benye:

Bati ni ngwian bkänkä kri nämane iti abko kräke ni mda nämane jändrän ngibiabtikä. Ni jändrän ngibiabtikä ye abko ñan nämane sribire kuin, aisete jändrän jatani nente kri sribi bkänkäkän niebare kwetre ie. **2** Abtä sribi bkänkä käkwe sribikä kwe ye käräbare, bti niebare kwe ie: ¿Mata jändrän ngibiarebti ño tikrä amarebti ma kädrieta nüke blo tibe nete? Mata sribire ño ño tikrä, ye niere jökrä tie, ñobtä ñan angwane makwe ñan jändrän ngibiadrebti jire mda, niebare kwe ie.

3 Abtä ni jändrän ngibiabtikä ye namani töbike kri krörö mda: Sribi bkänkä bike sribi denkä tikän mtare, nebti tikwe ja nuendi mda. Ti di ñakare sribi taretare nuenkäre amne, tita neme ja gaire ngwian kärere ngwarbe jakrä ni mda mdaye, namani nütüre. **4** Te töi ngitianinkä krörö: Sribi diandrekä tikän angwane, ni mda mda tädre biare ti kaen ngäbti ja gwiriete, abkokäre ti bike kukwe ne nuene, namani nütüre.

5 Erere bkänä, ni mda mda bti rürümon ütiä nämane sribi bkänkäkwe, erere käräbare kwe ja

känti. Erere ni nükani käne, ie niebare kwe: ¿Rürümon ütiäta nuäi mabti ti bkänkäkwe, niebare kwe ie? Angwane ni ye käkwe niebare: Olibo köi galon siento krä kwä ütiäta tibti, niebare kwe. **6** Abtä ni jändrän ngibiabtikä käkwe niebare ie: Makwe olibo köi diani ütiädre angwane, makwe tärä ükaninte, ye makwe ükateta, aisete jötrö ngwarbe makwe olibo köi mika galon siento kräbkäbe tärä mdabtä, niebare kwe. **7** Yebti ni mda nükani abko ie niebare kwe: ¿Ma abko bti rürümon ütiäta nuäi ti bkänkäkwe? niebare kwe. Angwane ni ye käkwe niebare ie: Trigo sako mili krati ütiäta tibti, niebare kwe. Angwane ni jändrän ngibiabtikä käkwe niebare ie: Tärä biani käne mae, ye ükateta amne makwe trigo mika sako siento krä kwäbe, niebare kwe ie.

8 Yebtä abko ni jändrän ngibiabtikä abko ni ngökaka akwa, sribi bkänkä käkwe niara käikitaninkä töbikabtä kuin jakrä kore, ñobtä ñan angwane jändrän nuenta au jakrä, abkokrä ni töi kämekäme kä nebtä bäri tä juto biare jändrän ükete kuin jakrä ni jen Ngöbökwe ngwä. **9** Ne aisete mun kukwe muko rabadre bäri kwati munkwe, abkokäre jändrän kabre munkwe tuen ütiäte ñakare Ngöböye, ye munkwe dräi ni bobre bobrebti. Yebti jändrän krütadre jökrä munkän angwane, ju nünankrä kärekäre kä käinbti ye känti Ngöbö tädira biare mun kakäre ngäbti.

10 Mdakäre abko, nire nire käta jändrän braibe ngibiare kuin era metre, ni yebti abko tödekata jändrän kabre ngibiabtä kuin era metre arato. Erere arato, ni ni ngökaka jändrän braibe btä abko käkwe ni ngökadre jändrän kabrebtä arato. **11** Ne aisete jändrän kä nebtä ütiäte ñakare bökän akwa, mun ñan tö ngibiai kuin era metre, ¿se abko Ngöbökwe tödekadre munbti, käkwe mun mikadre jändrän bäri ütiäte kri ngibiarebti? ¡Ñakare jire!

12 Mdakäre abko, ¿jändrän jenena ni mdakwe munkwe ñan ngibiadre kuin era metre, se abko nirekwe jändrän biandre ngibiadre jakrä munye?

13 Ne aisete ni klabore ñakare jire abko rabadre sribire bkänkä nibukrä ja näire, ñobtä ñan angwane sribi bkänkä iti rabadre tare kwe amne mda btä mätä rabadre; iti kukwei mikadre täte jökrä kwe, akwa mda abko ñan kukwei mikadre täte kwe. Ne aisete ni ñan raba ja töi mike kwatibe sribire Ngöbökrä, ja töi mikare kwatibe ngwian gananträ jae kwärä. Abko kore se, niebare Jesukwe.

14 Ye ngwane abko, nitre bariseo ngwian tarekätarekä käkwe Jesu kukwei nuani. Abtä namani Jesu kukwe mike yakrä jae. **15** Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Mun ngwarbe tä bike deme ni mda mda okwäbti, akwa mun moto ño ño gare kuin jökrä Ngöböye. Ye abko, jändrän ütiäte kri nikrä abko tä nebe tuen bäri

käme Ngöböye, niebare Jesukwe nitre bariseoye.

16 Yebti Jesukwe kukwe mda niebare krörö:

Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye amne kukwe tikani nitre Ngöbö kukwei niekäkwe, ye namani mrä Juan Bautista näire. Abti mtare mentokwäre Ngöböta gobrane ño ni ngätäite abko kukwei kuin dirita niken mda amne, Ngöbökwe gobrandre nibtä, ye ni kwati tö Ngöbö mikai nuene jabtä ja di jenbti. **17** Akwa nane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye abko ñakare ütiäte mda munkrä, mun rabadre nütüre, akwa era metre ütiäte, ñobtä ñan angwane kä käinta amne kä temen ne juandre ngwarbe jökrä Ngöbökwe, akwa nin tärä okwä bäri chi tä tikani btä diandikä kwitakäre jene, ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko ütiäte aisete.

18 Mdakäre abko, ni brare käkwe merire kwe tuadremetre, bti meri mdara jire ben ja mikadre gure kwe, ni ye käkwe ja mikadre ngite merire käne rüere. Erere arato, meri tuanimetre brarekwe, ye ben ni mdakwe ja mikadre gure ne ngwane, ni gure käta ja mike ngite bati bati ni mda mdabe, ye kwrere ja mikadi ngite kwe, niebare Jesukwe.

Kukwe bä mikani ni ngwian bkänkä kribtä amne Lázarobtä

19 Abti Jesukwe kukwe mdara jire bä mikani krörö:

Bati ni nämane iti abko ngwian bkäne kabre krübäte, aisete nämane dän kuinkuin ütiäte krikri kite jabtä amne käre nämane mrö sribere krikri köbö kwatirekwatire kä ngwiankrä nuäre jabtä kukwe mukobe. **20** Kä ye känti abko, ni bobre nämane iti arato abko kädian nämane Lázaro. Lázaro ye abko ngütüete jökrä ngrabare abko nämane nebe täkänintbe jukwebtä ni ngwian bkänkä kabre ye känti. **21** Angwane mrö büre nämane betekä timontimon mesabtä, ye abko ni bobre ye tö namani nebe kwetai trine ni ngwian bkänkä kabre ye känti. Angwane nukro abko nämane nebe Lázaro träin bäse.

22 Yebti bati ni bobre ye krütani angwane, angele nikani ngwena kä nuäre känti yete, mikani mröre ketetibe kwetre Abrahambe. Abti ni ngwian bkänkä kabre ye krütani mda abko mräkäkwe doboi mikani jirekäbe. **23** Angwane ni ngwian bkänkä kabre ye nikani kä ja tare nikakrä känti. Ye känti nämane ja tare nike krübäte, käkwe nikrabare amne Lázaro nämane tuen täkänintbe Abraham ken ie se kwrere.
24 Angwane ngwänänkäbare krörö kwe Abrahamye: ¡Rua Abraham, ti ngwen ruen bobre jae! Tita ja tare nike krübäte ñukwä jutrate nete, aisete Lázaro juen ja kise judabti aibe mike tibo ñöte sete, bti jata ketekä ti tüdrä mikakäre tibore nete niere ie, niebare kwe Abrahamye.

25 Akwa Abraham käkwe niebare ie: Ti bräi tikwe, ma nämane nüne angwane, ma nämane jändrän bkäne kabre, bti ma nämane kä ngwen nuäre jabtä amne, Lázaro abko nämane ja tare nike kri. Mtare niarata kuin jäme amne ma tä ja tare nike. **26** Mdakäre abko, kä oko kri krübäte ni jiete, ¿ne abko ni rikadre ño ja känti kwärikwäri? Ni nekri ñan raba nebe mun känti yete amne mun ñan raba nüke nun känti nete arato, niebare Abrahamkwe ie.

27-28 Abtä ni ngwian bkänkä kabre käkwe niebare mda Abrahamye: Rua Abraham, ti etbata nirike ti rün juete, ye ñan jatadre siba ja tare nika ne känti, abkokäre Lázaro juen dirire ietre tikrä abko tita ribere mae, niebare kwe Abrahamye. **29** Abtä Abrahamkwe niebare mda ie: Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye tärä kwetre amne nitre Ngöbö kukwei niekä käkwe tärä tikani tä kwetre arato, ye abko mikadre täte kwetre, angwane nünandre metre amne ñan rikadre kä ja tare nika känti mabe, niebare kwe ie. **30** Angwane ni ngwian bkänkä kabre käkwe niebare mda: Rua Abraham, tärä tä ti mräkäkwe ye aibe ñan rabadre dbe kräke, aisete ni krütanina abko rükadreta nire rikadre dirireta ietre abko kukwei mikadre era kwetre amne kukwe käme kitadre temen kwetre ruen tie, niebare kwe Abrahamye.

31 Akwa Abraham käkwe niebare mda ie: Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye amne nitre Ngöbö kukwei niekä käkwe tärä tikani tä niaratre kisete abko ñan tä mike täte, ye kwrere ni krütanina rükadreta nire, rikadre dirireta ietre abko ñan kukwei mikadre täte kwetre arato. Abko kore se, niebare Abrahamkwe ie, abko nakaninkä kore. Ne ngörä, niebare Jesukwe ni jökräye.

Ja mikadre mokre kukwe käme ngäniene

(Mateo 18.6-7,21-22; Marcos 9.42)

17 **1** Bti Jesukwe niebare nitre ja töitikaka benye: Käre ni mda mda jatadi, kä rabadre ni nuente ja käne, käkwe ni mikadre ja mike ngite Ngöbö rüere, akwa aingwaree ni ni mda ngwianka ja mike ngite Ngöbö rüere. Ni ye abko bobre jakän, **2** ñobtä ñan angwane niara ngämi ni mda mike kukwe käme nuene Ngöbö rüere, ye känenkri jä oto kri trigo ukwakrä ye mäkädrete rorobtä, bti kitadre ñöte abko rabadre bäri kuin kräke, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe mikadre ja tare nike bäri ni mikabtä kukwe käme nuene ye dokwäre aisete. **3** Ne aisete munkwe ja ngibia kuin.

Mdakäre abko, ma mräkäkwe ja mika ngite ma rüere angwane, makwe mäträ btä, abti ja töi kwitata kwe amne moto raba ulire btä ne ngwane, ja mikani ngite kwe, ye makwe dian bti ta. **4** Ye abko, ja mika ngite bä kükü ma rüere kwe, akwa rikata bä kükü arato niereta krörö mae: Tikwe ja mikaba ngite ma rüere,

ye kwrere tikwe ñan nuendre mda, nie kwe mae, angwane ja mikani ngite kwe ma rüere, ye makwe dianta jökrä bti ta, niebare Jesukwe.

Nikwe tödekadre metre Ngöböbti

5 Angwane nitre Jesu kukwei ngwianka käkwe niebare mda ie:

Dänkien, nun die mike tödeke bäri Ngöböbti, niebare kwetre.

6 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Munkwe tödekadre bäri chi Ngöböbti mostasa nura chi näre, akwa munkwe tödekadre kwatibe bti angwane, munkwe niedre kri ngätri bäri mente nguse nokoye: Ja jäkekä au yete, bti ma raba mrente sete, munkwe niedre kri yeye, ye erere mun kukwei mikadre täte kwe, niebare kwe ietre.

Sribidre krörö Ngöbökrä

7 Nebti Jesukwe blitabare kukwe mdabtä, käkwe niebare:

Mdakäre abko, mun iti kwe ni klabore tädre abko rikadre dobo ükete sribikrä o tädre obeja ngibiare. Ni klabore ye jatadreta dere gwäkäre angwane, bkänkä käkwe ñan niedre ie: Ma dräre, aisete jakwe mröre mesabtä nete, ñan niedre jire kwe ie. **8** Akwa niedre krörö ie: Dän mda kite jabtä, bti makwe mrö sribe tikrä. Makwe ti buka amne makwe tomna bian tie. Tikwe mrödi amne tikwe tomna ñadi ünän, yebti makwe mrödi amne makwe tomna ñadi, niedre kwe ie. **9** Erere arato, bkänkäkwe sribi nuemna ie, erere nuendre kwe amne niara ñan käikitadrekä bkänkäkwe. **10** Ne kwrere arato, Ngöbökwe dre nuemna, ye erere munkwe nuendre täte jökrä angwane, munkwe niedre krörö ie: Nun abko ni klabore ütiäte ñakare makwe Ngöbö, ñobtä ñan angwane sribi nuemna aibe nunkwe nuenbare, aisete munkwe nie kore. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Jesukwe ni ni jätä bren lebra kisete mikaninta kuinta

11 Yebti Jesu nikani janknu Jerusalén kukwäre mda angwane, nikani kä Samaria amne kä Galilea ngätäite ta. **12** Angwane nikani nebe ja ken juta mdabe. Ye känti ni bren lebra kisete nämane ni jätä, jatani niara ngäbti abko nükani bä mente temen se kwrere, **13** kä namani ngrente krikri be krörö:

Jesu, dirikä, nun ngwen ruen bobre jae. Nun mikete kuinta, namanintre niere.

14 Jesu okwä namani btätre angwane, niebare kwe ietre:

Ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre, ye känti mun nän ja kwata mike tuare ietre, niebare kwe ietre.

Erere bkänä nikanintre, nämane näin ji ngrabare angwane, batibe namaninante kuinta jökrä ngrabare gani kwetre. **15** Nitre namaninta kuinta, ye ngätäite ni jataninta itibe ja jiebti, jatani ngrente krikri be Ngöbö käikitarekä kwärä. **16** Jatani nüketa

Jesu känti angwane, nikani ngitiekä ngwärere timonkwäre Jesu ngotobtä, kuin niekäre ie. Ni ye abko, ni Samariabo aibe nükaninta Jesu känti kuin niekäre ie.
17 Angwane Jesukwe niebare ie:

Ni ni jätä nibita kuin jökrä ñan ñan, ¿akwa ni ni ökän abko ame **18** amarebti ni menteni ñakare israelitare aibe nüketa itibe Ngöbö käikitekä noko? niebare kwe.

19 Yebti Jesukwe niebare ni yeye:

Makwe tödiri kwatibe Ngöböbti, köböire ma nibita kuinta, aisete näinta krö, bti nänta, niebare kwe ie.

Ngöbö jatadi gobrane ni ngätäite

(Mateo 24.23-28,36-41)

20 Angwane nitre bariseo nämane yete käkwe niebare Jesuye:

Ngöbö rükadi gobrane ñongwane ni ngätäite abko nunkwe gadi ño, niebare kwetre ie.

Abtä Jesukwe niebare ietre:

Ngöbö rükadre gobrane ni ngätäite, ye abko ñan tuadre jire chi ja okwä jenbti, **21** aisete Ngöböta gobrane nete, sete, mun ñan rabadre niere, ñobtä ñan angwane Ngöbö nena gobrane munbti, akwa ye ñan raba tuen ja okwä jenbti, niebare kwe nitre bariseoye.

22 Bti Jesukwe niebare nitre ja töitikaka benye:

Batira jire kä jatadi angwane, ti Ni Kä Nebtä Ngobo jatadita ye mun tö rabadi tuai batibe siba, akwa munkwe ñan tuadre.
23 Angwane ni ruäre rabadi niere munye: Ni Kä Nebtä Ngobo tä nete, Ni Kä Nebtä Ngobo tä sete, rabadi niere, akwa mun ñan rika tuen känti amne ni ye kwrere, jiebti mun ñan rika, **24** ñobtä ñan angwane merata trä ngitiekä ngwen käinta tä jataen batibe jökrä kwäräkwärä, ye kwrere arato ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatadita angwane, ni jökrä käkwe gadi batibe jökrä aisete. **25** Akwa käne tikwe ja tare nikadi kri bätäkä ngwarbe amne nitre nünanka kä ne ngwane käkwe mikadi ngwarbe jae.

26 Akwa ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatadita angwane, kukwe nakaninkä ño ño Noé näire angwane ni jökrä nämane nüne jäme, ye kwrere arato ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatadita angwane, kukwe rakadikä abko krörö:
27 Kä ye ngwane abko ñü ngämi näkäen temen, känenkri abti Noé nikani rute, ye ngwane ni jökrä tö namani nünai ño, erere nämane nüne, aisete nämane mröre, dö ñaen amne nämane ja mike gure. Te batibe ñü jatani jobe temen, käkwe ñö mikani niren kri abko nikani nitre ye ngwena jökrä abko müre neketani ñöte.
28 Ye kwrere nakaninkä krörö Lot näire arato: Ni jökrä nämane mröre, dö ñaen, jändrän kökö, jändrän rürümoine, nura nökö amne ju mike. Ni jökrä nämane töbike jändrän ye aibebtä.
29 Angwane Lot nikaninta mräkäbe juta Sodoma bäre mento, ye btäräbe Ngöbökwe ñukwä kä

käinbti juani asufrebe mni mni, käkwe nitre Sodomabo kämikani jökrä. **30** Ye kwrere arato, ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatadita angwane, kukwe rakadikä kore.

31 Kä ye ngwane abko, nitre tädre jubti käin [g] amne jändrän tädre gwi kwe ñan rika tuenta ngwiandre jae, akwa gitia jirekäbe amne, ni tädre sribire tirete ye abko ñan rika jändrän tuenta jire chi gwi, akwa gitia gwängwarbe jirekäbe. **32** Angwane kukwe nakaninkä ño meri Lokwebtä, ye munkwe ngwianta töre jae, käkwe jändrän munkwe taredre ñakare, **33** ñobtä ñan angwane nire nire abko ie ja kwata rabadi ruentari tare abko krütadi kärekäre Ngöbö okwä bäre mento, akwa nire nire tä biare krüte Ngöbökrä abko käkwe nünandi kärekäre Ngöböbe. **34** Erere arato, ti Ni Kä Nebtä Ngobo jatadita, ye ngwane ni tädi nibu kibien jänbti deo abko jänäin iti amne iti abko mikadite. **35** Erere arato, meri tädi nibu trigo ukwe gwaire abko jänäin iti amne iti abko mikadite, niebare Jesukwe. **36** [Erere arato, ni tädi nibu sribire tirete abko jänäin iti amne iti abko mikadite, niebare Jesukwe.] [h]

37 Angwane nitre ja töitikaka Jesube käkwe niebare mda ie:

¿Kukwe ye abko rakadikä mdente, Dänkien? niebare kwetre ie.

Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Ni ngwäkä tädi mdente, btä jüden rabadi ja ükekrö ngwäkä kwete, ye känti rakadikä. Abko kore se, niebare kwe ietre.

Nikwe blitadre janknu Ngöböbe abko Jesukwe bä mikani

18 **1** Yebti nitre ja töitikaka Jesube ñan di krütadre blitabtä Ngöböbe, abkokäre Jesukwe kukwe mda bä mikani dirikäre ietre, **2** käkwe niebare krörö: Bati ni iti nämane kritobore juta kwati känti. Kritobo ye abko nämane Ngöbö jürä ngwen ñakare amne nämane ni mda mda mike ütiäte ñakare jae. **3** Juta ye arabe känti meri kän kwäräi krütani nämane iti arato abko ben ni mda nämane rüre. Abtä meri ye nikani janknu kritobo känti kukwe ükatemna jakrä ie. **4** Akwa kä raire kritobo ye käkwe kukwe ükaninte ñakare meri ye kräke. Akwa yebti kritobo namani töbike: Tita Ngöbö jürä ngwen ñakare amne tita ni mda mda mike ütiäte ñakare jae, **5** akwa meri kän kwäräi krütani se käkwe ñan ti nikadre krübäte mda, abkokäre ti bike kukwe ükete kräke, niara ñan jatadreta mda abkokäre, ñobtä ñan angwane tädre nüke janknu kore, käkwe ti moto mikadre iko.

---

[g] **17.31** *tädre jubti käin.* Ju nitre israelitare abko kiare bti käin, aisete nuäre dikakrä bti ta.

[h] **17.36** Kukweta corcheta ngätäite abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuinbtä.

Erere arato ni mda mda käkwe ñan töbikadre blo tibtä, abkokäre ti bike kukwe ükete kräke, kritobo namani nütüre, abko nakaninkä kore. Ne ngörä.

6 Kritobo moto käme akwa, töbikabare kore kwe. **7** ¿Akwa Ngöbö abko moto kuin, se abko ni dianinkä jen jakrä kwe käta blite dibire rare ben abko ñan ngie mikadre kwe ya? ¡Niarakwe ñan juandretari jirekäbe ja jiebti! **8** Ngöbö abra kuin käkwe ni kwekwe die mikadre jötrö. ¿Akwa ti, Ni Kä Nebtä Ngobo jatadita angwane, ni tödekaka tibti tädi blite janknu Ngöböbe kwandi ruäre tie nete ya? abko ti tö ngwiaintari munye, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Ni bikaka metre amne ni ngwian käräkä, btä Jesukwe kukwe bä mikani

9 Abti ni ruäre, ie ja nämane nebe ruen metre amne dbe Ngöbö ngwärekri nämane Jesu känti abko ietre ni mda mda nämane tuen käme, abtä Jesukwe kukwe bä mikani krörö ietre: **10** Bati ni nikani nibu ju blitakrä Ngöböbe känti blitakäre Ngöböbe. Ni iti abko bariseo amne ni mda abko ngwian käräkä gobran romanobokrä. **11** Angwane bariseo ye namani nünaninkä blitakäre Ngöböbe, käkwe niebare jabtä: Ngöbö, tita kuin niere mae, ñobtä ñan angwane ni mda mda tä gore, tä kukwe nuene kämekäme amne tä ja mike gure bati bati, ye kwrere tita nuene ñakare. Erere arato, ti ñakare ni ngututu käme ngwian käräkä noko kwrere. **12** Mdakäre abko, tita ja bäine bobu bämän kratirekratire makrä amne, jändrän bianta keta jätä jätä tie amne jändrän ganainta keta jätä jätä tikwe abko tita bien keteti makrä, ye abko tita nuene kore makrä, niebare kwe Ngöböye.

13 Akwa ni ngwian käräkä ye abko namani bä mente temen se kwrere amne ja ñan namani nüke töre ie nikren kä käinbti, kä namani ja mete mäträte namani ulire kukwe käme nuenbtä bä mikakäre, käkwe blitabare krörö Ngöböbe: Ngöbö, ti abko kukwe kämekäme nuenkä krübäte, aisete ti ngwen ruentari tare jae amne ti ngite denkä mento tibtä, namani niere Ngöböye abko kukwe nakaninkä kore. Ne ngörä.

14 Kukwe yebtä ti bike kukwe ütiäte niere munye abko krörö: Ni ngwian dianka jämi niken ja gwiriete, känenkri ngite ñakare mda Ngöbökwe niebare amne kani ngäbti kwe, akwa bariseo abko ñan mikani metre ja ngwärekri kwe amne kani ngäbti ñakare kwe, ñobtä ñan angwane nirekwe ja mikadre kuin deme au abko Ngöbökwe mikadi ene, akwa nirekwe ja mikadre bobre Ngöbö ngwärekri abko Ngöbökwe mikadi ütiäte jae. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre bariseoye.

Jesukwe ja di biani ngäbäkre kiakiaye

(Mateo 19.13-15; Marcos 10.13-16)

15 Ye ngwane abko ngäbäkre kiakia, bti Jesukwe kise mikadre

ja di biankäre ietre, abkokäre jänikani mräkäkwe Jesuye. Akwa nitre ja töitikaka ben käkwe gani angwane, namani ñäke ngäbäkre mräkäye. **16** Abtä Jesukwe ngäbäkre kiakia käräbare, bti niebare kwe:

Ngäbäkre ye tuemetre kite tie. Munkwe ñan ji öta käne, ñobtä ñan angwane nire nire käta ja mike bobre Ngöböbtä ngäbäkre ne kwrerekwrere, ni yebti abko Ngöböta gobrane, aisete munkwe ñan ji öta käne. **17** Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Nire nire ñan tä ja mike bobre Ngöböbtä ngäbäkre chi kwrerekwrere, ni yebti Ngöbökwe ñan gobrandi amne ñan nünandi kärekäre Ngöböbe kwe. Abko kore se, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

Ni jändrän bkänkä kabre käkwe blitabare Jesube

(Mateo 19.16-30; Marcos 10.17-31)

18 Yebti ni iti ji dokwäte käkwe kukwe ngwianintari krörö Jesuye:

Dirikä kuin, ¿tikwe dre nuendre abko ütiäre ti rabadre nüne kärekäre Ngöböbe? niebare kwe.

19 Abtä Jesukwe niebare mda ie:

Ngöbö aibe kuin, yebti ni mda ñakare jire kuin. ¿Ye ñobtä abko mata ti kuin niere tie ye? **20** Akwa ma tö nünai kärekäre Ngöböbe angwane, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye nuendre nie, ye garera mae abko erere makwe mika täte abko krörö:

Ma gure, makwe ñan ja mika gure bati bati ni mda mdabe.
Makwe ñan ni mda kämika.
Makwe ñan go.
Makwe ñan blita ngwarbe ni mda mda rüere kitakäre ngite.
Erere arato, ma rün amne ma meye mika ütiäte jae,

Exodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

niebare Ngöbökwe Moiséye abko gare kuin mae ruen tie, niebare Jesukwe ie.

21 Angwane ni ye käkwe niebare:

Makwe kukwe nini, ye ti nämane bati ngäbäkrere angwane, ti nikani mike täte jökrä abti kä nüke mtare tie, niebare kwe.

22 Niebare kore kwe, abtä Jesukwe niebare mda ie:

Jändrän tä keteti nuendre mae. Jändrän tä makwe ye erere nän rürümoine jökrä, bti makwe ngwian ye dräi ni bobre bobrebti angwane, ma rabadi jändrän ütiäte kri bkäne kabre kä käinbti sete. Makwe jändrän rürümoin ünän jökrä kore, bti ma jata ti jiebti. Abko kore se, niebare kwe ie.

23 Jesukwe kukwe niebare kore ie angwane, niara abko jändrän bkäne kabre krübäte, aisete moto namani ulire Jesu kukwei nuare. **24** Yebti namani tuen ulire dikaro Jesuye angwane, Jesukwe niebare:

Ni jändrän bkänkä krikri ye käkwe ja mikadre bobre Ngöböbtä, Ngöbökwe gobrandre bti

abko tare krübäte kräke. **25** Era metre, aku okwä chi, yete ta kameo krikri ye ara rikadre nuäre, akwa nitre jändrän bkänkä kri ye käkwe ja mikadre bobre Ngöböbtä, Ngöbökwe gobrandre bti, ye abko bäri tare kräke, niebare Jesukwe.

26 Angwane nitre Jesu kukwei nuaka käkwe niebare mda ie:

¿Ni jändrän bkäne kri ñan rabadre dianintari nini makwe, se nire abko rabadi dianintari amarebti se? niebare kwetre Jesuye.[f]

27 Jesukwe niebare mda ietre:

Jändrän tare nuene abtä ñan neme bare ni kä nebtäye, ye abko nuäre nuendre Ngöbökrä, niebare kwe.

28 Angwane Pedro käkwe niebare Jesuye:

Ti Dänkien, ¿nunkwe jändrän jakwe jakwe erere mikaninte jökrä, bti nunta näin ma jiebti, aisete se abko Ngöbökwe dre biandi ütiäre nunye? niebare kwe.

29 Abtä Jesukwe niebare ie:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Ngöböta gobrane, ye nireta kaen ngäbti, abtä ju mikaninte kwe o rün, meye o etbakantre mikaninte kwe, erere arato, meri kwe o ngäbriänkä kwekwe mikaninte kwe, **30** nitre ye abko ie Ngöbökwe jändrän biandi bäri kabre mda kä ne ngwane amne mikadi nüne kärekäre jabe kwe arato. Abko kore se, niebare Jesukwe ie.

Jesu müre ketadi abko niebare bämäkäre kwe

(Mateo 20.17-19; Marcos 10.32-34)

31 Yebti Jesukwe nitre ja töitikaka ben ni jätäbti nibu käräbare kaibe jenena, käkwe niebare ietre:

Nita näin Jerusalén kukwäre. Angwane nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira käkwe tärä tikani ño ti Ni Kä Nebtä Ngobo nebtä, ye erere rabadi bare jökrä tibtä abko krörö: **32** Nitre romanobo ñakare israelitare abko ie ti kitadi ngise amne niaratre käkwe ti mikadi yakrä jae, ñäkädi taretare kwe tie amne käli kitadi tibtä kwetre, **33** bti ti kwata metadi krübäte kwetre. Yebti ti müre ketadi kwetre, akwa köbömäkäre angwane, ti rükadita nire. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

34 Akwa niaratre abko töi namani braibe, aisete drebtä Jesu nämane blite ñan namani nüke gare ietre.

Ni okwä kä drünente abko Jesukwe mikaninta kuinta

(Mateo 20.29-34; Marcos 10.46-52)

35 Abti Jesu nikanina mate ja ken juta Jericóte mda angwane,

[f] **18.26** Jesu näire abko ni ngwian bkäne kri abko nämane ngwian bkäne, ñobtä ñan angwane Ngöbö nämane ja di bien ietre, aisete bäri Ngöbö kukwe muko, aisete rabadre dianintari käne, nitre israelita nämane nütüre. Ne aisete nitre ja töitikaka Jesube abko ñan töi namani krütare Jesu kukweibtä.

ni nämane iti abko okwä kä drünente nämane täkänintbe jibtä ngwian kärere jakrä, känti ta Jesu nikani nebe. **36** Angwane batibe ni ye ie ni namani ruen näin kwati dikaro ji ngrabare niara bäre temen. Abtä dre namani nakenkä amarebti ni nikani kwati dikaro, niebare kwe. **37** Angwane Jesu Nazarebo jatani ji ngrabare yete, niebare ie. **38** Abtä niarakwe ngratebare kri krörö:

¡Jesu, jrei David tukwe mräkä, ti ngwen ruentari tare jae! namani ngrente jite.

39 Abtä nitre nämane näin Jesu käne kä namani kada ketamna ie, akwa niara namani ngwänenkä bäri krikri mda, kä namani niere:

¡Jrei David tukwe mräkä, ti ngwen ruentari tare jae! namani niere.

40 Angwane Jesu namani nünaninkä, käkwe ngwiamna nüke ja känti. Erere jänükani Jesu ken angwane, Jesukwe niebare ie:

41 ¿Tikwe dre nuendre makrä, ie ma tö nibi? niebare kwe ie.

Ni okwä kä drünente ye käkwe niebare mda ie:

Ti Dänkien, kä rabadre tuen tie, ie ti tö nibi, niebare kwe Jesuye.

42 Angwane Jesukwe niebare ie:

Ma nibi tödeke kwatibe Ngöbötbi, ye köböire ma okwä nibirate kuinta, aisete kä raba tuen mae, niebare kwe ie.

43 Ye btäräbe kä namani tuen kuin batibe ie, bti nikani siba Jesube Ngöbö käikitekä angwane, ni jökrä käkwe kukwe ye tuani abko namani Ngöbö käikitekä arato.

Zaqueo tö namani ja tuai Jesube

19 **1** Abti Jesu nikani nebe juta Jericóte mda angwane, nikani ji ngrabare jutate. **2** Juta yete abko, ni nämane iti abko kädian nämane Zaqueo. Niara abko nämane nitre ngwian käräkä gobran romanobokrä dänkiene aisete, nämane ngwian bkäne bäri kabre krübäte. **3** Nire abko Jesu, Zaqueo tö namani tuai, akwa Zaqueo abko chi amne ni namani kwati, aisete niara okwä ñan namani nebe Jesubtä. **4** Abtä nikani betekä käne amne okwä rabadre Jesubtä, abkokäre ji känti ta Jesu rikadre, ye känti Zaqueo nikani kribtä käin Jesu ngibiare jite.

5 Zaqueo nämane, ye känti Jesu nikani nebe angwane, batibe Jesukwe nikrabare kribtä käin, käkwe niebare Zaqueoye:

Zaqueo, ti rabadi ma juete mtare, aisete jakweta jötrö timon, niebare kwe ie.

6 Ye erere Zaqueo jataninta jötrö timon amne kä namani juto btä Jesu kare ngäbti ja gwiriete. **7** Jesu nikani Zaqueo känti ni mda mda okwäbti, yebtä abko ni jökrä namani ñäke Jesu rüere, kä namani niere:

¡Jo! Jesu bike niken ni kukwe kämekäme nuenkä gwiriete, namanintre niere Jesubtä.

8 Ye erere Jesu nämane mröre Zaqueo känti angwane, Zaqueo namani nünaninkä, käkwe niebare ni Dänkienye:

Ti Dänkien, jändrän jökrä tä tikwe, ye tikwe biandi ruäre ta ni bobre bobreye amne, nire nire kän tikwe ngwian dianinkä bäri mda ne ngwane, tikwe ngwian dianinkä kän ye bärire mda tikwe ngwian mda biandita ketabkä ietre abko ti tö niei metre mae, niebare kwe Jesuye.

9 Abtä Jesukwe niebare Zaqueoye:

Mtare ma amne ma mräkä nibira dianintari abko mata bä mike kore. Zaqueo ne abko Abraham mräkä arato, akwa nämane mente Ngöböye. **10** Ni nianinte niara kwrere abko ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne jatani känäntarikäre amne diantarikäre, mden erere nibi bare mtare Zaqueobtä. Abko kore se, niebare kwe ie.

Ngwian ngibiaka kuin, btä Jesukwe kukwe bä mikani

(Mateo 25.14-30)

11 Jesu nämane blite kore, ye abko ni niara kukwei nuaka nuaka, ie Jesukwe kukwe bä mikani, ñobtä ñan angwane nikanina nebe känime Jerusalén ken, aisete Ngöbö jatadre gobrane gwängwarbe niaratre ngätäite abko ni ruäre nämane nütüre, akwa nämane töbike blo, aisete Jesukwe kukwe krörö bä mikani ietre töi tikakakäre metre. **12** Jesukwe niebare:

Bati ni nämane iti. Niara abko jrei mräkä amne niara mikadre gräbti jreire, abkokäre nikani mobe kä mdate. Abti mikadrera jreire, abti jatadreta gobrane, abkokäre jatani niken. **13** Akwa ngämi niken, känenkri ni klabore kwekwe käräbare ni jätä kwe, bti ngwian biani kabre kwe ja näre näre itire itire ietre, käkwe niebare: Ti bike niken mente, aisete ti mikakäre nüketa, munkwe sribi nuen ngwian nebti ti käne, abti ti jatadi nüketa, niebare kwe ietre, bti nikani. **14** Akwa nitre ye bti jrei ye nämane gobrane abko mätä namani kri ni yebtä, käkwe ni mdara jire juani ni ye jiebti blitakäre krörö niara rüere: Nun ñan tö ni ne tuai jreire ja ngätäite, niedre kwetre, abkokäre juani jiebti.

15 Akwa ni ye mikani jreire, bti jatani nüketa ja käite. Nükaninta angwane, ni klabore kwekwe, ie ngwian biani kwe sribikrä ye abko itire itire käkwe ngwian ganaibare nuäi mda ngwian kwebti abko tö namani gai, käkwe käräbare jökrä nüke ja känti. **16** Ye erere ni nükani iti käne käkwe niebare ie: Ti dänkien, ngwian makwebti tikwe ngwian ganainba keta jätä mda, tä nete ne, niebare kwe ie.
17 Angwane jrei ye käkwe niebare ie: Ma sribikä kuin krübäte. Jändrän braibe, btä mata sribire kuin era metre, aisete ti raba tödeke mabti tä gare tie, aisete juta keta jätä, bti tikwe ma mikadi gobrane tikrä, niebare kwe ie.

18 Yebti ni klabore mda jatani, käkwe niebare jreiye: Ti dänkien, ngwian makwebti tikwe

ngwian ganainba ketarike mda, tä nete ne, niebare kwe ie.
19 Angwane jrei ye käkwe niebare krörö mda ie arato: Kore ne ngwane, tikwe ma mikadi gobrane juta ketarikebti tikrä, niebare kwe ie.

20 Yebti ni klabore mdara jire nükani jrei känti, käkwe niebare ie: Ti dänkien, tikwe ngwian makwe ükaba dän kukwänte jirekäbe abko tä nete ne. Tikwe sribibare ñakare bti, **21** ñobtä ñan angwane mata mokrere krübäte jändrän makwebti amne ma käbäre, aisete ma ngwian bien ñakare, känti mata ngwian ükekrö ni mdakän. Erere arato, ni mda mda tä nura metekä amne mata ngwä ötö kabre kän kä ütiäre, akwa ma abko nura metekä ñakare jakrä. Ye mdenbtä ma jürä rababa krübäte tibtä, käkwe ngwian ükaba jirekäbe, niebare kwe jreiye.

22 Abtä jreikwe niebare mda ie: Ma sribikä käme. Ti ño ño makwe nini tie, ye kwrere tikwe kukwe ükadite makrä. Tita mokrere krübäte jändrän tikwebti amne ti käbäre, aisete ti ngwian bien ñakare, känti tita ngwian ükekrö ni mdakän. Erere arato, ni mda mda tä nura metekä amne tita ngwä ötö kabre kän kä ütiäre, akwa ti abko nura metekä ñakare jakrä, ye gare kuin mae. **23** ¿Se ñobtä abko ma ñan jananbare ngwian tikwe mike bankote abko ti rükadreta angwane, ngwian mda biandre chi btä tie? niebare jreikwe sribikä ngwarbeye.

24 Bti ni mda mda nämane yete, ie jreikwe niebare: Ngwianta ni nokokwe, se denkä kän, bti sribikä kuin käkwe ngwian ganaibare keta jätä mda, seye bien munkwe, niebare kwe.
25 Abtä ni mda mda ye käkwe niebare jreiye: Nun dänkien, ni noko nena ngwian bkäne kabre krübäte, ¿se ñobtä abko mda biandre ie? niebare kwetre.
26 Abtä jreikwe niebare mda ietre: Ti tö kukwe era erere niei krörö munye: Nire nire jändrän bkäne kabre abko ie mda biandi bäri; akwa nire nire kwe jändrän ñakare abko kän jändrän chi kwe diandikä jökrä kän. **27** Mdakäre abko, nire nire namani ti rüere, ñan tö namani ti tuai jreire ye abko mun jata ngwena nüke ti känti nete, bti munkwe kämika ti ngwärekri nete. Abko kore se, niebare jreikwe abko kukwe nakaninkä kore se. Ne ngörä, niebare Jesukwe.

Jesu nikani nebe Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Juan 12.12-19)

28 Jesukwe blitabare ünän kore, bti nikani janknu mda Jerusalén kukwäre. **29** Nikanina mate ja ken juta Betfagébe amne juta Betaniabe, Ngitio Olibo känti angwane, nitre ja töitikaka ben käräbare nibu kwe, **30** bti niebare kwe ietre:

Juta tuen känime ni ngware ta. Se känti mun nän. Mun raba yete angwane, buro ngäbäli näkwita ngämi kwan mäkäninte munye, ye tikate munkwe, bti

mun jata ngwena tie nete.
31 Akwa ¿Ñobtä munta tikete? nie munye angwane, munkwe nie krörö ietre: Ni Dänkien tö nibi ie, aisete nun bike niken ngwena, munkwe nie kore, niebare Jesukwe ietre.

32 Erere bkänä, nitre ja töitikaka Jesube nikani, nikani nebe angwane, Jesukwe kukwe niebare ño ño ietre, ye erere kwani ietre. **33** Nämane buro tikete angwane, buro bkänkätre jatani, käkwe niebare ietre:

¿Ñobtä munta buro ye tikete nunkän ye? niebare kwetre.

34 Angwane niebare kwetre buro bkänkäye:

Nun Dänkien tö nibi ie, käkwe käräniri, aisete nunta tikete, niebare kwetre.

35 Yebti nikanintre buro ngwena, nikani nebe Jesu känti angwane, dän jakwe mikani ötati buro ngäbäli ye tröbti kwetre ja täkräre Jesuye, bti Jesu nakwani buro yebti.
36 Bti Jesu nikani janknu mentokwäre angwane, ni jökrä namani dän jakwe metete ji ngrabare temen Jesu kakäre ngäbti jrei kwrere. **37** Angwane Jesu nikanina Ngitio Olibobti käin, jatanina niken motokwäre amne, nitre nämane näin ben, btä kä namani nuäre, kä nikani ngrente krikri be Ngöbö käikitarekä, ñobtä ñan angwane sribi kri ñan tuabare nuenbare Jesukwe tuani kwetre yebtä, **38** kä namani niere:

> Jrei ne kite ni Dänkien Ngöbö käbti.
> Ma ye aibe raba mikani ütiäte.
> ¡Kä raba jäme kä käinbti amne, nunta Ngöbö kä käinbti käikitekä!
>
> *Salmos 118.26*

namanintre niere.

39 Kukwe yebtä, nitre bariseo nämane ruäre ni mda mda ngätäite yete käkwe niebare Jesuye:

Dirikä, nitre nänkä mabe se käkwe kada ketadre niere ietre, niebare kwetre.

40 Akwa Jesu käkwe niebare nitre bariseoye:

Nitre noko rabadre kwekbe angwane, jä oto kabre nere temen käkwe ngradrete Ngöbö käikitakakäre, aisete ngwarbe tikwe kada ketamna ietre abko ti tö nibi niei metre munye, niebare kwe ietre.

41 Yebti Jesu namanina Jerusalén ken, okwä namani juta Jerusalénbtä angwane, müaibare kwe, **42** käkwe niebare:

Nirekwe kä jäme biandre mun nünanka Jerusalénte yeye, ye rükadre gare mtare munye näre, akwa tä rükaninte mun okwä bäre, aisete tuen ñakare munye. **43** Batira jire kä jatadi käme mun rüere angwane, mun rüekwe ki mikadi mun bäre temen amne, mun rüe rabadi jökrä mun bäre temen, käkwe rüdi mun rüere angwane,
44 mun juandi ngwarbe jökrä kwetre amne, nitre nünanka nete noko kämikadi kwati kwetre. Erere arato, jä mikani jure amne kire noko dikandite jökrä kwetre arato, ñobtä ñan

angwane Ngöbö nükani basare munye, mun diantarikäre akwa, ñan nükani gare munye, aisete rakadikä kore mun nünanka Jerusalénte yebtä, niebare Jesukwe.

Jesukwe nitre jändrän rürümoinkä juanintari

(Mateo 21.12-17; Marcos 11.15-19; Juan 2.13-22)

45 Jesu nükani Jerusalén, bti nikani ju blitakrä Ngöböbe ye bäre angwane, nitre nämane jändrän rürümoine yete abko Jesu nikani juentari jökrä nekwäre, sekwäre mentokwäre, **46** käkwe mäträbare krörö btätre:

Ngöbö Kukwei tä tikani krörö:
Ju tikwe ne abra tä blitakrä tibe, *Isaías 56.7*

nieta Ngöbö Kukweibtä, akwa mun abko tä ju blitakrä Ngöböbe ne mike nitre gokä jue kwrere. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

47 Yebti ju blitakrä Ngöböbe bäre Jesu namani dirire käre köbö kwatirekwatire. Angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre, erere arato nitre unbre ji dokwäte nitre israelita ngätäite abko nämane ji känene jae Jesu kämikakäre. **48** Akwa ji ñan namani kwen ietre Jesu kämikakrä, ñobtä ñan angwane Jesu namani blite, ye abko ni jökrä nämane biare kukwe nuen, aisete Jesu kämikadre ño kwetre abko käi ñan namani kwen ietre.

Nire diebti Jesu nämane sribire abko ngwianintari ie

(Mateo 21.23-27; Marcos 11.27-33)

20 **1** Bati ju blitakrä Ngöböbe ye bäre Jesu nämane dirire ni kwatiye amne nämane kukwe kuin Ngöbökwe mike gare angwane, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nikani nitre unbre ji dokwätebe, **2** käkwe niebare Jesuye:

¿Nirekwe ma mikani sribi nuene kore amne nire diebti mata kukwe nuene kore nete? niebare kwetre Jesuye.

3-4 Abtä Jesukwe niebare ietre:

Ti bike kukwe ngwentari kwati arato munye. ¿Nirekwe Juan Bautista juani ni ngökö ñöte? ¿Ngöbökwe juani ya o ni kä nebtäkwe mikani sribire ya? niebare kwe ietre.

5 Yebtä nikaninta blite jabe kwärikwäri, kä namani niere krörö:

Ngöbökwe juani, nikwe niedre ie angwane, niarakwe niedre krörö mda: Ngöbökwe juani munta niere, ¿se ñobtä abko munkwe ñan kukwei mikani era jae? niedre kwe nie. **6** Akwa ni kä nebtäkwe mikani, ni ñan rabadre niere jire chi ie, ñobtä ñan angwane Juan abko ni Ngöbö kukwei niekä era ni jökrä kräke, aisete ni mda mdakwe ni kämikadre jäbti ñäkäbtä kore rüere, namanintre niere jae kwärikwäri.

7 Abtä niebare krörö kwetre Jesuye:

Nirekwe Juan juani, ye gare ñakare nunye, niebare kwetre.

8 Angwane Jesukwe niebare mda ietre:

Kore ne ngwane, nirekwe ja di biani tie sribi ne nuenkäre abko tikwe ñan niedre munye arato, niebare kwe ietre.

Nitre ji dokwäte, btä Jesukwe kukwe bä mikani

(Mateo 21.33-46; Marcos 12.1-12)

9 Yebti nitre nämane yete, ie Jesu nikani kukwe bä mike Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätrebtä amne nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientrebtä, käkwe niebare krörö:

Bati ni nämane iti käkwe uba nurai nökani, bti biani kwe ni mda mdaye sribikrä. Kä biani sribikrä kwe abko ütiäre uba döi biandreta ruäre ie. Yebti nikani raire kä mdabti. **10** Abti uba ngwä ötadre abko käi nükani angwane, sribikä käkwe uba biandreta ruäre kä bkänkäye, ye abko kä bkänkä käkwe sribikä kwe juani iti tuenta jakrä. Akwa sribikätre ubabtä ye käkwe sribikä ye metani ja ñäte kwäräkwärä se kwrere, bti juanintarita kise tökare kwetre.

11 Yebti kä bkänkä käkwe sribikä mdara jire juani uba tuenta ruäre jakrä, akwa sribikätre ubabtä käkwe sribikä ye metani ja ñäte arato, käkwe ñäkäbare diän diän ie, bti juanintarita kise tökare kwetre arato. **12** Yebti uba bkänkä käkwe sribikä mdara jire juani uba tuenta, akwa sribikä mda mda ye käkwe metani arato, bti kitaninkä kwetre uba grä bäre mento.

13 Yebti ni uba bkänkä käkwe niebare jae: ¿Mtare tikwe dre nuendre mda? namani nütüre. Te batibe töi ngitianinkä, käkwe niebare: Ti odei tare kri tikwe abko ti bike juen. Nane niara mikadre ütiäte jae sribikätrekwe, raba ruen tie, aisete ti bike niara juen, niebare kwe jae. **14** Ye erere bkänä juani kwe. Akwa kä bkänkä ye odei nikani tuen sribikätre ubabtä yeye angwane, niebare kwetre jae kwärikwäri: Ni se abko rabadi jändrän rünkwe bkäne jökrä, aisete ari kämike amne ni rabadi kä ne bkäne jökrä, niebare kwetre. **15** Ye erere niaratre nikani kä bkänkä odei ye ngwena uba grä bäre mento, bti kämikani kwetre se kwrere abko nakaninkä kore. Ne ngörä, niebare Jesukwe.

Bti Jesukwe niebare ni jökräye:

¿Ne ngwane, uba bkänkä käkwe dre nuendre sribikä yebtä raba ruen munye? **16** Niara rikadre, käkwe sribikätre ye kämikadre jökrä, bti uba grä ye biandre ni mda mdaye kwe sribikrä. Abko kore se, niebare Jesukwe.

Ye jarabare ni jökräye angwane, niebare kwetre:

¡Kukwe ñan rakadrekä jire kore! niebare kwetre.

17 Akwa Jesu käkwe mikani ñäräre, bti niebare kwe ietre:

Kukwe tä tikani Ngöbö
Kukweibtä ne käta dre niere
abko niere tie munkwe:
Jä ütiäte kri ju mikakrä
metre abko nitre ju
mikaka käkwe kitaninkä,
akwa jä ye abko ni
Dänkien käkwe mikani
bäri ütiäte ju mikakrä
metre. *Salmos 118.22*
nieta Ngöbö Kukweibtä.

18 Angwane ni ütiäte kri jä kwrere tikwe nini, ye abko btä nire nire ritadrete amne rikadre temen jä yebti angwane, jä ye käkwe ni ye ötadibtä kiakia jökrä ngrabare. Erere arato, nire nire bti jä ye rikwitadrekä angwane, gütadikä mnüne jökrä jä ye täni arato. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

19 Yebtä abko, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre amne nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre, rüere Jesukwe kukwe bä mikani kore gani kwetre jabtä. Abtä jötrö ngwarbe tö namani Jesu kain ngite ye näire, akwa ni nämane kwati Jesu kukwei nuen, ye abko jürä namani btätre, aisete namani kwekbe.

Ja ütiä biandre gobranye ya, ñakare ya

(Mateo 22.15-22; Marcos 12.13-17)

20 Angwane ni juani ruäre kwetre Jesu ngibiaretari mda. Niaratre abko namani bike moto jäme, akwa Jesu ngwiandre kukwe nainte kwetre, abtä kitadre ngise kwetre gobernador romanobo ngwärekri, abkokäre namani bike moto jäme.

21 Namani Jesu känti angwane, niebare kwetre ie:

Dirikä, mata kukwe niere amne mata dirire, ye abko era metre gare kuin nunye amne, ma ñan tä dirire ni ruäre aibe moto mikakrä nuäre, akwa ji Ngöbökwe abko dirita era metre makwe, ye garera nie. **22** Ye aisete nun tö kukwe ngwiaintari mae abko krörö: ¿Emperador romanobo César abko ie nunkwe ja ütiä biandre ye abko dbe ya, ñakare ya niere nunye? niebare kwetre Jesuye.

23 Angwane tö namani Jesu ngökai, ye gani Jesukwe btätre, käkwe niebare ietre:

24 Ngwian ye mike tuadre kunti tie munkwe, niebare Jesukwe ietre.

Erere biani tuadre kwetre Jesuye angwane, Jesukwe niebare mda ietre:

¿Nire bä amne nire käi tä tikani ngwian nebtä? niebare kwe.

Angwane niebare kwetre ie:

Emperador César bä amne käi tä btä, niebare kwetre mda Jesuye.

25 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Jändrän emperadorekwe erere munkwe bian emperadoreye amne jändrän Ngöbökrä erere munkwe bian Ngöböye. Abko kore se, niebare kwe ietre.

26 Jesukwe kukwe kani ngäbti kuin ni jökrä okwäbti, yebtä abko töi ñan namani krütare amne, kukwe kwani ñakare ietre Jesu kitakrä ngise,

aisete namanintre kwekbe jökrä.

Ni krütani rükadreta nire ya abko ngwianintari Jesuye

(Mateo 22.23-33; Marcos 12.18-27)

27 Yebti nitre saduseo nikani ruäre ja tuakäre Jesube. Nitre saduseo ye abko ni krütanikrütani mikadreta nire Ngöbökwe abko ñan nämane mike era, aisete jatani kukwe ngwentari Jesuye, käkwe nieba ie:

28 Dirikä, Ngöbökwe tikamna krörö täräbtä nunkrä Moiséye: Ni iti tädre gure akwa, ngäbäkre ñakare kwetre amne ni ye krütadre angwane, merire rabadre kaibe. Meri ye abko yäräkwe diandre jae mda. Yebti ngäbäkre rabadre kwetre angwane, ngäbäkre ye abko rabadre niara etba krütani ngobo kwrere abko tikani täräbtä Moisékwe nunkrä. **29** Ne aisete nun tö nibi kukwe ne ngwiaintari krörö mae: Bati nitre ja etbarebe nämane ni kükü. Nitre ye etba mubai käkwe ja mikani gure, akwa ngäbäkre ngämi nebe kwetre angwane, ni ye krütani. **30** Merire namani ie abko namani yärä mda yebe, akwa nin ngämi ngäbäkrei ngibiare angwane, brare krütani kän arato. Meri ye namaninta kaibe bobukäre. **31** Namani yärä mdara jire ben, akwa nin ngämi ngäbäkrei ngibiare angwane, krütani kän arato. Ye kwrere nikani nakenkä janknu ja täritäri. Abti nitre ni kükü ye krütani jökrä meri ye kisete, akwa nin ngäbäkrei ngibiabare jire iti kwe. **32** Abti mrä meri ye krütani abko kukwe nakaninkä kore nieta. **33** Akwa ni krütani rükadreta nire mata niere, aisete ni brare ni kükü, ben meri ye namani jökrä, abti niaratre ni kükü ye rükadreta nire jökrä angwane, meri ye rabadi nire nän mukore abko niere nunye, niebare kwetre Jesuye.

34 Angwane Jesukwe niebare mda ietre:

Kä ne ngwane, ni brare amne ni merire käta ja mike gure, **35** akwa kä mrä, ni rükadreta nire angwane, nire nire tuen ütiäte Ngöböye nünakäre kärekäre jabe abko ni merire, brare käkwe ñan ja mikadre gure. **36** Ni ñan krütadre mda, akwa ni rabadre angeletre Ngöbökwe kwrere. Erere arato, ni rükadita nire angwane, ni rabadi Ngöbö odeire jökrä, aisete ni rabadi ja etbare amne ja ngwaire, aisete ñan ja mikadre gure.

37 Akwa kri chi namani jutra ngitiekä, ye känti ni rükadreta nire era metre abko Moisékwe bä mikani, käkwe niebare: Ni Dänkien Ngöbö abko Ngöbö Abrahamkwe, Isaakwe amne Jacobokwe, niebare kwe. **38** Ye abko, Abraham, Isaac amne Jacob krütanina abti Ngöbökwe niebare kore Moiséye. Ngöbö abko ñan ni ngwäkäre Ngöböi akwa Ngöbö abko ni nire Ngöböi gare nie. Ye aisete Abraham, Isaac amne Jacob tä nüne janknu Ngöbö ngwärekri abko gare nie. Abko kore se, niebare Jesukwe.

39 Ye ngwane, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nämane yete, btä käi namani nuäre, ñobtä ñan angwane ni rükadreta nire abko era kräke. Yebtä abko niebare kwetre:

Dirikä, makwe blitaniri kuin krübäte, niebare kwetre Jesuye.

40 Angwane kä jürä namani ni jökräbtä, käkwe kukwe ngwianintari ñakare mda Jesuye ja gakäre ben.

¿Nirekri Ni Dianinkä Ngöbökwe däredre?

(Mateo 22.41-46; Marcos 12.35-37)

41 Yebti Jesukwe kukwe ngwianintari krörö mda nitre Saduseo yeye:

¿Ñobtä Ni Dianinkä Ngöbökwe abko däredre jrei David tukwekri nieta munkwe **42** amarebti David ara jire käkwe kukwe tikani krörö tärä Salmobtä?:

Ti Dänkien Ngöbö käkwe nieba ti Dänkienye:
Kä bäri ütiäte kri ti küde ruenkri, ne känti jakwe täke nete.
43 Ye känti ma raba abti tikwe ma rüe mikadi jökrä ma ngoto täni, *Salmos 110.1*

niebare Davikwe Ni Dianinkä Ngöbökwe yebtä. **44** David ara jire käkwe ja Dänkien niebare Ni Dianinkä Ngöbökwebtä, ¿se ñobtä abko Ni Dianinkä Ngöbökwe abko jatadre Davikri nieta munkwe se? Tita ngwentari kore, ñobtä ñan angwane nita Dänkien niere ñakare jire ni mräkä bäri mrä nikrä yeye, niebare Jesukwe.

Jesukwe ni mikani mokre Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre ngäniene

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54)

45 Ni jökrä nämane Jesu kukwei nuen angwane, batibe Jesukwe niebare mda nitre ja töitikaka benye:

46 Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre, ye ngäniene munkwe ja ngibia kuin, ñobtä ñan angwane niaratre tä dän nga ütiäte kri kite jabtä, bti ni jökrä käkwe köbö ngwiandretari käne ietre kä jändrän rürümoinkrä ye käntita temen, ie töta nebe. Erere arato, ja täkrä ni ütiäte ütiäte kräke sinagogate, känti töta nebe rabai täkänintbe amne ja täkrä ni ütiäte ütiäte kräke, känti tätre nebe täkänintbe. Erere arato, niaratre nübaita bietabtä angwane, ja täkrä ni ütiäte ütiäte kräke, känti tö täkäi temen.
47 Erere arato, meri kän brare krütani abko kän tätre ju denkä abti tätre bike kuin, käta blite raire Ngöböbe, akwa yebtä Ngöbökwe mikadi ja tare nike krübäte, aisete munkwe ja ngibia kuin Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre ngäniene. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Meri bobre käkwe sentabo ngörä kubu biani Ngöbökrä

(Marcos 12.41-44)

21 **1** Ye ngwane abko, nitre ngwian bkäne krikri namani nüke ngwian kite kajate Ngöbökrä ju blitakrä Ngöböbe

bäre Jesu okwäbti. **2** Angwane meri bobre kän brare krütani abko jatani, käkwe ngwian sentabo kwrere kitani kubube arato kajate Jesu okwäbti. **3** Abtä Jesukwe niebare:

Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Meri bobre kän brare krütani se käkwe ngwian bini bäri kabre ni ngwian bkäne krikri se ngwä, **4** ñobtä ñan angwane niaratre käta ngwian namaninte ie aibe bien, akwa meri bobre ye abko käkwe ngwian ngörä nünankrä kwe erere bini jökrä, aisete niarakwe ngwian bini bäri kabre, niebare Jesukwe.

Dre rakadikä kä mrä känenkri

(Mateo 24.1-28; Marcos 13.1-23)

5 Angwane ju blitakrä Ngöböbe mikakrä bä nuäre amne, ni ruäre käkwe jändrän tuäretuäre biani Ngöböye, bti ju mikani tuäre, yebtä abko ni ruäre nämane blite mda. Abtä Jesukwe niebare ietre:

6 Köböitira jire ju tuata munkwe se juandi ngwarbe jire jökrä, aisete jä ketani jabti jabti se juandi jökrä temen, niebare Jesukwe.

7 Abtä nitre nämane yete käkwe niebare mda Jesuye:

Dirikä, ¿ju blitakrä Ngöböbe juandi ngwarbe nini makwe, ye abko rakadikä ñongwane nun tö gai? Arato kukwe ye kebera nakenkä abko bä mikadi ño nunye abko makwe niedre nunye, ie nun tö nibi, niebare kwetre ie.

8 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Bäri käne abko, nitre ni ngökaka ye ngäniene munkwe ja ngibia kuin, ñobtä ñan angwane ni jatadi kwati ti käbti käkwe niedi krörö: Ti abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara tä nete amne, kä mrä nükera ja ken, niedi kwetre. Akwa niaratre ye abko ni ngökaka, aisete mun ñan rika niaratre jiebti. **9** Erere arato, munkwe kukwe krörö gadi: Nitre tädi rüre jabe kwärikwäri ga munkwe angwane, munkwe ñan kä jürä ngwian jabtä, ñobtä ñan angwane kukwe ye abko rakadikä käne kore abko erere rabadi nakenkä, akwa ye ngwane kä mrä ñan jatadi jötrö, niebare Jesukwe.

10 Yebti Jesu nikani blite janknu, käkwe niebare:

Kä mrä ngämi nüke juta kwatirekwatire rabadi rüre jabe kwärikwäri amne nitre nünanka kä ketareketare te rabadi rüre jabe kwärikwäri amne, **11** dobo rabadi nakaenkä kri krübäte, mrö nika rabadi kri krübäte amne bren nika rabadi krübäte kä ngrabare temen amne Ngöbökwe jändrän krikri krübäte mikadi tuadre käinta, abtä kä jürä rabadi kri ni kwatibtä.

12 Akwa kukwe ye ngämi nakenkä, känenkri ni kwati jatadi mun rüere. Sinagoga nitre israelitakwe käntikänti mun jänäin kritobo ngwärekri kwetre, bti mun kitadi ngite kä teri kwetre. Erere arato, jrei amne gobran, ie mun kitadi ngise tödekabtä tibti. **13** Akwa ye ngwane, tikwe dre

dre nuenbare abko kräke kä rabadi kuin munye blitakäre tibtä nitre ye ngwärekri. **14** Mun jä ngämi niken kritobo ngwärekri, känenkri munkwe ja kwetadi ño ja dokwäre, yebtä munkwe ñan töbika dikaro, **15** ñobtä ñan angwane tikwe ja kukwei töbtä kri mikadi gare munye blitakäre ja dokwäre, ye käkwe mun rüe kukwe ötadi jökrä angwane, rabaditre kwekbe jökrä mun käne.

16 Akwa ye ngwane abko, mun rün, mun meye, mun etba, mun ngwai, mun mräkä mda mda amne mun kukwe muko abko rikwitadi mun rüere, ye käkwe mun kämikadi ruäre. **17** Angwane ni jökrä mätä rabadi kri munbtä tödekabtä tibti. **18** Akwa mun ñan riadrete, abkokäre Ngöbökwe mun ngibiadi kuin jökrä, **19** aisete munkwe nünanka dite jabtä angwane, mun rabadi dianintari, niebare Jesukwe.

20 Yebti Jesukwe niebare krörö mda:

Nitre rükä raba tuen jökrä juta Jerusalén se bäre temen munye angwane abko, juta se juan kebera ngwarbe, ye rabara gare munye. **21** Ye ngwane mun tädre Judeate ye abko gitia mintokwäre amne nire nire tädre juta Jerusalénte abko gitia juta bäre mento amne, nire nire tädre Jerusalén bäre abko ñan rika ngitieta juta Jerusalénte, **22** ñobtä ñan angwane kukwe tä tikani Ngöbö Kukweibtä, ye rabadre bare jökrä, abkokäre Ngöbökwe nitre nünanka kä nebtä mikadi ja ngie nuen kri köbö ye näire. **23** Akwa meri doboko doboko amne meri kwe ngäbäkre kiakia kianbtä, ye abko bobre jakän, ñobtä ñan angwane niaratre ñan raba ngitie jötrö, iye abko ñan bobre jakän ya! Kä ye ngwane abko ja tare nika rabadi kri krübäte kä nebtä amne nitre israelita käkwe ja ngie nuadi kri krübäte. **24** Ne aisete ni ruäre kämikadi ngitrabti amne ni ruäre abko jänäin ngite juta mda mdate angwane, nitre ñakare israelitare, kräke Ngöbökwe köbö kitani nuäi, ye näre juta Jerusalén mikadi ja ngoto täni kwetre.

Jesukristo jatadita

(Mateo 24.29-35,42-44; Marcos 13.24-37)

25 Kä mrä angwane, Ngöbökwe sribi kri ñan tuabare nuendi abko bä mikadi kwe ñänänbtä, söbtä amne mukebtä. Angwane ni kä nebtä töi rabadi ngwarbe kwäräkwärä amne mren rabadi romon krübäte, aisete ngö rabadi nebe kri krübäte. Yebtä abko, ni jökrä rabadi töbike kri. **26** Erere arato, ni kwati rabadi nekwetekä krübäte amne kä rabadi nötöte bti, ñobtä ñan angwane kukwe rakadikä ño kä nebtä abko rabaditre töbike, ñobtä ñan angwane jändrän jökrä käinta se rabadi grükekä ye abko jürä rabadi kri ni kwatibtä. **27** Angwane ti Ni Kä Nebtä Ngobo abko jatadi tuen ja di kri bä nuärebti mütabti kä käinbti sete abko ni jökrä käkwe

tuadi. **28** Ne aisete, kukwe nini tikwe ye erere rabara nakenkä mun okwäbti angwane, munkwe kä ngwian nuäre jabtä, ñobtä ñan angwane Ngöbö kebera nüke mun tiketeta, aisete munkwe kä ngwian nuäre jabtä, niebare Jesukwe.

29 Ye btäräbe, kukwe yebtä Jesukwe kukwe bä mikani krörö mda, käkwe niebare:

Higokrie amne kri mda mda, ye mika ñäräre munkwe, btä munkwe töbika. **30** Kri ye tä mutu ngitiekä angwane, kä töre tärä kite nüke ja ken munta gain, **31** ye kwrere arato kukwe nini tikwe ye jata nakenkä jökrä mun okwäbti angwane, Ngöbö kebera nüke gobrane ye rabara gare munye. **32** Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Nitre nünanka kä nebtä ngämi krüte jökrä, ye känenkri kukwe nini tikwe ye erere rakadikä jökrä. **33** Mdakäre abko, kä käinta se btä kä temen ne abko Ngöbökwe gadikä jökrä, angwane rikadi ta, akwa ti kukwei abko rabadi kärekäre, niebare Jesukwe.

34 Yebti Jesukwe niebare mda:

Munkwe ja ngibia au, munkwe ñan ja töi mika jändrän diän diän nuenbtä amne, munkwe ñan dröba nika amne munkwe ñan töbika jändrän kä nebtä ye aibebtä, ñobtä ñan angwane munkwe ñan ja ngibiadre au ne ngwane, mun kwandre jäme köbö ye näire aisete. **35** Amne jändrän ngwarbe tä niken jäme, bti batibe tä neme kö okwäte, ye kwrere mun ñan tädre jäme, abkokäre munkwe mokre jabti, ñobtä ñan angwane nire nire kä nebtä tädi jäme, tädi ti ngibiare ngäbti ñakare angwane, ti jatadita. **36** Akwa kärekäre mun abko käkwe ja mika biare ti ngibiare ngäbti amne munkwe blita Ngöböbe jakrä angwane, kukwe jatadi taretare yebtä munkwe kwäräbedi jökrä amne, mun rabadi biare rabakäre ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne ngwärekri. Abko kore se, niebare Jesukwe.

37-38 Kä ye ngwane abko, käre köbö kwatirekwatire Jesu namani dirire ju blitakrä Ngöböbe ye bäre amne, ni kwati namani nüke dekä niara kukwei nuen, akwa deo abko Jesu nämane niken kibien Ngitio Olibo känti.

Jesu rüe tö namani kain ngite tiebe

(Mateo 26.1-5,14-16; Marcos 14.1-2,10-11; Juan 11.45-53)

22 **1** Kä ye ngwane, bieta Te Lebadura Ñakare Bante kweta nämane Ngöbö mikakäre ütiäte. Bieta ye arabe kädian nämane Pascua[j] abko

[j] **22.1** *Pascua.* Nitre israelita käkwe Pascua köböi mikani ütiäte, ñobtä ñan angwane kira nitre israelita nämane ngite kä Egiptote angwane, Ngöbökwe tikaninte Pascua köböibtä. Pascua abko käta "niken bäre ta" niere. Köbö yebtä angele ni kämikaka nikani nitre israelita bäre ta amne kämikani ñakare kwe, aisete Ngöbökwe köbö Pascua mikamna ütiäte nitre israelitaye.

erere köbö jatanina nüketa ja ken. **2** Angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre abko käkwe Jesu müre ketadre ño abko namanintre ngibiaretari kisere, akwa ni nämane kwati nekete Jesukri abko jürä namani btätre. **3** Angwane nitre ja töitikaka Jesube ni jätäbti nibu, ye ngätäite ni iti kädian nämane Judas Iscariote abko btä Satana nikani. **4** Ne aisete nikani nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre känti amne nitre ju blitakrä Ngöböbe guardia dänkientre känti angwane, Jesu kitadre ngise kwe ietre kämikadre abko nikani kädriere bentre. **5** Angwane kä namani nuäre kri btätre, käkwe ngwian bian braibare Judaye, **6** ye abko nükaninbti Judaye angwane, Judakwe kitadre ngise ño rüeye ni mda mda okwä bäre abko Judas namani ngibiare kisere jae mda.

Jesukwe mröbare mrä nitre ja töitikaka benbe

(Mateo 26.17-29; Marcos 14.12-25; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

7 Nebti bieta Te Lebadura Ñakare Bante Kweta nämane ye nükani mda. Köbö ye näire kordero kämika nämane kwetadre Pascua köböite abko köböi nükaninta. **8** Abtä Jesukwe Pedro amne Juan käräbare, bti niebare kwe ietre:

Mun nän mrö sribere kwetadre Pascuate, niebare kwe ietre.

9 Niaratre käkwe niebare mda Jesuye:

¿Nunkwe mrö sribedre mdente, ie ma tö nibi? niebare kwetre ie.

10 Angwane Jesukwe niebare mda ietre:

Mun rika nebe jutate. Ye känti ni brare tädi iti ñö ngwena kantrate abko rükadi ngätäi munbe ji ngrabare. Ni ye rika mdente gwä, känti mun rika. **11** Mun rika nebe gwi angwane, munkwe nie krörö ju bkänkäye: Dirikäkwe mrö Pascua köböikrä kwetadi nitre ja töitikaka benbe abkokrä käta ükaninte mdente, ngwiantarimna kwe, munkwe nie kore ie. **12** Angwane ju mikani bobu jabti käin, te kä kri tädira ükaninte biare mrökrä, känti mun jänäin kwe. Ye känti munkwe mrö sribe biare nunkrä amne jändrän jökrä ükate biare. Abko kore se, niebare kwe ietre.

13 Ye erere bkänä nikanintre angwane, Jesukwe kukwe niebare ño ño ietre, erere kwani ietre, känti mrö sribebare kwetre kwetadre Pascuate.

14 Ye erere, mrö käi nükani angwane, Jesu nikani, namani täkänintbe mesabtä nitre niara kukwei ngwiankabe angwane, **15** niebare kwe ietre:

Ti ngämi krüte, känenkri bäri ti tö namani mrö Pascuakrä ne kwetai munbe gwaire abko erere käi nüra mtare. **16** Ti tö namani mrö Pascuakrä ne kwetai kore munbe, ñobtä ñan angwane Ngöbö ngämi gobrane ni ngätäite, känenkri tikwe ñan mrö

Pascuakrä ne kwetadreta jire mda, akwa batibe kukwe bä mikata mrö Pascuakrä nebti rabadi bare angwane, tikwe kwetadita, niebare Jesukwe nitre ja töitikaka benye.

17 Bti uba döi nämane basote diani kisete kwe, kuin niebare btä kwe Ngöböye, bti niebare kwe nitre ja töitikaka benye:

Uba döi ne ñaen ja täritäri munkwe, **18** ñobtä ñan angwane Ngöbö ngämi gobrane ni ngätäite, ye känenkri tikwe ñan uba döi ñadreta jire mda abko ti tö nibi niei munye, niebare Jesukwe ietre.

19 Yebti Jesukwe ban diani kunti kisete, kuin niebare btä kwe Ngöböye, bti ötaninbtä kwe, bti biani kwe nitre ja töitikaka benye, käkwe niebare ietre:

Ban ne abko ti ngätä ara. Ne mden abko tita bien müre ketadre mun kräke. Käre munkwe ban ne kweta kore ti ngwiankrä töre jae, niebare Jesukwe.

20 Ye kwrere arato, uba döi nämane basote abko Jesukwe diani kisete, käkwe niebare nitre ja töitikaka benye:

Uba döi ne abko ti därie tikwe ara. Ti krütadi angwane, ti därie rimiadite munkrä, köböire Ngöbökwe kukwe ükaditeta btin munbe, ye mden abko uba döi ne tä bä mike. **21** Akwa ni ti kitaka ngise ti rüeye abko tä mröre ketetibe tibe mesabtä nete. **22** Ne abko, ji ükaninte Ngöbökwe ti Ni Kä Nebtä Ngobo ne käne ye erere tikwe mikadre täte jökrä, iakwa ni ti kitaka ngise abko ñan bobre jakän ya! niebare Jesukwe.

23 Angwane nitre ja töitikaka Jesube namani niere jae kwärikwäri:

¿Nirekwe niara kitadi ngise rüeye ruen? namanintre niere.

¿Nire bäri ütiäte?

24 Ye ngwane abko, nitre ja töitikaka Jesube mden bäri ütiäte abko btä nikani ja kwete. **25** Abtä Jesukwe niebare ietre:

Nitre Ngöbö mikaka ngwarbe jae ye mikata jreire abko tä nebe ja bä mike krübäte ni mda mda okwäte. Erere arato, nitre mikata ni mda mda dänkiene abko krübäte arato, akwa ni se bäri moto kuin, nieta btä abko käita nebe juto btätre. **26** Akwa mun ngätäite abko ñan rabadre bare kore, ñobtä ñan angwane ni bati mikata sribi ngwarbe nuene, ye kwrere nire nire rabadre bäri ütiäte mun ngätäite abko rabadi ni bati ye kwrere. Erere arato, mun mden rabadre ji dokwäte abko käkwe ja mika ni klabore kwrere. **27** Ye abko, ti bike kukwe niere munye: ¿Nita täkänintbe mröre mesabtä angwane, ni mrö mikaka mesabtä, ni nibu ye abko mden bäri ütiäte? Ni mrökä mesabtä abko bäri ütiäte ni sribikä mrö sribekä ye kräke raba ruen tie, akwa ni sribikä ye kwrere tita mun ngätäite nete, erere munkwe nüna arato.

28 Tikwe ja tare nikaba angwane, käre mun näma ketetibe tibe, **29** aisete ti Rünkwe kä biani gobrankrä tie, ye kwrere

tita bien munye arato, **30** tikwe gobrandi Ngöböbe, ye känti munkwe mrödre amne munkwe dö ñadre ketetibe tibe ti kukwe muko kwrere, abkokäre tita kä gobrankrä bien munye. Ye ngwane, mun ja töitikaka tibe ye abko rabadi täkänintbe kürä kwä jätäbti kubu yebti. Ye känti abko juta keta jätäbti ketebu nitre israelitakwe abko kräke munkwe kukwe ükadite siba tibe, niebare Jesukwe ietre.

Pedro käkwe Jesu rükandite, niebare Jesukwe

(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Juan 13.36-38)

31 Yebti ni Dänkien käkwe niebare mda:

Simón, Satana tö mun jökrä nuaite krübäte ja käne, käkwe mun köböi käräba Ngöböye, **32** akwa makwe tödekadre janknu Ngöböbti, abkokäre tikwe blitaba Ngöböbe makrä Simón. Ne aisete ma töi rikwitata ti kukwäre angwane, makwe ma mräkä mda mda nete se die mika nünenkä dite jabtä, niebare Jesukwe Simónye.

33 Abtä Simónkwe niebare mda ie:

Ti Dänkien, ma kitadre ngite ya o ma kämikadre ya, ye känti tita juto biare niken gwaire mabe, niebare kwe Jesuye.

34 Abtä Jesukwe niebare mda ie:

Pedro, ti bike kukwe era erere niere mae abko krörö: Antlan ngämi ngwäne dekä, ye känenkri ti gare ñakare mae, makwe niedi bämä jire. Abko kore se, niebare Jesukwe ie.

Kä taretare kite jötrö

35 Yebti nitre ja töitikaka Jesube, ie Jesukwe niebare:

Tikwe mun juanba Ngöbö Kukwei kädriere angwane, mun ñan rikadre ngwian ngwena jae amne, mrö, sabato ye ñan järikadre munkwe jae, tikwe nieba munye. ¿Ye ngwane munkwe ja tare nikani jändrän ye miare ya? niebare Jesukwe ietre.

Angwane, Ñakare, niebare kwetre.

36 Abtä Jesukwe niebare ietre:

Kore tikwe mun juanba akwa, mtare abko ngwian tärä munkwe angwane, mun jata ngwena jae amne mun jata mrö ngwena jae arato, akwa mun mdenkwe ngitra ñakare abko käkwe dän jakwe rürümoin, bti munkwe ngitra köka jae, ñobtä ñan angwane kä taretare kite munkrä, ñobtä ñan angwane **37** Ngöbö Kukweita tikani krörö tibtä:

> Ni ngututu kwrere jire
> niara namani tuen ni
> mda mdaye, *Isaías 53.12*

abko tikani kira tibtä, ye abko rabadre bare täte jökrä tibtä. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

38 Abtä nitre ja töitikaka ben käkwe niebare ie:

Ni Dänkien, ngitra tärä kumu nikwe nete, niebare kwetre.

Angwane Jesukwe niebare ietre:

Kada kete munkwe. Tikwe dre nini ñan nü gare munye, niebare kwe ietre.

Jesu nikani blite Ngöböbe Getsemaní

(Mateo 26.36-46; Marcos 14.32-42)

39 Yebti Jesu nämane niken käre Ngitio Olibo känti, ye erere nikaninta mda angwane, nitre ja töitikaka ben ni jätäbti iti nikanintre jökrä ben. **40** Namaninta ngitiobti angwane, niebare kwe ietre:

Kukwe taretare kite mun nuente ja käne angwane, munkwe ñan ja mikadre ngite, abkokäre munkwe blita jakrä Ngöböbe, niebare Jesukwe ietre.

41 Yebti jä kitata tä niken mate nuäi temen, ye näre Jesu nikani mentokwäre se kwrere, känti namani ngukudokwäbti temen blitakäre Ngöböbe, **42** käkwe niebare ie:

Ti Rün, kukwe kite tare ti rüere ti mikakrä ja tare nike, ye ma tö diain ti bäre ne ngwane, makwe dian ti bäre, akwa ma tö dreye tikrä, ye erere raba bare tibtä amne ñan ti töi abko erere rabadre bare, niebare kwe Rün Ngöböye.

43 [Ye btäräbe angele nämane kä käinbti, nükani Jesu die mike. **44** Angwane Jesu namani ja tare nike bäri krübäte, akwa bäri namani blite ja dibti Ngöböbe, aisete krübärie namani ngitiekä abko namani näkäenkä krikri be däri kwrerekwrere abko namani niken mate temen.][k]

45 Yebti Jesukwe blitabare ünän Ngöböbe angwane, nikaninta nitre ja töitikaka ben ye känti amne niaratre namani ulire krübäte, aisete nämane kibien kuin jökrä, btä Jesu namaninta. **46** Abtä niebare kwe ietre:

¿Ye ñobtä munta kibien? Diablu jatadi mun nuente ja käne angwane, munkwe ñan ja mikadre ngite, abkokäre näin krö, blite jakrä Ngöböbe, niebare Jesukwe ietre.

Jesu kani ngite

(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Juan 18.2-11)

47 Jesu nämane ñäke kore nitre ja töitikaka benye, te batibe ni mda nükani kwati känti. Nitre ye ngätäite abko, ni iti ja töitikaka Jesube kädian nämane Judas abko nämane näin ji ngwena käne, nikani nebe Jesu känti angwane, krötabare Jesu ken kwe, Jesu demainkäre ngwärebtä. **48** Akwa Jesukwe niebare ie:

Judas, ¿ti, Ni Kä Nebtä Ngobo ne ma tö nibi demaine kore kitakäre ngise ñan ñan? niebare kwe ie.

49 Angwane nitre ja töitikaka Jesube mda mda okwäbti kukwe ye nikani nakenkä angwane, niebare kwetre Jesuye:

Ni Dänkien, nun bike nitre se tikekä ngitrabti, niebare kwetre.

---

[k] **22.43-44** Kukweta tikani corcheta ngätäite abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuinbtä.

50 Yebti ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien, kwe ni klabore nämane abko olo küde ruenkri tikaninkära ta ie ni itikwe se kwrere. **51** Akwa Jesukwe niebare ietre:

Nitre ye tuemetre, niebare Jesukwe.

Bti ni klabore ye olobtä Jesukwe kise mikani angwane, namaninta kuin batibe. **52** Yebti nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne guardia ju blitakrä Ngöböbe ngibiabtikä amne nitre unbre ji dokwäte nikani Jesu kaen ngite, ye ie Jesukwe niebare:

¿Ñobtä abko bäsi ni gokä kri krübäte rüere ngitra jäta niken amne krito jäta niken, kwrere jire mun kite ngwena ti rüere ti kakäre ngite ye? **53** Ju blitakrä Ngöböbe känti käre ti nämane nebe ketetibe munbe angwane, mun ti kaen ñakare ngite amarebti mtare mun kite kore ye. Akwa mtare diablu tä dikekä kä ikote, diebti kä nüra munkrä, aisete mun nüke ti kaen ngite kore mtare, niebare Jesukwe ietre.

Pedro käkwe Jesu rükaninte

(Mateo 26.57-58,69-75; Marcos 14.53-54,66-72; Juan 18.12-18,25-27)

54 Yebti Jesu kani ngite, jänikani nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien juete angwane, Pedro nikani bä mente jiebti se kwrere. **55** Jesu jänikani ngite, ye känti namanintre angwane, ni ruäre käkwe ñukwä bukaninte ju bäre, bti namanintre täkänintbe ñukwä bäre temen mda angwane, Pedro nükani, namani täkänintbe siba niaratre ngätäite ñukwä träse. **56** Angwane meri sribikä nämane ñukwä träse yete abko ie Pedro jatabare täkänintbe ñukwäbtä amne okwä namani kwekbe btä, käkwe niebare:

Ni se nämane dikekä Jesube arato, niebare kwe ie.

57 Abtä Pedrokwe ja rükaninte, käkwe niebare:

Niara gare ñakare tie. ¿Ye ño abko mata ñäke kore ye?

58 Yebti bä derare angwane, ni mdara jire okwä namani Pedrobtä, käkwe niebare:

Mata nekete arato Jesube, niebare kwe ie.

Angwane Pedrokwe niebare ie:

Tita nekete ñakare niarabe. Makwe ñan ñäkä ngwarbe, niebare kwe ie.

59 Yebti kä nikani ñänä okwä krati näre ta mda angwane, ni mdara jire jatani ñäke kisere Pedroye, kä namani niere:

Ni ne abko Galileabo, aisete niara ne nämane näin siba Jesube, namani niere.

60 Angwane Pedrokwe niebare:

Drebtä mata blite ñan nebe nüke gare tie, niebare kwe.

Pedro nämane ja rükente kore, ye btäräbe antlankwe ngwänänbare se kwrere **61** angwane, ni Dänkien nikwitaninte, käkwe Pedro mikani ñäräre ja käne angwane, ni

Dänkien käkwe kukwe niebare krörö Pedroye abko nükaninta töre ie: Antlan ngämi ngwäne, känenkri makwe ti rükandite bämä jire, niebare ni Dänkienkwe ie, ye nükaninta töre ie. **62** Angwane nikani mentokwäre, käkwe ja müaibare kri kä bäre mento.

Nitre guardia käkwe Jesu mikani yakrä jae

(Mateo 26.67-68; Marcos 14.65)

63-64 Jesu jänikani ngite, ye känti nitre mikani Jesu ngibiabtikä abko käkwe dän kukwän mäkäni Jesu okwäbti, bti namanintre mete amne namanintre mike yakrä jae, kä namani niere ie:

Nirekwe ma miti niere metre, namanintre niere Jesuye.

65 Erere arato, namanintre ñäke kämekäme amne taretare Jesuye, mikakäre ene jae.

Jesu jänikani Sanedrin ngwärekri

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Juan 18.19-24)

66 Yebti kä jatani ngwen dekä angwane, nitre nämane sribire Sanedrinbtä abko nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre käkwe ja ükaninkrö jökrä amne, ye ngwärekri Jesu jänikani. Namani känti angwane niebare kwetre ie:

67 Ma abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara ne ngwane, niere nunye, niebare mda kwetre Jesuye.

Angwane Jesukwe niebare:

Tikwe jän niedre munye angwane, munkwe ñan ti kukwei mikadre era. **68** Erere arato, tikwe kukwe ngwiandretari munye angwane, munkwe ñan ti kukwei kadre ngäbti. **69** Akwa mtare Ngöbö Di Kri Jändrän Jökrä Nuenkrä ye küde ruenkri kä ni ütiäte krikrä, känti Ni Kä Nebtä Ngobo rabadi täkäninte gobrane Ngöböbe gwaire, niebare Jesukwe.

70 Angwane ni jökrä käkwe niebare mda Jesuye:

¿Mata niere kore, aisete ma Ngöbö Odei bkänä ñan ñan? niebare kwetre ie.

Angwane Jesukwe niebare mda ietre:

¿Mun ara jire käta ti Ngöbö Odei niere, ye aisete ñan ye kwrere bkänä ya? niebare kwe ietre.

71 Angwane niebare kwetre:

Niarakwe ñäri kore, käkwe ja miri ngite au, nikwe kukwe nuri. ¿Se abko ni mdara jire känändre blite mda rüere ya? niebare kwetre jae kwärikwäri.

Jesu jänikani Pilato ngwärekri

(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-5; Juan 18.28-38)

23 **1** Yebti ni jökrä nämane yete abko nikani Jesu ngwena mda Pilato ngwärekri. **2** Angwane nikani Jesu kite ngise krörö Pilatoye:

Ni noko tä kukwe miketbe blo nun israelita rüere abko nunkwe gaba btä. Nunkwe ñan ja ütiä biandre emperador romanoboye

tä niere. Mdakäre abko, niara Ni Dianinkä Ngöbökwe amne niara abko jrei tä niere emperador rüere, niebare kwetre Pilatoye.

3 Abtä Pilatokwe niebare Jesuye:

¿Ma abko jrei nitre israelitakwe bkänä ya? niebare kwe.

Jesukwe niebare Pilatoye:

Jän. Era metre ti ara, niebare kwe ie.

4 Angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne ni mda mda, ie Pilatokwe niebare:

Ni ne ja mike ngite ñakare abtä ñan kämikadre, nibi tuen tie, niebare kwe ietre.

5 Akwa ni jökrä namani ja nike kisere, kä namani niere ie:

Ni noko tä kukwe dirire abko käta nun kwite jökrä ja rüere kwärikwäri. Käne nikani dirire Galileate sere, abti mtare kite nüke dirire arato Judeate nere, namanintre niere Pilatoye.

Jesu jänikani jrei Herodes Antipas ngwärekri

6 Jesukwe sribi nuenbare kena Galileate niebare, ye jarabare Pilatoye angwane, Jesu abko Galileabo ya ngwianintari kwe. **7** Jesu abko Galileabo gani kwe amne, kä ye känti Herodes nämane gobrane arato aisete kukwe ükadrete nitre Galileabokrä, aisete Herodes nämane Jerusalén, ye känti Pilatokwe Jesu juani. **8** Jesu jatabare Herodeye angwane, käi namani nuäre Herodebtä, ñobtä ñan angwane kä raire nämane ni kukwei nuen blite Jesubtä, aisete tö namani ja tuai ben amne tö namani Jesu tuai sribi kri ñan tuabare nuene keteti ja okwäbti, **9** käkwe kukwe ngwianintari kabre ie. Akwa Jesukwe ñan kukwe kani ngäbti jire chi. **10** Kä ye känti abko, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nämane siba yete abko namani Jesu kite ngise kisere Herodeye. **11** Angwane Herodes btä rükä namani Jesu mike ngwarbe amne namani mike yakrä jae, käkwe dän bäri kuin kita nämane jabtä jreikwe, kwrere kitani kwetre Jesubtä. Bti Herodekwe juaninta Pilato känti, ñobtä ñan angwane namani tuen ngite ñakare ie aisete. **12** Ne känenkri abko, Herodes nämane ja rüere Pilatobe akwa, ja mäkäninta kwetre köbö ye näire.

Jesu kitani ngite müre ketadre

(Mateo 27.15-26; Marcos 15.6-15; Juan 18.39—19.16)

13 Yebti Pilatokwe nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne nitre ütiäte ütiäte ükaninkrö nitre israelita mda mdabe, **14** käkwe niebare ietre:

Ni ne nämane kukwe miketbe gobran romanobo rüere, abtä mun ki ngwena tie nete, munkwe nini. Akwa tikwe kukwe ngunintari ie mun okwäbti amne, kukwe btä munta kite ngise abko erere ja mike ngite ñakare tuen tie. **15** Erere arato, Herodeye kuni ngite ñakare,

aisete juninta jirekäbe kwe tie nete. Ni ne ja mike ngite ñakare. ¿Se ñobtä müre ketadre?
16 Aisete ti bike kwata metamna köbti jirekäbe, bti tikwe tikaditeta. Abko kore se, niebare Pilatokwe ietre.

17 [Bieta Pascuate abko, käre gobran romanobo käkwe ni ngite tikadrete.][1] **18** Pilatokwe blitaba kore, abtä ni jökrä namani ngrente, kä namani niere:

¡Barrabás tiketeta nunkrä amne ni ye abko ngwena müre ketadre! namanintre niere.

19 Barrabás ye abko nämane kukwe miketbe gobran romanobo rüere amne niarakwe ni mda kämikani arato. Abtä nämane kitani ngite kä teri abko ni jökrä namani tikatemna. **20** Akwa Pilato abko tö namani Jesu tikaiteta, käkwe ñäkäbareta bobuta ietre. **21** Akwa niaratre käkwe ngratebare bäri ja dibti mda, kä namanintre niere:

¡Müre kete krusobtä! ¡Müre kete krusobtä! namanintre niere.

22 Abtä Pilatokwe niebareta bämäkäre ietre:

¿Drebtä ni nekwe ja mikani ngite? Niara ja mike ngite ñakare nibi tuen tie. ¿Se abko drebtä müre ketadre? Aisete ti bike kwata metamna köbti jirekäbe, bti tikwe tikaditeta, niebare kwe.

23 Akwa ni jökrä namani Jesu kämikamna kisere krusobtä, kä namani ngrente bäri krikri. Te Pilato töi kwitani kwetre Jesu rüere, aisete tö nämane dreye, erere namanina kwetre. **24** Ne aisete, niaratre tö namani dreye, ye erere Pilatokwe köböi biani ietre. **25** Angwane niaratre namani Barrabás tikatemna, ye erere nuenbare kwetre. Barrabás ye abko nämane kukwe miketbe gobran romanobo rüere amne ni kämikani kwe, abtä nämane ngite kä teri abko Pilatokwe tikaninteta amne nitre israelita tö namani Jesu kämikai abko erere kämikamna Pilatokwe.

Jesu metani krusobtä

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Juan 19.17-27)

26 Abti Jesu jänikani mda müre ketadre krusobtä angwane, ni Cirenebo kädian nämane Simón nämane Jerusalén bäre, jataninta, nükani ngätäi bentre ji ngrabare angwane, kruso mikani Simón kötärä nitre rükäkwe abko nikani ngwena Jesu jiebti. **27** Ye ngwane ni nikani kwati jiebti angwane, meri nikani kwati siba abko namani uliere krübäte. Abtä nämane näin müen krikri be Jesu jiebti. **28** Abtä Jesukwe mikani ñäräre ja käne, käkwe niebare ietre:

Mun merire Jerusalénbo, munkwe ñan ti müai, akwa munkwe ja müai au amne munkwe ngäbäkre jakwe müai jakrä, **29** ñobtä ñan angwane kä taretare jatadi angwane, niedi krörö nitre merirebtä: Meri kaibe ngäbäkre ngibiare ñakare amne ngäbäkre mike ñakare kianbtä abko

[1] **23.17** Versículo 23.17 ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuinbtä.

btä käta nuäre kri niedi, ñobtä ñan angwane ngäbäkre ñakare munkwe krütadre munkän kukwe taretare näire aisete. **30** Ye ngwane abko ni jökrä rabadi niere ngitioye:

Ngitio ngidien järäre
nunbti amne nun doboi
mike nun rüe ngäniene,
Oseas 10.8

rabadi niere. **31** ¿Ye abko ti kri niki kwrere btä tätre kukwe nuene käme kore se abko mun israelita kri nötare kwrere abko btä ñan nuendre kwetre arato ya? niebare Jesukwe meritre yeye.

32 Jesu jänikani müre ketadre krusobtä angwane, ni mda käkwe ja mikani ngite abko jänikani nibu kämikadre gwaire ben krusobtä. **33** Ye erere käkä Calavera känti Jesu jänamani angwane, metani krusobtä amne ni ja mikaka ngite metani kruso mda mdabtä arato abko nikani iti küde ruenkri amne iti küde ngeberekri. **34** Angwane Jesukwe niebare Ngöböye:

Ti Rün, nitre tä ja mike ngite ti rüere ne makwe dian bti ta amne makwe ñan mika ja ngie nuen ti dokwäre, ñobtä ñan angwane niaratre tä dre nuene gare ñakare metre ietre, niebare Jesukwe.

Angwane nitre rükä abko käkwe ja gani dän Jesukwe ñäkätbekrä jabti. **35** Ye ngwane ni nämane kwati okwä Jesubtä angwane, nitre ütiäte ütiäte nitre israelita ngätäite namani Jesu mike ngwarbe jae, kä namani niere jae kwärikwäri:

Niarakwe ni mda mda dianintari, aisete niara abko Ni Dianinkä Ngöbökwe bkänä ne ngwane, ja diandretari au krusobtä mento kwe, namani niere Jesubtä.

36 Erere arato, nitre rükä romanobo namani Jesu mike yakrä, kä namani krötö Jesu ken amne namani uba ñöi dime bien ñadre ie, **37** kä namani niere:

Ma ñakare Jrei nitre israelitakwe bkänä, ñobtä ñan angwane kore ne ngwane, makwe ja diandretari au mento, namanintre niere Jesuye.

38 Angwane Jesu dokwä känti käin abko kukwe tikani krörö kri kukwänbtä abko nämane mikani "NI NE ABKO JREI NITRE ISRAELITAKWE" abko namani tikani. **39** Angwane ni kukwe käme nuenkä nämane mikaninkä krusobtä käin, ye abko iti namani ñäke diänbe Jesuye arato, kä namani niere:

Ma abko ñakare Ni Dianinkä Ngöbökwe bkänä, ñobtä ñan angwane kore ne ngwane, makwe ja diandretari au amne makwe nun diandretari arato, namani niere Jesuye.

40 Abtä ni iti mda nämane krusobtä käin arato ye käkwe niebare kukwe muko yeye:

¿Mata ja tare nike ja kwrere ni nokobe, akwa Ngöbö jürä ñakare mabtä ñan ñan? **41** Ni nibu ne käkwe ja mikani ngite abtä nita ja ngie nuen ye tä dbe. ¿Akwa ni noko ja mike ngite ñakare, akwa tä ja tare nike, se tuen mae ya? niebare kwe ie.

42 Bti niebare mda kwe Jesuye:

Jesu, ma raba gobrane angwane, makwe ti ngwianta töre jae amne makwe ti die mika, niebare kwe ie.

43 Jesukwe niebare mda ie:

Era metre mtare ma rabadi kä kuinte tibe, niebare kwe ie.

Jesu krütani

(Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Juan 19.28-30)

44-45 Yebti ñänä ruäre angwane, kä ngidianinte mda amne kä namani iko jökrä temen nebebe ñänä okwä krämä dere, aisete ñänä trä namani ñakare. Erere arato, dänkwän ngetbo, bti ju blitakrä Ngöböbe nämane ñäkänintbe, ye nianinkäbe ötöbu ta se kwrere. **46** Angwane Jesukwe ngratebare kri, käkwe niebare:

¡Tï Rün, ti bike ja üai mike gare mae! niebare kwe.

Ye btäräbe krütani. **47** Jesu krütani kore nitre rükä romanobo dänkien okwäbti angwane, Ngöbö käikitaninkä kwe, käkwe niebare:

Ni ne abko ni metre amne ngite ñakare bkänä ñan ñan, niebare kwe.

48 Ye ngwane ni nämane kwati yete okwäbti kukwe nakaninkä kore. Abtä moto namani ulire, kä nikani ja mete mäträte, nikaninta mentokwäre.
49 Angwane nitre ja getaka getaka Jesube amne nitre merire merire Galileabo nikani siba Jesube abko namanintre bä mente temen se kwrere okwä Jesubtä.

Jesu doboi mikani

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Juan 19.38-42)

50-51 Ye ngwane abko, ni iti sribikä Sanedrinbe kädian nämane José nünanka juta Arimateate kä Judeate nämane. José ne abko moto kuin amne nämane nüne metre Ngöbö ngwärekri. Erere arato, Ngöbö rükadre gobrane ni kwe ngätäite diribare Jesukwe abko José nämane ngibiare kisere amne, Sanedrin käkwe kukwe nuenbare Jesubtä, ye ñan namani dbe kräke. **52** Ye mden kisete, Jesu krütani angwane, niara nikani, käkwe Jesu ngwäkä käräbare Pilatoye. Erere Pilatokwe köböi biani ie angwane, **53** José nikani, Jesu ngwäkä diani krusobtä timon kwe, mrianinte kwe dän bäri ütiäte kädianta lino ye te, bti kä nämane muani jäkwatate ni doboi mikakrä akwa, ni doboi mika ngämi te, ye känti Jesu doboi mikani kwe. **54** Köbö ye ngwane abko, nitre israelita nämane jändrän ükete biare köbö jadükakrä ngibiakäre ngäbti, erere köbö jadükakrä jatanina nüke. **55** Angwane José nikani Jesu doboi mike angwane, nitre merire Galileabo nikani siba Jesu mukore nebe Jerusalén, ye abko Jesu doboi mikadi mdente Josékwe abko nikani tuen angwane, Jesu doboi mikani mdente metre, ye tuani kwetre. **56** Bti nikaninta, namaninta

gwi angwane, ñö rä bäne amne kri ngwäri mnü rä bäne sribebare kwetre mikakäre Jesu ngwäkä ngrabare. Yebti kukwe nämane ükaninte ño Ngöbökwe köbö jadükakräbtä, ye erere nitre merire ye käkwe jadükani.

Jesu nükaninta nire

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Juan 20.1-10)

24 **1** Akwa ñänä jatani gökökä krire käin bämänte dekä angwane, nitre merire ye nikaninta dobobti mda, kä nikani ñö rä bäne amne kri ngwäri mnü rä bäne sribebare kwetre ye ngwena mikadre Jesu ngwäkä ngrabare. **2** Namanintre dobobti angwane, jä mikani kä mkäte Jesu doboibti ye namanina dianinkä mento amne ñakare täte, btä namanintre. **3** Angwane nikanintre nikren kä mkäte nguse se kwrere angwane, ijo! ni Dänkien Jesu ngwäkä kwani ñakare nguse ietre. **4** Yebtä abko töi ñan namani krütare. Ye btäräbe ni btä dän ngwen bürere namanintre nünaninkä nibu niaratre ken, btä okwä namani. **5** Angwane kä jürä namani kri btätre, abtä nikaninbe mate ngukudokwäbti temen, käkwe ja okokrä mikani dobobtä temen. Akwa angele nibu ye käkwe niebare meritre yeye:

¿Ñobtä munta näin ni nire känentari mürükrä ngätäite ye? **6** ¡Ni känäntarita näin munkwe, ye nürate nire, aisete ñakare nete! Niara nämane Galilea munbe angwane, dre niebare kwe, ye munkwe ngwianta töre jae abko krörö: **7** Ni Kä Nebtä Ngobo ne kitadi ngise nitre kukwe kämekäme nuenkäye, bti niaratre käkwe müre ketadi krusobtä, akwa mukirare angwane, rükadita nire, niebare kwe munye, niebare kwetre meritreye.

8 Angwane batibe Jesu kukwei nükaninta töre meritre yeye angwane, **9** nämane dobobti, nikaninta Jerusalén. Namaninta gwi angwane, kukwe nakaninkä ño ño, ye erere niebare jökrä kwetre nitre Jesu kukwei ngwianka ni jätäbti iti yeye amne ni mda mdaye. **10** Nitre merire nükani kukwe ngwena nitre Jesu kukwe ngwiankaye abko María Magdalabo, Juana, Santiago meye kädian nämane María, amne meri mda mda abko nükani kukwe ngwena. **11** Akwa nitre Jesu kukwei ngwianka abko ie meritre ye namani tuen ñäke ngwarbe, aisete ñan tö namani kukwei mikai era. **12** Akwa Pedro abko nikani betekä dobobti, namani yete käkwe nikrabare nguse amne, dän te Jesu mrianinte aibe nämane nguse, btä okwä namani angwane, nikaninta akwa kukwe nakaninkä, yebtä töi ñan namani krütare mda.

Ji juta Emaús kukwäre, känti Jesukwe blitabare ni nibu ben

13 Jesu nükaninta nire, ye näire nitre nänkä ben nikani nibu juta Emaús kukwäre. Emaús

ye abko nämane kilometro krä jätäbti krati Jerusalén bäre mento, känti nikanintre. **14** Nikanintre angwane kukwe nakaninkä ño ño Jesubtä, yebtä nikani blite jökrä ji ngrabare. **15** Niaratre nämane näin blite jabe kwärikwäri angwane, Jesu ara jire käkwe krötabare ken amne nikani gwaire bentre mda. **16** Jesu namani tuen ietre, akwa Ngöbökwe ñan Jesu mikani gare ietre. **17** Angwane Jesukwe niebare ietre:

¿Mun ye tä näin dre kädriere ji ngrabare ye? niebare kwe ietre.

Abtä namanintre nünaninkä moto ulire. **18** Angwane ni iti kädian nämane Cleofas käkwe niebare Jesuye:

¿Ni nämane kwati ngätäite ma nämane siba Jerusalén angwane kukwe rakakaba mukira, ye abko ma aibe ie gare ñakare ya? niebare kwe ie.

19 Jesukwe niebare mda ie:

Dre nakaninkä niere tie, niebare kwe ie.

Niara käkwe niebare mda ie:

Kukwe rakakaba Jesu Nazarebobtä. Niara abko ni Ngöbö kukwei niekä amne di kribti nämane sribi kri nuene amne nämane blite kuin Ngöbö Kukweibtä abko Ngöbö amne ni jökrä namani nütüre btä. **20** Akwa nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne nitre ütiäte ni israelita ngätäite käkwe kitani ngise nitre romanoboye müre ketadre amne metadre krusobtä abko erere nuenbare kwetre btä. **21** Niarakwe ni israelita dianditari nitre romanobo ngoto täni amne ni rabadi tikaninte abko nun nämane nütüre, aisete nun nämane tödeke bti akwa, köbömära kukwe rakakaba kore btä nun okwäbti.

22 Akwa mtare nitre merire tä nun ngätäite niki dekä doboibti angwane, nüta, käkwe nun ngwini nikenkä, **23** ñobtä ñan angwane janintre doboibti amne, Jesu ngwäkä kuni ñakare ietre, akwa Jesu nürate nire, nini ietre angeletrekwe abko nü niereta gwi abtä nun nekwekä. **24** Angwane nun kukwe muko ruäre niki doboibti kukwe ye mike ñäräre, akwa nitre merire käkwe dre nini, ye kwrere täni bkänä btä nibitre, akwa Jesu turi ñakare kwetre abko tä nakenkä. Abko kore se, niebare kwetre Jesuye.

25 Angwane Jesukwe niebare mda ietre:

¡Mun ye ño amarebti mun töi braibe dikaro amne, nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira abko mun ñan tä mike era! **26** ¿Ni Dianinkä Ngöbökwe ne mika ngämi ütiäte Ngöbökwe, känenkri ja tare nikadre kri kwe, nieta kore Ngöbö Kukweibtä, ye gare ñakare munye ya? niebare kwe ietre.

27 Yebti tärä tikani Moisékwe nebebe tärä tikani kira nitre Ngöbö kukwei niekäkwe abko nämane blite ño ño Jesubtä, yebtä Jesukwe blitabare.

28 Yebti juta känti nikanintre ye känti namani angwane, Jesu jatani niken janknu ta bä mikani

kwe, **29** akwa niaratre abko namani Jesu ketete nebe jabe jirekäbe, kä namani niere ie:

Kä kitera dere amne kä kite iko, aisete ma raba jirekä nunbe nete, namani niere ie.

Ye erere Jesu nikani, namani gwi bentre.

30 Yebti namanina täkänintbe mesabtä angwane, Jesukwe ban diani kunti kisete, käkwe kuin niebare btä Ngöböye, bti ñäkänintbe kwe, käkwe biani ietre. **31** Ye ngwane Jesu ara namani bentre gani kwetre, akwa Jesu abko käkwe ja ganinkäta okwäte. **32** Abtä niebare kwetre jae kwärikwäri:

¿Niara ki blite ji ngrabare nibe Ngöbö Kukweibtä angwane, kä nibi nuäre krübäte nibtä, aisete ni nibi grükekä jökrä ngrabare niara kukwei nuare ñan ñan? namani niere jae kwärikwäri.

33 Yebti jötrö ngwarbe Cleofas amne kukwe muko kwe nikaninta ja jiebti Jerusalén. Nikanintre nebebe Jerusalén angwane, nitre Jesu kukwei ngwianka ni jätäbti iti nämane ja ükaninkrö ni mda mdabe, **34** ye käkwe niebare Cleofas amne kukwe muko kwe ngäbti:

¡Jesu nükaninta nire bkänä! Niarakwe ja miri tuadre Simónye, niebare kwetre ietre.

35 Angwane Cleofas amne kukwe muko kwe btä kukwe nakaninkä ño ji ngrabare abko niebare jökrä kwetre. Erere arato, Jesukwe ban ñäkänintbe bti angwane, Jesu nükaninta gare ietre, niebare kwetre.

Jesukwe ja mikani tuadre nitre ja kukwei ngwiankaye

(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Juan 20.19-23)

36 Kukwe nakaninkä ño ño btätre, yebtä nämane blite, bträbe Jesu nükaninbe niaratre ngätäite se kwrere, käkwe köbö ngwianintari krörö ietre:

Kä jäme Ngöbökwe raba munbtä, niebare kwe ietre.

37 Angwane ni üaibe namani tuen ietre namanintre nütüre, aisete namanintre nekwetekä krübäte. **38** Abtä Jesukwe niebare ietre:

¿Ñobtä munta töbike ngwarbe kwäräkwärä amarebti mun nibi nekwetekä krübäte dikaro ye? **39** Ti abko Jesu ara. Ti kise amne ti ngoto träin mike ñäräre munkwe amne, ti nuenbtä munkwe amne ti mike ñäräre munkwe, ñobtä ñan angwane ti ngätä amne ti kroko tärä, ye tuen angwane, ti ñakare ni üai gadi munkwe, ñobtä ñan angwane ni üai abko ngätä amne kroko ñakare, niebare kwe ietre.

40 Niebare kore kwe ietre, ye btäräbe ja kise amne ja ngoto mikani tuadre kwe ietre.
41 Akwa niaratre btä kä namani nuäre krübäte amne töi ñan namani krütare, aisete namanina Jesu tuenta, akwa ñan namani nebe era kräke. Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

¿Mrö tärä munkwe nete ya? niebare kwe ietre.

42 Angwane gwa kukwani nämane kwetre abko oto biani

kwetre Jesuye. **43** Jesukwe kani ngäbti, bti kwetani kwe niaratre okwäbti. **44** Bti niebare kwe ietre:

Ti ngämi krüte, känenkri ti nämane mun ngätäite angwane, kukwe rakadrekä ño ño tibtä abko tikwe nieba munye, mden erere namani bare tibtä. Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye tä tikani tibtä amne nitre Ngöbö kukwei niekä käkwe tärä tikani tibtä amne Salmobtä tärä nämane tikani ño tibtä, ye erere rabadi bare jökrä, tikwe nieba, mden erere namanina bare, niebare Jesukwe ietre.

45 Yebti Jesukwe niaratre töi tikani Ngöbö Kukweibtä mda, **46** käkwe niebare krörö ietre:

Ngöbö Kukweita tikani krörö tibtä: Ti, Ni Dianinkä Ngöbökwe krütadi akwa köbömära angwane rükadita nire. **47** Angwane ni kä jökräbti käkwe kukwe käme kitadre temen, bti Ngöbö kadre ngäbti kwetre, Ngöbökwe niaratre ngite kukwe käme nuenbtä diandrekä mento btä abkokäre, ye abko tä tikani kore tibtä Ngöbö Kukweibtä. Kukwe ye diri rikadre ti käbti käne Jerusalén, bti kä mda mdabti. **48** Ne aisete kukwe nakaninkä ño tibtä, munkwe tuani ja okwä jenbti, ye munkwe kädrie ni mda mdabe. **49** Angwane ti Rünkwe ni köböi mikani munye abko tikwe juandi täte munbtä, akwa niara di kä käinbti rükadre täte jökrä munbtä, ye abko munkwe ngibia Jerusalén nete, aisete mun raba jökrä nete. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Ngöbö nikani Jesu ngwenante kä käinbti

(Marcos 16.19-20)

50 Abti Jesu nikani ngwena juta Jerusalén bäre mento angwane, nikani nebe juta Betaniate. Ye känti Jesukwe kise kaninkä käin ja di biankäre ietre. **51** Jesu nämane ja di bien kore ietre, btäräbe Jesu jänikani kä käinbti se kwrere. **52** Yebti niaratre abko käkwe Jesu käikitaninkä yete, bti kä namani nuäre btätre amne nikaninta Jerusalén. **53** Yebti ju blitakrä Ngöböbe, känti namanintre Ngöbö käikitekä käre köbö kwatirekwatire abko nakaninkä kore se. Ne ngörä.

Kukwe Kuin Jesubtä Tikani Juankwe
Juan

Tärä ne abko tikani Juankwe. Juan nikani Jesu mukore nitre ja töitikaka ni jätäbti iti mda mdabe. "Ni iti ja töitikaka Jesube abko Jesu nämane tarere kri," abko tä tikani Juan 13.23; 19.26; 20.2; 21.7,20,24 ye känti. Ni ja töitikaka Jesube btä tä blite, ye abko Juan ara nütüta. Juan abko ni israelita amne Jesukwe niara btä etba kwe Santiago kärä-bare ja töitikakäre jabe. Niara btä Santiago abko gwa gaka amne nämane nüne Ñö Okwä Kri Galilea ken. Juankwe tärä ne tikani kä 80-90 angwane nütüta.

Ñobtä Juankwe tärä ne tikani abko Juan ara käkwe mikani gare nie Juan 20.30-31 känti kukwe krörö tä tikani: "Ni Dianinkä Ngöbökwe abko Jesu ara amne niara abko Ngöbö Odei, ye abko rabadre era munkrä amne munkwe tödekadre bti, abkokäre tikwe kukwe ne tikani," abko Juankwe tikani. Ngöbö abko Jesu Rün ara abko Juankwe mikani ütiäte tärä nebtä. Erere arato, Jesu amne Ngöbö, Jesu Rün, abko tä ketetibe gwaire abko Juankwe mikani ütiäte tärä nebtä.

Juan namanina unbre angwane, nitre romanobo käkwe niara kitani ngite kä butu kädianta Patmos yete. Juan nämane nüne yete ngwane, Jesukristo käkwe tärä kädianta Apocalipsis tikamna ie. Erere arato, tärä kädianta 1 Juan, 2 Juan amne 3 Juan abko tikani kwe arato.

Kristo jatani kä nebtä

1 **1** Kena dekä, kä ne däte ngämi, känenkri ni kädekata Kukwe nämanena. Niara nämane nüne Ngöböbe amne niara abko Ngöbö ara arato. **2** Kena dekä kä ne däte ngämi, känenkri niara nämane ketetibe Ngöböbe. **3** Niara köböire Ngöbökwe jändrän jökrä dätebare amne jändrän ñakare jire chi abko niarakwe dätebare ñakare.

4 Niara di nämanena ni mikakäre nire Ngöbökrä amne niara abko ñotra ni jökrä kräke abko krörö: ñotra käta ji metre mike gare nie kä ikote, ye kwrere niarakwe ji Ngöbökwe mikani gare nie. **5** Nita nüne mente Ngöböye amne nita nüne kä iko diablukwe te abko kräke ni kädekata Kukwe ye tä trä ngitiekä amne kä iko abko di ñakare kä trä ye ötatekrä.

6 Bati ni nämane iti abko kädian nämane Juan Bautista. Ni

ye abko Ngöbökwe juani **7** blitakäre käne angwane, kukwe gare ño ie ni ñotra kwrere yebtä, ye erere niedre kwe, ni jökrä käkwe tödekadre ni yebti abkokäre. **8-9** Juan ye abko juani käne Ngöbökwe blitakäre ni ñotra kwrere yebtä, akwa Juan abko ñakare ni ñotra kwrere. Akwa ñotra era metre tä trä ngitiekä ni jökräbtä ji metre Ngöbökwe mikakäre gare ietre, ye abko jatanina nüke abko Juan jatani niere käne.

10 Ni kädekata Kukwe ye abko käkwe jändrän jökrä amne ni jökrä dätebare, akwa nükani kä nebtä nitre töi kämekäme ngätäite angwane, niara abko ni jökrä ye dätekä ara abko ñan nükani gare ietre. **11** Nükani nüne mräkä kwe israelita ngätäite, akwa mräkä kwe käkwe kani ngäbti ñakare. **12** Akwa nire nire käkwe niara kani ngäbti käkwe tödekani bti, ye abko ie kä biani kwe rabakäre Ngöbö ngäbriänkäre. **13** Nitre tä Ngöbö ngäbriänkäre ye abko ñan ni därebare rün btä meyekwe, köböire tätre Ngöbö ngäbriänkäre. Erere arato, ñan rün btä meye töi köböire tätre Ngöbö ngäbriänkäre amne ñan ni brare tö namani meriye abko köböire tätre Ngöbö ngäbriänkäre, akwa ja töi jenbti Ngöbökwe mikani ja ngäbriänkäre.

14 Ni kädekata Kukwe ye nämane Ngöbö känti. Ngöbökwe juani ni ngätäite, nükani därere ni kwrere amne, ngrabare namani ni kwrere amne nünabare kwe ni ngätäite nete. Niara ütiäte kri bä nuäre, ye abko nunkwe tuaba. Niara abko Ngöbö Odei itibe amne Ngöbö niara Rün käkwe mikani ütiäte kri abko nunkwe tuaba. Ngöbökwe niara mikani ütiäte kri abko kwe niara moto namani kuin ni jökrä kräke amne kukwe era erere mikani gare kwe nie. **15** Niara ye mdenbtä Juankwe blitabare angwane, nikani ngrente krikri be, käkwe niebare krörö:

Ni se mdenbtä tikwe blitaba angwane, tikwe nieba krörö: Ni mda jatadi ti jiebti abko bäri ütiäte ti ngwä, ñobtä ñan angwane niara abko nämanena nüne bäri käne tikrä, tikwe nieba, niebare Juankwe Jesubtä.

16 Niarata ni tarere kri krübäte ja moto kuinbti, ye mdenbtä abko jändrän kuin biani kwe nie ja täritäri abko krörö: **17** Kukwe Biani Ngöbökwe nuendre nie, ye abko biani mekera kwe Moisés köböire, ye abko jändrän kuin biani ngwarbe käne Ngöbökwe nikrä; akwa Ngöbö moto kuin ni kräke käta ni tarere amne tä kukwe era erere mike gare nie, ye abko namani bare era metre nikrä Jesukristo köböire, ye abko jändrän mdara jire bäri kuin biani ngwarbe kwe nikrä. **18** Ne abko, ni ñakare jire iti käkwe Ngöbö tuani ja okwä jenbti, akwa Ngöbö Odei itibe tare kri kwe tä nüne ketetibe Rün kwebe. Niara abko Ngöbö ara arato abko käkwe Ngöbö mikani gare nie.

Ja ñakare Ni Dianinkä Ngöbökwe abko Juankwe niebare
(Mateo 3.11-12; Marcos 1.7-8; Lucas 3.15-17)

19 Juankwe blitabare Jesubtä angwane, kukwe nakaninkä krörö btä: Bati nitre israelita ji dokwäte nämane Jerusalén käkwe nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre amne nitre levita ju blitakrä Ngöböbe ye ngibiabtikä juani ruäre, Juan abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ya, ñakare ya ngwentari ie. Ye erere nikanintre nebe Juan känti, käkwe ngwianintari kore ie angwane, Juan käkwe kukwe niebare metre krörö ietre:

20 Ti abko ñakare Ni Dianinkä Ngöbökwe, niebare kwe ietre.

21 Abtä niebareta kwetre Juanye:

¿Ma abko nire amarebti? ¿Ni Ngöbö kukwei niekä kira juandre mda Ngöbökwe Ni Dianinkä Ngöbökwe känenkri kädian nämane Elías abko mare ya? niebare kwetre mda Juanye.

Angwane Juankwe niebare mda:

Ti abko ñakare Elías, niebare kwe ietre.

Angwane niaratre nikani kukwe ngwentari kisere mda Juanye, käkwe niebare ie:

¿Ngöbökwe ja kukwei niekä mdara jire Moisés kwrere juandre nieta Ngöbö Kukweibtä, ye abko ma ara ya? niebare kwetre.

Ñakare, niebare Juankwe ietre.

22 Abtä niebareta kwetre Juanye:

Ma abko nire, ye makwe niedre nunye, ñobtä ñan angwane nitre nun juanka, kräke nun rikadre kukwe ngwenante, aisete ma abko nire ye makwe niedre au jakrä abko erere nunkwe niedre, niebare kwetre Juanye.

23 Abtä Juankwe niebare mda ietre:

Kira ni Ngöbö kukwei niekä kädian nämane Isaías käkwe niebare krörö:

> Ni iti tä niken ngrente krikri kä kaibete, käta niken niere:
> Ji ükateta kuin metre jrei kri kräke, ye kwrere jire ja mika juto ni Dänkien käne munkwe. *Isaías 40.3*

Ni btä Isaíakwe blitabare abko ti ara, niebare Juankwe ietre.

24 Angwane nitre bariseo juani ruäre abko namani yete siba **25** käkwe kukwe ngwianintari krörö mda Juanye:

Ma abko ñakare Ni Dianinkä Ngöbökwe, ma ñakare Elías amne ma ñakare ni Ngöbö kukwei niekä Moisés kwrere mata niere, ¿se ñobtä abko mata ni mda mda ngökö ñöte se? ¿Nirekwe kä biani mae ni ngökakäre ñöte se? niebare kwetre ie.

26 Juankwe niebare mda ietre:

Tita mun ngökö ñö aibe te, akwa mun ngätäite nita iti abko gare ñakare munye. **27** Ni ye abko jatadi ti jiebti amne, ni klabore aibe käta sandalia tikete ni

mdakrä,[a] akwa ti abko bäri ene ruen tie, aisete ti abko ja ñan rükadre töre jire chi tie sandalia tikete ni ye ngotobtä, niebare kwe.

28 Kukwe ye abko nakaninkä jökrä kore käkä Betábara känti Ñö Jordánbtä kä driri, Juan nämane ni ngökö ñöte ye känti.

Jesu abko Kordero Ngöbökwe

29 Yebti jändrinane angwane, Jesu jatani Juan kukwäre, ye jatabare Juanye angwane, niebare kwe ni jökräye:

Kordero Ngöbökwe[b] kite tuen sete se. Se mike ñäräre munkwe. Ni se mden ni ngite kukwe kämekäme nuenbtä Ngöbö rüere diankaka nibtä. **30** Ni se mden, btä ti nämane blite, käkwe nieba krörö: Ni mda jatadi ti jiebti abko bäri ütiäte ti ngwä, ñobtä ñan angwane niara abko nämanena nüne bäri käne tikrä, tikwe nieba angwane, **31** niara abko Ngöbö Odei ara ñan nämane gare tie, akwa rükadre gare juta israelitaye, abkokäre Ngöbökwe ti juani ni ngökö ñöte, niebare Juankwe.

32 Erere arato, Juankwe kukwe niebare metre Jesubtä krörö:

Ngöbö Üai Deme nämane kä käinbti jataba ütü kwrere timonkwäre, rikaba mate niarabtä, tikwe tuaba. **33** Akwa ye ngwane, niara abko Ngöbö Odei ngämi nüke gare tie, akwa Ngöbö ti juanka ni ngökö ñöte, ye käkwe niebare krörö tie: Ngöbö Üai rika timonkwäre angwane, raba mate nirebtä ma okwäbti, ni ye abko käkwe Ngöbö Üai Deme mikadi nüne nibtä, nieba kwe tie. **34** Ye erere tikwe Ngöbö Üai tuaba nüke btä, aisete niara abko Ngöbö Odei ara tita niere. Abko kore se, niebare Juankwe.

Jesukwe nitre ja töitikaka ben käräbare

35 Yebti jändrinane angwane, Juan nämane ni ngökö ñöte, ye känti namaninta angwane, nitre nänkä Juanbe namani nibu ben yete. **36** Ye btäräbe Jesu jatani tuen dikekä Juanye se kwrere angwane, Juankwe niebare:

¡Kordero Ngöbökwe kite tuen sere se! niebare kwe nitre nibu ye okwäbti.

37 Juankwe niebare kore, ye jarabare nitre nibu yeye angwane, nikani Jesu jiebti

---

[a] **1.27** *sandalia tikete.* Jesu näire ni klabore kökani ni mdakwe abko bäri ene. Niaratre aibe nämane sandalia ni mdakwe tikete, aisete Juan nämane ja bä mike bäri ene ni klabore ngwä.

[b] **1.29** *Kordero Ngöbökwe.* Jesu bä mikani kordero kwrere, ñobtä ñan angwane bäri käne, Ngöbökwe kordero kämikamna nitre israelitaye kukwadre Ngöböye ja ngite ütiäre Pascua näire. Jesu nükani ja biankäre müre ketadre ni ngite ütiäre. Erere arato, kordero abko kwekbe, rüre ñakare ja dokwäre, ye kwrere Jesu nämane arato. Kukwe nebtä ñäke Isaías 53.7; Jeremías 11.19.

mda. **38** Jesukwe mikaninta ñäräre ja jiebti, käkwe niebare ietre:

¿Mun ye tö nibi dreye? niebare kwe ietre.

Angwane nitre nibu ye käkwe niebare mda:

Dirikä, ¿mata nüne mdente? niebare kwetre ie.

39 Abtä Jesukwe niebare mda ietre:

Tita nüne mdente brän tuen, niebare kwe ietre.

Ye erere nikanintre angwane, Jesu nämane mdente ye abko tuani kwetre. Angwane ye näire ñänä okwä namanina kräbkä dere amne niaratre namani Jesu känti ye näire dere.

40 Ni nibu käkwe Juan kukwei nuani, nikani Jesu jiebti, ni ye abko iti kädian nämane Andrés. Andrés ye abko Simón Pedro etba. **41** Andrés nikaninta angwane, nikaninbe etba Simón känentari. Simón kwanintari ie angwane, niebare kwe ie:

Ni Dianinkä Ngöbökwe kädianta Kristo griegore, ye abko kwanba nunye, niebare Andrékwe Simónye.

42 Yebti nikani Simón ngwena nebe Jesu känti. Simón ye jatabare Jesuye angwane, Jesukwe niebare ie:

Ma abko Simón. Ma Jonás ngobo, akwa mtare mentokwäre ma kä rabadi Cefas arato. Abko kore se, niebare Jesukwe Simónye. (Cefas abko käta "jä" niere kukwe arameore abko Pedro nieta griegore.)

Jesukwe Felipe amne Natanael käräbare ja töitike jabe

43 Yebti jändrinane Jesu tö namani rikai kä Galileate, ye erere nikani mda. Namani yete angwane, namani ngätäi Felipebe angwane, niebare kwe ie:

Jakwe. Brän tibe, niebare kwe ie.

44 Felipe ye abko Betsaidabo. Andrés amne Pedro abko Betsaidabo arato. **45** Jesukwe Felipe ngwiani jabe, yebti Felipe nikani Natanael känene mda. Kwani ie angwane, niebare krörö kwe ie:

Ni Dianinkä Ngöbökwe, ye kwanba nunye. Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, yebtä Moisékwe tärä tikani niarabtä. Erere arato, nitre Ngöbö kukwei niekä mda mda käkwe tärä tikani niarabtä arato. Ni ye abko José Nazarebo ngobo. Niara abko kä Jesu, ye mden abko kwanba nunye, niebare kwe Natanaeliye.

46 Abtä Natanaelikwe niebare mda:

¡Jo! Juta Nazaret käme. ¿Yete abko jändrän kuin jatadre ya? niebare kwe Felipeye.

Angwane Felipekwe niebare mda ie:

Jakwe, brän. Makwe tua ja okwä jenbti, niebare kwe ie.

47 Erere Natanael jatani nüke ja ken se kwrere, ye jatabare Jesuye angwane, Jesukwe niebare ie:

Ni israelita töi era metre kite nüke nete. Niara ne abko ni ngökö ñakare, niebare Jesukwe ie.

48 Abtä Natanael käkwe niebare mda Jesuye:

¿Mdente ti nükani gare mae amarebti mata niere kore tie ye? niebare kwe ie.

Angwane Jesukwe niebare ie:

Felipe ngämi nüke ma kärere, ye känenkri tikwe ma turi täkänintbe higo krie täni sete, niebare Jesukwe mda ie.

49 Abtä Natanael käkwe niebare Jesuye:

¡Dirikä, era bkänä ma abko Ngöbö Odei amne ma Jrei nitre israelitakwe! niebare mda kwe ie.

50 Abtä Jesukwe niebare mda ie:

¿Higo krietäni tikwe ma turi täkänintbe, tikwe nini mae, ye aibebtä ti kukwei nibi era makrä ya? Makwe ti tuadi jändrän bäri krikri nuene mda abko tita niere mae, niebare Jesukwe ie.

51 Yebti Jesukwe niebareta mda:

Ti bike kukwe era erere niere krörö munye: Kä käinbti se munkwe tuadi tikani amne angele rabadi kite timonkwäre amne rabadi nikenta kukwäne abko rabadi nüke ti Ngöbö Odeibtä, Ngöböta tibe mikakäre gare abko Ngöbökwe bä mikadi tuare munye. Abko kore se, niebare kwe ietre.

Jesukwe ñö kwitani uba döire

2 **1** Yebti mukirare angwane, ni iti käkwe ja mikani gure juta Canáte kä Galileate. Ye känti Jesu meye nämane arato amne, **2** Jesu käräbare arato nitre ja töitikaka benbe, ni iti nämane ja mike gure ye känti. **3** Jesu nämane yete angwane, uba döi krütani. Abtä Jesu meye käkwe nieba ie:

Uba döi küre jire jökrä, nieba kwe Jesuye.

4 Abtä Jesukwe nieba meyeye:

Mama tikwe, kä kitani ti käne abko ngämi nüke tie. ¿Ye ñobtä abko mata niere kore tie? nieba kwe ie.

5 Angwane nitre näma uba döi dräire, ye ie Jesu meye käkwe nieba:

Niarakwe dre nuemna munye, ye erere munkwe nuen jökrä, nieba kwe ietre.

6 Kä ye känti abko jä dätebare ñö ngwäre näma kwä ti. Ye abko te nitre israelita nämane ñö köbötikakrä ja mikakäre dbe Ngöbö ngwärekri üke. Jä dätebare ñö ngwäre ye kwatirekwatire te ñö nämane niken bäsi galon krä gre bti krä jätä jätä jire abko näma yete. **7** Angwane nitre sribikä yete, ie Jesukwe nieba:

Jä dätebare ñö ngwäre tä yete, ye te ñö keka munkwe, nieba Jesukwe.

Ye erere sribikä käkwe ñö kekaba jändrän ye iti iti jökrä. **8** Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Mtare ñö den ruäre, mun rika ngwena. Nita mikani ji dokwäte bietabtä, ye ie munkwe bian, nieba kwe ietre.

Ye erere sribikätre käkwe nuenbare jökrä. **9** Angwane ñö nikwitani uba döire Jesu diebti ye ni ji dokwäte bietabtä käkwe

Jä dätebare ñö ngwäre, te ni ne tä ñö keke (Juan 2.6-7)

bänän nuaba, akwa uba döi ye jatani mdenkri abko ñan rababa gare ie. Akwa nitre sribikä käkwe ñö diani ye aibe ie namani gare. Angwane ni ji dokwäte bietabtä, ye käkwe uba döi bänän nuaba, bti ni ja mikaka gure ye käräba kwe, **10** käkwe nieba ie:

Ni jökrä käta uba döi bäri kuinkuin keke käne ñadre, bti ni nübaibare bietabtä ye tärä uba döi ñaen kabre, ye ngwane uba döi ñakare kuin bianta mrä ñadre nie. Akwa ma abko käkwe uba döi bäri kuin abko ürü ñadre mrä. Ye abko bäri kuin, nieba kwe ni ja mikaka gure yeye.

11 Jesukwe ñö kwitani uba döire juta Canáte Galilea ye abko sribi kri ñan tuabare nuenba kena Jesukwe Ngöbö nämane ben mikakäre gare. Yebtä abko Jesu ütiäte kri bä mikaba tuadre angwane, nitre ja töitikaka ben käkwe tödekaba niarabti.
12 Yebti Jesu rikaba juta Capernaúmte mda angwane, niara meye rikaba siba ben. Erere arato, niara etbakantre amne nun ja töitikaka ben rikaba siba, akwa nünanteba bä jötrö kwe juta Capernaúmte.

Nitre jändrän rürümoinkä abko Jesukwe juanintari

(Mateo 21.12-13; Marcos 11.15-18; Lucas 19.45-46)

13 Abti bieta kädianta Pascua nitre israelitakwe abko jatabara nüke ja ken, aisete Jesu rikaba juta Jerusalénte mda. **14** Angwane Jesu rikaba ju blitakrä Ngöbö-be känti. Ju ye bäre temen nitre näma nbi, obeja amne ütü rürümoine kukwadre Ngöbö käikitakakäre. Erere arato, nitre ngwian kwitakakwitaka näma täkänintbe mesabtä kä ye känti arato, **15** btä Jesu okwä rababa. Angwane Jesukwe kö känänba ruäre, bti kö ye mäkäteba kwe, bti rikaba nitre ye juentari jökrä obeja amne nbi kwekwe ben gwaire ju blitakrä Ngöböbe ye bäre mento se kwrere. Amne nitre ngwian kwitakakwitaka abko kän ngwian kitakaba jökrä tementa kwe se kwrere. Erere arato, mesa bti ngwian näma mikani ye kwitakaba jökrä temen kwe kän. **16** Angwane nitre ütü rürümoinkä abko ie nieba krörö kwe:

Jändrän noko denkä jökrä mento nete. ¡Ju ti Rünkwe ye munkwe ñan mika jändrän rürümoinkrä jae! nieba kwe ietre.

17 Angwane nun ja töitikaka Jesube, ie kukwe nämane tikani krörö Jesubtä Ngöbö Kukweibtä abko rükabata töre: "Tita ju makwe tarere kri krübäte Ngöbö, aisete tita mokrere bti," abko rükabata töre nunye.

18 Nitre jändrän rürümoinkä juantariba jökrä kore Jesukwe angwane, nitre israelita ji dokwäte dokwäte näma yete, käkwe nieba ie:

Makwe jändrän nuni kore se abko nirekwe kä biani mae kukwe se nuenkrä, ye bä mike tuadre nunye nete, nieba kwetre Jesuye.

19 Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Ju blitakrä Ngöbökwe ne abko dikente jökrä munkwe, bti mukirare angwane, tikwe mikadita täte, nieba kwe ietre.

20 Abtä nitre israelita ye käkwe nieba mda Jesuye:

¡Joo! Kä gre ketebu bti kwä ti jire sribibare amne ju noko namani bare. ¿Se abko mukirare amne makwe mikareta jökrä täte mata niere ya? nieba kwetre Jesuye.

21 Akwa Jesu abko käkwe ñäkäba kore, ye abko ja ngrabare bä mikaba kore kwe ju blitakrä Ngöbökwebtä. **22** Akwa Jesu kämikaba bti rükabata nire angwane, niarakwe blitaba ye nitre ja töitikaka ben, ie niara kukwei rükabata töre angwane, Ngöbö Kukwei tikani ye rababa era kräke amne Jesu kukwei mikaba era kwetre arato.

23 Angwane Jesu näma Bieta Pascuabtä Jerusalén, ye ngwane sribi kri ñan tuabare Jesu rababa nuene kabre Ngöbö nämane ben mikakäre gare, aisete ni kwati käkwe niara kukwei mikaba era, käkwe tödekaba bti. **24** Akwa Jesu abko ie ni töi ño ño amne

nita ja töi kwite jötrö gare jökrä, aisete nitre näma yete, yebti Jesu näma tödeke ñakare. **25** Erere arato, ni moto ño ño gare jökrä Jesuye, aisete ni moto ño ño, ye ni ñakare jire iti kä rababa mike gare ie.

Jesukwe blitabare Nicodemobe

3 **1** Kä ye ngwane bati, ni bariseo ütiäte kri nämane iti abko kädian nämane Nicodemo. Niara näma sribire Sanedrinbe nitre israelitakrä. **2** Ni ye abko nikani deo Jesu känti mda, käkwe nieba ie:

Dirikä, mata sribi kri ñan tuabare nuene, yebtä abko Ngöbökwe ma juani dirire nunye abko nüke gare nunye, ñobtä ñan angwane ni btä Ngöbö di ñakare ñan raba sribi nuene jire chi ja di jenbti au, mata nuene ye kwrere, nieba kwe Jesuye.

3 Abtä Jesukwe nieba mda ie:

Ti bike kukwe era erere niere mae abko krörö: Ni brare ya, merire ya ñan däredreta bobukäre Ngöbö köböire angwane, Ngöbökwe ñan gobrandre bti, aisete ñan nünandi kärekäre kwe Ngöböbe, nieba kwe ie.

4 Angwane Nicodemokwe nieba mda Jesuye:

¿Ni tärä nebe unbre ti ne kwrere abko däredreta ño amarebti mata niere kore tie ye? ¡Ni unbre ti ne kwrere ñan rabadre nikenta bobuta meyebtä, bti därereta bobu kore!

5 Angwane Jesukwe nieba mda ie:

Ti bike kukwe era erere niere mae abko krörö: Ni brare ya, merire ya ñan däredreta bobukäre ñö köböire amne Ngöbö Üai köböire angwane, Ngöbökwe ñan gobrandre bti. **6** Nita därere ni rün, ni meye kä nebtäkwe, ye abko nita därere niaratre kwrere; akwa nita därere bobuta Ngöbö Üai köböire ye abko ni üai, ni töi amne ni moto tä neme btin. **7** Akwa ti bike kukwe niere mae abko krörö: Ni jökrä däredre bobuta Ngöbö köböire, tita niere, nebtä makwe ñan töbika kri dikaro. **8** Ne abko, Ngöbö Üai abko müreta mate ye kwrere, ñobtä ñan angwane müre töta neme matai mdente mdente, ye känti tä mate. Ye abko, müre ngö tä ruen nie, akwa müre tä kite mdenkri amne tä niken mdente, ye tä nüke gare ñakare nie. Ye kwrere arato, nita därere bobukäre Ngöbö köböire amne Ngöbö Üai tä sribire ño ño ni itire itire btä, ye tä nüke gare ñakare ni mda mdaye, akwa sribi kwe abko tuata btä, nieba kwe Nicodemoye.

9 Angwane Nicodemo käkwe nieba mda Jesuye:

¿Ño köböire kukwe ye rabadre bare amarebti mata niere ye? nieba kwe Jesuye.

10 Jesukwe nieba mda ie:

¿Ma dirikä kri nitre israelita ngätäite abko ie kukwe ne nüke gare ñakare ya? **11** Ti bike kukwe era erere niere mae: Kukwe gare kuin tie Ngöböbtä, yebtä tita blite amne tikwe kukwe tuani ja okwä jenbti, ye tita niere munye, akwa ti kukwei

mikata era ñakare munkwe.
12 Akwa kukwe kä nebtä btä tita
blite mabe, ye abko tare ñakare,
aisete rükadre gare mae, akwa ti
kukwei ñan tä nebe era makrä.
¿Ye abko, kukweta nakenkä kä
käinbti, yebtä tikwe blitadre
abko makwe mikadre era ño ye?
13 Ni ngämi niken jire iti neme
Ngöbö känti kä käinbti abko
raba blite kukwe yebtä, akwa ti
Ni Kä Nebtä Ngobo kä käinbti
jatani nüke kä nebtä, aisete ti
raba blite kukwe nebtä mabe.

14 Mdakäre abko, kira bronse
sribebare tbire[c] abko Moisékwe
kaninkä kribtä käin kä kaibete
nitre israelita bren bren käkwe
mikadre ñäräre angwane, Ngö-
bökwe diandretari angwane ñan
krütadre, ye kwrere ti Ni Kä
Nebtä Ngobo ne rabadi kaninkä
kribtä käin, **15** nire nire käkwe
tödekadre tibti abko Ngöbökwe
dianditari angwane, nünandi
kärekäre kwe Ngöböbe, abkokä-
re ti ne rabadi kaninkä kribtä
käin.

16 Ye kwrere ni Kä Nebtä
Ngobo rabadi kaninkä käin,
ñobtä ñan angwane Ngöbö ara
käkwe ni jökrä tarebare kri krü-
bäte, käkwe ja Odei itibe biani
müre ketadre kräke, ni jökrä
käkwe tödekadre Ngöbö Odei
yebti angwane, ñan rabadre
ganinte kärekäre Ngöbö okwä
bäre mento, akwa nünandre
kärekäre kwe Ngöböbe, abkokä-
re Ngöbökwe juani, **17** ñobtä
ñan angwane ñan Ngöbökwe ja
Odei juani ni kukwe kämekäme
nuenkä Ngöbö rüere mikakäre ja
tare nike, akwa niara köböire
rabadre dianintari, abkokäre jua-
ni kwe. **18** Nire nire käkwe töde-
kadre Ngöbö Odeibti, ye abko
ñan juandre kä ja tare nikakrä
känti Ngöbö okwä bäre mento,
akwa nire nire tä tödeke ñakare
Ngöbö Odei itibe yebti abko
Ngöbökwe kukwe ükaninante
kräke amne juandi kwe kä ja
tare nikakrä ye känti, ñobtä ñan
angwane ñan tä tödeke Ngöbö
Odeibti aisete.

19 Ngöbökwe kukwe ükanin-
te kore ni juankäre kä ja tare
nikakrä känti, ñobtä ñan
angwane Ngöbö Odei nükani
ñotra kwrere kä nebtä Ngöbö
mikakäre gare nie, akwa ni ruä-
re namani kä iko tarere, tö
namani nünai janknu kä ikote,
kukwe kämekäme nuenkäre
janknu Ngöbö rüere, aisete
ñotra ye ñan kani ngäbti kwe-
tre. **20** Ye abko, ni jökrä töi
kämekäme abko mätäta neme
ñotrabtä amne ñan töta neme
rikai ñotra träte. Kukwe käme-
käme nuenta kwetre Ngöbö rüe-
re ye ñan gadre ni mda mda-
kwe, abkokäre töta neme ja
rükainte kore kä ikote. **21** Akwa
nire nire tä Ngöbö Kukwei kuin
metre ye nuene era metre abko
tä niken jäme neme ñotra träte,
niarakwe sribi kuin nuenbare
Ngöbö köböire, ye ni jökrä

[c] **3.14** *bronse sribebare tbire.* Dre nakaninkä abko tä tikani Números 21.4-9 yebtä.

käkwe gadre nuäre, abkokäre tä niken jäme ñotra träte.

Juan Bautista käkwe blitabare Jesubtä

22 Abti Jesu näma Jerusalén, rikabata nun ja töitikaka benbe kä Judea käntita, känti rababa nünentbe bä jötrö nunbe angwane, nun näma ni mda mda ngökö ñöte ben. **23** Angwane Juan Bautista abko nämane ni ngökö ñöte arato kä Enónte känime kä Salim ken, ñobtä ñan angwane kä ye känti abko ñö okwä nämane kabre. Ye ngwane, ni nämane kite köbö kwatirekwatire amne Juan namani ngökö ñöte. **24** Ye ngwane abko, Juan kita ngämi ngite kä teri angwane, kukwe ye rakakaba kore. **25** Akwa ja bä mikadre ño dbe ñöbti Ngöbö ngwärekri diribare nitre israelitakwe, yebtä ni ruäre nänkä Juanbe abko käkwe ja kwetani nitre israelita ruäre ben. **26** Bti nikani, käkwe niebare Juanye:

Dirikä, ni näma iti mabe Ñö Jordánbtä sekri sete, btä makwe blitaba, ni ye abko tä ni mda mda ngökö ñöte arato amne ni jökrä nibi niken niara känti, niebare kwetre ie.

27 Abtä Juankwe niebare ietre:

Ngöbökwe ñan jändrän biandre angwane, ni ñan rabadre jändrän bkäne, **28** aisete munkwe ti kukwei nuaba, kukwe era erere tikwe nieba krörö: Ti abko ñakare Ni Dianinkä Ngöbökwe, akwa Ni Dianinkä Ngöbökwe ye rükadre abko känenkri ti juani kwe, tikwe nieba metre munye. **29** Yebtä ti bike kukwe bä mike jabtä amne Jesubtä munye abko krörö: Ni iti tä niken ja mike gure angwane, ni ja mikaka gure ye abko ni merire rabadre ben, ye abko kwe. Akwa ni ja mikaka gure ye kukwe muko tä känime käkwe ni ja mikaka gure ye kukwei nuadre blite angwane, kä rabadre nuäre kri krübäte btä. Ye kwrere kä nena nuäre kri tibtä mtare, ñobtä ñan angwane Jesu abko ni ja mikaka gure kwrere amne ti abko kukwe muko kwrere aisete. **30** Niara rika neme bäri ütiäte, ie Ngöbö tö amne ti abko jatadre nementa ütiäte ñakare, ie Ngöbö tö arato. Abko kore se, niebare Juankwe ietre.

31 Jesu kä käinbti jatani abko bäri ütiäte ni jökrä bti ta; akwa ni därebare kä temenbtä Juan Bautista kwrere, ye ie kukwe kä temenbtä aibe gare, aisete jändrän kä temenbtä aibebtä blitata kwe. Akwa ni kä käinbti jatani ye abko bäri ütiäte ni jökrä bti ta. **32** Ni kä käinbti jatani käkwe jändrän tuani amne kukwe nuani kwe kä käinbti, yebtä tä blite, akwa ni kwati ñan tä niara kukwei mike era. **33** Akwa nirekwe niara kukwei mikadre era angwane, Ngöbö abko tä kukwe era metre niere abko mikata gare ni mda mdaye, **34** ñobtä ñan angwane ni juani Ngöbökwe, ye abko tä Ngöbö kukwei era niere, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ja Üai mikani täte jökrä btä, aisete tä blite kore. **35** Ni juani Ngöbökwe abko Ngöbö Odei amne,

Ngöböta ja Odei tarere amne jändrän jökrä mikani gare kwe ie. **36** Ye aisete, nire nire käkwe tödekadre Ngöbö Odeibti ye käkwe nünandi kärekäre Ngöböbe, akwa nire nire käkwe trö kwitadre Ngöbö Odeiye ye abko käkwe ñan nünandre kärekäre Ngöböbe, akwa Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen tare krübäte kärekäre.

Jesukwe blitabare meri Samariabobe

4 **1** Yebti ni rababa niken bäri kwati mda Jesu jiebti amne Jesu rababa ni ngökö bäri kwati ñöte Juan Bautista ngwä abko gani nitre bariseokwe. **2** (Akwa Jesu ara jire abko näma ni ngökö ñakare ñöte, akwa nun ja töitikaka Jesube abko näma ni ngökö ñöte Jesu diäre.) **3** Nitre bariseo käkwe kukwe gani kore Jesubtä, ye gaba ni Dänkienkwe angwane, niara näma kä Judeate, känti kä mikakaba kwe, bti rikabata Galileate mda. **4** Akwa rikadre kä Samariate ta, **5** aisete juta kä Sicar kä Samariate, känti Jesu rikaba nebe. Kira abko Jacobokwe kä biani ngobo Joséye, ye abko näma känime juta Sicar ken **6** amne, ñö okwä Jacobokwe näma yete, ye känti Jesu rikaba. Akwa Jesu rababa dräre dikaka kisete, abtä rababa täkänintbe ñö okwä ye känti. Ñänä jataba nüke ruäre käin angwane, Jesu rababa täkänintbe yete. **7-8** Akwa nun ja töitikaka ben abko rikaba mrö kökö jae jutate, aisete Jesu näma kaibe yete. Ye btäräbe meri Samariabo jataba nüke iti ñö okwäte yete ñö den jae angwane, Jesukwe niebare ie:

Ñö ngwen chi tomnane tie, niebare kwe meri yeye.

9 Akwa ni israelita abko ja gete ñakare jire chi nitre Samariabobe, aisete meri ye namani töbike kri Jesu kukweibtä, käkwe niebare krörö mda ie:

Nitre israelita tä ja gete ñakare jire chi nun Samariabobe, ¿ye ñobtä abko ma israelita amarebti ti Samariabo abko ie ma kite ñö kärere ñadre jae ye? niebare kwe Jesuye.

10 Abtä Jesukwe niebare mda ie:

Jändrän kuin tä makrä Ngöbökwe amne nireta blite mabe, ye rabadre gare mae angwane, makwe ñö nire[d] kärekäre ye kärädre tie amne tikwe biandre mae, niebare Jesukwe ie.

11 Angwane meri ye käkwe niebare Jesuye:

Jändrän ñakare ñö diankakrä mae amne ñö okwä noko mente nguse, ¿se abko ñö nire kärekäre makwe diandre mdente tikrä se? **12** Mdakäre abko, nun mräkä kira Jacob käkwe ñö okwä noko mikaninte nunkrä amne niarakwe ñö noko ñani. Erere arato, niara ngäbriänkä amne jändrän kwekwe käkwe ñö noko arabe ñani. ¿Akwa mtare abko ja ruen bäri Jacobokrä mae ya? niebare kore kwe mda ie.

---

[d] **4.10** *Ñö nire* käta nüne kärekäre Ngöböbe bä mike.

13 Abtä Jesukwe niebare mda ie:

Ni jökrä käta ñö noko ñaen abko ie tomna tä nementa.
14 Akwa ñö bianta tikwe ye abko nire nire käkwe ñadre abko ie tomna ñan rabadreta jire mda, ñobtä ñan angwane tikwe ñö biandre abko ñadre kwe, ñö ye abko rabadi neen kärekäre btä, käkwe mikadi nüne kärekäre Ngöböbe, niebare kwe meri yeye.

15 Angwane meri ye käkwe niebare mda Jesuye:

Tomna ñan rabadreta mda tie amne ti ñan jatadreta ñö mda denta jire chi nete, abkokäre ñö nire kärekäre bianta makwe, mata niere, ye ari bien tie, niebare kwe ie.

16 Angwane Jesukwe niebare mda ie:

Nän ma kwäräi kärere, ben ma jatata nete, niebare kwe ie.

17 Abtä meri ye käkwe niebare mda ie:

Ti kaibe. Ti kwäräi ñakare, niebare kwe Jesuye.

Jesukwe niebare ie:

Ma kaibe, ma kwäräi ñakare makwe nini, ye abko kukwe era erere nini kuin makwe, **18** ñobtä ñan angwane makwe ja kwäräi mikanina nirike jire amne, mtare mata ni brare mdara jire ben, akwa munkwe ñan ja mikani gure metre, aisete ma gure ñakare, makwe nini metre kore, niebare kwe meriye.

19 Jesukwe ñäkäbare kore meri yeye angwane, meri ye käkwe niebare mda ie:

Ti Dänkien, ma abko ni Ngöbö kukwei niekä era metre nibi tuen tie. **20** Akwa nun mräkä Samariabo kirakira käkwe Ngöbö käikitaninkä ngitio nebti, akwa nun rikadre Ngöbö käikitekä juta Jerusalénte abko mun israelita tä niere, niebare kwe Jesuye.

21 Angwane Jesukwe niebare mda ie:

Meri, ti kukwe mike era makwe. Kä nükera angwane, munkwe ni Rün Ngöbö käikitadikä mdente erere rabadi dbe Ngöbökrä, aisete mun rikadre känime ngitio Gerizim nokobti ya o mun rikadre Jerusalén Ngöbö käikitakakäre, ye abko ñan rabadre ütiäte. **22** Mdakäre abko, Ngöbö gare ñakare metre mun Samariaboye, aisete munta nire käikitekä ye gare ñakare metre munye; akwa nun israelita abko käta nire käikitekä, ye gare metre nunye, ñobtä ñan angwane ni diantarikä abko jatadi nun israelitakri. **23** Akwa mtare kä jatadi amne kitera nüke angwane, nire nire tö Ngöbö käikitaikä ye abko käkwe nuendi era metre Ngöbö Kukweita dirire ye kwrere amne Ngöbö Üai köböire. Ni Ngöbö käikitakaka kore abko Ngöböta känene jakrä, **24** ñobtä ñan angwane Ngöbö abko üai, ye aisete nire nire tö Ngöbö käikitaikä abko käkwe nuen era metre Ngöbö Kukweita dirire ye kwrere amne Ngöbö Üai köböire. Abko kore se, niebare kwe meri yeye.

25 Abtä meri ye käkwe niebare mda Jesuye:

Ni Dianinkä Ngöbökwe (kädekata Kristo kukwe griegore) abko rükadre, ye garera tie amne, niara rükadre angwane, kukwe era erere niedi jökrä kwe nunye kukwe nebtä, niebare kwe ie.

26 Angwane Jesukwe niebare ie:

Ni btä mata blite ye abko ti ara. Ti ne mden käta blite mabe ye, niebare mda kwe ie.

27 Ye btäräbe nun ja töitikaka Jesube jataba nüketa angwane, Jesu nämane blite meribe, yebtä nun ñan töi rababa krütare. Akwa meri ye abko tö namani dreye amne Jesu nämane dre kädriere ben abko nin ja rükaba töre jire nunye ngwentari ie.

28 Akwa meri ye käkwe kantra mikateba, bti rikabata jutate, käkwe niebare nitre jutate yeye:

29 Tikwe kukwe nuenbare kaibe tiebe, ye abko ni iti käkwe nini jökrä tie, aisete ye abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ruen tie abko mun jakwe tuen, niebare kwe.

30 Abtä nitre nünanka juta yete jataba jökrä Jesu känti.

31 Akwa nitre jutate jataba, ye ngämi nüke Jesu känti, känenkri nun ja töitikaka Jesube rababa niere ie:

Dirikä, mrö kwete chi, nun näma niere ie.

32 Akwa Jesukwe nieba nunye:

Mrö tärä keteti kwetadre tie abko gare ñakare munye, nieba kwe nunye.

33 Angwane nun ja töitikaka ben rababa niere krörö jae kwärikwäri:

¿Ni mda nüra mrö ngwena kwetadre ie ya ño yere? nun rababa niere jae kwärikwäri.

34 Akwa Jesu abko käkwe niebata mda nunye:

Ngöbö ti juanka tö dreye tikrä amne sribi ye abko tikwe mikadre bare täte jökrä, ye abko mrö kwrere tikrä. **35** Mdakäre abko, mun abko tä niere: Kä tä sö kräbkä jire nura ngwä ötakrä, munta niere. Akwa ni jökrä kä nebtä abko tire Ngöbökwe amne nire nire tä juto biare tödeke tibti abko nura nena biare ötadre kwrere, aisete nura tirete ye nena biare ötadre, ye munkwe mika ñäräre abko tita niere munye. **36** Mtare, nire nire tä biare tödeke tibti, ye nitre nura ngwä ötaka tä ngwena tödekakäre tibti abko ie sribi ütiä bianta. Erere arato, nitre nura ngwä ötaka käta ni jökrä ngwena tie tödeke tibti, rabadre nüne kärekäre abkokäre. Yebtä abko ni nura nökaka käta Ngöbö Kukwei mike gare ni mda mdaye amne ni juto biare tödeke tibti, ye nitre nura ngwä ötaka käta ngwena tödeke tibti käkwe kä ngwiandre nuäre gwaire jabtä abkokäre. **37** Ye abko, kukwe nieta krörö: Ni iti käta nura nökö, akwa ni mda abko käta ngwä ötö, abko nieta metre kore. **38** Ye kwrere, munkwe nura nökani ñakare tare, akwa tikwe mun juanba nura ngwä ötö. Ni mda mda käkwe

sribibare kri sribi Ngöbökwebtä amne mun abko nikani jirekäbe sribi kwekwe ngwä ötö. Abko kore se, nieba Jesukwe nun ja töitikaka ben yeye.

39 Jesu nämane juta Sicar yete angwane, ni kwati Samariabo nünanka yete käkwe tödekani Jesubti, ñobtä ñan angwane meri ben Jesukwe blitabare ye abko namani niere: Ni menteni gare ñakare tie, akwa kukwe nuenbare kaibe tiebe tikwe abko nini metre jökrä kwe tie, niebare kwe. Yebtä ni kwati käkwe tödekaba Jesubti. **40** Yebti nitre Samariabo rükaba Jesu känti angwane, Jesu rababre basare ietre abko rababa ribere kisere ie, ye erere Jesu rababa köböbu juta Sicar yete. **41** Angwane ni kwati käkwe niara kukwei nuaba, abtä ni kwati käkwe tödekaba bti. **42** Angwane nieba krörö kwetre meri yeye:

Mtare ñan kukwe nieba makwe jabtä nunye aibe köböire niara mikata era nunkwe, akwa nun ara jire käkwe niara kukwei nuri blite, aisete niara abko ni jökrä töi kämekäme Ngöbö rüere Diantarikä abko nena gare era metre nunye, amne niarabti nunta tödeke, nieba kwetre meri yeye.

Sribikä jreikrä abko ngäbäkre kwe Jesukwe mikaninta kuinta

(Mateo 8.5-13; Lucas 7.1-10)

43 Yebti kä rikaba köböbu ta angwane Jesu nämа juta Sicar, rikabata kä Galileate mda. **44** (Akwa käre Jesu ara jire nämа niere krörö jabtä: Ni Ngöbö kukwei niekä abko mikata ütiäte ñakare ja käite, nämа niere.)

45 Akwa Jesu rababa kä Galileate angwane, nitre nünanka yete käkwe kaba ngäbti kuin, ñobtä ñan angwane niaratre jananbare arato Bieta Pascuabtä Jerusalén angwane, Jesukwe sribi kri ñan tuabare nuenbare ye abko tuani jökrä kwetre amne tö namani tuai mda, aisete kaba ngäbti kuin kwetre.

46 Jesu rikaba nebe juta Canáte kä Galilea yete. Juta Caná känti Jesukwe ñö kwitani uba döire, ye känti rababata. Angwane abko ni nämа iti sribikä ütiäte kri jreikrä abko kän ngäbäkre nämа bren dikaro juta Capernaúmte.

47 Angwane Jesu nämane kä Judeate abko nükaninta kä Galileate abko sribikä ütiäte jreikrä ye käkwe gani angwane rikaba ja tuakäre Jesube. Rükaba Jesu känti, ñobtä ñan angwane ngäbäkre kwe nämane bren jume dikaro amne jatanina krüte, aisete rababa Jesu ngwen kisere neme ja gwiriete ngäbäkre ye mikakäreta kuinta. **48** Abtä Jesukwe nieba ni jökrä nämа yete ie:

Sribi ñan tuabare nuenta tikwe, Ngöböta tibe bä mikakrä, ye ñan rabadre bare Ngöbö diebti tie angwane, mun nünanka nete ye käkwe ñan tödekadre jire chi tibti, nieba kwe ietre.

49 Akwa sribikä ütiäte jreikrä ye käkwe nieba mda Jesuye:

Nane ngäbäkre tikwe krüta tikän, ye känenkri brän jötrö ti känti, nieba kwe ie.

50 Angwane Jesukwe nieba mda ie:

Ma ngobo rabadita kuinta, aisete nänta ja gwiriete, nieba kwe ie.

Angwane ni ye käkwe Jesu kukwei mikaba era, aisete rikabata ja jiebti. **51** Nämane dikekä ji ngrabare ja jue kukwäre angwane, nitre sribikä kwe jatani, nükani ngätäi ben, käkwe niebare ie:

¡Ngäbäkre makwe nibirate kuinta! niebare kwetre ie.

52 Abtä niarakwe niebare mda:

Kä nuäi angwane ja ki ruenta mobe ie, niebare kwe.

Jändrin, ñänä okwä krati dere angwane, drangwan rikaba btä, niebare kwetre ie.

53 Angwane ñänä okwä ye näre dere Jesukwe niebare krörö ngäbäkre rün yeye: Ma ngobo rabadita kuinta, niebare kwe ie, ye abko nükaninta töre ie amne niara btä mräkä kwekwe erere käkwe tödekani jökrä Jesubti.

54 Ne abko Jesu näma kä Judeate, rükabata Galileate angwane, sribi kri ñan tuabare nuenba bobukäre kwe Ngöbö nämane ben bä mikakäre.

Jesukwe ni bren mikaninta kuinta ñö okwä Betesda känti

5 **1** Yebti köbö mdara jire te, nitre israelita jataba bieta mda nuene Ngöbö käikitakakrä angwane, Jesu rikabata Jerusalén mda. **2** Angwane Jerusalén yete abko jukweta kwati abko kädianta Jukwe Obejakwe. Känime jukwe ye ken ñö okwäta kwati abko kädianta Betesda hebreore amne jukäta kwärike ñö okwä ye bäre temen. **3** Jukä ye täni ni bren bren näma kwati abko krörö: Ni okwä kä drünente, ni nakwente amne ni ruen ñakare ngrabare aisete dikekä ñakare abko näma kitanintbe tementa yete. [Ñö ye abko nämane ngibiare kisere, **4** ñobtä ñan angwane nane nane angele nämane kite timonkwäre, kä nämane ñö mike ngrenkä angwane, ni bren rikadre käne ñöte abko rabadreta kuinta, aisete nämane ñö ngibiare kisere.][e] **5** Ni bren bren ye ngätäite abko ni näma iti abko nikani bren kä kwä gre bti kwä jätäbti kwä kwära abko näma siba. **6** Ni ye näma kitanintbe temen yete, btä Jesu okwä rababa angwane, kä raire niara nikani bren nike abko ben nämane nüke yete abko Jesukwe gaba btä angwane, nieba kwe ie:

¿Ma tö rabaita kuinta ya? nieba Jesukwe ie.

7 Angwane ni bren ye käkwe nieba mda Jesuye:

---

[e] **5.4** Kukweta tikani corcheta ngätäite abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuin btä.

Ti Dänkien, ñö okwä se tä kite ngrenkä batire batire kukwäne angwane, ni mda ñakare ti mikaka te, aisete käre ti töta neme rikai ñö okwä nokote angwane, ni mda tärä niken käne te, aisete käre tita nemente ye, nieba kwe ie.

8 Angwane Jesukwe nieba mda ie:

Näin krö, jänkwata makwe ye den kisete, ben ma rika dikekä, nieba Jesukwe ie.

9 Ye btäräbe ni ye rababata kuinta batibe, käkwe jänkwata jakwe dianba kisete, bti rikaba dikekä kwäräkwärä se kwrere. Akwa ye näire abko köbö jadükakrä te ni ye rababata kuinta. **10** Ye aisete ni bren rababata kuinta, ye ie nitre israelita ji dokwäte käkwe nieba:

Köbö jadükakrä mtare, ye te makwe jänkwata makwe ye ngwiandre ñakare jire, ¿ye ñobtä mata ngwena ye? nieba kwetre ie.

11 Abtä ni ye käkwe nieba nitre israelitaye:

Ni ti mikakata kuinta käkwe nini krörö tie: Jänkwata makwe ye den kisete, ben nän dikekä, nini kwe tie, erere tita nuene, nieba kwe ietre.

12 Angwane nitre israelita ji dokwäte ye käkwe nieba mda ni yeye:

¿Jänkwata makwe ye den kisete, bti nän dikekä, ye nirekwe nini mae? nieba kwetre ie.

13 Akwa nirekwe mikabata kuinta abko ñan rababa gare ie, ñobtä ñan angwane Jesukwe niara mikaninta kuinta angwane, ni näma kwati, ye känti Jesukwe kä mikakaba kä bube ngware. **14** Yebti ni bren mikabata kuinta Jesukwe ye näma ju blitakrä Ngöböbe känti abko kwanba Jesuye angwane, Jesukwe mäträba btä, käkwe nieba ie:

Tuen, mtare ma nenante kuinta Ngöbö diebti, akwa nane kukwe mda rakaka bäri tare mabtä, ye ngäniene makwe ñan ja mika ngite Ngöbö rüere mda, nieba kwe ie.

15 Angwane batibe Jesukwe niara mikaninta kuinta, ye abko rikaba, käkwe niebare nitre israelita ji dokwäte yeye.

Ngöbö Odei köböire ni raba nüne kärekäre Ngöböbe

16 Ye kwrere Jesu näma sribi nuene köbö jadükakrä näire, abtä nitre israelita ji dokwäte rababa näin kisere Jesu rüere. **17** Akwa blitaba kwetre Jesube angwane, Jesu abko käkwe nieba krörö ietre:

Ti Rün tikwe tä sribire käre abti kä nüke mtare abko erere tita sribire arato, nieba kwe ietre.

18 Nebtä abko bäri nitre israelita ji dokwäte tö rababa Jesu müre ketai mda, ñobtä ñan angwane köbö jadükakrä ye abko Jesu ñan namani mike ütiäte jae, namanintre nütüre. Bärire mda abko, Ngöbö abko ja Rün jakwe Jesu rababa niere, yebtä abko Jesu näma ja mike Ngöböre abko dokwäre tö rababa Jesu müre ketai.

19 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Kukwe era erere ti bike niere munye: Ti, Ngöbö Odei ne ñan raba jändrän nuene jire chi ja töi jenbti, akwa ti Rünta dre dre nuene, ye erere ti Ngöbö Odei tä nuene, ñobtä ñan angwane jändrän jökrä nuenta ti Rünkwe ye erere tita nuene. **20** Ye ñobtä ñan angwane ti Rün käta ti niara Odei tarere amne ti Rün käta dre dre nuene, ye erere tä mike gare jökrä tie. Ye abko, ni bren mikaninta kuinta tikwe, yebti ta sribi bäri krikri ñan tuabare munkwe abko ti Rünkwe mikadi tuadre munye ti köböire, abtä mun ñan töi rabai krütare. **21** Ti Rün käta ni krütani miketa nire amne tä nebe nünenta, ye kwrere arato ti, Ngöbö Odei ne tö rabadre nire nire mikaita nire, ye erere tikwe mikadita nire. **22** Ti Rün käta kukwe ükete ñakare ni kä nebtä kräke, akwa ti Ngöbö Odei ne kisete sribi mikani kwe, kukwe ükatekäre kä mrä angwane ni kä nebtä kräke, **23** ni jökrä käta ti Rün mike ütiäte kri, ye kwrere ti, Ngöbö Odei ne mikadre ütiäte kri kwetre amne käikitadrekä kri kwetre arato, abkokäre kä biani kwe tie kukwe ükatekäre. Ye abko, nire nire käkwe ñan ti Ngöbö Odei ne mikadre ütiäte jae, ye ngwane ti Rün käkwe ti juani ye mikata ütiäte ñakare kwetre arato.

24 Kukwe era erere ti bike niere mda munye abko krörö: Tita blite ye nire nire tä kukwe nuen amne tä ketete ja olote amne ni ti juanka, yebti tä tödeke, ni ye abko tä neme nünenta kärekäre Ngöböbe amne Ngöbökwe ñan juandi kä ja tare nikakrä känti, ñobtä ñan angwane niara ngämi tödeke tibti, känenkri nämane ni ngwäkäre kwrere, akwa tödekabtä tibti nükani nire kena. **25** Akwa kukwe mdara jire era erere ti bike niere munye abko kä kitera nüke mtare angwane, ni ngwäkäre ie ti Ngöbö Odei kukwei jaradi angwane, nire nire käkwe ti Ngöbö Odei kukwei nuadre, bti tödekadre kwe tibti, ye abko rabadi nüne kärekäre Ngöböbe, **26** ñobtä ñan angwane Ngöbö di tärä ni mikakrä nire, ye kwrere arato kä biani kwe tie ni mikakäreta nire. **27** Erere arato, kä biani täte jökrä kwe tie kukwe ükatekäre ni mda mda kräke, ñobtä ñan angwane ti abko Ni Kä Nebtä Ngobo, aisete kä biani kwe tie sribi ne nuenkäre.

28 Tita kukwe niere, yebtä munkwe ñan töbika krübäte dikaro, ñobtä ñan angwane kä jatadi köböitira jire abko te ni krütani doboi mikani, ie ti Ngöbö Odei ne kukwei jaradi dobobti angwane, **29** rükadita nire jökrä. Akwa nire nire käkwe sribi nuenbare kuin Ngöbökrä abko rükadita nire nünakäre kärekäre Ngöböbe amne, nire nire käkwe kukwe nuenbare käme Ngöbö rüere abko rükadita nire ja tare nikakäre kärekäre Ngöbö okwä bäre mento. **30** Mdakäre abko, ti ñan raba kukwe nuene jire chi ja töi jenbti, aisete ti Rünta kukwe

ükatemna ño tie ni mda mda kräke, ye erere tita ükete. Amne tita kukwe ükete kuin metre, ñobtä ñan angwane ti ñan tö kukwe nuein jire chi ja töi jenbti kä ngwiankrä nuäre jabtä, akwa ti tö ti Rün ti juanka moto mikai nuäre, aisete niara töta neme dreye, ye erere tita nuene.

Kukwe niebare Jesu kräke

31 Mdakäre abko, ti aibe käkwe blitadre jakrä au, ye ngwane ti kukwei ñan rabadre tuen metre munye, **32** akwa ti Rün arato tä kukwe era erere niere tikrä arato. Niara abra tä kukwe niere metre tibtä abko gare kuin tie.

33 Ye abko, bati munkwe ni juani kukwe ngwentari Juan Bautistaye angwane, Juankwe blitabare kuin era metre kukwe erabtä tikrä. **34** Ye abko, ñan ni mda mda käkwe blitadre tikrä abko ütiäte tikrä, aisete Juankwe blitabare abko tita niereta. Akwa Juankwe kukwe niebare tibtä, ye munkwe mikadre era, köböire mun rabadre dianintari, abkokäre tita Juan kukwei niereta munye. **35** Juan abko nükani ñotra kwrere abko trä namani ngitiekä mun ngätäite, kä namani kukwe era erere niere tibtä angwane, bä jötrö mun tö namani käi ngwen nuäre jökrä jabtä Juan kukwei nuare abti mun ñan tö namani kukwei nuai mda.

36 Akwa ni mda mda blitaka bäri kuin tikrä Juan ngwä abko nere: Ti Rünkwe sribi nuemna bätäkä ngwarbe tie, ye erere tita nuene. Ye abko, ti Rünkwe ti juani era metre abko sribi ye käta bä mike tibtä. **37** Erere arato, ti Rün ti juanka ye abko tä blite metre tikrä. Akwa mun abko käkwe ñan ti Rün kukwei nuabare jire chi amne niara bä ño abko mun tuen ñakare amne **38** ti Rün kukwei neketete ñakare munbtä, ñobtä ñan angwane ti juani ti Rünkwe abkobti mun ñan tä tödeke, aisete ti Rün kukwei ñan tä neme munbtä. **39** Ye abko, munta ja töitike krübäte Ngöbö Kukweibtä, ñobtä ñan angwane ye köböire mun rabadre nüne kärekäre abko munta nütüre, akwa Ngöbö Kukwei ara käta blite tibtä, **40** akwa ti nebti mun ñan tö tödekai nünakäre kärekäre Ngöböbe.

41 Mdakäre abko, ni mda mda käkwe ti mikadre ütiäte, käkwe ti käikitadrekä, ye abko ñakare ütiäte tikrä, **42** akwa mun abko gare kuin jökrä tie abko krörö: Munta Ngöbö tarere ñakare, ye gare kuin tie munbtä, **43-44** ñobtä ñan angwane mun abko tä ja käikitekä kwärikwäri amne Ngöbö itibe käkwe mun käikitadrekä, yebtä munta töbike ñakare, aisete ¿mun rabadre tödeke ño tibti? Ni mda mda jatadre kukwe ükaninte au niere mun moto mikakäre nuäre, ye abko munkwe kadre ngäbti jäme jötrö, akwa ti abko jatani ti Rün käbti, niara kukwei niere metre munye angwane, mun ñan tö ti kain ngäbti.

45 Akwa kä mrä angwane, ti näin mun kite ngite ti Rün ngwärekri munkwe ñan nütü tibtä, ñobtä ñan angwane Moisés, btä munta ja töi mike, Moisés ye ara käkwe mun kitadi ngite ti Rün ngwärekri, **46-47** ñobtä ñan angwane mun ñan tö tödekai tibti. Akwa Moisés käkwe tärä tikani tibtä abko munta mike ñakare era jae. Ye ti abko kukwei mikadre era ño jae munkwe amarebti Moisékwe tärä tikani tibtä ye mikadre era munkwe, ye ngwane munkwe ti kukwei mikadre era jae arato amne munkwe tödekadre tibti, ñobtä ñan angwane Moisékwe tärä tikani tibtä. Abko kore se, nieba Jesukwe nitre israelita ji dokwäteye.

Jesukwe ni mili krärike bukani

(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17)

6 **1** Abti bati Jesu rikabata Galilea mda. Abti Jesu rikabata Ñö Okwä Kri Galilea kwäräkri. (Ñö okwä ye arabe kädianta Tiberias arato). **2** Angwane ni rikaba kwati Jesu jiebti, ñobtä ñan angwane Jesu rababa sribi kri ñan tuabare nuene Ngöbö nämane ben bä mikakäre, kä rababa ni bren bren miketa kuinta nitre ye okwäbti, yetari rikaba Jesu jiebti. **3** Angwane Jesu rikaba ngitiobtä mintokwäre, känti rababa täkänintbe temen nun ja töitikaka benbe. **4** Kä ye ngwane abko bieta nitre israelitakwe kädianta Pascua, ye köböi jatabara nüke ja ken.

5 Akwa Jesu rababa täkänintbe dirire ietre. Yebti niara käkwe nikraba angwane, ni näma näin kwati jiebti, yebtä okwä rababa angwane, nieba kwe Felipeye:

¿Ni kwati se kräke nikwe ban kökadre mdente, mata nütüre? nieba kwe ie.

6 Jesu abko käkwe dre nuendi abko rababara gare kuin ie, akwa Felipekwe dre niedre abko Jesu tö rababa gai, käkwe nieba kore ie. **7** Angwane Felipekwe nieba Jesuye:

Ngwian ganaindre sö krä kwä jire rabadre nikwe akwa, ngwian ye näre ñan rabadre täte jire chi mrö kökakrä biandre kiakia nitre kwati seye, nieba kwe ie.

8 Ye btäräbe Simón Pedro etba Andrés ja töitikaka Jesube arato käkwe nieba Jesuye:

9 Ngäbäkreta iti nete abko kwe sebada bainta kunrike amne gwa nötare tä krobu kwe, akwa ¿se abko rabadre täte ño nitre kwati bti se? nieba kwe ie.

10 Abtä Jesukwe nieba mda:

Nitre ye rabadre täkänintbe jökrä temen niere ietre munkwe, nieba kwe.

Angwane kä ye känti abko kä mikäre temen, känti nitre ye rababa täkänintbe jökrä. Nitre brare brare aibe näma mili krärike jire yete. **11** Angwane ban näma kunrike ngäbäkrekwe, ye Jesukwe dianba kisete, kuin nieba btä kwe Ngöböye, bti nitre näma täkänintbe temen, yebti dräiba kwe. Erere arato, gwa dräiba kwe amne ni itire

itire tö rababa mröi nuäi nuäi, ye erere bianba kwe ietre.
12 Yebti nitre ye rababa trine trine jökrä angwane, Jesukwe nieba nun ja töitikaka benye:

Ban oto nebete se ñan rikadre ngwarbe jire chi, abkokäre ükekrö jökrä munkwe, nieba kwe.

13 Ye erere bkänä, sebada bain oto rabateba, ye nunkwe ükakröba kutia krikri kwä jätäbti kubu jire.

14 Sribi kri ñan tuabare nuenba Jesukwe Ngöbö nämane ben mikakäre gare, ye abko nuenbare kwe nitre kwati ye okwäbti angwane, niaratre rababa niere jae kwärikwäri:

Ni Ngöbö kukwei niekä rükadre kä nebtä niebare Moisékwe abko ara tä nete ñan ñan, rababa niere jae kwärikwäri.

15 Akwa niaratre tö namani Jesu ngwiain kisere mikakäre jreire, ye gaba btätre Jesukwe. Abtä Jesu rikabata jirekäbe nementa ngitiobti minti rabakäre kaibe yete.

Jesukwe dikakabare ñöbti

(Mateo 14.22-27; Marcos 6.45-52)

16 Yebti kä jataba iko angwane, nun ja töitikaka Jesube abko jatabata motokwäre nüketa ñö okwä känti. **17** Ye känti ru näma krati, te nun rükaba. Jesukwe nun juanba juta Capernaúmte abko erere ru yete nun rankwaba, bti nun rikaba ñö okwäbti. Nun rikaba angwane, kä rababara iko, akwa Jesu ngämi nüketa rute. **18** Nun rikaba, ye btäräbe müre jataba mate ribi ja dibti, kä rikaba ñö kitekä nekwäre sekwäre angwane, **19** nun abko rikabara mobe ñöbti, bäsi kilometro krärike, krä ti näre angwane, Jesu näma dikekä ñöbti. Jesu näma dikekä ñöbti, ye jataba nüke ru ken nun känti, btä nun okwä rababa. Abtä kä jürä rababa kri nunbtä. **20** Angwane Jesukwe nieba mda nunye:

Tita näin, aisete mun ñan rekwetaka tibtä, nieba kwe.

21 Angwane kä rababa nuäre nunbtä Jesu kare ngäbti rute. Ye btäräbe nun rababa ñö köräbti juta Capernaúmte.

22 Yebti jändrinane angwane, ru näma kratibe abko te nun ja töitikaka Jesube rikaba, akwa Jesu abko rikaba ñakare rute nunbe, ye abko nitre kwati rababa ñö okwä kwäräkri ye käkwe gaba. **23** Ye btäräbe ru mda mda nämane juta Tiberiate abko nükani neme känime, Jesukwe kuin nieba banbtä, bti dräiba kwe, ye ken ru namani.
24 Angwane Jesu näma ñakare yete amne nun ja töitikaka ben näma ñakare yete, ye nitre kwati käkwe gaba angwane, rankwaba arato rute, rikaba arato juta Capernaúm kukwäre Jesu känentari.

Jesu abko ban ni mikakäre nüne kärekäre

25 Ye erere bkänä, rikaba nebe ñö okwä kwäräkri, känti Jesu kwanba ietre angwane, nieba kwetre ie:

¿Dirikä, ma nükani ñongwane nete? nieba kwetre ie.

26 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Ti bike kukwe era erere niere munye. Sribi kri ñan tuabare tikwe nuenba mun okwäbti Ngöböta tibe bä mikakäre, abkotari munta ti känentari ñakare. Akwa tikwe mun bukaba trine trine bante, aibetari munta näin ti jiebti abko ti tö nibi niei munye. **27** Akwa mrö tä niken ngwarbe jötrö te tikwe mun bukaba, ye kräke munkwe ñan sribi, akwa mrö käkwe ni mikadre nüne kärekäre Ngöböbe, ye kräke munkwe sribi. Mrö ni mikakrä nüne kärekäre, ye abko ti Ni Kä Nebtä Ngobo aibe käkwe biandre munye, ñobtä ñan angwane ti abko dbe Ngöbö ti Rün ngwärekri abko Ngöbö ti Rün käkwe bä mikanina tibtä, nieba Jesukwe ietre.

28 Abtä nitre ye käkwe nieba mda Jesuye:

¿Nunkwe sribi mden nuendre, ie Ngöbö tö abko nun tö gai? nieba kwetre ie.

29 Angwane Jesukwe nieba ietre:

Ti abko juani Ngöbökwe. Tibti munkwe tödekadre, ie Ngöbö tö, aisete ye aibe nuendre munkwe, nieba kwe ietre.

30 Abtä nieba mda kwetre Jesuye:

¿Sribi mden mden ñan tuabare makwe bä mikadre tuare nunye, Ngöböta mabe mikakäre gare nunye, abtä nunkwe tödekadre mabti? ¿Amne sribi mden nuenta makwe abtä nun rabadre tödeke mabti? ye niere nunye.

31 Makwe nuendre krörö ruen nunye: Nun mräkä kirakira nämane dikekä kä kaibete angwane, mrö kä mana kwetani kwetre abko sribi kri ñan tuabare Moisékwe nuenbare. Kukwe yebtä abko nieta krörö Ngöbö Kukweibtä:

> Ban kä käinbti kä mana
> bini kwetadre nie,
> *Exodo 6.14*

abko Ngöbö Kukwei käta niere. ¿Ye kwrere makwe nuendre arato ya? nieba kwetre Jesuye.

32 Angwane Jesukwe nieba ietre:

Ti bike kukwe era erere niere munye. Moisékwe ban kä käinbti biani ñakare kwetadre munye, akwa Ngöbö ara käkwe biani Moisés köböire. Akwa mtare ti Rün käta ban era metre kä käinbti bien mun kräke, **33** ñobtä ñan angwane ban era metre bianta Ngöbökwe ni jökrä kräke, ye abko ni kä käinbti jatani kä nebtä abko tä mun mike nüne kärekäre, ye abra ban era metre, nieba kwe mda ietre.

34 Abtä nieba kwetre mda Jesuye:

Dänkien, makwe ban ye bian käre köbö kwatirekwatire nunye, nieba kwetre ie.

35 Angwane Jesukwe nieba ietre:

Ti abko ban käta ni mike nüne kärekäre Ngöböbe. Nire nire tä kite tie amne tä tödeke tibti, ni ye ñan rabadreta mröi jire chi

mda. Erere arato, nire nire käta tödeka tibti abko ie tomna ñan rabadre jire chi mda. **36** Akwa ye abko tikwe kukwe niebarera munye, erere ti bike niereta munye abko krörö: ti tuata munkwe, akwa mun ñan tö tödekai tibti. **37** Akwa nire nire bianta tie ti Rünkwe, ye abko tä kite tie tödekakäre tibti amne, nire nire tä kite tie, ye abko tita ngibiare kuin jakrä amne tita juentarita ñakare jire chi mento. **38** Ye abko ñan ti kä käinbti jatani kä nebtä kukwe nuenkäre ja töi jakwebti, akwa ti Rün käkwe ti juani, ye abko tö dreye abko erere ti jatani mike täte. **39** Amne ti Rün käkwe ti juani abko käkwe nire nire biandre tie, ye abko ñan riadrete jire iti tikän amne kä mrä angwane tikwe mikadreta nire nünakäre kärekäre Ngöböbe abko ie ti Rün tö, **40** ñobtä ñan angwane nire nire käkwe ti Ngöbö Odei mikadre ñäräre kuin amne tödekadre tibti kwe abko käkwe nünandi kärekäre amne, köbö mrä angwane tikwe mikadita nire abko ie ti Rün tö abko erere tita nuene, nieba Jesukwe.

41 Ti abko ban kä käinbti jatani kä nebtä, nieba Jesukwe, yebtä abko nitre israelita ji dokwäte rikaba ñäke jökrä Jesu rüere mda, **42** käkwe nieba krörö:

¿Jesu noko abko ñan José ngobo ya? Niara rün amne meye gare kuin nie. ¡Se ñobtä nämane kä käinbti abko jatani kä nebtä nibi niere mtare se! rababa niere Jesu rüere.

43 Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Kwekbe munkwe. Munkwe ñan ñäkä kore ti rüere. **44** Ti Rün käkwe ti juani, ye ñan jatadre ni ngwena tie angwane, ni ñan jatadre jire iti ja töi jenbti tie, akwa ni ye tä kite tie abko tikwe mikadita nire nünakäre kärekäre Ngöböbe köbö mrä angwane. **45** Ye mden kisete, nitre Ngöbö kukwei niekä kira käkwe tärä tikani btä nieta krörö:

Ngöbökwe ni jökrä töi tikadi, *Isaías 54.13*

nieta Ngöbö Kukweibtä. Ne aisete nire nire tä ti Rün kukwei nuen amne ti Rün käkwe töi tikadre, ye abko tä kite tie. **46** Ye abko, ni ñakare jire iti kä nebtä käkwe ti Rün tuani, akwa ti jatani Ngöbökri ne aibe käkwe ti Rün tuani. **47** Ne aisete, ti bike kukwe era erere niere munye: Nire nire käkwe tödekadre tibti ye abko käkwe nünandi kärekäre Ngöböbe. **48** Ti abko ban käta ni mike nüne kärekäre. **49** Mun mräkä kirakira käkwe mana kwetani kä kaibete, akwa ye nämane ni mike nüne ñakare kärekäre, aisete niaratre krütani jökrä. **50-51** Akwa ti abko ban kä käinbti jatani kä nebtä ara tä nete amne nire nire käkwe ban ne kwetadre abko ñan krütadre kärekäre, akwa nünandi kärekäre kwe. Akwa ban biandi tikwe kwetadre, ye abko ti ngätä tikwe ne biandi tikwe. Angwane ni jökrä rabadre nünenta kärekäre, abkokäre tikwe ja ngätä ne ara jire biandi müre ketadre.

52 Yebtä abko, nitre israelita ji dokwäte rikaba ñäke jae kwärikwäri Jesu rüere, käkwe nieba:

¿Ni se käkwe ja ngätä biandre kwetadre ño nie amarebti nibi ñäke kore se? rababa niere.

53 Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Ti bike kukwe era erere niere munye, btä ti bike kukwe bä mike krörö munye: Nire nire tä kite tie, ye abko tä ti ngätä kwete kwrere amne nire nire tä tödeke tibti, ye abko tä ti därie ñaen kwrere. Angwane ti Ni Kä Nebtä Ngobo ye munkwe ñan ngätä kwetadre amne munkwe ñan därie ñadre angwane, munkwe ñan nünandre kärekäre Ngöböbe. **54** Ne aisete, nire nire käkwe ti ngätä kwetadre amne ti därie ñadre kwe kore, ye abko käkwe nünandi kärekäre Ngöböbe angwane, tikwe mikadita nire köbö mrä näire, **55** ñobtä ñan angwane ti ngätä abko mrö era metre amne ti därie abko tomna era metre. **56** Ne aisete, nire nire jatadre tie, käkwe ti ngätä kwetadre amne nire nire käkwe tödekadre tibti, käkwe ti därie ñadre, ni ye abko käkwe nünandi ketetibe tibe amne tikwe nünandi ketetibe ben arato. **57** Ti Rün käkwe ti juani, ye tä nüne amne niara köböire tita nüne, ye kwrere arato nire nire käkwe ti ngätä kwetadre mrö kwrere, ni ye abko käkwe nünandi kärekäre ti köböire. **58** Ti ngätä ne abko ban kä käinbti jatani kä nebtä. Yebtä tita blite amne kukwe bä mike. Ban ne abko ñakare mana kwetani mun mräkä kirakirakwe ye kwrere, ñobtä ñan angwane niaratre käkwe mana kwetani, akwa krütani jökrä. Akwa ban btä tita blite, ye abko nire nire käkwe kwetadre ye abko tödeke tibti abko tita niere angwane, nünandi kärekäre kwe Ngöböbe. Abko kore se, nieba Jesukwe.

59 Kukwe ye abko Jesukwe diriba jökrä sinagogate juta Capernaúmte.

Ni kwati nänkä Jesube rikaba Jesubtä mento

60 Jesukwe diriba kore, ye ni kwati nänkä ben käkwe kukwe nuaba angwane, nieba kwetre:

¿Ni se käkwe blitaniri se abko tare krübäte ni kräke, se nirekwe niara kukwei mikadre täte se? rikaba niere jae kwärikwäri.

61 Niaratre rababa blite kore Jesu rüere, ye gaba Jesukwe angwane, nieba mda kwe ietre:

¿Tikwe blitaniri ye nibi mate tare munbtä ya? **62** ¿Ti Ni Kä Nebtä Ngobo nämane nüne käne, känti rikadreta kä käinbti mun okwäbti, ye ngwane munkwe töbikadre ño btä? **63** Ngöbö Üai käta ni mike nüne kärekäre Ngöböbe amne, jändrän jökrä kä nebtä ni ngätä kwrere, ye abko ütiäte ñakare, ñobtä ñan angwane ñan raba ni mike nüne kärekäre Ngöböbe. Ye abko, kukwe btä tita blite Ngöbö Üai köböire amne kukwe nini tikwe, ye munkwe mikadre era jae, käkwe tödekadre tibti angwane, munkwe nünandi kärekäre Ngöböbe. **64** Akwa mun ruäre tä nete abko

ñan tö tödekai tibti, aisete mun ñan tö ti kukwei mikai era. Abko kore se, nieba Jesukwe ietre.

Jesu abko käkwe ñäkäba kore, ñobtä ñan angwane nire nire käkwe ñan tödekadre bti, ye nämanena gare käne ie. Erere arato, ni iti käkwe niara kitadi ngise rüeye, ye nämanena gare käne ie, aisete ñäkäba kore kwe. **65** Yebti Jesukwe nieba mda ietre:

Mun töi kore, ye mden kisete tikwe nini krörö: Ti Rün käkwe ñan ni biandre tie, ye ngwane ni ñan jatadre jire iti tie ja töi jakwebti, tikwe nini munye, nieba Jesukwe.

66 Ye ngwane mentokwäre ni kwati näma näin Jesu jiebti käkwe kä mikakaba btä amne ñan rababa dikekä mda ben. **67** Angwane nun ja töitikaka ni jätäbti nibu, ie Jesukwe nieba:

¿Mun tö nibi näinta mento tibtä arato ya? nieba kwe nunye.

68-69 Angwane Simón Pedro käkwe nieba:

Ti Dänkien, ma kukwei abko kukwe ni mikakrä nire kärekäre amne, ma abko Ni Deme Ngöbökwe ye nena gare nunye amne nunkwe mikanina era jae. ¿Se abko nun rikadre nireye mda se? nieba kwe Jesuye.

70 Abtä Jesukwe nieba mda ie:

Mun ni jätäbti nibu käkwe ja töitikadre tibe, abkokäre tikwe mun dianinkä, akwa mun iti abko diablu kwrere jire, nieba kwe nunye.

71 Jesukwe ñäkäbare kore ye abko Simón Iscariote ngobo kä Judas näma ja töitike siba Jesube abko käkwe Jesu kitadi ngise rüeye, abkobtä nieba kore kwe. Akwa Judas abko ni ja töitikaka Jesube arato nun ni jätäbti nibu ngätäite.

Jesu nikani bieta Ju Bäbtä

7 **1** Yebti Jesu näma dikekä kwäräkwärä dirire kä Galileate. Niara ñan tö rababa rikaita nebe kä Judeate, ñobtä ñan angwane nitre israelita ji dokwäte näma ngibiare yete müre ketare. **2** Ye ngwane abko, bieta nitre israelita kädianta Ju Bäkrä jatabare nüke ja ken. **3** Abtä Jesu etbakantre käkwe nieba ie:

Mata sribi kri ñan tuabare nuene nete, ye nitre nänkä ma jiebti tä nüne kä Judeate ye käkwe tuadre, abkokäre nän nebe bietabtä Judeate. Akwa ma ñan raba Galileate nete, **4** ñobtä ñan angwane ni rabadre ütiäte ni mda mda ngätäite, ie ni töta nebe, ye abko ñan nita nebe jändrän nuene kaibe tiebe, aisete mata sribi kri ñan tuabare nuene Galilea nete, ye ma rika nuene ni jökrä ngwärekri Jerusalén arato, nieba kwetre Jesuye.

5 (Jesu etbakantre abko ñan nämane tödeke bti, aisete ñäkäbare kore kwetre ie.)

6 Akwa Jesukwe nieba mda ietre:

Kä kitani ti käne erere ngämi nüke tie, akwa mun abko kräke köbö jökrä kuin nänkrä bietabtä Jerusalén. **7** Ni mda mda käkwe

ñan bätä ngwiandre munbtä, ñobtä ñan angwane mun töi ja kwrere niaratrebe. Akwa ti abko btä bätä ngwianta kwetre, ñobtä ñan angwane niaratre tä kukwe nuene kämekäme Ngöbö rüere, ye abko käme tita niere metre ietre, abtä mätä tibtä, aisete ti ñan rikadre. **8** Akwa mun abko rüe ñakare, aisete mun rika bietabtä amne ti abko kä kitani ti käne Ngöbökwe abko ngämi nüke, aisete ti ñan rikadre bieta yebtä. Abko kore se, nieba kwe etbakantreye.

9 Jesukwe nieba kore etbakantreye, bti niara rababa kä Galileate yete **10** angwane, etbakantre rikaba jökrä bietabtä. Yebti Jesu rikaba köre bietabtä arato, akwa rikaba kä bube tiebe, ñan rikaba ni jökrä ngwärekri. **11** Angwane Jesu ngämi nüke Jerusalén bietabtä, känenkri nitre israelita ji dokwäte abko rababa Jesu känentari kisere nekwäre, sekwäre bieta yete, kä rababa niere:

¿Ni ngututu ngwarbe ye tä mdente ruen? rababa niere.

12 Akwa ni näma kwati bietabtä, ye rababa blite tiebetiebe jökrä Jesubtä. Ni ruäre rababa niere:

Ni ye abra moto kuin, rababa niere.

Akwa ni ruäre abko rababa niere:

Ñakare. Ni ye ñakare kuin amne tä näin ni ngökö jirekäbe, rababa niere tiebe Jesubtä.

13 Akwa ni jökrä, btä nitre israelita ji dokwäte ye jürä rababa, aisete rababa blite tiebetiebe jabe kwärikwäri amne ñan rababa blite ja ngwärekri jökrä Jesubtä.

Jesukwe diribare bieta näire

14 Yebti bieta ötöbu ta angwane, ju blitakrä Ngöböbe ye bäre Jesu rikaba amne rikaba dirire. **15** Angwane nitre israelita ji dokwäte töi ñan rababa krütare kukweibtä, kä rababa niere:

¿Ni noko jananbare ja töitike ñakare dirikä krikri be, se ño känti abko Ngöbö Kukwei gare krübäte dikaro ie se? rababa niere Jesubtä.

16 Abtä Jesukwe nieba ietre:

Tita kukwe dirire, ye abko ñakare tikwe, akwa ni ti juanka abko kukwei dirita tikwe. **17** Ne aisete Ngöbö ti juanka tö dreye, ye erere nire nire tä biare mikakäre täte, ni ye abko ie ti kukwei rükadi gare metre angwane, tita kukwe dirire, ye Ngöbökri ya o tita kukwe dirire ja töi jenbti au abko rükadi gare ie. **18** Ye abko, nire nire tö ja mikai ütiäte abko käta blite ja töibti au aibe, akwa nire nire tä sribire ni niara juanka mikakäre ütiäte, ni ye abko tä kukwe era erere niere amne ñan tä kukwe ngwarbe niere jire. Ye erere tita dirire. **19** Moisés abko käkwe Ngöbö kukwei biani nuendre munye ye abko era ñan ñan. Akwa ni ñakare jire iti mun ngätäite käta kukwe ye mike täte metre. ¿Ye ñobtä mun tö ti müre ketai? nieba Jesukwe ietre.

20 Abtä nitre näma kwati yete ye käkwe nieba mda:

¿Nire tö nibi ma müre ketai amarebti mata ñäke kore ye? ¡Ye ñan üai käme tä mabtä, kisete mata ñäke kore ya! nieba kwetre Jesuye.

21 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Tikwe sribi kri ñan tuabare nuenba käkwe ni mikabata kuinta batibe köbö jadükakrä näire, abtä mun ñan töi rababa krütare amne mun rababa romon tikrä.
22 Akwa ja ñäräkrä mikadre ja kwatabtä abko Moisékwe nuemna munye, aisete Moisés kukwei mikakäre täte, munta ni ñäräkrä mike kwatabtä köbö jadükakrä näire. Ye abko ñan Moisékwe nuemna kena, akwa Ngöbökwe nuemna kena nitre israelita mräkä känekäneye, yebti Moisékwe nuemnanta munye. **23** Mun ñan töta nebe Moisés kukwei kitai temen, aisete ngäbäkre tä därere abti ñäräkrä mikadre kwatabtä niebare Moisékwe amne, köbö kwäirare ye tä nüke köbö jadükakrä näire akwa, munta ngäbäkre ñäräkrä mike kwatabtä, ye abko sribi, akwa munta nuene. ¿Ye ñobtä abko tikwe ni bren mikaninta kuin täte jökrä köbö jadükakräte abko btä mun romon tikrä? **24** Mun tö raba kukwe ükaite tikrä angwane, kukwe ño ño nuenta tikwe erere tuen ño munye, abtä munta ti kite ngise ngwarbe. Ye abko munkwe ñan nuendre jire chi mda, akwa kukwe era metrebti munkwe kukwe ükadrete. Abko kore se, nieba Jesukwe nitre israelita ji dokwäteye.

¿Jesu abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ya?

25 Angwane nitre israelita ruäre nünanka Jerusalén rababa niere jae kwärikwäri:

¡Ñan ni se känäntarita nitre ji dokwätekwe müre ketadre yera, **26** amarebti tuen dirire ni jökrä ngwärekri sete se, akwa nitre ji dokwäte ñan nebe ñäke jire chi ie! ¿Ni se abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara juani Ngöbökwe abko nibira era nitre ji dokwätekrä ya ño amarebti ñan nebe ñäke ie se? **27** Ni se jatani mdenkri garera nie, akwa Ni Dianinkä Ngöbökwe jatadi angwane, jatadi mdenkri ñan rabadi gare nie, aisete ni se abko ñakare Ni Dianinkä Ngöbökwe ruen nunye, rababa niere Jesubtä.

28 Jesu näma dirire ju blitakrä Ngöböbe käntita angwane, nitre kukwei jaraba kore ie angwane, Jesukwe ñäkäba ja dibti, käkwe nieba:

Ti gare kuin munye bkänä amne, ti jatani mdenkri, ye gare kuin jökrä munye, munta nütüre ñan ñan. Akwa ñan ti jatani ja töi jenbti amne Ngöbökwe ti juani era metre. Niara gare ñakare munye, **29** akwa ti abko jatani niarakri amne ti juani kwe, aisete niara gare tie. Abko kore se, nieba Jesukwe.

30 Yebtä ni ruäre tö rababa Jesu kain ngite, akwa niara müre ketadre abko käi ngämi nüke, aisete nitre ye käkwe ñan kise mikaba jire chi btä. **31** Akwa ye ngwane abko, ni kwati käkwe

tödekaba Jesubti abko rababa niere:

Ni Dianinkä Ngöbökwe rükadre angwane, sribi kri ñan tuabare abko ñan nuendi bäri kuin kwe ni se ngwä, raba ruen nunye, rababa niere Jesubtä.

32 Nitre tödekaka Jesubti rababa blite tiebe kore, ye kukwei jarabare nitre bariseoye. Abtä nitre bariseo btä nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre käkwe guardia ju blitakrä Ngöböbe ngibiabtikä juanba Jesu kaen ngite. **33** Angwane Jesukwe nieba mda:

Tikwe nünandi bä jötrö mda mun ngätäite nete. Yebti ni ti juanka, känti ti näinta.
34 Angwane mun rabadi ti känentari kisere, akwa ti ñan kwandretari munye, ñobtä ñan angwane ti tädi, ye känti mun ñan rabadre, nieba Jesukwe ietre.

35 Yebtä abko, nitre israelita ji dokwäte rababa niere jae kwärikwäri:

¿Ni se abko näin mdente amarebti ñan kwandretari nie, tä niere se? ¿Nitre israelita tä nüne juta jenenante kwäräkwärä nitre ñakare israelitare ngätäite, känti näin ya ño ruen? o ¿Nitre ñakare israelitare, ie näin dirire ya? Dre nuendi metre kwe ruen **36** amarebti nini krörö kwe nie: Mun rabadi ti känentari kisere, akwa ti ñan kwandretari munye, ñobtä ñan angwane ti tädi, ye känti mun ñan rabadre niken, nini kwe nie, ¿se abko dre nini kore kwe se? rababa niere Jesubtä.

Jesukwe Ngöbö Üai bä mikani ñö nire kwrere

37 Yebti bieta Ju Bä köböi mrä abko köbö bäri ütiäte, ye näire Jesu rababa nünaninkä krö ju blitakrä Ngöböbe käntita angwane, ñäkäba jume ja dibti kwe, käkwe nieba mda:

Mun mden ie tomna nibi angwane, mun jakwe tomna ñaen tie amne, **38** nire nire käkwe tödekadre tibti abko btä ñö nire rabadi neen käre, nieta Ngöbö Kukweibtä ye kwrere, nieba Jesukwe.

39 Jesukwe blitaba kore angwane abko Ngöbö Üai bä mikaba ñö nire kwrere kwe. Akwa blitaba kwe angwane, Ngöbö Üai ngämi nüke nitre tödekaka Jesubti yebtä, ñobtä ñan angwane Jesu ngämi nikenta kä käinbti, känti Ngöbökwe Jesu mikani ütiäte kri. (Akwa Ngöbökwe Jesu mikani ütiäte kri, yebti abko Jesukwe Ngöbö Üai juani nüne nitre ja töitikaka Jesubti yebtä.)

40 Jesukwe blitaba ye abko nitre näma yete, ye ngätäite ni ruäre käkwe Jesu kukwei nuaba angwane, rababa niere:

Ni Ngöbö kukwei niekä rükadre niebare Moisékwe ara tä nete ñan ñan, rababa niere.

41 Akwa ni mda mda abko rababa niere:

Era metre Ni Dianinkä Ngöbökwe ara noko, rababa niere.

Akwa ni mda abko rababa niere:

Ni noko abko Galileabo, aisete niara abko ñan Ni Dianinkä

Ngöbökwe, ñobtä ñan angwane Ni Dianinkä Ngöbökwe abko ñan jatadre nitre Galileabokri. **42** Ye abko, Ni Dianinkä Ngöbökwe jatadi jrei David tukwe mräkäkri amne David abko därebare juta Belénte, ye arabe känti Ni Dianinkä Ngöbökwe jatadi arato abko nieta kore Ngöbö Kukweibtä, nieba ni ruärekwe.

43 Yebtä abko ni jökrä töi rababa bä jene jene Jesubtä. **44** Ni ruäre abko tö rababa rikai Jesu ngwena ngite, akwa nuenba ñakare kwetre. **45** Ye mden kisete, guardiatre juani Jesu kaen ngite, ye rikabata kise tökare nebeta bariseotre ye känti amne nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre ye känti angwane, niaratre käkwe niebare guardiatre yeye:

Nunkwe ni kamna ngite, ¿ye ñobtä mun ñan ki ngwena? nieba kore kwetre guardiaye.

46 Abtä guardiatre käkwe niebare mda ietre:

¡Ni blite nuäre nuäre ni ye kwrere nunkwe ñan tuabare jire abko erere ni ye tä blite! Abtä nun ñan ki ngwena, niebare kwetre.

47 Angwane nitre bariseo ye käkwe niebare mda guardiatreye:

¿Munkwe ja ngökamna kwäräbe ie arato ñan ñan? niebare kwetre ietre.

48 ¿Nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne nitre bariseo tärä iti käta tödeke ni yebti mun okwäbti ya? ¡Ñakare jire! **49** Nitre se käta niara mike ütiäte, ie Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye gare ñakare jire chi ye abko btä Ngöböta ngürün mike, ye namanintre niere guardiatreye.

50 Abtä bati ni bariseo kädian nämane Nicodemo jananbare blite deo Jesube ye käkwe nieba:

51 Kukweta ükaninte ni ngätäite käta niere krörö: Ni iti käkwe dre nuenbare abtä kitadre ngite, ye niara ngämi blite au jakrä, ni ñan raba kite ngite abko tä ükaninte kore, nieba Nicodemokwe. **52** Abtä niaratre käkwe nieba romone Nicodemoye mda:

¿Ma abko ni ngututu käme Galileabo arato ya? Ngöbö Kukwei käta dre niere, yebtä makwe ja töitika angwane, ni Galileabo ñakare jire iti Ngöbö kukwei niekä abko rükadi gare mae, nieba kwetre Nicodemoye.

Meri iti käkwe ja mikani ngite tiebe

53 [Yebti ni jökrä rikabata ja gwiriete.

8 **1** Akwa Jesu abko rikaba Ngitio Olibobti. **2** Yebti jändrinane dekä angwane, ju blitakrä Ngöböbe ye käntita Jesu rikabata angwane, ni kwati jataba nüke niara ken kukwei nuakäre angwane, niara rababa täkänintbe temen, kä rikaba dirire ietre. **3** Ye btäräbe Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre amne nitre bariseo rükaba meri ngwena iti Jesu känti. Meri ye abko nämane ja mike gure kaibe gore abko kwani ietre abko rükaba ngwena. Meri ye abko mikaba nünaninkä

kwetre ni jökrä ngwärekri Jesu känti. **4** Angwane nieba kwetre ie:

Dirikä, meri ne tä ja mike gure kaibe gore akwa, kuni jabtä nunye abko nun ki ngwena mae nete. **5** Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, yebtä Moisékwe meri ne kwrere kämikamna jäbti. ¿Akwa ma abko käta dre niere meri kore btä? nieba kwetre Jesuye.

6 Niaratre abko rababa kukwe ngwentari kore ie ja gakäre ben, ñobtä ñan angwane Jesukwe ñäkädre blo, yebtä abko kukwe käme kwandre ietre kitakrä ngise abkokäre. Akwa Jesu abko rababa nünaninkä krö, bti rababa täkänintbe ngürebti, kä rikaba tärä tike kisebti dobrobtä temen. **7** Akwa nitre ye rababa kukwe ngwentari janknu Jesuye meri yebtä. Abtä Jesukwe niaratre mikaba ñäräre ja käne, käkwe nieba ietre:

Mun mden mden ja mike ngite ñakare jire chi Ngöbö rüere abko käkwe meri ye täkä käne jäbti, nieba Jesukwe ietre.

8 Yebti Jesu rababata täkänintbe ngürebti, rikaba tärä tiketa dobrobtä temen nitre ye okwäbti. **9** Akwa Jesukwe ñäkäba kore ietre, yebtä abko niaratre rikaba kä mikekä itire itire ja täritäri, akwa nitre bäri unbre unbre ara jire käkwe kä mikakaba käne, bti ni bäri bati bati rikabata mento mrä. Jesu abko rababa kaibe meri yebe. **10** Niara naninkrö krö, bti meri ye mikaba ñäräre ja käne kwe, käkwe nieba ie:

¿Nitre ma kitaka ngise abko ame jökrä nete? ¿Ni ñakare jire iti käkwe ma kiti ngite ñan ñan? nieba Jesukwe ie.

11 Angwane meri ye käkwe nieba mda ie:

Ni ñakare jire iti käkwe ti kiti ngite se abko, nieba kwe Jesuye.

Angwane Jesukwe nieba mda ie:

Tikwe ñan ma kitadre ngite arato, aisete nänta. Akwa mtare mentokwäre makwe ñan ja mika ngite janknu mda. Abko kore se, nieba kwe meri yeye.]*f*

Jesu abko ñotra ni jökrä kräke

12 Yebti Jesukwe nieba mda ni kwati näma yete yeye:

Ti abko ñotra ni jökrä kräke. Nire nire jatadre ti jiebti abko kwe ñotra trä rabadi die mikakäre amne ñan nünandi jire chi mda kä ikote kwe, nieba kwe.

13 Yebtä abko, nitre bariseo käkwe nieba mda Jesuye:

Mata nete käta blite au jakrä, aisete ma kukwei ye abko tuen ñakare metre, nieba kwetre ie.

14 Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Tita blite au jakrä akwa, ti abko kukwei ütiäte amne metre, ñobtä ñan angwane ti mdente jatani, ye gare kuin tie. Erere arato, ti näinta mdente gare kuin

f **7.53—8.11** Kukweta tikani corcheta ngätäite abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuin'btä.

tie, akwa mun abko ie gare ñakare jire chi. **15** Nitre kä nebtä tä kukwe ükete ño ni kitakäre ngite, ye kwrere munta kukwe ükete tikrä, akwa ti abko tä kukwe ükete ñakare ni kitakäre ngite. **16** Akwa nane tikwe kukwe ükarete ni kitakäre ngite, ye ngwane tikwe kukwe ükadrete era metre, ñobtä ñan angwane ñan tita kukwe ükete kaibe ja töi jenbti, akwa ti Rün käkwe ti juani abko käta kukwe ükete ti ben gwaire, aisete tita kukwe ükete kuin metre. **17** Angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mun kräke, btä nieta krörö: Ni nibu käkwe blitadre ja kwrere ni kitani ngise rüere, ye ngwane niaratre nibu kukwei rabadre ütiäte abko nieta. **18** Ye abko tä dbe, aisete ti ara jire tä blite au jakrä amne ti Rün käkwe ti juani abko tä blite tikrä arato, nieba Jesukwe.

19 Abtä nitre bariseo käkwe nieba mda Jesuye:

¿Ma rün abko tä mdente? nieba kwetre ie.

Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Ti abko nire gare ñakare metre munye amne ti Rün gare ñakare munye arato. Ti abko nire rükadre gare munye angwane, ti Rün rükadre gare munye arato. Abko kore se, nieba kwe ietre.

20 Jesukwe ñäkäba kore angwane abko näma dirire ju blitakrä Ngöböbe ye bäre. Jesu näma dirire, ye käntita abko kaja näma abko te ngwian kita nämane Ngöbökrä, känti Jesu näma, käkwe kukwe diriba kore. Akwa Ngöbökwe kä kitani angwane Jesu müre ketadre, ye ngämi nüke ie, aisete ñan kaba ngite kwetre müre ketakäre.

21 Bti Jesukwe niebata mda ietre:

Ti bike nikenta amne mun abko rabadi ti känentari kisere, akwa mun ngite ye ben gwaire mun krütadre jökrä. Ti näin mdente, ye känti mun ñan raba neme jire ti känti, nieba kwe nitre bariseoye.

22 Angwane nitre israelita ji dokwäte rababa niere jae kwärikwäri:

¿Niara tö kite ja müre ketai au ya ño amarebti, ti bike niken ye känti mun ñan raba, nini kwe ye? rababa niere jae kwärikwäri.

23 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Mun abko tä nüne kä temen nebtä, akwa ti abko kä käinbti sete jatani; mun abko tä nüne Ngöbö rüere, akwa ti abko rüre ñakare Ngöbö rüere. **24** Ye mden kisete, kukwe kämekäme munta nuene Ngöbö rüere, yebtä mun krütadi. Ti abko ni ño tita niere munye, ye munkwe ñan mikadre era jae angwane, mun krütadi angwane, mun rabadi ngite Ngöböye kärekäre, tikwe nini munye ye kwrere, nieba Jesukwe ietre.

25 Angwane niaratre käkwe nieba mda ie:

¿Ma abko nire? nieba kwetre Jesuye.

Jesukwe nieba mda ietre:

Ti jataba nüke angwane, ti abko nire tikwe nieba käne munye abti kä nüke mtare. **26** Ye abko, kukwe tärä kabre abko tikwe kädriedre munbe. Erere arato, kukwe tärä kabre abko tikwe ükarete munkrä, akwa ni ti juanka käta kukwe era erere niere abko tita kukwe nuen, ye erere tita niere nitre nünanka Ngöbö rüere ie, nieba Jesukwe.

27 Akwa Jesukwe blitaba ni niara juanka yebtä angwane abko näma blite Rün kwebtä abko ñan rükaba gare ietre.
28 Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Munkwe Ni Kä Nebtä Ngobo ne kadikä krusobtä käin angwane, ti abko ni ño tita niere munye, ye abko rükadi gare tibtä munye. Erere arato, tita jändrän nuene ñakare ja töi jenbti, akwa ti Rün käkwe dre diribare tie, ye erere tita nuene abko rükadi gare tibtä munye. **29** Ni ti juanka ye abko tä tibe amne ti Rün tä ti mikete ñakare kaibe, ñobtä ñan angwane dre tuen kuin ie abko erere tita nuene, kä mikakäre nuäre btä, aisete ñan tä ti mikete kaibe. Abko kore se, nieba Jesukwe ietre.

30 Jesukwe blitaba kore angwane, ni kwati käkwe tödekaba bti.

Nitre israelita abko Abraham mräkä tä nütüre jabtä

31 Yebti nitre israelita käkwe tödekaba Jesubti, ye ie Jesukwe nieba mda:

Munkwe nünandikä kärekäre ti kukweibtä ne ngwane, mun rabadi ja töitikaka era metre tibe. **32** Ye ngwane, kukwe era metre Ngöböbtä rükadi gare munye amne kukwe era yebti mun rabadi tikaninte, nieba Jesukwe ietre.

33 Abtä nieba mda kwetre Jesuye:

Nun därebare Abraham mräkäkri amne ni mda mda nebe ñakare nun dänkiene. ¿Se ñobtä abko mun rabadreta tikaninte, mata niere se? nieba kwetre Jesuye.

34 Jesukwe nieba mda ietre:

Ti bike kukwe era erere niere munye: Nire nire käta kukwe kämekäme nuene Ngöbö rüere, ni ye abko kukwe kämekäme tä bkäne amne dänkiene, aisete niara abko ni klabore kwrere kukwe kämekäme kräke. **35** Ye abko, ni klabore ye ñan raba nüne kärekäre gwi bkänkä mräkäbe, ñobtä ñan angwane bkänkä raba rürümoine ni mdaye. Akwa ni klabore bkänkä, ye ngäbriänkä aibe käkwe nünandre kärekäre gwi rünbe. **36** Ne aisete Ngöbö Odei käkwe mun tikadrete ne ngwane, mun rabadi tikaninte era metre.

37 Mun därebare Abraham mräkäkri, ye garera tie, akwa mun tö ti müre ketai, ñobtä ñan angwane tita kukwe niere, ye mun ñan tö kain ngäbti.
38 Tikwe dre dre tuaba ja okwä jenbti ti Rün känti, ye erere btä tita blite. Ye kwrere arato, munkwe mun rün kukwei nuani blite

ño, ye erere munta nuene arato, nieba Jesukwe ietre.

39 Abtä nieba mda kwetre Jesuye:

¡Nun rün kira abko Abraham abko mräkäkri nun därebare! nieba kwetre Jesuye.

Akwa Jesu abko käkwe nieba mda ietre:

Mun däredre Abraham mräkäkri bkänä akräke niarakwe nünabare ño, ye erere munkwe nünandre arato. **40** Akwa ye kwrere ñakare, aisete kukwe diribare tie Ngöbökwe abko erere tita niere era metre munye. Abtä mun tö ti müre ketai. Akwa Abraham abko rabadre nüne mtare angwane, niarakwe ñan kukwe kore nuendre jire chi abko erere mun tö nuein tibtä. **41** Ye abko, mun rün tä dre nuene, ye erere munta nuene arato, nieba Jesukwe ietre.

Abtä nieba kwetre Jesuye:

Ni ja mikaka gure bati bati abko kwe nun därebare ñakare amne nun rün abko era metre. Nun rün abko itibe abko Ngöbö, nieba kwetre Jesuye.

Diablu mräkä

42 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Ngöbö mun Rün era metre bkänä akräke ti rabadre tare munkwe, ñobtä ñan angwane ti jatani Ngöbökri amne tita mun ngätäite nete. Ye ñan ti jatani ja töi jenbti akwa, Ngöbökwe ti juani abkokänti tita nete. **43** Akwa mun abko ñan tö ti kukwei kain ngäbti, aisete tita blite abko ñan tä nüke gare munye. **44** Ye abko, mun rün era metre munkwe abko diablu amne niara tä mun bkäne, aisete mun abko niara kwrere amne niara töta nebe dreye, ye erere mun tö nuein. Kena abti kä nüke mtare, diablu abko ni kämikaka amne niara ñan tä kukwe era metre niere jire chi bati. Tä blite angwane, kukwe era nieta ñakare jire kwe, angwane tä blite nierare, ñobtä ñan angwane niara abko ni ngökaka amne käne kira niarakwe kukwe niebare ngwarbe. **45** Mun abko mun rün diablu kwrere käta kukwe ngwarbe tarere, aisete ti abko käta kukwe era erere niere munye angwane, mun ñan tö ti kukwei mikai era. **46** Ti kukwe käme nuene ñakare Ngöbö rüere, aisete ni ñakare jire mun ngätäite nete kä raba ti kite ngise kukwe kämenbtä, aisete tita kukwe era erere niere munye, ¿se ñobtä abko mun ñan tö ti kukwei mikai era? **47** Akwa nire nire era metre Ngöbökwe abko tä Ngöbö kukwei kaen ngäbti, akwa mun abko ñakare era metre Ngöbökwe, aisete mun ñan tö ti kukwei kain ngäbti. Abko kore se, nieba Jesukwe nitre israelitaye.

Ja bäri kri Abrahamkrä niebare Jesukwe

48 Yebtä abko nitre israelita käkwe nieba mda Jesuye:

Ma abko ni ngututu Samariabo amne üai käme tä mabtä, nunta niere ye abko era bkänä ñan ñan, nieba kwetre.

49 Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Üai käme ñakare jire tibtä, akwa tita ti Rün mike ütiäte jae amne mun abko käta ti mike ngwarbe jae. **50** Ñan munkwe ti mikadre ütiäte abko känänta au tikwe jakrä, akwa ni tärä iti abko tä ti mike ütiäte amne niara abko kukwe ükatekä ni jökrä kräke. **51** Ti bike kukwe era erere niere munye: Nire nire käkwe ti kukwei mikadre täte abko ñan krütadi, nieba Jesukwe.

52 Angwane nitre israelita ji dokwäte käkwe nieba mda ie:

Mtare üai käme tä mabtä nunta niere, ye abko era nüra gare metre nunye mabtä, ñobtä ñan angwane Abraham amne nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira krütani jökrä amarebti nire nire käkwe ti kukwe mikadre täte abko ñan krütadi, mata niere ye. **53** ¿Ma abko bäri ütiäte nun mräkä Abrahamkrä ya? Ñakare jire raba ruen nunye, ñobtä ñan angwane Abraham krütani amne nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira krütani jökrä. ¿Ma abko nire amarebti ja nibi ruen bäri mae niaratrekrä ye? nieba romone kwetre Jesuye.

54 Jesu käkwe nieba mda ietre:

Tikwe bikadre kri ja mikakäre ütiäte au, ye ngwane tikwe ja mikadre ütiäte ngwarbe, akwa ti Rün ara käta ti mike ütiäte. Ti Rün ye mden abko Ngöbö munkwe munta niere, akwa mikata ñakare ütiäte munkwe. **55** Ngöbö ye abko gare ñakare munye, akwa ti abko ie niara gare kuin. Ne aisete niara gare ñakare tie, tikwe niedre, ye ngwane ti rabadre ni ngökaka mun kwrere arato, akwa niara gare kuin tie bkänä amne tita niara kukwei mike täte. **56** Ti köböi mikani ye abko mun mräkä käne Abraham tö namani tuai, aisete namani töbike ti köböibtä angwane, kä namani juto btä. Yebti ti rükadre köbö ño te abko Abrahamkwe tuani angwane, kä namani nuäre krübäte btä, nieba Jesukwe.

57 Yebtä abko, nitre israelita käkwe nieba mda Jesuye:

¡Jo! Nin kä ngämi gre ketebu bti kwä jätä mae. ¿Ma ye abko käkwe Abraham tuani mata niere ya? nieba kwetre Jesuye.

58 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Kukwe era erere ti bike niere munye: Abraham ngämi därere, ye känenkri ti nämanena nüne. Abko kore se, nieba kwe nitre israelita ji dokwäteye.

59 Abtä nitre israelita ye käkwe jä dianba kisete Jesu kämikakäre, akwa nitre nämane yete, ye ngätäite Jesukwe ja rükanteba, bti ju blitakrä Ngöböbe bäre Jesu näma, ye känti Jesukwe kä mikakaba tiebe amne rikabata mentokwäre.

Ni okwä kä drünente abko Jesukwe mikaninta kuinta

9 **1** Abti bati Jesu rikaba ji ngrabare angwane, ni näma iti jite btä Jesu okwä rababa. Ni ye abko okwä kä drünente. Niara abko därebare kore, aisete kä

tuen ñakare ie abko näma jite.
2 Abtä nun ja töitikaka Jesube käkwe nieba ie:

¿Dirikä, ñobtä ni se därebare okwä kä drünente kore? ¿Niara meye amne rün käkwe ja mikani ngite Ngöbö rüere ya? o ¿Niara ara jire käkwe ja mikani ngite au Ngöbö rüere abtä därebare kore ya? nieba nunkwe Jesuye.

3 Angwane Jesukwe nieba mda nunye:

Ñan niara meye amne rün käkwe ja mikani ngite Ngöbö rüere, abtä därebare kore. Erere arato, ñan niarakwe ja mikani ngite abtä därebare kore. Akwa Ngöbö diebti sribi kri ñan tuabare rabadre bare, abkokäre niara därebare kore. **4-5** Tita kä nebtä mun ngätäite nete angwane, ti abko ñotra ni jökrä kräke, aisete tita mun ngätäite nete angwane, ni ti juanka ye kräke nikwe sribidre kä trä ngwenbti, ñobtä ñan angwane ti järikadi munkän angwane, kä jatadi kä iko kwrere, ye näire ni ñan rabadre sribire jire chi mda, nieba Jesukwe.

6 Jesukwe blitaba kore, yebti tö rababa kukwe ye bä mikai, käkwe ni ye mikaba kuinta krörö: käli kitaba temen kwe, mritaba dobrobe kwe, bti dobro ye jüanteba ni ye okwäbtä kwe, **7** bti nieba kwe ie:

Ñö okwä Siloé, ye te nän ja okwä bätete, nieba kwe ie.

(Siloé ye abko "juani" nieta kukwe hebreore.) Ye erere ni ie kä tuen ñakare ye rikaba, käkwe ja okwä bätäninte, bti nikaninta ja gwiriete angwane, kä namaninta tuenta ie. **8** Abtä nitre nünanka känimekänime niara kenta temen amne nitre kä nämane niara tuen ngwian kärere käre, ye namani niere jae kwärikwäri:

¿Ni noko nämane nebe täkänintbe jite ngwian kärere yera? rababa niere.

9 Angwane ni ruäre namanintre niere:

Niara ara se, namanintre niere.

Akwa ni mda mda abko namani niere:

Ñakare, akwa ni mda bäsi niara bä kwrere se, namanintre niere.

Akwa ni ye ara jire käkwe niebare:

Ti ne ara nämane ngwian kärere jite ye, niebare kwe.

10 Angwane ni mda mda käkwe niebare ie:

¿Ño köböire kä nena tuen mae mtare? niebare kwetre ie.

11 Niara käkwe niebare mda:

Ni kädekata Jesu ye käkwe dobro mriti, bti jününte ti okwäbtä kwe amne nini krörö kwe tie: Ñö okwä Siloé, ye känti nän amne makwe ja okwä bätäte, nini kwe tie. Ye erere ti niki, käkwe ja okwä bätrite angwane, kä nibibe tuen tie, niebare kwe ietre.

12 Angwane ni bariseo mda mda ye käkwe niebare mda ie:

¿Ni kädekata makwe ye abko tä mdente? niebare kwetre ie.

Niara käkwe niebare mda:

Niara tä mdente gare ñakare tie, niebare kwe ietre.

Nitre bariseokwe ñäkäbare Jesu rüere

13-14 Jesukwe dobro mritaba kälibe, bti ni okwä kä drüente ye okwäbtä jüanteba kwe angwane, kä rababa tuenta ie, ye abko Jesukwe nuenba köbö jadükakrä näire. Yebtä abko ni okwä kä drünente Jesukwe mikabata kuinta ye järikaba mda nitre bariseo ngwärekri. **15** Angwane ño köböire namaninta kuinta niebare kwetre ie. Niara käkwe niebare ietre:

Dobro mriti kwe, jününte ti okwäbtä kwe, bti tikwe ja okwä bätrite amne mtare kä nibi tuen tie, niebare kwe ietre.

16 Abtä nitre bariseo ruäre namani niere:

Ni sribi ye nuenkä abko ñan jatani Ngöbökri, ñobtä ñan angwane tä köbö jadükakrä mike ütiäte ñakare jae, namani niere.

Akwa bariseo ruäre abko namani niere:

¡Ni ngite Ngöbö rüere ñan rabadre sribi kri ñan tuabare nuene ni noko kwrere! namanintre niere.

Yebtä abko namanintre ja kwete kwärikwäri Jesubtä. **17** Bti ni okwä kä ikote ie kä namani tuen, ye ie niebareta mda kwetre:

¿Ni käkwe kä mikani tuenta mae, ni ye abko ni ño nieta makwe? niebare kwetre ie.

Niara käkwe niebare mda:

Niara abko ni Ngöbö kukwei niekä tita niere, niebare kwe ietre.

18 Akwa ni ye abko därebare amne okwä kä drünente, aisete kä tuen ñakare ie, akwa okwä namaninta kuinta, aisete kä namani tuen ie, ye abko nitre israelita ji dokwäte ñan tö namani mikai era, abtä ni okwä kä drünente ye meye btä rün kärä-bare kwetre.

19 Ni ye meye btä rün nükani angwane, niebare kwetre ietre:

¿Ni ne abko, mun ngobo mun-kwe bkänä ya? ¿Erere arato, därebare angwane, kä tuen ñaka-re ie bkänä, munta niere ya? Ño köböire kä tuen ie mtare, ye nie-re nunye, niebare kwetre ietre.

20 Angwane ni ye meye amne rün käkwe niebare mda:

Niara abko nun ngobo nun-kwe bkänä. Erere arato, därebare angwane, kä tuen ñakare ie bkä-nä, **21** akwa ño köböire kä tuen ie mtare, ye abko gare ñakare nunye. Erere arato, nirekwe kä mikani tuenta ie, ye gare ñakare nunye, aisete munkwe ngwianta-ri niaraye. Niara abko nena ünän, aisete dre dre nakaninkä btä, ye niarakwe niedre au jakrä munye, niebare kwetre nitre israelita ji dokwäteye.

22 Ni ie kä tuen ñakare ye meye amne rün, btä nitre israeli-ta ji dokwäte jürä namani, aisete nieba kore kwetre, ñobtä ñan angwane Jesu abko Ni Dianinkä Ngöbökwe, ye nirekwe niedre, ni ye abko kitadrekä sinagoga bäre mento abko nitre israelita ji dokwäte käkwe ükaninte kore, ye abko jürä namani ni ye meye-btä amne rünbtä. **23** Ne aisete

niara meye amne rün käkwe niebare: Niara nena ünän, aisete kukwe nakaninkä ño ño btä, ye munkwe ngwiantari ie amne niarakwe niedi au munye, niebare kwetre.

24 Angwane ni okwä nämane kä ikote käne, ye nitre israelita ji dokwäte käkwe käräbareta bobuta, bti niebare kwetre ie:

Ngöbö okwäbti kukwe era erere niere nunye, ñobtä ñan angwane Jesu ye abko ni ngututu kukwe kämekäme nuenkä Ngöbö rüere, ye gare kuin nunye, niebare kwetre ie.

25 Ni ye käkwe niebare mda:

Niara abko ni kukwe kämekäme nuenkä ya abko gare ñakare tie, akwa ti okwä nämane kä ikote amne niara köböire kä tuen kuin tie mtare. Ye aibe gare tie, niebare kwe ietre.

26 Abtä nitre israelita ji dokwäte käkwe niebare mda ie:

¿Dre nuenbare kwe mabtä? ¿Ño köböire kä mikani tuen kwe mae? niebare kwetre ie.

27 Abtä niarakwe niebare:

Kukwe gare tie, erere tikwe ninina jökrä munye, akwa munkwe ñan ti kukwei miri era. ¿Se drekäre tikwe kukwe arabe niedreta bobuta munye, ie mun tö nibi ye? ¿Mun tö nibi ja getai arato Jesube ya amarebti mun nibi kukwe ngwentari janknu kore tie ye? niebare kwe ietre.

28 Angwane nitre israelita ji dokwäte rikaba ngren ngren ni yebti, käkwe niebare ie:

Ma abra ja getaka Jesu yebe, akwa nun abko tä nekete Moisékri. **29** Ngöbökwe blitabare Moisébe, ye gare kuin nunye, aisete nunta nekete niarakri. Akwa Jesu ye abko jatani mdenkri abko gare ñakare jire chi nunye, niebare kwetre ni yeye.

30 Abtä ni ye käkwe niebare mda ietre:

¡Rä jire niara jatani mdenkri gare ñakare munye, yebtä ti töi ñan nebe krütare mda! Akwa ti abko okwä mirita kuinta kwe amne kä nibi tuen tie, **31** aisete ni kukwe kämekäme nuenkä Ngöbö rüere käta ja di kärere Ngöböye sribi kri ñan tuabare nuenkäre abko ie Ngöböta ja di bien ñakare, ye gare kuin nie. Akwa nire nire tä Ngöbö mike ütiäte amne tä Ngöbö Kukwei mike täte aibe die mikata Ngöbökwe sribi kri ñan tuabare nuenkäre, ye abko garera nie arato. **32** Erere arato, ni därebare okwä kä drünente ti kwrere abko ni mdara jire käta kä mike tuen ie, ye abko ni ngämi kukwe nuen jire chi. **33** Ne aisete, Jesu ñan jatadre Ngöbökri, akräke sribi ütiäte kri ñan tuabare ye kwrere ñan rabadre bare jire chi ie Ngöbö diebti, niebare kwe.

34 Abtä nitre israelita ji dokwäte käkwe niebare mda ie:

Kukwe kämekäme kri krübäte Ngöbö rüere mabtä, aisete ma därebare abti kä nüke mtare ma ngite kri Ngöbö rüere. ¿Ma ye abko tö kite dirire nunye mtare ñan ñan? niebare kwetre ie.

Bti ni ye juantariba künken kwetre.

Nitre israelita ji dokwäte abko ie kukwe metre Ngöböbtä gare ñakare

35 Yebti ni ie kä mikani tuenta Jesukwe, ye kitani künken sinagoga bäre mento gaba Jesukwe. Yebti Jesu rababa ngätäi ben angwane, Jesukwe nieba ie:

¿Ni Kä Nebtä Ngobo bti mata tödeke ya? nieba kwe ie.

36 Angwane niarakwe nieba mda:

Ti Dänkien, nire abko Ni Kä Nebtä Ngobo makwe niedre tie angwane, tikwe tödekadi bti, nieba kwe Jesuye.

37 Jesukwe nieba mda ie:

Ti ara tuata makwe, ti ne mden ben mata blite, nieba kwe ie.

38 Ye btäräbe ni ye rababa ngukudokwäbti Jesu ngwärekri, Jesu mikakäre ütiäte, käkwe nieba:

Tita tödeke mabti ti Dänkien, nieba kwe Jesuye.

39 Yebti Jesukwe nieba mda:

Ti jatani kä nebtä kukwe rabadre ükaninte ni jökrä kräke amne, ni ie kukwe metre Ngöbökwe gare ñakare amne ni ie kä tuen ñakare ye kwrere abko ie kä rabadre tuen angwane, kukwe metre Ngöbökwe rabadre gare ie, abkokäre ti jatani. Erere arato, nire nire ie kä tuen kuin tä nütüre, aisete kukwe metre Ngöbökwe garera ie tä nütüre, ni ye abko tä ja ngökö au abko ie kä ñan rabadre tuen, abkokäre ti jatani, nieba Jesukwe ie.

40 Yebtä abko nitre bariseo näma ruäre Jesube yete käkwe nieba ie:

¿Kukwe metre Ngöböbtä gare ñakare nunye arato, aisete nun okwä kä drünente amne kä tuen ñakare nunye abko mata niere nunye ya? nieba kwetre mda Jesuye.

41 Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Mun okwä tädre kä drünente angwane, kä ñan rabadre tuen munye, akräke kukwe käme Ngöbö rüere, ye munkwe nuendre ñakare amne mun ñan rabadre ngite Ngöböye; akwa kukwe metre Ngöbökwe garera kuin munye, aisete kä tuen kuin munye munta niere au jabtä, aisete mun ngite janknu Ngöbö rüere. Abko kore se, nieba Jesukwe nitre bariseoye.

Obeja ngibiaka era metre gare kuin obejaye

10 **1-3** Yebti Jesukwe nieba mda:

Ti bike kukwe era erere niere munye. Ni obeja ngibiaka era metre abko käre tä ni mda mikete jukwebtä obeja ngibiare deo jakrä. Ye mden kisete, obeja ngibiaka ye tä nüke angwane, ni jukwe ngibiaka tä jukwe tike ie angwane, obeja ngibiaka ye tä niken obeja kä deke kratirekratire ja täritäri. Niara kukwei gare obejaye, aisete obeja kwe tä niken jiebti amne tä niken ngwena ki bäre mento mikä känene. Akwa ni obeja ngibiaka ñakare era metre abko tä nakwen kibti

Jesu abko jukwe obejakrä kwrere abko köböire ni rabadre nüke ki teri Ngöbö känti (Juan 10.1-10)

ta, ñobtä ñan angwane niara abko gokä, aisete tä kite tiebe kibti ta. Akwa ni obeja ngibiaka era metre bkänä abko tä nüke jukwebtä obeja kwe kärere. **4** Yebti obeja kwe tärä niken jökrä ki bäre mento angwane, niara tä niken käne amne obeja tä niken jiebti, ñobtä ñan angwane niara abko kukwei gare kuin obeja kweye. **5** Akwa ni gare ñakare obejaye abko ngäniene obeja tä ngitie jirekäbe amne ñan tä niken jiebti, ñobtä ñan angwane niara abko kukwei gare ñakare obejaye, aisete obeja tä ngitie, nieba Jesukwe nitre bariseoye.

6 Jesukwe blitaba kore jabtä, käkwe nitre bariseo bä mikaba ni gokä kwrere, ye abko dre bä mikaba kore kwe ñan rükaba gare nitre bariseoye.

7 Angwane Jesukwe niebata mda:

Ti bike kukwe era erere nieretа mda munye abko krörö: Ti abko jukwe kwrere abko känti obeja jatadre. **8** Ni jökrä nükani ti känenkri ja Ni Dianinkä Ngöbökwe niere abko nitre ni ngökaka amne gokä, akwa obeja era metre tikwe abko käkwe kukwei nuani ñakare. **9** Ti abko jukwe kwrere, aisete nire nire rükadre ti köböire ki teri Ngöbö känti, ye abko rabadi dianintari. Ne aisete, obeja tä niken ki teri, bti tä nikenta ki bäre mento amne mikä kuin tä kwen kwetadre ietre, ye kwrere nire nire rikadre ti köböire Ngöbö känti abko ie jändrän kuin kwandre. **10** Akwa ni gokä tä kite gore, ni kämike amne jändrän jökrä juankäre ngwarbe nikän; akwa ti abko jatani ni mikakäreta nire Ngöböbe amne ni rabadre nüne bäri kuin kärekäre, abkokäre ti jatani.

11 Mdakäre abko, ti abko ni obeja ngibiaka kuin kwrere. Ni obeja ngibiaka kuin abko tä biare ngataen obeja kräke, obeja diantarikäre. **12** Akwa ni ngwian ganainkä jae obeja ngibiabtä abko lobo tä kite tuen ie obeja kukwäre angwane, tä ngitie lobo

ngäniene amne tä obeja mikete kaibe, ñobtä ñan angwane niara abko ñakare obeja ngibiaka amne obeja ye ñakare kwe, aisete tä mikete loboye amne lobo tä niken obeja kwete amne tä obeja juentari kratikrati kwäräkwärä. **13** Ni ngwian ganainkä obeja ngibiabtä ye abko tä ngitie lobo ngäniene amne tä obeja mikete kaibe, ñobtä ñan angwane niara töita ja kwata ngibiabtä, akwa obeja ngibiadre ye abko ütiäte ñakare kräke, aisete tä ngitie kore.

14-15 Mdakäre abko, ti ni obeja ngibiaka kuin kwrere, ñobtä ñan angwane ti gare kuin ti Rünye amne ti Rün gare kuin tie, ye kwrere obeja tikwetikwe erere gare kuin tie amne ti gare kuin ietre arato. Ti abko obeja ngibiaka kuin kwrere, aisete ti gatadi obeja tikwe kräke. **16** Mdakäre abko, nitre ñakare israelitare ngätäite obeja mda mda tärä tikwe, akwa tä ñakare ki kwatibe teri obeja tikwe tikwe nitre israelita ngätäite ben gwaire. Akwa ti jatadre obeja ye ngwena arato mikakäre ki teri obeja nitre israelita ben gwaire, amne obeja ye käkwe ti kukwei nuadre amne ti kukwei mikadre täte kwetre angwane, rabadre nüne ki kwatibe teri jökrä amne niaratre ngibiaka rabadi itibe arato abko ti ara. **17** Ti abko bike ja kwata bien müre ketadre, ti rabadita nire bobukäre abkokäre, aisete ti Rün tikwe käta ti tarere. **18** Tikwe ñan ja biandre müre ketadre, ye ngwane ni ñakare jire iti käkwe ti müre ketadre ja töi jenbti. Ti ara jire käta ja bien müre ketadre au, aisete ti müre ketai, akwa ti abko di tärä ja bien müre ketadre amne ti di tärä ja mikakäre nünenta, ye abko ti Rün käkwe nuemna tie, erere tita nuene. Abko kore se, nieba Jesukwe nitre israelitaye.

19 Jesukwe blitaba kore, ye kukwei nuaba nitre israelitakwe angwane, niaratre töi rababa bä jene jene jökrä. **20** Ne aisete ni kwati rababa niere:

Üai käme tä btä, aibe käta kä kwitekä dokwäbti, aisete tä ñäke kore. ¿Se drekäre munta kukwe mike ütiäte se? nieba kwetre.

21 Akwa ni ruäre abko rababa niere:

Nire nire btä üai käme tä ye abko ñan raba blite jire chi ni se kwrere. Mdakäre abko, ni ie kä tuen ñakare abko ie üai käme tä kä mike tuenta ñakare jire chi, rababa niere jae kwärikwäri.

Nitre israelita ji dokwäte käkwe tödekani ñakare Jesubti

22 Kä ye ngwane abko kä tibo, kä ñüre angwane, ju blitakrä Ngöböbe Jerusalén abko mikaninta dbe Ngöbö ngwärekri mekera abko nitre israelita nämane ngwenta töre jae, aisete nämane jökrä bietabtä Jerusalén.[g] **23** Angwane Jesu nämane dikekä ju blitakrä Ngöböbe ye

[g] **10.22** Bieta ye abko kädianta Hanuca mtare.

bäre jukä kädianta Jukä Salomónkwe käntita mda angwane, **24** nitre israelita ji dokwäte jataba ruäre, käkwe ja ükakröba Jesu bäre, käkwe nieba ie:

Ma abko nire metre abko ñan tä nüke gare nunye, aisete nun moto iko töbikabtä kore, aisete ma abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara ya abko niere gwängwarbe nunye, nieba kwetre Jesuye.

25 Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Ti abko nire, ye tikwe niebarera munye, akwa munkwe ñan ti kukwei mikani era amne mun ñan tä tödeke tibti. Ye abko, sribi ñan tuabare tita nuene ti Rün diebti niarata tibe bä mikakäre, ye abko tä ti mike gare metre, **26** akwa mun ñan tö tödekai tibti, ñobtä ñan angwane mun abko ñakare obeja tikwe, aisete munta nuene kore. **27** Akwa obeja tikwetikwe abko ie ti kukwei gare kuin, käta ti mike täte amne, niaratre gare kuin tie arato, aisete obeja tikwe erere tä niken ti jiebti obejata niken ngibiaka jiebti ye kwrere. **28** Amne tikwe obeja tikwetikwe mikadi nüne kärekäre Ngöböbe amne Ngöbökwe ñan juandi ja okwä bäre mento kä ja tare nikakrä ye känti. Erere arato, ni mda di ñakare jire diankakrä ti kisete. **29** Ye abko, ti Rün di kri käkwe obeja biani tie, aisete ni mda di ñakare jire obeja ye diankakrä ti Rünkän. **30** Ye kwrere ti Rün btä ti, nun abko töi ja kwrere amne nunta ketetibe, nieba Jesukwe nitre israelita ji dokwäteye.

31 Yebtä abko nitre israelita ji dokwäte käkwe jä dianba kisete Jesu kämikakäre jäbti. **32** Abtä niarakwe nieba mda ietre:

Ti Rün diebti tikwe jändrän kuinkuin nuenbare kabre ni mda mda die mikakäre, ¿akwa kukwe kuin nuenbare tikwe, ye mden namani blo mun kräke abko dokwäre mun tö nibi ti kämikai jäbti ye? nieba Jesukwe ietre.

33 Abtä nitre israelita ji dokwäte käkwe nieba mda Jesuye:

Ñan makwe jändrän kuin nuenbare abko dokwäre nun tö ma kämikai jäbti, akwa mata ñäke ngwarbe Ngöbö rüere amne ma ngwarbe nun kwrere käta ja mike Ngöböre au. Yebtä nun tö ma kämikai jäbti, nieba kwetre ie.

34 Abtä Jesukwe nieba mda ietre:

Ye abko, Ngöbö Kukwei yebtä Ngöbökwe kukwe niebare krörö:

Mun abko ngöbötre, tikwe nieba munbtä, *Salmos 82.6*

abko Ngöbökwe niebare, tä tikani niara Kukweibtä. **35** Ngöbö Kukweita tikani kore, ye abko ni ñan raba rükente jire chi abko garera nie amne, ni jökrä ie Ngöbökwe ja Kukwei biani abko ngöbötre niebare kwe ie, **36** aisete ¿se ñobtä abko tita ja Ngöbö Odei niere abko nibi blo munkrä se? Ngöbökwe ti dianinkä ja Odeire, käkwe ti juani nitre kukwe nuenkä kämekäme Ngöbö rüere ye ngätäite, tita niere aisete ¿se ñobtä abko tita ja Ngöbö Odei niere angwane tita ñäke

ngwarbe Ngöbö rüere abko munta niere tie? **37** Ti abko Ngöbö Odei tita niere, akwa tikwe ñan sribi ti Rünkwe nuendre angwane, munkwe ñan ti kukwei mikadre era; **38** akwa tikwe sribi ti Rünkwe nuendre, ye ngwane nane mun ñan tö ti kukwei aibe mikai era abko tä dbe. Akwa tita sribi ti Rünkwe nuene era metre, aisete yebti munkwe tödeka, ti Rünta ketetibe tibe amne tita ketetibe ben ye rükadre gare metre munye, abkokäre munkwe tödeka sribi ti Rünkwe nuenta tikwe yebti.

39 Abtä nitre israelita ji dokwäte tö rababa Jesu kain ngite bobukäre, akwa Jesu gitiaba kän.

40 Angwane Jesu rikabata Ñö Jordánbtä, Juan Bautista nämane ni ngökö ñöte, ye känti Jesu rababa nünentbe. **41** Angwane ni kwati rikaba känti ja tuakäre ben, kä rababa niere:

Sribi kri ñan tuabare abko Juankwe nuenbare ñakare, akwa kukwe nieba kwe Jesubtä abko kukwe era erere nieba kwe ñan ñan abko ni kwati rababa niere.

42 Angwane ni kwati näma yete käkwe tödekaba Jesubti.

Jesu kukwe muko Lázaro krütani

11 **1-2** Kä ye ngwane ni iti kädian nämane Lázaro näma nüne juta Betaniate abko namani bren jume. Juta Betania yete abko Marta amne María näma nüne ngwai Lázarobe. María ye mden abko käkwe ñö rä bäne kekaba ni Dänkien ngotobti, bti ni Dänkien ngoto rötaba ja dokwä drüenbti kwe. **3** Lázaro namani bren jume, aisete ngwai nibu ye mden käkwe ni mda juanba niere krörö Jesuye: Ni Dänkien, ma kukwe muko kuin makwe, mata tarere ye bren abko juanba niere kwetre Jesuye.

4 Erere bkänä ni ye nikani, rükaba mate Jesu känti angwane, Jesukwe kukwei nuaba kore, bti nieba kwe:

Bren ye kisete niara ñan krütadre janknukäre akwa, bren ye köböire Ngöbö di kri amne ti Ngöbö Odei di kri rabadi mikani tuadre, nieba Jesukwe.

5 Jesu abko kwe Marta, María amne Lázaro nämane tare kri, **6** akwa Lázaro bren nie rükaba ie angwane niara näma, ye känti rababa köböbu mda.

7 Bti nitre ja töitikaka ben ie nieba kwe:

Bränta kä Judeate, nieba kwe.

8 Abtä nun ja töitikaka Jesube käkwe nieba mda ie:

Dirikä, nitre israelita ji dokwäte tö rababa ma kämikai jäbti kä Judeate, ye abko käi ngämi niken raire ta. ¿Kä ye känti abko ma tö nibira rikaita bobuta ya? nunkwe nieba ie.

9 Abtä Jesukwe nieba mda nunye:

¿Kä ngwen abko tä neme ñänä okwä krä jätäbti krobu ñan ñan? Ne aisete nita dikekä kä ngwenbti angwane, kä tuen kuin nie, aisete ni ngotota ritete ñakare, ñobtä ñan angwane kä

trä ngwen kä nebtä yebti abko käta nebe tuen kuin ja käne nie. **10-11** Akwa nire erere rikadre dikekä deo, ye ngwane kä ñan rabadre tuen ie, aisete ngoto rabadre ritete. Tita niere kore, ñobtä ñan angwane ti abko kä trä ngwen kwrere amne tita nete angwane, kä tärä sribikrä. Ni kukwe muko Lázaro nikani kibien, akwa ti bike niken gaenkröta, nieba Jesukwe nunye.

12 Angwane nun ja töitikaka ben käkwe nieba mda ie:

Kiterate kuinta, aisete tä kibien, nunkwe nieba ie.

13 Akwa Lázaro abko krütanina abko Jesu näma niere nunye, akwa Lázaro nikani kibien bkänä abko Jesu näma niere, nun rababa nütüre. **14** Abtä kukwe era erere nieba metre kwe nunye krörö:

Lázaro kürera, **15** akwa tita ñakare känti angwane küre, ye abko käi nibi nuäre tibtä, ñobtä ñan angwane Lázaro küre, ye köböire kukwe mda rakadikä abko rabadi bäri kuin munkrä abko käkwe mun die mikadi tödeke bäri tibti, aisete brän Lázaro tuen, nieba Jesukwe nunye.

16 Angwane ni iti ja töitikaka Jesube kädian nämane Tomás arabe kädian nämane "Munkin" abko käkwe nieba nun ja töitikaka Jesube mda mdaye:

Ni kämikadre gwaire niarabe kä Judeate, abkokäre brän siba ben, nieba kwe.

Jesukwe Lázaro ngwai moto mikani nuäre

17 Ye erere Jesu rikaba, rikaba nebe juta Betaniate mda angwane, Lázaro doboi mikani abko käi nikanina köböbkä jire ta angwane, Jesu rikaba neme. **18** Juta Betania abko näma känime Jerusalén ken, bäsi kilometro krämä näre. **19** Ne aisete nitre israelita ji dokwäte rikaba kwati yete basare Martaye amne Maríaye moto ketabtäkäre kä mikakäreta nuäre btätre, ñobtä ñan angwane ngwai Lázaro krütani kän aisete.

20 Angwane Jesu rikaba neme juta ken, ye gaba Martakwe angwane, jataba ngäbti, akwa María abko rababa gwi. **21** Marta rikaba Jesu känti angwane, nieba kwe Jesuye:

Ti Dänkien, ma tädre nete akräke ti ngwai ñan krütadre tikän, **22** akwa mtare makwe dre dre kärädre Ngöböye, erere biandi jökrä kwe mae, ye abko gare kuin tie, nieba kwe ie.

23 Abtä Jesukwe nieba mda ie:

Ma ngwai rükadita nire, nieba kwe Martaye.

24 Angwane Martakwe nieba mda:

Kä mrä angwane, ni krütani krütani rükadita nire, ye näire Lázaro rükadita nire arato, ye abko gare kuin tie, nieba kwe Jesuye.

25 Abtä Jesukwe nieba ie:

Ti abko ni krütanina mikakata nire amne ti abko ni mikaka

nüne ketetibe Ngöböbe. Nire nire käkwe tödekadre tibti abko krütadi era metre, akwa rükadita nire amne, **26** nire nire tä nüne käkwe tödekadre tibti abko ñan krütadre kärekäre Ngöbö okwä bäre mento. ¿Ne abko era makrä ya Marta? nieba Jesukwe ie.

27 Angwane niarakwe nieba mda ie:

Jän, ti Dänkien. Ma abko Ni Dianinkä Ngöbökwe amne ma Ngöbö Odei abko rükadre kä nebtä, ye abko tita mike era jae, aisete tita tödeke mabti, nieba kwe Jesuye.

28 Martakwe blitaba kore Jesube, yebti Marta rikaba etba María kärere, käkwe nieba tiebe krörö ie:

Dirikä tä nete, käkwe ma käräniri, nieba kwe ie.

29 Martakwe nieba kore Maríaye, ye btäräbe María rükaba dikekä krö, jataba niken ja tuakäre Jesube. **30** Akwa Jesu ngämi neme jutate, aisete Marta rükaba ngäbti, ye känti näma juta bäre. **31** Angwane nitre israelita näma gwi Marta amne María känti kä mikakäreta nuäre btätre abko okwäbti María rükaba dikekä krö, bti rikaba jötrö, angwane nitre israelita ye rikaba jökrä jiebti, ñobtä ñan angwane María rikaba müen dobobti rababa nütüre, aisete rikaba kore María jiebti. **32** Akwa Jesu näma, ye känti María jataba nüke angwane, María rikaba ngitiekä ngukudokwäbti temen Jesu ngotobtä Jesu mikakäre ütiäte, käkwe nieba ie:

Ti Dänkien, ma tädre nete akräke ti ngwai ñan krütadre tikän, nieba kwe Jesuye.

33 Angwane María btä nitre israelita rükaba Maríabe, ye rababa müen jökrä Jesu okwäbti. Abtä Jesu rababa ulire amne moto rababa däre krübäte, **34** käkwe nieba mda ietre:

¿Munkwe Lázaro doboi mikani mdente? nieba kwe.

Angwane niaratre käkwe nieba:

Jakwe tuen nete ti Dänkien, nieba kwetre mda.

35 Angwane Jesukwe müaba arato. **36** Abtä nitre israelita käkwe nieba:

Lázaro nämane tare kri kwe tuen, rababa niere.

37 Akwa ni ruäre abko rababa niere:

Ni ie kä tuen ñakare niara se käkwe kä mikani tuenta ie. ¿Se abko Lázaro ñan krütare, abkokäre jändrän mdara jire nuendre kwe kräke abko ñan rabadre bare ie ya? rababa niere Jesu rüere.

Jesukwe Lázaro mikaninta nire

38 Angwane Jesu moto rababata däre, käkwe krötaba Lázaro doboi kukwäre angwane, kä mkä te Lázaro doboi mikani, yebti jä oto kwata kri näma mikani. **39** Angwane Jesukwe nieba:

Jä oto ye denkä mento dobobti yete, nieba kwe.

Abtä Lázaro ngwai Marta käkwe nieba Jesuye:

Ti Dänkien, kä nena köböbkä jire niara krütani amne doboi

Jesuta Lázaro miketa nire (Juan 11.38-44)

mikani, aisete rä nena kure, nieba kwe ie.

40 Abtä Jesukwe nieba mda ie:

¿Makwe tödekadre tibti angwane, Ngöbö di kri bä nuäre ye makwe tuadi, tikwe ñan nini mae ya? nieba Jesukwe ie.

41 Angwane jä oto ye diankaba mento. Ye btäräbe Jesukwe nikraba kä käinbti, käkwe nieba:

Ti Rün tikwe, tikwe blitaniri mabe amne mata biare ti die mike, yebtä ti tö kuin niei mae. **42** Käre tita blite mabe ja di kärere mae angwane, mata

nuene ye gare kuin tie, akwa makwe ti juani ye abko nitre tä nete noko, kräke rabadre era, abkokäre tita blite kore mabe, nieba Jesukwe Rünye.

43 Jesukwe blitaba ünän jökrä kore, ye btäräbe ngrateba kri kwe, käkwe nieba:

¡Lázaro, jakweta künken kä mkä ye bäre mento! nieba kwe.

44 Ye btäräbe Lázaro näma nguse, ye kise amne ngoto näma mrianinte jökrä dänte abko erere jataba kä mkä yete mentokwäre angwane, ngwäre abko näma mrianinte jökrä jatabata kä mkäte mento. Angwane nitre näma yete, ye ie Jesukwe nieba:

Tikete, bti tuemetre dikekä, nieba kwe.

Erere nuenba kwetre.

Jesu rüe tö namani kain ngite tiebe

(Mateo 26.1-5; Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2)

45 Jesukwe Lázaro mikabata nire, ye abko nitre israelita näma Marta amne María mukore ye käkwe tuaba angwane, niaratre kwati käkwe tödekaba Jesubti. **46** Akwa ni mda mda käkwe tödekani ñakare Jesubti abko rikaba nitre bariseo känti angwane, Jesukwe Lázaro mikabata nire ño, ye abko niebare jökrä kwetre nitre bariseoye. **47** Abtä nitre bariseo amne nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre käkwe nitre sribikä Sanedrinbtä käräbare gätäkäre, bti niebare jae kwärikwäri kwetre:

Ni kädekata Jesu käta sribi kri ñan tuabare nuene kabre ni ngätäite. ¿Sebtä abko nikwe dre nuendre? **48** Nikwe tuadremetre sribi nuene janknu kore angwane, ni jökrä rabadi tödeke bti. Yebtä abko nitre romanobo tä nun dänkiene jatadi, käkwe ju blitakrä Ngöböbe nikwe se juandi ngwarbe jökrä amne, juta israelita nikwe noko juandi ngwarbe jökrä kwetre arato, niebare kwetre.

49 Abtä ni iti kädian nämane Caifás abko nämane sribire nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkiene kä ye näire abko käkwe niebare ietre:

¡Mun töi ñakare! **50** Ni gadrekä jökrä juta israelita nete, ye abko rabadre bäri tare, akwa ni itibe krütadre ni jökrä täte amne ni jökrä kräke, ye abko rabadre bäri kuin munkrä abko btä munta töbike ñakare, niebare Caifákwe.

51 Caifás abko käkwe ñäkäbare kore, ye abko ñan niebare ja töi jenbti kwe, akwa kä ye ngwane niara nämane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkiene, aisete Jesu krütadre nitre israelita täte abko niebare Ngöbö Üai köböire kwe. **52** Ye abko ñan Jesu krütadre nitre israelita aibe täte amne kräke, akwa Ngöbö ngäbriänkätre nämane kä ketareketare te kwäräkwärä abko rabadreta ükaninkrö jökrä ketetibe nitre Ngöbö ngäbriänkätre juta israelita ben gwaire, abkokäre Jesu krütadre, aisete Caifákwe niebare kore. **53** Ne aisete köbö

ye näire mentokwäre nitre sribikä Sanedrinbtä käkwe ja töi mikani gwaire jökrä Jesu müre ketakäre.

54 Abtä Jesu ñan rabadre dikekä ja ngwärekri jökrä nitre israelita ji dokwäte ngätäite angwane, juta kä Efraín näma känime kä kaibe ken, ye känti Jesu rikaba amne rababa nünentbe yete nitre ja töitikaka benbe.

55 Kä ye ngwane abko, bieta Pascua nitre israelitakwe abko köböi jatabara nüketa ja ken, aisete nitre israelita kwati nünanka Jerusalén bäre rikaba neme Jerusalén ja mikakäre dbe Ngöbö ngwärekri bieta Pascua känenkri, rabadre neme ju blitakrä Ngöböbe känti Pascua mikakäre ütiäte jae, abkokäre rikaba. **56** Angwane nitre ye rababa näin jökrä Jesu känentari, kä rababa niere krörö jae kwärikwäri ju blitakrä Ngöböbe ye känti:

¿Munta töbike ño? ¿Jesu rükai bietabtä nete ruen ya? rababa niere jae kwärikwäri.

57 Angwane nitre bariseo amne nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre käkwe nieba krörö ni jökräye:

Jesu tä mdente raba gare munye angwane, munkwe mika gare jötrö nunye amne nunkwe kadi ngite, nieba kwetre.

Meri iti käkwe ñö rä bäne kekani Jesubti

(Mateo 26.6-13; Marcos 14.3-9)

12 **1** Yebti köbö ti Pascua känenkri, Jesu rikaba Lázaro känti juta Betaniate mda. Lázaro ne mden abko krütani, akwa Jesukwe mikaninta nire abko känti Jesu rikaba. **2** Jesu rababa yete angwane, mrö sribeba kwetadre Jesu mikakäre ütiäte angwane, Marta näma mrö dräire amne Lázaro abko näma täkänintbe siba mesabtä mröre Jesube. **3** Angwane María jataba kri ngwäri rä bäne kä nardo ngwena bäsi botea ötare jire. Nardo ye abko ütiäte kri amne ñan nämane mritani jire ñöbe abko María jataba ngwena, bti Jesu mikakäre ütiäte Maríakwe nardo ye kekaba Jesu ngotobti, bti Jesu ngoto rötabata ja dokwä drüenbti kwe. Angwane kä rä rababa bäne jökrä gwita temen nardo ye kisete.

4 Angwane ni iti ja töitikaka Jesube kä Judas Iscariote käkwe Jesu kitadre ngise ye käkwe nieba:

5 ¡Jo! ¡Ngwian ganaindre bäsi kä kwati jire btä kri ngwäri rä bäne se rürümoindre abko bti ni bobre bobre die mikadre bä amarebti ñan rürümoiniri se! nieba kwe.

6 Judas käkwe ñäkäba kore, akwa ñan ni bobre bobre ruentari tare ie, aisete ñäkäba kore kwe. Akwa niara abko gore, aisete ñäkäba kore kwe. Niara abko ngwian ngibiaka nunkrä, akwa näma ngwian ye goire ruäre nunkän, aisete ñäkäba kore kwe. **7** Abtä Jesukwe nieba mda Judaye:

Niarakwe ti mikadre biare doboi mikadre, abkokäre nämane kri ngwäri ye üke tikrä, aisete

tuemetre kaibe. Makwe ñan nika. **8** Mdakäre abko, nitre bobre bobre abko tädi käre mun ngätäite nete, aisete mun tö raba die mikai ñongwane, erere munkwe die mika, akwa ti abko ñan tädi kärekäre munbe nete. Abko kore se, nieba Jesukwe.

9 Yebti Jesu näma juta Betaniate abko gaba nitre israelitakwe angwane, ni kwati jataba Jesu känti. Niaratre ye abko ñan jataba Jesu aibe tuakäre, akwa Lázaro krütani, mikaninta nire Jesukwe ye abko jataba tuakäre arato. **10** Abtä nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre käkwe kukwe ükateba Lázaro kämikakäre arato, **11** ñobtä ñan angwane Lázaro krütani akwa Jesukwe mikabata nire, aisete Lázaro köböire ni israelita kwati käkwe tödekaba Jesubti amne ñan rababa nekete mda nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre yekri. Abtä kukwe ükateba kore kwetre Lázaro rüere.

Jesu nikani nebe Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40)

12 Ye näire, ni rababara kwati krübäte juta Jerusalénte bieta Pascua mikakäre ütiäte amne, jändrinane Jesu jatabara ji ngrabare Jerusalén kukwäre abko nitre kwati ye käkwe gaba. **13** Angwane datile kriekä tikakaba kwetre, ben jataba Jesu kakäre ngäbti jrei kwrere, kä rababa ngrente krikri be krörö ie:

¡Hosana! ¡Ma abko Jrei nitre israelitakwe!
Ni Dänkien Ngöbö käkwe ma juani.
Ma kite ni Dänkien Ngöbö käbti, aisete nunta ma käikitekä, *Salmos 118.25*

abko nitre israelita rababa niere Jesu ngäbti.

14 Angwane Jesu näma näin buro ngäbälibti, rikaba neme Jerusalén mda Ngöbö Kukweita niere ye kwrere:

15 Mun nünanka juta Siónte[h] nete, mun ñan rekwetaka, ñobtä ñan angwane Jrei munkwe kite buro ngäbälibti, ye mike ñäräre munkwe, *Zacarías 9.9*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä abko erere Jesukwe nuenbare.

16 Akwa ye näire nun ja töitikaka Jesube abko ie kukwe ye ñan rükaba gare, akwa Ngöbökwe Jesu mikaba ütiäte, rikaba ngwenante kä käinbti angwane, batibe kukwe rakakaba ye abko näma tikani jökrä Ngöbö Kukweibtä abko erere nakaninkä btä abko rükabata töre nunye.

17 Jesu jataba burobti, ye ngwane abko Lázaro krütani nämane doboi mikani nguse abko Jesukwe käräbata künken amne Jesukwe mikaninta nire, ye abko nitre tuakatuaka rababa niere ni mda mdaye. **18** Ne aisete ni kwati jataba Jesu ngäbti,

[h] **12.15** *Sión.* Juta Jerusalén ara abko kädianta Sión arato.

ñobtä ñan angwane Jesukwe sribi kri ñan tuabare nuenba, Ngöbö nämane ben bä mikakrä abko gaba kwetre, aisete rababa kite jökrä Jesu ngäbti. **19** Akwa nitre bariseo abko rababa niere jae kwärikwäri:

¡Ni jökrä nibi niken niara jiebti, ne aisete kitera ni ganaine kwäräbe, tuen sete se! ¿Sebti nikwe dre nuendi mda? rababa niere.

Jesu müre ketadi rüekwe, niebare kwe

20 Angwane nitre rababa kwati Jerusalén Ngöbö mikakäre ütiäte jae bietabtä, ye ngätäite nitre griegore näma ruäre abko **21** jataba nüke Felipe känti. Felipe ye abko nünanka juta Betsaidate kä Galileate. Nitre ye jataba Felipe känti, käkwe nieba ie:

Ja mräkä, nun tö nibi ja tuai Jesube, nieba kwetre ie.

22 Angwane Felipe rikaba käkwe nieba mda Andréye, bti niaratre nibu rikaba käkwe kukwe ye nieba jökrä Jesuye. **23** Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Kä kitani Ngöbökwe ti Ni Kä Nebtä Ngobo mikakäre ütiäte abko käi nüra. **24** Ye abko ti bike kukwe era erere niere munye. Trigo nurai nökata dobote, ye abko nita krüte bä mikata trigo nuraibtä. Ye abko trigo nurai ñan gütadrete kore angwane, trigo nurai ye aibe rabadre kärekäre, akwa trigo nurai ye nökadre, bti gütadrete amne mu rabadre niren angwane, ngwä rabadre kabre. Ti abko trigo nurai ye kwrere. Ti ñan krütadre angwane, ti aibe rabai nüne kärekäre Ngöböbe, akwa ti krütadre angwane, ni kwati jatadi nüne kärekäre Ngöböbe. **25** Mdakäre abko, nire nire israelita ya, ñakare ya ie ja kwata ruentari tare, abtä ñan tö ja tare nikai ti kräke, ni ye abko käkwe ñan nünandi kärekäre Ngöböbe; akwa nire nire ie ja kwata ñan rabadre ruentari tare ja tare nikakrä kä nebtä tikrä, ni ye abko käkwe nünandi kärekäre Ngöböbe. **26** Ne aisete nire nire tö sribire tikrä abko jata ti jiebti amne ti tädi mdente erere, ye känti sribikä tikwe tädi tibe. Erere arato, nire nire käkwe sribidre tikrä, ni ye abko Ngöbö ti Rün tikwe käkwe mikadi ütiäte. Abko kore se, nieba Jesukwe ietre.

27 Yebti Jesu krütadre abko btä näma töbike kri, käkwe nieba:

¡Aingwaree, ti nibi nekwetekä krübäte dikaro ja jiebti bäre! ¿Nebtä tikwe dre niedre se? ¿Tikwe niedre, Tata tikwe, kukwe kite tare krübäte ti rüere, ngäniene ti nibi nekwetekä, aisete den tibti ta, tikwe niedre ya? Ñakare, raba ruen tie, ñobtä ñan angwane ti jatani kukwe ne mikakäre täte aisete. **28** Ti Rün tikwe, ja bä mike ütiäte ni jökrä okwäte, ie ti tö. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Ye btäräbe ni kukwei rababa kä käinbti, käkwe nieba krörö:

Tikwe ja mikanina ütiäte, akwa tikwe ja mikadita ütiäte

bobuta abko nieba kä käinbti sete.

29 Angwane, nitre näma yete, ie ni kukwei kä käinbti jaraba angwane, rababa niere:

Unsuni ngö käinta ye, rababa niere.

Akwa ni ruäre abko rababa niere:

Angele kä käinbti käkwe ñäri Jesuye ye, rababa niere.

30 Angwane Jesukwe nieba ietre:

Ni kukwei jaraniri kä käinbti munye, ye abko mun die mikakrä tödeke tibti, akwa ñakare tikrä. **31** Ye abko, gwängwarbe kukwe rabadre ükaninte Ngöbökwe ni jökrä kä nebtä kräke abko käi kitera nüke. Erere arato, diablu tä ni jökrä dänkiene kä nebtä abko juantari mento abko käi kitera nüke arato. **32** Akwa ti ne ara rabadre kaninkä krusobtä käin angwane, ti ne ara jire käkwe ni jökrä kärädi jae, nieba Jesukwe.

33 Jesu abko krütadi ño, ye mden tö rababa niei, käkwe blitaba kore. **34** Abtä nitre näma kwati yete, ye käkwe nieba Jesuye:

Ni Dianinkä Ngöbökwe abko käkwe nünandi kärekäre, ye abko Ngöbö Kukwei tä niere amne Ni Dianinkä Ngöbökwe amne ni Kä Nebtä Ngobo abko ni itibe, akwa Ni Dianinkä Ngöbökwe ñan krütadre, aisete, ¿ye ñobtä abko Ni Kä Nebtä Ngobo kadikä krusobtä käin, mata niere ye? ¿Nire abko Ni Kä Nebtä Ngobo amarebti btä mata ñäke kore ye? nieba kwetre Jesuye.

35 Abtä nitre näma kwati yete, ie Jesukwe nieba mda:

Ti abko ñotra kwrere amne jändrän jökrä Ngöbö rüere amne ti rüere, ye abko kä iko kwrere. Ti abko ñotra tä mun ngätäite nete, akwa ñotra ye abko rabadi bä jötrö mda mun ngätäite nete, aisete ñotra tä munbe nete angwane, munkwe dikaka ñotra trä yete, kä iko käkwe ñan mun ganaindre abkokäre, ñobtä ñan angwane nire nire tä dikekä kä ikote ye abko tä niken mden kukwäre ñan tä neme gare ie. **36** Ti abko ñotra tä mun ngätäite nete. Mun rabare nüne ti kwrere, abkokäre tita nete mun ngätäite angwane munkwe tödeka tibti. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Jesukwe blitaba ünän jökrä kore, yebti Jesu rikabata, käkwe ja rükantebata bobuta nitre israelita ji dokwäteye.

Ni kwati käkwe tödekani ñakare Jesubti

37 Jesukwe sribi kri ñan tuabare nuenba kabre nitre israelita okwäbti Ngöbö nämane niarabe mikakäre gare ietre, akwa ñan tö namani tödekai jire chi Jesubti, **38** ye abko ni Ngöbö kukwei niekä kädian nämane Isaías käkwe tikani krörö abko erere namani bare niaratrebtä:

> Ti Dänkien, ¿kukwe dirita nunkwe, ye nirekwe mikadi era?

¿Amne ma di kri ye abko
makwe mikani tuadre
nireye? *Isaías 53.1*

abko tikani kore Isaíakwe nitre israelitabtä.

39 Ye mden kisete, nitre israelita kwati ñan namani tödeke Jesubti. Mdakäre abko, Isaías arabe käkwe kukwe mda tikani krörö btätre arato abko nere:

40 Ngöbökwe kä trä ötaninte
niaratre okwäte, niarata
dre nuene niaratre
okwäbti ñan jatadre
metre ietre abkokäre.
Erere arato, Ngöbökwe
niaratre töi ganinte,
kukwe ño ño ñan rabadre
nüke gare ietre abkokäre.
Ye kwrere ñan jatadreta ti
kukwäre angwane, tikwe
ñan mikadreta kuinta
diantarikäre, *Isaías 6.10*

abko Isaíakwe tikani täräbtä nitre israelitabtä. **41** Isaías abko käkwe Jesu di kri bä nuäre tuani, aisete nämane blite btä, käkwe niebare kore nitre israelitaye kira.

42 Nitre israelita kwati käkwe tödekaba ñakare Jesubti, akwa nitre israelita kwati mda abko käkwe tödekaba bti. Erere arato, ni ruäre ji dokwäte abko käkwe tödekaba Jesubti siba, akwa ñan tö rababa niei ja ngwärekri jökrä, ñobtä ñan angwane nane nitre bariseo käkwe gadre amne kitadrekä sinagoga bäre mento abko jürä rababa btätre, aisete nämane tödeke Jesubti abko ñan rababa niere, **43** ñobtä ñan angwane nitre kä nebtä käkwe mikadre ütiäte jae abko ie tö rababa bäri amne, Ngöbökwe mikadre ütiäte jae, ye abko rababa ütiäte ñakare kräke.

Jesukwe diribare ünän ja ngwärekri jökrä

44 Yebti Jesukwe ngrateba kri, käkwe nieba:

Nire nire käkwe tödekadre tibti, ye abko ñan tödekadre ti ne aibebti kwe, akwa ti Rün tikwe käkwe ti juani, yebti tödekadre kwe arato. **45** Erere arato, nire nire käta ti tuen, ye tä ti Rün ti juanka tuen arato, ñobtä ñan angwane niarata dre dre nuemna tie aibe tita nuene. **46** Nire nire tä nüne kä ikote amne Ngöbö gare ñakare ie, käkwe tödekadre tibti abko ñan nünandi mda kä ikote kwe, ñobtä ñan angwane rükadre ño Ngöbö känti rükadre gare ie, abkokäre ti jatani ñotrare mun ngätäite kä nebtä. **47** Akwa nire nire käta ti kukwei nuen, akwa ñan tä mike täte amne ñan tä mike era jae, ye kräke tikwe ñan kukwe ükadrete au, ñobtä ñan angwane ñan ti jatani kukwe ükete ni rüere juantarikäre Ngöbö okwä bäre mento, akwa ti jatani ni diantarikäre niaratre ngite ngäniene.

48 Akwa nire nire tä bätä ngwen tibtä amne kukwe dirita tikwe ñan tä mike ütiäte jae, ye abko ñan tikwe kukwe ükadite kräke amne ñan tikwe kitadi ngite Ngöböye. Akwa munkwe ñan ti kukwei mikadre era, ye ngwane ti Rün käkwe kukwe ükadite munkrä kä mrä

angwane, **49** ñobtä ñan angwane tita blite, ye abko ñan tita niere ja töi jenbti, akwa ti Rün tikwe käkwe ti juani ye abko tä dre niemna tie abko erere tita dirire munye. **50** Ti Rün kukwei, ye abko nire nire käkwe mikadre era jae abko rabadi nüne kärekäre ti Rün Ngöböbe abko gare kuin tie, aisete tita kukwe niere ye abko ti Rün tikwe tä niemna tie, erere tita niere. Abko kore se, nieba Jesukwe.

Jesukwe nitre ja töitikaka ben ngoto bätäninte

13 **1** Yebti bieta Pascua jatabara nüke angwane, Jesukwe kä mikarekä kä nebtä amne, rikareta kä käinbti niara Rün känti, ye abko kä nükanina abko nämanena gare Jesuye angwane, nitre jen Jesukwe nämane kä nebtä abko Jesu näma tarere, ye abko tareba täte jökrä kwe. **2** Nun jataba mröre dere, akwa nun ngämi mröre, känenkri Simón ngobo Judas Iscariote abko diablukwe töi mikabara Jesu rüere, Jesu kitakäre ngite. **3** Akwa Jesu abko, ie Rünkwe jändrän jökrä mikanina gare nämanena gare ie amne, niara jatani Ngöbökri amne rikadita Rün känti, ye abko nämanena gare ie arato. **4** Ne aisete, batibe rababara täkänintbe mröre mesabtä, akwa rükaba dikekäta krö, käkwe dän tikateba jabtä, bti dän kukwän chi mäkäteba kwe ja mrökarabtä, **5** bti ñö kekaba unkwente kwe, bti rikaba nun ja töitikaka ben ye ngoto bätete, ni klabore käkwe nuendre ye kwrere amne, dän kukwän nämane niara mrökarabtä, yebti rikaba nun ngoto bä rötöta se kwrere. **6** Jesu rikaba nebe Simón Pedro känti ngoto bätätekäre angwane, Pedrokwe nieba ie:

Ti Dänkien, ¿ni klabore käta ni ngoto bätete, kwrere jire ma bike ti ngoto bätete tie ya? nieba kwe ie.

7 Abtä Jesukwe nieba mda ie:

Tita dre nuene ñan nebe nüke gare mae mtare, akwa abti rükadi gare mae, nieba kwe Simón Pedroye.

8 Angwane Pedrokwe nieba mda Jesuye:

¡Tikwe ñan ma tuametre ja ngoto bätete jire chi! nieba kwe ie.

Abtä Jesukwe nieba mda ie:

Tikwe ñan ma ngoto bätärete ne ngwane, ma ñan rabadre jen tikwe, nieba kwe ie.

9 Angwane Simón Pedro käkwe nieba mda ie:

Ti Dänkien, kore ne ngwane, ñan makwe ti ngoto aibe bätäte, akwa makwe ti kise amne ti dokwä bätäte arato, ie ti tö nibi, nieba kwe ie.

10 Akwa Jesukwe nieba mda ie:

Nita jüben krire, bti nita niken känime, ye ngwane ni ngoto aibe tä nebe dobrore, aisete ni ngoto aibe bätärete, ñobtä ñan angwane ni ngrabare abko tärä nebe merebe jökrä amne mun abko nena merebe, akwa era metre

mun jökrä ñakare merebe, nieba Jesukwe.

11 Jesukwe nieba kore, ñobtä ñan angwane nirekwe kitadi ngise ye abko näma gare kuin ie, aisete nieba kore kwe Judas Iscariotebtä.

12 Jesukwe nun ja töitikaka ben ngoto bätäteba ünän jökrä, bti Jesukwe dän kitabata jabtä, bti rababata täkänintbe mesabtä, käkwe nieba:

¿Ñobtä tikwe mun ngoto bätrite ye nü gare munye ya? nieba Jesukwe nunye.

13 Yebti Jesukwe nieba mda nunye:

Ti abko Dirikä amne ti mun Dänkien munta niere tie, ye abko kukwe era erere munta niere, ñobtä ñan angwane ti abko Dirikä amne ti mun Dänkien bkänä. **14** Ti Dirikä amne ti mun Dänkien käkwe mun ngoto bätrite jökrä ni klabore kwrere ne ngwane, ye kwrere munkwe ja mika bobre ni klabore kwrere, käkwe ja ngoto bätädrete jae kwärikwäri, tikwe nuni ye kwrere. **15** Tikwe ja miri bobre ni klabore kwrere mun jökrä kräke, ye kwrere munkwe nuendre jakrä kwärikwäri, abkokäre tikwe kukwe bä miri kore mun okwäbti. **16** Ye abko, ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Ni klabore ye ñakare bäri ütiäte niara bkänkä kräke. Erere arato, ni ni mda kukwei ngwianka ye abko ñakare bäri ütiäte ni niara juanka ye kräke. **17** Ne aisete tikwe kukwe nuni mun kräke, ye nü gare munye angwane, munkwe nuendre kwrere jakrä kwärikwäri arato ne ngwane, kä rabadi nuäre munbtä amne Ngöbökwe ja di biandi munye.

18 Akwa tita kukwe niere, ye abko ñakare mun jökrä kräke, ñobtä ñan angwane tikwe mun mden mden dianinkä jen jakrä ye abko gare kuin tie, akwa Ngöbö Kukwei tä tikani ye abko rabadre bare, abkokäre ni iti käkwe kukwe nuendi krörö btä kukweta tikani:

> Ni iti tä mröre siä kwatibe te tibe abko nikwitani ti rüere, *Salmos 41.9*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä, ye erere rakadikä.

19 Kukwe ye abko ngämi nakenkä, känenkri tita niere munye, kukwe ye kwrere rabara nakenkä mun okwäbti angwane, TITA abko munkwe mikadre era, abkokäre tita niere munye. **20** Mdakäre abko, ti bike kukwe era erere niere mda munye abko krörö:

Tita ni juen, ye nire nire käkwe kadre ngäbti, ni ye abko käta ti ne ara jire kaen ngäbti amne, nire nire käta ti kaen ngäbti, ni ye abko käta Ngöbö ti juanka ara jire kaen ngäbti. Abko kore se, nieba Jesukwe nun ja töitikaka benye.

Judas Iscariote käkwe Jesu kitadi ngise, niebare Jesukwe

(Mateo 26.20-25; Marcos 14.17-21; Lucas 22.21-23)

21 Jesukwe blitaba kore, ye btäräbe Jesu ñan moto rababa

neme nuäre, rababa ruen ie angwane, Judakwe niara kitadi ngise abko nieba metre krörö kwe:

Mun iti tä nete käkwe ti kitadi ngise ti rüeye ti müre ketakäre, ye abko ti bike niere metre munye, nieba Jesukwe.

22 Abtä nun ja töitikaka ben rababa ja mike ñäräre kwärikwäri, akwa Jesu näma ñäke nirebtä, ye ñan rababa nüke gare nunye. **23** Abtä ni iti ja töitikaka ben abko Jesu nämane tarere kri abko näma täkänintbe käníme mesabtä mröre Jesu ken angwane, **24** nirebtä näma blite ni ye käkwe ngwiandretari Jesuye abko Simón Pedro käkwe nieba kisebti ie.

25 Ye erere bkänä, ni ye käkwe gitakaba Jesu kukwäre, käkwe nieba ie:

Ti Dänkien, ¿nirekwe ma kitadi ngise? nieba kwe ie.

26 Angwane Jesukwe nieba mda ie:

Ti bike ban oto mike tibo mrö ñöite abko tikwe biandi nireye amne ni ye ara, nieba kwe.

Ye btäräbe Jesukwe ban oto mikaba tibo, bti Simón ngobo Judas Iscariote, ie bianba kwe. **27** Judas käkwe ban oto kaba ngäbti Jesuye, ye btäräbe Satana rükaba btä angwane, Jesukwe nieba ie:

Makwe dre nuendi, ye nuene jötrö, nieba kwe ie.

28 Jesukwe ñäkäba kore Judaye, akwa ñobtä ñäkäba kore kwe ie, nun mda mda ja töitikaka ben näma mröre mesabtä, ie ñan rükaba gare.

29 Akwa Judas abko näma ngwian nunkwe ngibiare, aisete Jesukwe juani jändrän kökö bietakrä ya o ngwian biamna kwe ie ni bobre bobreye abko nun ruäre rababa nütüre. **30** Akwa Jesukwe ban bianba Judaye angwane, Judakwe kaba ngäbti, ye btäräbe Judas rikaba Jesu kite ngise rüeye. Ye ngwane kä rababara iko jökrä.

31 Judas rikaba mentokwäre, yebti Jesukwe nieba:

Mtare ti, Ni Kä Nebtä Ngobo, mun tarekä kri abko di kri bä nuäre rabadi mikani tuare amne Ngöbö mun tarekä di kri bä nuäre rabadi mikani tuare Ni Kä Nebtä Ngobo köböire. **32** Ye abko, ti Ngöbö Odei käkwe Ngöbö di kri bä nuäre mikadi tuare, ye kwrere arato Ngöbö käkwe ti Ngöbö Odei di kri bä nuäre mikadi tuare arato, ye abko Ngöbökwe nuendi jötrö.

33 Mdakäre abko, mun ngäbäkre kiakia tare kri tikwe, mun ye ben tikwe ñan nünandre raire mda. Ti näin angwane, mun rabadi ti känentari kisere, akwa tikwe kukwe nieba nitre israelita ji dokwäteye, erere ti bike niere munye: Ti näin mdente, ye känti mun ñan raba niken gwaire tibe. **34** Akwa ti bike kukwe bien nuendre btin munye, ne erere munkwe nuen abko krörö: Mun ja töitikaka tibe käkwe ja tare kwärikwäri. Tita mun tarere ño, ye kwrere munkwe ja tare kwärikwäri. **35** Munkwe ja taredre

kwärikwäri tita niere munye, ne kwrere munkwe ja taredre ne ngwane, mun abko ja töitikaka tibe ye rabadi gare ni jökräye, nieba Jesukwe nunye.

Pedro käkwe Jesu rükandite, niebare Jesukwe

(Mateo 26.30-35; Marcos 14.26-31; Lucas 22.31-34)

36 Angwane Simón Pedro käkwe nieba mda ie:

Ti Dänkien, ¿ma näin mdente? nieba kwe ie.

Jesu käkwe nieba mda ie:

Ti näin mdente, ye känti ma ñan raba niken jire chi tibe mtare, akwa abti ma näinta ti jiebti arato, nieba kwe ie.

37 Abtä Pedrokwe nieba mda Jesuye:

Ti Dänkien, itita juto biare krütakäre makrä! ¿Se ñobtä abko ti ñan rabadre mabe gwaire mtare, mata niere se? nieba kwe ie.

38 Ye ngwane Jesukwe nieba mda ie:

¿Mata biare krüte tikrä bkänä ya? Ti bike kukwe era erere niere mae abko krörö: Antlan ngämi ngwäne, ye känenkri ti gare ñakare mae, makwe niedi bämä jire, nieba kwe Pedroye.

Jesukwe nitre ja töitikaka ben moto mikani jäme

14 **1** Yebti Jesukwe nieba mda:

Kukwe yebtä mun ñan rekwetaka ja jiebti, akwa munkwe tödeka Ngöböbti amne munkwe tödeka tibti arato, **2** ñobtä ñan angwane ti Rün tikwe, känti kä tärä kabre nünankrä. Kä ñakare kore, ne ngwane tikwe niedre munye, akwa kä tärä amne ti bike niken kä ükete biare munkrä. **3** Ye erere ti näinta kä ükete munkrä, yebti ti jatadita mun tuenta, kä näin mun ngwena jabe angwane, ti tädi ti Rün känti, ye känti mun tädi ketetibe tibe, abkokäre ti näin mun ngwena. **4** Mdakäre abko, ti näin mdente, ye känti ji garera kuin munye, nieba Jesukwe nun ja töitikaka benye.

5 Abtä Tomákwe nieba Jesuye:

Ti Dänkien, ma näin mdente gare ñakare nunye, ¿se abko ji rabadre gare ño nunye amarebti mata niere kore ye? nieba kwe ie.

6 Angwane Jesukwe nieba mda:

Ti abko ji ngöräbe, köböire ni jökrä raba nüke ti Rün känti amne, ti aibe abko kukwe era erere mikaka gare Ngöböbtä amne ti aibe abko ni mikaka nire kärekäre, aisete ti ne aibe köböire ni rabadre ti Rün känti. **7** Ti abko nire metre gare munye ne ngwane, ti Rün garera munye arato. Mun jatani ja töitike tibe abti kä nüke mtare munta ti Rün tuen tibtä amne ti Rün nena gare munye mtare, nieba kwe nunye.

8 Angwane Felipe abko käkwe nieba mda ie:

Ti Dänkien, ma Rün mike tuadre nunye aibe kwe nun rabadi dbe, nieba kwe Jesuye.

9 Abtä Jesukwe nieba mda Felipeye:

Felipe, ¿tikwe nünabarera raire munbe nete, akwa ti abko ni ño, ye ngämi nüke gare mae ya? Nire nire käta ti tuen, ye abko tä ti Rün tuen arato. ¿Ye ñobtä abko tikwe ti Rün mikadre tuadre munye, mata niere tie ye? **10** ¿Ti tä ketetibe ti Rünbe amne ti Rün tä ketetibe tibe, ye abko ñakare era makrä ñan ñan? Akwa tita kukwe niere munye, ye abko ñan tita niere ja töi jenbti, akwa ti Rün tä nüne ketetibe tibe käta sribi jakwe nuene ti köböire. **11** Ye abko, tita ketetibe ti Rünbe amne ti Rünta ketetibe tibe, ye mika era munkwe; akwa ne ñan raba neme era munkrä ne ngwane, sribi kri ñan tuabare nuenta tikwe, yebtä ti kukwei mika era munkwe. **12** Mdakäre abko, ti bike kukwe era erere niere munye: Nire nire käta tödeke tibti, ye abko sribi kri nuenta tikwe, ye kwrere nuendi kwe arato. Akwa mtare ti bike nikenta ti Rün känti, aisete ni ye käkwe sribi bäri kri nuendi Ngöbö diebti. **13** Ye abko, mun tö raba dre dre käräi ti Rünye ti käbti, ye abko tikwe nuendi mun kräke, ye köböire ti Rün di kri bä nuäre rabadre mikani ütiäte kri ti Ngöbö Odei köböire, abkokäre tikwe nuendi mun kräke. **14** Ye abko, mun tö raba kukwe ño ño käräi tie ti käbti angwane, tikwe nuendi mun kräke.

Jesukwe Ngöbö Üai juandi, niebare kwe

15 Yebti Jesukwe nieba mda nunye:

Munta ti tarere era metre bkänä ne ngwane, tita kukwe nuemna ye erere munkwe mikadre täte **16-17** angwane, mun Die Mikaka mdara jire juandre ti Rünkwe ti täte munkrä abko tikwe kärädi ie. Mun Die Mikaka mdara jire ye abko Ngöbö Üai. Niara abko kukwe era erere niekä, ye abko ti Rün tikwe käkwe juandi angwane, rabadre kärekäre munbe abkokäre. Akwa nitre nünanka Ngöbö rüere abko ñan raba mun Die Mikaka ye kaen ngäbti jire chi, ñobtä ñan angwane niaratre ie Ngöbö Üai tuen ñakare amne gare ñakare ietre arato, aisete ñan raba kaen ngäbti; akwa mun abko ben Ngöbö Üai mun Die Mikaka tä nüne amne niara garera munye, ñobtä ñan angwane tä nüne tibtä aisete. Nebti niara rabadi nüne munbtä.

18 Mdakäre abko, ti bike nikenta, akwa mun ñan rabadre uli kwrere nete, ñobtä ñan angwane ti jatadita rabakäre munbe. **19** Akwa nitre nünanka Ngöbö rüere käkwe ñan ti tuadreta jire mda abko köböi nükera känime, akwa mun abko käkwe ti tuadita amne tita nüne kärekäre, abtä munkwe nünandi kärekäre arato. **20** Akwa munkwe ti tuadita, köbö ye näire tita ketetibe ti Rünbe amne munta ketetibe tibe amne tita ketetibe munbe abko munkwe gadi. **21** Ye abko, tita kukwe bien nuendre, ye nire nire tä kaen ngäbti abko erere tä mike täte, ni ye tä ti tarere era metre bkänä

abko bä mikata kwe. Nire nire käta ti tarere kore, ni ye abko ti Rün tikwe käkwe taredi amne ti ara jire käkwe taredi arato, käkwe ja mikadi gare metre ie, nieba Jesukwe nun ja töitikaka benye.

22 Abtä Judas (akwa ñakare Judas Iscariote, akwa Judas mdara jire) ye käkwe nieba mda Jesuye:

Ti Dänkien, ¿ñobtä makwe ja mikadita tuadre nun aibeye amne ñakare ni jökräye mata niere ye? nieba kwe ie:

23 Angwane Jesukwe nieba mda:

Nire nire käta ti tarere ye abko tä ti kukwei mike täte amne ti Rün käkwe taredi. Erere arato, ti Rün amne ti, nun jatadi ja gwirie mike ni yebtä. **24** Akwa nire nire tä ti tarere ñakare, ni ye abko tä ti kukwei mike täte ñakare. Ti kukwei nuata munkwe, ye abko ñan ti kukwei jen tikwe abko tita niere, akwa ti Rün ti juanka abko kukwei nieta tikwe munye.

25 Ye abko, ti tä munbe nete angwane, tita kukwe ne niere jökrä munye kore, **26** akwa mun Die Mikaka Ngöbö Üai Deme juandre ti Rünkwe ti käbti, ye rükadi nüne munbtä angwane, kukwe era Ngöböbtä ütiäte munkrä, erere diridi jökrä kwe munye. Erere arato, tita kukwe niere munye, ye mikadita töre jökrä kwe munye.

27 Mdakäre abko, kä jäme jen tikwe ti bike mikete munbtä, ye abko ñan nitre nünanka kä nebtä käta kä jäme bien, kwrere jire ti bike bien munye, aisete mun ñan rekwetaka ja jiebti amne munkwe ñan kä jürä ngwian jabtä. **28** Ti abko bike nikenta, akwa ti rükadita munbe nete, tikwe nini, ye munkwe kukwei nurira. Ye abko, munta ti tarere era metre bkänä ne ngwane, ti bike nikenta kä käinbti ti Rün känti, tikwe nini munye, ye käi rabadre nuäre munbtä, ñobtä ñan angwane ti Rün abko bäri kri tikrä aisete. **29** Ye abko, tita kukwe niere ne ngämi nakenkä, känenkri tita kukwe jökrä niere munye, akwa rakadrekä angwane, ti kukwei rabadre era munkrä, käkwe tödekadre metre tibti, abkokäre tita niere käne kore. **30** Akwa gwängwarbe kä ñan nebera blitakrä kabre dikaro munbe tie, aisete tikwe ñan blitadre kabre mda munbe, ñobtä ñan angwane Satana tä nitre nünanka Ngöbö rüere dänkiene abko kitera ti rüere. Satana abko tä ñakare jire chi ti dänkiene. **31** Akwa tita ti Rün tarere abko nitre nünanka Ngöbö rüere ie rabadre gare metre amne ti Rün tä dre nuemna tie, erere tita nuene täte jökrä, ye rabadre gare ietre arato, abkokäre kukwe ye rakadikä kore.

Ne aisete, näin krö. Brän. Ari kä mikekä nete, nieba Jesukwe nunye.

Nikwe nünandre ketetibe Ngöböbe niebare Jesukwe

15 **1** Yebti Jesukwe ja bä mikaba uba kökräi kwrere amne nitre tödekaka bti abko

bä mikaba uba küdei kwrere kwe, käkwe nieba mda nunye:

Ti abra uba kökräi era metre kwrere amne ti Rün abko sribikä uba kökräi yebtä kwrere. **2** Ye abko, uba küdei mden mden ngwä neme ñakare btä, ye abko ti Rün tä tikekä ta; akwa uba küdei ngwä neme kabre kabre btä, ye abko niarata mutu kiakia aibe tikekä, bti tä bäsekä kuin merebe abko ngwä rabadre bäri kabre btä abkokäre. **3** Mun abko ie tikwe kukwe niebare, ye munkwe mikani era, käkwe tödekani tibti, aisete kukwe ye köböire mun nena merebe, ngite ñakare Ngöbö ngwärekri. **4** Mun abko raba nekete janknu ketetibe tibtä amne ti rabadi nekete janknu ketetibe munbtä arato, ñobtä ñan angwane uba küdei tä neketaninte uba kökräibtä aibe angwane ngwäta neme btä; akwa uba küdei kaibe mento uba kökräi bäre, ye ñan ngwä raba neme jire chi btä. Ye kwrere arato, munta ñakare ketetibe tibe, akwa tä ti bäre mento ne ngwane, mun ñan rabadre sribi kuin nuene tikrä amne ni ñakare jire mda käkwe tödekadre tibti mun köböire.

5 Ti abko uba kökräi era metre kwrere amne mun abko uba küdei kwrere. Nire nire tä nüne ketetibe tibe amne tita nüne ketetibe ben, ni ye abko käkwe sribi kuin nuendi tikrä, köböire ni mda mda käkwe tödekadi Ngöböbti, ye abko uba ngwäta nebe kabre uba küdei kuinbtä ye kwrere. Akwa mun tädre kaibe ti bäre mento angwane, sribi kuin ütiäte Ngöbökrä ñan rabadre bare jire chi munye. **6** Ye abko, nire nire käkwe ñan nünandre ketetibe tibe, ye abko kitadrekä Ngöbö okwä bäre mento amne, uba küdekrä tikakata tä neme nötare amne ükakröta ketetibe jökrä, bti kukwata, ye kwrere jire Ngöbökwe ni ye kitadi ja okwä bäre mento ja tare nikakäre kärekäre. **7** Akwa mun abko käkwe nünandre käre ketetibe tibe amne tita kukwe dirire munye, yebtä munkwe nünandrekä era metre ne ngwane, mun tö raba dre dre käräi Ngöböye, erere munkwe kärä amne biandi kwe munye. **8** Mdakäre abko, uba ngwäta neme kabre, ye kwrere munkwe sribi kuinkuin nuendi, köböire ni kwati käkwe tödekadre Ngöböbti abko rabadi

Jesu abko uba kökräi era metre kwrere tä niere (Juan 15.1-8)

uba ngwä kabre kwrere, yebtä abko mun ja töitikaka tibe abko rabadi gare metre amne ti Rün rabadi käikitaninkä kri.

9-10 Ti Rünta ti tarere, ye kwrere tita mun tarere arato. Angwane ti Rün kukwei mikata täte metre tikwe, abtä ti Rünta ti tarere kärekäre tä nüke gare kärekäre tie, ye kwrere jire munkwe ti kukwei mikadre täte ne ngwane, tita mun tarere kärekäre rabadre nüke gare kärekäre munye arato. **11** Ye abko, munkwe kä ngwiandre bäri nuäre gwaire jabtä tibe amne kä nuäre rabadre täte jökrä munbtä, abkokäre tita blite kore munbe.
12 Angwane ti kukwei mikadre täte munkwe abko krörö: Tikwe mun tarebare, ye kwrere munkwe ja tare kwärikwäri. **13** Nire tä ja mike müre ketadre kukwe muko diäre, ye ngwane tä kukwe muko tarere era metre abko bä mikata. **14** Tita dre dre nuemna abko erere munta nuene ne ngwane, mun abko ti kukwe muko tikwe abko bä mikata munkwe. **15** Ye abko, mun ni klabore tikwe abko tikwe ñan niedre mda, ñobtä ñan angwane ni klabore abko bkänkä tä dre dre nuene, ye gare ñakare ie, akwa ti Rün tä dre dre niere tie, erere tita mike gare jökrä munye, aisete mun abko ti kukwe muko tikwe, tita niere. **16** Mdakäre abko, ñan munkwe ti dianinkä ja töi jenbti au dirikäre jae, akwa tikwe mun dianinkä ja töitikakäre jabe amne, tikwe mun mikani juandre kwäräkwärä sribire jakrä abko köböire ni mda mda jatadre kabre tödeke tibti abkokäre. Ye aisete, uba ngwäta neme kabre btä, ye kwrere sribi munkwe rabadre abko köböire ni kwati rabadre tödeke kärekäre tibti, abkokäre tikwe mun dianinkä jakrä. Erere arato, tita dre dre nuemna munye, ye kwrere munkwe nuendre ne ngwane, munkwe jändrän ño erere kärädre ti Rünye ti käbti angwane, biandi kwe munye.
17 Akwa tita kukwe nuemna munye abko krörö: Munkwe ja tare kwärikwäri abko tita niereta munye, nieba Jesukwe.

Ni jökrä töi Ngöbö rüere abko mätä kri nitre ja töitikaka Jesube yebtä

18-19 Yebti Jesukwe nieba mda:

Nitre nünanka Ngöbö rüere ye ben ketetibe mun tädre, akräke mun rabadre tare kri kwetre. Mun nämane niaratre ngätäite, akwa tikwe mun dianinkä jen jakrä, aisete mtare mun ñan nena nitre nünanka Ngöbö rüere kwrere, aisete tä bätä ngwen munbtä. Nitre nünanka Ngöbö rüere abko käkwe bätä ngwiani käne tibtä, aisete bätä ngwiandi kwetre munbtä arato, ye abko rabadre gare munye. **20** Akwa tikwe kukwe nini krörö munbtä, ye munkwe ngwianta töre jae: Ni klabore ye abko ñakare bäri ütiäte niara bkänkäbti ta, tikwe nini munye. Ne aisete ni ruäre tä näin kisere ti jiebti ti mikakäre ja tare nike, ye kwrere arato nändi mun

jiebti kwetre mun mikakäre ja tare nike tödekabtä tibti; akwa ni ruäre käkwe ti kukwei mikani ütiäte, ye abko käkwe mun kukwei mikadi ütiäte arato.
21 Tödekabtä tibti nitre nünanka Ngöbö rüere käkwe kukwe nuendi bätäkä ngwarbe mun rüere, ñobtä ñan angwane Ngöbö ti juanka abko gare ñakare ietre, aisete nuendi kore kwetre munbtä.

22 Ye abko, ti ñan rükadre blite bentre Ngöböbtä akräke kukwe nuenta kwetre, yebtä rabadre ngite ñakare. Akwa ti nükanina blite Ngöböbtä bentre, aisete niaratre ja mike ngite ñakare abko ñan raba niere jire chi jabtä. **23** Nire nire tä bätä ngwen tibtä, ye abko tä bätä ngwen ti Rünbtä arato. **24** Erere arato, sribi kri ñan tuabare, ni mda mdakwe ñan nuenbare jire abko erere ti nükani nuene niaratre ngätäite Ngöböta tibe mikakäre gare, sribi ye abko ti ñan rükadre nuene akräke niaratre tä ja mike ngite, yebtä rabadre ngite ñakare. Akwa sribi kri ñan tuabare tikwe nuenbare abko tuani ja okwä jenbti kwetre, akwa tätre bätä ngwen janknu tibtä amne ti Rünbtä arato.
25 Akwa Ngöbö Kukwei krörö rabadre bare, abkokäre niaratreta bätä ngwen kore tibtä amne ti Rünbtä:

> Ti ja mike ngite ñakare rüere,
> akwa tä bätä ngwen tibtä,
> *Salmos 35.19; 64.4*

abko tä tikani niaratrebtä.

26 Akwa Ngöbö Üai tä ti Rün känti. Niara abko mun Die Mikaka amne tikwe niara juandi munbtä. Ngöbö Üai ye abko kukwe era metre niekä Ngöböbtä amne jändrän jökräbtä abko jatadi ti Rünkri, aisete kukwe era erere niedi tibtä kwe munye, ti mikakäre gare munye. **27** Erere arato, tikwe sribi kömikanintbe kena angwane, mun nämane siba tibe abti kä nüke mtare, aisete munkwe kukwe era erere niedi tibtä ni mda mdaye arato, ti mikakäre gare ietre.

16 **1** Munkwe tödekadre janknu tibti amne munkwe ñan ti gibiarekäta, abkokäre tita kukwe ne niere munye.
2 Nitre nünanka Ngöbö rüere käkwe mun kitadikä sinagoga bäre mento, mun ñan rikadre gätäre ketetibe bentre mda abkokäre. Bärire mda abko, kä jatai angwane, nitre ye käkwe mun müre ketadi, akwa niaratre tädi sribi kuin nuene Ngöbökrä rabadi nütüre. **3** Nitre nünanka Ngöbö rüere abko ie ti Rün gare ñakare amne ti gare ñakare ietre arato, aisete nuendi kore kwetre munbtä. **4** Tita kukwe niere munye, ye kwrere rabadre nakenkä munbtä angwane, tikwe kukwe niebarera käne munye, ye abko munkwe ngwiandreta töre jae, abkokäre tita niere mtare munye.

Sribi Ngöbö Üaikwe

Käne ti jatani sribi kömiketbe angwane, ti nämane ketetibe munbe abti kä nüke mtare, aisete

tikwe kukwe ye nieba ñakare käne munye. **5** Akwa mtare Ngöbö ti juanka, känti ti bike nikenta rabakäre ketetibe ben, akwa ti bike nikenta mdente mun ngämi ngwentari metre tie. **6** Angwane ti bikera nikenta, tikwe nini, abtä mun moto nibi nötöte jirekäbe ja jiebti au, aisete mun nibi ulire ulire jökrä. **7** Akwa ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Ti rikareta ti Rün känti ye abko bäri kuin munkrä, ñobtä ñan angwane ti ñan rikadreta ne ngwane, Ngöbö Üai mun Die Mikaka ñan rükadre nüne munbtä, akwa ti näinta ne ngwane, tikwe niara juandi nüne munbtä. **8** Ngöbö Üai mun Die Mikaka rükadi angwane, nitre nünanka Ngöbö rüere abko ngite Ngöbö ngwärekri, ye abko mikadi gare kwe ietre amne niaratre ñakare metre Ngöbö ngwärekri mikadi gare kwe ietre arato. Erere arato, nitre nünanka Ngöbö rüere abko kräke Ngöbökwe kukwe ükadite juankäre ngwarbe kä ja tare nikakrä känti abko Ngöbö Üai käkwe mikadi gare ietre, ye ngäniene niaratre käkwe tödekadre tibti, abkokäre kukwe mikadi gare kore ietre. **9** Ye abko, nitre nünanka Ngöbö rüere abko ngite Ngöböye abko Ngöbö Üaikwe mikadi gare ietre, ñobtä ñan angwane niaratre tä tödeke ñakare tibti. **10** Angwane niaratre tä bike metre amne ti abko metre ye ñakare era kräke abko Ngöbö Üaikwe mikadi gare ietre ti diäre, ñobtä ñan angwane ti bike nikenta ti Rün känti kä käinbti, känti munkwe ñan ti tuadita mda. **11** Erere arato, nitre nünanka Ngöbö rüere abko kräke Ngöbökwe kukwe ükadite juankäre ngwarbe kä ja tare nikakrä känti abko Ngöbö Üai käkwe mikadi gare ietre, ñobtä ñan angwane Satana tä niaratre dänkiene abko kräke Ngöbökwe kukwe ükaninante mikakäre ja tare nike kärekäre kä ja tare nika känti.

12 Mdakäre abko, kukwe mda mda tä kabre tikwe niedre munye, akwa tikwe niedre jökrä angwane, rabadre bäri tare munkrä mtare, aisete tikwe ñan niedre. **13** Akwa Ngöbö Üai kukwe era metre Ngöbökwe mikaka gare, ye rükadi nüne munbtä angwane, kukwe era metre jire jökrä tibtä tä dre niere abko niarakwe mikadi gare munye, ñobtä ñan angwane Ngöbö Üai ye käkwe ñan blitadi au jabtä, akwa Ngöbökwe kukwe ño ño niemna tibtä ie, ye aibe mikadi gare kwe munye. Erere arato, kukwe rakadikä ño ja täritäri abko mikadi gare kwe munye arato. **14** Mdakäre abko, ti abko ütiäte kri amne ti di kri bä nuäre, ye abko mikadi gare kwe munye, ñobtä ñan angwane jändrän tikwe abko niarakwe mikadi gare munye aisete. **15** Niara rükadi jändrän tikwe mike gare munye tita niere munye, ñobtä ñan angwane jändrän jökrä tä ti Rünkwe, ye abko jen tikwe arato, aisete Ngöbö Üai rükadi jändrän tikwe mike gare munye tita niere.

Nitre ja töitikaka Jesube, btä kä rabadi nuäre Jesu tuareta

16 Akwa mtare bä jötrö munkwe ñan ti tuadreta mda, akwa yebti bä jötrö munkwe ti tuadita mda, nieba Jesukwe nun ja töitikaka benye.

17 Angwane nun ruäre ja töitikaka Jesube kä rababa niere jae kwärikwäri:

¿Niara tö nibi dre niei nie amarebti nibi ñäke kore nie se? Bä jötrö nikwe ñan tuadreta, nini kwe, yebti bä jötrö angwane nikwe tuadita bobuta, nini kwe. Erere bike nikenta Rün känti, nini kwe. **18** ¿Se abko tö nibi dre niei nie amarebti, bä jötrö, nibi niere se? ¿Se abko dre nieta kwe amarebti ñan nebe nüke gare jire chi nie? rababa niere jae kwärikwäri.

19 Yebtä abko nun tö rababa kukwe ngwiaintari Jesuye abko Jesukwe gaba nunbtä, käkwe nieba nunye:

Bä jötrö munkwe ñan ti tuadreta, tikwe nini, bti bä jötrö munkwe ti tuadita, tikwe nini munye, ¿ye abko dre nini tikwe abko munta ngwentari jae kwärikwäri ñan ñan? **20** Ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: Kä kebera nüke angwane, bä jötrö munkwe ja müaidi amne mun moto rabadi nötöte, akwa nitre nünanka Ngöbö rüere abko btä kä rabadi nuäre krübäte. Mun moto rabadi nötöte ja jiebti, akwa yebti kä rabadita nuäre munbtä, aisete kä ulire ye käi rikwitadikäta jötrö munbti.

21 Yebtä abko ti bike kukwe bä mike krörö: Meri tä kite ja ngibiare angwane, ja tare nikadi kri kwe ngäbäkre ngibiabtä, ye tärä neme gare ie, aisete tä neme ulire. Akwa ngäbäkre tärä därere kwe angwane, tä ja tare nike krübäte ye käita nikwitekäta jökrä bti, ñobtä ñan angwane ngäbäkre tä därere kwe ye abko käita neme nuäre krübäte btä, aisete ja tare nikata kwe, ye abko käita nikwitekä bti. **22** Ye kwrere arato, munta ulire mtare ñobtä ñan angwane ti näinta, akwa ti jatadita mun tuenta angwane, kä rabadita bäri nuäre munbtä, akwa kä nuäre ye abko ni mda mda käkwe ñan diandrekäta jire chi munkän. Ti rükadita mun ngätäite abko käi rabadi bäri nuäre munbtä. **23** Ye ngwane mentokwäre munkwe ñan kukwe ngwiandretari mda tie, akwa ti bike kukwe era erere niere munye abko krörö: mun tö dreye, ye erere munkwe kärä ti Rünye ti käbti angwane, biandi jökrä kwe munye. **24** Mun jataba ja töitike tibe kena abti kä nüke mtare mun ngämi jändrän kärere jire chi ti Rünye ti käbti, akwa mtare mentokwäre munkwe jändrän kärä ie ti käbti angwane, biandi kwe munye. Yebtä kä nuäre rabadi täte jökrä munbtä.

25 Tita kukwe bä mike mtare munye, btä tikwe blitaniri, akwa kä jatadi köböiti angwane, tikwe ñan kukwe bä mikadre mda munye, akwa tikwe blitadi metre ta ti Rünbtä munbe. **26** Ne aisete ti näinta ti Rün känti, ye ngwane

mentokwäre tikwe ñan jändrän kärädre munkrä ti Rünye, akwa mun ara jire käkwe jändrän kärädi au jakrä ti Rünye ti käbti, **27** ñobtä ñan angwane munta ti tarere amne ti jatani Ngöbökri abko munkwe mikani era jae. Yebtä abko ti Rün ara jire käta mun tarere, aisete jändrän käräta munkwe ti käbti abko ti Rün käkwe biandi munye. **28** Ti näma ti Rün känti. Ti jataba nüne mun ngätäite kä nebtä, akwa mtare abko ti bike kä mikekäta kä nebtä, aisete ti bike nikenta ti Rün känti, nieba Jesukwe.

29 Angwane nun ja töitikaka Jesube käkwe nieba mda ie:

Mtare mata blite era metre amne mata kukwe bä mike ñakare mda, **30** aisete mtare nun ngämi kukwe ngwentari mae, känenkri nun bike dre dre ngwentari, ye garera mae, nibi tuen nunye amne, nunkwe ñan kukwe ngwiandretari jire mda mae abko nibi tuen nunye, aisete ma jatani Ngöbökri abko nibira era nunkrä, nunkwe nieba Jesuye.

31 Abtä Jesukwe nieba mda nunye:

¡Mtare ti kukwei nibi era munkrä ñan ñan, akwa ne känenkri ñakare ya! **32** Mtare kä nükera gwängwarbe angwane, mun näin iti iti jene jene kwärä-kwärä amne munkwe ti mikadite kaibe. Akwa ti Rün tikwe käkwe ñan ti mikadite kaibe akwa tädi tibe, aisete ti ñan rabadre kaibe. **33** Tita kukwe ne niere jökrä kore munye, mun rabadre nüne ketetibe tibe angwane, kä jäme Ngöbökwe rabadre munbtä abkokäre. Akwa mun tädi nüne kä nebtä nitre nünanka Ngöbö rüere ngätäite angwane, munkwe ja tare nikadi kri tödekabtä tibti, akwa kukwe jökrä Ngöbö rüere kä nebtä abko tikwe ganaibarera kwäräbe, aisete munkwe nünanka dite jabtä amne munkwe ñan kä jürä ngwian jabtä. Abko kore se, nieba Jesukwe nun ja töitikaka benye.

Jesukwe ja di käräbare Ngöböye jakrä

17 **1** Jesukwe blitaba ünän jökrä kore, bti nikraba kä käinbti kwe, käkwe nieba Ngöböye:

Tata, ti krütadre, bti ti rükadreta nire abko makwe kä kitani ti käne, ye erere nüra, aisete ti ma Odei ne käkwe ma mikadre ütiäte kri jae, abkokäre makwe ti ma Odei ne mika ütiäte kri jae, **2** ñobtä ñan angwane nitre nünanka ma rüere kä nebtä, ngätäite makwe ni dianinkä ruäre abko makwe biani tie ni ye rabadre nüne kärekäre kä käinbti, abkokäre ni jökrä nünanka kä nebtä ye makwe mikani gare jökrä täte ti ma Odei neye. **3** Akwa nitre biani tie makwe, ye rabadre nüne kärekäre, abkokäre ma abko Ngöbö itibe era metre rabadre gare kuin ietre amne ti Jesukristo juani makwe kä nebtä, ye abko rabadre gare kuin ietre, ye

aibe köböire rabadre nüne kärekäre mabe.

4 Mdakäre abko, tikwe ma mikani ütiäte kri kä nebtä amne makwe sribi biani nuendre tie, ye erere namani bare täte jökrä tie. **5** Ne aisete, kä ne däte ngämi, känenkri ti näma ma känti angwane, ti nämane mikani ütiäte kri ma ben gwaire, ye kwrere makwe ti mikata ütiäte kri bobuta ma ben gwaire Tata.

Jesukwe ja di käräbare Ngöböye nitre ja töitikaka ben kräke

6 Mdakäre abko, nitre nünanka ma rüere, ngätäite makwe ni dianinkä ruäre abko makwe biani tie. Niaratre ye abko ie tikwe ma mikanina gare kuin amne niaratre ye abko makwe jökrä, akwa makwe biani tie amne ma kukwei kani ngäbti kwetre, käkwe mikani era jae. **7** Mtare jändrän jökrä bianta tie makwe, ye abko tä kite makri nena gare kuin ietre, **8** ñobtä ñan angwane makwe ja kukwei biani tie, ye abko tikwe diribarera ietre amne kani ngäbti kwetre. Ne aisete ti jatani makri, ye nükani gare metre ietre amne makwe ti juani abko mikani era kwetre, käta tödeke tibti. **9** Makwe niaratre biani tie amne niaratre abko makwe, aisete tita ja di kärere kräke mae, akwa nitre nünanka ma rüere ye kräke ti ja di kärere ñakare mae mtare, ñobtä ñan angwane niaratre abko ñakare makwe aisete. **10** Mdakäre abko, jändrän jökrä tikwe ye abko makwe arato amne jändrän jökrä makwe abko tikwe arato. Ye abko, ni biani tie makwe ye köböire ti abko ütiäte kri nena gare. **11** Erere arato, tikwe ñan nünandi mda kä nebtä, akwa nitre biani tie makwe, ye rabadi nüne kä nebtä amne ti abko näin nünenta mabe.

Tata, ma abko deme. Ma kä ütiäte kri, ye mden makwe biani tie arato, yebti makwe niaratre ngibia kuin, ma btä ti tä ketetibe, ye kwrere niaratre rabadre nüne ketetibe gwaire arato, abkokäre makwe niaratre ngibia kuin. **12** Ye abko, ma kä ye mden makwe biani tie arato amne, ti tä nüne niaratrebe kä nebtä angwane, ni biani tie makwe ye tita ngibiare ma käbti, amne ni biani tie makwe ye abko ñan nikaninta jire iti mento tikän. Akwa ma kukwei tä tikani Judas Iscariotebtä ye rabadre bare, abkokäre niara tä nianinte tikän amne rabadi mento mabtä kärekäre kä ja tare nikakrä ye känti.

13 Mtare ti bike nikenta ma känti Tata, akwa ti tä kä nebtä angwane, nitre ja töitikaka tibe biani tie makwe abko kräke tita ja di kärere mae. Yebtä abko kä nuäre kri tibtä, ye kwrere kä rabadre bäri nuäre btätre abko tita kärere mae kräke. **14** Mdakäre abko,

tikwe ma kukwei diribare ietre, akwa nitre nünanka ma rüere, kwrere tita nüne ñakare jire ma rüere amne, ye kwrere nitre ja töitikaka tibe ñan nena nüne ma rüere, aisete nitre nünanka ma rüere tä bätä ngwen btätre. **15** Akwa ye ngäniene, ñan makwe nitre ja töitikaka tibe ye diandrekä kä nebtä abko tita ribere mae, akwa makwe ngibiadre rüe Satana ngäniene abko tita ribere mae. **16** Ti abko ñakare nitre nünanka ma rüere kwrere, ye kwrere nitre ja töitikaka tibe abko ñan nena nüne ma rüere, aisete bätä ngwianta btätre.

17 Akwa nitre ja töitikaka tibe käkwe nünandre bäri deme amne sribidre bäri metre kwetre makrä, abkokäre makwe niaratre kwita käre köbö kwatirekwatire ma kukwei era metre yebti. **18** Angwane nitre nünanka ma rüere, ngätäite makwe ti juani kä nebtä, ye kwrere arato tita nitre ja töitikaka tibe juen niaratre ngätäite. **19** Tita ja mike jenena nünakäre makrä amne sribikäre makrä, ye kwrere niaratre rabadre mikani jenena makrä nünakäre deme amne sribikäre makrä.

Ni jökrä tödekaka Jesubti, kräke Jesukwe ja di kärabare Ngöböye

20 Mdakäre abko, ñan nitre biani tie makwe noko aibe kräke tita ja di kärere mae, akwa niaratre näin kukwe kuin tibtä niere ni mda mdaye, ye abko nire nire käkwe tödekadi tibti niaratre kukwei köböire, nitre ye kräke tita ja di kärere mae arato. **21** Ma ti Rün tikwe töita ketetibe tibe amne tita ketetibe mabe, ye kwrere nitre tödekaka tibti tibti, ye makwe die mika ja töi mike gwaire jökrä nünakäre kuin jabe kwärikwäri, abkokäre tita ja di kärere mae kräke. Nitre tödekaka tibti tibti ye rabadre ketetibe nibe arato abko köböire makwe ti juani kä nebtä, ye rabadre era nitre nünanka ma rüere ye kräke, abkokäre tita ja di kärere mae kräke. **22** Mdakäre abko, makwe ti mikani ütiäte kri, ye kwrere tikwe niaratre mikani ütiäte arato, ye köböire abko niaratre töi rabadre ketetibe jökrä ño ti amne mata ketetibe gwaire ye kwrere abko krörö: **23** Tita nüne niaratrebtä amne mata ketetibe tibe, ye kwrere jire niaratre rabadre ni itibe kwrere nünakäre makrä. Ye abko, makwe ti juani kä nebtä amne mata ti tarere, ye kwrere mata nitre tödekaka tibti tarere, ye rükadre gare nitre nünanka ma rüere yeye, abkokäre nitre tödekaka tibti ye töi rabadre ketetibe jökrä ni itibe kwrere abko tita ribere mae.

24 Tata tikwe, nitre ja töitikaka tibe amne ni mda mda käkwe tödekadi tibti, ye

makwe biani tie, aisete ti tädre mdente, ye känti tädre siba tibe, ie ti tö. Amne makwe ti mikani ütiäte kri, käkwe ja di kri bä nuäre biani tie, ye niaratre käkwe tuadre arato, ie ti tö, ñobtä ñan angwane kä ne däte ngämi, känenkri ma nämane ti tarere aisete.

25 Tata, käre mata kukwe era metre erere nuene amne, nitre nünanka ma rüere abko ie ma gare ñakare, akwa tie ma gare kuin, amne makwe ti juani ye abko nena gare nitre ja töitikaka tibe nokoye.
26 Amne tikwe ma mikanina gare ietre, akwa tikwe ma mikadi gare janknu ietre ma Üai köböire, ye köböire abko nita ja tarere kwärikwäri, ye kwrere jire niaratre käkwe ja taredre kwärikwäri arato amne, ti ara jire rabadre nüne niaratrebtä, abkokäre tikwe ma mikadi gare janknu ietre. Abko kore se, nieba Jesukwe niara Rün Ngöböye.

Jesu kani ngite

(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53)

18 **1** Jesukwe kukwe nieba ünän jökrä kore, bti ngurun kä Cedrón, ye kwärä nakriri Jesu rikaba nun ja töitikaka benbe. Jesu rikaba ye känti abko olibo krie nämane nökani, känti Jesu rikaba nun ja töitikaka benbe. **2** Jesu nämanena gätäre bäre bäre kä ye känti nun ja töitikaka benbe, aisete Judas, Jesu kitaka ngise kämikadre, ye ie kä ye nämanena gare arato. **3** Ne aisete, batibe Judas jataba nitre krörökrörö jie ngwena: nitre rükä romanobo kwati amne guardia ju blitakrä Ngöböbe ngibiabtikä abko nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne nitre bariseo käkwe juani. Nitre jataba nüke Judabe ye abko näma näin jändrän rükrä ngwena kisetekisete. Erere arato, näma näin ñukwä amne ñotra ngwena kisetekisete.

4 Akwa Jesu abko, btä kukwe rakadikä ño ño, ye garera ie, aisete nieba kwe ietre:

¿Munta näin nire känene ye? nieba kwe ietre.

5 Niaratre käkwe nieba mda Jesuye:

Jesu Nazarebo känänta nunkwe, nieba kwetre ie.

Angwane Jesukwe nieba mda ietre:

Ti ara tä nete, nieba Jesukwe ietre.

Angwane Judas, Jesu kitaka ngise kämikadre ye näma nünaninkä siba nitre ye ngätäite.

6 Angwane, Ti ara tä nete nieba Jesukwe, ye btäräbe nitre rükaba kwati Jesu rüere ye käkwe näntebata ja jiebti angwane, rikaba jökrä temen se kwrere.
7 Angwane Jesukwe niebata mda ietre:

¿Munta näin nire känene ye? niebata kwe ietre.

Angwane niaratre käkwe niebata Jesuye:

Jesu Nazarebo känänta nunkwe, niebata kwetre ie.

8 Abtä Jesukwe niebata mda ietre:

Ti ara tä nete, tikwe nini munye. Akwa munta näin ti känene ne ngwane, nitre ja töitikaka tibe noko aibe munkwe tuametre nikenta jirekäbe, nieba Jesukwe ietre.

9 Kukwe ye rakakaba kore, ñobtä ñan angwane Jesukwe blitaba krörö Ngöböbe abko rabadre bare abkokäre: "Nire nire biani tie makwe, ye abko ñan riateba jire iti tikän," nieba kwe, erere rababa bare.

10 Angwane Simón Pedro näma yete käkwe ngitra jabtä diankaba kwatate, bti ni iti kä Malco olo küde ruenkri tikakaba ta kwe ie. Malco ye abko nämane klabore ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkienkwe abko olo tikakaba Simón Pedrokwe. **11** Abtä Jesukwe nieba Pedroye:

Ngitra ye miketa kwatate yete. Ti Rün ara jire kite ti mike jändrän tare krübäte nuene, ¿se abko tikwe ñan nuendre ya? nieba kwe ie.

Jesu jänikani Anás känti

(Mateo 26.57-58; Marcos 14.53-54; Lucas 22.54)

12 Bti nitre rükä romanobo amne dänkien kwetre btä guardia ju blitakrä Ngöböbe ngibiabtikä rükaba ye abko käkwe Jesu kaba ngite, bti mäkäteba kwetre, **13** bti järikaba käne kwetre nebe Anás känti. Anás ye abko Caifás köbrän. Anás abko käkwe sribibarera nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien kwrere, akwa kä ye ngwane abko Caifás nämane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkiene. **14** Bati Caifás ne mden käkwe niebare krörö Jesubtä nitre israelitaye: Ni israelita ñan krütadre jökrä, abkokäre ni itibe krütadre ni israelita jökrä kräke amne täte, niebare kwe.

Pedrokwe Jesu rükaninte käne

(Mateo 26.69-70; Marcos 14.66-68; Lucas 22.55-57)

15 Jesu järikaba ngite angwane abko Simón Pedro btä ni ja töitikaka Jesube rikaba iti mda siba Jesu jiebti.[i] Angwane ni ja töitikaka Jesube rikaba iti Jesu jiebti, ye abko nämanena gare nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien yeye, aisete rikaba ju bäre ki teri Jesube. **16** Akwa Pedro abko rababa nünaninkä ki jukweibtä. Abtä ni gare kuin nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkienye, ye rikaba, käkwe blitaba meri jukwe ngibiabtikä yete ben angwane, rikaba Pedro ngwena ju bäre ki teri arato. **17** Angwane meri ye käkwe nieba Pedroye:

¿Ma abko ja töitikaka ni se ben arato ñan ñan? nieba kwe ie.

Abtä Pedrokwe nieba ie:

Ñakare. Tita ja töitike ñakare ben, nieba kwe.

---

[i] **18.15** Ni ja töitikaka Jesube nikani Simón Pedrobe ye abko Juan käkwe tärä ne tikani nütüta.

18 Ye ngwane abko, kä rababa tibo krübäte, aisete nitre klabore amne guardia ju blitakrä Ngöböbe ngibiabtikä käkwe ñukwä bukateba, bti näma träse angwane, Pedro näma ñukwä träse siba niaratrebe yete.

Kukwe ngwianintari Jesuye

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Lucas 22.66-71)

19 Angwane Anás käkwe sribibarera nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien kwrere, ye mden rikaba kukwe ngwentari Jesuye nitre ja töitikaka benbtä amne kukwe ño diri nämane Jesukwe, ye abko rikaba ngwentari. **20** Angwane Jesukwe nieba ie:

Nitre israelita tä ja ükekrö sinagogate amne ju blitakrä Ngöböbe känti abko ie käre tita dirire amne tita blite ni jökrä ngwärekri, aisete tita blite ñakare gore nitre ja töitikaka tibe aibe ben. **21** ¿Se ñobtä abko tita kukwe ño dirire abko ma kite ngwentari ti ara jire ie ye? Nitre ti kukwei nuaka nuaka ye ben tikwe blitabare kukwe mden mdenbtä ye gare kuin jökrä ietre, aisete makwe kukwe ye ngwiantari ietre, nieba Jesukwe Anáye.

22 Jesukwe ñäkäba kore, yebtä abko guardia ju blitakrä Ngöböbe ngibiabtikä käkwe Jesu metaba tokobee ja käne, käkwe nieba ie:

¿Nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien abko ie mata ñäke kore ya? nieba kwe ie.

23 Jesu käkwe nieba mda ie:

Tikwe kukwe nini, ye mden blo abko niere tie. ¿Akwa tikwe kukwe nini ye tä dbe ne ngwane, ñobtä mata ti mete niere tie? nieba Jesukwe ie.

24 Angwane Jesu näma mäkäninte abko Anákwe juanba mda nebe dänä Caifás känti. Caifás abko näma nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkiene kä ye ngwane abko känti Jesu juanba kwe.

Pedrokwe Jesu rükaninte bobu, bämä

(Mateo 26.71-75; Marcos 14.69-72; Lucas 22.58-62)

25 Akwa Anás nämane kukwe ngwentari Jesuye angwane abko, Pedro abko näma ñukwä träse yete angwane, ni iti käkwe nieba ie:

¿Ma abko ñakare ja töitikaka ni se ben arato ya? nieba kwe ie.

Angwane Pedrokwe ja rükanteba, käkwe nieba:

Tita ja töitike ñakare ben yeri, nieba kwe.

26 Yebti ni klabore nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien kräke, akwa ni olo tikakaba kwärä ie Pedrokwe abko mräkä käkwe nieba Pedroye:

¿Ma ye täni siba ben olibo nurai känti sete tikwe turi, nibi ruen tie ya? nieba kwe ie.

27 Akwa Pedro abko käkwe ja rükantebata, ye btäräbe antlankwe ngwänänba, Jesukwe nieba ie, ye kwrere rakakaba.

Jesu jänikani Pilato ngwärekri
(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-5; Lucas 23.1-5)

28 Jesu näma Caifás känti, bti järikaba mda gobran romanobo ngwärekri angwane kä jatabara ngwen. Akwa nitre israelita ji dokwäte ñan rikaba Jesu ngwena nebe gwi gobran känti, ñobtä ñan angwane nitre ñakare israelita, känti niaratre rikadre nebe gwi angwane, kukwe nämane ükaninte nitre israelitakwe nünankrä dbe Ngöbö ngwärekri, ye rüere ja mikadre ngite kwetre amne ñan rabadre dbe Ngöbö ngwärekri abtä ñan rabadre mrö bieta Pascuakrä kwete siba, abtä ñan rikaba gwä. **29** Abtä Pilato jataba blite bentre ju bäre, käkwe nieba ietre:

¿Drebtä munta ni ne kite ngite? nieba kwe.

30 Angwane nitre israelita ji dokwäte käkwe nieba:

Ni ne ja mike ngite ñakare, akräke nun ñan jatadre ngwena jire chi müre ketadre mae nete, nieba kwetre.

31 Abtä Pilatokwe nieba mda ietre:

Ni noko ngwenante, bti kukweta ükaninte ño mun ngätäite ni kitakäre ngite, ye kwrere munkwe kukwe ükate kräke au, nieba kwe mikakäre yakrä jae.

Akwa nitre israelita ji dokwäte käkwe nieba mda Pilatoye:

Ni ngite abko nunkwe müre ketadre ye abko mun romanobokwe köböi biani ñakare nunye, aisete nun ñan raba ni mda müre kete, nieba kwetre.

32 Ja krütadi ño nieba Jesukwe, ye erere rababa bare köbö ye näire. **33** Yebtä Pilato rikaba gwä, käkwe Jesu käräba, bti niebare kwe ie:

¿Ma abko jrei nitre israelitakwe bkänä ya? niebare kwe ie.

34 Abtä Jesukwe niebare mda ie:

¿Mata kukwe ngwentari tie ja töibti ya o ni mdakwe blitabare tibtä mabe, aisete mata kukwe ngwentari kore tie? niebare kwe Pilatoye.

35 Angwane Pilatokwe niebare Jesuye:

Ti abko ñakare israelita, aisete ma jrei nitre israelitakwe ya, ñakare ya, ye abko ñakare ütiäte tikrä, akwa nitre nünanka ma käite amne nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre käta ma kite ngite müre ketadre tie, aisete drebtä makwe ja mikani ngite niere tie, niebare kwe ie.

36 Abtä Jesukwe niebare mda Pilatoye:

Ni kä nebtä tä jreire, ye kwrere ti ñan rabadre jreire. Ti rabadre jreire niaratre kwrere, akräke rükä tädrera sribikä tikrä abko käkwe rüdre ti dokwäre amne ti ñan kadre ngite nitre israelitakwe. Ye mden kisete, ti abko ñakare jrei kä nebtä kwrere, niebare kwe.

37 Abtä Pilatokwe niebare mda Jesuye:

¿Ma abko jrei bkänä ñan ñan? niebare kwe ie.

Angwane Jesukwe niebare ie:

Ti abko jrei makwe nini, ye kwrere bkänä, aisete ti därebare kä nebtä amne nitre nünanka kä nebtä abko ie ti jatani kukwe era erere niere, aisete nire nire tä nekete kukwe erabtä abko käta ti kukwei kaen ngäbti amne tä mike täte, niebare mda Jesukwe.

38 Angwane Pilatokwe niebare mda Jesuye:

¿Kukwe mden abko era? niebare kwe.

Pilatokwe kukwe ngwianintari kore Jesuye, bti Pilato rikabata ju bäre bliteta nitre israelita ji dokwätebe, käkwe nieba ietre:

Ni ne ja mike ngite ñakare nibi tuen tie. **39** ¿Akwa bieta Pascua näire tikwe ni ngite tikadrete iti abko nuenta käre, aisete jrei nitre israelitakwe ne tikadrete tikwe, ie mun tö nibi ya? nieba Pilatokwe.

40 Angwane nitre israelita jökrä rababa ngrente, kä rababa niere krörö:

¡Ni ye ñan tikate makwe! ¡Barrabás ye tikete! rababa niere.

Barrabás ye abko nämane rü miketbe gobran romanobo rüere abko tikadrete, rababa niere Pilatoye.

Jesu kitani ngite müre ketadre krusobtä

(Mateo 27.15-31; Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25)

19 **1** Abtä Pilato nikani käkwe Jesu kwata metamna köbti nitre rükäye. Erere nuenbare kwetre. **2** Angwane Jesu bä rabadre jrei kwrere, abkokäre nitre rükä käkwe kri tukwä sribebare koronare abko mikani kwetre Jesu dokwäbti, bti dän bä tain drüne kitani kwetre Jesubtä mikakäre yakrä jae. **3** Bti namani niken känime Jesu ken, kä namani niere:

Jrei israelitakwe, ma raba nüne raire näre, namanintre niere Jesu mikakäre yakrä jae.

Bti namanintre Jesu mete tokobee ngwärebtä. **4** Yebti Pilato jataba ju bäre, käkwe nieba nitre israelita ji dokwäteye:

Jesu ja mike ngite ñakare nibi tuen tie, aisete ti ki ngwenante munye nete tuen, nieba Pilatokwe ietre.

5 Erere bkänä, Jesu jäjataba ju bäre angwane, kri tukwä sribebare koronare näma dokwäbti amne dän bä tain drüne kitani btä abko te järikaba ju bäre angwane, Pilatokwe nieba:

Ni ne ti bike miketa mun kisete abko tä nete ne, nieba kwe ietre.

6 Angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne guardia ju blitakrä Ngöböbe ngibiabtikä okwä rababa Jesubtä angwane, rikaba ngrente krikri be, kä rababa niere:

¡Müre kete krusobtä! ¡Müre kete krusobtä! rababa niere.

Abtä Pilatokwe nieba mda ietre:

Niara ngite ñakare nibi tuen tie, akwa mun tö müre ketai ne ngwane, ngwenante munkwe müre keta krusobtä, nieba kwe mikakäre yakrä jae.

7 Angwane nitre israelita ji dokwäte käkwe nieba mda Pilatoye:

Kukweta ükaninte keteti Ngöbökwe nun israelita ngätäite, ye rüere niarata ja mike ngite, ñobtä ñan angwane niarata ja Ngöbö Odei niere, ye abko kukweta ükaninte nun ngätäite abko rüere tä ja mike ngite, aisete müre ketadre, rababa niere kore.

8 Jesu abko ja Ngöbö Odei nämane niere, ye jarabare Pilatoye angwane, bäri kä jürä namani btä. 9 Abtä nikaninta gwä, käkwe niebare Jesuye:

¿Ma abko kä mdenbo era metre? niebare kwe ie.

Akwa Jesu abko namani kwekbe, ñäkäbare ñakare kwe Pilato käre. 10 Abtä Pilatokwe niebare ie:

¿Ti di tärä ma bien müre ketadre krusobtä amne ti di tärä arato ma tikatekäreta, ye gare ñakare mae ya amarebti ma ñan tö nibi ti kukwei kain ngäbti ye? niebare kwe ie.

11 Angwane Jesukwe niebare mda Pilatoye:

Ngöbökwe ñan kä biandre mae ti müre ketadre, akräke ma di ñan rabadre jire chi ti bien müre ketadre, aisete nitre ti kitaka ngise mae müre ketadre, niaratre ye abko bäri ngite krübäte Ngöböye makrä, niebare Jesukwe ie.

12 Ye ngwane mentokwäre abko Pilato namani kä känene jae Jesu tikatekäreta, akwa nitre israelita ji dokwäte rababa ngrente, kä rababa niere:

¡Makwe ni ye tikaditeta ne ngwane, ma ñakare ja kukwe mukore emperadorebe! Mdakäre abko, nire tö ja mikai jreire Jesu kwrere, ni ye abko emperador rüere, rababa niere Pilatoye.

13 Nitre ji dokwäte rababa ñäke kore, ye jaraba Pilatoye angwane, rikaba Jesu ngwena ju bäre, bti kürä näma gwi ja täkräre kukwe ükatekrä, yebti Pilato rababa täkänintbe. Kä te Pilato rababa täkänintbe ye abko kädian nämane Gabata. Gabata abko Kä Jäkwatare nieta hebreore abko känti Pilato nämane täkänintbe. 14 Kä ye ngwane abko, köbö ja mikakrä biare köbö jadükakrä ngäbti bieta Pascua angwane, ye näire bäsi ñänä ruäre angwane Pilatokwe nieba krörö nitre israelita ji dokwäte yeye:

Jrei munkwe tä nete noko, nieba kwe.

15 Abtä nitre israelita ji dokwäte käkwe ngrateba bäri kri mda, kä rababa niere:

¡Ngwena mento, ngwena mento müre ketadre krusobtä! rababa niere.

Abtä Pilatokwe nieba mda ietre:

¿Tikwe jrei munkwe biandre müre ketadre krusobtä, ie mun tö nibi ñan ñan? nieba kwe.

Angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre käkwe nieba Pilatoye:

Emperador romanobo aibe tä jreire nunkwe. Nebti jrei mda ñakare jire nunkwe, nieba kwetre mda ie.

16 Angwane nitre israelita ji dokwäte ye moto mikakäre jäme, Pilatokwe Jesu bianba müre ketadre krusobtä rükätre romanoboye.

Jesu metani krusobtä

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43)

Erere bkänä, nitre rükä rikaba Jesu ngwena müre ketadre krusobtä. **17** Jesu järikaba angwane, rikaba kruso ngwena jakrä au käkä "Ni Dokwä Kroko Käi" nie nämane abko känti. Kä ye arabe abko kädianta Gólgota hebreore. **18** Kä ye känti Jesu metaba krusobtä angwane, ni nibu metaba Jesubtä kwärikwäri müre ketadre, aisete Jesu rababa ni nibu ye ngätäite. **19** Angwane drebtä Jesu kitaba ngite, ye Pilatokwe tikamna krörö kri kukwänbtä: "JESU NAZAREBO NERE ABKO JREI NITRE ISRAELITAKWE" abko tikamna Pilatokwe, bti mikamna krusobtä käin kwe. **20** Ye erere mikaba krusobtä käin angwane, nitre israelita kwati rababa ñäke tärä okwä yebtä, ñobtä ñan angwane känime juta Jerusalén köräbtä Jesu müre ketaba krusobtä. Erere arato, tärä okwä mikaba krusobtä käin, ye abko näma tikani hebreore, latinore amne griegore, ni kwati rabadre ñäke btä abkokäre. **21** Pilatokwe tärä tikamna kore, yebtä abko nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre käkwe niebare Pilatoye:

Jrei nitre israelitakwe, ye makwe ñan tika kore, akwa niarata bike jrei nitre israelitakwe, ye abko makwe tika kore, niebare kwetre Pilatoye.

22 Akwa Pilato abko käkwe niebare mda ietre:

Tikwe kukwe tikamna, ye erere rabadi tikani. Tikwe ñan kwitadre jire, niebare kwe ietre.

23 Akwa nitre rükä romanobo abko käkwe Jesu metaba krusobtä, yebti dän Jesukwe ñäkäbtiba ketabkä kwetre, bti dianba ötati jene jene kwe jakrä. Akwa dän nga dikani ötati nükebe temen Jesu nämane kite jabtä, abkobtä **24** nitre rükä romanobo käkwe nieba jae kwärikwäri:

Dän ne abko nikwe ñan ngiandrekä kiakia, aisete ari ja gaen btä. Nirekwe ganandi abko kwe rabadi, nieba kwetre.

Ye kwrere bkänä nuenbare kwetre. Ye kwrere abko, Ngöbö Kukwei nämane tikani kira krörö Jesubtä abko rababa bare:

> Dän tikwe dräibare jökrä jabti kwetre amne, dän nga tikwe abko btä ja gani kwetre, *Salmos 22.18*

nieta Ngöbö Kukweibtä abko erere nuenbare nitre rükä romanobokwe.

25 Angwane kruso btä Jesu näma metani käin, kruso yebtä Jesu meye María näma yete etbabe. Erere arato, Cleofas nän muko kädian nämane María näma siba amne María Magdalabo näma arato kruso ken yete Jesu mukore. **26** Angwane Jesu okwä rababa meyebtä angwane, ti ja töitikaka Jesube abko Jesu nämane tarere kri abko näma

Ni ne tä uba ñöi dime bien tomnane Jesuye (Juan 19.28-29)

meye ken, abkobtä Jesu okwä rababa angwane, Jesukwe nieba meyeye:

Mama tikwe, ma ngobo makwe abko tä yete mabe ye, nieba kwe ie.

27 Bti ti ja töitikaka Jesube, ie Jesukwe nieba:

Ma meye makwe abko tä yete mabe, ye makwe ngibia, nieba kwe tie.

Jesukwe ñäkäba kore tie, ye näire mentokwäre tikwe Jesu meye kaba ngäbti ja gwiriete ngibiakäre.

Jesu krütani

(Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49)

28 Jesukwe ñäkäba ünän kore, yebti sribi jatani neme bare jökrä ie, ye abko nämane gare ie, aisete sribi mikani nuendre ie nämane tikani Ngöbö Kukweibtä abko rabadre bare täte, abkokäre nieba kwe:

Tomna nibi tie, nieba kwe.

29 Angwane kä ye känti uba ñöi dime näma kantra chi kwati abko nitre rükä romanobo rikaba, käkwe jändrän dän kukwän kwrere ye mritakaba jökrä uba ñöi dime yete, bti mäkäteba kwetre hisopo krie küdebtä, bti mikaba Jesu kadate kwetre. **30** Jesukwe uba ñöi dime ye ñaba ünän angwane, nieba kwe:

Sribita ti kisete, erere nibira bare täte jökrä tie, nieba kwe.

Ye btäräbe, Jesukwe ja dokwä gibiakaba timonkwäre, käkwe ja üai mikabata Ngöbö kisete angwane krütaba.

31 Köbö ye abko, köbö ja mikakrä biare köbö jadükakrä kräke amne, köbö jadükakrä ye nämane Pascua näire, aisete bäri ütiäte. Ye mden kisete, nitre israelita ji dokwäte rikaba niere krörö Pilatoye:

Nitre tä krusobtä se krütadre jötrö, abkokäre ngüre ötarebtä, bti diandreta timon doboi mikadre, nieba kwetre.

32 Ye erere bkänä, nitre rükä romanobo rikaba käkwe ni iti ngüre ötabtäba käne, bti ni mda näma krusobtä käin Jesu ken abko ngüre ötabtäba kwetre arato. **33** Yebti rikaba Jesu ngüre ötöbtä mda angwane, Jesu krütanina, btä okwä rababa, abtä Jesu ngüre ötabtäba ñakare kwetre. **34** Akwa ni rükä iti käkwe Jesu däkäteba bukobti kronante ta. Ye

btäräbe däri amne ñö betakaba Jesu kronante ta. **35-37** Kukwe ye abko rakakaba kore tikwe tuaba ja okwä jenbti abko erere tita niere, aisete kukwe era erere tita niere. Tita niere munye, ñobtä ñan angwane Ni Dianinkä Ngöbökwe abko btä kukwe rakadrekä kore abko nämane tikani kira Ngöbö Kukweibtä abko erere rikaba neme bare krörö Jesubtä:

Niara kroko ötaninbtä
ñakare krati ie,
Salmos 34.20

nieta Ngöbö Kukweibtä. Mdakäre abko, nieta krörö:

Buko betadikä niara
kronante ta nitre
nünanka Jerusalén
okwäbti, *Zacarías 12.10*

nieta arato Ngöbö Kukweibtä. Ye erere rababa bare Jesubtä ti okwäbti, aisete mun jökrä käkwe kukwe ne mikadre era amne tödekadre Jesubti, abkokäre tita niere munye.

Jesu doboi mikani

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56)

38 Jesu krütaba, yebti José Arimateabo käkwe ja köböi käräba Pilatoye Jesu ngwäkä ngwiankäre doboi mikadre. José ye abko nämane dikekä siba Jesube, akwa nitre israelita ji dokwäte jürä rababa btä, aisete näma nekete tiebe Jesukri. José ye mden käkwe ja köböi käräba Pilatoye, ye erere rükabtiba Pilatoye angwane, José rikaba Jesu ngwäkä ngwena doboi mikadre. **39** Erere arato, Nicodemo rükaba blite bati deo Jesube, Nicodemo ara rükaba José Arimateabobe, kä jataba mirra krie ngwäri sribebare mnüne amne kri kädianta aloe sribebare mnüne, ye abko mritani ketetibe kwe abko näma rä bäne rükaba ngwena kabre, bäsi siä kwä kükü bti kwärä mikadre Jesu ngwäkäbtä, ñan rä rabadre kure abkokäre. **40** Angwane José btä Nicodemo käkwe kri ngwäri mnü ye mikaba dän ütiäte kri kädianta lino btä abko te Jesu ngwäkä mriateba kwetre, nitre israelita tä ni doboi mike ño, ye kwrere nuenba kwetre. **41** Yebti Jesu müre ketaba krusobtä, ye ken abko nura nämane nökani kabre angwane, kä ye känti abko kä muani btin jäkwatate ni doboi mikakrä näma kwati abko te ni doboi mika ngämi abko näma yete, **42** abko te Jesu doboi mikaba, ñobtä ñan angwane kä mkä ye abko näma känime juta Jerusalén yete amne köbö jadükakrä nitre israelitakwe abko jataba nüke angwane, ñan rabadre sribi ye nuene, aisete Jesu doboi mikaba jötrö kä ye känti.

Jesu nükaninta nire

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-6; Lucas 24.1-12)

20 **1** Yebti köbö kena bämänte dekä, María Magdalabo rikaba dobobti. Kä näma iko dekä angwane rikaba. Yebti nikani nebe dobobti angwane, jä kri mikani kä mkäbti, ye abko nämanena dianinkä mento, btä okwä namani.

2 Angwane nikani betekäta gwäkäre nebeta Simón Pedro känti amne ti ja töitikaka Jesube abko Jesu näma tarere kri ye känti, käkwe nieba nunye:

¡Ni Dänkien ngwäkä jänikani doboibti mentokwäre amne mikani mdente mda ñan nebe gare jire chi nunye! nieba kwe nunye.

3 Abtä Pedro amne ti rikaba mda Jesu doboi tuen. 4 Nun nibu rikaba betekä gwaire, akwa ti rikaba betekä bäri jötrö Pedrokrä, aisete ti rababa käne dobobti. 5 Ti rababa dobobti, käkwe ja mikateba timonkwäre, bti tikwe nikraba nguse amne dän te Jesu mrianinte aibe näma nguse, btä ti okwä rababa, akwa ti ñan rikaba nebe kä mkäte nguse. 6 Yebti Simón Pedro rikaba nebe köre ti jiebti angwane, rikaba nebe kä mkäte nguse angwane, dän kukwän te Jesu mrianinte ye aibe kwanba ie. 7 Mdakäre abko, dän kukwän mdara jire, te Jesu dokwä mrianinte, ye abko näma mrianinkä kuin, näma mikani jenena dän kukwän bäri kri ye bäre mento abko kwanba ie arato. 8 Yebti ti rababa käne dobobti abko rikaba nikren kä mkäte nguse arato angwane, kukwe nakaninkä ño ño Jesubtä tikwe tuaba jökrä angwane, tikwe tödekaba bti. 9 Akwa ye känenkri, Jesu rükadreta nire tä tikani Ngöbö Kukweibtä, ye abko ñan nükani gare metre nun ja töitikaka Jesube ie, aisete nun ñan näma mike era. Akwa tikwe tuaba angwane, batibe rababa era tikrä, käkwe tödekaba bti. 10 Yebti nun nibu ja töitikaka Jesube ye rikabata gwä nebeta ja gwiriete.

Jesukwe ja mikani tuadre María Magdalaboye

(Marcos 16.9-11)

11 Angwane María rikabata nebeta dobobti Pedro amne ti jiebti. Abti Pedro amne ti rikabata gwä angwane, María aibe namani müen dobobti. Niara namani müen kore, käkwe ja mikaninte timonkwäre nikrakäre kä mkäte nguse. 12 Angwane angele nämane nibu nguse, btä okwä namani. Angeletre ye abko btä dän ngwen bürere jökrä abko nämane täkänintbe nguse. Jesu dokwä nämane, yekri angele nämane iti amne Jesu ngoto, yekri abko angele nämane iti mda abko btä María okwä namani. 13 Angwane angeletre ye käkwe niebare Maríaye:

¿Mata dre müaire ti mräkä? niebare kwetre ie.

Angwane María käkwe niebare mda:

Ti Dänkien ngwäkä jänikani tikän amne mikani mdente ñan nebe nüke gare tie, aisete tita müaire ye, niebare kwe angeleye.

14 Maríakwe niebare kore, ye btäräbe nikrabareta ja trökri kwe angwane, Jesu nämane känime ken, btä okwä namani. Akwa

Jesu ara nämane yete abko ñan nükani gare Maríaye. **15** Akwa Jesukwe niebare ie:

¿Mata dre müaire ti mräkä? ¿Nire känäntarita näin makwe? niebare kwe ie.

Akwa ni ye abko nämane nura ngibiare, María namani nütüre, aisete niebare kwe ie:

Ma nikani ti Dänkien ngwäkä ngwena ne ngwane, makwe mikani mdente mda, ye makwe nie tie, ti mräkä, amne ti näin tuenta, niebare kwe ie.

16 Abtä Jesukwe niebare mda ie:

¡María! niebare kwe ie.

Ye btäräbe María nikwitaninte, käkwe niebare hebreore Jesuye:

¡Rabuni! niebare kwe. (Ye abko "Dirikä tikwe" niebare kwe.)

17 Angwane Jesukwe niebare mda ie:

Ti ngämi nikenta ti Rün känti kä käinbti, aisete makwe ñan ti ketate, akwa nänta ti mräkätre ja töitikaka tibe ye känti amne makwe nie krörö ietre: Ti bike nikenta ti Rün amne mun Rün känti kä käinbti. Erere arato, Ngöbö tikwe amne Ngöbö munkwe, känti ti bike nikenta, tikwe nini, ye abko makwe nie kore ietre. Abko kore se, niebare Jesukwe Maríaye.

18 Ye erere bkänä, María nikaninta, namaninta gwi angwane, Dänkien tuani kwe ye tanba kwe nun ja töitikaka Jesube yeye. Erere arato, Jesukwe blitabare ño ño ben, ye erere nieba jökrä kwe nunye.

Jesukwe ja mikani tuadre nitre ja töitikaka benye

(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49)

19 Yebti köbö kena bämänte ye arabe näire nun ja töitikaka Jesube näma ja ükaninkrö gwi, akwa nane nitre israelita ji dokwäte käkwe nun kadre ngite arato abko jürä rababa nunbtä, aisete nun näma ja ükaninkrö, ye känti nunkwe jukwe dikaba jabti, akwa batibe Jesu rababa gwi amne rababa nünaninkä nun ja töitikaka ben ye ngätäite, käkwe nieba nunye:

Kä jäme Ngöbökwe raba munbtä, nieba kwe nunye.

20 Jesukwe ñäkäba kore, ye btäräbe klabo träin kisebtä amne buko träin kronante mikaba tuadre kwe nunye angwane, kä rababata nuäre krübäte nunbtä nun Dänkien tuareta. **21** Angwane Jesukwe niebata mda nunye:

Kä jäme Ngöbökwe raba munbtä. Ti Rün käkwe ti juani ño, ye kwrere ti bike mun juen arato, nieba kwe nunye.

22 Ye btäräbe müre täkäba kwe nunbti, käkwe nieba nunye:

Ngöbö Üai Deme kaen ngäbti munkwe. **23** Nire nire ngite abko diandrekä btä munkwe niedi ie, ye erere Ngöbökwe dianinkära btä; akwa nire nire rabadi ngite kärekäre munkwe niedi ie, ye abko Ngöbökwe ñan ngite dianinkära btä, nieba Jesukwe nun ja töitikaka benye.

Bti Jesukwe kä mikakaba.
24 Jesu rükabata kena nun ja töitikaka ben ngätäite, ye näire abko ni iti ja töitikaka ben kädian näma Tomás abko näma ñakare nunbe yete. Tomás ye mden abko kädian näma "Munkin" abko näma ñakare angwane Jesu rükabata. 25 Yebti Tomás rükabata angwane, nun ja töitikaka Jesube käkwe nieba ie:

Nunkwe ni Dänkien turi mtare, nunkwe nieba ie.

Akwa Tomás abko käkwe nieba mda nunye:

Tikwe ñan klabo träin tuadre kisete amne tikwe ñan kise krákia mikadre klabo träinte, erere arato buko träin kronante, te tikwe ñan kise mikadre, ne ngwane tikwe ñan mun kukwei mikadre era jire chi, nieba kwe nunye.

26 Abti bämän krati mda nun ja töitikaka Jesube näma ja ükaninkröta jökrä bämänte angwane, Tomás näma siba yete angwane, nunkwe jukwe dikaba arato, akwa batibe Jesu rababa gwi amne rababa nünaninkä nun ngätäite, käkwe niebata nunye:

Kä jäme Ngöbökwe raba munbtä, nieba kwe nunye.

27 Yebti nieba kwe mda Tomáye:

Tomás, kise mike tie nete amne ti kise träin ne mike ñäräre, bti ti krona träin ne te kise krien tie, bti kukwe ñan tä nebe era makrä, ye kwrere makwe ñan nuen mda, käkwe kukwe tibtä ye mika era jae, nieba Jesukwe ie.

28 Angwane Tomákwe ngrateba kri, käkwe nieba Jesuye:

¡Ma abko ti Dänkien tikwe amne Ngöbö tikwe! nieba kwe ie.

29 Angwane Jesukwe nieba mda ie:

Mata ti tuenta ja okwä jenbti, aisete ti ara abko makwe miri era, käkwe tödiri tibti ñan ñan; akwa nire nire tä ti tuen ñakare akwa tä ti kukwei mike era jae amne tä tödeke tibti, ni yebtä abko kä rabadi bäri nuäre krübäte amne Ngöbökwe ja di biandi ietre, nieba Jesukwe Tomáye.

30 Jesu abko nämane sribire nun ja töitikaka benbe kä nebtä angwane, Ngöbö di näma ben ye bä mikakrä abko sribi ñan tuabare nuenba kabre mda kwe nun ja töitikaka ben okwäbti, akwa ye abko tikwe tikaba ñakare jökrä tärä nebtä. 31 Akwa munkwe kukwe kuin Jesubtä mikadre era jae amne Ni Dianinkä Ngöbökwe abko Jesu ara amne niara abko Ngöbö Odei, ye abko rabadre era munkrä amne munkwe tödekadre bti, abkokäre tikwe kukwe ne tikani. Mdakäre abko, munkwe tödekadre Jesubti, ye köböire munkwe nünandre kärekäre Ngöböbe, abkokäre tita kukwe ne tike.

Nitre ja töitikaka Jesube käkwe gwa gani kabre

21 1 Jesukwe ñäkäba kore Tomáye. Abti Jesukwe ja mikabata tuadre mda nun ja töitikaka benye ñö okwä kri kädianta Tiberias ye körábtä. Ñö

okwä kri ne arabe kädianta Galilea arato, känti kukwe rakakaba krörö: **2** Simón Pedro näma Tomábe yete. Tomás ye arabe kädian näma "Munkin" abko näma yete. Erere arato, Natanael nünanka juta Canáte kä Galileate amne Zebedeo ngobo nibu, btä nun ja töitikaka Jesube näma nibu mda yete. **3** Angwane Simón Pedro käkwe nieba nunye:

Ti bike niken gwa gaen, nieba kwe.

Angwane nunkwe nieba Pedroye:

Nun bike niken siba mabe, nieba nunkwe.

Ye erere bkänä, rikaba, rankwaba rute amne rikaba gwa gaen. Akwa ye näire deo käbä rababa ñakare jire gwabtä. **4** Abti kä jataba ngwen dekä angwane, batibe Jesu rababa ñö okwä köräbti yete, akwa Jesu ara näma yete, ye abko ñan rükaba gare nunye. **5** Angwane Jesu käkwe nieba nunye:

¿Gwa tärä munkwe ya ti mräkätre? nieba kwe.

Nunkwe nieba ie:

Gwa ñakare nunkwe, nunkwe nieba Jesuye.

6 Abtä Jesukwe nieba mda nunye:

Krade kiteta ñöte küde ruenkri rubtä timon yete munkwe angwane, mun käbä rabadi, nieba kwe nunye.

Ye erere nunkwe nuenba angwane, gwa rababa kratibe dikaro kradete, aisete krade ñan rababa näkäita kukwäne nebeta rute nunye. **7** Angwane ti ja töitikaka Jesube abko Jesu nämane tarere kri abko käkwe nieba Pedroye:

¡Ni Dänkien ara tä ñö köräbti se! tikwe nieba.

Tikwe nieba kore, ye jaraba Simón Pedroye angwane, jötrö ngwarbe dän kitaba jabtä kwe, bti rankwaba ñöte, rikaba jübenkä nebe Jesu känti. **8** Angwane nun mda mda ja töitikaka Jesube abko rikaba ru ngwena janknu nebe ñö köräbtä. Akwa gwa rababa kabre kradete, ye abko nun rikaba jäke bätärekä bätärekä nebe ñö köräbtä. Nun näma bä känime bäsi metro siento krati näre ñökrä ken, aisete rababa gwa ngwena nebe ñö köräbtä. **9** Abti rababa ñö köräbtä jate, rankwaba timon angwane, ñukwä oto näma bukaninte kwati kwanba nunye. Ñukwä yebti abko gwa näma mikani krati amne ban näma mikani arato. **10** Angwane Jesukwe nieba nunye:

Gwa nöka munye, ye ngwen ruäre kukwadre nete, nieba kwe nunye.

11 Angwane jötrö Simón Pedro rikaba rute käin, kä rikaba krade ngwena nebe jate. Gwa krikri be näma kradete, ye tanba angwane, gwa näma siento krati bti gre ketebu bti krä jätäbti krämä (153) kradete. Gwa näma kabre kore, akwa krade rötateba ñakare. **12** Yebti Jesukwe nieba mda nun ja töitikaka benye:

Mun jakwe mröre, nieba kwe.

Nitre ja töitikaka Jesube tä krade jäke bätärekä bätärekä nebe ñö köräbtä. (Juan 21.7-10)

Ye erere nun rikaba, akwa Jesu abko ni Dänkien ara abko rababa gare nunye, aisete Jesu abko nire ye abko ja ñan rükaba töre nunye ngwentari ie. **13** Yebti Jesukwe krötaba nun ken, käkwe ban amne gwa dianba kisete, bti bianba kwe nunye kwetadre. **14** Ne ngwane abko Ngöbökwe Jesu mikaninta nire, yebti Jesukwe ja mikaba tuare bämäkäre nun ja töitikaka benye.

Jesukwe blitabare Simón Pedrobe

15 Nunkwe mröba ünän jökrä angwane, Jesukwe nieba Simón Pedroye:

Simón, Jonás ngobo, ¿mata ti tarere bäri ni mda mda noko ngwä ya? nieba kwe ie.

Angwane Pedrokwe nieba mda ie:

Jän, ti Dänkien. Ma tare kri tikwe ye garera mae, nieba kwe Jesuye.

Angwane Jesukwe nieba mda ie:

Nitre tödekaka tibti tä obeja ngäbäli kwrere, ye makwe buka, nieba kwe Pedroye.

16 Yebti Jesukwe niebata bobuta ie:

Simón, Jonás ngobo, ¿mata ti tarere era metre ya? nieba kwe ie.

Angwane Pedrokwe niebata Jesuye:

Jän, ti Dänkien. Ma tare kri tikwe, ye garera kuin mae, nieba kwe ie.

Angwane Jesukwe nieba mda ie:

Nitre tödekaka tibti tä obeja kwrere, ye makwe ngibia, nieba kwe ie.

17 Yebti bämäkäre Jesukwe niebata mda Pedroye:

Simón, Jonás ngobo, ¿mata ti tarere era metre ya? nieba kwe ie.

Jesukwe kukwe arabe ngwiantariba bämä jire ie, abtä moto

rababa ulire, käkwe nieba Jesuye:

Ti Dänkien, kukwe gare jökrä mae, aisete ma tare kri tikwe, ye gare kuin mae, nieba kwe ie.

Abtä Jesukwe nieba mda ie:

Nitre tödekaka tibti tä obeja kwrere, ye makwe buka, nieba kwe ie.

18 Yebti Jesukwe nieba mda ie:

Ti bike kukwe era erere niere krörö mae: Ma nämane bati angwane, ma nämane ja dätere, bti ma tö nämane nebe rikai mdente erere, känti ma nämane niken. Akwa ma rabara unbre angwane, makwe ja küde aibe ngökadite amne ni mdakwe dän kitadi mabtä amne, ma ñan tö näin abko känti ma jänäin, nieba Jesukwe Pedroye.

19 Jesukwe nieba kore Pedroye, ye abko Pedro krütadi ño krusobtä abko Jesu tö rababa niei biare ie, abkokäre nieba kore kwe ie. Erere arato, Pedro krütadre, yebti abko Ngöbö rabadre käikitaninkä kri abko Jesukwe mikaba gare ie, käkwe nieba kore ie. Yebti Jesukwe nieba mda Pedroye:

¡Makwe dikaka janknu ti jiebti, ie ti tö! nieba kwe ie.

20 Jesu amne Pedro näma dikekä ñö köräbäre, ye btäräbe Pedrokwe nikrabata ja jiebti angwane, ti ne mden Jesu näma tarere, ye rükaba niaratre jiebti abko btä Pedro okwä rababa. Ti näma täkänintbe känime Jesu ken mröre mrä Jesube Pascua näire angwane, tikwe nieba Jesuye: ¿Ti Dänkien, nirekwe ma kitadi ngise ma rüeye müre ketadre? tikwe nieba Jesuye abko rükaba Jesu amne Pedro jiebti. **21** Ti ne mden abko rikaba tuen Pedroye angwane, Pedrokwe nieba Jesuye:

¿Ti Dänkien, niara sebtä abko dre rakadikä? nieba kwe Jesuye.

22 Abtä Jesukwe nieba Pedroye:

Ti tö rabadre ni se mikai nüne janknu angwane, tädre nire angwane ti jatadreta kä nebtä, aisete ye ñan rabadre ütiäte makrä. Akwa ma abko käkwe dikaka janknu ti jiebti, nieba kwe ie.

23 Jesukwe nieba kore Pedroye, yebtä abko ti ñan krütadre jire abko ja mräkätre ruäre tödekaka Jesubti kä rababa niere jae kwärikwäri. Akwa Jesukwe ñan nieba kore, akwa nieba krörö kwe: "Ti tö rabadre ni se mikai nüne janknu angwane, tädre nire angwane ti jatadreta kä nebtä, ye ñan rabadre ütiäte makrä," nieba Jesukwe. **24** Ti abko btä Jesukwe blitaba Pedrobe abko käta tärä ne tike amne, tikwe kukwe tuaba Jesubtä ja okwä jenbti erere tita niere metre, aisete kukwe ne abko era metre erere abko gare nie. **25** Jesu nämane sribire kä nebtä angwane, sribi kri namani bare kabre mda ie, aisete kukwe ye tikadre jökrä ja täritäri täräbtä angwane, tärä ye käi rabadre ñakare kä nebtä, raba ruen tie. Abko kukwe nakaninkä kore Jesubtä. Abko kore se. Ne ngörä.

Sribi Nitre Jesu Kukwei Ngwianka Köböire
Hechos

Tärä ne abko Lucakwe tikani ni kädian nämane Teófilo ye ara kräke. Tärä tikani käne kräke abko Kukwe Kuin Jesubtä Tikani Lucakwe. Ye mden kisete, ni tärä ne tikaka abko Lucas ara tä gare nie. Niarakwe tärä Lucas tikani käne, abti tärä Hechos ne tikani kwe. Jesu abko nikaninta kä käinbti, yebti Jesukwe sribi nuenbare ño ño Ngöbö Üai köböire kä nebtä nitre Jesu kukwei ngwiankabti abko Lucas tä mike gare tärä nebtä. Kukwe ne tä tikani krörö Hechos 1.8 yebtä: "Mun rabadi dite, kä näin kukwe kuin tibtä ye niere juta Jerusalénte amne kä Judeate amne kä Samariate. Erere arato, mun näin kukwe kuin ye niere kä jökräbti temen" abko tä tikani. Bäri käne Ngöbökwe sribibare ño ño Pedro köböire Jerusalénte, Judeate amne Samariate abko Hechos tä niere. Yebti Pablo abko käkwe kukwe kuin Jesubtä mikani gare kä jökräbti temen abko Lucas käkwe mikani gare. Tärä nebtä abko, Jesukristo abko ni Diantarikä ni jökrä kräke abko Lucas tä mike gare.

Lucas abko ni kräkä bianka. Pablo nikani kukwe kuin Jesubtä mike gare abko ben Lucas nikani bäre bäre arato. Ye mden kisete, Ngöbökwe sribibare ño ño Pablo köböire abko Lucakwe tuani ja okwä jenbti abko erere tikani täräbtä kwe.

KUKWE NAKANINKÄ KÄNEKÄNE JESU KUKWEI NGWIANKABTÄ (1.1-26)

Jesu nikaninta kä käinbti

1 **1-2** Ti mräkä Teófilo, tikwe tärä tikani käne mae, yebtä tikwe tikaba krörö: Ngöbö ngämi niken Jesu ngwenante kä käinbti känenkri Jesu nikani sribire kena angwane, dre dre nuenbare kwe amne dre dre diribare kwe abko tikwe tikani käne täräbtä makrä. Erere arato, ni dianinkä kwe ja kukwei ngwianka, ye abko käkwe dre dre nuendre abko niebare kwe ietre Ngöbö Üai Deme köböire abko tikwe tikani käne täräbtä makrä. **3** Jesu krütani, yebti nükaninta nire. Ne abko niara nükaninta nire bkänä rabadre gare metre, abkokäre ja mikani tuadre bäre bäre köbö gre ketebu kwe niara kukwei ngwianka yeye. Angwane Ngöböta gobrane ño ni kwe ngätäite, abkobtä blitabare kwe bentre. **4** Angwane bati Jesu nämane bentre angwane, niebare krörö kwe ietre:

Ngöbö ti Rün käkwe ja Üai Deme köböi mikani munye, btä tikwe blitaba munbe, ye munkwe ngibia Jerusalénte. Munkwe ñan kä mikaka jire Jerusalénte abko tita niere munye, **5** ñobtä ñan angwane Juankwe ni ngökani ñö aibe te ni mikakäre jenena Ngöbökrä, akwa Ngöbökwe ja Üai Deme juandi nünakäre munbtä, aisete munkwe ngibia Jerusalén yete. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

Ngöbö nikani Jesu ngwenante kä käinbti

6 Yebti nitre Jesu kukwei ngwianka käkwe niebare mda Jesuye:

Dänkien, ¿jrei nämane kira nun ngätäite nete, ye kwrere ma bike gobrane nun israelita ngätäite nete ya? niebare kwetre Jesuye.

7 Jesukwe niebare mda ietre:

Ti rabadre gobrane ñongwane amne köbö mdente, ye abko ti Rün käta ükete au tikrä amne, ye ñan rabadre gare munye. **8** Akwa kukwe krörökrörö abko rabadre gare munye: Ngöbö Üai Deme rükadi nüne munbtä, käkwe ja di biandi munye angwane, mun rabadi dite, kä näin kukwe kuin tibtä ye niere juta Jerusalénte amne kä Judeate amne kä Samariate. Erere arato, mun näin kukwe kuin ye niere kä jökräbti temen, ye abko rabadre gare käne munye. Abko kore se, niebare Jesukwe ietre.

9 Jesukwe blitabare ünän kore bentre angwane, niaratre okwä nämane Jesubtä. Ye btäräbe Ngöbökwe Jesu kaninkä käin, nikani ngwena mütate ta käin amne nianinkäbe niaratre okwäte, nin jatabareta mda ietre.

10 Jesu namani niken kä käinbti, ye abko nikani nenkä ño niaratre okwäbti abko jiebti okwä nämane kwekbe. Ye btäräbe ni btä dän ngwen bürere namanina nünaninkä nibu niaratre ken, **11** käkwe niebare ietre:

Mun Galileabo, okwäbti Ngöbö niki Jesu ngwenante kä käinbti abko jiebti mun okwäta. ¿Se ñobtä mun okwäta jiebti? Jesu ye mden Ngöbö niki ngwenante kä käinbti mtare, ye kwrere jatadita bobuta, niebare kwe ietre.

Matías dianinkä sribikäre Jesu kukwei ngwianka

12 Kä ye ngwane abko, nitre Jesu kukwei ngwianka nämane Ngitio Olibobti, nikaninta Jerusalén. Ji Ngitio Olibo nebebe Jerusalén ye abko bäsi kilometro krati, känti nikaninta. **13** Nikani nementa jutate angwane, ju käin ninkri, känti nämanentre nüne, ye känti nikani nebeta. Ye känti Pedro, Juan, Santiago btä Andrés; Felipe btä Tomás; Bartolomé btä Mateo; Alfeo ngobo Santiago btä Simón (ne arabe kä Zelote) amne Santiago mda ngobo Judas abko nämane arato. **14** Ye känti, meri ruäre, ben nämane ja ükekrö käre blitakäre Ngöböbe amne, Jesu meye María amne Jesu etbakantre, ben nämane blite Ngöböbe arato.

15 Kä ye ngwane abko batira jire ni tödekaka Jesubti nämane ja ükaninkrö bäsi gre keta ti jire, ye ngätäite Pedro namani nünaninkä, käkwe niebare:

16 Ja mräkä, Judas nikani Jesu rüe jie ngwena Jesu kaen ngìte, ye abko Ngöbö Üai Deme köböire nämane tikani kira Ngöbö Kukweibtä jrei Davikwe. Ye rabadre bare, mden erere namanina bare mtare. **17** Judas abko nämane nibe ketetibe amne nämane sribire nibe gwaire, niebare Pedrokwe.

18 (Akwa Judas ye mden abko käkwe kukwe nuenbare käme Jesu rüere, ye abko ütiä biani ie. Mdenbti kä kökani kwe jakrä. Abti kä ye känti, niara nikani ngitiekä dokwäre temen amne büle ngetrani angwane, ngänkrä nakwani jökrä künken. **19** Ye abko, nitre nünanka Jerusalén käkwe gani angwane, kä ye kädiani Acéldama kwetre. Ye abko "Kä Därire" nieta niaratre kukwe arameore.)

20 Pedrokwe niebare:

Kukwe rakadrekä kore, ye mden abko nämane tikani krörö Davikwe tärä Salmobtä:

> Ju niarakwe, känti kä raba kaibe ngwarbe jökrä amne, ni mda ñan raba nüne jire niara täte.
>
> *Salmos 69.25*

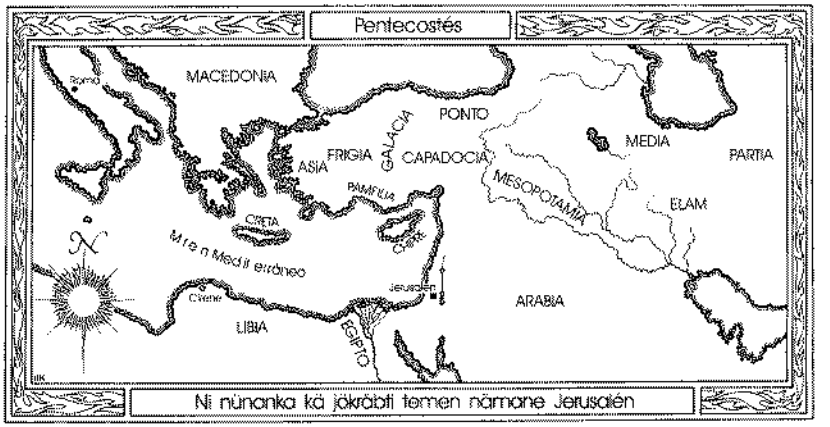
Erere arato, kukwe nebtä Davikwe kukwe tikani mda abko krörö:

> Sribi kwe abko raba ni mda kisete,
>
> *Salmos 109.8*

tikani kore kira Davikwe.

21 Ne aisete, ni Dänkien Jesu nämane nüne ni ngätäite nete angwane, ni ruäre tä näin siba nibe, ne käre nämane näin ketetibe nibe **22** kena angwane Juankwe Jesu ngökani ñöte abti kä nükebe Ngöbö nikani Jesu ngwenante kä käinbti. Nitre tä näin kore nibe, ye ngätäite nikwe ni diandrekä iti sribikäre jabe Judas täte, Jesu nükaninta nire kädriekäre gwaire nibe abko rabadre kuin. Abko kore se, niebare Pedrokwe ietre.

23 Ye erere bkänä, ni mikani nibu jite kwetre diandrekä mikakäre sribire abko nere: Ni iti abko kädian nämane José, arabe kädian nämane Barsabás amne arabe kädian nämane Justo arato. Amne ni mda abko kädian nämane Matías mikani kwetre jite arato. **24-25** Nebti blitabare krörö kwetre Ngöböbe: Ni Dänkien Jesu, Judas Iscariote käkwe ja mikani ngite, känti sribi kwe namani ie amne, Ngöbökwe üai juani mdente, ye känti nikani. Mtare nire rabadre ma kukwei ngwianka Judas täte, ye abko makwe mika gare nunye, ñobtä ñan angwane ni moto ño gare kuin jökrä mae, aisete nitre nibu ngätäite, nire rabadre abko makwe mika gare nunye, niebare kwetre Ngöböye. **26** Yebti nire rabadre sribire abko Ngöbökwe mikadre gare ietre, abkokäre jä

kitani kwetre[a] gakäre angwane, jä yebti abko Ngöbökwe Matías mikani jite. Ye ngwane mentokwäre, Matías namani Jesu kukwei ngwianka siba ni ni jätäbti iti yebe.

KUKWE KUIN JESUBTÄ NIEBARE JUTA JERUSALÉNTE
(2.1—8.3)
Ngöbö Üai Deme nükani

2 **1** Bieta kädian nämane Pentecostés[b] ye abko köböi nükaninta angwane, nitre tödekaka Jesubti nämane ja ükaninkrö jökrä ja känti. **2** Te batibe müreta kite mate bäri ribi krübäte ngöta neme, ye kwrere jire kä ngö jatani kä käinbti timonkwäre abko ngö nükani mate gwita temen niaratre nämane täkänintbe jökrä ye känti. **3** Angwane jändrän bä namani ñukwä jutra kwrere niatebare abko nikani mate jene jene ni itire itire btä gwita temen. **4** Ye btäräbe Ngöbö Üai Deme namani täte jökrä btätre. Angwane ni kukwei jenena bätäkä ngwarbe btä ja töitikani ñakare kwetre abko erere bti namanintre blite, Ngöbö Üai namani kukwe tike ño, ye kwrere namani blite jökrä.

5 Kä ye ngwane abko nitre israelita nünanka kä jökräbti temen kä nämane Ngöbö mike ütiäte abko nämane nünentbe Jerusalénte Ngöbö käikitakakäre Pentecostés näire. **6** Angwane nitre tödekaka Jesubti namani blite bätäkä ngwarbe, kukwe ye jarabare nitre israelitaye angwane, dre namani nakenkä ñan namani nüke gare ietre, käkwe ja ükaninkrö kwati ni kukwei nuakäre, ñobtä ñan angwane nitre nämane yete, ye kukwe ño ño abko erere nitre tödekaka Jesubti namani blite. **7** Yebtä abko, ni jökrä käkwe ja ngwiani

[a] **1.26** *jä kitani kwetre.* Proverbios 16.33 yebtä ñäke.

[b] **2.1** *Pentecostés.* Bieta Pentecostés, ye näire nitre israelita nämane kuin niere Ngöböye nura ngwä kenabtä. Levítico 23.15-21, yebtä ñäke.

nikenkä amne töi ñan namani krütare jökrä, kä namani niere krörö jae kwärikwäri:

¡Nitre noko abko ñan Galileabo jökrä ya, **8** amarebti nibitre blite ni kwrere amne kukwe nibi nüke gare nie se! **9** Nita nete ne abko, Partobo, Medobo, ni Elambo, ni Mesopotamiabo, ni Judeabo, ni Capadociabo, ni Pontobo tä nete. Erere arato, ni nünanka käkä Asiate tä nete. **10** Mdakäre abko, ni Frigiabo, Panfiliabo amne ni Egiptobo tä nete amne, ni nünanka kä Libiate juta Cirene ken tä nete. Erere arato, ni nünanka juta Romate tä siba nete abko **11** ruäre därebare ni israelitakri, akwa ruäre abko käkwe Ngöbö nitre israelitakwe kani ngäbti Ngöbö jen kwe kwrere, köböire namani nekete jakri nitre israelitabe abko tä nete. Erere arato, ni nünanka kä butubti Cretate amne, ni kä Arabiabo tä nete. ¿Se ño abko sribi kri nuenbare Ngöbökwe, btä nibitre blite ni jökrä kukwere se? ni jökrä namani niere kore jae kwärikwäri.

12 Yebtä abko, ni jökrä ñan töi namani krütare amne töbikadre ño mda kwetre ñan namani nüke gare ietre, kä namani niere jae kwärikwäri:

¿Dreta nakenkä nete amarebti ni jökrä nibi blite bätäkä

Ngöbö Üai tä nüke ñukwä jutra kwrere nitre tödekaka Jesubti yebtä (Hechos 2.1-4)

ngwarbe kore se? namanintre niere mda.

13 Akwa ni ruäre abko nämane nitre tödekaka Jesubti mike yakrä, kä namani niere:

¡A, ngwarbe nibitre dröbare jökrä, aisete tätre kore se! namanintre niere.

Pedro käkwe blitabare Jesubtä

14 Ye btäräbe nitre ni jätäbti iti Jesu kukwei ngwianka mda mda, ben Pedro namani nünaninkä krö, käkwe ñäkäbare jume ja dibti krörö:

Ti mräkä israelita amne ni mda mda tä nüne Jerusalén nete abko ie dre dre tä nakenkä rabadre gare, aisete ti bike kukwe niere, neye olo ketete kuin munkwe: **15** Nitre ne tä dröbare mun nibi nütüre btä, akwa ye kwrere ñakare, ñobtä ñan angwane ñänä okwä krä ökänbe krire dekä. Se ño abko rabadre dröbare jökrä, aisete niaratre ñan tä dröbare.

16 Akwa kukwe ne tä nakenkä nete mtare, abkobtä Ngöbö kukwei niekä Joel käkwe tikani krörö:

17 Ngöböta niere krörö munye:
Kä mrä angwane, ni nünanka kä ketareketare te kwäräkwärä, btä tikwe ja Üai Deme mikadi täte.
Ne aisete mun ngäbriänkä merire, brare käkwe ti kukwei niedi amne, ni brare bati bati abko ie jändrän tikwe rabadi tuen köböre kwrere.
Amne ni unbre unbre abko tikwe mikadi köböre jändrän tikwebtä arato.
18 Erere arato, ni merire, brare sribikä tikrä, yebtä tikwe ja Üai mikadi täte angwane, niaratre käkwe ti kukwei niedi arato.
19 Mdakäre abko, kä käinbti, kä temenbtä abko tikwe sribi kri ñan tuabare mikadi tuadre amne, jändrän btä ni töi ñan krütai abko tikwe nuendi okwäbti abko krörö:
Däri rabadi tuen, ñukwä jutra rabadi tuen kri amne ngübü rabadi tuen krikri krübäte.
20 Erere arato, ñänä gidiadite iko jökrä. Sö abko bä rabadi därire jökrä.
Ne abko, ni Dänkien köböi bä nuäre ütiäte kri abko känenkri kukwe rakadikä kore.
21 Akwa nire nire käkwe ja di kärädre ni Dänkienye rabakäre dianintari, ni ye abko Ngöbökwe dianditari, nieta kore Ngöbökwe *Joel 2.28-32*

abko tikani Joelikwe, niebare Pedrokwe.

22 Yebti Pedrokwe niebareta mda:

Mun israelita, ie ti bike kukwe niere, aisete olo ketate kuin ti kukweiye munkwe: Jesu Nazarebo abko ni brare juani Ngöbökwe rabadre era munkrä, abkokäre Ngöbökwe ja di biani ie sribi kri ñan tuabare nuenkäre

bätäkä ngwarbe mun ngätäite.
Niarakwe sribibare kore abko
garera kuin munye. **23** Ni ye
abko, kräke kukwe nämane
ükaninte Ngöbökwe, aisete erere
nikani nakenkä krörö btä: Ni iti
käkwe kitani ngite mun kisete,
bti ni moto kämekäme käkwe
mun die mikani kämike krusobtä. **24** Akwa Ngöbö ara jire
käkwe mikaninta nire, ñobtä ñan
angwane gata ñan rabadre niara
ganaine janknu jire chi. **25** Ngöbökwe niara mikadita nire, yebtä
abko jrei Davikwe tärä tikani
krörö kira:

Ti nämane ti Dänkien tuen
käre ja ken tibe.
Niara tä ti ken ti küde
ruenkri ti die mikakäre,
aisete tikwe ñan kä jürä
ngwiandre jire jabtä.
26 Ne aisete kä juto tibtä
amne kä nuäre tibtä
Ngöbö käikitakakäre.
Mdakäre abko, ti krüte
angwane, Ngöbökwe ti
ngätä ngibiadi kuin, yebti
tita tödeke, **27** ñobtä ñan
angwane ti krüte
angwane, makwe ñan ti
ngätä tuadimetre ni
krütani ngätäite dobote
Ngöbö.
Erere arato, ni Deme
makwe, ye makwe ñan
ngwäkä tuadimetre
ngütekä.
28 Amne ji mdenbti ti rikadre
nünakäre kärekäre mabe,
ye abko makwe mikani
gare tie, aisete ti rabadita
ma ngwärekri amne
makwe kä mikadita
nuäre tibtä ma tuareta.

Salmos 16.8-11

Ne abko Davikwe tikani kore
Jesubtä.

29 Ja mräkätre, ti bike kukwe
era metre niere krörö munye, ye
ie olo ketete munkwe: Ni mräkä
kira David käkwe kukwe tikani,
David ye abko krütani, doboi
mikani, amne ngwäkä ngütaninkä amne doboi tä kä ne känti
Jerusalén nete. **30** Akwa David
abko ni Ngöbö kukwei niekä,
aisete ni iti niara mräkäkri abko
Ngöbökwe mikadi gobrane niara
täte, ye nämane gare ie, ñobtä
ñan angwane Ngöbökwe köböi
mikani ie. **31** Ne mden kisete, Ni
Dianinkä Ngöbökwe ye abko
rükadreta nire amne ñan gütadrekä abko Ngöbökwe mikanina
gare ie käne. **32** Mden erere,
mtare Ngöbökwe Jesu mikaninta
nire. Jesu mikaninta nire, ye
mden abko nunkwe tuaba ja
okwä jenbti amne nunta niekäre
metre mtare. **33** Ngöbökwe
mikaninta nire, abti Ngöbökwe
mikani ütiäte kri, käkwe mikani
täkänintbe ja küde ruenkri
angwane, ja di kri mikani niara
kisete kä käinbti kwe. Bti Ngöbö
Üai Deme köböi mikani kwe
nunye, ye abko Ngöbökwe biani
ie arato amne, niara abko käkwe
mikaba nüne täte nunbtä. Ye
mden munkwe turi mtare amne
munkwe kukwe nuri arato ye.
34 Ye abko, David tukwe ñan
nämane blite jabtä gare nie,
ñobtä ñan angwane niara doboi
tä Jerusalén nete, amne Ngöbö

ñan nikani niara ngwena kä käinbti, akwa David arabe käkwe kukwe tikani krörö:

Ti Dänkien Ngöbökwe
niebare ti Dänkienye:
Kä bäri ütiäte kri ti küde
ruenkri, ne känti jakwe
täke nete.
35 Ye känti ma raba abti
tikwe ma rüe mikadi
jökrä ma ngoto täni.
Salmos 110.1

Ye abko namani tikani kore Davikwe, akwa tikani ñakare kwe jabtä amne, Jesu Ni Dianinkä Ngöbökwe abko btä tärä tikani kwe.

36 Ne aisete, mun israelita, ie kukwe era metre rabadre gare abko erere ti bike niere: Jesu juani müre ketadre krusobtä munkwe, Jesu ye mden abko Ngöbökwe mikani Dänkiene amne mikani ni Dianinkä kwrere kwe arato. Ne abko raba gare munye kore. Abko kore se, niebare Pedrokwe ietre.

37 Pedrokwe blitabare nitre kwati olote kore, ye abko matani tare motobtä amne, ja namani ruen ngite krübäte Ngöbö ngwärekri ietre, käkwe kukwe ngwianintari krörö Pedroye amne Jesu kukwei ngwianka mda mdaye:

Ja mräkä, mtare nunkwe dre nuendre niere nunye, niebare kwetre.

38 Abtä Pedrokwe niebare mda ietre:

Munkwe kukwe nuenbare käme Ngöbö rüere, ye kite temen jökrä, bti munkwe tödeka Jesubti. Yebti mun jata ja mike ngökare ñöte Jesukristo käbti. Angwane munkwe ja mikani ngite, ye Ngöbökwe diandikä jökrä munbtä, käkwe ja Üai Deme mikadi nüne munbtä arato, **39** ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ja Üai Deme köböi mikani, ye abko munkrä amne mun ngäbriänkäkrä, erere arato ni kä jökräbti kärädre ni Dänkienkwe ye kräke, niebare Pedrokwe ietre.

40 Pedrokwe blitabare kore angwane, kukwe mda mda ribebare bäri mda kwe ietre, niaratre töi diankrä amne mikakrä mokre abko krörö:

Ngöbökwe ñan mun mikadre ja tare nike nitre kukwe kämekäme nuenkä ben gwaire, abkokäre mun rabadre dianintari Ngöbö diebti abko tita ribere munye, niebare kwe ietre.

41 Ye kwrere bkänä, kukwe diribare Pedrokwe, ye ni kwati käkwe kani ngäbti amne ngökani ñöte Jesu käbti. Köbö ye näire abko, ni mda mda namani tödeke Jesubti abko namani mili krämä jire (3,000) abko namani ja gete nitre tödekaka Jesubti yebe.

Nitre tödekaka Jesubti nämane nüne krörö jabe kwärikwäri

42 Angwane kukwe diribare nitre Jesu kukwei ngwiankakwe, yebtä niaratre namani ja kite köbö kwatirekwatire amne namanintre jändrän jakwe dräire jabti kwärikwäri. Erere arato, namanintre ja ükekrö ju kwatirekwatire te mröre gwaire Jesu ngatani ngwiankäreta töre jae

amne blitakäre Ngöböbe.
43 Nitre Jesu kukwei ngwianka namani sribi kri nuene amne, sribi ñan tuabare namani nuene ni kwati okwäbti Jesu di namani bentre bä mikakäre. Yebtä abko, ni jökrä ñan töi namani krütare jökrä. 44 Angwane nitre tödekaka Jesubti abko töi namani ketetibe jökrä, kä namani jändrän jakwe jakwe dräire jabti kwärikwäri ni tödekaka Jesubti bobre bobre die mikakäre. 45 Erere arato, namanintre kä jakwe amne jändrän jakwe rürümoine, bti ni bobre bobre, ie ngwian biandre nuäi nuäi, ye näre nikanintre bien ni itire itire ie.
46 Mdakäre abko, ju blitakrä Ngöböbe te namanintre ja ükekrö köbö kwatirekwatire amne, ju kwatirekwatire te mrö dräi namani angwane, kä namani neme nuäre btätre mröre ketetibe ja moto jämenbti.
47 Angwane namanintre Ngöbö käikitekä amne, ni jökrä namanintre mike ütiäte. Mdakäre abko, köbö kwatirekwatire, nire nire namani neme dianintari abko ni Dänkien Jesu namani mike ketetibe nitre tödekaka niarabtibe.

Pedrokwe ni ngüre bren mikaninta kuinta

3 1 Abti bati, kä mikani blitakrä Ngöböbe ñänä okwä krämä näre dere, ye ngwane Pedro amne Juan nikani mda ju blitakrä Ngöböbe ye känti blitakäre Ngöböbe. 2 Angwane ju blitakrä Ngöböbe, ye känti jukwe nämane kwati abko kädian nämane Jukwe Bä Nuäre. Jukwe ye känti abko, ni därebare ngüre bren nämane iti. Ni ye abko käre jänämane niken köbö kwatirekwatire nebe yete ngwian käräkäre nitre nämane niken yete yeye abko erere ni ngüre bren nämane yete. 3 Angwane Pedro jatanina nemente jukwete ta Juanbe, rikakäre ju blitakrä Ngöböbe ye känti angwane, ni ngüre bren ye okwä namani btätre, käkwe ngwian käräbare ietre jakrä. 4 Abtä Pedro amne Juan okwä namani kwekbe ni yebtä, bti Pedrokwe niebare ie:

Nun mike ñäräre, niebare kwe ie.

5 Angwane niaratrekwe ngwian biandi ie namani nütüre, käkwe okwä ketaninte kwekbe btä bkänä. 6 Akwa Pedro abko käkwe niebare krörö mda ie:

Ngwian amne oro ñakare jire chi tikwe biandre mae, akwa jändränta tikwe, erere ti bike bien mae: Jesukristo Nazarebo ye käbti näin krö, nän dikekä, niebare kwe ie.

7 Pedrokwe ñäkäbare kore ie, ye btäräbe kani küde ruenkribti kwe, käkwe ganinkrö krö. Ye btäräbe ni ye ngüre namaninta dite jökrä ie se kwrere. 8 Angwane ni ngüre bren ye käkwe ja täkäninte käinta, nükaninbe dikekä krö amne nikani dikekä kwäräkwärä. Bti nikani siba Pedrobe amne Juanbe ju blitakrä Ngöböbe ye känti, akwa nikani angwane, nikani ja täkete

käintabe nekwäre sekwäre Ngöbö käikitarekä kwärä. **9** Namani ja täkete kwäräkwärä Ngöbö käikitekä, ye ni jökrä käkwe tuani angwane, **10** töi ñan namani krütare btä, ñobtä ñan angwane ni nämane täkänintbe ngwian kärere Jukwe Bä Nuärebtä nämane tuen amarebti niara ara nämane näin dikekä aisete.

Pedrokwe blitabare Jesubtä

11 Ni ngüre bren namaninta kuinta, ye namani Pedro amne Juan gibiekä ñakare angwane, ni kwati ñan töi namani krütare. Angwane ni namaninta kuinta nämane Pedro amne Juanbe ju blitakrä Ngöböbe bäre jukä kädian nämane Jukä Salomónkwe, ye känti ni jökrä nikani betekä ni ye tuakäre. **12** Ni nämane ja ükekrö kwati dikaro, ye jatabare Pedroye, abtä nitre ye ie Pedrokwe niebare:

Mun israelita, ¿ye ñobtä abko mun ñan töi nibi krütare kore yere? ¿Ñobtä mun okwä nibi jökrä kore nunbtä? ¿Nunkwe ni ne mirita kuinta ja di jenbti o nun köböire nibi dikekäta, munta nütüre nunbtä ya? Mdakäre abko, ¿nunta nüne bäri deme amne bäri metre Ngöbö ngwärekri, aisete nun di nibi niara mikakrä kuinta, munta nütüre ya, amarebti mun okwä nibi kore nunbtä yere? **13** Ngöbö mikani ütiäte Abrahamkwe, Isaakwe, Jacobokwe amne ni mräkä kira kirakwe, Ngöbö ye mden abko käkwe sribikä jakwe Jesu mikani bäri ütiäte ja ngwärekri. Jesu ye mden munkwe biani müre ketadre Pilatoye. Pilato tö rababa tikaiteta, akwa munkwe trö kwitani ie. **14** Akwa ni Deme amne Metre ne ñan tikadrete, mun rababa niere Pilatoye amne, ni ni kämikaka abko tikadrete mun rababa niere kore ie. **15** Ni ni mikaka nüne ne abko munkwe müre ketani kore, akwa Ngöbökwe mikaba nüketa nire. Niara nükaninta nire abko nunkwe tuaba ja okwä jenbti, aisete nunta niere. **16** Ni ngüre bren ne abko gare munye. Ye abko käkwe tödekani kwatibe Jesubti, mden köböire ngüre nibita dite jökrä ie. Niarakwe ja töi miri kwatibe Jesubtä angwane, Jesukwe niara die miri tödeke jabti, mden köböire nibita kuinta täte jökrä, nibi tuen munye ye kwrere.

17 Ja mräkä, mun amne nitre ji dokwäte mun ngätäite käkwe Jesu müre ketani angwane, mun nämane dre nuene metre ñan nämane gare munye. **18** Akwa Ni Dianinkä jen jakrä Ngöbökwe abko käkwe ja tare nikadre amne kämikadre, niebare Ngöbökwe ja kukwei niekä kirakira köböire, mden erere Ngöbökwe mikani neme bare. **19** Munkwe kukwe nuenba kore, yebtä mun moto raba ulire amne munkwe tödeka Ngöbötbi, Ngöbökwe mun ngite ye diandrekä jire jökrä mento munbtä amne, kä rabadi nuäre munbtä amne mun moto rabadi jäme Ngöbö ngwärekri abkokäre. **20** Angwane Jesu Ni Dianinkä kira Ngöbökwe munkrä,

Ngöbökwe juandre munkrä,
abkokäre munkwe kadre ngäbti.
21 Akwa gwängware abko,
Jesukristo rabadre nüne kä
käinbti, ñobtä ñan angwane
Ngöbö ngämi jändrän jökrä
üketeta kuin amne miketa kuin,
ye känenkri Jesu ñan rükadreta,
ni Ngöbö kukwei niekä deme
kirakira käkwe niebare ye kwrere. **22** Yebtä abko, Moisékwe
niebare krörö Jesubtä:

> Ni Ngöbö kukwei niekä ti
> kwrere abko Ngöbökwe
> diandikä iti mun ngätäite
> blitakäre jakrä munbe.
> Ni ye käkwe dre niedi, ye
> erere munkwe kukwei
> mika täte jökrä, **23** ñobtä
> ñan angwane ni Ngöbö
> kukwei niekä, ye nire
> nire käkwe ñan kukwei
> mikadre täte, ye erere
> abko munkwe kämikadre
> diankakäre ja ngätäite,
>
> *Deuteronomio 18.15,18,19*

niebare kore Moisékwe.

24 Ye abko, kukwe nakaninkä
ño Jesubtä kä ne näire, ye rakadrekä abko nitre Ngöbö kukwei
niekä kirakira Samuel näire mentokwäre käkwe niebare jökrä.
25 Amne Ngöbökwe kukwe
ükaninte ni Dianinkä kwe juandre abko niebare kwe nitre niara
kukwei niekä köböire. Erere arato, Ngöbökwe kukwe ükaninte
mun mräkä kirakirabe, ye abko
rababa bare kä ne näire munkrä,
ñobtä ñan angwane kukwe niebare Ngöbökwe Abrahamye, ye
abko rababa bare kä ne näire
abko krörö:

> Ma mräkä köböire ni kä
> jökräbti temen kä nebtä,
> ie tikwe ja di biandi,
>
> *Génesis 12.3; 22.18*

niebare Ngöbökwe Abrahamye.

26 Ngöbökwe sribikä kwe juani kä nebtä angwane, juani käne
mun israelita ngätäite kwe ja di
biankäre munye, munkwe kukwe
kämekäme kitadre jire jökrä
temen, abkokäre juani käne kwe
munye. Abko kore se, niebare
Pedrokwe ni kwati yeye.

Pedro btä Juan käkwe blitabare Sanedrin ngwärekri

4 **1** Pedro amne Juan nämane
blite kore ni kwatibe
angwane, batibe nitre blitaka
Ngöböbe ni mda mda diäre
nükani mda guardia ju blitakrä
Ngöböbete dänkien amne nitre
saduseo ruäre nükani arato.
2 Niaratre abko namani romon,
ñobtä ñan angwane Ngöbökwe
Jesu mikaninta nire ne abko
käkwe ni krütanikrütani mikadreta nüne arato bä mikani abko
Pedro amne Juan namani dirire.
3 Abtä Pedro amne Juan kani
ngite kwetre. Angwane kä
namanina dere dikaro, abtä kitani ngite kä teri kwetre nebe jändrinane. **4** Akwa ye ngwane
abko, kukwe diribare Pedrokwe
amne Juankwe, ye ni kwati
käkwe kukwe nuani angwane,
mikani era kwetre, käkwe tödekani Jesubti, aisete nitre tödekaka Jesubti namani bäri kwati
mda. Tanbare angwane, ni brarebe namani mili krärike
(5,000) jire.

5 Yebti jändrinane, nitre israelita ji dokwäte, nitre unbre ji dokwäte amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre käkwe ja ükaninkrö kwati mda Jerusalén. **6** Ye ngwane ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien kädian nämane Anás nämane amne, mräkä brare brare kwe kädian nämane Caifás, Juan amne Alejandro nämane siba. **7** Namani ja ükaninkrö jökrä angwane, Pedro amne Juan ngwiamna kwetre neme ja känti. Ye erere jänamanina känti angwane, mikaninta nünaninkä ja ngwärekri kwetre, käkwe niebare krörö ietre:

¿Nirekwe ja di biani mun yeye amne, nire käbti munkwe ni ngüre bren ye mikaninta kuinta? niebare kwetre Pedroye amne Juanye.

8 Batibe Ngöbö Üai Deme namani täte Pedrobtä abko diebti Pedro käkwe niebare mda:

Mun ji dokwäte amne mun unbre töbtä töbtä, ye ie ti bike niere krörö: **9** Ni ngüre bren, kisete nämane bren abko kräke nunkwe jändrän kuin nuenbare amne namaninta kuinta, ye abko nunkwe mikaninta kuinta ño abko mun tö gai, ne ngwane ti bike niere metre munye abko krörö: **10** Jesukristo Nazarebo müre ketamna krusobtä munkwe abko Ngöbökwe mikaninta nire. Jesu ye mden käbti amne diebti nunkwe ni ngüre bren ne mikaninta kuinta, ye abko nun tö niei metre mun ütiäte krikri yeye amne nitre israelita jökräye arato. **11** Jesu ye abko,

> Jä ütiäte kri ju mikakrä metre abko mun ju mikaka käkwe kitaninkä, akwa jä ye abko ni Dänkien käkwe mikani bäri ütiäte ju mikakrä metre, *Salmos 118.22*

abko tikani kore Jesubtä tärä Salmobtä.

12 Ne mden aisete, Jesu aibe ni diantarikä. Nebti Ngöbökwe ni mda mikani ñakare jire kä nebtä ni diantarikäre. Abko kore se, niebare Pedrokwe.

13 Pedro amne Juan, btä kä jürä namani ñakare blitare, ye namani tuen nitre ji dokwäteye angwane, niaratre käkwe ja töitikani ñakare amne bobre amarebti namani blite kore, ye abko ñan namani nüke gare nitre yeye aisete, töi ñan namani krütare btätre, akwa nitre ne käkwe dikakabare Jesube abko gani btä kwetre. **14** Akwa ni ngüre bren namaninta kuinta, ye nämane nünaninkä siba yete niaratrebe, aisete dre niedre kwetre rüere ñan namani nüke gare ietre. **15** Abtä Pedro amne Juan käkwe kä mikadrekä, rikadre ju bäre, niebare kwetre ietre, bti niaratre namani blite jabe kwärikwäri gwi, **16** kä namani niere jae kwärikwäri:

¿Nitre nibu sebtä, nikwe dre nuendre? Sribi ütiäte kri ñan tuabare nuenbare kwetre, ye abko ni kwati nünanka Jerusalén nete, ie nena gare, aisete ni ñan raba rükente jire. **17** Akwa kukwe ne

ñan kädrie rikadre janknu ja täritäri, abkokäre ari niaratre rätekä. Nikwe rätädikä ne ngwane, mtare mentokwäre ñan blitadre mda kwetre Jesu käbti, niebare kwetre jae kwärikwäri.

18 Bti Pedro amne Juan käräbareta gwä kwetre, käkwe niebare ietre:

Munkwe ñan blita amne, munkwe ñan diri jire chi mda Jesu käbti, niebare kwe ietre.

19 Abtä Pedro amne Juan käkwe niebare mda ietre:

Ngöbö okwäbti dre nuendre nunkwe abko bäri kuin, yebtä töbike kuin munkwe, bti munkwe nieta nunye. ¿Nunkwe mun kukwei mikadre täte amne Ngöbö abko nunkwe ñan kukwei mikadre täte ya? ye abko bäri kuin ya abko munkwe nie nunye. **20** Akwa nun bike Ngöbö mike täte aisete, kukwe nakaninkä ño ño Jesubtä nunkwe tuaba ja okwä jenbti amne dre dre niebare kwe abko nunkwe kukwe nuaba, ye abko nunkwe kädriedi janknu. Abko kore se, niebare Pedrokwe amne Juankwe.

21 Angwane nitre ji dokwäte sribikä Sanedrinbe ye käkwe Pedro amne Juan rätäninkäta jirekäbe, bti tikaninte kwetre, ñobtä ñan angwane kukwe nakaninkä, yebtä abko ni jökrä namani Ngöbö käikitekä, aisete Pedro amne Juan mikadre ja ngie nuen ño kwetre ñan namani nüke gare ietre, ñobtä ñan angwane ni jökrä jürä namani btätre aisete. **22** Ni jökrä nämane Ngöbö käikitekä, ñobtä ñan angwane ni ngüre bren namaninta kuinta Jesu di kribti, ye abko ie kä nikanina gre ketebu jire ta angwane namaninta kuinta aisete.

Nitre tödekaka Jesubti käkwe ja di käräbare Ngöböye

23 Pedro amne Juan tikaninteta angwane, nikaninta nebeta mräkä tödekaka Jesubti känti angwane, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien btä nitre unbre ji dokwäte käkwe dre dre niebare ietre, ye erere niebare jökrä kwetre mräkäye. **24** Niaratre käkwe Pedro amne Juan kukwei nuani ünän jökrä, bti ja töi mikani gwaire kwetre, kä nikani blite krörö Ngöböbe:

Ni Dänkien Ngöbö, makwe kä käinta amne kä tementa dätebare. Erere arato, makwe mren dätebare amne jändrän jökrä tä nüne käinta, tementa, mrente makwe dätebare. **25** Ma Üai Deme köböire nun mräkä kira sribikä makwe David käkwe ma kukwei niebare krörö:

> ¿Ñobtä nitre ñakare israelitare tätre neme romon jökrä Ngöbö rüere?
> ¿Ñobtä nitre israelita abko tä kukwe miketbe ngwarbe kore Ngöbö rüere?
> **26** Nitre jreire btä nitre gobranka käta ja ükekrö rükäre jökrä ni Dänkien Ngöbö rüere amne Ni Dianinkä jen kwe rüere arato, *Salmos 2.1-2*

niebare Davikwe.

27 Angwane makwe dre niebare David köböire abko metre garera nunye, ñobtä ñan angwane ye kwrere nena nakenkä bkänä Ngöbö, ñobtä ñan angwane Jesu sribikä deme makwe, ye makwe dianinkä jenena sribikäre jakrä, ye rüere abko jrei Herodes amne gobran Poncio Pilato käkwe ja ükaninkrö ni menteninbe amne nitre israelitabe. **28** Ye abko, ma diebti makwe kukwe ükaninte kira amne rakadrekä kore makwe niebare kira David köböire, mden erere namani bare jökrä ietre ma rüere Ngöbö. **29** Ye kwrere arato, mtare tätre nun rätekä amne tätre kada ketamna nunye, ye tuen mae ni Dänkien Ngöbö amne, makwe ja di bian nun sribikä makwe neye, kä jürä ñan rabadre jire chi nunbtä blitakäre ma kukweibtä. **30** Erere arato, Jesu sribikä deme makwe, ye käbti makwe ni bren bren mikata kuinta amne, sribi ñan tuabare mda mda raba bare ma diebti nun köböire abko nunta ribere mae Ngöbö. Abko kore se, niebare kwetre Ngöböye.

31 Blitabare ünän kore kwetre Ngöböbe, ye btäräbe kä känti namanintre gätäre ye käkwe grükakabare. Angwane Ngöbö Üai Deme di kri namani jökrä btätre amne, kä jürä namani ñakare btätre Ngöbö Kukwei kädriere gwärere.

Nitre tödekaka Jesubti käkwe jändrän biani jae kwärikwäri

32 Nitre tödekaka Jesubti nämane kwati, ye abko töi namani ja kwrere jökrä. Angwane jändrän kwekwe abko ñakare namanintre ja mike bkäne kaibe, akwa namanintre ni mda mda mike bkäne siba. **33** Erere arato, ni Dänkien Jesu nükaninta nire ye abko nitre Jesu kukwei ngwianka namani kädriere bäri ja di ngöi jökrä mda amne, Ngöbö namani ja di bien kri ja moto kuinbti ietre. **34** Kä ye ngwane, nitre tödekaka Jesubti, ye ngätäite ni namani ñakare jire iti jändrän mdei nike, ñobtä ñan angwane ni kä bkänkä amne ju bkänkä abko namani rürümoine, bti namanintre nüke ngwian ye ngwena, **35** bti namanintre bien nitre Jesu kukwei ngwianka yeye, bti nire nire nämane mrö nike amne nämane jändrän mda mda mdei nike, yebti nämane ngwian dräire. Ye erere ngwian biandre ni itire itire ye erere namanintre bien ietre.

36 Ye kwrere abko, ni levita kä José, Chiprebo käkwe nuenbare. (José ne arabe abko nitre Jesu kukwei ngwianka kädiani Bernabé. Ne niaratre kukwere abko "Ni kä mikakata nuäre nibtä" nieta.) **37** Niara ne mden käkwe kä jakwe rürümoinbare, bti ngwian biani kwe nitre Jesu kukwei ngwiankaye dräidre nitre tödekaka Jesubti mda mda nämane jändrän mdei nike yebti.

Kukwe nakaninkä Ananíabtä amne Safirabtä

5 **1** Ni mda nämane yete abko kädian nämane Ananías. Niara amne merire kwe Safira

käkwe kä jakwe rürümoinbare arato. **2** Akwa ni ye abko käkwe ja töi mikani ruäre meri kwebe, käkwe ngwian ye diani ruäre ta jae, bti biani jökrä kwe namani bä mike jabtä nitre Jesu kukwei ngwianka yeye. **3** Abtä Pedrokwe ñäkäbare krörö ie:

¿Ananías, ñobtä makwe Satana turimetre nüke ja töibtä amarebti, ngwian biani kä ütiäre mae abko makwe dianinkä ruäre ta jae, abti ma tö nibi Ngöbö Üai Deme ngökai yere? **4** ¿Kä ye ñan makwe ya? ¿Amne makwe rürümoiniri angwane, ngwian ye ñan makwe arato ya? ¿Ye ñobtä makwe kukwe nuni kore ni ngökakrä amarebti mata Ngöbö ara jire ngökö yere? niebare kore Pedrokwe Ananíaye.

5-6 Angwane batibe Ananías nikani ngitiekä ngwäkäre temen se kwrere, Pedro kukwei nuare. Ye btäräbe ni bati bati jatani, käkwe mrianinte, bti nikanintre ngwena doboi mikadre. Kukwe nakaninkä Ananíabtä, ye nire nire käkwe gani angwane, Ngöbö jürä namani kri btätre. **7** Yebti kä nikani ñänä okwä krämä näre ta angwane, Ananías nän muko Safira nikani gwäkäre mda. Akwa kukwe nakaninkä Ananíabtä, ye abko gare ñakare ie, aisete nikani neme jäme gwi. **8** Angwane Pedrokwe niebare ie:

¿Munkwe kä rürümoiniri nuäi metre, erere munta niere tie yera? niebare kwe ie.

Angwane, ¡Jänri! Nunkwe rürümoinbare kore, ¿abko ño? niebare kwe Pedro käre.

9 Abtä Pedrokwe niebare mda ie:

¿Ye ñobtä abko, mun raba ni Dänkien Üai Deme ngökö ya, ñakare ya abko mun tö nibi gai, käkwe ja töi miri ruäre ni ngökakrä yere? Ni bati bati jani ma kwäräi mrö doboi mike abko kitera tuenta sete se. Se arabe näinta ma ngwena doboi mikadre arato mtare, niebare Pedrokwe ie.

10 Ye btäräbe Safira nikani ngitiekä ngwäkäre Pedro ngotobtä temen se kwrere. Angwane nitre bati bati jataninta gwäkäre, ye ie Safira kwani ngwäkäre temen, nikaninta ngwena doboi mikadre ja ken brare mröbe. **11** Kukwe nakaninkä kore, ye abko nitre tödekaka Jesubti amne ni mda mda käkwe gani angwane, Ngöbö jürä namani kri btätre kukwe nuene blo Ngöbö rüere.

Nitre Jesu kukwei ngwianka käkwe ni kwati mikaninta kuinta

12 Abti kukwe Jesubtä abko era metre, ye mikakäre era nitre Jesu kukwei ngwianka namani sribi kri ñan tuabare nuene Jesu diebti abko namanintre bä mike tuadre ni kwati okwäbti. Erere arato, nitre tödekaka Jesubti nämane ja ükekrö jukä kä Salomón känti ju blitakrä Ngöböbe ye bäre. **13** Angwane nitre Jesu kukwei ngwianka ye mika namani ütiäte jae ni kwatikwe, akwa kukwe nakaninkä Ananías amne Safirabtä, yebtä ni ruäre

btä jürä namani, aisete ñan tö namani reketai niaratrebe. **14** Akwa ye ngwane ni kwati merire, brare nikani tödeke Jesubti, aisete ni tödekaka Jesubti namani bäri kwati mda. **15** Sribi kri ñan tuabare nuen nämane kabre, abtä ni kwati namani mräkä bren bren mike jän kwatabti amne jamankate namani kite ngwena mikadre jibtä jibtä, ñobtä ñan angwane Pedro jatadre ji yebti angwane, mikadreta kuinta kwe, akwa ñakare ne ngwane, Pedro trä aibe matadre ni bren bren yebtä abkokäre. **16** Erere arato, nitre nünanka känimekänime juta Jerusalén bäre temen abko namani nüke kwati mräkä bren bren ngwena amne, ni ruäre bren üai käme kisete, ye namani nementa kuinta jökrä Jesu diebti nitre Jesu kukwei ngwianka ye köböire.

Nitre israelita krikri käkwe nitre Jesu kukwei ngwianka kitani ngite

17 Yebtä abko, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien amne ni mda mda nämane nekete nitre saduseokri, ye namani mokrere krübäte mda, **18** käkwe nitre Jesu kukwei ngwianka ye kamna ngite jökrä, bti ni ngite ngite kita nämane ngite jökrä ye käi känti kitani ngite kwetre. **19** Akwa batibe deo, angele nükani iti, käkwe jukwe tikani nitre Jesu kukwei ngwianka yebti se kwrere angwane, dianinta kwe ju bäre mento, käkwe niebare ietre: **20** Ju blitakrä Ngöböbe, ye känti mun nän. Mun rabata yete angwane, nünandre ño Ngöböbe Jesu köböire, ye abko munkwe diri täte jökrä ni jökräye. Abko kore se, niebare angelekwe ietre.

21 Ye kwrere bkänä, jändrinane dekä angwane, angelekwe ño ño niebare ietre ye erere nikaninta ju blitakrä Ngöböbe ye käntita angwane, namaninta dirire.

Angwane ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien amne ni mda mda nämane ben yete, ye käkwe nitre unbre ji dokwäte nitre israelita ngätäite ye käräbare jökrä gätäbtä jae, bti nitre Jesu kukwei ngwianka nämane ngite, ye tuamna kwetre. **22** Erere bkänä, guardia ju blitakrä Ngöböbete ye nikanintre neme nitre Jesu kukwei ngwianka nämane ngite kä teri ye känti angwane, nitre ye kwani ñakare ietre. Abtä jötrö ngwarbe nikani kukwe ngwenante, **23** käkwe niebare ietre:

Ju ni ngitekrä abko, bti jukwe täni dikani kuin amne, guardia ni ngite ngibiabtikä täni nünaninkä jökrä jukwebtä, jukwe ye ngibiarebti, btä nun nibi. Akwa nunkwe jukwe tiri angwane, ni ñakare gwi amne, kä kuni tökare nunye, niebare kwetre.

24 Angwane guardia ju blitakrä Ngöböbete dänkien amne nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre käkwe guardia kukwe nuani angwane, ja ngwiani nikenkä kwetre, kä namanintre töbike krörö: ¡Kukwe ne abko nakaka, nebti dre rakadikä mda! namanintre nütüre.

25 Ye btäräbe ni jatani betekä iti, käkwe niebare ietre:

Nitre kitani ngite jändrin munkwe, ye tä dirire jökrä ni kwatiye ju blitakrä Ngöböbe känti sete, niebare kwe ietre.

26 Angwane guardia dänkien nikani guardiabe nitre Jesu kukwei ngwianka ye tuen. Nikani ngwena akwa, ye ngwane mikanintre ja tare nike ñakare kwetre, ñobtä ñan angwane nane ni nämane kwati yete kukwe nuen abko käkwe täkädre jäbti kämikakäre abko jürä namani btätre, aisete nikanintre ngwena ngwebti. **27** Namanintre ju blitakrä Ngöböbe känti angwane, nitre Jesu kukwei ngwianka jänikani Sanedrin ngwärekri angwane ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien käkwe ñäkäbare ietre:

28 Ni btä munta dirire, yebtä abko munkwe ñan diridre jire chi mda, nunkwe nieba munye. ¡Se ñobtä abko mun tä dirire kore amarebti mtare mun nena dirire ni jökräye Jerusalén nete! Abti ni ye krütani abkobtä nun mikata ngite munkwe arato se, niebare kwe ietre.

29 Abtä Pedro amne nitre Jesu kukwei ngwianka mda mda käkwe niebare mda:

Nunkwe Ngöbö mikadre täte, akwa mun abko ñan kukwei mikadre täte nunkwe, **30** ñobtä ñan angwane Jesu metamna krusobtä munkwe amne munkwe müre ketamna akwa, Ngöbökwe mikaninta nire. Ngöbö ye mden abko ni mräkä kirakira nämane mike ütiäte. **31** Ngöbö ye ara käkwe Jesu mikaninta nire amne nikani ngwenante kä käinbti, käkwe mikani täkänintbe ja küde ruenkri mikakäre ütiäte amne, mikani Ni Jökrä Jie Ngwianka amne Ni Diantarikä. Jesu ne köböire abko nitre israelita käkwe kukwe kämekäme kitadre jökrä temen amne Jesukwe ni ngite ye diandrekä mento nibtä, abkokäre mikani ütiäte jae kwe kä käinbti. **32** Ne mden abko nunkwe tuaba ja okwä jenbti abko erere nunta niere. Erere arato, nitre Ngöbö mikaka täte nun kwrere abko ie Ngöböta ja Üai bien amne kukwe ne abko metre abko Ngöbö Üai Deme käta bä mike metre nunbe gwaire arato. Abko kore se, niebare kwetre.

33 Yebtä abko Sanedrin mätä namani kri mda Pedrobtä amne Jesu kukwei ngwianka mda mdabtä, aisete tö namanintre kämikai.

34 Akwa Sanedrin ngätäite yete abko ni bariseo nämane iti abko kädian nämane Gamaliel. Ni ye abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikä kuin amne, ni jökrä nämane mike ütiäte jae. Gamaliel ye namani nünaninkä, käkwe nitre Jesu kukwei ngwianka juamna ken ju bäre. **35** Bti niebare krörö kwe:

Ja mräkä israelita, nitre ne, btä mun tö dre nuein, yebtä munkwe töbika kuin ja käne, **36** ñobtä ñan angwane bati kä nera ni iti kädian nämane Teudas jatani ja mike jite ni ütiäte kwrere ni ngätäite. Angwane ni

siento kräbkä jire namani nekete niarabe nitre romanobo rüere. Akwa niara kämikani nitre rükä romanobokwe angwane, ni kwati rikaba ben nikaninta iti iti jökrä kwäräkwärä. Ye känti sribi kwe krütani, ye munkwe ngwian töre jae. **37** Abti kä nikani bä raire ta angwane nitre romanobo käkwe ni kä tikamna täräbtä mda. Ye ngwane abko ni Galileabo kädian nämane Judas käkwe ja mikani jite ni ütiäte kwrere mda. Angwane ni kwati namani nekete niarabe nitre romanobo rüere arato. Akwa niara kämikani nitre rükä romanobokwe arato. Angwane nitre reketaka niarabe nikaninta iti iti jökrä kwäräkwärä. Ye abko namani bare kore ni nibu yebtä. **38** Akwa mtare ti tö niei krörö munye: Nitre se munkwe tuametre kaibe amne, munkwe ñan niaratre nika jire chi abko ti tö nibi niei munye, ñobtä ñan angwane kukwe ni kä nebtäkwe ne ngwane, näin ta arato. **39** Akwa sribi Ngöbökwe era metre ne ngwane, munkwe ñan ganaindre jire chi, ñobtä ñan angwane batibe mun tädre rüre Ngöböbe. Abko kore se, niebare Gamalielikwe mräkäye.

Ye erere Gamalielikwe nitre Sanedrin töi mikani jakri, aisete kukwei mikani täte mräkä Sanedrinkwe. **40** Akwa nitre Jesu kukwei ngwianka nämane ju bäre, ye käräbareta gwä kwetre, bti kwata metani tröbtä köbti kwetre töi diankrä amne, ñan blitamna jire chi mda Jesubtä ietre, bti tikaninteta kwetre.

41 Nitre Jesu kukwei ngwianka abko nikaninta angwane, kä namani nuäre krübäte btätre, ñobtä ñan angwane niaratre namani ütiäte Ngöbö ngwärekri ja tare nikabtä Jesu kräke, aisete kä namani nuäre btätre. **42** Abti Sanedrin kukwei mikani täte ñakare kwetre amne, Jesu Ni Dianinkä Ngöbökwe abko kukwe kuin ye abko nitre Jesu kukwei ngwianka namani dirire bäri mda köbö kwatirekwatire ju blitakrä Ngöböbe känti amne ju mda mdate Jerusalén yete.

Ni ni die mikaka dianinkä ni kükü

6 **1** Kä ye ngwane, nitre tödekaka Jesubti nikani niren bäri kwati mda. Angwane köbö kwatirekwatire nire nire nämane mrö nike abko bti namani mrö dräire. Akwa nitre israelita kukwe griegore tödekaka Jesubti nikani ñäke nitre kukwe hebreore rüere, ñobtä ñan angwane meri kukwe griegore, kän brare krütani abko ñan die mika namani kuin era metre mröbtä köbö kwatirekwatire. **2** Abtä nitre Jesu kukwei ngwianka ni jätäbti nibu käkwe nitre tödekaka Jesubti ükaninkrö kwati, bti niebare kwetre ietre:

Nun rabadre mrö dräire jirekäbe nete, abtä kukwe kuin Jesubtä abko nunkwe ñan diridre mda, ye abko ñan rabadre kuin. **3** Ne aisete ja mräkä, ni töbtä töbtä btä Ngöbö Üai Deme tä täte, bti munta tödeke abko känä ni kükü ja ngätäite munkwe. Ni

ye abko nikwe mikadi sribi ye nuene. **4** Angwane nun abko käkwe blitadi janknu Ngöböbe amne nunkwe Ngöbö kukwei kuin Jesubtä diridi janknu arato. Abko kore se, niebare kwetre.

5 Ye abko nükaninbti ni jökräye aisete, ni dianinkä ni kükü kwetre abko nere: Ni iti kädian nämane Esteban dianinkä kwetre. Esteban abko nämane tödeke kwatibe Ngöböbti amne Ngöbö Üai Deme nämane täte btä. Erere arato, Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas dianinkä amne ni iti juta Antioquíabo kädian nämane Nicolás dianinkä arato. Nicolás ne abko ñakare israelita akwa ja töi mikani kwatibe Ngöbö mikakäre täte reketakäre nitre israelitabe. **6** Nebti ni dianinkä ni kükü ye abko jänikani mda nebe nitre Jesu kukwei ngwianka ye ngwärekri, angwane niaratre käkwe ja di käräbare kräke Ngöböye, kise mikare kwärä btitre sribi rabadre kisete bä mikakäre.

7 Kukwe ükaninte kore kwetre, abtä kukwe kuin Jesubtä nikani gare bäri ni kwatiye amne, nitre tödekaka Jesubti namani niren bäri mda juta Jerusalénte. Angwane ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre namanintre tödeke kwati krübäte Jesubti arato.

Esteban kitani ngite Jesu rüekwe

8 Yebti Ngöbö namani ja moto mike bäri kuin Estebankrä, käkwe ja di biani kri ie abko köböire namani sribi kri ñan tuabare nuene bätäkä ngwarbe ni kwati okwäbti Jerusalén.
9 Angwane abko sinagoga nämane kwati abko te nitre juta Cirenebo amne juta Alejandríabo tikaninte bkänkäkwe amne nitre kä Ciliciate amne kä Asiate erere nämane ja ükekrö. Jesu abko Ni Dianinkä Ngöbökwe abkobtä nitre ye nikani ja kwete Estebanbe. **10** Akwa Esteban abko ie Ngöbö Üai namani ja di bien, aisete Jesu abko Ni Dianinkä Ngöbökwe bä mikani metre, aisete namani ni kwati kada kete kwäräbe jökrä.

11 Abtä Esteban nämane ñäke blo Moisés rüere amne Ngöbö rüere ni mdakwe niedre Esteban rüere, abkokäre nitre ye käkwe ni känäbare ruäre, bti ngwian biani tiebe kwetre ietre blita ütiäre ngwarbe Esteban rüere. **12** Erere bkänä, nikani blite ngwarbe Esteban rüere. Yebtä abko, ni kwati nünanka juta Jerusalénte namani romon jökrä Estebankrä. Erere arato, nitre unbre ji dokwäte amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre namani romon jökrä, käkwe Esteban kamna ngite, bti jänikani Sanedrin ngwärekri kwetre. **13** Angwane ni mdara jire känäbare blitakäre ngwarbe kwetre Esteban rüere, käkwe niebare krörö:

Käre ni ne tä ñäke blo ju deme blitakrä Ngöböbe noko rüere amne tä ñäke blo Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye rüere arato.
14 Mdakäre abko ju blitakrä Ngöböbe, se Jesu Nazarebo

jatadi, käkwe juandi ngwarbe jökrä amne, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye nikrä abko kwitadi jökrä kwe arato tä niere kore abko käre nunta kukwe nuen ñäke kore, niebare kore kwetre Esteban rüere.

15 Angwane abko, nitre ütiäte krikri amne ni mda mda nämane täkänintbe yete, ye käkwe Esteban mikani ñäräre angwane, Esteban ngwäre namani tuen angele ngwäre kwrere jire ietre.

Estebankwe blitabare ja dokwäre

7 **1** Angwane ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien käkwe niebare mda Estebanye:

Mata ñäke blo ju blitakrä Ngöböbe rüere amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye rüere nieta, ¿se abko era bkänä ya? niebare kwe Estebanye.

2 Angwane Esteban käkwe niebare krörö mda:

Mun ti mräkä amne mun ti ruaitre tikwe, olo ketete ti kukweiye munkwe: Abraham ni mräkä kira ngämi niken nüne juta Harán, ye känenkri Ngöbö di kri käkwe ja mikani gare ie kä Mesopotamia känti, **3** käkwe niebare ie:

Kä makwe amne ma mräkä, yebtä kä mikekä amne ti bike kä mike tuadre mae, ne känti nän nüne, niebare Ngöbökwe ie.

4 Ye erere bkänä, Abrahamkwe kä mikaninkä kä Caldeate, Mesopotamia yete amne nikani nüne juta Haránte mda. Abti Abraham rün krütani angwane, kä te munta nüne mtare, nete Ngöbö jatani Abraham ngwenante nüne.

5 Akwa Ngöbökwe ñan kä biani jire chi jen jakrä Abrahamye nünankrä. Akwa Abraham krütadre angwane, Abraham bküntre ja täritäri abko ietre Ngöbökwe kä ne biandi jen jakrä, Ngöbökwe niebare Abrahamye. Kä ye ngwane abko, ngäbäkre ñakare Abrahamkwe, akwa Ngöbökwe niebare kore ie. **6** Mdakäre abko, Abraham bküntre käkwe nünandi ni menteni kwrere kä jenenante amne ni kä ye känti käkwe mikadi klabore jae amne ngwianditre ja tare nike kwetre kä siento kräbkä (400) jire, niebare kore Ngöbökwe Abrahamye.

7 Akwa Ngöbökwe niebare krörö arato Abrahamye: Juta känti ma bküntre mikadi klabore jae, juta ye abko tikwe mikadi ja ngie nuen ma bküntre dokwäre. Yebti ma bküntre näinta mentokwäre angwane, rükadita ti käikitekäta Canaán nete, niebare kwe Abrahamye. **8** Ngöbökwe kukwe ükaninte kore Abrahambe angwane, Ngöbökwe ja ñäräkrä mikamna ja kwatabtä ie. Ye mden kisete, Abraham ngobo Isaac därebare, bti kwäirare angwane, ñäräkrä mikani kwatabtä kwe. Erere arato, Isaakwe nuenbare ngobo Jacobobtä amne, Jacob käkwe nuenbare kwrere arato ngäbriänkä ni jätäbti nibu btä. Ni ni jätäbti nibu, yekri juta Israel keta jätäbti ketebu jatani.

9 Ni ruai mrö känekäne Jacobokri abko namanintre mokrere

etba Josébe, käkwe José rürümoinbare angwane, bkänkä nikani ngwena Egipto. Akwa Ngöbö nämane Josébe, **10** ye käkwe José die mikani ja tare nikabtä. Angwane José mikani töbtä kwe, ye köböire abko namani tuen kuin sribikäre jrei Faraónye, aisete jrei Faraón Egiptobo käkwe mikani gobrane Egipto amne ja gwirie mikani gare ie arato.

11 Abti mrö nika namani krübäte Egipto amne Canaán arato. Angwane bäsi mrö krütani jökrä ni ruai mrö känekäne kän. **12** Akwa mrö nämanena Egipto abko gani Jacobokwe angwane, Jacobokwe ngäbriänkä juani käne mrö kökö. Jacob ngäbriänkä ye abko ni ruai mrö känekäne. **13** Abti Jacobokwe ngäbriänkä juani mrö kököta bobukäre angwane, Josékwe ja mikaninta gare etbakantreye amne, José mräkä mdenkri nükani gare Faraónye arato. **14** Abti José rün Jacob amne mräkä mda mda järikadre jökrä etbakantrekwe Egipto, niebare Josékwe ietre. Ye erere, José mräkä ni gre ketamä bti ni jätäbti nirike (75) nikani jökrä neme Egipto. **15** Jacob jänikani neme nüne kore Egipto, känti nünabare kwe mräkäbe. Abti Jacob krütani kä ye känti. Erere arato, Jacob ngäbriänkä krütani jökrä Egipto arato. **16** Abti jänikaninta jökrä doboi mikadre juta Siquem. Abrahamkwe kä kökani ja doboi mikakrä Hamor ngoboye juta Siquemte, ye känti namani doboi mikani.

17 Abti Ngöbökwe kä Canaán biandre Abraham bküntreye, niebare Ngöbökwe Abrahamye, ye abko köböi jatani nüke ja ken angwane, nitre israelita namanina niren bäri kwati krübäte Egipto. **18** Angwane jrei mdara jire namani gobrane Egipto. Jrei ye abko, ie José gare ñakare. **19** Mden kisete jrei ye käkwe ni mräkä ngökani amne ni mräkä kirakira mikani ja tare nike kri kwe, käkwe ngäbäkre brare däre-be däre-be kitakamna ju bäre meyeye amne rünye kämikakäre. **20** Kä ye ngwane abko Moisés däre-bare. Moisés ye abko däre-bare bä nuäre krübäte, aisete meye amne rün käkwe ngibiabare tiebebee sö krämä jire gwi. **21** Yebti ngibiadre ño tiebe mda kwetre ñan namani nüke gare ietre angwane, kitaninkä jirekäbe kwetre. Akwa jrei ngänkän, ie Moisés kwani amne diani kwe jakrä, bti ngibiabare ja ngobo jen kwrere kwe. **22** Nitre töbtä krikri Egiptobo, ben Moisékwe ja töitikani, aisete Moisés namani blite kuin amne namani jändrän jökrä nuene kuin arato.

23 Abti kä gre ketebu Moiséye angwane, tö namani rikaita basare mräkä israelitaye, erere nikani mda. **24** Akwa nikani nebe mräkä känti angwane, ni Egiptobo nämane iti ni israelita ngötikekä, btä Moisés okwä namani. Abtä Moisés nikani, käkwe ni Egiptobo ye kämikani ni israelita dokwäre. **25** Nebtä abko, Moisés köböire Ngöbökwe nitre israelita dianditari abko rükadi gare

mräkäye, namani nütüre. Akwa nitre israelita käkwe ñan töbikabare kore. **26** Yebti jändrinane, Moisés nikani basareta mräkä israelitaye bobuta angwane, ni israelita jakwebe nämane ja mete kwärikwäri, btä Moisés namani. Akwa niaratrekwe ja mäkädreta, abkokäre Moisékwe niebare krörö ietre: Mun ja mräkäre. ¿Se ñobtä abko munta ja mete kore kwärikwäri yere? niebare kwe ietre.

27 Angwane ni iti mräkä ja metaka käkwe Moisés kitaninkä ja käne se kwrere, bti niebare kwe ie: ¿Nirekwe ma mikani nun dänkiene nun ngätäite amne, nirekwe ma mikani kritobore nunkrä amarebti ma kite ñäke kore tie yere? **28** Mdakäre abko, ¿makwe ni Egiptobo kämikaba iti jändrin, kwrere ma tö nibi ti kämikai arato mtare ya? niebare kwe Moiséye. **29** Ni ye käkwe ñäkäbare kore Moiséye, yebtä abko Moisékwe ni Egiptobo kämikani namani gare ni jökräye gani Moisékwe, aisete ngitiani amne nikani kä Madián känti. Kä ye känti Moisés namani gure amne, niara ngäbriänkä ngibiabare nibu merirekwe. Akwa niara abko käkwe nünabare ni menteni kwrere kä ye känti.

30 Abti Moisékwe nünabarera kä gre ketebu Madián. Angwane bati Moisés nämane kä kaibete ngitio Sinaí känti angwane, batibe kri chi namani jutra ngitiekä abko te angele namani ja mike tuare Moiséye. **31** Kri chi namani jutra ngitiekä Moisés okwäbti, yebtä Moisés ñan töi namani krütare, käkwe krötabare bäri känime tuakäre bäri kuin. Angwane Ngöbö kukwei jarabare krörö ie: **32** Ti abko Ngöbö ma mräkä känekänekwe—Abrahamkwe, Isaakwe amne Jacobokwe, niebare Ngöbökwe Moiséye. Abtä jürä namani krübäte Moisébtä amne, namani grükekä jökrä ngrabare, aisete ñan tö namani nikren kri chi yebtä.

33 Angwane Ngöbökwe niebare Moiséye: Kä deme känti mata nete, aisete sabato tikete ja ngotobtä, niebare kwe ie. **34** Bti Ngöbökwe niebare mda Moiséye: Nitre israelita tä ja tare nike krübäte dikaro nitre Egiptobo kisete tuen tie amne, tätre ja müaire, ye abko kukweta ruen tie arato. Ye mdenbtä abko, ti ki nete niaratre tikatekäreta, aisete jakwe, ti bike ma juenta Egipto ma mräkä die mike, niebare Ngöbökwe ie.

35 Ye känenkri abko, nitre israelita käkwe Moisés kani ngäbti ñakare ja ngätäite, käkwe niebare ie: ¿Nirekwe ma mikani nun dänkiene amne kritobore nun ngätäite yere? niebare kwetre Moiséye. Akwa Ngöbö abko käkwe Moisés juaninta nitre israelita dänkiene amne niaratre kökatarikä ye abko angelekwe mikani gare Moiséye kri chite ñukwä jutrate. **36** Moisés ye mden käkwe ni mräkä kirakira dianinkäta Egipto angwane, sribi kri ñan tuabare nuenbare kwe Egipto. Erere arato, sribi kri ñan tuabare namani bare ie Mren

Tainte amne, kä gre ketebu sribi kri ñan tuabare nuenbare kwe kä kaibete ni mräkä kirakira okwäbti. **37** Moisés ne arabe käkwe niebare krörö nitre israelitaye: Ni Ngöbö kukwei niekä ti kwrere abko Ngöbökwe diandikä iti mun ngätäite blitakäre jakrä munbe, niebare kwe. **38** Erere arato, nitre israelita nämane jökrä kä kaibete Sinaí angwane, angele nämane Ngöbö kukwei niere Moiséye ni mräkä kirakira kräke, aisete nikwe nünandre ño abko Ngöbökwe niebare, ye mden abko niebare kwe Moiséye. Ye mden namani ni kräke arato.

39 Ngöbökwe jändrän jökrä ne nuenbare nitre mräkä kirakira kräke, akwa niaratre käkwe Moisés kukwei mikani täte ñakare jire amne Moisés kani ngäbti ñakare kwetre arato. Angwane tö namanintre näinta nebeta Egipto amne namani töbike bäri Egiptobtä. **40** Ye mden kisete, Moisés nikani ngitio Sinaíbti angwane abko ni mräkä kirakira käkwe niebare Aarónye: Moisés noko mden käkwe nun dianinkäta Egipto, jatani nun ngwenante, akwa dre nakaninkä btä abko gare ñakare nunye mtare, aisete makwe ngöbötre mda mda sribedre nun jie ngwianka, ie nun tö, niebare kwetre Aarónye. **41** Erere bkänä, jändrän ngwarbe sribebare krati kwetre ngöbö ngwarbere abko bä namani nbi ngäbäli brai bä kwrere, bti jändrän kämikani kwetre ngöbö ngwarbe ye mikakäre ütiäte jae. Erere arato, ngöbö ngwarbe sribebare ja kise jenbti kwetre, ye abko käi ngwiani nuäre kwetre jabtä jändrän se mikakäre ütiäte ngöbö kwrere. **42** Yebtä abko Ngöbökwe kä mikaninkä btätre amne tuanimetre muke kä käinbti mike ngöböre jae kwe. Ye mden abko nitre Ngöbö kukwei niekä Amós käkwe tikani krörö täräbtä:

> Ngöböta niere krörö:
> Mun israelita käkwe dikakabare kä gre ketebu kä kaibete angwane, jändrän ngwarbe kämikani ñakare ti käikitakakäre metre, akwa kämikani kwetre ngöbö ngwarbe ye käikitakakäre.
> Erere arato, munkwe jändrän mda mda biani ñakare tie ti mikakäre ütiäte metre, akwa biani kwetre ngöbö ngwarbe ye mikakäre ütiäte jae.
> **43** Akwa ju mikani chi abko te ngöbö ngwarbe kä Moloc nämane, aibe mun nämane niken ngwena jabe kwäräkwärä.
> Erere arato, jändrän dätebare muke bä kwrere munkwe ngöbö ngwarbe Renfán bä mikakrä, aibe mun nämane niken ngwena arato.
> Ngöbö ngwarbe sribebare kore munkwe ja kise jenbti abko mun namani mike ütiäte jae.

Ye mdenbtä abko tikwe
mun juandi ja ngie nuen
mobe kä kaibete kä
Babilonia bäre mento,
nieta Ngöbökwe.
Amós 5.25-27

Ye abko tä tikani kore Ngöbö Kukweibtä.

44 Mdakäre abko, ju nuäre ngwiandre blitakrä Ngöböbe nämane ni mräkä kirakirakwe amne, Ngöbökwe ja kukwei biani Moiséye, ye abko nämane ükani kajate ju yete arato. Ju ye abko mikadre nuäi abko Ngöbökwe mikani tuadre Moiséye, erere mikani kwetre. **45** Ju nuäre ngwiandre blitakrä Ngöböbe, ye abko Ngöbökwe biani jakrä ni mräkä kirakiraye. Niaratre nämane näin Josuébe kä Canaánte angwane, kä dianinkä nitre nünanka Canaán kän kwetre amne, Ngöbökwe niaratre rüe ye juanintari käne. Ye ngwane nikani ju ye ngwena jabe arato. Ju ye abko nämane kwetre nebe jrei David näire. **46** Ngöbö abko kwe jrei David namani tare kri, aisete Ngöbö mikani ütiäte Jacobokwe, ye kräke jrei David tö namani ju mikai kwati nünankrä, **47** akwa jrei David ngobo Salomón abko käkwe ju mikani nünankrä Ngöböye.

48 Akwa ju mikata ni kä nebtäkwe abko te Ngöbö Kri Kä Käinbti ñan rabadre nüne jire chi. Ne aisete ni Ngöbö kukwei niekä Isaías köböire Ngöbökwe niebare krörö:

49-50 Ti abra tä gobrane kä
käinbti amne kä
temenbtä.
Tikwe jändrän jökrä
dätebare au.
¡Se abko nirekwe ju
mikadre kuin nünankrä
tie!
¡Nirekwe kä ükadrete kuin
jadükakrä tie! niebare
kore Ngöbökwe,
Isaías 66.1-2

nieta Ngöbö Kukweibtä, niebare Estebankwe.

51 Yebti Estebankwe niebare krörö mda:

¡Mun käre dokwä ribi jökrä! Mun olo tärä Ngöbö kukwei nuare amne mun moto tärä Ngöbö tarekäre, akwa ni ñakare israelita tä nüne Ngöbö rüere, kwrere jire munta nüne, aisete käre munta rüre Ngöbö Üai Deme rüere. Mun mräkä kirakira nämane dre dre nuene Ngöbö rüere, kwrere jire munta nuene arato mtare. **52** Mun mräkä kirakira käkwe ni Ngöbö kukwei niekä niekä ngwiani ja tare nike kri jökrä. Erere arato, Ni Era Metre rükadre abko ni Ngöbö kukwei niekä niekä käkwe niebare, yebtä abko mun mräkä kirakira käkwe kämikani. Abti Jesu abko Ni Era Metre ye nükanina bkänä akwa, munkwe kitani ngise, bti munkwe kämikani arato. **53** Ngöbökwe ja kukwei biani Moiséye munkrä angeletre köböire, akwa mun ñan tä mike täte jire chi, niebare Estebankwe Sanedrinye.

Esteban kämikani jäbti

54 Estebankwe ñäkäbare kore, yebtä abko bäri Sanedrin moto namani romon Estebankrä, kä namani tu ukwebee jabtä Esteban rüere mda. **55** Akwa Esteban abko, btä Ngöbö Üai Deme namani täte, käkwe nikrabare kä käinbti angwane, Ngöbö bä nuäre krübäte jatabare ie amne, Jesu abko mikanina bäri ütiäte Ngöbökwe amne mikanina bäri dite Ngöbökwe jändrän jökrä bti ta kä käinbti, btä Esteban okwä namani, **56** käkwe niebare krörö:

Jukwe kä käinbti tä tikani nibi tuen tie amne, Ni Kä Nebtä Ngobo abko mikanina bäri ütiäte Ngöbökwe abko tä nünaninkä krö Ngöbö kise ruenkri nibi tuen tie. Se mike ñäräre munkwe, Estebankwe niebare ietre.

57 Angwane Sanedrin käkwe kise mikani jökrä ja olobti amne ngrarete kwärä, nikani betekä jökrä Esteban rüere, **58** käkwe Esteban dianinkä juta Jerusalén bäre mento, bti nitre blitaka ngwarbe Esteban rüere abko käkwe dän kwekwe mikaninte ngibiadre ni bati kädian nämane Saulo yeye, bti nikanintre Esteban täke jäbti kämikakäre.
59 Esteban täkä namani jäbti angwane, blitabare krörö kwe jakrä Ngöböbe:

Ti Dänkien Jesu, ti üai kaen ngäbti ja känti yete, niebare kwe.

60 Ye btäräbe namani ngukudokwäbti temen, käkwe ñäkäbare ja dibti krörö:

Ti Dänkien, nitre kukwe nuenkä käme tibtä, ne makwe ñan mika ja ngie nuen ti dokwäre abko tita ribere mae kräke, niebare kwe se kwrere.

Estebankwe ñäkäbare kore, ye btäräbe krütani.

8 **1** Esteban täkä namani kore jäbti kämikakäre ye abko namani tuen dbe Sauloye.

Nitre gätäkä Jesu käbti namani ja tare nike bätäkä ngwarbe

Köbö yebtä abko, nitre gätäkä Jesu käbti nämane Jerusalén abko rüe nikani mike ja tare nike bätäkä ngwarbe tödekabtä Jesubti, ye ngäniene ni kwati nikani kwäräkwärä kä Judeate amne kä Samariate. Akwa nitre Jesu kukwei ngwianka aibe abko namani Jerusalén. **2** Esteban kämikani, yebti ni ruäre nämane tödeke era metre Ngöböbti, ye käkwe Esteban doboi mikani amne müaibare krübäte kwetre. **3** Ye ngwane abko Saulo tö namani nitre gätäkä Jesu käbti juain ngwarbe jökrä, aisete nitre ye jiebti Saulo namani näin kisere ju kwatirekwatire te. Namani ni merire, ni brare jäke tementa ju bäre, bti namani kite ngite jökrä kä teri tödekabtä Jesubti.

KUKWE KUIN JESUBTÄ KÄDRIEBARE JUDEATE AMNE SAMARIATE
(8.4—9.43)

Felipe nikani kukwe kuin Jesubtä niere Samaria känti

4 Nitre tödekaka Jesubti nämane Jerusalén ngitiani, ye

abko namani niken mdente erere, käntikänti namanintre kukwe kuin Jesubtä ye kädriere mda. **5** Nitre ye ngätäite abko ni tödekaka iti Jesubti kädian nämane Felipe abko nikani nebe juta bäri ütiäte Samariate, känti nikani blite ni mda mdabe Kristo Jesubtä. **6** Felipe namani blite angwane, ni jökrä namani olo ketete kwekbe, ñobtä ñan angwane namani blite Jesubtä amne namani sribi kri ñan tuabare nuene okwäbti Jesu die bä mikakäre abko krörö: **7** Ni kwati btä üai käme nämane abko namani niken mento btä. Üai käme ye namani niken mento nibtä angwane, namani ngrente kri krübäte, bti namani niken mento angwane, ni ye namani nebeta kuinta. Erere arato, ni ruäre ruen ñakare ngrabare amne ni ruäre abko ngüre ya, küde ya ngrötani abko namani nebeta kuinta jökrä Jesu diebti Felipeye. **8** Yebtä abko kä namani nuäre kri ni jökräbtä juta yete.

Kukwe nakaninkä Simón Mago yebtä

9 Akwa kä Samariate yete abko ni nämane iti. Ni ye abko kädian nämane Simón. Simón ye abko käre nämane sukiare amne nitre Samariabo ngökani krübäte kwe, ñobtä ñan angwane niara nämane ja mike ni ütiäte kri kwrere. **10** Ne aisete nitre ütiäte krikri amne ni bobre bobre kwati namanintre olo ketete kwekbe jökrä niara kukwei nuakäre, kä namanintre niere:

Ngöbö di kri tä ni nebtä, namanintre niere.

11 Kä raire Simón nämane sukiare kri amne, sribi yebtä ni kwati ñan töi namani krütare, aisete ni kwati namani nekete ben.

12 Akwa Ngöbö amne Jesukristo nämane gobrane ño ni ngätäite, ye diri nikani Felipekwe angwane, nitre ye käkwe kukwe kuin Jesubtä kani ngäbti jökrä, bti Felipekwe ni merire, brare ngökani ñöte Jesu käbti. **13** Erere arato, sukia Simón ara jire käkwe kukwe kuin Jesubtä ye mikani era amne ngökani ñöte Jesu käbti arato. Yebti Simón nikani dikekä Felipe mukore kwäräkwärä angwane, sribi kri ñan tuabare Felipe nämane nuene Jesu diebti, yebtä abko Simón ñan töi namani krütare mda.

14 Ngöbö kukwei kuin Jesubtä mikani era nitre Samariabokwe, ye abko nitre Jesu kukwei ngwianka nämane Jerusalén käkwe gani angwane, Pedro juani Juanbe kwetre nebe Samaria kukwe tuenbti. **15** Erere bkänä, Pedro amne Juan nikani nebe Samaria mda angwane, nitre Samariabo btä Ngöbö Üai Deme rükadre, abkokäre blitabare kwetre Ngöböbe kräke, **16** ñobtä ñan angwane nitre Samariabo käkwe tödekani Jesubti, ye abko ngökani jirekäbe ñöte Jesu käbti akwa, Ngöbö Üai Deme ngämi nüke btätre. **17** Yebti Pedro amne Juan käkwe kise mikani btitre angwane, batibe Ngöbö Üai

Deme nükani btätre. **18** Pedro amne Juan namani kise mike nibti angwane, Ngöbö Üai Deme namani nüke btätre Simón okwäbti, yebtä abko Simón tö namani ngwian biain Pedro amne Juanye di ye ütiäre, **19** käkwe niebare krörö ietre:

Tikwe kise mikadre nibtä angwane, Ngöbö Üai Deme rükadre btä arato, abkokäre ja di kri ye bien tie arato, niebare Simónkwe.

20 Abtä Pedrokwe ñäkäbare krörö mda Simónye:

Ngwian makwe ye ben ngöi ma rika kä ja tare nikakrä känti, ñobtä ñan angwane jändrän kuin bianta ngwarbe Ngöbökwe nie abko ma tö nibi kökai ngwianbti. **21** Ye aisete ma moto ñakare kuin Ngöbö ngwärekri, tuen tie. Yebtä abko, ma ñan rabadre sribi Ngöbökwe nuene jire chi nunbe. **22** Akwa ma töi käme, ye makwe kita temen amne makwe ja di kärä Ngöböye angwane, mata ja mike ngite, ye abko nane Ngöbökwe diandrekäta mabtä. **23** Tita niere kore mae, ñobtä ñan angwane ma moto romon krübäte amne ma töita kukwe kämekäme aibebtä nibi tuen mabtä tie. Abko kore se, niebare Pedrokwe Simónye.

24 Abtä Simónkwe niebare mda ie:

Kukwe rakadrekä blo tibtä, munkwe nini tie, ye kwrere ñan rabadre bare tibtä, abkokäre blite tikrä ni Dänkienbe, niebare kwe Pedroye amne Juanye.

25 Yebti Pedro amne Juan käkwe kukwe kuin ni Dänkien Jesubtä kädriebare ünän kä yete, bti nikaninta juta Jerusalén kukwäre angwane, nikani kukwe kuin Jesubtä ye kädriere kä kiakiate niken ji ngrabare Samariate abti nikani nebeta Jerusalén.

Felipekwe blitabare sribikä ütiäte Etiopiabobe

26 Abti angelekwe niebare Felipeye:

Felipe, ji niken Jerusalén btä kä kaibete tä neme juta Gaza, yebti nänta, niebare angelekwe ie.

27 Erere bkänä, Felipe nikani mda angwane, ni Etiopiabo ütiäte kri mikani kaibe, monsoi neme ñakare jatabare Felipeye. Jreina Etiopiabo kädian nämane Candace abko kräke ni Etiopiabo ye nämane ngwian ngibiare abko ben Felipe namani ngätäi. Ni ye abko jananbare Ngöbö käikitekä Jerusalén, **28** bti jataninta ja jiebti ja käite angwane, Felipe namani ngätäi ben ji ngrabare. Ni ye abko kareta jäkä nämane mdäkwe abko te niara nämane täkänintbe amne, ni Ngöbö kukwei niekä kädian nämane Isaías käkwe tärä tikani, yebtä niara nämane ñäke angwane, namani ngätäi Felipebe. **29** Angwane Ngöbö Üai Deme käkwe niebare Felipeye:

Kareta jäkäta mdäkwe ye ken krötö jötrö, niebare Ngöbö Üaikwe ie.

30 Ye erere bkänä, Felipekwe krötabare jötrö kareta ken angwane, tärä Isaías btä ni

Kareta jäkäta mdäkwe, te Felipe tä näin Ngöbö Kukwei kädriere (Hechos 8.27-31)

Etiopiabo nämane ñäke, ye kukwei jarabare Felipeye. Abtä Felipekwe niebare mda ie:

¿Tärä btä mata ñäke, ye tä nüke gare mae ya? niebare kwe ie.

31 Angwane ni ye käkwe niebare mda Felipeye:

¿Kukwe ne dirikä ñakare tie, se rükadre gare ño tie? mata nütüre, niebare kwe Felipeye.

Bti Felipe käräbare täketbe karetate kwe jabe. **32** Tärä btä nämane ñäke abko nere:

Kordero jäta niken
kämikadre, kwrere jire
niara jänikani.
Erere arato, kordero jäta
niken drüen tikadrekä tä
neme kwekbe, ye kwrere
niara nämane kwekbe
amne ñäkäbare ñakare ja
dokwäre kwe.
33 Niara mikani ngwarbe ni
mda mdakwe akwa, ja
mike ngite ñakare, akwa
ngite niebare.
Niara ngämi ngäbäkre
bkäne, känenkri
kämikani kwe, aisete
bküntre ñakare jire.

Isaías 53.7-8

Kukwe ne mdenbtä nämane ñäke abko jarabare Felipeye.

34 Angwane ni Etiopiabo ye käkwe niebare Felipeye:

Ni Ngöbö kukwei niekä ye abko nämane blite jabtä ya, o nämane blite ni mdara jire btä, ye abko makwe niedre tie abko ti tö nibi ribei mae, niebare kwe Felipeye.

35 Angwane tärä btä ni Etiopiabo nämane ñäke, ye ara jire btä Felipekwe blitabare käne ben. Erere arato kukwe mda mdabti, Felipekwe kukwe kuin Jesubtä mikani gare ie. **36** Yebti nämane näin ji ngrabare, te nikani mate ñöbtä mda. Angwane ni Etiopiabo ütiäte kri ye käkwe niebare Felipeye:

Nete ñö tärä, aisete ¿makwe ti ngökadre ñöte nete abko rabadre ño? niebare kwe ie.

37 [Angwane Felipekwe niebare mda ie:

Kukwe kuin Jesubtä, ye mata mike era bkänä ne ngwane, rabadre kuin, niebare ie Felipekwe.

Abtä niarakwe niebare Felipeye:

Jesukristo abko Ngöbö Odei ye abko era tikrä, niebare kwe.][c]

38 Ye btäräbe kareta mikamna nünenkä kwe, bti nikanintre nebe ñöbtä angwane, Felipekwe ngökani ñöte. **39** Yebti jatanintre nüketa jate angwane, Ngöbö Üai nikaninbe Felipe ngwena ni Etiopiabo ye okwä bäre mento, aisete Felipe tuaninta ñakare mda kwe. Akwa niara abko btä kä namani bäri nuäre amne, nikaninta ja gwiriete. **40** Akwa Felipe abko, batibe namanime mobe juta Azotote. Ye känti nikani kukwe kuin Jesubtä dirire juta kwatirekwatire te. Abti nikani nebe juta Cesareate.

Saulokwe tödekani Jesubti

(Hechos 22.6-16; 26.12-18)

9 **1** Kä ye ngwane abko, Saulo namani jadüke ñakare, gata käbä mike nitre ja töitikaka ni Dänkien Jesukwe rüere, aisete Saulo nikani ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien ye känti, **2** käkwe tärä käräbare ie ngwiandre sinagoga kwatirekwatire ye dänkientreye juta Damascote. Ni merire amne ni brare kwandre näin Ji Jesukwebti Sauloye juta Damasco ne ngwane, niara di rabadre ngwiankrä ngite Jerusalénte, abkokäre tärä käräbare kwe. **3** Ye erere bkänä, tärä bianina ie, abti nikani juta Damasco. Nikani, nikani, nikani mate ja ken juta Damasco. Te batibe ñotra trä dirare kä käinbti jatani. Ye abko trä niabare dirare jökrä Saulo bäre temen. **4** Angwane Saulo nikaninbe ngitiekä temen amne, btäräbe ni kukwei jarabare krörö ie:

¿Saulo, ñobtä mata näin kisere kore ti jiebti ti mikakäre ja tare nike yere? niebare kwe.

5 Angwane Saulo käkwe niebare mda:

¿Ma abko nire ti Dänkien? niebare kwe.

Ye btäräbe ni ye käkwe niebare mda Sauloye:

Ti abko Jesu ara, aisete nitre tödekaka tibti jiebti mata näin kisere mikakäre ja tare nike, ye ñan niaratre jiebti mata näin,

[c] **8.37** Kukweta tikani corcheta ngätäite ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuinbtä.

akwa ti ne ara jire jiebti mata näin. [¡Ye ñobtä mata kukwe nuene käme ja rüere au! niebare mda kwe ie.

6 Angwane Saulo abko namani grükekä jökrä ngrabare amne kä jürä namani krübäte btä, käkwe niebare:

¿Tikwe dre nuendre, ie ma tö nibi ti Dänkien? niebare kwe.][d]

Angwane ni Dänkien käkwe niebare mda ie:

Näin krö, bti ma rika nebe juta Damascote. Ye känti makwe dre nuendre, erere niedi mae, niebare kwe Sauloye.

7 Angwane nitre nämane näin Saulobe, ye ie ni kukwei jarabare akwa, ni jatabare ñakare ietre. Yebtä abko kä jürä namani krübäte btätre amne namanintre nünaninkä kwekbe jökrä. **8** Yebti Saulo nämane temen, nükani dikekäta krö, käkwe okwä ngianinte ngwane, kä namani iko okwäte amne kä namani tuen ñakare ie, aisete nitre nänkä ben ye käkwe kani küdebti, nikanintre ngwena nebe juta Damascote. **9** Ye känti Saulo namani köbömä jire angwane, kä namani tuen ñakare ie. Angwane köbö ye näire ja bäinbare kwe ñöye amne mröye arato.

10 Juta Damasco yete abko, ni tödekaka Jesubti nämane nüne iti. Ni ye abko kädian nämane Ananías. Ananías ye abko, ie ni Dänkienkwe ja mikani tuare köböre kwrere mda, käkwe niebare krörö ie:

¡Ananías! niebare kwe ie.

Jötrö Ananíakwe niebare:

¿Ye dre, ti Dänkien? niebare kwe mda.

11 Angwane ni Dänkien käkwe niebare ie:

Ji kädianta Ji Metre, yebti nän amne, ma rika nebe ni kädianta Judas ye gwiriete. Ma raba ju yete angwane, ni juta Tarsobo kädianta Saulo abko tä yete, ye ngwiantari makwe. Niara tä blite Ngöböbe amne **12** ni iti kä Ananías niki nebe niara känti, käkwe kise miri bti, kä mikakäre tuenta ie abko nibi tuen köböre kwrere ie, aisete nän känti, niebare ni Dänkienkwe Ananíaye.

13 Ni Dänkien kukwei jarabare kore Ananíaye angwane, niebare krörö kwe:

Ti Dänkien, nitre deme makwe nünanka Jerusalén abko ni ye tä mike ja tare nike krübäte, ye abko ni kwati käta niere tie. **14** Mdakäre abko, nitre tödekaka mabti tä nüne nete abko järikadre ngite kwe Jerusalén, abkokäre tärä käräbare kwe nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkienye, ye erere tärä biandi ie mikakäre ütiäte. Yebti jatani nüke nete. ¿Se abko ti rikadre ño känti se? niebare Ananíakwe.

15 Akwa ni Dänkien käkwe niebareta mda Ananíaye:

[d] **9.5-6** Kukweta tikani corcheta ngätäite ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuinbtä.

Nitre kä mdabti ñakare israelitare abko ie ni nekwe ti mikadi gare, abkokäre tikwe dianinkä. Erere arato, nitre ñakare israelitare ngätäite jrei tärä, ye ie ti mikadre gare kwe arato, abkokäre tikwe dianinkä. Mdakäre abko, niara arabe rikadre ti miketa gare nitre israelitaye arato, abkokäre tikwe dianinkä jenena jakrä, aisete nän känti, tita niere mae Ananías. **16** Ni ne käkwe ja tare nikadi kri tikrä, ye abko tikwe mikadi gare ie arato, niebare ni Dänkienkwe Ananíaye.

17 Ye erere bkänä, Ananías nikani Saulo känti. Namanina yete angwane, nikani gwä, käkwe kise mikani Saulobti, bti niebare krörö kwe ie:

Ti mräkä Saulo, Jesu käkwe ja mikani tuare mae ji ngrabare, ye mden käkwe ti juni nete. Kä rabadre tuenta mae amne Ngöbö Üai Deme rabadre täte mabtä, abkokäre ni Dänkien Jesu ara käkwe ti juni ma känti nete, niebare Ananíakwe Sauloye.

18 Ye btäräbe jändrän gwa drukwata kwrere nämane Saulo okwäte abko betaninkä mento, namani ruen ie angwane, kä namani tuenta kuin ie. Yebti nikani amne Ananías käkwe ngökani ñöte. **19** Yebti Saulokwe mröbare mda amne namaninta dite ngrabare.

Saulo käkwe blitabare Jesubtä Damascote

Nebti Saulokwe nünabare bä jötrö mda juta Damascote nitre tödekaka Jesubtibe. **20** Ye btäräbe sinagoga käntikänti Saulo nikani niere krörö:

Jesu abra Ngöbö Odei era metre, nikani niere.

21 Yebtä abko nitre Saulo kukwei nuaka nuaka ñan töi namani krütare btä, kä namani niere:

Nitre tödekaka Jesubti, jiebti ni noko nämane näin kisere Jerusalén yete. Erere arato, niara jatani nete nitre tödekaka Jesubti kaen ngite ngwiankäre nebebe Jerusalén biandre nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre ye dänkientreye kitakäre ngite. ¿Se ño abko tä blite kore mtare se? ni jökrä namani niere kore.

22 Akwa Saulo abko namani blite bäri ja dibti amne, Jesu abko Ni Dianinkä Ngöbökwe bkänä abko Saulo namani bä mike metre jökrä. Yebtä abko, nitre israelita nämane nüne Damasco käkwe dre niedre Jesubtä Sauloye abko ñan namani nüke gare ietre.

23 Abti kä nikanina raire ta angwane, batibe nitre israelita käkwe ja töi diani kwärikwäri Saulo kämikakäre. **24** Akwa Saulo rätäkä namani nitre israelitakwe, ye abko Saulokwe gani, akwa juta jukwebtä, ye känti nitre israelita namani niara kraire jite dibire rare kämikakäre. **25** Akwa nitre ja töitikaka Saulobe käkwe Saulo mikani kutia krite, bti gibianinkä kibti ta timon kwetre deo, bti Saulo ngitianinta.

Saulo mikani gare nitre Jesu kukwei ngwiankaye Jerusalén

26 Abti Saulo nikani nebeta Jerusalén angwane, nitre tödekaka Jesubti, ben Saulo tö namani ja getai. Akwa ni jökrä btä niara jürä namani, ñobtä ñan angwane Saulokwe Jesu kani ngäbti arato, ye abko ñan namani nebe era kräke, aisete kä jürä namani btätre. 27 Akwa ni tödekaka Jesubti kädian nämane Bernabé abko nikani Saulo ngwena, bti mikani gare kwe nitre Jesu kukwei ngwiankaye. Angwane Saulo nikani Damasco angwane, Dänkien Jesukwe ja mikani tuadre ji ngrabare ie. Erere arato ni Dänkien käkwe blitabare ben amne, kä jürä namani ñakare Saulobtä blitakäre Jesubtä juta Damascote, niebare Bernabékwe nitre Jesu kukwei ngwiankaye. 28 Yebti nitre Jesu kukwei ngwianka käkwe Saulo kani ngäbti amne, nitre ye ben Saulo namani nüne Jerusalén. Angwane namanintre niken gwaire kwäräkwärä amne kä jürä namani ñakare btä blitare Jesubtä. 29 Nitre israelita kukwe griegore, ben Saulo namani blite Jesubtä amne namani ja kwete bentre, akwa niaratre ye abko tö namani Saulo kämikai arato. 30 Ye abko Saulo mräkätre tödekaka Jesubti käkwe gani angwane, nikanintre Saulo ngwena ngitie nebe juta Cesareate. Ye känti abko, Saulo juaninta kwetre nebeta ja käite juta Tarsote. 31 Yebti abko, nitre gätäkä Jesu käbti nämane nüne kä Judeate, Galileate amne Samariate ye abko namanintre nüne jäme jökrä amne Ngöbökwe die mikani nüne dite kukwe kuin Jesukwe nebtä. Erere arato, namanintre Dänkien Jesu mike ütiäte jae amne Ngöbö Üai Deme namani die mike angwane, ni kwati jatani mda tödeke Jesubti siba.

Pedro abko käkwe Eneas mikaninta kuinta Jesu diebti

32 Pedro abko nämane näin basare kwäräkwärä mräkä Jesu käbtiye angwane, nikani arato juta Lidate mda ja tuakäre nitre deme Ngöbökwe nämane nüne juta yete yebe. 33 Pedro namani juta Lidate angwane, ni iti kädian nämane Eneas, känti Pedro nikani. Ni ye abko, kä kwä kwära namani ruen ñakare ngrabare abko kisete nämane bren. Abtä nämane jänbtibe, btä Pedro namani. 34 Angwane Pedrokwe niebare Eneaye:

Eneas, Jesukristo tä ma mikeˈta kuinta, aisete näin krö. Jän makwe ye ükete au jakrä, niebare kwe ie.

Ye btäräbe Eneas nükaninbe dikekä krö. 35 Eneas namaninta kuinta kore, ye abko ni kwati nünanka juta Lidate amne nitre nünanka kä Sarónte käkwe tuani angwane, kukwe kuin ni Dänkien Jesubtä kani ngäbti kwetre arato.

Jesu diebti Pedrokwe Dorcas mikaninta nire

36 Kä ye ngwane abko, meri tödekaka Jesubti nämane nüne iti juta Jopete. Meri ye abko kädian

nämane Tabita. (Kukwe Tabita ne abko Dorcas nieta griegore.) Meri ne abko käre nämane jändrän kuin nuene ni mda mdakrä amne käre nämane ni bobre bobre die mike arato. **37** Akwa kä ye ngwane Dorcas näkäni bren jume amne krütani. Dorcas krütani angwane, jükaninte, bti ngwäkä jänikani nebe ju käin ninkri yete, känti mikani gwi kwetre uliekäre. **38** Juta Jope ye abko nämane känime juta Lida ken. Pedro nämane juta Lida ye känti gani nitre tödekaka Jesubtikwe juta Jopete angwane, ni juani nibu kwetre Pedro kärere. Ye erere ni nibu ye nikani, namani Pedro känti, käkwe niebare ie:

Brän jötrö nunbe juta Jopete abko nunta ribere mae, niebare kwetre Pedroye.

39 Ye erere bkänä, Pedro nikani bentre. Namanintre juta Jopete angwane, Dorcas ngwäkä nämane mikani gwi, ye känti nikani Pedro ngwena amne, meri kän brare krütanikrütani nämane yete abko müare kwärä ja ükaninkrö jökrä Pedro bäre kwetre, bti Dorcas nämane nüne angwane, Dorcakwe dän ño ño dikani ni bobre bobre kräke, erere namani mike tuare jökrä Pedroye. **40** Akwa Pedro abko käkwe juani jökrä ju bäre, bti namani ngukudokwäbti temen blite Ngöböbe. Pedrokwe blitabare ünän Ngöböbe, bti Dorcas ngwäkä mikani ñäräre kwe, käkwe niebare krörö ie:

¡Tabita, näin krö! niebare kwe ie.

Btäräbe Tabitakwe okwä ngianinte amne okwä namani Pedrobtä se kwrere, bti namani täkänintbe. **41** Angwane Pedrokwe kani küdebti, ganinkrö krö kwe. Tabita namani nünaninkä krö angwane, nitre tödekaka Jesubti nämane yete amne meri kän brare krütanikrütani nämane yete ju bäre, ye Pedrokwe kärä-bareta gwä, bti meri nükaninta nire, ye mikani tuadre kwe ietre. **42** Meri mikaninta nire Pedrokwe ye abko nitre kwati nünanka juta Jopete käkwe gani angwane, ni kwati käkwe tödekani Jesubti arato. **43** Yebti ni sribikä iti nbi kwatabtä kädian nämane Simón nämane nüne arato juta Jopete, ye känti Pedro namani nüne bä raire mda.

KUKWE KUIN JESUBTÄ NIEBARE NITRE ÑAKARE ISRAELITARE NGÄTÄITE
(10.1—28.31)

Corneliokwe Pedro käräbare

10 **1** Kä ye ngwane abko, juta Cesareate ni nämane iti kädian nämane Cornelio. Ni ye abko rükä romano amne, nämane mikani nitre rükä kädian nämane Batallon Italiano ye dänkiene. **2** Cornelio amne mräkä kwekwe nämane Ngöbö tarere amne nämane Ngöbö mike ütiäte arato. Erere arato, Cornelio käre nämane ngwian bien kabre nitre israelita bobreye die mikakrä amne käre nämane blite Ngöböbe arato. **3** Bati ñänä okwä krämä näre dere angwane, batibe kukwe namani tuen köböre

kwrere krörö ie: Angele Ngöbökwe jatani, nükani gwi niara känti, namani tuen metre kwrere ie, kä namani niere ie:

¡Cornelio! niebare ie angelekwe.

4 Angwane Cornelio okwä namani kwekbe angelebtä amne kä jürä namani krübäte btä, käkwe niebare mda:

¿Ma tö nibi dreye, ti dänkien? niebare kwe.

Angwane angelekwe niebare ie:

Mata blite Ngöböbe amne mata jändrän bien nitre bobre bobre die mikakrä, ye abko gare kuin Ngöböye. Abtä Ngöbö tö ma die mikai mtare. **5** Ne aisete makwe ni mda mda juandre jötrö nebe juta Jopete. Ni kädianta Simón, arabe ie Pedro nieta, ye kärere nüke ja känti nete. **6** Niara tä nünentbe Simón mdara jire känti mren köräbti. Simón ye abko sribikä nbi kwatabtä. Abko kore se, niebare angelekwe Cornelioye.

7 Yebti angele blitaka Corneliobe, ye nikaninta angwane, Corneliokwe sribikä kwekwe käräbare nibu amne ni rükä kä namani Ngöbö tarere arato amne namani Cornelio die mike sribibtä käräbare iti kwe. **8** Bti angelekwe dre niebare ie, ye erere niebare jökrä kwe ietre, bti juani kwe juta Jopete Pedro tuen.

Ngöbökwe kukwe mikani tuen köböre kwrere Pedroye

9 Yebti jändrinane ñänä jatanina nüke ruäre angwane, nitre juani Corneliokwe ye abko

Dän kwata kri mäkäninte körä kräbkä btä kwärikwäri abko te jändrän ñakare dbe kwetadre tä tuen köböre Pedroye (Hechos 10.9-16)

namani mate ja ken juta Jopete angwane, Pedro abko nikani jubti käin blitakäre Ngöböbe. **10** Angwane mrö namani krübäte Pedroye, tö namanina mröi akwa, mrö sribe nämane krire kräke angwane, Ngöbökwe jändrän mikani tuare köböre kwrere krörö ie: **11** Kä käinbti ngitiani, namani tuen ie amne, yete ta dän kwata kri nämane mäkäninte körä kräbkä btä kwärikwäri abko gibianinkä timon, nükani mate dobobtä temen okwäbti. **12** Dän kwata kri yete abko jändrän ngwarbe ngoto kräbkä kräbkä bätäkä ngwarbe nämane. Erere arato, jändrän yorekä tementa tementa bätäkä ngwarbe nämane amne nukwä bätäkä ngwarbe nämane arato abko namani tuen Pedroye. **13** Ye btäräbe Ngöbö kukwei jarabare krörö ie:

Pedro, jändrän nibi tuen mae yete, ye nän kämike kwetadre jae, niebare kwe ie.

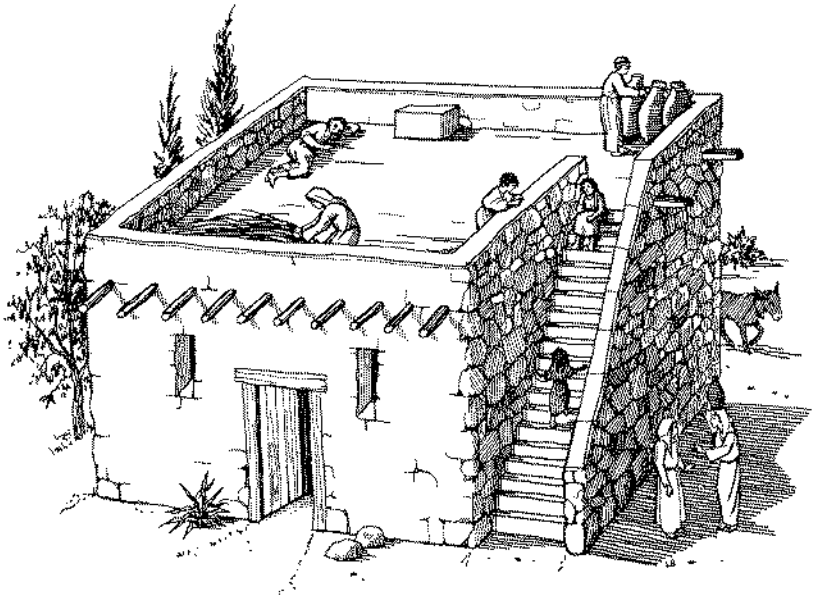
14 Pedro käkwe niebare mda:

Ti Dänkien, jändrän mden mden ñan dbe kwetadre makwe niebare, ye erere tita kwete ñakare, akwa jändrän ñan dbe kwetadre aibe tä dän kwata kri te, aisete tikwe ñan kwetadre, niebare Pedrokwe.

15 Ye btäräbe, Ngöbö kukwei jarabareta Pedroye, käkwe niebare ie:

Jändrän mikani dbe Ngöbökwe, ye dbe ñakare makwe ñan tö ngwian niere jire chi, niebare kwe ie.

16 Jändrän tuani Pedrokwe, ye abko kwetadre kwe niebare bämä jire ie, bti dän kwata kri ye

Ju nitre israelitakwe bä nämane kore Jesu näire (Hechos 10.9)

jänikaninta kä käinbti niara okwäbti tuani kore kwe köböre kwrere. **17** Yebtä abko, Pedro namani töbike kri mda, ñobtä ñan angwane drekäre tuani köböre kwrere kwe abko ñan namani nüke gare ie, aisete namani töbike kri. Ye btäräbe ni juani Corneliokwe abko nükani jukwebtä käkwe Simón ngwianintari. **18** Yebti namanina jukwebtä Simón känti angwane, ñäkäbare jume ja dibti krörö kwetre:

¿Ni kädianta Simón akwa, Pedro nieta ie arato, ye tä nüne nete ya? niebare kwetre.

19 Angwane Pedro abko nämane töbike kukwe tuani kwe yebtä jubti käin angwane, Ngöbö Üai Deme käkwe niebare ie:

Pedro, ni nü nimä, käta näin ma känentari abko tä nokote. **20** Ne aisete nänta jötrö timon amne ma rika bentre. Akwa makwe ñan töbika dikaro rikakäre bentre, ñobtä ñan angwane tikwe niaratre juni ma tuen, niebare Ngöbö Üaikwe ie.

21 Ye erere bkänä, Pedro nämane jubti käin, jataninta timon, käkwe niebare nitre yeye:

Ti ne mden känänta munkwe ye. ¿Drekäre munta näin ti känene? niebare Pedrokwe ietre.

22 Angwane nitre ye käkwe niebare mda ie:

Nitre rükä dänkien kädianta Cornelio käkwe nun juanba ma tuen nete. Niara abko tä nüne metre Ngöbö ngwärekri amne tä Ngöbö mike ütiäte jae arato amne, nitre israelita kwati käta mike ütiäte jae amne tätre tarere arato. Cornelio ye mden känti angele deme Ngöbökwe nükani, käkwe ma kärämna amne ma rikadre niara gwiriete amne, makwe dre niedre abko niarakwe kukwe nuadre abkokäre, niebare kwetre Pedroye.

23 Angwane Pedrokwe käräbare gwä. Ye känti kibiabare kwetre.

Pedro nikani Cornelio känti

Yebti jändrinane, Pedro nikani bentre angwane, ja mräkätre tödekaka Jesubti nünanka juta Jopete nikani ruäre Pedro mukore siba. **24** Yebti jändrinane angwane, Pedro nikani mate juta Cesareate. Cornelio abko nämane ngibiare amne, Corneliokwe mräkä kwekwe amne kukwe muko kwekwe ükaninkrö kwati, ben nämane Pedro ngibiare ngäbti angwane, Pedro nikani nebe. **25** Pedro nikani mate gwäkäre se kwrere angwane, Corneliokwe kani ngäbti, käkwe ja mikani ngukudokwäbti temen Pedro mikakäre ütiäte jae. **26** Akwa Pedro käkwe niebare Cornelioye:

Ti abko ja kwrere mabe, aisete makwe ñan ti mika ütiäte Ngöbö kwrere jae. Näinta krö, niebare kwe ie.

27 Yebti blitare kwärä, nikanintre gwä angwane, ni nämane ja ükaninkrö kwati gwi Pedro ngibiare ngäbti, btä Pedro namani. **28** Angwane Pedrokwe niebare krörö ietre:

Ni menteni, ñakare israelita mun kwrere, ben nun israelita ti

ne kwrere käkwe ñan ja getadre jire chi amne ñan rikadre jire juete abko tä ükaninte kore nunkwe, ye gare kuin munye ruen tie. Akwa ni menteni ñakare israelitare abko ñakare dbe Ngöbökrä abko tikwe ñan niedre jire abko Ngöbökwe mikaba gare tie. **29** Ye mden kisete, ti käräbare nüke nete nieba tie angwane, ti jataba jirekäbe. Tikwe ñäkäba ñakare mda, bti ti jataba, aisete ¿drekäre munkwe ti käräbare nüke nete abko ti tö nibi gai mda? niebare Pedrokwe ietre.

30 Abtä Cornelio käkwe niebare mda ie:

Mäkäira ñänä okwä ne näre angwane, ti näma blite Ngöböbe ñänä okwä krämä näre dere ja juete nete angwane, batibe ni rükaba iti ti känti. Ni ye abko btä dän trä ngitiekä rükaba ti känti, **31** käkwe nieba krörö tie: Cornelio, mata blite Ngöböbe, ye abko jarabare Ngöböye amne, mata ni bobre bobre die mike ño, ye abko garera ie arato, **32** aisete makwe ni mda juandre nebe juta Jopete. Ni kädianta Simón, arabe ie Pedro nieta, ye kärere nüke ja känti nete. Niara tä nünentbe Simón mdara jire känti mren köräbti. Simón ye abko sribikä nbi kwatabtä, nieba kwe tie. **33** Ye kwrere bkänä, jötrö tikwe nitre nimä se juanba ma kärere amne, ma jatani ja moto kuinbti, ye abko käi nibi nuäre tibtä. Mtare nita jökrä ketetibe Ngöbö ngwärekri nete amne, makwe dre niedre nunye niebare ni Dänkienkwe mae, ye erere nunta biare ma kukwei nuakäre, niebare Corneliokwe Pedroye.

34-35 Angwane Pedro nikani blite, käkwe niebare mda:

Ni jökrä ütiäte ja kwrere Ngöbökrä, aisete tä ni kitete ñakare ni mda mda ngätäite, akwa ni nünanka juta mdente mdente käta Ngöbö mike ütiäte jae amne tä nüne metre abko Ngöböta juto biare kaen ngäbti jökrä, ye abko nena gare tie mtare. **36** Kukwe ye abko Ngöbökwe mikani gare nun israelitaye abko krörö: Jesukristo ni jökrä Dänkien ye köböire ni jökrä rabadre ja mäketa amne nünenta jäme jökrä. **37** Ye rabadre gare, abkokäre Juan Bautista jatani ja ngökamna ñöte nie angwane, dre nakaninkä kä Galileate niken nebe kä Judeate jökrä, ye gare kuin munye abko krörö: **38** Jesu Nazarebo, ie Ngöbökwe ja di biani kri amne Ngöbökwe ja Üai Deme mikani täte btä abko diebti nämane näin jändrän kuin nuene amne ni bren bren nämane ja tare nike diablu ngoto täni abko mikaninta kuinta kwe. Ngöbö nämane Jesube abko diebti jändrän ye namani bare ie, ye abko gare kuin munye arato.

39 Jesukwe sribi ño ño nuenbare nun israelita käite amne juta Jerusalénte, ye abko nun Jesu kukwei ngwianka käkwe tuani ja okwä jenbti. Jesu müre ketani krusobtä nitre israelitakwe, **40** akwa köbömäkäre angwane, Ngöbökwe mikaninta nire, bti Ngöbökwe mikani tuadre nun ngätäite. **41** Akwa Ngöbökwe ñan mikani tuadre nitre

israelita jökräye, akwa nun dianinkära kena Ngöbökwe, nunye Ngöbökwe Jesu mikani tuadre. Jesu nükaninta nire, abti nun ne aibe käkwe mröba amne tomna ñaba ketetibe ben amne, nun aibe Ngöbökwe tuanimetre tuen. **42** Ngöbökwe niara mikani Kritobore ni nire kräke amne ni krütani kräke, ye abko nun juanba niere kwe ni jökräye. **43** Jesu ne mdenbtä abko nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira käkwe blitabarera angwane, niebare krörö kwetre: Nire nire ngite kukwe käme nuenbtä abko käkwe tödekadre Jesubti angwane, Ngöbökwe niara ngite diandikä btä Jesu köböire, niebare kwetre, Pedro namani niere.

Ngöbö Üai Deme nükani kena nitre ñakare israelitarebtä

44 Pedro nämane blite kore angwane, batibe nitre Pedro kukwe nuaka nuaka, yebtä Ngöbö Üai Deme nükani se kwrere. **45** Nitre ñakare israelitare, ie Ngöbökwe ja Üai Deme biani arato, yebtä abko nitre israelita tödekaka Jesubti nükani siba Pedro mukore, ye ñan töi namani krütare btätre, **46** ñobtä ñan angwane ni jökrä namani blite kukwe jenenanbti btä ja töitikani ñakare kwetre amne namanintre Ngöbö käikitekä jökrä okwäbti. Yebtä abko, Ngöbö Üai Deme nükani btätre gani kwetre. **47** Angwane Pedrokwe niebare mda:

Nun israelita, ie Ngöbökwe ja Üai Deme biani, ye kwrere Ngöbökwe bini arato nitre neye, aisete nikwe niaratre ngökadre ñöte Jesu käbti ruen tie, niebare Pedrokwe.

48 Bti Cornelio amne mräkä kwekwe amne kukwe muko kwekwe btä Ngöbö Üai Deme nükani, ye Pedrokwe ngökamna jökrä ñöte Jesukristo käbti ni mda mdaye. Erere ngökanintre ñöte kwetre, bti Pedro rabadre nüne köböbu, köbömä mda bentre abko ribebare kwetre Pedroye.

Dre nakaninkä Cornelio känti abko Pedrokwe niebare

11 **1** Pedro ngämi nüketa Jerusalén, ye känenkri nitre ñakare israelita käkwe Ngöbö kukwei kuin Jesubtä kani ngäbti arato, ye abko gani nitre Jesu kukwei ngwianka mda mdakwe amne nitre tödekaka Jesubti nämane nüne kä Judeate ye käkwe gani arato. **2** Abtä Pedro nikani nebeta Jerusalén angwane, nitre israelita ruäre tödekaka Jesubti nünanka kä Judeate namani ñäke Pedro rüere, **3** käkwe niebare krörö Pedroye:

Nitre ñakare israelitare abko gwiriete ni israelita ñan janandre basare jire chi nita niere. ¡Se ñobtä abko ma jananbare mröre ketetibe nitre se ben gwaire! niebare kwetre ie.

4 Abtä kukwe nakaninkä ño ja täritäri, ye erere Pedro nikani niere jökrä abko krörö:

5 Ti näma juta Jopete blite Ngöböbe angwane, jändrän dän kwata kri mäkäninte

kwärikwäri körä ketabkä btä, kwrere jire nämane kä käinbti, rababa kite nüke ti näma ye känti abko tikwe tuaba köböre kwrere. **6** Akwa jändrän yete abko dre nämane ti tö rababa tuai, käkwe mikaba ñäräre kuin angwane, jändrän ñakare dbe kwetadre nikwe aibe näma te abko krörö: Jändrän ngwarbe ngoto kräbkä kräbkä bätäkä ngwarbe näma te. Erere arato, jändrän ngwarbe känsenta bätäkä ngwarbe näma te. Mdakäre abko, jändrän yorekä tementa amne nukwä bätäkä ngwarbe näma te arato, btä ti okwä rababa. **7** Ye btäräbe Ngöbö kukwei jaraba krörö tie: Pedro, jändrän nibi tuen mae yete, ye nän kämike kwetadre jae, nieba kwe tie. **8** Abtä tikwe nieba krörö ie: Ti Dänkien, jändrän mden mden ñan dbe kwetadre makwe niebare kira, ye erere tikwe ñan kwetabare jire chi, aisete tikwe ñan kwetadre, tikwe nieba ie. **9** Angwane Ngöbö kä käinbti käkwe niebata krörö mda tie: Jändrän mikani dbe Ngöbökwe, ye dbe ñakare makwe ñan tö ngwian niere jire chi, nieba kwe tie. **10** Ngöbökwe ñäkäba bämä jire kore tie. Yebti dän kwata kri ye järikabata kä käinbti ti okwäbti.

11 Ye btäräbe, ni Cesareabo juani nimä ti tuen, ye rababara mate jukwebtä ti känti. **12** Angwane tikwe ñan kä jürä ngwiandre niken bentre, Ngöbö Üai Deme käkwe nieba tie. Ye erere ti rikaba bentre amne, ti mräkä ni ti tä tibe nete noko rikaba siba tibe. Nun rikaba nebe juta Cesareate angwane, ni näma iti yete känti nun rikaba jökrä nebe gwi. **13** Angwane ni ye käkwe angele tuani ño köböre kwrere abko rikaba niere nunye, käkwe nieba krörö: Angele rükaba nünaninkä nete, käkwe nieba krörö tie: Ni kädianta Simón akwa, Pedro nieta ie arato abko tä juta Jopete, ye ni mda juen kärere jötrö nüke ja känti nete, **14** ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ma dianditari ño ma mräkäbe gwaire abko niarakwe niedi mae, abkokäre makwe kärä, niebare angelekwe ie, nieba kwe nunye. **15** Angwane kukwe kuin Jesukristobtä ye ti rikaba niere krire ietre angwane, btäräbe Ngöbö Üai Deme rükaba ño kena nibtä, ye kwrere rükaba btätre arato ti okwäbti se kwrere. **16** Ye ngwane ni Dänkien Jesu käkwe blitaba nibe abko rükaba töreta tie krörö: Juankwe ni ngökani ñö aibe te akwa, mun abko ie Ngöbökwe ja Üai Deme biandi nünakäre munbtä, niebare kore ni Dänkienkwe nie. **17** Ye mdenbtä abko, ni israelita käkwe tödekani ni Dänkien Jesukristobti abko ie Ngöbökwe ja Üai Deme biani, ye kwrere biani kwe nitre ñakare israelitareye arato, ¿se tikwe ja mikadre ño Ngöbö rüere? ti rababa nütüre, niebare Pedrokwe.

18 Yebtä abko, ja mräkätre Jerusalénbo namani ñäke Pedro rüere ye käkwe Pedro kukwei nuani ünän angwane,

namanintre kwekbe kada ketani jökrä amne, nikanintre Ngöbö käikitekä mda, käkwe niebare:

¡Nitre ñakare israelitare rabadre nüne kärekäre Ngöböbe, abkokäre Ngöbö tä kä bien ietre kukwe käme kitakäre temen amne tödekakäre Jesubti ñan ñan! namanintre niere.

Nitre ñakare israelitare kwati käkwe tödekani Jesubti juta Antioquíate

19 Esteban kämikani, yebti nitre israelita tödekaka Jesubti nünanka Jerusalén abko ni israelita mda mda namani mike ja tare nike krübäte tödekabtä Jesubti. Abtä ngitiani jökrä kwäräkwärä. Ruäre nikani Fenicia, ruäre abko nikani Chipre amne ruäre nikani juta Antioquía. Nikanintre ye käntikänti nikani kukwe kuin Jesubtä ye niere mräkätre israelitaye akwa, ni ñakare israelitare abko ie niebare ñakare kwetre. **20** Akwa nitre nünanka Chipre amne juta Cirenete tödekaka Jesubti arato abko nikani ruäre juta Antioquíate, ye abko käkwe kukwe kuin ni Dänkien Jesubtä niebare nitre ñakare israelitareye arato.
21 Angwane ni Dänkien Jesu namani die mike kri, ye mdenbtä abko ni kwati käkwe ja töi kwitaninta amne namanintre tödeke ni Dänkienbti. **22** Ye abko nitre gätäkä Jesu käbti nämane Jerusalén käkwe gani angwane, Bernabé juani tuakäre kwetre Antioquía mda. **23** Ye erere bkänä, Bernabé nikani, namani juta Antioquíate angwane, nitre tödekaka Jesubti nünanka Antioquíate abko kräke Ngöbökwe ja moto mikani kuin namani tuen Bernabéye. Ye abko käi namani nuäre kri btä, käkwe ja töi mikamna kwatibe janknu Jesubtä nitre tödekaka btin Jesubti yeye niaratre die mikakäre. **24** Bernabé ne abko ni moto kuin amne, Ngöbö Üai Deme nämane täte btä amne nämane tödeke kwatibe Jesubti arato. Ne aisete niara nämane kukwe kuin Jesubtä niere angwane, ni kwati namani tödeke ni Dänkienbti mda.

25 Abti Bernabé nikani juta Tarsote mda Saulo känene. **26** Saulo kwani ie angwane, nikani ngwena sribire jabe juta Antioquíate. Ye känti gätäbare kä kwati täte kwetre nitre tödekaka Jesubti ben, niaratre die mikakäre amne Ngöbö Kukwei diribare kwetre ni kwatiye arato. Juta Antioquía ne mden känti abko nitre tödekaka Jesubti kädiani Kristiano kena.

27 Kä ye ngwane abko, nitre Ngöbö kukwei niekä nämane Jerusalén abko nikani ruäre nebe juta Antioquíate. **28** Nitre ye abko, iti kädian nämane Agabo. Bati nämane gätäbtä angwane, namani nünaninkä krö amne, Ngöbö Üai Deme köböire niebare krörö kwe:

Nitre romanobo tä gobrane, ye käntikänti mrö nikadi kri krübäte kä ngrabare temen, niebare kwe.

Ye erere bkänä, emperador Claudio nämane gobrane

angwane abko mrö nika namani krübäte kä ngrabare temen.
29 Abtä nitre tödekaka Jesubti nämane juta Antioquíate ye käkwe ja töi mikani ngwian juen ja mräkätre tödekaka Jesubti nünanka kä Judeate ye die mikakäre. Ye erere ni itire itire, ie ja namani nüke töre ngwian bien nuäi, ye erere namanintre bien.
30 Ngwian ükaninkrö kore ja mräkätre die mikakäre, ye abko Bernabé amne Saulo nikani ngwena biandre nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka yeye dräidre ni jökräbti.

Santiago kämikani amne Pedro abko kitani ngite

12 **1** Kä ye ngwane abko, nitre gätäkä Jesu käbti Jerusalén abko ruäre jrei Herodes Agripa namani kite ngite kä teri mikakäre ja tare nike tödekabtä Jesubti. **2** Angwane Juan etba Santiago abko jrei Herodekwe kämikamna ngitrabti, ye erere Santiago kämikani. **3** Santiago kämikani kore, ye abko namani dbe nitre israelitakrä, namani tuen jrei Herodeye, aisete Pedro kamna ngite kwe arato. Pedro kani ngite ye ngwane abko bieta kädianta Pascua näire ban te lebadura ñakare kweta nämane, ye näire Pedro kani ngite.
4 Pedro kani ngite angwane, jrei Herodekwe kitamna ngite kä teri mda. Ye känti guardia mikani nibkä nibkä, bäbkä ja täritäri Pedro ngibiarebti. Yebti bieta Pascua rikadre ta angwane, Pedro mikadre ni jökrä ngwärekri kukwe ükatekäre btä amne kämikakäre, Herodes namani nütüre. **5** Ne aisete Pedro nämane ngite kä teri angwane, guardia namani ngibiare kuin ñan gitiadre abkokäre. Akwa nitre gätäkä Jesu käbti abko namani jadüke ñakare, ja di kärere Ngöböye Pedrokrä.

Angele käkwe Pedro tikaninteta

6 Herodekwe Pedro mikadre ni jökrä ngwärekri kukwe ükadrete kämikakäre, ye känenkri deo angwane, kadena nämane kitani krobu niara küdebtä amne kadena arabe nämane mäkäninte guardia nibubtä. Guardia nibu ye ngätäite niara nämane kibien kuin temen angwane, jukwebtä abko guardia nämane nibu arato jukwe ngibiarebti. **7** Angwane batibe angele ni Dänkienkwe nükani gwi, Pedro nämane ye känti angwane, kä trä ngitianinkä ngwen jökrä gwita temen, Pedro nämane ngite ye känti. Angwane angele ye käkwe Pedro nuaninbtä kronabtä, käkwe ganinkrö, bti niebare kwe ie:

Näin jötrö krö, niebare kwe ie.

Ye btäräbe, kadena nämane kitani Pedro küdebtä ye ngitianintbe jökrä Pedro küdebtä se kwrere. **8** Angwane angele ye käkwe niebare mda Pedroye:

Ja ngwä kite jötrö amne sabato kite jötrö ja ngotobtä, niebare kwe ie.

Ye erere Pedrokwe nuenbare. Angwane angelekwe niebareta mda ie:

Dän ngetbo tä mda makwe, ye kita jabtä arato, bti ma jata ti jiebti, niebare kwe ie.

9 Ye erere bkänä, Pedro nikani angele jiebti. Akwa Pedro nämane näin era metre angelebe ya abko ñan namani nüke gare ie, ñobtä ñan angwane nämane angele tuen köböre namani ruen ie. **10** Akwa guardia nämane käne jukwebtä bäre nikani ta, bti guardia mda nämane jukwe mdara jire känti, ye bäre nikani ta, bti jukwe jierore nämane mikani jite ji ken, ye känti Pedro namani angelebe angwane, jukwe ye ngitianinbe au angwane, jukwe namani tikani, yete ta Pedro nikani angelebe. Yebti nikani bä mente se kwrere angwane, angelekwe Pedro mikaninte kaibe.

11 Angwane batibe angele nükani era metre bkänä gani Pedrokwe angwane, niebare krörö kwe:

Herodes amne nitre israelita ji dokwäte tö kukwe nuein käme tibtä abko ngäniene ti Dänkienkwe angele juni ti tikete, ne abko era metre bkänä ñan ñan, Pedro namani niere jae au.

12 Pedro tikaninteta, ye gani kwe angwane, nikani nebe María juete. María ye abko ni kädian nämane Juan amne arabe kädian nämane Marcos abko meye. Ye känti Pedro nikani. Kä ye känti abko, ni nämane ja ükekrö kwati blite Ngöböbe Pedrokrä.
13 Pedro nikani nebe ki jukweibtä, käkwe ñäkäbare gwäkäre amne, nire nämane ñäke jukwebtä abko meri sribikä bati kädian nämane Rode nikani tuen.
14 Angwane Pedro kukwe nükani gare ie, ye abko käi namani nuäre krübäte btä, aisete jukwe tikadre kwe Pedroye näre abko nikaninta betekäta jirekäbe nementa gwi, käkwe niebare:

¡Pedro tä jukwebtä! niebare kwe.

15 Abtä nitre nämane gwi ye käkwe niebare mda ie:

¡Ma ngwarbe kä kwitekä jabti nete! niebare kwe ie.

Akwa ja nämane kukwe era niere, meri ye namani niere ietre. Abtä niebare krörö mda kwetre:

Angele Pedro ngibiaka aibe tä näin. Ye ñan niara ara jire tä näin, namanintre niere.

16 Akwa Pedro abko namani ñäke janknu jukwebtä amne, ni mda mda nikani, käkwe jukwe tikani, bti Pedro nämane yete bkänä, btä okwä namani angwane, töi ñan namanintre krütare btä. **17** Akwa niaratre käkwe kada ketadre niebare Pedrokwe kisebti ietre, ye erere namanintre kwekbe jökrä angwane, ni Dänkienkwe tikaninteta ño abko niebare kwe. Yebti niebare krörö kwe:

Kukwe nakaka ño tibtä, tikwe nini munye, ye erere munkwe nie jökrä Santiagoye amne ja mräkä tödekaka Jesubti mda mdaye arato, niebare kwe.

Yebti kä mikaninkä kwe yete amne nikani kä mdabti ngitie Herodes ngäniene.

18 Yebti kä jatani ngwen dekä angwane, kä namani nokre jabtä

nitre rükäkwe, ñobtä ñan angwane Pedro jrainbare ñan namani nüke gare ietre, aisete namanintre ja mike ngite jirekäbe kwärikwäri. **19** Angwane Herodekwe Pedro känäntarimna ietre, akwa ñan kwanintarita ietre, abtä niaratre mikani ngite mda Herodekwe, bti kämikamna kwe.

Herodes krütani

Yebti Herodes nämane kä Judeate, abti nikani neme juta Cesareate mda. **20** Herodes ngämi niken juta Cesareate, känenkri niara namani romon nitre nünanka juta Tirote kräke amne nitre nünanka juta Sidónte kräke, aisete namani ja kwete bentre. Abtä nitre ütiäte ütiäte nünanka juta kubute ye käkwe ja töi diani rikakäre gwaire Herodes känti juta Cesareate kukwe ükete ben, ñobtä ñan angwane nitre Tirobo amne nitre Sidónbo nämane mrö kökö jae kä Herodekwe känti, aisete tö namanintre kukwe ükete. Ye erere bkänä, ni sribikä ütiäte nämane sribire iti Herodekrä abko kädian nämane Blasto abko ben nitre Tirobo amne Sidónbo käkwe blitabare, ye köböire abko Herodes rabadre ja mäketa jäme bentre, abkokäre blitabare kwetre Blastobe.
21 Yebtä abko, Herodekwe gätä köböi kitani mda kräke. Ye erere gätä köböi nükani angwane, Herodekwe dän bäri nuäre, ütiäte kri kitani jabtä ja jreire bä mikakrä, bti namani täkänintbe ja täkrä gobrankräbti angwane, kukwe niebare kwe ietre.
22 Angwane Herodes kukwe nuaka nuaka ye nikani ñäke jume ja dibti niara moto mikakäre jäme jakrä, kä namani niere krörö:

Ni tä blite se ñan ni ngwarbe akwa, ngöbö ara nü iti, käta blite se, namanintre niere kore ie.

23 Ye btäräbe angele ni Dänkienkwe käkwe Herodes mikani bren, ñobtä ñan angwane Herodes mikani ütiäte ngöbö kwrere jae ni mda mdakwe, ye namani dbe Herodekrä amne Ngöbö era metre abko mikani ütiäte ñakare kwe. Yebtä angelekwe mikani bren angwane, ngin aibe käkwe Herodes kitaninkä ja tubtä.
24 Niara krütani kore, ye täbti Ngöbö Kukwei nikani niren bäri mda kä ye käntita temen amne, Ngöbö Kukwei diri namani kä jökräbti arato kä ye käntita.

25 Abti Bernabé amne Saulo käkwe sribibare ünän jökrä Jerusalén, bti nikaninta juta Antioquíate. Nikaninta angwane, nikani Juan ngwena jabe. Juan ye mden abko kädian nämane Marcos arato abko jänikani kwetre jabe.

Bernabé btä Saulo juani blite Jesubtä

13 **1** Nitre gätäkä Jesu käbti nämane juta Antioquíate, ye ngätäite nitre Ngöbö kukwei niekä nämanena amne nitre Ngöbö Kukwei dirikä nämanena abko kädian nämane krörökrörö: Bernabé, Simón (Simón ne mden abko kädian nämane Chen arato), Lucio juta

Cirenebo amne Manaen. Manaen ne abko rirabare gwaire jrei Herodes Antipabe. (Jrei Herodes Antipas ne abko käkwe gobranbare Galilea). Angwane Saulo nämane arato. **2** Batira jire niaratre nämane ja ükaninkrö Ngöbö käikitakakäre amne ja bäinkäre Ngöbökrä angwane, batibe Ngöbö Üai Deme käkwe niebare krörö ietre:

Bernabé amne Saulo tikwe käräbarera sribi nuene jakrä, ye kräke niaratre denkä jenena munkwe juankäre sribi ye nuene, niebare Ngöbö Üai Demekwe.

3 Angwane blitabare ünän kwetre Ngöböbe amne ja bäinbare ünän kwetre Ngöbökrä, bti kise mikani kwetre Bernabébti amne Saulobti ja di biankäre ietre, bti juani kwetre mda.

Bernabé btä Saulo käkwe blitabare Jesubtä Chiprete

4 Abti Ngöbö Üai Deme käkwe Bernabé amne Saulo juani kore angwane, nikanintre nebe mren köräbti juta Seleucia. Ye känti nakwani rute, bti nikani kä butubti Chipre. **5** Ye ngwane abko Juan nikani siba Bernabébe amne Saulobe niaratre die mikakäre. Juan ne mden abko kädian nämane Marcos arato. Nikanintre nebe mren köräbti juta Salaminate, Chipre känti angwane, sinagoga nämane Salamina, ye käntikänti nikanintre blite Ngöbö kukwei kuin Jesubtä.

6 Niaratre käkwe dikakabare jökrä kä butubti Chiprete Ngöbö kukwei kuin Jesubtä niekäre. Abti nikani nebe juta Pafote mda. Kä ye känti abko ni israelita sukiare nämane iti. Ni ye abko ni ni ngökaka, akwa nämane ja mike ni Ngöbö kukwei niekä kwrere. Ni ye abko kädian nämane Bar-Jesu abko ben Bernabé amne Saulo namani ngätäi. **7** Chipre yete ni iti kädian nämane Sergio Paulo nämane gobrane emperador romano kräke. Amne Sergio Paulo abko ben ni kwrare ye nämane ja gete. Gobran ne abko töbtä krübäte abko tö namani Ngöbö kukwei nuai, käkwe Bernabé amne Saulo käräbare blite jabe Ngöbö kukweibtä. Erere nükanintre känti. **8** Akwa ni kwrare ne arabe kädian nämane Elimas arato abko ñan tö namani gobran Sergio tuai tödeke Ngöböbti, kä namani Ngöbö Kukwei mikamna ütiäte ñakare kisere gobran Sergioye.
9 Angwane Saulo abko arabe kädian nämane Pablo arato btä Ngöbö Üai Deme namani täte, käkwe okwä ketaninte kwekbe ni kwrare yebtä, **10** käkwe niebare krörö ie:

Ma ni ngökö. Ma töi käme. Ma diablu kwrere amne käre mata ja mike jändrän kuinkuin rüere. Mata rüre ni Dänkien kukwei kuin era metre rüere, ye abko ñan rabadre bare jire chi mae, mata nütüre aisete, **11** mtare ni Dänkien Jesu käkwe ma mikadi ja ngie nuen krörö: Ni Dänkien bike ma okwä mike kä ikote, aisete kä ñan rabadi tuen mae, ne ben makwe nünandi bä raire kore. Abko kore se, niebare Pablokwe Elimaye.

Ye btäräbe, kä ngidianinte iko Elimas okwäte amne kä namani iko jökrä okwäte se kwrere. Angwane ni mdakwe kadre küdebti rikadre ngwena, ie niara tö namani, ñobtä ñan angwane kä namani tuen ñakare ie aisete. **12** Elimas namani kä ikote kore gobran okwäbti, yebtä abko kukwe kuin ni Dänkien Jesubtä diri namani, yebtä gobran ñan töi namani krütare, käkwe Ngöbö kukwei Jesubtä mikani era abko kukwe nakaninkä kore Bernabé amne Pablobtä kä butubti Chiprete.

Saulo btä Bernabé käkwe kukwe kuin Jesubtä niebare juta Antioquía kä Pisidiate

13 Nebti Pablo amne kukwe muko mda mda nämane näin ben abko nakwani rute mren köräbti juta Pafote mda, bti nikani juta Pergete kä Panfiliate. Ye känti Juan Marcos käkwe kä mikaninkä btätre, kä nikaninta ja jiebti nebeta Jerusalén. **14** Pablo nämane kukwe muko mda mdabe juta Pergete, bti nikani ta angwane, nikani nebe juta Antioquía kä Pisidiate mda. Ye känti köbö jadükakrä nitre israelitakwe nükani angwane, nikanintre sinagogate, känti nämane täkänintbe. **15** Abti Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye amne tärä tikani nitre Ngöbö kukwei niekäkwe, yebtä ñäkäbare ünän jökrä angwane, nitre ji dokwäte sinagogate käkwe niebare krörö ietre:

Ja mräkätre, kukwe tärä munkwe niedre ja mräkätre die mikakrä ne ngwane, kä tärä blitakrä munye mtare, niebare kwetre.

16 Angwane Pablo namani nünaninkä krö amne, ni jökrä käkwe niara kukwei nuadre abko niebare kisebti kwe ietre, bti niebare krörö kwe ietre:

Mun israelita amne mun ñakare israelitare tä nete arato käta Ngöbö mike ütiäte jae, olo ketete ti kukweiye munkwe. **17** Ngöbö ni israelitakwe käkwe ni mräkä kirakira dianinkä jen jakrä, bti ni mräkä kirakira nämane nüne ni menteni kwrere kä jenenante Egipto abko mikani niren kwati kwe. Abti ja di kribti Ngöbö ara jire käkwe ni mräkä dianinkäta kä Egiptote mento. **18** Abti ni mräkä kirakira käkwe nünabare blo kä gre ketebu jire kä kaibete, akwa Ngöbö moto namani romon ñakare jötrö kräke. **19** Angwane ni mräkä kirakira, ye köböire Ngöbökwe juta keta kükü jire juani ngwarbe Canaán, bti kä ye biani kwe ni mräkä kirakiraye jakrä. **20** Niaratre nikani nüne Egipto abti nükaninta nüne Canaán ye abko bäsi kä siento kräbkä bti kä gre ketebubti kwä jätä (450) nikani ta, niebare Pablokwe.

Pablokwe niebareta mda:

Yebti Ngöbökwe nitre rükä jie ngwianka mikani gobrane mda ni mräkä kirakira ngätäite. Ne abko namani kore nebebe Ngöbö kukwei niekä Samuel näire. **21** Yebti ni mräkä kirakira käkwe jrei käräbare Samueliye mda abko rabadre gobrane

niaratre ngätäite abkokäre. Ye erere bkänä, Ngöbökwe Saúl tukwe mikani jreire kä gre ketebu jire niaratre ngätäite. Saúl ne abko Cis ngobo. Cis ne abko jatani Benjamín mräkäkri. **22** Abti Ngöbökwe Saúl dianinkä mento angwane, David tukwe mikani jreire mda Saúl täte kwe amne, Ngöbökwe niebare krörö David-btä: Isaí ngobo David ne abko käkwe nünandre ño, ie ti tö, erere tä nüne amne, dre nuendre kwe, ie ti tö, erere tä biare nuene arato, niebare Ngöbökwe btä. **23** David ne mden mräkäkri ni Diantarikä iti kädianta Jesu jatani ni israelita kräke. Jesu ne mden abko Ngöbökwe köböi mikani nitre israelita diantarikäre, **24** aisete Jesu ngämi sribi kömiketbe, känenkri ni kä Juan jatani. Angwane nitre israelita käkwe kukwe kämekäme kitadre jire jökrä temen, bti tödekadre Ngöböbti, bti ja ngökadre ñöte kwetre abko Juan namani niere ietre. **25** Yebti kä jatani neme braibe nünankrä Juanye angwane, Juankwe niebare krörö: Ti Ni Dianinkä Ngöbökwe, munta nütüre tibtä akwa, ye ñakare kore. Akwa ni jatadi iti ti jiebti abko bäri ütiäte tikrä, aisete ja nüke töre ñakare tie sandalia tikete niara ngotobtä ye abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara, niebare Juankwe.

26 Ja mräkätre därebare ja täritäri Abrahamkri amne mun ñakare israelitare käta Ngöbö mike ütiäte jae, Ngöbö kukwei kuin Jesubtä ne abko Ngöbökwe juani nikrä. **27** Jesu abko ni Dianinkä juani Ngöbökwe nükani gare ñakare nitre nünanka Jerusalénye amne nitre ji dokwäte Jerusalénbo yeye. Erere arato, nitre Ngöbö kukwei niekä käkwe kukwe niebare Ni Dianinkä Ngöbökwebtä btä ñäkäta niken köbö jadükakrä näire bämän kratirekratire, aisete rükadre gare ietre. Akwa ye abko nükani gare ñakare ietre arato, aisete Jesu kitani ngite müre ketadre kwetre angwane, kukwe rakadrekä ño Ni Dianinkä Ngöbökwebtä nämane tikani, btä ñäkäta niken bämän kratirekratire ye abko niaratre ara jire käkwe mikani neme bare jökrä. **28** Kukwe kwani ñakare ietre Jesu kitakrä ngite müre ketadre akwa, Pilatokwe Jesu müre ketamna abko namani ribere Pilatoye. **29** Erere bkänä, Pilatokwe Jesu müre ketamna angwane, Jesu krütani ye btärä-be Ngöbö Kukwei nämane tikani ño Ni Dianinkä Ngöbökwebtä, ye erere namani bare. Jesu krütani angwane, dianinta krusobtä timon, bti doboi mikani.
30 Akwa Ngöbökwe niara mikaninta nire. **31** Yebti nitre käkwe dikakabare Jesube kä Galileate nebebe juta Jerusalén, ye ie Jesukwe ja mikaninta tuadre bäre bäre, aisete niaratre Jesu tuakatuaka ye mden abko tätre kukwe era erere niekä ni mräkä israelitaye mtare. **32** Ne mden kisete, kukwe kuin Jesubtä nunta näin niere munye abko krörö: Ngöbökwe kukwe ükaninte jabe kwärikwäri ni mräkä kirakirabe,

33 nita nüne mtare ne abko ni mräkä kirakira bkün ja täritäri amne, Ngöbökwe ja kukwei mikani täte nibe. Ngöbökwe Jesu mikaninta nire angwane, kukwe ükaninte kwe, ye namani bare jökrä, ye mden tä tikani Salmos krobubtä krörö:

Ma abko ti Odei jen tikwe.
Ti ma rün makwe mtare,
Salmos 2.7

abko tä tikani kore Salmos krobubtä.

34 Ngöbökwe Jesu mikadita nire ne abko niebarera kwe, aisete Jesu ñan ngwäkä gütadrekä, ye mden abko tikamna täräbtä kwe:

Tikwe ja kukwei kuin deme biani ja die biankäre Daviye, ye abko tikwe mikadi täte jökrä munkrä, *Isaías 55.3*

abko tä tikani Ngöbö kukweibtä.

35 Ne mden kisete tärä mdara jire btä tä tikani krörö:

Ni Deme makwe, ye makwe ñan ngwäkä tuadimetre ngütekä, *Salmos 16.10*

abko tikamna kore täräbtä Daviye Ngöbökwe.

36 Akwa Davikwe kukwe ye tikani angwane, ñan tikani jabtä kwe gare kuin nie, ñobtä ñan angwane Davikwe sribidre ño niebare Ngöbökwe ie, ye erere sribibare kwe. Yebti niara krütani angwane, doboi mikani mräkä känekäne ngätäite amne niara ngwäkä ngütaninkä jökrä, aisete kukwe ye ñan nämane tikani Davibtä gare kuin nie. **37** Akwa Jesu mikaninta nire Ngöbökwe ye abko ngwäkä ngütaninkä ñakare, **38** aisete Jesu aibe köböire Ngöböta ni ngite kukwe käme nuenbtä denkä mento nibtä abko nun tö mikai gare mtare munye ja mräkätre. **39** Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye mikabtä täte Ngöbö ñan namani mun ngite denkä munbtä amne, mun ñan namani tuen kuin metre Ngöböye. Akwa ni jökrä käkwe tödekadre Jesubti abko ñakare ngite mda ja ngwärekri abko Ngöbökwe niedre btä abko rabadre gare munye, abkokäre nunta blite Jesubtä munbe, **40** ñobtä ñan angwane nitre Ngöbö kukwei niekä käkwe tärä tikani kira abko erere ñan rakadrekä munbtä, abkokäre munkwe mokredre jabti, kukwe tikani krörö ne ngäniene:

41 Mun Ngöbö Kukwei mikaka ngwarbe jae ye käkwe sribi tikwe mika ñäräre kuin, bti munkwe töbika kuin btä arato, abti mun krüta mrä,
ñobtä ñan angwane mun näire tikwe jändrän nuendi, ye abko ni mda mdakwe niedi munye akwa, ñan mikadi era munkwe, *Habacuc 1.5*

abko tä tikani kore. Abko kore se, niebare Pablokwe.

42 Bti Pablo amne Bernabé jatani nikenta ju bäre angwane, jatadre bliteta kukwe nebtä bämän mdabtä köbö jadükakräte abko ni jökrä namani ribere ietre. **43** Yebti gätä ngidianinkä angwane, nitre israelita kwati

amne nitre ñakare israelitare kwati käkwe ja mikani ketetibe nitre israelitabe Ngöbö mikakäre täte, käkwe tödekani Jesubti abko namani nekete jökrä Pablobtä amne Bernabébtä. Angwane niaratre abko käkwe ja mräkätre tödekaka krire Jesubti, ye kitani bäre bäre nünenkä dite Jesubtä, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ja moto mikani kuin niaratrekrä, yebtä nünandrekä dite kwetre, niebare Pablokwe amne Bernabékwe ietre.

44 Yebti köbö jadükakrä bämän mdabtä nükani angwane, bäsi ni jökrä nünanka kä ye känti käkwe ja ükaninkrö Ngöbö kukwei kuin ni Dänkienbtä kukwe nuakäre. **45** Akwa ni kwati ñakare israelitare nükani ja ükekrö namani tuen nitre israelitaye angwane, niaratre namani mokrere krübäte, aisete Pablo nämane kukwe dirire, ye rüere nikanintre ñäke bäri diänbe Pablo rüere. **46** Angwane Pablo amne Bernabé, btä kä jürä namani ñakare blitakäre, käkwe niebare krörö ietre:

Mun israelita, ie nunkwe Ngöbö kukwei kuin Jesubtä mikadre gare käne, ye abko Ngöbökwe mikani nun kisete kore. Akwa munta trö kwite Ngöbö kukweiye, abtä munkwe nünandre kärekäre Ngöböbe, akwa ja ruen ütiäte ñakare munye nüne kärekäre Ngöböbe, aisete nitre ñakare israelitare abko ie nun näin Ngöbö kukwei niere jirekäbe mda, **47** ñobtä ñan angwane Ngöbökwe nun juani sribi ne nuene angwane, nunkwe sribidre krörö nieba kwe nunye:

> Nitre ñakare israelitare tä nüne kä jökräbti temen abko rabadre dianintari jökrä, abkokäre tikwe ma mikani ñotra kwrere niaratrekrä, *Isaías 49.6*

niebare kore Ngöbökwe nunye, niebare Pablokwe amne Bernabékwe nitre israelitaye.

48 Pablo amne Bernabé käkwe blitabare kore, yebtä abko nitre ñakare israelitare btä kä namani nuäre amne Ngöbö kukwei mikani ütiäte kwetre. Angwane nire nire mikani nünakäre kärekäre jabe Ngöbökwe, ye erere käkwe tödekani Jesubti. **49** Yebti Ngöbö kukwei kuin Jesubtä ye kädriebare jökrä kä ngrabare temen juta Antioquía Pisidia bäre temen. **50** Akwa kä ye känti abko, meri ruäre nämane Ngöbö mike ütiäte jae nitre israelitabe abko ben nitre israelita ütiäte ütiäte käkwe blitabare Pablo amne Bernabé rüere. Erere arato, nitre ji dokwäte nünanka kä ye känti abko ben blitabare kwetre arato. Angwane nitre ye abko käkwe ja töi mikani rüre Pablo rüere amne Bernabé rüere, niaratre juantarikäre kä ye bäre mento. **51** Abtä Pablo amne Bernabé käkwe dobro mnü ja ngotobtä ngrükaninte nitre israelita ye ngwärekri, ñobtä ñan angwane niaratre nämane kukwe nuene blo abko ñan namani dbe Pablokrä amne Bernabékrä abko bä mikani kwetre ie, bti nikanintre

juta Iconio mda. **52** Angwane nitre käkwe kukwe kuin Jesubtä kani ngäbti abko btätre Ngöbö Üai Deme namani täte amne kä namani bäri nuäre btätre arato.

Pablo btä Bernabé käkwe blitabare Jesubtä juta Iconiote

14 **1** Abti Pablo amne Bernabé nikani nebe juta Iconiote angwane, köbö jadükakrä näire nikanintre sinagoga yete, känti blitabare nuäre kwetre kukwe kuin Jesukwe yebtä. Abtä ni israelita kwati käkwe tödekani Jesubti. Erere arato, ni ñakare israelitare kwati käkwe tödekani bti. **2** Akwa nitre israelita ñan tö namani tödekai bti abko käkwe nitre ñakare israelitare moto mikani romon ja mräkätre tödekaka Jesubti rüere. **3** Akwa Pablo amne Bernabé namani nüne raire Iconiote angwane, ñan namani rüe jürä ngwen jabtä akwa, namanintre kukwe kuin Jesubtä niere janknu. Angwane ni Dänkien namani ni tarere ja moto kuinbti namanintre niere ni jökräye angwane, kukwe niebare kwetre ye rabadre era ni mda mdakrä, abkokäre ni Dänkien namani niaratre die mike, kä namani sribi kri ñan tuabare nuene niaratre köböire. **4** Akwa ye ngwane abko nitre nünanka juta Iconiote abko käkwe ja ñäkänintbe mda, aisete ni ruäre namani nekete nitre israelita tödekaka ñakare Jesubti yekri amne ni ruäre abko namani nekete Jesu kukwei ngwiankakri. **5** Abtä nitre israelita tödekaka ñakare Jesubti amne nitre ñakare israelitare käkwe ja töi mikani kwatibe nitre gobrankabe Pablo amne Bernabé mikakäre ja tare nike amne kämikakäre jäbti. **6** Akwa Pablo amne Bernabé kämika brai nämane, ye gani kwetre angwane ngitiani juta Listrate amne Derbete. Juta ye abko nämane käkä Licaoniate, ye käntita temen Pablo amne Bernabé ngitiani. **7** Angwane Ngöbö kukwei kuin Jesubtä ye kädriebare kwetre kä ye käntita arato.

Pablo amne Bernabé käkwe blitabare Jesubtä juta Listrate amne juta Derbete

8 Abti bati Pablo amne Bernabé nämane juta Listrate angwane, ni nakwente nämane iti juta yete. Ni ye abko därebare ngüre bren, aisete nämane dikekä ñakare kröta abko nämane täkänintbe siba yete. **9** Pablo nämane blite angwane, niara nämane kwekbe Pablo kukwei nuen. Te batibe, Pablo okwä namani kwekbe btä angwane, Jesukwe mikadreta kuinta, bti namani tödeke kwatibe namani tuen Pabloye. **10** Angwane Pablokwe ñäkäbare jume ja dibti krörö ie:

¡Näin krö amne nünenkä metre krö! niebare kwe ie.

Ye btäräbe, ni ye käkwe ja täkäninte käinta, nükaninbe dikekä krö, bti nikani dikekä kwäräkwärä ni mda mda okwäbti se kwrere. **11** Pablokwe ni ngüre bren mikaninta kuinta kore, ye jatani ni jökräye

angwane, namani ngrente krikri ja kukwe Licaoniare, kä namani niere krörö:

¡Ngöbötre nikwe nikwitani ni bä kwrere abko nükani ni ngätäite mtare! namanintre niere.

12 Bernabé abko ngöbötre jire jökrä dänkien kädian nämane Júpiter niebare kwetre amne Pablo abko nämane blite, aisete niara abko ngöbö kädian nämane Mercurio[e] niebare kwetre ie. **13** Abtä ni blitaka ngöbö Júpiterebe ni mda mdakrä abko kwe ju nämane känime jite juta bäre abko jatani nbi kwane ngwena kämikadre ietre niaratre mikakäre ütiäte jae. Erere arato, jatani kri blü dätebare koronare ngwena kräke mikakäre ütiäte jae. Ne kwrere niara amne ni jökrä tö namani jändrän kukwai Bernabé amne Pablo mikakäre ütiäte ngöbö kwrere jae.

14 Nitre Jesu kukwei ngwianka Bernabé amne Pablo mika tö namani ütiäte ngöbö kwrere ni jökräkwe, ye gani kwetre angwane, ñakare namani tuen dbe ietre, ye bä mikakäre dän ngianinkä jabtä kwetre se kwrere, bti nikanintre betekä ni mda mda ngätäite tata, ngrarete kwärä kä nikanintre niere krörö:

15 Ja mräkä, nun abko ñakare ngöbö, akwa nun ja kwrere munbe. ¡Se ñobtä mun tö nibi nun mikai ütiäte kore jae se! Munta ngöbötre ngwarbe mike ütiäte jae, ye mikadre jökrä temen munkwe, abkokäre nun jatani Ngöbö kukwei kuin Jesubtä mike gare munye. Ngöbö nire kä käinta amne kä tementa dätekä, arabe käkwe mren dätebare amne jändrän jökrä tä nüne kä käinta, kä tementa amne mrente dätebare kwe arato. Ngöbö ye aibe munkwe kadre ngäbti, abkokäre nun jatani Ngöbö kukwei kuin mike gare munye. **16** Kira abti kä nüke mtare, ni jökrä tö namani dre nuein, erere Ngöbökwe tuanimetre nuene jökrä.

17 Akwa Ngöbö abko moto kuin, aisete käre jändrän kuin nuenbare kwe ja mikakrä gare munye abko krörö: Ngöbö ara käta ñü mike näkäen temen munkrä amne, nura jökrä abko Ngöböta ngwä mike neme kuin munkrä. Ye kwrere Ngöbö ara käta mrö bien kabre kwetadre munye, kä tädre nuäre munbtä abkokäre, niebare kore Pablokwe.

18 Akwa Pablokwe ñäkäbare kore, ye abko bäsi namani ütiäte ñakare nitre ye kräke. Ye aisete tö namanintre jändrän kämikai Bernabé amne Pablo mikakäre ütiäte, akwa ye abko namani tare krübäte dokwä täke kän, akwa mrä abko dokwä täkäni kwetre abko nakaninkä kore.

19 Abti nitre israelita nünanka juta Antioquía Pisidiate amne

[e] **14.12** *Júpiter amne Mercurio.* Júpiter abko ngöbötre dänkien abko nitre romano nämane nütüre. Amne Mercurio abko ngöbö mda abko Júpiter nämane juen kukwe mikakäre gare ni mda mdaye abko nitre romano nämane nütüre.

Iconiote nükani juta Listrate ye käkwe ni mda mda töi kwitani Pablo amne Bernabé rüere angwane, nikani Pablo täke jäbti kwäräkwärä se kwrere, bti Pablo krütanina namani tuen ietre angwane, jäkäni mento juta bäre kwetre. **20** Akwa nitre tödekaka Jesubti käkwe ja ükaninkrö Pablo bäre temen angwane, Pablo nükaninta krö, bti nikaninta nebeta jutate. Abti jändrinane angwane, Pablo nikani juta Derbete mda Bernabébe abko kukwe nakaninkä kore btätre juta Listrate.

Pablo amne Bernabé nikanintre ja jiebti juta Antioquía, Siriate

21 Pablo amne Bernabé käkwe kukwe kuin Jesubtä diribare juta Derbete, ye känti ni kwati käkwe kukwe kuin Jesubtä ye mikani era. Abti Pablo amne Bernabé nikaninta ja jiebti nebeta juta Listrate, Iconiote amne juta Antioquíate. **22** Niaratre nikani juta kwatirekwatire te, ye käntikänti nitre tödekaka Jesubti kitani nünenkä dite kwetre Jesubtä amne, Ngöbö ngämi gobrane nibti kä käinbti, ye känenkri nikwe ja tare nikadi kri kä nebtä, niebare kwetre. **23** Erere arato, Pablo amne Bernabé käkwe ni mikani nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka juta kwatirekwatire känti, bti nitre tödekaka Jesubti amne nitre ni jie ngwianka abko kräke blitabare kwetre Ngöböbe amne ja bäinbare kwetre Ngöbökrä angwane, ni Dänkien, bti nämane tödeke ye ie Pablo amne Bernabé käkwe ja mräkätre mikani gare, bti nikanintre.

24 Pablo amne Bernabé nikani kä Pisidia känti ta, bti nikani nebe kä Panfiliate. **25** Kä ye känti, kukwe kuin Jesubtä diribare kwetre juta Pergete. Abti nikaninta nebe juta Ataliate mren köräbti. **26** Ye känti nikani rute angwane, nikaninta juta Antioquía, Siriate. Juta Antioquía ne mden känti nitre gätäkä Jesu käbti käkwe niaratre juani sribire Ngöbö moto kuin ye köböire. Sribi ye mden abko namanina bare ietre angwane jataninta. **27** Pablo amne Bernabé nükaninta juta Antioquía, Siriate angwane, ja mräkätre tödekaka Jesubti kä ye känti ükaninkrö jökrä kwetre, bti ni Dänkienkwe kukwe nuenbare kuin kräke, ye erere niebare jökrä kwetre ietre amne, nitre ñakare israelitare, kräke ni Dänkienkwe kä biani arato tödekakrä Jesubti abko niebare kwetre ietre. **28** Yebti Pablo amne Bernabé namani nüne raire mda nitre tödekaka Jesubtibe juta Antioquía, Siriate. Ne abko nakaninkä kore Pablobtä amne Bernabébtä.

Gätäbare kri Jerusalén

15 **1** Kä ye ngwane abko, ni nämane nüne Judeate abko nikani ruäre nebe juta Antioquíate abko nikani dirire krörö ja mräkätre tödekaka Jesubtiye:

Ja ñäräkrä mikadre ja kwatabtä niebare Moisékwe, se kwrere

mun jökrä ñakare israelitare käkwe ñan nuendre ne ngwane, Ngöbökwe ñan mun diandretari jire chi, namanintre dirire kore.

2 Yebtä abko, Pablo amne Bernabé namani ja kwete krübäte nitre yebe. Abtä mrä angwane, nitre tödekaka Jesubti käkwe Pablo, Bernabé amne ni mda mda dianinkä ja ngätäite, bti juani kwetre Jerusalén blite nitre Jesu kukwei ngwianka mda mdabe amne nitre ni jie ngwianka nämane Jerusalén yebe. **3** Nitre tödekaka Jesubti juta Antioquíate käkwe Pablo amne Bernabé juani ni mda mdabe, ye erere bkänä nikanintre. Angwane nikani kä Fenicia känti ta amne kä Samaria känti ta angwane, Ngöbö era metre mikani era kwetre, ye abko niebare jökrä kwetre. Yebtä nitre tödekaka Jesubti nünanka kä Fenicia känti amne Samaria känti, btä kä namani nuäre krübäte Pablo amne Bernabé kukwe nuare. **4** Bti Pablo amne Bernabé nikani mate Jerusalén. Angwane nitre gätäkä Jesu käbti, nitre Jesu kukwei ngwianka mda mda amne nitre ni jie ngwianka ye käkwe ja ükaninkrö jökrä angwane, Ngöbökwe dre dre nuenbare niaratre köböire abko niebare jökrä kwetre ja mräkätreye. **5** Angwane batibe ni bariseo tödekaka Jesubti nämane ruäre yete abko namanintre nünaninkä krö, käkwe niebare krörö:

Ja mräkätre ñakare israelitare käta tödeke Jesubti abko ñäräkrä mikadre jökrä kwatabtä amne, kukwe mikani nuendre Moisékwe abko niaratrekwe mikadre täte ni kwrere niedre ietre abko nunta nütüre. Abko kore se, niebare kwetre.

6 Abti nitre Jesu kukwei ngwianka amne nitre ni tödekaka Jesubti jie ngwianka käkwe ja ükaninkrö jenena blitakäre kukwe yebtä. **7** Blitabare raire kwetre angwane, Pedro namani nünaninkä krö, käkwe niebare krörö kukwe yebtä:

Ja mräkätre, Cornelio amne mräkä kwekwe ñakare israelitare, ie ti rikadre kukwe kuin Jesubtä niere amne, niaratre käkwe tödekadre Jesubti, abkokäre Ngöbökwe ti dianinkä mun ngätäite, ye gare kuin munye. **8** Amne ni jökrä töi ño gare jökrä Ngöböye. Ngöbö ye ara käkwe niaratre kani ngäbti, ye bä mikakrä ja Üai Deme biani kwe nie, ye kwrere biani kwe ietre arato. **9** Ye abko, Ngöbö ñan tä nitre ñakare israelitare mike ñäräre bäri bä käme ni israelitakrä, akwa ni ja kwrere jökrä Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane nitre ñakare israelitare tödekani Jesubti angwane, Ngöbökwe niaratre ngite dianinkä btätre arato. **10** Ye garera munye, aisete ¿se ñobtä abko mun tö Ngöbö moto mikai romon, amarebti Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko ni mräkä kirakira die namani ñakare mikakrä täte amne, mtare ni die ñakare mikakrä täte arato, abko nitre ñakare israelitare käkwe mikadre täte jökrä, ie mun tö se? **11** Ye abko ñakare kuin,

ñobtä ñan angwane ni Dänkien Jesu moto kuin, ye köböire niarata ni israelita dentari, ye gare kuin nie mtare. Ye kwrere nitre ñakare israelitare käta tödeke bti abko Ngöböta dentari ni kwrere arato. Ne mden kisete, nikwe ñan nitre ñakare israelitare mikadre ja ñäräkrä mike ja kwatabtä amne nikwe ñan mikadre Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mike täte. Abko kore se, niebare Pedrokwe.

12 Pedrokwe blitabare ünän kore, bti ni jökrä namani kwekbe amne, Ngöbökwe sribi kri ñan tuabare nuenbare ño Bernabé amne Pablo köböire ja kukwei mikakäre ütiäte nitre ñakare israelitare ngätäite abko ni jökrä namani kukwe nuen. **13** Bernabé amne Pablo käkwe blitabare ünän jökrä kore angwane, Santiago abko käkwe niebare krörö mda:

Ja mräkätre, ti kukwei nuen munkwe. **14** Nitre ñakare israelitare tarebare ño kena Ngöbökwe angwane, niaratre ngätäite ni dianinkä jen jakrä kwe mikakäre juta jakwere, nini Simón Pedrokwe nie. **15** Ne mden abko nämane tikani kore nitre Ngöbö kukwei niekä kirakirakwe, mden erere tä tikani krörö Ngöbö Kukweibtä:

16 Ni Dänkien Ngöbö käkwe niebare kore:

David btä mräkä kwekwe ja täritäri nämane gobrane akwa, juani ngwarbe rüekwe.

Akwa ti jatadita angwane, tikwe ükadita amne ju ngwarbe ükateta kuin täte, ye kwrere tikwe ükaditeta, käkwe David mräkä mikadi gobrane mda David täbtä.

17 Ye abko tikwe nuendre nitre ñakare israelitare nünanka kä mda mda känti mden tikwe diandikä jen jakrä rabadi ti känentari abkokäre, **18** niebare ni Dänkien Ngöbökwe.

Ni Dänkien Ngöbökwe ja kukwei niebare kira, ye mden abko kitera mike bare mtare, *Amós 9.11-12*

ne mden abko mikanina gare kwe nie ja kukwei köböire.

19 Ne aisete tita töbike krörö, erere ti bike niere. Nitre ñakare israelitare käta Ngöbö kaen ngäbti, niaratre ye kötärä nikwe ñan kukwe taretare mikadre nuendre ietre ruen tie, aisete Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye abko nikwe ñan mikamna täte ietre. **20** Akwa kukwe krörö tikadre täräbtä juandre kräke abko rabadre dbe ruen tie: Käne, jändrän jökrä bianta ngöbö ngwarbeye mikakäre ütiäte jae, ye abko ñan kwetadre kwetre amne ñan ja mikadre gure bati bati kwetre, niedre ietre. Erere arato, jändrän müre nötaninkä köte därie ngöi, ye ñan kwetadre jire kwetre, niedre ietre. Mräkäre abko jändrän därie ñan kwetadre kwetre arato abko aibe niedre ietre, **21** ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye abko nitre ñakare israelitare raba kukwe

nuen bämän kratirekratire, ñobtä ñan angwane kira abti kä nüke mtare juta kwatirekwatire te nitre ñakare israelitare ngätäite Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, yebtä ni kwati tä ñäke sinagogate bämän kratirekratire köbö jadükakrä näire. Ne aisete kukwe ye garera ietre. Ye mdenbtä abko, tärä tikadre jirekäbe juandre ja mräkätreye ruen tie. Abko kore se, niebare Santiagokwe.

Tärä juani kwetre nitre ñakare israelitare tödekaka Jesubtiye

22 Ye kwrere bkänä, nitre Jesu kukwei ngwianka amne nitre ni tödekaka Jesubti jie ngwianka käkwe ja töi mikani gwaire nitre tödekaka Jesubtibe, käkwe ni mda mda dianinkä juandre Pablobe amne Bernabébe nebe juta Antioquíate. Ni dianinkä juandre bentre abko nere: Judas, ni ne arabe kädian nämane Barsabás arato amne ni mda abko kädian nämane Silas. Nitre nibu ne abko ütiäte nitre tödekaka Jesubti ngätäite Jerusalén **23** abko ietre tärä biani ngwiandre. Tärä ye abko btä kukwe tikani krörö:

> Mun ñakare israelitare tä nüne juta Antioquíate, kä Siriate amne kä Ciliciate, mun ye abko ja mräkäre nunbe, aisete nun Jesu kukwei ngwianka amne nun nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka käta köbö kuin juen munye. **24** Ja mräkä, ni ruäre ja ükakrökä ketetibe nunbe nete abko nunkwe juani ñakare, akwa nikani ja töi jenbti, käta dirire munye amne tä mun nike krübäte amne tä mun töi kwite ngwarbe kwäräkwärä abko nunkwe gani nete. **25** Ye mdenbtä abko, Bernabé amne Pablo, nun mräkä tare kri nunkwe, abko ben nunkwe ja mräkätre nete juandre ruäre nebe mun känti yete blitakäre munbe abko rabadre bäri kuin rababa tuen nunye. Ye erere rababa dbe nun jökrä kräke. Bernabé amne Pablo, **26-27** ne abko nämane biare krütakäre tödekabtä ni Dänkien Jesukristobti. Ye abko, nunkwe Judas amne Silas dianinkä ja ngätäite nete juandre nebe mun känti yete, aisete nunta niaratre juen blite gwärere munbe tärä juanta nunkwe nebe, **28** ñobtä ñan angwane kukwe mdara jire ñan mikadre mun kötärä abko namani tuen kuin Ngöbö Üai Demeye amne nunye, akwa kukwe mda kuinkuin nuendre munkwe, ie nun tö amne Ngöbö Üai Deme tö abko krörö: **29** Jändrän kämikani kukwadre ngöbö ngwarbeye, ye munkwe ñan kweta. Erere arato, jändrän däre amne jändrän müre nötaninkä köte däre ngöi abko munkwe ñan kweta. Erere arato, munkwe ñan ja mika gure bati bati abko ie nun amne Ngöbö Üai Deme tö.

Munkwe kukwe ne mikadre täte ne ngwane, munkwe nünandi era metre. Ne ngörä.

Ne abko tikani ja mräkätrekwe täräbtä.

30 Nebti ni nibu ye juani kwetre Bernabé amne Pablo mukore tärä mike Antioquíate, ye erere nikanintre. Namani juta Antioquíate angwane, nitre tödekaka Jesubti ye ükaninkrö jökrä kwetre, bti tärä biani kwetre ietre ñäkäkäre btä. **31** Nitre ye käkwe ñäkäbare tärä yebtä angwane, kukwe namani tuen kuin ietre niaratre die mikakäre abko käi namani nuäre kri btätre. **32** Erere arato, Judas amne Silas abko Ngöbö kukwei niekä arato, aisete blitabare kwetre Ngöbö kukweibtä, ye abko käkwe ja mräkätre tödekaka Jesubti die mikani kri arato. **33** Yebti kä nikani bä raire ta angwane, nitre Judas amne Silas juanka, ye känti rikadreta Jerusalén, abkokäre ja mräkätre Antioquíabo käkwe niebare ietre:

Mun rikata kuin jäme Ngöbö diebti, niebare kwetre ietre.

34 [Akwa Silas abko tö namani rabai, aisete nikaninta ñakare.][f] **35** Angwane abko, Pablo btä Bernabé namani juta Antioquíate, kä nikani kukwe kuin ni Dänkienkwe dirire gwaire ja mräkätre mda mdabe amne, nikani kukwe kuin Jesubtä kädriere ni mda mdabe.

Pablo btä Bernabé käkwe ja kwetani Juan Marcobtä

36 Yebti kä nikani bä raire ta angwane, Pablokwe niebare krörö Bernabéye:

Juta kwatirekwatire te nikwe kukwe kuin ni Dänkienbtä kädriebare ja mräkätrebe, yebti niaratre tä ño mtare abko gare ñakare nie, aisete bränta basare ietre, niebare kwe ie.

37 Angwane ni iti kädian nämane Juan, arabe kädian nämane Marcos abko Bernabé tö namani ngwiainta siba jabe käne kwrere. **38** Akwa Marcos rikadreta siba abko ñan namani tuen dbe Ploye, ñobtä ñan angwane nämanentre Ngöbö kukwei niere käne angwane, Marcokwe kä mikaninkä btätre juta Panfiliate. Yebti Marcos nikani sribire ñakare mda bentre, aisete ñan rikadreta siba, ie Pablo tö namani. **39** Marcos rikadreta siba ñan nükaninbti Ploye, ye abko namani blo Bernabékrä. Abtä nikanintre jene jene kwäräkwärä krörö: Bernabé nikani rute Marcobe, bti nikani rute nebebe kä butubti Chiprete. **40** Akwa Pablo abko käkwe Silas ngwiani jabe. Angwane ja mräkätre tödekaka Jesubti käkwe mikani gare Ngöbö moto kuin yeye, bti juani kwetre. **41** Pablo nikani Silabe angwane, nikanintre güre re kä Siriate ta, bti nikani kä Ciliciate ta, käntikänti nikani nitre gätäkä Jesu käbti die mike nüne käre Jesukrä.

Pablokwe Timoteo ngwiani sribire jabe

16 **1** Pablo namani juta Derbete, bti nikani nebe juta Listrate. Ye känti ni tödekaka

[f] **15.34** Versículo 34 ye abko ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuinbtä.

Jesubti kwani iti ie. Ni ye abko kädian nämane Timoteo. Timoteo meye abko meri israelita tödekaka Jesubti, akwa Timoteo rün abko griego. **2** Akwa ja mräkätre Listrabo amne Iconiobo abko namani blite kuin Timoteobtä. **3** Angwane Pablo tö namani Timoteo ngwiain siba ja mukore, akwa Timoteo rün griego nämane gare ni jökräye, aisete nitre israelita käkwe ñan ñäkädre blo Timoteo rüere, abkokäre Pablokwe ñäräkrä mikani käne kwatabtä. **4** Yebti juta käntikänti namanintre niken, ye känti nitre Jesu kukwei ngwianka amne nitre ni jie ngwianka Jerusalénbo käkwe kukwe ükaninte nuendre nitre ñakare israelitare kräke, bti juani kwetre, ye kwrere namanintre dirire. **5** Ye abko namanintre ja mräkä tödekaka Jesubti die mike tödeke bäri Jesubti amne, köbö kwatirekwatire ni kwati mda namani Jesu kukwei kaen ngäbti.

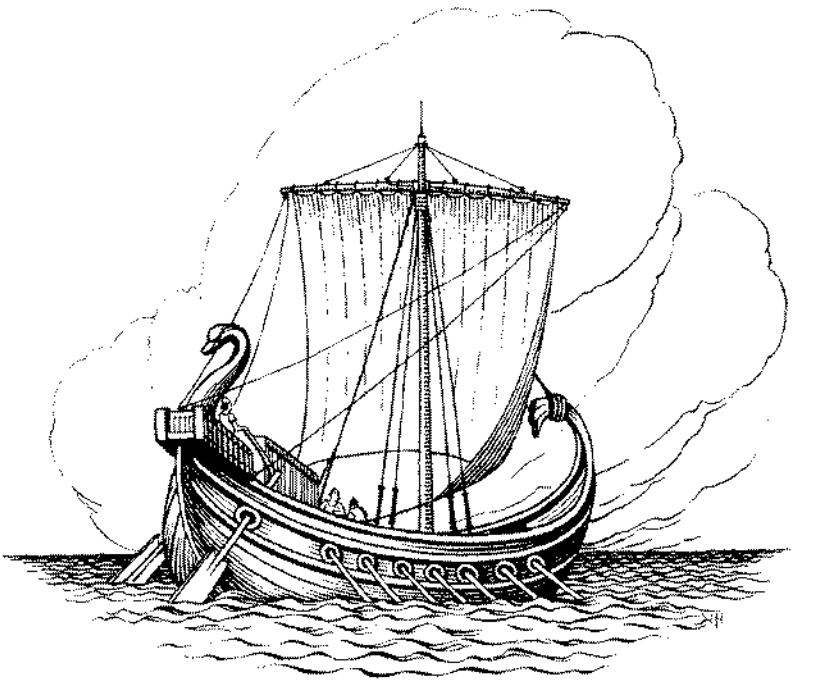
Pablokwe ni Macedoniabo tuani köböre

6 Abti sribi namani bare yete angwane, Pablo amne ni mda mda nämane niken mukore ye rikadre kukwe kuin Jesubtä niere kä Asiate, ye abko Ngöbö Üai Deme käkwe dokwä täkäni ben. Abtä niaratre nikani menteninta temen angwane, nikani kä Frigia känti ta amne kä Galacia känti ta nikani. **7** Bti nikanintre, namani känime brontera kä kädian nämane Misia ken, ye känti tö namani rikai mda kä Bitiniate, akwa Jesu Üai käkwe ñan tuanimetre niken arato. **8** Abtä nikanintre jirekäbe jibe bti ta Misia bäre temen, bti nikaninta angwane, nikani mate mren kräbti juta Troate. Kä ye känti ru nämane nebe.

9 Niaratre nämane juta Troate angwane, batibe deo Pablokwe köböbare krörö: Ni nünanka kä Macedoniate nämane iti abko namani nünaninkä krö, kä namani ribere krörö ie: Jakwe Macedonia känti nun die mike, ni ye namani niere kore Pabloye. **10** Kä jataba ngwen dekä angwane, Pablokwe köböbare kore niebare kwe angwane, Pablo, Silas, Timoteo amne ti Lucas tärä ne tikaka, nunkwe ja mikaba juto rikakäre Macedonia, ñobtä ñan angwane Ngöbö nämane nun kärere kukwe kuin Jesubtä mikakäre gare kä Macedoniate abko gaba nunkwe.

Meri iti kä Lidia käkwe tödekani Jesubti juta Filipote

11 Nun näma juta Troate, ye känti nun rankwaba rute angwane, nun rikaba metre ta nebe kä butubti Samotraciate. Ye känti nunkwe kibiaba, bti jändrinane angwane, nun rikaba nebe juta Neápolite mda, känti nun rikaba jate. **12** Ye känti nun rikaba gürere juta Filipote mda. Juta Filipos ne abko juta ütiäte kä Macedoniate abko känti nitre romanobo nämane nüne kwati arato. Ye känti nun rababa nünentbe bä raire.

Ru mrenbti bä nämane kore Pablo näire (Hechos 16.8,11)

13 Abti köbö jadükakrä näire, nun rikaba juta bäre mento angwane, nun rikaba nebe ñö köräbti. Ye känti abko, kä nämane nitre israelitakwe blitakrä Ngöböbe, nun rababa nütüre, aisete nun rikaba yete. Ye känti nun rababa täkänintbe angwane, nitre merire merire aibe käkwe ja ükaninkrö kwati yete abko ben nunkwe blitaba kukwe kuin Jesukwebtä. **14** Meri nämane ja ükaninkrö, ye ngätäite abko meri näma iti abko kädian nämane Lidia. Lidia ye abko juta Tiatirabo, akwa nämane dän bäri kuin amne ütiäte bä tain rürümoine juta Filipote. Meri ye abko nämane Ngöbö mike ütiäte, aisete näma Ngöbö kukwei nuen, aisete Pablo näma blite Jesubtä angwane, Ngöbökwe niara töi mikaba tödeke Jesubti. **15** Yebti Lidia amne mräkä kwekwe btä sribikä kwekwe ngökaba jökrä ñöte Jesu käbti nunkwe angwane, Lidiakwe ribeba krörö nunye:

Tita tödeke bkänä Jesubti munta nütüre tibtä ne ngwane, brän jadüke ti juete, nieba kwe nunye.

Ye käkwe nun ketateba nebe yete.

Pablo amne Silas kitani ngite kä teri

16 Yebti kä blitakrä Ngöböbe känti nun rikabata angwane, meri bati btä üai käme nämane, kä nämane mike sukiare abko

ben nun ngätäba ji ngrabare yete. Meri ye abko klabore. Dre dre rakadrekä abko nämane niere amne bkänkä nämane ngwian den kabre niara köböire. **17** Meri bati ye abko rikaba Pablo jiebti amne nun jiebti, kä rikaba ngrente krikri krörö nun jiebti:

¡Ngöbö Kri Kä Käinbti kräke nitre ne tä sribire amne, ni rabadre dianintari ño tätre näin niere munye! meri ye rababa näin ngrente kore.

18 Ye abko nuenba raire kwe köbö kwatirekwatire, abtä bati Pablo moto ñan rababara neme nuäre meri ye kukwe nuare kore angwane, batibe Pablo rikwitateba, käkwe nieba üai käme nämane meribtä yeye krörö:

Jesukristo käbti nän mento meri nebtä, tita niere mae, nieba Pablokwe ie.

Ye btäräbe üai käme ye käkwe kä mikakaba meri yebtä.

19 Akwa meri ye bkänkätre käkwe ñan ngwian diandre mda niara köböire gaba kwetre angwane, Pablo btä Silas reketateba ietre, kä rikaba ngwena nebe kritobo ngwärekri juta te ruäre, ni mda mda nämane jändrän rürümoine, ye känti järikaba kwetre. **20** Pablo amne Silas järikaba kritobo nibu ye ngwärekri kwetre angwane, mikaba tuadre kwetre ietre, bti nieba kwetre mda:

Nitre israelita nibu ne nükani kukwe dirire nete abko käta kä ngwen nokre krübäte gobran rüere ni ngätäite nete, **21** ñobtä ñan angwane kukwe bä jene dirita kwetre abko ni ñan rabadre kaen ngäbti amne ni ñan rabadre nuene jire chi, ñobtä ñan angwane ni abko romanobo, nieba kwetre ie.

22 Angwane ni jökrä rababa romon Pablokrä amne Silakrä. Nitre kritobore abko käkwe dän tikatemna Pablobtä amne Silabtä, bti kwata metamna kritobti kwetre. **23** Ye kwrere bkänä, Pablo amne Silas kwata metaba bäre bäre, bti kitaba ngite kä teri angwane, ni nitre ngite ngibiabtikä ye käkwe niaratre ngibiadre kuin, ñan gitiadre abkokäre, nieba kwetre ie. **24** Ni nitre ngite ngibiabtikä, ie Pablo amne Silas ngibiamna kuin. Ye kwrere bkänä, Pablo amne Silas kitaba bäri gwirikri kwe, bti ngüre mikani krite kwe kä teri.

25 Akwa kä jatanina ruäre deo angwane, Pablo btä Silas nämane blite Ngöböbe amne nämane kantare Ngöböye se kwrere angwane, ni mda mda nämane ngite arato abko nämane kukwe nuen. **26** Ye btäräbe abko dobo nakaninkä kri krübäte, kä namani ju ni ngitekrä ye ngrükete krübäte, käkwe jukwe tikaninbe batibe jökrä amne kadena nämane kitani nitre ngite ngitebtä, ye ngitianintbe jökrä btätre se kwrere. **27** Yebti ni nitre ngite ngibiabtikä nükaninta ngwäte, käkwe nikrabare amne, jukwe nämane tikani jökrä, btä okwä namani. Angwane nitre nämane ngite kä teri yete, ye abko ngitianina jökrä namani nütüre, käkwe ngitra kwatate

diani ja kämikakäre au, **28** akwa Pablokwe ñäkäbare ja dibti krörö ie:

Nun tä jökrä nete. Makwe ñan ja kämika, niebare kwe ie.

29 Angwane ni nitre ngite ngibiabtikä ye käkwe ñotra kärä-bare, erere ñotra biani ie amne, nikani betekä neme gwi amne kä jürä namani krübäte btä, aibe kisete namani grükekä jökrä ngrabare, nikani namani kitanin-tbe Pablo amne Silas ngotobtä temen. **30** Bti Pablo amne Silas ngwiani kwe ju bäre, bti niebare kwe ietre:

¿Ja mräkä, tikwe ja nuendre amne ti rabadre dianintari? nie-bare kwe ietre.

31 Abtä niaratre käkwe nieba-re mda ie:

Tödeke ni Dänkien Jesubti angwane, ma rabadi dianintari, ma mräkäbe gwaire jökrä, nieba-re kwetre ie.

32 Angwane Ngöbö kukwei kuin ni Dänkienbtä ye kädrieba-re ben kwetre amne niara mräkä nämane nüne ben gwi yebe ara-to. **33** Köbö ye näire deo, ni nitre ngite ngibiabtikä ye käkwe Pablo amne Silas ngwiani ja känti, käkwe träin bätäninte ietre. Yebti ni nitre ngite ngibiabtikä ye ngökani ñöte Pablokwe amne Silakwe mräkä kwekwe ben gwaire jökrä. **34** Bti Pablo amne Silas ngwianinta ja gwiriete kwe, känti bukani kwe angwane, ni nitre ngite ngibiabtikä amne mräkä kwekwe käkwe tödekani Ngöböbti ye abko käi namani bäri nuäre btätre.

35 Abti jändrinane dekä, Pa-blo amne Silas tikadreteta abko nitre kritobore käkwe guardia juani niere ni nitre ngite ngibia-btikä yeye. **36** Ye kwrere bkänä, ni nitre ngite ngibiabtikä käkwe niebare mda Pabloye:

Nitre kritobore käkwe mun tikatemnata tie, aisete mun raba nikenta. Mun rika kuin amne jäme, ie ti tö, niebare kwe ietre.

37 Akwa Pablo käkwe niebare krörö mda guardiatreye:

Nun nibu ne abko romanobo, akwa nunkwe ja mikani ngite ya, ñakare ya abko ngwianintari ñakare, akwa nun kwata metaba ja ngwärekri jökrä, bti nun kita-ba ngite kä teri nete. ¿Abti mtare nitre kritobore tö nun tikaiteta tiebe ya? Akwa ñakare kore. Nitre kritobore ye ara jire jata nun tiketeta au abko ie nun tö, niebare Pablokwe ietre.

38 Pablokwe dre niebare, ye erere guardiatre käkwe niebare kritobotreye angwane, niaratre nekwetaninkä, ñobtä ñan angwa-ne Pablo amne Silas abko ni romanobo niebare ietre, aisete niaratre ngite ya, ñakare ya, ye abko ngämi ngwentari metre, känenkri ñan kwata metadre abko erere nuenbare kwetre. Yebtä abko kä jürä namani btä-tre. **39** Ye mden kisete nikanin-tre, käkwe ja ngite niebare gwärere Pabloye amne Silaye. Bti Pablo amne Silas nämane ngite kä teri ye dianinta ta kwe-tre amne rikadreta jötrö juta ye bäre mento, niebare kwetre ietre. **40** Pablo amne Silas

nämane ngite kä teri, bti tikaninteta angwane, nikaninta nebeta Lidia juete. Ye känti ja mräkätre tödekaka Jesubti nämane abko ben blitabare kwetre niaratre die mikakäre nüne Jesukrä, yebti nikani kä mdabti abko nakaninkä kore se.

Pablo nükani juta Tesalónicate Silabe

17 **1** Abti Pablo amne Silas nikaninta angwane, nikani juta Anfípolis känti ta amne nikani juta Apolonia känti ta arato. Yebti nikani nebe juta Tesalónicate mda. Ne känti sinagoga nämane kwati nitre israelitakwe. **2** Gätä yebtä Pablo nämane niken käre kä ketareketare temen, ye kwrere nikaninta juta Tesalónicate angwane, köbö jadükakrä bämän krämä jire Pablokwe blitabare Jesubtä nitre israelitabe niaratre töi diankäre tödeke Jesubti abko krörö: **3** Ni Dianinkä Ngöbökwe abko krütadi, akwa rükadita nire abko nämane tikani kira Ngöbö Kukweibtä, ye abko Pablo namani bä mike ietre. Erere arato, namani niere krörö:

Tita blite Jesubtä munbe, niara abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara, Pablo namani niere.

4 Angwane nitre israelita kwati käkwe ja töi kwitani Jesubtä, käkwe tödekani bti, amne nitre griego kwati kä nämane Ngöbö mike ütiäte jae amne meri kwati ütiäte ütiäte käkwe tödekani bti arato. Yebtä niaratre nämane nekete Pablo amne Silakri.

5 Yebtä abko, nitre israelita kwati, kräke kukwe kuin Jesubtä ye ñan namani era, ye abko namani mokrere Pablobe amne Silabe, ñobtä ñan angwane ni kwati nämane nekete ben, aisete niaratre käkwe ni diän diän amne krene krene nämane dikekä ngwarbe krö ji ngrabare ye känäbare kwetre, bti ben gwaire kä mikani nokre kwetre juta ngrabare. Nikani betekä nebe Jasón juete Pablo amne Silas känene. Niaratre kwandre ietre ne ngwane, rikadre ngwena ni jökrä ngwärekri abkokäre. **6** Akwa Pablo amne Silas kwani ñakare ietre yete. Abtä Jasón amne ja mräkä mda mda tödekaka Jesubti nämane Jasónbe gwi, ye neketaninte ietre, nikani jäke amne kitekä ja käne, nikani nebe ngwena juta gobranka ngwärekri, kä namani ngrente krörö:

Ni nükani nete ne käta kukwe miketbe blo gobran romanobo rüere kä jökräbti temen, erere nükanina ni ngätäite nete mtare. **7** Nitre ye abko Jasónkwe kani ngäbti ja juete. Niaratre jökrä tä emperador kukwei kite temen amne jrei mda tärä kädianta Jesu tätre niere kore, namanintre niere.

8 Yebtä abko nitre juta gobranka amne ni mda mda, kräke ñan namani dbe, aisete ni jökrä namani ja ngwen ruen tare kukwe yebtä. **9** Akwa Jasón amne nitre tödekaka Jesubti mda käkwe ja ütiä biamna, bti tikaninteta gobrankwe.

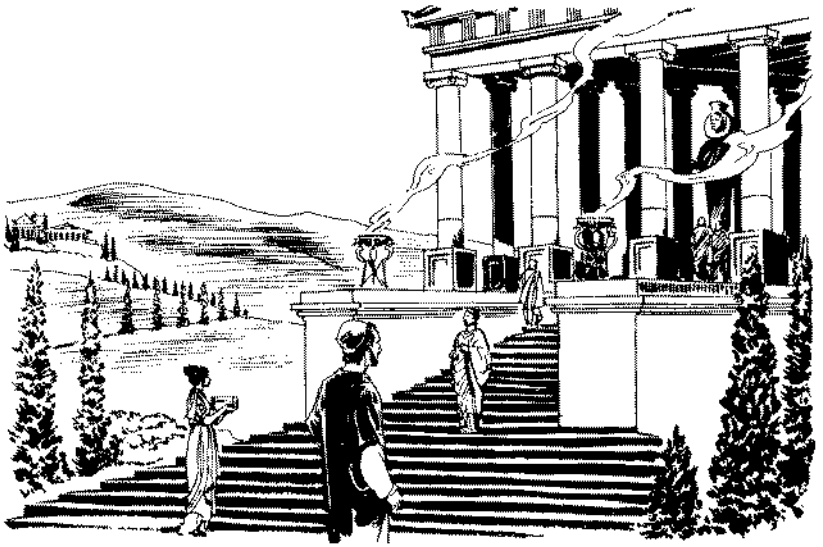
Pablo amne Silas nikani juta Bereate

10 Yebti kä jatanina iko angwane, nane nitre israelita jatadreta Pablo amne Silas kämike, ye ngäniene ja mräkätre tödekaka Jesubti käkwe Pablo amne Silas juani jötrö ngwarbe ngitie nebe juta Bereate mda. Namani yete abti sinagoga nitre israelitakwe nämane yete abko känti nikani blitakäre Jesubtä bentre. **11** Angwane nitre israelita nämane juta Bereate abko bäri moto jäme nitre israelita Tesalónicabokrä, aisete kukwe kuin Jesubtä diri nämane Pablokwe amne Silakwe, ye käi namani nuäre btätre kare ngäbti. Akwa Pablo amne Silas namani kukwe dirire, ye abko era ya abko tö namanintre gai, aisete köbö kwatirekwatire namani ja töitike Ngöbö Kukweibtä. **12** Angwane nitre israelita kwati käkwe tödekani Jesubti. Erere arato, nitre merire merire griegore ütiäte ütiäte amne ni brare brare griegore kwati käkwe tödekani bti arato. **13** Akwa Pablo nämane Ngöbö kukwei kuin Jesubtä dirire juta Bereate, ye gani nitre israelita Tesalónicabokwe angwane, nikani nebe juta Bereate, kä nikani ni kwati moto mike romon Pablo rüere. Yebtä abko kä namani nokre batibe.
14 Akwa ja mräkätre tödekaka Jesubti juta yete käkwe Pablo juaninta jötrö mda juta ye bäre mento amne Pablo nikani motokwäre mren kukwäre, akwa Silas amne Timoteo abko namani juta Bereate. **15** Angwane nitre tödekaka Jesubti nikani Pablo mukore, ye abko jananbare Pablo mikete juta Atenate. Yebti jataninta ja jiebti amne Pablokwe ja kukwei juani krörö ietre:

Silas amne Timoteo jata jötrö nüke ti jiebti nete, munkwe nie ietre, niebare Pablokwe ietre.

Pablokwe blitabare Jesubtä juta Atenate

16 Pablokwe Silas amne Timoteo käräbare jötrö ja jiebti, bti namani ngibiare juta Atenate. Juta ye känti abko, jä sribebare ngöbö ngwarbere nämane kabre. Abtä Pablo moto namani ulire krübäte ngöbötre ngwarbe ye tuare. **17** Yebtä abko, nitre israelita amne ni griegore nämane Ngöbö mike ütiäte, ye ben Pablo namani blite jabe kwärikwäri kukwe kuin Jesukwebtä sinagoga nitre israelitakwe yete. Erere arato, jändrän rürümoin nämane ye känti Pablo namani blite arato Jesubtä köbö kwatirekwatire nitre nämane ja ükaninkrö yete yebe. **18** Erere arato, nitre töbtä krikri ye nämane ni iti kädian nämane Epicúreo tukwe ye kukwei mike ütiäte abko nükani blite Pablobe. Erere arato, ni mda mda abko kädian nämane estoicos, ye abko nükani blite ben. Drekäre nita nüne kä nebtä amne dre abko era metre, yebtä abko niaratre nämane ja töitike. Niaratre ye ngätäite abko ni ruäre namani ñäke krörö Pablobtä mikakäre yakrä jae:

Ju ngöbö ngwarbekrä bä nämane kore juta Atenate Pablo näire (Hechos 17.16)

¡Ni ngwarbe kä jäme dokwäbti tä näin blite ngwarbe kwärä-kwärä se drebtä tä blite dikaro kore se! namanintre niere.

Angwane ni ruäre abko namani niere:

Ngöbö chui menteninkwe mikaka gare kwrere se, namanintre niere Pablobtä.

Namanintre ñäke kore, ñobtä ñan angwane Pablo namani blite kukwe kuin Jesubtä yebtä amne, ni krütadre akwa, ni rükadreta nire nie namani Pablokwe. Yebtä Pablo namani tuen töi ñakare ietre, aisete namanintre ñäke kore. **19** Abtä Pablo jänükani kwetre junta kädian nämane Areópago ye ngwärekri. Angwane niebare krörö kwetre Pabloye:

Kukwe ño btin dirita näin makwe nunye, ye makwe mika gare bäri mda nunye abko ie nun tö. **20** Kukwe bä jene btä mata blite, ye abko dre nieta makwe abko nun tö nibi gai bäri mda, niebare kwetre Pabloye.

21 (Ye abko, nitre Atenabo amne ni menteni menteni nämane nüne Atenas abko, käre tö nämane nebe kukwe btin btin kukwe nuai amne dre nämane nakenkä btin btin aibebtä nämane ja näkwite, aisete namani kukwe ngwentari kore Pabloye.) **22** Kukwe ngwianintari kore kwetre angwane, Pablo namani nünaninkä krö niaratre ngätäite, käkwe niebare krörö ietre:

Mun Atenabo, munta ngöbötre munkwe mike bäri ütiäte, ye abko tuen kuin munbtä tie, **23** ñobtä ñan angwane kä jökrä käntikänti munta gätäre ngöbötre munkwe kräke, känti tita niken angwane, bati kukwe nämane tikani krörö jäbtä tikwe tuaba: NGÖBÖ GARE ÑAKARE NIE

ABKO KRÄKE KÄ NETA NETE, nämane tikani kore tikwe tuaba. Akwa ye abko tä dbe, ñobtä ñan angwane Ngöbö gare ñakare munye, akwa munta käikitekä, Ngöbö ye mden abko ti bike mike gare munye.

24 Ngöbö kä temen ne dätekä amne jändrän jökrä tä nüne kä temen nebtä dätebare kwe arato. Niara abko kä käinta Dänkien amne kä temen ne Dänkien, aisete ju mikata ni kä nebtäkwe, te niarata nüne ñakare, ñobtä ñan angwane bäri chi kräke. **25** Mdakäre abko, ni kä nebtäkwe jändrän nuendre kräke abko tä ribere ñakare nie, ñobtä ñan angwane ñan tä jändrän mdei nike jire chi, akwa niara käta kä bien nünankrä nie amne tä müre bien nie amne jändrän jökrä mda mda bianta kwe nie. **26** Erere arato, ni dätebare itibe kwe, ye mdenkri abko ni nena keta kabre kä nebtä, ye rabadre nüne kä jökräbti temen kä nebtä abkokäre. Erere arato, nikwe nünandre kä kobe amne nikwe nünandre mdente mdente metre, ye abko ükaninte kwe ni jökrä kräke. **27** Ngöbökwe kukwe ükaninte kore ni jökrä rabadre Ngöbö aibe känenentari amne Ngöbö känändretari angwane, nane kwandretari nie abkokäre. Niara tä känime ni jökrä ken. Niara ñan tä mente nie. **28** Ne aisete "Ngöbö köböire nita nüne amne niara arabe köböire nita dikekä kwäräkwärä," niebare ni griego itikwe. Ye mden kisete, ni tärä tikaka mun ngätäite nete käkwe tärä tikani, btä niebare krörö kwe: "Ni abko Ngöbö ngäbriänkä kwe," abko tikani kwe täräbtä.

29 Ni Ngöbö ngäbriänkäre, aisete Ngöbö nikwe abko oro, plata amne jä sribebare ngöböre ye nikwe ñan nütüdre, ñobtä ñan angwane Ngöbö ye abko ñan jä ngwarbe sribebare ja töi jenbti ni kä nebtäkwe abko nikwe nütüdre Ngöböbtä. **30** Kira abti kä nüke mtare, ni jökrä töi nämane mräme kore Ngöböbtä. Akwa niaratre töi mräme Ngöböbtä, abtä kä nämane ja mike ngite, aisete Ngöbökwe mikani ja ngie nuen ñakare kukwe yebtä. Akwa mtare ni nünanka kä jökräbti temen abko käkwe kukwe käme kitadre jökrä temen amne tödekadre Ngöböbti kwetre abko Ngöböta niere kore nie, **31** ñobtä ñan angwane mtare Ngöbökwe köbö kitanina kukwe ükatekäre kuin era metre ni jökräbe, aisete Ngöbökwe ni dianinkä iti, köböire niarakwe kukwe ükadite ni jökräbe. Ni ye abko ni ngite Ngöbö rüere ya, ñakare ya abko niedi metre kwe ni jökrä kräke. Ni ye mden abko krütani akwa, Ngöbökwe mikaninta nire, niarakwe ni ye dianinkä sribi ye nuenkä bä mikakäre, niebare Pablokwe.

32 Ni krütani akwa rükadreta nire niebare Pablokwe, yebtä abko ni ruäre namani Pablo kukwei mike yakrä jae amne, ni ruäre abko namani niere:

Nebti nun rükadita ma kukwei nuenta bobuta mda, namani niere mda Pabloye.

33 Angwane Pablokwe kä
mikaninkä niaratre ngätäite.
34 Akwa ni ruäre nikani siba ben
abko käkwe tödekani Jesubti.
Nitre ye ngätäite abko ni iti
kädian nämane Dionisio käkwe
tödekani Jesubti. Niara abko sri-
bikä ütiäte kri Junta Areópagobe
arato. Erere arato, ni merire iti
käkwe tödekani Jesubti abko kä-
dian nämane Dámaris. Angwane
ni mda mda käkwe tödekani
Jesubti arato abko nakaninkä
kore Pablobtä juta Atenate.

Pablokwe sribibare juta Corintote

18 1 Pablo nämane juta
Atenate. Yebti nikani
mda nebe juta Corintote. 2 Juta
yete abko, ni israelita kädian
nämane Aquila nämane nüne.
Aquila ne abko ni Pontobo, akwa
nämane nüne juta Romate kä Ita-
lia känti merire kwe Priscilabe.
Niaratre nibu ye abko nükani
krire juta Corintote, ñobtä ñan
angwane nitre israelita nämane
nüne Roma abko käkwe kä mika-
drekä jökrä juta yete, niebare
emperador romanobo Claudio-
kwe. Ye mdenbtä abko, Aquila
amne Priscila nämane juta Co-
rintote angwane kwani Pabloye.
3 Pablo abko jändrän kwata sri-
bekä jure, ye kwrere niaratre
nämane sribere arato, aisete
Pablo namani nüne niaratrebe
sribikäre ketetibe bentre.
4 Angwane köbö jadükakrä
bämän kratirekratire Pablo
namani niken sinagoga nitre
israelitakwe yete amne, nitre
israelita btä nitre griegore abko
ben Pablo namani blite kisere
Jesubtä. Niaratrekwe kukwe
kuin Jesubtä ye mikadre era,
abkokäre Pablo namani blite
kore bentre.

5 Abti Silas amne Timoteo
nämane kä Macedonia känti
abko namani Pablo jiebti mda.
Ye ngwane mentokwäre Pablo-
kwe ja töi mikani kwatibe kukwe
kuin Jesubtä ye niere amne, Ni
Dianinkä Ngöbökwe abko Jesu
ara abko Pablo namani bä mike
metre jökrä nitre israelita ye
okwäte. 6 Akwa nitre israelita
kwati abko jatani nebe romon
Pablokrä kukwe diribtä, kä
namani ñäke diänbe ie. Ye abko
ñan namani dbe Pablokrä, abtä
dän jabtä bä ngrükaninte kwe
niaratre rüere, niebare kwe:

Munkwe ja ngie nuadi, yebtä
abko mun ara jire rabadi ngite
au, aisete ti ñan rabadre ngite
mun dokwäre, ñobtä ñan angwa-
ne sribi nuendre tikwe, erere tita
nuene, akwa mun ñan tö kain
ngäbti. Ye mden kisete, mtare
mentokwäre nitre ñakare israeli-
tare, ie ti bike niken kukwe kuin
Jesubtä ne dirire mda. Abko kore
se, niebare Pablokwe.

7 Bti sinagoga nitre israelita-
kwe, te Pablo nämane dirire,
akwa nikaninta amne ni iti
kädian nämane Tisio Justo
nämane nüne känime sinagoga
ye kwäräkri abko känti Pablo
nikani dirire mda. Tisio Justo ye
abko Ngöbö käikitakaka, känti
Pablo nikani. 8 Ye ngwane abko,
ni iti kädian nämane Crispo

nämane mikani sinagoga ye dänkiene abko käkwe kukwe kuin ni Dänkienkwe mikani era, käkwe tödekani Jesubti mräkä kwekwe ben gwaire jökrä. Erere arato, nitre Corintobo kwati käkwe kukwe kuin Jesubtä kukwe nuani amne tödekani kwetre Jesubti amne ngökani ñöte.

9 Bati kä ye ngwane deo, ni Dänkien nükani blite köböre kwrere Pablobe, käkwe niebare krörö ie:

Pablo, makwe ñan kä jürä ngwian jabtä amne, kukwe kuin tibtä ye ma rika niere janknu. Makwe ñan kada keta jire chi, **10** ñobtä ñan angwane tita mabe amne ni jen tikwe abko tä nüne kwati Corinto nete arato, aisete ni mda ñan rabadre kukwe nuene jire blo mabtä. Abko kore se, niebare ni Dänkienkwe Pabloye.

11 Ye mden kisete, Pablokwe nünabare jäme kä kwati bti ötare nitre Corintobo ngätäite, käkwe Ngöbö kukwei diribare ietre.

12 Abti bati Jesukwe kukwe niebare Pabloye, ye namani bare krörö: Ni iti kädian nämane Galión namani gobrane kä Acayabti gobran romanobo kräke angwane, nitre israelita käkwe ja ükaninkrö Pablo rüere, kä nikanintre ngwena nebe gobran ngwärekri. **13** Angwane niebare krörö kwetre Galiónye:

Ngöbö mikadre ütiäte bä jene abko ni ne tä näin niere ni jökrä töi kwitakäre, aisete kukweta ükaninte ño gobran romanobokwe nuendre nie, ye rüere tä dirire, niebare kwetre Galiónye.

14 Yebtä abko Pablo jababare blite au jakrä, akwa Galión ara jire käkwe ñäkäbare käne mda nitre israelitaye:

Ni ne käkwe ja mikani ngite krübäte angwane, kukwe nuenbare kwe ni mda rüere ne ngwane, tikwe mun israelita kukwei nuadre. **15** Akwa niara tä kukwe dirire amne ni kä ño ño amne, kukwe ükaninte ño nuendre mun israelitaye, aibebtä tä blite. Ye abko munkwe ükate ja ngätäite, ñobtä ñan angwane ti ñan tö ja mikai kukwe munkwete ta, niebare kore Galiónkwe.

16 Bti nitre israelita ye kitamnanta jökrä künken gobrankwe. **17** Angwane ni nämane mikani sinagoga dänkiene kädian nämane Sóstenes, ye neketaninte nitre griegoye amne nikanintre mete ja käne kwärä-kwärä se kwrere gobran Galión ngwärekri. Akwa Galión abko namani töbikaire ñakare amne namani kwekbe jirekäbe.

Pablo nikaninta juta Antioquía, Siriate

18 Yebti Pablo namani nüne bä raire mda juta Corintote. Abti köbö ngwianintari mrä kwe ja mräkätre tödekaka Jesubtiye, bti nikani juta Cencreate Corinto ken, känti nakwani rute rikakäre kä Siriate mda. Ye ngwane abko, Priscila amne Aquila nikani siba ben. Akwa Pablo ngämi niken rute, ye känenkri abko ja kukwei biani kwe Ngöböye, ye bä mikakäre abko ñan namani ja dokwä drüen tikekä, akwa kukwe

mikani bare täte kwe, aisete ja dokwä drüen tikaninkä jökrä kwe jae Cencreate, bti nikaninta rute. **19** Ru nikani, nikani, bti nikani mate juta Efesote angwane, Pablokwe Priscila amne Aquila mikaninte, bti niara abko nikani sinagoga nitre israelitakwete. Ye känti nitre israelita nämane ja ükaninkrö abko ben Pablokwe blitabare Jesubtä. **20** Angwane Pablo rabadre bäri raire yete, ie nitre israelita tö namani, kä namani ketete, akwa ñan nükaninbti ie. **21** Ye aisete, köbö ngwianintari mrä kwe ietre, käkwe niebare krörö:

Ti rükadreta basare munye nete, ie Ngöbö tö ne ngwane, nikwe ja tuaita, niebare kwe ietre.

Bti Pablo nakwaninta rute, nikaninta juta Efeso bäre mento. **22** Angwane ru nikani, nikani, bti nikani nebe juta Cesareate mda. Ye känti nikani jate, kä nikani Jerusalén köbö ngwentari ja mräkätre tödekaka Jesubti Jerusalénbo yeye. Yebti nikani ta nebe juta Antioquía, Siriate mda.

Apolos käkwe sribibare juta Efesote

23 Yebti kä nikanina bä raire ta angwane, Pablo nikaninta basareta kwäräkwärä amne, nikani juta kwatirekwatire te kä Galacia känti amne kä Frigia känti ja mräkätre tödekaka Jesubti die mike nüne käre Jesukrä.

24 Kä ye ngwane abko, ni israelita nükani iti juta Efesote. Niara abko kädian nämane Apolos. Akwa Apolos ye abko ni juta Alejandríabo abko nämane blite kuin amne ja töitikani kuin Ngöbö Kukweibtä kwe arato. **25** Erere arato, Ji ni Dänkienkwe diribarera kuin ie amne, kä namani nuäre btä kukwe kuin Jesubtä dirire kuin era metre. Akwa kukwe diribare Juan Bautistakwe aibe nämane gare ie. **26** Ye aisete, bati sinagoga nitre israelitakwe känti Apolos nämane dirire angwane, kukwei nuani Priscilakwe amne Aquilakwe. Yebti Priscila amne Aquila nikani Apolos ngwena jenena temen, bti Ji Ngöbökwe mikani gare bäri metre mda kwetre ie. **27** Abti Apolos tö namani rikai kä Acayate mda angwane, ja mräkätre tödekaka Jesubti käkwe niara die mikani niken Ngöbö diebti amne ja mräkätre tödekaka Jesubti Acayate käkwe Apolos kadre ngäbti kuin, abkokäre tärä tikani ja mräkäkwe ngwiandre ie. Ye erere Apolos nikani, namani Acaya angwane, ja mräkätre tödekaka Jesubti ye die mikani kri kwe. Ngöbö moto kuin köböire ja mräkäkwe tödekani Jesubti abko die mikani Apolokwe abko krörö: **28** Jesu abko Ni Dianinkä ñakare Ngöbökwe abko nitre israelita nämane dirire, akwa ni jökrä ngwärekri, Jesu abko Ni Dianinkä Ngöbökwe ara abko Apolos namani bä mike metre tärä Ngöbökwebti, aisete nitre israelita ñan rabadre kukwe ye rükente abko nakaninkä kore kä Acaya känti.

Pablokwe sribibare juta Efesote

19 1 Abti Apolos nämane juta Corintote angwane, Pablo nämane kä Galacia känti amne kä Frigia känti, nikani mintrinta temen ngudre ngrabare amne nikani nebe juta Efesote mda. Ye känti bati nitre ja töitikaka Jesu kukweibtä nämane ruäre abko ben namani ngätäi. 2 Angwane niebare kwe ietre:

¿Munkwe tödekani Jesubti, ye ngwane Ngöbö Üai Deme nükani munbtä ya? niebare kwe ietre.

Angwane niaratre käkwe niebare mda Ploye:

Nunkwe ñan ni kukwei nuabare blite Ngöbö Üai Deme btä, niebare kwetre.

3 Angwane Pablokwe niebareta krörö mda ietre:

¿Se abko, nirekwe mun ngökani ñöte? niebare Pablokwe ietre.

Angwane niaratre käkwe niebare mda:

Ja ngökadre ñöte diribare Juan Bautistakwe, ye kwrere nunkwe nuenbare, niebare kwetre ie.

4 Abtä Pablokwe niebare mda ietre:

Ni jökrä kä nämane kukwe kämekäme kite jökrä temen amne nämane Ngöbö mike täte, ye bä mikakäre Juan nämane ni ngökö ñöte. Akwa ni mdara jire jatani niara jiebti abko bti tödekadre, niebare kwe. Ni ye abko Jesu ara, btä blitabare kore Juankwe, niebare Pablokwe ietre.

5 Pablokwe blitabare, ye jarabare ja mräkätre yeye angwane, ngökanintre jökrä ñöte kwe ni Dänkien Jesu käbti. 6 Angwane Pablokwe kise mikani btitre, ye btäräbe Ngöbö Üai Deme nükaninbe btätre angwane, namani blite kukwe jenenanbti btä ja töitike ñakare ñakare amne namanintre Ngöbö kukwei niere arato. 7 Nitre namani yete ye abko bäsi ni brare be ni jätäbti nibu näre nämane ja ükaninkrö abko btä kukwe nakaninkä kore.

8 Abti sö krämä jire Pablo namani niken sinagoga nitre israelitakwe te köbö jadükakrä näire. Angwane kä jürä namani ñakare btä blitare Ngöböbtä amne, ni Dänkienta gobrane ño ni kwekwe ngätäite abko ni mda mda käkwe mikadre era, abkobtä Pablo namani blite kisere bentre niaratre töi kwitakrä Jesukri. 9 Akwa sö krämä nikani ta angwane, ni ruäre käkwe ja dokwä mikani ribi abko kräke Pablo kukwei ñan namani era, aisete ni jökrä okwäbti namanintre ñäke blo Ji Btin ye rüere. Abtä Pablokwe kä mikaninkä btätre sinagogabtä amne, nitre ja töitikaka kukwe kuin Jesukwebtä aibe Pablokwe ngwiani jabe amne nikanintre nebe kwela Tiranokwete. Ye känti Pablo namani dirire köbö kwatirekwatire ietre. 10 Pablokwe diribare kore kä kubu jire kä ye känti, aisete nitre israelita amne nitre ñakare israelitare nämane nüne kwati kä Asiate, ye käkwe kukwe kuin ni

Dänkien Jesubtä kukwei nuani kuin jökrä.

11 Kä ye ngwane abko, Ngöbökwe sribi kri ñan tuabare nuenbare kri krübäte Pablo köböire, **12** aisete dän kukwän ja dokwä amne ja ngüre jue mriatekrä namani neketekä jirekäbe Pablobtä, ye abko jänamani niken amne mika namani ni bren brenbti angwane, ni bren ye namani nebeta kuinta batibe Ngöbö diebti amne, üai käme namani ni brenbtä, ye namani niken jötrö ngwarbe mento btä arato, aisete namani nebeta kuin jökrä.

13 Akwa bati kukwe nakaninkä krörö: Ni israelita ruäre nämane näin kwäräkwärä üai kämekäme juentari ni mda mdabtä abko tö namanintre sribi nuein ni Dänkien Jesu käbti, kä namanintre niere krörö üai kämeye: Jesu ye, btä Pablota kukwe dirire, Jesu ye käbti nän mento ni nebtä, namanintre niere üai kämeye. **14** Ni israelita iti blitaka ni mda mda diäre Ngöböbe dänkien kädian nämane Esceva abko ngäbriänkä ni kükü kä nämane üai käme juentari kore. **15** Akwa bati ni ni kükü ye nämane ni bren gwiriete üai käme juantarikäre kore angwane, batibe üai käme käkwe niebare krörö ietre:

Jesu garera kuin tie amne Pablo abko nire garera tie arato, akwa ¿mun abko nire amarebti kite ti juentari kore ye? niebare kwe ietre.

16 Ye btäräbe, ni btä üai käme nämane ye nakwani nitre yebtä, kä nikani mete ja dibti kwäräkwärä se kwrere, käkwe niaratre mikani bren jökrä ngrabare amne, ngitiani bütiere jökrä ju ye känti mentokwäre amne namani träinträin jökrä ngrabare. **17** Abtä nitre israelita amne nitre ñakare israelitare nünanka juta Efesote käkwe kukwe ye gani angwane, kä jürä namani kri btätre. Ne kwrere ni Dänkien Jesu kä nikani nebe bäri ütiäte kä ngrabare temen.

18 Kä ye ngwane abko, ni kwati käkwe tödekani Jesubti, käkwe kukwe nuenbare kämekäme aune ngürün mikani ni mdabtä ja kukweibti, ye namani nüke niere metre ja ngwärekri jökrä. **19** Erere arato, ni kwati kwrarekwrare amne ni kwati nämane ja mike sukiare abko käkwe täräkwata ja töitikakrä kwetre rabakäre kwrare amne sukiare, ye ükaninkrö jökrä, bti jatani ngwena, bti kukwani jökrä kwetre ni jökrä okwäbti. Tärä kukwani kwetre ye abko ngwian kitaninkä, nuäi btä kwetre abko tanbare angwane, ngwian ganinte 50 mili kwetre tärä yebtä. **20** Ye kwrere kukwe kuin ni Dänkienkwe nikani niren bäri mda amne Ngöbö di kri nikani neme gare ni jökräye arato.

21 Kukwe nakaninkä kore, yebti Pablo jatani yäketa basare ja mräkätreye Macedoniate amne Acayate mda. Ye känti rikadre neme mda Jerusalén. Jerusalén känti abko rikadre ta neme juta Roma niebare kwe. **22** Akwa niara ngämi niken, ye känenkri sribi

muko kwe juani nibu käne kwe nebe kä Macedonia känti. Nitre juani nibu Pablokwe ye abko Timoteo amne Erasto juani käne kwe, akwa Pablo abko namani bä raire mda kä Asiate.

Ngöbö ngwarbe mikaka era käkwe rübare Pablobe

23 Kä ye ngwane abko, Ji Btin diribare Pablokwe, yebtä abko ni ruäre Efesobo namani ngüdrekä krübäte ja ngätäite, **24** ñobtä ñan angwane ni iti kädian nämane Demetrio nämane plata sribere ju ngöbö Dianakwe bä kwrere abko käkwe kukwe mikanintbe Pablo rüere, aisete ni jökrä namani ngüdrekä kore. Demetrio ye abko nämane plata sribere kia nuärebe abko btä nämane ju ngöbö Dianakwe bä mike nuäre. Yebti abko nämane ngwian ganaine kabre amne nitre sribikä niara kwrere nämane ngwian ganaine kabre arato. **25** Ne aisete ni mda mda nämane sribire ja kwrere Demetriobe abko Demetriokwe ükaninkrö jökrä ja känti, bti niebare kwe ietre:

Ja mräkä, sribi nikwe, nebti nita nüne kuin, ye garera munye. **26** Akwa ni nükani iti nete kädianta Pablo. Ye nena gare munye amne munta tuen. Niara ye abko tä näin niere krörö: Jändrän sribeta ngöböre ni kä nebtäkwe abko ñakare ngöbö era metre, tä niere. Yebti tä ni kwati töi kwite jakri, ne ñan ni juta Efesote nete aibe töi kwitata kwe amne, ni kä Asiate abko töi kwitata kwati krübäte kwe arato.

27 Ye abko, kukwe tare krübäte nikrä, ñobtä ñan angwane jändrän rürümointa nikwe, ye juandi ngwarbe jökrä kwe nikän. Erere arato, ju ngöbö Dianakwe mikata ütiäte kri jae, ye kwrere ñan mika rabadre ütiäte mda. Ne aisete, ngöbö Diana ñan mikadre ütiäte mda, akwa mikadre ngwarbe jae nitre Asiabokwe amne, ni kä jökräbti kräke rabadre ütiäte ñakare mda arato ruen tie, niebare Demetriokwe.

28 Abtä nitre Demetrio kukwe nuaka moto namani romon krübäte, käkwe ngratebare krikri krörö:

¡Diana ngöbö nitre Efesobokwe aibe ütiäte kri! namanintre niere.

29 Yebtä abko, ni jökrä kwe kä namani nokre juta Efesote angwane, ni Macedoniabo nämane näin nibu Pablo mukore kädian nämane Gayo amne Aristarco, ye abko neketaninte nitre yeye, bti nikani jäke, nikani kitekä ja käne nebe kä gätäkrä ye känti. **30** Abtä Pablo tö namani rikai kä ye känti ñäkäkäre nitre yeye akwa, ja mräkätre tödekaka Jesubti käkwe ñan Pablo gibianinkä niken yete. **31** Erere arato, Pablo kukwe muko ruäre nämane sribire gobrane kä Asiate käkwe kukwe juani krörö Pablokrä: Kä gätäkrä ye känti ma ñan rikadre abko niemna kwetre Pabloye.

32 Akwa gätä nämane, ye känti abko ni jökrä namani ñäke ngwarbe ja te tata kwäräkwärä, ñobtä ñan angwane ni jökrä

nämane kä mike nokre, akwa drekäre ja ükaninkrö kwetre abko ñan nämane gare ni kwatiye akwa, nämane siba yete. **33** Abtä nitre israelita käkwe ja mräkä iti kädian nämane Alejandro kitaninkä nebe blite ni jökrä ngwärekri nitre israelitakrä. Angwane dre niedre abko ni ruäre käkwe niebare Alejandroye. Angwane ni jökrä rabadre kwekbe amne, Alejandrokwe blitadre nitre israelitakrä abko niebare kisebti kwe ni jökräye. **34** Akwa Alejandro abko ni israelita gani nitre ñakare israelitare Efesobokwe btä angwane, ñan tö namani niara kukwei nuai, aisete namani ngrente krikri bäsi ñänä okwä krobu näre krörö: ¡Diana nitre Efesobokwe aibe ütiäte kri! namanintre niere.

35 Abtä ni mikani sribire alcalde kwrere nitre romanobokwe juta Efesokrä käkwe nitre ye kukwe ötani jökrä, bti niebare krörö kwe ietre:

Mun nünanka juta Efesote nete, ngöbö merire ütiäte kri Diana abko kwe juta nete amne niara bä ara jire mikani jäbtä nämane kä käinbti abko nükani temen kä nebtä, ye abko ni nünanka juta nete tä mikani ngibiabtikä, ye garera ni kä jökräbti yeye. **36** Ye aisete ni mda ñan rabadre kukwe ye rükente jire chi, aisete mun rabadre kwekbe jirekäbe amne munkwe ñan jändrän nuen ngwarbe okwä kware. **37** Ni nibu jänü munkwe nete noko käkwe kukwe blo nuenbare ñakare ju ngöbö Dianakwe rüere amne ñäke ñakare arato ngöbö Diana rüere.

38 Akwa Demetrio amne sribikä mda mda niara kwrere, kwe kukwe tärä ni mda mda rüere ne ngwane, ju tärä kukwe ükatekrä kritobo krikri ngwärekri, aisete niaratre rikadre kukwe kwe ngwena nebe kritobo krikri ngwärekri amne ja kweta kwärikwäri kwetre kukwe jen kwe yebtä. **39** Akwa mun tö blitai kukwe mda mdabtä ne ngwane, kukwe ye järikadre nebe gätäte amne blitadre ja ngwärekri jökrä btä abko tita niere munye, **40** ñobtä ñan angwane kukwe nakaka mtare, sebtä nita ngüdrekä ngwarbe amne nita kä mike nokre niedre nibtä, abtä ni rabadre ngite nitre romanobo okwäbti amne kukwe ñan kwandre niedre nie jabtä. Erere arato, ¿ñobtä nita ngüdrekä amne ñobtä nita kä mike nokre ngwiandretari nie, yebtä nikwe dre niedre? Abko kore se, niebare kwe ietre. **41** Yebti ni jökrä juaninta kwe ja gwiriete gwiriete kwäräkwärä.

Nitre tödekaka Jesubti kä Macedoniate amne kä Acayate, ie Pablo nikaninta basare

20 **1** Kä namani nokre juta Efesote, ye täbti Pablokwe nitre tödekaka Jesubti käräbare jökrä ja känti, käkwe blitabare amne niaratre kitani nüne janknu Jesukrä. Yebti Pablokwe köbö ngwianintari mrä ietre, bti nikani Macedonia mda. **2** Pablo namani Macedonia

angwane, nikani basare kä jökräbti temen ja mräkätre tödekaka Jesubti Macedoniate yeye, käkwe blitabare kabre ja mräkätre yebe kä mikakäre nuäre btätre. Abti Pablo nikani nebe kä Acaya, Grecia känti mda.
3 Namani Grecia, ye känti nünabare sö krämä kwe. Abti jatanina niken rute rikakäre kä Siriate angwane, nitre israelita nämane kämika braire abko gani kwe. Abtä nikaninta jirekäbe gürere ja jiebti Macedonia känti ta. 4 Ye ngwane abko ja mräkätre rikaba ruäre Pablo mukore abko nere: Sópater nikani. Sópater ye abko ni juta Bereabo. Niara abko Pirro ngobo kwe. Erere arato, Aristarco btä Segundo Tesalónicabo rikaba. Mdakäre abko, Gayo juta Derbebo amne Timoteo, Tíquico btä Trófimo kä Asiabo rikaba siba Pablo mukore nebebe Macedonia känti. 5 Ye känti ja mräkätre ye abko rikaba käne rute, rababa nun ngibiare juta Troate. 6 Akwa nun abko käkwe Pascua mikaba niken ta juta Filipote. Pascua rikaba ta, täbti nun rankwaba rute juta Filipote angwane, nunkwe nuaba köbörike jire amne, nun rikaba ngätäi ja mräkätre rikaba käne rute yebe juta Troate. Kä ye känti nun rababa bämän krati.

Ni iti kädian nämane Eutico mikaninta nire juta Troate

7 Yebti köbö kena bämänte, nunkwe ja ükakröba jökrä mrökäre jabe Jesu ngatani ngwiankäreta töre jae amne, nitre tödekaka Jesubti, ie Pablo näma dirire. Pablo rababarata yäketa jetbe se kwrere, aisete rikaba blite janknu abko kä jataba nüke ruäre deo. 8 Angwane kukwe rakakaba krörö: Ju mikani komä jabti kukwäne abko känti nun näma amne, ju mrä käin ninkri, känti nun näma ja ükaninkrö amne, ñotra näma mikani kabre gwita temen, känti nun näma.
9 Angwane ni bati kädian nämane Eutico abko näma siba yete, akwa näma täkänintbe bentanante ni kukwe nuen. Pablokwe blitaba raire, aisete köbö namani krübäte Eutico okwäte. Rikaba kibien nguseta bentanante yete, känti betakaba timon ju komä jabti kukwäne känti nun nämane mrä käin ninkri, ye känti Eutico betakaba timon, aisete rikaba ngitiekä ngwäkäre temen. Yebti gakröbata amne rababa kwekbe.
10 Angwane Pablo rikabata timon, käkwe ni bati ye ngwäkä ketaba jabtä ja kisete, bti nieba krörö kwe ja mräkätreye:

Ni ne tä nire, aisete mun ñan rekwetaka jiebti, nieba kwe ietre.

11 Yebti Pablo rikabata kukwäne rababata gwi angwane, nunkwe mröba gwaire Jesu ngatani ngwiankäreta töre jae. Angwane Pablo rikaba blite janknu, aisete kä rükaba ngwen ie blitabtä. Yebti dekä angwane rikabata. 12 Akwa ni betakaba timon ye abko näma nire amne järikabata mräkäkwe, aisete kä

rababa nuäre krübäte ja mräkätrebtä yete. Ne abko rakakaba kore juta Troate.

Pablokwe köbö ngwianintari mrä ja mräkä juta Efesoboye

13 Yebti nun rankwaba rute amne nun rikaba nebe käne juta Asónte Pablo ngäbti. Nun janama Pablo tuen ngäbti kore, ñobtä ñan angwane niara tö rababa näin gürere jateta temen abko erere rikaba. **14** Ne aisete nun rababa ngätäi ben juta Asónte angwane, rankwaba rute nunbe, bti nun rikaba nebe juta Mitilenete mda. **15** Yebti jändrinane angwane, nun rikaba ta angwane, nun rikaba känime kä butu kädian nämane Quío ngware ta. Abti jändrinane angwane, nun rikaba mate mren köräbti juta Samote. Yebti nun rikaba mate kä Trogilio känti. Abti jändrinane angwane, nun rikaba mate juta Miletote. **16** Nun rikaba jötrö kore, ñobtä ñan angwane Pablo ñan tö namani rabai neketebtä raire dikaro kä Asiate, aisete nun ñan rikaba juta Efesote. Pablo tö rababa rikai jötrö nebe Jerusalén, ñobtä ñan angwane Pentecostés köböi, btä niara tö rababa kwain arato juta Jerusalén, aisete nun rikaba metre ta kore.

17 Pablo näma juta Miletote angwane, nitre ni tödekaka Jesubti jie ngwianka Efesote abko Pablokwe ni juanba iti niaratre kärere nüke ja känti. **18** Erere bkänä, nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka ye rükaba nun känti angwane, nieba krörö kwe ietre:

Ti rükaba kena mun ngätäite kä Asiate nete abti kä nüke mtare tikwe nünanba ño mun okwäbti ye töre kuin munye abko krörö: **19** Nitre israelita käre näma kukwe miketbe taretare ti rüere, kä näma ti nike krübäte akwa, käre ti näma sribire ja moto jämenbti ni Dänkienkrä mun ngätäite. Ti näma bike tidrä ni mda mdabtä amne ti näma ja müaire arato. **20** Akwa tikwe kada ketaba ñakare, käkwe kukwe kuin mun die mikakrä, ye abko tikwe diriba täte janknu munye, amne ti näma dirire ja ngwärekri jökrä amne ju kwatirekwatire te munye. **21** Ne mden aisete, nitre israelita amne ni ñakare israelitare käkwe kukwe käme kitadre temen amne jatadreta Ngöböye, käkwe tödekadre ni Dänkien Jesubti abko ti näma dirire ietre abko erere ti näma sribire mun ngätäite.

22 Mtare Ngöbö Üai käta ti juenta Jerusalén, aisete ti bike nikenta akwa, dre rakadikä tibtä yete abko gare ñakare tie. **23** Akwa juta kwatirekwatire te ti näin abko ti kitadi ngite kä teri amne tikwe ja tare nikadi krübäte abko Ngöbö Üai Deme käta niere, ne aibe gare kore tie. **24** Akwa kukwe kuin Jesubtä, mden käta Ngöbö ni tarekä ja moto kuinbti niere, ye tikwe kädriedre ni jökräbe abko sribi mikani ti kisete ti Dänkien Jesukwe, ye aibe abko ti tö mikai neme bare täte jökrä kä ngwiane

nuäre jabtä, aisete tita nüne ya, ñakare ya abko ütiäte ñakare tikrä.

25 Mtare Ngöböta gobrane ño ni kwekwe ngätäite, ye tikwe diribare munye. Mun ye abko käkwe ñan ti tuadreta mda abko gare kuin tie. **26** Ye aisete nire nire kä Asiate käkwe ñan Ngöbö kukwei mikani era jae, abtä ja ruen ngite ñakare tie, **27** ñobtä ñan angwane Ngöböta kukwe miketbe ño ni diantarikäre Jesu köböire abko tikwe niebare jökrä munye amne tikwe kukwe era erere rükaninte ñakare munye arato. **28** Ne aisete munkwe ja ngibia au amne, nitre tödekaka Jesubti kökani Ngöbökwe Jesu däriebti jakrä abko Ngöbö Üai Deme käkwe mun mikani ngibiaka, ye munkwe ngibia kuin arato, **29** ñobtä ñan angwane ti näinta, abti lobo romon tä kite obeja kämike kwetadre jae, ye kwrere jire ni jatadi bätäkä ngwarbe nitre tödekaka Jesubti rüere juankäre ngwarbe. **30** Ne abko ni ruäre mun ngätäite akwa, jatadi ni ngökö arato, nitre tödekaka Jesubti diankäre jakri, ye abko gare kuin tie. **31** ¡Ye aisete munkwe mokre jabti! Kä komä jire, dibire rare müare kwärä, tikwe mun mikaba mokre kukwe ne kwrere känenkri, ye abko mun itire itire käkwe ngwianta töre jae.

32 Ja mräkätre, mtare ti bike mun mike gare Ngöböye. Erere arato, ti bike mun mike gare kukwe kuin Ngöbökwe yeye. Ngöböta ni tarere ja moto kuinbti, ye abko niara kukwei kuin tä mike gare nie. Kukwe kuin Ngöbökwe ye raba mun die mike nüne bäri dite Ngöbökrä amne, nitre mikani deme Ngöbökwe, kräke Ngöbökwe kukwe ükaninte die mikakäre kä mrä angwane, ye ben gwaire mun die mikadi siba kwe abko kukwe kuin Ngöbökwe tä mike gare nie. **33** Ti näma Ngöbö Kukwei dirire mun ngätäite angwane, tikwe ñan ngwian amne dän ni mda mdakwe ribeba jae. **34** Akwa tikwe sribiba ja kise jenbti jakrä amne, ni mda mda näma sribire tibe, ye kräke tikwe sribiba, ye gare kuin munye. **35** Ne aisete sribidre ño jen jakrä amne ni mda mdakwe jändrän ñakare abko die mikadre bti, ye abko tikwe diriba munye. Kukwe ne kwrere, btä ni Dänkien Jesu käkwe blitabare bati, ye abko tädre töre käre nie, abkokäre niebare krörö kwe: Nita jändrän bien ni mdaye, btä käta neme bäri nuäre nibtä ni jändrän kaka ngäbti ye ngwä, niebare ni Dänkienkwe. Abko kore se, nieba Pablokwe ietre.

36 Pablokwe blitaba ünän jökrä kore, bti rababa ngukudokwäbti temen, käkwe blitaba Ngöböbe ja mräkätre näma ben yete yebe. **37** Angwane müare kwärä, ni jökrä käkwe küde kitaba mrä Pablo ngärä, kä rababa Pablo demaine ngwärebtä kwärikwäri. **38** Akwa Pablo ñan tuadreta mda nieba kwe, yebtä abko ni jökrä moto rababa ulire ulire.

Nebti rikaba Pablo mukore nebe ru känti.

Pablo nikani Jerusalén

21 **1** Ja mräkätre Efesobo rababa nunye angwane, nun rankwabata rute, bti nun rikaba metre nebe kä butu kädian nämane Cos känti. Bti jändrinane nun rikaba ta nebe juta Rodate. Ye känti nun rikaba mda nebe mren köräbti juta Pátarate. **2** Pátarate yete abko, ru näma krati mda abko jataba niken kä Fenicia känti abko te nun rankwaba mda. **3** Angwane nun rikaba amne kä butu Chipre yebtä nun okwä rababa amne, nun rikaba janknu ta kä butu Chiprete, ye rabakaba nun küde ngeberekri amne, nun rikaba mate juta Tiro kä Siriate angwane, tribe mikateba kwetre yete. **4** Juta yete ja mräkätre tödekaka Jesubti kwanba nunye amne, nun rababa bämän krati niaratrebe yete. Angwane Ngöbö Üai Deme köböire Pablo ñan rikadre nebe Jerusalén abko ja mräkä ye rababa niere kisere Pabloye. **5** Akwa kä rikaba bämän krati ta angwane, nun jataba yäketa angwane, ja mräkätre yete merire, brare amne ngäbäkre kwekwe rikaba jökrä nun mukore neme mren köräbti juta bäre mento. Ye känti nun rababa ngukudokwäbti temen, käkwe blitaba Ngöböbe. **6** Bti nunkwe köbö ngwiantariba mrä jae kwärikwäri angwane, nun rankwabata rute amne ja mräkätre abko rikabata jökrä ja gwiriete.

7 Nun näma juta Tirote, bti nun rikaba ta amne nun rikabata mrä rute mrenbti amne nun rababa juta Tolemaida. Ye känti nun rikaba jate nebe jutate amne, ja mräkätre tödekaka Jesubti näma yete abko, ie nunkwe köbö ngwiantariba, bti nun rababa kibien yete. **8** Jändrinane dekä, nun rikaba gürere ta nebe juta Cesareate mda. Angwane ni kukwei kuin Jesubtä kädriekä ni mda mdabe näma iti yete abko kädian nämane Felipe, känti nun rababa. Felipe ye abko ni dianinkä ni kükü ni mda mda die mikaka juta Jerusalénte ye mden abko nämane yete, känti nun rababa. **9** Felipe abko ngänkän bati kaibekaibe näma nibkä gwi. Niaratre abko Ngöbö kukwei niekä.

10 Nun rababara raire yete angwane, ni Ngöbö kukwei niekä kä Judeabo kädian nämane Agabo rükaba nun känti. **11** Rükaba nun ngwärekri noko kwrere, käkwe dän kukwän ja mäkätekrä ötöbu ta nämane Pablobtä, ye diankaba kwe, bti ja kise amne ja ngoto mäkäteba jökrä kwe, bti nieba krörö kwe:

Dän kukwän ja mäkätekrä ne bkänkä abko nitre israelita käkwe mäkädite krörö Jerusalén, bti biandi nitre ñakare israelitareye kitadre ngite abko nieta kore Ngöbö Üai Demekwe. Abko kore se, nieba Agabokwe.

12 Agabokwe blitaba kore, ye kukwei jaraba nunye amne ja mräkätre Cesareaboye angwane, Pablo ñan rikadre Jerusalén abko

nun rababa ribere kisere ie.
13 Akwa Pablo käkwe nieba krörö mda nun käre:

Ti mäkädrete kräke tita biare. Erere arato, ti müre ketadre Jerusalén ti Dänkien Jesu dokwäre, kräke tita juto biare arato. ¿Ye ñobtä mun nibi müen amarebti mun nibi ti moto mike bäri ulire mda yere? nieba kwe nunye.

14 Pablo töi rikwitaba ñakare nunye, abtä rababa jirekäbe nunye amne nunkwe nieba krörö mda:

Ni Dänkien tö dreye, ye erere raba bare, nunkwe nieba.

15 Abti nunkwe ja mikaba juto jökrä, bti nun rikaba Jerusalén. **16** Angwane ja mräkätre Cesareabo tödekaka Jesubti rikaba ruäre nun mukore. Niaratre ye abko rikaba nun ngwena nebe ni iti kädian nämane Mnason juete, känti nun rababa. Mnason ne abko ni Chiprebo amne, nitre tödekaka Jesubti ngätäite niarakwe tödekani bäri käne Jesubti ni mda mda ben gwaire arato.

Pablo nükani Jerusalén, känti gätäba Santiagobe

17 Yebti nun rikaba nebe Jerusalén. Angwane ja mräkätre tödekaka Jesubti, btä kä rababa nuäre nun kare ngäbti. **18** Abti jändrinane angwane, Pablo rikaba nunbe basare Santiagoye. Nun rikaba Santiago känti amne, ja mräkätre tödekaka Jesubti jie ngwianka näma ja ükaninkrö jökrä yete, känti nun rababa.
19 Angwane Pablokwe köbö ngwiantariba jökrä ietre, bti sribi Pablokwe ye köböire Ngöbökwe dre nuenbare nitre ñakare israelitare ngätäite, ye Pablokwe nieba jökrä ja täritäri ietre.
20 Pablokwe blitaba kore, yebtä abko ja mräkätrekwe Ngöbö käikitakaba, bti nieba krörö kwetre Pabloye:

Ja mräkä, nitre israelita mili kabre käta tödeka Jesubti nete tä tuen mae. Ye abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko erere mikadre täte jökrä, tätre niere.
21 Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko nitre israelita nünanka kä mdabti nitre ñakare israelitare ngätäite käkwe ñan mikadre täte abko mata dirire ietre abko ni mda mda käta niere ngwarbe ma rüere ietre. Erere arato, ngäbäkre brare kiakia abko ñäräkrä mikadre ñakare kwatabtä mata niere amne, nitre israelita tä nüne ño, ye kwrere ñan nuendre mda, mata niere abko ni mda mda käta niere ngwarbe ma rüere ietre arato.
22 ¿Aisete nikwe dre nuendre kukwe ye bä mikakrä ngwarbe? Ma nükaninta nete gadi ja mräkätrekwe. **23** Aisete makwe jändrän krörö nuendre abko rabadre bäri kuin ruen nunye: Ni brare nibkä tä nun ngätäite nete käkwe ja kukwe biani Ngöböye abko erere mikadre täte kwetre.
24 Ni ye abko ma rika ngwena jabe, ben makwe ja mika dbe Ngöbö ngwärekri, Moisékwe nuemna ño ye kwrere amne, jändrän kukwadre Ngöbö käikitakakäre, ye makwe ütiä bian jökrä

kräke. Niaratre käkwe kukwe nuendre täte jökrä, ye bä mikakäre niaratrekwe ja dokwä drüen mikadi tikadrekä jökrä. Makwe nuendre kore kräke, ne köböire blitata ngwarbe ma rüere gadi ni jökräkwe mabtä. Erere arato, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko mata mike täte, ye abko gadi kwetre arato. **25** Akwa nitre ñakare israelitare käkwe tödekani Jesubti abko kräke nunkwe kukwe ükaninte ño, ye erere nunkwe juanina kräke abko krörö: Ngri biani ngöbö ngwarbe mikakrä ütiäte ñan kwetadre kwetre. Ngri därie amne jändrän kämikani köbti ñan kwetadre kwetre arato. Mdakäre abko, ñan ja mikadre gure bati bati kwetre. Ne abko nunkwe tikani kore kräke, aisete kukwe ne aibe mikadre täte kwetre. Abko kore se, niebare Santiagokwe Pabloye.

26 Ye erere bkänä, Pablo nikani ni nibkä ye ngwena jabe. Abti jändrinane, ja mikani dbe gwaire bentre kwe, bti ja kukwei biani kwetre Ngöböye, ye rabadre bare ñongwane amne, jändrän biandre kwetre kämikadre Ngöböye ja kukwei mikani täte bä mikakäre, ye abko biandre ñongwane kwetre abko nikani niere ju blitakrä Ngöböbe ye känti.

Pablo kitani ngite kä teri

27 Yebti kä jatanina niken bämän krati ta ietre ja mikakrä dbe angwane, batibe nitre israelita nünanka kä Asiate nämane ruäre, ye ie Pablo jatabare ju blitakrä Ngöböbe känti angwane, jötrö ngwarbe ni jökrä moto mikani romon kwetre Pablo rüere. Ye btäräbe nakwani jökrä Pablobtä, **28** kä namani ngrente krörö:

¡Mun israelita ye erere jakwe jökrä nun die mike nete! Ni ne mden tä dirikä kä jökräbti temen, kukwe dirire blo juta nikwe rüere amne, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye rüere tä ñäke blo arato. Mdakäre abko, nitre ñakare israelitare jänükani kwe ju deme blitakrä Ngöböbe känti nete arato, kä mikakäre deme ñakare. Ye mden kisete, mun israelita tä nete, ye erere jakwe jökrä nun die mike kite künken ju bäre mento nete, namanintre ngrente. **29** Namanintre ngrente kore, ñobtä ñan angwane ni ñakare israelitare Efesobo kädian nämane Trófimo abko ben Pablo tuani dikekä kwetre dekä juta ngrabare, aisete Pablo nükani ngwena nebe ju blitakrä Ngöböbe känti, namanintre nütüre, aisete namani ñäke kore.

30 Abtä ni jökrä kwe kä namani nokre. Angwane ni mda mda jatani betekä, nükani mate, ye ie Pablo neketaninte, nikani Pablo kitekä ja käne kwäräkwärä ju blitakrä Ngöböbe bäre mento se kwrere, bti jukwe dikaninta jötrö jite kwetre. **31** Bti jatanina Pablo kämike angwane, nitre israelita namani krübäte jökrä, kä namani kä mike nokre Jerusalén abko kukwe jänükani rükätre romanobo dänkien kriye. **32** Angwane rükätre dänkien kri

ye käkwe rükä kwekwe ükaninkrö jötrö ngwarbe rükätre dänkien mda mdabe, bti nikanintre betekä nebe nitre nämane kä mike nokre ye känti. Rükätre dänkien kri nükani mate rükätrebe, ye jatabare ietre angwane, Pablo metani ñakare mda kwetre.

33 Angwane rükätre dänkien kri ye käkwe krötabare Pablo ken, käkwe Pablo kani ngite, bti mäkätemna kadena krobubti kwe nitre rükäye, bti niebare krörö kwe:

¿Ni ne abko nire amne tä dre nuene? niebare kwe ietre.

34 Angwane ni jökrä namani ñäke ngwarbe ja te tata nekwäre sekwäre, aisete ni kukwei namani nokre. Yebtä Pablo abko ni ño amne dre namani nakenkä metre ñan nükani gare rükätre dänkien kri yeye. Abtä Pablo ngwiamna jirekäbe kwe kitadre ju nitre rükäkwe känti. **35** Ye kwrere bkänä, Pablo jänikani, jänikani nebe kalerabtä ju nitre rükäkwe känti angwane, ni namani nakwen Pablo jiebti kämikakäre, abtä nitre rükä käkwe Pablo kaninkä käinta niaratre ngänie-ne, **36** ñobtä ñan angwane ni jökrä nikani Pablo jiebti, ye abko namani ngrente kri, kä namanintre niere:

¡Ni ye kämike, ni ye kämike! namanintre ngrente.

Pablokwe blitabare jakrä

37 Yebti Pablo jatanina niken gwä angwane, niebare krörö kwe rükä dänkien kri yeye:

¿Ti rabadre blite chi mabe ya? niebare kwe ie.

Angwane rükä dänkien kri ye käkwe niebare mda ie:

¿Blita gare griegore mae ñan ñan? niebare kwe Pabloye.

38 ¿Ni Egiptobo nükani iti Jerusalén nete, ne käkwe ni mili kräbkä töi kwitani gobran romanobo rüere, bti nikani ngwena kä kaibete rükäre gobran romanobo rüere abko ma ñakare ya? niebare rükä dänkien krikwe Pabloye.

39 Angwane Pablokwe niebare ie:

Ti abko israelita nünanka juta Tarsote, juta ütiäte kri kä Ciliciate ye känti, akwa makwe kä bian chi tie blitakrä ja mräkätre nokobe, ie ti tö nibi, niebare Pablokwe ie.

40 Angwane nitre rükä dänkien kri ye käkwe kä biani Pabloye blitakrä amne, Pablo namani nünaninkä krö kalerate angwane, ni jökrä rabadre kwekbe niara kukwe nuen niebare kisebti kwe ietre. Ye erere ni jökrä namani kwekbe angwane, Pablo nikani blite hebreore, käkwe niebare krörö:

22 **1** Ti mräkätre amne ti ruaitre tikwe, ti bike blite au jakrä, aisete ti kukwei nuen kuin munkwe.

2 Pablo abko namani blite niaratre kukwere hebreo bentre, yebtä namani bäri kwekbe jökrä Pablo kukwei nuen angwane, niara nikani blite janknu krörö:

3 Ti abko israelita. Ti därebare juta Tarsote kä Ciliciate, akwa ti rirabare Jerusalén nete amne

Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, yebtä abko tikwe ja töitikani metre täte jökrä Gamalielibe. Erere arato, käre ti töita sribibtä Ngöbökrä, munta sribire ño mtare, ye kwrere ti töita. **4** Ne aisete, kena ni merire amne ni brare nämane niken Ji nebti, ye ti nämane gain angwane, ti nämane niken kisere jiebti. Ti nämane kaen ngite, bti ti nämane kite ngite kä teri kämikakäre. Ne abko ti nämane nuene kore kena. **5** Tita kukwe niere munye ne abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien amne nitre unbre ji dokwäte ie gare kuin jökrä, aisete niaratre raba blite metre kukwe nebtä, ñobtä ñan angwane ni mräkätre israelita Damascobo nämane tödeke Jesubti, ye rüere tikwe tärä käräba ietre, bti ti rikaba ja mräkätre tödekaka Jesubti ye kaen ngite, bti ti jatadre ngwena nüke Jerusalén nete mikakäre ja tare nike, abkokäre ti rikaba.

6 Akwa ti rikaba ji ngrabare, ti rababara mate ja ken juta Damascobe amne ñänä rükabara ruäre käin. Ti näma näin jäme angwane, batibe kä trä gitiaba ngwen bürere ti bäre temen. **7** Angwane ti rikaba mate temen amne ni kukwei jaraba krörö tie: ¿Saulo, ñobtä mata näin kisere kore ti jiebti ti mikakäre ja tare nike yere? nieba tie. **8** Angwane tikwe nieba: ¿Ma abko nire ti Dänkien? tikwe nieba. Angwane ni kukwei jaraba tie, ye käkwe nieba krörö tie: Ti abra Jesu Nazarebo. Ti ne mden jiebti mata näin kisere ti mikakäre ja tare nike ye, nieba kwe tie. **9** Ye ngwane abko ja mräkätre nämane näin ti mukore, ye ie kä trä jataba, akwa ni kukwei ye rükaba gare ñakare ietre. **10** Angwane ti abko käkwe nieba krörö mda: ¿Tikwe dre nuendre, ie ma tö nibi ti Dänkien? tikwe nieba. Angwane ti Dänkien käkwe nieba tie: Näinta krö, bti ma rika janknu nebe Damasco. Ye känti kukweta ükaninte ño nuendre mae abko ni tädi iti yete käkwe niedi jökrä mae, nieba kwe tie. **11** Akwa kä trä gitiaba ngwen dikaro, ye käkwe kä ötateba ti okwäte, aisete kä rababa tuen ñakare tie. Abtä ja mräkätre näma näin tibe, ye käkwe ti kaba küdebti, bti rikaba ti ngwena nebe Damasco.

12 Juta Damascote yete abko ni iti kädian nämane Ananías nämane nüne. Niara abko nämane nüne metre Ngöbö okwäbti amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye abko niara nämane mike täte kuin. Ye mdenbtä abko, nitre israelita nünanka juta Damascote nämane blite kuin jökrä niarabtä. **13** Ananías ye abko jataba ti känti, rükaba angwane nieba kwe tie: Ti mräkä Saulo, kä raba tuenta mae, nieba kwe tie. Ye btäräbe kä trä gitiakaba ti okwäte, käkwe niara mikaba ñäräre. **14** Angwane nieba mda kwe tie: Ngöbö mika nämane ütiäte ni mräkä kirakirakwe, Ngöbö ye arabe tö dre nuein abko rabadre gare mae, abkokäre ma dianinkä kwe.

Amne Jesu abko Ni Era Metre abko makwe tuadre, abkokäre ma dianinkä kwe. Erere arato, Ngöböta blite ja kada jenbti, ye abko kukwei jaradre mae, abkokäre ma dianinkä kwe jakrä. **15** Makwe dre dre tuani amne makwe niara kukwei nuani ño ño, ye erere makwe niedi ni jökrä ngwärekri arato. **16** Ne aisete gwängware näin krö, bti ma rika ja mike ngökadre ñöte amne tödeka makwe ni Dänkienbti angwane, Ngöbökwe ma ngite kukwe kämekäme nuenbtä bätädrete jökrä mabtä, nieba niarakwe tie. Ye erere tikwe nuenba.

17 Yebti ti rükabata Jerusalén nete angwane, ju blitakrä Ngöböbe, känti ti rikaba blite Ngöböbe amne ye känti, köböre kwrere tikwe kukwe tuaba krörö: **18** Ni Dänkien tuaba tikwe, käkwe nieba krörö tie: Mata blite tibtä ye abko ñan mikadre era nitre Jerusalénbokwe, aisete gwängwarbe makwe kä mikaka Jerusalén nete, nieba kwe tie. **19** Abtä tikwe niebare: Ti Dänkien, sinagoga käntikänti ti nämane niken, kä nämane nitre tödekaka mabti kaen ngite, bti ti nämane kite ngite kä teri amne ti nämane mete arato. **20** Erere arato, sribikä makwe Esteban nämane blitaka makrä, ye kämikani amne ti näma yete arato amne, niara kämikadre abko rababa dbe tikrä, aisete nitre niara kämikaka, kräke ti nämane dän ngibiare. Ye mdenbtä nitre Jerusalénbo käkwe ti kukwei mabtä mikadre bäri ütiäte jae ruen tie, tikwe nieba ti Dänkienye. **21** Akwa ti Dänkien käkwe nieba krörö tie: Nitre ñakare israelitare tä nüne mente temen, ye känti ti bike ma juen, aisete nän jötrö, nieba kwe tie, niebare Pablokwe.

22 Pablo juani ni Dänkienkwe nitre ñakare israelitare ngätäite niebare kwe, yebtä abko ni jökrä ñan tö namani Pablo kukwei nuai mda, kä namani ngrente krikri be amne, namani niere:

¡Ni ye käkwe ñan nünandre mda! ¡Niara denkä kä nebtä! namanintre niere romone.

23 Ni jökrä namani ngrente janknu kore amne, namani dän jabtä ngrükete amne namani dobro mnü kite käintabe romone. **24** Abtä nitre rükä dänkien kri käkwe Pablo kitamna ju nitre rükäkwe känti angwane, Pablokwe kukwe era erere niedre, abkokäre Pablo kwata metadre niebare kwe, ñobtä ñan angwane ni jökrä namani ñäke Pablo rüere, yebtä abko niebare kore kwe.

25 Akwa Pablo mäkäninante biare kwata metadre angwane, ni rükä dänkien nämane yete, ye ie Pablokwe niebare krörö:

¿Ni romano jä ngämi nebe kritobo ngwärekri, ye känenkri kwata metadre, ye abko köböi bianina munye ya? Ñakare ruen tie, niebare Pablokwe.

26 Pablokwe ñäkäbare kore, ye jarabare rükä dänkienye angwane, nikani jötrö, käkwe niebare rükä dänkien bäri kriye:

Ni ne abko romano aisete, ¿makwe dre nuendi mda btä? niebare kwe ie.

27 Angwane nitre rükä dänkien kri käkwe krötabare Pablo ken, käkwe niebare ie:

¿Ma abko ni romano bkänä ya? niebare kwe ie.

Angwane Pablokwe niebare mda ie:

Jän, ti abko romano, niebare kwe ie.

28 Nitre rükä dänkien kri käkwe niebare mda Pabloye:

Ti tö namani rabai romanore angwane, tikwe ja ütiä biani kri, köböire ti namani ni romanore, niebare kwe.

Abtä Pablokwe niebare mda ie:

Akwa ti abko därebare romanore, niebare kwe.

29 Yebtä abko, nitre rükä namani biare Pablo kwata metakäre, yebtä kä jürä namani, käkwe kä mikaninkä jökrä Pablobtä. Erere arato, Pablo abko romano gani rükä dänkienkwe angwane, Pablo mäkäninte kwetre kadenanbti, yebtä abko kä jürä namani kri btätre, ñobtä ñan angwane ni romano ngämi kwen ngite, känenkri ñan mäkädrete jire chi aisete.

Pablo jänikani Sanedrin ngwärekri

30 Jändrinane angwane, drebtä nitre israelita nämane Pablo kite ngise abko nitre rükä dänkien kri tö namani gai metre, käkwe kadena tikaninte Pablobtä, bti nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien ye ie ja ükakrömna jökrä kwe amne, ni mda mda nämane sribire Sanedrinbe, ie ja ükakrömna jökrä kwe. Bti Pablo nämane kä teri diamna ju bäre kwe, bti mikani ni jökrä ngwärekri mda kwe.

23 **1** Angwane Pablokwe Sanedrin mikani ñäräre kwekbe ja käne, käkwe niebare krörö ietre:

Ja mräkätre, ti nämane nüne kena, erere tita nüne abti kä nüke mtare amne ja ruen ngite ñakare Ngöbö ngwärekri tie, niebare kwe.

2 Angwane nitre nämane känime Pablo bäre temen, ye ie Ananíakwe Pablo metamna kada mkäte ta. Ananías ne abko, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien abko käkwe Pablo metamna, **3** akwa Pablo käkwe ñäkäbare tare mda ie:

¡Mata ja bä mike kuin! Ngöbökwe ti ngie mikadi ma rüere. Mata täkänintbe yete, ye tö kukwe ükaite tibe Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye yebti bä amarebti, iye ñobtä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko rüere ma tö nibi ti mete yere! niebare kwe Ananíaye.

4 Abtä nitre nämane yete ye käkwe niebare Pabloye:

¿Ñobtä ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien, ie mata ñäke kore yere? niebare kwetre Pabloye.

5 Angwane Pablokwe niebare mda:

Ja mräkä, ni noko abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre

dänkien abko gare ñakare tie, aisete tikwe ñäri kore ie, ñobtä ñan angwane tärä Ngöbökwe käta niere krörö: Ni gobranka juta makwebti, rüere makwe ñan ñäkädre blo, nieta Ngöbö Kukweibtä, niebare Pablokwe.

6 Yebti nitre nämane sribire Sanedrinbe abko ruäre saduseo amne ruäre abko bariseo, ye gani Pablokwe. Angwane Pablokwe ñäkäbare jume ja dibti, käkwe niebare:

Ja mräkä, ti abra bariseo. Ti mräkä abko bariseo jökrä akwa, ni krütani rükadreta nire abko tita mike era jae, ye mdenbtä abko ti mikata ngite mtare, niebare Pablokwe.

7 Pablokwe ñäkäbare kore, yebtä abko nitre bariseo amne nitre saduseo nikani ja kwete kwärikwäri. Abtä nitre nämane gätäbtä, ye käkwe ja ñäkänintbe jene jene mda, **8** ñobtä ñan angwane ni krütani ñan rükadreta nire abko nitre saduseo käta niere. Erere arato, angele amne üai ñakare, tätre niere. Akwa nitre bariseo abko käta kukwe ye mike era jökrä, aisete namani ja kwete jökrä kore. **9** Angwane ni jökrä namani ngrente amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre nämane ruäre abko nämane nekete nitre bariseokri abko namani nünaninkä krö käkwe niebare:

Ni neta ja mike ngite ñakare, ñobtä ñan angwane nane ni üai nükani blite ben o angele nükani blite ben kukwe nebtä, niebare nitre bariseokwe.

10 Akwa ni jökrä namani kä mike nokre krübäte. Yebtä nitre rükä dänkien kri, btä kä jürä namani krübäte, ñobtä ñan angwane nane Pablo dikandrete oto kiakia jökrä ja ñäte ni jökräkwe, ye abko jürä namani btä. Abtä nitre rükä juani ruäre kwe nebe Pablo tuen, bti Pablo jänikaninta kitadreta ju nitre rükäkwe känti bobuta.

11 Yebti deo, ni Dänkien Jesu nükani ja mike tuadre Pabloye, käkwe niebare ie:

Pablo, makwe ñan kä jürä ngwian jabtä, ñobtä ñan angwane makwe blitabare tibtä Jerusalén nete, ye kwrere makwe blitadi tibtä juta Romate sete arato, niebare ni Dänkienkwe ie.

Nitre israelita käkwe kukwe mikanintbe Pablo kämikakäre

12-13 Abti jändrinane, nitre israelita ni gre ketebu jire käkwe ja töi mikani gwaire Pablo kämikakäre, käkwe ja kukwei biani krörö ja rüere Ngöböye: Ni ngämi Pablo kämike, känenkri nikwe ñan mrödre amne nikwe ñan tomna ñadre, niebare kwetre jae kwärikwäri amne Ngöböye. **14** Bti nikaninta mda nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien känti amne nitre unbre ji dokwäte känti, käkwe niebare ietre:

Nun ngämi Pablo kämike, känenkri nunkwe ñan mrödre jire abko nunkwe ja kukwei biani kore ja rüere Ngöböye. **15** Ne aisete mun sribikä ütiäte krikri Sanedrinte ye käkwe Pablo

käräta jetbe rükätre dänkien kriye amne, kukwe ño metre abko Pablokwe niedre nete, abkokäre munta kärere nüke ja ngwärekri, munkwe nie. Akwa Pablo ngämi nüke mun känti nete, ye känenkri nunkwe kämikadi, niebare kwetre.

16 Akwa Pablo kämika brai namani, ye Pablo nüräkwe gani angwane, Pablo nämane ngite, ye känti nikani niere Pabloye. **17** Blitabare ünän kwe Pablobe, angwane nitre rükä dänkien nämane yete Pablokwe käräbare, bti niebare kwe ie:

Ni bati ne tö kukwe ütiäte kri niei dänkien kriye, aisete ngwena nebe niara känti, niebare Pablokwe ie.

18 Ye erere bkänä, rükätre dänkien nikani Pablo nürä ye ngwena nebe rükätre dänkien kri känti, käkwe niebare ie:

Ni kädianta Pablo tä ngite ye käkwe ti käräniri, bti ti juni ma känti kwe ni bati nebe, ñobtä ñan angwane ni ne abko tö kukwe ütiäte kri niei mae, aisete ti juni kwe nüke ma känti nete, niebare kwe.

19 Angwane nitre rükä dänkien kri ye käkwe Pablo nürä kani küdebti, nikani ngwena jenena temen, käkwe niebare krörö ie:

¿Ma tö nibi dre niei tie? niebare kwe ie.

20 Angwane Pablo nürä käkwe niebare:

Nitre israelita käkwe ja töi mikani gwaire Pablo käräkäre mae jetbe nebe nitre sribikä Sanedrinte ye ngwärekri, kukwe era erere ngwiantarikäre ja täritäri Pabloye, nieta kwetre. **21** Akwa makwe ñan niaratre kukwei mika era, ñobtä ñan angwane ni gre ketebu bti bärire mda tädi ja rükaninte jibtä Pablo kraire jite. Niaratre käkwe ñan Pablo kämikadre angwane, ñan mrödre kwetre amne ñan tomna ñadre kwetre, niebare ja rüere kwetre Ngöböye, aisete makwe dre niedi ye abko niaratre tä biare ngibiare ngäbti, niebare Pablo nüräkwe.

22 Angwane rükätre dänkien kri käkwe ni bati ye juaninta, akwa kukwe ye abko ñan niedre jire ni mda mdaye kwe, niebare kwe ie.

Pablo jänikani nebe gobernador Félix känti

23 Yebti rükätre dänkien kri käkwe rükä dänkien käräbare nibu, bti niebare kwe ietre:

Nitre rükä känene siento krobu abko rika gürere amne, rükä ni gre ketamä bti ni jätä abko rika mdäbti amne ni siento krobu abko rika buko nga ngwena kisete rikakäre juta Cesareate ñänä okwä krä ökän deo, niebare kwe ietre.

24 Erere arato, rükä dänkien kri käkwe mdä mikamna biare krati nänkrä Pabloye amne Pablo järikadre kuin nebe gobernador Félix ngwärekri abko niebare dänkien krikwe kore.

25 Angwane tärä tikani krörö kwe gobernador Félikrä:

26 Ñantöre Félix. Ma gobernador ütiäte kri, kräke ti Claudio Lisias käta tärä ne tike. **27** Nitre israelita käkwe ni ne kani ngite angwane, tö namani kämikai, akwa ni ne abko romano tikwe gaba angwane ti janama denkäta nitre israelita kisete rükätre tikwebe. **28** Erere arato, drebtä niara kita nämane ngise abko ti tö rababa gai, kä rikaba ngwena nebe Sanedrin ngwärekri. **29** Angwane kukwe ükaninte nuendre kwetre abko ni ne ñan tä mike täte, abtä tätre kite ngise akwa, ni ne käkwe ja mikani ngite ñakare, aisete kukwe ye dokwäre ni ñan raba niara kämike jire chi. Erere arato, ñan rabadre ngite jire chi kukwe ye dokwäre ruen tie. **30** Akwa mtare nitre israelita tö niara kämikai abko tikwe gani, aisete tita juen jirekäbe nebe ma känti. Erere arato, nitre niara kitaka ngise abko rikadre nebe ma känti blitakäre niara rüere mabe, abkokäre tita juen, tikani rükätre dänkien krikwe täräbtä.

31 Nitre rükä dänkien kri ye käkwe dre niebare rükätreye, ye erere nuenbare kwetre, kä nikanintre Pablo ngwena deo nebe juta Antípatrite. **32** Yebti jändrinane angwane, kukwe nakaninkä ñakare btätre, aisete rükätre nämane näin gürere, ye nikaninta ja jiebti nebeta ja känti amne rükätre nämane näin mdäbti mdäbti aibe nikani janknu Pablobe. **33** Nikanintre nebe juta Cesareate angwane, tärä biani kwetre gobernadoreye, käkwe Pablo mikani gare ie arato.

34 Abti gobernador käkwe ñäkäbare ünän jökrä täräbtä, bti niebare kwe Pabloye:

¿Ma kä mdenbo? niebare kwe ie.

Angwane, Ja Ciliciabo, niebare Pablokwe ie.

35 Abtä niarakwe niebare mda Pabloye:

Nitre ma kitaka ngise rükadi nete angwane, batibe tikwe ma kukwei nuadi, niebare kwe ie.

Yebti Pablo mikani ngibiadre kwe ju kri jrei Herodekwete abko nakaninkä kore.

Pablokwe blitabare ja dokwäre gobernador Félix ngwärekri

24 **1** Abti kä nikanina köbörike ta angwane, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien kädian nämane Ananías nikani nebe Félix känti amne nitre unbre ji dokwäte nikani ruäre ben. Erere arato, ni iti blitaka ni mdakrä kädian nämane Tértulo nikani siba nebe gobran Félix känti Pablo kitakäre ngite gobranye. **2** Pablo jänükani niaratre ngwärekri angwane, Tértulo nikani niere krörö gobernador Féliye Pablo rüere:

Ti dänkien bäri ütiäte kri, mata gobrane kuin nete, yebtä ti tö kuin niei mae, ñobtä ñan angwane mtare ni israelita tä nüne jäme ma köböire. Erere arato, ma töbtä, aisete mata sribire kuin, abko köböire makwe

jändrän keta kabre ükaninte juta nikwete nete. **3** Ne aisete, jändrän ne abko nunta kaen ngäbti käre amne kä jökräbti arato, aisete nun tö kuin niei mae sribi jökräbtä. **4** Akwa ti ñan tö kä diainkä dikaro makän, aisete ti bike blite chi mabe amne makwe ti kukwei nua ja moto jämenbti abko ti ribere mae.

5 Ni ne abko tä ni jökrä nike krübäte gobran romanobo rüere amne, kä jökräbti temen niarata näin nitre israelita ñäketbe jene jene amne, nitre reketaka ni Nazarebokri abko bti niarata mikani ji dokwäte abko kwanba nunye. **6** Mdakäre abko niara tö rababa ju Ngöbökwe dain jändrän kämenbti. Abtä nunkwe kaba ngite, [kukwe ükaninte nuendre nunkwe tä niere, ye kwrere. **7** Akwa nitre rükä dänkien kri Lisias käkwe diankabata jötrö amne romone nun kisete, bti Pablo kitaka ngise juamna blite mabe nete.] [g] **8** Akwa mtare nunta kite ngite ma ngwärekri nete, aisete kukwe ne abko era ya, ñakare ya abko makwe ngwiantari au ie. Abko kore se, niebare Tértulokwe.

9 Kukwe niebare Tértulokwe, ye abko nitre israelita nämane yete käkwe era niebare arato. **10** Angwane Pablokwe blitadre niebare kisebti ie gobernadorekwe amne Pablokwe niebare krörö:

Kä raire mata mikani kukwe ükatekä juta nebe, aisete kä nibi nuäre tibtä blite jakrä ma ngwärekri nete. **11** Köbö jätäbti kububе ti rikaba Jerusalén yete Ngöbö käikitakakäre. Ye abko era ya abko makwe ngwiantari au gadre jae. **12** Ti näma nete angwane, nitre ti kitaka ngise, ie ti kwanba ja kwete ñakare ni mda mdabe. Erere arato, ti köböite ni kwati ñan käta kä ngwen nokre ju blitakrä Ngöböbete amne, sinagoga kwatirekwatire te amne kä mdabti juta Jerusalénte. **13** Ne aisete nitre ne ñan tä ti kite ngise kukwe erabtä amne tätre ni ngökö ngwarbe ti rüere.

14 Akwa kukwe era erere ti bike niere metre abko krörö: Ngöbö mikani ütiäte ti mräkä kirakirakwe, Ngöbö ye arabe kräke tita sribire Ji Btinbti mtare. Ye mden abko kukwe ngwarbe nieta kwetre. Erere arato, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye abko tita mike era jökrä amne nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira käkwe Ngöbö Kukwei tikani kira, ye tita mike era jökrä arato. **15** Mdakäre abko, ni kuin amne ni käme krütanikrütani abko Ngöbökwe mikadita nire abko, bti nitre noko tä tödeke, ye kwrere bti tita tödeke arato. **16** Aisete ja rabadre ruen ngite ñakare tie Ngöbö ngwärekri amne ni mda mda ngwärekri, abkokäre käre tita nüne kuin metre.

17 Akwa kukwe rakakaba krörö tibtä juta Jerusalénte: Kä raire ti nämane dikekä kä mdabti. Abti

[g] **24.6b-7** Kukwe ne ñan tä tikani manuscrito kira bäri kuinkuinbtä.

ti jatabata Jerusalén ngwian ngwena biankäre nitre israelita bobre bobre kräke amne jändrän biankäre Ngöböye. **18-19** Kä ye ngwane, kukwe ükaninte nuendre, erere ti näma nuene, aisete ti rababa dbe Ngöbö ngwärekri. Amne ti näma ju blitakrä Ngöböbe ye känti angwane, ni israelita nünanka kä Asiate rükaba ruäre ti känti, aisete ye näire ni näma ñakare kwati tibe amne ni näma kä mike ñakare nokre arato angwane, nitre Asiabo rükaba. Niaratre ye abko käkwe ti kitaba ngite käne, aisete rabadre nüke nete ti kite ngite amne rabadre ti ngite niere ruen tie. **20** Ñakare ne ngwane ti rababa Sanedrin ngwärekri angwane, drebtä tikwe ja mikani ngite, ye nitre nete noko käkwe niedre metre arato mae. Akwa nuenba ñakare kwetre. **21** Akwa ti näma niaratre ngätäite angwane, tikwe ñäkäba jume ja dibti, käkwe nieba krörö:

Ni krütani abko Ngöbökwe mikadita nire abko tita mike era, yebtä munta kukwe ükete tikrä mtare, tikwe nieba kore. Nebtä aibe nitre noko tö ti kitai ngise ruen tie. Abko kore se, niebare Pablokwe Féliye.

22 Gobernador Félix abko, ie Ji Btin gare kuin, aisete Pablokwe ñäkäbare kore, yebtä abko kukwe Pablokwe tuanimetre ükadrete köbö mdabti kwe, käkwe niebare krörö nitre israelitaye:

Nitre rükä dänkien kri Lisias rükadi ti känti nete, käkwe kukwe ño niedi metre tie angwane, tikwe kukwe munkwe tuadi känti. Abko kore se, niebare Félikwe ietre.

23 Abti Félikwe nitre rükä dänkien juani Pablo kiteta ngite kä teri akwa, kä biandre ruäre dikakakrä Pabloye amne Pablo kukwe muko, ie kä biandre nüke basare Pabloye niara die mikakäre, niebare Félikwe.

24 Yebti köbö mdara jire te, Félix jatani merire kwe Drusilabe. Drusila abko meri israelita abko ben Félix jatani, käkwe Pablo kärämna angwane, tödekadre ño Kristo Jesubti abko Pablokwe niebare ie, niara käkwe Pablo kukwei nuani. **25** Akwa nünandre ño metre Ngöbö ngwärekri amne, ni ñan rankwadre jötrö jändrän käme jiebti amne mrä Ngöbö rükadi kritobore ño nibtä abko niebare Pablokwe Féliye. Yebtä abko, Félix nekwetaninkä, käkwe niebare Pabloye:

Nänta jötrö. Kä rabadita ngwarbe tie angwane, tikwe ma kärädita mda, niebare kwe Pabloye.

26 Akwa Pablokwe ngwian biandre ja ütiäre Féliye abko ie Félix tö namani, aisete käre namani nüke Pablo kärere blite jabe. **27** Pablo namani ngite kä kubu angwane, käre kukwe namani nakenkä kore. Yebti Félix ñan namani gobernador mda, aisete ni iti mda kädian nämane Porcio Festo namani gobernador Félix täte, akwa Félix abko tö namani rabai kuin jabtä nitre israelita krikri be,

aisete Pablo tuanimetre ngite kwe.

Pablokwe blitabare jakrä Festo ngwärekri

25 **1** Festo nikani nebe kä Judeate sribikäre gobernador kwrere. Juta Cesareate, ye känti namani köbömä, bti nikani juta Jerusalénte köbö ngwiantarikäre nitre israelita ji dokwäteye. **2** Namani Jerusalén angwane, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne nitre israelita ji dokwäte nikani, käkwe Pablo kitani ngise ie. **3** Ja moto kuinbti Festokwe Pablo juandreta Jerusalén kukwe ükatekäre yete abko ribebare kisere kwetre ie, ñobtä ñan angwane niaratre nämane Pablo kämika braire ji ngrabare, abkokäre namani kärereta ie. **4** Akwa Festo abko käkwe niebare ietre:

Pablo rabadi ngite janknu juta Cesareate amne ti ara jire kebera yäketa arato nebeta juta yete. **5** Niara käkwe ja mikani ngite krübäte bkänä ne ngwane, mun ji dokwäte dokwäte nete, ye ara jire rikadre tibe nebe sete, niara kitakäre ngise tie sete abko rabadre bäri kuin. Abko kore se, niebare kwe ietre.

6 Yebti Festo namani köbö kwä amne köbö jätä näre mda juta Jerusalénte, bti nikaninta juta Cesareate. Jändrinane angwane ja täkrä gobrankrä, bti nämane täkänintbe, käkwe Pablo ngwiamna nebe ja känti. **7** Erere bkänä, Pablo nikani gwäkäre angwane, nitre israelita nämane Jerusalén, nükanina Festobe, ye käkwe krötabare Pablo ken, käkwe Pablo kitani ngise kukwe kämekäme bätäkä ngwarbe btä. Akwa kukwe era erere kwani ñakare Pablo rüere ietre.

8 Angwane Pablo abko käkwe ñäkäbare au jakrä:

Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye nuendre nitre israelitaye, ye rüere ti ja mike ngite ñakare. Erere arato, ju blitakrä Ngöböbe amne emperador romanobo rüere, ti ja mike ngite ñakare arato, niebare Pablokwe Festoye.

9 Akwa nitre israelita ñan moto rabadre romon Festokrä, abkokäre tö namani niaratre näkwitai, abkokäre niebare krörö kwe Pabloye:

¿Ma tö rikai nebe Jerusalén, känti tikwe kukwe ükadite makrä ya? niebare kwe ie.

10 Pablokwe niebare mda ie:

Ma kukwe ükatekä emperador käbti abko ngwärekri tita nete. Ne känti makwe kukwe ükadrete tikrä, ñobtä ñan angwane ti ja mike ngite ñakare nitre israelita rüere, ye gare kuin mae. **11** Akwa nane tikwe ja mikani ngite era bkänä, dokwäre ti kämika tö rabadre angwane, tita juto biare krüte. Akwa tikwe ja mikani ngite ñakare nitre israelita rüere ne ngwane, ni mda ñan raba ti bien jire chi kämikadre nitre israelita seye, aisete emperador ara jire käkwe kukwe ükate tikrä, ie ti tö, erere tita ribere mae. Abko kore se, niebare kwe Festoye.

12 Abtä nitre töbtä töbtä nämane yete niara die mikakäre, ye ie Festokwe kukwe ngwianintari, bti niebare kwe mda Pabloye:

Ma abko romanobo, aisete emperador ara jire käkwe kukwe ükadrete makrä abko mata ribere tie aisete, ma näin niara känti juta Romate jirekäbe, kukwe makwe ye ükatekäre. Abko kore se, niebare Festokwe.

Festokwe ja di käräbare Pablobtä jrei Agripaye

13 Yebti köbö nikanina bä raire ta angwane, jrei Agripa nikani ngwai Berenicebe nebe Cesareate köbö ngwiantarikäre Festoye. **14** Ye känti namaninta nüne bä raire Festo känti angwane, Festokwe blitabare kukwe Pablokwebtä jrei Agripabe, käkwe niebare ie:

Ni iti mikaninte ngite Félikwe abko tä ngite nete. **15** Ti näma Jerusalén angwane, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre amne nitre israelita unbre ji dokwäte käkwe ni ye kitaba ngite ti ngwärekri amne müre ketamna kwetre tie. **16** Abtä tikwe nieba krörö ietre: Ni kitata ngite abko ngämi ja kwete gwärere ni niara kitaka ngitebe, ye känenkri ni ngite ye kämikadre ñakare jire abko tä ükaninte kore nun romanobo ngätäite, tikwe nieba ietre. **17** Niaratre jatabata tibe nete, ye mdenbtä abko jändrinane tikwe nitre kukwe ükatekä mda mda tibe käräba jötrö, bti tikwe ni ngite ye ngwiamna nüke ja känti nete. **18** Akwa kukwe nuenbare blo kwe, btä mika nämane ngite, ti nämane nütüre, ye kwrere btä nitre niara kitaka ngite käkwe niara mikaba ngite ñakare ti ngwärekri. **19** Akwa Ngöbö mikadre täte ño, yebtä nämane ja kwete amne ni kädian nämane Jesu abko krütani akwa tä nire abko Pablo namani niere, ye aibebtä mika rababa ngite.

20 Tikwe kukwe ye ükadrete ño ñan rababa nüke gare tie. Abtä Pablo rikadreta jirekäbe Jerusalén, känti tikwe kukwe ükadrete kräke ya abko tikwe ngwiantariba ie mda. **21** Akwa emperador abko käkwe kukwe ükadrete kräke nieba kwe, aisete tä ngite nete. Abti tikwe juandi nebe emperador känti, niebare Festokwe Agripaye.

22 Angwane Agripakwe niebare mda Festoye:

Ti tö ni ye kukwe nuai arato, niebare kwe.

Amne Festokwe niebare ie:

Jetbe makwe niara kukwei nuadi, niebare mda kwe ie.

Pablokwe blitabare jrei Agripa ngwärekri

23 Ye erere bkänä, jändrinane Agripa amne Berenice käkwe ja ükaninte kuin ja bä mikakäre ütiäte, bti nitre rükä dänkien krikri amne nitre gobranka gobranka juta Cesareate, ye ben nikanintre gwaire nebe gwi kä kukwe ükatekrä ye känti. Angwane Festokwe Pablo

ngwiamna nebe ye känti. **24** Bti niebare kwe ni jökräye:

Jrei Agripa amne mun ütiäte ütiäte tä ja ükaninkrö ketetibe nunbe nete, ni iti tä ngite abko jänüra mun ngwärekri nete tuen munkwe. Nitre israelita Jerusalénbo amne Cesareabo kwati tä nüke ni ne mike ngite ti ngwärekri nete, käta nebe ngwänenkä krikri be, käta nebe niara müre ketamna tie. **25** Akwa ni ne ja mike ngite ñakare, aisete müre ketadre ñakare tä nebe tuen tie. Akwa emperador käkwe kukwe ükadrete kräke abko ribebare kwe tie, aisete tikwe juandi jirekäbe nebe emperador känti. **26** Akwa kukwe era erere ñakare tikadre tie juandre ti dänkien emperadoreye ni nebtä, aisete ti ki ngwena mun ngwärekri nete amne jrei Agripa ngwärekri, ne känti abko jreikwe kukwe ngwentari ie amne dre niedi kwe abtä kukwe kwandi tie tikakäre emperadoreye, **27** ñobtä ñan angwane ni juandre ngite akwa, drebtä rikadre ngite abko niedre ñakare, ye abko ñan tuen dbe tie, niebare Festokwe ni jökräye.

26 **1** Angwane Agripakwe niebare Pabloye:

Mtare ma raba blite jakrä, niebare kwe ie.

Ye btäräbe Pablokwe kise kaninkä käin, käkwe niebare krörö:

2 Jrei Agripa, ma ütiäte kri. Ma ye ngwärekri kä nibi nuäre tibtä blitare jakrä, aisete kukwe ño ño btä nitre israelita tätre ti mike ngite, ye abko käi nibi nuäre tibtä niere mae, **3** ñobtä ñan angwane ma ti dänkien ütiäte kri, akwa nitre israelita tätre nüne ño, ye garera kuin mae amne, drebtä tätre ja kwete jabe kwärikwäri, ye garera kuin mae arato, aisete makwe ti kukwei nua jäme abko ti bike ribere mae.

4 Ti nämane bati abti kä nüke mtare, tikwe nünabare ño ja käite amne Jerusalénte, ye abko gare kuin jökrä ietre. **5** Erere arato, kä raire ti gare ietre, aisete ti ne abko bariseo kena, ye gare kuin nitre israelitaye. Ye erere niaratre raba niere metre tibtä, ñobtä ñan angwane nitre bariseo abko bäri tä Ngöbö Kukwei mike täte era metre jökrä abko erere ti nämane mike täte arato. **6** Kukwe mikata ütiäte nitre bariseokwe, ye tita mike ütiäte jae, abtä nitre israelita tä ti mike ngite mtare abko krörö: Ngöbökwe ni krütani mikadita nire abko kukwe niebare metre kwe ni mräkä kirakiraye, yebti tita tödeke arato nitre bariseo jökrä kwrere, abtä ti mikata ngite. **7** Mdakäre abko, Ngöbökwe jändrän köböi mikani kira ni mräkä israelita juta keta jätäbti ketebuye, ye mden ngibiata ngäbti kisere kwetre, käta sribi nuene Ngöbökrä amne Ngöbö käikitekä kore köbö kwatirekwatire dibire rare, ye arabebti tita tödeke arato, abtä nitre israelita käta ti mike ngite mtare ma ngwärekri jrei Agripa. **8** ¿Se ñobtä abko ni krütani

mikadreta nire Ngöbökwe abko mun ñan tä mike era se?

9 Käne ti ne ara jire käkwe kukwe nuendre bätäkä ngwarbe Jesu Nazarebo rüere, ti nämane nütüre. **10** Ye erere tikwe nuenbare Jerusalén. Nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre nämane ja di bien tie abko käbti tikwe nitre tödekaka Jesubti kitani ngite kwati kä teri. Erere arato, nitre tödekaka Jesubti kämika nämane ti okwäbti angwane, nämane nükebti tie arato. **11** Mdakäre abko, nitre tödekaka Jesubti käkwe ñäkädre blo Jesu rüere, abkokäre ti nämane mike ja tare nike krübäte. Ne abko sinagoga kwatirekwatire te ti nämane nuene kore angwane, ti moto nämane nebe romon krübäte kräke, aisete ti nämane niken mobe juta mda mdate ni menteni ngätäite nitre tödekaka Jesubti ye jiebti.

12 Ye erere, bati ti rikaba juta Damascote angwane, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre käkwe ja di bianba tie abko käbti ti rikaba. **13** Akwa ti rikaba ji ngrabare angwane, kukwe rakakaba tibtä abko ti bike niere mae jrei abko krörö: Ti näma dikekä ji ngrabare juta Damasco kukwäre angwane, ñänä ruäre käin angwane, batibe kä trä gitiaba dirare kä käinbti se kwrere. Kä trä ye abko rababa bäri dirare ñänä träkrä abko rikaba mate jökrä nun bäre temen ti kukwe muko tikwebe. **14** Angwane nun rikaba ngitiekä jökrä temen. Ye btäräbe ni kukwei jaraba krörö hebreore tie: ¿Saulo, ñobtä mata näin kisere ti jiebti ti mikakäre ja tare nike kore yere? ¿Ye ñobtä mata kukwe nuene käme ja rüere au? abko ni kukwei jaraba kore tie.

15 Angwane tikwe nieba: ¿Ma abko nire ti Dänkien? tikwe nieba. Angwane ti Dänkien käkwe nieba krörö mda tie: Ti abko Jesu ara. Ti ne mden jiebti mata näin kisere mikakäre ja tare nike ye. **16** Akwa näinta krö, tita ja mike tuare mae, ma mikakäre sribire jakrä amne blitakäre jakrä. Ne aisete makwe dre turi mtare tibtä amne makwe dre tuadi mda tibtä, yebtä makwe blitadi tikrä. **17** Angwane nitre israelita btä nitre ñakare israelitare, ngätäite ti bike ma juen akwa, tikwe ma ngibiadi niaratre ngäniene. **18** Nitre israelitare amne nitre ñakare israelitare, känti ti bike ma juen abko makwe kä trä tikadrekä okwäte kukwe kuin Ngöbökwebtä. Niaratre rabadre dikekä ñakare mda kä iko diablukwete akwa, rabadre dikekä Ngöbö trä ngwente, ñan nünandre mda kwetre Satana ngoto täni akwa, rabadre nüne Ngöböbe amne tödekadre tibti kwetre abko köböire Ngöbökwe niaratre ngite diandrekä jökrä btä amne, ni deme Ngöbökwe abko ben rabadre nüne ketetibe, abkokäre tita ma juen känti, nieba ti Dänkien Jesukwe tie.

19 Ne aisete jrei Agripa, kukwe kä käinbti jataba köböre kwrere tie, ye tikwe ñan kitaba temen akwa, tikwe mikaba täte.

20 Ye mden kisete, nitre israelita amne ni ñakare israelitare käkwe kukwe käme kitadre temen, bti Ngöbö kadre ngäbti kwetre abko ti rikaba niere ietre. Erere arato, Ngöbö kani ngäbti kwetre abko bä mikadre sribi kuin nuenbti kwetre, ti rikaba niere ietre. Kukwe ne abko ti rikaba niere käne juta Damascote abti Jerusalénte. Yebti ti rikaba niere kä ketareketare te kä ngrabare Judeate. **21** Ye mdenbtä abko, nitre israelita käkwe ti kaba ngite ju blitakrä Ngöböbe ye känti, bti tö rababa ti kämikai.
22 Akwa käre Ngöböta ti die mike abti kä nüke mtare, aisete ti tä nünaninkä dite mtare. Ne aisete ni bobre bobre amne ni ütiäte krikri, ie tita Ngöbö kukwei mike gare jökrä. Akwa kukwe rakadrekä ño niebare nitre Ngöbö kukwei niekä kirakirakwe amne Moisékwe, ye aibe tita niere, aisete tita kukwe bä jene dirire ñakare. **23** Ni Dianinkä Ngöbökwe abko krütadre akwa, rükadreta nire käne ni jökrä kä nebtä ngätäite amne, niara arabe käkwe blitadi ni diantaribtä ni mräkä israelitaye amne nitre ñakare israelitareye, kukwe ne mden abko ti nämane dirire. Abko kore se, niebare Pablokwe.

24 Pablokwe ñäkäbare kore ni krütani nükanina nire btä angwane, ye namani tuen jene jene Festoye. Abtä niarakwe ngratebare kri, käkwe niebare:

Pablo, makwe ja töitikani kabre krübäte abko kisete kä jäme ma dokwäbti ñan ñan, niebare kwe ie.

25 Abtä Pablokwe niebare mda Festoye:

Festo, ma abra ni ütiäte kri, käta kä jäme ti dokwäbti niere tie, akwa ye kwrere ñakare, ñobtä ñan angwane kä ruen kuin tibti. Kukwe era erere tita niere metre amne **26** kukwe nieta tikwe ne gare kuin jökrä jrei Agripa seye. Ye mdenbtä abko tita blite niara ngwärekri, ñobtä ñan angwane kukwe ne abko ñan nakaninkä kaibe kä kaibete, akwa nakaninkä ni jökrä ngwärekri, aisete gare jökrä ie, ye abko gare kuin tie. **27** Ne aisete ni Ngöbö kukwei niekä niekä käkwe kukwe niebare, ye era makrä ti dänkien Agripa ruen tie. Mata mike era ruen tie, niebare Pablokwe Agripaye.

28 Abtä Agripakwe niebare mda Pabloye:

Jötrö ngwarbe ma tö nibira ti töi kwitai tödeke Jesubti ñan ñan, niebare kwe ie.

29 Angwane Pablokwe niebareta Agripaye:

Jötrö ngwarbe ya, raire ya, Ngöbö diebti ñan ma ti dänkien aibe rabadre tödeke Jesubti, akwa ni jökrä tä ti kukwei nuen nete noko rabadre tödeke siba Jesubti ti kwrere näre. Akwa ñan rabadre mäkäninte kadenanbti ti kwrere abko rabadre bäri kuin, niebare kwe.

30 Angwane jrei Agripa btä gobernador Festo nükani krö Berenicebe amne ni mda mda nämane bentre yete yebe,

31 nikani mento kä bäre, kä nikani blite krörö jabe kwärikwäri:

Ni ne ja mike ngite ñakare, se drebtä kämikadre. Erere arato, kukwe nuenbare ñakare blo, abtä tädre ngite kä teri nete, namani niere jae kwärikwäri.

32 Angwane Agripakwe niebare Festoye:

Ni ne käkwe ñan kukwe ükatemna au jakrä emperadoreye akräke niara tikadrete. Akwa niara ara jire käkwe kukwe ükatemna kore, aisete ni ñan raba tikete, niebare kwe ie.

Festokwe Pablo juani rute juta Roma

27 **1** Yebti köbö kitani nun juankrä Italia, ye rükaba angwane, Pablo btä ni mda mda näma ngite arato abko mikaba gare ni ngite ngibiabtikä dänkien kädian nämane Julio yeye. Julio abko nämane sribire batallon kädian nämane Batallon Augusta yebe. **2** Nun juanba Italia kukwäre angwane, ru juta Adramitiobo näma krati mren kräbti abko jataba niken provincia Asiate mren kräbti abko te nun rankwaba. Angwane abko, Aristarco nünanka juta Tesalónicate, kä Macedoniate ye näma näin siba nunbe abko ben nun rikaba.

3 Yebti jändrinane angwane, nun rikaba nebe juta Sidónte. Ye känti Juliokwe jändrän kuin nuenba Pablokrä, käkwe Pablo tuametreba basare kukwe muko tödekaka Jesubtiye amne niaratre käkwe Pablo kadre ngäbti ja juete abkokäre. **4** Abti nun näma Sidón, känti nun rikaba ta angwane, nun rikaba rute akwa, müre rababa mate ribi nun ngäbti, abtä kä butu Chiprete btä kwäräkrita nun rikaba müre ngäniene. **5** Angwane nun rikaba mren kräbti niken Cilicia bäre temen amne Panfilia bäre temen, bti nun rikaba nebe juta Mirate, kä Liciate. **6** Ye känti nitre rükä dänkien, ie ru Alejandríabo kwanba krati. Ru ye abko jataba niken Italia abko te nun juanba mda kwe, nun rikadre janknu mentokwäre abkokäre. **7** Ye erere nun rikaba angwane, nun rikaba bätärekä, aisete nun rababa raire mrenbti amne näma tare krübäte nänkrä müre ngäbti. Abti nun rikaba mate juta Gnido ngware ta. Kä ye ngwane abko müre näma mate nun ngäbti, aisete nun rikaba niken kä Salmón, Cretate ngware ta angwane nun rikaba bä känime mentenin-ta temen niken kä butu Cretate bäre temen. **8** Amne nun rikaba janknu, akwa nunkwe dikakaba tare krübäte mren kräbäre mötarita temen. Abti kä mren kräbti kädian nämane Ñö Körä Kuin Rukrä, känti nun rikaba nebe, känime juta Lasea ken.

9 Ye ngwane nun jataba bäri bätäre amne, kä ja bäinkrä Ngöbökrä nitre israelitakwe sö septiembrebtä rikabara ta amne kä ñüre jatabara nüketa känime, aisete kä namani krübäte rikakäre rute mrenbti. Abtä Pablokwe nieba krörö nitre ru bkänkäye amne nitre ru ngwiankaye:

10 Ja mräkä, kä nena krübäte nänkrä mrenbti, aisete nane ru amne tribe rika ngwarbe munkän amne nane ni müre reketadre mrente arato nibi tuen tie, aisete ni ñan rikadre janknu mentokwäre näre, niebare Pablokwe.

11 Akwa nitre rükä dänkien käkwe ru bkänkä kukwei mikani bäri era amne ru ngwianka kukwei mikani bäri era kwe arato, aisete Pablo kukwei mikaba ütiäte ñakare kwe. **12** Akwa kä ñüre näire ñö köräte kä ye känti abko ñakare kuin rabakäre, aisete ni jökrä tö namani rikai ta nebe mren köräbti juta Fenicete. Fenice ne abko ni nämane nebe mren köräbti Cretate amne, nämane nebe tuen ngwitäräkri amne mötarikri arato, känti kä ñüre angwane, müre mate ribi ñakare, aisete nun rikaba nebe yete.

Kä nämane krübäte mrenbti

13 Yebti müre mötarikri rababa mate bä räre angwane, nun rikadre janknu mentokwäre nitre ru ngwianka rababa nütüre, aisete rikaba ru ngwena bä känime mren köräbäre niken kä butu Cretate käntita temen. **14** Nun rikaba, yebti bä jötrö angwane, batibe müre kä driri kädian nämane Euroclidón jataba mate ribi krübäte rubtä, **15** ye kä rikaba ru mniente ngwarbe kwäräkwärä nunbe se kwrere angwane, ru rababa neketebtä ñakare mentokwäre müre ngäbti nunye, aisete nunkwe ja tuametreba ngwiandre rube ngöi müre yeye. **16** Müre rikaba nun ngwena kore rube angwane, kä butu chi kädian nämane Clauda, ye ngüre bäre temen nun rikaba angwane, müre rababa mate bä räre yete, akwa ja tare nikare kwärä nunkwe ru chi nämane mäkäninte krati ru kribtä, ye nitre ru ngwianka dianbata kwe ru krite. **17** Ru kiakia dianbarata käin kwe, bti ru kri abko ñan juandre ngwarbe ñökwe amne mürekwe, abkokäre mäkäteba jökrä bäre ta köbti. Nebti, üman kabre jabti kädian nämane Sirte abko te nane ru rabadrekä abko käi rababa tare okwätetre, aisete nitre ru ngwianka käkwe dänkwän kwata kri ru mikakrä niken bätärekä amne metre ta ye kitaba timon mrente bti ru tuametreba ngwiandre müre aibeye kwetre. **18** Yebti jändrinane angwane, müre näma mate ribi krübäte, aisete tribe näma rute, ye kita rikaba ruäre timon mrente kwetre. **19** Yebti mukirare angwane, jändrän mda mda ru ngwiankrä näma rute, ye nitre ru ngwianka käkwe kitaba jökrä mrente ja kise jenbti au, ru ñan rikadre nguse abkokäre. **20** Yebti köbö raire te nunkwe ñänä tuaba ñakare amne muke jataba ñakare nunye arato amne müre rababa mate ribi nunbtä janknu se kwrere, aisete nun krütadre jökrä rababa ruen nunye, aisete nunkwe ñan nünandre mda, nun rababa nütüre.

21 Nun näma ja tare nike kore, ye ngwane abko kä raire

nunkwe mröba ñakare. Abtä batibe Pablo rababa nünaninkä ni jökrä ngwärekri, käkwe nieba krörö:

Ja mräkä, ti tö kukwe niei munye abko krörö: Munkwe ti kukwei mikadre täte angwane, mun rabadre janknu Cretate, akräke jändrän nikwe se rikadre ngwarbe ñakare nikän amne, ni riadrete ñakare arato. **22** Akwa mtare ja die mike munkwe, ñobtä ñan angwane ru ne rikadi ngwarbe jökrä akwa, ni ñan krütai jire iti abko ti tö nibi niei munye. **23** Ye gare tie, ñobtä ñan angwane Ngöbö ti bkänkä, kräke tita sribire, Ngöbö ye ara käkwe angele kwe juni iti nüke ti känti deo, **24** käkwe nini krörö tie: Pablo, makwe ñan kä jürä ngwian jabtä, ñobtä ñan angwane ma rabadi emperador ngwärekri juta Romate kukwe makwe ükatekäre, aisete ma köböire ni jökrä tä rute mabe, ye Ngöbökwe ngibiadibti, aisete ñan krütadre jire iti, nini angelekwe tie. **25** Ne mden kisete ja mräkä, angelekwe kukwe nini tie, ye erere Ngöbökwe ngwiandi bare ja täritäri, abkobti tita tödeke. **26** Akwa ru ne abko näin ngwarbe kä butubti. Ye känti ni näin jökrä timon, känti ni rabai, nieba Pablokwe nunye.

Ru nikani ngwarbe kä butubti

27 Bati deo kä rikabara bämän krobu ta angwane, ru ngwian näma mürekwe nekwäre, sekwäre janknu mren Adriático känti angwane, batibe kä ruäre deo nun rababa bä ja ken kä jateye, rababa ruen nitre ru ngwiankaye. **28** Angwane mren namani nuäi nguse abko ñäkäba kwetre amne, mren ye abko näma mente nguse, aisete rababa ngwra gre jire. Abtä rikaba bä mente mda se kwrere angwane mren ñäkäbata bobuta angwane, mren rababa ngwra jätäbti ngwrarike nguse. **29** Angwane nane ru matadre jäkwatate abko jürä rababa nitre ru ngwiankabtä, käkwe jä kitaba kobkä jire mrente ru körekri ru ketabtäkäre. Yebti kä rabadre tuen ietre amne kä rabadre ngwen jötrö abko rababa ribere Ngöböye. **30** Akwa ye ngwane abko nitre ru ngwianka tö rababa gitiai ru chi yete, akwa jatanintre jä ükete ru känenkri abko rababa bä mike, akwa tö rababa gitiai kore rute mentokwäre. **31** Akwa Pablo käkwe gaba angwane, nieba krörö kwe nitre rükä dänkienye amne nitre rükäye:

Nitre ru ngwianka noko ñan rabadre rute nete, ne ngwane mun ñan rabadita jate akwa mun krütadi jökrä, niebare Pablokwe.

32 Abtä ru chi nämane mäkäninte krati gitiakrä jae nitre ru ngwiankakwe, yebtä nitre rükä käkwe kö tikaninkä angwane, ru kiakia ye nikani mrenbti.

33 Yebti kä jatanina ngwen ja ken dekä angwane, ni jökrä käkwe mrödre niebare Pablokwe ietre, käkwe niebare krörö mda:

Bämän krobura jire, dre rakadikä nibtä abko munta ngibiare jirekäbe abtä bäsi munta mröre

ñakare, **34** aisete mtare munkwe mrödre abko ti tö nibi ribei munye, ñobtä ñan angwane nita nete ne ñan rabadre bren jire chi iti, aisete mun tö tä nünanbtä ne ngwane, munkwe mrö kweta ja dikrä ye abko rabadre bäri kuin, niebare kwe. **35** Niarakwe ñäkäbare kore, ye btäräbe ban diani kwati kisete kwe, bti kuin nieba kwe btä Ngöböye ni jökrä okwäbti, bti rikaba kwete mda. **36** Yebti ni jökrä, moto rababa jäme amne mröba jökrä kwetre arato. **37** Ru te nun näma näin, ye abko te ni näma siento krobu bti gre ketamä bti ni jätäbti ni ti (276) jökrä käkwe mröba. **38** Nunkwe mröba ünän jökrä kore, bti ru rabadre bäri juto, abkokäre trigo näma rute, ye kitaba jökrä timon mrente.

39 Yebti kä rababara ngwen dekä angwane, kä jate jataba nunye akwa, nun näma mdente ñan rababa nüke gare nitre ru ngwiankaye. Akwa mren niken ñö köräbti rababa tuen kuin mren köräbti jate, ye kukwäre rikaba ru ye ngwena mda, **40** käkwe kö jäbtä ye tikakaba, bti jä kobkä mikateba kwetre mrente amne, ru kökwitatekrä abko jue tikaba kwetre, bti vela abko kakabata käin mürete kwetre ru känenkri, angwane ru rikaba mate ja ken mren köräbti. **41** Ru rikabara mate ja ken mren köräbti se kwrere angwane, üman näma kabre jabti ye te ru ison rikaba ne nguse, känti rabakaba ümante. Ru ison känenkri rabakaba dime ümante, aisete rababa juen ngitiekä ñakare mda. Angwane ru körekri abko btä mren rababa nüke mate dite krübäte, ye abko rikaba ru dikente kiakia jökrä.

42 Angwane nane nitre ngite rikadre jübenkä mrenbti amne gitiadre abko jürä rababa nitre rükäbtä, aisete tö rababa nitre ngite kämikai jökrä yete. **43** Akwa nitre rükä dänkien tö rababa Pablo ngibiai, aisete nitre rükä ñan tuametreba kwe nitre ngite kämike, käkwe nieba:

Nireye jübaka gare abko rankwa jökrä mrente, bti rika jübenkä nebe käne jate. **44** Amne ni mda mda abko rikadre kri otobti amne ru oto kiakiabti köre, nieba kwe.

Ye erere nun rikaba angwane, nun rababa kuin jökrä jate.

Dre nakaninkä Pablobtä kä butu kädianta Maltate

28 **1** Nun rababara kuin jökrä jate kore angwane, kä butu känti nun rababa ye abko kädian nämane Malta, nieba nitre nünanka yete kwe nunye. **2** Angwane nitre nünanka kä butubti yete abko käkwe nun kaba ngäbti bäri kuin jökrä. Ñü rababa näkäen temen, aisete kä rababa tibo krübäte nunbtä, yebtä nitre nünanka yete ye käkwe ñukwä bukateba kri, bti nun käräba kwetre ñukwä träse siba. **3** Ye ngwane abko Pablokwe ngi nöta nöta ükakröba ruäre, näma kite ñukwäte angwane, batibe tbi näma krite yete abko gitiaba ñukwä käi ngäniene,

Tbi tä Pablo kwete kisebtä (Hechos 28.1-6)

rikaba käkwe Pablo kwetaba kisebtä amne ribraba jökrä Pablo kisebtä se kwrere. **4** Tbikwe Pablo kwetaba kore nitre nünanka yete ye okwäbti angwane, rababa niere jae kwärikwäri:

Ni ne ni kämikaka bkänä, aisete nane müre neke ñakare mrente, akwa ngöbötre ara jire btä ñan kwäräbedre kwe mda, rababa niere Pablobtä.

5 Akwa Pablo abko käkwe tbi ngrükateba ja kisebtä, bti kitaba ñukwäte kwe amne niara namani bren ñakare köbti. **6** Akwa Pablo kise rikadi nüen ñongwane amne ñongwane näin ngitiekä ngwäkäre temen abko ni jökrä rababa ngibiare. Akwa kä rikaba raire ta angwane Pablo näma jäme, rababa bren ñakare. Yebtä abko, ni jökrä töi rikwitabata bä jene amne, Pablo abko ni ngöböre rababatre niere.

7 Kä ye känti abko, ni ütiäte kri kä butubti yete kädian nämane Publio abko nämane kä bkäne känime yete, känti nun näma. Publio ne abko kä butu Malta ye gobranka nitre romanobokrä. Niara abko käkwe nun kaba ngäbti kuin amne nun bukaba

köbömä jire kwe. **8** Ye ngwane abko Publio rün bren drangwan kisete amne grie kisete, abtä näma jänbti temen abko Pablo rikaba basare känti, käkwe blitaba Ngöböbe kräke, kise mikare kwärä bti amne rababata kuinta Ngöbö diebti. **9** Publio rün rababata kuinta kore angwane, ni mda mda bren bren nünanka kä butubti yete, ye rükaba kwati amne Pablokwe mikabata kuinta jökrä Ngöbö diebti. **10** Yebtä niaratrekwe nun mikani ütiäte kri jae bätäkä ngwarbe, abti nun jataba niken ta kä rikaba rute angwane, jändrän mda mda bianba kabre nunye ngwiandre jabtä.

Pablo nükani juta Romate

11 Nun rababa kä butubti, ye känti nun rababa sö krämä angwane, ru Alejandríabo näma yete kä ñüre mike niken ta abko jataba niken ta Italia kukwäre abko te nun rikaba. Ru ye abko btä ngöbötre kädian nämane Cástor amne Pólux bä nämane mikani känenkri abko te nun rikaba. **12** Ru te nun rikaba, ye rikaba nun ngwena nebe mren köräbti juta Siracusate kä butu Siciliate. Ye känti nun rababa köbömä. **13** Yebti nun rikaba ta angwane, nun rikaba nebe mren köräbti juta Regiote, Italia. Abti jändrinane angwane, müre rababa mate mötarikri. Yebti mukirare angwane, nun rikaba nebe mren köräbti mda juta Puteolite. **14-15** Ye känti ja mräkätre tödekaka Jesubti näma ruäre, käkwe nun ketateba nünentbe bämän krati jabe. Ye erere nun rababa bämän krati känti. Abti nun rikaba gürere ta juta Roma kukwäre. Angwane abko, juta Romate yete nun rabadre, niebare ja mräkätreye, aisete nun ngämi nebe juta Romate, känenkri nikani nun ngäbti nebe kä kädian nämane Foro Apiote amne kä kädian nämane Ju Komä jadükakrä ni basakaye. Ye känti nikani nun ngäbti, aisete ja mräkätre ye näma nun ngibiare ngäbti, btä Pablo okwä rababa angwane, kuin niebare kwe btätre Ngöböye amne ja rababa ruenta dite ie niaratre tuare. Abti nun rikaba gürere ta angwane, nun rababa juta Romate. **16** Nun rababa juta Romate angwane, Pablo kitani ngite ñakare kä teri, akwa tuanimetre nüne kaibe ju mdate, akwa ni rükä mikaba iti niara ngibiabtikä.

17 Pablo rababa juta Romate, bti kä rikaba köbömä ta angwane, Pablokwe nitre israelita ütiäte ütiäte nünanka Roma yete kärämna gätäbtä jae. Ye erere rükaba jökrä amne Pablokwe nieba krörö ietre:

Ja mräkä, ti tö kukwei niei munye abko krörö: Ti kukwe nuene ñakare blo ja mräkätre israelita rüere. Erere arato, kukwe ükaninte ño ni mräkä kirakirakwe, ye rüere ti ja mike ngite ñakare. Akwa nitre israelita käkwe ti kitaba ngite nitre romanobo kisete Jerusalén sete. **18** Ti kitaba ngite angwane, nitre romanobo käkwe kukwe

ngwiantariba ünän jökrä tie, abti tö rababa ti tikaiteta, ñobtä ñan angwane ti ja mike ngite ñakare abtä ti kämikadre kwetre, ye abko gaba kwetre, abtä tö rababa ti tikaiteta. **19** Akwa nitre israelita ji dokwäte, ie kukwe ye ñan rükabtiba. Abtä emperador käkwe kukwe ükadrete jirekäbe tikrä abko tikwe ribeba mda. Kukwe ñakare tikwe ni mräkätre ti käite rüere akwa, tikwe kukwe ribeba kore jakrä. **20** Ne mdenbtä abko, tikwe mun kärämna gätäbtä jae blitakäre kukwe nebtä munbe, ñobtä ñan angwane kukwe bti nitre israelita tä tödeke, arabebti tita tödeke arato, ye mdenbtä tita ngite mäkäninte kadenanbti nete. Abko kore se, niebare Pablokwe ietre.

21 Abtä nitre israelita ütiäte ütiäte ye käkwe niebare mda ie:

Nitre israelita nünanka Judeate abko tärä juen ñakare ma rüere nunye. Erere arato, ja mräkätre Judeabo tä nüke ruäre nete käta blite ñakare blo ma rüere nunbe. **22** Akwa ma abko tä töbike ño abko nun tö nibi kukwe nuai, ñobtä ñan angwane kukwe btin dirita mda, ye rüere abko ni kä jökräbti tä ñäke blo, aisete makwe blitadre btä, ie nun tö, niebare kwetre Pabloye.

23 Abtä gätä köböi kitani kwetre mda. Ye erere gätä köböi nükani angwane Pablo nämane nüne, ye känti ni nükani ja ükaninkrö kwati. Angwane Ngöböta gobrane ño ni ngätäite abkobtä Pablokwe blitabare bentre köböiti kä de. Moisés käkwe dre niebare Jesubtä amne nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira käkwe dre tikani Jesubtä, ye abko rabadre era nitre israelitakrä, abkokäre Pablo namani kädriere bentre. **24** Pablo namani blite kore ye abko ni ruäre kräke namani era amne ni ruäre abko käkwe ñan mikani era. **25** Angwane niaratre ñan töi namani nebe ja näre angwane, namani nikenta angwane, Pablokwe niebare mda ietre:

Mun kore, ye mden kisete Ngöbö Üai Deme köböire ni Ngöbö kukwei niekä Isaías käkwe niebare krörö mun mräkä kirakiraye munbtä:

26 Nän niere krörö nitre israelita neye:
Munkwe ti kukwei nuadi blite bäri, akwa tita dre niere ñan rükadi gare munye.
Erere arato, tita sribi nuene mun okwäbti, ye abko munkwe tuadi bäri, akwa drekäre tita sribi ye nuene abko ñan jatadre munye,
27 ñobtä ñan angwane juta ne käkwe ja dokwä mikani ribi ti kukwei kräke, aisete ñan tö namani ti kukwei nuai, käkwe ja olo gu dikani ti kukwei ngäniene amne, sribi tikwe ñan jatadre ietre, abkokäre ja okwä jue mikani kwetre.
Mdakäre abko, ti kukwei ñan rükadre gare ietre amne tikwe ñan

diandretari, abkokäre
nuenbare kore kwetre,
Isaías 6.9-10
abko tikani kore Isaíakwe
munbtä.

28 Ne aisete mtare mento-
kwäre Ngöböta juto biare nitre
ñakare israelitare dentari amne,
niaratre abko käkwe Ngöbö
kukwei nuadi, käkwe kadi ngä-
bti, ye abko rabara gare munye,
niebare Pablokwe ietre.

29 [Pablokwe ñäkäbare kore,
yebtä abko nitre israelita nama-
ni nikenta akwa, namanintre ja
kwete krübäte kwärikwäri
kukwe yebtä.][h] **30** Abti ju ütiä
bian nämane Pablokwe nünan-
krä jae juta Romate, ye känti
Pablokwe nünabare ngite ju
yete kä kubu täte amne, nire
nire nämane nüke basare ie, ye
niara nämane kaen ngäbti ja
känti ju yete. **31** Angwane Ngö-
bö nämane gobrane ño ni kwe-
kwe ngätäite, yebtä Pablo
namani dirire jäme. Erere arato,
Pablo namani blite ni Dänkien
Jesukristobtä amne niara kada
keta namani ñakare blitabtä
Jesukristobtä. Ne abko nakanin-
kä kore. Ne ngörä.

[h] **28.29** Kukwe corcheta ngätäite ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuinbtä.

Tärä Tikani Pablokwe Nitre Romanobokrä

Romanos

Tärä ne tikaka abko Pablo. Niara nämane nüne juta Corinto kä 57 angwane, tärä ne tikani kwe nütüta. Bäri niara tö namani rikai basare nitre tödekaka Jesubti nünanka Romate yeye, akwa kä ñan namani kwen ie nänkrä. Ye mden kisete, tärä ne tikani kwe nitre tödekaka Jesubti nünanka juta Romate kräke, Jesukristo käkwe dre dre nuenbare kräke mikakäre gare ietre. Bäsi niaratre jökrä abko ñakare israelitare, akwa niaratre yekri ni israelita tödekaka Jesubti nämane gätäre ben arato. Nitre israelita tödekaka Jesubti ye abko nämane bike kri nitre tödekaka Jesubti ñakare israelitare yebtä, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe nitre israelita dianinkä käne aisete. Ye mden kisete kukwe namani nokre nitre tödekaka Jesubti ngätäite Roma yete.

Ne aisete, ni jökrä israelita ya, ñakare ya abko ja kwrere jökrä Ngöbö ngwärekri, ye abko Pablo tö namani mikai gare tärä nebti. Bäri käne abko, ni jökrä käkwe Ngöbö mikani ngwarbe jae, aisete ngite Ngöbö ngwärekri abko Pablokwe mikani gare ietre. Yebti, Ngöbö kukwei kuin Jesubtä, ye aibebti Ngöböta ni israelita amne ni ñakare israelitare dentari ja kwrere jökrä abko Pablo tö namani mikai gare ietre. Erere arato, nita tödeke Jesubti, ye aibe köböire ni ñakare ngite mda Ngöböta niere nibtä amne tä ni kaen ngäbti abko Pablo tö namani mikai gare metre. Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye mikabtä täte abko Ngöbökwe ni kadre ngäbti abko nitre israelita nämane nütüre, akwa ñakare kore Pablokwe niebare ietre. Ni ñan raba jändrän nuene jire chi Ngöbö moto mikakäre nuäre jakrä, abtä Ngöbökwe ni diandretari, akwa tödeka Jesubti, aibe köböire Ngöböta ni dentari abko Pablota niere tärä nebtä.

Pablota köbö kuin juen

1 **1** Ti Pablo abko ni klabore Kristo Jesukwe. Ti ne mden kätа köbö kuin juen munye. Ti käräbare Ngöbökwe Jesu kukwei ngwianka amne ti dianinkä jenena Ngöbökwe ja kukwei kuin Jesubtä mikakäre gare. **2** Ngöbökwe ja kukwei kuin Jesubtä ne mikadi gare abko niebare kira kwe ja kukwei niekä niekä köböire, ye mden abko tä tikani Ngöbö Kukwei Demenbtä. **3-4** Ngöbö kukwei kuin abko tä blite Ngöbö Odei Jesukristo ni

Dänkienbtä. Niara därebare ni bobre, di ñakare kä nebtä kwrere jrei David tukwe mräkäkri. Amne Ngöbökwe mikaninta nire angwane, mikani ütiäte kri kwe amne niara abko Ngöbö Odei Di Kri abko Ngöbökwe mikani gare ja Üai Deme köböire. **5** Jesukristo ne köböire Ngöbökwe ja moto mikani kuin tikrä, käkwe ti mikani ja kukwei ngwianka. Angwane ti mikani sribikä jakrä kwe nitre ñakare israelitare kä jökräbti temen käräkäre tödeke Jesukristobti amne Jesukristo mikakäre täte. **6** Nitre käräbare Ngöbökwe tödeke Jesubti, ye ngätäite mun nünanka juta Romate tä siba rabakäre Jesukristokwe. **7** Ngöböta mun tarere amne mun käräbare kwe nünakäre deme jakrä. Mun ye abko kräke Ngöbö ni Rün nikwe amne Jesukristo ni Dänkien raba ja moto mike kuin amne raba kä jäme mike mun jökräbtä, ie ti tö.

Pablo tö näin basare juta Romate

8 Bäri käne ti mräkätre, Jesukristo köböire tita kuin niere Ngöbö tikweye mun itire itire btä, ñobtä ñan angwane munta tödeke Jesukristobti abko kädrieta kä jökräbti temen. **9-10** Tita sribire Ngöbökrä ja di ngöi jökrä. Tita kukwe kuin niara Odeibtä mike gare angwane, käre tita blite ben angwane, munta nüke töre käre tie abko gare kuin ie. Tita blite Ngöböbe angwane, Ngöbö tö ne ngwane, kä biandre kwe tie nebe basare mun känti yete abko käre tita kärere Ngöböye. **11** Tita blite kore ben, ñobtä ñan angwane bäri ti tö mun tuai angwane, ti köböire Ngöbö Üai rabadre ja di bien munye, mun moto mikakäre nuäre amne mun mikakäre nüne bäri dite Ngöbökrä, abkokäre ti tö näin mun känti yete. **12** Ye abko, ñan mun aibe rabadre dite Ngöböbtä, ie ti tö, akwa nikwe ja die mikadre kwärikwäri abko ie ti tö. Munta tödeke Jesukristobti amne tita tödeke bti arato, yebti nikwe ja die mikadre abko ie ti tö.

13 Ti mräkätre, ti namanina yäke bäre bäre nebe basare munye yete, akwa käre kukwe mda mda tä nebe ti jiete, abtä ti ngämi nebe mun känti. Ti mräkätre tikwe, nitre ñakare israelitare nünanka kä mda känti, tikwe ngwiani tödeke Jesubti, ye kwrere ti tö rikai nitre mun känti yete ngwiain tödeke Jesubti arato, abkokäre ti tö rikai nebe Roma yete. **14** Jata nebe ruen kore tie, ñobtä ñan angwane rürümon ütiä kri tibti Ngöbökwe ruen tie, aisete nitre griegore amne nitre ñakare griegore, nitre töbtä amne nitre ñakare töbtä abko **15** ie ti tö Ngöbö kukwei kuin Jesubtä mikai gare kisere abko erere ti tö näin niere mun nünanka juta Romate yeye. **16** Ngöbö kukwei kuin Jesubtä ye tita gaire ñakare, ñobtä ñan angwane kukwe kuin Jesubtä ye abko Ngöbö di kri ni diantarikrä. Ye abko nire nire käta Ngöbö kukwe kuin Jesubtä ye mike era jae, käta tödeke

kwatibe Jesubti abko Ngöböta dentari, aisete Ngöbö kukwei kuin Jesubtä abko Ngöbö di kri ni diantarikrä—nitre israelita ara jire käne, yebti ni mda mda ñakare israelitare abko Ngöböta dentari kore arato. **17** Kukwe kuin Jesubtä abko Ngöbö di kri ni diantarikrä, ñobtä ñan angwane ni ngite ñakare mda Ngöböta niere abko mikata gare kukwe yebti. Nire nire käta tödeke kwatibe Jesubti, ni ye aibe ngite ñakare mda Ngöböta niere. Ne aisete tödeka kwatibe Jesubti aibe ütiäte, mden erere tä tikani krörö Ngöbö Kukweibtä:

> Tödeka kwatibe Ngöböbti,
> ye köböire ni ngite
> ñakare mda nieta
> Ngöbökwe. Ni ye aibe
> käkwe nünandi Ngöböbe.
> *Habacuc 2.4*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä.

Ngöbö moto romon tä mike gare

18 Mdakäre abko, ni jökrä käta kukwe nuene kämekäme amne tä kukwe diän diän nuene bätäkä ngwarbe, erere tä ja mike ngite Ngöbö rüere. Erere arato, ni ye käta kukwe käme nuene angwane, tä kukwe era metre Ngöböbtä ketebti jökrä. Ni ye rüere Ngöbö kä käinbti käta ja moto romon mike gare. **19** Ngöböta ja moto romon mike gare kore, ñobtä ñan angwane kukwe rabadre gare nuäre Ngöböbtä erere gare kuin ni jökräye, ñobtä ñan angwane Ngöbö ara jire käkwe mikani gare krörö: **20** Kena dekä abti kä nüke mtare jändrän dätebare Ngöbökwe, ye mdenbti kukwe tiebe tua ñakare Ngöböbtä abko tä nüke gare nie amne Ngöbö abko Ngöbö ño tä nüke gare nie arato. Ye mden kisete jändrän jökrä dätebare Ngöbökwe kena, yebtä nita töi ngitiekä kuin metre angwane, Ngöbö di kri rabadi kärekäre amne niara abko Ngöbö era metre rükadre gare nie. Ne aisete ni kukwe kämekäme nuenkä ñan raba ja ngite ñakare niere jire chi Ngöböye, **21** ñobtä ñan angwane Ngöbö nämanena gare ietre, akwa ñan mikani ütiäte Ngöbö kwrere kwetre. Erere arato, jändrän nuenbare Ngöbökwe kräke, yebtä kuin niebare ñakare kwetre ie, akwa jändrän ngwarbe ütiäte ñakare abko jiebti nikanintre töbike ngwarbe mda amne, niaratre nikani töbike kukwe diän diän aibebtä.

22 Ja töbtä kri nämanentre niere, akwa ni töi ñakare kwrere jire namani, **23** ñobtä ñan angwane Ngöbö nünanka kärekäre, ne krüte ñakare amne di kri bä nuäre abko mikani ütiäte ñakare kwetre, akwa ni ngwarbe kä nebtä tä krüte abko bä sribebare ngöböre kwetre jae. Erere arato, nukwä, jändrän ngwarbe ngwarbe känsenta, gwita amne jändrän yorekä tementa abko bä sribebare ngöböre kwetre jae. **24** Niaratre töi käme kore, ye mdenbtä abko Ngöbökwe gibianinkä kaibe jae, amne kukwe kämekäme mdei nämane krübäte niaratre töibtä, ye jiebti Ngöbökwe tuanimetre niken abko erere

nikani ja mike gure bati bati amne kukwe diän diän mda mda nuen nämane.

25 Niaratre nikani kukwe ñakare era metre ye jiebti abko krörö: Jändrän dätebare Ngöbökwe abko mikani ütiäte ngöböre jae kwetre amne käikitaninkä Ngöbö täte kwetre, akwa Ngöbö Jändrän Dätekä era metre ara jire abko mikani ütiäte ñakare kwetre amne käikitaninkä ñakare kwetre. Akwa Ngöbö ye aibe abko rabadre käikitaninkä kärekäre. Abko kore se. Amen. **26** Ye mdenbtä Ngöbökwe gibianinkä kaibe jae, kukwe gaidre kri ye aibe mdeita nebe krübäte ietre. Ne aisete meri käkwe ja mikadre gure ni brare ben abko mikanintbe Ngöbökwe nitre merire kräke, ye abko nitre merire käkwe mikani ngwarbe, kä nikani bike brare jae kwärikwäri. **27** Ne kwrere arato, ni brare käkwe ja mikadre gure ni merire ben abko mikanintbe Ngöbökwe akwa, ye abko kitani temen nitre brarekwe. Abti nitre brare ruäre abko ja mdeita neme krübäte kwärikwäri ietre, käta kukwe käme gaidre kri nuene jabtä kwärikwäri. Ye dokwäre abko, Ngöbö ara jire käta mike ja ngie nuen metre.

28 Ngöbö nämanena, ye nämane gare ni jökräye, akwa ñan tö namani mikai ütiäte janknu, abtä Ngöbökwe gibianinkä kaibe jae töbike kukwe kämekäme aibebtä amne, kukwe käme ñan nuendre abko erere nuendre kwetre abkokäre. **29** Ye erere tätre kukwe diän diän nuene bätäkä ngwarbe, amne kukwe bätäkä ngwarbe blo blo tätre nuene. Erere arato, tätre töbike kaibe jändrän kuinbtä jakrä amne töita jändrän ngututure aibebtä. Erere arato, jändrän ni mdakwe abko ie töta nebe bäri kabre jakrä amne, ni ni mda kämikaka, ni ngüdrekä ngwarbe, ni ni ngökö ngwarbe, ni diän diän amne ni blitaka ngwarbe ni mda rüere. **30** Amne tätre ñäke diän diän ni mda mda rüere amne mätä kri Ngöböbtä tätre ja mike ütiäte ni mda mdabtä, jata nebe ruen kri ietre au, käta bike kri ni mda mdabtä, tätre kukwe kämekäme miketbe btin mda Ngöbö rüere amne ñan tätre meye amne rün kukwei mike täte. **31** Erere arato, Ngöbö tö dreye abko ñan tö mikai gare jae amne ñan tätre ja kukwei mike täte amne, tätre ni mda mda tarere ñakare amne ni mda mda ruentari tare ñakare ietre. **32** Ni jökrä kukwe nuenkä korekore abko dokwäre krütadre kärekäre amne rabadre Ngöbö okwä bäre mento kärekäre abko Ngöbökwe mikanintbe metre kore, ye abko gare kuin ni jökräye. Akwa tätre kukwe nuene kämekäme janknu. Erere arato, ni mda mda tä nebe kukwe nuene kämekäme kore okwäbti abko käita neme nuäre btätre tuare.

Ngöböta kukwe ükete metre ni jökrä kräke

2 **1** Akwa ma abko ni israelita, mata bike deme, käta nitre ñakare israelitare kite ngise

kukwe käme nuenbtä. Akwa ma abko ngite ñakare Ngöbö ngwärekri, ye makwe ñan nütü jabtä, ñobtä ñan angwane mata ni mda mda kite ngise, akwa mata ja miketa ngite au arato, ñobtä ñan angwane ni mda mda tä ja mike ngite, ye kwrere jire mata ja mike ngite siba. **2** Akwa ni ja mikaka ngite, ye rüere Ngöböta kukwe ükete amne, kukwe era metre btä tä kukwe ükete, ye gare kuin nie. **3** Akwa ma abko tä ni mda mda kite ngise kukwe käme nuenbtä angwane, mata ja mike ngite ja kwrere niaratrebe, yebtä abko Ngöbökwe kukwe ükadite munkrä, ye näire ni mikadi ja ngie nuen kwe angwane, makwe kwäräbedi abko makwe ñan nütü jabtä. **4** Ngöbö bäri moto kuin abko mata mike ngwarbe jae angwane, mata dre dre nuene btä Ngöböta neme romon ñakare jötrö makrä. Akwa makwe kukwe kämekäme kitadre temen amne makwe tödekadre bti, abkokäre Ngöböta ja moto mike kuin makrä, käta ma ngibiare raire, ¿ye abko mata gain ñakare? **5** Akwa ma tä töbike kore angwane, ma tä ja dokwä mike ribi Ngöbökrä amne, ma ñan tö ja töi kwitaita Ngöbö kukwäre, aisete Ngöbökwe ni mikadi ja ngie nuen, ye ngäbti mata Ngöbö mätä ükekrö bäri jakrä. Ye näire Ngöbökwe kukwe ükadite era metre ni jökrä kräke angwane, **6** ni itire itire tä dre dre nuene, ye erere Ngöbökwe ütiä biandi krörö nie: **7** Ni ruäre rabadre käikitaninkä Ngöbökwe amne rabadre mikani ütiäte jae Ngöbökwe amne tö rabai nüne kärekäre Ngöböbe, abtä ja töi mikani kwatibe jändrän kuin nuene kärekäre Ngöbökrä, ni ye abko Ngöbökwe mikadi nüne kärekäre. **8** Akwa ni ruäre abko käta töbike jändränbtä kaibe jakrä, käta trö kwite kukwe era metre Ngöbökwe yeye amne tä nekete kukwe kämenkri, ni ye abko btä Ngöbö mätä rabadi kri, käkwe mikadi ja ngie nuen. **9** Ne aisete ni kukwe nuenkä kämekäme erere käkwe ja tare nikadi kri amne moto rabadi nötöte krübäte ja jiebti arato ja tare nikabtä, ye abko nitre israelita ara jire käkwe ja tare nikadre käne kore. Erere arato, nitre ñakare israelitare käkwe ja tare nikadre. **10** Akwa nire nire käkwe jändrän nuenbare kuin kärekäre Ngöbökrä abko Ngöbökwe käikitadikä, käkwe mikadi ütiäte amne mikadi nüne jäme kwe, ye abko nitre israelita kräke käne amne nitre ñakare israelitare kräke arato. **11** Ye kwrere Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke, ñobtä ñan angwane ni ja kwrere jökrä Ngöbökrä amne ñan Ngöböta nitre israelita tarere bäri nitre ñakare israelitare kräke.

12 Nitre ñakare israelitare abko ie Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye gare ñakare, käta ja mike ngite, ye abko Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen, akwa ñakare Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye yebti; akwa nitre israelita abko ie Kukwe Biani Ngöbökwe

Moiséye gare bäri kuin, käta mike ñakare ütiäte jae amne, tä ja mike ngite, nitre ye abko Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye yebti. **13** Ngöbökwe kukwe ükadite kore, ñobtä ñan angwane ñan nita Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye kukwei nuen jirekäbe abko köböire ni ñakare ngite mda Ngöböta niere nibtä; akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye nita mike täte metre ta abko köböire ni ñakare ngite mda Ngöböta niere nibtä. **14** Nitre ñakare israelitare abko kwe Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ñakare, akwa kukwe ye tä dre nuemna, erere nitre ñakare israelitare tä nuene nierare ja töi jenbti angwane, kukwe nuenta kwetre ye abko kukwe biani nuendre Ngöbökwe nie ara jire kwrere. **15-16** Ye ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta dre nuemna, ye erere nitre ñakare israelitare tätre nuene nierare ja töi jenbti angwane, kukwe ye tä niaratre töibtä tätre bä mike, aisete ñongwane tätre ja mike ngite amne ñongwane tätre ja mike ngite ñakare tä nüke gare au jabtä ietre. Ne aisete Jesukristo köböire Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke, ye näire kukweta kaibe tiebe nitre ñakare israelitarekwe, yebti abko Ngöbökwe ükadite kräke. Angwane niaratre käkwe ja mikani ngite angwane, töi käme ara jire käkwe niaratre kitadi ngite o niaratre töi metre käkwe bä mikadi metre Ngöbö ngwärekri. Ne abko Ngöbö kukwei kuin Jesubtä dirita tikwe käta niere.

Nitre israelita amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye

17 Mata ja israelita niere amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, bti mata tödeke amne, mata ja gete Ngöböbe, bti ja ruen ütiäte kri mae. **18** Erere arato, makwe dre dre nuendre nünakäre metre, ie Ngöbö tö, ye garera mae, ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta mike gare mae. **19** Abtä nitre ñakare israelitare, ie Ngöbö gare ñakare abko ma raba niken jie ngwena Ngöböye, ruen mae. Erere arato, nitre ie Ngöbö gare ñakare abko okwäte ma raba kä trä tikekä ngwiankäre Ngöböye, ruen mae. **20** Mdakäre abko, nitre ñakare israelitare töbtä ñakare Ngöböbtä abko, ie Ngöbö gare ñakare abko ie ma raba dirire, ruen mae. Erere arato, nitre ñakare israelitare töi mräme Ngöböbtä ngäbäkre kwrere abko ma raba töi tike Ngöböbtä ruen mae, ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta ma töi tike amne tä kukwe era metre Ngöböbtä mike gare mae, aisete mata töbike kore jabtä.

21 Akwa ma abko israelita, aisete ma rabadre Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirire nitre ñakare israelitare yeye mata nütüre, erere mata nuene. ¿Ye ñobtä abko ma ara jire ñan tä kukwe ye dirire käne au jae? ¡Niaratrekwe ñan godre dirita

makwe ietre amarebti mata gore!
22 Erere arato, meri ni mdakwe
ñan mikadre ja ken, mata dirire
nitre ñakare israelitareye, amare-
bti ma ara jire käta meri ni mda
mdakwe mike ja ken kän. Mda-
käre abko, ngöbö ngwarbe tä
neme tuen käme krübäte mae
amarebti jändrän ütiäte ütiäte tä
ngöbö ngwarbe juete abko mata
goire. **23** Erere arato, Kukwe Bia-
ni Ngöbökwe Moiséye tä makwe,
bti mata bike kri, akwa Kukwe
Biani Ngöbökwe Moiséye, ye ñan
mikata täte metre makwe, aisete
kukwe ye arabe bti mata Ngöbö
mike ngwarbe jae. **24** Ye mden
kisete, Ngöbö Kukwei tä tikani
krörö mabtä:

> Mun israelita ye mden
> köböite nitre ñakare
> israelitare tä ñäke blo
> Ngöbö rüere.
>
> *Isaías 52.5; Ezequiel 36.22*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä
mun israelitabtä.

25 Mdakäre abko, mata
ñäräkrä mike ma kwatabtä,
Ngöböta ma bkäne bä mikakäre,
akwa ti tö kukwe niei krörö
mae: Kukwe Biani Ngöbökwe
Moiséye, ye mata mike täte era
metre jökrä, ye aibe angwane
ñäräkrä mikani kwatabtä abko
ütiäte Ngöbö ngwärekri; akwa
Kukwe Biani Ngöbökwe Moisé-
ye ye ma ñan tä mike täte
jökrä, ye ngwane ñäräkrä mika-
ni ma kwatabtä abko ñakare
ütiäte Ngöbökrä. Amne ni ñaka-
re israelitare ñäräkrä ñakare
kwatabtä, ye kwrere jire ma tä
nebe Ngöbö ngwärekri.
26 Akwa ni ñakare israelitare
abko käkwe Kukwe Biani Ngö-
bökwe Moiséye ye mikare täte
jökrä angwane, ñäräkrä mikani
ñakare kwatabtä, akwa nitre
israelita ñäräkrä mikani kwata-
btä, kwrere jire bä rabadre Ngö-
bö ngwärekri. **27** Ye abko, era
metre ma abko israelita, aisete
ñäräkrä mikani ma kwatabtä
amne mata Kukwe Biani Ngöbö-
kwe Moiséye ye bkäne, akwa
mata mike ñakare täte, aisete ni
ñakare israelitare ñäräkrä mika-
ni ñakare kwatabtä, akwa
Kukwe Biani Ngöbökwe Moisé-
ye mikata täte kwe, ni ye abko
käkwe ma kitadi ngite, **28** ñobtä
ñan angwane nita därere ni
mräkä israelitakri, ye aibe kö-
böire ñan nita nebe israelitare
era metre Ngöbö ngwärekri.
Erere arato, ni ñäräkrä mikani
kwatabtä, ye ñan aibe köböire
abko nita nebe ñäräkrä mikani
era metre Ngöbö ngwärekri,
29 ñobtä ñan angwane ni töi
kuin amne ni moto kuin Ngöbö
ngwärekri, ni ye abko ni israeli-
ta era metre Ngöbö ngwärekri
amne, ni töi kuin era metre ye
abko käta ni ñäräkrä mikani ni
kwatabtä kwrere. Ne aisete ni
ñäräkrä era metre ni kwatabtä
abko Ngöbö Üai tä nuene ni
töibtä, käta ni töi mike kwatibe
Ngöböbtä, ye abko ñan Kukwe
Biani Ngöbökwe Moiséye tä
tikani täräbtä, ye käta ni töi
mike kore. Ne aisete ni töita
mikani kwatibe Ngöböbtä kore
Ngöbö Üai köböire, ye abko
ñan ni mda mdakwe

käikitadikä, akwa Ngöbö ara jire käkwe ni ye käikitadikä, käkwe mikadi ütiäte jae.

Ngöböta ja kukwei mike täte era metre

3 **1** Ye abko, ma därebare ma mräkä israelitakri amne ñäräkrä mikanina ma kwatabtä ye ütiäre Ngöbökwe ñan ma mikadre metre ja ngwärekri, aisete ma abko israelita amne, makwe ñäräkrä mikani ma kwatabtä, ¿ye abko ütiäte makrä ya? **2** ¡Jänri, ye abko ütiäte kri! Kukwe keta kabre btä ye ütiäte, ñobtä ñan angwane käne Ngöbökwe tödekani nitre israelitabti, käkwe ja Kukwei biani ietre. **3** Yebti ¿dre rakadrekä mda? Nitre israelita ruäre käkwe Ngöbö kukwei mikadi täte, niebare kwetre Ngöböye. Abti ja kukwei kitaninta temen kwetre. ¿Yebtä abko Ngöbökwe ja Kukwei mikadi täte niebare ni mräkä israelita kirakiraye, ye Ngöbökwe kitadita temen niaratre kwrere arato ya? **4** ¡Ñakare jire! ¡Ngöbökwe ñan ja kukwei kitadre jire chi temen! Ni jökrä rabadre ni ngökö, käkwe ja kukwei kitadre temen, akwa Ngöbö abko käre tä kukwe niere, erere tä mike täte jökrä. Ne aisete Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Ma kukwei abko raba mikani era Ngöbö amne mata kukwe ükete nikrä angwane, ma kukwei era metre rükadi gare mabtä,
> *Salmos 51.4*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä.[a]

5 Akwa ni ruäre tä ñäke ngwarbe krörö Ngöbö rüere: Nita ja mike ngite Ngöbö rüere angwane, Ngöbö abko bäri metre ta mikata gare btä amne Ngöbö käikitakata bäri. Kore ne ngwane, Ngöbökwe ni mikadre ja ngie nuen angwane, Ngöböta kukwe nuene blo abko ni ruäre tä niere ngwarbe. **6** Akwa ni ñan raba ñäke jire chi kore Ngöböbtä, ñobtä ñan angwane Ngöbö ñakare kukwe ükete era metre ni israelitakrä, käkwe ni mikadre ja ngie nuen kukwe kämekäme dokwäre, ¿se abko kukwe ükadrete ño kwe ni ñakare israelitare kä jökräbti kräke, mikakäre ja ngie nuen se? Akwa niara abko era metre, aisete tä kukwe ükete kore ni israelitakrä arato. **7** Erere arato, ni ruäre käta niere ngwarbe krörö: Tikwe blitadre ngwarbe ni ngökakäre, ye ngwane Ngöbö moto bäri kuin amne Ngöbö di kri bä nuäre mikata gare tibtä angwane, ¿se ñobtä abko ti ngite, aisete Ngöbökwe ti mikadre ja ngie nuen? abko ni ruäre tä niere. **8** Ye abko ngwarbe era metre, akwa nane rabadre metre, ye ngwane ¡ari kukwe kämekäme nuene ye köböire Ngöbö di kri bä nuäre mikadre gare bäri abkokäre! abko rabadre

[a] **3.4** Meri kädian nämane Betsabé, ben jrei David käkwe ja mikani ngite, abti Salmos 51 tikani kwe ja ngite niekäre Ngöböye.

kuin. Ye abko dirita kore tikwe abko ni ruäre tä niere tibtä ti bä mikakäre käme, akwa ye dokwäre Ngöbökwe nitre ye mikadi ja ngie nuen era metre.

Ni ñakare jire iti metre amne ngite ñakare Ngöbö ngwärekri

9 ¿Nikwe dre niedre mrä? ¿Ni israelita ne abko bäri kuin era metre nitre ñakare israelitare ngwä abko Ngöböta nütüre ya? ¡Ñakare jire! ñobtä ñan angwane ni israelita ya, ñakare ya akwa ni jökrä ngite ja kwrere Ngöbö ngwärekri, ye mden abko nunkwe bä mikanina. **10** Ye mden erere Ngöbö Kukweita niere arato abko krörö:

Ni ñakare jire iti era metre Ngöbö ngwärekri.

11 Ni ñakare jire iti abko ie kukwe gare era metre Ngöböbtä.

Ni ñakare jire iti käta Ngöbö känentari.

12 Ni jökrä käkwe trö kwitani Ngöböye, bti nikani ji blobti amne nikaninta kukwe kämekäme nuene ja kwrere jökrä Ngöbö rüere.

Ni ñakare jire iti kukwe kuin nuenkä.

Ni ñakare jire iti.

Salmos 14.1-3; 53.1-3

13 Mdakäre abko, ni krütani doboi mikani, bti jue diandrekäta amne rä kure, ye kwrere jire ni töi käme abko erere blitata käme kwe.

Erere arato, ni tüdrä abko tä blite ngwarbe ni mda mda ngökakäre.

Salmos 5.9

Tbi tu krübäte käta ni mike bren, ye kwrere jire ni ñäke taretare krübäte käta ni mda mda juen ngwarbe. *Salmos 140.3*

14 Erere arato, ni kada abko tä biare ñäkäkäre blo ni mda mda rüere amne käre nita blite romone.

Salmos 10.7

15 Ni jökrä tä juto biare ni mda mike bren amne ni mda kämike.

16 Nitre ye abko tä jändrän jökrä juen ngwarbe amne tä ni mda mike ja tare nike.

17 Nünandre jäme Ngöböbe amne ni mda mdabe, ye abko gare ñakare ietre.

Isaías 59.7-8

18 Ne aisete, ni ñakare jire iti kä nebtä käta Ngöbö jürä ngwen jabtä, käta Ngöbö mike ütiäte jae.

Salmos 36.1

19 Ye kwrere abko Ngöbö Kukweita ni ngite mike gare nie kore. Mdakäre abko, kukwe ye tä nitre ñakare israelitare aibe kite ngite, makwe ñan nütü, ñobtä ñan angwane mun israelita abko kräke Ngöbökwe ja Kukwei biani mun ngite mikakäre gare munye abko gare kuin nie. Ye mden kisete, kä mrä angwane, Ngöbökwe kukwe ükadite nikrä angwane, ni jökrä israelita amne ñakare israelitare ye rabadi kada ketani amne

rabadi kwekbe jökrä, ñobtä ñan angwane ngite ñakare, ye ñan rabadre niere Ngöböye, **20** ñobtä ñan angwane ni ñakare jire iti käkwe Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikadre täte jökrä abko ütiäre ngite ñakare mda Ngöbökwe niedre btä. Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye köböire ni jökrä abko kukwe kämekäme nuenkä abtä ngite Ngöbö ngwärekri tä nüke gare nie.

Tödeka kwatibe Jesubti aibe köböire ni ngite ñakare mda Ngöböta niere

21 Akwa mtare, ñokwe ni ngite ñakare mda Ngöböta niere abko niarakwe mikanina gare ni jökräye. Akwa ñan Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye köböire Ngöböta ni ngite ñakare mda niere nibtä abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta niere metre amne, Ngöbö kukwei mda mda tikani nitre Ngöbö kukwei niekäkwe käta niere arato. **22** Ni jökrä israelita ya, ñakare ya, akwa tä tödeke era metre Jesukristobti abko erere ngite ñakare mda Ngöböta niere btätre. Ne abko Ngöböta nuene ja erebe ni jökrä kräke, **23** ñobtä ñan angwane ni jökrä käta ja mike ngite Ngöbö rüere, abtä Ngöböta kukwe nuemna nie, ye abko ni jökrä ñan tä mike täte metre jire chi. Ye aisete ni ñakare jire iti abko metre Ngöbö kwrere. **24** Akwa Kristo Jesu krütani krusobtä angwane, niarakwe ni kökanintarita ni tikatekäre, ye köböire ni jökrä tödekaka Jesukristobti abko ngite ñakare mda Ngöböta niere ja moto kuinbti amne ñan tä ni ngite ütiä kärere jire chi nie. **25** Ngöbö ara jire käkwe Kristo Jesu biani müre ketadre ni kwati ngwärekri angwane, Kristo Jesu därie käkwe Ngöbö töi kwitani, aisete Ngöbö mätä kri ni ngite ngite rüere ñakare mda, amne Kristo Jesu därie käkwe Ngöbö moto mikaninta jäme nikrä. Ye ngwane abko, Kristo däriebti Ngöbökwe ni ngite dianinkä mento nibtä, yebti nikwe tödekadre kwatibe. Mdakäre abko, Ngöbö abko metre ta, käta kukwe ükete metre nikrä, ye mikakäre gare, Ngöbökwe Kristo Jesu biani müre ketadre kore, ñobtä ñan angwane Jesukristo müre keta ngämi, känenkri Ngöbökwe ni mikadre ja ngie nuen täte jökrä kukwe kämekäme dokwäre, akwa nuenbare ñakare kwe. **26** Erere arato, niarata kukwe ükete metre ni jökrä kräke mtare, ye rabadre gare nie, abkokäre Kristo Jesu biani kwe müre ketadre ni jökrä kräke. Ngöbö rabadre kukwe ükete metre ni jökrä kräke amne rabadre nitre tödekaka Jesubti ngite denkä mento btä arato, abkokäre nuenbare kore kwe.

27-28 Ngöbökwe sribi kuin nuenbare kore nikrä, ¿yebti ni abko bäri metre au, bti nikwe bikadre kri sribi jen nikwebti ya? ¡Ñakare jire! Jändrän ñakare bikakrä kri nie, ñobtä ñan angwane ñan Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko mikani

täte jökrä metre nikwe abko ütiäre ni ngite ñakare mda Ngöböta niere amne ni kaen ngäbti, akwa tödeka kwatibe Jesukristobti, ye köböire ni ngite ñakare mda Ngöböta niere amne tä ni kaen ngäbti. **29** Ti bike kukwe mda ngwentari abko krörö: ¿Ngöbö ye abko, Ngöbö kaibe nitre israelita aibe kräke ya? amne ¿ni mda mda ñakare israelitare abko ñakare Ngöbö ye bkäne siba ya? ¡Ñakare jire! Ngöbö abko Ngöbö ni kä jökräbtikwe, aisete ni israelita amne ni ñakare israelitare arato abko Ngöböta kaen ngäbti, **30** ñobtä ñan angwane Ngöbö abko itibe. Nebti Ngöbö mda ñakare jire. Nire nire tödekaka Ngöböbti abko ñakare ngite mda abko Ngöböta niere btä. Mden kisete, ni israelita ñäräkrä tärä kwatabtä ya, ni ñakare israelitare ñäräkrä ñakare kwatabtä ya, ye ñan mikata ñäräre Ngöbökwe nibtä. **31** ¿Ne aisete nita tödeke Jesubti, abtä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko ütiäte ñakare nikrä ya? ¡Ñakare jire! ñobtä ñan angwane nita tödeke Jesubti, ye ngwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye tä nebe bare täte jökrä nibtä.

Abrahamkwe tödekani Ngöböbti

4 **1** ¿Mdakäre abko, nikwe dre niedre ni mräkä käne Abrahambtä? ¿Ño köböire ni ngite ñakare mda Ngöböta niere, abkobtä dre nükani gare Abrahamye? **2** Abraham käkwe jändrän kuin nuendre au ja di jenbti abko ütiäre niara ngite ñakare Ngöbö ngwärekri, ye ngwane rabadre bike kri, akwa namani bare ñakare kore ie, aisete ñan namani bike kri Ngöbö ngwärekri. **3** Ne aisete, Ngöbö Kukwei käta niere krörö btä:

> Abrahamkwe tödekani Ngöböbti,
> aisete Ngöbökwe niara ngite kukwe käme nuenbtä dianinkä mento btä angwane, ngite ñakare mda Ngöbökwe niebare. *Génesis 15.6*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä.

4 Ye abko nita sribire angwane, sribi bkänkä käta sribi ütiä bien nie, ye abko ñan tä bien ngwarbe ja moto kuinbti nie, akwa nita sribire abko ütiä bianta kwe nie. **5** Akwa ni ñan raba sribi nuene jire chi abko ütiäre Ngöbökwe niedre nie: Ma ngite ñakare mda ti ngwärekri. Akwa ni ngututu ngite ngite Ngöbö rüere käta Ngöbö mike era amne tä tödeke Ngöböbti, ni ye abko ngite ñakare mda Ngöböta niere. **6** Ñan jändrän kuin nuenbare nikwe Ngöbö moto mikakäre jäme jakrä abko ütiäre ni ngite ñakare mda Ngöböta niere akwa, tödekabtä Ngöböbti abko köböire ni ngite ñakare mda Ngöböta niere. Ni ye abko btä käta neme nuäre krübäte abko jrei David tukwe käkwe tikani arato abko krörö:

> **7** Nireta Ngöbö kukwei kite temen, bti tä ja mike

ngite ja töibti Ngöbö
rüere amne käta kukwe
käme nuene Ngöbö
rüere,
akwa Ngöböta ngite denkä
jökrä btä, ni ye abko btä
kä rabadre bäri nuäre.
8 Erere arato, ni ngite Ngöbö
ngwärekri akwa, ye
dokwäre ni Dänkien
Ngöböta mike ñakare ja
ngie nuen, ni ye abko btä
kä rabadre bäri nuäre,
Salmos 32.1-2

abko tikani Davikwe.

Ñan ñäräkrä mikani kwatabtä abkobtä Abraham ngite ñakare Ngöbö ngwärekri

9 Mdakäre abko, ni ngite ñakare mda Ngöböta niere, niebare Davikwe, ¿ye abko ni ñäräkrä mikani kwatabtä aibe kräke ya o ni ñäräkrä ñakare kwatabtä abko kräke arato ya? Abrahamkwe tödekani Ngöböbti, aibebtä ngite ñakare mda niebare Ngöbökwe btä, ye nita niere aisete tita kukwe ngwentari kore. **10** ¿Akwa Abraham ñäräkrä mikanina kwatabtä angwane, niara ngite ñakare mda niebare Ngöbökwe btä ya o ngämi ñäräkrä mike ja kwatabtä, ye känenkri niebare kwe btä ya? ¿Ñongwane Abraham ngite ñakare mda Ngöbökwe niebare btä? ¡Abraham ngämi ñäräkrä mike ja kwatabtä, känenkri ngite ñakare mda Ngöbökwe niebare btä! **11** Abti Abrahamkwe ñäräkrä mikani ja kwatabtä. Abrahamkwe tödekani Ngöböbti, abtä ngite ñakare mda Ngöbökwe niebare btä, ye mden bä mikakäre Ngöbökwe ñäräkrä mikamna ja kwatabtä Abrahamye. Ne aisete ni ñäräkrä ñakare kwatabtä, akwa tä tödeke Jesukristobti abko tä tödeke Ngöböbti Abraham kwrere, aisete Abrahamta nebe rün kwrere arato. Ye aisete ni ñäräkrä ñakare kwatabtä akwa tä tödeke Ngöböbti, yebtä abko ngite ñakare mda Ngöböta niere. **12** Erere arato, ni mräkä israelita ñäräkrä kwatabtä, ye käta tödeke Ngöböbti arato, ye abko tä tödeke Ngöböbti Abraham kwrere, aisete Abraham tä niaratre rün kwrere arato.

Ñan Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikabtä täte abko ütiäre Abraham ngite ñakare

13 Mdakäre abko, Abraham amne Abraham mräkätre ja täritäri rabadi kä jökrä bkäne Ngöbökwe niebare ietre, ye abko ñan Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikabtä täte abko Ngöbökwe niebare ietre, akwa Abrahamkwe tödekani kwatibe Ngöböbti angwane, ngite ñakare mda Ngöbökwe niebare btä. Abtä niara amne mräkätre ja täritäri rabadi kä jökrä bkäne niebare Ngöbökwe ie. **14** Ne ñan ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye nita mike täte jökrä abko ütiäre ni rabadre kä ne bkäne jökrä, ye ngwane ni rabadre kä ganai-ne au ja di jenbti, aisete tödeka Ngöböbti abko ütiäte ñakare jire chi. Erere arato, Ngöbökwe

jändrän bian braibare nie ne rabadre ütiäte ñakare arato, **15** ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye kitabtä temen nita neme ngite Ngöbö ngwärekri, dokwäre Ngöbökwe ni mikadre ja ngie nuen kri; akwa kukwe biani nuendre ye ñakare angwane, ni ñan raba kukwe ye kite temen ja töi jenbti, erere ja mike ngite ñakare.

16 Ne aisete, Ngöbökwe kä köböi mikani Abrahamye amne Abraham mräkätre ja täritäriye ye abko rabadre ütiäte, abkokäre Ngöbökwe biani ngwarbe ie. Ye abko tödekabtä Ngöböbti, aibe köböire Ngöbökwe Abraham mikadi kä bkäne abko köböi mikani kore kwe ie. Ye abko, ñan nitre israelita Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikaka täte aibe kräke Ngöbökwe kä ye köböi mikani, akwa ni jökrä israelita ya, ñakare ya käta tödeke Ngöböbti Abraham kwrere, ye kräke Ngöbökwe kä köböi mikani kore arato. Ne aisete Abraham abko ni jökrä israelita ya, ñakare ya rün kwrere. **17** Mden erere, Ngöbö Kukwei tä niere krörö:

> Tikwe ma mikani juta
> kwati bätäkä ngwarbe
> rünre kä nebtä,
>
> *Génesis 17.5*

niebare Ngöbökwe Abrahamye. Ngöbö ni krütanikrütani mikaka nire amne, jändrän ñäre ñakare abko Ngöböta mike nire, Ngöbö ye mden abko bti Abrahamkwe tödekani.

18-19 Ngöbö ye mden käkwe niebare krörö Abrahamye:

> Muke kabre ñan tanre, ye
> kwrere jire ma bkün
> rabadi kä nebtä.
>
> *Génesis 15.5*

niebare Ngöbökwe ie. Ye ngwane abko, Abraham ñan di namanina ngäbäkre ngibiare namani nütüre, ñobtä ñan angwane kä namanina bäsi siento krati ie aisete. Erere arato, merire kwe Sara namanina unbre, kise mriani jabtä, aisete ñan rabadre ngäbäkre ngibiare, namani nütüre, akwa Ngöbökwe kukwe niebare ie, yebti tödekani kwe amne mikani era kwe. **20** Ngöbökwe kukwe niebare Abrahamye, ye namani era kräke angwane, tödekani bäri Ngöböbti kwe amne, ñan Ngöbö kukwei mikani ngwarbe jae kwe, käkwe Ngöbö käikitaninkä, **21** ñobtä ñan angwane Ngöbö abko di nämane täte ja kukwei mikakäre täte, ye abko namani era Abrahamkrä. **22** Abrahamkwe tödekani kore Ngöböbti, ye mdenbtä abko ngite ñakare mda abko Ngöbökwe niebare btä amne kani ngäbti kwe. **23** Abrahamkwe tödekani Ngöböbti, yebtä ngite ñakare mda niebare Ngöbökwe btä abko tikani täräbtä, ye ñan tikani niara aibe kräke, **24** akwa Ngöbö Jesu mikakata nire nitre ngwäkäre ngätäite, Ngöbö yebti nirekwe tödekadre, ni ye abko ngite ñakare mda Ngöbökwe niedi amne kadi ngäbti kwe. Ni ye kräke kukwe ye nämane tikani. **25** Jesu ye abko biani Ngöbökwe müre ketadre ni ngite diankakäre mento nibtä, ñobtä ñan angwane ni

nämane ngite Ngöböye kukwe käme nuenbtä amne, ni ngite ñakare mda, ye Ngöbö rabadre niere nibtä, abkokäre Ngöbökwe mikaninta nire.

Nita nüne jäme Ngöböbe abko käita neme nuäre nibtä

5 **1** Nikwe tödekani Jesukristobti ye köböire ni ngite ñakare mda niebarera Ngöbökwe, aisete nita ja mäketa jäme Ngöböbe ni Dänkien Jesukristo köböire. **2** Nikwe tödekani bti angwane, niarakwe ni mikani krötö Ngöbö moto kuin ye ken amne mtare Ngöbö moto kuin täte jökrä nikrä amne Ngöbökwe ni mikadita bäsi ja kwrere, ye nita ngibiare kisere abko käita neme nuäre nibtä. **3** Ye abko ñan jändrän aibe käita nuäre nibtä, akwa nita ja tare nike bätäkä ngwarbe abko käita bäri nuäre nibtä arato, ñobtä ñan angwane ja tare nika ye abko käta ni mike nünenkä bäri dite janknu mda, nikwe ñan Jesu gibiadrekä jire abkokäre. **4** Erere arato, nita nebe nünenkä bäri dite tödekabtä Jesubti, ye käta ni töi mike bäri metre Ngöbö okwäte amne ye käta ni die mike Jesu ngibiare ngäbti kisere bätärekä, käi ngwiane nuäre jabtä bäri mda. **5** Ñan nita Jesu ngibiare ngäbti ngwarbe abko gare kuin nie, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ja Üai Deme biani nie amne, Ngöböta ni tarere kri ja moto kuinbti abko Ngöbö Üai Deme tä mike gare nie.

6-7 Ye abko, bäsi ni ñakare jire iti abko tä biare ja mike müre ketadre ni metre diäre. Nane ni mda käkwe jändrän bäri kuin nuenbare nikrä angwane, nikwe ja mikadre müre ketadre ni ye diäre. Akwa ni nämane nüne Ngöbö rüere amne ni di ñakare ja diantarikrä au angwane, kä bäri kuin, ye näire Kristo Jesu nükani amne krütani ni diäre amne ni kräke. **8** Ye mdenbtä abko, Ngöböta ni tarere kri tä mike gare krörö nie: Ni nämane kukwe nuene kämekäme Ngöbö rüere abtä ni nämane ngite Ngöbö ngwärekri, ye ngwane Kristo krütani ni diäre amne ni kräke.

9 Mtare Kristo krütanina ni kräke, ye köböire ni ngite ñakare mda Ngöbökwe niebarera. Yebtä mtare bäri Kristo köböire ni rabadi dianintari amne, Ngöbökwe ñan ni mikadre ja ngie nuen kä mrä angwane, **10** ñobtä ñan angwane ni nämane ja rüere Ngöböbe angwane, Ngöbö Odei krütani ye köböire niara ara jire käkwe ja mäkäninta nibe, aisete mtare bäri Ngöbökwe ni mikanina ja mäketa jabe, aisete Kristota nire, käta ni mike nüne kärekäre jabe, ye mdenbtä ni rabadi dianintari. **11** Ne abko, ni rabadi dianintari mrä, ñan ye aibebtä nita kuin niere Ngöböye amne käita neme nuäre nibtä, akwa nita Ngöbö ara käi ngwen nuäre jabtä ni Dänkien Jesukristo köböire. Niara köböire nita ja mäkäninta Ngöböbe mtare.

Adán amne Kristo

12 Mdakäre abko, kena ni itibe kädian nämane Adán abko käkwe ja mikani ngite Ngöbö rüere angwane, kukwe käme Ngöbö rüere nükani kä nebtä amne kukwe käme köböite ni jökrä nikani krüte, ñobtä ñan angwane ni jökrä käkwe ja mikani ngite Ngöbö rüere arato. **13-14** Akwa ñan ja mikani ngite kwetre ja kwrere Adánbe. Adán näire abti kä nüke Moisés näire, Ngöbö ngämi ja kukwei bien Moiséye nuendre nie, ye känenkri kukwe käme Ngöbö rüere namanina kä nebtä, aisete ni jökrä nämane gata ngoto täni, aisete nämane krüte. Akwa Adánkwe Ngöbö kukwei ara jire kitani temen, ye kwrere nuenbare ñakare kwetre, ñobtä ñan angwane niaratre abko ie Ngöbö ngämi ja kukwei bien nuendre, aisete ñan ja mikani ngite kwetre Adán kwrere, ñobtä ñan angwane kukwe bian ngämi nuendre nie, känenkri nita nebe tuen ngite ñakare kukwe yebtä. Adánkwe ja mikani ngite, ye köböite ni jökrä namani ngite Ngöbö ngwärekri, akwa ye kwrere ni mdara jire abko Jesukristo rükadre kukwe kuin nuene ni jökrä kräke abko bä mikani Adánbtä.

15 Akwa Adánkwe ja mikani ngite, yebti ta abko Ngöbökwe jändrän bäri ütiäte kri nuenbare nikrä, ñobtä ñan angwane ni itibe Adán käkwe ja mikani ngite, ye köböite ni kwati nikani krüte amne namani mente Ngöböye. Akwa ja moto kuinbti Ngöbökwe jändrän kuin nuenbare ngwarbe nikrä ni itibe Jesukristo moto kuin köböire, ye abko bäri ütiäte kri amne kuin ni kwati kräke. **16** Ye abko ti bike niereta bobukäre: Ni itibe Adán käkwe ja mikani ngite amne Ngöbökwe jändrän kuin nuenbare ngwarbe nikrä, jändrän ketebu ye abko ñakare ja kwrere, ñobtä ñan angwane ni itibe Adán, köböite Ngöbökwe ni jökrä mikani ja ngie nuen. Akwa ni kwati kukwe nuenkä kämekäme käkwe ja mikani ngite kabre krübäte Ngöbö rüere abko kräke Ngöbökwe jändrän kuin nuenbare ngwarbe Jesukristo köböire. Yebtä abko ni ngite ñakare mda Ngöböta niere. **17** Ye abko, ni itibe Adán käkwe ja mikani ngite abko köböite ni jökrä namani gata ngoto täni, aisete nämane krüte amne namani mente Ngöböye. Ye kwrere arato, Ngöbökwe jändrän kuin nuenbare ngwarbe nikrä ja moto kuinbti, ye abko bäri ütiäte kri, aisete ni mikadita metre ja ngwärekri kwe nikwe nünandre kärekäre ni itibe Jesukristo köböire abkokäre.

18 Ni itibe Adán käkwe ja mikani ngite batibe Ngöbö ngwärekri, dokwäre Ngöbökwe ni jökrä mikani ja ngie nuen. Ye kwrere arato, ni itibe Jesukristo käkwe jändrän nuenbare kuin metre krusobtä, ye köböire ni jökrä tödekaka Jesubti abko ngite ñakare mda abko Ngöböta niere. **19** Ni itibe Adán käkwe Ngöbö kukwei kitani temen, ye

köböite ni kwati nikani kukwe nuene kämekäme. Abtä namani ngite Ngöbö ngwärekri, akwa ye kwrere arato, ni itibe Jesukristo käkwe Ngöbö kukwei mikani täte jökrä, käkwe ja biani müre ketadre abko köböire ni kwati ngite ñakare mda Ngöbökwe niedi.

20 Nita kukwe käme nuene bäri Ngöbö rüere rabadre gare bäri metre nie, abkokäre Ngöbökwe ja kukwei biani Moiséye. Akwa kukwe kämekäme nuen namani bäri, yebti ta Ngöbökwe ja moto mikani bäri kuin nikrä. **21** Ye aisete ni jökrä nämane gata ngoto täni angwane, kukwe käme ye mdei nämane niaratre dänkiene, erere nämane ja mike ngite kärekäre, ye kwrere arato mtare Ngöböta ja moto mike bäri kuin nikrä amne ni ngite ñakare mda Ngöböta niere, käta kä bien nünankrä kärekäre nie ni Dänkien Jesukristo köböire.

Kukwe kämekäme ñan tä ni dänkiene mda

6 **1** Ngöbökwe kukwe kuin nuenbare kore ni jökrä kräke Jesukristo köböire ni ngite diankakäre nibtä, ¿nebti Ngöbökwe ja moto mikadre bäri kuin ni kräke, abkokäre nikwe kukwe nuendre bäri kämekäme janknu ja mikakäre ngite ya? **2** ¡Ñakare jire! Nikwe ñan ja mikadre ngite jire chi mda, ñobtä ñan angwane nikwe tödekani Jesubti angwane, ni namani ni krütani kwrere Ngöbö ngwärekri amne, kukwe kämekäme ñan tä ni krütani-krütani dänkiene mda gare nie, ñobtä ñan angwane ni ngwäkä ñan raba ja mike ngite mda Ngöbö rüere. Ye mden kisete, ¿kukwe kämekäme ñan tä ni tödekaka Jesubti dänkiene mda, se abko nikwe kukwe kämekäme nuendre janknu Ngöbö rüere ya? ¡Ñakare jire! **3-4** Ni jökrä tödekaka Kristo Jesubti namani ngökani ñöte, ye abko tä ni krütani gwaire Jesube amne tä ni doboi mikani gwaire Jesube bä mike. Yebti nikwe ja töi kämekäme amne kukwe kämekäme mikaninte ja jiebti abko nikwe bä mikani, ye garera munye. Erere arato, Kristo Rün käkwe niara mikaninta nire ja di kri bä nuärebti, ye kwrere ni rabadre nüne btin Kristo ben gwaire, abkokäre ni krütani Kristo ben gwaire, bti ni doboi mikani ben gwaire arato. **5** Ni krütani ketetibe gwaire Kristobe, aisete Ngöbö diebti Kristo nükaninta nire, ye kwrere Ngöbökwe ni mikadi nüne btin. Abti kä mrä angwane, Ngöbökwe ni mikadita nire nünakäre kärekäre jabe.

6 Ne aisete, ni ngämi tödeke Jesubti, känenkri ni nämane töi ngitiekä kukwe kämekäme aibebtä, ye abko Kristo metani krusobtä angwane, Ngöbökwe ni töi kämekäme ye metani gwaire krusobtä ben kwrere, ni töi kämekäme juankäre ngwarbe, kukwe käme ñan rabadre ni dänkiene mda ni ngrabare yebti, nikwe ñan ja töi kämekäme mikadre täte mda abkokäre. **7** Ye abko, ni krütani ñan raba kukwe

käme nuene mda Ngöbö rüere amne kukwe käme ñan tä niara dänkiene mda. Ye kwrere, ni tödekaka Jesubti abko krütani gwaire Jesube, ne aisete kukwe käme ni töibtä, btä ni nämane töi ngitiekä, ye ñan tä neme ni dänkiene mda amne Ngöbökwe ni tikaninte kukwe käme ye kisete.

8 Nikwe tödekani Kristobti angwane, ni krütani gwaire ben amne, Ngöbökwe Kristo mikaninta nire, ye kwrere ni mikadita nüne gwaire ben arato abko gare kuin nie. **9-10** Kukwe gare metre nie abko krörö: Kristo krütani ye abko krütani batibe ni ngite diankakäre mento nibtä, bti Ngöbökwe mikaninta nire, aisete kukwe kämekäme ñan raba niara nuente mda. Yebti ñan krütadita jire mda, ñobtä ñan angwane gata ñan raba niara dänkiene mda, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe mikaninta nire amne mtare tä nüne Ngöbö mikakäre ütiäte. **11** Kristo Jesu krütani batibe, yebti ñan krütadita jire mda, ye kwrere mun krütanina ben gwaire, aisete munkwe töbikadi ñakare mda kukwe kämekämenbtä abko munkwe nütü jabtä, akwa munta nünenta ketetibe Kristo Jesube Ngöbökrä abko munkwe nütü jabtä. **12** Ye mdenbtä, mun ngrabare mden krütai, ye ie munkwe ñan kä bian kukwe kämekäme nuenkäre mda Ngöbö rüere. **13** Munkwe ñan kä bian mda ja ngrabareye kukwe kämekäme nuenkäre, akwa ni krütani mikaninta nire Ngöbö diebti käta töi ngitiekä jändrän kuin nuenbtä, ye kwrere munkwe ja mika Ngöbö kisete angwane, mun ngrabare ye munkwe mika jökrä Ngöbö kisete jändrän kuin nuenkäre niarakrä, **14** ñobtä ñan angwane mtare abko kukwe käme mdei tä mun töibtä ñan tädi mun dänkiene mda, ñobtä ñan angwane mun ñan tä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye ngoto täni mda, akwa Ngöbökwe ja moto mikani kuin mun kräke Jesukristo köböire, käta mun die mike kukwe kämekäme mikete ja jiebti.

Nikwe nünandre ni klabore kwrere Ngöbökrä

15 Mtare ni ñan tä nüne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikakäre täte mda, tikwe nini angwane, Ngöbökwe ja moto mikani kuin nikrä abko köböire nita nüne tikwe nini, ye aisete ¿nikwe kukwe käme nuendre bäri ja mikakäre ngite ya? ¡Ñakare jire! **16** Ne ñobtä ñan angwane nita ja mike klabore ni bkänkä kräke, ye ngwane ni tärä nebe biare ni ye kukwei mikakäre täte, aisete nita sribire ni bkänkä ye kräke angwane, nita niara kukwei mike täte. Ye kwrere arato kukwe kämekäme tä ni dänkiene ye abko käta ni mike mente kärekäre Ngöböye. Akwa nita ja mike klabore Ngöbö kukwei kuin mikakäre täte, ye ngwane nita ngite ñakare mda Ngöböta niere, ye abko gare munye ruen tie. **17** Akwa mtare tita kuin niere Ngöböye munbtä,

ñobtä ñan angwane käne mun ngämi tödeke Jesubti, känenkri mun nämane klabore kukwe kämekäme kräke, akwa mtare kukwe kuin diribare nunkwe, erere munkwe kani ngäbti amne munta mike täte ja töi ngöi jökrä, yebtä tita kuin niere Ngöböye. **18** Käne kukwe kämekäme nämane mun dänkiene, akwa Ngöbökwe mun tikaninte amne mun mikanina sribikäre jakrä kwe kukwe era metre nuenkäre.

19 Mun abko töi braibe Ngöbö Kukweibtä, aisete kukwe rükadre gare metre munye, abkokäre ni klabore btä tita kukwe bä mike kore munye. Ni klaboreta ja ngrabare bien sribikäre ja töi ngöi jökrä bkänkä mikakäre täte, ye kwrere mun nämane ja ngrabare bien ja töi kämekämeye, mden nämane mun kite kukwe kämekäme nuene, erere mun nämane kukwe kämekäme nuene bäri diän diän mda ja täritäri. Akwa mtare abko, munkwe ja ngrabare mika sribi kuin nuenkäre Ngöbökrä angwane, mun rabadi nüne bäri deme Ngöbökrä. **20** Kukwe kämekäme nämane mun dänkiene, kräke mun nämane sribire ni klabore kwrere kukwe kämekäme nuenkäre, angwane mun nämane sribire ñakare kukwe kuinbtä Ngöbökrä. **21** ¿Akwa kukwe kämekäme nuen nämane munkwe, ye ütiäre dre nükani munye amarebti kukwe nuenbare munkwe, abkobtä munta nebe ja gaire ye? Kukwe kämekäme nuen nämane munkwe, ye ütiäre mun nämane krüte abti mrä angwane mun rabadre mento kärekäre Ngöböye. **22** Akwa mtare mun namanina tikaninte Ngöbö diebti, aisete kukwe kämekäme ñan tä mun dänkiene mda angwane, Ngöbökwe mun mikanina klabore jakrä sribi kuin nuenkäre jakrä, ye abko bäri ütiä rükadi kuin krörö munye: Munkwe nünandi kuin deme Ngöbökrä abti mrä angwane, munkwe nünandi kärekäre ben. **23** Akwa kukwe kämekäme nuenta nikwe abko ütiäre nita krüte amne nita mente kärekäre Ngöböye, akwa ja moto kuinbti Ngöböta ni mike nüne kärekäre jabe ni Dänkien Kristo Jesu köböire, ye abko tä nuene ngwarbe ni kräke amne ñan tä ütiä kärere nie.

Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ñan tä ni dänkiene mda

7 **1** Ti mräkätre, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye gare kuin munye ruen tie, aisete nita nüne angwane, kukwe biani nuendre ye abko ütiäte nikrä, akwa ni krütadre angwane, rabadre ngwarbe nikrä abko garera munye. **2** Kukwe biani nuendre ye abko ti bike bä mike krörö munye: Meri tä ja mike gure angwane, brare kwe tädre nire angwane, kukwe biani nuendre nie, yebti tä ja mäkäninte kwärikwäri, akwa kwäräi kwe krütadre kän, ye ngwane rabadre tikaninte amne ñan rabadre mäkäninte mda kwäräi kwebe, kukwe biani nuendre yebti. **3** Ne aisete meri gure amne kwäräi

kwe tädre nire, akwa niara rabadre ni brare mdabe, ye ngwane ja mikadre ngite kwe Ngöbö rüere. Akwa meri ye kwäräi kwe krütadre kän, ye ngwane rabadreta tikaninte kukwe biani nuendre yeye, aisete ja mikadreta gure kwe angwane, ñan ja mikadre ngite kwe.

4 Ti mräkätre, mun ngämi tödeke Jesubti, känenkri mun nämane mäkäninte Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye yebe amne mun nämane mike täte kärekäre, merita gure käta näin käre brarebe ye kwrere. Akwa Jesukristo krütani angwane, mun nämane ketetibe ben abko erere mun krütani kwrere arato, aisete munta tikaninte Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye yebtä. Mtare Kristo nükaninta nire abko tä mun bkäne, mun rabadre kukwe kuin nuene Ngöbö moto mikakäre nuäre. **5** Kukwe kämekäme mdei nämane ni dänkiene angwane, ni kukwe kämekäme nuenkä kwrere ni nämane nüne angwane, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye käkwe ni töi tikani bäri mda kukwe käme nuene ni ngrabarebti. Akwa kukwe käme nuen nämane nikwe, ye ütiäre abko gata aibe nämane nüke nie amne nämane ni mike mente kärekäre Ngöböye. **6** Akwa mtare Ngöbökwe ni tikaninte Kukwe Biani Kwe Moiséye ye kisete amne ni ñan tä kukwe ye mike täte mda, aisete Ngöbökwe kukwe ükaninte btin nünankrä nie ja Üai köböire, ye erere ni raba sribire Ngöbökrä. Ni nämane sribire Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikakäre täte, erere ni ñan tä mike täte mda mtare ja mikakäre metre au.

Kukwe käme mdei nie abko rüere nita rüre

7 ¿Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye abko käta ni töi tike bäri mda kukwe kämekämenbtä tikwe nini, yebtä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko kukwe käme kwrere ya? ¡Ñakare jire! akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye ñakare, akräke kukwe mden mden nuenta tikwe abko käme Ngöbö ngwärekri ñan rabadre gare jire chi tie abko krörö: Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye käkwe ñan niedre, "Jändrän ni mdakwe, ye ma ñan tö raba ie jakrä," ñan niedre kore, ye ngwane ti tö rabadre jändrän ni mdakwe ie jakrä abko käme Ngöbö ngwärekri ñan rabadre gare tie. Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye aibebti tä nüke gare tie. **8** Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta niere kore, ye käkwe kä biani ti töi kämeye, aisete jändrän bätäkä ngwarbe ni mdakwe, ie ti tö rababa jakrä. Käne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye arabe käkwe kä biani kukwe kämeye ti kite kukwe kämekäme bätäkä ngwarbe jiebti. Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye gare ñakare nie angwane, kukwe kämekäme abko käme Ngöbö ngwärekri gare ñakare metre tie. **9** Bati Kukwe Biani

Ngöbökwe Moiséye ye gare ñakare tie angwane, ti nämane nüne kuin ti nämane nütüre. Ja nämane nebe ruen ngite ñakare tie Ngöbö ngwärekri, akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye nükani gare tie, ye käkwe ti ngite Ngöbö ngwärekri kukwe kämekäme nuenbtä mikani gare batibe tie. Kukwe namani gare kore tie angwane, ti nämane nianinte, mente Ngöböye nükani gare tie. **10** Ne aisete Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye käkwe ti mikadre nüne kärekäre Ngöböbe, ti nämane nütüre, akwa era metre ti nämane mente Ngöböye mikani gare kwe tie, **11** ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikabtä täte ti rabadre ja mike metre au Ngöbö ngwärekri ti nämane nütüre. Yebtä abko kukwe kämekäme tibtä käkwe ti ngökani, abti ti ngite Ngöbö ngwärekri nükani gare tie, aisete ti nämane mente Ngöböye abko kukwe ye arabe käkwe mikani gare metre tie. **12** Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye abra deme amne jändrän ni mdakwe ie ni ñan tö rabadre jakrä, tikwe nini, kukwe ye biani nuendre ye abko deme era metre amne kuin abko ti tö niei mrä kore.

13 Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye abko kuin deme, ¿akwa ye köböite abko ti rabadre mente kärekäre Ngöböye tita niere ya? ¡Ñakare jire! Kukwe kämekäme ti töibtä abko mdeita nebe tie, ye käkwe ti mikani kukwe käme nuene bäri mda abko köböite ti rabadre mente kärekäre Ngöböye. Akwa kukwe kämekäme nuenbare tikwe abko era metre käme krübäte Ngöbö ngwärekri, ye abko nükani gare metre tie Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye köböire. Ne aisete, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko kuin deme, akwa kukwe ye köböire kukwe kämekäme abko bäri käme krübäte era metre nükani gare tie. **14** Kukweta kore ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye abra jatani Ngöbökri garera nie, akwa ti abko moto käme abko ti tö bä mikai krörö: Ni klabore ñan raba jändrän nuene jire chi keteti ja töi jenbti, akwa tä bkänkä aibe kukwei mike täte, ye kwrere ti abko ni klabore kwrere, aisete kukwe kämekäme tä ti töibtä abko mdeita nebe tie aibe mikata täte tikwe. **15** Ñobtä tita kukwe kämekäme nuene ñan tä nebe nüke gare tie, ñobtä ñan angwane ti töta nebe jändrän kuin nuein, erere tita nuene ñakare; akwa kukwe kämekäme btä ti mätä kri, ara jire tita nuene. **16** Akwa kukwe kämekäme nuenta tikwe, ye abko ti ñan tö nuein era metre angwane, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye abko kuin deme abko era tikrä abko tita bä mike jabtä. **17** Ne aisete, tita kukwe nuene kämekäme, ye ñan tita nuene jatöi jenbti au, akwa kukwe käme käme tä ti töibtä abko mdeita nebe tie, ye tä ti kite nuene abkokänti tä nebe bare tie. **18**

moto amne kukwe kämekäme mdeita ti töibtä, ne käme jökrä, aisete jändrän kuin ñakare tibtä, ye gare kuin tie. Mden kisete ti töta nebe jändrän kuin nuein, akwa erere ñan tä nebe bare jire chi tie. **19** Ti töta nebe jändrän kuin nuein abko erere ñan tä nebe bare tie, akwa kukwe kämekäme Ngöbö rüere ti ñan tö nuein, ara jire tä nebe bare tie. **20** Mtare ti töta nebe jändrän kuin nuein abko erere ñan tä nebe bare tie, akwa ye ñan tita nuene ja töi jenbti au akwa, kukwe kämekäme tä ti töibtä abko mdeita nebe tie abko käta ti kite kukwe kämekäme nuene, erere tita nuene.

21 Ye mdenbtä abko, kukweta nakenkä krörö tibtä: Ti töta nebe jändrän kuin nuein akwa, kukwe kämekäme ara jire tä nebe käne ti jiete. **22** Akwa ti töite nete abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye tä nebe tuen kuin nuäre nuendre tie, **23** akwa tibtä nete abko kukweta nakenkä mda mda käta ti töi miketa bä jene, ye abko kukwe käme tä ti töibtä, ye mdeita nebe tie abko käta rüre jändrän kuin ti tö nuein yebe, aisete ni ngite kä teri ñan raba kwärábere au, ye kwrere jire tita kukwe kämekäme kisete. **24** ¡Aingwaree, ti bobre jakän! Käre tita ja mike ngite ti ngrabare nebti abtä tita mente Ngöböye. ¿Ne kisete nirekwe ti tikadrete se? **25** ¡Ngöbö aibe abko ie tita kuin niere ni Dänkien Jesukristo köböire, ñobtä ñan angwane niarakwe ti tikadite!

Nebti kukwe mrä abko nüke gare krörö tie: Ti tö Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye aibe mikai täte, akwa kukwe kämekäme tä ti töibtä abko mdeita nebe tie abko käta ti mike kukwe kämekäme nuene.

Mtare nita nüne Ngöbö Üai diebti

8 **1** Akwa mtare, ni jökrä tä tödeke Kristo Jesubti abko Ngöbökwe ñan kitadre ngite jire chi mda amne ñan mikadre ja ngie nuen jire chi, **2** ñobtä ñan angwane kukwe kämekäme nämane mun töibtä kä nämane mun mike ja mike ngite Ngöbö rüere abtä Ngöbökwe mun mikadre ja ngie nuen, ye ngäniene abko Ngöbö Üai käkwe mun tikaninte, käkwe mun mikani nüne btin, sribi nuenbare Kristo Jesukwe krusobtä ye köböire. **3** Kukwe kämekäme ni töibtä abko mdeita nebe nie, ye kisete Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye ñan di namani täte ni tikatekäre, ñobtä ñan angwane ni di ñan namani kukwe ye mikakäre täte. Akwa Ngöbö aibe di namani tikatekäre, käkwe ja Odei Jesu juani kä nebtä. Ni jökrä abko kukwe käme nuenkä, akwa niara därebare ja kwrere nibe. Ye kwrere Ngöbökwe juani nüke krütakäre nikrä amne ni ngite Ngöbö ngwärekri ye ütiä biankäre krusobtä ni diäre amne ni täte. **4** Ngöbökwe Jesu juani krüte kore ni kräke, ye köböire abko kukwe kuin era metre biani nuendre nie Ngöbökwe abko tä

nebe bare nikrä mtare, abkokäre Ngöbökwe ja Odei juani. Ne aisete kukwe kämekäme tä ni töibtä abko mdeita nebe nie, yebtä abko ni tödekaka Jesubti ñan tä ja kite mda, akwa Ngöbö Üai tö dreye, erere nita nuene.

5 Mdakäre abko, nire nire tödekaka ñakare Jesubti käta töbike kukwe kämekäme aibebtä amne aibe mdeita nebe ie abko erere tä nuene. Akwa Ngöbö Üai tö dreye, yebtä nire nire tä ja töi mike kwatibe, ni ye abko tä Ngöbö Üai kukwei mike täte.
6 Kukwe kämekäme tä ni töibtä amne mdeita nebe nie, ye erere nita niken jiebti abko tä niken ni ngwena mente Ngöböye abtä Ngöböta ni mike ja ngie nuen. Akwa nita töbike jändrän kuin Ngöbö Üaikwebtä abko käta niken ni jie ngwena, ye ngwane nita nüne kärekäre Ngöböbe amne nita nüne jäme Ngöböbe arato. **7** Akwa nire nire tödekaka ñakare Jesubti töi kämekäme abko mdeita nebe ie, aisete tä nakwen janknu jiebti. Ni ye abko tä ja rüere Ngöböbe, ñobtä ñan angwane kukwe biani Ngöbökwe nuendre nie, ye niara ñan tö mikai täte amne, niara di ñakare kukwe ye mikakäre täte arato.
8 Ye mden kisete, kukwe kämekäme tä ni tödekaka ñakare Jesubti ye töibtä amne kukwe kämekäme ye mdeita nebe ie, aisete tä nakwen janknu jiebti, ni ye abko ñan raba jändrän kuin nuene jire chi abtä Ngöbö raba käikitekä.

9 Akwa mun abko, kukwe kämekäme nämane mun töibtä, kä nämane mun mike kukwe kämekäme nuene, akwa ye kwrere munta nüne ñakare mda, ñobtä ñan angwane Ngöbö Üai tä nüne munbtä mtare ne ngwane, Ngöbö Üai tä mun kite nüne Ngöbökrä. Nire nire btä Kristo Üai tä nüne ñakare, ni ye abko ñakare ni jen Kristokwe. **10** Era metre mun ngrabare yebti munkwe kukwe nuenbare kämekäme Ngöbö rüere, ye dokwäre mun krütadi, akwa Kristo tä nüne munbtä mtare ne ngwane, mun üai käkwe nünandi kärekäre Ngöböbe, ñobtä ñan angwane munkwe tödekani Jesubti angwane, mun ngite ñakare mda niebare Ngöbökwe munbtä.
11 Angwane Ngöbökwe Jesu mikaninta nire abko Üai arabe tä nüne munbtä, ye ngwane Ngöbö Kristo mikakata nire arabe käkwe mun ngrabare ye mikadita nire arato niara Üai köböire kä mrä angwane. **12** Ne aisete ti mräkätre, kukwe kämekäme nämane ni töibtä abko mdei nämane nebe nie, ye kwrere nikwe ñan nünandre jire chi mda,
13 ñobtä ñan angwane kukwe kämekäme tä mun töibtä, ye munkwe nuendi janknu amne ñan kitadre temen munkwe, ye ngwane mun rabadi mente Ngöböye amne Ngöbökwe mun mikadi ja ngie nuen kä mrä angwane; akwa kukwe kämekäme nuenta munkwe ja ngrabarebti, ye munkwe kitadre temen Ngöbö Üai diebti, ye ngwane munkwe nünandi kärekäre Ngöböbe.

14 Ye abko, nire nire jie ngwianta Ngöbö Üaikwe, ni ye abko Ngöbö ngäbriänkä kwe abko raba gare munye, **15** ñobtä ñan angwane Ngöbö Üai tä mun itire itire btä, ye abko käkwe ñan Ngöbö käi mikadita tare mun okwäte, ni klabore ütiäte ñakare käta bkänkä jürä ngwen jabtä ye kwrere; akwa Ngöbö Üai käta mun mike Ngöbö ngäbriänkäre amne Ngöbö Üai ye mden köböire Ngöbö abko ni Rün nikwe käita nebe nuäre nibtä, käta ¡Abba! ¡Tata tikwe! niere Ngöböye. **16** Ye abko, ni tödekaka Jesubti abko Ngöbö ngäbriänkä era metre abko Ngöbö Üai ye arabe tä mike gare nie amne, **17** ni Ngöbö ngäbriänkä bkänä ne ngwane, jändrän kuinkuin biandre Ngöbökwe Kristoye, ye ni rabadi bkäne siba Kristobe gwaire. Akwa Ngöbökwe jändrän kuinkuin nuendre ni kräke siba, abkokäre Kristokwe ja tare nikani, ye kwrere nikwe ja tare nikadi arato tödekabtä Kristobti.

Ngöbökwe jändrän kuinkuin nuendi ni kräke abko nita ngibiare ngäbti kisere

18 Tödekabtä Kristobti nita ja tare nike mtare ye abko tare krübäte bkänä, akwa jändrän kuinkuin nuendi Ngöbökwe ni kräke ye abko bäri ütiäte nikrä ruen tie. **19** Ni ne abko Ngöbö ngäbriänkätre. Amne ni rabadre bä mikani era metre kä mrä angwane, ye abko jändrän jökrä dätebare Ngöbökwe käta ngibiare kisere, **20** ñobtä ñan angwane Ngöbökwe jändrän jökrä dätebare, abti drekäre Ngöbökwe jändrän jökrä dätebare abko erere namani bare ñakare btä. Ye ñan jändrän ketareketare tö namani dreye ja töi jenbti, erere namani bare akwa, Adán amne Eva käkwe Ngöbö kukwei kitani temen krire kena, bti Ngöbö ara jire käkwe ükaninte kore, aisete kukwe namani bare kore jändrän jökräbtä. **21** Jändrän jökrä dätebare Ngöbökwe tä ngadaen amne tä niken ngwarbe, abtä tätre ja tare nike, ye kwrere ñan rabadre nakenkä mda btä abko tä ngibiare kisere. Ye kwrere arato, ni Ngöbö ngäbriänkä abko kräke Ngöbökwe kukwe kuin nuäre nuendi, käkwe ni ngrabare kwitadi, ñan krütadre mda abkokäre, ye abko jändrän dätebare Ngöbökwe tä ngibiare kisere arato.

22 Ngöbökwe jändrän jökrä kwitadi ye ngibiabtä kisere abko jändrän dätebare Ngöbökwe abko tä ja tare nike, käta täkekä jabe bäsi merita niken ja ngibiare käta ja tare nike ngäbäkre ngibiabtä, ye kwrere jire kira abti kä nüke mtare jändrän jökrä tä ja tare nike, ye gare kuin nie. **23** Ye abko ñan jändrän mda mda dätebare Ngöbökwe aibe käta täkekä jabe akwa, nitre tödekaka Jesubti käta ja tare nike kore, käta täkekä jabe arato, ñobtä ñan angwane ni ngrabare btin krüte ñakare mda biandi Ngöbökwe nie, ye nita ngibiare ngäbti kisere, abtä nita täkekä jabe mtare. Akwa

Ngöbökwe ni kanina ngäbti ja ngäbriänkä kwrere, akwa ye rabadre bare täte angwane, Ngöbökwe ni ngrabare btin biandi nie, ye mikakäre era, abkokäre ja Üai biani kwe nie. **24** Ngöbökwe ni dianintari näire mentokwäre ni ngrabare btin biandre mda kwe nie abko nita ngibiare kisere. Ye abko, jändrän tärä nebe ni kisete, ye abko ngibiata ñakare mda, **25** akwa jändrän ngämi nebe ni kisete abko nita ngibiare kisere, ye abko rükadre nie, abkokäre nikwe ngibiadre jäme bätärekä abti rükadre ni kisete.

26 Ngöbökwe kukwe nuendi kuin nikrä abko nita ngibiare kisere, ye abko käta ni die mike. Ye kwrere arato, jata nebe ruen bobre di ñakare nie blitakäre Ngöböbe amne nikwe dre niedre Ngöböye ñan tä nebe nüke gare nie, yebtä abko Ngöbö Üai käta ni die mike blite Ngöböbe, käta täkekä jabe blitare kwärä ja kukwei jenbti Ngöböbe amne, kukwe Ngöbö Üaikwe abko ni ñan raba niere jire ja kukwe jenbti. **27** Akwa Ngöbö abko ie ni töi ño ño gare kuin metre jökrä, amne Ngöbö Üai töta nebe dre dre kärere nikrä Ngöböye, ye garera jökrä Ngöböye, ñobtä ñan angwane Ngöbö tö dreye, ye kwrere Ngöbö Üai tä blite juta deme Ngöbökwe ye kräke.

Jändrän jökrä ni rüere, ye nita ganaine kwäräbe

28 Ni jökrä käräbare Ngöbökwe jakrä mikakäre ja odeire käta Ngöbö tarere, kräke Ngöbökwe kukwe ükaninte Kristo köböire abko erere ngwiandi bare kwe, abkokäre kukwe kuin rakadrekä btätre ya o kukwe tare rakadrekä btätre ya, akwa Ngöböta ükete kuin kräke abko krörö: **29** Kena dekä Ngöbö ngämi ni dätere, känenkri nire nire rabadre nüne kärekäre ben ye namanina gare ie, erere mikanintbe kwe kwitakäre bäsi ja Odei jen kwe Jesukristo kwrere. Ye abko Ngöbö Odei jen kwe rabadre bäri ütiäte etbakantre kwati ngätäite abkokäre. **30** Erere arato, nire nire kräke Ngöbökwe kukwe mikanintbe kore abko erere käräbare kwe diantarikäre jakrä, ye abko ngite ñakare mda niebare kwe amne kani ngäbti kwe amne, ni ye abko mikadi nüne jabe kwe kä nuärete arato.

31 Ngöbökwe kukwe kuin nuenbare keta kabre kore ni kräke Jesukristo köböire, tikwe nini ¿yebtä nikwe dre niedre mda? Ngöböta ni tarere kore amne tä kukwe nuene kuin kore ni kräke, ye ngwane ni amne jändrän mda mda ñakare jire rabadre ni ganaine, **32** ñobtä ñan angwane Jesu abko Ngöbö Odei jen kwe, aisete tare kri Ngöbökwe, akwa namani ruentari tare ñakare ie, käkwe biani müre ketadre ni jökrä kräke, ¿ye abko jändrän mda mda kwe abko niarakwe ñan biandre ngwarbe nie ja moto kuinbti ja Odei ben gwaire ya? ¡Jänri, Ngöbökwe jändrän jökrä kwe biandi nie! **33** Ngöbö ara jire käkwe ni dianinkä jakrä amne ni ngite ñakare mda

niebare kwe, aisete ni ñakare jire iti raba ni kite ngise Ngöböye abko Ngöbökwe kukwei mikadre era. **34** Mdakäre abko, Kristo Jesu krütani ni kräke, bti nükaninta nire amne tä kä bäri ütiäte te Ngöbö kise ruenkri, käta blite käre Ngöböbe ni kräke, ¿ye abko ni mda tädrera käkwe ni kitadi ngise Ngöbö ngwärekri ya? ¡Ñakare jire! **35** ¿Kristo käta ni tarere kri, ye abko nirekwe töi kwitadre amne niara ñan rabadre ni tarere mda? Ni ñakare jire iti amne jändrän ñakare jire kä raba Kristo töi kwite ni rüere. Ye aisete, nikwe ja tare nikadre tödekabtä Jesubti ya o ni mda käkwe rüdre krübäte ni rüere ya amne kukwe jatadre krübäte ni rüere ya o ni rabadre mrö nike ya o dän ñan rabadre nie ya amne ni rüe jatadre krübäte ya o ni kämika tö rabadre tödekabtä Jesubti ya, akwa ¿yebtä Kristokwe ñan ni taredre mda ya? ¡Ñakare jire! Niarakwe ni taredi janknu. **36** Ye abko nikwe ja tare nikadre tödekabtä Jesubti rabadre gare metre nie, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei käta ni bä mike obeja kwrere, käta niere krörö nibtä:

> Obeja jäta niken biare kämikadre,
> ye kwrere jire nunta mikani biare kämikadre käre.
> Ne aisete, tödekabtä mabti, käre nun rätäkäta gatabti köbö kwatirekwatire,
> *Salmos 44.22*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

37 Akwa Ngöbö ni tarekä kri, ye köböire nita kukwe bätäkä ngwarbe ye ganaine kwäräbe jökrä. **38-39** Tita nütüre kore, ñobtä ñan angwane jändrän ñakare jire kä raba Ngöbö töi kwite abtä niara ñan raba ni tarere mda, ye abko gare kuin tie, ñobtä ñan angwane ni krütadre ya o ni tädre nüne ya, akwa Ngöbökwe ni taredre janknu. Erere arato, angele köböire amne üai kämekäme köböire Ngöbökwe ñan ni kitadrekä ja okwä bäre mento, akwa ni taredre janknu kwe. Mdakäre abko, kukwe mtare amne kukwe jatadi ni rüere, ye abko ñan raba Ngöbö töi kwite abtä niara ñan raba ni tarere mda, akwa Ngöbökwe ni taredre janknu arato. Erere arato, jändrän kä käinbti ya o jändrän bäri mente nguse sete kä raba Ngöbö töi kwite abtä niara ñan raba ni tarere mda. Ne aisete Kristo Jesu köböire Ngöbökwe ni taredi kärekäre amne jändrän ñan raba Ngöbö töi kwite jire chi abtä ñan rabadre ni tarere mda.

Ja töi jenbti Ngöböta ni denkä jakrä

9 **1-3** Mdakäre abko ti mräkätre, ti moto ulire krübäte amne ti motota nötöte käre, ñobtä ñan angwane ti mräkätre israelita tikwe ye abko käkwe tödekadre Kristobti abko köböire rabadre dianintari, ie ti tö bäri. Ngöbökwe ngürün mikadre tibtä, abtä ti ne ara jire rabadre mikaninkä Ngöbö okwä bäre mento ja ngie nuakäre kärekäre amne ti

mräkätre tikwe rabadre dianintari, ie ti töta nebe, ne abko Kristo Jesu ngwärekri tita kukwe era erere niere. Ñan tita ni ngökö gare tie, ñobtä ñan angwane tita mun ngökö ñakare abko Ngöbö Üai Deme käta mike gare tie, aisete tita kukwe era erere niere kore. **4** Tita niere kore, ñobtä ñan angwane nitre israelita jatani jökrä Israelikri amne Ngöbökwe kani ngäbti ja ngäbriänkä kwrere. Erere arato, Ngöbö nämane ja di kri bä nuäre ye mike tuare ietre amne kukwe ükaninte bätäkä ngwarbe kwe bentre. Erere arato, ja kukwei biani kwe Moiséye kräke. Mdakäre abko, nitre israelita käkwe jändrän kukwadre Ngöbö käikitakakäre ju blitakrä Ngöböbe känti abko Ngöbökwe ükaninte bentre. Ngöbökwe kukwe mda mda nuendre nitre israelitakrä abko niebare metre kwe ietre arato. **5** Erere arato, ni mräkä kirakira ütiäte krikri, yekri niaratre jatani arato amne niaratrekri Ni Dianinkä Ngöbökwe abko Jesukristo ara därebare arato. Jesukristo abko Ngöbö ara jire amne tä jändrän jökrä gobraine. Niara abko raba käikitaninkä kärekäre. Abko kore se. Amen.

6 Ngöbökwe jändrän kuin nuenbare kore nitre israelitakrä, akwa niaratre kwati käkwe trö kwitani Kristoye, käkwe ñan mikani ütiäte jae, ¿yebtä abko Ngöbökwe ñan ja kukwei mikani täte ya? Ñakare jire, ñobtä ñan angwane ñan nitre israelita jökrä därebare ni israelitakri abko Ngöböta tuen israelitare era metre ja ngwärekri. **7** Erere arato, ñan ni jökrä därebare Abrahamkri abkobtä Abraham ngäbriänkä era metre Ngöbö ngwärekri abko gare nie, ñobtä ñan angwane Abraham ngäbriänkä nämane kwati, akwa Ngöbökwe niebare krörö Abrahamye:

> Ma ngäbriänkä era metre
> abko jatadi ma ngobo
> Isaac aibekri, *Génesis 21.12*

niebare Ngöbökwe ie.

8 Ye mdenbtä abko, ñan nita därere ni mräkä mdenkri abko käta ni mike Ngöbö ngäbriänkäre abko niebare Ngöbökwe Abrahamye Isaabtä käta mike gare nie, akwa Ngöbökwe ngäbäkre köböi mikani Abrahamye abkokri ni därebare ja täritäri, ni ye abko Abraham bkün era metre. **9** Ye erere, bati Ngöbökwe ngäbäkre biandre Abrahamye abko niebare krörö kwe ie:

> Kä krörö kä mdate ti
> rükadita angwane,
> ngäbäkre rabadira
> Sarakwe, *Génesis 18.10,14*

abko Ngöbökwe nuendre Abrahamkrä, niebare kwe ie Isaabtä. Ye aisete Ngöbökwe Isaac dianinkä jakrä amne ñan Ismael dianinkä jakrä nämane gare Abrahamye.

10 Akwa kukwe ye abko ñan aibe nakaninkä kore akwa, kukwe mdara jire nakaninkä abko köböire nita därere ni mräkä mdenkri abko ñan tä ni mike Ngöbö ngäbriänkäre abko tä nüke gare nie abko krörö: Rebeca ngobo munkine kädian

nämane Esaú amne Jacob, ye
abko därebare rün itibe Isaakri.
11-13 Akwa niaratre nibu ngämi
därere amne ngämi kukwe kuin
nuene amne ngämi jändrän
käme nuene Ngöbö rüere, ye
känenkri Ngöbökwe niebare
Rebecaye:

Ngäbäkre mubai abko
rabadi sribikä etba mrä
kräke, *Génesis 25.23*

niebare Ngöbökwe Rebecaye.

Ye mden erere Ngöbökwe nie-
bare abko tä tikani krörö Ngöbö
Kukweibtä:

Tikwe Jacob tarebare,
akwa Esaú abko tikwe
tarebare ñakare,
Malaquías 1.2-3

abko niebare Ngöbökwe. Ye
mden abko namanina kwatibe
kore, ñobtä ñan angwane Ngö-
böta kukwe miketbe ño ño, töta
nebe nire nire diainkä jakrä ja
töi jenbti ye erere tä denkä, ye
abko ñan nita jändrän kuin nue-
ne ya o nita jändrän käme nue-
ne Ngöbö rüere abko Ngöböta
mike ñäräre, käta ni denkä
jakrä, akwa Ngöbö töta nebe
nire diainkä jakrä, erere tä
denkä.

14 ¿Ne aisete, Ngöbö abko
kukwe ükatekä blo nikwe niedre
ya? ¡Ñakare jire! **15** ñobtä ñan
angwane bati kira Ngöbökwe
niebare krörö Moiséye:

Ti tö rabadi nire nire
ngwiain ruentari tare jae,
ye erere rabadi ruentari
tare tie amne,
ti tö rabadi ja moto mikai
kuin nire nire kräke, ye
erere kräke tikwe ja
moto mikadi kuin,
Exodo 33.19

niebare Ngöbökwe Moiséye.
16 Kukwe ye abko käta kukwe
krörö mike gare nie: Ye abko
ñan ni töta nebe dreye amne ñan
nita jändrän nuene ja di ngöibti
abko köböire nita nebe ruentari
tare Ngöböye, akwa ja töi jenbti
nita nebe ruentari tare Ngöböye.

17 Erere arato, Ngöbökwe
ñäkäbare Faraónye abko tä tika-
ni Ngöbö Kukweibtä, käta niere
krörö:

Ma köböire ti di kri rabadre
gare kä jökräbti temen,
abkokäre tikwe ma
mikani jreire Egipto nete,
Exodo 9.16

niebare Ngöbökwe Faraónye.
18 Kukwe ye abko käta kukwe
krörö mike gare nie: Ngöbö töta
nebe nire nire ngwiain ruentari
tare jae, erere tä nebe ruentari
tare ie amne, Ngöbö töta nebe
nire nire dokwä mikai ribi ja
kukweikrä, erere tä dokwä mike
ribi. Ye mden abko bä mikani
kwe.

19 Akwa kukwe nebtä ni ruä-
re käkwe niedre tie: ¡Ngöbö töta
nebe dre dre nuein nibtä, erere
tä nuene amne ni ñakare jire iti
abko raba nebe Ngöbö töi rüere
o ni ñakare jire iti raba Ngöbö
töi kwite nibtä, se ñobtä abko
nita nebe ngite Ngöböye se! ni
ruäre käkwe niedre kore.
20 Akwa tita niere kore ni yeye:
¿Mun abko dätebare Ngöbökwe,
ye ñobtä abko mun tö ñäkäi kore
Ngöbö rüere ye? Ni kantra

Ni ne tä dobro dätere kantrare (Romanos 9.20-21)

dätekä abko, ie kantra raba niere: ¿Drekäre makwe ti dätebare kore se? ¿niedre kantrakwe ie ya? ¡Ñakare jire! **21** ñobtä ñan angwane ni kantra dätekä ye tö rabadre dobro ye dätei ño ño ja töi jenbti, erere raba nuene. Ye mden kisete, dobrobti ni kantra dätekä ye raba kantra dätere jändrän ütiäte kräke, akwa dobro ye arabebti raba kantra dätere arato jändrän ütiäte ñakare kräke. Ye kwrere arato, Ngöbökwe ni dätebare, aisete tö rabadre dre dre nuein nibtä erere raba nuene.

22 Ne aisete, nitre kukwe kämekäme nuenkä Ngöbö rüere, kräke Ngöbökwe kukwe ükaninte mikakäre ja ngie nuen, aisete ñan tö namani mikai ja ngie nuen jötrö, akwa ngibiabare raire kwe, ye abko Ngöbö raba nuene ja töi jenbti. **23** Erere arato, Ngöbökwe ni ngibiabare

raire kore, käkwe ñan ni ye mikani ja ngie nuen jötrö, ñobtä ñan angwane niara töta nebe ja di kri bä nuäre mikai tuadre nitre tödekaka Jesubti yeye. Ngöbökwe nitre tödekaka Jesubti dianinkä kira jakrä, käkwe ngwiani ruen bobre jae, mikakäre nüne kärekäre jabe kä bäri nuäre te. **24** Ngöbökwe ni kärädre jakrä abko ruäre nitre israelita ngätäite, ruäre abko nitre ñakare israelitare ngätäite. **25** Ngöbökwe ni kärädre kore abko tä tikani krörö Ngöbö Kukweibtä tärä Oseabtä:

> Nitre ñakare juta jen tikwe abko batira jire rabadi juta jen tikwe abko tikwe niedi nitre yebtä.
> Erere arato, nitre tita tarere ñakare metre mtare abko batire jire tita tarere arato abko tikwe niedi btä, *Oseas 2.23*

niebare Ngöbökwe.

26 Erere arato, Ngöbökwe niebare mda tärä Oseabtä:

> Mun ñakare juta jen tikwe, tikwe niebare munye.
> Kä ye känti tikwe nieba kore munye, akwa kä ye arabe känti tikwe niedi krörö:
> Mun abko Ngöbö nire ngäbriänkätre, tikwe niedi munbtä, *Oseas 1.10*

abko tä tikani tärä Oseabtä.

27 Akwa nitre israelita ngätäite abko ni ruäre aibe rabadre dianintari abko Ngöbökwe niebare ietre kira abko tä tikani krörö tärä Isaíabtä:

> Nitre israelita rabadre bäri kwati abtä ñan rabadre tanre üman mren köräbäre kwrere, akwa niaratre braibe rabadi dianintari,
> **28** ñobtä ñan angwane ni Dänkien Ngöbö käkwe kukwe ükaninte ño nibtä, erere kebera mike täte metre, bti ja töi kwitadi ñakare jire chi kwe, *Isaías 10.22-23*

abko nieta tärä Isaíabtä.

29 Ye mden abko Ngöbökwe niebare käne Isaías ara köböire arato abko krörö:

> Ni Dänkien Di Kri Jändrän Jökrä Nuenkä käkwe ñan ni mräkä israelita mikadrete nüne ruäre, akräke Ngöbökwe nitre Sodomabo amne Gomorrabo ganinkä jökrä, ye kwrere ni israelita rabadre arato, *Isaías 1.9*

niebare Ngöbökwe Isaías köböire.

Nitre israelita käkwe tödekani ñakare Jesubti

30 Ye kwrere Ngöbökwe nitre ñakare israelita diandretari kwati abko niebare kwe akwa, nitre israelita braibe rabadre dianintari abko Ngöbökwe niebare kira, ¿sebtä abko nikwe dre niedre? Niaratre abko ngite ñakare mda niebare kwe, ye abko nitre ñakare israelitare nämane känentari ñakare jakrä, akwa tödekabtä Jesubti niaratre ngite ñakare

mda niebare kwe btätre amne kadre ngäbti kwe abko Ngöbökwe mikani gare ietre. **31** Akwa nitre israelita abko rabadre ja mike metre au ja di jenbti Ngöbö ngwärekri Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikabtä täte, ye abko nitre israelita nämane känentari kisere, akwa yebtä niaratre abko metre ja ngwärekri abko Ngöbökwe niebare ñakare amne ñan kani ngäbti kwe. **32** ¿Se ñobtä Ngöbökwe nuenbare kore? Ye ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikabtä täte ja di jenbti au abko köböire niaratre ñakare ngite mda abko Ngöbökwe niedre abko aibe nitre israelita nämane mike era jae, akwa tödekani ñakare kwetre Ngöböbti. Ye mden kisete, ngite ñakare mda abko Ngöbökwe niebare ñakare ietre. Nitre israelita käkwe tödekani bäri ja di jenbti ja mikakäre metre au Ngöbö ngwärekri amne ñan tö namani tödekai Jesubti. Jesu ye abko jä kwrere btä ni kwati tä ngoto ritete. **33** Ye rakadrekä abko nämane tikani kira Ngöbö Kukweibtä, känti Ngöbökwe Jesukristo bä mikani jä kwrere abko krörö:

> ¡Munkwe mika ñäräre!
> Tita jä mike jite mun
> Siónbo ngätäite.
> Jä ye abko rabadi ñakare
> ütiäte mun kräke, aisete
> jä yebtä ni kwati ngoto
> ritadite amne ñan
> tödekadi kwetre bti.
> Akwa nire nire käkwe
> tödekadre ni yebti abko
> Ngöbökwe ñan mikadi ja
> ngie nuen, aisete ñan
> rabadre ja gaire,
> *Isaías 8.14; 28.16*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä ni Dänkien Jesukristobtä.

10 **1** Ti mräkätre, kukweta nakenkä kore nitre israelitabtä, akwa nitre israelita ye rabadre dianintari, ie ti tö krübäte, aisete tita blite kräke Ngöböbe, **2** ñobtä ñan angwane niaratre tä Ngöbö mike ütiäte kri jae, aisete tätre mokrere Ngöböbti, akwa Ngöbö mikadre ütiäte ño metre kwetre abko erere nüke gare ñakare ietre. **3** Nita tödeke Jesubti aibe angwane ni ngite ñakare mda abko Ngöböta niere nibtä, ye abko ñan nükani gare ietre amne, niaratre töta nebe ja mikai metre au Ngöbö ngwärekri, aisete Ngöbökwe kukwe mikanintbe ni mikakrä metre ja ngwärekri Jesukristo köböire, ye mikata ütiäte ñakare kwetre. **4** Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye Kristo käkwe mikani täte jökrä, aisete mikani nebe bare täte jökrä kwe ni kräke amne, tödeka Kristobti aibe köböire ni rabadre era metre Ngöbö ngwärekri, abkokäre mikani nebe bare täte jökrä kwe ni kräke.

5 Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikabtä täte nire nire tö rabai metre Ngöbö ngwärekri abko kräke Moisékwe kukwe tikani krörö:

> Kukwe Biani Ngöbökwe
> Moiséye, ye nirekwe
> mikadre täte jire jökrä

abko köböire nünandi kwe, *Levítico 18.5*
abko tä tikani Moisékwe Ngöbö Kukweibtä. Akwa ni ñan raba kukwe ye mike täte kore, **6** aisete nita tödeke Jesubti, köböire ni ngite ñakare mda abko Ngöböta niere nibtä, ni ye kräke Ngöbö Kukwei käta niere krörö: Makwe ñan töbika krörö: "¿Nire näin kä käinbti" Kristo känti, niara kärereta kä nebtä ni die mikakäre? Ye kwrere makwe ñan töbika, ñobtä ñan angwane Kristo nükanina kä nebtä aisete. **7** Erere arato, makwe ñan töbika krörö: "¿Nire näin nguse kä nakebtä ni krütanikrütani ngätäite," Kristo rükadreta nire ni die mikakäre? Ye kwrere munkwe ñan töbika, ñobtä ñan angwane Kristo krütanina bti Ngöbökwe mikanina nire ni kräke. **8** Akwa kukwe bti ni rabadre dianintari abko tä känime mun ken. Kukwe ye abko krörö: Tödekadre Kristobti aibe köböire ni ngite ñakare mda Ngöböta niere abko dirita nunkwe. Yebtä Ngöbö Kukwei tä niere krörö:

> Kukwe ye abko tä känime mun ken abko mun raba niere ja kada jenbti amne, mun töibti mun raba mike era jae, *Deuteronomio 30.14*

abko Ngöbö Kukwei tä niere. **9** Kukwe mun diantarikrä abko tä ja ken munbe, ñobtä ñan angwane Jesu abko ma Dänkien makwe niedre ja kada jenbti amne Ngöbökwe Jesu mikaninta nire, yebti makwe tödekadre amne makwe mikadre era ja töibti angwane, ma rabadi dianintari. **10** Ye abko, Jesu mikata era ja töibti amne tödekata bti, yebtä ni ngite ñakare mda abko Ngöböta niere nibtä amne, Jesukristo abko ni Dänkien nita niere ja kada jenbti, ye ngwane nita nebe dianintari. **11** Yebtä abko Ngöbö Kukwei tä niere krörö arato:

> Nire nire käkwe tödekadre niarabti abko ñan rabadre mikani ja ngie nuen, aisete ñan rabadre ja gaire, *Isaías 28.16*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä. **12** Nieta kore, ñobtä ñan angwane ni israelita ya o ni ñakare israelitare akwa ni ja kwrere jökrä Ngöbö ngwärekri. Ye aisete ni ñakare bä jene jene amne ni Dänkien Kristo abko ni jökrä Dänkien amne, nire nire käţa ja di kärere ie rabakäre dianintari ye erere die mikata kri kwe **13** abko gare metre nie, ñobtä ñan angwane nieta krörö Ngöbö Kukweibtä:

> Nire nire käkwe ja di kärädre ni Dänkienye rabakäre dianintari, ni ye abko Ngöbökwe dianditari, *Joel 2.32*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

14 ¿Akwa ni tödekaka ñakare Kristobti käkwe ja di kärädre ño Ngöböye jakrä? Erere arato, ¿ni ni kukwei nuen ñakare blite Kristobtä abko tödekadre ño kwe bti? ¿Amne ni ñakare kukwe kuin Kristobtä niere, ye abko nikwe

kukwe Kristobtä kukwei nuadre ño? **15** Mdakäre abko, ¿ni juanta ñakare kukwe kuin Jesubtä niere ni mdaye, ye abko rikadre blite ño kukwe kuin yebtä? Ye mdenbtä abko, Ngöbö Kukweita niere krörö:

> Ni kukwe kuin ngwianka tä kite nüke, ye abko käita nebe nuäre krübäte nibtä niara tuare, *Isaías 52.7*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

16 Kukwe kuin Kristobtä ye niebare nitre israelitaye, akwa ni kwati käkwe ñan mikani era, käkwe tödekani ñakare Jesubti. Kukwe rakadrekä kore abko Ngöbökwe niebare kira krörö Isaías köböire:

> Ni Dänkien, nunkwe kukwe kuin niebare, ye bäsi ni ñakare jire käkwe mikani era, *Isaías 53.1*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä sribi nunkwebtä. **17** Ye abko, kukwe kuin Kristobtä, ye nita kukwe nuen angwane, nita kite tödeke Kristobti. Kukwe kuin ye abko Kristobtä.

18 Akwa ti raba ngwentari munye: ¿Nitre israelita ye käkwe kukwe kuin Kristobtä kukwei nuani metre ya, ñakare ya? Jänri, niaratrekwe kukwe kuin ye kukwei nuani. Ye mdenbtä abko, Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Nitre kukwe kuin ngwianka, ye nikani kukwe kuin ye ngwena kä jökräbti temen amne, kukwe kuin ye abko niaratre nikani ngwena kä ketareketare te jökrä kwäräkwärä, *Salmos 19.4*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

19 Akwa ti tö kukwe ngwiaintarita mda munye abko krörö: ¿Kukwe kuin niebare nitre israelitaye, ye abko ñan nükani gare metre ietre ya? Käne Moisékwe niebare krörö nitre israelitabtä:

> Juta ñakare jen tikwe, ye ben tikwe mun israelita mikadi mokrere.
> Erere arato, juta ie ti nüke gare ñakare mtare, juta ye kräke tikwe mun israelita mikadi romon, *Deuteronomio 32.21*

20 ñobtä ñan angwane kukwe niebare Ngöbö Kukweibtä Isaíakwe abko tä nakenkä mtare abko krörö:

> Juta mda mda ñakare israelitare nämane ti känentari ñakare abko ie ti kwani.
> Amne juta nämane ti kärere ñakare abko ie tikwe ja mikani gare, *Isaías 65.1*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä nitre ñakare israelitarebtä, ñobtä ñan angwane niaratre kwati tä tödeke Jesubti aisete. **21** Akwa nitre israelitabtä abko Isaíakwe niebare krörö:

> Juta ne ñan tä ti kukwei mike täte amne, dokwä ribi ti kukwei ngäbti,
> akwa ti nämane biare kise ngianinte köbö kwatirekwatire niaratre ngäbti, *Isaías 65.2*

niebare Ngöbökwe Isaías köböire.

Ngöbökwe nitre israelita dianinkä braibe jakrä

11 **1** Kukwe yebtä, ti rabadre kukwe ngwentari krörö: ¿Nitre ñakare israelitare, kräke Ngöbökwe ja moto mikani kuin, yebtä abko juta israelita abko ie Ngöbökwe trö kwitani ya? Ñakare jire, ñobtä ñan angwane ti abko israelita. Ti därebare Abrahamkri amne ti därebare juta Benjamín mräkäkri arato. **2** Käne abko, Ngöbö ngämi kä ne dätere, ye känenkri Ngöbökwe juta israelita diandikä juta jen jakwe kwrere abko mikanintbe kwe, aisete mtare Ngöbökwe ñan trö kwitani juta jen kweye. ¿Ye abko era metre abko kukwe nakaninkä ni Ngöbö kukwei niekä kädian nämane Elíabtä abko käta bä mike abko gare ñakare munye ya? Bati Elías nämane blite Ngöböbe angwane, niebare krörö kwe nitre israelita kitakäre ngite Ngöböye:

3 Ti Dänkien, nitre ma
kukwei niekä abko
kämikanina jökrä
jreikwe.
Erere arato, ñukwä grä
jändrän kukwakrä mae
ye dikaninte jökrä
kwetre.
Mtare ti aibe tä nire kaibe,
akwa niaratre tö ti
kämikai arato,
1 Reyes 19.10,14

niebare Elíakwe Ngöböye. **4** Abtä Ngöbökwe niebare mda ie:

Nitre israelita kwati ngämi
nebe ngukudokwäbti
temen ngöbö ngwarbe
Baal ngwärekri,
akwa tä ti mike era janknu
abko tikwe dianinkä mili
krä kükü jenena jakrä,
aisete ma ñakare tä
kaibe, *1 Reyes 19.18*

niebare Ngöbökwe Elíaye. **5** Ye kwrere arato mtare, Ngöbökwe nitre israelita dianinkä ruäre jen jakrä ja moto kuinbti, käta tödeke Jesubti. **6** Ja moto kuinbti Ngöbökwe nitre israelita dianinkä ruäre jen jakrä, ye abko ñan jändrän kuin nuenbare kwetre abko ütiäre Ngöbökwe dianinkä jakrä, akwa Ngöbö ara jire käkwe ja moto mikani kuin, köböire ni dianinkä kwe jakrä. Akwa nikwe jändrän kuin nuendre abko ütiäre Ngöbökwe ni diandrekä jakrä, ye ngwane ñakare Ngöböta ni denkä jakrä ja moto kuinbti.

7 ¿Yebtä abko, nikwe dre niedre mda? Nitre israelita rabadre metre Ngöbö ngwärekri ja di jenbti abko niaratre namani känene kisere, akwa erere ñan namani bare. Akwa nitre israelita dianinkä jakrä Ngöbökwe abko käta tödeke Jesubti angwane, niaratre abko ngite ñakare mda Ngöböta niere, akwa nitre israelita mda mda abko Ngöbö ara jire käkwe dokwä mikani ribi. **8** Ye kwrere kukwe rakadrekä abko Ngöbökwe niebare kira abko tä tikani krörö Ngöbö Kukweibtä:

Ni kwata ruen ñakare,
kwrere jire Ngöbökwe
mun töi mikani abko

erere mun tä abti kä
nüke mtare.
Ngöbökwe mun okwä
mikani, akwa kukwe era
metre Kristobtä tuen
ñakare munye.
Erere arato, mun olo
mikani Ngöbökwe, akwa
ni kukwei kuin Kristobtä
ruen ñakare mtare
munye,
Deuteronomio 29.4; Isaías 29.10
abko nieta Ngöbö Kukweibtä
nitre israelita kwati btä.

9 Erere arato, Davikwe niebare krörö niara rüebtä Ngöböye,
erere tä nakenkä mtare nitre
israelita kwati btä:
Jändrän jökrä kuin mrö
kwrere, ye abko
rikwitadreta niaratre
rüere näre.
Yebtä abko rabadre ritete
abtä mikadre ja ngie
nuen näre.
10 Erere arato, kä ñan rabadre
tuen ietre, abkokäre
okwä raba kä ikote näre
amne, ñan rabadre
jändrän nuen kä,
abkokäre trö raba tänene
kärekäre näre,
Salmos 69.22-23
abko niebare Davikwe. Ye kwrere tä nakenkä mtare nitre israelita kwati btä.

Ngöbökwe nitre ñakare israelitare dianintari arato

11 Mtare ti bike kukwe mda
ngwentari krörö: ¿Nitre israelita
nikani janknu temen rabakäre
kärekäre Ngöbö okwä bäre
mento ya? Ñakare jire, ñobtä
ñan angwane nitre israelita
käkwe ñan Ngöbö kukwei mikani täte, käkwe trö kwitani ie, ye
köböire abko ni mda mda ñakare
israelitare abko namani dianintari Ngöbökwe arato, nitre israelita
rabadre mokrere Ngöböbti abkokäre. **12** Akwa nitre israelita tä
kukwe kuin Jesubtä kite temen,
köböire tä ja mike ngite au Ngöbö rüere mtare, ye köböire abko
ni mda mda ñakare israelitare tä
jändrän kuinkuin Ngöbökwe
bkäne kabre Jesukristo köböire.
Akwa mrä nitre israelita käkwe
tödekadre täte jökrä Jesubti
angwane, iera metre Ngöbökwe
ni jökrä die mikadre bäri kri mda
ñan ñan!

13 Akwa mun ñakare israelitare abko ie ti bike niere krörö:
Mun ye ie Ngöbö ara jire käkwe
ti juani ja kukwei ngwena, aisete
tita sribi ne mike bäri ütiäte jae,
14 ñobtä ñan angwane tita sribire munbe angwane, ti mräkätre
israelita tikwe jatadre mokrere
munbe, ye köböire abko ti rükadre ngwenante Ngöböye amne
rabadre dianintari arato abkokäre. **15** Ye abko, Ngöbökwe nitre
israelita tuanimetre angwane,
Ngöbökwe jändrän kuin krübäte
nuenbare ni mda mda ñakare
israelitare kä jökräbti kräke,
käkwe kä biani ietre ja mäkäkäreta jabe Jesu köböire. ¿Ye abko
nitre israelita jen Ngöbökwe
käkwe tödekadre Jesubti angwane, Ngöbökwe kadreta ngäbti
abko Ngöbökwe ñan jändrän
bäri kuin krübäte nuendre kräke

ya? ¡Jänri! Ngöbökwe mikadre nüne kärekäre jabe, **16** ñobtä ñan angwane arina mritata, bti diankata chi jenena Ngöbökrä, ye abko tuen deme amne ütiäte Ngöböye, ye ngwane arina mda tä nebe deme amne ütiäte jökrä arato. Ye kwrere abko nitre israelita mräkä känekäne abko arina chi dianinkä jenena kwrere amne nitre israelita jökrä abko arina mda kwrere abko krörö: Ngöbökwe nitre israelita mräkä känekäne Abraham, Isaac amne Jacob mikani jenena deme jakrä, ye köböire nitre israelita jökrä tä mikani jenena, Ngöbökwe kukwe kuin nuendre kräke abkokäre. Ye kwrere arato, kri ngätri tä mikani kuin deme jenena, ye ngwane kri küde tä neme kuin deme jökrä arato. Ye abko Ngöbökwe nitre israelita känekäne mikani deme jenena jakrä kri ngätri kwrere, ye köböire nitre israelita mda mda ja täritäri tä mikani jenena Ngöbökwe, kukwe kuin nuenkäre kräke arato.

17 Yebtä abko, ti bike kukwe mda bä mike krörö: Nitre israelita abko olibo krie kwrere, akwa olibo krie ye abko küde tikaninkä ruäre. Olibo krie küde tikaninkä ye täte abko olibo krie ngwarbe känsenta küde mikani. Olibo krie ngwarbe känsenta ye abko ma ñakare israelitare ara. Olibo küde era metre tikaninkä abko täte ma mikani, ye mden köböire abko namani neketaninkä olibo ngätri era metre btä amne olibo nire abko ara jire btä ma namani siba, käta ma die mike. Olibo ngätri era metre abko nitre israelita mräkä känekäne Abraham, Isaac amne Jacob ara. **18** Akwa yebtä makwe ñan bika kri olibo küde era metre btä, ñobtä ñan angwane makwe bikadre kri angwane, ñan olibo ngätri tä nire ma köböire akwa, ma abko tä nire olibo ngätri köböire, ye makwe ngwianta töre jae. **19** Akwa mun ruäre ñakare israelitare käkwe niedre mda: Olibo küde era metre tikaninkä abko täte ti mikani, munkwe niedre kore bikakäre kri, **20** ye abko tä dbe. Akwa nitre israelita abko olibo küde era metre, käkwe ñan tödekani Jesubti abtä Ngöbökwe tikaninkä amne ma abko käkwe tödekani Jesubti, aibe köböire Ngöbökwe ma mikani olibo küde era metre ye täte. Ne aisete, makwe Ngöbö jürä ngwian jirekäbe jabtä angwane, makwe ñan bika kri, **21** ñobtä ñan angwane nitre israelita abko olibo küde era metre, akwa tödekani ñakare kwetre Jesubti, ye abko Ngöbökwe diani ñakare niaratrebti ta, aisete ima bärira jire käkwe ñan tödekadre janknu Jesubti angwane, Ngöbökwe ñan diandre jire mabti ta!

22 Yebtä abko, makwe nikra kuin ja käne, ñobtä ñan angwane Ngöbö abko moto kuin, akwa motota nebe romon arato. Ye mden kisete, nitre israelita namani ritete nikani temen, ñobtä ñan angwane kukwe kuin Jesubtä mikani ñakare era jae kwetre, ye kräke Ngöbö moto

namani romon angwane, ja moto mikani kuin kwe makrä. Akwa makwe nünandre ño, ie Ngöbö tö ye kwrere makwe nüna käre angwane, Ngöbö moto rabadi kuin käre makrä, akwa makwe ñan nünandre Ngöbö töi erere, ye ngwane ma tikadikäta olibo kriebtä arato. **23** Mdakäre abko, nitre israelita ñan tä Ngöbö kukwei Jesubtä mike era jae, ye mikadre temen kwetre angwane, tödekadre Jesubti kwetre angwane, Ngöbökwe ketarekäta olibo krie metrebtä, ñobtä ñan angwane Ngöbö di tärä olibo küde ye ketarekäta olibo kriebtä. **24** Mun abko olibo krie ngwarbe känsenta abko küde tikaninkä, bti ketaninkä olibo küde era metre ye täte ¿ye abko nitre israelita olibo küde era metre tikaninkä abko Ngöbökwe ñan mikadreta täte olibo kriebtä ya? ¡Jänri! Niaratre abko olibo küde era metre, aisete bäri Ngöbökwe ketarekäta täte.

Nitre israelita rabadi dianintari

25 Ja mräkätre, Ngöbökwe kukwe ükaninte kore mun ñakare israelitarebtä amne nitre israelitabtä, ye abko kukwe ükaninte kira tiebe Ngöbökwe ni kräke, akwa mtare Ngöböta mike gare nie, ye abko btä mun ñakare israelitare ñan tädre töi ngitiekä ngwarbe kwäräkwärä abtä bikadre kri nitre israelitabtä, abkokäre tita mike gare munye abko krörö: Mun ñakare israelitare rabadre tödeke täte jökrä Kristobti, abkokäre nitre israelita ruäre dokwä ribi, käkwe trö kwitani Jesukristoye. **26** Akwa kukwe ye rabadi bare kore angwane, nitre israelita rabadi dianintari, erere rabadi dianintari jökrä abko rakadikä kore tä gare nie, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukweita blite krörö btä:

> Ni Diantarikä tä Siónte abko jatadi nitre israelita dentari, ye käkwe Jacob mräkä ngite Ngöbö rüere diandikä jökrä btä.
>
> **27** Nitre israelita ngite ye diandikä jökrä kore btätre angwane, Ngöbökwe kukwe ükaninte kira nitre israelitabtä ye rabadi bare, *Isaías 59.20-21; 27.9*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

28 Akwa mtare ti mräkätre, nitre israelita kwati tä Ngöbö kukwei kuin Jesubtä ye rüere, abtä tätre ja rüere Ngöböbe. Ye mden köböire abko nitre israelita tä kä bien mun ñakare israelitareye tödekakäre Kristobti mtare. Akwa Ngöbökwe nitre israelita mräkä känekäne Abraham, Isaac amne Jacob ye dianinkä jakrä amne kukwe ükaninte kwe bentre, yebtä abko Ngöbö tä nitre israelita tarere janknu arato, **29** ñobtä ñan angwane Ngöböta jändrän bien nie, ye abko ñan tä denkäta nikän. Erere arato, tä ni kärere diantarikäre, yebti ñan tä ja kukwei kiteta temen, aisete tä ja kukwei mike täte jökrä, aisete Ngöböta nitre israelita tarere janknu. **30** Angwane mun ñakare israelitare abko mekera mun

nämane Ngöbö kukwei mike ñakare täte, akwa mtare nitre israelita käta Ngöbö kukwei kuin Jesubtä mike ñakare täte, ye köböire abko tätre kä bien munye, mun rabadre ruentari tare Ngöböye, käkwe mun diandretari Jesu köböire abkokäre. **31** Ye kwrere arato, nitre israelita ñan tä Ngöbö kukwei kuin Jesubtä mike täte mtare, ye köböire abko mun rabadre ruentari tare Ngöböye abkokäre. Ye mdenbtä, mrä nitre israelita rabadi ruentari tare Ngöböye, ñobtä ñan angwane Ngöböta mun ñakare israelitare ngwen ruentari tare jae mtare. **32** Ne aisete, ni jökrä rabadre tödeke Jesubti amne rabadre ruentari tare Ngöböye, käkwe dianditari, abkokäre Ngöbökwe ni jökrä israelita ya, ñakare ya tuanimetre ja dokwä mike ribi amne ñan Ngöbö kukwei Jesubtä mikadre täte kwetre abko Ngöbökwe nuenbare kore, akwa ye köböire abko ni israelita ya, ñakare ya akwa Ngöbö rabadre ngwen ruentari tare jae amne rabadre dianintari, abkokäre Ngöbökwe nuenbare kore.

Pablota Ngöbö käikitekä

33 Yebtä abko, ti tö kukwe niei krörö Ngöböbtä: ¡Jo! Ngöbö abra kwe jändrän kuinkuin tärä kabre krübäte nikrä, amne Ngöbö abra töbtä kri krübäte, käkwe jändrän kuinkuin mikanintbe ja töi jenbti ni kräke. Ye aisete Ngöböta töbike ño ño, ye ni ñan raba niere jire chi amne Ngöbö töi ji mdenbtä ye ni ñakare jire iti ie rabadre gare. **34** Ne aisete, ¿ni Dänkien töi ño, ye tä gare ni mda mdaye ya? ¡Ñakare! ¿Angwane ni mda mda raba Ngöbö töi tike ya? ¡Ñakare! **35** Mdakäre abko, ¿ni tärä iti käkwe jändrän biani käne ni Dänkienye abko ütiä biandreta kwe ie ya? ¡Ñakare! **36** Ñobtä ñan angwane jändrän jökrä tä kite Ngöbökri amne jändrän jökrä tä niara köböire amne jändrän jökrä abko jen Ngöbökwe, aisete ¡Ngöbö aibe raba käikitaninkä kärekäre! Abko kore se. Amen.

Ni kwitanina btin Ngöbökwe, erere nikwe nünandre

12 **1** Ngöbökwe ni ngwiani ruentari tare kore jae, käkwe jändrän kuin nuenbare bätäkä ngwarbe ni kräke, ye mden kisete ti mräkätre tikwe, jändrän kämikata Ngöbö käikitakakäre abko bianta ngöi ie, ye kwrere munkwe ja ngrabare mika ngöi jökrä Ngöbökrä amne munkwe nüna kuin deme Ngöbö aibe kräke amne, dre tuen dbe Ngöböye, ye erere munkwe nuen abko ti tö nibi niei kisere munye. Munkwe nuendre kore angwane, munkwe Ngöbö mikadi ütiäte amne munkwe käikitadikä era metre. **2** Erere arato, nitre moto kämekäme tä nüne ño kä ne ngwane, ye kwrere munkwe ñan nüna mda. Akwa mun rabadre kwitani Kristo kwrere, abkokäre munkwe Ngöbö tuametre ja töi kwite btin. Ye

ngwane Ngöbö tö dreye, ye rüka gare munye amne jändrän kuin Ngöbökrä amne jändrän nuäre Ngöbökrä amne jändrän era metre Ngöbö okwäbti, Ngöbö tö dreye, ye rüka gare munye.

3 Ni kwitanina Ngöbökwe käkwe nünandre krörö abko ti bike niere munye. Ngöbökwe ja moto mikani kuin tikrä, käkwe ti mikani Jesu kukwei ngwianka, aisete ti bike kukwe niere krörö mun itire itireye: Munkwe ñan bika kri ni mda mdabtä, akwa munkwe töbika era metre au jabtä, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe mun itire itire mikani tödeke ja kwrere jabti, aisete ye kwrere munkwe nüna. **4** Ni abko itibe akwa ni kiakia ngrabare abko kabre, akwa ni kiakia ngrabare ye ñan tä sribi ketetibe nuene, akwa tä sribi bätäkä ngwarbe nuene ni ngrabare die mikakäre. **5** Ye kwrere arato, ni itire itire tödekaka Kristobti tä nekete niarakri abko ni kwati, akwa ni abko Kristo ngrabare itibe, aisete nita nekete gwaire jakri ja die mikakäre kwärikwäri. **6** Akwa ni itire itire, ie Ngöbö tö namani ja di biain sribi ño ño nuenkäre, ye erere biani kwe nie. Ye aisete, Ngöbökwe ja di biani ni itiye ja kukwei niekäre ni mda mdaye angwane, ni ye käta tödeke ño Ngöböbti, ye kwrere Ngöbö kukwei niedre. **7** Erere arato, Ngöbökwe ja di biani ni mdaye sribikäre ni mda mda die mikakrä angwane, sribidre kuin kräke kwe. Amne Ngöbökwe ja di biani ni mdaye ja kukwei dirikäre, ye kwrere diri janknu kwe ni mda mdaye. **8** Erere arato, Ngöbökwe ja di biani ni mdaye ni mda mda kitakäre nüne bäri Ngöbökrä, ye kwrere kita nüne bäri Ngöbökrä kwe. Erere arato, Ngöbökwe ja di biani ni mdaye jändrän biankäre ngwarbe ni mda mdaye angwane, jändrän bian ja moto kuinbti kwe. Erere arato, Ngöbökwe ja di biani ni mdaye rabakäre ji dokwäte nitre gätäkä Jesu käbti ngätäite angwane, sribi ye nuen kuin täte jökrä kwe. Erere arato, Ngöbökwe ja di biani ni mdaye ni bobre bobre amne ni ja tare nikaka nikaka die mike angwane, kä rabadre nuäre btä sribi ye nuenkäre.

Nikwe ni mda mda taredre

9 Kukwe mda ti bike niere munye abko krörö: Munkwe ja tare era metre kwärikwäri. Erere arato, munkwe bätä ngwiandre kri krübäte kukwe kämekäme yebtä amne munkwe kukwe kuinkuin ye ketadrete dime ja kisete. **10** Ni ja etbare käta ja tarere, ye kwrere munkwe ja taredre kwärikwäri amne, munkwe ñan ja mikadre ngwarbe jae kwärikwäri, akwa munkwe ja mikadre bäri ütiäte jae kwärikwäri. Yebtä munkwe ja kitadre bäri. **11** Mdakäre abko, sribi jökrä jiebti mun rankwadre kisere, akwa munkwe ñan kä ngwiandre krene jabtä amne munkwe sribidre ja di ngöi jökrä ni Dänkienkrä.

12 Erere arato, Ngöbökwe jändrän kuin nuendi munkrä, ye

abko munkwe käi ngwiandre nuäre jabtä, akwa mun raba ja tare nike angwane, munkwe nünandrekä dite jabtä amne ja tare nika yebtä munkwe ñan ngra ngradre akwa, munkwe blitadre janknu Ngöböbe. **13** Nitre tödekaka Jesubti käta jändrän mdei nike, ye abko munkwe die mikadre. Erere arato, nitre basaka kadre ngäbti kuin, ye jiebti mun rankwadre kisere.

14 Mdakäre abko, nire nire tä näin kisere mun jiebti mun mikakäre ja tare nike tödekabtä Jesubti, ye kräke munkwe ja di kärä Ngöböye amne munkwe ñan ngürün mika btä ja dokwäre. **15** Erere arato, nire nire btä käta nuäre, ye ben munkwe kä ngwiandre nuäre gwaire jabtä amne, nire nire tä ulire amne tä ja müaire abko ben munkwe ja müaidre gwaire siba.

16 Erere arato, munkwe nünandre jäme jabe kwärikwäri amne munkwe ñan bikadre krikri, akwa munkwe ja getadre jäme ni bobre bobre ben amne ja ñan rabadre ruen bäri töbtä ni mda mdabtä munye.

17 Mdakäre abko, ni mda mdakwe kukwe nuen käme mun rüere, akwa munkwe ñan kukwe nuenta käme btä ja dokwäre, akwa dre dre tuen kuin ni jökräye, ye jiebti mun rankwa. **18** Erere arato, munkwe ja die mikadre käre nünakäre jäme ni jökräbe.

19 Ti mräkätre tare tikwe, ni mdakwe kukwe nuen käme mun rüere angwane, munkwe ñan ja ngie mika au, akwa munkwe mun rüe ye tuametre Ngöbö kisete, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Ni mikadre ja ngie nuen, ye abko tä ti kisete.
> Ne aisete ni kukwe nuenkä kämekäme mun rüere, ye dokwäre tikwe mikadi ja ngie nuen,
>
> *Deuteronomio 32.35*

niebare ni Dänkienkwe. **20** Ne aisete, nikwe Ngöbö Kukwei mikadre täte krörö:

> Ma rüe, ie mrö raba angwane, makwe buka.
> Erere arato, tomna raba ie angwane, makwe tomna bian ie.
> Yebtä abko rabadre ja gaire amne ngwäre kwata rabadre tain bürere jökrä ie ja gaibtä, abkokäre makwe nuen kore.
>
> *Proverbios 25.21-22*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä. **21** Ye abko, makwe ñan ja ganaimna kukwe kämeye, akwa makwe kukwe kuin nuen ma rüekrä, köböire makwe kukwe käme ganaindi.

Nitre gobranka kukwei mikadre täte

13 **1** Mdakäre abko, ni jökrä tä nebe gobrane ye abko Ngöbö ara jire tä mike. Ni ñakare jire iti abko tä ja mike gobrane ja töi jenbti, aisete nikwe nitre gobranka mikadre täte. **2** Ye aisete nire nire tä nebe nitre gobranka rüere, ye abko Ngöbö kukwei ara jire rüere nita

rüre, aisete nire nire tä rüre nitre gobranka rüere ye abko käkwe ja ngie nuadi. **3** Ye abko, ni töi kuin era metre abko kräke ñan nitre gobranka tä mikani jürä ngwiandre, akwa nitre kukwe kämekäme nuenkä abko kräke gobranta mikani jürä ngwiandre ie. ¿Ye aisete gobran ñan jürä rabadre mabtä, ie ma tö ya? Gobran jürä ñan rabadre mabtä, ie ma tö ne ngwane nüna kuin era metre amne makwe ñan ja mika ngite angwane, nitre gobranka käkwe ma mikadi ütiäte, **4** ñobtä ñan angwane nitre gobranka tätre sribire Ngöbökrä jändrän kuin nuenkäre makrä. Akwa makwe nünandre käme abtä makwe ja mikadre ngite gobran rüere, ye ngwane abko gobran jürä rabadre mabtä, ñobtä ñan angwane ñan ngwarbe nitre gobranka ye tä ni mike ja ngie nuen. Nitre gobranka ye abko tä sribire Ngöbökrä, kukwe kämekäme nuenkä mikakäre ja ngie nuen Ngöbö täte. **5** Ye mden kisete, ni jökrä käkwe nitre gobranka mikadre täte. Ye abko ñan ni mikadre ja ngie nuen kwe abtä mikadre täte, akwa ja ñan rabadre ruen ngite nie Ngöbö ngwärekri, abkokäre nikwe mikadre täte.

6 Nitre gobranka ye tä sribire Ngöbökrä amne tä sribi ye nuene köbö kwatirekwatire, aisete mun jökrä tä ja ütiä bien ietre. **7** Ye mdenbtä abko, gobran itire itire, ie dre biandre ja ütiäre, ye erere bian ie munkwe, aisete nireye rürümon ütiä biandre ño ño, ye ie ja ütiä biandre metre. Erere arato, nire nire jürä ngwiandre, ye erere munkwe jürä ngwian amne, nire nire mikadre ütiäte jae, erere munkwe mika ütiäte jae.

Ja taredre kwärikwäri

8 Munkwe ñan ja ütiä ya o rürümon ütiä mika jire chi jabti, akwa käre rürümon ütiä tädre ketetibe mun itire itire bti abko munkwe ja taredre kwärikwäri, ñobtä ñan angwane nire nire käta ni mda mda tarere ye abko käta Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mike täte jökrä. **9** Ye abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta niere krörö: Ma gure ne ngwane, makwe ñan ja mika gure bati bati ni mdabe, makwe ñan ni kämika, makwe ñan go, makwe ñan jändrän ni jenenankwe ribe jae. Ye abko, kukwe ketetibe mda munkwe mikadre täte ne ngwane, kukwe jökrä biani nuendre nie Ngöbökwe ye rabadre bare munye. Kukwe keteti mda ye abko krörö:

> Mata ja tarere au,
> ye kwrere makwe ni mda
> mda tare arato,
>
> *Levítico 19.18*

10 ñobtä ñan angwane nire nire käta ni mda tarere ye abko ñan tä kukwe nuene käme rüere. Ne aisete nita ja tarere kwärikwäri, ye ngwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye tä nebe bare täte jökrä nie.

11 Munkwe ni mda mda taredre kore, ñobtä ñan angwane ni

Dänkien Jesukristo jatadita ni diantarikäre abko köböi nükera. Munkwe ñan nüna ni kibiaka kwrere, ñobtä ñan angwane Jesukristo jatadita abko köböi nükerate bäri ja ken, munkwe tödekani Jesubti krire ye kräke. **12** Kä ne ngwane abko kä iko kwrere amne ni jökrä käta kukwe nuene kämekäme, akwa kä iko ye kitera niken ta amne Jesu kebera nüketa, ye abko kä ngwen kwrere kitera nüke. Ye mdenbtä abko, ari kukwe kämekäme kite temen amne ari ja töi mike kwatibe kukwe kuin nuene. Ye kwrere ni rabadi juto biare ni Dänkien kaen ngäbti, ni rükä tä ja mike juto niara rüe kraire jabti ye kwrere. **13** Ne aisete, jändrän nuenta era metre kä ngwenbti, ye kwrere nikwe nünandre era metre. Akwa ni ñan rikadre kä ngwen nuäre ngwarbe jabtä kwärikwäri amne, ni ñan rika dröbare. Erere arato, nikwe ñan ja mikadre gure bati bati amne nikwe ñan ja näkwitadre ngwarbe kukwe kämekäme btä; nikwe ñan rüdre ngwarbe jabe kwärikwäri amne ni mda rabadre jändrän bkäne, yebtä nikwe ñan mokredre jire ben. **14** Munkwe ñan nüna kore amne ñan kukwe kämekäme mdei ngwian jae munkwe amne, munkwe töbika ñakare btä, akwa ni Dänkien Jesukristo käkwe nünabare ño kä nebtä amne blitabare ño kä nebtä kwe, ye kwrere munkwe nüna amne munkwe blita ni mda mdabe.

Ja kadre ngäbti kwärikwäri

14 **1** Mdakäre abko, kukwe diribare Jesukwe mröbtä, yebtä töbikata jene jene. Akwa kukwe ye mikakäre era abko ni mräkä di braibe käta ngri kwete ñakare, ni ye abko munkwe ka ngäbti kuin amne tä töbike ño, yebtä munkwe ñan kita ngite, **2** ñobtä ñan angwane jändrän jökrä abko dbe kwetadre niebare ni Dänkien Jesukwe abko ni ruäre tä nütüre, akwa ni ruäre abko di ñakare kukwe ye mikakäre era abko käta ka bätäkä ngwarbe aibe kwete. **3** Ye abko ni ruäre käta jändrän jökrä kwete ye ñan käkwe ni mda mda ngri kwete ñakare ye mika ngwarbe jae. Erere arato, ni ruäre ñan tä jändrän jökrä kwete ye käkwe ñan ñäkä jire ni jändrän jökrä kwetaka yebtä, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ni nibu ye kani ngäbti, aisete ni ye käkwe ja kadre ngäbti kuin arato. **4** Ni ruäre käta jändrän jökrä kwete abko sribikä ni Dänkien Jesukwe, ¿akwa ñobtä mata blite bkänkä kwrere amarebti ni sribikä bkänkä kräke abko rüere mata ñäke ye? Sribikä bkänkä kräke ye abko tä nüne kuin ya, ñakare ya akwa ye tä gare bkänkäye, aisete ni ye käkwe nünandi kuin bkänkä okwäbti, ñobtä ñan angwane ni Dänkien Jesu di kri abko käkwe mikadi kuin.

5 Mdakäre abko, nitre israelita käta köbö jadükakrä mike bäri ütiäte köbö mda mdakrä, ye kwrere jire ni ruäre mun

ngätäite tä köbö ruäre mike bäri ütiäte köbö mda mda kräke, akwa ni mda abko ie köbö kwatirekwatire tä nebe tuen ja kwrere jökrä. Ne aisete ni itire itire käta töbike ño ye abko dbe raba ruen ie, ne ngwane mika era kwe.
6 Ni ruäre abko tö köbö ruäre mikai jenena ütiäte jae, ye abko tä mike ütiäte jae ni Dänkien mikakäre ütiäte jae. Erere arato, ni ruäre käta kuin niere Ngöbö-ye, bti tä jändrän jökrä kwete, ye abko tä kwete Ngöbö mikakäre ütiäte jae. Mdakäre abko, ni ruäre ñan tä ngri kwete, ye abko tä ja üke bäin ngri yeye, akwa tä nuene Ngöbökrä, käta kuin niere Ngöböye amne tä mike ütiäte jae arato. **7** Ne aisete ni tödekaka Jesubti ñakare jire iti käta nüne au jakrä. Erere arato ni tödekaka Jesubti ñakare jire iti abko tä krüte au jakrä, **8** ñobtä ñan angwane nita nüne ye abko nita nüne ni Dänkien kräke. Erere arato, ni krütadre angwane, ni krütadre ni Dänkien kräke, niara mikakäre ütiäte jae, aisete nita nire ya, ni krütadre ya, akwa ni Dänkienta ni bkäne. **9** Ni Dänkien rabadre ni bkäne, abkokäre niara krütani, bti nükaninta nire rabakäre ni krütani amne ni nire Dänkiene.

10 ¿Kore ne ngwane, se ñobtä ma mden kräke ngri ñakare dbe kwetadre käta ñäke ma mräkä jändrän jökrä kwetaka rüere? Erere arato, ¿se ñobtä ma jändrän jökrä kwetaka käta ñäke ma mräkäbtä mikakäre ngwarbe töbikabtä bä jene kore? Mrä ni rabadi jökrä Ngöbö ngwärekri angwane, kukwe ükadite kwe nibe, aisete ise ñobtä mata ñäke ma mräkä rüere kitakäre ngise ye! **11** Kukwe kore ye mdenbtä Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Tita nüne, aisete ti ne ngwärekri ni jökrä rabadi ngukudokwäbti temen ti mikakäre ütiäte jae amne, ti Ngöbö aibe käikitadikä kwetre, niebare ni Dänkienkwe,
> *Isaías 45.23*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.
12 Ye mden kisete, ni itire itire käkwe dre dre nuendi, ye abko nikwe niedi au jökrä jakrä ni Dänkienye.

13 Ye mden kisete, munkwe ñan ñäkädre jire jabtä kwärikwäri, akwa nikwe töbikadre kuin ja käne, käkwe ñan kukwe mikadre ni mräkä tödekaka Jesubti ye jiete abtä ja mikadre ngite kwe Ngöbö rüere. **14** Akwa ni Dänkien Jesu nämane nüne kä nebtä angwane, kukwe diribare kwe abko kukwe era metre gare kuin tie abko krörö: Jändrän jökrä kwetadre abko ñakare jire käme Ngöbö ngwärekri, aisete munta jändrän jökrä kwete abko tä töbike era metre tuen tie, akwa ni ruäre abko ie jändrän ruäre ñan tuen dbe kwetadre, ye abko ñakare dbe niarakrä. **15** Akwa mtare mun abko tä mrö ño ño kwete, ye ñan tuen dbe mun mräkäye, akwa munta kwete janknu okwäbti, abtä jata nebe ruen ngite ie, ye ngwane munta mun mräkä tarere ñakare. Ne

aisete munta mrö ño ño kwete, ye köböite munkwe ñan mun mräkätre, kräke Kristo krütani, ye mikata ja mike ngite Ngöbö rüere. **16** Ne aisete, munkwe ñan kä bian jire chi ñäkäkäre blo mrö kuin kwetadre ye rüere, **17** ñobtä ñan angwane Ngöböta gobrane nibti amne Ngöbökrä abko jändrän kwetadre amne ñadre abko ñakare ütiäte. Akwa ni jökrä bti Ngöböta gobrane abko tä nüne era metre jabe kwärikwäri amne tä nüne jäme jabe kwärikwäri amne kä tädre bäri nuäre nibtä Ngöbö Üai Deme köböire, ye abko ütiäte Ngöbökrä, **18** ñobtä ñan angwane nire nire tä nüne kore sribikäre Kristokrä ye käta kä mike nuäre Ngöböbtä amne tä nebe tuen dbe ni mda mda okwäte arato.

19 Ye aisete, jändrän jökrä käta ni die mike nüne jäme jabe kwärikwäri amne tä ni die mike gwaire jökrä, ye abko ari känentari bäri ja käne. **20** Angwane makwe ñan sribi Ngöbökwe tä mun jökrä ngätäite juan ngwarbe mrö aibebtä. Akwa kukwe era metre abko nere: mrö jökrä abko kuin deme amne dbe kwetadre Ngöbökwe niebare. Akwa mrö ñan tuen dbe kwetadre ni mräkäye abko nikwe kwetadre okwäbti abtä ja mikadre ngite kwe Ngöbö rüere, ye abra käme. **21** Ne aisete nikwe ngri kwetadre amne nikwe uba döi ñadre, köböite ni mräkä käkwe ja mikadre ngite Ngöbö rüere ne ngwane, nikwe ñan ngri kwetadre amne nikwe ñan uba döi kwaka ñadre, ye abko rabadre bäri kuin. Erere arato, jändrän mden mden nikwe nuendre käkwe ni mräkä mikadre ja mike ngite Ngöbö rüere, ye abko nikwe ñan nuendre jire chi mda.

22 Ne aisete dre tuen kuin mae, yebtä abko makwe töbika kaibe jakrä Ngöbö ngwärekri amne ñan kwetamna amne ñan ñamna ni mda mdaye. Ye mdenbtä abko nieta krörö: "Nire nire tä tikaninte, käta kukwe mden mike era, erere tä nuene amne jata nebe ruen ngite ñakare Ngöbö ngwärekri, ni ye abko btä käta nebe nuäre." **23** Akwa jändrän ño ño kwetadre amne ñadre ye ñan tä nebe tuen dbe ie, akwa bti ta tä kwete, ye ngwane tä ja mike ngite Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane jändrän kwetadre abko ñan tä nebe nüke gare metre ie akwa tä nuene, ye ngwane tä ja mike ngite, aisete jändrän jökrä nuendre, ye abko era metre ya, ñakare ya, akwa nita nuene, ye ngwane nita ja mike ngite.

15 **1** Akwa ni jändrän jökrä kwetaka abko di tärä kukwe diribare Jesukwe mröbtä mikakäre era täte jökrä, angwane ni mräkä di braibe käta ngri kwete ñakare, ye abko nikwe kadre ngäbti amne nikwe ñan töbikadre jändrän kuin känäkäre kaibe au jakrä ja mikakäre nuäre. **2** Ni jökrä käkwe jändrän kuin nuendre ni mräkä tödekaka Jesubti mda mda kräke, niara moto mikakäre nuäre amne ja die mikakäre kwärikwäri,

3 ñobtä ñan angwane Kristo ara jire käkwe ñan jändrän kuin känäbare kaibe au jakrä ja mikakäre nuäre, akwa Ngöbö Kukwei namani tikani niarabtä, ye erere namani bare krörö ie:

Ñäkä nämane bätäkä
ngwarbe ma rüere
Ngöbö, ye abko nikani
jökrä ti kötärä,
Salmos 69.9

abko tä tikani Kristobtä.
4 Kukwe jökrä tikani kore Ngöbö Kukweibtä, ye abko tikani ni töi tikakrä amne kukwe tikani kira, ye abko btä nikwe nünandrekä dite käre amne tä kä mike nuäre nibtä, ye köböire ni rabadre tödeke kärekäre Ngöböbti, abkokäre namani tikani kira kore.
5 Angwane Ngöbö ni mikaka nünenkä dite käre amne kä mikaka jäme ni motobtä käkwe mun die mika ja töi mike ja näre jökrä, Kristo Jesu tö ie ye kwrere, 6 mun töi rabadre kwatibe jökrä, käkwe Ngöbö ni Dänkien Jesukristo Rün kwe ye käikitadrekä gwaire jökrä abkokäre.

7 Kristokwe mun itire itire kani ngäbti kuin, ye kwrere munkwe ja ka ngäbti kuin kwärikwäri Ngöbö rabadre käikitaninkä abkokäre. 8 Mdakäre abko, ti tö kukwe krörö nieita munye: Ngöbökwe kukwe ükaninte nitre israelita mräkä känekäne ben, ye mikakäre bare täte Kristo nükani ni klabore kwrere nitre israelitakrä, ye köböire abko Ngöbö tä ja kukwei mike täte abko bä mikani kore kwe. 9 Erere arato, nitre ñakare israelitare namani ruentari tare Ngöböye, aisete Ngöbö käikitadrekä kwetre, abkokäre Kristo nükani Ngöbö Kukwei mike bare. Kukwe yebtä Ngöbö Kukweita tikani krörö:

Tikwe ma käikitadikä nitre
ñakare israelitare
ngätäite amne tikwe ka
niedi ma mikakäre ütiäte.
2 Samuel 22.50; Salmos 18.49

10 Angwane tärä mda känti abko nieta krörö:

Mun ñakare israelitare ye
käkwe kä ngwian bäri
nuäre jabtä juta
Ngöbökwe ye ben
gwaire.
Deuteronomio 32.43

11 Amne tärä mdara jire Ngöbö Kukweibtä abko nieta krörö:

Mun ñakare israelitare juta
kwatirekwatire te ye
käkwe ni Dänkien Ngöbö
käikitaka gwaire jökrä.
Salmos 117.1

12 Erere arato, Isaías käkwe kukwe tikani krörö Jesukristobtä:

Isaí bkün jatadi iti, ye abko
rabadi gobrane nitre
ñakare israelitarebti
angwane tödekadi kwetre
bti, *Isaías 11.10*

abko tikani kore Isaíakwe.

13 Angwane Ngöbö tödekakrä nikwe ye käkwe kä mika bäri nuäre munbtä amne mun mika nüne jäme kwe, munta tödeke bti ye ngwane. Erere arato, Ngöbökwe jändrän kuin nuendre mda munkrä, yebtä munkwe ja töi mika ngibiare bätäre Ngöbö Üai Deme di kri ye köböire.

Sribi Pablokwe nitre ñakare israelitare ngätäite

14 Ti mräkätre tikwe, mun moto nena kuin krübäte ni mda mdakrä amne, kukwe bätäkä ngwarbe nena gare kabre munye amne mäträre metre jabtä kwärikwäri ye garera kuin munye abko nena gare tie. **15** Akwa tita tärä tike, nebtä abko kukwe ruäre ñan käi rikwitadrekä munbti, abkokäre tita tärä ne tike era metre gwärere munye. Tita tärä tike kore, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ja moto mikani kuin tikrä, käkwe ti mikani sribire kore. **16** Ye aisete, mtare tita sribire Kristo Jesukrä nitre ñakare israelitare ngätäite. Erere arato, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre käta jändrän kämike, bti tä mike gare Ngöböye, ye kwrere tita sribire nitre ñakare israelitarebe, käta niken Ngöbö kukwei kuin Jesubtä ngwena ietre, abti niaratre tä Ngöbö kukwei kuin ye kaen ngäbti angwane, tita niaratre mike gare Ngöböye amne tä nebe dbe Ngöbö ngwärekri amne Ngöbö Üai Deme käta mike deme jenena Ngöbökrä.

17 Tita sribi nuene kore Ngöbökrä, yebtä abko ja rabadre ruen ütiäte kri tie Kristo Jesu köböire ruen tie. **18** Akwa ti abko ie ja nüke töre ñakare blite kukwe mda mda bä jene btä angwane, Kristo ara jire käkwe dre dre nuenbare ti köböire amne ñokwe ti mikani nitre ñakare israelitare ngwena tödeke Jesubti, ye aibebtä ti tö blitai, aisete namani bare ja kukweibti tie amne nämane bä mikani arato. **19** Ne aisete tikwe Ngöbö kukwei kuin Kristobtä diribare, ye abko sribi kri ñan tuabare, bti nämane mikani era metre Ngöbö Üai Deme diebti. Ngöbö kukwei kuin Kristobtä, ye abko tikwe mikani gare kuin täte jökrä niken juta Jerusalénte amne juta mda mdate nebe kä Ilíriate. **20** Ngöbö kukwei kuin Jesubtä kädrie ngämi, käi känti käre ti töta nebe rikai Ngöbö kukwei ngwena, ñobtä ñan angwane ni mdakwe sribi kömikanintbe, ye känti ti ñan tö sribire ni mda jiebti. **21** Ne aisete Ngöbö Kukwei tikani kira rabadre bare, abkokäre tita sribire jirekäbe kore. Ngöbö Kukwei ye abko tä niere krörö:

> Ni mda mda ñakare israelitare abko ie kukwe nie ñakare niarabtä abko ie rükadi gare.
> Angwane ni mda mda ñakare israelitare abko olote blita ñakare niarabtä abko ie niara rükadi gare, *Isaías 52.15*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä. **22** Ye mden kisete, nitre ñakare israelitare, ben ti nämane sribire kore kä mda mda känti, abtä ti ngämi nebeta basare munye. Tikwe ja köböi kitani bäre bäre niken mun känti yete, akwa kukwe namani ti jiete.

Pablo tö näin basare juta Romate

23 Akwa mtare tita sribire, ye känti tikwe sribibarera ünän jökrä angwane, ti tö namani rikai basare munye yete, ye abko käi nikanina kabre ta, **24** aisete ti näin España, ye ngwane ti tö rikai nebe basare jire mun känti yete. Ti rabadi bä jötrö mun känti Roma yete akwa, kä rabadi nuäre tibtä mun tuare. Yebti munkwe ti die mikadre abko bti ti näin, ruen tie.

25 Akwa gwängwarbe abko ja mräkätre nete käkwe jändrän biani ja mräkätre tödekaka Jesubti Jerusalénbo kräke abko ti bike niken bien ietre, aisete ti bike nikenta käne Jerusalén, **26** ñobtä ñan angwane ja töi jenbti ja mräkätre Macedoniabo, Acayabo käkwe ngwian ükaninkrö juandre ni bobre bobre ja mräkätre tödekaka Jesubti Jerusalénbo ngätäite kräke. **27** Niaratrekwe ngwian ükaninkrö ja töi jenbti ja mräkätre Jerusalénbo kräke, akwa era metre niaratre rabadre jändrän ye nuene nierare, ñobtä ñan angwane nitre ñakare israelitare, ben nitre israelita käkwe jändrän jökrä kuin Ngöbökwe nikrä dräibare jabti niaratre die mikakäre, ye kwrere arato nitre ñakare israelitare käkwe nitre israelita tödekaka Jesubti die mikadre arato jändrän jakwebti ruen tie. **28** Ne aisete ti näin Jerusalén, käkwe ngwian biandi ünän jökrä ja mräkätreye, yebti ti näin España mda angwane, ti näin basare jire mun känti yete. **29** Akwa ti rabadi yete angwane, jändrän kuin Kristokwe, yebti nikwe ja die mikadi kwärikwäri ye abko gare kuin tie.

30 Ti mräkätre, ni Dänkien Jesukristo köböire amne Ngöbö Üai ni mikaka ja tarere kwärikwäri, ye köböire munkwe ja geta gwaire tibe sribi tare krübäte tikrä nebtä amne munkwe blita tikrä Ngöböbe. **31** Angwane nitre israelitare käta tödeke ñakare Jesubti tä nüne Judea, ne ngäniene Ngöbökwe ti ngibiadre abko munkwe ribe ie tikrä. Erere arato, ti näin ngwian ngwena ja mräkätre Jerusalénbo kräke, ye abko niaratrekwe kadre ngäbti kuin abko munkwe ribe Ngöböye arato. **32** Yebti Ngöbö tö ne ngwane, kä rabadi nuäre kri tibtä rikare ja tuen munbe amne tikwe jadükadre basare kwärä munye yete. **33** Ngöbö kä jäme bianka nie, ye raba mun jökrä ben. Abko kore se. Amen.

Pablota köbö kuin juen mrä

16 **1** Mrä abko, ti mräkä merire Febe bike niken mun känti. Niara abko nitre tödekaka Jesubti die mikaka abko tä nüne juta Cencreate. Ye mden bike niken mun känti. **2** Ne aisete ni Dänkien köböire ni tödekaka Jesubti tä ja kaen ngäbti, ye kwrere munkwe niara ka ngäbti angwane, kukwe mda mda kwe, btä munkwe die mika, ñobtä ñan angwane niarata ni kwati die mike amne ti ara jire

die mikata krübäte kwe abti kä nüke mtare arato, aisete munkwe die mika.

3 Amne Priscila btä brare kwe Aquila abko sribi muko tikwe Kristo Jesukrä, ye kräke tita köbö kuin juen abko munkwe nie ietre. **4** Niaratre nibu ye abko bäsi krütani ti diantarikäre. Yebtä abko ñan ti aibe tä kuin niere ietre, akwa ni mräkä jökrä ñakare israelitare käta tödeke Kristo Jesubti kä ketareketare temen käta kuin niere Ngöböye btätre siba. **5** Mdakäre abko, nitre tödekaka Jesubti tä ja ükekrö Priscila amne Aquila gwiriete, ye kräke tita köbö kuin juen abko munkwe nie ietre.

Erere arato, ti kukwe muko tare kri tikwe Epeneto, kräke tita köbö kuin juen, munkwe nie ie. Niara ye abko käkwe tödekani bäri käne Kristobti provincia Asiate. **6** Amne María käkwe sribibare kri munkrä, ye kräke tita köbö kuin juen arato, munkwe nie ie. **7** Erere arato, ti mräkätre israelita Andrónico amne Junias nämane ngite gwaire tibe kä teri amne, niaratre ütiäte kri nitre Jesu kukwei ngwianka ngätäite amne niaratre käkwe tödekani bäri käne Kristobti ti ngwä. Niaratre ye kräke tita köbö kuin juen arato, munkwe nie ietre. **8** Amne Amplias ti kukwe muko tare tikwe ni Dänkien köböire, ye kräke tita köbö kuin juen arato, munkwe nie ie. **9** Erere arato, Urbano sribi muko nunkwe Kristokrä ye kräke tita köbö kuin juen, amne Estaquis tare tikwe, ye kräke tita köbö kuin juen, munkwe nie ietre. **10** Mdakäre abko, Apeles käta tödeke kwatibe Kristobti, ye abko bä mikani kwe ja tare nikabtä, niara ye kräke tita köbö kuin juen arato, munkwe nie ie. Erere arato tita köbö kuin juen Aristóbulo mräkäkrä, munkwe nie ietre. **11** Amne ti mräkä israelita nünanka ti käite Herodión, kräke tita köbö kuin juen, munkwe nie ie. Erere arato, Narciso mräkä käta ni Dänkien mike era, kräke tita köbö kuin juen, munkwe nie ietre. **12** Mdakäre abko, Trifena amne Trifosa käta sribire ni Dänkien kräke, niaratre ye kräke tita köbö kuin juen, munkwe nie ietre. Erere arato, Pérsida tare nikwe ye käta sribire kri ni Dänkien kräke, niara ye kräke tita köbö kuin juen arato, munkwe nie ie. **13** Amne Rufo tä Ngöbö kukwei mike era abtä ütiäte kri Ngöbö ngwärekri abko kräke tita köbö kuin juen, munkwe nie ie. Erere arato, Rufo meye namani ti meye kwrere tikrä abko kräke tita köbö kuin juen arato, munkwe nie ie. **14** Mdakäre abko, tita köbö kuin juen Asíncrito kräke amne Flegonte kräke, erere arato tita köbö kuin juen Hermas kräke, Patrobas kräke amne Hermes kräke amne ja mräkätre mda mda tödekaka Jesubti tä ja gete bentre, kräke tita köbö kuin juen, munkwe nie ietre. **15** Erere arato, tita köbö kuin juen Filólogo kräke, Julia kräke amne Nereo kräke, erere arato Nereo ngwai merire, kräke tita köbö

kuin juen, munkwe nie ietre. Amne Olimpas kräke tita köbö kuin juen amne ja mräkätre tödekaka Jesubti tä bentre yete, ye kräke tita köbö kuin juen jökrä, ye abko munkwe nie kore ietre.

16 Akwa mun abko käkwe ja demain era metre kwärikwäri Ngöbö käbti abko tita niere munye. Ja mräkätre jökrä tä gätäre Kristo käbti nere temen tä köbö kuin juen mun jökrä kräke.

17 Ti mräkätre, mräkäre abko kukwe mda ti tö niei munye abko krörö: Ngöbö kukwei kuin Jesubtä diribare munye abko munkwe kani ngäbti, kukwe ye rüere ni mda mda jatai dirire bä jene mun mikakäre rüre jabe kwärikwäri amne mun mikakäre Kristo gibiekäta. Ni ye kwrere ngäniene munkwe nikra kuin ja käne amne munkwe ñan ja geta jire chi bentre, **18** ñobtä ñan angwane niaratre ñan tä sribire ni Dänkien Kristokrä akwa, tä sribire au jakrä, käta ñäke nuäre nuäre dirikäre, ye käta nitre mokrere ñakare jabti ngökö, aisete munkwe mokre jabti. **19** Amne mun jökrä käta dirikätre munye mike täte, ye abko bäri käi nuäre tibtä, akwa yebtä munkwe ñan dirikätre blo mikadre täte arato, akwa mun rabadre töbtä jändrän kuinkuin nuenkäre, ie ti tö, akwa kukwe kämekäme ñan rükadre gare munye, abkokäre munkwe ñan ja kitadre btä, ie ti tö. **20** Ye abko munkwe nuendre kuin kore, ye ngwane Ngöbö kä jäme bianka nie, ye käkwe Satana mikadi tükarekä jötrö ngwarbe ja ngoto täni munye. Erere arato, ni Dänkien Jesu käkwe ja moto mika kuin mun jökrä kräke.

21 Mdakäre abko, sribi muko tikwe Timoteo käta köbö kuin juen mun kräke. Erere arato, Lucio, Jasón amne Sosípater ti mräkätre israelita käta köbö kuin juen mun jökrä kräke. **22** Amne ti kä Tercio, ti ne abko Pablokwe mikani tärä ne tikaka jakrä juandre munye, ti ne käta köbö kuin juen mun kräke ni Dänkien käbti arato. **23** Amne Gayo käta kä bien nitre tödekaka Jesubtiye ja gwiriete, ye erere tita mtare Gayo gwiriete nete, Gayo ye käta köbö kuin juen mun kräke. Erere arato, Erasto ngwian ngibiabtikä juta Corinto nete käta köbö kuin juen mun jökrä kräke amne, ni mräkä Cuarto käta köbö kuin juen mun jökrä kräke arato.

24 [Amne ni Dänkien Jesukristo käkwe ja moto mika kuin mun jökrä kräke. Amen.][b]

25 Ngöbö kukwei kuin Jesukristobtä tita näin mike gare, ye köböire Ngöbökwe mun mika nünenkä dite abko ie ti tö, aisete ari Ngöbö käikitekä, ñobtä ñan angwane kukwe ye nämane kaibe tiebe Ngöbökwe, akwa niara tö namani mikai gare nie. Ngöbö

[b] **16.24** Kukweta tikani corcheta ngätäite ñan tä tikani manuscrito bäri kuinkuinbtä.

ngämi kä ne dätere, känenkri kukwe ye mikanintbe kwe, bti ükani kaibe tiebe kwe, **26** akwa nitre Ngöbö kukwei niekä käkwe tärä tikani abko köböire Ngöbö nena mike gare nie, ye abko Ngöbö nünanka kärekäre käkwe mikanintbe kore, erere namani bare. Ne aisete mtare nitre ñakare israelitare kä jökräbti temen, ie Ngöbökwe kukwe tiebe ye mikani gare kuin amne niaratre käkwe Ngöbö kukwei mikadre era, käkwe tödekadre Jesubti amne mikadre täte kwetre, abkokäre mikani gare ietre. **27** Ne aisete, Ngöbö itibe töbtä ye aibe raba mikani ütiäte kri kärekäre Jesukristo köböire. Abko kore se. Amen. Ne ngörä.

Tärä Tikani Käne Pablokwe Nitre Corintobokrä
1 Corintios

Pablo nämane sribire juta Efesote angwane, niarakwe tärä ne tikani nitre tödekaka Jesubti nünanka juta Corintote ye kräke. Pablo näire juta Corinto ye abko juta bäri ütiäte käkä Grecia ye känti. Ni mili 650 nämane nüne yete amne nitre ye ngätäite abko ni mili 400 abko ni klabore ni mdakwe. Pablo ara käkwe kukwe kuin Jesubtä diribare käne juto Corinto yete abko tä tikani Hechos 18.1-21 yebtä.

Pablokwe tärä ne tikani, ñobtä ñan angwane ni iti kädian nämane Cloé abko mräkä nükani basare Pabloye juta Efesote angwane, nitre tödekaka Jesubti nämane ja kwete krübäte Corinto yete amne ni kwati nämane kukwe nuene diän diän abko niebare kwe Pabloye. Erere arato, nitre tödekaka Jesubti Corinto yete käkwe tärä juani Pabloye angwane, kukwe ngwianintari kwetre ie, ye abko Pablo tö namani kukwe ye kain ngäbti, aisete tärä ne tikani kwe nitre tödekaka Jesubti nünanka Corinto töi diankäre amne die mikakäre.

Kukwe kwati abko, juta Corinto yete ni kwati nämane ngöbö ngwarbe mike ütiäte jae. Nitre tödekaka Jesubti ngämi tödeke Jesubti, känenkri niaratre nämane ngöbö ngwarbe keta kabre mike ütiäte jae, kä nämane jändrän kämikani ngöbö ngwarbeye abko ngrie kwete ni mda mdabe, ngöbö ngwarbe ye mikakäre ütiäte jae. Kukwe yebtä Pablota blite tärä nebtä.

Erere arato, ju blitakrä ngöbö ngwarbebe, ye känti meri bti kä ngwarbe nämane abko ben nitre brare nämane neme. Ni brare brare käkwe tödekani Jesubti angwane, dre dre nuendre kwetre ñan nämane gare ie, aisete ni gure gure käkwe nünandre ño amne ni gure ñakare käkwe nünandre ño, yebtä Pablota blite tärä nebtä arato.

Mdakäre abko, ni ruäre nükani gätäre nitre tödekaka Jesubtibe juta Corintote, kä nämane kukwe dirire blo Ngöböbtä abkobtä Pablokwe kukwe tikani arato.

Pablota köbö kuin juen

1 **1-2** Ti Pablo käta köbö kuin juen munye ti mräkä Sóstenebe. Ngöbö tö namani ti mikai sribire Kristo Jesu kukwei ngwianka, erere ti käräbare kwe. Ngöböta mun gätäkä Jesukristo käbti juta Corintote ye bkäne amne mun ye ie tita tärä ne tike.

Kristo Jesu köböire Ngöbökwe mun käräbare jakrä nünakäre deme. Ni kä jökräbti käta tödeke ni Dänkien Jesukristobti, käta ja di kärere ie, ye ben gwaire Ngöbökwe mun käräbare jakrä. Jesukristo abko ni Dänkien nikwe amne niaratre Dänkien arato. **3** Ngöbö ni Rün nikwe amne ni Dänkien Jesukristo käkwe ja moto mika kuin munkrä amne mun mika nüne jäme kwetre, ie ti tö.

Pablota kuin niere Ngöböye kräke

4 Ja mräkätre, käre tita kuin niere Ngöböye munkrä, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ja moto mikani kuin munkrä Kristo Jesu köböire. **5** Ngöbökwe mun mikani ja di bkäne bätäkä ngwarbe krörö ja moto kuinbti: ja di biani kwe munye angwane, ütiä käräbare ñakare kwe munye, käkwe mun mikani dite blitakäre bätäkä ngwarbe niara kukweibtä amne mun mikani töbtä kukwe bätäkä ngwarbebtä kwe. **6** Ngöbökwe ja di biani kri kore munye, ñobtä ñan angwane kukwe kuin Kristobtä diribare tikwe, ye rabadre era mun kräke, ie Ngöbö tö namani, aisete ja di biani kri kore kwe munye. **7** Ngöbökwe ja di biani kore munye, aisete munta ni Dänkien Jesukristo köböi ngibiare ngäbti angwane, munta Ngöbö die mdei nike ñakare mda. **8** Jesukristo jatadita, ye näire mun ñan rabadre ngite niara ngwärekri, abkokäre Ngöbökwe mun mikadi nünenkä dite jabtä niara ngibiare ngäbti. **9** Ngöböta kukwe niere, erere tä mike täte metre jökrä. Ngöbö ye mden käkwe mun käräbare nüne kuin ketetibe ja Odei Jesukristo ni Dänkienbe.

Ñan rüdre jabe kwärikwäri

10 Ti mräkätre, ni Dänkien Jesukristo käbti ti tö kukwe ne ribei kisere munye abko nere: Kukwe jökrä rükabti ruäre mun jökräye, munkwe ñan ja diandrekä jenena amne munkwe nünandre jäme jabe kwärikwäri abkokäre. Erere arato, munkwe töbikadre ja kwrere jökrä amne ja rabadre ruen ja kwrere jökrä munye, käkwe ja töi mikadre ja näre jökrä, abkokäre kukwe jökrä rükabti ruäre mun jökräye. **11** Ti mräkätre tikwe, munta ja rüere kwärikwäri abko Cloé mräkä rükaba kukwe ngwena tie, ye mdenbtä tita kukwe ne niere munye. **12** Munta ja rüere krörö tita niere: mun ruäre käta niere: ¡A! Tita nekete Pablokri. Mun ruäre abko käta niere: Tita nekete Apolokri, amne mun ruäre abko tä niere: Tita nekete Pedrokri, amne mun ruäre abko käta niere: Tita neke Kristokri. Abtä munta ja rüere, nieba kwetre tie.

13 Yebtä abko ti tö kukwe ngwiaintari munye. Munta ja denkä jene jene ni mdakri, ¿ye kwrere Kristota ya? ¡Ñakare! ¿Ti Pablo ne metani krusobtä mun kräke ya? ¡Ñakare! ¿Mun ngökani ñöte ti Pablo ne käbti ya? ¡Ñakare jire! Ne aisete ti ñakare ütiäte abkokri munta ja denkä jene jene.

14 Tikwe Crispo amne Gayo aibe
ngökaba ñöte, nebti mun mda
mda tikwe ngökaba ñakare ñöte.
Yebtä tita kuin niere Ngöböye,
15 ñobtä ñan angwane ye kwrere
mun ngökani ñöte ti käbti mun
ñan rabadre niere jire chi bikakä-
re kri. **16** ¡An! Tikwe Estéfanas
mräkä aibe ngökaba ñöte arato,
yebti tikwe ni mda mda ngökaba
ñakare ñöte ruen tie. **17** Tikwe ni
mda mda ngökaba ñakare ñöte,
ñobtä ñan angwane Kristokwe
ñan ti juani ni mda mda ngökakä-
re ñöte, akwa bäri ti juani kukwe
kuin jabtä niere kwe. Erere arato,
ñan ti juani kwe kukwe kuin Jesu-
btä niere nuäre nuäre bikakäre
töbtä, ñobtä ñan angwane tikwe
blitadre kore angwane, Kristo
krütani krusobtä nikrä dirita
tikwe abko kukwe di kri ni dian-
tarikrä abko tikwe bä mikadre
ütiäte ñakare mun okwäte aisete,
ye ngäniene tikwe ñan blitaba
kore.

Kukwe töbtä Ngöbökwe ñakare ja kwrere kukwe töbtä ni kä nebtäkwe

18 Nire nire tä nüne Ngöbö
rüere, abtä tä nianinte abko krä-
ke Jesu krütani krusobtä dianta-
rikäre, ye abko tä nebe tuen
kukwe ngwarbe kwrere ietre;
akwa nire nire rabai dianintari
abko kräke Jesu krütani krusobtä
ni diantarikäre, ye abko kräke
kukwe kuin, ñobtä ñan angwane
kukwe ye abko Ngöbö di kri ni
diantarikrä abko garera nie.
19 Ngöbö Kukwei arato käta nie-
re ja kwrere abko krörö:

> Nitre töbtä abko tikwe töi
> juandi ngwarbe jökrä,
> amne nitre töi ngitiekä
> krikri ñan rabadi töi
> ngitiekä mda, aisete ni
> töbtä kri riadikä jökrä,
>
> *Isaías 29.14*

abko Ngöbö Kukwei tä niere
nitre bikaka töbtä yebtä.

20 Kore ye ngwane, ¿ni töbtä
era metre tärä ya? amne,
¿Kukwe Biani Ngöbökwe Moisé-
ye dirikätre era metre tärä ya?
amne, ¿ni töbtä era metre ja
kwetaka kukwe kä nebtä btä
abko tärä ya? ¡Ñakare jire!
Kukwe dirita ni yekwe bä töbtä,
akwa era metre kukwe ye abko
kukwe ngwarbe abko Ngöbökwe
mikani gare, **21** ñobtä ñan
angwane ni bikaka töbtä töbtä,
ie Ngöbö ñan nükani gare raba-
käre dianintari ja töi jenbti. Ye
abko, Ngöbö bäri töbtä era metre
tö namani dre dre nuein abko
erere kukwe mikanintbe kwe.
Akwa kukwe kuin Jesubtä diriba-
re nunkwe abko tä nebe tuen
kukwe töbtä ñakare kwrere ni
bikaka töbtä töbtäye, akwa
kukwe yebti nire nire tä tödeke
Jesubti abko tä nebe dianintari.
22 Nitre israelita töta nebe sribi
kri ñan tuabare tuai Ngöbö die-
bti amne nitre ñakare israelitare
abko tä näin kukwe töbtä töbtä
jiebti. **23** Akwa Kristo müre keta-
ni krusobtä ni diantarikäre, ye
abko nunta näin mike gare ni
jökräye. Akwa ye tä nebe mate
tare nitre israelitabtä amne nitre
ñakare israelitare abko ie tä nebe
tuen kukwe ngwarbe kwrere.

24 Akwa Kristo müre ketani krusobtä ye köböire Ngöböta ja di kri amne ja töi töbtä kri ye mike tuare, ye abko tä gare metre nitre israelita amne nitre ñakare israelitare käräbare Ngöbökwe rabakäre dianintari yeye.
25 Kukwe kuin Ngöbökwe Jesubtä tä nebe tuen kukwe töbtä ñakare kwrere ni bikaka töbtäye, akwa kukwe kuin Jesubtä ye abko bäri töbtä kukwe jökrä ükaninte kä nebtä bti ta. Erere arato, kukwe kuin Ngöbökwe Jesubtä tä nebe tuen ngwarbe, di ñakare nitre bikaka töbtäye, akwa kukwe ye abko bäri dite ni jökrä dite dite kä nebtä bti ta.
26 Ti mräkätre, Ngöbökwe mun käräbare jakrä angwane, mun nämane ño, yebtä töbikadre munkwe, ñobtä ñan angwane ni töbtä kä nebtä, ye kwrere mun kwati ñakare töbtä kri. Erere arato, mun kwati ñakare di krikri gobran kwrere. Erere arato, mun kwati ñan därebare ni ütiäte krikri mräkäkri. **27** Akwa Ngöbökwe ni töi ñakare mun kwrere dianinkä jakrä ni töbtä bä mikakäre ngwarbe. Erere arato, ni di ñakare kä nebtä mun kwrere abko Ngöbökwe dianinkä jakrä, ni dite krikri bä mikakäre ngwarbe. **28** Erere arato, ni tuen ngwarbe, ütiäte ñakare jire mun kwrere abko Ngöbökwe dianinkä jakrä, ni ütiäte ütiäte kä nebtä mikakäre ngwarbe. **29** Ne kwrere ni ñakare jire iti, abko ie ja rabadre ruen ütiäte abtä Ngöbökwe mikadre metre ja ngwärekri, abkokäre Ngöbökwe ni mun kwrere dianinkä jakrä. **30** Akwa Ngöbö ara jire käkwe mun mikani ketetibe Kristo Jesube amne Ngöbö ara käkwe Kristo mikani kukwe töbtäre nikrä abko krörö: Kristo köböire ni ñakare ngite mda ja ngwärekri Ngöböta niere nibtä amne Ngöböta ni kaen ngäbti amne nita tuen deme niara ngwärekri amne tä ni tikete kukwe kämenbtä arato. **31** Ne aisete, Ngöbö Kukwei käta niere, kwrere nikwe töbikadre abko krörö:

> Nire nire tö ja käikitaikä au käkwe ni Dänkien Ngöbö käikitaka jirekäbe,
>
> *Jeremías 9.24*

ye abko tä tikani kore Ngöbö Kukweibtä.

2 **1** Ti mräkätre, Ngöbö kukwei kuin Jesukristobtä, yebtä ti janama blite munbe angwane, ñan tikwe blitaba kukwe töbtä töbtäbti amne ñan tikwe blitaba kukwe nuäre nuärebti ni töbtä kwrere ja mikakäre ütiäte mun okwäte, **2** ñobtä ñan angwane ti näma mun ngätäite yete angwane, Jesukristo müre ketani krusobtä ni diantarikäre, ye aibebtä tikwe ja töi mikani blitakäre munbe. **3** Akwa ti näma mun ngwärekri yete angwane, ti di rababa ñakare amne, kä jürä rababa kri tibtä amne ti rababa grükekä jökrä ngrabare.
4-5 Akwa munkwe tödekadre Jesubti Ngöbö Üai di kri köböire amne ñan munkwe tödekadre kukwe töbtä töbtä nuäre nuäre ni töbtäkwe yebti, abkokäre kukwe kuin Jesubtä, yebtä tikwe

blitaba munbe. Angwane ñan kukwe töbtä töbtä nuäre nuäre, bti tikwe blitaba munbe mun töi kwitakäre Ngöbö kukwäre, akwa Ngöbö Üai di kri ara jire bti tikwe kukwe kuin Jesubtä mikaba gare metre mun okwäte.

Kukwe töbtä Ngöbökwe tä nüke gare Ngöbö Üai köböire

6 Akwa ni tödekaka Jesubti ünän ünän Ngöbö Kukweibtä ne ben nita kukwe töbtä era metre mike gare, akwa kukwe ye abko ñan kukwe töbtä kä nebtä kwrere. Erere arato, ñan kukwe mikani ütiäte ni ütiäte ütiäte kä nebtäkwe, btä tita blite. Ni ye abko kitera niken ta. **7** Akwa kukwe kuin töbtä Jesukristobtä mikani gare nunkwe abko nämane ükani kaibe tiebe Ngöbökwe, akwa mtare mikanina gare kwe nie. Ngöbö ngämi kä ne dätere, känenkri niarakwe kukwe ye mikanintbe ni tödekaka Jesubti mikakäre ütiäte kri jabe gwaire. **8** Kukwe ne mden abko nitre gobranka kä ne ngwane, ie ñan nükani gare, ñobtä ñan angwane rükadre gare ietre, ye ngwane ni Dänkien bä nuäre kri ñan müre ketadre kwetre krusobtä. **9** Yebtä Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Jändrän ñan tuabare ni
> mdakwe amne, ñan
> kukwe nuabare ni
> mdakwe amne, ñan
> töbikabare btä ni
> mdakwe,
> ye abko Ngöböta ükete ni
> niara tarekä tarekä
> kräke, *Isaías 64.4*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

10 Ni Ngöbö tarekä tarekä, ie Ngöbökwe jändrän ye mikani gare ja Üai köböire, ñobtä ñan angwane kukwe kaibe tiebe Ngöbökwe abko tä gare jökrä Ngöbö Üaiye, aisete Ngöbö Üai käkwe jändrän Ngöbökwe mikani gare nie. **11** Ye abko, nita töbike ño kaibe, ye gare kaibe nie, akwa ni mdaye gare ñakare. Ye kwrere arato, Ngöbö töi ño, ye gare kaibe Ngöbö Üai aibe ie, aisete Ngöbö Üaikwe kukwe tiebe Ngöbökwe mikani gare nie. **12** Akwa Ngöbökwe ja Üai biani nie angwane, ñan biani kwe kukwe kä nebtä mikakäre gare nie, akwa ja moto kuinbti Ngöbökwe jändrän kuin biani nie, ye abko rükadre gare nie, abkokäre Ngöbökwe ja Üai biani nie. **13** Amne jändrän kuin biani nie Ngöbökwe, yebtä nunta blite. Ne ñan kukwe ükaninte ni töbtäkwe, btä nunkwe ja töitikani au, bti nunta blite jändrän Ngöbökwebtä, akwa Ngöbö Üai tä dre niere, ye erere nunta mike gare Ngöbö Üai köböire. **14** Ye abko, nire nire btä Ngöbö Üai ñan tä nüne abko ñan tä kukwe diribare Ngöbö Üaikwe kaen ngäbti, ñobtä ñan angwane kukwe töbtä ñakare kwrere tuen ietre. Erere arato, kukwe diribare Ngöbö Üaikwe ñan tä nüke gare ietre, ñobtä ñan angwane kukwe ye abko tä nüke gare Ngöbö Üai aibe köböire nie. **15** Akwa ni btä Ngöbö Üaita abko ie jändrän kabre Ngöböbtä tä nüke gare, aisete ni ye abko di tärä töi ngitiekä jändrän

kabrebtä akwa, nire nire abko
btä Ngöbö Üaita ñakare abko di
ñakare kukwe niere jire ni jen
Ngöbökwe rüere, **16** ñobtä ñan
angwane

Ni Dänkien Ngöbö töi ño
gare ñakare nie, aisete ni
di ñakare niara
töitikakrä, *Isaías 40.13*

abko Ngöbö Kukwei käta niere.

Akwa Ngöbö Üaita nüne ni
nitre tödekaka Jesubti btä, aisete
Kristo töi ño abko tä nüke gare
nie.

Pablota mäträre nitre Corintobobtä

3 **1** Ti mräkätre, tikwe blitaba
munbe angwane, ni ünän
ünän Ngöbö Kukweibtä tä kä
bien Ngöbö Üaiye ja jie ngwian-
ka, ben blitadre ño, ye kwrere
tikwe blitaba ñakare munbe.
Akwa ni tä kä bien ñakare Ngöbö
Üaiye ja jie ngwianka metre, ben
blita ño, kwrere jire tikwe blita-
ba Kristobtä munbe. Erere arato,
ngäbäkre kiakia ben blita ño,
kwrere jire tikwe blitaba Kristo-
btä munbe. **2** Ngäbäkre kiakia tä
kian aibe duen amne ñan raba
mrö ribi ribi kwete, ye kwrere
jire kukwe taretare Kristobtä,
yebtä ñan tikwe blitaba munbe
amne kukwe nuäre nuäre, btä
tikwe blitaba munbe, ñobtä ñan
angwane kukwe taretare ni ünän
ünän Ngöbö Kukweibtä kräke,
btä tikwe blitadre munbe abko
ñan rükadre gare munye rababa
tuen tie. Ye kwrere mtare kukwe
taretare, btä ti ñan raba blite
munbe, **3** ñobtä ñan angwane
munta kä bien ñakare Ngöbö
Üaiye ja jie ngwiankrä abko erere mun tä nüne mtare. Ye mden kisete, mun tä mokrere amne mun tä ja rüere jabe kwärikwäri, ye abko ¿munta kä bien ñakare Ngöbö Üaiye ja jie ngwiankrä ya ño yere? Ni mda mda, ie Ngöbö gare ñakare tä töbike, kwrere jire mun tä töbike. **4** Ne aisete mun tä niere krörö: Tita nekete Pablokri, nieta ni ruärekwe. Ni mda abko käta niere: Tita nekete Apolokri, abko kore mun tä ja kwete kore kwärikwäri ne ngwane, ni mda mda, ie Ngöbö gare ñakare tä töbike, kwrere jire mun tä töbike.

5 ¿Akwa yebti abko Apolos abko ütiäte ya? ¿Amne ti Pablo abko ütiäte ya? ¡Ñakare! ñobtä ñan angwane nun abko sribikä jirekäbe Ngöbökwe. Nun ne mden käkwe kukwe diribare munye, köböire munkwe tödekani Jesubti amne, nun Dänkienkwe sribi ño ño mikani nun itire itire kisete, ye aibe nunta nuene krörö: **6** Mun abko tire Ngöbökwe kwrere. Tikwe Ngöbö Kukwei nieba munye, ye abko nura nökata kwrere namani munbtä amne, Apolos abko ñö metakaka nurabti kwrere nükani kukwe dirire munye. Akwa Ngöbö ara jire abko käkwe ja kukwei mikani niren munbtä. **7** Ne aisete ni nura nökaka amne ni ñö metakaka nurabti abko sribikä ja kwrere. Akwa Ngöbö abko käta nura mike niren, aisete Ngöbö aibe ütiäte. **8** Ni nura nökaka amne ni ñö metakaka nurabti

abko sribi ketetibe kwetre, akwa ni itire itire käta sribire ño, ye erere Ngöbökwe ütiä biandi jene jene nie. **9** Ne aisete, nun abko sribikä jen Ngöbökwe amne nunta sribire munbe, akwa mun abko tire Ngöbökwe, aisete munkwe ñan nun mika ütiäte amne mun ñan reketa nunkri.

Erere arato, mun abko ju Ngöbökwe amne, **10** ti abko ni töbtä ju mikabtä kwrere. Ja moto kuinbti Ngöbökwe ja di biani tie. Di yebti ürä kä te ruäre, ye tikwe mikani käne ju mikakrä, erere tikwe ju kömikani kore. Ju kömikani tikwe, ürä yebti ni mda mda tä ju mike janknu mda. Akwa ni itire itire käta ju mike ño, ye käkwe sribidre era metre, **11** ñobtä ñan angwane ürä krati nökanina tikwe kä te ruäre ju mikakrä ye abko Jesukristo ara. Yebti ni ñan raba ürä mda nökö jire. **12** Ürä mikanina jukrä, yebti ni rabadre oro, plata, amne jä ütiäte ütiäte mike jure, ye abko nita kukwe dirire metre Jesukristobtä kwrere. Erere arato, kri kukwän, mikä amne trärä ni raba mike jure arato, ürä nökanina yebti, ye abko kukwe bä töbtä aibe dirita ni mda mdakwe mun ngätäite ye kwrere. **13** Akwa Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke kä mrä, ye näire abko nikwe sribibare ño abko gadi era metre jökrä, ñobtä ñan angwane Ngöbö jatadi ñukwä kwrere angwane, ni itire itire käkwe sribibare kuin ya, ñakare ya abko rabadi gare Ngöbö diebti, **14** aisete ni itire itire käkwe jändrän mikani jure ñan rukwadre ne ngwane, Ngöbökwe ütiä biandi ie. **15** Akwa kukwe diribare blo, käkwe jändrän blo blo mikani jure ye rukwadre ne ngwane, sribi kwe rikadi ngwarbe kän. Angwane ni iti käta ngitie ñukwä ngäniene, käta kwäräbere, ye kwrere kwäräbedi kwe amne rabadi dianintari, akwa sribi kwe abko rukwadi kän.

16 ¡Akwa mun abko ju Ngöbökwe amne Ngöbö Üaita nüne munbtä, ye gare ñakare munye ya ño amarebti ye! **17** Ne aisete nirekwe mun mikadre ja denkä jene jene abko erere ju Ngöböbe ye juandre ngwarbe kwe Ngöbökän, ni ye abko Ngöbökwe juandi ngwarbe arato, ñobtä ñan angwane ju Ngöbökwe abko deme amne ütiäte kräke amne mun abko ju Ngöbökwe ye ara.

18 Munkwe ñan ja ngöka krörö au: Mun mden mden, ie ja ruen töbtä kukwe kä nebtäbti käkwe ja töi kwita amne munkwe ja mikata ni töbtä ñakare kwrere angwane, mun rabadi töbtä era metre Ngöbö ngwärekri. **19** Munkwe nuendre kore, ñobtä ñan angwane kukwe tuen töbtä nitre kä nebtäye, ye tuen töbtä kri munye, akwa kukwe ye abko töbtä ñakare Ngöbökrä. Ye aisete Ngöbö Kukwei btä nieta krörö: Nitre tä bike töbtä käta kukwe ükete bätäkä ngwarbe, kukwe ye arabe Ngöböta kiteta niaratre dokwäbtä mikakäre ngite. **20** Erere arato nieta: Kukwe tuen bäri töbtä ni kä nebtäye,

abkobtä ni töbtä töbtä tä töbike, ye abko kukwe ngwarbe, ütiäte ñakare gare kuin ni Dänkienye, nieta Ngöbö Kukweibtä. **21** Ye mden kisete, munta nire nire mike ütiäte jae, yebtä munkwe ñan bikadre kri, ñobtä ñan angwane mun tärä jändrän jökrä bkäne amne jändrän jökrä abko munkrä abko krörö: **22** Ti Pablo amne Apolos amne Pedro, nun abko Ngöbökwe biani munye sribikäre mun die mikakrä, aisete nun abko munkwe. Erere arato, kä temen, te munta nüne abko mun die mikakrä amne, munta nüne angwane jändrän jökrä ye abko munkwe amne, mun krütadre angwane, mun tädi jändrän jökrä bkäne janknu. Mdakäre abko, dre dre tä nakenkä mtare amne dre dre rakadrekä köbö mdabti ye abko mun die mikakrä arato. **23** Ye kwrere jändrän jökrä abko munkwe amne mun abko Kristokwe amne Kristo abko Ngöbökwe.

Nitre Jesu kukwei ngwianka

4 **1** Ye abko, nun Jesu kukwei ngwianka abko sribikä jirekäbe Kristokrä amne, kukwe nämane kaibe tiebe Ngöbökwe Kristobtä, ye abko Ngöbökwe mikani nun kisete dirikäre ni mda mdaye, aisete nun abko sribi ye nuenkä munkwe nütü kore nunbtä. **2** Akwa jändrän mikata ni kisete sribikäre kore angwane, ni yebti bkänkäta tödeke abko bä mikadre kwe jabtä. **3** Akwa munkwe töbikadre ño tibtä amne sribi tikwebtä amne, ni mdakwe töbikadre ño tibtä, ye abko ñakare bäri ütiäte tikrä. Erere arato, ti ara käta töbike ño jabtä au, ye ütiäte ñakare tikrä arato. **4** Ti ne abko, ie ja ruen ngite ñakare, akwa ñan ti töi metre jökrä tita niere, akwa ti Dänkien aibe käkwe ti ngite ya ño niedre tibtä abko tita niere. **5** Ne aisete munkwe ñan töbika jire ni mda rüere kitakäre ngise kä ne ngwane, akwa kukwe rükaninte tiebe nikwe amne ni töi ño ño, ye ni Dänkien jatadita angwane mikadi gare jökrä kwe, aisete ye ngibia munkwe angwane, kä mrä ni itire itire käkwe dre dre nuenbare abkobtä Ngöbökwe kukwe ükadite kräke, ye abko ngibia munkwe.

6 Ti mräkätre, tita kukwe ne tike kore Apolobtä amne jabtä mun die mikakäre, munkwe ja töitikadre nunbtä angwane, kukwe krörö nieta ni kwatikwe rükadre gare metre munye: Kukwe tä tikani Ngöbö Kukweibtä, ye aibe mikadre täte munkwe. Munkwe kukwe ye mikadre täte ne ngwane, ja ñan rabadre ruen bäri kri ni mdabtä, käkwe ni iti mikadre ütiäte amne ni mda abko mikadre ngwarbe. **7** Munkwe ñan bikadre kri ni mda mdabtä, ñobtä ñan angwane ¿nirekwe mun mikani bäri ütiäte ni mda mdakrä? Mun abko ja kwrere ni mda mdabe. ¿Amne jändränta munkwe, ye mden abko Ngöbökwe biani ñakare munye? Jändrän jökrä munkwe abko Ngöbökwe biani munye, iye ño

abko nükani ja di jenbti munye, munta nütüre!

8 Jändrän ie mun töta nebe, erere nena jökrä munkwe amne mun nena jändrän Ngöbökwe bkäne kabre amne mun nena jreire kaibe Ngöböbe munta nütüre jabtä, aisete nun Jesu kukwei ngwiankatre abko ngwarbe, ütiäte ñakare ruen munye. ¡Mun rabadre jreire bkänä näre, ye rabadre bäri kuin nunkrä, ñobtä ñan angwane nun rabadre jreire munbe siba! Akwa ñakare kore. **9** Akwa bäsi ni ngite ütiäte ñakare mikani kämikadre, ye jäta niken ngite mikata mrä köre, kwrere jire Ngöbökwe nun Jesu kukwei ngwianka mikani abko ruen tie. Amne bäsi ni mikani kämikakäre, kwrere jire nunta angeletre okwäbti amne ni jökrä okwäbti, tuen kore tie.

10 Mdakäre abko, sribibtä Kristokrä nunta nebe tuen töi ñakare ni mda mdaye, akwa munta ketetibe Kristobe, aisete jata nebe tuen töbtä munye. ¡Nun abko di ñakare, akwa mun abko dite dite tä nebe ruen munye! ¡Mun mikata ütiäte akwa, nun abko mikata ütiäte ñakare! **11** Mekera abti kä nüke mtare, nunta mrö nike. Nun Jesu kukwei ngwianka tä tomna nike amne dän ngutuuture chekacheka nunkwe. Nun mikata ene ja kisete ni mdakwe amne ju ñakare jen nunkwe. **12** Erere arato, nunta neme dräre sribire ja kise jenbti mrökrä jae. Ni mda mda tä ñäke taretare nunye, akwa nunta ja di kärere kräke Ngöböye. Sribibtä Jesukrä nun rüe tä näin kisere nun jiebti, akwa nunta neme kwekbe jirekäbe. **13** Ni mda mda käta kukwe känene ngwarbe nun rüere akwa, nunta kukwe kaen ngäbti ja moto kuinbti. Erere arato, jändrän käme kitakata, kwrere jire nunta nebe tuen ni mda mdaye abti kä nüke mtare.

14 Tita tärä tike kore munye, ye abko ñan mun rabadre ja gaire abkokäre tita tike, akwa mun tare kri tikwe, aisete ngäbäkre nikwe btä mäträta, ye kwrere tita mäträre munbtä, **15** ñobtä ñan angwane nane mun tödekaka Jesubti, kräke ni rabadre mili krä jätä dirikäre Kristobtä munye, akwa ni mun rün kwrere abko ñakare mda. Ti ara käkwe kukwe kuin Jesubtä mikani gare käne munye, ye köböire mun nikani nüne ketetibe Kristo Jesube angwane, ti ne aibe mun rün kwrere. **16** Ye aisete tita nüne ño, ye kwrere munkwe nüna abko tita ribere kisere munye. **17** Ne aisete, ti ngobo tare tikwe ni Dänkien käbti Timoteo tä näin metre ni Dänkienbe abko tikwe juanba nebe mun känti yete. Tita nüne ño Kristo Jesu ngwärekri, ye kwrere tita nünamna ni mda mdaye kä ketareketare temen nitre gätäkä Jesu käbtiye, ye abko Timoteokwe mikadita töre munye, abkokäre tikwe juanba.

18 Akwa mun ngätäite yete abko, ti ñan rikadreta jire ni ruäre tätre nütüre, aisete tä jäme amne tä bike krikri. **19** Akwa ti rikadreta basare munye yete, ie

ti Dänkien tö ne ngwane, bä jötröra ti näin nebe mun känti yete. Ye ngwane, nire nire ie ja ruen bäri ütiäte krikri abko käta ñäke, akwa Ngöbö di tärä kri ni yebtä ya tikwe tuadi, **20** ñobtä ñan angwane ni bti Ngöböta gobrane ye ngätäite kukwe nuäre nuäre jirekäbe abko ñakare ütiäte akwa, Ngöbö di krita nibtä ye abko ütiäte. **21** Ye abko, ¿ti rikadre ño nebe mun känti, ie mun tö? ¿Ti rikadre romone mäträkäre munbtä, ie mun tö ya? o ¿ti moto jäme, bti ti rikadre nebe, ie mun tö ya?

Ni iti nämane meyekrä mike jabe abko juandretari

5 **1** Ti mräkätre, mun ngätäite yete nita iti abko meyekrä rünbe tä mike jabe abko tikwe gaba. Nitre tödekaka ñakare Jesubti käta kukwe käme diän diän ye kwrere nuene ñakare jire abko erere nuenta mun ngätäite yete. **2** Yebtä mun moto rabadrera ulire amne ni kukwe käme nuenkä meyekräbe kore tä mun ngätäite, ye juandretarira ja ngätäite munkwe, akwa mun abko tä bike krikri jirekäbe, ñobtä ñan angwane munta nekete bäri ja ken Ngöbökri, aisete kukwe käme kore abko ñan tä mun mike ngite Ngöböye abko munta nütüre jabtä. **3** Tita ñakare ketetibe munbe yete akwa, ti töi abko tä ketetibe munbe, aisete tita ketetibe munbe kwrere käkwe kukwe ükatebara ni kukwe nuenkä käme kore btä. **4** Ne aisete munkwe gätädi Jesu käbti angwane, ti töi ketetibe munbe, erere arato ni Dänkien Jesu die tädi munbe angwane, **5** ni kukwe nuenkä käme meyekräbe ye munkwe mika gare Satanaye, niarakwe ja tare nikadre kri, akwa mrä Jesu jatadita angwane, niara üai rabadre dianintari abkokäre munkwe mika gare kore Satanaye.

6 Tita niere kore, ñobtä ñan angwane munta bike krikri btä, akwa ye abko käme. Lebadura abko käta kukwe käme bä mike, aisete lebadura mikata chi arinante abko tä niken jökrä arinante ta. **7** Ni kukwe nuenkä käme ye abko lebadura kwrere, käkwe mun töi mikadre käme jökrä. Ye ngäniene munkwe ni ye juantari mento angwane, arina btin mikata sribedre banre, te lebadura ñakare, ye kwrere mun rabadi deme. Akwa era metre mun nena arina btin kwrere, ñobtä ñan angwane kordero Pascuakrä kämikata ni ngite diankakäre, ye kwrere Kristo krütanina ni ngite diankakäre nibtä, aisete niara abko Kordero nikwe. **8** Pascua näire abko ju kwatirekwatire, känti arina te lebadura tä gwi, ye abko kitakata jire jökrä ju bäre, ye kwrere kukwe käme diän diän ye nikwe ñan tuadremetre ja ngätäite, ñobtä ñan angwane Kristo krütanina nikrä, akwa nikwe nünandre era metre amne ñan nikwe ni mda ngökadre angwane, ni rabadi arina btin kwrere.

9 Mdakäre abko, tikwe tärä mdara jire tikaba munye, btä tikwe nieba krörö munye: Ni merire brare bti kä ngwarbe, ye tä ja mike gure bati bati abko ben munkwe ñan ja getadre jire, tikwe nieba. **10** Akwa ye abko, ñan ni tödekaka ñakare Jesubti abkobtä tikwe tärä tikaba kore munye amne, ñan ni jändrän jenena ribekä jae amne ñan nitre ni ngökö amne ñan nitre jändrän ngwarbe mikaka ngöböre jae abkobtä tikwe tärä tikaba kore munye. Ñan tikwe tärä tikaba ni korekorebtä, ñobtä ñan angwane ni korekore tödekaka ñakare Jesubti, ben munkwe ñan ja getadre ne ngwane, munkwe ñan nünandre kä nebtä mda niaratre ngätäite. **11** Akwa nitre tödekaka Jesubti tä niere, akwa tä kukwe nuene kämekäme, käta ja mike gure bati bati, tä jändrän jenena ribere jirekäbe jakrä, tä jändrän ngwarbe mike ngöböre jae, tätre kukwe känene ngwarbe ni mda mda rüere amne, tä dröbare amne tä gore, ni ye kwrere abko ben munkwe ñan ja getadre amne nin munkwe mrödre jire ketetibe ben abko tikwe nieba munye. **12-13** Ni ñakare tödekaka Jesubti abko kräke ñan tita kukwe ükatekä. Ngöbökwe kukwe ükadite bentre. Akwa nitre tödekaka Jesubti tä mun ngätäite, kräke mun nena kukwe ükete, aisete ni kukwe käme nuenkä meyekräbe, ye munkwe dianka mento ja ngätäite yete.

Nitre tödekaka Jesubti ñan rikadre ja ngwena kritoboye

6 **1** Kukwe mda btä ti tö nibi blitai munbe arato. Kukweta neme ja rüere kwärikwäri munkwe angwane, kritobo tödekaka ñakare Jesubti, känti munta niken ja ngwena, iye ñobtä mun ñan tä niken kukwe ngwena jirekäbe nitre tödekaka Jesubtiye ükatekäre jakrä ja ngätäite amarebti se! **2** Kä mrä angwane, nitre tödekaka Jesubti käkwe kukwe ükadite nitre ñakare tödekaka Jesubti yekrä, iye gare ñakare munye ya! ¿Munkwe kukwe ükadite kore ni mda mdakrä amarebti kukwe kiakia tä nakenkä kä ne ngwane abko ja ñan nüke töre munye ükete jakrä ye? **3** Mdakäre abko, nikwe kukwe ükadite angeletrekrä arato. ¡Ye aisete ni di tärä täte kukwe kiakia kä nebtä ükatekäre jakrä! **4** Ye aisete, jändrän munkwe btä munta rüre jabe kwärikwäri angwane, nitre tödekaka ñakare Jesubti abko ie munta niken kukwe mike ükadrete jakrä, ye kwrere munkwe ñan nuendre jire chi. **5** Mun rabadre ja gaire kri, abkokäre tita kukwe ne niere munye. ¿Ni töbtä tödekaka Jesubti ñakare jire iti mun ngätäite käkwe kukwe ükadrete ja mräkätrekrä ya? Ni töbtä tärä mun ngätäite käkwe kukwe ükadrete ruen tie. **6** Akwa mtare ja mräkä iti tödekaka Jesubti käta niara mräkä Jesu käbti kite ngise kritoboye akwa, ¡kritobo tödekaka ñakare

Jesubti ngwärekri munta niken ja ngwena kwärikwäri!

7 Munta rüre jirekäbe jabe kwärikwäri, aisete nane kritobo käkwe kukwe ükadrete kuin makrä, akwa era metre ma ganandre ñakare Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane munta Jesu mike ngwarbe ni jökrä ngwärekri. Ye abko kukweta neme mun rüere angwane, mun rabadre neme kwekbe jirekäbe abko rabadre bäri kuin. Erere arato, jändrän goita munkän angwane, mun rabadre neme kwekbe jirekäbe abko rabadre bäri kuin, **8** amarebti mun ara jire käta kukwe nuene käme mun mräkäbtä käta jändrän goire mun mräkä kän. **9-10** Abtä ti tö mun mikai mokre abko krörö: Jesu jatadita abti Ngöbö rabadi gobrane, ben ni kukwe käme nuenkä ñan rabadi, ye garera munye. Munkwe ñan ja ngökamna, ñobtä ñan angwane Ngöbö rabadi gobrane, ben ni ja mikaka gure bati bati ñan rabadre jire. Erere arato, ni jändrän ngwarbe mikaka ngöböre jae, ni gure akwa tä ja mike gure tiebetiebe ni mdabe amne, ni bikaka merire merire, ni merire bikaka brare brare amne ni brare bikaka merire jae kwärikwäri amne ni gokä, ni käbäre amne ni dröbaka, ni blitaka ngwarbe ni mda mda rüere amne, ni jändrän diankaka ni mda mdakän, ye käkwe ñan nünandre kärekäre Ngöböbe. **11** Käne, mun ngämi tödeke Jesubti, känenkri mun ruäre nämane nüne kore, akwa mtare Ngöbökwe mun ngite dianinkära munbtä, käkwe mun mikani jenena nünakäre deme amne metre jakrä amne mun ñakare ngite mda ja ngwärekri niebare kwe munbtä amne mun kani ngäbti kwe ni Dänkien Jesukristo käbti amne Ngöbö Üai Deme köböire.

Nikwe ñan ja mikadre gure bati bati

12 Mun ngätäite munta niere: Ti tö rabadre dre dre nuein, ye erere Ngöböta kä bien tie nuene jökrä, munta niere. Akwa jändrän jökrä nuendre abko ñakare kuin ni die mikakrä. Ne aisete, nane ti rabadre jändrän jökrä nuene, akwa jändrän nuendre, ye abko ñan tikwe mikadre ja dänkiene. **13** Mdakäre abko, munta niere: mrö abko ni bülekrä amne ni büle abko mrökrä, munta niere. Ye abko era, akwa kä mrä angwane, Ngöbökwe mrö amne ni büle juandi ngwarbe jökrä. Akwa ni ngrabare abko ñakare ni büle kwrere. Ni ngrabare abko ñakare ja mikakäre gure bati bati, akwa ni ngrabare abko nünakäre metre ni Dänkienkrä amne ni Dänkien abko käta ni ngrabare mike ütiäte jae. **14** Ye abko tä gare nie, ñobtä ñan angwane ja di jenbti Ngöbökwe ni Dänkien mikaninta nire, ye kwrere ni mikadita nire ni ngrabare ben gwaire, aisete ni ngrabare ütiäte ni Dänkienkrä gare nie. **15** Mun ngrabare ye abko Kristo kiakia ngrabare ye garera kuin munye, aisete ¿Jesu

kiakia ngrabare ye abko meri bti kä ngwarbe abko ben mikadre ketetibe ya? ¡Ñakare jire!
16 Meri bti kä ngwarbe abko ni brare tä mike jabe angwane, niaratre nibu tä neme ni itibe kwrere abko gare kuin nie, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukweita blite ni merire, brare käta ja mike gure yebtä angwane tä niere krörö:

Niaratre ni nibu,
ye abko rabadi ni itibe
kwrere, *Génesis 2.24*

nieta Ngöbö Kukweibtä, aisete meri bti kä ngwarbe abko ni brare tä mike jabe angwane, niaratre nibu tä neme ni itibe kwrere, ye garera kuin munye. **17** Akwa nita tödeke ni Dänkienbti abko ben ni üaita neme ketetibe niara Üaibe.

18 Ye mdenbtä, meri mden mden ben mun tö ja mikai gure bati bati, ye ngäniene mun gitia, ñobtä ñan angwane kukwe bätäkä ngwarbe btä nita ja mike ngite, ye abko tä ni ngrabare bäre mento, akwa nita ja mike gure bati bati, ye abko ja mikata ngite ja ngrabare rüere au. **19** Ye abko mun brare käkwe ñan nuendre jire chi, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ja Üai biani mun itire itireye, aisete Ngöbö Üaita nüne mun itire itire btä, aisete mun itire itire abko ju nünankrä Ngöbö Üai Demekwe, ¿ye gare ñakare munye ya? Ne aisete mun tö dre dre nuein ja ngrabarebti, ye abko mun ñan raba nuene, ñobtä ñan angwane mun ñakare ja bkänkä au, **20** ñobtä ñan angwane Ngöbökwe mun kökani jakrä, aisete mun ngrabare amne mun üai, yebti munkwe Ngöbö mika ütiäte.

Ja mikadre gure ya, ñakare ya abkobtä Pablokwe diribare

7 **1** Mtare abko, munkwe kukwe ngwianintari träräbti tie, yebtä ti bike mun kukwei kaen ngäbti krörö: Munta kukwe ngwentari krörö: ¿Ni brare brare käkwe ñan ja mikadre gure abko rabadre bäri kuin ya, ñakare ya? abko munta ngwentari tie. **2** Ti abko tä niere krörö: Ni kwati merire brare tä ja mike ngite jabe kwärikwäri mun ngätäite, aisete ye ngäniene ni brare gure gure käkwe kibia meri jen kwebe. Erere arato, ni merire gure gure käkwe kibia brare jen kwebe. **3** Ye abko, ni brare käkwe ñan ja käbäi merire kwe kän akwa kibiadre kwe ben amne, ni merire käkwe ñan ja käbäi kwäräi kwe kän, akwa kibiadre kwe ben, **4** ñobtä ñan angwane ni merire ñan tä nebe ja ngrabare bkäne au akwa, kwäräi kwe tä nebe niara ngrabare bkäne arato. Erere arato, ni brare ñan tärä nebe ja ngrabare bkäne au akwa, merire kwe tä nebe niara ngrabare bkäne arato. **5** Ne aisete ni brare amne ni merire tä jabe, ye käkwe ñan ja käbäi jakän kwärikwäri. Akwa nane mun tö raba kä diainkä jenena blitakäre Ngöböbe, käkwe ja töi mikadre ruäre blitakäre Ngöböbe, ye ngwane mun ñan tö raba kibiai jabe ne ngwane, munkwe ñan kibia jabe.

Akwa yebti mun rika kibienta jabe, ñobtä ñan angwane nane ja bäinbtä jae kwärikwäri Satanakwe mun töi mikadre ja mike ngite. **6** Tita kukwe niere, ne kwrere mun tö nuein ne ngwane, tä dbe akwa ñan tita nuemna munye, **7** ñobtä ñan angwane ni jökrä rabadre kaibe ti kwrere abko rabadre bäri kuin, tita nütüre, akwa ni itire itire, ie Ngöböta ja di bien jene jene, aisete ni jökrä ñan raba neme kaibe ti kwrere.

8 Mdakäre abko, ni brare bati gure ñakare ya o ni brare kän meri krütani ya amne meri kän brare krütani, käkwe ñan ja mikadreta gure amne, rabadre kaibe ti kwrere, ye rabadre bäri kuin ruen tie abko ti tö niei munye. **9** Akwa mun ñan raba neme nuäre nüne kaibe ne ngwane, munkwe ja mikata gure jirekäbe, ñobtä ñan angwane mun ñan tädre neme ngware jirekäbe jabe, ye abko rabadre bäri kuin ruen tie.

10 Mdakäre abko, ni gure gure, ie tita kukwe nuemna krörö, ne abko ñan ti kukwei akwa, ni Dänkien ara jire nämane nüne kä nebtä angwane, niarakwe kukwe nuemna abko krörö: Ni merire käkwe brare kwe tuametre ñakare jire, **11** akwa nane ni merire käkwe brare kwe tuametre ne ngwane, raba kaibe jirekäbe. Akwa tö raba ja mikaita gure ne ngwane, ja mäkäta kwe brare kwebe. Ye kwrere arato, ni brare käkwe merire kwe tuametre ñakare jire abko ti tö niei munye.

12 Ni mda mda abko, ie ti bike kukwe mda niere. Kukwe ne abko ni Dänkienkwe diribare ñakare btä akwa, tita niere krörö munye: Ni mräkä brare tödekaka Jesubti tä gure ni merire ñakare tödekaka Jesubti ben, akwa meri kwe tö nünai janknu ben ne ngwane, meri kwe ye ñan tuametre kwe. **13** Erere arato, ni mräkä merire tödekaka Jesubti tä gure ni brare ñakare tödekaka Jesubti ben, akwa brare kwe tö nünai janknu ben ne ngwane, brare kwe ye ñan tuametre kwe, **14** ñobtä ñan angwane meri tödekaka Jesubti, ye köböire nane brare kwe ñan tä tödeke Jesubti, ye käkwe tödekadre Jesubti, abkokäre Ngöbökwe mikani jenena jakrä. Erere arato, brare tödekaka Jesubti, ye köböire nane meri kwe ñan tä tödeke Jesubti, ye käkwe tödekadre Jesubti, abkokäre Ngöbökwe mikani jenena jakrä. Ye kwrere ngäbäkre munkwe ñan tä tuen ngite Ngöböye, akwa nane tödekadre kwe Jesubti arato, abkokäre Ngöbökwe mikani jenena jakrä arato.

15 Akwa nane ni ja kwäräire iti ñan tä tödeke Jesubti abko tö raba ja tuaimetre ni tödekaka Jesubti ben, ne ngwane ja tuametre kwetre. Munkwe nuendre kore angwane, ni mräkä brare amne ni ngwai Jesu käbti rabadreta kaibe jirekäbe, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ni käräbare nünakäre jäme jabe kwärikwäri.

16 Ne aisete, mun merire tödekaka Jesubti, ye köböire mun kwäräi ñakare tödekaka Jesubti ye rabadre dianintari ya ño gare ñakare munye. Erere arato, mun brare tödekaka Jesubti, ye köböire meri munkwe tä tödeke ñakare Jesubti, ye rabadre dianintari ya ño gare ñakare munye, aisete munkwe nünandre janknu jabe abko rabadre bäri kuin.

17 Akwa mun nämane nüne nirebe angwane Ngöbökwe mun käräbare jakrä, ye ben munkwe nüna janknu, ñobtä ñan angwane ni Dänkien Kristo käkwe kukwe mikanintbe kore munkrä, ye abko nitre gätäkä Jesu käbti kä ketareketare temen, kräke tita kukwe ükete nuendre kore. **18** Ye abko, ni Dänkienkwe kukwe mikanintbe kore ni kräke, ne aisete mun ruäre abko ñäräkrä mikanina mun kwatabtä angwane, Ngöbökwe mun kärä-bare jakrä ne ngwane, munkwe ñan töbika ja kwata miketa täte. Erere arato, mun ñäräkrä mikani ñakare mun kwatabtä abko angwane, Ngöbökwe mun kärä-bare jakrä ne ngwane, mun ñan ja ñäräkrä mika ja kwatabtä, **19** ñobtä ñan angwane ni ñäräkrä tärä ni kwatabtä ya, ñakare ya, yebti abko ni ñan tä neme dianintari, aisete ñakare bäri ütiäte. Akwa nita Ngöbö Kukwei mike täte ya, ñakare ya, ye abko bäri ütiäte kri. **20** Ne aisete mun nämane nüne ño angwane, Ngöbökwe mun kärä-bare jakrä, ye kwrere munkwe nüna.

21 Ye abko, ma nämane ni klabore ni mdakwe angwane, ma käräbare Ngöbökwe jakrä, yebtä makwe ñan töbika dikaro, akwa ma rabadreta tikaninte raba tuen mae ne ngwane, makwe ñan tua-metre niken ja bäre. **22** Akwa ma nämane klabore ni mdakwe angwane, Ngöbökwe ma kärä-bare nüne ketetibe ni Dänkien Kri-stobe, yebtä makwe ñan töbika-dre dikaro, ñobtä ñan angwane mtare mata tikaninte ma ngite-btä amne ni Dänkien käta ma bkäne. Ye kwrere arato, ma ñan nämane klabore ni mdakwe angwane, Ngöbökwe ma kärä-bare jakrä ye ngwane, ma abko kla-bore Kristokwe mtare. **23** Ngöbö-kwe mun kökani jakrä, aisete munkwe ñan ja mikata klabore ni mda mdakwe. **24** Ne aisete ti mräkätre, mun nämane nüne ño angwane, Ngöbökwe mun kärä-bare jakrä, ye kwrere munkwe nüna janknu.

¿Ni kaibekaibe käkwe ja mikadre gure ya, ñakare ya?

25 Mtare, meri kaibekaibe abkobtä ti tö blitai, yebtä abko ni Dänkien käkwe kukwe diribare ñakare, akwa ni Dänkienkwe ti ngwiani ruentari tare jae, aisete tita töbike ño ye abko ütiäte, abtä munkwe tödekadre ti kukweibti ruen tie. **26** Nita nüne ne näire kukwe taretare tä nakenkä krübäte ni rüere, aisete mun brare kaibekaibe tä nüne ño mtare, ye kwrere munkwe nünandre janknu abko rabadre bäri kuin tuen tie. **27** Akwa mata

gure ne ngwane, makwe ñan meri makwe tuametre; akwa ma gure ñakare ne ngwane, makwe ñan meri känä jakrä. **28** Akwa mun brare brare käkwe ja mikadre gure ne ngwane, munkwe ñan ja mikadre ngite Ngöbö rüere. Erere arato, meri kaibekaibe käkwe ja mikadre gure angwane, ja mikadre ngite ñakare kwetre Ngöbö rüere. Akwa nita ja mike gure abko kisete kukweta kite kri mda, ye abko ñan rakadrekä munbtä, abkokäre tita niere kore.

29 Ti mräkätre, ñobtä tita niere krörö: Ni Dänkien kebera kiteta amne kä kitera neme braibe ni käne, aisete ni gure gure käkwe nüna ni kaibekaibe kwrere sribikäre Ngöbökrä. **30** Erere arato, ni bti kä drangwane drangwane abtä tä neme ulire ulire, yebtä ñan töbika kri kwe, akwa nünandre janknu kwe Ngöbökrä; nire nire käta kä ngwen nuäre jabtä, yebtä ñan töbika kri kwe, akwa nünandre janknu kwe Ngöbökrä; ni jändrän kökaka kökaka abko ñan töbikadre kri jändrän yebtä kwe, akwa nünandre janknu kwe Ngöbökrä; **31** nire nire tä jändrän kä nebtä bkäne, yebtä ñan töbikadre kri kwe, akwa nünandre janknu kwe Ngöbökrä, ñobtä ñan angwane nünandre Ngöbökrä abko bäri ütiäte jändrän jökrä ngwä, ñobtä ñan angwane kä tuata nikwe ne abko näin jökrä ta aisete.

32 Akwa kä ne ngämi niken ta angwane munta nüne nete angwane, munkwe ñan töbikadre dikaro kukwe bätäkä ngwarbebtä, aisete tita blite kore munbe. Ye abko, ni brare kaibe käta töbike bäri jändrän ni Dänkienkwe yebtä amne, ni Dänkien moto mikadre ño nuäre kwe, yebtä tä töbike. **33** Amne ni brare gure abko tä töbike bäri jändrän kä nebtä btä, aisete merire kwe moto mikadre ño nuäre kwe, yebtä tä töbike. **34** Ye kwrere töita jändrän ketebu btä. Ye kwrere arato, meri kwäräi ñakare kwe amne meri kaibekaibe tä töbike bäri jändrän ni Dänkienkwe yebtä, käta ja ngrabare amne ja üai mike deme ni Dänkienkrä. Amne meri gure gure abko jändrän kä nebtä, btä tä töbike bäri, aisete kwäräi moto mikadre ño nuäre kwe, btä tä töbike bäri arato. **35** Ne ñan ti tö kukwe tare mikai mun kötärä, käta ja mikamna gure ñakare munye, akwa munkwe sribidre jäme ni Dänkienkrä amne kukwe mda mda ñan rabadre mun jiete abko ie ti tö, käta niere kore munye.

36 Mdakäre abko, ni ruäre kwe meri bati, ben tä mikani jakrä kwärikwäri, ye ben tö ja mikai gure ne ngwane, ja mika gure kwe, ñobtä ñan angwane meri ye nena ünän amne ja mikadre gure kwe abko käi nena ie. Ne aisete ja mikadre gure kwe raba ruen ie angwane, dre nuendre abko rabadre bäri kuin raba ruen ie, erere nuen kwe, aisete ni tö raba ja mikai gure, käkwe ja mika gure. Yebtä abko ñan ja mikadre ngite kwe Ngöbö rüere.

37 Akwa ni mda abko kwe meri bati ben tä mikani jakrä kwärikwäri, ye ben ñan tö raba ja mikai gure amne ni mdakwe ñan töi diandre rabakäre kaibe, akwa tä töbike kwatibe kore ja töi jenbti, ne ngwane ja ñan mika gure kwe jirekäbe abko rabadre dbe. **38** Ne aisete, meri ben ni brare tä mikani jakrä kwärikwäri ye ben ja mikadre gure kwe abko rabadre kuin, akwa ñan ja mikadre gure ben kwe abko rabadre bäri kuin.

39 Mdakäre abko, ni merire gure gure abko brare kwe tä nüne, ye ngwane brare ñan tuametre kwe, akwa brare kwe krütadre kän ne ngwane, rabadreta kaibe ja mikakäreta gure, akwa ni tödekaka Jesubti aibe ben ja mikadreta gure kwe. **40** Akwa ja ñan mikadreta gure kwe angwane, kä tädre bäri nuäre btä ruen tie. Ne abko Ngöbö Üai tä tibtä, aisete tita töbike kore, ye abko kuin ruen tie.

Ju blitakrä ngöbö ngwarbebe, ye känti mrödre ñakare

8 **1** Jändrän kämikata ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte abko ngrie kwetadre ya, ñakare ya, abkobtä munkwe kukwe ngwianintari tie, yebtä ti bike blite mda. Mun jökrä käta niere krörö kukwe nebtä: Kukweta ükaninte ño era metre Ngöbökwe abko garera kuin jökrä nunye, munta niere jabtä. Akwa tita niere krörö: Kukweta ükaninte ño tä nüke gare kuin nie, nita nütüre angwane, nita nebe bike kri. Akwa nita ni mda mda tarere abko bäri ütiäte Ngöbökrä, ñobtä ñan angwane nita ni mda mda tarere angwane, nita die mike abko tita nütüre. **2** Ni ruäre, ie kukweta ükaninte ño nena gare kuin tä nütüre, ye ngwane kukwe era metre ngämi nebe gare täte ietre. **3** Akwa nire nire käta Ngöbö tarere, ni ye abko gare kuin Ngöböye.

4 Jändrän kämikata ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte, jändrän ye abko ngrie kwetadre ya, ñakare ya, btä ti bike blite mda. Era metre ngöbö ngwarbe ñakare jire amne era metre Ngöbö tärä itibe, ye gare kuin nie. **5** Akwa kä käinbti ya, kä temenbtä ya, yete ngöbötre tärä abko ni ruäre käta niere. Ye kwrere bkänä, ni ñakare tödekaka Jesubti, kräke ngöbö tärä kwati amne dänkien tärä kwati arato. **6** Akwa ni tödekaka Jesubti abko kräke Ngöbö tärä itibe. Niara abko ni Rün amne niarakwe jändrän jökrä dätebare amne nita nüne niarakrä. Erere arato, ni Dänkienta itibe ni kräke abko Jesukristo. Jesukristo ye mden köböire jändrän jökrä dätebare Ngöbökwe amne niara mikani ni dätekä kwe arato.

7 Akwa mun ngätäite ni tödekaka Jesubti ruäre abko ie kukwe ye gare ñakare, ñobtä ñan angwane niaratre ngämi tödeke Jesubti, känenkri nämane ngöbötre ngwarbe ye mike ütiäte jae, amne jändrän kämika nämane kukwadre ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte, bti jändrän ye ngrie

kweta nämane ju blitakrä ngöbö ngwarbebe yete. Ne aisete mtare ngöbötre ngwarbe tärä era metre nütüta janknu kwetre, abkokänti niaratre tä niken ngri kukwani ngöbö ngwarbeye ye kwete, tätre ngöbö ngwarbe mike ütiäte nütüta kwetre amne, töi braibe Jesubtä ñobtä ñan angwane kukwe metre ngöbö ngwarbebtä ngämi gare metre ietre, aisete jötrö ngwarbe jata nebe ruen ngite ietre ngri ye kwetabtä. **8** Akwa nita mröre, yebtä ñan Ngöböta ni kaen ngäbti bäri, aisete nikwe mrödre ye käkwe ñan ni mikadre kuin Ngöbö ngwärekri. Erere arato, nikwe ñan mrödre, ye käkwe ñan ni mikadre käme Ngöbö ngwärekri.

9 Ye mdenbtä, mun abko kräke ngöbö ngwarbe tärä ñakare era metre, aisete jändrän jökrä tuen dbe kwetadre, ye käkwe ñan ni mda mda töi braibe Jesubtä ye mikadre ja mike ngite. Ne aisete, mun ngämi niken mröre ju blitakrä ngöbö ngwarbebe yete, känenkri munkwe töbika kuin ja käne. **10** Ye ñobtä ñan angwane mun ie kukwe gare kuin abko käbti ju blitakrä ngöbö ngwarbebe, känti nane mun rikadre mröre angwane, ni ruäre tödekaka Jesubti kräke ngöbö ngwarbe tärä amne töi braibe Jesubtä käkwe mun tuadre angwane, mröre ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte abko dbe nütüdre, aisete tö rabadre näin ngri ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte ye kwetai. **11** Ye angwane kukwe gare mae, ye käkwe ma mräkä Jesu käbti töi braibe amne di ñakare bökän Jesubtä ye mikadi ja mike ngite, yebtä abko riadrete. Kristo krütani niarakrä arato, aisete ma köböite niara ñan rikadre ji blobti. **12** Mun mräkä Jesu käbti töi braibe Jesubtä, rüere munkwe ja mikadre ngite kore, ye ngwane Kristo ara jire rüere munta ja mike ngite arato. **13** Ne aisete jändrän kämikani kukwadre ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte abko ngrie, ye tikwe kwetadre käkwe ti mräkä Jesu käbti mikadre ja mike ngite, ye ngwane ngri ye tikwe ñan kwetadre jire chi mda, ti mräkä käkwe ñan Jesu tuadremetre abkokäre.

Pablo abko Jesu kukwei ngwianka era metre niebare kwe

9 **1** ¿Ti mräkätre, ti abko di ñakare kukwe nuene ja töi jenbti ya? ¡Jänri, ti di tärä! ¿Ti ñakare Jesu kukwei ngwianka era metre abko mun ruäreta nütüre ñan ñan? ¡Jänri, ti abko Jesu kukwei ngwianka era metre! ¿Tikwe ni Dänkien Jesu tuaba ñakare ya? ¡Jänri, tikwe tuaba! ¿Sribi tikwe köböire mun ara jire käkwe tödekani Jesubti ya? ¡Jänri, munkwe tödekani Jesubti sribi tikwe köböire! **2** Nane ni mda mdakrä ti ñakare Jesu kukwei ngwianka era metre, akwa munkrä abko ti Jesu kukwei ngwianka era metre rükadre gare munye, ñobtä ñan angwane munta nekete ni Dänkien Jesubtä, ye

abko käta ti Jesu kukwei ngwianka era metre bä mike.

3 Nitre ñäkäkä blo ti rüere abko ie ti tö niei krörö: **4** ¿Nitre Jesu kukwei ngwianka mda mda, ye ngätäite nun ne aibe abko käkwe ñan mrö amne tomna ribedre munbtä sribi ütiäre ya? ¡Jänri, nun raba jändrän ye ribere munbtä! **5** Erere arato, ¿ni Jesu kukwei ngwianka mda mda, ni Dänkien etbakantre amne Pedro arato tä niken meri kwekwe ngwena jabe, ye kwrere nun ñan raba niken meri tödekaka Jesubti ngwena ja nän mukore ya? ¡Jänri, nun tö rabadre, ne ngwane nun raba meri jakwe ngwena jabe! **6** Mdakäre abko, ¿Bernabé amne ti, nun ne aibe käkwe sribi mda mda nuendre mrökrä jae ya? ¡Ñakare jire!

7 Yebtä ti bike kukwe bä mike krörö munye: ¿Nitre rükä käta sribire gobrankrä, ye käta sribi ütiä bienta au jae ya? ¡Ñakare jire! ¿Amne ni uba nökaka ñan tä uba ngwä kwete ya? ¡Jänri, tä nökö kwetadre jae! Erere arato, ¿ni obeja ngibiaka käta kian kwainte, ye ñan tä ñaen ya? ¡Jänri, tä obeja ngibiare kian ñadre jae! **8** Ne abko ñakare ni kä nebtä aibe tä töbike kore abko erere tita niere, akwa Ngöbö Kukwei tikani Moisékwe käta niere arato, **9** aisete Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye btä tä tikani krörö: Buey trigo münantekä, ye munkwe ñan kö kita ngwärebtä abko tä tikani kore. ¿Ye abko, Ngöbö töi nämane buey aibe die mike, käkwe kukwe niebare kore ya? Ñakare. **10** Ngöbö töi nämane ni ne die mike arato, käkwe niebare kore. Ni ne kräke Ngöbökwe ja kukwei tikamna, ñobtä ñan angwane ni nura nökaka amne ni nura ngwä ötaka abko rabadre mrö bkäne tätre nütüre, aisete tä sribi nuene. **11** Ye kwrere arato, Ngöbö kukwei kuin Jesubtä nunkwe nökani nura kwrere mun ngätäite, ye ütiäre abko nunkwe jändrän munkwe mätäidre munbtä abko ñakare blo, **12** ñobtä ñan angwane ni mda mda akwa käta jändrän mätäire munbtä angwane, nun bärira jire käkwe jändrän mätäidre munbtä.

Akwa nun jändrän mätäire ñakare munbtä abti kä nüke mtare, ñobtä ñan angwane nun ñan tö jändrän nuein jire chi ja mikakäre ngite ni mda mda okwäbti abtä trö kwitadre kwe Ngöbö Kukwei kuin Kristobtä yeye, akwa ni jökräkwe kadre ngäbti jäme, abkokäre nunta ja tare nike bätäkä ngwarbe Ngöbö kukwei mikabtä gare munye. **13** Angwane abko mrö bianta Ngöböye, ye ruäre ni sribikä ju blitakrä Ngöböbete käta mrö den jae sribi ütiäre ju yete, ye garera munye. Erere arato, ni jändrän kukwaka Ngöböye käta ngri den ruäre nünankrä jae. **14** Ye kwrere arato, ni Dänkien käkwe kukwe ükaninte krörö ni niara kukwei mikaka gare kräke: Nire nire tä näin Ngöbö kukwei kuin Jesubtä mike gare, ye köböire nünandre kwe, niebare ni Dänkienkwe.

15 Ye kwrere ti di tärä jändrän mätäikä munbtä, akwa tikwe ñan jändrän mätäiba munbtä, niebare ni Dänkienkwe ye kwrere. Erere arato, ñan munkwe jändrän biandre tie, abkokäre tita tärä ne tike munye. Tikwe jändrän mätäidre munbtä jakrä, ye känenkri ti krütadre abko rabadre bäri kuin tikrä, aisete tita sribi nuene kore, ye abko bäri käi nuäre tibtä, aisete ni mda ñan raba ti töi kwite jene mda. **16** Ne aisete, tita kukwe kuin Jesubtä dirire, yebti ñan tita bike kri, ñobtä ñan angwane sribi ye abko Ngöbökwe mikani ti kisete, aisete tikwe ñan nuendre angwane iaingwaree, ti bobre jakän! **17** Tikwe kukwe kuin Jesubtä ye diridre ja töi jenbti akräke tikwe ütiä mätäidre munbtä, akwa sribi mikani ti kisete Ngöbökwe, erere tita nuene, aisete tita ütiä kärere ñakare, ñobtä ñan angwane ti sribikä Kristokwe jirekäbe aibe aisete. **18** Akwa tita kukwe kuin Jesubtä dirire ngwarbe, ye abko sribi ütiä kwrere tikrä. Amne tita ütiä mätäire ñakare munbtä, ye abko sribi ütiä kwrere tikrä arato. Ye abko bäri käi nuäre tibtä, ñobtä ñan angwane kukwe kuin Jesubtä dirita tikwe, ye käbti ti ñan tö nünai.

19 Ne mden kisete, ni ñakare jire iti kä nebtä käta sribi tikwe ne ütiä bien tie, aisete tita ñakare klabore, akwa ni kwati jatadre Kristoye, abkokäre tita ja mike klabore ni jökrä kräke abko krörö: **20** Nitre israelita ngätäite ti nämane angwane, tikwe ja mikani niaratre kwrere ganainkäre Kristokrä. Amne nitre israelita käta Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mike täte abko ngätäite ti nämane angwane, tikwe ja mikani Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mike ütiäte ganainkäre Kristokrä. Akwa era metre Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye ñan mikata ütiäte tikwe ja mikakäre metre Ngöbö ngwärekri, akwa nitre kukwe mikaka ütiäte ütiäte jatadre tödeke Kristobti, abkokäre tikwe ja mikani niaratre kwrere.

21 Akwa ni mda mda käta Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mike ñakare ütiäte abko ngätäite ti nämane nebe angwane, tikwe ja mikani niaratre kwrere. Akwa ti abko tä Ngöbö Kukwei mike ütiäte, ñobtä ñan angwane kukwe biani nuendre nie Kristokwe abko erere tita mike täte. **22** Angwane ni ie Kristo gare ñakare kuin abko ngätäite tikwe ja mikaba ni ie Kristo gare ñakare kuin kwrere, niaratre ganainkäre Kristokrä. Tita ja mike ni mda mda kwrere, ye köböire abko ni ruäre rabadre dianintari, abkokäre tita nuene. **23** Ye abko, Ngöbö kukwei kuin Jesubtä, kräke tita sribi nuene ne köböire Ngöbökwe kuin nuendre tikrä abkokäre.

24 Ti bike kukwe mda bä mike krörö munye: Nitre tä ja gaen angwane, ni kwati tä neen akwa, ni itibe tä ganane abko ütiäre jändrän bianta ie. Ye kwrere arato, Ngöbökwe

jändrän biandre munye, ne ngwane ni niaka tä nüne ño ganakäre, ye kwrere munkwe nüna. **25** Nitre ja gaka tä niken ja mike biare ja gakäre angwane, jändrän ño ño käme kräke, ye ie tä ja üke bäin ganakäre, akwa jändrän tä niken ngwarbe jötrö abko ganainkäre tädre ja mike juto kore. Akwa Ngöbökwe jändrän kuin ütiäte biandre nie abko ganainkäre nita ja die mike jändrän ño ño käme ni kräke, ye ie nita ja üke bäin ganakäre. **26** Ne aisete ti abko ñan tä näin betekä okwä kware amne ñan tita kuso braire ngwarbe kä tökarete kwäräkwärä. **27** Akwa tita ja ngrabare ara jire mike ja tare nike amne tita ja ngrabare ne mike ja kukwei mike täte, ñobtä ñan angwane tikwe diribare ni mda mdaye abti mrä ti ütiäte ñakare ñan niedre tie Kristokwe, abkokäre tita ja ngrabare mike ja tare nike.

Pablokwe nitre Corintobo mikani mokre

10 **1** Ti mräkätre, ti tö kukwe nakaninkä nitre israelitabtä mikaita töre munye abko krörö: Ni mräkä israelita kirakira nämane Egipto, nikaninta angwane, namani dikekä jökrä müta Ngöbökwe täni amne nikani jökrä Mren Tainte ta arato. **2** Niaratre namani dikekä müta Ngöbökwe täni amne nikani Mren Tainte ta, ye abko namani ngökani ñöte amne namani mikani ketetibe Moisébe kwrere, Ngöbö nämane ben niaratre ngibiakäre bä mikakäre, nita ngökani ñöte amne mikani ketetibe Jesube, niarata ni dänkiene bä mikakäre ye kwrere. **3** Angwane mrö biani Ngöbökwe, arabe kwetani jökrä kwetre kä kaibete amne, **4** ñö biani tomnane Ngöbökwe, arabe ñani jökrä kwetre, ñobtä ñan angwane ñö mikani neen jäkwatate käin Ngöbökwe, ye ñani kwetre, ñan krütadre tomna miare abkokäre. Kristo ara jire jäkwata ye kwrere abko nämane näin bentre, ñobtä ñan angwane mrö amne ñö biani Ngöbökwe niaratre ngrabare die mikakäre, ye abko Kristo nämane die mike nüne Ngöbö ngwärekri bä mike, aisete Kristo abko jäkwata kwrere, kä nämane juto biare nitre israelita mike nüne Ngöbö ngwärekri. **5** Akwa bäsi niaratre jökrä käkwe ñan Ngöbö mikani ütiäte, aisete Ngöbö namani romon kräke, abtä bäsi jökrä krütani bätärekä ja täritäri kä kaibete ji ngrabare temen.

6 Kukwe nakaninkä kore nitre israelita kirakirabtä, ye abko ja töikrä nie. Yebtä abko, nikwe ñan ja töi mikadre kukwe käme diän diän nuenbtä ño niaratre käkwe nuenbare ye kwrere abko krörö: **7** Bäri käne nitre israelita kirakira ruäre käkwe ngöbö ngwarbe mikani ütiäte jae, ye abko tä tikani krörö Ngöbö Kukweibtä:

> Niaratre namani täkänintbe temen, mröre, tomna ñaen ngöbö ngwarbe

mikakäre ütiäte jae, bti nikanintre ja mike gure bati bati, *Exodo 32.6* abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä, ye kwrere munkwe ñan ngöbötre ngwarbe mika ütiäte jae. **8** Bobukäre abko, niaratre ruäre nikani ja mike gure bati bati ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte jae, abtä Ngöbö mätä namani btätre abko dokwäre ni krütani mili gre bti krämä (23,000) köböitibe, aisete munkwe ñan ja mikadre gure bati bati niaratrekwe nuenbare ye kwrere. **9** Bämäkäre abko, nitre israelita käkwe kukwe nuendre käme Ngöbö rüere angwane, ni Dänkien käkwe mikadre ja ngie nuen ya, ñakare ya abko nitre ruäre tö namani gai. Abtä Ngöbökwe tbi juani, käkwe kwetani, abtä namanintre bren tbibti amne krütani. Ne aisete munkwe ñan töbika amne nikwe ñan ja gadre Kristobe, nitre israelitakwe nuenbare ye kwrere. **10** Mräkäre abko, ni ruäre käkwe ñäkäbare Ngöbö rüere, dokwäre Ngöbökwe angele ni kämikaka juani, käkwe niaratre kämikani, aisete nikwe ñan ñäkädre Ngöbö rüere, niaratre käkwe nuenbare ye kwrere.

11 Ye abko, ni tödekaka Jesubti, kräke kukwe kuin ne nämane tikani kira Ngöbö Kukweibtä abko tä neme bare kä mrä ne näire, aisete kukwe nakaninkä jökrä kore nitre israelita kirakirabtä ja töikrä nie, yebtä nikwe töbikadre ja käne, abkokäre tä tikani Ngöbö Kukweibtä. **12** Ne aisete nire nire käta bike kri, ie ja nena ruen dite Jesu kukweibtä, ne abko käkwe ja ngibia kuin amne ja ñan tuametre nötadre temen kwe. **13** Akwa kukwe krörökrörö ngwiandre töre jae munkwe: Kukwe kämekäme tä kite ni jökrä nuente ja käne, kwrere arato kite mun rüere. Akwa kukwe bäri tare jatadre mun rüere angwane munkwe nünandrekä dite jabtä, ñobtä ñan angwane Ngöböta ja kukwei mike täte amne, tä juto biare mun die mike, aisete kukwe bäri tare käkwe mun nötadre temen, ye ngäniene munkwe kwäräbedre ño abko Ngöbökwe mikadi gare munye, mun rabadre nünenkä dite abkokäre.

Mrö ngöbö ngwarbe juete abko Pablokwe dokwä täkäni

14 Ne aisete, ti mräkätre tare tikwe, munkwe ñan ngöbö ngwarbe mika jire chi ngöböre jae amne ye ngäniene mun gitia. **15** Mun abko ni töbtä töbtä munta nütüre jabtä ruen tie, aisete tita kukwe era erere niere rükadre gare munye abtä munkwe töbika. **16** Nita mröre Kristo ngatani ngwiandre töre jae angwane, uba döi kuin niekrä Ngöböye, yebtä nita kuin niere Ngöböye, bti nita ñaen angwane, jändrän jökrä nuenbare Ngöbökwe Kristo däriebti ni kräke abko nita den jakrä ben gwaire. Erere arato, ban kuntibe dikanteta oto kiakia, bti nita kwete, ye abko nita ja gete ketetibe gwaire Kristo ngrabarebe abko nita bä mike, **17** ñobtä ñan angwane ban

kuntibe mun jökrä tä kwete, aisete ban oto kiakia kabre jatani ban kuntibete, ye kwrere mun abko ni kabre akwa ni ngrabare itibe kwrere.

18 Ye abko, nire nire käta mröre ngöbö ngwarbe käikitakakäre abko ñan tä mröre ketetibe ngöbö ngwarbebe abko munta nütüre akwa, nitre israelita tä dre nuene mika ñäräre munkwe: Niaratre käta jändrän kämike kukwadre Ngöbö käikitakakäre, bti ben gwaire tä kwete yete Ngöbö ngwärekri. **19** Ne abko, ñan ngöbö ngwarbe ütiäte Ngöbö kwrere tita niere abko mun raba nütüre. Erere arato, ñan ngri kukwani ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte abko bäri ütiäte ngri mda mdakrä tita niere abko mun raba nütüre. **20** Akwa nitre ñakare tödekaka Jesubti käta jändrän kämike kukwadre jändrän kädianta jirekäbe ngöbö ngwarbe yeye, ye abko ñan tä bien Ngöbö era metre yeye, akwa era metre tä bien üai käme bikaka ngöböre yeye abko tita niere, aisete munkwe ñan ja getadre jire chi üai kämenbe, ie ti tö, **21** ñobtä ñan angwane mun ñan raba dö ñaen siä kwatibe te ni Dänkien Jesube amne üai kämenbe. Erere arato, mun ñan raba mröre mun mräkä Jesu käbti ben gwaire Jesu ngatani ngwiandre töre jae niara mikakäre ütiäte jae amne mröre nitre tödekaka ñakare Jesubti ben gwaire üai käme mikakäre ütiäte jae. **22** Nikwe nuendre kore, yebtä ni Dänkien mätä rabadre kri nibtä, ñobtä ñan angwane ni rabadre Jesu bä mike ngwarbe nitre tödekaka ñakare Jesubtiye. Erere arato, ni Dänkien bäri dite nikrä abko jürä rabadre nibtä, aisete nikwe ñan ja getadre jire chi üai kämenbe.

Ni tödekaka Jesubti raba ngri mda kwete, niebare Pablokwe

23 Mdakäre abko munta niere krörö tie kukwe nebtä: Ni tö rabadre dre dre nuein mröbtä, erere tä dbe Ngöbökrä abko munta niere. Ye abko era, akwa jändrän jökrä abko ñakare kuin nuendre abko tita niere. Erere arato, munta niere krörö: Ni tö rabadre dre dre nuein, erere ni raba nuene, akwa ti abko käta niere krörö: Jändrän jökrä nita nuene ye abko ñakare kuin ni mda mda die mikakrä abko tita niere. **24** Ne aisete, nikwe ñan töbikadre jändrän kuin nuenbtä kaibe jakrä, akwa nikwe töbikadre jändrän kuin nuenbtä ni mda mdakrä.

25 Ne aisete, kä ngri rürümoinkrä, känti munkwe ngri ño ño köka, ye erere munkwe kweta jäme. Akwa ngri ye biani ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte ya, ñakare ya, ye munkwe ñan ngwiantari, ñobtä ñan angwane nirekwe biani rürümoindre abko ñakare ütiäte, **26** ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei tä niere krörö:

> Kä temen ne amne jändrän jökrä tä kä nebtä abko ni Dänkien Ngöböta bkäne,
>
> *Salmos 24.1*

aisete munkwe ñan töbika dikaro btä.

27 Nane ni ñakare tödekaka Jesubti käkwe mun nübai mröre jabe, ye känti mun tö raba näin amne, mrö ño ño mika kwetadre kwe, ye munkwe kweta kä bube jirekäbe amne, mrö ye jatani mdenkri, munkwe ñan ngwiantari. **28** Akwa nane ni tädre yete käkwe niedre krörö munye: Ngri ne biani ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte, nie kwe munye angwane, munkwe ñan kweta jirekäbe ni kukwe niekä ye okwäbti, niara töi mikakäre nuäre. **29** Ne abko, munkwe ñan ni mda töi mikadre bä jene Kristo rüere, abkokäre munkwe ñan ngri ye kwetadre tita niere, akwa ne ñan mun töi ño ngri kwetabtä, abkobtä tita blite. Ne aisete tikwe dre nuendre, ye abko tä dbe tikrä, akwa ni mda mdakwe ñan ti mikadre ngite kukwe nuenta tikwe yebtä, **30** ñobtä ñan angwane jändrän jökrä kwetata tikwe, btä tita kuin niere Ngöböye, ne aisete tita jändrän kwete, yebtä ni mda mda käkwe ñan ñäkädre blo ti rüere.

31 Ne aisete, munkwe mrö ya, munkwe tomna ña ya, munkwe dre dre nuen, erere munkwe nuen jökrä Ngöbö rabadre käikitaninkä abkokäre. **32** Akwa ni israelita amne ni ñakare israelitare, okwäbti munkwe ñan kukwe nuen abtä ja mikadre ngite krübäte kwetre Kristo rüere, abtä ñan tö rabadre tödekai Jesubti. Erere arato, nitre tödekaka Jesubti, okwäbti munkwe ñan kukwe nuen, abtä ja mikadre ngite krübäte kwetre Kristo rüere. **33** Amne ti abko käre tö ni mda mda moto mikai nuäre, aisete käre tita jändrän kuin känene ñakare au jakrä, akwa ni mda mda rabadre dianintari arato, abko ie ti tö, aisete tita jändrän kuin känene bäri ni mda mdakrä.

11 **1** Ye abko, Kristo käkwe nünabare ño, ye kwrere tita nüne, aisete tita nüne ño, ye kwrere munkwe nüna.

Nitre merire käkwe dre nuendre gätäte

2 Ti mräkä, käre tita töre munye amne kukwe diribare tikwe munye, erere munta mike täte jökrä, yebtä tita mun käikitekä. **3** Akwa kukwe rükadre gare metre munye, ie ti tö abko krörö: Ni dokwäta ni ngrabare mike nüne, ye kwrere Kristo tä ji dokwäte ni brare jökrä kräke amne ni brare abko tä ji dokwäte ni merire kräke amne Ngöbö abko tä ji dokwäte Kristo kräke. **4** Ye aisete, ni brare rikadre blite Ngöböbe amne rikadre Ngöbö kukwei niere gätäte käkwe dän kitadre ja dokwäbti angwane, Kristo tä ji dokwäte niarakrä abko mikata ütiäte ñakare kwe. **5** Akwa meri abko rikadre blite Ngöböbe amne rikadre Ngöbö kukwei niere gätäte ni jökrä ngwärekri angwane, dän ñan kitadre ja dokwäbti kwe ye ngwane, ja dokwä mikata ütiäte ñakare kwe angwane, meri dokwä mikata mutiolire ye

kwrere jire bäta neme, **6** ñobtä ñan angwane meri ñan tö dän kitai ja dokwäbti blitakäre Ngöböbe amne Ngöbö kukwei niekäre gätäte angwane, tö ja gaire ruen tie. Kore ne ngwane, ja dokwä mikadre mutiolire jirekäbe rabadre ja gaire bäri abkokäre. Akwa dokwä mikadre mutiolire, ye gaidre kräke ne ngwane, dän kita ja dokwäbti kwe.

7 Akwa ni brare abko käkwe ñan ja dokwä jue mika, ñobtä ñan angwane ni brare abko dätebare bäsi ja kwrere Ngöbökwe amne ni brare käkwe nünandre Ngöbö mikakäre ütiäte. Akwa ni merire abko käkwe ja dokwä jue mikadre, ñobtä ñan angwane ni merire dätebare Ngöbökwe ni brare bä mikakäre ütiäte, **8** ñobtä ñan angwane ni brare ñan jatani merikri, akwa meri abko jatani ni brarekri. **9** Erere arato, ñan Ngöbökwe ni brare dätebare ni merire kräke, akwa ni merire dätebare ni brare kräke Ngöbökwe. **10** Ne aisete ni merire käkwe ja dokwä jue mikadre brare kwe bä mikakäre ütiäte amne angeletre kisete ni merire käkwe ja dokwä jue mikadre arato.

11 Ye abko era metre, akwa ni tödekaka Jesubti ngätäite abko, ni brare tä nüne ni merire köböire, aisete tare nüne kaibe ni brare kräke amne, ni merire tä nüne ni brare köböire, aisete tare nüne kaibe. **12** Ye abko, kira kena ni merire dätebare ni brarekri ye abko era bkänä akwa, ni brare abko tä därere ni merirekri amne, ni jökrä amne jändrän jökrä abko jatani Ngöbökri. **13** Ne abko ni merire rikadre blite Ngöböbe gätäte angwane, ja dokwä jue mikadre ñakare kwe ye abko tä dbe ya, abkobtä munkwe töbika. **14** Akwa ni brare käkwe ja dokwä drüen ngibiadre nga, ye abko tuen gaidre kri abko erere kukweta ükaninte ni ngätäite. **15** Akwa ni merire abko käkwe ja dokwä drüen ngibiadre nga, ye abko tä nebe tuen kuin nuäre, ñobtä ñan angwane ni merire abko ie dokwä drüen biani nga Ngöbökwe ja dokwä jue mikakrä. **16** Akwa nane mun ruäre tö raba ja kwetai tibe kukwe nebtä ye abko raba gare munye, akwa nun amne ni mda mda gätäkä Jesu käbti kä mda mdate, ie kukwe mda mda bä jene tärä ya abko gare ñakare nunye, aisete nitre merire tä gätäte angwane, tä blite Ngöböbe amne Ngöbö kukwei niere angwane, dän kitadre dokwäbti kwetre. Abko kore se.

Mrö Jesu ngatani ngwiankrä töre jae, btä Pablokwe blitabare

17 Ti mräkätre, kukwe mda btä tita tärä tike munye, nebtä abko ti ñan bike mun käikitekä, ñobtä ñan angwane munta gätäre Jesu käbti, ye nin tä mun die mike tödeke bäri Jesubti, akwa tä mun die gaenkä bäri. Yebtä abko, tita tärä tike krörö mda munye: **18** Munta ja ükekrö gätäkäre Jesu käbti angwane,

munta ja ñäketbe jene jene, ye niebare käne tie amne ruäre tä nebe era tikrä. **19** Munta ja ñäketbe jene jene, ye abko rakadrekä kore ruen tie, ñobtä ñan angwane ye kwrere mun mden mden tä tödeke era metre Jesubti rükadre gare abkokäre. **20** Akwa munta gätäre Jesu käbti angwane, munta mröre, ye abko ñan munta mröre ni Dänkien ngatani ngwiankrä töre jae era metre, **21** ñobtä ñan angwane mröta niken Jesu ngatani ngwiankrä töre jae angwane, mun ngwian bkänkä krikri ara jire tä niken mrö jakwe kweteta käne amne ni ruäre abko tä neme mröi. Erere arato, ni ruäre tä dö ñaen kabre amne tä neme dröbare. **22** ¿Ju munkwe ñakare mrökrä amne dö ñakrä käne ya? ¡Se ñobtä munta nitre Ngöbökwe mike ngwarbe kore jae amne nitre bobre bobre tödekaka Jesubti abko munta mike ja gaire kore se! ¿Munta kukwe nuene kore, sebtä tikwe dre niedre munye? ¿Tikwe mun käikitadrekä ya? ¡Ñakare jire! Kukwe kore btä tikwe ñan mun käikitadrekä jire chi.

23 Ye abko, ti Dänkien käkwe diribare tie abko erere tikwe diribareta munye abko krörö: Ni Dänkien Jesu kitani ngise, ye näire deo, ban diani kunti kisete kwe, **24** käkwe kuin niebare btä Ngöböye, bti ötaninbtä kwe, käkwe niebare krörö: Ban ne abko ti ngätä tikwe. Ne mden abko tita bien müre ketadre mun kräke. Käre munkwe ban kweta kore ti ngwiankrä töre jae, niebare kwe. **25** Ye kwrere arato, mröbare ünän jökrä kwetre angwane, uba döi basote diani kisete kwe, bti niebare krörö kwe: Uba döi ne abko kukwe ükaninte btin Ngöbökwe abko rabadre bare täte jökrä ti däriebti ye bä mikakrä. Ne aisete munkwe uba döi ña batire batire ti ngwiankrä töre jae, niebare ni Dänkienkwe. **26** Ne aisete, ni Dänkien jatadreta, ye ngibiare kwärä munkwe ban kweta amne munkwe uba döi ña angwane, ni Dänkien krütani ni täte amne ni kräke abko mun tädi bä mike batire batire abti ni Dänkien jatadi nüketa.

27 Ne aisete, ban kwetata amne uba döi ñata ni Dänkien ngatani ngwiankrä töre jae, akwa tä ni mräkä Jesu käbti mda mda mike ngwarbe jae, ye nirekwe kwetadre kore angwane, ja mikadre ngite kwe ni Dänkien ngrabare rüere amne ni Dänkien däriе rüere arato. **28** Ye mden kisete, mun rika ban kwete amne uba döi ñaen ni Dänkien ngatani ye ngwiankrä töre jae, känenkri munta ja mike ngite kore mun mräkä Jesu käbti rüere ya, abkobtä munkwe töbika kuin käne, **29** ñobtä ñan angwane ban kwetadre amne uba döi ñadre ni Dänkien ngatani ngwiankrä töre jae, akwa nita ni Dänkien ngrabare ara jire mike ngwarbe, ye ngwane, ja rüere nita ja mike ngite au Ngöböye, dokwäre Ngöbökwe ni mikadi ja ngie nuen. **30** Ye mden kisete mun kwati

bren amne mun di ñakare amne ni ruäre abko krütanina. **31** Ne aisete, nikwe dre nuendre, yebtä nikwe töbikadre kuin ja käne au angwane, ni Dänkien käkwe ñan ni mikadre ja ngie nuen.
32 Akwa ni Dänkien käta ni mike ja ngie nuen, ye abko tä ni töi den kore mtare, niarakwe ñan ni mikadre ja tare nike ni ñakare tödekaka Jesubti ben gwaire kä mrä angwane, abkokäre tä ni töi den kore mtare.

33 Ne aisete ti mräkätre tikwe, mun rika gätäre mrökäre ni Dänkien ngatani ngwiankrä töre jae angwane, munkwe ja ngibia ngäbti kwärikwäri, abti munkwe mrö kweta ketetibe gwaire jökrä. **34** Akwa ni ruäre, ie mrö raba krübäte angwane, mrö kweta kwe ja gwiriete, bti jata gätäbtä. Ye kwrere gätädre kwe abtä Ngöbökwe ñan mikadre ja ngie nuen. Kukwe mda mda tä ükarete abko ti näinta nebe mun känti yete angwane, tikwe ükadite jökrä.

Ngöbö Üaita ja di bien bätäkä ngwarbe

12 **1** Ti mräkätre, Ngöbö Üaita ja di bien bätäkä ngwarbe ja moto kuinbti nitre tödekaka Jesubti itire itireye, btä munkwe kukwe ngwianintari tie täräbtä. Kukwe yebtä mun ñan töi rabadre mräme, akwa ye abko rabadre gare metre munye, ie ti tö abko krörö: **2** Bäri käne abko, mun ngämi tödeke Jesubti, känenkri ngöbö ngwarbe, ye jiebti mun nämane ja ngwiamna ni mda mdaye, ye gare kuin munye. Ngöbö ngwarbe ye abko blite ñakare. **3** Ye aisete, mtare kukwe rabadre gare krörö munye, ie ti tö: Nire nire käta blite Ngöbö Üai köböire ñan raba niere: ¡Ngürün raba Jesubtä näre! abko ñan raba niere jire. Erere arato, Ngöbö Üai Deme köböire aibe ni raba niere: ¡Jesu abko Dänkien Ngöbö! abko ni raba niere kore, ye abko rabadre gare munye.

4 Mdakäre abko, nitre tödekaka Jesubti abko bti Ngöbö Üaita ja di dräire bätäkä ngwarbe jene jene, akwa Ngöbö Üai itibe käta ja di bien kore. **5** Erere arato, sribi tärä bätäkä ngwarbe Ngöbökrä, akwa sribi ye abko nuenta ni Dänkien itibe köböire amne niara kräke. **6** Ye kwrere arato, sribita neme bare bätäkä ngwarbe ni mda mdakrä, akwa Ngöbö itibe käta sribi ngwena bare ni köböire amne niara tä ja di mike ni jökräbtä abko krörö:

7 Ni itire itire, ie Ngöbö Üai käta ja di bien ja moto kuinbti ni jökrä die mikakäre abko krörö:
8 Ni iti, ie Ngöbö Üai käta kukwe töbtä mike gare blitakäre btä amne, ni mdaye abko Ngöbö Üai arabe käta ja di bien kukwe keta kabreta ükaninte ño ño rabadre gare. **9** Erere arato, Ngöbö Üai arabe käta ja di bien ni mdaye tödekakrä kwatibe Ngöböbti amne, Ngöbö Üai arabe käta ja di bien bätäkä ngwarbe ni mdaye ni bren bren mikakäreta kuinta.
10 Ni mdaye abko Ngöbö Üaita ja di bien sribi kri ñan tuabare bätäkä ngwarbe nuenkäre amne,

ni mdaye abko ja di bianta Ngöbö kukwei niekäre nitre Ngöbö kukwei niekä kwrere amne, ni mdaye abko ja di bianta üai käme mikata nüke gare amne Ngöbö Üai era metre mikata nüke gare ie arato. Erere arato, Ngöbö Üai käta ja di bien ni mdaye blitakäre kukwe jenenanbti btä ja töitikani ñakare kwe amne, ni mda abko ie ja di bianta kukwe jenena ye rükadre gare, abkokäre Ngöbö Üai käta ja di bien ie. **11** Di jökrä bätäkä ngwarbe ne abko Ngöbö Üai itibe ye ara käta bien nie, akwa tä ütiä kärere ñakare nie. Ngöbö Üai töta neme ja di biain ño ño nie, ye erere tä dräire ni tödekaka Jesubti itire itire bti.

Jesu ngrabare itibe akwa kiakia ngrabare kabre

12 Ñobtä Ngöbö Üai käta ja di bien bätäkä ngwarbe jene jene abko ti bike bä mike ni ngrabarebtä. Mun tödekaka Jesubti abko ti bike bä mike ni kiakia ngrabare kwrere abko nere: Ni ngrabare abko itibe, akwa ni kiakia abko kabre amne, ni kiakia ngrabare kabre, ye tä ni itibe ngrabare. Ye kwrere, Kristo ngrabare itibe, akwa nitre tödekaka Jesubti itire itire tärä kabre abko niara kiakia ngrabare. **13** Ne aisete, era metre ni abko bätäkä ngwarbe jene jene. Ruäre abko ni israelitare amne ruäre abko ñakare israelitare; ruäre klabore amne ruäre abko klabore ñakare, akwa ni jökräbtä Ngöbö Üai itibe nükani täte ni mikakäre Jesukristo ngrabare itibe kwrere amne, Ngöbö Üai itibe abko ni jökrä käkwe kani ngäbti. **14** Era metre ni ngrabare itibe akwa, ni kiakia ngrabare abko tärä kabre ni ngrabare mikakrä täte.

15 Ye abko ti bike bä mike krörö: Ni ngoto käkwe niedre, ¡A! Ti ñakare ni kise, aisete tita ni ngrabare bäre mento, niedre kwe, ¿ye ngwane rabadre ni ngrabare bäre mento ya? ¡Ñakare! **16** Erere arato, ni olo käkwe niedre, ¡A! Ti ñakare ni okwä, aisete tita ni ngrabare bäre mento, niedre kwe, ¿ye ngwane rabadre ni ngrabare bäre mento ya? ¡Ñakare! **17** Ye abko, ¿ni ngrabare rabadre ni okwärebe jökrä angwane, ni kukwei jaradre ño nie? Erere arato, ¿ni ngrabare rabadre ni olorebe jökrä angwane, jändrän rä rabadre ruen ño nie? **18** Akwa ni kiakia ngrabare, ye Ngöbö tö namani mikai mdente mdente, erere mikani kwe au ja töi jenbti. **19** Akwa ni kiakia ngrabare rabadre ketetibe ja bä kwrere jökrä angwane, ni ngrabare ñan rabadre kuin täte. **20** Ye mden aisete, ni kiakia ngrabare tärä kabre bätäkä ngwarbe, akwa ni ngrabare abko itibe, btä ni kiakia ngrabare tä ketetibe jökrä. Ye kwrere Ngöbökwe kukwe mikanintbe munbtä arato.

21 Ye aisete, ni okwä ñan raba niere ni kiseye: ¡A! Ma ütiäte ñakare nünankrä tie, ñan raba niere kore. Erere arato, ni dokwä ñan raba niere ni ngotoye: ¡A! Ma ütiäte ñakare nänkrä tie, ñan

raba niere kore, **22** ñobtä ñan angwane ni kiakia ngrabare tä nebe tuen di ñakare nie, akwa ye abko bäri ütiäte nikrä. **23** Amne ni kiakia ngrabare ñan tä nebe tuen nuäre nie, ye nita ükete bäri nuäre. Erere arato, ni kiakia ngrabare, btä nita ja gaire, ye ni ñan tö mikai tuare ni jökräye, abkokäre nita ngwä kite bäri kuin amne nita ja jue mike kuin bäre bäre, **24** akwa ni ngrabare tuen kuinkuin abko ngibiata ñakare kore nikwe amne nita ja jue mike ñakare arato. Ye abko, Ngöbökwe ni ngrabare ükaninte, ni kiakia ngrabare tuen ütiäte ñakare nie rabadre mikani bäri ütiäte nikwe. **25** Erere arato, ni kiakia ngrabare ñan rabadre ja ñäketbe jene jene, akwa ni kiakia ngrabare mden mden tuen ütiäte amne mden mden tuen ütiäte ñakare, ye töi rabadre ja di mikabtä kwärikwäri, abkokäre Ngöbökwe ükaninte kore. **26** Ne aisete, ni kia ngrabare keteti tä ja tare nike angwane, ni ngrabare tä ja tare nike jökrä gwaire. Ye kwrere arato, ni kia ngrabare keteti mikata ütiäte angwane, ni ngrabare jökrä btä käta nebe nuäre gwaire jökrä.

27 Ye kwrere mun jökrä gwaire abko Kristo ngrabare ara amne, ni kiakia ngrabare tärä, ye kwrere mun itire itire tä Jesu ngrabare kiakiare. **28** Ye aisete, nitre gätäkä Jesu käbti ngätäite Ngöbö tö namani ni krörökrörö tuai abko erere mikani kwe abko krörö: Mtare Jesu kukwei ngwianka mikani käne kwe. Bobukäre abko, nitre Ngöbö kukwei niekä. Bämäkäre abko, nitre Ngöbö Kukwei dirikä mikani kwe. Yebti nitre sribi kri ñan tuabare nuenkä, nitre ni bren bren mikaka kuinta amne, nitre ni mda mda die mikaka amne, nitre ni mda mda jie ngwianka, amne nitre blitaka kukwe jenenanbti, ye abko mikani jökrä kore nitre gätäkä Jesu käbti ng. **29** Ye abko, ñan ni jökrä tä Jesu kukwei ngwianka amne ñan ni jökrä Ngöbö kukwei niekä amne ñan ni jökrä tä Ngöbö Kukwei dirikä amne, ñan ni jökrä tä sribi kri ñan tuabare nuene. **30** Erere arato, ñan ni jökrä ni bren bren mikakata kuinta amne, ñan ni jökrä tä blite kukwe jenenanbti amne, ñan ni jökrä abko ie kukwe jenena tä nüke gare niekäre ni mda mdaye. **31** Akwa Ngöbö Üai di bäri ütiäte ütiäte mun die mikakäre, ye munkwe känäntari kisere jakrä.

Ja taredre kwärikwäri abko bäri ütiäte

Akwa jändrän bäri kuin ütiäte Ngöbö Üai di bätäkä ngwarbe ye kräke, jiebti ti bike ji tike käne abko krörö:

13 **1** Ni kukwe bätäkä ngwarbe kä nebtä, erere ti rabadre blite amne angeletre kukwe ño ño, erere ti rabadre blite, akwa tita ni mda mda tarere ñakare ne ngwane, balinkwata ngö kri ngwarbe, kwrere jire ti rabadre amne bandereta ngö mikata ngöbö ngwarbe mikakrä

ütiäte, kwrere jire ti rabadre ngwarbe. **2** Erere arato, Ngöbö Üai köböire ti di rabadre Ngöbö kukwei niekäre amne Ngöbö Üai köböire kukwe tiebetiebe Ngöbökwe rabadre gare jökrä tie amne, Ngöbö Üai köböire kukwe kabre bätäkä ngwarbe tä ükaninte ño rabadre gare jökrä tie amne Ngöbö Üai köböire tita tödeke kwatibe Ngöböbti, köböire ti rabadre ngitio kri juen nebe kä mdabti, akwa tita ni mda mda tarere ñakare ne ngwane, ti ütiäte ñakare jire. **3** Mdakäre abko, jändrän tädre tikwe, erere tikwe dräidre jire jökrä ni bobre bobrebti amne, tikwe ja ne ara jire biandre kukwadre sribi Ngöbökwekrä, akwa tita ni mda mda tarere ñakare ne ngwane, ¿tikwe dre ganaindre jakrä?

4 Nita ni mda mda tarere metre abko nere: Nita ni mda mda tarere angwane, nita jändrän jökrä ngibiare bätärekä ni mdabtä amne nita ja moto mike kuin ni mdakrä. Nita ni mda mda tarere angwane, ñan nita nüne ni ja ribare kwrere jändrän jökräbtä jändrän diankakäre jakrä amne, ñan nita ja bä mike ütiäte amne ñan nita bike kri. **5** Nita ni mda mda tarere angwane, ñan nita ñäke diän diän ni mdaye mikakäre ja gaire amne ñan nita jändrän kuin känene kaibe jakrä. Erere arato, nita ni mda mda tarere angwane, ñan nita nebe romon jötrö ngwarbe ni mdakrä amne ñan ni mätäta neme kärekäre ja dokwäre ni mdabtä. **6** Mdakäre abko, nita ni mda mda tarere angwane, kukwe diän diän Ngöbö rüere amne ni mda mda rüere, ye käita neme nuäre ñakare nibtä, akwa kukwe kuin era metre abko käita nebe nuäre nibtä. **7** Nita ni mda mda tarere angwane, nita juto biare jändrän jökrä ni rüere kaen ngäbti ni mda mda ngibiakrä amne, nita tödeke janknu Ngöböbti amne ni mda mdabti. Erere arato, nita ni mda ngibiare bätärekä jändrän jökräbtä amne nita di krüte ñakare jändrän jökräbtä.

8 Nita ja tarere kwärikwäri ye abko rabadi kärekäre, akwa kukwe niebare nitre Ngöbö kukwei niekäkwe abko köböitira jire näin ta amne, ñan blita rabadre kärekäre kukwe jenenanbti Ngöbö Üai köböire. Erere arato, ni ye ie kukwe kabre tä ükaninte tä gare Ngöbö Üai köböire, ye näin ta, **9** ñobtä ñan angwane ni ye ie kukweta neme gare braibe amne, ni Ngöbö kukwei niekä ye abko gare ñakare täte. **10** Ne aisete, ni Dänkien Jesu rükadita angwane, kukwe era erere mikadi gare täte kwe nie, aisete kukwe ñakare täte era metre Ngöböbtä, ye ñan rabadi ütiäte mda. **11** Ye abko, ti bike bä mike krörö: Ti nämane chi angwane, ti nämane blite, ti nämane töbike amne ti nämane töi ngitiekä ngäbäkre chi kwrere. Akwa ti namanina ünän angwane, jändrän ngäbäkre chikwe namani jökrä ja jiebti tie. Ye kwrere, kukweta gare mtare tie abko kukwe braibe amne, Jesu rükadita angwane,

rabadi jökrä ja jiebti tie.
12 Mdakäre abko, ti bike bä mike jene mda abko krörö: Mtare jändrän jökrä tuen ñakare kuin nie, aisete ñäi ngutuuture te jändrän bä tuen diore kwrere, aibe tuen diore nie, ye kwrere kukwe keta kabre gare ñakare metre nie mtare, akwa köböitira jire nikwe ja tuadi gwärere Ngöböbe angwane, kukwe rabadi gare metre nie. Mtare abko ti töi braibe Ngöböbtä, akwa köbötira jire Jesu rükadita angwane, ti gare kuin metre Ngöböye mtare, ye kwrere Ngöbö rükadi gare tie. **13** Ye abko, jändrän ketamä rabadre ütiäte kärekäre abko krörö: tödekadre kwatibe Ngöböbti, Kristo jatadreta ye ngibiadre ngäbti amne ja taredre kwärikwäri. Akwa jändrän ketamä, ye ngätäite abko ja taredre kwärikwäri abko bäri ütiäte.

Kukwe jökrä nieta gätäte rükadre gare ni jökräye

14 **1** Ja taredre kwärikwäri, ye jiebti mun rankwa kisere janknu. Erere arato, Ngöbö Üai di bätäkä ngwarbe, ye känäntari munkwe jakrä, akwa Ngöbö Üai di Ngöbö kukwei niekäre, ye abko bäri känäntari munkwe, **2** ñobtä ñan angwane ni blitaka kukwe jenenanbti ye abko tä blite Ngöbö aibe ben amne ñakare tä blite nitre gätäkä yebe. Niarata kukwe ütiäte ükani tiebe jenena niere Ngöbö Üai diebti, akwa kukwe ñan tä nebe nüke gare ni mda mdaye gätäte. **3** Akwa ni Ngöbö kukwei niekä abko tä blite nitre gätäkä Jesu käbti kukwere angwane, kukwe dirita kwe ye tä nitre gätäkä Jesu käbti die mike nüne bäri Jesukrä, amne tä töi den näin janknu Jesube amne tä kä mike nuäre btätre. **4** Akwa ni blitaka kukwe jenenanbti Ngöbö Üai diebti abko tä blite angwane, tä ja die mike au, akwa ni Ngöbö kukwei niekä tä blite nitre gätäkä Jesu käbti die mike jökrä. **5** Mun jökrä rabadre blite kukwe jenenanbti näre, akwa munkwe Ngöbö kukwei niedre abko ie ti tö bäri, ñobtä ñan angwane Ngöbö kukwei niedre ye abko bäri ütiäte blitadre kukwe jenenanbti ye kräke. Akwa ni blitaka kukwe jenenanbti tä dre niere, ye kwitadre nitre gätäkä Jesu käbti kukwere niaratre die mikakäre, ne ngwane rabadre kuin.

6 Ti mräkätre, ti bike kukwe bä mike mda munye abko krörö: Ti rikadre basare munye angwane, Ngöbö Üai diebti kukwe jenena nüke gare ñakare munye, bti tikwe blitadre munbe, ye käkwe ñan mun die mikadre jire chi nüne bäri Jesukrä, ñobtä ñan angwane kukwe jenena ye gare ñakare munye. Akwa Ngöbökwe kukwe tiebe mikani gare tie, ye tikwe niedre munye mun kukwere amne, kukwe töbtä Ngöbö Kukweibtä, yebtä tikwe blitadre munbe mun kukwere amne tikwe Ngöbö kukwei niedre munye, ye käkwe diridre munye mun kukwere, ye abko rabadre mun die mike nüne bäri Jesukrä. **7** Erere arato, drü bätäkä

ngwarbe abko käta kukwe ye bä mike arato abko krörö: Tolero jükadre ngwarbe amne arpa täkädre ngwarbe, ye ngwane dre jükata metre amne dre täkäta metre ñan rükadre gare nie.
8 Erere arato, ¿nitre rükä, kräke trombeta jükata mikakäre juto rikakäre rüre, akwa ñan jükadre metre angwane, ja mikadre ño juto kwetre? **9** Ye kwrere tä nakenkä munbtä. ¿Kukwe nüke gare kuin, bti munkwe ñan blitadre, ye abko munta dre niere abko rükadre gare ño ni mda mdaye gätäte? Mun kukwei ñan rükadre gare, ye ngwane munta blite kaibe ngwarbe kwäräkwärä.
10 Mdakäre abko, ni kukwei tärä keta kabre kä nebtä, akwa ni kukwei kwatirekwatire, bti dre nieta abko tä mike gare.
11 Akwa ni mdakwe ñäkädre ja kukwere akwa, dre niedre kwe tie ñan rükadre gare tie, ye ngwane ti rabadre chui menteni kwrere kräke amne, niara rabadre chui mentenine tikrä arato.
12 Ne aisete, mun tö Ngöbö Üai di tuai bätäkä ngwarbe jakrä, ye abko kuin, akwa mun di rabadre nitre gätäkä Jesu käbti die mikakäre bäri abko munkwe kärä kisere jakrä Ngöböye.

13 Ne aisete, Ngöbö Üai diebti nire nire käkwe blitadre kukwe jenenanbti angwane, Ngöbö Üai käkwe ja di biandre mae kukwe ye kwitakäre mun kukwere, munta dre niere rükadre gare munye abko munkwe kärä Ngöböye. **14** Ti mräkätre, Ngöbö Üai diebti tikwe blitadre kukwe jenenanbti Ngöböbe, ye ngwane tita blite ja üai aibebti Ngöböbe, akwa ñakare tita blite ja töibti.
15 ¿Yebtä abko, tikwe ja nuendre? Tikwe blitadre Ngöböbe angwane, tikwe blitadre ben ja üai aibebti kukwe jenenanbti. Erere arato ja üaibti amne ja töibti ben gwaire ja kukwere tikwe blitadre ben arato. Erere arato, tikwe kantadre Ngöböye kukwe jenenanbti ja üai aibebti, erere arato ja üaibti amne ja töibti ben gwaire ja kukwere arato.
16 Makwe ñan nuendre kore ne ngwane, ma tädre Ngöbö käikitekä ja üaibebti kukwe jenenanbti angwane, ni tödekaka Jesubti mda mda, ie kukwe makwe ñan tä nüke gare tädre gätäbtä ma kukwei nuen, käkwe ma kukwei nuadre, ye ngwane niara ñan raba ja töi mike gwaire mabe kuin niekäre Ngöböye, ñobtä ñan angwane mata dre niere ñan rükadre gare ie aisete. **17** Ye aisete, nane mata blite bä nuäre Ngöböbe amne mata kuin niere ie kukwe jenenanbti, akwa rabadre tuen ngwarbe ni mda mdaye amne mata die mike ñakare.

18 Ye abko, Ngöbö Üai käkwe ja di biani tie, aisete kukwe jenenanbti tita blite bäri kabre mun ngwä, yebtä tita kuin niere Ngöböye. **19** Akwa gätäte abko, bäri ti töta neme kukwe niei kwärikebe ja kukwere, kukwe ye rükadre gare kuin ni jökräye abko rabadre bäri kuin, ñobtä ñan angwane kore kukwe dirita tikwe rükadre gare metre ni mda mdaye aisete. Akwa tikwe kukwe niedre mili

kwä jätä kukwe jenenanbti, ye abko ñan rükadre gare, aisete ni mda mda ñan die mikadre kore kwe. **20** Ti mräkätre, blitadre ni kukwe jenenanbti amne Ngöbö kukwei niedre ño, yebtä munkwe ñan töbika ngäbäkre kiakia kwrere, akwa jändrän kämekäme Ngöbö rüere, yebtä ngäbäkre kiakia tä töbike ñakare, erere mun töi raba ngäbäkre kiakia kwrere. Amne ni ünän ünän käkwe töbika kuin ja käne, ye kwrere munkwe töbika blite ni kukwe jenenanbti yebtä amne Ngöbö kukwei niebtä arato, **21** ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukweita tikani krörö kukwe jenenanbtä:

> Ni menteni kukwe bä jene,
> bti tikwe blitadi nitre
> israelitabe niaratre
> mikakäre mokre,
> ñobtä ñan angwane ni
> menteni, ye köböire ti
> bike nitre israelita mike
> ja tare nike.
> Amne ni nünanka kä
> mdate, yebti tikwe blitadi
> nitre israelitabe, akwa ti
> kukwei ñan mikadre
> ütiäte kwetre, niebare ni
> Dänkien Ngöbökwe,
>
> *Isaías 28.11-12*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

22 Ne aisete, nita blite kukwe jenenanbti, ye abko ni ñakare tödekaka Jesubti, kräke blitata kore abko Ngöböta yete niaratre ngätäite bä mikata, aisete ye abko ñakare ni tödekaka Jesubti kräke. Akwa Ngöbö kukwei nieta ye abra ni tödekaka Jesubti kräke amne Ngöböta ja moto mike kuin kräke bä mikata, aisete ye abko ñan blitata ni ñakare tödekaka Jesubti kräke. **23** Tita niere kore, ñobtä ñan angwane nitre tödekaka Jesubti tä ja ükekrö jökrä gätäbtä Jesu käbti angwane, ni jire jökrä tädre blite kukwe jenenanbti, ye btäräbe ni ie Ngöbö Kukwei gare ñakare rikadre nebe yete amne ni ñakare tödekaka Jesubti rikadre nebe arato angwane, mun jökrä dokwäbti kä jäme nitre ñäkäkä bä jene kore ngöbötre ngwarbe käikitakakäre kwrere jire rabadre nütüre munbtä. **24** Akwa mun jökrä tädre Ngöbö kukwei niere angwane, ni ñakare tödekaka Jesubti amne ni ie Ngöbö Kukwei gare ñakare rükadre gätäte, käkwe mun kukwei nuadre ja kukwere angwane, mun kukwei rabadi era kräke amne, mun jökrä tädi dre niere, ye rükadi gare ie amne rabadi töbike jabtä au, ja rabadre ruen ngite ie Ngöbö ngwärekri amne, **25** kukwe kämekäme tä kaibe töibtä ye abko rabadre kä merete jökrä Ngöbö ngwärekri, rabadre ruen ie amne, rabadi ngukudokwäbti temen Ngöbö mike ütiäte jae. Ye ngwane, Ngöböta era metre bkänä mun ngätäite niedi kwe, käkwe tödekadi Ngöböbti, aisete munkwe Ngöbö kukwei niedre abko bäri ütiäte blita kukwe jenenanbti ye kräke.

Ni jökrä käkwe blitadre itire itire ja täritäri

26 Ne aisete, ti mräkätre, munta gätäre Jesu käbti

angwane, munkwe dre nuendre abko ti bike niere munye abko krörö: Ni ruäre käkwe kanta, ni ruäre abko käkwe Ngöbö kukwei diri amne, ni mda abko ie Ngöbökwe kukwe tiebe mikani gare abko mika gare kwe amne, ni mda abko käkwe blita kukwe jenenanbti amne ni mda abko käkwe kukwe jenena ye kwita mun kukwere ni mda mda kräke. Akwa jändrän jökrä, ye munkwe nuen ja die mikakäre kwärikwäri. **27** Akwa mun rika blite kukwe jenenanbti, ye ngwane ni nibu, ni nimä aibe käkwe blita itire itire ja täritäri, akwa ñakare gwaire jökrä batibe. Angwane kukwe jenena ye kwitadre mun kukwere. **28** Akwa ne kwrere ni ñakare kukwe jenena ye kwitaka mun kukwere, ye ngwane ni blitaka kukwe jenenanbti ye käkwe ñan blita ni jökrä okwäbti gätäte, akwa blita kaibe kwe Ngöböbe.

29 Ne kwrere arato, nitre Ngöbö kukwei niekä abko tärä, ye ngwane ni nibu, ni nimä käkwe Ngöbö kukwei nie itire itire ja täritäri amne, nitre Ngöbö kukwei niekä ye tä Ngöbö kukwei niere metre ya abko ni mda mda käkwe mika ñäräre. **30** Akwa nane nita täkänintbe temen yete, ye ie Ngöbökwe ja kukwei tiebe mika gare ni jökrä kräke mda angwane, ni Ngöbö kukwei niekä käne ye käkwe kada keta jirekäbe, käkwe kä biandre ni mda yeye. **31** Ne kwrere ni jökrä käkwe nuendre angwane, ni itire itire ie kä rabadre Ngöbö kukwei niere ye abko käkwe nitre gätäkä Jesu käbti ye töi tikadi amne die mikadi nüne bäri Ngöbökrä. **32** Akwa nire nire ie ja di bian Ngöbö Üaikwe Ngöbö kukwei niekäre, nitre ye abko di tärä ja töi ngibiare blitakäre jäme ja täritäri amne ñakare batibe jökrä gwaire, **33** ñobtä ñan angwane Ngöbö abko Ngöbö jäme, akwa ñakare Ngöbö kä ngwiankrä nokre ni töi kwitakäre kwäräkwärä aisete. Ye kwrere nitre gätäkä Jesu käbti kä ketareketare temen käta nuene kore, aisete munkwe nuendre kore arato.

Kukwe nitre merire kräke

34 Kukwe mdara jire ti bike niere abko krörö: Nitre tödekaka Jesubti tä gätäre Jesu käbti, ye känti nitre merire käkwe ni kukwei nua kä bube jirekäbe, ñobtä ñan angwane nitre merire käkwe ñan blitadre gätäte abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta niere, ye kwrere nitre merire raba kwekbe ni kukwei nuen. **35** Akwa nitre merire tö raba kukwe ño ño gai angwane, ngwiantari kwe kwäräiye ja gwiriete, ñobtä ñan angwane nitre tödekaka Jesubti tä gätäre Jesu käbti, ye känti merikwe blitadre abko gaidre kri.

Kukwe nämane nakenkä gätäte, yebtä Pablokwe blitabare mrä

36 Angwane Ngöbö Kukwei ye abko jatani kena mun köböire munkwe ñan nütü. Erere arato,

ñan mun aibe käkwe Ngöbö Kukwei kani ngäbti, mun raba nütüre. **37** Mun mden ie ja ruen Ngöbö kukwei niekä amne Ngöbö Üai tä täte munbtä raba ruen munye, ye ngwane tita kukwe tike tärä nebtä ne abko ñan tita nuemna akwa, ni Dänkien käta nuemna era metre, ye rükadi gare munye. **38** Akwa ñan rükadre gare munye angwane, munkwe trö kwitadre ni Dänkienye, ye ngwane ni Dänkienkwe trö kwitadi munye arato. **39** Ne aisete ti mräkätre tikwe, Ngöbö Üai di rabadre munkrä Ngöbö kukwei niekäre, ye abko munkwe känäntari kisere amne, nire nire rika blite kukwe jenenanbti, ye munkwe ñan dokwä täkä kän. **40** Akwa munkwe jändrän jökrä nuen kuin era metre jökrä ja täritäri.

Jesu nükaninta nire era metre

15 **1** Ti mräkätre, mtare kukwe kuin Jesubtä tikwe mikani gare munye, ye ti tö mikaita töre munye. Ngöbö kukwei kuin Jesubtä, ye mden munkwe kani ngäbti amne mun tä näin janknu btä mtare. **2** Ye kwrere munkwe nändre janknu kore ne ngwane, Ngöbö kukwei kuin Jesubtä tikwe diribare munye, ye köböire mun rabadi diänintari. Akwa munkwe ñan nändre janknu ne ngwane, munkwe kukwe kuin Jesubtä mikani era jae akwa ngwarbe. **3** Kukwe mikata ütiäte Jesubtä ni jökräkwe diribare tie abko erere tikwe diribare munye abko krörö: Kristo krütani ni ngite Ngöbö rüere ye diankakäre nibtä abko nämane tikani kore Ngöbö Kukweibtä, ye kwrere nakaninkä. **4** Erere arato, Kristo doboi mikani, abti köbömäkäre Ngöbökwe mikaninta nire abko nämane tikani kore Ngöbö Kukweibtä, ye kwrere nakaninkä. **5** Yebti Kristokwe ja mikani tuadre Pedroye, bti ja mikaninta tuadre kwe nitre ja töitikaka ben ni jätäbti nibu yeye.

6 Abti ja mräkätre Jesu käbti siento krärike jire, ie ja mikani tuadre batibe jökrä kwe. Ja mräkätre Kristo tuakatuaka ye tä nüne kwati akwa, ruäre abko krütanina. **7** Yebti ja mikani tuadre kwe Santiagoye amne nitre niara kukwei ngwianka mda mdaye. **8** Mrä, Kristokwe ja mikani tuadre tie arato, aisete ngäbäkre däredre käi ngämi nüke angwane, tä därere käme, ye kwrere nakaninkä tibtä.

9 Ye mden kisete, nitre Jesu kukwei ngwianka jökrä, ye ngätäite ti abko bäri ütiäte ñakare. Ti abko Jesu kukwei ngwianka ñan niedre tibtä, ñobtä ñan angwane nitre gätäkä Jesu käbti, jiebti ti nämane näin kisere mikakäre ja tare nike. **10** Akwa tita ño mtare ne abko Ngöbökwe ja moto mikani kuin tikrä abko köböire tita kore. Ngöbökwe ja moto mikani kuin tikrä, ye abko ñakare nuenbare ngwarbe kwe, ñobtä ñan angwane tita sribire bäri nitre Jesu kukwei ngwianka mda mda ngwä, ye abko ñan tikwe nuenbare kaibe ja di jenbti, akwa

Ngöbökwe ja moto mikani kuin tikrä käkwe ti die mikani.
11 Akwa tikwe sribibare bäri ya o niaratre ya abko ñakare ütiäte, akwa kukwe bäri ütiäte abko ti amne nitre Jesu kukwei ngwianka mda mda käkwe kukwe diribare ja kwrere jökrä, ye mden abko munkwe mikani era.

Nitre tödekaka Jesubti abko Ngöbökwe mikadita nire era metre

12 Akwa Kristo mikaninta nire Ngöbökwe abko nunta dirire, ¿ye ñobtä abko ni krütanikrütani ñan rükadreta nire abko mun ruäreta niere? **13** Ni krütanikrütani ñan rükadreta nire, ye ngwane Ngöbökwe Kristo mikaninta nire ñakare arato. **14** Amne Ngöbökwe Kristo mikaninta nire ñakare, ye ngwane kukwe dirita nunkwe abko ngwarbe, ütiäte ñakare. Erere arato, munta tödeke ngwarbe Kristobti. **15** Ngöbökwe Kristo mikadreta nire ñakare bkänä, akräke nun rabadre kukwe ngwarbe niekä Ngöböbtä, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe Kristo mikaninta nire ñakare, akwa mikaninta nire kwe nun tädre niere, ye ngwane nun tädre ñäke ngwarbe Ngöbö rüere. Mdakäre abko, ni krütanikrütani ñan rükadreta nire bkänä, ye ngwane Ngöbökwe Kristo mikaninta nire ñakare arato, **16** ñobtä ñan angwane ni krütanikrütani ñan rükadreta nire bkänä, ye ngwane Ngöbökwe Kristo mikaninta nire ñakare arato. **17** Erere arato, Ngöbökwe Kristo mikaninta nire ñakare, ye ngwane munta tödeke ngwarbe bti amne mun tä ngite janknu Ngöböye abti kä nüke mtare. **18** Mdakäre abko, Ngöbökwe Kristo mikaninta nire ñakare, ye ngwane nitre tödekaka Kristobti krütanikrütani ye abko ñakare dianintari, akwa tä nianinte janknukäre arato. **19** Kore ne ngwane, nikwe nünandre kä nebtä aibe kräke nita tödeke Kristobti ne ngwane, ni jökrä ngätäite, ni abko bäri bobre jakän.

20 Akwa Ngöbökwe Kristo mikaninta nire, ye abko era bkänä amne, Ngöbökwe nitre tödekaka Jesubti krütanikrütani mikadita nire bkänä, abkokäre Jesu mikaninta nire ni jökrä tödekaka niarabti ye känenkri. **21** Ngöbökwe nitre tödekaka Jesubti krütanikrütani mikadita nire arato abko gare krörö nie: Kena ni iti kä Adán käkwe ja mikani ngite Ngöbö rüere, ye köböite ni jökrä tä krüte, ye kwrere arato ni itibe köböire Ngöbökwe ni tödekaka Jesubti krütanikrütani erere mikadita nire. **22** Ye abko, Adán köböite ni jökrä kä nebtä tä krüte, ye kwrere arato Kristo köböire Ngöbökwe ni jökrä tödekaka Kristobti mikadita nire. **23** Akwa Ngöbökwe kukwe ükaninte, erere rabadi bare ja täritäri abko krörö: Ngöbökwe Kristo mikaninta nire käne, yebti Kristo jatadita angwane, ni kwekwe tödekaka niarabti abko rükadita nire mda abko rabadi bare ja täritäri. **24** Kristo jatadita

angwane, üai käme tä dänkiene nibtä kä nebtä amne jändrän mda mda üai käme kwrerekwrere abko gadikä jire jökrä kwe. Abti kä mrä angwane, gobran mikanina gare Ngöbökwe ie, ye mikadita Rün Ngöbö kisete kwe. **25-27** Ngöbökwe jändrän jökrä mikani gare Kristoye, aisete Kristo rabadi gobrane abti rüe jökrä ye mikadi ja ngoto täni kwe. Yebti Kristokwe gata mikadi mrä ja ngoto täni ne abko Kristo rüe mrä ganaindi kwe. Akwa jändrän jökrä rabadi Kristo ngoto täni tita niere ne abko, ñakare tita blite Ngöbö ara jire btä, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe jändrän jökrä mikani gare Kristoye. **28** Ne aisete jändrän jökrä rabadi Kristo ngoto täni angwane, Kristo Ngöbö Odei ara jire käkwe ja mikadita gare Ngöböye, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe jändrän jökrä mikani Kristo ngoto täni. Ye ngwane, Ngöbö aibe rabadre gobrane jändrän jökräbti.

29 Mdakäre abko, ¿ni krütanikrütani ñan rükadreta nire ni ruäre tä niere, se drekäre abko ni ruäre tä ja ngökö ñöte ni krütani diäre? ¡Se ñan tä ja ngökö ngwarbe ñöte ya!

30 Erere arato, ¿Ngöbökwe ñan ni krütanikrütani mikadreta nire angwane, drekäre köbö kwatirekwatire nunta ja kite kukwe krübätete? **31** Ye abko, munta näin Kristo Jesu ni Dänkienbe, ye käita nebe nuäre tibtä era metre. Ye kwrere jire, era metre käre köbö kwatirekwatire tita kä krübätete rätäninkä gatabti. **32** Ye abko, jändrän ngwarbe romon romon, ben rüdre, kwrere jire tikwe rübare nitre krübäte krübäte ben juta Efeso nete, ¿ye tikwe nuendre ngwarbe ja mikakäre kri, ye ngwane dre rükadre tie rübtä kore? ¿Ngöbökwe ñan ni krütanikrütani mikadreta nire angwane, ye ñan tikwe rüdre ngwarbe ya? Ngöbökwe ñan ni krütanikrütani mikadreta nire angwane,

¡Nane ni krütadre jetbe,
aisete ari mröre kri, ari
dö ñaen kabre!

abko ni ruäre tä niere. **33** Akwa munkwe ñan ja ngökamna kukwe yebtä, ñobtä ñan angwane "ni kukwe muko diän diän ben ni töi kuin metre tä ja gete angwane, ni töi kuin metre abko tä neme diän arato," nieta era metre, aisete munkwe ñan ja ngökamna kore. **34** Akwa munkwe töbikata kuin ja käne, käkwe ñan ja mika ngite mda, ñobtä ñan angwane mun ruäre, ie Ngöbö gare ñakare. Yebtä mun rabadre ja gaire, abkokäre tita ñäke kore munye.

Ni rükadita nire angwane, ni ngrabare rabadi ño

35 Mdakäre abko, mun ruäre käta kukwe ne ngwentari krörö jae kwärikwäri: ¿Ni krütanina se abko rükadreta nire ño sere? ¿Ni krütani rükadreta nire angwane, rabadi ño ngrabare ruen? abko munta ngwentari jae. **36** ¡Ye ño abko mun töi ñakare dikaro käta kukwe ngwentari kore jae ye! Ye abko ti bike nura bä mike ni

ngrabarebtä. Nura nökata ye gütadrete ñakare angwane, mu ñan rükadre. **37** Ye abko, trigo nurai amne nura mda mda nökata, ye abko ñan nura mu ara jire nökata, akwa nura ara jire nökata. **38** Yebti nura ketareketare Ngöbö töta nebe mu mike niren ño ño, erere tä mike niren jene jene, aisete ñakare ja kwrere jökrä ngrabare. **39** Jändrän jökrä abko ñakare ja kwrere jökrä ngrabare garera nie abko krörö: Ni, jändrän ngwarbe, nukwä amne gwa ye abko bä jene jene jökrä ngrabare. **40** Ye kwrere arato, jändrän kä käinbti amne jändrän kä temenbtä abko bä ñakare ja kwrere jökrä, akwa bä jene jene. Akwa jändrän kä käinbti abko bä nuäre nuäre, ye abko bä jen kwetre. Erere arato, jändrän kä temenbtä abko bä nuäre nuäre, akwa bä ye abko bä jen kwe. **41** Erere arato, ñänä trä ñakare ja kwrere sö träbe amne muke abko trä bä jene jene arato. Erere arato, muke kwatirekwatire abko trä tärä bä jene jene.

42 Ye kwrere, ni krütanikrütani mikadita nire Ngöbökwe angwane, rakadikä kore arato nibtä: Ni ngätä tä niken ngwarbe abko doboi mikata, akwa Ngöbökwe ni mikadita nire angwane, ni ngätä niken ngwarbe ñakare jire chi mda abko biandi kwe nie. **43** Ni ngrabare käme bobre doboi mikata, akwa Ngöbökwe ni mikadita nire angwane, ni rabadi bä nuäre ngrabare. Erere arato, ni ngrabare di ñakare ye doboi mikata akwa, Ngöbökwe mikadita nire angwane, ni rabadi bäri dite ngrabare. **44** Erere arato, ni ngrabare kä nebtä ne abko jatani dobokri abko doboi mikata, akwa Ngöbökwe ni ngrabare mikadita nire angwane, ni ngrabare kä käinbtikri biandi kwe nie. Erere arato, ni ngrabare jatani dobokri tärä ne ngwane, ni ngrabare kä käinbtikri ye tärä arato.

45 Ye mden kisete Ngöbö Kukwei tä niere krörö:

> Ni käne kädian nämane Adán abko Ngöbökwe mikani nire, *Génesis 2.7*

akwa Adán mrä kädianta Kristo ne abko Üai kwe köböire tä ni miketa nire. **46** Akwa ni ngrabare nünakäre kärekäre kä käinbti, ye abko ñakare käne nikwe akwa, ni ngrabare nünakäre kä nebtä abko rabadre käne nikwe, yebti ni ngrabare nünakäre kä käinbti rabadre nikwe mda. **47** Ni dätebare käne kä Adán abko dobro temen ne dätebare, akwa ni mda abko Kristo ye abko kä käinbti jatani. **48** Ne aisete, ni kä nebtä abko dobro dätebare nire abko bä namani ño ngrabare, ye kwrere ni jökrä bä ja täritäri; akwa ni kä käinbti bä ño ngrabare, ye kwrere Ngöbökwe ni krütanikrütani mikadita nire angwane, ni ngrabare bä rabadi arato. **49** Ne aisete, dobro dätebare nire abko kwrere ni bäta ja täritäri mtare kä nebtä, ye kwrere Ngöbökwe ni mikadita nire angwane, ni kä käinbti kä Kristo bä ño

ngrabare, ye kwrere ni ngrabare bä rabadi arato.

50 Yebtä abko, ti tö niei krörö munye ti mräkätre tikwe: Ngöböta gobrane, ye känti ni ngrabare tä niken ngwarbe ye ñan raba nebe nüne jire chi, ñobtä ñan angwane kä käinbti ye känti jändrän ñakare jire tä niken ngwarbe raba neme. **51** Akwa kukwe nämane tiebe kaibe Ngöbökwe kira, ye mikanina gare kwe nie mtare abko ti bike niere, aisete ti kukwei nuen munkwe: Nitre tödekaka Jesubti ñan krütadre jökrä angwane niara jatadita, akwa Ngöbökwe ni jökrä kwitadi. **52** Trombeta jükadi ngö rabadi kä mrä mikakäre gare angwane, nitre tödekaka Jesubti jökrä rikwitadi jötrö ngwarbe Ngöbö diebti, nita okwä kwata metete jötrö ngwarbe, ye kwrere jire ni rikwitadi batibe jökrä se kwrere. Trombeta ngö rabadi, ye ngwane nitre tödekaka Jesubti krütanikrütani abko rükadita nire jökrä amne ñan krütadreta mda amne, ni tödekaka Jesubti tädi nire nire abko Ngöbökwe kwitadi jökrä arato.

53 Ni ngrabare tä niken ngwarbe, ne täte abko ni ngrabare niken ngwarbe ñakare abko rabadi nikwe. Erere arato, ni ngätä tä ngataen, ne täte abko ni ngätä ngataen ñakare rabadi nikwe. **54** Ni rikwitadi jökrä kore angwane, Ngöbö Kukwei tä tikani krörö rabadi bare:

Gata, Ngöbökwe ma
ganaibarera,
aisete ma ñan rabadre jire
chi mda, aisete ni ñakare
jire iti krütadre mda.

Isaías 25.8

55 Aisete Gata, ¿ma di kri
abko tä mdente?
¿Tbi tu krübäte kwrere jire,
ma krübäte, ye abko tä
mdente, Gata?

Oseas 13.14

abko nieta Ngöbö Kukweibtä. **56** Ne aisete kukwe kämekäme nuenta nikwe Ngöbö rüere abtä nita krüte, ne abko tbi tu krübäte kwrere amne, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye köböire kukwe kämekäme tä sribire abko käta ni kukwe kämekäme nuenkä mike gare nie. **57** Akwa ni Dänkien Jesukristo, köböire Ngöböta ni die mike kukwe kämekäme ganaine amne gata ganaine. Yebtä abko nikwe kuin niedre Ngöböye.

58 Ne aisete ti mräkätre tare tikwe, munkwe tödeka ni Dänkienbti, yebtä munkwe nünanka dite jabtä käre köbö kwatirekwatire. Mdakäre abko, sribi ni Dänkienkwe, yebtä munkwe ja kita ja di ngöibti, ñobtä ñan angwane ñan munta sribire ngwarbe kräke.

Ja mräkä tödekaka Jesubti kräke ngwian ükaninkrö

16 **1** Kukwe mdara jire abkobtä ti tö nibi blitai munbe abko krörö: Nitre Ngöbökwe, kräke ngwian ükakröta munkwe, ye abko ja mräkätre tä gätäre Jesu käbti kä Galaciate käkwe ngwian ükarekrö ño tikwe niebare ietre, ye kwrere

munkwe nuen abko krörö:
2 Käre bämän kratirekratire bämänte, munkwe ngwian mika biare jenena biandre ngwarbe ja mräkätrekrä. Ngwian amne jändrän nükani nuäi mun kisete, ye erere munkwe dianka biare jenena, bti munkwe üka. Yebti ti rikadre nebe yete angwane, munkwe ñan ngwian ükarekrö ye näire. 3 Mdakäre abko, ti näin nebe yete angwane, nire nire tädi mikani biare munkwe juandre Jerusalén, nitre ye abko kräke tikwe tärä tikadi, bti tikwe juandi ngwian ükakröta, ye munkwe bian ja mräkätre bobre bobreye Jerusalén. 4 Akwa nane ti rikadre Jerusalén ye abko rabadre dbe ne ngwane, ja mräkätre juandre munkwe ngwian mike Jerusalén ye näin tibe.

5 Tita juta Efesote nete, akwa ti näin angwane, ti näin käne kä Macedoniate. Yebti ti näin nebe mun känti Corintote yete. 6 Ye känti ti rabadi nünentbe bä raire munbe ruen tie, akwa nane kä ñüre näire ti rabadi yete ruen tie. Yebti ti jatadi niken mdente angwane, munkwe ti die mikadi rikakäre ta, abkokäre ti rabadi yete. 7 Ti ñan tö näin gwängwarbe, ñobtä ñan angwane ti ñan tö ja tuai jötrö munbe dikarekä kwärä, aisete ni Dänkien tö ne ngwane, ti rabadi nünentbe bä raire munbe yete ja tuakäreta munbe. 8 Akwa gwängware abko, ti rabadre Efeso nete nemebe köbö Pentecostés näire, 9 ñobtä ñan angwane ni kwati tä ja rüere tibe, akwa gwängware kä tärä kri amne kuin sribikrä tie ni Dänkienkrä nete, aisete ti rabadi bä raire mda nete.
10 Akwa nane Timoteo rüka mun känti yete angwane, rabadre jäme mun ngätäite, abkokäre munkwe ka ngäbti kuin, ñobtä ñan angwane tita sribire, ne kwrere niarata sribire arato ni Dänkienkrä. 11 Ne aisete, mun ñakare jire iti käkwe niara mika ngwarbe jae, akwa jatadre jäme ta, abkokäre munkwe die mika, ñobtä ñan angwane tita niara amne ja mräkätre mda mda ngibiare ngäbti.

12 Angwane ti mräkä Apolos abko rikadre ja mräkätre mda mdabe basare munye abko tikwe ribeba kisere ie, akwa ye ngwane niara ñan tö rababa rikai, aisete ñan rikaba, akwa nebti kä tädira ie angwane, näin nebe basare munye yete.

13 Angwane mun abko käkwe ñan dikaka okwä kware amne munkwe nünanka dite tödekabtä ni Dänkienbti. Erere arato, munkwe ja die mika kri nünenkä dite Satana rüere. 14 Angwane munkwe jändrän jökrä nuen, ye abko munkwe nuen ja moto kuinbti ni mda mda tarere kwärä.

15 Ja mräkätre, käne Estéfanas amne mräkä kwe aibe käkwe kukwe kuin Jesubtä kani ngäbti käne kä Acaya yete angwane, niaratre nikaninbe sribire nitre tödekaka Jesubti kräke, ye tä töre munye ruen tie.
16 Ne aisete, niara amne ni mda mda sribikä niaratre kwrere-kwrere abko munkwe kukwei

mika ütiäte jae, ie ti tö. Erere arato, ni mda mda tö sribire ni Dänkienkrä, ye munkwe mika ütiäte jae. **17** Estéfanas rükaba Fortunatobe amne Acaicobe ti känti nete, ye abko käi nuäre kri tibtä, ñobtä ñan angwane niaratre käkwe ti moto mikaninta jäme mun diäre. **18** Ne kwrere arato, ti moto amne mun moto tä jäme niaratre köböire ruen tie, aisete ni niaratre ne kwrere abko munkwe mikadre ütiäte jae.

Kukwe mrä Pablokwe

19 Ti mräkätre, ja mräkätre gätäkä Jesu käbti kä Asiate nete käta köbö kuin juen mun kräke. Erere arato, Aquila amne Priscila btä ja mräkätre mda mda tä ja ükekrö niaratre gwiriete ye käta köbö kuin juen kri mun jökrä kräke ni Dänkien käbti. **20** Ja mräkätre jökrä nete tä köbö kuin juen mun jökrä kräke. Munkwe ja demain kwärikwäri ja moto kuinbti.

21 Ti Pablo ne mden käta kukwe mrä ne tike ja kise jenbti munkrä, ti ara käta tärä ne tike rükadre gare munye abkokäre. **22** Nire nire ñan tä ni Dänkien tarere, yebtä Ngöbökwe ngürün mikadre näre, käkwe kitadrekä kärekäre ja okwä bäre mento. ¡Ni Dänkien, ma jata jötrö, ie ti tö! **23** Ni Dänkien Jesu käkwe ja moto mika kuin mun jökrä kräke. **24** Ti Pablo käta mun jökrä tarere kärekäre Kristo Jesu käbti. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Bobukäre Pablokwe Nitre Corintobokrä
2 Corintios

Pablo nämane sribire kä Macedonia känti angwane tärä 2 Corintios ne tikani kwe nitre tödekaka Jesubti nünanka juta Corinto yete amne Corinto bäre temen kräke. Tito sribi muko Pablokwe nämane Corinto, nükaninta Pablo känti angwane, kukwe kri nitre tödekaka Jesubti ngätäite Corinto yete abko Titokwe niebare Pabloye. Ye mden kisete Pablokwe tärä ne tikani. Kukwe nämane nakenkä abko krörö: Nitre bikaka Jesu kukwei ngwianka ütiäte kri nükani Corinto yete, ye abko nitre tödekaka Jesubti nämane kaen ngäbti. Nitre ye abko dirikä blo arato. Niaratre nämane bike kri Pablobtä amne nämane Pablo bä mike bobre, ütiäte ñakare abko erere nämane nitre Corintobo tödekaka Jesubti ngökö. Pablo nämane nitre tödekaka Jesubti tarere kri amne ñan tö namani nitre Corintobo tuai niken ji blobti nitre ni ngökaka jiebti. Ye mden kisete, Pablokwe tärä ne tikani nitre tödekaka Jesubti mikakäre mokre nitre ni ngökaka ngäniene amne mäträkäre btä ja moto kuinbti. Erere arato, niara abko Jesu kukwei ngwianka era metre rabadre gare metre ietre abko niebare kwe ietre.

Mdakäre abko, Pablo ngämi tärä ne tike, känenkri niarakwe ngwian käräbare biankäre nitre bobre bobre tödekaka Jesubti Jerusalén yete yeye. Ngwian ye abko Pablo nämane den jakrä abko nitre ni ngökaka nämane niere, akwa ñakare kore, Pablokwe niebare. Ja rikadre basare jötrö ietre, Pablokwe niebare, aisete nitre tödekaka Jesubti nünanka Corinto yete käkwe ngwian biandre janknu niara ngäbti ngwiankäre Jerusalén.

Pablota köbö kuin juen

1 **1** Ti Pablo käta tärä ne tike. Ngöbö tö namani ti mikai Jesukristo kukwei ngwianka abko erere tita sribire kräke. Ti ne mden käta köbö kuin juen ti mräkä Timoteo ben gwaire mun nünanka juta Corintote käta gätäre Ngöbö käbti, ye kräke nunta köbö kuin juen. Erere arato, mun nünanka kä jökräbti temen kä Acayate, kräke nunta köbö kuin juen. **2** Ngöbö ni Rün nikwe amne ni Dänkien Jesukristo käkwe ja moto mika kuin munkrä amne mun mika nüne jäme kwetre, ie ti tö.

Pablota Ngöbö käikitekä

3 Ngöbö ni Dänkien Jesukristo Rün aibe raba käikitaninkä ni jökräkwe. Nita nebe ruentari tare kärekäre ie amne kukwe jire jökrä nikwe, btä niara tä ni die mike amne tä kä miketa nuäre nibtä. **4** Nita ja tare nike bätäkä ngwarbe angwane, Ngöböta ni die mike amne tä kä miketa nuäre nibtä, ni mda mda tädre ja tare nike ño ño angwane, ni rabadre ni ye die mike amne kä miketa nuäre btä abkokäre. **5** Ngöböta nuene kore, ñobtä ñan angwane Kristo käkwe ja tare nikani kri krübäte, ye kwrere ja tare nika tä krübäte ni kisete. Erere arato, Kristo köböire Ngöbökwe ni die mikadi kri krübäte amne kä mikadita nuäre kwe nibtä. **6** Ye abko, mun rabadre die mikani Ngöbökwe amne kä rabadreta nuäre munbtä amne mun rabadre dianintari, abkokäre nunta ja tare nike sribi Jesukristokwe ye dokwäre. Ngöböta nun die mike amne tä kä miketa nuäre nunbtä, nunkwe mun die mikadre amne nunkwe kä mikadreta nuäre munbtä siba angwane, nunta ja tare nike, ye kwrere mun tädre ja tare nike tödekabtä Jesubti angwane, munkwe nünandrekä dite jabtä, abkokäre Ngöböta nun die mike amne tä kä miketa nuäre nunbtä. **7** Ye abko, munta ja tare nike gwaire nunbe, ye kwrere arato Ngöbökwe mun die mikadre amne kä mikadreta nuäre kwe munbtä gwaire nunbe gare nunye, aisete mun rabadi dianintari metre gare kuin nunye.

8 Ti mräkätre, tita tärä tike kore munye, ñobtä ñan angwane provincia Asiate kukwe rakakaba taretare krübäte nun rüere, ye abko rabadre gare munye, ie ti tö. Jä oto doboko rika ngitiekä nibti, käkwe ni ketate temen, ye kwrere jire kukwe jataba doboko krübäte nun rüere, käkwe nun di gakaba jökrä amne, nunkwe ñan nünandre mda rababa ruen nunye. **9** Angwane nun krütadre era metre rababa ruen nunye, akwa kukwe rakakaba kore nunbtä, ye köböire abko nunkwe ñan tödekadre ja di jenbti au akwa, Ngöbö ni krütanikrütani mikakata nire, ye aibebti nunkwe tödekadre abko rükaba gare nunye. **10** Amne Ngöbökwe nun diantariba gata ye ngäniene, ye kwrere kukwe jatadita nun rüere angwane, Ngöbökwe nun dianditarita gata ngäniene. Ngöbökwe nun ngibiadi kärekäre abkobti nunta tödeke, **11** amne munta blite Ngöböbe, yebti mun rabadre nun die mike kri. Ye abko, mun kwati tä blite Ngöböbe nunkrä ne ngwane, nun die mikata Ngöbökwe, ye rükadi gare munye angwane, ni kwati käkwe kuin niedi Ngöböye nunbtä.

Ñobtä Pablo ñan nikani basare nitre Corintoboye

12 Mdakäre abko, kukwe krörökrörö abko nun tö mikai gare bäri munye: Ngöbö diebti nunkwe nünanba deme ni mda mda ngätäite kä nebtä amne mun

bäri, ben nunkwe nünanba kore abti kä nüke mtare. Erere arato, Ngöbö diebti nunkwe ni mda mda ngökani ñakare jire, ye abko gare kuin nunye amne jata nebe ruen ngite ñakare jire chi nunye Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane ñan ni kä nebtä töi abko erere nunta näin, akwa Ngöböta ja moto mike kuin nunkrä abko diebti nunta näin kore. Ye mdenbtä nun tö ja dikaire.
13 Amne nunkwe tärä tikani munye, ye abko munkwe ñäkädre btä amne rükadre gare kuin munye abko erere nunkwe tikani, aisete tärä yebtä munkwe ñäkä amne, rükadi gare kuin jökrä munye abko tita nütüre.
14 Angwane nun abko tä nüne ño, ye nükanina gare ruäre munye, akwa mtare rükadre gare täte munye, ie ti tö, ni Dänkien Jesu jatadi nüketa angwane, ja rabadre ruen ütiäte nunbti munye, ye kwrere arato ja rabadre ruen ütiäte munbti nunye ni Dänkien Jesu ngwärekri abkokäre.

15-16 Ti näma tödeke kore munbti, aisete ti näin Macedonia angwane, ti näin käne nebe basare munye yete, ti näma nütüre abko erere tikwe nieba munye. Erere arato, ti jatadreta ja jiebti angwane, ti rükadre basareta jire munye yete, ti näma nütüre. Tikwe basadi bobu kore munye, abti munkwe ti die mikadre nikenta nebe Judeate ti näma nütüre, akwa ti ñan rababa basare munye yete. **17** ¿Tikwe köbö kitaba basakrä munye, yebti tikwe töbikabare ñakare kuin ja käne munta nütüre ya? Mdakäre abko, ¿tita kukwe kubu niere kukwe kwatibe kräke amne ti töi abko tä jändrän mdabtä, aisete tita jän niere, akwa tita ni ngökö abko munta nütüre tibtä ya?

18 Ngöböta ja kukwei bien kwatibe, bti tä mike täte, ye kwrere nunta kukwe kuin Jesubtä niere munye angwane, nunta blite kwatibe, aisete ñan nunta "jän" niere, yebti nunta "ñakare" niereta batibe munye, **19** ñobtä ñan angwane kukwe kuin Jesukristo Ngöbö Odeibtä abko Silvano, Timoteo amne ti käkwe mikani gare munye angwane, nunkwe ñan niebare krörö munye: Nane Ngöbö kukwei Jesubtä abko era, nane era ñakare abko nunkwe niebare ñakare kore munye. Akwa Ngöbö kukwei Jesukristobtä abko kukwe era erere niebare kwatibe nunkwe munye, aisete nunkwe blitabare ñakare ketebu batibe. Ngöbökwe ja kukwei mikadre täte, yebtä "jänri" niebare kwatibe kwe Jesukristobtä abko erere rabadi kärekäre, **20** ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ja kukwei biani kabre kukwe nuenkäre ni kräke abko mikani bare täte jökrä Kristo köböire kwe. Ye mden kisete, nita Ngöbö käikitekä angwane, Ngöbökwe ja kukwei mikani täte Kristo köböire, yebtä nita "Amen," niere abko erere raba bare kore nita niere Ngöböye Kristo Jesu köböire. **21** Ti mräkätre, Ngöbö ara jire käkwe nun amne mun mikani nünenkä dite ketetibe gwaire Kristobtä. Ye

abko, Ngöbö ara jire käkwe ni mikani deme jenena jakrä.
22 Erere arato, Ngöböta ni bkäne abko bä mikani krörö kwe: Niarakwe ja Üai Deme mikani nüne nibtä, angwane jändrän tärä bäri mda kwe nikrä abko mikani gare nie arato, ye köböire abko Ngöböta jändrän mda mda ngibiare ni kräke abko tä mike gare nie.

23 Tita kukwe era erere niere munye, ye abko gare kuin Ngöböye, aisete ti rikadre Corinto mun känti yete ti näma nütüre, akwa ti ngämi niken, ñobtä ñan angwane mun tare kri tikwe, aisete ti ñan tö ñäkäita taretare munye, aisete ti ngämi niken. Tita kukwe niere munye, nebtä tita mun ngökö ne ngwane, Ngöbö ara jire raba niere ti rüere mun ngökabtä kore. 24 Mun abko tä tödeke Kristobti, yebtä abko ñan nunta ja mike mun dänkiene, akwa nunta sribi nuene jirekäbe gwaire munbe abko käkwe kä mikadre bäri nuäre munbtä, abkokäre nunta sribire kore, ñobtä ñan angwane mun nena nünenkä dite jabtä tödekabtä Kristobti aisete.

2 1 Ti tö rababa kä mikai bäri nuäre munbtä, aisete ti ñan tö rababa näin ñäkäkäre taretare munye bobukäre mun moto mikakäre ulire, aisete ti ngämi nebeta basare munye. 2 ¿Tikwe mun moto mikadre ulire, ye ngwane ñan mun moto mikani ulire tikwe, ye ara käkwe kä mikadre nuäre tibtä ya? ¡Jänri! Mun ye aibe raba kä mike nuäre tibtä. 3 Tikwe tärä tikaba tare kore munye, ñobtä ñan angwane munkwe kä mikadre nuäre tibtä näre abko munkwe ti moto mikadre ulire rababa ruen tie, ñobtä ñan angwane mun ñan tö namani ti kukwei mikai täte, aisete ti ñan tö rababa rikai yete. Ti rikadre yete angwane, munkwe kä ngwiandre nuäre gwaire jabtä tibe rababa ruen tie, akwa tikwe tärä tikaba jirekäbe kore munye. 4 Ti näma tärä ye tike munkrä angwane, ti töi ñan rababa krütare munbtä amne, ti moto rababa nötöte krübäte mun jiebti amne ti rababa mun müaire krübäte jakän tärä ye tikare kwärä, akwa tikwe tärä tikaba taretare kore munkrä, ye abko ñan tikwe tikaba mun moto mikakäre ulire, akwa mun tare kri tikwe, ye rükadre gare munye, ie ti tö rababa, aisete tikwe tärä tikaba kore.

Ni kukwe käme nuenkä kadreta ngäbti

5 Mdakäre abko, ni iti käkwe ti moto mikani ulire, ye abko ñan ti ne aibe moto mikani ulire kwe, akwa bäri mun moto mikani ulire kwe arato ruen tie. 6 Akwa ni ja mikaka ngite, btä mun kwati käkwe mäträbare krübäte, ye abko namanina dbe, 7 aisete mtare kukwe btä ja mikani ngite kwe, ye munkwe dianka bti ta amne, munkwe die mikata amne kä mikata nuäre btä munkwe, niara ñan moto rabadre ulire dikaro abkokäre. 8 Amne munta ni ja mikaka ngite ye tarere kri abko munkwe bä

mikata tuadre ie abko ti tö ribei kore munye. **9** Kukwe nämane nakenkä mun ngätäite yete, abtä tikwe tärä tikaba munye, ye abko tita kukwe niere abko erere munkwe mikadre täte jire jökrä ya ño abko ti tö rababa gai, käkwe tärä tikaba kore. **10** Ye abko, nire nire tä ja mike ngite, akwa munta denta bti ta, ni ye abko tita ngite den bti ta arato, aisete ni ye käkwe ja mikani ngite ño erere ne ngwane, tikwe diandi bti ta arato mun die mikakäre nüne metre Kristo ngwärekri, **11** ñobtä ñan angwane Satana käre tä juto biare kukwe miketbe ni rüere, ye abko garera nie, aisete Satanakwe ñan ni ngökadre ni ja mikani ngite yebtä, abkokäre nikwe ja ngite diandre jabti ta kwärikwäri.

Kukwe ükaninte btin Ngöbökwe, kräke Pablota sribire

12 Tikwe tärä tikaba kore munye, bti ti rikaba nebe juta Troate kukwe kuin Kristobtä mikakäre gare angwane, Ngöbökwe kä bianba kuin tie sribikäre ni Dänkien Kristokrä. **13** Akwa ti ñan rababa nebe nuäre, ñobtä ñan angwane ti mräkä Tito ñan kwanba tie juta Troate, aisete ja mräkätre tödekaka Jesubti Troate, ie tikwe köbö ngwiantariba, bti ti rikaba Macedonia mda.

14 Tita kuin niere Ngöböye, ñobtä ñan angwane Kristo krütani krusobtä angwane, ni ganainbare kwe Ngöbökrä amne Ngöbökwe ni dianinkä sribikäre jakrä Kristo köböire. Ni ganainbare rübtä abko tä näin ni ganainkä jiebti, ye kwrere mtare nunta näin Kristo jiebti. Nun köböire abko Ngöböta kukwe kuin Kristobtä mike gare ni mda mdaye, aisete jändrän rä bäne, ye kwrere kukwe kuin ye rä kite niken kä jökräbti temen. **15** Ne aisete Kristokwe nünabare ño, käkwe ja tare nikani, ye kwrere tita nüne. Ye abko, Kristo namani kuin dbe Ngöbö ngwärekri, ye kwrere tita Ngöbö ngwärekri, jändrän rä bäne ye kwrere. Amne ni mda mda rabadre dianintari ya, ñakare ya, akwa jändrän rä bäne ye tä näin jökrä ni ngätäite kä ngrabare temen, ye kwrere jire tita niaratre okwäte. **16** Akwa nire nire rabadi nianinte, ye ie abko ti rabai tuen jändrän ngwäkäre rä käme kwrere, akwa nire nire rabadi dianiptari Ngöbökwe, ni ye ie ti rabai tuen jändrän rä bäne kwrere, ñobtä ñan angwane tita kukwe kuin Jesubtä mike gare ietre aisete. ¡Sribi ye abko ni ñakare jire chi rabadre nuene ja di jenbti au ñan ñan! **17** Ye abko ni kwati tä näin Ngöbö kukwei kuin dirire ngwian diankrä jae, ye kwrere tita näin ñakare, akwa ti abko tä näin Ngöbö kukwei mike gare era metre. Ni juani Ngöbökwe tä blite era metre töi kuinbti, ye kwrere tita blite Kristobtä Ngöbö okwäbti Kristo köböire.

3 **1** Tita sribire kuin Ngöbökrä rükadre gare metre munye, abkokäre tita blite kore, ¿yebtä abko ti kiterate ja käikitekä au

tuen munye ya? ¿O ni ruäre kukwei mikadre ütiäte, abkokäre tä tärä kärere ngwiandre jabtä, ye kwrere ti rikadre ngwena munye, munta nütüre ya? ¿O ni ruäre kukwei mikadre ütiäte kä mdabti, abkokäre tä tärä kärere munye, ye kwrere tikwe tärä kärädre munye ja kukwei mikakäre ütiäte ni mda mdaye ya? Ñakare jire chi munkwe biandre, ñobtä ñan angwane ni mda tä biamna munye, **2** akwa tärä ye kwrere abko ütiäte ñakare tikrä, ñobtä ñan angwane mun ara jire tä tärä ti kukwei mikakrä ütiäte ye kwrere tikrä. Käre munta töre tie amne tita mun tarere bäri. Ye abko, ni mda mda käta mun mike ñäräre angwane, munta tödeke Kristobti sribi tikwe köböire abko tä nüke gare ietre. Mdakäre abko, tita mun tarere ño, ye abko tä tuen ni jökräye, aisete tärä ni kukwei mikakrä ütiäte btä ñäkäta, ye kwrere jire munta ni jökrä ngwärekri.
3 Amne sribi tikwe köböire munkwe tödekani Kristobti, aisete mun abko tärä ni kukwei mikakrä ütiäte kwrere tikrä, ye abko ni jökrä raba tuen, aisete Kristo ara jire käkwe mun mikani tärä ye kwrere abko tita mike tuadre ni mda mdaye. Mdakäre abko, mun abko ñakare tärä tikata plumabti kwrere, ñobtä ñan angwane tärä ye kwrere abko nire ñakare, akwa Ngöbö nire abko Üai ara jire käkwe mun mikani tärä ye kwrere. Erere arato, mun abko ñakare tärä okwä tikani jä otobtä Ngöbökwe biani Moiséye kira ye kwrere. Akwa mun nire ye ara jire töi abko Ngöbökwe mikani tärä kwrere sribi nunkwe köböire.

4 Amne Kristo köböire nunta tödeke kri Ngöböbti, aisete kukwe nieta nunkwe jabtä ne abko era metre abko erere nunta niere. **5** Ye abko ñan nun di tärä täte jökrä bikakäre kri sribi nunkwebti, akwa Ngöbö diebti sribi Kristokrä tä nebe bare nie. **6** Ne aisete, kukwe ükaninte btin Ngöbökwe Kristo köböire, ye mikakäre gare ni mda mdaye, Ngöbö ara käkwe ja di biani nunye. Akwa kukwe ükaninte btin ye abko ñakare tä ükaninte Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye kwrere, akwa Ngöbö Üai ara jire tä sribire kukwe btin yebti, käta ni mike nüne kärekäre Ngöböbe. Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye abko nikwe ñan mikadre täte jökrä angwane, tä ni kite ngise amne tä ni mike kärekäre Ngöbö okwä bäre mento.

Kukwe ükaninte btin Ngöbökwe abko bäri ütiäte kri

7 Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye nikwe ñan mikadre täte jökrä angwane, ni kitadre ngise kwe amne ni rabadre kärekäre Ngöbö okwä bäre mento. Kukwe ye abko nämane tikani jäbtä abko Ngöbökwe biani Moiséye kira angwane, Ngöbö trä namani bä nuäre ye abko trä namani jökrä Moisés ngwärebtä. Yebti Moisés jataninta gwäkäre angwane, Ngöbö trä ye jatani

nebeta bä diore Moisés ngwärebtä, akwa nitre israelita ñan namani Moisés tua kä ngwärebtä Ngöbö trä kisete. **8** Se abko kukwe ükaninte btin Ngöbökwe angwane, Ngöbö Üai ara käta sribire nibtä, ¿se abko ñan bä rabadi bäri nuäre ya? ¡Jänri, bäri rabadi nuäre! **9** Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye abko ñan mikata täte ne ngwane, tä ni kite ngise jirekäbe, akwa Ngöbökwe biani angwane, Ngöbö trä namani bä nuäre, se abko Ngöbökwe kukwe ükaninte btin, yebti ni ngite ñakare mda Ngöböta niere amne tä ni kaen ngäbti nieta nie ¿se abko ñan bä rabadi bäri nuäre krübäte ya? ¡Jänri! **10** ñobtä ñan angwane Ngöbökwe kukwe ükaninte käne nitre israelitabe angwane, kukwe biani Moiséye angwane, kä trä namani bä nuäre; akwa mtare kukwe ükaninte btin Ngöbökwe ye nikwe mikadre ñäräre angwane, kä trä rabadi tuen bäri nuäre nie, kä trä namani nuäre käne yebti ta. **11** Ngöbökwe kukwe ükaninte käne nitre israelitabe abko biani kwe Moiséye, kukwe ye abko jatani niken bätärekä ta abko Ngöbökwe biani Moiséye angwane, kä trä namani bä nuäre, aisete Ngöbökwe ükaninte btin nibe Kristo köböire abko rabadi kärekäre, ¿se abko ñan bäri ütiäte, aisete trä rabadi dirare kärekäre ya? ¡Jänri, bäri trä rabadi dirare kärekäre!

12 Kukwe ükaninte btin Ngöbökwe ye rabadi kärekäre amne trä rabadi dirare käre, ye gare metre nunye, aisete tita blite ja di ngöi jökrä kukwe yebtä ni jökrä ngwärekri. **13** Akwa ñan tita blite ni jökräbe Moisés kwrere. Ngöbö trä bä nuäre namani Moisés ngwärebtä, ye abko jatani trä nenkäta amne trä jatani nebe diore Moisés ngwärebtä abko nitre israelita käkwe ñan tuadre, abkokäre Moisékwe dän kukwän kitani ja ngwärebti. **14** Akwa Ngöbö ara jire käkwe nitre israelita dokwä mikani ribi, aisete kira abti kä nüke mtare Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, yebtä nitre israelita tä ñäke angwane, dän kukwän ni okwäbti kisete käta nebe tuen ñakare nie, ye kwrere jire käta nebe nitre israelita töibti. Niaratre töi mräme tä dän kukwän kwrere niaratre okwäbti, ye abko dianka ngämi, ñobtä ñan angwane niaratre käkwe tödekadre Kristobti angwane, Kristo aibe käkwe jändrän ye diandrekä btätre, niaratre rabadre töi ngitiekä metre abkokäre. **15** Ye mden kisete, kira abti kä nüke mtare, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, yebtä nitre israelita tä ñäke angwane, dän kukwän ni okwäbti kisete käta nebe tuen iko nie, ye kwrere käta nebe nitre israelita töibtä, aisete Ngöbö kukwei ñan tä nüke gare ietre. **16** Akwa nita ja töi kwite ni Dänkien kukwäre, käta tödeke Jesubti angwane, ni töi mräme abko tä dän kukwän kwrere ni töibtä ye abko ni Dänkien tä denkä mento nibtä, **17** ñobtä ñan angwane ni Dänkien tä, ye känti Ngöbö Üai tä

ben amne nire nire, btä ni Dänkien tä Ngöbö Üaibe, ye känti nita tikaninte. **18** Ne aisete ni jökrä töi mräme mräme abko nämane dän kukwän ni ngwärebtä, kä nämane ni okwä jue mike, ye abko ni Dänkien käkwe dianinkära mento nibtä. Ne aisete kä trä tä nebe tuen ñäite, ye kwrere jire ni Dänkien Kristo trä bä nuäre tä kite tuen nibtä mtare ni mda mdaye. Ye ñobtä ñan angwane ni Dänkien Üai tä niken ni kwite bäri köbö kwatirekwatire ni mikakäre bäsi ja kwrere ni Dänkienbe, aisete köbö kwatirekwatire ni Dänkien trä bä nuäre ye tä kite tuen bäri mda nibtä.

Jändrän ütiäte kri

4 **1** Ye abko, Ngöbökwe ja moto mikani kuin ti kräke, käkwe sribi bäri ütiäte biani tie, ye tita naente ñakare nuene. **2** Akwa kukwe käme gaidre kri nuenta kaibe tiebe, ye abko tikwe kitani jökrä temen amne ñan tita näin kukwe miketbe ni mda mda ngökakrä. Erere arato, ñan tita näin Ngöbö Kukwei mrite kukwe mda mdabe dirikäre; akwa kukwe era erere tita niere kwatibe, aisete Ngöbö ngwärekri ti töi ño ño amne tita nüne ño ño, ye erere tä nüke gare ni jökräye. **3** Akwa nane Ngöbö kukwei kuin Kristobtä mikata gare tikwe, yebtä ni ruäre töi mräme, aisete nüke gare ñakare ietre, ne ngwane ni riadite kärekäre Ngöbö okwä bäre mento, ye aibe ie ñan rükadre gare, **4** ñobtä ñan angwane niaratre ñan tä tödeke Kristobti, aisete ni rüe Satana tä ngöböre kä nebtä käkwe niaratre töi mikani ngwarbe kä drünente ta amne, Ngöbö kukwei kuin Kristobtä trä ngitiekä dirare abko ñan jatadre ietre amne Kristo abko ja kwrere Ngöböbe abko ñan jatadre ietre, abkokäre töi mikani kä drünente kore. **5** Amne ti abko tä Ngöbö kukwei kuin Kristobtä mike gare angwane, ñan tita blite kuin jabtä au, akwa Jesukristo ni Dänkien, ye aibe mikata gare tikwe. Mdakäre abko, tita Jesu tarere, aisete ti abko sribikä munkrä, aibe tita niere jabtä, **6** ñobtä ñan angwane kena dekä Ngöbökwe kä ne dätebare angwane, kä nämane iko jökrä angwane, Ngöbökwe niebare: Kä trä raba ngwen, niebare kwe, ye erere kä trä namani, aisete Ngöbö ye ara käkwe kä trä kwe mikani trä ngitiekä ti töibtä angwane, kukwe kuin Kristobtä mikani gare tie. Ngöbö trä dirare bä nuäre tä trä ngitiekä Jesukristobtä, ye abko tikwe mikadre gare ni mda mdaye, abkokäre Ngöbökwe kä trä tikaninkä ti töibtä.

7 Ye abko, jändrän ütiäte kri mikata ñakare dobro unkweinte, akwa kore tä nakenkä nunbtä abko krörö: Ngöbö di kri bä nuäre, ütiäte kri, bti nunta sribire, ye abko tä nunbtä. Akwa tä kite Ngöbökri amne ñan nunkri, ye rabadre gare ni jökräye, abkokäre nun abko di ñakare amne nun ngrabare abko därebe amne mutro dobro sribebare unkwenre kwrere, akwa nunbti Ngöböta

sribire. **8** Ye abko, kukwe tärä kri nun kisete, akwa ñan kukwe ye käta ji dike nun jiete; erere arato töbika kukwe kri nun kisete, akwa ñan yebtä nunta naente. **9** Mdakäre abko, nun rüe tätre näin kisere nun jiebti, akwa Ngöböta nun mikete ñakare kaibe amne, nun nitata temen nun rüekwe, akwa niaratre ñan tä nun gaenkä. **10** Ye abko, nunta niken mdente erere ye känti, Jesu kämikani, ye kwrere bäsi nun kämikata kore, Jesuta nire kärekäre abko käta nun ngibiare amne nun mikadita nire kwe, ye bä mikakäre nunbtä. **11** Ne aisete, nun tä nüne, ye ngwane nun rüe tö nun kämikai Ngöbö kukwei kuin Jesubtä diri dokwäre, akwa nun ngrabare gatadre, nebtä Jesu tä nire kärekäre, ye bä rabadi arato, abkokäre nunta ja tare nike kore. **12** Ne abko, nun rüe tö nun kämikai kore Ngöbö kukwei kuin Jesubtä diri dokwäre, ye köböire abko munkwe tödekani Jesubti abko rabadi nüne kärekäre Ngöböbe.

13 Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Tikwe tödekani kwatibe
> Ngöböbti abko erere
> tikwe blitabare btä,
>
> *Salmos 116.10*

abko tä tikani kore Ngöbö Kukweibtä. Ye mden kwrere, nun abko käta tödeke kwatibe Ngöböbti, abtä nunta blite Jesubtä, käta sribire, **14** ñobtä ñan angwane Ngöbö käkwe ni Dänkien Jesu mikaninta nire, ye ara käkwe nun mikadita nire munbe gwaire Jesu köböire, abti näin ni ngwena nebe ja ngwärekri kä käinbti, ye abko gare kuin nunye, aisete nunta biare ja tare nike Jesukrä. **15** Kukwe tä nakenkä jökrä kore nunbtä, akwa ye abko kuin munkrä, ñobtä ñan angwane Ngöbö moto kuin rükai gare ni kwatiye mun känti angwane, ni kwati rabadi kuin niere Ngöböye angwane, Ngöbö rabadi käikitaninkä bäri mda.

16 Ne mden kisete, nun naente ñakare sribi nuene Ngöbökrä. Nun ngrabare ye abko kite niken ngwarbe janknu mentokwäre, akwa nun üai abko Ngöböta kwite bäri btin köbö kwatirekwatire. **17** Ne aisete, nunta nüne kä nebtä angwane, nunta ja tare nike, akwa ye jötrö amne ñakare tare, aisete gwä näin ta. Ja tare nika kore, ye ütiäre abko jändrän bäri ütiäte kri Ngöbökwe rabadi kärekäre nunkwe. **18** Ne mden kisete, jändrän tuen kä nebtä, yebtä nunta okwä ketete ñakare, akwa jändrän kuin Ngöbökwe tuen ñakare, yebtä nun töita, ñobtä ñan angwane jändrän tuen nie kä nebtä, ye abko tä jötrö, gwä näin ta, akwa jändrän kuin Ngöbökwe tuen ñakare, ye abko rabadi kärekäre, aisete bäri ütiäte.

Ngöbökwe ni ngrabare biandi btin nie

5 **1** Mdakäre abko, ju nuäre ngwiandre tä niken ngwarbe jötrö, ye kwrere ni ngrabare tä jötrö kä nebtä. Akwa ju nuäre ngwiandre tä niken ngwarbe, ye

kwrere ni ngrabare ne näin ngwarbe angwane ni krütadi, ye ngwane ni ngrabare btin abko ju bäri kuin niken ngwarbe ñakare ye kwrere abko Ngöbökwe biandi nie kä käinbti abko te ni näin nüne. Ju ye abko mikani ñakare ni kä nebtäkwe abko te ni näin nüne kärekäre. **2** Ni ngrabare tä ju nuäre ngwiandre kwrere ni kräke, te nita nüne angwane, nita täkekäbe jabe ja tare nika kisete, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ni kwitadre jötrö ju mdate kä käinbti angwane, ni ngrabare biandre btin kwe nie, ie ni tö bäri, **3** ñobtä ñan angwane ni ngrabare tä dän kwrere nibtä ni üaikrä, ne rikadre ngwarbe angwane, Ngöbökwe ni ngrabare biandi btin nie kä käinbti, ni ñan rabadre ni bütiere kwrere abkokäre. **4** Ni ngrabare tä niken ngwarbe jötrö, ye abko ju nuäre ngwiandre kwrere amne nita nüne te kä nebtä angwane, nita täkekäbe jabe kukwe taretare kisete. Akwa ni ñan tö ja tuai ni bütiere kwrere, aisete Ngöbökwe ni ngrabare mdara jire biandre btin nie abko ie ni tö. Ni ngrabare btin biandre nie Ngöbökwe, ye abko rabadre kärekäre, käkwe ni ngrabare tä krüte ye gadrekä jökrä. **5** Amne Ngöbö ara jire käkwe ni dätebare nünakäre kärekäre jabe, aisete Ngöbökwe ni ngrabare btin köböi mikani nie, yebtä ja kukwei mikadi täte jökrä kwe bä mikakäre abko ja Üai Deme biani kwe nie.

6 Ye mden kisete, nita nebe ulire ñakare nüne ni ngrabare nebti, akwa nita tödeke käre Ngöböbti. Akwa ni ngrabare nebti ni tä nüne kä nebtä angwane, ni tä nüne mente Ngöböye, aisete nita nüne ñakare ni Dänkien Jesu känti. **7** Akwa mtare jändrän tuen ñakare nie Ngöbö känti, bti nita tödeke nünane kwärä kä nebtä, akwa jändrän tuen nie, yebti nita tödeke ñakare. **8** Ye abko, Ngöbökwe ni ngrabare btin biandi nie, bti nita tödeke, yebtä abko ti töta nebe ja ngrabare ne mikaite jötrö rikakäre nüne kärekäre ni Dänkien Jesube kä käinbti. **9** Ye mden kisete, ni tädre nüne janknu ja ngrabare nebti kä nebtä ya o ni rikadrera nüne kä käinbti ya, akwa käre nita dre dre nuene, yebtä ni tö ni Dänkien moto mikai nuäre, **10** ñobtä ñan angwane batira jire ni jökrä rabadi Kristo ngwärekri, känti kukwe ükadite kwe nikrä angwane, ni nämane nüne kä nebtä käkwe jändrän kuin nuenbare ya o jändrän käme nuenbare, ye erere Kristo käkwe ütiä biandi nie, aisete ni itire itire käkwe dre nuenbare, ye erere ütiä rabadi kisete.

Ngöböta ja mäketa nibe abko Pablokwe mikadre gare

11 Ye mden kisete, nita ni Dänkien mike ütiäte jae, aisete nita sribire ni jökrä töi kwitakäre Ngöbökri, niaratre käkwe tödekadre Jesubti abkokäre. Tita sribire era metre, ye abko gare kuin Ngöböye, ye kwrere arato rabadre gare kuin munye abko ie ti

tö. **12** Ye abko, ñan ti tö ja käikitaikäta au, käta blite kore, akwa ja rabadre ruen ütiäte mda bati munye sribi tikwe köböire, abkokäre tita blite kore. Akwa nitre dirikä blo tä yete mun ngätäite abko tä näin sribi kwekwe aibe käikitekä au, akwa töi ño amne moto ño Ngöbö ngwärekri abko tätre mike ütiäte ñakare, ye okwäbti abko munkwe sribi tikwe mikadre ütiäte, abkokäre tita blite kore. **13** Akwa sribibtä Ngöbökrä käta nebe tuen jäme ti dokwäbti, ye abko Ngöbökrä; akwa kä ruen kuin ti dokwäbti, ye abko mun die mikakrä nüne Kristokrä. **14** Tita kore ñobtä ñan angwane Kristota nun tarere, ye käta ti kite nüne Kristo kräke ja di ngöi jökrä, ñobtä ñan angwane Kristo krütani ni jökrä täte, aisete ni ngwäkäre käta töbike ñakare mda kukwe kämekämenbtä, ye kwrere jire ni jökrä tödekaka Jesubti käkwe trö kwitadre kukwe kämeye amne, ñan nünandre jakrä kwetre, ye abko tä gare metre tie, aisete tita nüne kore Kristo kräke. **15** Kristo abko krütani ni jökrä kräke, aisete nikwe ñan nünandre jire chi mda jakrä, akwa Kristo krütani nikrä, abti Ngöbökwe mikaninta nire, ye aibe kräke nikwe nünandre, abkokäre krütani ni jökrä kräke.

16 Kristo krütani ni jökrä kräke, ye mden kisete ni tödekaka ñakare Jesubti käta töbike ño ño ni mda mdabtä, ye kwrere nita töbike ñakare mda mtare. Käne ni ngämi tödeke Kristobti angwane, Kristo abko ni ngwarbe ni mda mda kwrere ni nämane nütüre btä, akwa mtare nita töbike ñakare kore mda. **17** Ne aisete nire nire käta tödeke Kristobti abko töita nebe ni btin kwrere amne, jändrän jökrä kira kämekäme nämane btä, ye abko nikanina ta. Ye täte Ngöbökwe ni kwitanina btin, aisete ni töita nebe btin mda. **18** Sribi jökrä, ye abko sribi Ngöbökwe amne Ngöbö ara jire käkwe ni mikani ja mäketa jabe Kristo köböire. Erere arato, ni jökrä käkwe ja mäkädreta Ngöböbe, ye abko tikwe mikadre gare ni mda mdaye abko sribi ye mikani ti kisete kwe abko krörö: **19** Kristo krütani ni kräke, ye köböire Ngöbö ara jire namani ja mäketa ni jökräbe amne, nita tödeke Kristobti, ye ngwane Ngöböta ni ngite niara rüere denkä mento nibtä. Amne Ngöbö tö ni tuai ja mäketa jabe, ye abko ti mikani niekä kwe ni mda mdaye. **20** Ne aisete, Kristo ara jire käkwe ti juani blite niara käbti amne niara diäre amne, Ngöbö ara jire käkwe blitadre, ye kwrere jire Ngöböta kukwe ribere ti köböire munye. Kristo diäre tita kukwe krörö ribere kisere munye: Munkwe ja mäkädreta Ngöböbe, ye abko tita mätäire munbtä Kristo käbti. **21** Kristo käkwe ja mikani ngite ñakare jire chi Ngöbö rüere, akwa Ngöbökwe niara mikani ngite ni kwrere, niara köböire ni rabadre tuen metre Ngöbö ngwärekri abkokäre.

6 **1** Mtare ti abko sribikä Ngöbökwe, aisete tita ribere krörö munye: Ngöbökwe ja moto

mikani kuin munkrä abko munkwe kanina ngäbti, akwa mtare munkwe ñan trö kwita ie,
2 ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Kä kuin näire munkwe ja di käräbare tie angwane, tikwe mun kukwei kani ngäbti.
> Erere arato, köbö ye näire mun rabadre dianintari, ye angwane tikwe mun die mikani käkwe mun dianintari, *Isaías 49.8*

abko nieta kore Ngöbö Kukweibtä. Ne aisete mtare abko kä kuin nüra munkrä amne mun rabadre dianintari abko köböi nüra mtare.

Pablokwe ja tare nikani kri

3 Nunta sribire ye rüere ni mda mdakwe ñan ñäkädre blo, abkokäre nunta nüne ñakare blo ni mda mda okwäbti. **4** Akwa nun abko sribikä era metre Ngöbökwe abko nunta bä mike krörö jabtä: Nunta ja tare nike kri krübäte angwane, nunta ja tare nika ye mike niken bätärekä ta. Erere arato, nunta jändrän jökrä mdei nike kri amne kukwe bätäkä ngwarbe tä kite nun rüere kwärikwäri sribibtä Jesukristokrä abko kisete nunta ja tare nike. **5** Erere arato, kukwe kuin Jesukwe dokwäre nun kwata metata, nun kitata ngite kä teri amne, juta kwatirekwatire te ni kwati käta kä mike nokre nun rüere. Mdakäre abko, nunta sribire tare krübäte au jakrä amne nunta kibien ñakare sribibtä amne nunta mrö nike kri arato. **6** Mdakäre abko, nun sribikä era metre Ngöbökwe abko nunta bä mike krörö arato: nunta nüne deme Ngöbökrä amne kukwe kuin era metre Ngöbökwe Jesubtä abko gare kuin nunye. Erere arato, nun motota nebe romon ñakare jötrö jötrö nun rüe kräke, akwa nunta tarere bätärekä ja täritäri. Erere arato, Ngöbö Üai Deme tä nüne nunbtä, köböire nunta ni mda mda tarere era metre jökrä.
7 Amne nunta kukwe era metre Ngöbökwe niere amne, Ngöbö di kri tä nunbtä, ye köböire abko nun sribikä era metre Ngöbökwe abko nunta bä mike. Mdakäre abko, nunta nüne era metre Ngöbökrä ni mda mda okwäbti, ye abko jändrän rükrä kwrere amne jändrän ja ngibiakrä ni rüe ngäniene, kwrere tä nun kisete kwärikwäri abko bti nunta rüre nun rüebe. **8** Erere arato, batira jire nun mikata ütiäte jae ni mda mdakwe amne batira jire abko ñäkäta taretare nunye arato. Erere arato, batira jire ni mda mda tä blite kuin nunbtä, akwa batira jire abko blitata blo nun rüere ni mda mdakwe. Erere arato, nunta kukwe era erere niere, akwa nun bä mikata ni ni ngökaka kwrere.
9 Erere arato, nun abko gare kuin ni mda mdaye, akwa nun gare ñakare ietre tä niere; bäsi nun kämikata batire batire, akwa nun tä nüne; nun kwata metata krübäte, akwa nun kämikata ñakare. **10** Mdakäre abko, nun motota nebe ulire, akwa käre käta nebe bäri nuäre nunbtä.

Erere arato, nun bobre, jändrän ñakare nunkwe, akwa nunta ni kwati mike jändrän Ngöbökwe bkäne kabre; nun jändrän kä nebtä bkäne ñakare, akwa nunta jändrän jökrä Ngöbökwe bkäne, ye kwrere nun abko sribikä era metre Ngöbökwe abko nunta bä mike jabtä.

11-12 Ti mräkätre Corintobo, nun näma töbike ño, erere nunkwe niebare kwatibe munye amne, nunta mun jökrä tarere kri krübäte, akwa munta nun tarere ñakare metre. **13** Ye abko, ngäbäkre rün käta kukwe ribere ngobo kwe ie, ye kwrere ti bike ribere munye: Tita mun tarere kri abko ütiäre munkwe ti tare ja di ngöi jökrä abko ti tö ribei munye.

Nitre tödekaka ñakare Jesubti, ben ja mäkädre ñakare

14 Mdakäre abko, jändrän ngwarbe bä jene jene, ye ni ñan raba mäkete krito kratibebtä mikakäre sribire gwaire abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä, ye kwrere arato nitre tödekaka ñakare Jesubti, ye ben munkwe ñan ja geta dikaro, ñobtä ñan angwane kukwe era metre Ngöbökwe abko ñakare ja kwrere jire chi kukwe käme yebe. Erere arato, kä iko abko ñakare jire chi kä ngwen kwrere, aisete ñan rabadre ketetibe jire chi. **15** Erere arato, Kristo abko töi ñakare ja näre Belialibe (abko Satana ara), ye kwrere arato nitre tödekaka ñakare Jesubti abko ñakare töi ja näre nitre tödekaka Jesubti ben. **16** Erere arato, mun tödekaka Jesubti abko ju Ngöbö nire kwe ye kwrere amne, mun ñan rabadre jire chi ketetibe ngöbötre ngwarbe ben mikakäre ütiäte jae, ne abko gare metre munye. Ni tödekaka Jesubti abko ju Ngöböbe kwrere gare nie, ñobtä ñan angwane Ngöbö ara jire käkwe niebare krörö ja Kukweibtä:

> Tikwe nünandi amne tikwe dikadikä niaratre ngätäite amne, ti rabadi Ngöböre kräke amne niaratre rabadi juta jen tikwe,
>
> *Levítico 26.12; Jeremías 32.38*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

17 Ne aisete ni Dänkien Ngöbö käta niere krörö nitre tödekaka Jesubtiye arato:

> Nitre tödeke ñakare tibti, ye ngätäite nän mento amne kä mikekä munkwe.
>
> Amne jändrän dbe ñakare ti ngwärekri, yebtä munkwe ñan kise mika jire chi.
>
> Munkwe nuendre kore ne ngwane, tikwe mun kadi ngäbti.
>
> **18** Amne ti rabadi mun Rün munkwe amne mun merire brare abko rabadi ti ngäbriänkäre tikwe, ye abko ni Dänkien Ngöbö Di Kri Jändrän Jökrä Nuenkrä käta niere kore,
>
> *2 Samuel 7.14; Isaías 52.11; Ezequiel 20.34,41*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

7 1 Ti mräkätre tare tikwe, ni Dänkien käkwe jändrän kuin köböi mikani kore nie, ye mden kisete jändrän jökrä käta ni mike käme Ngöbö ngwärekri, ye ngäniene nikwe ja ngibiadre kuin deme Ngöbökrä. Ye abko, ni ngrabare amne ni üai abko nikwe ngibiadre deme jökrä amne, nita Ngöbö jürä ngwen jabtä, ye köböire abko ari ja töi mike kwatibe nünakäre bäri deme Ngöbökrä.

Nitre Corintobo käi namani nuäre Pablobtä

2 Ti mräkätre, munkwe ti tareta, ñobtä ñan angwane ni ñakare jire iti mun ngätäite abko rüere tikwe kukwe nuenbare blo amne, ni ñakare jire iti nikani ji blobti nünakäre Ngöbö rüere ti köböite. Erere arato, ni ñakare jire iti mun ngätäite abko tikwe ngökani ngwianbtä. 3 Tita blite kore ye abko ñan tita blite blo mun rüere mun bä mikakäre käme, akwa tikwe kukwe niebare käne munye, ye erere ti tö nieita munye: Mun tare kri tikwe, aisete tita juto biare nüne amne krüte munbe gwaire.
4 Mun rikai janknu mentokwäre Jesukristo jiebti ruen tie bäri, aisete tita blite kore munbe. Mun käi juto krübäte tibtä. Tita ja tare nike bätäkä ngwarbe, akwa ti töita nebe munbtä angwane, jata nebe ruen dite tie amne käta nebe nuäre krübäte tibtä.

5 Kukwe rakakaba mda tibtä abko ti bike niere munye: Ti rükaba Macedonia nete, ye näire mentokwäre tita jadüke ñakare jire amne, kukwe taretare tä kite ti rüere kwärikwäri. Yebtä abko, kä jüräta nebe kri tibtä, aisete tita nüne ñakare jäme abti kä nüke mtare. 6 Akwa Tito rükaba ta angwane, Ngöbö kä mikakata nuäre ni moto ulire btä, Ngöbö ye abko käkwe kä mikabata nuäre tibtä Tito köböire. 7 Ye abko, ñan Tito rükabata aibe käkwe kä mikabata nuäre tibtä, akwa mun kwe kä mikani nuäre Titobtä arato, ye abko käi rababa nuäre tibtä. Ye abko, mun tö ti tuaita krübäte amne munkwe ja mikani ngite, yebtä mun motota ulire ti jiebti amne munta töbike kri tibtä, ye nieba jökrä Titokwe tie abko bäri käi rababa nuäre tibtä mda.

8 Ti mräkätre, tikwe tärä tikaba tare munye ye käkwe mun moto mikani ulire, akwa yebtä abko ja ruen ngite ñakare tie mtare. Tikwe tärä tikaba tare munye, ye käkwe mun moto mikani ulire bä jötrö, yebtä bäsi ja rababa ruen ulire tie kena, 9 akwa mtare käi nuäre tibtä. Ye abko ñan tikwe tärä tikaba munye, käkwe mun moto mikani ulire abko käi nuäre tibtä abko mun raba nütüre, akwa tikwe tärä tikani munye, ye käkwe mun moto mikani ulire Ngöbö ngwärekri, ye köböire abko munkwe ja töi kwitaninta Ngöbö kukwäre käkwe kukwe käme nuen nämane munkwe, ye munkwe kitani temen, ye abko käi nuäre tibtä. Ne aisete, mun moto rabadre ulire kore, ie Ngöbö tö namani

abko erere namani bare, aisete mun ñan nikani jire Ngöbö bäre mento nun köböite. **10** Ye abko, nikwe kukwe käme kitadre temen, abkokäre ere angwane Ngöböta ni moto mike bäri ulire, ye abko käta ni töi kwiteta Ngöbö kukwäre amne nita kukwe käme ye kite temen ni rabadre dianintari abkokäre. Ye mden kisete, ni motota nebe ulire kore, ye ngwane ja ñan rabadre ruen ngite nie. Akwa nitre tödekaka ñakare Jesubti motota nebe ulire, akwa ñan tä kukwe käme kite temen, ye abko rabadi kärekäre Ngöbö okwä bäre mento.
11 Ngöbö tö namani mun tuai moto ulire, ye erere mun moto namani, ye köböire abko jändrän bäri kuin namani bare munye abko krörö: kukwe nämane nakenkä ti rüere, yebtä munkwe töbikabare kuin ja käne amne munkwe ti ngie mikani. Ni nämane rüre ti rüere, kräke mun moto namani romon amne nane Ngöbökwe mun mikadre ja ngie nuen ti dokwäre, yebtä kä jürä namani munbtä arato. Akwa yebti abko mun tö namani ti tuaita amne mun namani mokrere tibti, käkwe ni ja mikaka ngite ti rüere ye mikani ja ngie nuen ti dokwäre. Munkwe jändrän jökrä nuenbare kore, ye köböire abko mun ja mike ngite ñakare siba ti rüere abko munkwe bä mikani jabtä. **12** Tikwe tärä tikaba tare munye, ye ngwane nirekwe ja mikani ngite amne nire rüere ja mikani ngite kwe, yebtä ñan ti töi näma, käkwe tärä tikaba munye, akwa Ngöbö ngwärekri munta ti tarere ño, ye abko rabadre gare metre, abkokäre tikwe tärä tikaba kore munye. **13** Ye angwane, munta ti tarere abko munkwe bä mikani jabtä, ye abko käi nuäre kri tibtä mtare.

Mdakäre abko, munkwe kä mikaba nuäre tibtä, yebti ta abko kä nuäre kri Titobtä rükabata, ye abko bäri käi rababa juto tibtä amne, mun jökrä käkwe Tito die mikani, aisete kä namaninta nuäre krübäte btä, ye abko bäri käi juto tibtä. **14** Tito ngämi niken mun känti yete, känenkri ti näma mun mike ütiäte jae, tikwe nieba ie. Ye kwrere bkänä munkwe ñan ti mikani ja gaire Tito okwäbti. Ye abko, ti näma munbe Corinto yete angwane, tikwe kukwe era erere aibe niebare munye, ye kwrere ti näma mun bä mike ütiäte Titoye, ye erere mun kwani ie. **15** Tito janama mun känti yete angwane, mun jökrä käkwe kani ngäbti kuin amne munkwe mikani bäri ütiäte jae, käkwe niara kukwei mikani täte, ye abko tä nüke töreta ie, aisete mtare Titota mun tarere bäri mda. **16** ¡Ti raba tödeke kwatibe munbti, ye abko käi nuäre kri tibtä!

Ngwian biandre ja moto kuinbti

8 **1** Ti mräkätre, mtare ti bike blite kukwe mdabtä abko krörö: Nitre tödekaka Jesubti tä Macedonia nete abko kräke Ngöbökwe ja moto mikani kuin, käkwe die mikani kri abko ti tö

nibi niei munye. **2** Tödekabtä Jesubti ja mräkätre nete käkwe ja tare nikani kri krübäte, akwa kä bäri nuäre krübäte btätre. Erere arato, niaratre bäri bobre bobre amne tä jändrän kabre mdei nike, akwa bäsi ni ngwian bkänkä krikri käta ngwian bien kabre, ye kwrere jire ngwian bianba ja moto kuinbti kwetre Ngöbökrä. **3** Ye abko, niaratre di nuäi nuäi, ye erere btä ngwian bianba kwetre, akwa ja moto mikani bäri kuin kwetre, käkwe ngwian biani bäri mda arato. Ja mräkätre käkwe ngwian bianba kore ti okwäbti, aisete tita niere kore munye. Erere arato, ja töi jenbti **4** ja mräkätre Macedonia nete tö rababa juta deme Ngöbökwe die mikai ni tödekaka Jesubti nünanka kä mda mda känti ben gwaire, aisete tikwe kä biandre ietre arato ngwian biankäre abko rababa ribere kisere tie. **5** Ye erere bkänä, niaratre di nuäi nuäi, yebti ta ngwian bianba bäri kabre kwetre, ye abko ngwian ñan biandre kore kwetre ti näma nütüre. Abti ngwian ye bärire mda abko niaratre ara jire käkwe ja mikaba au ni Dänkien Jesukristo kisete, bti nun kisete arato, Ngöbö tö namani ño, ye erere nuenba kwetre. **6** Ye mden kisete, Tito nämanena ngwian ükekrö käne, ye kwrere rikadreta ngwian ükekröta mun känti yete abko tikwe ribeba ie. **7** Mun abko tä ji ngwena käne jändrän keta kabrebtä abko krörö: Ngöbö diebti mun nena tödeke kwatibe Ngöböbti amne mun nena blite nuäre nuäre Ngöbökrä. Erere arato, Ngöbökwe mun mikanina töbtä amne mun tä juto biare ni mda mda die mikakäre. Amne ni mda mda taredre ño abko nunkwe bä mikani mun okwäbti amne nükanina gare munye. Erere arato munta ni mda mda tarere. Ye kwrere arato, munkwe ji ngwian käne ja moto mikabtä kuin ngwian biankäre. **8** Ne abko ñan tita ngwian biamna kisere munye, käta niere kore, akwa nitre tödekaka Jesubti mda mda tä juto biare ngwian bien abko ti tö mikai gare munye, käta niere kore. Munta ti tarere era bkänä ya abko ti tö gai, käta kä bien kore arato munye, **9** ñobtä ñan angwane ni Dänkien Jesukristo ngämi nüke kä nebtä, känenkri niara nämane jändrän jökrä bkäne kä käinbti, akwa mun rabadre jändrän Ngöbökwe bkäne kri, abkokäre niarakwe ja mikani bobre mun kräke, ye abko garera munye, aisete tita niere kore munye.

10 Mdakäre abko, munkwe ngwian biandre ño metre, yebtä tita töbike ño abko ti bike niere krörö munye mun die mikakäre: Kä känente mun nikani ngwian ükekrö, ye ngwane nitre gätäkä Jesu käbti nere temen, ngätäite munkwe ja töi mikani sribi kuin ne nuene käne amne, ñan mun nikani ngwian ükekrö jirekäbe, akwa kä namani juto munbtä sribi ye nuenkäre, akwa ñan namani bare täte munye. **11** Ne aisete, kä namani juto munbtä ngwian bien kena, ye kwrere munkwe kä

mika juto jabtä sribi ye mikakäre bare täte mtare. Ngwianta nuäi nuäi munkwe biandre, ye erere munkwe bian ja moto kuinbti, **12** ñobtä ñan angwane ni töta nebe jändrän biain era metre ja moto kuinbti amne jändrän tä nuäi nuäi nikwe abko erere nita bien, ye abko dbe Ngöbökrä amne Ngöböta kaen ngäbti ja moto kuinbti nie arato. Jändrän ñakare nikwe, ye abko Ngöböta kärere ñakare nie.

13 Mdakäre abko, ñan munkwe jändrän munkwe biandre jire jökrä ni mda mda die mikakäre abti mun rabadre jändrän mdei nike abko tita niere, akwa mun amne ni mda mda rabadre jändrän bkäne ja kwrere jökrä, ie ti tö, aisete tita niere kore munye. **14** Mtare mun jändrän bkäne kabre krübäte abko ñan tä nebe krüte munye. Jändrän ye abko nitre tödekaka Jesubti nünanka juta Jerusalénte tä mdei nike, aisete kä tärä munye niaratre die mikakäre. Erere arato, köbö mdabti mun rabadre jändrän ño ño mdei nike amne niaratre rabadre jändrän ye bkäne kabre arato angwane, mun die mikadreta kwetre arato. Ye kwrere mun rabadre jändrän bkäne ja kwrere jökrä. **15** Kukwe yebtä Moisékwe kukwe tikani abko erere Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Ni ruäre käkwe mana ükaninkrö kabre, akwa kwetani jökrä kwetre angwane, namaninte ñakare ietre.
>
> Amne ni ruäre abko käkwe mana ükaninkrö braibe, akwa namani täte ietre arato amne mrö nikani ñakare kwetre,
>
> *Exodo 16.18*

abko nieta kore Ngöbö Kukweibtä.

Pablokwe Tito juaninta nebe Corinto

16 Ti mräkätre, tita mun tarere, aisete käre ti töita munbtä, ye kwrere Ngöbökwe Tito töi mikani mun tarere, aisete niara töita käre munbtä, yebtä abko tita kuin niere Ngöböye. **17** Tito abko töi näma rikabtä basareta munye yete, aisete tikwe juanbata mun känti yete angwane, ja näin nieba kwe tie, aisete ja töi jenbti Tito bike nikenta basare munye. **18** Angwane tita ja mräkä tödekaka Jesubti juen iti Tito mukore nebe mun känti yete. Ja mräkä ye abko tä sribire kuin Ngöbö kukwei kuin yebtä, aisete ja mräkätre tödekaka Jesubti tä gätäre kä ngrabare temen Macedonia nete abko käta blite kuin jökrä niarabtä. **19** Mdakäre abko, ngwian bianta munkwe ja moto kuinbti, ye nun rikadre ngwena Jerusalén angwane, ja mräkä ye rikadre siba nunbe nun die mike, abkokäre nitre tödekaka Jesubti käkwe dianinkä sribi nuenkäre nunbe. Sribi nuenta nunkwe, ye abko ni Dänkien Jesu mikakäre ütiäte jae amne nun tö ni mda mda die mikai abko nunta bä mike, aisete ja mräkä dianinkä sribi nuenkäre

kore nunbe abko tita juen Titobe yete. **20** Nunta ngwian ükekrö ño ño, ye dokwäre ni mda mdakwe ñan ñäkädre blo nun rüere, ie ti tö, aisete tita ja mräkä mda juen kore Titobe. **21** Erere arato, ngwian biani, nebtä ñan nun tö jändrän jökrä nuein kuin metre ni Dänkien aibe okwäbti, akwa ni mda mda okwäbti arato, aisete tita ja mräkä ye juen kore Titobe.

22 Mdakäre abko, tita ja mräkä mdara jire juen Tito mukore amne ja mräkä mda yebe. Ni ye abko kä juto krübäte btä sribire abko tä bä mike tuadre bätäkä ngwarbe jabtä ti okwäbti amne, mtare bäri munkwe ja kukwei mikadi täte käkwe ngwian biandi abko ruen ie, aisete tita juen siba nebe yete. **23** Angwane Tito abko btä ni mdakwe kukwe ngwiantari munye angwane, Tito abko sribi muko tikwe amne tä sribire gwaire tibe mun die mikakäre, munkwe nie kore. Ja mräkä nibu yebtä kukwe ngwiantari munye angwane, niaratre abko nitre gätäkä Jesu käbti Macedonia nete käkwe dianinkä juandre nunbe amne, niaratre tä Kristo mike ütiäte jae abko munkwe nie. **24** Erere arato, nunta mun käikitekä, ye abko kukwe era erere nunta niere, ye kwrere rabadre gare ja mräkätre tödekaka Jesubti ie Macedonia nete, abkokäre munkwe ja moto mika kuin ja mräkä ye kräke amne, munkwe ñan ti mika ja gaire abko ti tö ribei munye.

9 **1** Munta ngwian ükekrö, yebtä tikwe ñan kukwe tikadre mda munye ruen tie, **2** ñobtä ñan angwane bäri mun tö ngwian biain abko gare kuin tie. Kä känente jire abti kä nüke mtare mun nünanka kä Acayate tö ngwian biain bäri ja mräkätre die mikakrä abko tita niere ja mräkätreye Macedonia nete. Munta juto biare ngwian bien, abtä tita mun käikitekä, ye abko tä ja mräkätre Macedoniabo die mike, aisete niaratre tö ja mräkätre die mikai bäri munbe gwaire. **3** Mun abko tä juto biare ngwian bien, yebtä tita mun käikitekä ja mräkätre nete okwäbti, akwa ti kukwei rabadre bäri ütiäte, abkokäre tita ja mräkä juen nibu Titobe yete ngwian ükekrö. Mun rabadre ja mike juto bkänä ngwian bien niaratre okwäbti, abkokäre tita juen, **4** ñobtä ñan angwane nunta tödeke krübäte munbti, käta mun käikitekä käre abti nane ja mräkätre Macedoniabo nete rikadre ruäre tibe nebe mun känti angwane, munkwe ñan ngwian biandre täte jökrä, ye ngwane munkwe nun mikadre ja gaire angwane, nun tätre blite ngwarbe kuin munbtä, kwrere nun bä rabadre. Yebtä abko rabadre gaidre kri munkrä au abko känenkri tita mun mike mokre. **5** Ti ngämi niken, ye känenkri munkwe ngwian biandi munkwe niebare, ye erere munkwe mikadre biare abko ja mräkätre nimä ye rikadre niere munye abko rabadre bäri kuin munkrä ruen tie, aisete tikwe

niaratre juanba käne basare munye yete. Munkwe ngwian biandre ja moto kuinbti, ie ti tö rababa amne ñan munkwe biandre käbäbti ta abko ie ti tö rababa, aisete tikwe niaratre juanba kore mun mike mokre.

Pablokwe ngwian bä mikani nurabtä

6 Ti bike ngwian bä mike nura kwrere mda, ne munkwe ngwian töre käre jae abko krörö: Nire nire käta nura nökö chi abko käta nura ngwä ötö chi amne, nire nire tä nura nökö kabre abko käta nura ngwä ötö kabre arato. Ye kwrere arato, munkwe jändrän biandre kabre Ngöbökrä, ye ngwane Ngöbökwe jändrän kuinkuin biandi kabre munye. **7** Ye abko, munkwe ngwian biandre nuäi nuäi btä munta töbike, ye erere munkwe bian, akwa munkwe ñan biandre ja moto ulire bti amne ñan ni mdata biamna, ñobtä ñan angwane kä nuäre nibtä ngwian bien, ni ye abko Ngöböta tarere. **8** Munkwe jändrän biandre kore Ngöbökrä angwane, Ngöbökwe mun die mikadre kri, käkwe jändrän bätäkä ngwarbe biandre kabre munye amne, mun rabadre jändrän jökrä bkäne täte nünankrä. Ye angwane, jändrän yebti mun rabadre ni mda mda die mike, abkokäre Ngöbökwe biandre munye. **9** Kukwe yebtä abko Ngöbö Kukweita niere krörö:

> Ni bobre bobre, ie
> Ngöbökwe jändrän biani
> kabre ngwarbe amne,
> käre Ngöböta ja moto
> mike kuin ni mda
> mdakrä, *Salmos 112.9*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

10 Ngöböta jändrän bien kore nie, yebtä ti bike ngwian bä mike nura kwrere abko krörö: Ngöbö abko tä nura bien nökadre amne, mrö kwetata nikwe abko Ngöbö ara käta bien. Ye mden kisete, Ngöbö ara jire käkwe nura biandi kabre munye nökadre amne Ngöbö ara jire käkwe mikadi niren, aisete mun di rabadi ja moto mikakrä kuin jändrän bien bäri Ngöbökrä, ye abko käkwe ni kwati die mikadi. **11** Munkwe jändrän biandre kabre ni mda mda die mikakrä, abkokäre Ngöbö diebti mun rabadre jändrän bätäkä ngwarbe bkäne kabre amne, munkwe biandre ja moto kuinbti amne, ngwian ükakröta munkwe abko munta bien ngwiandre nunye, ye rabadi ja mräkätre kisete angwane, käi rabadi nuäre btätre, käkwe kuin niedi Ngöböye. **12** Ñobtä ñan angwane munta ngwian juen, ye rabadi ja mräkätre Jerusalénbo kisete angwane, jändrän ñakare kwetre, ye rabadi kisete angwane, bäri jändrän ye köböire abko rabadi kuin niere kabre Ngöböye, **13** ñobtä ñan angwane Ngöbö kukwei kuin Kristobtä abko mikata täte munkwe munta niere, ye mden erere munta mike täte, käta jändrän juen ja mräkätre Jerusalénbo kräke amne ni mda mda kräke. Munta ja moto mike kuin, käta jändrän bien kore, yebtä niaratre

käkwe Ngöbö käikitadrekä.
14 Mdakäre abko, Ngöböta ja moto mike kuin mun jökrä kräke, aisete munta ja mräkätre die mike, yebtä abko niaratre tä mun tarere kri, käkwe blitadi Ngöböbe munkrä. **15** Ngöbökwe jändrän kuin ütiäte kri biani ngwarbe nie abko Jesukristo ara, yebtä abko kukwe ñan kwandre jire kwati bti ni raba kuin niere Ngöböye. Tita kuin niere Ngöböye Jesukristobtä.

Pablota blite jakrä

10 **1** Kristo abko moto jäme ja mikaka bobre nibtä, ye käbti abko ti Pablo bike kukwe ribere krörö munye: Tita nebe mun känti yete angwane, mun jüräta nebe tibtä, abti tita nebeta mente temen, käta tärä tike munye angwane, tita ja bä mike krübäte, munta niere tibtä. **2** Ye abko ti näinta basareta munye yete angwane, tita nüne ni tödekaka ñakare Jesubti kwrere, käta jändrän ükete jakrä au abko ni ruäre mun ngätäite tä niere tibtä. Ni ye kräke, ti rükadre ja bä mike krübäte ruen tie, akwa ye abko ti ñan tö nuein, aisete munkwe ñan ti ngwian ja bä mike krübäte yete, käkwe ti kukwei mikadre täte mtare abko ti tö ribei munye. **3** Ti abko tä nüne kä nebtä mun kwrere bkänä, akwa ñan ni kä nebtä tä rüre, ye kwrere tita rüre Ngöbö rüe rüere. **4** Ye abko, jändrän bti ni kä nebtä tä rüre, ye kwrere bti tita rüre ñakare, akwa Ngöbö di kri käta jändrän jökrä ribi ribi niara rüere ye juen ngwarbe, ye aibebti tita rüre kukwe taretare ngwarbe ngwarbe rüere, aisete ni mda mda tä ti kite ngise ngwarbe abko kukwei tita bä mike ngwarbe. **5** Erere arato, Ngöbö kukwei ñan rabadre gare ni mda mdaye, abkokäre nire nire käta bike kri amne tä kukwe mike Ngöbö Kukwei rüere, ye ben tita blite kukwe kwetre bä mikakäre ngwarbe. Mdakäre abko, ni jökrä käkwe tödekadre metre Kristobti, abkokäre tita ni jökrä töi kwite tödeke bti. **6** Erere arato, mun jökrä käkwe Kristo mikadre täte era metre angwane, nire nire ñan tä Kristo kukwei mike täte abko erere ti tädi juto biare mike ja ngie nuen.

7 Kukweta ño era metre, yebtä munkwe töbika kuin ja käne amne nire nire abko jen Kristokwe ruen era metre jabtä ie, ni ye abko ie ti jen Kristokwe arato abko rabadre gare metre. **8** Kristo käkwe ja di biani tie, ye tita niere bäre bäre ja bä mikakäre ütiäte, akwa yebtä tita nebe ja gaire ñakare, ñobtä ñan angwane Kristo käkwe ja di biani tie mun die mikakäre nüne bäri metre Kristokrä amne, ñan ja di biani kwe tie mun di käintbekrä. **9** Tita tärä tike munye, ye abko mun rekwetadrekä ti käne, abkokäre tita tike, mun ñan raba nütüre kore, **10** ñobtä ñan angwane ni ruäre yete käta niere krörö tibtä: Ti mobe temen käta tärä tike munye angwane, tita ñäke taretare munye amne

tita kukwe taretare mike mun kötärä, akwa tita nebe mun ngwärekri angwane, ti ngwarbe, di ñakare amne, ti blite ñakare kuin ni töbtä kwrere, akwa täräbti abko tita ja bä mike krübäte abko tä niere tibtä.
11 Akwa nire tä ñäke kore tibtä, ye abko ie kukwe krörö rabadre gare arato: Tita mobe mun okwä bäre angwane, tita kukwe taretare tike täräbtä munye abko nieta kore tibtä, akwa tita kukwe tike munkrä, ye nire nire käkwe ñan mikadre täte angwane, ti rabadi yete mun ngwärekri angwane, tita tärä tike ño, ye kwrere arato tikwe ja mikadi mun ngwärekri, aisete munkwe ñan ja ngöka.

12 Nitre ja dikaire au, ye abko ben ti ñan raba ja gaen jire chi amne, ti ñan raba ja bä mike jire chi niaratre kwrere, akwa niaratre abko käta kukwe niere ngwarbe, käta niken ja töi ñäke jakrä au amne tätre ja bä mike ja kwrere kwärikwäri, akwa tätre dre nuene metre ñan tä nebe gare ietre. **13** Akwa Ngöbökwe kä tärä mikani nebe mdente sribikäre tie, yebti ta ti ñan rikadre jire ja bä mikakäre ütiäte, nitre dirikä blo tä nuene ye kwrere, ñobtä ñan angwane Ngöbö ara jire käta kä tärä mike sribikrä tie, aisete Ngöbö ara jire käkwe kä biani tie abko köböire ti namani mun känti Corinto yete. **14** Ye mden kisete, Ngöbökwe kä tärä mikani nebe mdente sribikrä tie, yebti ta tita niken ñakare, aisete Ngöbökwe kä biandre ñakare tie sribikäre mun känti yete angwane, ti ñan rabadre nebe käne mun känti yete. Akwa Ngöbökwe kä tärä mikani nebe yete sribikäre tie, aisete ti namani Ngöbö kukwei kuin Kristobtä ngwena käne munye yete. **15** Ngöbökwe kä tärä mikani sribikrä tie, yebti ta tita niken ñakare ja käikitakakäre sribi ni mda mdakwe yebti. Akwa mun jatadre tödeke bäri mda Ngöböbti, abkokäre ti tö sribire bäri mda mun ngätäite yete, akwa Ngöbökwe kä tärä mikani mdente sribikrä tie, ye erere känti ti tö sribire. Erere arato, mun rabadre tödeke bäri Kristobti angwane, ti tö rikai bäri mentokwäre mda, **16** kukwe kuin Ngöbökwe Kristobtä mike gare ni mda mdaye arato. Akwa ni mda mda nebe dirire ñakare, ye känti ti tö rikai angwane, ti ñan tö bikai kri sribi ni mda mdakwe yebti, aisete ni mda mda tä sribire, ye känti ti ñan tö rikai. Ni mda mda nükani mun ngätäite käta mun ngökö, ye kwrere ti ñan tö nuein, **17** ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Nire nire tö ja käikitaikä au
> käkwe ni Dänkien Ngöbö
> käikitaka jirekäbe,
>
> *Jeremías 9.24*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä, **18** ñobtä ñan angwane nita ja käikitekä au, ye abko ñan tä ni mike ütiäte, akwa ni Dänkien ara jire tä ni käikitekä, ye abko bäri ütiäte kri.

Pablota blite nitre bikaka Jesu kukwei ngwianka yebtä

11 **1** Ni töi ñakare käta blite ngwarbe kwäräkwärä, ye kwrere ti bike blite munbe, akwa munkwe ti kukwei nua bätärekä abko ti tö ribei munye. **2** Tita mokrere krübäte munbti, akwa tita mokrere munbti, ye abko tä kite Ngöbökri, ñobtä ñan angwane meri bati kaibe deme abko rün tö ngibiai deme brarekrä, ye kwrere ti tö mun ngibiai deme nitre dirikä blo ye ngäniene, mun mikakäre ni brare itibe kisete. Ni brare kisete tikwe mun mikadre, ni ye abko Kristo ara. **3** Mtare, ja töi metrebti munta Kristo tarere metre, akwa kä jürä krübäte tibtä, ñobtä ñan angwane kira Satana käkwe ja bä mikani tbi kwrere abko nämane bäri töbtä ni ngökabti, käkwe Eva ngökani, nane ye kwrere munkwe ja ngökamna nitre dirikä bloye amne mun töi kwitadre kwetre amne mun töi ñan rabadre kwatibe Kristobtä abko jürätа nebe tibtä. **4** Tita niere kore munye, ñobtä ñan angwane Ngöbö kukwei kuin Jesubtä diribarera tikwe munye, yebti ni mda mda tä dirire bä jene munye Jesubtä, ye abko munta kaen ngäbti kuin amne munta kukwei mike ütiäte. Erere arato, Ngöbö Üai era metre kani ngäbti munkwe, yebti munta üai mda kaen ngäbti. Erere arato, Ngöbö kukwei kuin Jesubtä munkwe kanina ngäbti, yebti mtare munkwe Ngöbö kukwei mda kadre ngäbti nieta munye, erere munta kaen ngäbti. Ye mdenbtä tita niere kore munye. **5** Akwa nitre bikaka Jesu kukwei ngwianka krikri jatani ti jiebti, yebtä ja ruen ñakare bobre tie. **6** Ti abko ie blita gare ñakare kuin ni mda mda ngwärekri nitre bikaka Jesu kukwei ngwianka krikri ye kwrere, akwa Ngöbö kukwei kuin Jesubtä ye abko gare kuin metre tie. Ye mden kisete, ti nämane mun känti yete angwane, ti nämane dre dre nuene angwane, Ngöbö kukwei gare metre tie abko ti nämane bä mike jabtä mun okwäbti.

7 Mdakäre abko, tikwe Ngöbö kukwei kuin Jesubtä mikani gare munye angwane, mun rabadre ütiäte, abkokäre tikwe bikaba tidrä, käkwe sribi ütiä käräba ñakare munye. ¿Yebtä tikwe ja mikani ngite ya? Ñakare jire chi. **8** Ja mräkätre tödekaka Jesubti kä mda mda känti, ye käkwe sribi ütiä biani kiakia tie, amne tikwe kani ngäbti ietre, ye köböire abko tikwe sribiba ngwarbe munbe. **9** Erere arato, ti nämane mun ngätäite yete angwane, ti nämane nebe jändrän mdei nike ruäre angwane, tikwe sribi mikani ñakare mun iti kisete, ñobtä ñan angwane jändrän mdei nika nämane tikwe abko ja mräkätre Macedoniabo nämane nüke angwane, nämane bien tie. Tikwe sribi mikani ñakare jire mun kisete, ye kwrere tikwe nuendi janknu. **10** Ti abko, ie kukwe era Kristobtä gare kuin, ye kwrere Ngöbö kukwei kuin

Kristobtä tikwe mikani gare munye angwane, tikwe ütiä käräbare ñakare munye, yebtä abko ja ruen ütiäte kri tie, aisete ni ñakare jire iti Acaya yete kä raba ti kada kete kukwe era ye niebtä. **11** ¿Tita ñäke kore, yebtä abko tita mun tarere ñakare munta nütüre ya? Ñakare. Mun tare kri tikwe, ye abko gare kuin Ngöböye, aisete mun tare ñakare tikwe, munkwe ñan nütü. **12** Ni mda mda tä nüke dirire mun ngätäite, ye abko ie ja ñan rabadre ruen ütiäte ti kwrere, abkokäre tikwe ñan kä biandre jire chi ietre sribikäre ti kwrere amne tita sribire, ye kwrere tikwe sribidi janknu munbe. **13** Tita niere kore, ñobtä ñan angwane nitre ye abko ñakare Kristo kukwei ngwianka era metre amne niaratre abko ni ngökaka, akwa tätre ja bä mike Jesu kukwei ngwianka kwrere. **14** Akwa niaratre tä näin kore, ye abko ñakare kukwe bä jene, ñobtä ñan angwane Satana ara jire käta ja bä mike angele kä trä ngwente Ngöbökwe kwrere. **15** Ye mden kisete, sribikätre Satanakwe abko tätre ja bä mike ni sribikä metre Ngöbökwe ye kwrere, yebtä munkwe ñan töbikadre kri. Akwa niaratre tä näin ni ngökö kore, ye dokwäre Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen mrä.

Pablota ja tare nike, btä tä ja käikitekä

16 Ti bike niereta bobuta krörö munye: Ti abko töi ñakare, ye munkwe ñan nütü jire chi tibtä, akwa ti töi ñakare munta nütüre janknu tibtä ne ngwane, ni töi ñakare, ye kwrere jire ti bike blite angwane, munkwe ti kukwei nua. Ti tö blitai ni töi ñakare kwrere ja käikitakakäre chi. **17** Tikwe ja käikitarekä kore, ye kwrere ti Dänkien Jesu käkwe ñan ja käikitadrekä, akwa ti bike blite kore ni töi ñakare kwrere ja töi jenbti au, **18** ñobtä ñan angwane ni tärä mun ngätäite käta ja käikitekä au, ni tödekaka ñakare Jesubti tä ja käikitekä au ye kwrere, aisete ti bike ja käikitekä siba niaratre kwrere. **19** Mun abko töbtä kri amarebti nitre ni ngökaka töi ñakare tä mun känti yete abko ie munta olo ketete jäme. **20** Erere arato, tätre mun mike ja kukwei mike täte angwane, munta kaen ngäbti jäme. Mdakäre abko, tätre jändrän denkä ngwarbe munkän, tä mun ngökö amne tä bätä ngwen munbtä, tä mun mete ngwärebtä, akwa munta kaen ngäbti jäme. **21** Akwa ti abko käkwe ja mikani ñakare krübäte jire chi dirikä mda mda ye kwrere, akwa tikwe ja mikani bobre, di ñakare mun okwäbti yete, yebtä abko tita nebe ja gaireta.

Akwa nitre mun ngökaka tä ja käikitekä au, aisete ni töi ñakare käta ja käikitekä, ye kwrere ti bike ja käikitekä krörö arato: **22** Niaratre abko hebreore amne ti hebreo arato. Niaratre abko israelita amne ti israelita arato. Niaratre därebare Abrahamkri amne ti därebare Abrahamkri arato. **23** Mdakäre abko, ni töi

ñakare käkwe blita, ye kwrere jire ti bike niere krörö mda: Niaratre abko sribikä Kristokwe tätre niere, akwa ti abko bäri sribikä Kristokwe niaratre ngwä abko ti bike bä mike krörö: Tikwe sribibare bäri tare nitre ni ngökaka tä mun ngätäite yete ye ngwä. Erere arato, sribibtä Kristokrä ti kitani ngite bäre bäre niaratre ngwä amne, ti kwata metani bäri niaratre ngwä arato amne bäre bäre bäsi ti krütani arato sribikäre Kristo kräke niaratre ngwä. **24** Erere arato, bärike jire nitre israelita käkwe ti kwata metani bä grebti bä jätäbti bä ökän batire batire amne **25** bämä jire nitre romanobo käkwe ti kwata metaba kri otobti amne bati ti täkäba jäbti ti kämikakäre. Erere arato, ti nämane näin rute mrenbti angwane, bämä ru rikaba ñöte nguse ti ngöi jökrä, ye ngwane köböiti dibire rare tikwe jübakaba mrenbti amne bäsi ti müre reketaba ñöte. **26** Mdakäre abko, kukwe kuin Kristobtä tita ngwena ni mda mdaye, yebtä tikwe dikakabarera kabre kwäräkwärä amne dikakabtä kore ñö krikri jite käkwe ti rätäkäba bäre bäre amne nitre gokä käkwe ti rätäkäba bäre bäre ji ngrabare. Erere arato, nitre israelita mda mda tödekaka ñakare Jesubti ja rüere tibe ye käkwe ti rätäkäba amne nitre nünanka juta mda mdabti ye abko näma ti rätekä kri arato kukwe kuin Jesubtä diri dokwäre kore. Mdakäre abko, juta krikri te ni kwati käta ti rätekä. Erere arato, tita niken kä mdabti juta bäre mento amne tita niken mrenbti angwane, käre ti rätäkäta amne nitre dirikä ngwarbe mda mda, ye käre tätre ti rätekä arato kukwe kuin Kristobtä ngwian dokwäre ti rätäkäta kore. **27** Erere arato, tikwe sribiba tare krübäte amne tikwe ja tare nikaba kri amne bäre bäre tikwe kibiaba ñakare sribibtä. Mdakäre abko, tikwe mrö nikaba krübäte amne tikwe tomna mdei nikaba kri arato. Bäre bäre tikwe mröba ñakare amne tikwe kä tibo nikaba bäre bäre amne bäre bäre dän ñan rababa tie amne tikwe ja bütie nikaba arato. Kukwe kuin Kristobtä tita niken ngwena kwäräkwärä, yebtä abko tita ja tare nike kore. **28** Kukweta nakenkä kore tibtä, ye bärire mda abko kukwe mda mda tä kite ti rüere, ye abko tribe doboko kwrere jire tä kite mate ti kötärä angwane, nitre gätäkä Kristo käbti, yebtä abko tita nebe töbike kri mda krörö: **29** Mun ruäre dita krüte näin janknu Kristobe, ye ngwane ti dita krüte munbe gwaire siba. Amne ni tödekaka Jesubti ye tä niken ji blobti ni mda köböite, ye ngwane ti motota nebe romon ni tödekaka Jesubti ye dokwäre.

30 Amne tikwe ja käikitadrekä kore ne ngwane, ti bobre di ñakare, yebtä abko tikwe ja käikitadikä. **31** Amne Ngöbö, ni Dänkien Jesu Rün kwe aibe ni rabadre käikitekä kärekäre, ye okwäbti tita kukwe era erere niere abko gare kuin ie. **32** Mdakäre abko, ti näma juta Damascote

angwane, gobran sribikä jrei Aretas kräke ye käkwe nitre rükä mikani jukwebtä jutate yete ti kakäre ngite, **33** akwa nitre tödekaka Jesubti näma ruäre yete abko käkwe ti mikaba kutiate, käkwe ti gibiakaba bentanante ta timon kite ta juta yete angwane, tikwe kwäräbeba kore nitre rükä yebtä.

Ngöbökwe jändrän mikani tuare köböre Pabloye

12 **1** Kukwe rakakaba kore tibtä, akwa tikwe ja käikitadrekä au kukwe yebtä abko ñan rabadre ti mike bäri ütiäte ruen tie, akwa ni Dänkien Jesu käkwe kukwe mikani tuare bäre bäre köböre kwrere tie abko btä ti bike blite janknu abko krörö: **2** Kä kwä jätäbti kobkära, ti näma tödeke Kristobti angwane, ni Dänkien nikani ti ngwena mobe käin nebe Ngöbö ara jire känti kä käinbti. Ye känti ti jänikani abko gare kuin tie, akwa ti nikani metre kore ya o ti üai aibe jänikani ya abko gare ñakare tie, akwa Ngöbö aibe ie gare. **3-4** Akwa ni Dänkien nikani ti ngwena nebe kä kuin deme Ngöbökwe känti, ye abko nikani ti ngwena ño metre abko gare ñakare tie, akwa kä ye känti tikwe kukwe kaibe tiebe kukwei nuaba amne kukwe ye abko ti ñan raba niereta jire chi. **5** Kukwe nakaninkä kore tibtä, yebtä tikwe bikadre kri, akwa yebtä ñan tikwe bikadi kri au, akwa ti bobre, di ñakare, yebtä abko tikwe bikadi kri. **6** Ye abko, tikwe kukwe tuaba, ye tikwe niedre ni mda mdaye bikakäre kri, ye ngwane tikwe ñan kukwe niedre jire ni töi ñakare kwrere ruen tie, ñobtä ñan angwane tikwe kukwe era erere niedre. Akwa ti ñan tö bikai kri au kukwe kore btä, ñobtä ñan angwane kukwe kore, yebtä ni mda mdakwe ti mikadre ütiäte Jesu kukwei ngwianka kwrere, ie ti ñan tö, akwa tita nüne metre amne tita Ngöbö Kukwei mike gare metre, yebtä ni mda mda käkwe ti mikadre ütiäte, ie ti tö.

7 Tikwe jändrän tuani, yebtä tikwe ñan bikadre kri, abkokäre tita ja tare nike krörö: Kri tukwä, ye kwrere jire tä nebe ruen ngritekä ti ngrabare tie, ye abko Ngöbö ara jire käkwe Satana tuanimetre jändrän juen ti mikakäre bren kore abko kisete tita ja tare nike. **8** Tita ja tare nike kore, ye abko ti Dänkien käkwe diandrekä tibtä abko tikwe ribebarera bämä jire ie, **9** akwa niarata niere krörö tie: Tita ma tarere ja moto kuinbti, ye aibe rabadre ütiäte makrä, ñobtä ñan angwane ni bobre di ñakare, yebtä abko ti di kri tuata, nieba ti Dänkienkwe tie. Ye mden kisete, ti bobre di ñakare, yebtä bäri ti tö rabadre ja käikitekä, Kristo di kri rabadre täte jökrä tibtä abkokäre. **10** Ye abko, tita nebe ruen bobre, di ñakare tie angwane, ni mda mda tä ñäke taretare tie amne tita jändrän bätäkä ngwarbe mdei nike, erere arato tita ja tare nike ni mda mda kisete amne, tödekabtä Jesubti tita ja

tare nike bätäkä ngwarbe, ye abko käi nuäre kri tibtä, ñobtä ñan angwane tita nebe ruen bobre di ñakare tie, ye ngwane abko Kristo di tä nebe bäri kri tibtä, aisete käta nebe nuäre tibtä.

Pablota nitre Corintobo tarere kri

11 Ni töi ñakare, kwrere jire tita ja bä mike mun okwäbti, akwa mun ara jire köböite tita nuene kore, ñobtä ñan angwane munkwe ti mikadre ütiäte, käkwe blitadre kuin tibtä, ye ngwane tikwe ñan ja bä mikadre jire chi ni töi ñakare kwrere. Ti abra ütiäte ñakare bkänä, ñobtä ñan angwane Kristo aibe ütiäte, akwa nitre tä ja bä mike Jesu kukwei ngwianka krikri, ye abko ñakare bäri ütiäte kri tikrä, aisete ja ruen ñakare bobre niaratrebtä tie. **12** Ni Jesu kukwei ngwianka era metre abko tä bä mike sribi kwebti, ye erere tikwe bä mikani krörö mun okwäbti: Ngöbö tä tibe, ye bä mikakrä tikwe sribi kri ñan tuabare nuenba Ngöbö diebti amne, sribi kri nuenba tikwe, yebtä mun töi ñan rababa krütare. Tikwe nuenba kore angwane, tikwe nünankaba dite jabtä, käkwe ja tare nikaba bätärekä, yebtä abko ti abko Jesu kukwei ngwianka era metre abko tikwe bä mikaba. **13** Akwa tikwe sribiba mun ngätäite yete angwane, tikwe ja mräkätre gätäkä Jesu käbti kä mda mda känti abko kötärä ti näma sribi mike, kä näma ti die mike, ye kwrere tikwe sribi mikaba ñakare mun kötärä. Ne aisete sribi kore, aibebtä mun ñakare ja kwrere ja mräkätre mda mdabe tita niere. Tita kukwe nuene kore ne raba mate tare munbtä amne, tita ja mike ngite mun rüere raba ruen munye ne ngwane, munkwe ti ngite ye dian jökrä jabti ta.

14 Ti mräkätre, mtare ti nenante juto biare rikakäreta basare bämäkäre munye. Akwa ti näinta ne ngwane, tikwe ñan jändrän kärädita jire chi munye arato, ñobtä ñan angwane ngwian amne jändrän mda mda tä munkwe, ñan jändrän yetari tita niken mun känti yete, akwa mun ye ara rabadre tödeke metre Kristobti, abkotari tita niken yete, ñobtä ñan angwane ti abko mun rün kwrere, amne ngäbäkre rün käta ngwian ükekrö ngäbäkre kwekwe kräke amne, ñan ngäbäkre käta ngwian ükekrö rün btä meye kräke. **15** Ye mden kisete, ja moto kuinbti ti tö jändrän tikwe gainte jökrä munkrä amne, ti ne ara jire bike ja gaente au mun kräke, mun die mikakäre nüne bäri Kristokrä. Ti mräkätre, ¿tikwe mun taredre bäri mda ne ngwane, ti taredre bäri chi munkwe ya ño ruen?

16 Mdakäre abko, tita mun tarere kore, yebtä munta töbike ño abko erere munta töbike gare tie, akwa tikwe ngwian käräba ñakare munye, aisete tikwe sribi mikaba ñakare mun kötärä, ye abko dbe munkrä ruen tie. Akwa tikwe bikaba bäri töbtä,

abkokänti munkwe ja dokwä mikani kö okwäte ti köböite abko ni ruäre tä niere tibtä. **17** Ne aisete ti bike kukwe ngwentari krörö munye: ¿Tikwe ni juani ruäre basare munye yete, ye köböire tikwe ngwian dianinkä munkän ya? Ñakare jire chi. **18** Erere arato, Tito rikadre basare munye yete abko tikwe ribeba ie, ye erere rikaba angwane, tikwe ja mräkä mda juanba ben nebe yete, ¿ye angwane Titokwe ngwian dianinkä munkän sribi ütiäre ya? Ñakare jire, ñobtä ñan angwane Tito amne ti, nun abko tä nüne ja kwrere amne nun töi ja kwrere arato, aisete nun jändrän denkä ñakare munkän sribi ütiäre.

19 Tita kukwe niere kore munye, yebtä abko nunkwe ja mikani ngite, aisete nunta ja bä mike ngite ñakare mun ngwärekri, munta nütüre nunbtä, akwa ñakare kore, ñobtä ñan angwane nunta blite era metre Ngöbö ngwärekri amne ni jen Kristokwe käta blite, ye kwrere nunta blite. Jändrän jökrä nuenta nunkwe, ye köböire abko mun jökrä rabadre niren kuin nünakäre bäri metre Kristokrä abko ie ti tö, ti mräkätre tare tikwe. **20** Ti mräkätre, tita blite kore munbe, ñobtä ñan angwane ti rikadre nebe basare munye yete angwane, nane ti tö mun tuai nüne kuin Kristokrä, erere ñan kwandre tie abko jürä kri tibtä. Erere arato, mun tö rabadre ti tuai blite ño jabe, ye kwrere tikwe ñan blitadre munbe abko jürä tibtä arato. Mdakäre abko, nane munta rüre jabe kwärikwäri amne munta mokrere ni mdabe jändrän kwe dokwäre amne mun moto nebe romon jötrö abko jürä tibtä. Erere arato nane mun ruäre käbärekäbäre amne ni ruäre tä blite ngwarbe ni mda mda rüere, nane ni ruäre abko tä ni mda mda kädriere amne ni ruäre abko tä bike krikri amne ni ruäre tä nüne käme abko tä kä mike nokre, ye abko jürä kri tibtä arato. **21** Mdakäre abko, mun kwati käkwe ja mikani ngite, ye abko käi nikani raire ta, akwa nane mun ngämi kukwe käme ye kite temen amne, nane munta ja mike ngite janknu Ngöbö rüere krörö abko jürä nibi tibtä: Ni brare tä bike merire jae kwärikwäri amne meri tä bike brare jae kwärikwäri, erere arato munta ja mike gure tiebetiebe gore ni mda mdabe amne, kukwe kämekäme kore Ngöbö rüere aibe mdei munye, aisete ti näinta basare munye yete angwane, nane mun tädre ja mike ngite janknu kore, yebtä tikwe mun kwati müaidre jakän amne ti rabadre tuen bobre Ngöböye mun ngwärekri abko jüräta nebe tibtä arato.

Pablota nitre Corintobo mike mokre mrä

13 **1** Ti mräkätre, ti bike nikenta basare bämäkäre munye, akwa mun mda mda tä ja mike ngite Ngöbö rüere, ye kräke tikwe kukwe ükaite, ñobtä ñan angwane ni nibu ya, ni nimä

ya käkwe blitadre ja kwrere niara rüere, ye ngwane niara ngite rabadi gare metre abko Ngöbö Kukwei käta niere. Ne aisete Ngöbö Kukwei käta kukwe niere, ye kwrere tikwe kukwe ükadite. **2** Ti janama basare bobukäre munye yete angwane, tikwe mun mikani mokre ja ngwärekri yete abko erere tita mobe munye angwane, ti bike mun miketa mokre bobuta abko krörö: Ti näinta basare munye yete angwane, munkwe ja mikani ngite, ye abko tikwe ñan diandreta jire munbti ta, akwa tikwe mun mikadi ja ngie nuen, **3** ñobtä ñan angwane Kristo tä blite era metre ti köböire ya abko mun tö gai metre. Kristo abko tä ja mike di ñakare mun ngätäite abko mun ruäre tä niere, akwa Kristo abko tä ja di kri bä mike mun ngätäite. **4** Ye abko, era metre ni bobre di ñakare, kwrere jire Kristo kämikani krusobtä, akwa mtare tä nüne kärekäre Ngöbö di kri köböire. Kristo di namani ñakare, ye kwrere ti di ñakare, akwa tita ketetibe Kristobe kore ne ngwane, Ngöbö di kri köböire tikwe nünandi sribikäre mun kräke.

5 Akwa munta tödeke kwatibe Kristobti ya, ñakare ya, yebtä munkwe ja trä tua kuin au amne, munta tödeke kuin metre ya, ñakare ya, ye munkwe mika ñäräre kuin jabtä au. Kristo Jesu tä nüne munbtä, akwa munta tödeke ñakare bti ruen munye ne ngwane, Kristo tä nüne ñakare bkänä munbtä. **6** Akwa tikwe ñan sribibare ngwarbe mun ngätäite yete, aisete era metre munta tödeke Kristobti, ruen tie. **7** Amne munkwe ñan kukwe kämekäme nuendre jire Ngöbö rüere abko tita ribere Ngöböye. Tita blite kore Ngöböbe munkrä, ye abko ñan tikwe sribibare kuin metre abko munkwe bä mikadre, ie ti tö akwa, munkwe jändrän kuin nuendre metre Ngöbökrä aibe ie ti tö, käta blite Ngöböbe munkrä. Tikwe sribibare ngwarbe tä nebe tuen ni ruäreye, akwa munkwe jändrän kuin nuendre abko tita ribere Ngöböye, **8** ñobtä ñan angwane kukwe era metre Kristobtä, ye rüere ti ñan raba kukwe mda nuene jire chi, akwa tikwe sribidre jirekäbe kukwe era metre ye kräke. **9** Ne aisete, ti dita nebe ruen ñakare tie, ye ngwane käta nebe nuäre tibtä, ñobtä ñan angwane mun abko rabadre dite dite nüne Kristokrä abko ie ti tö, ne aisete käta nebe nuäre tibtä. Mdakäre abko, Ngöbökwe mun mikadre nünenta kuin metre ja ngwärekri, ie ti tö, aisete tikwe blitadi janknu Ngöböbe mun jökrä kräke. **10** Ti mräkätre, ti ngämi niken basareta munye yete, känenkri tita tärä ne tike tare munye, mun mikakäre mokre, ñobtä ñan angwane ni Dänkien Jesu käkwe ja di biani tie, ye ñan biani kwe tie ni mda mda mikakäre ja ngie nuen, akwa ja di biani kwe tie ni mda mda die mikakäre nüne metre jakrä, aisete ti ngämi niken yete, känenkri tita mun mike mokre kore.

Kukwe mrä

11 Ti mräkätre, ti bike kukwe niere mrä krörö munye: Munkwe kä ngwian nuäre kri jabtä, ie ti tö amne, munkwe ja töi mika nüne kuin metre Ngöbö ngwärekri. Erere arato, tita kukwe niere munye, ye erere munkwe mika täte amne, munkwe ja töi mika ja näre jökrä amne munkwe nüna jäme jabe kwärikwäri angwane, Ngöbö ni tarekä kri amne kä jäme bianka nie, ye tädi kärekäre munbe.

12 Mdakäre abko, munta köbö ngwentari jae angwane, munkwe ja demain era metre kwärikwäri. **13** Ja mräkätre jökrä tödekaka Jesubti tä Macedonia nete käta köbö kuin juen munkrä.

14 Erere arato, ni Dänkien Jesukristo käkwe ja moto mika kuin munkrä amne Ngöbö käkwe mun taredre amne Ngöbö Üai Deme rabadre nekete ketetibe munbe, ie ti tö ti mräkätre. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Pablokwe Nitre Galaciabokrä
Gálatas

Pablo käkwe tärä ne tikani nitre tödekaka Jesubti nünanka kä ketareketare temen kä Galaciate ye die mikakäre. Bäsi nitre tödekaka Jesubti Galaciabo jökrä abko ñakare israelitare, aisete niaratre ngämi tödeke Jesubti, känenkri ñan nämane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mike täte. Pablo nikani kukwe kuin Jesubtä mike gare kä ye känti angwane, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikabtä täte abko ni ñan rabadre dianintari abko Pablokwe diribare ietre.

Akwa niara nikanina, abti nitre israelita nükani ruäre Galacia yete nitre tödekaka Jesubti ngätäite abko namani dirire blo nitre tödekaka Jesubti ngökakäre. Nitre Galaciabo käkwe tödekadre Jesubti aibe köböire ñan rabadre dianintari metre, aisete Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye abko mikadre täte arato kwetre abko namani dirire ietre. Ye ngäniene Pablokwe tärä ne tikani nitre tödekaka Jesubti mikakäre mokre, ñobtä ñan angwane ni tödekaka Jesubti ruäre käkwe dirikätre blo kukwei mikani ütiäte jae. Pablo abko ñakare Jesu kukwei ngwianka era metre, ñobtä ñan angwane ñan nämane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mike ütiäte abko nitre dirikätre blo nämane niere Pablo rüere.

Jesukristo ara jire käkwe Pablo käräbare sribikäre ja kukwei ngwianka kwrere abko Pablokwe mikani gare ietre. Erere arato, tödeka Jesubti aibe köböire ni ngite ñakare mda Ngöböta niere amne tä ni kaen ngäbti abko Pablokwe niebare amne, ñan Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikabtä täte abko Ngöböta ni dentari, akwa ja moto kuin aibebti Ngöböta ni dentari nünakäre Ngöbö Üai köböire abko Pablota mike gare tärä nebtä.

Pablota köbö ngwentari

1 Ti Pablo, ti ne abko Jesukristo kukwei ngwianka, akwa ñan ni mdakwe ti juani sribi ne nuene amne ñan ni mdakwe ti mikamna sribi ne nuene, akwa Jesukristo ara jire käkwe ti mikani ja kukwei ngwianka amne, Ngöbö Jesu Rün kwe käkwe Jesu mikaninta nire abko käkwe ti mikani Jesu kukwei ngwianka arato. **2** Mun gätäkä Jesu käbti tä kä Galaciate, ye kräke tita köbö kuin juen, ti mräkä tödekaka Jesubti tä nete tibe ben gwaire. **3** Ngöbö ni Rün nikwe amne Jesukristo ni

Dänkien käkwe ja moto mika kuin munkrä amne mun mika nüne jäme kwetre, ie ti tö.
4 Jesukristo käkwe ja mikani müre ketare ni ngite kukwe kämekäme nuenbtä ye diankakäre nibtä. Erere arato, kukwe jökrä tä mikanintbe Ngöbö rüere mtare, ye ngäniene ni rabadre dianintari, abkokäre Jesukristo käkwe ja mikani müre ketadre, Ngöbö ni Rün nikwe tö namani ye kwrere. **5** ¡Ne aisete Ngöbö raba käikitaninkä kärekäre! Abko kore se. Amen.

Kukwe kuin Jesubtä ñakare jire mda

6 Kristo krütani ni kräke, ye köböire Ngöbökwe ja moto mikani kuin munkrä, käkwe mun käräbare jakrä, ye abko kukwe kuin Ngöbökwe era metre. Akwa nitre ni ngökaka nükani mun känti amne, kukwe mdara jire bäri kuin tätre dirire abko mun kite kaen ngäbti mtare. Abtä Ngöbö mun käräkä abko mun kite gibiekäta jötrö ngwarbe, yebtä abko ti töi ñan tä nebe krütare mda. **7** Akwa kukwe kuin era metre abko ñakare jire mda. Akwa ni mdara jire tä mun töi kwite ngwarbe kwäräkwärä kukwe kuin Ngöbökwe Kristobtä rüere amne, tö kukwe kuin Kristobtä kwitai bä jene mun okwäte. **8** Akwa kukwe kuin Jesukristobtä diribare nunkwe munye, yebti ta ni mda ya, angele Ngöbökwe kä käinbti ya o ti ne ara jire ya abko jata kukwe mdara jire kuin niere, yebtä abko Ngöbökwe ngürün mika kärekäre näre. **9** Tikwe kukwe niebare käne abko erere ti bike niereta abko krörö: Kukwe kuin Jesubtä kanina ngäbti munkwe, yebti ni mdara jire jata blite kukwe kuin mdara jire btä angwane, Ngöbökwe ngürün mika kärekäre btä, rabadre Ngöbö bäre mento kä ja tare nikakrä känti kärekäre abko tita niere kore.

10 ¿Tita blite tare kore munbe ni mda mda moto mikakäre nuäre jakrä, munta nütüre ya o ni mda mdakwe ti mikadre ütiäte, munta nütüre ya? ¿O Ngöbökwe ti mikadre ütiäte sribi tikwe nebtä abko jiebti tita nakwen, munta nütüre ya? Ñakare. Ti tö rabadre ni mda mda moto mikai nuäre jakrä, ye ngwane ti ñan rabadre sribire Kristokrä.

Ngöbö aibe käkwe Pablo mikani sribire

11 Ti mräkätre tikwe, kukwe rabadre gare munye, ie ti tö abko krörö: Kukwe kuin Jesubtä mikani gare tikwe munye, ye abko ñan kukwe mikanintbe ni kä nebtäkwe. **12** Erere arato, kukwe kuin Jesubtä ye ñan ni mdakwe niebare tie amne ñan tikwe ja töitikani btä ni mda mdabe, akwa Jesukristo ara jire käkwe mikani gare au tie abko rabadre gare bäri munye, ie ti tö.

13 Ti mräkätre, nitre israelita ye ngätäite ti ne töi nämane ño kena ye abko kädrie nämane krörö mun okwäbti ruen tie: Nitre Ngöbökwe tä gätäre Jesu

käbti, ye rüere ti näma niken kisere mikakäre ja tare nike kri. Bäri ti tö rababa gainkä jökrä. **14** Mdakäre abko, ti mräkätre israelita ti näire, ye kräke ti näma Ngöbö mike täte bäri metre, aisete ti mika näma bäri ütiäte nitre israelita krikrikwe, ñobtä ñan angwane ti mräkätre kirakira käkwe kukwe ükaninte nuendre nie Ngöbö mikakäre täte, ye abko ti näma mike täte bäri metre jökrä.

15-16 Akwa ti ngämi därere, känenkri Ngöbökwe ti dianinkä jenena jakrä. Erere arato, kä nämane nuäre Ngöböbtä ja Odei mike gare tie angwane, Ngöbökwe ja Odei mikani gare tie, käkwe ti käräbare tödeke bti. Mdakäre abko, nitre ñakare israelitare, ngätäite ti rikadre kukwe kuin Jesubtä niere, abkokäre Ngöbökwe ja Odei mikani gare tie. Ngöbökwe ti käräbare kore, ye ngwane tikwe ja di käräba ñakare ni mda mdaye. **17** Erere arato, nitre Jesu kukwei ngwianka bäri känekäne tikrä abko ben ti janama ja tuen ñakare Jerusalén, akwa tikwe tödekaba Jesubti, bti jötrö ngwarbe ti rikaba jirekäbe kä Arabiate. Yebti ti jatabata juta Damascote.

18 Abti kä rikabara komä ta angwane, ti rikaba Jerusalén ja tuakäre Pedrobe. Ye känti ti rababa köbö jätäbti köbörikebe. **19** Akwa Jerusalén yete abko, ni Dänkien etba Santiago aibe ben tikwe ja tuaba mda, akwa ni mda mda Jesu kukwei ngwianka abko tikwe tuaba ñakare jire mda. **20** Ti mräkätre, Ngöbö okwäbti tita tärä tike munye ne abko kukwe era erere tita tike. **21** Yebti ti rikaba mda kä Siriate amne Ciliciate. **22** Ye ngwane, ja mräkrätre gätäkä Kristo käbti kä Judeate abko ie ti gare ñakare era metre. **23** Angwane blita nämane tibtä aibe nämane gare ietre abko krörö: Ni ye nämane näin kisere ni jiebti ni mikakäre ja tare nike, ni ye abko tä näin kukwe kuin Jesubtä mike gare mtare abko kukwei nuani kwetre tibtä. **24** Abtä Ngöbö käikitaninkä kwetre tibtä.

Jesu kukwei ngwianka mda mda käkwe Pablo kani ngäbti kuin

2 **1** Yebti kä rikabata kwä jätäbti kobkä ta angwane, ti rikabata Bernabébe Jerusalén. Angwane ti rikaba Tito ngwena jabe arato. **2** Ti rikadre abko Ngöbökwe mikaba gare tie, aisete ti rikaba. Ti rababa yete angwane, nitre ñakare israelitare, ngätäite ti nämane sribire ño kukwe kuin Jesubtä mikakäre gare, ye abko tikwe nieba kaibe nitre nämane tuen ütiäte krikri nitre tödekaka Jesubti yeye. Sribi nuenbare tikwe amne sribi nuenta tikwe, ye abko nane ti nämane sribire ngwarbe abko jürä nämane tibtä, aisete nitre ütiäte krikri ye nämane töbike ño sribi tikwebtä abko ti tö rababa gai era metre, abkokäre tikwe gätäba kaibe bentre.

3 Akwa ye ngwane abko, Tito nämane näin tibe. Tito abko ni

ñakare israelitare. Niara ni griegore, aisete ñäräkrä ñakare kwatabtä. Akwa nitre ütiäte krikri ye käkwe ñan ja ñäräkrä mikamna jire ja kwatabtä ie. **4** Ye abko, nun abko nenante tikaninte Kristo Jesu köböire, aisete ñäräkrä nun kwatabtä abko ñakare ütiäte rabakäre ketetibe juta Ngöbökwebe. Akwa nun ne ngätäite abko ja mräkätre ruäre nämane bike tödekaka Kristo Jesubti kwrere abko nükani tiebe nun ngätäite, nunta töbike ño ñäräkrä kwatabtä yebtä gain jakrä. Niaratre ye abko tö namani nun mikaita Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye miketa täte, abkokäre nükani tiebe nun ngätäite. **5** Akwa kukwe kuin era metre Jesukristobtä rabadre kärekäre munbtä, abkokäre nunkwe ñan ja tuametreba töi kwitadre jire chi ja mräkätre yeye.

6 Akwa nitre tuen ütiäte krikri nitre tödekaka Jesubti mda mdaye, ben tikwe blitaba sribi tikwebtä angwane, rababa tuen dbe ietre, aisete kukwe mdara jire nuemna ñakare kwetre tie. Akwa nitre tuen ütiäte krikri, ye nämane sribire nirebe, yebtä tita töbike ñakare krübäte dikaro, ñobtä ñan angwane Ngöbö ngwärekri ni ja kwrere jökrä. **7** Angwane Ngöbökwe Pedro mikani kukwe kuin Jesubtä mikaka gare nitre israelitaye, ye kwrere Ngöbö ara jire käkwe ti mikani kukwe kuin Jesubtä mikaka gare nitre ñakare israelitare yeye, ye abko rükaba gare nitre tuen ütiäte krikriye, **8** ñobtä ñan angwane Ngöbö käkwe Pedro mikani Jesu kukwei ngwianka nitre israelitaye, kä namani sribire Pedro köböire amne, Ngöbö ye arabe käkwe ti mikani kukwe kuin Jesubtä ngwianka nitre ñakare israelitare yeye käta sribire ti köböire arato. **9** Ngöbö ara jire käkwe ti mikani kukwe kuin Jesubtä ngwianka amne, ti rabadre sribi nuene kuin, abkokäre Ngöbökwe ja moto mikani kuin tikrä abko rükaba gare Santiagoye, Pedroye amne Juanye. Ye mden kisete, nun kaba ngäbti kwetre sribi muko jakwe kwrere, käkwe kise ngökaba Bernabéye amne tie, kukwe dirita tikwe abko kukwe metre mikakäre gare. Niaratre nimä ye abko ürä dite dite käta nünenkä dite ju ketatekrä krö ye kwrere nämane nitre tödekaka Jesubti ngätäite amne, nun rikadre kukwe kuin Jesubtä ngwena nitre ñakare israelitare yeye amne niaratre nimä abko rikadre nitre israelita ngätäite abko rababa dbe kräke. **10** Akwa nitre bobre bobre abko nunkwe ngwiandre töre jae, käkwe die mikadre, aibe nieba kwetre nunye. Ye erere ti tö rababara nuein arato.

Pablokwe Pedro töi diani

11 Akwa bati gätä yebti Pedro janama juta Antioquíate, ti näma sribire ye känti angwane, kukwe ñan nuendre abko erere rababa nuene. Abtä tikwe ñäkäba metre gwärere kukwe krörö btä ie: **12** Nitre ñakare israelitare tödekaka Jesubti ñäräkrä ñakare

kwatabtä abko ben Pedro rababa mröre jäme ketetibe. Yebti ni ruäre juani Santiagokwe rükaba nun ngätäite yete. Nitre ye rükaba angwane, Pedro rababa ja denkä jenena amne ñan rababa mröre mda nitre ñakare israelitare yebe, ñobtä ñan angwane ni ruäre nämane niere krörö: Ni brare brare ñakare israelitare tödekaka Jesubti ye ngämi ñäräkrä mike ja kwatabtä, känenkri Ngöbökwe ñan kadre ngäbti era metre. Ye mden kisete, ni ye kwrere abko ben nitre israelita käkwe ñan ja getadre abko ni ruäre nämane niere. Akwa nane nitre nükani ye käkwe ñäkädre rüere mröbtä ketetibe nitre ñakare israelitare ñäräkrä ñakare kwatabtä ben abko jürä rababa Pedrobtä. **13** Pedro rababa kukwe nuene blo kore abko köböite nitre israelita mda mda tödekaka Jesubti Antioquíabo ye ie kukwe nuen näma Pedrokwe, ye rükabtiba arato. Pedro rababa biketa kore, ye abko Bernabé käkwe ja ngwianbata nain ie siba arato.

14 Angwane kukwe kuin era metre Jesubtä käta nünamna ño, ye kwrere Pedro rababa nüne ñakare ti okwäbti. Angwane nitre tödekaka Jesubti ngwärekri jökrä tikwe ñäkäba krörö ie: Ma abko israelita akwa, nitre reketaka Santiagokri ngämi nüke nete, känenkri makwe ñan nünabare ni israelita kwrere, kä nämane mröre nitre ñakare israelitare tödekaka Jesubti ben gwaire. ¡Ye ñobtä abko nitre ñakare israelitare abko ma tö mikai nüne nitre israelita kwrere mtare se, käta ja denkä jenena niaratrebtä mento! **15** Ma btä ti, ni abko israelita, ye erere ni därebare amne ni abko ñakare kukwe kämekäme nuenkä ni ñakare israelitare kwrere abko ni israelita tä niere jabtä. **16** Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye mikabtä täte Ngöbökwe ñan ni israelita mikadre metre ja ngwärekri, ye garera nie, akwa tödekabtä Jesukristobti aibe köböire ni ngite ñakare mda abko Ngöböta niere nibtä amne tä ni kaen ngäbti abko garera nie. Ye mdenbtä abko, ni ngite ñakare mda abko Ngöbökwe niedre nibtä amne ni kadre ngäbti kwe, abkokäre ni israelita ne ara jire käta tödeke Jesukristobti. Nita tödeke kwatibe Jesukristobti ye abko bäri kuin, amne ñan Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikabtä täte ni ngite ñakare mda Ngöböta niere nibtä amne tä ni kaen ngäbti, ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikabtä täte ni ñakare jire iti abko ie Ngöbökwe niedi: Ma ngite ñakare mda, niedi kwe, bti kadi ngäbti kwe.

17 Ne aisete tödeka Kristobti, ye aibe köböire ni ngite ñakare mda Ngöböta niere nibtä, abkobti nita tödeke, ye ngwane ti amne nitre israelita jire jökrä ngite arato Ngöbö ngwärekri nitre ñakare israelitare kwrere abko tä nüke gare tie. ¿Nebtä abko Kristo käta nitre israelita mike kukwe kämekäme nuene

niedre ya? ¡Ñakare jire! **18** Ye ñobtä ñan angwane tikwe nünabare käme Ngöbö rüere amne ti töi nämane Ngöbö rüere ye tikwe mikadre temen, bti ti arabe rikadre kaen ngäbtita, ye ngwane ti ne ara jire käta ja miketa ngite. Ye kwrere Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye tikwe mikadre temen tödekakäre Jesubti, akwa ja töi jenbti ti rikadreta Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye kaen ngäbtita ja mikakäre metre Ngöbö ngwärekri, ye ngwane ti ne ara jire käta ja miketa ngite. Ñan Kristo käta ti mike ngite, **19** ñobtä ñan angwane tita ngite Ngöbö ngwärekri abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye käkwe mikani gare tie. Abtä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye tikwe mikani temen tödekakäre Kristobti, ti rabadre nüne Ngöbökrä abkokäre. **20** Kristo müre ketani krusobtä, ben gwaire ti krütani, aisete mtare tita nüne ñakare au jakrä ja töi jenbti akwa, Kristo tä nüne tibtä amne tä ti jie ngwena. Tita nüne ja ngrabare nebti mtare, akwa tita nüne tödekare kwärä Ngöbö Odeibti. Niara käkwe ti ara jire tarebare amne ja biani müre ketadre kwe tikrä. **21** Ngöbökwe ja moto mikani kuin kore tikrä, ye abko ti ñan tö mikai ngwarbe, ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikabtä täte ni ngite ñakare mda Ngöbökwe niedre nibtä amne ni kadre ngäbti kwe, ye ngwane Kristo krütani nikrä rabadre ngwarbe, ütiäte ñakare.

Tödekabtä Jesubti Ngöböta ni dentari

3 **1** ¡Mun Galaciabo, mun abko töi ñakare dikaro! Nunkwe kukwe diribare munye angwane, Jesukristo müre ketani krusobtä abko nunkwe mikaba gare metre ta mun okwäbti. ¿Ye ñobtä abko munkwe ja ngökamna ni mdaye? **2** Munta töbiketa bä jene, yebtä ti tö kukwe ngwiaintari krörö munye: ¿Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikabtä täte Ngöbö Üai nükani nüne munbtä ya? o ¿Kukwe nuani munkwe Kristobtä angwane, munkwe tödekani kwatibe bti abko köböire Ngöbö Üai nükani nüne munbtä ya? Ye niere tie munkwe. **3** Mun töi ñakare dikaro ya ño amarebti munkwe tödekani krire Jesubti angwane, mun namanina nüne Ngöbö Üai köböire abti mtare mun tö nünainta ja di jenbti, kä tö Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikaita täte ja mikakäre metre Ngöbö ngwärekri ye. **4** Munkwe tödekani Jesubti angwane, kukwe nakaninkä bätäkä ngwarbe munbtä, ¿ye abko ütiäte ñakare munta nütüre ya? Munkwe ja tare nikani tödekabtä Jesubti, ye abko ñakare ngwarbe raba ruen tie. **5** Mdakäre abko, Ngöböta ja Üai bien munye amne tä sribi kri ñan tuabare nuene mun ngätäite angwane, ¿ñobtä tä nuene? Ñan Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikabtä täte abko köböire Ngöböta sribi ye nuene, akwa kukwe kuin

Jesubtä niebare munye angwane, munkwe tödekani Jesubti, ye aibebtä Ngöböta sribi nuene kore mun ngätäite.

6 Munkwe tödekani Jesubti, ye kwrere Abraham käkwe tödekani Ngöböbti abko köböire niara ngite ñakare mda Ngöbökwe niebare btä amne kani ngäbti kwe. **7** Ye mden kisete, nitre israelita käta ja Abraham mräkä niere, ñobtä ñan angwane Abrahamkwe Ngöbö mikani täte metre nieta kwetre. Akwa era metre, Ngöbö ngwärekri, nire nire tä tödeke Ngöböbti Abraham kwrere, ye abko Abraham mräkä era metre raba gare munye, **8** ñobtä ñan angwane kä ne ngwañe nitre ñakare israelitare mun kwrere käkwe tödekadi Jesubti angwane, niaratre ngite ñakare mda Ngöbökwe niedi btä amne kadi ngäbti kwe, ye nämanena gare kira Ngöböye, aisete kukwe kuin ni jökrä kräke, ye abko Ngöbökwe niebare käne Abrahamye kira abko tä tikani krörö Ngöbö Kukweibtä:

> Ni kä jökräbti, ie tikwe ja di biandi ma köböire,
> *Génesis 12.3*

niebare Ngöbökwe Abrahamye. **9** Ne aisete Abrahamkwe tödekani Ngöböbti, ye kwrere abko nire nire tä tödeke Jesubti, ie Ngöböta ja di bien Abraham ben gwaire.

10 Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye nire nire tä mike täte ja mikakäre metre Ngöbö ngwärekri, yebtä abko ngürünta nebe, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye nire nire käkwe ñan mikadre täte kuin jökrä ja täritäri kärekäre abkobtä ngürün raba mikani,
> *Deuteronomio 27.26*

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä. **11** Ye mden kisete, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikabtä täte ni ñakare jire iti abko tä nebe metre Ngöbö ngwärekri ye abko gare kuin nie, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Tödeka kwatibe Ngöböbti, ye köböire ni ngite ñakare mda nieta Ngöbökwe. Ni ye aibe käkwe nünandi Ngöböbe
> *Habacuc 2.4*

abko tä tikani kore. **12** Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye abko ñan tä ni mike tödeke Ngöböbti, aisete Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye nirekwe mikadre täte jire jökrä abko köböire nünandi kwe,
> *Levítico 18.5*

abko tä tikani kore. **13** Ye abko, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye ni ñan raba mike täte jire jökrä, abtä Ngöbökwe ngürün mikadre nibtä, akwa ngürün ñan rabadre kärekäre nibtä, abkokäre Kristo krütani krusobtä, ye köböire ni kökanintarita kwe Ngöbökrä ngürün ye ngäniene abko gare nie, ñobtä ñan

angwane Ngöbö Kukweita niere krörö:

> Ni jökrä jäkäta kribtä käin
> btä Ngöböta ngürün
> mike, *Deuteronomio 21.23*

nieta Ngöbö Kukweibtä. **14** Nitre ñakare israelitare abko ie Ngöbökwe ja di biandi abko Ngöbökwe köböi mikani Abrahamye, ye rükadre niaratre kisete Kristo Jesu köböire, abkokäre ni kökanintarita kwe Ngöbökrä. Erere arato, nikwe tödekadre Jesubti angwane, Ngöbökwe ja Üai juandre nüne nibtä, niarakwe köböi mikani Abrahamye ye rabadre bare, abkokäre Kristokwe ni kökanintarita Ngöbökrä.

Pablota kukwe bä mike

15 Ye abko ti mräkätre, ni ngätäite nita kukwe ükete ño jabe kwärikwäri, yebtä ti bike kukwe bä mike krörö mda munye: Ni iti tä kukwe ükete jabe kwärikwäri ni mdabe angwane, kukwe ükateta kwe, yebtä tä ja käi tike ja kukwei mikakäre täte. Yebti kukwe ükateta kwe ye abko ni ñan raba kukwe ye denkä mikakäre ngwarbe amne ñan ni raba kukwe mdara jire tike kukwe ye kwitakäre arato. **16** Ye kwrere Ngöbökwe kukwe ükaninte Abrahambe amne Abraham bkünbe. Tärä ye känti, Ngöbö Kukwei ñan tä blite ni kwatibtä, akwa tä blite ni itibe btä, käta niere krörö: "ma bkünye". Abraham bkün niebare Ngöbökwe Abrahamye, ye abko Kristo ara btä blitabare kore kwe. **17** Tita kukwe niere ye abko krörö: Ngöbökwe kukwe ükaninte Abrahambe, ye abko ükaninte era metre kwe mikakäre täte. Yebti kä nikanina siento kräbkä bti kwä grebti kwä jätä (430) ta angwane, Ngöbökwe ja Kukwei Biani Moiséye, akwa Ngöbökwe kukwe ükaninte käne Abrahambe, ye abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye ñan raba denkä jire mento mikakäre ngwarbe, ñobtä ñan angwane kukweta ükaninte täte, ye abko ni ñan raba kukwe ye kwite, tikwe nini ye kwrere. **18** Ne aisete, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye nikwe mikadre täte abko ütiäre Ngöbökwe ja di biandre nie, ye ngwane kukwe ükaninte Ngöbökwe Abrahambe ye rabadre ngwarbe, ütiäte ñakare mda. Akwa Ngöbökwe ja di biandre nie abko ükaninte kwe Abrahambe, ye abko biandre ngwarbe nie ja moto kuinbti niebare kwe Abrahamye. **19** ¿Angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko drekäre biani kwe? Ni jökrä ngite Ngöbö ngwärekri, ye rabadre gare metre nie, abkokäre Ngöbökwe ja kukwei biani Moiséye. Ne aisete Abraham bkün köböi mikani ie Ngöbökwe, ye ngämi nüke, känenkri Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye nämane ütiäte. Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye abko angeletre Ngöbökwe nükani niere amne Moisés ye abko käkwe kukwe ye kani ngäbti nitre israelita mda mda kräke. **20** Akwa ni itibe tä kukwe ükete ni mdabe, ye ngwane ni ñakare blitaka ni

nibu kräke kwärikwäri, aisete Ngöbö itibe ara jire käkwe kukwe ükaninte au Abrahambe.

21 Ne aisete, ¿Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye abko tä rüre kukwe ükaninte kwe Abrahambe ye rüere ya? ¡Ñakare jire chi! ñobtä ñan angwane nane Ngöbökwe kukwe biandre nuene nie, ye mikabtä täte abko ütiäre nikwe nünandre kärekäre, ye ngwane kukwe ye mikabtä täte abko ütiäre ni ngite ñakare mda Ngöbökwe niedre nibtä arato. **22** Akwa ñakare kore, ñobtä ñan angwane ni ngite kä teri abko di ñakare ja tiketeta au, ye kwrere ni jökrä kä nebtä tä ngite kukwe käme ngoto täni, aisete di ñakare ja tikatekrä au. Akwa nikwe tödekadre Jesukristobti rabakäre dianintari amne rabakäre tikaninte, ye ngwane Ngöbökwe ja di biandre ni jökräye abko köböi mikani kwe Abrahamye, ye biandre kwe ni jökrä tödekaka Jesubtiye, abkokäre ni jökrä tä ngite kukwe käme ngoto täni.

23 Käne Kristo ngämi nüke tödekakrä nie, känenkri bäsi Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye nämane ni ni ngite ngibiabtikä kwrere ni kräke. Akwa Kristo nükani angwane, ñan nämane ni ngibiarebti ni ngite kwrere mda. **24** Erere arato, ni klabore mikata ngäbäkre ngibiare amne töi den, ye kwrere jire Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye nämane ni kräke, ni jie ngwiankäre Kristoye, nikwe tödekadre Kristobti angwane, Ngöbö rabadre ni ngite denkä mento nibtä abkokäre.

25 Akwa mtare Kristo tödekakrä nikwe nükanina, aisete mtare Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye tä ñakare ni ngibiabtikä mda, **26** ñobtä ñan angwane tödekabtä Kristo Jesubti mun jökrä nena Ngöbö ngäbriänkäre, **27** ñobtä ñan angwane mun namani ngökani ñöte angwane, Ngöbökwe mun mikanina ketetibe Kristobe. **28** Ne aisete ma abko ni israelita ya, ñakare ya; ni klabore ya, ñakare ya; ni brare ya o ni merire ya—ye abko ñakare ütiäte Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe mun jökrä mikani ni itibe kwrere amne munta ketetibe jökrä Kristo Jesu ben gwaire. **29** Mun abko Kristokwe, aisete mun Abraham bkütre amne Ngöbökwe ja di biandi Abrahamye amne bkünye niebare kwe ie, ye abko mun nena bkäne siba arato.

4 **1** Yebtä abko, ti tö kukwe mda bä mikai munye abko krörö: Ngäbäkre kiakia abko kräke jändrän rünkwe tä neme jökrä. Akwa ngäbäkre ngämi ünän, känenkri niara tö rabadre dre dre nuein jändrän yebtä abko ñan raba nuene, aisete tä neme ni klabore kwrere. **2** Rün tä käi kite käne, ye kwrere kä ngämi nüke ie, ye känenkri rünta ni ruäre mikete niara ngibiare amne jändrän kwekwe ngibiarebti kräke. Ni ye abko ngäbäkre käkwe kukwe mikadre täte. **3** Ye kwrere arato, kukwe nämane nakenkä nibtä abko krörö: Ngöbö ngämi Jesu juen kä nebtä nikrä, känenkri Kukwe Biani

Ngöbökwe Moiséye ye Ngöbökwe mikani ni ngibiare ngäbäkre ngibiaka kwrere amne ni nämane nüne ni klabore kwrere.
4 Akwa kä kuin era metre niara Odei juankrä abko käi kitani Ngöbökwe, ye erere nükani angwane, Ngöbökwe juani. Niara nükani därere merikwe amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye nükani mike täte jökrä ni mda mda kwrere, 5 nitre israelita Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikaka täte ye kökatarikäreta Ngöbökrä, Ngöbö rabadre ni mike ja ngobore jen kwe abkokäre. 6 Mtare mun tödekaka Jesubti nena Ngöbö ngäbriänkäre, aisete Ngöbökwe ja Odei Üai juani nüne nibtä amne niara Üai tä nibtä, ye mden käta ngrente krörö Ngöböye: ¡Abba, Tata! 7 Ne aisete mtare mun ñakare ni klabore kwrere mda, akwa mun abko nena Ngöbö ngäbriänkäre, aisete jändrän tä Ngöbökwe niara ngäbriänkätre kräke, ye abko mun rabadi bkäne arato.

Pablota töbike kri nitre Galaciabobtä

8 Mdakäre abko, käne mun ngämi tödeke Jesubti, känenkri Ngöbö gare ñakare munye angwane, mun nämane jändrän ngwarbe mike ngöböre jae amne mun nämane ni klabore kwrere kräke. 9 Akwa mtare Ngöbö era metre nena gare munye—o ti bike niere krörö jirekäbe, Ngöbökwe mun käräbare jakrä, aisete mun nena gare Ngöböye mtare—aisete ¿ye ñobtä abko üai käme ngwarbe di ñakare ye ngoto täni mun tö ja mikaita klabore, 10 amarebti munta köbö ütiäte köbö jadükakrä kwrere mike ütiäte jae ja mikakäre metre Ngöbö ngwärekri? Erere arato, ise ñobtä amarebti munta sö ngidien, kä ruäre ütiäte amne kä kwatire kwatire mike ütiäte ja mikakäre metre Ngöbö ngwärekri! 11 Yebtä abko nane tikwe ngoto nikani ngwarbe sribire mun ngätäite tä nebe ruen tie, aisete kä jürä kri tibtä mtare.

12 Ti mräkätre, ti tö kukwe krörö ribei kisere munye: Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye ti nämane mike täte jökrä ja mikakäre metre Ngöbö ngwärekri, akwa ye kwrere tita mike ütiäte ñakare mtare, käkwe ja mikani mun ñakare israelitare kwrere. Ye kwrere arato, munkwe ja mikadre ti kwrere abko ti tö ribei munye. Ñan munkwe kukwe nuenbare käme jire tibtä, abtä tita niere kore munye ti mräkätre. 13 Akwa tikwe kukwe kuin Jesubtä mikaba gare kena munye, ye ngwane ti nämane bren abko käkwe ti mikaba neme yete, ye abko gare kuin munye. 14 Ti bren ye abko namani tare munkrä, akwa munkwe ñan bätä ngwiani tibtä angwane, munkwe ti kaba ngäbti kuin bäsi angele Ngöbökwe kwrere jire. Mdakäre abko, Kristo Jesu ara jire mun rababa ruen kaen ngäbti munye, aisete kä rababa nuäre munbtä. 15 ¿Kä rababa nuäre kri krübäte munbtä, ye abko munkwe nuenbare mda? Ti ne ara jire raba

kukwe niere krörö mun kräke. Mun rabadre ja okwä denkä ti die mikakäre angwane, munkwe diandrekä, akwa era metre ye käkwe ti die mikadre ñakare, aisete munkwe nuenbare ñakare. **16** Akwa mtare, ¿tita kukwe era erere niere munye, nebtä abko ti kite nikwite mun rüere ya? Ñakare raba ruen tie.

17 Angwane ni mda mda tä nüke dirire munye, ye abko töita krübäte munbtä, akwa niaratre töi ñakare kuin munkrä, ñobtä ñan angwane munkwe ja töi mikadre niaratrebtä abko ie tö, aisete töta mun diainkä nunkän. **18** Ni mdakwe töbikadre munkrä ye abra kuin, akwa töbikadre jändrän kuinbtä mun kräke, ye abko ñan nuendre batibe, akwa nuendre kärekäre, akwa ñan ti tädre nete, aibe angwane ni mdakwe töbikadre munbtä. **19** Ti ngäbriänkätre kiakia tikwe, bäsi meri tä ja ngibiare tare, ye kwrere jire ti nämane ja tare nike käne munbtä. Mtare kukweta nakenkä mun ngätäite, köböite tita ja tare niketa mda munbtä amne mun ngämi näin metre Kristobe abko erere tikwe ja tare nikadi btä. **20** Gwängwarbe ti tädre mun känti yete, blitakäre bä jene munbe näre, akwa ti ñan raba neme, aisete tikwe dre nuendre, abkobtä ti töi ñan tä nebe krütare jirekäbe.

Kukwe bä mikata Agarebtä amne Sarabtä

21 Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye mun Galaciabo tö mikaita täte ja mikakäre metre Ngöbö ngwärekri, mun ye ie ti tö kukwe ngwiaintari kwati krörö: ¿Kukweta nakenkä mun ngätäite, yebtä Ngöbö Kukweita dre niere, ye gare ñakare munye? abko munkwe nie tie. Kukwe ye gare ñakare metre munye ruen tie, aisete tita kukwe ngwentari kore munye. **22** Angwane kukwe yebtä abko nieta krörö: Abraham nämane meri nibu ben. Meri iti abko klabore meri era metre Abrahamkwe kräke. Meri klabore ye abko kädian nämane Agar abko kwe Abraham ngobo därebare iti. Meri mda abko meri era metre Abrahamkwe abko kädian nämane Sara abko kwe niara ngobo därebare arato. Sara abko ñakare klabore ni mdakwe. **23** Akwa meri klabore abko kwe Abraham ngobo Ismael därebare, ye abko Abraham töi erere niara därebare. Akwa Sara, meri era metre Abrahamkwe klabore ñakare abko di ñakare ngäbäkre ngibiare meri mda mda kwrere. Ne aisete Ngöbökwe ngäbäkre köböi mikani Abrahamye erere därebare Sarakwe abko kädiani Isaac kwe.

24-25 Kukwe ye nakaninkä kira ye abko tä kukwe krörö bä mike nikrä: Meri nibu abko tä kukwe ükaninte ketebu Ngöbökwe nikrä bä mike: Agar abko tä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye Ngitio Sinaí känti bä mike. Agar abko klabore ni mdakwe, aisete bkänkä kukwei aibe

mikata täte kwe. Ye kwrere jire, nitre israelita käta Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mike täte abko klabore ni mdakwe kwrere, aisete nitre israelita abko Agar ngäbriänkätre kwrere. Ngitio Sinaí kä Arabia känti, ye mden abko juta Jerusalén ara mtare kwrere, ñobtä ñan angwane nitre israelita nünanka Jerusalén tä klabore jökrä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye kräke. **26** Akwa nitre Ngöbökwe era metre tödekaka Jesubti abko tä tikaninte amne, juta Jerusalén tärä mda kä käinbti kräke. Niaratre abko klabore ñakare Sara kwrere, aisete nitre tödekaka Jesubti, ye abko Sara ngäbriänkätre kwrere, **27** ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei käta juta Jerusalén bä mike meri ngäbäkre ngibiare ñakare Sara kwrere abko krörö:

> Meri, ma ngäbäkre ngibiare ñakare, akwa makwe kä ngwian nuäre jabtä.
> Angwane meri ie ja tare nika ño ngäbäkre ngibiabtä gare ñakare, ye abko käkwe ngrate krikri kä ngwiane nuäre jabtä,
> ñobtä ñan angwane meri kwe ngäbäkre ñakare, abtä tuanimetre brarekwe, ye abko ngäbriänkä rabadi bäri kwati meri nünanka brarebe ye ngwä.
> Ne aisete, meri kwe ngäbäkre neme ñakare, ye käkwe kä ngwian nuäre jabtä, *Isaías 54.1*

nieta Ngöbö Kukweibtä.

28 Ti mräkätre, munkwe tödekani Jesubti, aisete mun abko Abraham ngäbriänkätre köböi mikani Ngöbökwe arato, aisete mun abko Isaac kwrere. **29** Sara abko kise mriani jabtä, aisete ngäbäkre ñakare kwe, akwa Ngöbökwe ngäbäkre köböi mikani ie, erere ngäbäkre Isaac därebare Ngöbö Üai diebti. Akwa käne, meri klabore abko kwe ngobo Ismael därebare, akwa ye abko Ngöbökwe köböi mikani ñakare, amne Ismael nämane Isaac mike ja tare nike. Ye kwrere kukweta nakenkä mtare. Ngöbö Üai diebti nita tödeke Jesubti amne nitre Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikaka täte tä Ismael kwrere, käta ni mike ja tare nike tödekabtä Jesubti. **30** Akwa Ngöbö Kukwei käta niere krörö kukwe yebtä abko ütiäte mtare mun kräke:

> Ngöbökwe niebare Abrahamye:
> Meri klabore ye juentari ngobo kwe yebe, ñobtä ñan angwane meri klabore ngobo ye käkwe ñan jändrän rünkwe dräidre jire chi jabti, meri klabore ñakare tä nüne brare kwebe abko ngobobe, *Génesis 21.10*

abko Ngöbökwe niebare Abrahamye. **31** Ne aisete ti mräkätre, ni abko ñakare meri klabore ngobo Ismael kwrere, akwa ni abko meri Sara klabore ñakare ngobo kwrere, aisete nita klabore ñakare.

Nita tikaninte Kristo köböire

5 1 Nikwe nünandre ni tikaninte kwrere, abkokäre Kristo käkwe ni tikaninte. Ne aisete Kristokwe mun tikaninante, yebtä munkwe nünanka dite kärekäre amne munkwe ñan ja mikata ni klabore kwrere Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ngoto täni, kukwe ye mikakäre täte, ja mikakäre metre Ngöbö ngwärekri abko tita niere munye.

2 Ti mräkätre, olo ketete ti kukweiye munkwe. Ti Pablo kä bike niere krörö munye: Ni brare brare tödekaka Jesubti käkwe ja ñäräkrä mikadre ja kwatabtä, ye abko mun mden mden töta nebe nuein ja mikakäre metre Ngöbö ngwärekri, ye ngwane Kristo krütani munkrä, ye ñan rabadre ütiäte mun kräke. 3 Ye abko ti bike niereta krörö mda munye: Ja ñäräkrä mikadre ja kwatabtä tä ükaninte, ye mun brare mden mden käkwe mika täte angwane, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye erere munkwe mikadre täte jire jökrä angwane, ñan kukwe ketetibe mika täte munkwe. 4 Mdakäre abko, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikabtä täte mun tö rabai metre Ngöbö ngwärekri, ye ngwane mun nikani Kristo bäre mento angwane, Ngöbökwe ja moto mikani kuin munkrä abko ie munkwe trö kwitani. 5 Akwa ni abko tä tödeke Kristobti, yebtä ni ngite ñakare mda Ngöbökwe niedi abko nita ngibiare kisere Ngöbö Üai köböire, 6 ñobtä ñan angwane nita tödeke Kristo Jesubti, ye köböire abko ni ñäräkrä mikani kwatabtä ya, ñakare ya, akwa ye abko ñakare ütiäte Ngöbökrä rabakäre metre niara ngwärekri, akwa nita tödeke Jesubti aibe ütiäte kräke amne, nita tödeke era metre Jesubti abko käta ni kite ni mda mda tarere.

7 Mun nämane näin kuin ji Jesukwe bti, ¿ye nirekwe kukwe mdara jire mikani mun jiete amarebti kukwe era metre Jesubtä abko mun ñan tö mikai täte ye? 8 Ngöbö käkwe mun kärä-bare jakrä ye ñan käkwe kukwe ye mikani mun jiete. 9 Kukweta nakenkä mun ngätäite ye abko lebadura bante kwrere abko krörö: Lebadura mikata chi arinante abko tä ngitie jökrä arina kabre te, ye kwrere jire kukwe dirita blo abko ni braibe tä mike ütiäte mtare, ye käita ngitie mun ngätäite, käta ni jökrä töi kwite. 10 Akwa mun abko töi tädi ja kwrere tibe ti Dänkien diebti, abkobti tita tödeke angwane, nire nire käta kukwe blo mike mun jiete ye abko Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen mun nika dokwäre.

11 Angwane ti mräkätre, ni brare brare käkwe ja ñäräkrä mikadre ja kwatabtä, ye ti tädre mike ütiäte janknu ja mikakäre metre Ngöbö ngwärekri amne, ti tädre nuemna ni mdaye, ye ngwane Kristo kämikani krusobtä ni kräke tita niere, yebtä nitre ñan rabadre romon tikrä amne ñan rabadre näin kisere ti jiebti. 12 Akwa nire nire tä näin

kukwe mike mun jiete käta ja ñäräkrä mikamna ja kwatabtä munye, iye ara jire käkwe ja diandrete gwängwarbe näre! Abko kore se.

Ja taredre kwärikwäri

13 Ti mräkätre, Ngöbökwe mun käräbare rabakäre tikaninte, akwa munta tikaninte, yebtä abko mun töi rabadre ngitiekä kämekäme, ye jiebti mun rikadre betekä, abkokäre munta tikaninte abko munkwe ñan nütü jire chi. Akwa munkwe ja taredre kwärikwäri, käkwe ja die mikadre kwärikwäri jändrän jökräbtä, **14** ñobtä ñan angwane Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye abko tä ükaninte ketetibe jökrä abko krörö:

> Mata ja tarere au,
> ye kwrere makwe ni mda
> mda tare arato,
>
> *Levítico 19.18*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä. **15** Munkwe ja ngibia, ñobtä ñan angwane mun tädre rüre jabe kwärikwäri janknu amne mun tädre ja kwete kwärikwäri janknu, ye ngwane munkwe ja juandre ngwarbe, aisete batibe mun ñan rabadre ja gete mda jabe kwärikwäri Jesu käbti, ye abko rabadre blo, aisete ja taredre munkwe tita niere.

Ngöbö Üai amne kukwe kämekäme mdeita ni töibtä

16 Tikwe kukwe nini, yebtä abko ti bike kukwe mdara jire niere krörö munye: Munkwe kä bian Ngöbö Üaiye ja jie ngwiankrä nüne metre Ngöbökrä kärekäre angwane, kukwe kämekäme tä mun töibtä abko mdeita nebe munye, ye munkwe ñan nuendre, **17** ñobtä ñan angwane kukwe kämekäme tä mun töibtä abko mdeita neme munye, ye abko tä rüre Ngöbö Üai rüere, munkwe ñan kä biandre Ngöbö Üaiye ja jie ngwena abkokäre. Erere arato, kukwe kämekäme mdeita neme munye, ye rüere Ngöbö Üai tä rüre, kukwe kämekäme tä mun töibtä, ye munkwe ñan mikadre täte abkokäre. Ye erere kukwe kämekäme mdeita neme munye amne Ngöbö Üai tä nüne munbtä, ye tätre rüre jabe kwärikwäri. **18** Akwa Ngöbö Üai tä mun jie ngwena era metre bkänä ne ngwane, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye ngoto täni mun ñan rabadre klabore mda.

19 Ni mda mda töi kämekäme abko erere mdeita neme ie käta nuene, ye abko tä nüke gare kuin btätre, aisete kukwe krörökrörö nuenta kwetre: tä ja mike gure bati bati, tätre kukwe kämekäme nuene jabtä kwärikwäri ja mikakäre nuäre amne, kukwe gaidre kri abko tätre gaire ñakare jire chi nukro kwrere. **20** Erere arato, jändrän ngwarbe mikata ngöböre jae, ni kwrare, ni sukiare, ni ngürüne käta kukwe nuene blo ni mdabtä, ni mätäta neme käre ni mdabtä amne ni rüre käre ni mdabe, ni mokrere ni mdabe jändrän kwe dokwäre. Erere arato, ni moto nebe romon jötrö ngwarbe amne ni ni mda mda mike ja rüere kwärikwäri, ni dirire ni

ñäkäbtikäre jene jene amne ni ni mda diankaka jakri. **21** Erere arato, ni mda jändrän bkäne abko dokwäre ni mätä btä, ni dröba nike käre amne ni mröre kabre krübäte amne, kukwe mda diän diän ne kwrere nuenta kwetre, ye abko gare kuin, aisete kukwe kämekäme nuenkä kore, ni yebtä abko Ngöböta gobrane ñakare, aisete ñan rabadre jire Ngöbö känti kä käinbti abko tikwe nieba munye, mden erere tita niereta munye mtare.

22 Akwa Ngöbö Üai tä nüne nibtä angwane abko tä ni die mike kukwe krörökrörö nuene: nita ni mda mda tarere, käta neme bäri juto nibtä, nita nüne jäme Ngöböbe amne ni mda mdabe, nita jändrän jökrä ngibiare bätärekä, nita ni mda mda kaen ngäbti ja moto jämenbti, nita ja moto mike kuin ni mda mdakrä, nita ja kukwei amne Ngöbö Kukwei mike täte abtä tödekata nibti, **23** amne nita bike tidrä ni mda mdabtä amne, ni töi kämekäme ye nita ketebtä au. Ye rüere abko kukwe ñakare jire kä nebtä. **24** Nire nire nena Kristo Jesukwe abko käkwe kukwe kämekäme ni töibtä ye mikanina jökrä krusobtä Kristobe gwaire amne, kukwe kämekäme mikanina jökrä temen nikwe. **25** Mtare ni nena nüne Ngöbö Üai köböire, aisete ari kä bien Ngöbö Üaiye ja jie ngwiankrä arato. **26** Akwa nikwe ñan bikadre krikri jabtä kwärikwäri. Erere arato, nikwe ñan ja kwitadre ja rüere kwärikwäri amne jändrän ni mdakwe, dokwäre nikwe ñan bätä ngwiandre btä.

Nikwe ni mda mda die mikadre

6 **1** Mdakäre abko ti mräkätre, mun mräkä tödekaka Jesubti käkwe ja mika ngite, ye ga munkwe angwane, mun mden mden käta kä bien Ngöbö Üaiye mun jie ngwena metre ye käkwe mun mräkä die mika, niara rikadreta ji metrebti abkokäre. Akwa munkwe die mika ja moto jämenbti angwane, makwe ja ngibia kuin, ñobtä ñan angwane nane kukwe jatadre ma rüere amne makwe ja mikadre ngite arato, aisete makwe ja ngibia. **2** Ye abko, kukwe mun itire itire kwe, ye ie munkwe kötä mika gwaire jökrä ja die mikakäre kwärikwäri kärekäre köbö kwatirekwatire. Munkwe ja die mikadre kore ne ngwane, nikwe nünandre ño ükaninte Kristokwe ye mikadi täte munkwe. **3** Akwa nire nire abko ütiäte ñakare, akwa ja rabadre ruen kri ie mräkä mda mdabtä mun ngätäite, aisete ñan tö kötä mikai gwaire, ye ngwane ni ye tä ja ngököta au. Ni ye käkwe ni mda mda die mikadre.

4 Ne aisete, ni itire itire tä sribi nuene ño, ye mika ñäräre kuin kwe, yebtä blita au kwe jakrä angwane, jändrän nuenta kuin kwe raba tuen ie, yebtä tö raba ja käikitekä ne ngwane ja käikitaka kwe, akwa ni mda mda tä sribi nuene ño, yebtä ñan ñäkä kwe, **5** ñobtä ñan

angwane ni itire itire käkwe töbikadre tribe jen kwe ngwianbtä kuin metre.

6 Mdakäre abko, kukwe kuin Jesubtä ye nireta dirire munye, ni ye abko munkwe die mika jändrän jökrä kuinkuinbtä arato.

7 ¡Angwane munkwe ñan ja ngöka au! Ni ñakare jire iti käkwe Ngöbö mikadre yakrä jae, ñobtä ñan angwane nita nura ño ño nökö, ye erere nita ngwä ötö, **8** ye kwrere nire nire töibtä kukwe kämekäme tä amne mdeita neme ie, erere tä nuene, ye abko nura nökata kwrere amne ye ütiäre abko rabadi kärekäre Ngöbö bäre mento, ye abko nura ngwä ötata kwrere. Akwa nire nire käta kä bien Ngöbö Üaiye ja jie ngwiankrä, erere tä näin Ngöbö Üai köböire, ye ütiäre abko rabadi nüne kärekäre Ngöböbe. **9** Aisete ni ñan rabadre dräre jire jändrän kuin nuene ni mda mdakrä, ñobtä ñan angwane ni ñan di krütadre jändrän kuin nuene ne ngwane, köböitira jire Ngöbökwe sribi nikwe ye ütiä biandi nie. **10** Ne aisete ni di tärä ne ngwane, käre ni tädre biare ni mda mda die mike, akwa ni mräkä tödekaka Jesubti ye abko bäri die mikadre käne.

Pablota kukwe niere mrä

11 Ti mräkätre, mtare ti ara jire käta kukwe ne tike krikri ja kise jenbti mun kräke, ti ara jire käta tärä ne tike rabadre gare metre munye abkokäre. **12** Tärä yebtä abko ti tö nieita krörö munye: Ni ruäre tä ja ñäräkrä mikamna kisere ja kwatabtä munye ja bä mikakäre kuin nitre israelita mda mda okwäte angwane, Kristo ngatani krusobtä nikrä aibe ütiäte ni diantarikäre, ye aibe niedre kwetre, abtä nane nitre israelitakwe mikadre ja tare nike abko jürä btätre, aisete tä ja ñäräkrä mikamna munye. **13** Akwa nitre israelita ñäräkrä mikani kwatabtä, ye abko ñan tä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mike täte jökrä, akwa mun abko käkwe ja ñäräkrä mikadre ja kwatabtä Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikakäre täte jökrä, ie niaratre tö. Yebti munkwe ja ñäräkrä mikadre ja kwatabtä angwane, rikadreta ja käikitekä munbti ni israelita mda mdaye, abkokäre tädre mun nike kisere kore.

14 Akwa ti abko, jändrän ñakare jire tikwe bti ti raba bike kri ja mikakäre ütiäte. Angwane ni Dänkien Jesukristo ngatani krusobtä nikrä, ye aibe ütiäte tikrä mtare, ñobtä ñan angwane Kristo ngatani krusobtä tikrä, ye köböire abko jändrän kä nebtä ütiäte ñakare tikrä amne ti abko ütiäte ñakare ni kä nebtä okwäte. **15** Ye abko, ni ñäräkrä mikani ni kwatabtä ya, ñakare ya, ye abko ñakare ütiäte Ngöbö ngwärekri, akwa ni dätebareta btin Jesukristo köböire, ye abko bäri ütiäte Ngöbökrä. **16** Angwane nünandre ño Jesukristo köböire tita niere, ne kwrere mun mden mden tä nüne, mun yebtä abko kä jäme Ngöbökwe raba amne mun jökrä raba ruentari tare

Ngöböye. Erere arato, nitre tödekaka Jesubti, yebtä kä jäme Ngöbökwe raba amne raba ruentari tare Ngöböye.

17 Mtare mentokwäre abko, ni mdakwe ñan ti nikadre jire chi mda diribtä, ie ti tö, ñobtä ñan angwane tita tödeke Jesubti, yebtä tikwe ja tare nikani kri abko träin tä jökrä ti ngrabare, ti sribikä Jesukwe bä mikakrä tibtä, aisete ti ñan nikadre, ie ti tö. **18** Ti mräkätre, ni Dänkien Jesukristo käkwe ja moto mika kuin mun jökrä kräke. Amen. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Pablokwe Nitre Efesobokrä

Efesios

Pablo käkwe tärä ne tikani angwane, niara nämane ngite kä teri juta Romate kukwe kuin Jesubtä diri dokwäre. Ne nakaninkä ño abko tä tikani Hechos 28.14-31 yebtä. Pablokwe tärä ne tikani nitre tödekaka Jesubti nünanka juta Efeso amne Efeso bäre temen kräke. Juta Efeso abko juta ütiäte amne ju ngöbö ngwarbe mikakrä ütiäte jae nämane kabre yete. Ju bäri ütiäte abko ngöbö ngwarbe kädianta Diana kräke (Hechos 19.23-31).

Pablo nämane niken Jesu kukwei ngwena angwane, niara nükani juta Efesote, käkwe kukwe kuin Jesubtä mikani gare btin ietre abko tä tikani Hechos 18.18-21 yebtä. Akwa namani jötrö yete, bti nikani ta. Abti nükaninta bobukäre angwane, nünabare kä komä kwe Efesote, Ngöbö Kukwei dirikäre yete abko tä tikani Hechos 19 yebtä.

Nitre tödekaka Jesubti nünanka Efeso känti abko kukwe ñakare bökän, btä Pablokwe kukwe tikani. Bäri, Ngöbökwe kukwe nuenbare keta kabre bätäkä ngwarbe ni kräke ja moto kuinbti, yebtä Pablokwe kukwe tikani kabre tärä nebtä. Nikwe nünandre ño ni Dänkien Jesukristo mikakäre ütiäte jae, btä Pablokwe blitabare tärä nebtä.

Jesukristo köböire Ngöbökwe ni jökrä, israelita amne ñakare israelita dianintari, käkwe mikani ja gete jabe. Kukwe mden mden btä nämane rüre jabe kwärikwäri, yebtä ñan rüdre mda kwetre, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe niaratre mikani ni itibe kwrere Jesukristo ben gwaire. Ngöbökwe ye nuendre abko niarakwe ngibiabare tiebe, akwa mtare mikata gare kwe Jesukristo köböire. Ngöbökwe nitre tödekaka Jesubti mikani ketetibe Jesukristobe, aisete nünandre deme kwetre amne ja die mikadre kwärikwäri kwetre nünenkä dite Jesubtä, ñobtä ñan angwane üai kämekäme tärä kabre abko tä rüre nitre tödekaka Jesubti rüere, aisete Pablokwe tärä ne tikani kukwe yebtä.

Pablota köbö ngwentari

1 **1** Ti Pablo käta tärä ne tike. Ngöbö tö namani ti mikai Jesukristo kukwei ngwianka abko erere tita sribire kräke.

Mun deme deme tödekaka Kristo Jesubti käta nüne juta Efesote abko kräke tita köbö kuin juen. **2** Ngöbö ni Rün nikwe amne ni Dänkien Jesukristo käkwe ja moto mika kuin munkrä amne,

mun mika nüne jäme kwetre, ie ti tö.

Ja moto kuinbti Ngöbökwe ja di biani kri nie

3 Ngöbö, ni Dänkien Jesukristo Rün raba käikitaninkä, ñobtä ñan angwane jändrän jökrä kuinkuin kä käinbti biani kwe nie, ñobtä ñan angwane nita ketetibe Kristobe aisete. **4** Erere arato, kä däte ngämi känenkri Ngöbökwe ni dianinkä jakrä rabakäre ketetibe gwaire Kristobe. Ngöbökwe ni dianinkä kore jakrä nünakäre kuin deme amne ngite ñakare ja ngwärekri. Ngöbökwe ni tarebare, **5** aisete köbö kitani kwe ni kakrä ngäbti ja ngobo jen kwrere Jesukristo köböire, ye abko niara tö namani nuein ja moto kuinbti amne käi namani nuäre btä ngwena bare. **6** Ngöbökwe ni tarebare kuin bä nuäre ja moto kuinbti, yebtä abko nikwe käikitadrekä käre. Niarakwe ni tarebare kuin bä nuäre ja moto kuinbti, ye mikani gare nie niara Odei tarebare kri kwe ye köböire. **7-8** Erere arato, Kristo krütani krusobtä, därie nimianinte nikrä, ye köböire abko nita neme ketetibe Kristobe angwane, Ngöbökwe ni kökanintarita jakrä, käkwe ni tikaninte. Amne ni ngite niara rüere, ye dianinkä jökrä mento nibtä kwe. Ye abko Ngöbökwe nuenbare ja moto kuin nuäre yebti. Niara abko bäri töbtä amne kukwe jökrä tä nüke gare ie. **9** Kira Ngöbö tö namani kukwe mikaitbe ño tiebe, ye erere mikanintbe kwe, abti mikanina gare kuin kwe nie. Ye abko, Ngöbökwe ja moto mikani kuin amne, kukwe mikanintbe kore kaibe kwe angwane, tö namani kukwe ye ngwena bare abko erere namani bare ie Kristo köböire. **10** Kä kitani nuäi kwe abko erere käi nükani angwane, kukwe mikanintbe kwe, ye erere namani bare täte jökrä Kristo köböire. Kukwe mikanintbe Ngöbökwe ye abko krörö: Jändrän jökrä kä käinbti amne kä temenbtä abko rabadre mikani gare jökrä täte Kristoye angwane, Kristo rabadre ji dokwäte jändrän jökräbti ta.

11-12 Kira Ngöbökwe köbö kitani ni kakrä ngäbti abko erere ni dianinkä jen jakrä kwe, ye köböire ni rabadre jen Ngöbökwe, abkokäre nitre israelita ara jire käta tödeke bäri käne Kristobti nitre ñakare israelitare känenkri, käkwe Ngöbö di kri bä nuäre ye käikitadrekä kärekäre, abkokäre Ngöbökwe kukwe mikanintbe ni diantarikäre jakrä. Ye abko Ngöbö tö namani nuein ño, erere nuenbare kwe. **13** Erere arato, Ngöbö kukwei kuin Kristobtä ni diantarikrä ye abko Ngöbö kukwei era metre, ye mun ñakare israelitare käkwe kukwei nuani angwane, munkwe kani ngäbti, käkwe tödekani Kristobti angwane, Ngöbökwe mun mikani ketetibe gwaire Kristobe. Yebti, Ngöbökwe ja Üai deme mikani nüne munbtä, ye abko tä ñäräkrä kwrere munbtä, mun jen Ngöbökwe mikakäre gare. Ngöbö Üai Deme ye mden abko

Ngöbökwe köböi mikani kira.
14 Akwa Ngöbökwe ni diandretari täte jökrä amne ni rabadre juta jen Ngöbökwe täte jökrä amne ni rabadre Ngöbö di kri bä nuäre ye käikitekä kärekäre abko bä mikakrä Ngöbökwe ja Üai Deme biani nie. Yebtä abko ni rabadre kuin niere Ngöböye.

Pablota blite Ngöböbe

15 Mun abko tä tödeke kwatibe ni Dänkien Jesubti amne munta juta deme Ngöbökwe tarere, ye tikwe kukwei nuaba angwane, **16** ye näire mentokwäre tita blite Ngöböbe angwane, käre tita kuin niere ie munbtä.
17 Ngöbö ni Dänkien Jesukristokwe amne ni Rün bä nuäre ye ie käre tita kukwe ribere krörö munkrä: Ngöbökwe mun mikadre töbtä ja Üai köböire amne ja mikadre gare metre kwe munye ja Üai köböire, niara rükadre gare bäri kuin munye abkokäre.
18 Erere arato, tita kukwe mdara jire ribere krörö Ngöböye munkrä: Ngöbökwe mun käräbare jakrä, aisete mtare jändrän kuin ngibiata Ngöbökwe munkrä kä käinbti mden munta ngibiare kisere, ye rükadre gare metre munye, abkokäre Ngöbökwe kä trä tikadre mun töite. Erere arato, juta deme Ngöbökwe abko rabadi bä nuäre amne ütiäte kri Ngöbökrä abko rabadre gare munye, abkokäre niarakwe kä trä tikadre mun töite abko tita kärere munkrä Ngöböye. **19** Erere arato, Ngöbö di kri ñan krütare, ye mden abko tä ni tödekaka Jesubti die mikakrä, ye rabadre gare munye, abkokäre Ngöbökwe kä trä tikadre mun töite abko tita ribere ie. Ngöbö di kri tä mun kräke abko Ngöbökwe mikani tuadre, **20** käkwe Kristo mikaninta nire ja di kribti amne kä bäri ütiäte, känti Kristo mikani täkänintbe ja küde ruenkri kä käinbti kwe ja di kri yebti. **21** Ye abko, üai käme jökrä amne angele jökrä Ngöbökwe tä dänkiene, käta gobrane, käta ja di kri mike gare, yebti ta Ngöbökwe Kristo mikani bäri ütiäte. Erere arato, jändrän jire jökrä tä kä ne ngwane amne jändrän jire jökrä jatadi kä mrä angwane, yebti ta Ngöbökwe Kristo mikani bäri ütiäte.
22 Mdakäre abko, Ngöbökwe jändrän jökrä mikani Kristo ngoto täni amne, nitre gätäkä Kristo käbti, ye kräke Ngöbökwe Kristo ara jire mikani dänkiene ji dokwäte niaratre dokwä kwrere,
23 ñobtä ñan angwane nitre gätäkä Kristo käbti ye abko Kristo ngrabare kwrere amne Kristo ara btä Ngöbö tä nüne täte jökrä amne Ngöbö tä täte jändrän jökrä bti ta.

Ngöbökwe ni mikani nire Kristo ben gwaire

2 **1** Mdakäre abko, käne mun ñakare israelitare ngämi tödeke Jesubti, känenkri mun nämane kukwe nuene kämekäme Ngöbö rüere amne mun nämane ja mike ngite Ngöbö rüere. Ye mden kisete, mun nämane ni ngwäkäre kwrere Ngöbö ngwärekri. **2** Mun nämane nüne kore

angwane, ni töi kämekäme tä nüne ño kä nebtä Ngöbö rüere, ye kwrere jire mun nämane nüne. Amne Satana tä gobrane kä drünente, ye abko tö namani nebe mun tuai dre dre nuein abko erere mun nämane ja mike ngite. Erere arato, nitre Ngöbö Kukwei kitaka temen, ye ngätäite Satana ara tä sribire Ngöbö rüere abti kä nüke mtare. Satana ye mden nämane mun töi mike nüne ño abko erere mun nämane nüne kena. **3** Ye kwrere arato, nun israelita ngämi tödeke Jesubti, känenkri nun jökrä nämane nüne mun kwrere siba angwane, kukwe kämekäme mdei nämane nebe nunye abko jiebti nun nämane nakwen. Amne nun ngrabare, ie kukwe kämekäme mdei nämane nebe angwane, nun nämane nuene. Erere arato, nun töi nämane ngitiekä kämekäme abko jiebti nun nämane nakwen. Nun nämane nüne kore, ye dokwäre abko Ngöbökwe nun mikadre ja tare nike kri krübäte ni mda mda kwrere, ye abko rabadre dbe, ñobtä ñan angwane nun nämane ja mike ngite, dokwäre Ngöbökwe nun mikadre ja ngie nuen kore.

4-5 Akwa Ngöbö abko bäri moto kuin käkwe ni tarebare kri krübäte abko krörö: Ni nämane ja mike ngite Ngöbö rüere, abtä ni nämane ni ngwäkäre kwrere, kä nämane mente Ngöböye, ye ngwane Ngöbökwe ni mikani nire Kristo ben gwaire. Ngöbö moto kuin, ye mden köböire abko mun ñakare israelitare namani dianintari. **6** Amne Kristo ben gwaire Ngöbökwe ni mikanina nire amne, kä bäri ütiäte kri kä käinbti känti Ngöbökwe Kristo mikani dänkiene, ye känti ni mikanina täkänintbe Kristo Jesu ben gwaire. **7** Ngöbökwe kukwe nuenbare jökrä kore, ye abko kä mrä näire Kristo jatadita angwane, Kristo Jesu köböire Ngöbökwe ja moto mikani bäri kuin nikrä, ye niara rabadre bä mike kärekäre, **8** ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ja moto mikani kuin munkrä käkwe mun dianintari, munkwe tödekani Jesubti angwane. Ye abko ñan jändrän kuin nuenbare munkwe abko ütiä nükani kore munye, akwa Ngöbö ara jire käkwe mun dianintari ngwarbe ja moto kuinbti. **9** Mdakäre abko, ñan munkwe sribi kuin nuenbare au jakrä abko ütiäre mun namani dianintari, ye abko ni ñakare jire iti rabadre bike kri, abkokäre Ngöbökwe kukwe mikanintbe kore, **10** ñobtä ñan angwane Kristo Jesu köböire Ngöbö ara jire käkwe ni dätebare kuin bä nuäre. Amne nikwe sribi kuin nuendre kärekäre ni mda mda die mikakäre abko Ngöbökwe ükaninte kira, ye kwrere nikwe nuendre, abkokäre Ngöbökwe ni dätebare kore Kristo köböire.

Ni jökrä tödekaka Kristobti abko Ngöbökwe mikani ketetibe gwaire Kristobe

11 Ne aisete, Kristo ngämi krüte krusobtä, känenkri mun ñakare israelitare abko nämane

nüne ño, ye munkwe ngwianta töre jae. Käne nitre israelita ñäräkrä mikani kwatabtä ni kä nebtäkwe abko nämane mun kä den "nitre ñäräkrä ñakare kwatabtä," nämane niere munbtä, mun mikakäre ngwarbe jae. **12** Kä ye ngwane abko Kristo gare ñakare munye amne mun nämane nüne jenena juta israelita bäre mento. Erere arato, Ngöbökwe kukwe ükaninte nitre israelitabe angwane, jändrän köböi mikani kwe ietre, ye abko nämane ñakare munkrä amne, ni mda ni diantarikä abko nämane ñakare jire tödekakrä munkwe. Erere arato, Ngöbö era metre ye abko gare ñakare munye.

13 Mun nämane nüne mente Ngöböye, akwa Kristo Jesu krütani krusobtä, därie nimianinte, ye köböire abko mun nena krötö Ngöbö ken ketetibe gwaire Kristobe.

14 Kristo abko ni mikaka ja mäketa jabe kwärikwäri. Ni israelita amne ni ñakare israelitare mikani juta kwatibe kwe. Erere arato, nitre israelita amne nitre ñakare israelita mätä nämane kri jabtä kwärikwäri, ye abko ki nämane ni jiete kwärikwäri kwrere. Kristo krütani angwane, mätä kri ye abko kitani jökrä temen kwe. **15** Erere arato, Kristo krütani krusobtä angwane, ja ngrabare ye te niarakwe Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mikani ütiäte ñakare mda ja mikakrä metre Ngöbö ngwärekri. Nitre israelita amne nitre ñakare israelitare nämane ja rüere kwärikwäri, akwa Kristo krütani krusobtä niaratre mikakäre ketetibe gwaire ni itibe btin kwrere. Ye köböire abko juta ketebu ja rüere kwärikwäri abko mikani nüne jäme jabe kwärikwäri kwe. **16** Erere arato, Kristo krütani krusobtä, köböire juta ketebu mikani ketetibe gwaire ni itibe btin kwrere ye mikakäreta gwaire Ngöböbe amne, nitre israelita amne nitre ñakare israelitare nämane rüre Ngöbö rüere, akwa Kristo käkwe mikani ja mäketa Ngöböbe. **17** Kukwe kuin ni mikakrä nüne jäme jabe kwärikwäri abko Kristo jatani ngwena ni jökrä kräke, aisete mun ñakare israelitare nämane nüne mente Ngöböye amne nitre israelita nämane nüne ja ken Ngöböbe, ye kräke Kristo jatani kukwe kuin ngwena kore. **18** Ne aisete Kristo köböire ni ñakare israelitare amne ni israelita abko raba niken jäme nebe ni Rün ngwärekri Ngöbö Üai itibe köböire.

19 Ye mden kisete, mun ñakare israelitare abko ñakare chui menteni kwrere Ngöbö ngwärekri mtare. Akwa nitre israelita abko juta deme Ngöbökwe, ye ben gwaire mun nena ütiäte amne nitre israelita abko Ngöbö ngäbriänkätre kwrere, ben mun nena ja mräkäre. **20** Mdakäre abko, mtare mun abko ju kwrere amne, kukwe diribare nitre Jesu kukwei ngwiankakwe amne nitre Ngöbö kukwei niekäkwe, ye abko jä mikata ju ketabtäkrä dite krö. Kukwe diribare kwetre yebtä abko munta ja ketebtä dite

amne, Jesukristo abko jä bäri ütiäte kri ju mikakrä jä mda mda ye ngwä, yebtä munta ja ketebtä dite arato. **21** Ye abko, ju mikata niken abko ketakata niken kiakia ja täritäri abti tä niken nebe bare, ye kwrere munta niren gwaire jökrä Kristo köböire abti ju deme Ngöbökwe tä mikani ketetibe gwaire ni Dänkienbe, ye kwrere mun rabadi. **22** Erere arato, Kristo köböire munta nekete jökrä jakri, ye köböire abko mun näin nebe ju Ngöbökwe kwrere abko te Ngöböta nüne ja Üai köböire.

Pablo juani sribire nitre ñakare israelitare ngätäite

3 **1** Ti Pablo tä sribire mun ñakare israelitare kräke. Kristo Jesu mikabtä gare mun ngätäite, dokwäre tita ngite kä teri nete. **2** Ye abko, Ngöbökwe ja moto mikani kuin munkrä abko ti mikani niekä kwe munye, ye nena gare kuin munye ruen tie. **3** Ye abko tikwe tärä tikaba chi käne munye, yebtä abko kukwe nämane kaibe tiebe Ngöbökwe abko Ngöbökwe mikani gare tie abko tikwe tikaba munye. **4** Munkwe ñäkädre tärä yebtä angwane, kukwe nämane kaibe tiebe Ngöbökwe Kristobtä ye abko nena gare metre jökrä tie abko rükadi gare munye. **5** Kukwe ngibiabare kaibe tiebe Ngöbökwe ye abko mikani gare ñakare kwe nitre kirakiraye mekera, akwa mtare nitre deme deme Jesu kukwei ngwianka amne nitre Ngöbö kukwei niekä abko ie Ngöböta mike gare ja Üai köböire. **6** Angwane kukwe nämane kaibe tiebe Ngöbökwe abko krörö: Ngöbö kukwei kuin Kristobtä, köböire Ngöböta nitre ñakare israelitare kärere jakrä, amne jändrän Ngöbökwe nämane nitre israelitakrä abko nitre ñakare israelitare rabadre bkäne siba nitre israelitabe Kristo Jesu köböire. Erere arato, nitre ñakare israelitare abko rabadre ni itibe kwrere nitre israelitabe, amne jändrän köböi mikani Ngöbökwe nitre israelitaye, ye abko nitre ñakare israelitare rabadre bkäne siba arato, ne abko nämane kaibe tiebe Ngöbökwe, akwa mtare nena gare nie.

7 Ngöbökwe ja moto mikani kuin tikrä amne ti ngwiani ruen bobre kwe jae, käkwe ti mikani sribire kukwe kuin nebtä. Erere arato, Ngöbö ara käkwe ja di kri biani ngwarbe tie sribi nuenkäre. **8** Ni bäri ütiäte ñakare nitre jen Ngöbökwe ngätäite, ye ngwä ti abko bäri chi amne bäri ütiäte ñakare, akwa kukwe kuin ütiäte kri ñan tanre Kristobtä, ye abko ti rikadre ngwena nitre ñakare israelitareye, abkokäre Ngöbökwe sribi biani tie. **9** Mdakäre abko, Ngöbö jändrän jökrä dätekä abko kwe kukwe nämane kaibe tiebe kira, ye abko tikwe mikadre gare ni jökräye, abkokäre sribi ye biani kwe tie.

10 Amne nitre gätäkä Kristo käbti, ye köböire Ngöbö abko töbtä kri jändrän bätäkä ngwarbebtä abko rabadi gare üai kämeye amne angeletre

Ngöbökwe tä gobrane yeye, ye mdenkäre Ngöbökwe sribi ne biani tie. **11** Ye abko, Ngöbökwe kukwe mikanintbe kira, ye erere mikani nebe bare kwe ni Dänkien Kristo Jesu köböire amne, **12** mtare nita ketetibe gwaire Kristo Jesube amne nita tödeke kwatibe Kristo Jesubti, ye mden kisete mtare kä jürä ñakare jire chi nibtä krötö Ngöbö ken Kristo köböire. **13** Ye mden kisete abko tita ja tare nike munkrä, akwa kukwe yebtä mun ñan raba ulire amne mun ñan di krüta abko ti tö ribei munye, ñobtä ñan angwane ja rabadre ruen bäri ütiäte munye, abkokäre tita ja tare nike kore munkrä.

Pablota ja di ribere Ngöböye

14 Ne mden kisete abko tita nebe ngukudokwäbti temen ni Rün Ngöbö ngwärekri. **15** Ngöbö ni Rün nikwe käkwe mräkä kwekwe tä kä käinbti amne kä temenbtä dätebare. **16** Tita kukwe ribere krörö ni Rünye munkrä: Ni Rün jändrän kuinkuin bä nuäre bkäne kabre krübäte, jändrän yebti abko mun moto amne mun töi mikadre nünenkä dite kwe ja Üai köböire, **17** munkwe tödekadre kwatibe Kristobti, köböire niara rabadre nüne munbtä. Erere arato, Ngöböta mun tarere ño, ye kwrere mun rabadre ni mda mda tarere, yebti mun rabadre nüne abko tita ribere ni Rün Ngöböye munkrä. **18** Ye köböire abko Kristota ni tarere kri krübäte abko ni ñan raba ñäketbe jire chi ye abko rabadre gare täte jökrä munye, nitre deme deme tödekaka Kristobti ye ben gwaire abko tita ribere kore ni Rün Ngöböye munkrä. **19** Erere arato, ni töi mräme, aisete Kristota ni tarere kri abko ñan raba nüke gare täte nie, akwa Kristo käta ni tarere bäri kri krübäte abko rükadre gare munye, ye köböire abko Ngöbö rabadre nüne täte munbtä abko tita ribere ni Rünye munkrä.

20 Amne mtare, Ngöbö aibe raba käikitaninkä, ñobtä ñan angwane nita jändrän kärere Ngöböye amne, jändrän btä ni töita ñakare, yebti ta abko Ngöböta jändrän bien bäri kri krübäte nie, aisete Ngöbö di kri tä nibtä, yebtä ari kuin niere Ngöböye. **21** Nitre gätäkä Jesu käbti abko ngätäite Ngöbö raba mikani ütiäte amne Kristo Jesu köböire Ngöbö raba käikitaninkä kärekäre. Abko kore se. Amen.

Nikwe nünandre btin ni itibe kwrere

4 **1** Tita ngite kä teri nete ti Dänkien dokwäre, ye mdenbtä abko ti tö ribei krörö munye: Ngöbökwe mun käräbare jakrä ye abko bäri ütiäte, aisete ni käräta Ngöbökwe käkwe nünandre ño Ngöbö mikakäre bäri ütiäte, ye kwrere munkwe nüna abko krörö: **2** Munkwe ñan bika kri, akwa munkwe bika tidrä era metre ni mda mdabtä amne munkwe nüna jäme jabe kwärikwäri. Erere arato, kukwe ño ño amne ni ño ño erere btä munkwe

ja ngibia bätärekä kwärikwäri amne, mun itire itire abko töi ñakare ja kwrere, akwa munkwe ja ka ngäbti kwärikwäri amne munkwe ja tare kwärikwäri.
3 Mdakäre abko, Ngöbö Üai Deme köböire munta ja mäke ni itibe kwrere, ye kwrere munkwe nünandre janknu, abkokäre munkwe nüna jäme jabe kwärikwäri. **4** Nitre gätäkä Kristo käbti abko Kristo ngrabare, ye abko itibe amne Ngöbö Üai abko itibe amne Ngöbökwe ni käräbare jändrän jökrä kuin niarakwe tä mikani nikrä ye ngibiakäre kisere. **5** Amne ni Dänkien abko itibe abko Jesukristo ara amne, kukwe kuin niarabtä aibe era metre tödekakrä amne, ni ngökadre ñöte diribare Jesukwe aibe metre amne, **6** Ngöbö abko itibe amne niara abko ni jökrä tödekaka Jesubti Rün. Ngöbö abko bäri kri ni jökrä bti ta amne, ni jökrä tödekaka Jesubti, ye köböire tä sribire amne tä nüne btätre arato.

7 Akwa ni itire itire, ie Kristo tö namani ja di biain ño ño, ye erere ja di biani kwe ja moto kuinbti, akwa nin ütiä käräbare kwe nie. **8** Ye mden kisete Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Niara nikaninta kä käinbti angwane, ni kani ngite ngite kwe abko erere nikani ngwena jökrä kä käinbti jabe, käkwe ja di biani ni kä nebtäye.
>
> *Salmos 68.18*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.
9 ¿Ye ñobtä abko nikaninta kä käinbti nieta? Niara abko nükani nüne käne kä temen nebtä, abti nikaninta kä käinbti, aisete nieta kore. **10** Erere arato, niara nükani kä nebtä, arabe nikaninta kä bäri ütiäte kä käinbti yete, kä ketareketare kä käinbti amne kä temen nebtä rabadre gare ie gobrankäre bti, abkokäre nikaninta kä käinbti. **11** Niara arabe käkwe sribi biani ni ruäreye sribikäre nitre gätäkä Jesu käbti ngätäite abko krörö: ni ruäre mikani Jesu kukwei ngwianka kwe amne, ni mda abko mikani Ngöbö kukwei niekä kwe amne ni ruäre abko mikani Ngöbö kukwei kuin Jesubtä mikaka gare kwe amne, ni ruäre abko mikani ni tödekaka Jesubti ngibiaka amne dirikä kwe arato.
12 Ni biani kore kwe juta deme Ngöbökwe mikakäre juto biare sribi bätäkä ngwarbe nuene Ngöbökrä, Kristo ngrabare rabadre niren nebe täte jökrä abkokäre.
13 Ye köböire abko ni rabadre tödeke gwaire jökrä Kristobti amne Ngöbö Odei kwe abko rabadre gare kuin nie angwane, Kristo nena ünän täte jökrä, ye kwrere ni rabadre nebe ünän täte jökrä, abkokäre sribi biani kore Kristokwe ni ruäre yeye.

14 Ni jökrä tödekaka Kristobti rabadre nebe ünän täte kore, ye ngwane abko ni ñan töi rabadre ngäbäkre kiakia kwrere mda. Ni ngäbäkre kiakia kwrere abko ie kukwe mda mda dirita niken angwane, töita nikwite jötrö kukwe mda mda ye jiebti, abti mrä nitre ni

ngökaka käta kukwe dirire blo abko ie tätre ja ngökamna. Amne bäsi ru mrenbti juankata nebe mürekwe nekwäre sekwäre, ye kwrere jire tä nakenkä nitre ngäbäkre kiakia kwrere yebtä. Ye kwrere nikwe ñan nünandre mda. **15** Akwa kukwe era metre ye abko nikwe niedre ni mda mdaye, niaratre tarere kwärä angwane, Kristo ni dokwä, kwrere jire ni rikadre niren gwaire jökrä abti mrä ni rabadi ünän täte jökrä. **16** Ye abko, ni ngrabare tä niren kuin amne ni kiakia ngrabare tä neketaninkä kuin jökrä jabtä, ye kwrere jire nita niren kuin gwaire jökrä Kristo köböire. Ye mden kisete, nita kuin jökrä ngrabare gwaire Kristobtä, ye ngwane ni itire itire käkwe sribi jen kwe nuendre niara mräkä mda mda die mikakäre angwane, ni rikai niren kuin gwaire jökrä jabtä, käta niken ja tarere kwärikwäri.

Nikwe nünandre metre Ngöbö ngwärekri

17 Ye mden kisete, ti bike kukwe niere munye abko munkwe mika täte abko ti tö nibi niei munye ni Dänkien käbti abko krörö: Nitre ñakare israelitare tödekaka ñakare Jesubti töita ngwarbe kwäräkwärä abko erere tätre nüne, ye kwrere munkwe ñan nüna jire chi mda. **18** Erere arato, nitre ñakare israelitare töita kä ikote kukwe käme kisete amne Ngöbö ni mikaka nüne kärekäre, ie niaratre tä nüne mente, ñobtä ñan angwane Ngöbö gare ñakare jire chi ietre, ñobtä ñan angwane niaratre käkwe ja töi mikani ribi Ngöbökrä. **19** Ye abko, kukwe mden mden käme amne kukwe mden mden kuin gare ñakare ietre, aisete kukwe kämekäme bätäkä ngwarbe meribe amne brarebe, jiebti tätre nakwen amne, tätre ja gaire ñakare, käta kukwe kämekäme nuene jökrä, akwa kukwe käme ye mdei tä neme bäri janknu ietre.

20 Akwa Kristo nükani gare munye angwane, munkwe ja töitikani ñakare nünakäre kore. **21** Kukwe kuin Jesubtä abko kukwe era metre amne kukwe kuin ye munkwe kukwei nuani angwane, niara tö mun tuai nüne ño, yebtä munkwe ja töitikani ruen tie. **22** Ye mden kisete, mun nämane nüne ño ño käne, ye abko munkwe kitadre jökrä temen amne dän käme tikateta jabtä, bti kitakata, ye kwrere kukwe nuen nämane käne munkwe, ye munkwe kitaka jökrä, ñobtä ñan angwane kukwe kämekäme nämane mun ngökö abko käkwe mun mikani nüne käme abko diribare munye. **23** Amne mun töi nämane ño ño käne, ye abko Ngöbö Üai köböire mun töi rabadre kwitani ni btin kwrere abko diribare munye. **24** Amne nita dän btin kite jabtä, ye kwrere mun rabadre ni btin kwrere. Ngöbö abko kukwe nuenkä metre amne niara abko deme, ye kwrere Ngöböta mun kwite btin abko diribare munye.

25 Ne aisete mun nämane ni ngökö ye käkwe ñan ni ngöka mda, amne munkwe kukwe era erere nie jae kwärikwäri mun mräkäbe, ñobtä ñan angwane mun abko tä ni itibe kwrere Jesubtä aisete. **26** Erere arato, mun moto raba romon, akwa munkwe ñan ja mika ngite amne mun moto romon, ye ben ngöi mun ñan rika kibien **27** amne, munkwe ñan kä bian diabluye kore. **28** Mdakäre abko, mun mden mden nämane gore ye käkwe ñan go mda amne ni mda mda käta jändrän mdei nike ye abko mun rabadre die mike, abkokäre munkwe sribi era metre ja kise jenbti jakrä.

29 Erere arato, munkwe ñan blita kämekäme, akwa ni mda mda käkwe mun kukwei nuadre blite angwane, rabadre mate nuäre olote, käkwe die mikadre nüne bäri metre Jesukristo kräke, abkokäre kukwe kuinkuin aibebti blita munkwe. **30** Amne munkwe ñan Ngöbö Üai Deme moto mika ulire. Ngöbökwe ja Üai Deme mikani nüne munbtä ñäräkrä munbtä kwrere, mun abko jen Ngöbökwe mikakäre gare munye. Kä mrä angwane, Ngöbökwe mun dianditari jökrä täte, ye mikakäre gare metre munye, ja Üai biani kwe munye. **31** Mdakäre abko, jändrän krörökrörö munkwe kitaka jökrä mento jabtä: Mun mätä ni mdabtä amne mun moto romon jakrä kwärikwäri, erere arato mun moto ngadaen jötrö amne munta ngrente krikri romone amne munta ñäke ngwarbe taretare ni mda mdaye amne munta ñäke kämekäme bätäkä ngwarbe ni mda mda rüere, ye munkwe kitaka jökrä mento jabtä. **32** Amne munkwe ja moto mika kuin jakrä kwärikwäri amne ja raba ruentari tare kwärikwäri munye amne, Ngöbökwe ni ngite dianinkä ño nibtä Kristo köböire, ye kwrere munkwe ja ngite dian jabti ta kwärikwäri arato.

5 **1** Mun abko Ngöbö ngäbriänkä amne mun tare kri kwe, aisete munkwe ja töi mika nüne Ngöbö kwrere. **2** Erere arato, Kristo käkwe ni tarebare kri, käkwe ja mikani müre ketadre krusobtä nikrä. Angwane jändrän kukwata Ngöböye abko räta nebe kuin bäne bti, ye kwrere Kristo käkwe ja mikani müre ketadre nikrä abko namani kuin Ngöbökrä, aisete Kristo käkwe ni tarebare kore, ye kwrere munkwe ni mda mda tare arato.

3 Akwa ni deme Ngöbökwe käkwe nünandre ño, ye kwrere munkwe nüna abko krörö: ja mika gure bati bati bätäkä ngwarbe amne kukwe mda kämekäme meri amne brare ngätäite amne, jändrän jenena ie ni töta nebe jakrä, ye ñan kwandre jire chi mun ngätäite. **4** Erere arato, kukwe kämekäme diän diän, ye munkwe ñan dian kadate amne, ni töi ñakare tä blite kukwe ngwarbebtä, ye kwrere munkwe ñan blita jire chi. Amne kukwe ngwarbe kämekäme ni mikakrä kötö, yebtä munkwe ñan blita jire chi arato, ñobtä ñan

angwane ni tödekaka Kristobti abko käkwe ñan blitadre jire chi kore, akwa munkwe kuin nie jirekäbe Ngöböye jändrän jökräbtä. **5** Ye ñobtä ñan angwane nire nire käta ja mike gure bati bati bätäkä ngwarbe amne tä kukwe mda mda nuene kämekäme bätäkä ngwarbe amne jändrän jenena ie töta nebe jakrä, ye abko jändrän ngwarbe mikata ngöböre kwe jae kwrere. Nitre ye btä Kristo amne Ngöbö tä gobrane abko ngätäite nitre jändrän kore nuenkä ñan rabadi nüne abko ti tö nibi niei metre munye. **6** Ne aisete ni mda mda jata kukwe ngwarbe dirire kore, ye ie munkwe ñan ja ngökamna, ñobtä ñan angwane nitre ñan tä Ngöbö Kukwei mike täte kore, käta kukwe nuene kämekäme, ye dokwäre Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen kri krübäte.

7 Ye mden kisete, munkwe ñan kukwe käme nuen jire chi bentre, **8** ñobtä ñan angwane mun ngämi tödeke Jesubti, känenkri mun nämane nüne ngwarbe kä ikote, akwa mtare munta nekete ketetibe ni Dänkien Jesukristobe, aisete munta nüne Ngöbö trä ngwente. Ye mden känti ni nünanka Ngöbö trä ngwente käkwe nünandre, ye kwrere munkwe nüna kuin metre. **9** Ye ñobtä ñan angwane ni nünanka Ngöbö trä ngwente, ye köböire abko nita kite nebe moto kuin ni mda mdakrä amne nita kite nüne metre amne, nita kukwe era erere niere arato. **10** Mdakäre abko jändrän mden mden tuen dbe ni Dänkienye, ye munkwe mika ñäräre kuin ja käne abko erere munkwe nüna. **11** Amne nitre nünanka kä ikote abko tä kukwe mikete ngwarbe, yebtä munkwe ñan ja kita siba bentre, akwa kukwe nuenta kämekäme kwetre, ye munkwe mika gare ja ngwärekri jökrä Ngöbö trä ngwente, **12** ñobtä ñan angwane nitre Ngöbö Kukwei kitaka temen käta kukwe kämekäme nuene kaibe tiebe kä ikote, ye abko gaidre kri, aisete ñan blitadre jire chi kukwe yebtä. **13** Akwa kukwe jökrä mikata gare Ngöbö trä ngwente, ye ngwane kukwe ño era metre abko tä nebe gare metre jökrä nie, **14** ñobtä ñan angwane jändrän jökrä mikata Ngöbö trä ngwente, ye abko Ngöbö trä tä mate btä abko käta trä mike arato. Ye mden kisete nieta krörö:

> Ma tödekaka ñakare
> Kristobti abko tä ni
> kibien kwrere, aisete
> nüketa ngwäte.
> Erere arato, ni ngwäkäre
> kwrere mata, aisete
> näinta krö amne, Kristo
> käkwe Ngöbö trä
> tikadikä ma okwäte

abko nieta kore.

15 Ye mdenbtä abko, mun tödekaka Kristobti tä nüne ño, yebtä munkwe töbika kuin ja käne, käkwe ja ngibia. Erere arato, munkwe ñan nüna ni diän diän töi ñakare kwrere, akwa munkwe nüna ni töbtä kwrere **16** amne, kä ne näire kukwe käme nuenta bäri, aisete

munkwe nüna kärekäre Ngöbökrä amne munkwe ñan kä gate jire chi ngwarbe. **17** Erere arato, Ngöbö tö mun tuai nüne ño, ye rükadre gare munye, ie ti tö, aisete nitre töi ñakare, ye kwrere munkwe ñan nüna. **18** Mdakäre abko, munkwe ñan dö kwaka ña dröbakäre, ñobtä ñan angwane ni döre abko käta nebe jäme dokwäbti amne, tä nebe diän krübäte, aisete munkwe ñan dröba. Akwa köbö kwatirekwatire munkwe Ngöbö Üai tuametre nüne täte jökrä jabtä. **19** Erere arato, munkwe blita jabe kwärikwäri salmobtä, amne ka ükaninte niedre Ngöböye, ye munkwe nie amne ka mda mda kuin niedre Ngöböye, ye munkwe nie, aisete munkwe ka nie amne Ngöbö käikitaka ja töibti munkwe. **20** Käre munkwe kuin nie ni Rün Ngöböye jändrän jökräbtä ni Dänkien Jesukristo käbti.

Kukwe ni gure gure kräke

21 Mdakäre abko, munta Kristo mike ütiäte jae, aisete munkwe ja mika ütiäte jae kwärikwäri. **22** Mdakäre abko, meri gure gure abko käta ni Dänkien mike ütiäte ño jae käta kukwei mike täte, ye kwrere arato ni brare kwe ye abko mika ütiäte kwe jae, kukwe mikakäre täte, **23** ñobtä ñan angwane nitre tödekaka Kristobti abko tä Kristo ngrabare kwrere amne Kristo abko tä ji dokwäte kräke, ye kwrere ni brare tä ji dokwäte meri kwe kräke. Kristo abko nitre tödekaka niarabti Diantarikä arato. **24** Nitre tödekaka Kristobti abko tä Kristo kukwei mike ütiäte jae amne tä mike täte, ye kwrere arato meri gure käkwe brare kwe kukwei mikadre ütiäte jae mikakäre täte arato.

25 Amne Kristo käkwe nitre tödekaka bti tarebare, käkwe ja biani müre ketadre kräke, ye kwrere jire mun brare gure gure käkwe meri munkwe tare. **26** Kristo käkwe ja biani müre ketadre kore ni mikakäre merebe amne deme, ye abko mun namani ngökani ñöte Kristo käbti munkwe bä mikani jabtä amne munkwe tödekani niarabti munkwe niebare abko munkwe bä mikani jabtä arato. **27** Erere arato, Kristo käkwe ja biani müre ketadre kore, ye köböire abko nitre tödekaka bti abko bä rabadre bäri nuäre amne jändrän kämekäme tiebe ñan rabadre jire btä. Erere arato, ñan rabadre ni kwata näkwain näkwain kwrere kukwe kämekäme kisete amne, jändrän mda mda kämekäme ñan rabadre jire nitre ye ngätäite, akwa Kristo tö namani tuai deme amne era metre ja ngwärekri, abkokäre ja biani müre ketadre kwe kräke.

28 Kristo käkwe ni tarebare kore, ye kwrere arato ni brare brare käkwe meri kwe taredre. Amne niara tä ja ngrabare tarere au, ye kwrere meri kwe taredre kwe, ñobtä ñan angwane nire nire käta meri kwe tarere, ni ye abko tä ja tarere au. **29** Ye abko ni ñakare jire iti käta bätä ngwen

ja ngrabare btä au, akwa nita ngibiare kuin amne nita mröre ja ngrabare kräke. Ye kwrere arato, Kristo tä nuene nitre tödekaka niarabti kräke, **30** ñobtä ñan angwane nitre jökrä tödekaka Kristobti abko Kristo ngrabare kwe amne ni itire itire abko Kristo kiakia ngrabare. **31** Ne aisete, Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

> Ni brare käkwe ja mikadre gure angwane, rikadre nüne jenena rünbtä amne meyebtä mento merire kwebe.
>
> Angwane ni nibu ye abko rabadi ni itibe kwrere,
>
> *Génesis 2.24*

abko nieta kore. **32** Yebtä abko kukwe nebti jändrän ütiäte kri gare ñakare nie abko tä ükani tiebe Ngöbökwe abko tä nüke gare nie, akwa Kristo amne nitre tödekaka niarabti abko btä kukweta tiebe kore Ngöbökwe abko tita niere. **33** Amne mun brare brare abko ie ti bike niereta bobukäre krörö: Mun itire itire käta ja tarere au, ye kwrere jire munkwe meri munkwe tare amne, mun merire merire abko käkwe ni brare munkwe mika ütiäte jae abko tita niereta kore munye.

Kukwe ngäbäkre kräke amne rün btä meye kwe kräke

6 **1** Mdakäre abko, mun ngäbäkrere, mun ye abko ni Dänkienkwe, aisete munkwe mun rün btä mun meye kukwei mika täte, ñobtä ñan angwane ye abko kuin ni Dänkien okwäbti. **2-3** Ngöbökwe ja kukwei ne biani Moiséye nuendre ngäbäkreye, ben gwaire jändrän bäri ütiäte köböi mikani käne kwe abko krörö:

> Munkwe nünandre jäme amne munkwe nünandre raire kä temen nebtä, abkokäre munkwe mun rün btä mun meye mika ütiäte jae,
>
> *Deuteronomio 5.16*

abko nieta kore Ngöbö Kukweibtä.

4 Amne mun ngäbäkre rünre rünre abko käkwe ñan ngäbäkre munkwe moto mika romon kukwe bätäkä ngwarbe btä, akwa munkwe ngäbäkre munkwe töi tikadre amne munkwe ji kuin Ngöbökwe mikadre gare ño ietre abko ie ni Dänkien tö, ye kwrere munkwe nuen.

Kukwe ni klabore kräke amne bkänkä kwe kräke

5 Mdakäre abko, mun klabore käkwe mun bkänkä kukwei mika täte ja töi kuinbti. Erere arato, munta sribire Kristo ara jire kräke raba ruen munye, käkwe mun bkänkä mika ütiäte jae amne munkwe jürä ngwian era metre, munkwe Kristo mikadre täte ye kwrere. **6** Ye abko, ñan mun bkänkä okwäbti aibe munkwe sribi nuen kuin ja bä mikakäre kuin, akwa sribikä Kristokrä ye kwrere munkwe sribi amne Ngöbö tö dreye, ye erere munkwe nuen jökrä ja töi metrebti. **7** Ye abko, munkwe sribi ja di ngöi jökrä mun bkänkä kräke, ye

abko ñan munta sribire ni kä nebtä kräke, akwa munta sribire ni Dänkien ara jire kräke munkwe nütü, käkwe sribi kore,
8 ñobtä ñan angwane ni klabore ya o klabore ñakare ya, akwa ni itire itire käkwe dre dre nuenbare kuin, ye abko ni Dänkien käkwe ütiä biandi nie, ye abko raba gare metre munye.

9 Mdakäre abko, ni klabore käta sribire ja töi kuinbti bkänkä kräke, ye kwrere jire mun mden mden käta ni klabore bkäne ye käkwe sribi ükadrete ja töi kuinbti kräke. Amne munkwe ñan rätäkä mikakäre ene, ñobtä ñan angwane mun amne niaratre abko tä sribire ni Dänkien itibe kräke. Ni Dänkien ye abko tä kä käinbti amne niara abko kräke ni ütiäte ja kwrere jökrä.

Jändrän rükrä Satana rüere

10 Mtare mentokwäre abko ni Dänkien di kri, yebti munkwe nüna dite köbö kwatirekwatire abko krörö: **11** Jändrän jökrä bianta Ngöbökwe ja ngibiakrä ni rüe ngäniene, ye kite jabtä munkwe. Diablu ni ngökaka käkwe kukwe mikaditbe mun rüere, ye ngwane mun rabadre nünenkä dite jabtä diablu rüere, abkokäre kite jabtä munkwe, **12** ñobtä ñan angwane ñan nita rüre ni kä nebtä rüere, akwa üai kämekäme tä dikekä kabre käinta sete abko di kri amne tä kä käme iko kä jökräbti kä nebtä dänkiene amne gobrane ni ngätäite nete abko rüere nita rüre. **13** Ne aisete jändrän jökrä bianta Ngöbökwe ja ngibiakrä ni rüe ngäniene, ye den kisete munkwe amne köbö te kukwe taretare jatadi mun nuente ja käne, ye näire mun rabadre nünenkä dite jabtä mun rüebe, abkokäre munkwe ja mika juto biare rükäre kore. Yebti munkwe nünanka dite jabtä. **14** Ye aisete, nitre rükä käta koria mäkete dime ja mrökarabtä ja mikakäre biare rükäre, ye kwrere munkwe kukwe era metre Ngöbökwe mäkäte jabtä rükäre Satana rüere. Erere arato, nitre rükä tä jändrän ribi mike ja mätrábtä ja ngibiakrä, ye kwrere munkwe nünandre era metre Ngöbökrä ye abko käkwe mun ngibiadre mun rüe Satana ngäniene.
15 Mdakäre abko, nitre rükä tä sandalia neketete kuin temen kite ja ngotobtä rükäre, ye kwrere munkwe ja ngoto mika juto biare niken Ngöbö kukwei kuin Kristobtä ye niere ni mda mdaye. Ngöbö kukwei kuin Kristobtä, ye tä ni mike ja mäketa jäme Ngöböbe. **16** Akwa jändrän jökrä ja ngibiakrä yebti ta abko tödeka kwatibe Ngöböbti, ye abko munkwe dian kisete nitre rükä tä jändrän ribi ngwen kisete ja ngibiakrä, ye kwrere munkwe nuendre kore. Ye köböire abko üai kämekäme käkwe kukwe kämekäme kitadi buko jutra ngitiekä kwrere mun rüere angwane, munkwe kukwe käme ganaindi kwäräbe.
17 Amne munta dianintari, ye abko jändrän ribi mikata ja

Rükä romanobo nämane ja ngwä kite kore ja mikakäre juto rükrä (Efesios 6.10-18)

dokwäbti ja dokwä ngibiakrä rüe ngäniene ye kwrere. Amne Ngöbö Kukwei abko tä ngitra kwrere Ngöbö Üaikwe. Ngöbö Kukwei yebti munkwe rü, nitre rükä tä rüre ngitrabti ye kwrere. Jändrän jökrä rükrä ye munkwe dian kisete rükrä jae diablu amne üai käme kwe ye rüere. **18** Erere arato, munkwe blita kärekäre Ngöböbe amne, Ngöbö Üai köböire munkwe ja di ribe Ngöböye amne munkwe jändrän kärä kärekäre ie arato. Erere arato, munkwe mokre käre jabti, akwa mun ñan rante blitare Ngöböbe, käkwe blita käre ben nitre deme deme kwe ye kräke.

19 Mdakäre abko, Ngöbö kukwei kuin Jesubtä nämane tiebe ye abko tikwe niedre ño ño abko Ngöbökwe mikadre gare tie amne, kä jürä rabadre ñakare tibtä blitare, abkokäre munkwe blita Ngöböbe tikrä. **20** Ngöbö kukwei kuin abko tikwe mikadre gare, abkokäre Ngöbökwe ti juani blitaka jakrä. Ngöbö kukwei ye mden dokwäre tita ngite kä teri nete mtare, akwa kä jürä ñan rabadre jire chi tibtä blite Ngöbö kukweibtä, abkokäre munkwe blita tikrä Ngöböbe.

Kukwe mrä

21 Mräkäre abko, Tíquico ni mräkä tare kri nikwe amne sribikä era metre ni Dänkienkwe abko tita juen nebe mun känti yete. Tita ño nete amne tita dre dre nuene ye abko niarakwe niedi jökrä munye. **22** Erere arato, nunta ño nete ye niedre kwe munye abko käkwe kä mikadre juto munbtä, abkokäre tita juen nebe yete.

23 Ngöbö ni Rün nikwe amne Jesukristo ni Dänkien käkwe ja mräkätre yete mika nüne jäme amne, munkwe ja taredre kwärikwäri tödekare kwärä kwatibe Ngöböbti abko ie ti tö. **24** Amne nire nire käta ni Dänkien Jesukristo tarere era metre kärekäre, ye abko kräke Ngöbö raba ja moto mike kuin arato. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Pablokwe Nitre Filipobokrä
Filipenses

Pablo käkwe tärä ne tikani angwane, niara nämane ngite kä teri juta Romate, kukwe kuin Jesubtä diri dokwäre. Ne nakaninkä ño abko tä tikani Hechos 28.14-31 yebtä. Akwa Pablo nikani Silas amne Timoteobe nebe juta Filipo känti kukwe kuin Jesubtä mikakäre gare ietre angwane, ni kwati käkwe tödekani Jesubti. Ye abko tä tikani Hechos 16.12-40 yebtä. Abti niara nämane ngite nükani gare nitre tödekaka Jesubti nünanka juta Filipote yeye angwane, niaratre käkwe ngwian amne jändrän mda mda juani Pablo kräke ni iti kädian nämane Epafrodito köböire Pablo die mikakäre. Abtä Pablokwe tärä Filipenses ne tikani kuin niekäre ietre.

Mdakäre abko, Pablo namani ja tare nike, akwa kä namani nuäre btä abko mikani gare kwe nitre nünanka Filipo yeye, ñobtä ñan angwane nitre tödekaka Jesubti nünanka yete nämane ja tare nike arato tödekabtä Jesubti. Jesukristo käkwe nünabare ño, käkwe bikabare tidrä ni mda mdabtä, ye kwrere nitre tödekaka Jesubti käkwe nünandre ja die mikadre kwärikwäri nünenkä dite Jesubtä abko Pablokwe niebare ietre.

Mdakäre abko, Pablokwe nitre tödekaka Jesubti mikani mokre nitre israelita ruärebtä. Nitre israelita ruäre nämane niken kukwe dirire blo Jesukristobtä abko ngäniene ja ngibiadre Pablokwe niebare ietre. Tödeka kwatibe Jesubti, aibe köböire ni ñan rabadre dianintari nitre israelita ne nämane dirire, akwa ñakare kore Pablokwe niebare, aisete ja ngibiadre kuin niebare kwe.

Pablota köbö kuin juen

1 Ti Pablo käta tärä ne tike amne Timoteo tä tibe nete. Nun ne abko sribikä Kristo Jesukwe. Mun deme Ngöbökwe tä ketetibe Kristo Jesube juta Filipote amne mun ni Ngöbökwe jie ngwianka amne nitre ni mda mda die mikaka, ye kräke nunta köbö kuin juen. **2** Ngöbö ni Rün nikwe amne ni Dänkien Jesukristo raba ja moto mike kuin munkrä amne mun mika nüne jäme kwetre, ie ti tö.

Pablota kuin niere Ngöböye ja di käräre kwärä

3 Ja mräkätre, munta nüke töre batire batire tie angwane,

tita kuin niere Ngöböye munbtä. **4** Erere arato, tita blite Ngöböbe angwane, käta neme bäri nuäre tibtä blitare Ngöböbe mun jökrä kräke, **5** ñobtä ñan angwane munkwe tödekani kena Jesubti angwane, mun nikani ti die mike kukwe kuin Jesubtä kädriere abti kä nükebe mtare. Yebtä käta neme bäri nuäre tibtä blitare Ngöböbe mun kräke. **6** Ye abko, Ngöbökwe sribi kuin kömikaninbe munbtä, sribi ye abko niara ara käkwe ngwiandi bare jökrä nebe Kristo Jesu jatadita kä mrä köbö ye näire, ye abko gare kuin tie. **7** Tikwe töbikadre kore mun jökräbtä abko kuin ruen tie, ñobtä ñan angwane mun tare kri tikwe. Ngöböta ja moto mike kuin tikrä ti die mikakäre, ben gwaire munta ti die mike arato, aisete tita ngite mäkäninte kadenanbti kä teri ya o tita kukwe kuin Jesubtä ngie mike amne bä mike ütiäte gobran ngwärekri, akwa ye känti munta ti die mike. **8** Ne aisete nikwe ni mda mda taredre ño abko Kristo Jesu tä mike gare tie, yebti tita mun jökrä tarere kri, ye abko gare kuin jökrä Ngöböye.

9 Ne abko, tita ja di ribere krörö Ngöböye munkrä: Mun tödekaka Jesubti käkwe ja taredre kwärikwäri amne ni mda mda taredre bäri mda munkwe arato köbö kwatirekwatire. Erere arato, Ngöbö rükadre gare bäri munye amne mun jatadre neme bäri töbtä Ngöböbtä, dre abko kuin Ngöbö ngwärekri rükadre gare bäri metre munye abko tita ribere Ngöböye munkrä. **10** Tita ribere kore Ngöböye, ñobtä ñan angwane kukwe rükadre gare kore munye, ye köböire dre dre ütiäte nünankrä bäri metre Ngöbökrä rükadre gare munye amne mun rabadre nüne kuin deme amne, ni mda mda ñan rabadre mun kite ngise nebebe Kristo jatadita ye näire. **11** Ne abko munkwe nuendre angwane, mun rabadre nüne metre Ngöbö ngwärekri Jesukristo diebti, ye köböire Ngöbö rabadi käikitaninkä amne rabadi mikani ütiäte kri.

Kukwe kuin Jesubtä tä nüke gare ni kwatiye

12 Ja mräkätre, mtare ti tö kukwe mda niei munye abko krörö: Kukweta nakenkä taretare tibtä, yebtä kukwe kuin Jesubtä kädrieta niken bäri janknu mentokwäre, ye abko rabadre gare munye abko krörö: **13** Tita ngite mäkäninte kadenanbti kä teri tödekabtä Kristobti, ye abko nükanina gare era metre nitre guardiare emperador gwiriete ie, amne ni kwati mda mda, ie nükanina gare arato. **14** Ti kitani ngite tä gare ti mräkätre tödekaka ni Dänkienbtiye nete, ye abko käta bäsi niaratre jökrä kite blite bäri mda kukwe kuin Ngöbökwe yebtä amne kä jürä ñakare btätre blitare.

15 Nitre ye ngätäite, ni ruäre tä kukwe kuin Kristobtä mike gare, akwa era metre tä mokrere tibe amne töita bikabtä kri tibtä, käta kukwe kuin Jesubtä mike

gare ni mda mdaye. Akwa ni ruäre abko tä mike gare ja töi kuinbti. **16** Nitre ye tä ti tarere, aisete tätre kukwe kuin Kristobtä mike gare kore ja töi kuinbti, ñobtä ñan angwane Ngöbö ara jire käkwe ti mikani kukwe kuin ye ngie mikaka abko garera ietre. **17** Akwa ni tä mokrere tibe, ye abko tä kukwe kuin Kristobtä mike gare arato, akwa tätre bike kri au amne, ñan tä sribire ja töi metrebti. Tita ngite ne ngwane, niaratre töta kukwe mikaitbe bäri ti rüere, aisete käta näin kukwe kuin Jesubtä mike gare kore. **18** Akwa ye abko ñan mikata bäri ütiäte tikwe, ñobtä ñan angwane niaratre tä kukwe kuin Kristobtä mike gare töi kuinbti ya, ñakare ya abko tä dbe tikrä, ñobtä ñan angwane tätre kukwe kuin ye mike gare jirekäbe. Ye abko bäri ütiäte, aisete käita neme bäri nuäre tibtä.

Akwa kä rabadi bäri nuäre tibtä janknu, **19** ñobtä ñan angwane era metre tita ngite kä teri nete, akwa munta blite tikrä Ngöböbe amne Ngöböta Jesukristo Üai juen ti die mikakäre, aisete Ngöbökwe ti dianditari mrä abko gare kuin tie. **20** Ti tädi kukwe ükatekä romanobo ngwärekri angwane, Ngöbökwe ñan ti tuadremetre Kristo Jesu rükente abko tita ribere ie. Erere arato, ti rabadre baliente, käkwe Kristo mikadre tuare ütiäte kri ni kwati ngwärekri Ngöbö diebti abko tita ribere Ngöböye. Akwa kukwe ükatekä romanobo käkwe ti tikadrete nünakäre janknu ya o ti juandre müre ketadre kwe ya, mden erere tä dbe tikrä, **21** ñobtä ñan angwane tita nire nünakäre Kristo aibe kräke, akwa ti müre ketadre ye abko rabadre bäri kuin tikrä. **22** Akwa ti tikadrete nünakäre janknu kä nebtä angwane, tikwe sribi kuinkuin nuendre bäri Ngöbökrä, aisete dre abko rabadre bäri kuin tikrä abko ñan nüke gare tie. **23** Ye aisete, jändrän ketebu ne mden abko tikwe diandrekä jakrä abko tä neme tare tikrä töbike btä. Ti müre ketadre nitre romanobokwe tödekabtä Kristobti angwane, ti rikadre nüne Kristobe, ie ti tö bäri krübäte amne, ye abko rabadre bäri kuin tikrä. **24** Akwa nitre romanobo käkwe ti tikadrete nünakäre janknu kä nebtä abko bäri kuin munkrä ruen tie. **25** Ti tikadite nünakäre janknu mun jökrä die mikakäre näin bäri metre Jesube amne, kä mikakäre nuäre munbtä tödekabtä Jesubti, ye kräke ti rabadi mun jökräbe abko gare kuin tie. **26** Angwane ti rabadita bobuta munbe ketetibe angwane, ti käi rabadita bäri nuäre munbtä amne, munkwe Kristo Jesu käikitadikä, aisete ti rabadre tikaninte rabakäre bobuta munbe abko tuen bäri kuin tie.

Kukwe kuin Kristobtä bä mikadre ütiäte

27 Akwa kukwe ketetibe bäri ütiäte nuendre munkwe abko ti bike niere krörö munye: Kukwe kuin Jesubtä rabadre ütiäte ni

mda mda okwäte, abkokäre munkwe nüna kuin metre. Munkwe nünandre kore ne ngwane, ti rabadita ja tuenta munbe ya, ñakare ya, o tikwe ni kukwei nuadita munbtä jirekäbe, akwa kukwe krörökrörö rabadi gare tie: Mun tä nünenkä dite jabtä töi ketetibe jökrä, ye köböire munta ja die mike kwärikwäri kukwe kuin Kristobtä mikakäre gare bäri. **28** Erere arato, munkwe ñan ja ngwian nikenkä mun rüe käne, ñobtä ñan angwane niaratre tä rüre mun rüere, ye abko käta kukwe krörö mike gare: Niaratre juandi ngwarbe jökrä Ngöbökwe, ye abko tuen kuin btätre, akwa mun abko Ngöbökwe dianditari, ye abko tuen gare kuin munbtä arato. **29** Ye abko, Ngöbö moto kuin, ye köböire munkwe tödekani Jesukristobti. Akwa ñan munkwe tödekadre jirekäbe bti, akwa Ngöbö moto kuinbti munkwe ja tare nikadre kräke abko kuin munkrä arato abko rabadre gare munye. **30** Ye mden kisete mun amne ti, nita ja tare nike ja kwrere Jesukristo dokwäre mtare. Nita ja tare nike, ye mden kwrere tikwe ja tare nikani mun okwäbti ti näma kena juta Filipote, ye kwrere tita ja tare nike nete abko kukwe nuata mda bati munkwe kore.

Nitre tödekaka Jesubti käkwe nünandre Jesu kwrere

2 **1** Ti mräkätre, munta ketetibe Kristobe, aisete ja motota neme ruen nuäre nuäre munye amne, Ngöböta mun tarere, ye tä mun moto mike jäme. Erere arato, Ngöbö Üai tä munbtä abko tä mun mike ketetibe jökrä amne, mun ruentari tare Ngöböye amne Ngöböta ja moto mike jäme mun kräke abko gare tie. **2** Ye mden kisete, munkwe kä mikadre bäri nuäre tibtä, abkokäre munkwe nüna krörö: Munkwe ja töi mika ja näre jökrä. Munkwe ja tare ruäre kwärikwäri. Munkwe nüna jäme jökrä jabe kwärikwäri. Erere arato, jändrän ketetibe btä munkwe töbika gwaire jökrä. **3** Munkwe ñan jändrän nuen jire kaibe jakrä amne ja dikaikäre, akwa bika tidrä ni mda mdabtä amne ni mda mda mika bäri ütiäte jakrä. **4** Mdakäre abko, munkwe ñan töbika jändrän kuinbtä kaibe jakrä akwa, munkwe töbika jändrän kuinbtä ni mda mdakrä arato.

5 Ye kwrere Kristo Jesu käkwe töbikabare jabtä amne ni mda mdabtä amne nünabare kore kwe, aisete ye kwrere munkwe töbika amne nüna munkwe arato abko krörö:

> **6** Kristo abko Ngöbö arabe arato, akwa rabadre ütiäte janknu Ngöbö kwrere,
> yebtä abko ñan namani töbike kaibe jakrä amne namani ruentari tare ñakare ie.
> **7** Ye mden kisete, Kristo abko Ngöbö arabe, akwa niara käi ütiäte ütiäte kri abko mikaninte kwe ja töi

jenbti, käkwe ja
dikaibare ñakare amne,
ja mikani ütiäte ñakare
kwe abko krörö:
Ni klabore kwrere jire
nämane kä nebtä. Erere
arato, niara därebare
angwane, nämane ni kä
nebtä kwrere.
8 Mdakäre abko, niara
namani tuen ni kä nebtä
kwrere ni jökräye amne
namani bike tidrä ni
jökräbtä, käkwe Ngöbö
kukwei mikani täte jökrä
amne ja biani müre
ketadre kwe Ngöbö
kukwei mikakäre täte
metre.
Akwa ñan müre ketani
nuäre,
akwa müre ketani krübäte
krusobtä.
9 Ye kwrere Jesukwe ja
mikani ütiäte ñakare.
Ye mdenbtä Ngöbökwe
mikani bäri ütiäte ni
jökrä amne jändrän jökrä
bti ta amne, ni käi bäri
ütiäte abko Ngöbökwe
biani ie arato.
10 Ye mden kisete, Jesu ye
ngwärekri ni jökrä amne
jändrän jökrä kä käinbti,
kä temenbtä amne dobo
täni abko rabadi
ngukudokwäbti niara
mikakäre ütiäte jae,
11 Jesukristo abko Dänkien
Ngöbö niedre ie
angwane, Ngöbö ni Rün
rabadi mikani ütiäte kri
arato.

Ngöbö kukwei mikadre täte

12 Ne aisete ti mräkätre tare
tikwe, ti nämane mun känti juta
Filipos yete angwane, käre mun
nämane Ngöbö kukwei mike
täte, ye kwrere arato mtare tita
mobe munye akwa, munta Ngö-
bö kukwei mike täte bäri era
metre. Akwa ni dianinantari
Ngöbökwe käkwe Ngöbö kukwei
mikadre täte ño, ye kwrere mun-
kwe sribi Ngöbö kukwei mika-
käre täte jökrä, Ngöbö mikare
ütiäte kri kwärä, Ngöbökwe mun
dianinantari bä mikakrä metre.
13 Munkwe nuendre, ñobtä ñan
angwane Ngöböta sribire munbtä
mun töi mikakäre biare sribi
kuin nuenkäre amne, Ngöböta
sribire mun mikakäre dite sribi
kwe ye ngwiankäre bare.
14 Jändrän jökrä nuenta mun-
kwe, yebtä munkwe ñan ñäkä
jabtä kwärikwäri amne, munkwe
ñan ja kweta kwärikwäri.
15 Munkwe nünandre kore
angwane, kukwe ñan kwandre
jire ni mda mdaye mun kitakrä
ngise amne mun töi amne mun
moto rabadre metre abkokäre.
Ye kwrere, munkwe nünandre
Ngöbö ngäbriänkätre töi kuin
metre kwrere nitre moto käme-
käme amne diän diän ngätäite.
Sö amne muke tä trä ngitiekä kä
käinbti deo, ye kwrere jire mun-
ta kä trä Ngöbökwe mike tuare
nitre kämekäme amne diän diän
ngätäite kä nebtä. **16** Ne aisete
Ngöbö kukwei kuin käta ni mike
nüne kärekäre, ye munkwe keta
te dime kisete niekäre ni

jökräye. Munkwe nünandre kore ne ngwane, Kristo jatadita ye näire mun käi rabadi nuäre tibtä, ñobtä ñan angwane tikwe ñan ngoto nikani ngwarbe sribire mun ngätäite abko tikwe gadi aisete. **17** Munta tödeke Ngöbö-bti abtä munta sribi kuin nuene Ngöbökrä. Ye abko, jändrän kämikata kukwadre Ngöböye niara käikitakakrä ye kwrere. Amne tita sribire mun ngätäite, ye dokwäre nane ti kämikadre, ye ngwane jändrän biani kukwadre Ngöböye, bti dö kekata, ye kwrere ti rabai Ngöbö ngwärekri. Akwa ye abko Ngöbö moto mikakrä nuäre amne, ye kwrere jire tikwe mun käi ngwiandre nuäre gwaire jabtä. **18** Ne aisete, munkwe kä ngwian nuäre gwaire jökrä jabtä tibe ja tare nikabtä kore.

Timoteo amne Epafrodito juandi jötrö Pablokwe

19 Ja mräkätre, ni Dänkien Jesu tö, ne ngwane bä jötrö ti tö Timoteo juain nebe mun känti yete, ñobtä ñan angwane niara rabadreta mun känti angwane, kä rabadi nuäre munbtä niara tuare. Abti niara rükadreta kukwe ngwenante kuin munbtä tie, ye abko käkwe kä mikadre nuäre tibtä arato, abkokäre tikwe juandi. **20** Tikwe Timoteo juandi, ñobtä ñan angwane tita mun tarere metre, ye kwrere Timoteo aibe käta mun tarere, aisete tikwe niara juandi mun känti mun die mikakäre. **21** Ni kwati mda abko käta töbike jändrän jakwebtä au, akwa Kristo Jesu tö dreye, yebtä töbikata ñakare kwetre. **22** Akwa Timoteo abko käta nüne metre, ye garera mun jökräye, ñobtä ñan angwane ni ngobo nikwe käta ni die mike ño sribibtä, ye kwrere jire Timoteokwe ti die mikani kukwe kuin Jesubtä mike gare ni mda mdaye, ye garera munye arato. **23** Ne aisete kukwe rabai ño tikrä nete gadi tikwe angwane, tikwe Timoteo juandi nebe mun känti yete. **24** Amne ti abko tä ngite kä teri nete, akwa ti Dänkien Jesu diebti, bä jötrö ti tikadrete angwane, ti näin nebe mun känti arato abko tita nütüre.

25 Akwa gwängwarbe abko, ti mräkä Jesu käbti Epafrodito, sribi muko tikwe amne ti die mikaka tikwe, ye abko munkwe juani ti die mikakrä nete abko ti bike juenta nebeta mun känti. **26** Niara abko tä ulire mun miare amne, niara namani bren abko gani munkwe, yebtä abko bäri tä töbike kri mda. **27** Epafrodito abko namani bren jume bkänä amne bäsi krütani akwa, namani ruentari tare Ngöböye, aisete Ngöbökwe mikaninta kuinta amne krütani ñakare. Tita ulire nete, ne bärire ti ñan rabadre ulire mda, abkokäre ti namani ruentari tare arato Ngöböye niarabe gwaire, aisete niara krütani ñakare. **28** Ye mdenbtä abko, tita niara juenta jötrö ngwarbe nebeta mun känti, kä rabadreta nuäre munbtä niara tuareta abkokäre amne, ti ñan tädre töbike kri janknu arato, abkokäre tita juenta. **29** Ne aisete

kä raba nuäre munbtä niara kare ngäbti ni mräkä nikwe kwrere ni Dänkien käbti. Ye kwrere arato, ni Epafrodito ne kwrerekwrere, ye abko munkwe mika ütiäte jökrä arato, **30** ñobtä ñan angwane Epafrodito bäsi krütani sribibtä Kristokrä amne, ja kwata namani ruentari tare ñakare ie angwane, bäsi krütani sribibtä tikrä, sribi ñan rabadre bare jire munye tikrä, mden abko niara nämane nuene, abtä ja bren nikani kore kwe.

Dre nuenta ja di jenbti abkobtä bikadre kri ñakare

3 **1** Ti mräkätre tikwe, munkwe ni Dänkien käi ngwian bäri nuäre jabtä. Ti bike kukwe niere munye, ne kwrere tikwe tikanina munye akwa, tare ñakare tikrä tiketa mda munye, ñobtä ñan angwane kukwe ne kuin mun die mikakrä mun rüe ngäniene ruen tie, aisete tita tiketa munye. **2** Ja mräkätre, nitre israelita käta Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye nuendre nie mikamna täte munye amne, käta ja ñäräkrä mikamna ja kwatabtä munye, ye ngäniene munkwe ja ngibia kuin, ñobtä ñan angwane niaratre abko ni ngututu kämekäme krübäte amne niaratre abko sribi diän diän nuenkä amne niaratre abko ni kwata tikakaka ngwarbe, aisete nitre ye ngäniene munkwe ja ngibia kuin. **3** Ñäräkrä mikata ja kwatabtä, ye abko käta ni jen Ngöbökwe era metre bä mike nieta kwetre. Akwa ye abko ñakare metre, ñobtä ñan angwane ni abko ni jen Ngöbökwe era metre gare krörö nie: Nita sribire Ngöbökrä amne nita niara käikitekä Ngöbö Üai köböire amne, nita Kristo Jesu aibe bä mike ütiäte kri. Erere arato, jändrän tuen ni ngrabarebtä, yebti nita tödeke ñakare amne jändrän nuenta au jakrä abko ni ñan tö bä mikai ütiäte kri, aibebti ni ne mden abko ni jen Ngöbökwe era metre gata nibtä. **4** Akwa ti tö rabadre ja bä mikai ütiäte kri ne ngwane, jändrän nuenta au jakrä, yebti ti rabadre ja bä mike ütiäte kri ruen tie.

Nitre ye abko tä jändrän nuene au jakrä ja mikakäre metre Ngöbö okwäte, ja bä mikakäre ütiäte kri. Akwa ti bäri käkwe kukwe nuenbare kuin täte abti ja rabadre ruen ütiäte kri tie abko krörö: **5** Ti därebare angwane, kwäirare ti ñäräkrä mikani ti kwatabtä amne, ti abko israelita, amne ti därebare juta Benjamínkri amne ti abko hebreo era metre. Erere arato, ti nämane nekete nitre bariseokri, aisete kukwe biani Ngöbökwe nuendre nie, ye abko ti nämane mike täte bäri metre nitre bariseo kwrere. **6** Ne aisete Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye nuendre nie, yebti ti nämane mokrere krübäte, aisete nitre tödekaka Jesubti abko rüere ti nämane näin kisere mikakäre ja tare nike. Erere arato, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye nuendre nie, ye erere ti nämane mike täte bäri, aisete ti nämane nüne bäri metre, ni mda

mda nämane nütüre tibtä, aisete ti bäri käkwe ja bä mikadre ütiäte kri.

7 Akwa Kristo rabadre mikani kri ti köböire, abkobtä jändrän jökrä nämane ütiäte kri kena tikrä, ye abko tuen ütiäte ñakare tie mtare. **8** Ne bärire mda abko, ti Dänkien Kristo Jesu rükadre gare bäri kuin tie ne abko bäri ütiäte tikrä. Ye mden kisete, jändrän jire jökrä mda mda, ye tuen ütiäte ñakare tie ti Dänkien kwrere, aisete niara kräke tikwe jändrän jökrä tuanimetre ja jiebti. Jändrän jökrä ye mden abko tuen jändrän ngwarbe rä kure kwrere tie, aisete tita mikete, ti Dänkien Kristo Jesu rükadre gare bäri kuin tie amne, **9** ti rabadre nüne bäri ketetibe Kristobe abkokäre. Tikwe ja töi mikani Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye mike täte, akwa ñan ye köböire ti ngite ñakare mda Ngöbökwe niebare tibtä amne ti kani ngäbti kwe, akwa tödeka kwatibe Jesubti, ye aibe köböire ti ngite ñakare mda Ngöbökwe niebare tibtä amne ti kani ngäbti kwe. **10** Erere arato, Kristo rükadre gare metre ta tie, ie ti tö abko krörö: Ja di kribti Ngöbökwe Kristo mikaninta nire, niara di ye abko ie ti tö jakrä arato nünankrä Kristokrä. Erere arato, niarakwe ja tare nikani ño, ye kwrere ti tö ja tare nikai arato ni mda mda ngwiankäre Ngöböye. Ne kwrere arato, niarakwe ja biani müre ketadre ni mda mda kräke, ye kwrere ti tö ja biain müre ketadre ni mda mdakrä arato amne, **11** Ngöbökwe ti mikadita nire niara kwrere, ie ti tö, abkokäre ti tö nünai bäri ketetibe Kristobe.

12 Nebtä abko ñan ti nena jändrän jökrä ye bkäne, tita niere. Erere arato, Ngöbökwe ni mikadi era metre kä käinbti, ye erere ti nena era metre ñan tita niere, akwa drekäre Kristo Jesukwe ti käräbare käne, ye aibebtä ti töita, aisete ye jiebti tita nakwen ja di ngöi jökrä. **13** Ti mräkätre, ne ñan ti nena jändrän jökrä bkäne täte jökrä ja di jenbti abko tita niere, akwa jändrän ketetibe btä tita ja töi mike kwatibe abko nere: Jändrän känekäne namani tie abko tita käikwitekä jabti, amne jändrän kuin tä ti käne Ngöbökwe abko jiebti tita nakwen janknu ja di ngöi jökrä. **14** Ne abko jändrän kuin kä käinbti biandre tie Ngöbökwe Kristo Jesu köböire abko erere ti rabadre bkäne, abkokäre Ngöbökwe ti käräbare nüne kä käinbti ben, aisete tita nakwen kisere jiebti.

15 Ye abko, nire nire nena ünän tödekabtä Jesubti abko käkwe töbikadre ja kwrere jökrä tibe. Akwa kukwe mda tärä, btä mun ruäre ñan tä töbike ti kwrere ne ngwane, töbikadre ño abko Ngöbökwe mikadi gare munye arato. **16** Akwa nikwe nünandre ño Ngöbö ngwärekri nena gare nie, ye kwrere nikwe nünandre.

17 Ti mräkätre, nikwe nünandre ño abko erere tikwe nünanba mun okwäbti, ye kwrere mun jökrä käkwe nüna. Erere arato, nunkwe nünabare ño mun

okwäbti, ye kwrere ni mda mda tä nüne ya abko munkwe mika ñäräre kuin abko erere munkwe nüna arato. **18** Tita niere kore, ñobtä ñan angwane ni ruäre abko ñan tä nüne kore. Ye mdenbtä tikwe blitabarera bäre bäre munbe akwa, müare kwärä ti tö nieita bobuta munye abko krörö: Kristo krütani krusobtä ni kräke abko nire nire käta mike ngwarbe jae ni jökrä okwäbti, **19** yebtä abko Ngöbökwe gadikä jökrä amne, jändrän nuenta käi ngwiandre nuäre jabtä kwetre, aibe jiebti tä nakwen. Erere arato, kukwe kämekäme nuenta kwetre abtä rabadre ja gaire kwrere akwa, abkobti jata nebe ruen bäri ütiäte krikri ietre. Jändrän kä nebtä aibebtä tätre töbike. **20** Akwa ni abko kä käinbti bkänkä, aisete ni kä käinbti bkänkä käkwe nünandre ño, ye kwrere nikwe nünandre amne, ni Dänkien Jesukristo ni Diantarikä tä kä käinbti jatadita abko ngibiata ngäbti nikwe. **21** Angwane ni ngrabare ngwarbe ne abko niarakwe kwitadi kuin bä nuäre niara ngrabare kwrere. Ye abko nita ngibiare amne, Jesukristo di kri jändrän jökrä mikakäre ja ngoto täni ye käkwe ni ngrabare kwitadi jökrä kore ja di kribti.

4 **1** Ne aisete ti mräkätre, munkwe nünanka dite ni Dänkienbtä abko tita niere munye. Mun tare kri tikwe. Ti tö ja tuaita kri munbe amne, mun abko tä sribi ütiä kwrere tikwe, ye abko käta kä mike nuäre kri tibtä ti mräkätre.

Pablota kukwe ükete Evodia amne Síntique kräke

2 Angwane Evodia amne Síntique abko käkwe ja mäkäta ni ja mräkäre kwrere ni Dänkien käbti abko ti tö ribei kisere ietre. **3** Amne ma sribi muko tikwe abko käkwe ni ngwai nibu ye die mika ja mäketa abko tita ribere mae, ñobtä ñan angwane nun nämane sribire Clementebe amne sribikä mda mda nämane sribire tibe arato angwane, ti ngwai nibu ye käkwe sribibare kri gwaire nunbe kukwe kuin Jesubtä ye mikakäre gare, aisete makwe die mika, ie ti tö. Mun abko käkwe nünandi kärekäre kä käinbti, ye erere mun käi nena tikani jökrä täräbtä Ngöbökwe.

Pablota ni jökrä kite nüne bäri Ngöbö kräke

4 Ti mräkätre, käre munkwe ni Dänkien käi ngwian bäri nuäre jabtä. Käre munkwe käi ngwian bäri nuäre jabtä tita niereta mda munye. **5** Mun abko moto jäme ni mda mdakrä, ye rüka gare ni jökräye munbtä. Ni Dänkien nükerate ja ken, **6** aisete munkwe ñan töbika ngwarbe dikaro, akwa munkwe blita Ngöböbe jakrä amne, kukwe jökrä mike gare ie munkwe amne, ja di käräre kwärä munkwe kuin nie Ngöböye arato. **7** Munkwe nuendre kore angwane, Ngöbökwe kä jäme jakwe mikadi mun motobtä. Kä jäme Ngöbökwe abko ñan rükadre gare jire ni kä nebtäye. Kä jäme biandi

Ngöbökwe munye, ye käkwe mun moto amne mun töi ngibiadibti kuin Kristo Jesu köböire, munkwe ñan töbikadre dikaro ngwarbe abkokäre.

8 Ti tö kukwe niei mrä munye ti mräkätre abko krörö: Kukwe era amne kukwe ütiäte, yebtä munkwe töbika. Erere arato, kukwe kuin amne dre abko deme Ngöbö ngwärekri, yebtä munkwe töbika. Amne kukwe mden bä nuäre nuäre amne kukwe mden tuen kuinkuin, yebtä munkwe töbika. Erere arato, jändrän jökrä kuinkuin amne jändrän kuin kä ngwiankrä nuäre jabtä Ngöbö ngwärekri, yebtä munkwe töbika. **9** Angwane tikwe kukwe diriba ño munye, tikwe mun töi dianba ño ño amne munkwe ti kukwei nuaba blite ño ño amne munkwe ti tuaba dre dre nuene, ye kwrere munkwe nuen janknu. Tita jändrän nuemna munye, ne kwrere munkwe nuendre ne ngwane, Ngöbö moto jäme ye tädi käre munbe.

Jändrän juani Pablo die mikakrä, btä Pablota kuin niere

10 Tita ti Dänkien käi ngwen bäri nuäre jabtä, ñobtä ñan angwane ti nükani töreta munye, käkwe ti die mikaninta. Ne abko ñan ti käikwitaninkä jabti munkwe abko tita niere akwa, kä raire munkwe ngwian juandre nireye tikrä ñan namani nüke gare munye, aisete mun nämane ti die mike ñakare, akwa mtare munkwe ti die mikaninta.

11 Tita kukwe niere kore munye, ye abko ngwian amne jändrän ñakare tikwe, abtä tita niere kore akwa, ti abko kwe jändrän ño ño tädrera abko rabadre dbe tikrä abko garera tie. **12** Nüna gare bobre tie amne nüna gare jändrän kabrebe tie. Arato, nünandre ño erere, kräke tita biare, ne abko garera tie, aisete ti tädre trine ya, ti tädre mröi ya abko btä tita töbike ñakare dikaro akwa, käta neme nuäre tibtä. Erere arato, jändrän tärä kabre tie ya, ñakare ya, yebtä tita töbike ñakare dikaro, akwa käta neme nuäre tibtä. **13** Kristo ti die mikaka, köböire ti raba jändrän jökrä nuene.

14 Akwa munkwe ti die mikani ja tare nika känti nete, käkwe ngwian juani ti die mikakäre, ye abko bäri kuin ruen tie. **15** Ti näma Macedonia munbe, bti tikwe kä mikateba, kä rikaba kukwe kuin Jesubtä mike gare kä mdate angwane, mun Filipobo käkwe tödekani krire Jesubti, akwa nitre gätäkä Jesu käbti kä Macedoniate, ye ngätäite mun aibe käkwe ti die mikaba. **16** Mdakäre abko, ti näma juta Tesalónicate angwane, mun aibe käkwe ngwian juanba bäre bäre ti die mikakäre. **17** Ne abko ñan munkwe jändrän juandre bäri ngwarbe mda tikrä abko tita niere akwa, mun rabadre jändrän bkäne bäri mda Ngöbö ngwärekri abko ie ti tö, käta niere kore munye. **18** Ngwian amne jändrän jökrä bianta tie munkwe abko tikwe

kani ngäbti, aisete jändrän tärä täte tikwe mtare. Mdakäre abko, munkwe ngwian biani Epafroditoye ngwiandre tikrä abko niara nükani ngwena tie amne, jändränta bäri kabre tikwe mda. Ne aisete munkwe ngwian juani tikrä, ye abko namani kuin Ngöbökrä amne, jändrän rä bäne bianta Ngöbökrä nitre israelitakwe abko käi namani nuäre Ngöböbtä, abko erere käi namani nuäre Ngöböbtä käre ngäbti arato. **19** Ye abko, Kristo Jesu di kri jändrän jökrä bkäne, ye köböire jändrän ñakare munkwe abko Ngöbö tikwe käkwe biandi munye. **20** Amne Ngöbö ni Rün nikwe aibe raba käikitaninkä kärekäre. Ne abko raba bare kore. Amen.

21 Mräkäre ti mräkätre, nitre nünanka deme deme Ngöbökwe tä juta Filipote, ie munkwe köbö ngwiantari tikrä amne, ti mräkätre tödekaka Jesubti tä tibe nete käta köbö kuin juen ja mräkätre yete kräke arato. **22** Erere arato, nitre deme deme Ngöbökwe tä nete käta köbö kuin juen mun jökrä kräke akwa, jä mräkätre sribikä emperador romanobokwe abko bäri tä köbö kuin juen munkrä. **23** Ni Dänkien Jesukristo käkwe ja moto mika kuin mun jökrä kräke. Abko kore se. Amen. Ne ngörä.

Tärä Tikani Pablokwe Nitre Colosabokrä

Colosenses

Pablo käkwe tärä ne tikani angwane, niara nämane ngite kä teri juta Romate kukwe kuin Jesubtä diri dokwäre. Ne nakaninkä ño abko tä tikani Hechos 28.14-31 yebtä. Pablo ara käkwe kukwe kuin Jesubtä diribare ñakare juta Colosa yete. Ni iti kädian nämane Epafras käkwe mikani gare ietre. Abti Pablo nämane ngite kä teri juta Romate angwane, Epafras nikani basare ie, ye angwane kukwe kri Colosa känti, niebare kwe ie.

Pablokwe tärä ne tikani rükäre Ngöbö kukwei kuin Jesubtä ye dokwäre, ñobtä ñan angwane ni ruäre juta Colosa yete kä namani kukwe dirire blo Jesukristobtä abko Epafras käkwe niebare ie. Ngöbökwe jändrän jökrä dätebare ñakare Jesukristo köböire abko nitre dirikä blo nämane niere. Erere arato, Ngöbö ñan nämane nüne täte jökrä Jesukristobtä abko nitre dirikä blo nämane niere. Ye kwrere abko nitre dirikä blo nämane Jesukristo bä mike ütiäte ñakare. Jesukristo täte abko nitre tödekaka Jesubti käkwe kukwe ütiäte nitre israelitakrä ye mikadre ütiäte jae abko dirikätre blo nämane niere.

Kukwe ye dokwäre Pablokwe tärä ne tikani. Ngöbökwe Jesukristo mikani ni jökrä amne jändrän jökrä bti ta, aisete niara aibe di tärä ni diantarikrä täte jökrä abko Pablokwe niebare. Erere arato, kukwe diribare ni kä nebtäkwe, ye abko ngwarbe amne di ñakare jire chi ni diantarikrä, niebare kwe ietre. Mdakäre abko, nikwe nünandre ño Ngöbö ngwärekri, yebtä Pablokwe diribare arato.

Pablota köbö ngwentari

1 **1-2** Ti Pablo käta tärä ne tike. Ngöbö tö namani ti mikai Jesukristo kukwei ngwianka abko erere tita sribire kräke. Ti ne mden käta köbö kuin juen ti mräkä Timoteo ben gwaire mun nünanka juta Colosate ye kräke. Mun abko juta deme Ngöbökwe amne mun ti mräkätre tä nüne era metre Kristokrä. Ngöbö ni Rün nikwe raba ja moto mike kuin munkrä amne mun raba nüne jäme niara diebti, ie ti tö.

3 Nunta blite Ngöbö ni Dänkien Jesukristo Rün yebe angwane, käre nunta kuin niere munbtä Ngöböye, **4** ñobtä ñan angwane munta tödeke Kristo Jesubti amne, juta deme Ngöbökwe abko munta tarere jökrä

arato, ye abko nunkwe kukwe nuaba, abtä nunta kuin niere Ngöböye. **5** Munta nüne kore, ñobtä ñan angwane kukwe kuin era metre Jesukristobtä diribare munye abko munkwe kukwei nuani angwane, jändrän kuinkuin nämane ükani kä käinbti mun kräke, ye abko nükani gare munye abkobti munta tödeke, käta nüne kore. **6** Kukwe kuin Jesukristobtä, yebti bäri ni kwati tä tödeke kä jökräbti temen. Ye kwrere arato kukwe kuin Jesukristobtä, ye munkwe kukwei nuani mun känti yete angwane, ni kwati käkwe tödekani Jesubti amne Ngöböta ja moto mike kuin era metre ni kräke, ye nükani gare munye. **7** Kukwe kuin Jesukristobtä ye abko nun mräkä Epafras tare nunkwe käkwe diribare munye. Epafras ye abko sribi muko nunkwe. Niara abra sribikä era metre Kristokwe abko tä sribire munbe yete. **8** Epafras ye mden abko rükaba kukwe ngwena nunye abko köböire munta ja tarere ño kwärikwäri Ngöbö Üai köböire abko nunkwe gaba.

9 Nunkwe kukwe gaba kore munbtä, ye näire mentokwäre käre nunta blite Ngöböbe munkrä, Ngöbö tö dreye munkrä, ye erere mikadre gare täte jökrä kwe munye abko tita ribere ie. Jändrän jökrä Ngöbökwe, yebtä mun mikadre töbtä kwe amne mun rabadre töi ngitiekä kuin Ngöbö Üai köböire abko tita ribere munkrä Ngöböye. **10** Amne munkwe nünandre kuin metre ni Dänkien mikakäre ütiäte ni jökrä ngwärekri amne, käre jändrän tuen kuinkuin ni Dänkienye abko erere mun rabadre nuene niara moto mikakäre nuäre abko krörö: Mun rabadre sribi kuinkuin nuene kabre amne Ngöbö rükadre gare ño metre, yebtä mun rabadre töi ngitiekä bäri, ie ti tö, käta kukwe ribere kore Ngöböye. **11-12** Erere arato, Ngöbö di kri bä nuäre, yebti Ngöbökwe mun mikadre dite kri, munkwe ja tare nikadre angwane, mun rabadre nünenkä dite jabtä bätärekä abkokäre. Erere arato, kä tädre bäri nuäre munbtä, käkwe kuin niedre ni Rün Ngöböye, abkokäre ja di kri bä nuäre, yebti Ngöbökwe mun mikadre bäri dite nünakäre kore niarakrä abko tita ribere ie munkrä. Juta deme Ngöbökwe, kräke Ngöböta jändrän kuinkuin ngibiare kä käinbti, ye abko biandi kwe munye arato, abkokäre mun mikanina juto biare kwe jändrän ye kaen ngäbti kä trä ngwente kä käinbti juta deme Ngöbökwe ben gwaire. **13** Ni nämane nüne kä ikote Satana ngoto täni, akwa ye ngäniene Ngöbökwe ni dianintari amne Kristo niara Odei tare kri kwe, ye ie ni mikani gare kwe. Mtare niara Odeita gobrane nibti. **14** Ngöbö Odei ye köböire abko Ngöbökwe ni kökanintarita, käkwe kukwe kämekäme btä ni nämane ngite ye dianinkä jökrä nibtä mento.

Kristo abko bäri ütiäte jändrän jökrä bti ta

15 Ngöbö abko tuen ñakare, akwa Kristo abko ja kwrere Ngöböbe amne nünabare kä nebtä kwe angwane nikwe tuani. Kristo abko Ngöbö Odei mubai amne jändrän jökrä däte ngämi, känenkri Kristo nämanena. Niara abko Ngöbö Odei mubai amne jändrän jökrä Ngöbökwe abko niara kräke. **16** Niara köböire Ngöbökwe jändrän jökrä käinta amne tementa dätebare. Amne jändrän tuen nie amne jändrän tuen ñakare nie abko dätebare kwe niara köböire. Erere arato, üai jökrä tä dänkiene käta gobrane ja di kribti abko Ngöbökwe dätebare niara köböire arato. Jändrän jökrä namani dätebare kore niara köböire amne niara kräke arato. **17** Jändrän jökrä däte ngämi, känenkri Kristo nämanena amne niara diebti jändrän jökrä tä neketaninte amne ñan tä niken ngwarbe.

18 Mdakäre abko, ni jökrä tödekaka Kristobti abko Kristo ngrabare kwrere amne Kristo abko tä niaratre dokwäre. Erere arato, Kristo abko nämanena kena amne, ni krütanikrütani ye ngätäite niara ara nükaninta nire käne, niara rabadre bäri käne jändrän jökrä amne ni jökrä bti ta abkokäre. **19** Kä namani nuäre Ngöböbtä nünakäre täte jökrä Kristobtä **20** amne Kristo köböire abko Ngöbökwe jändrän jökrä kä temenbtä amne kä käinbti käräbare ja mäketa jabe. Ye abko Kristo krütani krusobtä angwane, därie nimianinte, ye köböire Ngöbö moto namaninta jäme ni kräke, käkwe ja mäkäninta nibe.

21 Angwane mun abko nämane mente Ngöböye amne mun töi nämane ja rüere Ngöböbe, ñobtä ñan angwane mun nämane kukwe kämekäme nuene Ngöbö rüere. **22** Akwa Kristo käkwe ja tare nikani, krütani era metre krusobtä angwane namani ngwäkäre, ye köböire abko Ngöbökwe ja mäkäninta munbe, mun mikakäre deme, käme ñakare amne ngite ñakare ja ngwärekri. **23** Akwa munkwe nünandre kore Ngöbökrä, abkokäre munta tödeke kwatibe, yebtä munkwe nünanka dite jabtä. Kukwe kuin Jesukristobtä, ye köböire Ngöbökwe jändrän kuin köböi mikani nie, yebtä mun ñan rika bätärekä bätärekä mento. Kukwe kuin Jesukristobtä ye mden abko munkwe kukwei nuani amne diribarera ni kwatiye kä jökräbti temen amne ti Pablo ne abko Ngöbökwe mikani kukwe kuin dirikä siba.

Pablota sribire ño

24 Mdakäre abko, kukwe kuin Jesubtä tikwe mikaba gare munye abko dokwäre tita ja tare nike munkrä mtare, ye abko käi nuäre kri tibtä. Ye abko, nitre gätäkä Jesu käbti abko Kristo ngrabare kwrere, ye kräke ja tare nika Kristokwe rabadre bare täte ti ngrabare nebti, ie Kristo tö namani. **25** Nitre tödekaka Kristobti, ye kräke Ngöbökwe ti mikani

sribikä amne Ngöbökwe sribi mikani ti kisete, ye abko ti rikadre Ngöbö kukwei kuin Jesubtä ye mike gare täte jökrä munye, abkokäre sribi ye biani kwe tie. **26** Ni kwati käkwe nünabare ja täritäri kira abti kä nüke mtare abko okwä bäre kukwe kuin ne nämane ükani kaibe tiebe Ngöbökwe, akwa mtare juta deme Ngöbökwe, ye ie Ngöbökwe kukwe tiebe ye mikanina gare. **27** Amne juta deme Ngöbökwe nitre ñakare israelitare ngätäite, ie Ngöbökwe jändrän kuin bä nuäre ütiäte kri mikani gare. Kristo tä nüne munbtä mtare, ye mden abko nämane ükani tiebe Ngöbökwe kira, akwa mtare tä nüne munbtä, ye köböire abko mun näin nüne kä nuärete Ngöbö känti, ye abko gare nie.

28 Ne aisete nunta niken mdente erere, känti nunta kukwe kuin Kristobtä mike gare ni jökräye. Erere arato, nun namani töbtä Ngöbö köböire, yebtä nunta mäträre ni jökräbtä amne nunta dirire ietre, ye köböire abko nun rikadre ni jökrä ngwena nebe Ngöbö ngwärekri ünän täte jökrä Kristo köböire. **29** Ye rabadre bare, abkokäre Kristo diebti tita sribire krübäte. Kristo di kri ye abko tä ti die mike sribi ne nuene.

2 **1** Ye abko, mun kräke tita sribire tare krübäte abti tita naente amne ja mräkätre nünanka känime juta Laodiceate amne ja mräkä mda mda ie ti gare ñakare metre abko kräke tita sribire tare kri kore abko rabadre gare munye, abkokäre tita niere. **2** Tita sribire kore, ye köböire abko ja rabadre ruen dite mun jökräye amne mun töi rabadre kwatibe ja tarere kwärikwäri, ye köböire abko kukwe Kristobtä nämane tiebe kaibe Ngöbökwe, ye abko rükadre gare metre täte jökrä munye, mun rabadre tödeke metre niarabti, abkokäre tita sribire kore munkrä. **3** Kukwe ütiäte kri amne kukwe töbtä amne kukwe ja töikrä, ye abko tä jökrä Kristokwe abko kwandi nie. **4** Amne ni mda mda jatadre mun känti blite nuäre nuäre kukwe mdabtä, ye käkwe ñan mun ngökadre, abkokäre tita kukwe niere kore Kristobtä munye. **5** Ti abko tä ñakare ketetibe munbe yete bkänä, akwa ti töi tä ketetibe munbe amne, nünandre ño Kristo kräke abko erere munta nüne era metre amne, munta nünenkä dite jabtä, käta tödeke kwatibe Kristobti, ye abko käi nuäre kri tibtä.

Kukwe ükaninte ja mikakrä metre Ngöbö ngwärekri abko nikwe ñan mikadre täte

6 Ne aisete munkwe Jesukristo kani ngäbti ño ja Dänkiene, ye kwrere munkwe nüna janknu ketetibe ben. **7** Amne kri ngätri tä niken mente dobote nguse käta kri mike dite, ye kwrere munkwe ja töi mika kwatibe Kristobtä. Erere arato, ju mikata angwane, ürä nökata mente nguse abko kwe juta nebe dite, ye kwrere munkwe nüna ketetibe Kristobe

tödekakäre kwatibe niarabti. Ngöbö Kukwei diribare ño ño munye abko erere munkwe mika täte. Angwane munkwe kuin nie kärekäre Ngöböye.

8 Mdakäre abko, munkwe mokre jabti, ñobtä ñan angwane ni ruäre tä näin kukwe ngwarbe dirire. Kukwe mikanintbe ngwarbe kira abko tätre dirire amne, kukwe ye tä kite üai käme di kri käta gobrane kä nebtä yekri abko tätre dirire mun ngökakäre, aisete munkwe ñan ja ngwian nain ietre, **9** ñobtä ñan angwane Kristo jatani nüne ni kwrere amne ngrabare tä abko btä Ngöbö ara jire tä nüne täte jökrä. **10** Munta ketetibe gwaire Kristobe, aisete jändrän jökrä Ngöbökwe tä munkwe amne munta jändrän jökrä Ngöbökwe mdei nike ñakare jire chi. Kristo abko tä üai käme di krikri dänkiene amne tä angeletre di krikri dänkiene arato. **11** Mdakäre abko, ñäräkrä mikata ngäbäkre kwatabtä angwane, ngäbäkre kwata diankata btä, ye kwrere arato munkwe tödekani Kristobti angwane, mun namani mikani ketetibe ben. Ye ngwane Kristo köböire kukwe kämekäme mdei nämane munye, ye abko dianinkä mento kwe munbtä. **12** Erere arato, mun ngökani ñöte Jesu käbti angwane, mun namani doboi mikani ketetibe gwaire Kristobe bä mikata, akwa Ngöbökwe Kristo mikaninta nire ja di kribti, yebti munkwe tödekani angwane, Ngöbökwe mun mikaninta nire Kristobe gwaire arato.

13 Ye abko, käne mun nämane kukwe nuene kämekäme Ngöbö rüere amne, kukwe kämekäme mdei munye, ye Ngöbö ngämi denkä mento munbtä angwane, mun nämane ni ngwäkäre kwrere Ngöbö ngwärekri. Akwa mtare Ngöbökwe mun mikaninante nire Kristo ben gwaire, käkwe mun ngite dianinkä jökrä mento munbtä. **14** Ye abko, ni nämane nüne Ngöbö rüere, abtä kukwe nämane ükaninte ni rüere, kä nämane ni ngite Ngöbö ngwärekri niere, ye abko Ngöbökwe metani krusobtä käin Kristo ben gwaire. Ye mden kisete Kristo krütani angwane, kukwe nämane ni ngite niere, ye Ngöbökwe juani ngwarbe Kristo ben gwaire, aisete namani ütiäte ñakare mda. **15** Erere arato, üai kämekäme dite krikri bti nämane gobrane, ye abko Ngöbökwe di dianinkä jökrä kän. Kristo köböire Ngöbökwe üai käme ye mikani ngwarbe ni jökrä ngwärekri. Abti ni rükä dänkien käta rüe ganaine rübtä, käta niken ni mda mda ngwena ngite ni jökrä ngwärekri, ye kwrere jire Kristo käkwe üai käme ganainbare kwäräbe, ye abko mikani gare ni jökräye, kä nikani ngwena ngite ni jökrä ngwärekri.

16 Ne mden kisete, munta mrö ño ño kwete amne munta tomna ño ño ñaen, yebtä ni mda mdakwe ñäkädre mun rüere abko, ie munkwe ñan olo ketate. Erere arato, bieta Ngöbö mikakrä ütiäte abko köböi, sö mräre nindrini köböi amne köbö

jadükakrä, ye munta mike ütiäte ñakare jae, yebtä ni mda mdakwe ñäkädre mun rüere abko, ie munkwe ñan olo ketate,
17 ñobtä ñan angwane Ngöbökwe kukwe kuin nuendi Kristo köböire abko jändrän ye nämane bä mike jirekäbe, akwa kukwe era metre Ngöbökwe, ye abko Kristo jatani ngwena ni kräke, käta bien nie. **18** Ngöböta jändrän kuin ngibiare munkrä garera munye, akwa ni ja bä mikaka bobre jatadre niere munye: Mun ñakare ütiäte rabakäre jändrän ye bkäne, niedre kwe munye, ye ngwane munkwe ñan ja olo ketate jire chi ie. Ni ja mikaka bobre ye käta angeletre mike ütiäte jae Ngöbö täte arato. Erere arato, Ngöböta jändrän mike tuare köböre kwrere ietre tä niere, akwa niaratre ñan tä nüne Ngöbö Üai Deme köböire, aisete töita kukwe ngwarbebtä, abti jata nebe ruen ütiäte krikri ietre.
19 Munkwe ñan ja olo ketadrete ietre, ñobtä ñan angwane nitre tödekaka Kristobti abko tä Kristo ngrabare kiakia kwrere amne Kristo abko tä ni dokwä kwrere abko btä nitre ye tä nekete ñakare mda. Akwa ni kiakia ngrabare tä ketetibe jökrä, ye kwrere ni rabadre nemenkä Kristobtä amne, ni rabadre niren Kristo köböire, ie Ngöbö tö, ye kwrere ni ye tä nekete ñakare mda Kristobtä, aisete munkwe ñan kukwei mika ütiäte.

20 Munkwe tödekani Kristobti angwane, ni krütani kwrere mun namani ketetibe ben, aisete üai käme tä gobrane kä nebtä, ye abko ñan nena mun dänkiene mda, se ñobtä abko nitre tödekaka ñakare Jesubti kwrere jire mun tä nüne amne kukwe ükaninte ngwarbe abko mun tä mike ja dänkiene abko krörö:
21 Munkwe ñan kise mika jändrän sebtä" amne "Munkwe ñan jändrän se kweta" amne "Munkwe ñan jändrän se dian kisete" abko ni mdata nuemna munye angwane, munta kukwei mike ütiäte. **22** Akwa kukwe ükaninte nuendre kore amne jändrän kwetata kore, ye abko näin jökrä ta, ñobtä ñan angwane ni kä nebtä käkwe kukwe ye ükaninte nuendre abko erere dirita, aisete näin jökrä ta amne, ñan rabadre ütiäte mda. **23** Akwa kukwe ükaninte nuendre ni kä nebtäkwe, ye abko tuen töbtä kri bkänä, ñobtä ñan angwane nikwe nünandre metre Ngöbökrä abko tä niere. Erere arato, nikwe bikadre bobre amne nikwe ja kwata mikadre ja tare nike abko dirita kwetre, akwa ye köböire ni ñan raba kukwe käme mdei juentari mento jabtä.

Kukweta ükaninte nünankrä deme

3 **1** Mdakäre abko, Ngöbökwe mun mikaninante nire Kristobe gwaire, aisete kä bäri ütiäte kä käinbti, känti Kristo tä täkänintbe Ngöbö küde ruenkri, ye känti jändrän bäri ütiäte tä munkrä, yebtä munkwe ja töi mika kwatibe käre. **2** Mdakäre abko, jändrän käme kä nebtä, ye

jiebti munkwe ñan ja töi mika mda, akwa jändrän kuin tä kä käinbti Kristo känti, yebtä munkwe ja töi mika kwatibe, **3** ñobtä ñan angwane mun krütani ketetibe gwaire Kristobe amne munkwe nünandi kärekäre Kristobe, ye abko Ngöböta ngibiare munkrä. **4** Kristo abko mun mikaka nüne kärekäre Ngöböbe amne niara jatadita angwane, bä rabadi nuäre, ye kwrere mun bä rabadi nuäre arato niarabe gwaire.

5 Ne aisete kukwe kämekäme mdei tä munye, ye kite jökrä temen munkwe abko krörö: munkwe ñan ja mika gure bati bati ni mda mdabe amne, mun merire brare käkwe ñan kukwe nuen kämekäme jabtä kwärikwäri. Mun tö rabai bäri ni mda mike jabe, ye munkwe kita temen. Erere arato, kukwe kämekäme tä mun töibtä amne mdeita nebe krübäte munye, ye munkwe kita temen amne munkwe ñan jändrän jökrä ribe kabre krübäte jae, ñobtä ñan angwane ni tö jändränye kabre kore abko käta jändrän ye mike ngöböre jae Ngöbö täte aisete. **6** Angwane ni kwati tä ja mike ngite kore, ye dokwäre Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen kri krübäte. **7** Mun ngämi tödeke Jesubti, känenkri mun nämane nüne kore angwane, mun nämane ja kite kukwe kämekäme ye nuene jökrä arato. **8** Akwa mtare kukwe krörökrörö kite jökrä temen munkwe: mun moto romon, mun mätä ni mdabtä amne kukwe mikatbe kämekäme ni mda mda rüere amne mun ñäke ngwarbe diän diän ni mda mdabtä amne, mun ñäke diän diän ye kite jökrä temen munkwe. **9** Erere arato, munkwe ñan ja ngöka kwärikwäri, ñobtä ñan angwane mun nämane nüne ño käne angwane, mun nämane dre dre nuene, ye abko munkwe kitanina jökrä temen **10** amne dän btin kita jabtä, ye kwrere jire mun nena ni btin kwrere. Köbö kwatirekwatire Ngöbö mun dätekä kitera mun kwite bäri ja kwrere, ye köböire abko Ngöbö rükadre gare bäri kuin munye. **11** Ye mden kisete, Ngöbö ngwärekri ni ñakare israelitare ya o ni israelitare, ye abko ñakare ütiäte mda. Erere arato, ni ñäräkrä mikani kwatabtä nitre israelitata nuene ye kwrere ya o ñakare ya, ye ütiäte ñakare mda Ngöbö ngwärekri rabakäre dianintari. Erere arato, ni menteni ya, ni käme töi ñakare ya, ni klabore ya, ñakare ya, ye abko ñakare ütiäte mda Ngöbö ngwärekri, akwa Kristo abko aibe ütiäte jändrän jökrä bti ta amne niarata nüne nibtä aibe ütiäte.

12 Ngöbö käkwe mun dianinkä jenena jakrä amne mun abko deme amne Ngöböta mun tarere, aisete munkwe nüna krörö: munkwe ni mda mda ngwian ruen bobre jae, munkwe ja moto mika kuin ni mda mdakrä amne, munkwe bika tidrä ni mda mdabtä. Erere arato, munkwe ja moto mika jäme amne munkwe jändrän jökrä ngibia

bätärekä ja täritäri. **13** Erere arato, ni mda mda tä kukwe nuene mun rüere ne ngwane, munkwe ñan ja ngie mika amne, kukwe tärä ja rüere kwärikwäri munkwe ne ngwane, munkwe kukwe ye dian jabti ta kwärikwäri. Ye abko, ni Dänkien käkwe mun ngite diani munbti ta, ye kwrere munkwe nuen jakrä kwärikwäri arato. **14** Akwa jändrän jökrä kuin, ne bti ta abko munkwe ja tare kwärikwäri, ye köböire abko munkwe ja mäkädi era metre jabe kwärikwäri.

15 Mdakäre abko, mun jökrä abko tä ketetibe Kristo ngrabare kiakia kwrere amne, Ngöbökwe mun käräbare jakrä nünakäre jäme jabe kwärikwäri, aisete kä jäme Kristokwe, ye ie munkwe kä bian gobrane jabtä. Erere arato, jändrän jökräbtä munkwe kuin nie Ngöböye. **16** Erere arato, Ngöbökwe mun mikani töbtä, yebti munta dirire jae kwärikwäri amne munta mäträ-re jabtä kwärikwäri arato angwane, Kristo kukwei kuin, yebtä munkwe töbika kärekäre. Erere arato, munkwe Ngöbö käi ngwian nuäre jabtä, käkwe salmos, himno nie käre Ngöböye amne, ka mda mda Ngöbö käikitakakrä, ye munkwe nie Ngöböye arato angwane, Kristo kukwei kuin, yebtä munkwe töbika kärekäre. **17** Angwane munkwe jändrän nuen ya o munkwe blita ya, akwa munkwe nuen jökrä ni Dänkien Jesu käbti, käkwe kuin nie Ngöbö ni Rün nikweye ni Dänkien Jesu köböire.

Nünandre ño ja gwiriete

18 Mdakäre abko, mun merire gure gure käkwe ni brare munkwe ye kukwei mika ütiäte jae, kukwe mikakäre täte, ni tödeka-ka ni Dänkien Jesubti käkwe nuendre ye kwrere. **19** Erere arato, mun brare gure gure abko käkwe meri munkwe ye tare amne, munkwe ñan mika ene ja kisete amne munkwe ñan bätä ngwian btä.

20 Ngäbäkre, mun abko käkwe mun rün btä mun meye kukwei mika täte jändrän jökrä-btä, ñobtä ñan angwane ye abko käita nebe nuäre ni Dänkienbtä. **21** Amne mun ngäbäkre rünre abko käkwe ñan ngra ngra ngä-bäkrebti, niaratre moto mikakäre ulire dikaro.

22 Mun klabore abko käkwe mun bkänkä kä nebtä kukwei mika täte sribi jökräbtä, akwa ñan mun bkänkä okwäbti aibe munkwe sribi nuendre kuin niara moto mikakäre nuäre, akwa mun-kwe sribi jire jökrä nuen kuin ja moto kuinbti mun Dänkien Jesu mikakäre ütiäte jae. **23** Mdakäre abko, munkwe dre dre nuen, ere-re munkwe nuen kuin ja di ngöi jökrä amne, ñan munta sribire ni kä nebtä kräke, akwa munta sribi-re ni Dänkien Jesu ara jire kräke abko munkwe nütü käkwe sribi kore, **24** ñobtä ñan angwane munkwe sribi nuendre kuin, ye ütiäre abko ni Dänkien käkwe jändrän kuin kä käinbti biandi

munye abko gare munye. Ye abko, Kristo mun Dänkien era metre ara kräke munta sribire, aisete munkwe sribi nuen kuin.
25 Akwa nire nire käta kukwe nuene ni mda rüere, ye dokwäre abko Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen, ñobtä ñan angwane Ngöbö abko tä kukwe ükete ja kwrere ni jökrä kräke.

4 **1** Amne mun ni klabore bkänkä, mun ye abko Bkänkä tärä kä käinbti arato abko mun Dänkien Jesukristo, ye abko munkwe ngwian töre jae, käkwe ni klabore munkwe mika sribire kuin era metre jakrä amne munkwe ñan mika ene jae.

Blitadre kärekäre Ngöböbe

2 Mdakäre abko, munkwe ja töi mika kwatibe blitakäre kärekäre Ngöböbe amne drebtä munkwe blitadre Ngöböbe, yebtä munkwe mokre jabti, käkwe kuin nie Ngöböye.
3 Angwane kukwe nämane ükani kaibe tiebe Ngöbökwe Kristobtä, ye abko tita mike gare, abtä tita ngite kä teri mtare. Kukwe ye abko tikwe mikadre gare bäri ni mda mdaye, abkokäre ni Dänkien käkwe kä biandre nunye, yebtä munkwe blita Ngöböbe nunkrä. **4** Erere arato, kukwe kuin Kristobtä, ye tikwe mikadre gare ni mda mdaye angwane, rükadre gare kuin metre ietre abko erere tikwe mikadre gare, yebtä munkwe blita Ngöböbe tikrä.
5 Angwane nitre tödekaka ñakare Kristobti, ye okwäbti munkwe nüna töbtä amne, kä tädre munye blitakrä bentre Kristobtä angwane, munkwe blita btä amne, munkwe ñan kä juan ngwarbe ta. **6** Erere arato, käre munkwe blita ja moto jämenbti ni mda mdabe amne mun kukwei rabadi mate nuäre ni mda mda olote, ni mda mdakwe kukwe ngwiandretari ño ño munye Ngöböbtä, ye munkwe kukwe kadre ngäbti ño rabadre gare munye abkokäre.

Pablota köbö kuin juen

7 Mdakäre abko, ni mräkä Tíquico tare kri nikwe. Niarakwe ti die mikani kri krübäte amne tä sribire gwaire tibe ni Dänkien Jesu kräke. Niara näin nebe mun känti yete angwane, dre dre tä nakenkä tibtä nete abko niedi jökrä kwe munye. **8** Amne nunta ño nete abko niedre kwe munye amne, kä mikadre nuäre kwe munbtä, abkokäre tita juen.
9 Amne Onésimo näin siba Tíquicobe nebe mun känti yete. Onésimo ne abko tare kri nunkwe amne ni raba tödeke niarabti. Mdakäre abko, niara mun mräkä Colosabo yete arato abko näin siba. Dre dre tä nakenkä nete abko niedi jökrä kwetre munye.

10 Amne ti kukwe muko Aristarco tä ngite siba tibe kä teri nete abko käta köbö kuin juen munkrä. Erere arato, Bernabé etbakrä Marcos abko käta köbö kuin juen munkrä. Marcos ne rika nebe mun känti angwane, dre dre nuendre kräke abkobtä

blitabarera munbe, aisete nane Marcos rika nebe basare mun känti yete angwane, munkwe ka ngäbti kuin. **11** Erere arato, ni iti kädianta Jesu abko ara kädianta Justo arato abko käta köbö kuin juen munye. Nitre tä sribire tibe gwaire kä gobrankrä ni Dänkien ye kräke, ngätäite nitre ne aibe abko israelitare. Niaratre ne abko käta kä mike nuäre kri tibtä nete. **12** Amne Epafras sribikä Kristo Jesukrä abko käta köbö kuin juen munye arato. Epafras ne abko mun mräkä Colosabo yete amne Ngöbö tö dreye munkrä, ye erere munkwe nünandre käre amne, mun rabadre nünenkä dite era metre ni Dänkienbtä, abkokäre käre niarata blite Ngöböbe munkrä. **13** Amne Epafras abko tä sribire krübäte munkrä, ye abko tita tuen ja okwä jenbti, aisete tita kukwe era erere niere niarabtä munye, akwa ñan mun Colosabo yete aibe kräke tä sribire kore, akwa ja mräkätre tödekaka Jesubti tä juta Laodiceate amne juta Hierápolite abko kräke tä sribire krübäte arato. **14** Amne Lucas ni kräkä bianka abko tare kri nikwe, niara ye abko käta köbö kuin juen munkrä. Erere arato, Demas käta köbö kuin juen munkrä.

15 Angwane ja mräkätre tödekaka Jesubti tä juta Laodicea, kräke tita köbö kuin juen abko munkwe nie ietre tikrä. Erere arato, tita köbö kuin juen Ninfakrä amne ja mräkätre tä ja ükekrö niara juete, kräke tita köbö kuin juen abko munkwe nie ietre arato.

16 Tita tärä juen munkrä, nebtä munkwe ñäkä ünän jökrä angwane, munkwe juan nebe juta Laodiceate abko ja mräkätre yete käkwe ñäkädre btä arato abkokäre. Erere arato, tärä tikani tikwe tä ja mräkätre Laodiceabo kisete, ye järaba mun känti yete angwane, munkwe ñäkä btä arato.

17 Mdakäre abko, Arquipoye abko munkwe kukwe ne nie krörö tikrä: sribi mikani ma kisete ni Dänkienkwe, ye makwe nuen kuin täte abko munkwe nie kore ie tikrä.

18 Mräkäre abko, ti Pablo ti ne abko käta köbö kuin juen munye abko tita tike ja kise jenbti au munkrä, tita tärä ne tike rabadre gare munye abkokäre. Tita ngite mäkäninte kadenanbti nete, ye munkwe ngwian töre jae abko tita ribere munye. Ngöbökwe ja moto mika kuin mun jökrä kräke. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Käne Pablokwe Nitre Tesalónicabokrä
1 Tesalonicenses

Tärä ne abko tikani Pablokwe kä 50-51 angwane, aisete tärä ne abko tikani bäri käne kwe. Pablo nikani Ngöbö kukwei kuin kädriere juta Tesalónicate angwane, nikani Silvanobe amne Timoteobe. Pablo namani Ngöbö Kukwei kuin kädriere juta Tesalónicate angwane, ni kwati namani romon kräke, abtä ngitiani, nikani nebe juta Atenate mda. Yebti Pablo tö namani rikai sribireta Tesalónicate nitre tödekaka Jesubti Tesalónicabo die mikakäre nüne bäri Jesukrä, akwa ñan nikaninta yete. Akwa nitre Tesalónicabo tödekaka Jesubti nämane ja tare nike nitre tödekaka ñakare Jesubti ye kisete, aisete Timoteo aibe juaninta Pablokwe tärä ne ngwena nitre Tesalónicabo die mike. Ye abko tä tikani Hechos 17.1-14 yebtä.

Pablokwe tärä juani abko tikani krörö kwe ja täritäri: nitre Tesalónicabo gätäkä Jesu käbti abko kräke Ngöbökwe jändrän kuin nuenbare, abtä Pablokwe kuin niebare Ngöböye. Erere arato, Ngöbö nämane bentre abko Pablokwe mikaninta töre ietre.

Bobukäre abko, Pablokwe nünabare ño nitre Tesalónicabo ngätäite amne niaratre tarebare ño kwe abko mikaninta töre kwe ietre. Pablokwe tärä tikani kore nitre Tesalónicabo die mikakäre nüne käre Jesukristokrä.

Bämäkäre abko, Pablokwe nitre Tesalónicabo töi diani nüne bäri Jesukristokrä. Mdakäre abko, ni tödekaka Jesubti tä krüte, btä dreta nakenkä abko niebare kwe ietre. Mräkäre abko, nikwe Jesukristo ngibiadre ngäbti ño kisere abko niebare kwe arato.

Pablota köbö ngwentari

1 1 Mun gätäkä Jesu käbti tä nekete ni Rün Ngöbökri amne ni Dänkien Jesukristokri käta nüne juta Tesalónicate, ye ie ti Pablo, Silvano amne Timoteo käta köbö ngwentari. Ngöbö raba ja moto mike kuin munkrä amne, mun raba nüne jäme Ngöbö diebti, ie nun tö.

Pablota kuin niere nitre Tesalónicaboye

2 Ja mräkätre, käre nunta kuin niere Ngöböye mun jökräbtä amne, nunta blite Ngöböbe angwane, nunta blite ben munkrä. 3 Erere arato, nunta blite

Ngöbö ni Rün nikwebe angwane, munta tödeke kwatibe Ngöböbti abtä munta sribi kuin nuene ni mda mdakrä abko käre tä nüke töre nunye. Erere arato, munta Ngöbö tarere abtä munta jändrän kuinkuin nuene ni mda mdakrä abko käre tä nüke töre nunye. Erere arato, munta ni Dänkien Jesukristo ngibiare ngäbti abtä munta nünenkä dite ja tare nikakäre tödekabtä Jesubti abko käre tä nüke töre nunye.

4 Ja mräkätre, Ngöböta mun tarere. Niarakwe mun dianinkä jen jakrä, ye abko gare kuin nunye, **5** ñobtä ñan angwane nun jataba kukwe kuin Jesukristobtä kädriere munbe angwane, ñan nunkwe blitabare jirekäbe, akwa nun köböire Ngöbökwe ja di kri mikani gare munye amne, Ngöbö Üai Deme käkwe sribi nuenbare kri mun ngätäite. Erere arato, kukwe ne abko era metre nunkrä abko näma gare munye. Ye mden kisete, Ngöbökwe mun dianinkä jen jakrä gare kuin nunye. Erere arato, nun näma munbe angwane, nun näma jändrän kuinkuin aibe nuene munkrä abko garera mun jökräye. **6** Ye abko, nun näma nüne ño, erere arato ni Dänkienkwe nünabare ño, ye kwrere mun jatani nüne abko krörö: Munkwe kukwe kuin Jesubtä kani ngäbti, ye dokwäre mun näma ja tare nike, akwa Ngöbö Üai Deme köböire kä namani bäri nuäre munbtä. **7** Ye mdenbtä abko, nitre gätäkä Jesu käbti nünanka kä Macedoniate amne kä Acayate, kräke mun nämane ütiäte kri, aisete munkwe nünabare ño, ye abko käkwe niaratre töitikani nünanbtä. **8** Erere arato, kukwe kuin ni Dänkienbtä, ye abko ñan nitre Macedoniabo amne Acayabo aibe ie gare akwa, mun köböire kukwe ye nena gare mente temen. Ye aisete ñan nunkwe kukwe ye mikadre gare amne batibe rabadi gare ni mda mdaye, **9-10** ñobtä ñan angwane nun nükani mun ngätäite angwane, munkwe nun kani ngäbti ño, ye abko garera ni mda mdaye. Erere arato, munkwe jändrän dätebare ngöbö ngwarbere tuanimetre ño, bti munkwe Ngöbö nire era metre kani ngäbti ño sribikäre kräke, amne Jesu Ngöbö Odei tä kä käinbti abko munta ngibiare ngäbti abko nena gare ni mda mdaye abko erere tä niere nunye. Jesu ye abko müre ketani, bti Ngöbökwe mikaninta nire. Ngöbökwe ni mikadi ja ngie nuen, ye ngäniene Jesuta ni dentari.

Sribi Pablokwe nitre Tesalónicabobe

2 **1** Ja mräkätre, nun janama mun känti, ye abko ñan nun janama ngoto nike ngwarbe, ye gare kuin munye. **2** Nun janama mun känti, ye känenkri nun näma juta Filipos angwane, nitre yete käkwe nun mikaba ja tare nike kri amne nun mikaba ngwarbe jae kwetre arato. Nun rüe rababa kwati mun känti arato, akwa Ngöbökwe nun die mikaba ja kukwei kuin kädriere munbe,

aisete nunkwe ja moto mikaba kwekbe blitakäre munbe,
3 ñobtä ñan angwane kukwe era erere nunkwe kädrieba amne, ñan nun näma blite ja töi blobti. Erere arato, nun ñan tö rababa mun ngökai jire chi. **4** Akwa Ngöbökwe tödekani nunbti sribi ne nuenkäre, käkwe nun mikani ja kukwei kuin kädriere abko erere nunta dirire. Ye abko nun ñan tö ni mda mda moto mikai nuäre diribtä kore, akwa Ngöbö aibe nun tö moto mikai nuäre, ñobtä ñan angwane Ngöbö aibe käta ni moto ño abko tuente aisete. **5** Ye mdenbtä, nunkwe ñan blitaba nuäre nuäre jire bati mun näkwitakäre. Erere arato, ñan nun janama bike kuin munbe ngwian diankäre jae munkän, ye gare kuin munye amne tuen kuin Ngöböye. **6** Erere arato, ñan nun käikitadrekä munkwe amne ni mda mdakwe, abkokäre nunkwe Ngöbö kukwei kädrieba.

Nun abko Jesukristo kukwei ngwianka, aisete nun rabadre sribi ütiä kärere munye, akwa nunkwe käräba ñakare munye. **7** Akwa ngäbäkre chi därebe meye kwe tä ngibiare kianbtä abko ben meyeta blite jäme, kwrere jire nunkwe blitaba jäme munbe. **8** Erere arato, mun tare bäri kri nunkwe, aisete ñan nunkwe kukwe kuin Ngöbökwe aibe mikaba gare munye, amne nun töi ño ño abko käi rababa nuäre nunbtä mike gare jökrä munye, ñobtä ñan angwane mun tare kri nunkwe aisete. **9** Ja mräkätre, nun nämane Ngöbö kukwei kuin Jesubtä kädriere munbe angwane, käre nun nämane ganane mrökrä jae. Nun nämane sribire tare dibire rare, ñobtä ñan angwane nun ñan tö namani sribi mikai mun kötärä, ye tä töre kuin munye, ruen nunye.

10 Mdakäre abko, mun ngätäite nunkwe nünanba deme amne metre Ngöbö ngwärekri amne, ni mda mda ñan rababa ñäke blo nunbtä, ye munkwe tuani amne Ngöbökwe tuani arato. **11-12** Ye abko, ngäbäkre rün kwe käkwe töi dian amne die mika kwe, ye kwrere nunkwe mun töi diani jändrän kuin nuene amne, mun moto ulire angwane, nunkwe kä mikaninta nuäre munbtä, ye tä gare munye, ruen nunye. Erere arato, ni jen Ngöbökwe käkwe nünandre ño abko erere nunkwe nünamna munye. Kä nuäre te Ngöböta gobrane, ye känti niarata mun kärere rabakäre siba jabe.

13 Nun nämane Ngöbö Kukwei kädriere munbe angwane, kukwe ye abko munkwe kani ngäbti Ngöbö Kukwei ara jire kwrere amne, ñan kukwe mikanintbe ni mdakwe, kwrere munkwe kani ngäbti. Yebtä abko, käre nunta kuin niere Ngöböye arato, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei ye abko tä sribire mun tödekaka Jesubti ye töibtä mtare. **14** Ye abko ja mräkätre, nitre jen Ngöbökwe gätäkä Kristo Jesu käbti kä Judeate abko mräkä israelita käkwe ngwiani ja tare nike kri tödekabtä Jesubti, ye kwrere munkwe ja tare nikani

tödekabtä Jesubti mun mräkä Tesalónicabo kisete. **15** Kira abti kä nüke mtare nitre israelita tä ni juani Ngöbökwe blitakäre bentre kämike abko krörö: Nitre israelita abko käkwe ni Dänkien Jesu müre ketani. Ye kwrere Ngöbö kukwei niekä kira müre ketani kwati kwetre arato. Erere nun juanintari kä ye känti kwetre arato. Yebtä Ngöbö moto ñakare nuäre kräke amne, niaratre tä ja rüere ni jökräbe abko krörö: **16** Nitre ñakare israelitare rabadre dianintari, abkokäre nun töta nebe kukwe kuin Jesubtä kädriei bentre angwane, nitre israelita tätre neme ja rüere nunbe. Ne kwrere nitre israelita tä ja mike ngite bäri kabre krübäte. Yebtä abko Ngöbö moto gadadi, käkwe ngwiandi ja ngie nuen kri krübäte.

Pablo tö namani ja tuaita nitre Tesalónicabobe

17 Ja mräkätre, ni ngidianinkä jötrö ken jene jene ja okwä bäre mento angwane, ni nämane ja tuenta ñakare akwa, käre munta ja töibtä nunkwe amne, bäri nun tö namani rikai ja tuakäreta munbe arato. **18** Nun tö namani rikai mun känti, akwa ti Pablo, ti ne bäri tö rababa rikai bäre bäre akwa, Satanakwe ji ötaba nun käne, aisete nun ñan namaninta mun känti. **19** Nun tö rababa näin bäri, ñobtä ñan angwane Jesu rükadita angwane, mun tädi näin käre Jesube, bti nunta tödeke. Mun tädi näin käre Jesube angwane, Jesu rükadita näire, käi rabadi nuäre nunbtä amne ja rabadi ruen ütiäte sribi nunkwebtä nunye Jesu ngwärekri, aisete nunta tödeke bäri krübäte munbti. **20** Ne aisete mun ütiäte kri nunkrä amne, mun käi nuäre kri nunbtä arato.

3 **1** Nun tö rababa mun tuai bäri, aisete nun ñan rababa neme nuäre, abtä nun aibe rabadi kaibe juta Atenas nete abko nunkwe ükateba kore angwane, **2** nun mräkä Timoteo abko juanba nunkwe. Timoteo abko tä sribire Ngöböbe kukwe kuin Kristobtä kädriere. Nunkwe niara juanba mun töi ketabtäkäre Jesubtä amne, mun kitakäre nüne bäri Jesukrä. **3** Erere arato, kukweta nakenkä taretare mun rüere, yebtä munkwe ñan ja töi mikadre ngwarbe kwäräkwärä abkokäre nunkwe juanba, ñobtä ñan angwane nita ja tare nike tödekabtä Jesubti, ye tä käre ni jiete, ye garera mun jökräye. **4** Ye garera kore munye, ñobtä ñan angwane nun näma munbe yete angwane, nikwe ja tare nikadi kri abko nunkwe nieba munye, mden erere tä nakenkä nibtä abko nena gare munye arato. **5** Ne mdenbtä abko, mun töi nämane Jesubtä ya abko ti Pablo ne tö rababa gai amne, ti ñan rababa neme nuäre, käkwe Timoteo juanba kukwe gain jakrä, ñobtä ñan angwane nane Satanakwe kukwe käme mikadre mun jiete mun nuatekäre ja käne, ye abko jürä rababa krübäte tibtä, amne nane nunkwe

ngoto nikani kri ngwarbe abko jürä rababa tibtä arato.

Timoteo nükaninta Pablo känti kukwe kuin ngwena

6 Akwa Timoteo janama Tesalónica mun känti yete, rükabata angwane, mun tä tödeke kwatibe Jesubti amne, mun tä ja tarere kwärikwäri amne ni mda mda tarere, ye abko kukwe kuin järükaba kwe nunkrä. Erere arato, käre nunta nüke töre munye ja moto kuinbti amne, nun tö ja tuaita munbe, ye kwrere mun tö ja tuaita nunbe arato, nieba Timoteokwe nunye. **7** Ne mdenbtä abko kä rababa nuäre nunbtä amne, ja rababa ruen dite nunye ja mräkä, ñobtä ñan angwane nunta ja tare nike kri abtä jata nebe ruen diäne nunye akwa, mun abko tä tödeke Jesubti, ye abko bäri käi nuäre nunbtä. **8** Mdakäre abko, munta nünenkä dite ni Dänkien Jesu diebti ye gaba nunkwe abko käta nun die mike bäri mda. **9** Nebtä abko kukwe ñan tä nebe kwen jire mda nunye kuin niekäre Ngöbö nikweye munbtä. Erere arato, munkwe kä mikani nuäre kri nunbtä Ngöbö ngwärekri, yebtä abko nunkwe kuin niedre ño mda Ngöböye ñan tä nebe nüke gare nunye arato. **10** Ngöbökwe kä biandre nunye niken ja tuenta gwärere munbe ie nun tö, ñobtä ñan angwane dre dre ngämi gare munye, rabadre mun die mike tödeke bäri Jesubti, yebtä abko nun tö näin mun die mike bäri abko nunta ribere dibire rare Ngöböye.

Pablota blite Ngöböbe

11 Tita blite krörö Ngöböbe mun kräke: Ngöbö ni Rün nikwe ara amne ni Dänkien Jesu käkwe nun jie tika nebeta mun känti abko ie nun tö. **12** Mdakäre abko, nunta mun tarere ño, ye kwrere ni Dänkien käkwe mun mikadre ja tarere bäri kwärikwäri amne, ni mda mda tarere bäri mda arato. **13** Erere arato, ni Dänkien Jesu jatadita nitre deme kwe ben, ye ngäbti Ngöbö ni Rün nikwe käkwe mun töi mika dite nünakäre metre amne deme ja ngwärekri abko ie nun tö. Abko kore se.

Ñan ja mikadre gure jire chi bati bati, akwa nünandre deme

4 **1** Mdakäre, ja mräkätre, munkwe nünandre metre kä mikakäre nuäre Ngöböbtä, ye nunkwe diribarera munye abko erere munta nüne. Mtare munkwe nüna janknu kore köbö kwatirekwatire abko nun tö ribei munye ni Dänkien Jesu käbti, **2** ñobtä ñan angwane ni Dänkien Jesu käkwe nun mikani kukwe dirire munye abko nunkwe diriba munye, ye nena gare mun jökräye abko krörö:

3 Mun rikadre nüne bäri deme mda Ngöbökrä köbö kwatirekwatire, ie Ngöbö tö abko krörö: munkwe ñan ja mika gure jire chi bati bati. **4** Erere arato, mun töi raba ngitiekä ja mikabtä gure tiebe ni mda mdabe angwane, munkwe ja ngrabare ye näkwita au amne, munkwe nüna kuin

deme amne ja mika ütiäte kwärikwäri munkwe. 5 Nitre ie Ngöbö gare ñakare abko tä ja gaire ñakare jändrän ngwarbe kwrere, ye kwrere munkwe ñan nüna. 6 Mdakäre abko, mun ja mräkäre Jesu käbti käkwe ñan kukwe nuen blo ja rüere kwärikwäri amne, munkwe ñan ja ngöka kwärikwäri ja mräkä merire, brare mikabtä ja ken bati bati, ñobtä ñan angwane ni kukwe nuenkä käme mräkä rüere kore abko ni Dänkienkwe mikadi ja ngie nuen abko nunkwe niebara munye amne, nunkwe mun mikabara mokre btä. 7 Ye abko, Ngöbökwe ñan ni käräbare ja mikakäre ngite kore ni mda mdabe akwa, Ngöbökwe ni käräbare nünakäre kuin deme jakrä. 8 Ne mden aisete, nire nire mun ngätäite käkwe kukwe ne kitadre temen angwane, ñan ni kä nebtä kukwei kitadre temen kwe akwa, Ngöbö ja Üai Deme bianka nie, ye ara jire kitadre temen kwe.

9 Ja mräkätre, munta ja tarere kwärikwäri, yebtä abko nun ñan raba tärä tike munye, ñobtä ñan angwane Ngöbö ara käkwe mun töi tikani ja tarere kwärikwäri. 10 Munta ja mräkätre tödekaka Jesubti nünanka kä ngrabare temen Macedonia yete tarere jökrä bkänä. Ye abko kuin akwa, munkwe ja taredre bäri mda köbö kwatirekwatire abko nunta niere munye.

11 Mdakäre abko, munkwe ja töi mika nünanbtä jäme amne, munkwe töbika bäri kukwe jakwebtä. Mdakäre abko, sribidre jen jakrä munkwe, niebare nunkwe munye, ye kwrere munkwe sribi ja kise jenbti jakrä. 12 Munkwe ne nuendre mun rabadre ütiäte nitre tödekaka ñakare Jesubti ye okwäbti abkokäre. Erere arato, munkwe nünandre kore jändrän jen jakwebti. Ye kwrere munkwe ñan jändrän ni mdakwe ngibiadi nünankrä jae abko ie nun tö.

Jesu jatadita nirekrä abko Pablokwe niebare

13 Mdakäre abko ja mräkätre, ni mda mda käta tödeke ñakare Jesubti abko ni mda ñakare tödekakrä kwetre, aisete mräkäta krüte kän angwane, motota nötöte krübäte jiebti. Ye kwrere ñan rakadrekä munbtä, abkokäre ni tödekaka Jesubti tä krüte angwane, dreta nakenkä btä abko nun tö mikai gare krörö munye: 14 Jesu müre ketani, bti nükaninta nire, ye abko garera nie amne era nikrä. Ye kwrere arato, ni tödekaka Jesubti krütanikrütani, ye abko Ngöbökwe mikadita nire rikakäre Jesube abko era nikrä arato. 15 Ni Dänkien Jesu ara käkwe kukwe diribare, erere nunta niere munye abko krörö: Ni Dänkien Jesu jatadita angwane, nitre tödekaka bti tä nüne, ye ñan rikadi ben ni krütanikrütani känenkri, 16 ñobtä ñan angwane ni tödekaka Jesubti krütanikrütani rükadita nire käne. Ni Dänkien Jesu ara jire jatadita kä käinbti timonkwäre angwane, ni kukwei jaradi kri kä käinbti timonkwäre. Erere arato, angele

ütiäte kri abko kukwei jaradi amne, trombeta ngö kä käinbti abko kukwei jaradi ni Dänkien käne arato. Ye ngwane ni tödekaka Kristobti krütanikrütani, ye ara jire rükadita nire käne.
17 Yebti ni tä nüne nüne abko jänäin gwaire nitre yebe mütateta käin ni Dänkien Jesu ngäbti. Ye ngwane ni rabadi nüne kärekäre ni Dänkienbe. **18** Ne aisete munkwe blita kukwe nebtä ja die mikakäre kwärikwäri.

5 **1-2** Mdakäre abko ja mräkätre, ni Dänkien Jesu jatadita ne abko rakadikä ñongwane ti rabadre niereta munye, akwa ti bike niere ñakare munye, ñobtä ñan angwane garera metre krörö munye: Ni gokä rükadre gore ñongwane gare ñakare ju bkänkäye, akwa batibe rükadre gore deo, ye kwrere jire ni tädi ni Dänkien ngibiare ngäbti ñakare angwane, batibe jatadita. **3** Ne kwrere arato, meri ñan mobe bren kwe kisete, ye käkwe ja ngibiadre ñongwane metre gare ñakare ie, akwa batibe ja ngibia käi tä nüke ie, ye kwrere nitre tödekaka ñakare Jesubti tädi niere krörö: Mtare kukwe ñakare. Nita nüne kuin jäme, tädi niere. Ye ngwane ni Dänkien Jesu jatadita käkwe juandi ngwarbe jökrä amne ñan kwärabedre jire kwetre.

4 Akwa mun abko ñan tä nüne kä ikote ja mräkätre, aisete ni Dänkien Jesu jatadita abko btä mun töita, aisete munta ngibiare ngäbti kisere mun ñan kwandre jäme ie. **5** Ye abko, mun jökrä tä nüne kä ngwente Ngöbö träte. Ñan nita nüne mente Ngöböye kä ikote amne ñan nita nekete kä ikokri. **6** Ne mden kisete ni tödekaka Jesubti käkwe ñan nünandre okwä kware, akwa ni tädre ngwäte niara ngibiare ngäbti amne nikwe ja ngibiadre kukwe kämekäme ngäniene. **7** Nita kibien abko tä kibien deo abko gare nie. Erere arato, ni dröbaka dröbaka tä dö ñaen kä ikote deo, ñobtä ñan angwane nitre tödekaka ñakare Jesubti abko, ietre Ngöbö gare ñakare, aisete ñan tä ni Dänkien Jesu ngibiare ngäbti. **8** Akwa nitre tödekaka Jesubti tä nekete kä ngwen yekri amne nikwe kukwe kämekäme bätäkä ngwarbe nuendre ñakare nitre dröbaka ye kwrere. Akwa ari töbike kuin ja käne kukwe kämekäme rüere. Erere arato, ari tödeke kwatibe Jesubti amne, ni rükä käta jändrän ribi mike ja mäträbti ja ngibiakäre, ye kwrere ari ja tarere kwärikwäri ja ngibiakäre. Ne kwrere arato, ni Dänkien Jesu jatadita ni diantarikäre, ye ngäbti abko ari niara ngibiare kisere, ño ni rükä käta sobro balinkwatare ribi mike ja dokwäbti ja ngibiakäre ye kwrere. **9** Nikwe nünandre kore, ñobtä ñan angwane ñan Ngöbökwe ni dianinkä ja ngie nuakäre akwa, niarakwe ni dianinkä jen jakrä ni diantarikäre ni Dänkien Jesukristo köböire.
10 Nita nire ya o ni krütarera ya, akwa ni rabadre nüne kärekäre ni Dänkien Jesukristobe, ne mdenkäre ni Dänkien Jesukristo krütani ni kräke. **11** Ne aisete munkwe

ja moto mika nuäre kwärikwäri nünakäre dite ni Dänkien Jesukristo kräke amne, munkwe ja mika bäri dite nünakäre ni Dänkien Jesukristo kräke. Ye abko munta nuene, akwa nuen janknu munkwe.

Nünandre ño jabe kwärikwäri

12 Ja mräkätre, kukwe mda nun tö nibi ribei munye abko krörö: Nitre mun jie ngwianka käta sribire mun ngätäite amne tä mun töi tike era metre ni Dänkien Jesubtä, ni ye abko munkwe mika ütiäte jae. **13** Erere arato, sribi nuenta kwe, yebtä raba tare kri munkwe amne munkwe mika bäri ütiäte jae.

Mdakäre abko, munkwe nüna jäme jabe kwärikwäri, ie nun tö. **14** Mdakäre abko ja mräkätre, nire nire btä kä krene sribire, yebtä munkwe ñäkä ietre amne, nire nire moto ulire abko munkwe die mika kä mikakäreta nuäre btä. Erere arato, nire nire di krüte abko munkwe die mika. Erere arato, mun ñan moto raba romon jötrö jötrö ni mda mdakrä. **15** Mdakäre abko, munkwe ja mika juto kukwe ne nuene abko krörö: Ni mdakwe kukwe nuen blo mun rüere akwa, munkwe ñan ja ngie mika amne, munkwe jändrän kuin nuen jakrä kwärikwäri, ye kwrere munkwe nuen ni mda mda ñakare tödekaka Jesubti kräke.

16 Käre munkwe kä ngwian bäri nuäre jabtä. **17** Käre munkwe blita Ngöböbe. **18** Kukwe ño erere, btä munkwe kuin nie Ngöböye, ñobtä ñan angwane ni tödekaka Kristo Jesubti käkwe kuin niedre Ngöböye abko ie Ngöbö tö.

19 Mdakäre abko, sribi Ngöbö Üaikwe ñan dokwä täkä munkwe. **20** Erere arato, ni Ngöbö kukwei niekä, ye ñan kukwei mika ngwarbe munkwe, **21** akwa tä Ngöbö kukwei niere metre ya, ñakare ya, ye mika ñäräre kuin munkwe amne, kukwe kuin nie kwe ne ngwane, munkwe kukwei mika era. **22** Erere arato, kukwe kämekäme bätäkä ngwarbe, ye ngäniene kä mikaka munkwe.

Kukwe niebare mrä Pablokwe

23 Mräkäre abko, Ngöbö ni mikaka nüne jäme jabe kwärikwäri amne ni mda mdabe, Ngöbö ye ara käkwe mun die mika nüne kuin deme. Amne ni Dänkien Jesukristo jatadita, ne ngwane ja ñan rabadre ruen ngite niara ngwärekri munye, abkokäre Ngöbökwe mun üai amne mun ngrabare üka kuin kukwe kämekäme ngäniene. **24** Ngöbö mun käräkä abra tä ja kukwei mike täte era metre amne kukwe ne rabadi bare täte jökrä ie.

25 Ja mräkätre, munkwe blita Ngöböbe nunkrä. **26** Erere arato, munkwe köbö ngwiantari jae angwane, munkwe ja demain era metre ja moto kuinbti. **27** Mräkäre abko, munkwe ñäkä tärä nebtä ja mräkä mda mdakrä abko tita niere munye ni Dänkien käbti.

28 Ni Dänkien Jesukristo raba ja moto mike kuin mun kräke. Ne abko kore. Ne ngörä.

Tärä Tikani Bobukäre Pablokwe Nitre Tesalónicabokrä
2 Tesalonicenses

Pablo nämane juta Corintote angwane, niarakwe tärä ne tikani juandre nitre gätäkä Jesu käbti nünanka juta Tesalónica känti. Tärä 1 Tesalonicenses jänikani Silvanokwe amne Timoteokwe nebe Tesalónica yete, abti nükaninta Pablo känti juta Corintote. Yebti tärä ne tikani Pablokwe nitre Tesalónicabokrä. Jesukristo jatadreta ño amne jatadreta ñongwane abko Pablo tö namani dirii nitre tödekaka Jesubti Tesalónicabo yeye abko erere tikani kwe tärä nebtä. Niara tö namani kukwe tikai kore, ñobtä ñan angwane Jesu kebera nüketa, aisete ñan sribidre jire chi mda mrö ganainkrä jae abko ni ruäre dirikätre blo nükani dirire Tesalónica yete. Nitre ruäre tödekaka Jesubti käkwe kukwe ye mikani era jae, aisete ñan nämane sribire mda mrö ganaine jae.

Akwa Jesu ngämi nüke abko Pablo tö namani niei metre ie, aisete tärä ne tikani juandre ietre. Jesukristo jatadita angwane, ni jökrä käkwe tuadi. Akwa ngämi nüke, känenkri ni jatai iti, kä rikai ni ngökö kwati krübäte amne rabai sribire Satana diebti arato. Jesukristo jatadita angwane, ni jökrä tödekaka ñakare bti abko Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen kri abko Pablokwe niebare ietre.

Akwa Jesu ngämi nüketa, känenkri nitre tödekaka Jesubti nünanka juta Tesalónicate käkwe nünandre metre amne sribidre mrö ganainkrä jakrä kwetre abko Pablokwe niebare ietre.

Pablota köbö ngwentari

1 1 Mun gätäkä Jesu käbti tä nekete ni Rün Ngöbökri amne ni Dänkien Jesukristokri käta nüne juta Tesalónicate, ye ie ti Pablo btä Silvano amne Timoteo käta tärä ne tike. **2** Ngöbö ni Rün nikwe amne ni Dänkien Jesukristo raba ja moto mike kuin mun kräke amne, mun raba nüne jäme niaratre diebti.

Pablota nitre tödekaka Jesubti mike ütiäte jae

3 Ja mräkätre, munta tödeke bäri mda Jesubti amne, mun itire itire käta ja tarere bäri kwärikwäri, aisete nunkwe kuin niedre kärekäre munbtä Ngöböye ruen nunye. **4** Abtä nitre Ngöbökwe tä gätäre, ye känti nunta mun käikitekä abko krörö: Kukwe taretare tä nakenkä munbtä tödekabtä

Jesubti abko kisete munta ja tare nike, akwa munta nünenkä dite jabtä amne Jesu rükente ñakare amne munta tödeke janknu Jesubti abko nunta niere ietre.

5 Ye abko, Ngöbö abra kukwe ükatekä era metre ni jökrä kräke abko bä mikata munkwe abko krörö: Munta ja tare nike tödekabtä Jesubti, aisete niarata gobrane, ye känti mun tädi biare nüne ben abko niarakwe niedi. **6** Akwa Ngöbö abra kukwe ükatekä metre aisete, nire nire tä mun mike ja tare nike, ni ye abko Ngöbökwe mikadi ja tare nike mun dokwäre. **7** Erere arato, mun ja tare nikaka, ye abko Ngöbökwe mikadi jadüke nunbe gwaire. Ye abko, ni Dänkien Jesu tä kä käinbti abko jatadita angele dite dite kwe ben ñukwä jutrate, ye angwane ni mikadi jadüke Ngöbökwe. **8** Ni Dänkien Jesu jatadita angwane, nire nire ie Ngöbö gare ñakare amne ñan tä ni Dänkien Jesu kukwei kuin mike täte, ni ye abko niarakwe mikadi ja ngie nuen. **9** Ye angwane juandi ngwarbe kärekäre kwe amne niaratre ñan rabadre jire chi ni Dänkien känti amne ni Dänkien Jesu di kri bä nuäre ñan tuadre jire kwetre. **10** Akwa ni Dänkien Jesu jatadita angwane, ni deme kwekwe käkwe käikitadikä. Erere arato, nitre tödekaka niarabti töi ñan rabadi krüte niara tuare. Nitre ne ngätäite mun tädi siba, ñobtä ñan angwane kukwe kuin Jesubtä abko nunkwe niebare munye angwane, munkwe mikani era aisete.

11 Kukwe rakadikä kore gare kuin nie, aisete käre nunta blite Ngöböbe munkrä amne, Ngöbökwe mun käräbare, yebtä mun die mikadre nüne niarakrä kwe abko nunta ribere ie. Erere arato, mun tö jändrän kuinkuin nuein, ye erere btä mun die mika kwe, jändrän ye mikakäre neme bare. Erere arato, munta tödeke Jesubti, ye köböire sribi jökrä btä Ngöbö raba mun die mike abko nunta ribere ie. **12** Nunta ribere kore Ngöböye ni Dänkien Jesu rabadre käikitaninkä mun köböire amne Ngöbö amne ni Dänkien Jesukristo käkwe mun käikitadrekä ja moto kuinbti, abkokäre nunta blite kore Ngöböbe mun kräke.

Jesu jatadita, ye näire dre rakadikä

2 **1** Ja mräkätre, ni Dänkien Jesukristo jatadita angwane, niarakwe ni ükadikrö jökrä ketetibe jabe. Köbö ye ngibiare kwärä abko nun tö ribei krörö munye: **2** Ni Dänkien rükadreta abko erere köböi nüra, aisete ni Dänkien nürate ye abko Ngöbö Üaikwe mikani gare tie, ye ni mda mda jata niere munye, yebtä munkwe ñan ja töi kwita amne munkwe ñan kä jürä ngwian jire chi jabtä. Mdakäre abko, ni Dänkien rükadreta abko erere köböi nüra, aisete ni Dänkien nürate abko nunkwe diribare amne nunkwe juani täräre abko ni mda mda raba niere,

akwa nun abko kukwe ye kwrere niere ñakare. **3** Munkwe ñan ja ngökamna jire chi, ñobtä ñan angwane ni Dänkien Jesu rükadreta, ye känenkri ni kwati rikadi rüre Ngöböbe amne, ni jatadi iti Ngöbö rüere abko ni Ngöbö Kukwei kitaka temen abko rükadi. Akwa Ngöbökwe ni ye juandi ngwarbe mrä. **4** Ni ye abko Ngöbö rüe, aisete jändrän jökrä mikata Ngöböre amne mikata ütiäte ngöbö kwrere, ye ben niara rabadi ja rüere. Erere arato, rabadi ja mike bäri ütiäte jändrän jökrä ngöböre ye ngwä. Abtä ju blitakrä Ngöböbe, ye känti ni ye näin käkwe ja mikadi bäri kri Ngöböbti ta, käkwe ja Ngöbö niedi.

5 Ye abko, tikwe nünabare mun ngätäite angwane, tikwe blitaba kukwe nebtä munbe, ¿ye töre ñakare munye ya? **6** Ni Ngöbö Kukwei kitaka temen ye abko rabadi mikani gare kä ngrabare temen, akwa köböta kitani Ngöbökwe, ye känenkri ni ye ñan rükadre ja mike gare, ñobtä ñan angwane jändrän keteti tä ketebtä. Jändrän ye abko jändrän ño garera munye. **7** Kä ne ngwane Satanata kukwe miketbe käme, ye abko nena näin kä ngrabare temen akwa, nita iti käta ni Ngöbö Kukwei kitaka temen ye ketebtä, akwa ni ye diandikä angwane, **8** ni Ngöbö Kukwei kitaka temen ye käkwe ja mikadi gare kä ngrabare temen. Akwa ni Dänkien Jesu jatadita angwane, niarakwe müre täkädi ye käkwe ni ye gadikä amne niara trä niadi bä nuäre ye käkwe müre ketadi arato. **9** Akwa ni Dänkien Jesu ngämi nüketa, känenkri ni Ngöbö Kukwei kitaka temen ye käkwe sribidi Satana diebti, aisete rabadi sribi kri ñan tuabare nuene amne di rabadi krübäte jändrän bätäkä ngwarbe nuenkäre akwa, ye abko bä rabadi sribi Ngöbökwe kwrere ni ngökakäre. Sribi kri, yebtä ni kwati töi ñan rabadi krütare. **10** Erere arato, kukwe käme nuendi bätäkä ngwarbe kwe, ni mden mden tä biare riatekäre ye ngökakäre. Nitre tä biare riatekäre tätre ja dokwä mike ribi, aisete ñan tö kukwe era metre Ngöbökwe tarei, abtä ñan rabadre dianintari amne riadite jökrä. **11** Ne aisete Ngöböta niaratre töi kwite ngwarbe, ni ye rabadre kukwe ngwarbe mike era jae abkokäre. **12** Ne abko ni jökrä btä käta neme nuäre kukwe diän diän nuene abko ñan tä kukwe era metre mike era jae, ni ye mden abko Ngöbökwe juandi ngwarbe jökrä.

Kukwe diribare Pablokwe abko ketadrete dime ja kisete

13 Mdakäre abko, ja mräkätre tare ni Dänkien Jesukwe, nunkwe kuin niedre kärekäre munbtä Ngöböye, ñobtä ñan angwane mun rabadre dianintari, abkokäre kena dekä Ngöbökwe mun dianinkä jakrä. Sribi Ngöbö Üaikwe mun mikakrä nüne deme Ngöbökrä amne munta kukwe metre Jesubtä mike era jae, ye köböire Ngöbökwe mun dianintari. **14** Ye

rabadre bare, abkokäre kukwe kuin diribare nunkwe Jesubtä munye, köböire Ngöbökwe mun käräbare jakrä. Ni Dänkien Jesukristo bä nuäre, ye kwrere mun rabadi kwitani, abkokäre Ngöbökwe mun käräbare jakrä. **15** Ye mden kisete ja mräkätre, nunkwe kukwe diribare gwärere munye amne, nunkwe tikani täräre munye, ye munkwe ñan käikwitakata jire chi jabti amne, munkwe ketate dime ja kisete, ie nun tö. **16** Ni Dänkien Jesukristo btä Ngöbö ni Rün nikwe käkwe ni tarebare amne jändrän kuin nuenbare ni kräke ja moto kuinbti kwetre, käkwe kä mikani nuäre nibtä kärekäre amne ni die mikani jändrän kuin kä käinbti ngibiakäre kisere. **17** Niaratre ara käkwe mun mika ruen dite munye amne mun die mika sribi kuin nuenkäre amne kukwe kuin niekäre abko ie nun tö.

Nitre tödekaka Jesubti käkwe blitadre Ngöböbe Pablokrä

3 **1** Ja mräkätre, mräkäre kukwe kuin ni Dänkien Jesubtä, ye nun rikadre ngwena jötrö kä jökräbti temen. Erere arato, kä namani nuäre munbtä kukwe kuin ye mikakäre ütiäte jae, ye kwrere ni mda mdakwe mikadre ütiäte jae, abkokäre munkwe blita Ngöböbe nunkrä. **2** Erere arato, ni diän diän töi kämekäme Ngöbö rüere, ye ngäniene Ngöbökwe nun ngibiadre, abkokäre munkwe blita Ngöböbe nunkrä.

3 Ni Dänkien käta kukwe niere, erere tä mike täte. Niara ye ara käkwe mun die mikadi nüne jakrä amne, mun ngibiadi kwe ni rüe käme Satana ngäniene. **4** Nunkwe kukwe diribare munye, erere munta nuene, amne munkwe nuendi käre ruen nunye. **5** Ngöböta ni tarere ño, ye kwrere ni Dänkien Jesu raba mun die mike ja tarere kwärikwäri amne, Kristo käkwe ja tare nikani angwane, nünankabare dite kwe jabtä, ye kwrere niara raba mun töi tike nünenkä dite jabtä ja diebti, ie nun tö.

Ni jökrä käkwe sribidre

6 Ja mräkätre, mun mräkä mden mden tä nekete Jesukri, akwa kä krene btä sribire amne, kukwe diribare nunkwe tä mike ñakare täte, ni yebe munkwe ñan ja geta jire chi abko nunta niere munye ni Dänkien Jesukristo käbti. **7** Tita kukwe ne niere munye, ñobtä ñan angwane nunkwe nünabare ño mun ngätäite, ye kwrere munkwe nünandre garera munye abko krörö: Nun nämane mun känti, ye ngwane nunkwe kä ngwiani krene ñakare jabtä. **8** Erere arato, nunkwe ñan mröbare ngwarbe ni mda mdakän, ñobtä ñan angwane nun ñan tö namani sribi mikai kri dikaro mun kötärä, kä nämane sribire dibire rare mrökrä jae. **9** Nunkwe mrö ribedre munye abko rabadre dbe akwa, sribidre ño jen jakrä abko nun tö namani bä mikai mun okwäbti, ne kwrere munkwe nuendre arato,

abkokäre nunkwe sribibare kore mrökrä jae. **10** Mdakäre abko, nun nämane mun känti yete angwane, nunkwe kukwe ükateba krörö munkrä: Nire nire ñan tö sribire käkwe ñan mrödre, nunkwe nieba.

11 Akwa ni ruäre mun ngätäite abko tä dikekä ngwarbe krö kwäräkwärä, kä krene btä amne, ñan tö sribire. Käre tä ja mike kukwe ni mda mdakwe te ta abko nunkwe gaba. **12** Ni ye kwrere kwrere abko käkwe sribi jäme mrökrä jae abko nun tö niei ie amne, nunta mikamna sribire ni Dänkien Jesukristo käbti. **13** Akwa mun mda mda abko ñan raba dräre sribi kuin nuene.

14 Erere arato, tärä juanta nunkwe, ne nire nire ñan tö raba mikai täte, ye abko mika ñäräre kuin munkwe, bti rabadre ja gaire, abkokäre munkwe ñan ja geta ben. **15** Akwa munkwe ñan mika ñäräre ja rüe kwrere amne, ni mräkä nikwe töi dian, ye kwrere munkwe töi dian jirekäbe.

Kukwe mrä ja mräkä Tesalónicabokrä

16 Ja mräkätre, ni Dänkien kä jäme bianka ye käkwe mun moto mika nüne jäme köbö kwatirekwatire kukwe bätäkä ngwarbe te abko nunta ribere Ngöböye. Ni Dänkien raba munbe.

17 Ti Pablo käta köbö ngwentari mrä munye amne tita kukwe mrä ne tike ja kise jenbti, tita kukwe tike ño rabadre gare munye abkokäre. Ne kwrere tita tärä juen metre rabadre gare munye, abkokäre tita kukwe tike kore mrä. **18** Ni Dänkien Jesukristo raba ja moto mike kuin mun jökrä kräke. Ne abko kore. Ne ngörä.

Tärä Tikani Käne Pablokwe Timoteokrä

1 Timoteo

Ni nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka, kräke Pablokwe tärä tikani ketamä. Ne mden ngätäite abko tärä ne tikani käne kwe Timoteoye. Tärä ne abko, ni nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka töi diankrä sribibtä.

Timoteo abko sribi muko Pablokwe. Niara nämane bati angwane Pablokwe dianinkä sribikäre jabe. Niara nämane nüne juta Listrate, kä Asiate. Niara rün abko griego amne meye abko israelita. Pablokwe kukwe kuin Jesubtä mikani gare juta Listrate angwane, Timoteo käkwe tödekani Jesubti. Abti Pablo nükani bobukäre juta Listrate angwane, Timoteo dianinkä kwe sribikäre jabe abko tä tikani Hechos 16.1-4 yebtä. Yebti Timoteokwe sribibare raire Pablobe kukwe kuin Jesubtä mikakäre gare kä ketareketare temen. Abti Timoteo nämane nitre gätäkä Jesu käbti juta Efesote jie ngwena. Timoteo käkwe nünandre ño amne sribidre ño, btä Pablokwe tärä ne tikani Timoteo die mikakäre.

Mdakäre abko, ni ño mikadre ni nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka amne die mikaka abko tikani kwe Timoteoye. Mdakäre abko, nitre tödekaka Jesubti nämane Efeso, ngätäite kukwe namani kri krübäte, ñobtä ñan angwane ni ruäre namani kukwe ngwarbe dirire abko nikani niren bäri mda. Timoteo abko käkwe kukwe ne ükadrete ño abko Pablokwe niebare ie.

Kukwe ne abko raba ni die mike kri mtare. Nikwe ni ño diandrekä sribikäre ni jie ngwianka kwrere abko tärä ne tä mike gare nie. Erere arato, ni ño diandrekä sribikäre nitre jie ngwianka die mikaka abko tärä ne tä niere. Mdakäre abko, ni nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka käkwe nünandre ño amne sribidre ño abko 1 Timoteo ne tä niere nie.

Pablota köbö ngwentari Timoteoye

1 **1-2** Ti Pablo käta tärä ne tike mae Timoteo. Ti ne abko Kristo Jesu kukwei ngwianka. Ngöbö ni Diantarikä amne Kristo Jesu, bti nita tödeke ye käkwe ti mikani ja kukwei ngwianka. Sribi tikwe ye köböire makwe tödekani Jesubti, aisete ma abko ti ngobo tikwe kwrere Timoteo. Ngöbö ni Rün nikwe btä Kristo Jesu ni Dänkien raba

ja moto mike kuin makrä amne ma raba ruentari tare ietre. Erere arato, ma raba nüne jäme niaratre diebti, ie ti tö.

Kukwe blo dirikätre, ietre Timoteokwe ñäkädre

3 Timoteo, ni näma juta Efesote, bti ti jataba kite Macedonia nete angwane, ni ruäre näma dirire blo abko ñan diridre kore mda kwetre makwe niedre ietre, abkokäre ma rabadre yete, tikwe nieba mae. **4** Kukwe mikanintbe ngwarbe kirakira aibebtä niaratre tä ja däkwite amne nire därebare mräkä ütiäte kirakri, btä kukwe ñan krütare, aibebtä tä ja däkwite abko ñan nuendre kore makwe niedre ietre, abkokäre ma rabadre yete. Kukwe mikanintbe ngwarbe kirakira, yebtä ni kwati tä neme ja kwete angwane, ñan tä ja kite sribi Ngöbökwe yebtä angwane, tödekadre ño metre Ngöböbti abko dirita ñakare. Akwa tödeka Ngöböbti, ye köböire Ngöböta sribire ni kwekwe ngätäite. Ye mden kisete, kukwe ngwarbe, yebtä ja däkwitadre ñakare amne diridre ñakare abko makwe nie ietre. **5** Akwa ja taredre kwärikwäri kwetre, abkokäre makwe nie kore ietre. Ni töi deme bti nikwe ja taredre metre. Arato kukwe käme nuendre ñakare kwetre, ja rabadre ruen ngite ñakare Ngöbö ngwärekri abkokäre. Erere arato, nikwe tödekadre era metre Jesubti amne, ñan bike ni tödekaka Jesubti kwrere. Kore nikwe ja taredre kwärikwäri. **6** Ni ruäre ñan tä kukwe ye nuene mda, käta ja kwete jirekäbe kukwe ngwarbebtä. **7** Niaratre tö rabai Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye dirikätre, abtä jata kukwe ye dirire metre nieta kwetre, akwa kukwe ye tä dre niere metre abko ñan tä nüke gare ietre, aisete tä dirire blo.

8 Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye, ye dirita metre ne ngwane, kukwe ye kuin ni die mikakrä garera nie. **9** Akwa Ngöbökwe ñan ja kukwei biani Moiséye ni nünanka metre ye kitakäre ngite. Akwa ni kukwe ye mikaka ngwarbe jae, kräke Ngöbökwe mikani, ni ngite ye mikakäre gare ie. Erere arato, ni dokwä ribi ribi, ni rüre Ngöbö rüere, ni diän diän kukwe kämekäme nuenkä, ni Ngöbö jürä ngwen ñakare amne, ni Ngöbö kukwei mike ütiäte ñakare jae abko kräke Ngöbökwe ja kukwei mikani nuendre, ni ngite ye mikakäre gare ie. Mdakäre abko, ni ni rün btä ni meye kämikaka amne, ni ni mda mda kämikaka abko kräke Ngöbökwe ja kukwei mikani nuendre, ni ngite ye mikakäre gare ie. **10** Ne kwrere arato, ni merire, ni brare ja mike gure bati bati amne, ni brare bike merire, ni merire bike brare, ni ngäbäkre mikaka ja ken, arato ni ni mda mda rürümoinkä mikakäre klabore amne, ni ni ngökaka amne ni blitaka ngwarbe ni mda mda rüere amne, ni kukwe nuenkä kämekäme Ngöbö kukwei metre rüere kore, mden kräke Ngöbökwe ja kukwei

mikani nuendre, ni ngite ye mikakäre gare ie. **11** Akwa Ngöbö Kukwei dirita metre, ye abko käta kukwe kuin nuäre Ngöböbtä niere metre. Angwane Ngöbö käikitadrekä ni jökräkwe. Kukwe kuin Ngöbökwe, ye mden Ngöbökwe ti mikani ngwianka ni jökräye.

Jesukristokwe kukwe nuenbare kuin Pablokrä

12-13 Ngöbökwe ti mikani sribire jakrä, ye mdenbtä tita ni Dänkien Kristo Jesu demaine. Niarakwe ja di biani tie sribi ne nuenkrä. Ti nämane tödeke ñakare Jesubti angwane, ti nämane ñäke blo niara rüere. Erere arato, nitre tödekaka niarabti, jiebti ti nämane näin kisere mikakäre ja tare nike amne, ti nämane rüre krübäte Jesukristo rüere. Akwa ti nämane tödeke ñakare bti, aisete ti nämane kukwe ye nuene Ngöbö rüere nämane gare ñakare tie. Abtä Ngöbökwe ja ngie mikani ñakare, käkwe ti ngwiani ruen bobre jae amne tödekabare kwe tibti angwane, ti mikani ja kukwei ngwianka kwe. **14** Ni Dänkien käkwe ja moto mikani kuin krübäte tikrä amne kukwe kuin nuenbare kabre kwe tikrä amne ti die mikani kwe tödeke metre jabti. Erere arato, ti die mikani kwe ni mda mda tarere. Ne abko namani bare Kristo Jesu diebti.

15 Kukwe ne abra kukwe era metre abko rabadre era ni jökrä kräke abko nere: Kristo Jesu nükani kä nebtä ni kukwe kämekäme nuenkä dentari. Ni kukwe kämekäme nuenkä, ye ngätäite ti abko bäri käme. **16** Ye mden kisete, Ngöbökwe ti ngwiani ruen bobre jae. Ti nämane kukwe nuene bäri käme Jesu rüere ni mda mda ngwä akwa, Jesukwe ñan ja ngie mikani ti rüere angwane, ti ngibiabare raire kwe tödekakäre jabti. Ne köböire abko, Jesukristo tä ni tarere kri rükadre gare ni jökräye angwane, tödekadre kwetre Jesubti, ye angwane nünandre kärekäre ben, abkokäre Ngöbökwe ti ngwiani ruen bobre jae kore. **17** Mtare ti tö Ngöbö käikitaikä. Ngöbö abra gobranka kärekäre. Niara krüte ñakare amne tuen ñakare. Ngöbö mda ñakare jire, aisete Ngöbö itibe aibe raba mikani ütiäte kärekäre jae amne raba käikitaninkä. Abko kore se. Amen.

18-19 Timoteo, ti ngobo tikwe, ma rabadre sribire ja di ngöibti Ngöbökrä, abkokäre tita kukwe nuemna kore mae. Ni Ngöbö kukwei niekä käkwe blitabare mabtä sribi makwebtä, ye kwrere tita kukwe nuemna mae. Erere arato, makwe nüna deme amne, kukwe käme nuen ñakare makwe abtä ja rabadre ruen ngite ñakare mae Ngöbö ngwärekri. Ni ruäre abko ñan tö namani ye nuein mda, aisete nikani ji blobti. **20** Ye mden abko nakaninkä Himeneobtä amne Alejandrobtä, abkokänti tikwe mikani gare Satanaye mda. Nebtä abko ñan ñäkädre blo Ngöbö rüere kwetre abkokäre.

Ngöbö mikadre ütiäte ño gätäte

2 **1** Timoteo, kukwe mdara jire btä ti tö blitai bäri käne mabe abko krörö: Nitre tödekaka Jesubti ye käkwe jändrän ribe Ngöböye amne blita kwetre Ngöböbe ni jökrä kräke. Erere arato, ja di kärä kwetre Ngöböye ni jökrä kräke amne kuin nie kwetre Ngöböye. **2** Ne kwrere arato, ni gobranka krikri btä ni sribikä ütiäte ütiäte gobrankrä, ye kräke blita kwetre Ngöböbe, nikwe nünandre jäme amne deme Ngöbö ngwärekri, abkokäre blita kwetre Ngöböbe niaratrekrä. **3** Nita blite kore Ngöböbe, ye abko tä neme tuen kuin Ngöbö ni Diantarikäye amne käta neme nuäre btä. **4** Niara tö ni jökrä diaintari amne, kukwe era metre Jesubtä rabadre gare ni jökräye, ie niara tö, **5** ñobtä ñan angwane Ngöbö itibe ni jökrä kräke. Erere arato, ni itibe ni kwrere, aibe köböire ni jökrä raba ja mäketa Ngöböbe abko Kristo Jesu ara. **6** Kristo Jesu käkwe ja mikani müre ketadre ni jökrä kökatarikrä Ngöbökrä. Ye abko, köböi kitani Ngöbökwe, erere namani bare, niara tö namani ni jökrä diaintari bä mikakäre. **7** Ni jökräkwe kukwe ne kadre ngäbti, abkokäre Ngöbökwe ti mikani kukwe ye kädriekä amne ngwianka nitre ñakare israelitareye abko kukwe metre Jesubtä diridre tikwe ietre abkokäre. Ne abra kukwe era erere tita niere; ñan tita ni ngökö.

Ni brare btä ni merire rabadre ño gätäte

8 Mdakäre abko, munta gätäre angwane, ni brare brare kä jökräbti käkwe nüna deme amne blita Ngöböbe angwane, küde kaka käin kwe blitakäre Ngöböbe abko ie ti tö. Ni brare brare tä blite Ngöböbe angwane, ñan rabadre romon ni mda mdakrä amne kukwe ñakare nikwe ni mda mda rüere abko blitadre kwe Ngöböbe.

9 Mdakäre abko, ni merire merire abko käta Ngöbö mike ütiäte jae, ye rükadre gare ni jökräye, abkokäre ñan ja ngwä kita kwetre ni mda mda okwä mikakäre ja jiebti, akwa ja ükate kuin era metre kwetre, ie ti tö. Amne ñan ja dokwä söka bätäkä ngwarbe kwe, ni mda mda okwä mikakäre ja jiebti. Erere arato, ñan jändrän orore orore kitadre bäri ja ngrabare, ñan jändrän tuäre tuäre amne dän ütiäte ütiäte kita kwetre jabtä. **10** Akwa sribi kuin nuendre ni mda mdakrä, ñobtä ñan angwane meri mden mden käta Ngöbö mike ütiäte jae käkwe ja kitadre sribi kuin nuene aisete.

11 Mdakäre abko, ni merire merire käkwe ni Ngöbö kukwei dirikä ye kukwei nuadre kä bube amne rabadre juto biare kukwe ye mike täte. **12** Erere arato, nitre tödekaka Jesubti käta gätäre, ye känti ni merire käkwe ñan diri jire ni brareye. Erere arato, ñan ja mikadre ni brare brare dänkiene, ie ti tö. Ni merire raba

kwekbe, **13** ñobtä ñan angwane Ngöbökwe Adán dätebare käne. Abti Eva dätebare kwe aisete. **14** Erere arato, Adán ngökani ñakare angwane, merire kwe Eva abko namani ngökani tbikwe. Ye känti Evakwe ja mikani ngite Ngöbö rüere. **15** Akwa ni merire tä ngäbäkre ngibiare, ye ngwane tödekadre kwatibe kwe Ngöböbti angwane, ni mda mda taredre kwe. Erere arato, nünandre era metre kwe Ngöbö ngwärekri, ye köböire rabadi dianintari Ngöbökwe.

Ni tödekaka Jesubti jie ngwianka

3 **1** Mdakäre abko, kukwe ne abra kukwe era metre abko ti bike niere mae: Nire tö ja mikai nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka, ye abko tö sribi kuin nuein. **2** Nire erere tö sribi ye nuein abko käkwe nünandre krörö: Tädrera nüne metre ni mda mda okwäbti. Nebtä ni mda mdakwe ñan kädrie blo. Arato meri itibe kwe. Erere arato, ni töbike kuin ja käne amne ni nüne kwekbe amne, ni mda mdata mike ütiäte jae, ni ye kwrere käkwe sribidre. Erere arato, ni juto biare ni menteni kaen ngäbti ja juete amne, ni ie diri gare kuin käkwe sribidre. **3** Erere arato, ni dröbare ñakare amne, ni ngüdrekä ñakare käkwe sribidre amne, ni moto jäme btä ni romone ñakare amne, ni ngwian tarekä ñakare abko käkwe sribidre.

4 Mdakäre abko, ni ni mräkä jie tike kuin btä ngibiare kuin amne, tä ngäbäkre kwekwe tö den kuin abko erere ngäbäkreta kukwe mike täte, ni ye abko käkwe sribidre, **5** ñobtä ñan angwane ni ie mräkä jie tika gare ñakare kuin käkwe ñan nitre jen Ngöbökwe gätäkä Jesu käbti ngibiadre kuin aisete. **6** Erere arato, ni tödekaka krire Jesubti ñan mikadre nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka, ñobtä ñan angwane nane ni tödekaka krire Jesubti mikadre sribire angwane, rikadre bike kri ño diablu namani bike kri, känti Ngöbökwe mikani ja ngie nuen, ye kwrere ñan rakadrekä, abkokäre ni tödekaka krire Jesubti käkwe ñan sribidre. **7** Erere arato, ni nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka, ye abko nitre tödekaka ñakare Jesubti käta mike ütiäte jae, ni ye kwrere käkwe sribidre, ñobtä ñan angwane niara mikata ütiäte ñakare ne ngwane, niara mikadi yakrä jae angwane, diablukwe kukwe blo mikadre jiete angwane, nane ja mikadre ngite kwe.

Ni ni die mikaka

8 Ne kwrere arato, ni krörö-krörö mikadre ni ni Ngöbökwe die mikaka: Ni mikata ütiäte jae ni mda mdakwe abko mikadre sribire. Arato ni ja kukwei kite ñakare temen amne, ni dröbare ñakare btä ni ni ngökö ñakare ngwian diankrä jae abko mikadre sribire. **9** Mdakäre abko, kukwe era Jesubtä mikani gare nie Ngöbökwe kata ngäbti kwe amne, tödekata bti metre; ñan

bikata ni tödekaka Jesubti kwrere kwe abko mikadre sribire.
10 Erere arato, ni mikadre sribi ye nuene, känenkri tä nüne kuin ya, ñakare ya abko mikadre ñäräre käne. Yebti kukwe ñakare kwe, ne ngwane mikadre sribire ni ni die mikaka kwrere.

11 Nitre merire mikata ütiäte jae ni mda mdakwe. Erere arato, meri töbike kuin ja käne amne, jändrän jökräbtä tödekadre bti, meri ye kwrere käkwe sribidre amne, meri näin blite ngwarbe kwäräkwärä ni mda mdabtä abko ñan mikadre sribire.

12 Mdakäre abko, ni ni Ngöbökwe die mikaka, ni ye abko meri itibe kwe amne, ngäbriänkä kwekwe btä mräkä kwekwe jie tikadre kuin kwe btä ngibiadre kuin kwe. **13** Nire nire käta sribi ye nuene kuin, ye abko rabadre bäri ütiäte ni mda mda ngwärekri. Ye kwrere ñan rabadre Kristo Jesu gaire amne, Kristo Jesu köböire rabadre blite jäme Jesubtä ni mda mdabe.

14 Timoteo, ti tö näin ja tuakäreta mabe yete, akwa ye känenkri tita tärä ne tike mae, **15** ñobtä ñan angwane nane ti ñan rabata jötrö angwane, ni ja mräkäre Jesu käbti käkwe nünandre ño abko rabadre gare mae angwane, ma rabadre dirire ietre, abkokäre tita tärä tike mae. Ngöbö nikwe abko Ngöbö nire, amne ürä btä jä ju ketatekrä dite krö, ye kwrere nitre gätäkä Jesu käbti tä niara kukwei era metre mike ütiäte käre. **16** Kukwe era Jesubtä nämane tiebe, akwa mtare Ngöbökwe mikanina gare nie. Kukwe nämane tiebe ye abko bäri ütiäte kri nikrä abko köböire ni raba nüne deme Ngöbökrä. Kukwe ye abko nere:

Jesukristo därebare
angwane, ngrabare
nämane ni kwrere.
Angwane Ngöbö Odei jen
kwe bä mikani Ngöbö
Üaikwe.
Angele Ngöbökwe käkwe
tuani.
Abti kukwe kuin niarabtä
diribare kä jökräbti
temen.
Kukwe ye mikani era ni
kwatikwe kä nebtä amne,
Ngöbö nikani ngwenante
kä nuärete kä käinbti.

Pablota Timoteo tö den dirikätre blobtä

4 **1-2** Mdakäre abko, Ngöbö Üai tä kukwe mike gare metre nie kä mräbtä abko krörö: Kä mrä angwane, ni ruäre käkwe Jesukristo gibiadikäta amne, üai käme ni ngökaka, ye jiebti rikadi. Üai käme ni ngökaka käkwe ni tödekaka Jesubti ngwiandi dirikätre blo mike ütiäte jae amne ngwiandi Jesu gibiadikäta. Dirikätre blo abko ni bikaka kuin amne ni ngökaka, ie ja ruen ngite ñakare kukwe kämekäme nuenbtä, käkwe kukwe diribare ietre üai kämenkwe ye diridi ni mda mdaye. **3** Ye abko, ja mikadre gure ñakare abko ni ye jatadi niere. Erere arato, ni ye abko käkwe mrö ruäre dokwä täkädi.

Mrö ruäre käme Ngöbö ngwärekri, aisete ñan kwetadre niedi kwetre. Akwa Ngöbökwe mrö dätebare ni kräke, aisete ni tödekaka Jesubti, ie Ngöbö kukwei era metre gare, käkwe mrö jökrä kadre ngäbti kwetadre jae, kuin niere kwärä Ngöböye btä. Mden kisete ni ñan raba mrö ruäre dokwä täke. **4-5** Mrö btä jändrän jökrä dätebare Ngöbökwe abko kuin niebare kwe, aisete ñan käi ngwiandre käme jabtä akwa, nikwe kuin niedre btä Ngöböye, amne Ngöbökwe mrö mikadi kuin biare kwetadre.

6 Makwe kukwe ye diri ja mräkätre tödekaka Jesubtiye angwane, ma rabadi sribikä kuin Jesukristokwe. Kukwe metre diribare Jesubtä, ye mata mike täte amne ja töitike btä. **7** Akwa kukwe kirakira diän diän amne kukwe mda mda mikanintbe ngwarbe, ye ie makwe ñan olo mika. Akwa makwe dre dre nuendre nünankrä deme Ngöbö ngwärekri, ye jiebti ma rankwa bäri, **8** ñobtä ñan angwane nita nakwenkä ja mikakäre biare amne dite ngrabare, ye abko kuin bkänä nikrä, akwa nikwe ja mikadre juto nünankrä kuin deme Ngöbö ngwärekri, ye abko bäri ütiäte kri nikrä mtare amne, nünakäre kärekäre Jesube arato. **9** Aisete kukwe ne abra kukwe era metre abko rabadre era ni jökrä kräke, ie ti tö. **10** Ne mden kisete nita sribire ja di ngöi jökrä Ngöbökrä, ñobtä ñan angwane Ngöbö nire, bti nita tödeke. Niara abko ni jökrä Diantarikä akwa, niarata nitre tödekaka Jesubti ara jire dentari.

11 Kukwe ne makwe nuemna ja mräkätreye amne makwe diri ietre. **12** Ma abko bati Timoteo, aisete mata dirire angwane, nane ni ruäre tö rabai ma mike ütiäte ñakare jae, akwa makwe blita jäme amne nuäre ni mda mdabe. Erere arato, makwe nüna kuin metre, amne makwe ni mda mda tarere. Ye kwrere arato, makwe ja mika ngite ñakare ja mräkätre tödekaka Jesubti okwäbti, ne ngwane mata nüne ño rükadre gare nitre tödekaka Jesubtiye. Angwane ni jökrä tö rabadi nünai ma kwrere, käkwe nünandi kore, ne ngwane ma bati akwa, ma rabadi ütiäte ni mda mdakrä. **13** Timoteo ti ngämi nementa yete angwane, munta gätäre ye känti makwe ñäkä käre Ngöbö Kukweibtä ja mräkätre kräke. Makwe Ngöbö Kukwei nie ietre amne makwe Ngöbö Kukwei diri ietre arato. **14** Ngöbö Üai käkwe ja di biani mae sribi ye nuenkäre, ye abko makwe ñan tuemetre ngwarbe jire chi, akwa yebti makwe sribi janknu. Ngöbö Üai köböire ni mda mda jie ngwianka käkwe kise mikani mabti angwane, kukwe niebare kwetre ma mikakäre biare sribi yekrä. Kä ye ngwane Ngöbö Üaikwe ja di biani mae, ma die mikakäre sribibtä. Ye mden kisete, makwe ñan tuametre ngwarbe.

15 Kukwe yebtä ma rankwa bäri, ie ti tö. Yebtä makwe sribi bäri mda köbö kwatirekwatire,

mata nüne bäri Ngöbökrä rabadre gare ni mda mdaye abkokäre. **16** Mata nüne ño, yebtä makwe töbika kuin ja käne amne, kukwe diri makwe, yebtä makwe töbika kuin ja käne arato. Ye erere makwe ja ngibia au ne ngwane, ni kwati ma kukwei nuaka abko Ngöbökwe dianditari siba mabe gwaire.

Timoteokwe ni töi diandre ño

5 **1** Mdakäre abko, ni unsunine unsunine abko käkwe ja mikadre ngite abtä töi diandre, ye ngwane makwe ñan ngra ngra bti, akwa ni rün nikwe mikata ütiäte jae, ye kwrere makwe ni unsunine unsunine kita nüne bäri Ngöbökrä. Ni bati bati abko ni etba nikwe btä mäträta, ye kwrere makwe mäträ btätre. **2** Erere arato, ni meye mikata ütiäte ño jae, ye kwrere makwe meri unbre unbre mika ütiäte jae. Ni merire bati bati abko ni ngwai nikwe mikata ütiäte, ye kwrere makwe mika ütiäte. Angwane, makwe ñan ja mika ngite jire chi bentre.

Ni merire merire kän brare krütani die mikadre ño

3 Mdakäre abko, ni merire merire, kän brare krütani, aisete tä kaibe amne, mräkä ñakare ngibiaka, ye abko nitre tödekaka Jesubti käkwe ngibiadre abko makwe diri kore ietre. **4** Akwa meri kän brare krütani, ye ngäbriänkä btä bränkä tärä, ne ngwane ngibiadre kwetre. Meri ye käkwe niaratre ngibiabare ño, ye ütiäre ngibiadreta kwetre, ñobtä ñan angwane tuen bäri kuin Ngöböye aisete.

5 Meri kän brare krütani abko ngibiaka ñakare, akwa tä nüne kaibe era metre abko tä tödeke kwatibe Ngöböbti amne tä blite Ngöböbe dibire rare ja di kärere ie, meri ye kwrere abko die mikadre. **6** Akwa meri mda mda abko kän brare krütani, akwa tä kukwe nuene blo blo kä ngwiankrä nuäre jabtä jirekäbe, meri ye tä nire, akwa ni krütani, kwrere jire tä Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane tä tödeke ñakare Ngöböbti. Meri ye abko ñan die mika. **7** Nitre tödekaka Jesubti btä ñan ñäkädre blo, abkokäre makwe diri kore ietre, **8** ñobtä ñan angwane ni tödekaka Jesubti akwa, ni mräkä jen nikwe, ye nita ngibiare ñakare, ne ngwane nita Ngöbö Kukwei kite temen. Erere arato, nita kukwe nuene bäri käme ni ñakare tödekaka Jesubti ye ngwä, ñobtä ñan angwane ni ñakare tödekaka Jesubti käta mräkä kwekwe ngibiare.

9 Meri kän brare krütani abko tä nüne kaibekaibe abko kä tikadre täräbtä die mikadre abko nere: Meri ie kä gre ketamä (60) mentokwäre, kän brare krütani amne, brare kwe ben nünabare käre kwe amne ñan ja mikani ngite kwe brare mdabe, meri ye abko kä tikadre täräbtä die mikakäre. **10** Meri kän brare krütanikrütani käkwe ngäbriänkä ngibiabare amne ni menteni kata ngäbti kuin kwe amne tä ni

deme deme Ngöbökwe ye ngoto bätete kräke kakäre ngäbti kuin ja gwiriete, meri ye kwrere abko kä tikadre täräbtä die mikakäre. Erere arato, ni ja tare nikaka die mikata kwe amne tä sribi kuin-kuin nuene bätäkä ngwarbe ni mda mdakrä, meri ye kwrere abko kä tikadre täräbtä die mikakäre.

11-12 Akwa meri bäri bati bati abko kä ngämi gre ketamä (60) ie, kän brare krütani amne tä kaibe, ye abko ñan kä tika täräbtä die mikakäre, ñobtä ñan angwane nane niara kä tikadre täräbtä die mikakäre angwane, ñan ja mikadre gure mda niedre kwe Jesuye, abti tö rabadreta ja mikaita gure bobuta, ye ngwane ja kukwei kitadreta temen kwe abtä rabadre ja mike ngite Jesu rüere, aisete ñan kä tikadre täräbtä die mikakäre. **13** Erere arato, meri bati bati kän brare krütani die mikadre angwane, kä rabadre krene btä angwane, rikadre blite ni mda mdabtä ju kwatirekwatire te. Arato rikadre ja mike kukwe jökräte siba amne kukwe btä ñan blitadre jire abko rikadre kädriere. **14** Mden kisete ni merire merire bati bati, kän brare krütani abko käkwe ja mikata gure, ngäbäkre ngibia kwe amne ju ngibia kuin kwe jakrä. Ne kwrere meri ye ñan kädriedre blo rüekwe abko ie ti tö. **15** Ye abko, meri bati bati, kän brare krütani namani kaibe abko ruäre käkwe Jesu tuaninametre, käta näin Satana jiebti.

16 Meri kän brare krütani, ye abko nane nitre tödekaka Jesubti ngätäite mräkä merire tärä kän brare krütani amne tä nüne kaibe, ne ngwane mräkä kwekwe käkwe die mika. Ne kwrere nitre tödekaka Jesubti mda mda rabadre meri mda mda kän brare krütani amne ngibiaka ñakare ye die mike, sribi ñan rabadre kabre dikaro nitre tödekaka Jesubti kräke abkokäre.

Kukwe mda mda nitre jie ngwiankabtä

17 Mdakäre abko, ni ji ngwianka ye tä nitre tödekaka Jesubti jie ngwena kuin ne ngwane, nitre tödekaka Jesubti kwetre raba tare kri amne mika ütiäte kwetre jae. Erere arato, die mika kwetre mröbti amne ngwianbti. Akwa nitre jie ngwianka käta Ngöbö kukwei dirire bäri, ye abko mika bäri ütiäte amne die mikadre mröbti amne ngwianbti abko makwe diridre, ie ti tö. **18** Tita niere kore, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukweita niere krörö: "Buey trigo münantekä, ye munkwe ñan kö kita ngwärebtä," nieta. Erere arato, "Ni sribikä, ie sribi ütiä biandre," nieta kore Ngöbö Kukweibtä. Ne mden kisete makwe diri kore nitre jie ngwiankabtä.

19 Mdakäre abko, ni ni Ngöbökwe jie ngwianka käta ja mike ngite abko ni itibe jata niere angwane, makwe ñan kukwe mika era. Akwa ni nibu, ni nimä käkwe kukwe arabe nie mae

angwane, kukwe ka ngäbti makwe. **20** Angwane ni Ngöbökwe jie ngwianka mden mden tä ngite, ye ie makwe ñäkä gätäte nitre Ngöbökwe ye ngwärekri jökrä. Nebtä abko, ni mda mda btä kä jürä rabadre amne, ñan tö ngwiandre ja mikai ngite kwetre abkokäre.

21 Timoteo, Ngöbö btä Kristo Jesu amne angele dianinkä jakrä Ngöbökwe, ye ngwärekri ti bike kukwe ütiäte niere mae, ne erere makwe nuen abko krörö: Ni ma kukwe muko ya, ñakare ya tä sribire ji ngwianka kwrere, akwa nane kukwe raba kwetre makwe ga angwane, makwe tö dian amne makwe die mika ja kwrere jökrä, ie ti tö.

22 Erere arato, makwe ñan kise mika jötrö ngwarbe nibti mikakäre sribire ji ngwianka kwrere, akwa makwe töbika kuin käne niara mikakäre sribire, ñobtä ñan angwane nane makwe ni kukwe kämekäme nuenkä mikadre sribire, yebtä abko kukwe käme nükebti mae siba nütü rabadre mabtä. Makwe ja ngibia kuin deme kukwe kämekäme ngäniene.

23 Timoteo, ma ngirie abko neme bren käre. Erere arato, bren mda mda tä neme mabtä. Ye kräke abko, makwe uba döi kwaka ña kiakia angwane, makwe ñan ñö aibe ña abko ti tö niei mae.

24 Nitre tödekaka Jesubti abko ruäre käta kukwe nuene käme, mika ngämi ja ngwärekri, känenkri tärä neme gare ni jökräye; akwa ni ruäre abko tä kukwe nuene kämekäme mikata ja ngwärekri amne batibe neme gare. **25** Ne kwrere arato, ni ruäre tä jändrän kuinkuin nuene abko tä neme gare ni jökräye; akwa ni ruäre abko tä jändrän kuinkuin nuene tiebe abko gare ñakare. Abti kira erere angwane, tä niken neme gare ni jökräye. Ne mdenbtä abko, makwe töbika kuin ja käne abko ti tö nie mae Timoteo.

Nitre klabore käkwe sribidre ño bkänkäkrä

6 **1** Mdakäre abko, nire nire abko tä klabore ni mdakwe, ruäre abko tä ja tare nike, akwa bkänkä kukwei mika ütiäte kwetre jae, niarakwe ñan ñäkädre blo Ngöbö rüere amne kukwe dirita nunkwe ye rüere abkokäre. **2** Akwa nane ni klabore ye bkänkä käta tödeke Jesubti arato ne ngwane, ñan bkänkä mikadre ngwarbe kwe jae, ñobtä ñan angwane niara ja mräkäre Jesu käbti arato. Akwa bäri sribi kuin kwe bkänkäkrä, ñobtä ñan angwane tä niaratre mräkä Jesu käbti die mike amne tä tare kri kwe arato aisete. Kukwe ne abko makwe diri amne nuemna nitre klabore tödekaka Jesubti yeye.

Kukwe blo dirikätre tä nüne ño

3 Nire nire käta kukwe dirire blo amne kukwe diribare era metre ni Dänkien Jesukristokwe, ye tä kaen ngäbti ñakare, erere arato kukwe dirita era metre

Ngöböbtä, ye tä kaen ngäbti ñakare, **4** ni ye abko töi ñakare, akwa tö bikabtä kri. Ye mden abko jatadi dirire bä jene abko krörö: Niara töta neme ja kwetai bäri kabre krübäte ni jökräbe kukwe ngwarbebtä. Ye mden känti ni ruäre töta neme ja tuai ni mda kwrere, abtä tä bätä ngwen ni mdabtä jändrän dokwäre. Ne mdenbtä ni ruäre motota neme romon jakrä kwärikwäri amne ñäkäta niken diän diän jae kwärikwäri ja kukwe ñan mikata niken era jae kwärikwäri. **5** Erere arato, ni ye tä niken rüre käre jabe kwärikwäri. Ni ye abko töi käme, aisete kukwe era metre Jesubtä dianinkä niaratrekän. Ngöböta nitre tödekaka Jesubti die mike ngwian gananbtä nieta kwetre, aisete tä bike nüne metre ngwian diankrä jae.

6 Era metre Ngöböta nitre tödekaka Jesubti die mike, akwa nita nüne metre Ngöbö ngwärekri amne jändrän ño ño tä nikwe, ye käi tätre nuäre nibtä, ye abko bäri ütiäte **7** ñobtä ñan angwane ni därebare angwane, ni därebare bütiere, jändrän ñakare nikwe. Erere arato, ni krütadi angwane, ni ñan rikadre jändrän ngwena jire chi jabe. **8** Ne mden aisete, mrö tärä kwetadre nie amne dän amne ju tärä nikwe, ye abko käi rabadre nuäre nibtä.

9 Ye abko käi rabadre nuäre nibtä, ñobtä ñan angwane ni mda abko jändrän ye tärä kwetre akwa, töta nebe rabai ngwian btä jändrän bkäne bäri kabre abko tä niken ja mike ngite. Erere arato, tätre niken ja dokwä mike kö okwä Satanakwete. Erere arato, jändrän bätäkä ngwarbe ye mdei tä neme ietre, ye käta kukwe taretare ngwena kräke amne mrä tä ni se juen ngwarbe. **10** Kukwe tä nakenkä kore ni yebtä, ñobtä ñan angwane nita ngwian tarere, ye abko tä niken ni mike kukwe nuene blo blo ngwian diankrä jae. Ni ruäre töi kore abko käkwe Jesu kukwei tuanimetre, abkokänti tä ja tare nike kri mtare.

Pablota Timoteo tö den mrä

11 Akwa ma abko ni Ngöbökwe, aisete ma gitia kukwe käme jökrä ye ngäniene amne nüna era metre Ngöbö ngwärekri, yebtä makwe ja kita. Nüna Ngöbökrä amne tödeka Ngöböbti jändrän jökräbtä, ye jiebti ma rankwa. Erere arato, ni mda mda taredre, ye jiebti ma rankwa angwane, makwe nünanka dite tödekabtä Jesubti. Erere arato, makwe blita ja moto jämenbti ni mda mdabe. **12** Makwe tödekadre käre Ngöböbti, yebtä makwe nünanka dite jabtä rükäre kukwe kämekäme rüere. Makwe ja töi mikaba kwatibe Ngöböbtä angwane, makwe nieba ni kwati ngwärekri, ye ngwane Ngöbökwe ma käräbare nüne kärekäre jabe, aisete makwe nünandre kärekäre Ngöböbe, ye makwe ketate dime kisete jakrä, ie ti tö Timoteo.

13 Mtare Ngöbö jändrän jökrä mikaka nire, ye ngwärekri amne, Kristo Jesu btä kä jürä namani ñakare, käkwe ja niebare metre Poncio Pilatoye, Kristo Jesu ye ngwärekri ti tö niei krörö mae Timoteo: **14** Jesukristo rükadita, ye känenkri niara kukwei mika täte jökrä makwe. Erere arato, makwe nünandre ño, ie niara tö, ye kwrere makwe nüna niara ngibiare ngäbti kwärä. **15** Ngöbö tö rabai Jesukristo juenta ñongwane, erere juandita kwe angwane, niara rükadita. Ngöbö aibe gobran kri. Niara aibebtä käita neme nuäre metre. Erere arato, Ngöbö abko Jrei kri, jrei jire jökrä kä nebtä bti ta amne niara abko tä Dänkiene dänkin jökrä kä nebtä yebti ta. **16** Ngöbö aibe därebare ñakare amne krüte ñakare. Niarata nüne kärekäre, ñotra trä ngwen bürere te tä nüne. Ye känti ni ñakare raba neme ja ken ben. Ni kä nebtä käkwe ñan Ngöbö tuabare gwärere amne Ngöbö ñan tuare nikrä arato. Ngöbö aibe raba ütiäte ni jökrä kräke kärekäre amne niara aibe di kri. Abko kore se.

17 Timoteo, ni ngwian bkänkä krikri, ye abko käkwe ñan bika kri amne, ñan ngwian kabre kwetre, yebti tödeka kwetre, makwe nie ietre, ñobtä ñan angwane ngwian tä niken ngwarbe jötrö amne, ni ñan raba ngibiare kärekäre. Akwa Ngöbö abko käta jändrän kuin bien kabre nie, kä mikakrä juto nibtä. Yebtä ni ngwian bkänkä krikri käkwe tödeka Ngöböbti, makwe nie ietre. **18** Mdakäre abko, ni ngwian bkänkä krikri ye käkwe ñan ja mika käbäre, amne jändrän kuin nuen kabre kwe ni mda mdakrä ngwian kwetre yebti. **19** Nünandre kore kwetre angwane, rabadi jändrän kuin bkäne kabre kä käinbti amne rabadi nüne kärekäre Ngöböbe, makwe nie kore ietre Timoteo.

20 Timoteo, kukwe kuin Jesukristobtä mikani gare mae, ye makwe ngibia kuin jakrä. Erere arato, kukwe ngwarbe diän dian ütiäte ñakare, ye makwe ñan ja olo mika ie. Mdakäre abko, nitre ruäre tätre dirire blo, akwa tä dirire kuin era metre tä nütüre au jabtä, akwa dirita blo kwetre. Ni dirikä blo ye kwrere abko, ben makwe ñan ja geta jire chi, **21** ñobtä ñan angwane ni ruäre käkwe kukwe blo ye mikani ütiäte jae, aisete tä Jesu mike ütiäte ñakare mtare amne nikani dikekä Ngöböbtä mento.

Ngöbö raba ja moto mike kuin makrä. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Bobukäre Pablokwe Timoteokrä

2 Timoteo

Pablo nämane ngite kä teri juta Romate, bti kä 62-63 angwane tikaninteta. Yebti niara nikaninta bäbkäkäre kukwe kuin Jesubtä ngwenante kä ngrabare temen. Angwane tärä tikani kena kwe Timoteoye amne Titoye. Yebti kä 66-67 näre angwane, Nero namani gobrane emperador kwrere angwane, Pablo kitaninta ngite bobukäre kwe. Pablo namaninta ngite angwane, tärä ne tikani kwe Timoteoye. Kä ye angwane, Pablo mikani ngite bä jene, ñobtä ñan angwane käne niara nämane ngite gwi ja juete. Akwa kitani ngite bobukäre angwane, kä käme amne kä tibo känti kitani ngite. Erere arato, Pablo mäkäninte kadenanbti. Nete Pablokwe sribibare mrä amne müre ketadi abko namani gare ie, aisete kukwe tikani krörö kwe Timoteoye:

Bäri käne abko ja namani ruen kaibe Pabloye, abtä namani ulire, ñobtä ñan angwane niara kukwe muko Figelo amne Hermógenes käkwe kä mikaninkä btä. Erere arato, Demas amne ni mda mda käkwe kä mikaninkä btä, aisete Timoteo jatadre niara die mike, ie niara tö namani.

Bobukäre abko, nitre tödekaka Jesubti namani ja tare nike emperador Nero kisete. Yebtä abko, Pablo namani töbike kri, käkwe Timoteo töi diani nünenkä dite jabtä kukwe Jesukwe yebtä. Erere arato, Timoteo käkwe kukwe kuin ye diridre janknu, niebare kwe ie. Mdakäre abko, Timoteo tädre biare ja tare nikakäre kukwe kuin Jesubtä ye dokwäre, niebare Pablokwe.

Nikwe nünandre ño metre Jesu kräke abko tärä ne tä niere nie. Erere arato, ni rabadre juto biare ja tare nikakäre tödekabtä Jesubti abko tärä ne tä niere nie. Tärä ne abko tikani mrä Pablokwe nütüta.

Pablota köbö ngwentari Timoteoye

1 Ti Pablo käta tärä ne tike mae Timoteo. Ja töi jenbti, Ngöbökwe ti mikani Kristo Jesu kukwei ngwianka. Ni rabadre nüne kärekäre Ngöböbe Kristo Jesu köböire, niebare kira Ngöbökwe, ye mden abko tita niekäre mtare ni jökräye.
2 Timoteo, ma ti ngobo jen tikwe kwrere. Ma tare kri tikwe. Ngöbö ni Rün nikwe btä Kristo Jesu ni Dänkien käkwe ja moto mika kuin makrä. Erere arato, ma raba

ruentari tare ietre amne, makwe nüna jäme niaratre diebti abko ie ti tö Timoteo.

Pablokwe ja di käräbare Ngöböye Timoteokrä

3 Timoteo, ti mräkätre kirakira käkwe sribibare era metre Ngöbökrä, ye kwrere tita sribire kräke amne, ja ruen ngite ñakare tie Ngöbö ngwärekri. Tita blite dibire rare Ngöböbe angwane, mata nüketa töre tie angwane, tita kuin niere ie makrä. **4** Ti jataba yäketa angwane, ma rababa ti müaire, ma okwä ñöi rababa nimiente ti okwäbti, ye tä nüketa töre tie amne, ti töta neme ma tuaita jötrö, kä ngwiankäreta nuäre jabtä. **5** Mata tödeke kwatibe Ngöböbti, ye tä nüketa töre tie arato Timoteo. Timoteo, ma mölöi Loida btä ma meye Eunice käkwe tödekani kwatibe Ngöböbti käne, ne kwrere arato mata tödeke kwatibe bti gare kuin tie.

Timoteokwe ñan Jesu gaidre

6 Mata tödeke kwatibe Jesubti, aisete ti tö kukwe ngwiain töreta krörö mae: Tikwe kise mikaba mabti sribi mikakäre ma kisete angwane, Ngöbökwe ja di biani mae sribi jakwe nuenkrä. Ngöbö di ye abko makwe mika bäri ütiäte jae abko tita niere mae, **7** ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ja Üai biani nie, ni die mikakäre nüne dite niarakrä amne, ni mda mda tarekäre, erere arato töbikakäre kuin ja käne. Ngöbö ñan tä ni mike kä jürä ngwen jabtä.

8 Ne aisete ma ñan raba ja gaire jire chi blitakäre ni Dänkienbtä. Erere arato, tita ngite ni Dänkien Jesukristo kukwei diribtä, nebtä ma ñan raba ja gaire, akwa kukwe kuin Jesukristobtä, ye kräke makwe ja tare nikadre tibe gwaire Ngöbö diebti. **9** Ngöbö käkwe ni dianintari amne ni käräbare nünakäre deme kwe. Ne ñan nikwe jändrän kuin nuenbare abko ütiäre Ngöbökwe ni dianintari, akwa kira Ngöbö ngämi kä ne dätere, känenkri niarakwe ni tarebare ja moto kuinbti angwane, ja töi jenbti kukwe mikanintbe au kwe, kukwe kuin nuene ni kräke Jesukristo köböire. **10** Ngöbökwe kukwe mikanintbe kore, mden abko bä mikanina kwe nie. Kristo Jesu ni Diantarikä nükani kä nebtä angwane, kukwe mikanintbe kira Ngöbökwe nükani gare nie. Kristo Jesu käkwe gata die juani ngwarbe. Erere arato, ni rabadre nüne kärekäre Ngöböbe, ye abko mikani gare kwe nie kukwe kuin jabtä ye köböire. **11** Kukwe kuin Jesubtä, tita tike mae, ne mden abko Ngöbökwe ti mikani kädriere ni kwatibe. Erere arato, ti mikani kukwe kuin ye ngwianka kwe amne, ti mikani kukwe kuin ye dirikä kwe arato. **12** Ne mdenbtä abko, tita ja tare nike mtare, akwa yebtä ti ja gaire ñakare, ñobtä ñan angwane ni gare kuin tie, bti tita tödeke. Jesukristo di kri bti tita tödeke, aisete niara jatadita, ye ngäbti abko ti ngibiadi kuin kwe ño tikwe ribebare ie ye kwrere.

13 Timoteo, ma rabadre dirire metre, abkokäre tikwe kukwe diribare ño ño, ye kwrere makwe diri. Angwane makwe tödekadre kwatibe Kristo Jesubti amne, makwe ni mda mda taredre. **14** Kukwe kuin era metre Jesubtä mata dirire, yebti abko makwe kukwe ngwarbe ngwarbe krai. Ngöbö Üai Deme tä nüne nibtä abko diebti makwe kukwe ngwarbe krai.

15 Mdakäre abko, ti kani ngite angwane, nitre Asiabo nünanka Roma nete käta tödeke Jesubti, ye käkwe kä mikaninkä jökrä tibtä. Erere arato, nuenbare Figelokwe amne Hermógenekwe tibtä abko garera mae.

16 Ti nämane ngite, akwa Onesíforo abko rababa ti gaire ñakare amne, batire batire rababa nüke ti moto mike nuäre nete. Niara ye abko ni Dänkien ie raba ruentari tare tikrä näre. **17** Onesíforo nämane Roma nete angwane, namani ti känenentari kisere, namani jadüke ñakare abti ti kwantariba ie. **18** Amne ni nämane Efeso angwane, ni die mikaba kri kwe. Ye tä töre kuin mae ruen tie Timoteo. Ye abko, ni Dänkien Kristo Jesu rükadita, ye ngwane Onesíforo raba ruentari tare ie abko ie ti tö.

Timoteokwe nünandrekä dite jabtä ja tare nikakäre Jesu dokwäre

2 **1** Timoteo ma abko ti ngobo tikwe kwrere. Kristo Jesu tä ni tarere ja moto kuinbti, ye diebti makwe nünanka dite, ie ti tö. **2** Erere arato, tikwe diribare ni kwati okwäbti angwane, makwe ti kukwei nuani, ye abko nire nire bti tödekadre amne rabadre Ngöbö kukwei dirire kuin, raba tuen mae, ye ie makwe kukwe ye dirita, niaratre käkwe diridreta ni mda mdaye ja täritäri abkokäre.

3 Timoteo, ma abko rükä Kristo Jesukwe, aisete ni rükä tä biare ja tare nike, ye kwrere ma raba ja tare nike tibe tödekabtä Jesubti angwane, makwe nünanka dite Jesukrä. **4** Nitre rükä kuinkuin tä ja kite ñakare jändrän mda mdabtä kä mikakäre nuäre dänkienbtä, ye kwrere makwe ñan ja kita jändrän mda mdabtä amne, sribi Kristo Jesukwe aibebtä makwe ja kita, kä mikakäre nuäre btä. **5** Erere arato, nitre jadakaka abko kräke kukweta ükaninte jadakakrä metre, akwa kukwe ye mikata ñakare täte ne ngwane, ñan tä ganane, aisete korona bianta ñakare ietre. Akwa nitre jadakaka tä kukwe mike täte, köböire tä ganane angwane, korona bianta ie mikakäre ütiäte. Ye kwrere Ngöbökwe kukwe ükaninte, erere mata nuene, köböire Ngöbökwe korona biandi mae. **6** Erere arato, ni sribikä tirete käta sribire tare krübäte, aisete nura öta näire, niara ara jire, ie biandre käne. Ye kwrere Ngöbökwe jändrän kuin biandre mae, abkokäre makwe sribi ja di ngöibti Kristo Jesukrä. **7** Timoteo, tita kukwe ketamä bä mike mae sribi Jesukristokwebtä, nebtä makwe

Pablo näire korona ne kwrere ganain nämane (2 Timoteo 2:5)

töbika käre angwane, ni Dänkien käkwe mikadi gare jökrä mae abko gare tie.

8 Erere arato, kukwe krörö ne makwe ngwian töre käre jae: Jesukristo krütani, abti Ngöbökwe mikaninta nire. Niara abko jatani jrei David tukwe mräkäkri. Kukwe ye abko kukwe kuin Jesukristobtä mikata gare tikwe. **9** Ye mden dokwäre tita ja tare nike kri amne ni ja mikaka ngite kri mäkäteta kadenante, kwrere jire tita mäkäninte kadenante; akwa Ngöbö kukwei abko ñan tä mäkäninte kadenante, ñobtä ñan angwane ni kwati tä kädriere. **10** Ye mden kisete tita ja tare nike bätäkä ngwarbe. Ni dianinkä jakrä Ngöbökwe abko rabadre dianintari jökrä Kristo Jesukwe amne rabadre nüne kärekäre kä nuärete, abkokäre tita ja tare nike bätäkä ngwarbe.

11 Kukwe ne abra kukwe era metre abko rabadre era ni jökrä kräke:

Nikwe tödekani Jesubti
angwane, ni krütani ben,
ye kwrere arato nikwe
nünandi ben.
12 Nikwe nünandrekä dite
jabtä ja tare nikakäre
niara dokwäre,
ne ngwane niarakwe
gobrandi, känti nikwe
gobrandi siba ben.
Akwa nikwe niara
rükandrete ne ngwane,
ni rükandite kwe arato.
13 Nikwe Jesukristo
gibiarekäta akwa,
niara abko käkwe ja
kukwei mikadi täte käre,
ñobtä ñan angwane niara
abko ñan raba ja kukwei
kite temen.

Sribikä kuinkuin tä sribire ño abko Pablokwe niebare

14 Timoteo, nitre dirikä mda mda käkwe ñan ja kwetadre kukwe ngwarbe ngwarbebtä, tikwe nieba, erere makwe nieta ietre Ngöbö okwäbti abko erere nuendre kwetre, makwe nie ietre janknu, ñobtä ñan angwane ja kwetata ngwarbe, ye abko tä ni die mike ñakare amne, tä ni kukwe nuaka nuaka ngwianta Jesu gibiekäta, aisete ñan ja kwetadre abko makwe nie metre ietre. **15** Erere arato, ni sribikä ütiäte Ngöbökwe käta Ngöbö kukwei metre Jesubtä dirire

metre ta, abtä sribi gaire ñakare, ye kwrere ja di ngöibti makwe Ngöbö kukwei diri metre angwane, ma ñan raba sribi gaire Ngöbö ngwärekri Timoteo.
16 Kukwe ngwarbe diän diän ütiäte ñakare, yebtä makwe ñan ja kita, ñobtä ñan angwane ni ñäke ngwarbe kore abko käre tä niken kukwe nuene bäri kämekäme mda. **17** Erere arato, kukwe dirita kwetre ye tä niken niren ni kwati ngätäite abti mrä ni kwatita näin kukwe ngwarbe jiebti. Ye mden kwrere abko dirita Himeneokwe amne Filetokwe.
18 Kukwe era metre Jesubtä dirita ñakare kwetre. Ni krütani rükadreta nire abko erere namanina bare, tätre niere, ye käta ni ruäre mike Jesukristo gibiekäta.
19 Akwa nitre tödekaka metre Jesubti abko ñan Jesu gibiaikäta, ñobtä ñan angwane nitre tödekaka Jesubti abko ürä kwrere. Ürä nökata kuin nguse angwane, ñan tä juen ngitiekä, aisete juta neme dite. Ye kwrere jire ni tödekaka metre Jesubti tä mikani Ngöbökwe abko btä kukweta tikani krörö: "Ni jen Ngöbökwe erere gare jökrä Ngöböye" amne, "Ni jökrä käta ja di kärere ni Dänkien Ngöböye, ye käta kukwe kämekäme kite temen," abko tä tikani kore btätre. Nebtä Ngöbötа ni jen kwe metre ngibiare kuin ñan Jesu gibiadrekäta abko tä gare nie.

20 Kukwe nebtä abko, ti bike kukwe mda bä mike mae Timoteo abko krörö: Ni jändrän bkänkä kri gwiriete ñan oro btä plata dätebare blatore amne basore aibe tä kwe amne, kri kukwän btä dobro dätebare blatore amne basore tä kwe arato. Akwa jändrän kuin orore btä platare abko tä ni ütiäte ütiäte kakrä ngäbti amne, kri kukwän btä dobro sribebare blatore amne basore, ye abko tä sribi ngwarbe ngwarbekrä gwita. **21** Ye kwrere abko, nitre tödekaka Jesubti käkwe ja ngibiadre kuin deme nitre dirikä ngwarbe ngwarbe ngäniene ne ngwane, jändrän kuin ütiäte ye kwrere jire ni rabadi Ngöbö ngwärekri amne, ni mikadi kuin deme ni Dänkienkwe, sribi kuinkuin bätäkä ngwarbe nuenkäre jakrä.

22 Timoteo jändrän kämekäme mdei tä krübäte ni bati batiye abko ngäniene ma gitia. Akwa nüna metre Ngöbökrä, yebtä makwe ja kita amne tödeka kwatibe Ngöböbti amne ja taredre kwärikwäri, amne nüna jäme, ye jiebti ma rankwa bäri nitre töi deme deme käta blite Ngöböbe yebe gwaire abko ie ti tö Timoteo. **23** Erere arato, kukwe ngwarbe, btä ja kwetata niken kwärikwäri, yebtä ni kwati tä niken neme romon jakrä abko garera mae, aisete kukwe ye kwrere btä makwe ñan ja kweta siba. **24** Ye abko, ni sribikä ni Dänkienkwe abko ñan tädre ja kwete ni mda mdabe, akwa ni dirikä ye abko tädre ja gete jäme ni jökräbe. Arato rabadre Ngöbö kukwei dirire kuin. Erere arato, ñan moto rabadre romon ja dokwäre. **25** Ja moto kuinbti,

niarakwe niara rüe töi diandre, ñobtä ñan angwane nane Ngöbökwe nitre ye töi kwitadre angwane, kukwe käme kitadre temen kwetre amne kukwe metre Jesubtä rükadre gare ietre.
26 Angwane diablukwe niaratre kani ngite ja mikakäre täte ye gadre kwetre jabtä amne jatadre tödeke Jesubti, abkokäre töi diandre kore Timoteo.

Kä mrä angwane ni kwati rabadi nüne Ngöbö rüere

3 **1** Timoteo, kukwe mda rabadre gare mae abko krörö: Kä mrä angwane, kukwe rabadi nakenkä taretare krübäte, **2** ñobtä ñan angwane ni kwati rabadi ja tarere kaibe au, amne rabadi ngwian tarere bäri. Erere arato, ni kwati rabadi ja käikitekä au amne rabadi bike kri ni mda mdabtä. Ni kwati käkwe ñäkädi diän diän gwärere ni mda mdaye amne, rün btä meye ñan kukwei mikadi täte kwetre. Ni mdakwe jändrän kuinkuin nuendi kräke akwa, ye rabadi tuen ütiäte ñakare ietre amne, Ngöbö rabadi ütiäte ñakare kräke arato. **3** Erere arato, ni kwati ñan rabadi ni mda mda tarere jire chi amne, kukwe nuenbare rüere, ye abko ñan diandi jabti ta kwetre. Erere arato, rabadi blite ngwarbe ni mda mda rüere, tö rabadi kukwe kämekäme nuene bätäkä ngwarbe, erere rabadi nuene jökrä, ñobtä ñan angwane ñan rabadi ja töi ketebtä. Erere arato, rabadi kukwe nuene blo ni mda mdabtä abko käi rabadi juto btätre, akwa jändrän kuin rabadi tuen käme ietre. **4** Erere arato, rabadi kukwe muko kwekwe kite ngite ngwarbe, kä jürä rabadi ñakare btä kukwe kämekäme nuene. Rabaditre bike bäri krikri ni mda mdabtä, tö rabadi kä ngwen nuäre jabtä, akwa Ngöbö taredi ñakare kwetre. **5** Nitre tödekaka era metre Jesubti, kwrere jire ja bä mikadi kwetre akwa, täditre kukwe nuene kämekäme, yebtä abko Ngöbö di kri mikadi ngwarbe kwetre. Ne mden kisete, kä mrä angwane kukwe jatadi nakenkä tare krübäte kore.

Timoteo, ni töi kämekäme ye kwrere ben makwe ñan tö ngwian ja gete jire, **6** ñobtä ñan angwane ni ye kwrere abko tä niken ni ngökakäre ju kwatirekwatire te kwäräkwärä, käta meri töbike ñakare ja käne ngökö jae. Ne abko raba nuene ñobtä ñan angwane meri ye abko ie jata neme ruen ngite krübäte Ngöbö ngwärekri amne, käre tä kä kwitekwite jabti. **7** Meri ye kwrere käre tätre ja töitike Ngöbö kukweibtä akwa, kukwe diribare blo Ngöböbtä, yebtä tätre ja töitike, aisete tödekadre era metre Jesubti abko ñan tä nüke gare jire chi ietre. **8** Nitre kukwe dirikä blo ye käre tä ja mike kukwe metre Jesubtä rüere, sukia nibu kädian nämane Janes btä Jambres namani Moisés rüere ye kwrere. Nitre ye töita ngwarbe kukwe kämekäme aibebtä amne tä tödeke ñakare mda Ngöböbti. **9** Akwa ni nibu

namani Moisés rüere, btä kukwe nakaninkä ño, ye kwrere rakadikä nitre töi kämekäme btä, ñobtä ñan angwane töi ñakare, ye abko gadi ni jökräkwe btätre amne, ni kwati ñan rabadi nekete mda niaratrebe, ye raba gare mae Timoteo.

Pablokwe Timoteo töi diani

10 Akwa tikwe kukwe diribare mae amne, tikwe nünabare ño, ye garera mae. Erere arato drekäre ti nämane nüne kore amne, ti nämane tödeke ño Jesubti garera mae, amne ti nämane nebe romon ñakare jötrö garera mae. Erere arato, ti nämane ni mda tarere ño amne, ti nämane nünenkä dite ja tare nikakäre tödekabtä Jesubti ño garera mae. **11** Erere arato, tikwe ja tare nikani jakän garera mae amne, juta Antioquíate amne juta Iconiote, erere arato juta Listrate tikwe ja tare nikani kri tödekabtä Jesubti abko garera mae. Tikwe ja tare nikani kri, akwa ti Dänkien Jesukristo käkwe ti dianinkä ti rüe kisete, ye abko garera mae arato. **12** Ye abko, nire nire tö nünai kuin deme Kristo Jesukrä abko käkwe ja tare nikadi rüe kisete. Ne abko kukwe era tita niere mae Timoteo. **13** Akwa ni moto kämekäme, ni ngökaka abko näin kukwe nuene bäri kämekäme mda. Niaratre näin ni ngökö bäri amne, niaratre ngökadi krübäte ni mda mdakwe. Ne abko rabadi nakenkä kore ja täritäri.

14-15 Ngöbö Kukwei brendebare makwe, ye abko makwe mika täte amne mika ütiäte janknu makwe, ñobtä ñan angwane ni Ngöbö Kukwei dirikä mae abko ni ütiäte garera metre mae. Erere arato, ma nämane chi ngäbäkrere angwane, Ngöbö Kukwei deme ye namanina gare mae, aisete makwe mika täte janknu. Nita tödeke Jesukristobti angwane, Ngöböta ni dentari, yebtä abko Ngöbö Kukwei tä ni mike töbtä. **16** Ngöbö Kukwei jökrä abko Ngöbökwe mikani gare metre nitre tärä tikakaye, aisete kukwe ütiäte dirikrä amne kuin mäträkrä amne, kuin ni mda töi diankrä amne, kuin ni töitikakrä nüne metre Ngöbö ngwärekri. **17** Ne köböire abko nitre tödekaka Jesubti tä nüne Ngöbökrä ye tädre juto biare sribi kuinkuin bätäkä ngwarbe nuenkrä.

4 **1** Timoteo, Kristo Jesu rükadita kritobore ni nire kräke amne ni krütanina kräke. Erere arato rükadita gobrane. Ngöbö ngwärekri amne Kristo Jesu ye mden ngwärekri tita niere krörö mae: **2** Makwe Ngöbö Kukwei nie ni mda mdaye. Ni mda mda tö raba ma kukwei nuai ya, ñakare ya, akwa ma raba juto biare Ngöbö kukwei niekäre. Amne ni mda tö dian makwe, amne makwe mäträ ni mda mdabtä. Erere arato, makwe ni mda mda kita nüne bäri Jesukrä amne, makwe diri metre ta ja moto jämenbti ietre abko tita niere mae. **3** Makwe nuendre,

ñobtä ñan angwane kä jatadi angwane, ni kwati ñan tö rabadi kukwe era Ngöböbtä ye kukwei nuai aisete. Kukwe ño ño niaratre tö rabadi kukwei nuai, ye erere kräke dirikätre ngwarbe ngwarbe känändi kwati kwetre dirikäre jae ja mikakrä nuäre. **4** Erere arato, Ngöbö kukwei era metre abko btä rabaditre kä mikekä amne kukwe mikanintbe ngwarbe kirakira ñakare era, ye aibebtä rabaditre ja däkwite. **5** Akwa ma abko, käre makwe töbika kuin metre ja käne amne makwe nünanka dite jabtä ja tare nika näire. Erere arato, ni mda mda, ie kukwe kuin Jesubtä gare ñakare abko ietre makwe mika gare amne sribi ño ño nuendre, ye makwe nuen kuin jökrä.

6 Ye abko makwe nuendre, ñobtä ñan angwane ti abko müre keta kebera Jesu mikabtä täte, aisete ti kebera krüte jakän. **7** Ni rükä käta rüre kuin, ye kwrere jire tikwe ja di mikani sribikäre kuin Jesukrä. Sribi jökrä biani nuendre tie ti Dänkienkwe, ye abko tikwe nuenbarera jökrä amne tikwe ja töi mikani kwatibe Jesubtä, abti kä nüke mtare tie. **8** Ye mden kisete, ti krütadi angwane, ti Dänkien Jesu, Kritobo metre, käkwe sribi ütiä biandi kuin tie, käkwe ti mikadi kuin era metre. Ne ñan ti aibe ie, sribi ütiä biandi kwe amne, ni jökrä käta Jesu ngibiare kisere abko ie sribi ütiä biandi kwe amne mikadi kuin metre kwe arato.

Pablota jändrän kärere mrä Timoteoye

9 Timoteo, ma jata jötrö ti känti nete ja tuakäreta tibe, ie ti tö, **10** ñobtä ñan angwane Demas nämane tibe nete akwa, jändrän kä nebtä nämane tare bäri kwe, aisete kä mikaninkä kwe tibtä, nikani juta Tesalónicate. Crescente abko nikani kä Galaciate amne Tito abko nikani kä Dalmaciate. **11** Aisete Lucas aibe tä tibe nete. Timoteo, ma jata angwane, makwe Marcos ngwian siba jabe; ben ma jata, ñobtä ñan angwane Marcokwe ti die mikadre kri sribi Ngöbökwebtä nete ruen tie, aisete ma jata ben. **12** Tíquico abko tikwe juani juta Efesote. **13** Timoteo, ma jata angwane, dän ngetbo kä tibo kriere mikateba tikwe juta Troate, Carpo känti, ye ma jata ngwena tikrä. Erere arato, täräta mikaninte ruäre tikwe, ye ma jata ngwena tikrä amne, kabra btä obeja kwata sribebare täräre täräre tä mikaninte tikwe yete, ye ma jata ngwena jökrä tikrä, ie ti tö bäri.

14 Alejandro abko sribikä jändrän jierobtä, ye abko käkwe kukwe nuenbare käme krübäte ti rüere abko dokwäre ti Dänkien Jesukwe mikadi ja ngie nuen. **15** Mden kisete makwe mokre jabti Alejandro yebe arato, ñobtä ñan angwane kukwe kuinkuin Jesukristobtä dirita nikwe, ye rüere niarata rüre krübäte.

16 Timoteo, ti järababa kena kritobo romanobo ngwärekri

angwane, ti mräkätre tödekaka Jesubti käkwe kä mikakaba jökrä tibtä, aisete ni rababa ñakare mda ja kwetaka ti dokwäre. Akwa Ngöbökwe ñan ti mräkätre mika ja ngie nuen näre. **17** Ti mräkätre tödekaka Jesubti käkwe ti mikateba kaibe, akwa ti Dänkien Jesukwe ja di bianba tie, nitre ñakare israelitare tödekaka ñakare Jesubti näma yete, ye olote Jesu kukwei kuin ni diantarikrä abko ti rabadre kädriere abkokäre. Ye ngwane ti Dänkien Jesu käkwe ti ükaba gata ngäniene, aisete ye näire ti rüekwe ti müre ketaba ñakare. **18** Ne kwrere ti Dänkien Jesukwe ti ükadi käre jändrän kämekäme ngäniene. Abti tä gobrane kä käinbti, ye känti näin ti ngwena nüne jabe. Ni Dänkien Jesu aibe käikitadrekä kärekäre ni jökräkwe. Abko kore se. Amen.

19 Timoteo, tita köbö kuin juen Priscilakrä, Aquilakrä amne Onesíforo mräkäkrä, ye makwe nie ietre tikrä. **20** Erasto abko rababa juta Corintote amne Trófimo abko rababa bren, abtä tikwe mikateba juta Miletote. **21** Timoteo, kä ñüre amne kä tibo, känenkri ma jata jötrö ti känti nete, ie ti tö. Arato ni mräkä tödekaka Jesubti Eubulo, Pudente, Lino, Claudia btä ni mräkä mda mda juta Roma nete käta köbö kuin juen makrä.

22 Ni Dänkien Jesukristo raba mabe amne Ngöbö raba ja moto mike kuin mun jökrä kräke. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Pablokwe Titokrä
Tito

Pablo nämane ngite kä teri juta Romate, tikaninteta angwane, tärä ne tikani kwe Titoye. Kä 63-65 angwane, Pablokwe tärä ne tikani. Titokwe kukwe kuin Jesubtä mikani era Pablo köböire gare nie. Abti Tito namani sribikä siba Pablobe Timoteo kwrere.

Pablo nämane ngite, yebti tikaninteta kena angwane, niara btä Tito käkwe sribibare Cretate. Yebti Pablo nikani kä mdabti angwane, Tito mikaninte sribire ja täte kwe.

Mren Mediterráneote, kä butu krikri nämane ketabkä. Ne mden ketati kädianta Creta. Tito amne Pablo näire ni Cretabo kwati namani nüne käme krübäte.

Ye angwane abko, ni ño diandrekä sribikäre ni nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka amne ni nitre jie ngwianka die mikaka kwrere abkobtä Pablokwe tärä ne tikani Titoye, niara töi diankäre. Erere arato, nitre nämane ja mike kukwe kuin Jesubtä rüere ye abko kukwe ötadre ño, abkobtä Pablokwe töi diani.

Mdakäre abko, dirikätre blo jatadi abko Pablokwe niebare arato. Kukwe ne mdenbtä abko tärä ne raba ni die mike mtare arato.

Pablota köbö ngwentari Titoye

1 Ti Pablo käta tärä ne tike mae Tito. Ti abko ni klabore Ngöbökwe amne Jesukristo kukwei ngwianka. Ngöbökwe ti mikani sribire kore ni dianinkä kwe jakrä die mikakäre tödeke kwatibe jabti. Erere arato, kukwe era metre Ngöböbtä dirita nunkwe rükadre gare ni dianinkä Ngöbökwe yeye, abkokäre Ngöbökwe ti mikani sribire. Kukwe era metre Ngöböbtä ye tä ni die mike nüne Ngöbökrä. **2** Erere arato, nita tödeke Ngöböbti, ñobtä ñan angwane niara ngämi kä ne dätere, känenkri ni dianinkä kwe jakrä, ye käkwe nünandi kärekäre ben niebare kwe. Ngöbö abko ja kukwei kite ñakare temen, aisete dre niebare kira kwe, ye erere rabadi bare. **3** Ngöbö kukwei kuin rabadre gare ni kwatiye abko köböi kitani Ngöbökwe, erere käi nükanina. Ye mden abko Ngöbö ni Diantarikä käkwe ti ara jire mikani dirire mtare.

4 Tito, nita tödeke ja kwrere Jesubti, aisete ni töita ketetibe. Ma ti ngobo tikwe kwrere. Ngöbö ni Rün nikwe amne Kristo Jesu ni Diantarikä raba ja moto mike kuin makrä, amne makwe

nüna jäme niaratre diebti, ie ti tö Tito.

Titokwe dre nuendre Cretate

5 Tito, tikwe ma mikateba kä butubti Cretate angwane, kukwe ükate ngämi, ye makwe ükadrete jökrä, abkokäre tikwe ma mikateba. Erere arato, nitre tödekaka Jesubti juta kwatirekwatire te, ye känti makwe ni mikadre niaratre jie ngwianka, tikwe nieba mae ye kwrere, abkokäre ma mikateba tikwe. **6** Nitre ni jie ngwianka abko ni nüne era metre, aisete kukwe ñakare kwe, btä ni mda mda raba kite ngise abko ni krörö mika sribire makwe: Ni gure itibe mika sribire makwe. Erere arato, ngäbriänkä kwekwe käta tödeke Jesubti amne tä nüne kuin, aisete ngäbäkre kwe diän diän amne dokwä ribi ribi ñan niedre btä. **7** Ngöbö-ta sribi kwe mike nitre ji ngwianka kisete, aisete ni nüne era metre abko käkwe sribidre, ni mda mda ñan rabadre niara kite ngise abkokäre. Ne mden kisete, ni tö bikabtä krì amne ni btä kukwe ñan matare abko ñan mikadre sribire. Erere arato, ni dröbaka, ni ngüdrekä ngwarbe ngwarbe amne ni ni ngökö ngwian diankrä jae abko ñan mika sribi ne nuene makwe arato.

8 Akwa ni ni Ngöbökwe jie ngwianka abko tädrera juto biare ni menteni kaen ngäbti ja juete amne tädrera kukwe kuinkuin tarere. Erere arato, ni töbike kuin ja käne amne, nüne era metre amne, nüne deme Ngöbökrä amne, ñan tä nakwen jötrö jändrän jökrä jiebti, ni ye kwrere abko käkwe sribidre. **9** Mdakäre abko, Ngöbö kukwei metre diribare nunkwe, ye abko ketadrete dime ja kisete angwane, rabadre dirire metre ni mda mdaye, niaratre die mikakäre. Erere arato, ni ñäkäkä blo Ngöbö Kukweibtä, ye tö diandre metre kwe, abkokäre Ngöbö kukwei era metre ketadrete dime ja kisete.

10 Ni nüne kore makwe mika sribire, ñobtä ñan angwane nitre kwati dokwä ribi ribi kukwe metre Jesubtä kräke abko tä näin kukwe ütiäte ñakare dirire amne, tä näin ni ngökö ngwarbe. Nitre ne ngätäite abko nitre israelita kwati tä näin dirire blo siba abko käta ja ñäräkrä mikamna ja kwatabtä nitre israelita kwrere nitre tödekaka Jesubtiye rabakäre metre Ngöbö ngwärekri, nieta kwetre.
11 Nitre ye abko kada ketadre dirikätre era metrekwe, ñobtä ñan angwane kukwe ñan diridre jire, ye abko tätre dirire ngwarbe. Ye mden känti ni kwati käkwe ja töi kwitaninta ngwarbe kwäräkwärä mräkä kwekwe ben ngöi. Erere arato, tätre dirire blo ngwian diankäre jae ni ngökabti.

12 Ni ni ngökaka kore, mdenbtä abko ngöbö ngwarbe kukwei niekä kira nünanka Cretate käkwe niebare mräkä niara käite btä krörö: Ni nünanka Cretate käre tätre ni ngökö, jändrän ngwarbe töi ñakare, kwrere jire

tätre nüne amne, tätre mröre ere, akwa neme trine ñakare amne krenekrene arato, niebare kwe. **13** Ne abko, nitre Cretabo nämane nüne ño abko erere niebare metre kwe btätre kore. Ne aisete kukwe kuin diribare Jesubtä nunkwe, yebtä nitre Cretabo tödekaka Jesubti käkwe ja töi mikadre era metre, abkokäre ñäkä metre ngwärebtä makwe. **14** Erere arato, nitre Cretabo tödekaka Jesubti käkwe ñan olo mikadre kukwe mikanintbe ngwarbe kirakira nitre israelitakwe yebtä, abkokäre makwe ñäkä ietre. Arato nitre kukwe era Jesubtä mikaka ngwarbe jae käta dre dre nuemna, ye ie nitre Cretabo tödekaka Jesubti käkwe ñan olo mikadre, abkokäre makwe ñäkä ietre. **15** Ye abko ni deme tödekaka Jesubti, kräke jändrän jökrä kuin deme, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe dätebare; akwa ni ñakare tödekaka Jesubti abko kräke jändrän jökrä käme, jändrän ñakare jire kuin deme kräke, ñobtä ñan angwane niaratre abko töi diän amne, ja ruen ngite ñakare ietre kukwe diän diänbtä. **16** Nitre dirikä blo ye abko, ie Ngöbö gare tätre niere, akwa tätre kukwe nuene kämekäme. Yebtä abko, Ngöbö gare ñakare ietre bä mikata kwetre jabtä, ñobtä ñan angwane jändrän jökrä käita neme käme btätre. Niaratre dokwä ribi ribi amne, tä Ngöbö mike täte ñakare amne, jändrän kuin nuendre abko erere neme bare ñakare ietre.

Dre diridre

2 **1** Tito, Ngöbö Kukwei diridre ño era metre, ye kwrere makwe diri abko krörö: **2** Ni brare unbre unbre ñan rankwa jötrö jändrän ngwarbe jiebti amne, töbika kuin ja käne kwe amne, niara rabadre ütiäte, abkokäre nüna kuin kwe ni mda mda okwäbti abko makwe diri ietre. Erere arato, Jesukristo kukwei mika era kwe amne, raba ni mda mda tarere ja moto kuinbti. Erere arato, nane kukwe jata tare niara rüere angwane, nünanka dite kwe jabtä, makwe diri ietre Tito.

3 Ne kwrere arato, makwe diri krörö meri unbre unbreye: Meri unbre unbre abko käkwe nünandre deme Ngöbö mikakäre ütiäte jae amne, ñan blita ngwarbe kwetre ni mda mdabtä. Erere arato, ñan dröba kwe amne, nünandre ño kuin abko diri kwetre meri bati batiye abko krörö: **4** Meri bati gure gure käkwe brare kwe btä ngäbriänkä kwe taredre ño, ye jiebti jie tika kwetre. **5** Mdakäre abko, meri bati gure gure käkwe töbika kuin ja käne ja ngibiakäre deme. Niaratrekwe ñan töbika ni brare mda mdabtä amne, ju ngibia kuin kwetre jakrä arato. Erere arato, ni mda mda die mika kwe amne, brare kwe kukwei mikadre täte kwe, ye jiebti meri unbre unbre käkwe jie tika. Meri bati gure gure käkwe nünandre kore, ni mda mdakwe ñan ñäkädre blo Ngöbö Kukwei rüere abkokäre.

6 Ne kwrere arato, ni bati bati abko käkwe töbikadre kuin ja käne abko jiebti makwe kita.
7 Akwa nünandre ño kuin, ye abko makwe nüna käne bä mikakäre nitre bati batiye. Ye erere, nünandre ño Ngöbö ngwärekri rükadre gare ietre. Erere arato, ma rika dirire angwane, kukwe kuin ütiäte dirita ye kwrere makwe diri era metre ietre.
8 Erere arato, ni mda mdakwe ñan kukwe känändre ma rüere, abkokäre makwe kukwe era erere aibe diri. Ye ngwane, mun rüe rabadi ja gaire, ñobtä ñan angwane kukwe ñan kwandre ietre ñäkäkäre nitre tödekaka Jesubti ye rüere.

9 Mdakäre abko, nitre klabore, yeye makwe diri krörö: Nitre klabore abko käkwe bkänkä kukwei mika täte jändrän jökräbtä amne, ja moto mika jäme kwetre bkänkäkrä amne, ñan ja kweta kwetre bkänkäbe abko makwe diri ietre. **10** Erere arato, ni klabore ye bkänkäkwe tödekadre bti, abkokäre sribi nuen kuin era metre kwetre amne ñan jändrän goidre kwetre kän abko makwe diri ietre. Ni klabore käkwe bkänkä mikadre ütiäte kore ne ngwane, kukwe dirita nunkwe Ngöbö ni Diantarikäbtä rabadi tuen bä nuäre ietre.

11 Nitre tödekaka Jesubti käkwe nünandre kore, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe jändrän kuin nuenbare ja moto kuinbti nikrä, mden köböire tä biare ni jökrä dentari. **12** Ngöbökwe jändrän kuin nuenbare ja moto kuinbti nikrä, ye käta kukwe krörö mike gare nie: Jändrän jökrä Ngöbö rüere, ye nikwe kitadre jökrä temen amne, kukwe kämekäme kä nebtä, ye nikwe ñan nuendre mda, akwa nikwe töbikadre kuin ja käne. Erere arato, nikwe ja töi mikadre kwatibe nünakäre deme Ngöbökrä kä ne ngwane. **13** Nikwe nünandre kore Jesukristo ngibiare ngäbti kwärä. Jesukristo abko Ngöbö nikwe amne ni Diantarikä nikwe. Niara ara rükadita kä trä ngwente angwane, kä rabadi nuäre nibtä, abkobti nita tödeke aune nita ngibiare kisere. **14** Jesukristokwe ja biani müre ketadre ni kräke ni kökatarikäre Ngöbökrä, nikwe ñan kukwe diän diän nuendre mda abkokäre. Erere arato, ni ngite kukwe kämente diankakrä jökrä nibtä amne, ni rabadre juta jen kwe amne ni rabadre töbike jändrän kuin nuene, abkokäre ja biani müre ketadre kwe nikrä.

15 Kukwe ye abko, makwe diridre. Makwe ni mda mda die mika kukwe ne mike täte. Erere arato, Ngöbö diebti makwe ñäkä ni kukwe kämekäme nuenkäye, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ma mikani ji dokwäte, aisete makwe ñan ni mda tuemetre ma mike ngwarbe jae.

Nitre tödekaka Jesubti käkwe jändrän kuin nuendre

3 **1** Mdakäre abko, nitre tödekaka Jesubti, ye käkwe gobran amne kritobo mika ütiäte jae amne kukwei mika täte

kwetre. Erere arato, tädre biare jändrän kuin nuene. Ne abko, makwe ngwianta töre käre ietre. **2** Mdakäre abko, ñan blitadre ngwarbe ni mda mdabtä kwetre. Erere arato, ñan rüdre ni mda mdabe akwa, nünandre jäme kwetre ni mda mdabe. Erere arato, ni mdakwe kukwe nuendre blo rüere angwane, ja ngie mikadre ñakare kwetre amne, ja getadre jäme ni jökräbe kwetre. Ne abko, makwe ngwianta töre käre ietre arato Tito. **3** Ngöbö gare ñakare nie angwane, ni töi ñakare, kwrere jire ni nämane nüne amne, ni nämane ja dokwä mike ribi Ngöbökrä. Arato kukwe ngwarbe diri nämane nie abko jiebti ni nämane näin ngwarbe siba amne jändrän kämekäme bätäkä ngwarbe abko mdei nämane nie, erere ni nämane nuene. Mdakäre abko, ni nämane töbike blo ni mda mdabtä amne jändrän ni mdakwe, ie ni tö nämane nebe jakrä. Erere arato, ni nämane bätä ngwen jökrä jabtä kwärikwäri.

4 Akwa Ngöbö ni Diantarikä käkwe jändrän kuin nuenbare nikrä amne ni jökrä tarebare kwe abko mikani gare kwe nie, ye ngwane **5** ni dianintari kwe. Ye abko, ñan nikwe jändrän kuin nuenbare, abko ütiäre Ngöbökwe ni dianintari, akwa ni nämane ruentari tare ie, aisete ni dianintari kwe. Ye ngwane ni nämane käme jändrän dobrore kwrere kukwe kämekäme kisete angwane, ni därebareta bobukäre Ngöbö Üai Deme köböire angwane, Ngöbökwe ni jükaninte kuin merebe ja Üai Deme köböire. **6** Ni dianintari kwe angwane, Jesukristo ni Diantarikä, köböire Ngöbökwe ja Üai Deme biani täte jökrä nie ja moto kuinbti. **7** Ngöbökwe ni dianintari angwane, niara nämane ni tarere. Yebtä ni ngite ñakare mda ja ngwärekri niebare kwe ja moto kuinbti abko köböire ni rabadre neme ngobo jen kwe abkokäre. Ye mdenbtä Ngöbökwe ni mikadi nüne kärekäre, yebti ni raba tödeke kwatibe mtare. **8** Kukwe ne abra kukwe era metre, aisete nitre tödekaka Jesubti, ye ben makwe blita käre kukwe nebtä, ie ti tö, ñobtä ñan angwane kukwe ne abko kukwe kuin ni jökrä kräke, aisete nitre tödekaka Ngöböbti tädre biare jändrän kuin nuene, abkokäre makwe blita käre ben kukwe nebtä.

9 Akwa kukwe mda abko ngwarbe amne tä ni die mike ñakare, aisete kukwe ni mräkä kirakirabtä amne Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye nuendre nie, yebtä makwe ñan ja kweta, ñobtä ñan angwane kukwe ngwarbe ütiäte ñakare btä nita ja kwete, abtä rüta niken jabe kwärikwäri. **10** Akwa nitre tödekaka Jesubti ngätäite, nireta ja kwete kukwe ngwarbe yebtä amne tä nitre tödekaka Jesubti töi mike romon jakrä kwärikwäri, ye abko ie makwe ñäkä bati, bobu töi diankäre. Akwa nebti ma ñan kukwe mika täte kwe ne ngwane, ñan rikadre mda gätäbtä nitre tödekaka Jesubti yebe abko

makwe nie ie, **11** ñobtä ñan angwane ni ye abko töi ñakare metre amne, kukwe nuenta kämekäme kwe arabe käta niara mike ngite Ngöbö ngwärekri.

Pablota kukwe mrä niere Titoye

12 Tito, tikwe Artemas ya o Tíquico juandi ma känti Cretate yete, niaratre nibu ne mden raba ma känti angwane, ma jata jötrö juta Nicópolite ti ngäbti ja tuakäre tibe, ñobtä ñan angwane kä ñüre näire ti tö nünai juta Nicópolite aisete. **13** Arato Zenas, ni blitaka ni mdakrä kritobo ngwärekri, btä Apolos, ye jata nikenta angwane, ma btä nitre tödekaka Jesubti käkwe die mika. Munkwe jändrän bian täte ietre, ñan ja tare nikadre kwetre abkokäre, **14** ñobtä ñan angwane nirekwe jändrän ñakare, ye abko nitre tödekaka Jesubti käkwe ja töitikadre jändrän kuin nuene ni die mikakäre. Ne kwrere nitre tödekaka Jesubti käkwe ñan nünandre ngwarbe abkokäre. **15** Nitre tödekaka Jesubti jökrä tä tibe nete käta köbö kuin juen mae Tito. Erere arato, nire nire käta nun tarere ma känti yete, ye kräke nunta köbö kuin juen arato.

Ngöbö raba ja moto mike kuin mun jökrä kräke. Ne abko kore. Ne ngörä.

Tärä Tikani Pablokwe Filemónkrä

Filemón

Pablo nämane ngite juta Romate angwane, niarakwe tärä ne tikani. Kä ye angwane abko niarakwe tärä Efesios, Filipenses amne Colosenses tikani arato. Pablokwe tärä ne tikani niara kukwe muko iti kädian nämane Filemón kräke. Filemón abko nünanka juta Colosa känti. Niara abko käkwe ni kökani iti kädian nämane Onésimo sribikäre jakrä. Yebti Onésimo käkwe jändrän goibare Filemón kän, bti ngitiani, ñobtä ñan angwane ni gokä abko kämikadre abko kukwe nämane ükaninte kä ye angwane. Onésimo nikani nebe juta Romate, känti Pablo nämane ngite kä teri kukwe kuin Jesubtä diri dokwäre. Pablo abko käkwe kukwe kuin Jesubtä niebare Onésimoye angwane, Onésimo käkwe tödekani Jesubti. Abtä tö namani näinta bkänkä Filemón känti ja ngite niekäre ie. Ye mden kisete, Pablo käkwe tärä ne tikani Filemón kräke, Filemón moto mikakäre jäme Onésimokrä. Jesukristo käkwe Filemón tarebare kri, käkwe ngite dianinkä mento btä, bti kani ngäbti kwe, ye kwrere Filemón käkwe Onésimo taredre amne niara ngite jändrän goibtä ye diandre jabti ta kwe, bti kadre ngäbti ja mräkä kwrere Jesukristo käbti kwe abko Pablokwe ribebare Filemónye tärä nebti.

Tärä nebtä abko Pablota jadenkä kukwe Onésimo yebtä, ñobtä ñan angwane kukwe Onésimo käta "kuin ütiäte sribikrä" niere griegore. Onésimo ngämi tödeka Jesubti angwane, niara ñakare ütiäte sribikrä, akwa tödekani Jesubti kwe, yebti tö namani sribire metre, aisete "kuin sribikrä".

Pablota köbö kuin juen

1 Ti Pablo, tita ngite kä teri tödekabtä Kristo Jesubti amne ti mräkä Timoteo tä tibe nete käta köbö kuin juen makrä Filemón. Filemón, ma abra nun kukwe muko amne sribi muko nunkwe, aisete ma tare kri nunkwe. **2** Erere arato, nun mräkä merire Apia, kräke nunta köbö kuin juen amne rü muko nunkwe Arquipo abko kräke nunta köbö kuin juen arato. Mdakäre abko, ja mräkätre tödekaka Jesubti tä gätäre ma gwiriete, ye kräke tita köbö kuin juen. **3** Ngöbö ni Rün nikwe btä ni Dänkien Jesukristo käkwe ja moto mika kuin munkrä amne mun mika nüne jäme kwetre, ie ti tö.

Pablota kuin niere Ngöböye

4 Tita blite Ngöböbe angwane,
mata nüke töre tie angwane,
käre tita kuin niere Ngöbö tikwe-
ye mabtä, **5** ñobtä ñan angwane
mata tödeke ni Dänkien Jesubti
amne nitre deme deme Ngöbö-
kwe abko mata tarere jökrä abko
tita kukwe nuen, yebtä abko tita
kuin niere Ngöböye mabtä käre-
käre. **6** Mdakäre abko, dre dre
kuin nuendre Kristo kräke, ye
rabadre gare kuin mae, abkokäre
nitre tödekaka Jesubti, ye ben
gwaire ma reketadre jakri töde-
kare kwärä Jesubti, ye abko tita
ribere Ngöböye makrä Filemón.
7 Amne mata ni mda mda tarere
ye abko käi nuäre krübäte tibtä
amne tä ti die mike krübäte ara-
to, ñobtä ñan angwane juta
deme Ngöbökwe abko mata kä
miketa nuäre motobtä.

Pablota ja di kärere Onésimokrä

8-10 Ne aisete ti tö kukwe
ribei krörö mae Onésimo kräke.
Kristo käbti makwe dre nuendre
abko ti rabadre ükete nuendre
mae, akwa ti ñan tö kukwe nuein
kore, aisete nita ja tarere kwäri-
kwäri, yebti ti tö kukwe ribei
krörö mae: Ti nena unsunine
jakän amne mtare tita ngite kä
teri kukwe kuin Jesubtä diri
dokwäre amne, tita ngite kä teri,
ne känti Onésimo käkwe tödeka-
ni Kristobti ti köböire. Ne aisete
Onésimo abko ti ngobo tikwe
Kristo köböire amne ti abko nia-
ra rün kwrere, aisete ti bike ja di
kärere krörö kräke mae: **11** Käne
Onésimo ngämi tödeke Jesubti,
känenkri nämane klabore ngwa-
rbe amne ütiäte ñakare makrä,
akwa mtare niarata tödeke Jesu-
bti, aisete niara rabadre klabore
ütiäte kri makrä amne tikrä.

12 Mtare tita juenta nebeta
ma känti yete. Niara abko ti ngo-
bo jen tikwe kwrere, aisete tare
kri tikwe. **13** Kukwe kuin Jesu-
btä diri dokwäre tita ngite kä
teri, ne känti Onésimo rabadre ti
die mikakäre ma täte, ie ti tö
rababa bäri. **14** Akwa kukwe
ngämi nükebti ja moto kuinbti
mae, ye känenkri ti ñan tö jän-
drän nuein, aisete tita Onésimo
juenta jirekäbe mae yete. Ja
moto kuinbti makwe niara tua-
dremetre neme nete ti die mika-
käre abko ie ti tö amne, ñan
tikwe kukwe niedre abko erere
makwe nuendre abko ie ti tö,
aisete tita juenta kore ma känti
yete. **15** Onésimo abko ngitiani
bä jötrö makän mentokwäre, ye
abko nane tödekadre kwe Jesubti
abko köböire rikadre nebeta ma
känti angwane, nünandre käre-
käre kwe mabe, abkokäre naka-
ninkä kore. **16** Akwa mtare abko
niara ñan rabadreta klabore jire-
käbe makwe, akwa ma mräkä
tare kri makwe ni Dänkien käbti,
ye kwrere rabadi makrä. Niara
tareta kri tikwe, akwa makwe
rabadi bäri tare ruen tie. Ye abko
ñan klabore makwe abtä makwe
tare angwane, makwe tare ja
mräkä kwrere ni Dänkien käbti.

17 Ye abko, tödekabtä Jesu-
bti mata ti kaen ngäbti ja

mräkä kwrere ne ngwane, makwe ti kadre ngäbti ño ja gwiriete, ye kwrere makwe Onésimo kata ngäbti abko tita ribere mae. **18** Amne nane kukwe nuenbare blo mabtä kwe o rürümon ütiä bti makwe, ye abko makwe ütiä kärä tie **19** amne tikwe niara ütiä biandi jökrä mae ne abko ti Pablo käta tärä tike ja kise jenbti kore mae. Ma abko bti rürümon ütiä kri tikwe, ñobtä ñan angwane makwe tödekani Jesubti ti köböire, aisete makwe rürümon ütiä niarakwe biandre abko ti ñan tö nibi niei mae, käta niere kore mae. **20** Rürümon ütiä kri kore mabti tikwe, ye mdenbtä abko ni Dänkien käta ni tarere, ye käbti ti tö ja di käräi mae Onésimo kräke, ye kwrere makwe Onésimo kata ngäbti kä mikakäre nuäre tibtä, ni ja mräkäre Kristo käbti ye kwrere. **21** Tita kukwe niere, ye erere makwe mikadi täte jökrä gare kuin tie amne tita ja di ribere mae Onésimobtä, yebti ta makwe kukwe mda mda nuendi bäri kuin kräke, ye gare kuin tie, aisete tita tärä ne tike mae.

22 Mdakäre abko, munta ja di kärere tikrä Ngöböye, yebtä Ngöbökwe mun kukwei nuadi angwane, Ngöbö diebti ti rabadreta tikaninte angwane, ti tö näin basareta yete, aisete makwe kä ükate biare keteti ti käne abko ti tö ribei mae.

23 Amne ti kukwe muko Epafras tä ngite kä teri tibe gwaire nete tödekabtä Kristo Jesubti abko käta köbö kuin juen munkrä. **24** Erere arato, sribi muko tikwe Marcos, Aristarco, Demas amne Lucas käta köbö kuin juen munye.

25 Ni Dänkien Jesukristo käkwe ja moto mika kuin mun jökrä kräke. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Nitre Hebreokrä
Hebreos

Tärä ne tikani nitre israelita tödekaka Jesubti die mikakäre. Nitre israelita abko kädianta hebreo amne arabe kädianta judio arato. Niaratre abko juta kwatibe, akwa kädianta ketamä. Nirekwe tärä Hebreos ne tikani gare ñakare metre. Pablo käkwe tikani abko ni ruäre tä nütüre. Ni mda abko tä Bernabé niere amne ni mda abko tä Apolos niere, akwa nirekwe tikani abko gare ñakare metre nie. Nitre romanobo ngämi juta Jerusalén juen ngwarbe kä 70, ye känenkri tärä ne namanina tikani nütüta.

Nitre israelita tödekaka Jesubti, kräke tärä ne tikani niaratre die mikakäre nünenkä dite Jesukristobtä, ñobtä ñan angwane niaratre nämane ja tare nike tödekabtä Jesubti amne ni ruäre tö namani trö kwitai Jesukristoye Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye mikakäreta täte. Jesukristo di ñakare era metre niaratre die mikakäre, aisete trö kwitadre ie abko ni ni ngökaka nämane dirire ietre. Ye mden kisete, ni tärä ne tikaka käkwe Jesukristo bä mikani krörö ietre: Jesukristo köböire abko Ngöböta ja mike gare bäri metre ta. Kira Ngöbökwe blitabare ja kukwei niekä niekä köböire, angele köböire amne Moisés köböire, akwa mrä blitabare bäri metre kwe ja Odei itibe Jesukristo köböire.

Mdakäre abko, Ngöbökwe kukwe ükadite btin nitre israelitabe abko Ngöbökwe niebare kira, kukwe btin ye abko namani bare Jesukristo köböire abko tärä ne tä mike gare. Erere arato, juta Jerusalén yete nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre nämane jändrän kämike köbö kwatirekwatire nitre israelita ngite ye diankakäre mento btä, akwa nuenbare kwetre köbö kwatirekwatire ñobtä ñan angwane jändrän ngwarbe di ñakare ni ngite diantarikrä mento nibtä. Akwa Jesukristo abko krütani batibe ni ngite diankakäre mento nibtä, ye abko namani ütiäte kärekäre Ngöbö ngwärekri, aisete Jesukristo abko bäri kuin amne bäri ütiäte, aisete niara aibebti nikwe tödekadre amne niara aibe jiebti ni rikadre. Mtare niarata Ngöbö ngwärekri kä käinbti blite Ngöböbe nikrä.

Jesukristo abko bäri ütiäte, aisete nitre israelita tödekaka bti käkwe ñan trö kwitadre ie. Jesukristo köböire Ngöbökwe ji tikani btin ni kräke nebe Ngöbö känti kä käinbti, aisete ni rabadre juto biare ja tare nike tödekabtä Jesubti abko tärä ne tä mike gare nie. Nikwe Jesukristo rükandrete ne angwane, Ngöbökwe ni mikadre ja ngie nuen, Ngöbökwe nitre israelita nünanka kira mikani ja ngie nuen ye kwrere.

Ngöbökwe blitabare ja Odei Jesu köböire

1 Ti mräkätre, nitre Ngöbö kukwei niekä,[a] köböire Ngöbökwe blitabare bäre bäre bätäkä ngwarbe ni mräkä kirakira ben. **2** Akwa kä mrä ne ngwane abko Ngöbökwe blitabarera ünän täte nibe niara Odei jen kwe Jesukristo ye köböire. Ngöbökwe ja Odei mikani jändrän jökrä bkänkä amne niara köböire Ngöbökwe kä käinta amne kä temen dätebare. **3** Ngöbö Odei ye abko tä Ngöbö töi kuin bä nuäre mike gare nie. Erere arato, Ngöbö Odei abko ja kwrere Ngöböbe amne Ngöbö abko ño, ye abko tä bä mike metre ta nie. Mdakäre abko, Ngöbö Odei ye arabe tä jändrän jökrä ketete kuin ketetibe ja kukwei di kri köböire. Erere arato, kukwe kämekäme nibtä ye dianinkä jökrä mento nibtä kwe, käkwe ni bätäninte amne ni mikani merebe jökrä kwe, bti nikaninta kä käinbti, känti Ngöbökwe mikani bäri ütiäte kri, ye bä mikakrä mikani täkänintbe kwe ja küde ruenkri.

Jesu abko bäri ütiäte angeletre ngwä

4 Amne Ngöbökwe mikani bäri ütiäte kri angeletre ngwä. Niara kädekani ño Ngöbökwe, ye abko namani bäri ütiäte angeletre jökrä bti ta abko namani bare kore.

5 Angele ñakare jire iti abko ie Ngöbökwe niebare krörö:

> Ma abko ti Odei tikwe, ye abko tita mike gare ni jökräye mtare, *Salmos 2.7*

niebare Ngöbökwe niara Odei Jesuye.

Erere arato, angele ñakare jire iti, ie Ngöbökwe niebare krörö:

> Ti rabadre niara Rün jen kwe amne, niara rabadi ti Odei jen tikwe, *2 Samuel 7.14; 1 Crónicas 17.13*

abko Ngöbökwe niebare ñakare jire chi kore angelebtä. **6** Akwa tärä mda Ngöbö Kukweibtä, Ngöbökwe ja Odei mubai mikani gare ni jökräye angwane, niebare kwe:

> Angele Ngöbökwe jire jökrä käkwe niara mika ütiäte jae, *Deuteronomio 32.43*

niebare Ngöbökwe. **7** Amne angelebtä abko Ngöböta niere krörö ja Kukweibtä:

> Tita angele tikwe mike näin jötrö müre kwrere amne niaratre tä sribi nuene ñukwä jutra kwrere tikrä, *Salmos 104.4*

nieta Ngöbökwe. **8** Akwa Ngöbö Odei Jesu abkobtä nieta krörö Ngöbö Kukweibtä:

> Ngöbö, mata gobrane, ye rabadi kärekäre amne, mata gobrane kuin era metre ni jökräbtä.

---

[a] **1.1** *nitre Ngöbö kukwei niekä* btä blitata nete abko ni jökrä Ngöbö kukwei niekä, köböire Ngöbökwe blitabare Jesukristo känenkri. Ruäre abko Moisés, Jeremías, Isaías, Oseas, Malaquías amne Juan Bautista.

9 Mata jändrän jökrä kuin
tarere amne, jändrän
jökrä kämekäme, yebtä
ma mätä.
Ye mdenbtä abko Ngöbö
makwe käkwe ma
dianinkä jenena jakrä
amne, kä nuäre mikani
täte jökrä mabtä abko
köböire ma mikani bäri
ütiäte kri ma kukwe
muko mda mda ngwä,
Salmos 45.6-7
abko Ngöbökwe niebare niara
Odei Jesubtä. **10** Erere arato,
Ngöböta niere krörö btä:
Ti Dänkien, kena dekä
makwe kä temen ne
dätebare amne, ja kise
jenbti makwe kä käinta
dätebare.
11 Angwane kä ye abko näin
jökrä ta, akwa ma abko
tädi kärekäre.
Dän tä kite ngutuure tä
niken ngwarbe jökrä, ye
kwrere kä temen, kä
käinta näin ngwarbe
jökrä.
12 Amne dän mriakata, ye
kwrere makwe kä temen
amne kä käinta mriadikä
jökrä.
Amne nita dän mdara jire
kite jabtä, ye kwrere
makwe kä kwitadi
jökrä.
Akwa ma abko tädi ja
kwrere kärekäre amne
ma ñan krütadi jire chi,
Salmos 102.25-27
abko Ngöböta niere ja Kukweibtä
niara Odei Jesubtä. **13** Erere
arato, Ngöbökwe niebare krörö
niara Odeiye:
Kä bäri ütiäte kri ti küde
ruenkri, ne känti jakwe
täke nete.
Ye känti ma raba abti tikwe
ma rüe mikadi jökrä ma
ngoto täni, *Salmos 110.1*
niebare Ngöbökwe ja Odei Jesu-
ye. Ye kwrere abko angele ñaka-
re jire iti, ie Ngöbökwe kukwe
niebare kore, **14** ñobtä ñan
angwane angele jökrä abko üai
sribikä Ngöbökrä amne, nire nire
rabadre dianintari abko Ngöböta
angele juen die mike.

Ni mikani mokre

2 **1** Ngöbökwe kukwe niebare
kore ja Odeibtä, ye mden
kisete Ngöbö kukwei nuaba
nikwe, ye ie nikwe olo ketadrete
kwatibe bäri mda, ni ñan rikadre
ji Ngöbökwe bäre mento bätäre-
kä ja täritäri abkokäre, **2** ñobtä
ñan angwane kira Ngöbökwe ja
kukwei niebare Moiséye angele
köböire, ye abko Ngöbökwe
mikamna täte metre amne nire
nire käkwe ja mikani ngite
kukwe ye rüere, käkwe kukwe ye
kitani temen abko ütiäre mikani
ja ngie nuen era metre Ngöbö-
kwe. **3-4** Yebti Ngöbökwe kukwe
niebare mda ni Dänkien Jesu ara
jire köböire ni diantarikrä amne
ni Dänkien kukwe nuaka nuaka
käkwe niebareta jökrä nie
angwane, kukwe ye abko kukwe
metre mikani gare kwetre nie.
Akwa kukwe ye abko rabadre
bäri ütiäte ni okwäte, abkokäre
Ngöbö ara jire käkwe sribi kri

ñan tuabare nuenbare, niara nämane kukwe ye niekä niekä ben bä mikakrä. Erere arato, sribi kri btä ni jökrä töi ñan namani krütare nuenbare kwe amne, Ngöbökwe ja di kri mikani tuadre arato. Mdakäre abko, ja Üai Deme köböire Ngöbökwe ja di biani bätäkä ngwarbe nie, niara tö namani ja di biain ño ño ni itire itire ie, ye kwrere biani kwe. Ngöbökwe ni diandretari ye abko bäri ütiäte kri kore, aisete nikwe ñan trö kwitadre kukwe yeye, abtä ni ñan rabadre dianintari angwane, nikwe ñan kwärä-bedre jire chi Ngöbö ngäniene.

Jesu namani ni kwrere

5 Mdakäre abko, kä mda btin dätedi Ngöbökwe btä nunta blite, ye abko ñan Ngöbökwe mikadi gare angeleye. **6** Akwa tärä keteti Ngöbö Kukweibtä ni iti käkwe niebare krörö:

Ni kä nebtä abko bobre jakän.
¿Se ñobtä mata töbike btä?
¿Se ñobtä abko mata tarere?
7 Makwe ni kä nebtä mikani bä bobre angele se kräke, akwa yebti makwe niara mikani bäri ütiäte kri angele ngwä, rabadre mikani ütiäte ni jökräkwe abkokäre.
8 Amne makwe jändrän jökrä mikani niara ngoto täni gobrankäre bti,

Salmos 8.4-6

abko niebare Ngöbö Odei Jesubtä. Ye abko, Ngöbökwe jändrän jökrä mikani niara ngoto täni, aisete jändrän ñakare jire keteti abko Ngöbökwe mikaninte niara ngoto bäre mento. Akwa gwängwarbe jändrän ruäre abko tä ñakare niara ngoto täni tä nebe tuen nie. **9** Akwa Jesu nämane nüne kä nebtä angwane, Ngöbökwe mikani bäri bobre angele ngwä abko nita tuen. Akwa mtare Ngöbökwe mikanina bäri ütiäte kri käikitadrekä ni jökräkwe, ñobtä ñan angwane Ngöbö moto kuinbti niarakwe ja tare nikani amne krütani ni jökrä kräke amne ni jökrä täte.

10 Ngöbö abko jändrän jökrä dätekä amne jändrän ye abko jökrä Ngöbökrä. Ngöbö ye abko tö ja ngäbriänkätre tödekaka Jesubti tuai jökrä nebe kä nuärete jabe, aisete Jesukristokwe ja tare nikani ye köböire Ngöbökwe niara mikani biare täte Ji Ngwianka ni diantarikäre. **11** Ye abko, Jesu ni mikaka kuin deme ye käta nitre tödekaka niarabti mike kuin deme. Niaratre btä Jesu ye abko Rün itibe, aisete Jesu tä nebe ja gaire ñakare ni ja etbare niere abko **12** gare nie, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukweibtä abko Jesukwe niebare krörö Rün Ngöböye:

Ti mräkätre ben tikwe blitadi mabtä, amne nitre gätäkä ma käbti, ye ngwärekri tikwe ka niedi ma käikitakakäre,

Salmos 22.22

abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä.
13 Erere arato nieta krörö:
Tikwe tödekadi metre
Ngöböbti, *Isaías 8.17*
niebare Jesukwe Rün Ngöböye.
Erere arato, niebare krörö kwe:
Ngöbökwe ja ngäbriänkätre
biani tie abko ben tita
nete, *Isaías 8.18*
nieta kore Ngöbö Kukweibtä.
14 Ngöbö ngäbriänkätre ye abko ngrabare ja kwrere jökrä, aisete Jesu därebare angwane, ngrabare namani ni kwrere. Diablu abko di tärä ni kämikakrä. Akwa Jesu därebare ni kwrere, niara krütani angwane, di rabadre diablu gakakäre amne ni tikatekäre. 15 Jesu krütani ni kwati tikatekäre, ñobtä ñan angwane ni klabore käta bkänkä jürä ngwen, ye kwrere jire ni jökrä nämane gata jürä ngwen käre abko kisete nämane ja tare nike abko tikaninte kwe. 16 Ne aisete, ñan niara jatani angele die mikakäre kore, akwa jatani Abraham mräkä tödekaka Jesubti die mikakäre. 17 Ye mden kisete, niara rabadre sribire Ngöbökrä ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien kwrere amne, rabadre sribi ye ngwena bare täte jökrä, amne rabadre niara mräkä ngwen ruentari tare jae, abkokäre nükani därere niara mräkätre kwrere. Mdakäre abko, jändrän kämika nämane ni ngite ütiäre, ye kwrere niara jraindre ni ngite ngite diankakäre mento nibtä, abkokäre nükani därere ni kwrere. 18 Niara ara jire käkwe ja tare nikani kri amne namani nuaninte ja käne kukwe kämenbti. Ye mden kisete, nire nire nuateta ja käne rüe Satanakwe abko niarata die mikaka arato.

Jesu abko bäri ütiäte Moisés ngwä

3 1 Mdakäre abko ti mräkätre deme deme, mun ye abko Ngöbökwe käräbare jakrä. Kukwe nini tikwe, yebtä munkwe töbika kuin metre Jesubtä. Niara abko jatani Ngöbö Kukwei Ngwianka kwrere amne niara abko Ni Blitaka Ngöböbe Ni Mda Mda Diäre Dänkien abko bti nita tödeke kwatibe. 2 Kira abko nitre israelita abko ju Ngöbökwe kwrere. Moisés abko nämane sribire niaratre ngätäite amne Ngöbökwe sribi biani ie abko erere mikani täte jökrä kwe, käkwe sribi nuenbare kuin täte ju Ngöbökwe jire jökrä te. Ye kwrere arato, Ngöbökwe Jesu mikani sribire angwane, Jesu käkwe Ngöbö mikani täte metre, käkwe sribi nuenbare kuin täte arato. 3 Akwa Jesu abko Ngöbökwe mikani bäri ütiäte Moisés bti ta, ñobtä ñan angwane ni ju mikaka ye abko mikata bäri ütiäte ju ara yebti ta. Jesu abko käkwe ju Ngöbökwe mikani, aisete Ngöbökwe mikani bäri ütiäte Moisés ngwä. 4 Ju kwatirekwatire mikata ye abko ni tärä iti käta mike, akwa Ngöbö abko käkwe jändrän jökrä dätebare. 5 Moisés abko sribikä jirekäbe amne sribi nuenbare kuin täte kwe ju Ngöbökwe te amne, Ngöbökwe dre dre niedi niara täbti

abko bä mika nämane niara köböire. **6** Akwa Kristo abko Ngöbö Odei ara, aisete niara abko tä ju Ngöbökwe dänkiene kuin metre. Ye abko, nitre tödekaka Kristobti abko Ju Ngöbökwe ara, bti Kristo tä dänkiene. Ye abko, nikwe nünandrekä dite Kristobtä amne Kristo jatadita abkobti nikwe tödekadre janknu ye ngwane, ni rabadre ju niarakwe janknu amne Kristo rabadre ni dänkiene janknu.

Nikwe ñan Ngöbö Kukwei kitadre temen

7 Ne mdenbtä abko, Ngöbö Üai Deme käta niere krörö Ngöbö Kukweibtä:

Ngöböta dre niere, ye
munkwe kukwe nua
mtare, **8** ne ngwane
munkwe ñan ja dokwä
mika ribi, mun mräkä
kirakira käkwe ja dokwä
mikani ribi Ngöbö rüere
Moisés näire ye kwrere.
Niaratrekwe Ngöbö
nuaninte ja käne kä
kaibete, ye kwrere
munkwe ñan nuen.
9 Kä kaibe yete tikwe sribi
kri ñan tuabare nuenbare
mun mräkä kirakira
kräke amne, kä gre
ketebu jire sribi kri ye
tuani kwetre.
Akwa ti di nämane ti
kukwei mikakrä täte ya,
ñakare ya, ye abko tö
namani tuai janknu,
amne ja dokwä mikani
ribi kwetre jirekäbe.
10 Ye mdenbtä abko nitre
nünanka kä ye ngwane,
kräke ti moto rababa
romon, käkwe nieba
krörö:
Nitre noko käre tä niken
ngwarbe ji mdabti, amne
ji tikwe, bti rikadre, ye
gare ñakare ietre abti kä
nüke mtare, tikwe nieba
niaratrebtä.
11 Abtä ti moto rababa romon
krübäte, käkwe nieba
krörö niaratre rüere:
Kä jadükakrä tikwe, ye
känti nitre ye ñan
rükadre jire, tikwe nieba
kore rüere, *Salmos 95.7-11*
niebare Ngöbö Üai Demekwe Ngöbö Kukweibtä.

12 Ne aisete ti mräkätre, mun itire itire käkwe ñan ja töi mika kämekäme amne, munkwe ñan ja dokwä mika ribi, käkwe ñan tödekadre mda Ngöböbti, käkwe trö kwitadre Ngöbö nire yeye. **13** Akwa "Mtare"[b] kä ne tä ne ngwane, ja die mika kwärikwäri köbö kwatirekwatire munkwe, kukwe kämekäme käkwe ñan mun ngökadre jire iti amne mun ñan dokwä rabadre ribi Ngöbö rüere abkokäre. **14** Nikwe tödekani era metre Kristobti kena, ye kwrere nikwe nünandrekä dite jabtä nebebe kä mrä ye näire, ye ngwane ni

[b] **3.13** *Mtare.* Nikwe Ngöbö kukwei mikadre täte abko bä mikata kukwe "Mtare" yebti.

rabadi ketetibe Kristobe kärekäre arato. **15** Ne aisete Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

Ngöböta dre niere, ye
munkwe kukwe nua
mtare, ne ngwane
munkwe ñan ja dokwä
mika ribi, mun mräkä
kirakira käkwe ja dokwä
mikani ribi Ngöbö rüere
Moisés näire,
Salmos 95.7-8

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

16 Ye abko, ¿nirekwe Ngöbö kukwei nuani abti namani rüre kore Ngöbö rüere? Nitre israelita nämane Egipto Moisés nikani ngwenante, ye mden abko namani rüre Ngöbö rüere. **17** ¿Amne nire kräke Ngöbö moto namani romon kä gre ketebu? Ye abko nitre israelita käkwe ja mikani ngite Ngöbö rüere, ye mden abko ngwäkä namani kitanintbe tementa kwäräkwärä kä kaibete. **18** Mdakäre abko, ¿nire ñan rükadre kä jadükakrä Ngöbökwe känti niebare ie Ngöbökwe? Ye abko, nitre israelita käkwe Ngöbö kukwei mikani ñakare täte. Nitre ye mden abko ie Ngöbökwe ñäkäbare kore. **19** Nitre israelita ye abko käkwe tödekani ñakare Ngöböbti, aisete namani ñakare kä jadükakrä Ngöbökwe känti abko gare nie.

Köbö jadükakrä tärä mtare juta Ngöbökwe kräke

4 **1** Ne aisete, kä jadükakrä Ngöbökwe köböi mikani nie, ye känti kä tä rikakrä mtare, aisete nikwe ja ngibiadre kuin amne nikwe ñan ja mikadre ngite nitre israelita kirakira kwrere. Nane mun ruäre ñan rabadre kä jadükakrä ye känti abko ngäniene tita niere kore, **2** ñobtä ñan angwane kukwe kuin Ngöbökwe ye niebare kira nitre israelitaye, ye kwrere jire kukwe kuin Ngöbökwe Jesubtä niebare nie. Akwa kukwe nuani jirekäbe kwetre kira amne niaratre käkwe tödekani ñakare Ngöböbti, ye mdenbtä abko ñan namani kä jadükakrä Ngöbökwe känti. Kukwe ñan rakadrekä kore munbtä abko ngäniene tita niere kore munye. **3** Akwa ni abko käkwe tödekani Kristobti, ye abko näin kä jadükakrä Ngöbökwe ye känti, aisete kukwe niebare kira Ngöbökwe nitre israelitabtä ñan rakadrekä nibtä. Kä ye mdenbtä abko Ngöbökwe niebare krörö:

Ti moto rababa romon
krübäte, käkwe nieba
krörö niaratre rüere:
Kä jadükakrä tikwe, ye
känti nitre ye ñan
rükadre jire, tikwe nieba
kore rüere, *Salmos 95.11*

niebare Ngöbökwe ni mräkä kirakirabtä. Akwa kena dekä Ngöbökwe kä dätebare angwane, sribi nuenbare ünän jökrä kwe, bti jadükani kwe gare nie,
4 ñobtä ñan angwane köbö kükü abko btä Ngöbö Kukwei tä niere krörö tärä keteti känti:

Ngöbökwe sribibare ünän
jökrä, yebti köbö
kükürare angwane
jadükani kwe, *Génesis 2.2*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.
5 Abti nitre israelita käkwe tödekani ñakare Ngöböbti, aisete Ngöbökwe niebare ja Kukweibtä abko ti bike niere bobuta abko krörö:

> Kä jadükakrä tikwe, ye känti nitre ye ñan rükadre jire, *Salmos 95.11*

niebare Ngöbökwe.
6 Akwa kä jadükakrä Ngöbökwe ye tä janknu mda abko känti ni ruäre rabadi niken, akwa nitre israelita kirakira ie kukwe kuin Ngöbökwe niebare, akwa kukwe ye abko kitani temen kwetre, abtä ñan nikani nebe kä jadükakrä Ngöbökwe ye känti. **7** Ye mden kisete, kä nikanina kira ta Josué täbti angwane, Ngöbökwe köbö jadükakrä mdara jire köböi kitani. Köbö btin mda ye abko kä "Mtare" niebare Ngöbökwe jrei David tukwe köböire abko krörö:

> Ngöböta dre niere, ye munkwe kukwe nua mtare, ne ngwane munkwe ñan ja dokwä mika ribi, *Salmos 95.7-8*

niebare Ngöbökwe jrei David köböire. **8** Ngöbökwe niebare kore, ñobtä ñan angwane Josué rabadre nitre israelita ngwena kä jadükakrä Ngöbökwe känti era metre, akräke köbö jadükakrä tärä mda Ngöbökwe ñan niedre jire chi. **9** Akwa Josué ñan nikani nitre israelita ngwena nebe kä jadükakrä era metre känti, aisete köbö jadükakrä tärä mda juta Ngöbökwe kräke, **10** ñobtä ñan angwane Ngöbökwe jändrän jökrä dätebare, yebti köbö kükü te jadükani kwe, ye kwrere jire nire nire rikadre kä jadükakrä Ngöbökwe ye känti abko tä jadüke sribi kweye.

11 Kira nitre israelita ruäre ñan nükani kä jadükakrä Ngöbökwe känti, ñobtä ñan angwane Ngöbö kukwei kitani temen kwetre. Ye kwrere, mun ngätäite ni ñakare jire iti käkwe Ngöbö kukwei kitadre temen, köböite ñan rükadre kä jadükakrä Ngöbökwe ye känti, abkokäre ari sribire ja di ngöi jökrä, **12** ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei abko nire amne dite amne, ngitra tu grine jütre jabtä kwärikwäri abko tä jändrän tikekä därebe, yebti ta Ngöbö Kukwei bäri grine krübäte. Ni töi amne ni moto bäri kaibe ñäre ñakare abko Ngöbö Kukwei ye käta tikekä därebe amne ni töi ño ño kaibe nikwe amne nita töbike ño ño ni mdabtä, ye abko Ngöbö Kukwei tä mike gare jökrä nie. **13** Jändrän jökrä dätebare Ngöbökwe, ye abko ñan raba ja rükente jire chi Ngöbö okwä bäre mento Ngöbö ngäniene. Jändrän jökrä tä bütiere Ngöbö ngwärekri, aisete Ngöbö abko ie nikwe ja niedi metre jökrä. Ngöbö ye mden okwä bäre ni ñan raba ngitie.

Jesu abko Ni Blitaka Ngöböbe Ni Mda Mda Diäre Dänkien era metre

14 Mdakäre abko, Jesu Ngöbö Odei ye ara jire tä ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien kri nikwe abko nikani

nünenta kä käinbti, aisete ari tödeke kwatibe janknu bti.
15 Ari tödeke kore bti, ñobtä ñan angwane Jesu ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien tä nikwe, ye abko ni di ñan rabadre nünandre mda Ngöbökrä angwane, ni rabadre ruentari tare ie, ñobtä ñan angwane kukwe kämekäme Ngöbö rüere käta ni nuente ja käne, ye kwrere nakaninkä bätäkä ngwarbe käne Jesubtä, akwa ja mikani ngite ñakare jire chi bati kwe. **16** Ne aisete, nikwe ñan kä jürä ngwiandre jabtä amne, brän krötö bäri kürä gobrankrä Ngöbökwe, bti Ngöbö tä täkäninte ye känti. Ngöbö moto kuin ni tarekä, ye ken ari krötö angwane, ni rabadi ruen bobre ie amne, kukwe bätäkä ngwarbe tä kite ni rüere, angwane ni die mikadi kwe.

5 **1** Nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien ye abko diankata ni mda mda ngätäite amne, mikata blite Ngöböbe ni mda mda diäre amne ni mda mda kräke. Erere arato, niara tä jändrän bianka Ngöböye amne jändrän kukwaka Ngöböye ni ngite ngite ütiäre.
2 Akwa ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien ye abko tä ja mike ngite ni mda mda kwrere arato. Ye mden kisete, ni mda mda töi ñakare käta ja mike ngite amne tä niken ji blobti, ni yebe rabadre blite jäme, ñobtä ñan angwane tä ja mike ngite niaratre kwrere. **3** Ye mden kisete, niarakwe jändrän kämikadre Ngöböye ja ngite ütiäre. Erere arato, jändrän kämikadre kwe juta Ngöbökwe israelita ye ütiäre.

4 Sribi ye abko ütiäte kri abko ni ñakare jire iti raba den kise aubti jae, akwa Ngöbö ara jire käta ni kärere abko erere kisete sribi ütiäte ye mikata kwe. Kira Moisés näire, Ngöbökwe Aarón käräbare sribi ne nuene abko erere mikani kwe niara kisete.
5 Ye kwrere arato, Kristo käkwe ñan ja mikani ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkiene au, akwa Ngöbö ara jire käkwe sribi bäri ütiäte kri ye biani ie, käkwe niebare krörö ie:

> Ma abko ti Odei jen tikwe,
> ye abko tita mike gare ni
> jökräye mtare, *Salmos 2.7*

niebare Ngöbökwe Jesukristoye.
6 Erere arato, tärä mdara jire känti Ngöbökwe niebare krörö ie:

> Melquisedec nämane
> blitaka tibe ni mda mda
> diäre,
> ye kwrere jire ma rabadi
> blitaka tibe ni mda mda
> diäre kärekäre,
> *Salmos 110.4*

niebare Ngöbökwe Jesukristoye, erere mikani ütiäte kri kwe, käkwe mikani blitaka jabe ni mda mda diäre dänkiene.

7 Jesu nämane nüne kä nebtä angwane, Ngöbö niara ngibiaka gata ngäniene, ye ben nikani blite angwane, namani ngrente krikri be, kä namani ja müaire amne, okwä ñöi namani näkäen kä kabre ie ja di käräbtä Ngöbö ye amne, Ngöbö kukwei mikani

täte jökrä kwe, aisete Ngöbökwe kukwei nuani, käkwe mikaninta nire. **8** Jesu abko Ngöbö Odei bkänä, akwa ja tare nikani kwe, ye köböire Ngöbö kukwei mikadre täte ño abko nükani gare täte jökrä ie angwane, **9** Ngöbö jatani Jesu mike juto biare ne kwrere, aibe köböire ni jökrä Jesu mikaka täte abko kräke Jesuta ni diantarikä kärekäre. **10** Amne Ngöbökwe mikani ni blitaka jabe ni mda mda diäre dänkiene Melquisedec nämane sribire ño ye kwrere.

Trö kwitadre ñakare Jesukristoye

11 Tikwe kukwe nini, yebtä kukwe mda mda tä kabre niedre munye, akwa tikwe niedre ño angwane, rükadre gare nuäre munye abko ñan tä nebe nüke gare tie, ñobtä ñan angwane kukwe dirita munye abko tä niken jökrä mun olo bäre. **12** Era bkänä kä nikanina raire ta angwane, munkwe Ngöbö Kukwei nuani amne, mun rabadrera dirire ni mda mdaye bä amarebti kukwe dirita käne ni jökräye Ngöbö Kukweibtä abko diridreta bobuta munye. Se abko mun rabadrera ünän käkwe mrö ribi kwetadre bä amarebti bäsi ngäbäkre di ñakare käta kian aibe ñaen, kwrere jire mun tä nüne se, aisete kukwe dirita käne diridreta bobuta munye. **13** Tita niere kore munye, ñobtä ñan angwane ni kian aibe ñaen mun kwrere, ye abko ngäbäkre kianbtä kwrere amne ngäbäkre kianbtä, ie kukwe mden mden kuin metre Ngöbö ngwärekri gare ñakare, ye kwrere mun tä nüne. **14** Akwa ni ünän ünän abko käta mrö ribi ribi kwete. Nitre ye abko dre dre kuin amne dre dre käme Ngöbö ngwärekri, yebtä ja töitikanina kabre kwetre, aisete tärä nebe gare ietre. Kwrere jire mun rabadre bä amarebti.

6 **1** Ne aisete, brän janknu mentokwäre rabakäre ünän Ngöbö ngwärekri. Mun rabadi ünän täte jökrä angwane, kukwe diribare känekäne munye Kristobtä, ye aibebtä mun ñan rabadre ja töitike kärekäre. Erere arato, ñan kukwe garera munye, ye aibe jiebti mun tädre näin janknu abko krörö: Kukwe kämekäme bätäkä ngwarbe mun nämane nuene, kä nämane mun mike mente Ngöbö okwä bäre mento, yebtä ñan mun tädre dirireta bobukäre. Erere arato tödekadre kwatibe Ngöböbti, ye abko ñan mun tädre dirire janknu. **2** Erere arato, ja ngökadre ñöte Ngöbö käbti amne köbötikadre ño, ñan mun tädre kukwe ye dirire janknu. Mdakäre abko, kise mikadre ni mdabti Ngöbö die biandre ie, ñan yebtä mun tädre dirire käre. Mdakäre abko, Ngöbökwe ni krütanikrütani mikadita nire ño kä mrä näire amne Ngöbökwe kukwe ükadite ño ni kräke kä mrä näire, ñan yebtä mun tädre dirire janknu. **3** Akwa Ngöbö diebti ni rikai niren janknu mentokwäre

rabakäre ünän abko tita niere munye, **4-6** ñobtä ñan angwane ni ruäre, ietre Ngöbö mikanina gare amne jändrän kuin Ngöbökwe kä käinbti abko Ngöbökwe biandre ngwarbe ietre, ye namanina gare metre ietre, akwa nitre ye käkwe trö kwitadre Ngöböye angwane, ni mda ñan rabadre nitre ye töi kwiteta jire chi Ngöbö kukwäre. Erere arato, Ngöbö Üai Deme nükani nüne btätre amne Ngöbö kukwei nükani gare metre ietre amne, sribi kri ñan tuabare namani bare okwäbti arato, akwa niaratre käkwe trö kwitadre Ngöböye angwane, ni ye ñan rabadre töi kwiteta jire chi Ngöbö kukwäre kore. Kukweta nakenkä kore, ñobtä ñan angwane kukwe kämekäme tätre niken niaratre mike trö kwite Ngöböye kore, yebti abko tä Ngöbö Odei müre keteta bobukäre kwrere jire tätre bä mike, amne tätre Ngöbö Odei Jesu mike yakrä ni jökräye. Ye abko tä tare krübäte kräke.

7 Nitre btä tikwe kukwe nini, ye abko ti bike bä mike krörö: Dobo bti ñüta näkäen käre amne nura kuinkuin aibe tä kite niren te, ye abko ni sribikä käta nura ngwä ötö kuin, yebtä abko Ngöböta dobo ye die mike amne tä ngibiare kuin. Ye kwrere tä nakenkä nibtä arato. **8** Akwa dobo bti ñüta näkäen käre abti kri mu ngwarbe kämekäme aibe tä kite niren, ye ngwane dobo ye tä nebe ütiäte ñakare. Abtä nane ngürün kebera nebe dobo yebtä. Abti mrä sribikä käkwe dobo kukwadi. Ye kwrere rakadikä nitre trö kwitaka Ngöböye yebtä.

9 Tita kukwe niere kore, akwa mun ti mräkätre tare tikwe, mun ye abko btä kukwe tare ye ñan rakadrekä ruen tie, ñobtä ñan angwane munta näin ji metrebti rabakäre dianintari Ngöbökwe. Ye abko gare kuin tie, **10** ñobtä ñan angwane Ngöbö abko töi metre aisete ñan tä ni kite ngise ngwarbe, amne munta Ngöbö tarere, käkwe ni jen Ngöbökwe die mikani abti kä nüke mtare munta die mike janknu, ye abko Ngöbökwe ñan käikwitadrekä jabti, käkwe mun die mikadi ruen tie. **11** Munta ni jen Ngöbökwe die mike ja di ngöi jökrä, ye kwrere munkwe nuendre janknu abti Jesukristo jatadi nüketa, ie ti tö, jändrän kuin ngibiata munkwe Ngöböye, ye erere rabadi täte jökrä munkwe abkokäre. **12** Ne aisete, munkwe ñan kä ngwian krene jabtä sribi Ngöbökwebtä, ie ti tö, akwa ni mda mda käta tödeke kwatibe Ngöböbti, käta jändrän köböi mikani ie Ngöbökwe ye ngibiare bätärekä jae abti tä nüke kisete, ye kwrere munkwe jändrän ngibia jae arato.

Ngöbökwe ja kukwei mikadi täte

13 Abraham abko käkwe tödekani kwatibe Ngöböbti, kwrere munkwe nünandre. Niarabtä kukwe nakaninkä krörö: Kira Ngöbökwe ngäbäkre köböi

mikani ie angwane, ni mda ñakare bäri ütiäte Ngöbökrä, aisete Ngöbökwe ja kukwei mikadre täte era metre abko niebare ja käbti kwe, niebare krörö kwe Abrahamye:

14 Tikwe ja di biandi mae,
aisete ma bkün däredi
kwati ja täritäri,
Génesis 22.17

niebare Ngöbökwe. **15** Ye abko Abrahamkwe ngibiabare bätärekä abti Ngöbökwe ngäbäkre köböi mikani ie ye därebare. Ngöbökwe ja kukwei biani ie, ye erere namani bare.

16 Ye abko, ñobtä Ngöbökwe ja kukwei biani ja käbti kore abko ti bike bä mike krörö munye: Ni kä nebtä tä ja kukwei bien kwatibe, ye mikadre täte kwe, abkokäre tä ja kukwei bien ni bäri ütiäte niarakrä ye käbti. Ne aisete ni tärä ja kukwei bien kwatibe ni mda käbti, ye ngwane ni ye käkwe ja kukwei mikadi täte tä gare metre, aisete ni ñan raba ja kweteta jire chi mda kukwe yebtä. **17** Ngöbökwe jändrän köböi mikani, ye abko nire nire rabadre bkäne abko mikani gare metre kwe, yebti ja kukwei mikadre täte era metre abko niebare ja käbti Ngöbökwe Abrahamye. **18** Ngöbökwe kukwe ketebu niebare krörö Abrahamye: keteti abko ja kukwei biani ja käbti kwe. Ketebukäre abko, ñan ja kukwei kitadre jire chi temen kwe, akwa ja kukwei mikadre täte era metre kwe, niebare kwe Abrahamye. Jändrän ketebu ye abko ni ñan raba kwite jire chi, ñobtä ñan angwane Ngöbö abko ñan raba ni ngökö jire chi. Ngöbökwe nuenbare kore, ni tödekaka Jesubti ngitiani Ngöböye jändrän kuin köböi mikani kwe rabadre nikwe, ye käi rabadre nuäre nuäre nibtä abkokäre. **19** Nitre ru ngwianka abko käta jä doboko kite ñöte nguse ru ketatekrä dime, ñan rikadre mento abkokäre. Ngöbökwe jändrän köböi mikani nie, bti nita tödeke, ye abko jä doboko ye kwrere, ñobtä ñan angwane nita tödeke Ngöböbti ye abko käta ni mike nünenkä dite jabtä, ni ñan rikadre mento Ngöböye abkokäre. Nita tödeke kwatibe Ngöböbti, ye mden köböire ni nena nebe kä bäri deme Ngöbö känti kä käinbti, ye abko nita näin dän ngetbote ta nebebe Kä Bäri Dementе ju blitakrä Ngöböbe känti ye kwrere. **20** Kä bäri deme, ye mden känti abko Jesu ara jire nikanina ji tike ni käne nebe yete. Ye abko, Melquisedec nämane blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre, ye kwrere jire Jesu abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien kärekäre kä bäri dementе Ngöbö ngwärekri.

Melquisedec amne Jesu abko blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre

7 **1** Melquisedec ye abko nämane jreire juta Salemte. Niara abko ni blitaka ni mda mda diäre Ngöbö ütiäte kribe. Bati Abraham jananbare rüre, käkwe jrei ruäre ganainbare kwäräbe, bti jataninta nüke

Salem angwane, Melquisedec nikani ngäbti, käkwe ja di biani ie. **2** Angwane Abrahamkwe jändrän dianinkä rübtä, ye ñäkänintbe keta jätä kwe, bti biani keteti kwe Melquisedeye. (Kukwe Melquisedec käta "Jrei kukwe ükatekä metre" niere hebreore. Akwa "jrei juta Salem" ye abko käta "Jrei kä jämente" niere hebreore arato.) **3** Melquisedec ye abko rün amne meye gare ñakare nie. Erere arato, mräkä kirakira gare ñakare nie. Mdakäre abko, niara därebare ñongwane amne krütani ya abkobtä Ngöbö Kukwei tä blite ñakare arato. Ne aisete, Melquisedec abko bä mikata bäsi Ngöbö Odei Jesu kwrere arato amne niara abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre kärekäre.

4 Melquisedec abko bäri ütiäte tuen munkwe. Melquisedec abko bäri ütiäte, aisete ni mräkä käne Abraham ara jire käkwe mikani ütiäte jae amne jändrän dianinkä kwe jrei mda mdakän rübtä abko biani keteti kwe Melquisedeye. **5** Akwa Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko käta niere krörö: Nire nire därebare Leví mräkäkri käta sribire ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre kwrere, ye aibe käkwe jändrän kärädre keteti jakrä abko nieta kore. Nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre ye abko israelita mräkä ara amne därebare Abrahamkri arato, akwa jändrän kärädre kore kwetre mräkäye abko nieta Ngöbö Kukweibtä. **6** Melquisedec abko ñan jatani Leví mräkäkri, akwa Abraham ara jire käkwe jändrän dianinkä rübtä ye abko kani ngäbti keteti kwe Abrahamye. Bärire mda abko, Abraham abko ie Ngöbökwe jändrän köböi mikani akwa Melquisedec käkwe ja di biani Abrahamye. **7** Ye abko ni ie ja di bianta abko ñakare bäri ütiäte ni ja di bianka ie ye kräke abko garera ni jökräye, aisete Melquisedec abko bäri ütiäte Abrahamkrä gare nie. **8** Angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre därebare Leví mräkäkri käta jändrän kaen ngäbti keteti jakrä nitre israelitaye, ye abko ni kä nebtä, aisete tätre krüte. Akwa Melquisedec abko tä nire amne tä nüne janknu, kwrere jire blitata btä abko käkwe jändrän kani ngäbti keteti Abrahamye. **9** Amne nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre därebare Levíkri käta jändrän kaen ngäbti keteti jakrä, ye ara jire käkwe jändrän biani keteti arato Melquisedeye Abraham köböire abko ni rabadre niere, **10** ñobtä ñan angwane Melquisedec jatani Abraham ngäbti angwane, Abrahamkwe jändrän biani keteti ie, ye ngwane Leví ngämi därere, akwa nämane ñäre ñakare Abrahambtä angwane, Abrahamkwe jändrän biani Melquisedeye, aisete Melquisedec abko bäri ütiäte Leví kräke amne Leví mräkä ja täritäri kräke arato.

Jesu abko Melquisedec kwrere

11 Mdakäre abko, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre därebare Levíkri käta jändrän kukwe Ngöböye ni ngite ngite ütiäre. Angwane Kukwe Biani

Ngöbökwe Moiséye, ye rüere nitre israelita nämane ja mike ngite angwane, nämane jändrän ngwena nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre yeye kukwadre Ngöböye ja ngite ütiäre. Akwa jändrän kukwata Ngöböye ni ngite ngite ütiäre ye käkwe niaratre mikadre metre Ngöbö ngwärekri akräke Ngöbökwe ñan ni mda blitaka jabe ni mda mda diäre juandre jire mda. Akwa ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre därebare Levíkri nämane jändrän kukwe ni ngite ngite ütiäre ye ñan namani ni mike metre Ngöbö ngwärekri, aisete ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre Melquisedec kwrere juani Ngöbökwe amne ñan ni mda Aarón kwrere juani kwe,
12 ñobtä ñan angwane ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre kwitadre jökrä, ye ngwane kukwe biani nuendre nie ja ngite ütiäre ye kwitadre arato. **13-14** Ni Dänkien Jesu, btä Ngöbö Kukwei tä blite ye abko ñan jatani Leví mräkäkri, akwa jatani Judá mräkäkri. Judá mräkäkri abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre jatadre abko Moisékwe niebare ñakare jire, akwa Jesu abko därebare Judá mräkäkri abko gare metre nie amne niara abko blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre nieta Ngöbö Kukweibtä.
15 Ye abko, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre Melquisedec kwrere rükadre btin mda bkänä, ne ngwane nunkwe kukwe nini abko rabadre tuen bäri metre nunye. **16** Ye abko, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre nükanina mda era metre, akwa Ngöbökwe ñan mikani sribire ñobtä ñan angwane därebare Levíkri, akwa mikani sribire Ngöbökwe ñobtä ñan angwane niara abko ni di kri amne krüte ñakare aisete. **17** Ye gare nie, ñobtä ñan angwane ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre Melquisedec, yebtä Ngöbökwe niebare krörö:

> Melquisedec nämane
> blitaka tibe ni mda mda
> diäre,
> ye kwrere jire ma rabadi
> blitaka tibe ni mda mda
> diäre kärekäre,
>
> *Salmos 110.4*

niebare Ngöbökwe Jesukristoye abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä.

18-19 Leví mräkä blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre, ie Ngöbökwe sribi biani nuendre käne Moisés näire, akwa sribi kwe namani ngwarbe, ñan namani ütiäte, ñobtä ñan angwane nikwe jändrän biandre ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre kukwakrä ni diäre ni ngite ye ütiäre niebare Ngöbökwe Moiséye, ye abko di namani ñakare ni mikakrä metre Ngöbö ngwärekri. Ye mden kisete, kukwe ye namani ütiäte ñakare mda amne kukwe ye täte abko Ngöbökwe kukwe mdara jire btin mikani Jesu köböire abko bäri ütiäte tödekakrä nie. Jesu ye mden köböire abko nita krötö ja ken Ngöböbe.

20 Mdakäre abko, Jesu namani bäri ütiäte ye abko Ngöbö ara jire käkwe ja kukwei mikadre

täte era metre abko ja kukwei biani kwatibe kwe Jesubtä. Akwa nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre därebare Levíkri abko Ngöbökwe mikani sribire arato, akwa niaratre kräke Ngöbökwe ja kukwe biani ñakare kwatibe kore. **21** Akwa ni Dänkien Jesu kräke abko Ngöbökwe ja kukwei biani kwatibe, aisete Ngöbö Kukweibtä niebare krörö kwe Jesuye:

> Ma abko blitaka tibe ni mda mda diäre kärekäre, aisete ni Dänkien Ngöbö käkwe ja kukwei biani kwatibe kore, niebare kwe, yebti ñan ja töi kwitadita jire chi kwe,
>
> *Salmos 110.4*

nieta kore Ngöbö Kukweibtä. **22** Ngöbökwe ja kukwei mikadi täte niebare kwatibe kwe, ye mdenbtä kukwe mda ükaninte btin Ngöbökwe Jesu köböire ye abko bäri kuin kukwe ükaninte käne Moisébe ye ngwä.

23 Nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre därebare Levíkri ye abko kwati, käkwe sribibare ja täritäri, ñobtä ñan angwane tä krüte abko täte mda nämane neme sribire abti kä nüke mtare. **24** Akwa Jesu abko tä nüne kärekäre, niara krütadita ñakare mda, aisete Jesu aibe rabadi blitaka kärekäre Ngöböbe ni diäre amne ni mda ñan rabadi sribire jire chi niara täte. **25** Ne aisete, nire nire tä kite Ngöböye rabakäre dianintari Jesu köböire, ye abko Jesu di tärä diantarikrä täte jökrä kärekäre, ñobtä ñan angwane Jesu abko tä nüne kärekäre blitakäre kräke Ngöböbe aisete.

26 Ye abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien Jesu ye kwrere abko dbe nikrä abko erere namani, ñobtä ñan angwane Jesu abko deme, kukwe kämekäme ñakare btä amne ja mike ngite ñakare. Erere arato, nitre kukwe kämekäme nuenkä, ye kwrere nünabare ñakare kwe amne Ngöbökwe mikani bäri ütiäte ni jökrä ngwä kä käinbti sete. **27** Ye abko, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkientre därebare Levíkri ye abko ñakare ja kwrere Jesube, ñobtä ñan angwane käne niaratre nämane jändrän kämike kukwadre Ngöböye ja ngite ütiäre, abti nämane jändrän kämike kukwadre mda Ngöböye nitre israelita mda mda ngite ye ütiäre. Ye abko nämane nuene köbö kwatirekwatire, akwa Jesu abko käkwe ja ara jire biani müre ketadre au ni jökrä ngite ütiäre. Ye abko niarakwe nuenbare batibe amne ütiäte kärekäre Ngöbö okwäte. **28** Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye ye abko tä ni kukwe kämekäme nuenkä mike blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkiene. Abti Ngöbökwe ja Odei Jesu mikadi sribire niebare kwe. Ngöbökwe ja Odei Jesu ara mikani blitaka jabe ni mda mda diäre dänkiene. Ngöbö Odei Jesu ye abko Ngöbökwe mikani biare täte sribi ye nuenkäre kärekäre.

Kukwe ükaninte btin Ngöbökwe nibe

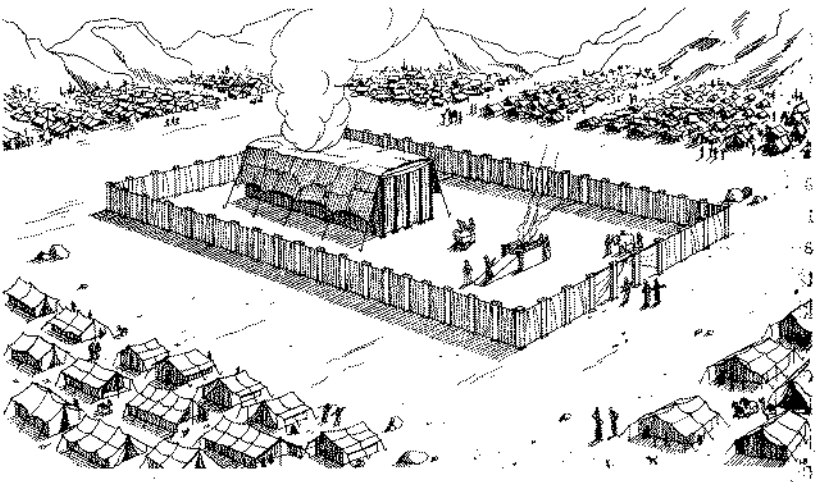
8 **1** Ye abko, kukwe nieta tikwe abko krörö: Jesu abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien nikwe, ye abko kä bäri ütiäte känti namani täkänintbe Ngöbö küde ruenkri kä käinbti sribi namani bare ie bä mikakäre. **2** Kä bäri kuin deme era metre kä käinbti, ye känti tä blitaka ni diäre, ye abko ju blitakrä Ngöböbe nuäre ngwiandre[c] nämane bä mike, akwa ju kä käinbti ye abko ñan ni kä nebtäkwe mikani, akwa ni Dänkien Ngöbö ara jire käkwe mikani au abko känti Jesu tä blite Ngöböbe ni diäre.

3 Nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien abko mikata jökrä Ngöbökwe jändrän biankäre Ngöböye amne jändrän kukwakäre Ngöböye ni ngite ütiäre, ye kwrere arato Jesu käkwe jändrän biandre Ngöböye ni ngite ütiäre arato abko erere ja biani kwe müre ketadre krusobtä. **4** Akwa Jesu tädre janknu kä nebtä, ye ngwane abko niara ñan rabadre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre, ñobtä ñan angwane ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre därebare Levíkri tärä kwati, käta jändrän bien Ngöböye, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta nuemna ietre ye kwrere. **5** Ju blitakrä Ngöböbe, känti nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre kä nebtä tä sribire. Ju ye abko käta jändrän kuin era metre kena kä käinbti abko bä mike jirekäbe ye gare nie, ñobtä ñan angwane kira ju blitakrä Ngöböbe nuäre ngwiandre ye Moisés nikani mike angwane, Ngöbökwe mäträbare btä, käkwe niebare krörö ie: Ju mikadre ño, tikwe bä mikaba tuadre mae Ngitio Sinaíbti, yebtä makwe töbika amne, ju bä tuaba makwe, ye kwrere makwe mika, niebare Ngöbökwe ie. **6** Akwa Jesu abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien tä nikwe ye abko sribi bäri kuin biani ie Ngöbökwe amne, niara köböire Ngöbökwe kukwe mdara jire ükaninte btin nikrä abko bäri kuin kukwe ükaninte käne Ngöbökwe Moisés näire yekrä. Amne kukwe ükaninte btin, ye köböire abko jändrän bäri kuin köböi biani nie Ngöbökwe.

7 Ngöbökwe kukwe ükaninte käne nitre israelitabe Moisés näire ye rabadre kuin täte jökrä, ye ngwane Ngöbökwe ñan kukwe mdara jire ükarete btin ben. **8** Akwa kukwe ükaninte käne Ngöbökwe nitre israelitabe abko btä kukwe namani kri, ñobtä ñan angwane ye köböire niaratre ñan namani kuin metre, namani tuen Ngöböye, aisete Ngöbökwe niebare krörö abko tä tikani niara Kukweibtä:

Ni Dänkien Ngöbö käta
niere krörö:

[c] **8.2** *ju blitakrä Ngöböbe nuäre ngwiandre.* Ju ne abko kädianta tabernáculo suliare abko btä ma raba ñäke tärä Exodo 26—30.

Ju nuäre ngwiandre bä nämane kore Moisés näire (Hebreos 8.5)

Kä jatadi angwane, tikwe
kukwe mdara jire ükadite
btin nitre israelita Judá
mräkä yebe amne nitre
israelita mda mdabe.
9 Tikwe kukwe ükadite btin
mda, ye abko ñan
rabadre kukwe ükaninte
käne tikwe nitre israelita
mräkä känekäne ben
Moisés näire ye kwrere.
Nitre israelita nämane
Egipto angwane,
ngäbäkre rün käta
ngäbäkre kaen küdebti
niara ngibiakäre,
ye kwrere tikwe nitre
israelita kaba küdebti, ti
rikaba ngwenante juta
Egipto bäre mento.
Ye ngwane tikwe kukwe
ükateba bentre, akwa
niaratre käkwe ti kukwei
kitani temen amne, ñan
mikani täte kwetre amne
tikwe trö kwitaba ietre.
Akwa kukwe ükadite btin,
ye abko ñan rabadre
kukwe käne kwrere,
niebare ni Dänkienkwe.
10 Akwa yebti tikwe kukwe
mdara jire ükadite btin
nitre israelitabe abko
krörö nieta ni
Dänkienkwe:
Ti kukwei ñan käi
rikwitadrekä jire btitre,
ñobtä ñan angwane
rabadi niaratre töite.
Ti rabadi Ngöbö jen
niaratrekwe amne
niaratre rabadi juta jen
tikwe.
11 Ye ngwane abko, ni ñan
rabadi dirire jire chi mda
ni kukwe mukoye amne
ni mräkäye ni Dänkien
mikakäre gare ietre,
ñobtä ñan angwane ni
ütiäte krikri amne ni
ütiäte ñakare abko ie ti
rabadi gare jökrä, aisete

ñan rabadi dirire jae
kwärikwäri.
12 Mdakäre abko, nitre ye
käkwe ja mikani ngite kri
ti rüere, ye abko tikwe
diandikä jökrä mento
btätre.
Amne ja mikani ngite
kwetre, ye ñan rükadita
töre jire chi tie,
Jeremías 31.31-34
niebare kore ni Dänkienkwe.
13 Ye abko, Ngöböta kukwe mda
btin ükete tä niere, ye ngwane
kukwe ükaninte käne Moisés näi-
re abko tä neme ütiäte ñakare
nieta kwe amne, kukwe ütiäte
ñakare tärä neme ngwarbe abko
näin nenkä jötrö.

Ju blitakrä Ngöböbe nuäre ngwiandre

9 1 Ye abko, kukwe ükaninte
käne Ngöbökwe nämane
angwane, Ngöbö mikadre ütiäte
ño ño abko Ngöbökwe ükaninte
ja täritäri. Kä ye ngwane abko kä
nämane mikani jenena kä nebtä,
känti Ngöbö käikitadrekä abko
nämane ükaninte krörö: 2 Ju bli-
takrä Ngöböbe nuäre ngwiandre
ye mikani angwane, namani
ñäkänintbe ketebu ja täritäri
abko krörö: känime jukwe ken
abko Kä Deme nämane. Kä Deme
ye känti abko ñotra grä nämane
mikani amne mesa nämane kwa-
ti arato abko bti ban deme mika-
ni Ngöbö ngwärekri. 3 Angwane
kä bäri gwi nämane ñäkänintbe
dän kukwän ngetbo ötöbu bti
abko kädian nämane Kä Bäri
Deme. 4 Kä ye känti abko ñukwä
grä orore kri ngwäri mnü rä
bäne kukwakrä Ngöböye nämane
amne kaja btä oro nämane keta-
ninkä bäre ta nämane yete abko
Ngöbökwe kukwe ükaninte nitre
israelitabe nämane bä mike. Ere-
re arato, kaja orore ye teri abko
kantra orore nämane mikani
kwati. Kantra ye abko te mana
nämane mikani. Mdakäre abko,
kaja ye teri mökän Aarónkwe mu
ngitianinkä[d] btä abko nämane.
Erere arato, jä btä Ngöbökwe ja
Kukwei biani nuendre Moiséye
ye nämane mikani arato kaja ye
teri. 5 Angwane kaja käri ye kän-
ti Ngöbö nämane ni ngite denkä
nibtä. Kaja käri yebti abko ange-
le kä kerubine bä nämane mika-
ni nibu abko nämane ngike
metaninte ja ngäbti kwärikwäri
kaja käribti ta, ye abko Ngöbö
ütiäte kri nämane yete abko
nämane bä mike kore. Ye abko,
kukwe tä kabre mda jändrän
nebtä, akwa gwängwarbe ti ñan
raba blite metre jökräbtä ja
täritäri.

6 Jändrän jökrä nämane
ükaninte biare kore ju nuäre
ngwiandre blitakrä Ngöböbe te,
ye känti nitre blitaka Ngöböbe ni
mda mda diäre tä niken käre
köbö kwatirekwatire kä ñäkänin-
tbe kena gwi kädianta Kä Deme

[d] **9.4** *Mökän Aarónkwe mu ngitianinkä.* Ngöbökwe mökän Aarónkwe mikani mu ngitiekä, niarakwe Aarón dianinkä sribikä jakrä bä mikakäre. Ñäke Números 17.1-11 ye känti.

ye känti, sribi kwe nuenkäre Ngöbökrä. **7** Akwa kä ñäkänintbe ketebukäre kä teri gwi kädianta Kä Bäri Deme, kä ye känti abko nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien aibe tä niken batibe kä kwatirekwatire. Akwa tä niken kä ye känti angwane, jändrän däre jäta niken kwe metadrekä kaja yebti ta ja ngite ütiä biankrä Ngöböye amne ni mda mda tä ja mike ngite abko tä gain ñakare abko ütiä biankrä arato. **8** Kukwe kore ye mden köböire abko Ngöbö Üai Deme nämane kukwe krörö mike gare nie: Jesu ngämi nüke, känenkri ju blitakrä Ngöböbe känti kä deme tä käne yete, ye ngwane ji niken Kä Bäri Demente, känti Ngöböta abko tä dikani jite ni mda mda kräke. **9-10** Akwa kukwe ye abko tä kukwe bä mike jirekäbe nie kä ne ngwane abko krörö: Nitre israelita nämane nüke ju blitakrä Ngöböbe känti jändrän bien kämikakrä Ngöböye ja ngite ütiäre. Erere arato, kukwe nämane ükaninte kabre mröbtä amne jändrän ñadre yebtä ja mikakäre dbe Ngöbö ngwärekri. Erere arato, nitre israelita nämane köbötike bätäkä ngwarbe amne nämane jüben bätäkä ngwarbe ja mikakäre dbe Ngöbö ngwärekri. Ngöbökwe

Kukwe ükaninte Ngöbökwe nitre israelitabe abko nämane ükani kaja nete (Hebreos 9.4-5)

ükaninte nuendre, ye kwrere nuenbare nitre israelitakwe, akwa nitre Ngöbö mikaka ütiäte kore jae, ye tä ja ngrabare aibe mike dbe Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane jändrän yebti Ngöbö ñan tä ni töi kwite, aisete jata nebe ruen ngite janknu ietre, aisete Ngöbö ngämi kukwe mda ükete btin, ye känenkri abko kukwe ye ütiäte.

Kristo däri bäri ütiäte Ngöbö ngwärekri

11 Akwa mtare Kristo nükanina. Niara köböire Ngöbökwe kukwe mda ükaninante btin, aisete niara abko ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien nikrä amne jändrän kuinkuin tä nikrä Ngöbökwe, ye niara jatani bien nie. Erere arato, ju blitakrä Ngöböbe kä käinbti, ye känti niara nikani gwi sribire ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien kwrere. Ju ye abra bäri kuin deme era metre ju blitakrä Ngöböbe kä nebtä ye ngwä. Ju kä käinbti ye ñan ni kä nebtäkwe mikani amne ñakare sribi ni kä nebtäkwe. **12** Mdakäre abko, Kä Bäri Deme te Kristo nikani, ye abko ñan nikani chibo amne nbi ngäbäli däri bien ni ngite ütiäre, nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien tä nuene kä nebtä ye kwrere, akwa niara krütani krusobtä batibe ni ngite ütiäre abko namani dbe amne ütiäte kri kärekäre Ngöbö ngwärekri. Ye köböire Kristo käkwe ni dianinantari kärekäre, yebti Kä Bäri Deme te Kristo nikani batibe, ñobtä ñan angwane sribi namani bare täte ie aisete. **13** Ye abko, nitre israelita käta nbi kwane däri, chibo däri metekä ni ngite ngitebti. Erere arato, nbi möre kukwata abko ngübrün metakata ni ngite ngitebti, ni ye ngite diankakäre mento btä, akwa ye abko käta ni ngite denkä ñakare jire chi mento ni yebtä, akwa tä ni ngrabare aibe mike dbe Ngöbö ngwärekri. Niaratre töi amne moto tä nebe käme janknu. **14** Jändrän ngwarbe ütiäte ni ngrabare aibe mikakrä dbe Ngöbö ngwärekri, akwa Kristo däri bäri ütiäte kri käkwe ni mikadre deme era metre Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane Ngöbö Üai tä nire kärekäre ye köböire Kristo ara jire käkwe ja biani müre ketadre nikrä krusobtä. Kristo abko deme metre, ja mike ngite ñakare jire bati Ngöbö rüere, käkwe ja biani Ngöböye ni ngite ütiäre. Ye mden kisete, kukwe kämekäme nuen nämane nikwe kä nämane niken ni ngwena Ngöbö okwä bäre mento, ye abko Kristo däri käta denkä jökrä ni töibtä amne Ngöbö nire nünanka kärekäre, ye kräke ni rabadre sribire, abkokäre Kristo däri käta ni mike deme Ngöbö ngwärekri.

15 Ye mden kisete, kukwe ükaninte btin Ngöbökwe nibe, ye abko Jesukristo aibe käta mike ütiäte nikrä, käta ni mike ja mäketa Ngöböbe. Ni käräbare Ngöbökwe rabadre nüne kärekäre ben, Ngöbökwe köböi mikani kore ietre ye kwrere, abkokäre

Kristo abko ni mikaka ja mäketa Ngöböbe kukwe btin ye köböire. Ni jökrä käkwe ja mikani ngite kukwe ükaninte käne Ngöbökwe ye näire, akwa Kristo krütanina niaratre diäre, niaratre tikatekäre kukwe kämekäme nuenbare kwetre yebtä, aisete Ngöbö raba mike nüne kärekäre jabe.

16 Yebtä abko, ti bike kukwe bä mike krörö: Ngäbäkre rün käta tärä ükete jändrän jakwe dräikrä ngäbäkrebti. Ye abko ngäbäkre rün tä nire angwane, kukwe ükaninte täräbtä ye ñakare ütiäte. Akwa ngäbäkre rün ye krütadre tä gare metre, ye ngwane batibe tärä ye rabadre ütiäte. **17** Ne aisete ni tärä ükatekä ye tä nire angwane, tärä ye ñan rabadre ütiäte, akwa krütadre angwane, batibe tärä ye rabadre ütiäte. **18** Ye mden kisete, kira Ngöbökwe kukwe ükaninte käne nitre israelitabe angwane, kukwe ye rabadre ütiäte, abkokäre jändrän gatadre abko däre käkwe kukwe ye mikani ütiäte. **19** Ne aisete Ngöbökwe kukwe biani nuendre, ye Moisékwe niebare jökrä nitre israelitaye, bti obeja drüen dikani dänre bä tain Moisékwe diani kisete, käkwe hisopo krie küde ötaninkä krati, bti nbi amne chibo däre mritani ñöbe abko te Moisékwe hisopo küde amne dän bä tain ye mritaninkä, bti metaninkä kwe kukwe biani Ngöbökwe Moiséye yebti amne nitre israelitabti arato.
20 Angwane Moisékwe niebare ietre: Ngöbökwe kukwe ükaninte munbe, ye mden abko jändrän däre ne köböire nibira ütiäte munkrä mtare, niebare kwe ietre. **21** Erere arato, ju blitakrä Ngöböbe nuäre ngwiandre, yebti Moisékwe jändrän däre metaninkä amne, jändrän jökrä sribikrä ju yete abko bti jändrän däre metaninkä kwe arato, **22** ñobtä ñan angwane bäsi jändrän jire jökrä ye mikadre dbe Ngöbö ngwärekri jändrän ngwarbe däriebti amne, jändrän ñan kämikadre däre mikakäre nibtä ne ngwane, ni ngite diankaka ñakare nibtä abko Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye käta niere.

23 Ne aisete, ju blitakrä Ngöböbe nuäre ngwiandre amne jändrän mda tä ju yete abko jändrän däre käta mike dbe Ngöbö ngwärekri. Akwa ju blitakrä Ngöböbe amne jändrän mda mda tä ju yete, ye abko tä Ngöbö känti kä käinbti aibe bä mike, akwa Ngöbö känti kä käinbti abko bäri ütiäte, aisete jändrän däre abko ñakare ütiäte jändrän yekrä. Ye mden kisete, ni bäri ütiäte jändrän yekrä abko däre aibe rabadre mike dbe Ngöbö ngwärekri, **24** ñobtä ñan angwane ñan ju blitakrä Ngöböbe nuäre ngwiandre sribebare ni kä nebtäkwe te Kristo nikani. Ju blitakrä Ngöböbe nuäre ngwiandre kä nebtä ye abko jändrän ño tä kä käinbti Ngöbö känti tä ükaninte ño abko bä mikata jirekäbe nete, ñan ye kwrere te Kristo nikani, akwa Ngöbö kä käinbti ara jire, känti Kristo nikani, aisete mtare Kristo tä Ngöbö ngwärekri kä käinbti amne tä blite nikrä Ngöböbe.

25 Angwane nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien tä niken käre kä kwatirekwatire Kä Bäri Demente jändrän jenena däre ngwena ni ngite ütiäre Ngöböye. Niara ñan tä ja däre ngwena ni ngite ütiäre Ngöböye. Ye kwrere Kristo ñan nikani kä käinbti ja mike müre ketadre bäre bäre ni ngite ütiäre. **26** Ye abko, jändrän kämika nämane käre ni ngite ütiäre, ye kwrere Kristokwe nuendre, ye ngwane kä dätebare kena Ngöbökwe abti kä nüke mtare Kristo krütadre bäre bäre ni ngite diankakäre mento nibtä; akwa ye kwrere nakaninkä ñakare. Kä mrä ne ngwane Kristo nükani, käkwe ja biani müre ketadre batibe amne kärekäre rabai ütiäte Ngöbö ngwärekri. Kristo ara jire käkwe ja biani müre ketadre au ni ngite diankakäre mento nibtä. **27** Ye abko, ni jökrä krütadre batibe abko ükaninte kore Ngöbökwe nikrä, abti kritobo tä kukwe ükete, ye kwrere Ngöbökwę kukwe ükadite nikrä. **28** Ye kwrere arato, Kristo käkwe ja biani müre ketadre batibe ni kwati ngite ye diankakäre mento btätre. Abti Kristo jatadita bobukäre kä nebtä angwane, ñan jatadita ni ngite diankakäreta nibtä akwa, nire nire tä ngibiare ngäbti, ye abko jatadi dentari.

Kristo käkwe ja biani müre ketadre batibe

10 **1** Ye abko, ju blitakrä Ngöböbe nuäre ngwiandre te jändrän biandre ja ütiäre niebare Ngöbökwe Moiséye, ye abko jändrän bäri kuin jatadre Kristo köböire abko bä mika nämane, akwa jändrän ye bä aibe amne ñakare era metre. Ye mden kisete, nitre nämane nüke Ngöbö käikitakakäre ye nämane niken jändrän arabe bien kämikadre janknu kä kwatirekwatire ja ngite ütiäre Ngöböye. Jändrän kämikani ye ñan raba ni ye mike metre Ngöbö ngwärekri. **2** Ye abko, jändrän nuenta ja ngite ütiäre ju blitakrä Ngöböbe te, ye käkwe ni ngite diandrekä mento nibtä era metre, ye ngwane nitre Ngöbö käikitakaka nämane jändrän bien kämikakrä kore, ye ñan biandre kwetre ja täritäri ja ngite ütiäre, ñobtä ñan angwane niaratre ñan rabadre ngite mda Ngöbö ngwärekri amne ja ñan rabadre ruen ngite jire chi mda ietre. **3** Akwa jändrän bianta kämikadre ja ngite ütiäre Ngöböye, ye abko niaratre tä ja mike ngite Ngöbö rüere abko tä miketa töre ietre kä kwatirekwatire. **4** Niaratre tä nuene kore, ñobtä ñan angwane nbi kwane däre amne chibo däre ye abko ñan raba ni ngite denkä jire chi mento nibtä, aisete jata nebe ruen ngite janknu ietre. **5** Ye mden kisete, Kristo jatani nüke kä nebtä angwane, niebare kwe Ngöböye abko tä tikani Ngöbö Kukweibtä abko krörö:

> Jändrän ngwarbe kämikata
> makrä amne nura ngwä
> bianta makrä, ni ngite
> diankakäre mento btä, ie
> ma ñan tö, aisete makwe

ti mikani därere ni kä
nebtä kwrere.
6 Erere arato, jändrän
kukwani makrä amne
jändrän kämikani makrä
ni ngite diankakäre
mento btä, ye abko käi
namani nuäre ñakare
mabtä.
7 Abtä tikwe nieba krörö
mae:
Ma kukwei tä tikani ño
tibtä, ye kwrere tita nete
ma kukwei mikakäre täte
Ngöbö, *Salmos 40.6-8*
niebare Kristokwe Ngöböye.
8 Kukwe Biani Ngöbökwe Moisé-
ye ye käta jändrän ngwarbe
kämikamna biandre Ngöböye,
akwa kukwe yebtä Kristokwe
niebare Ngöböye: Jändrän ngwa-
rbe kämikata mae amne nura
ngwä bianta, ye abko ie ma ñan
tö amne käi namani nuäre ñaka-
re mabtä. Erere arato, jändrän
ngwarbe kukwata mae ni ngite
diankakäre btä, ye abko ie ma
ñan tö, niebare Kristokwe.
9 Yebti niebare krörö mda kwe
Ngöböye: Ma kukwei tä tikani ño
tibtä, ye kwrere tita nete ma
kukwei mikakäre täte Ngöbö,
niebare Kristokwe. Ne aisete
kukwe ükaninte käne, ye abko
Ngöbökwe dianinkä mento abko
täte kukwe mda btin ükaninte
kwe. 10 Jesukristo käkwe Ngöbö
kukwei mikani täte, ja biani
müre ketadre au kwe ni ngite
diankakäre mento nibtä, ye
mden köböire abko Ngöbökwe ni
mikani deme ja ngwärekri, ñobtä
ñan angwane Jesukristo krütani
batibe amne ye abko ütiäte käre-
käre.
11 Akwa kukwe ükaninte
käne Ngöbökwe, yebti abko
nitre blitaka Ngöböbe ni mda
mda diäre tä nünaninkä krö[e]
sribi kwe nuene Ngöbökrä köbö
kwatirekwatire. Köbö kwatire-
kwatire jändrän kämikata kwe-
tre ja täritäri, akwa jändrän ye
ja kwrere jökrä amne di ñakare
jire chi ni ngite denkä mento
nibtä. 12 Akwa Jesukristo abko
käkwe ja biani müre ketadre
batibe ni ngite ütiä biankäre
amne ye rabai ütiäte kärekäre.
Yebti nikaninta kä käinbti
amne, kä bäri ütiäte känti
namani täkänintbe Ngöbö küde
ruenkri sribi namani bare täte
ie bä mikakäre. 13 Ye känti
abko Ngöbökwe Jesukristo rüe
mikadi jökrä niara ngoto täni
abko tä ngibiare, 14 ñobtä ñan
angwane Jesukristo käkwe ja
biani müre ketadre batibe, ye
köböire abko nire nire mikata
deme bätärekä ja täritäri Ngö-
bökwe ye abko Kristo mikani
metre Ngöbö ngwärekri amne
rabai metre kärekäre.
15 Kukwe ye abko era abko
Ngöbö Üai Deme käta niere nie
arato Ngöbö Kukweibtä abko
krörö:

[e] **10.11** *nünaninkä krö.* Nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre nämane nünaninkä krö sribi nuenkäre, ye abko käta sribi ngämi nebe bare ietre bä mike.

16 Akwa yebti kukwe rabadi
ükaninte btin krörö nieta
ni Dänkienkwe:
Ti kukwei ñan käi
rikwitadrekä jire btitre,
ñobtä ñan angwane
rabadi niaratre töite.
17 Amne niaratre käkwe ja
mikani ngite ti rüere,
käkwe kukwe käme
nuenbare ti rüere, ye ñan
rükadita töre jire chi mda
tie, *Jeremías 31.33,34*
niebare Ngöbökwe. **18** Ye mden
kisete, Ngöböta ni ngite denkä
mento nibtä, aisete jändrän
ñakare jire chi mda biandre
kämikakrä Ngöböye ja ngite
ütiäre.

Nünandrekä dite jabtä

19 Ne aisete ti mräkätre,
mtare Jesu krütani, därie nimia-
ninte nikrä, yebti Kä Bäri Deme
Ngöbö känti, ye känti kä jürä
ñakare jire chi nibtä niken
rabakäre Ngöböbe, ñobtä ñan
angwane Ngöbökwe kä biani
nie niken niara känti. **20** Ni
raba niken nebe Ngöbö känti Kä
Bäri Deme te, ñobtä ñan angwa-
ne Jesu käkwe ji tikaninta btin
ni käne nebe Ngöbö känti amne
ni rikadre ji yebti Jesube
angwane, nikwe nünandi käre-
käre Ngöböbe. Ye abko, dän
kukwän ngetbo nämane mikani
jite Kä Deme amne Kä Bäri
Deme ye ötöbu ta, ye känti ta
Kristokwe ji tikani ni käne nebe
Ngöbö känti. Dän kukwän te ta
Jesu nikani abko niara ngrabare
ara jire. Niara krütani, ye
ngwane ji tikani kwe nikrä.
21 Amne ni Blitaka Ngöböbe Ni
Mda Mda Diäre kri tä nikwe
käta ni jen Ngöbökwe ngibiare-
bti. **22** Ne aisete, ja töi metrebti
amne tödekabtä kwatibe Ngöbö-
bti, ari krötö ja ken Ngöböbe,
ñobtä ñan angwane Jesukristo
käkwe ja därie metaninkä ni töi
kämenbti, ye käkwe ni mikanina deme. Nitre blitaka Ngöböbe
ni mda mda diäre nämane
jüben nänkrä Ngöbö känti, ye
kwrere Jesukristo käkwe ni
ngrabare jükaninante, aisete ari
krötö Ngöbö ken. **23** Mdakäre
abko, Ngöbökwe jändrän köböi
mikani nie abko ngibiare ngä-
bti, yebtä ari nünenkä dite
jabtä, ñobtä ñan angwane Ngö-
bökwe ja kukwei mikadi täte
metre, aisete jändrän köböi
mikani kwe, ye erere rabadi
bare, aisete nikwe ñan ja töi
mikadre ngwarbe kwäräkwärä
amne nikwe tödekadre kwatibe
Ngöböbti. **24** Erere arato, ari ja
kite ja tarere kwärikwäri amne
sribi kuin nuene jakrä kwäri-
kwäri. **25** Mdakäre abko, nitre
tödekaka Jesubti käta gätäre
abko känti ni ruäre ñan tä
kwen gätäbtä, ye kwrere nikwe
ñan nuendre, akwa Jesukristo
ni Dänkien jatadita abko köböi
nükerate ja ken, ye gadre nikwe
angwane, ari ja ükekrö bäri
gätäbtä amne, ari ja die mike
kwärikwäri näin gätäbtä.

26 Nikwe kukwe ye mikadre
täte, ñobtä ñan angwane Ngöbö
Kukwei era metre Jesubtä gare-
ra nie, yebti ta ni tädre ja mike

ngite janknu ja töi jenbti Ngöbö rüere, ye ngwane jändrän mda ñakare jire kämikadre Ngöböye ni ngite diankakäre mento nibtä abko rabadre ütiäte Ngöbökrä. **27** Akwa Ngöbökwe kukwe ükadite tare krübäte rüekrä abko köböi mikani kwe ietre, ye aibe ni rabadre ngibiare, ñobtä ñan angwane ñukwä jutra krikri käta jändrän jökrä gaenkä, ye kwrere jire Ngöbökwe niara rüe gadikä jökrä ja dokwäre. **28** Ye abko, Kukwe Biani Ngöbökwe Moiséye abko nire nire käkwe kitani temen amne, niarakwe ja mikani ngite bkänä kukwe ye rüere abko ni nibu ya o ni nimä käkwe niara tuani nuene kore niedre kwetre rüere, ye ngwane ni ye ñan namani nebe ruentari tare, akwa kitani ngise kämikadre. **29** Se abko ni Ngöbö Odei bäri ütiäte kri ye mikaka ngwarbe jae ni mda mda okwäbti, käta mike ütiäte ñakare amne Ngöbö Odei därie deme, mdenbti Ngöbökwe kukwe ükaninte btin nibe, därie ye mikata ütiäte ñakare kwe, ¿ye dokwäre abko Ngöbökwe ñan ni mikadre ja ngie nuen bäri kri krübäte abko munta nütüre ya? Erere arato Ngöbö Üai ni tarekä abko ni ye tä mike ngwarbe, ¿ye dokwäre abko Ngöbökwe ñan ni mikadre ja ngie nuen bäri kri krübäte abko munta nütüre ya? **30** Ngöbökwe ni mikadre ja ngie nuen ye gare nie, ñobtä ñan angwane ni Dänkien Ngöbö käkwe niebare krörö abko tä tikani niara Kukweibtä:

Ti ara jire käkwe ni mda
mda mikadi ja ngie nuen
ja dokwäre,
Deuteronomio 32.35

niebare Ngöbökwe. Bärire mda abko, niebare krörö mda kwe:

Ni Dänkien Ngöbö käkwe
kukwe ükadite juta jen
kwe kräke angwane,
mikadi ja ngie nuen kwe,
Deuteronomio 32.36

niebare kwe. **31** Ne aisete Ngöbö nire moto rabadre romon nikrä käkwe ni mikadre ja ngie nuen ja dokwäre, ye ngwane ini bobre jakän!

32 Kukwe kore ñan rakadrekä munbtä, abkokäre mun jatani tödeke krire kena Kristobti angwane, kukwe nakaninkä krörö munbtä, ye munkwe ngwianta töre jae ja die mikakäre nünanbtä dite Kristokrä: Munkwe ja tare nikani kri kena tödekabtä Kristobti, akwa munkwe nünankabare dite jabtä. **33** Angwane mun ruäre abko ie ñäkäbare kämekäme amne taretare ni kwati ngwärekri amne, mun ruäre abko metani ni jökrä ngwärekri arato. Erere arato, ni ruäre nämane ja tare nike kore abko ben mun ruäre abko namani nekete jakri die mikakäre. **34** Mdakäre abko, nitre tödekaka Jesubti kitani ngite kä teri ye abko namani ruentari tare munye amne, munkwe die mikani, ye munkwe ngwianta töre jae. Erere arato, tödekabtä Jesubti jändrän jen munkwe abko dianinkä munkän, akwa munkwe rübare ñakare dokwäre amne kä namani bäri

nuäre munbtä. Ye ñobtä ñan angwane jändrän bäri kuin, niken ngwarbe ñakare tä kä käinbti munkwe abko namani gare munye, aisete mun namani jäme, ye abko munkwe ngwianta töre jae arato.

35 Ne aisete, Jesuta mun tarere amne, jatadita mun ngwiankäre kä käinbti tä gare metre munye, ye abko munkwe ñan kita temen, akwa munkwe tödeka kwatibe janknu bti, ñobtä ñan angwane ye ütiäre abko Ngöbökwe jändrän kuin biandi kri munye. **36** Ye abko, Ngöbökwe jändrän kuin köböi mikani munye, ye rükadre mun kisete, abkokäre munkwe nünandrekä dite bätärekä janknu ja tare nikakäre tödekabtä Jesubti, **37** ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei käta niere krörö Jesubtä:

Ni juandre Ngöbökwe ye
abko gwängwarbe kebera
nüke.
Kä ñan kitadre raire ta kwe,
aisete rükadi jötrö.
38 Amne ni deme tikwe käta
tödeke kwatibe tibti
amne ñan ti rükandite
kwe,
akwa nire nire käkwe trö
kwitadreta tie, ye abko
käi rabadi nuäre ñakare
tibtä, *Habacuc 2.3-4*

nieta kore Ngöbö Kukweibtä. **39** Akwa ni abko ñan tä rikakäreta ja jiebti, aisete Ngöbökwe ñan ni gadrekä, akwa ni abko tödekaka Jesubti, aisete ni ne abko rabadi dianintari nünakäre kärekäre Ngöböbe.

Tödeka Ngöböbti abko bäri ütiäte kri

11 **1** Tödeka ye abko jändrän ngibiata nikwe abko erere rükadi ni kisete abko nita mike era jae amne, jändrän tuen ñakare nie, akwa jändrän ye abko tärä era metre tä nebe ruen nie. **2** Ye abko, ni mräkä kirakira käkwe tödekani kore Ngöböbti, ye namani tuen kuin Ngöböye abko Ngöbökwe niebare.

3 Erere arato, nita tödeke kwatibe Ngöböbti aibe köböire Ngöbökwe kä käinta btä kä tementa dätebare ja kukweibti abko tä nüke gare nie. Akwa jändrän tuen ñakare nie abkobti Ngöbökwe kä käinta amne kä temen dätebare, ye abko tä nüke gare nie, nita tödeke Ngöböbti angwane.

4 Mdakäre abko, Abel käkwe tödekani kwatibe Ngöböbti, aisete jändrän bäri kuin biani kwe Ngöböye etba Caín ye ngwä. Jändrän biani Abelikwe Ngöböye, ye Ngöbökwe kani ngäbti amne kuin niebare kwe btä. Angwane Abel nämane tödeke Ngöböbti, ye namani tuen kuin Ngöböye abko Ngöbökwe niebare. Ye abko, Abel krütanina, akwa tödekani kwatibe Ngöböbti kwe, yebtä abko kädrie tä mtare. **5** Enoc abko käkwe tödekani Ngöböbti, ye köböire abko Ngöbö nikani ngwena nire kä käinbti, aisete batibe ñan kwani nitre nünanka yete yeye, ñobtä ñan angwane Ngöbö nikani ngwena

nire kore. Ngöbö ngämi niken Enoc ngwena kä käinbti, känenkri Enokwe tödekani Ngöböbti, ye abko käi namani nuäre Ngöböbtä abko nieta Ngöbö Kukweibtä. **6** Ye abko, nita tödeke ñakare Ngöböbti angwane, ni ñan raba Ngöbö moto mike nuäre jire chi, ñobtä ñan angwane ni ngämi krötö Ngöbö ken, känenkri abko Ngöbö tärä, ye abko nikwe mikadre era, abti nikwe krötadre Ngöbö ken, amne nita niara känene abko ütiä biandi kwe nie, käkwe ni kadre ngäbti abko rabadre era nikrä arato.

7 Ngöbökwe ni jökrä gadrekä ñöte abko Ngöbökwe niebare Noéye angwane, Ngöbö ngämi nuene, akwa Noé nämane Ngöbö deme ye jürä ngwen jabtä, käkwe ru sribebare mräkä kwekwe diantarikrä, ñobtä ñan angwane Noé abko käkwe tödekani kwatibe Ngöböbti. Noé käkwe tödekani Ngöbö kukweibti, ye köböire abko ni mda mda gadrekä Ngöbökwe abko niarakwe mikani gare ietre amne, tödekabtä Ngöböbti Noé namani tuen metre Ngöbö ngwärekri, niebare Ngöbökwe.

8 Abraham abko Ngöbökwe käräbare nüne Canaán angwane, Ngöbö kukwei mikani täte kwe, aisete kä biandre Ngöbökwe ie, ye känti nikani ñobtä ñan angwane tödekani Ngöböbti kwe. Mden kisete nämane nüne, ye känti kä mikaninkä kwe, bti rikadre mdente ñan nämane gare ie, akwa nikani. **9** Erere arato, Abraham nämane tödeke Ngöböbti, aisete Ngöbökwe käun köböi mikani ie, ye känti nünabare ni menteni kwrere kwe jubare nuäre ngwiandre te. Isaac amnu Jacob, ie Ngöbökwe kä ye köbö mikani ja kwrere Abrahambe n arato, käkwe nünabare ju nuän ngwiandre te arato. **10** Abrahan käkwe nünabare kore, ñobtä ña angwane juta mikani Ngöbökw abko te tö namani näin nüne kärekäre Ngöböbe abko näman ngibiare. Juta ye abko Ngöbö a jire käkwe mikanintbe amne Ngöbö ara käkwe juta ye mika abko Abraham nämane ngibian

11 Mdakäre abko, Sara nam nina kise mriani jabtä amne Abraham abko namanina unsun ne, akwa Ngöbökwe ngäbäkre s köböi mikani ietre, yebti tödeka ni kwatibe kwetre abko köböire ngäbäkre Isaac därebare kwetn Ngöbö diebti, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ngäbäkre köböi mikani ietre, ye erere Ngöbökwe ja kukwei mikadre täte jökrä, yebti tödekani kwetre, aisete ngäbäkre namani kwetre.

12 Abraham namanina unsunine amne di ñan namanina ngäbäkre ngibiare, akwa Ngöbökwe ngäbäkre köböi mikani ie, ye köböire abko Abraham ngäbriänkä namani kwati krübäte ja täritäri muke käinta se kwrere amne üman mren körábäre kwrere, aisete ñan raba tanre.

13 Nitre ye abko krütani jökr angwane, jändrän köböi mikan ietre Ngöbökwe, ye tuani ñaka ja kisete kwetre, akwa tödekan janknu Ngöböbti kwetre. Ye

köböire abko jändrän köböi mikani ietre, ye namani era kräke amne kani ngäbti kwetre. Niaratre nämane nüne ni menteni kwrere amne, nämane nüne jötrö kä nebtä abko niebare jabtä kwetre ni mda mdaye. **14** Nire nire kukwe niekä kore ye abko tä kä mda känene Ngöbö känti nünankrä jae abko bä mikata jabtä kwetre. **15** Nitre ye töi tätre kä jakwe aibebtä, akräke nämane nüne käne ye känti rikareta, akwa ñan nikaninta, **16** ñobtä ñan angwane kä bäri kuin, ie niaratre tö namani amne, kä bäri kuin ye abko tä Ngöbö känti kä käinbti. Ye mden kisete, nitre ye nämane Ngöbö tikwe niere Ngöböye, yebtä Ngöbö nämane ja gaire ñakare, ñobtä ñan angwane juta namanina ükaninte biare kräke Ngöbökwe.

17 Abraham abko käkwe tödekadre janknu Ngöböbti ya, ñakare ya, ye abko Ngöbö tö namani gai, aisete Abraham ngobo itibe Isaac abko Ngöbökwe müre ketamna ie. Abraham namani biare ngobo itibe müre kete, ñobtä ñan angwane niarakwe tödekani kwatibe Ngöböbti. Ngöbökwe Isaac köböi mikani Abrahamye amne, **18** Isaakri Abraham ngäbriänkä rabadi kwati Ngöbökwe niebare ie, akwa nikani ngobo müre kete, **19** ñobtä ñan angwane Ngöbö di nämanena ni krütani mikakäreta nire, erere ngobo kwe mikadreta nire kwe nämane gare ie, aisete nikani ngobo ngwena müre ketadre angwane, ni krütani rükata nire, kwrere jire Isaac namaninta nire Abraham kisete, Ngöbökwe Isaac kämikamna ñakare ie angwane.

20 Abti Isaac abko käkwe tödekani Ngöböbti, aisete dre dre rakadrekä ngäbriänkä Jacobobtä amne Esaúbtä niara täbti, yebtä ja di biani kwe ietre.

21 Abti Jacob kebera krüte angwane, niara nämane tödeke Ngöböbti, köböire ja di biani kwe José ngobo nibu yeye. Angwane namani gitaninkä mökänbti, käkwe Ngöbö käikitaninkä.

22 Abti José abko jatanina krüte angwane, Ngöbö rikadre nitre israelita ngwenante Egipto bäre mento nebebe Canaán, niebare kwe mräkäye. Angwane José kroko järikadreta doboi mikadre ja käite Canaán, yebtä abko kukwe ükaninte kwe arato, ñobtä ñan angwane nämane tödeke Ngöböbti.

23 Abti Moisés abko därebare angwane, meye amne rün käkwe rükaninte sö krämä Faraón ngäniene, ñobtä ñan angwane niaratre nämane tödeke Ngöböbti. Faraón käkwe ngäbäkre brare brare nitre israelitakwe kämikamna jökrä, ye ngwane Moisés därebare. Akwa Moisés abko namani tuen bä nuäre meyeye amne rünye, abtä Faraón jürä namani ñakare Moisés meyebtä amne rünbtä, käkwe Moisés rükaninte, ñobtä ñan angwane nämane tödeke Ngöböbti.

24 Abti Moisés abko namanina ünän angwane, ñan tö namani rabai Faraón ngänkän

ngobo kwrere mda, ñobtä ñan angwane nämane tödeke Ngöböbti. **25** Erere arato, kä ngwian nuäre jabtä ja mikakäre ngite Ngöbö rüere Faraón känti, ye mikani ütiäte ñakare kwe jae amne bäri tö namani ja tare nikai mräkä israelita ben gwaire. **26** Mdakäre abko, Kristo rabadre mikani ütiäte, abkokäre Moisés rabadre tuen ngwarbe ni mda mdaye, ye Moisés tö namani bäri, aisete jändrän kuinkuin ütiäte krikri Egipto yete, ye namani ütiäte ñakare kräke, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe jändrän bäri kuin biandre ie tödekabtä Ngöböbti, yebtä Moisés töi nämane. **27** Erere arato, Moisés nämane Egipto angwane nämane tödeke Ngöböbti, köböire nikani nitre israelita mda mda ngwenante Egipto bäre mento angwane, Faraón mätä namani btä, ye jürä ngwiani ñakare kwe, aisete Ngöbö tuen ñakare, akwa yebtä ja töi mikani kwe amne ja ñan namani ruen naente ie amne nikani janknu mentokwäre Egipto bäre mento. **28** Erere arato, Moisékwe Pascua nuenbare amne jändrän däre metakamna jukwebtä kwe nitre israelitareye, ñobtä ñan angwane Moisés nämane tödeke Ngöböbti, aisete jändrän däre metakamna jukwebtä kwe, angele ni kämikaka käkwe ñan nitre israelita ngobo mubai kämikadre jire iti abkokäre.

29 Yebti nitre israelita abko nikani Mren Tainte ta angwane, kä namani nötare känti ta nikani, ñobtä ñan angwane nämane tödeke Ngöböbti; akwa nitre Egiptobo nikani Mren Tainte ta nitre israelita jiebti angwane, ñönikaninta jökrä täte käkwe müre ketani jökrä.

30 Abti ki mikani juta Jericó-bti abko bäre nitre israelita käkwe dikakabare köbö kükü angwane, Ngöbökwe ki ye juani jökrä temen, ñobtä ñan angwane niaratre nämane tödeke Ngöböbti aisete.

31 Erere arato, juta Jericó yete abko nitre israelita jananbare kä tuenbti tiebe angwane, meri iti bti kä ngwarbe nämane nüne yete kädian nämane Rahab. Rahab abko käkwe tödekani Ngöböbti, aisete nitre kä tuabtikä ye kani ngäbti kuin kwe, aisete nitre nünanka juta Jericóte ye kämikani nitre israelitakwe angwane, meri Rahab ye abko kämikani ñakare kwetre ni mda mda ben gwaire.

32 Ne abko, nitre mda mda käkwe tödekani Ngöböbti, yebtä abko tikwe blitadre ja täritäri jökrä, ye ngwane kä ñan rabadre täte tie blitakrä btä. Tikwe blitadre Gedeónbtä, Barabtä, Sansónbtä, Jeftébtä, Davibtä, Samuelibtä amne ni mda mda Ngöbökukwei niekä yebtä angwane, kä ñan rabadre täte tie blitakrä btä. **33** Ni ruäre käkwe tödekani Ngöböbti, köböire kä dianinkä kwetre ni mda mdakän rübtä. Ruäre abko käkwe kukwe ükaninte kuin metre ni mda mdakrä amne jändrän köböi biani Ngöbökwe

nükani ni ruäre kisete, ñobtä ñan angwane nämane tödeke Ngöböbti. Ni ruäre abko käkwe lion kada ketani, ñobtä ñan angwane nämane tödeke Ngöböbti.
34 Erere arato, ni ruäre käkwe tödekani Ngöböbti abko köböire ñukwä jutra krübäte ötaninte kwetre amne, ni ruäre abko kämika tö namani ngitrabti angwane kwäräbebare kwetre, tödeka Ngöböbti ye köböire. Erere arato, ni ruäre di jatani krüte rübtä, akwa tödeka Ngöböbti, ye köböire Ngöbökwe mikaninta dite, käkwe rüe ganainbare kwäräbe rübtä.

35 Mdakäre abko, meri ruäre käkwe tödekani Ngöböbti abko köböire mräkä krütanikrütani abko Ngöbökwe mikaninta nire. Ni ruäre abko nämane tödeke Ngöböbti, aisete mika nämane ja tare nike angwane, ñan tikadreteta, ie tö namani, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe niaratre mikadita nire bobuta abko rabadre bäri kuin nämane nütüre, aisete nämane biare krüte.
36 Amne ni mda abko mikani yakrä jae tödekabtä Ngöböbti amne kwata metani amne mäkäninte kadenanbti, bti kitani ngite kä teri, ñobtä ñan angwane nämane tödeke Ngöböbti. **37** Ni mda abko nämane tödeke Ngöböbti, aisete kämikani jäbti amne, ni mda abko tikaninkä ötöbu ta sierrabti amne ni mda abko kämikani ngitrabti tödeka dokwäre Ngöböbti. Amne ni mda abko nämane nüne bobre, kä nämane obeja amne chibo kwata aibe kite jabtä abko te nämane dikekä nekwäre sekwäre abko nämane ja tare nike amne nämane moto ulire, tödeka Ngöböbti dokwäre. **38** Nitre ye abko bäri ütiäte nitre Ngöbö rüe ye ngwä. Niaratre käkwe nünabare kä ketareketare te kä kaibete amne nämane nüne ngitio bäre temen. Erere arato, nämane nüne jäkwata mkäte amne kä mkä mda mdate kwäräkwärä, akwa niaratre jökrä nämane tödeke Ngöböbti.

39 Akwa Ngöbökwe jändrän köböi mikani, ye nitre tödekaka Ngöböbti nünanka Jesu känenkri ye käkwe ñan tuani jire ja kisete, akwa nämane tödeke janknu Ngöböbti, yebtä abko nämane ütiäte kri Ngöbökrä. **40** Ye abko, Ngöbökwe jändrän bäri kuin köböi mikani nikrä Kristo köböire, ñobtä ñan angwane ni aibe ben gwaire Ngöbö tö namani ni tödekaka bti nünanka kira ye mikai metre abko köböi mikani kwe.

Ngöböta ngäbriänkä kwekwe töi den

12 **1** Kore ni kwati käkwe tödekani era metre Ngöböbti ni känenkri. Ni ye abko käta ni die mike nüne Kristo kräke. Ye aisete ni yebtä ari töbike amne jändrän jökrä käta ni drätäkekä amne kukwe kämekäme Ngöbö rüere te nita nibrente, ye abko ari kite jökrä temen, bti kä kuin kukwäre nita neen, ye kukwäre ari ja die mike bäri niare janknu. **2** Akwa nita tödeke

Ngöböbti ye abko tä kite Jesu
köböire amne Jesu ara jire
käkwe ni mikadi tödeke bäri
kuin metre Ngöböbti, aisete Jesu
yebtä ari ja okwä mike kwatibe.
Jesu abko müre ketani krusobtä
angwane, namani ja gaire ñakare
krütabtä nikrä krusobtä, ñobtä
ñan angwane Jesu käkwe ja tare
nikadre, yebti kä rabadreta bäri
nuäre krübäte btä kä käinbti
namanina gare ie, aisete namani
biare ja tare nike. Ye erere bkä-
nä, Ngöbö nikani Jesu ngwe-
nante kä käinbti amne namani
täkänintbe kürä gobrankrä Ngö-
bökwe ye küde ruenkri sete, ye
abko Jesukwe sribi nuenbare
täte jökrä abko tä bä mike.

3 Ne aisete nitre kukwe kämekäme nuenkä kisete Jesu käkwe ja tare nikani kri kore, yebtä munkwe töbika kuin ja käne, ñobtä ñan angwane ja tare nikadre ño abko Jesukwe bä mikanina nie. Mun ñan rabadre dräre amne mun ñan di krütadre ja tare nikabtä, abkokäre munkwe töbikadre Jesubtä. **4** Ye abko, munta rüre kukwe kämekäme rüere nünakäre deme Ngöbökrä gare tie, akwa mun ngämi krüte jire iti rübtä kukwe kämekäme rüere. **5** Munta ja tare nike, akwa Ngöbö Kukwei tä tikani munbtä abko raba mun moto miketa nuäre, ye käi nikwitaninkä munbti. Mun abko Ngöbö ngäbriänkä abko Ngöbö Kukwei tä niere krörö:

> Ti ngobo tikwe, ni Dänkien
> käta mäträre munbtä,
> ngäbäkre jakwe kwrere,
> ye munkwe ñan mika
> ngwarbe jae.
> Amne ni Dänkien käkwe
> mun ka olobti, yebtä
> mun ñan di krüta
> nünanbtä niarakrä,
> **6** ñobtä ñan angwane
> nire nire tareta ni
> Dänkienkwe, yebtä abko
> tä mäträre,
> amne nire nire kata ngäbti
> ja ngobo kwrere kwe
> abko tä kaen olobti,
>
> *Proverbios 3.11-12*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

7 Ne aisete munta ja tare nike tödekabtä Jesubti, ye abko mäträta kore Ngöbökwe raba gare munye, ñobtä ñan angwane Ngöböta mun kaen ngäbti ja ngobo kwrere, aisete tä mäträre kore munbtä. ¿Mun ñan tä mäträre ngäbäkre munkwebtä ya? Jänri. **8** Ne aisete ni jökrä Ngöbö ngäbriänkäre abko btä Ngöböta mäträre. Ngöböta mäträre ñakare munbtä, ye ngwane mun ñakare Ngöbö ngäbriänkä era metre. **9** Bärire mda abko, ni nämane kiakia ngäbäkrere angwane, ni rün kä nebtä nämane mäträre nibtä, kä nämane ne ni kaen olobti, abtä ni nämane mike ütiäte jae. ¿Se abko ni Rün käta mäträre nibtä amne tä ni kaen olobti ni mikakäre nünekärekäre jabe abko nikwe ñan mikadre ütiäte jae ya? ¡Jänri, niara bäri mikadre ütiäte jae nikwe! **10** Ñobtä ñan angwane nita nüne jötrö kä nebtä, akwa ni rün nikwe nämane mäträre nibtä amne nämane ni kaen olobti

jändrän mden mden nämane nebe tuen dbe ie, ye erere nämane mäträre nibtä. Akwa Ngöböta mäträre nibtä, käta ni kaen olobti, ye abko bäri kuin amne ütiäte nikrä, ñobtä ñan angwane ye köböire abko ni rabadre deme Ngöbö kwrere. **11** Ni mda tä mäträre nibtä, käta ni kaen olobti, ye näire abko tä nebe tuen tare nie bkänä, akwa kukwe btä mäträta nibtä ye tä nüke gare era metre nie angwane, tä ni die mike nüne era metre amne kuin jäme Ngöbö ngwärekri. Ne aisete mäträta nibtä amne ni kata olobti, ye abko kuin nikrä.

12 Ne aisete nire nire küde tä nebe dräre ie amne ngüreta nebe di ñakare ie, ye kwrere mun di kitera krüte ja tare nikabtä ne ngwane, ja di miketa munkwe amne, **13** ji ükete kuin metre ja käne munkwe, ye köböire ni mda mda ngüre bren ie, kisete tä näin ni nakwente kwrere ye abko ngüre rabadreta kuin metre dikekä amne ñan di krütadre, abkokäre munkwe ja di mikata näin janknu Jesube.

Ñan trö kwitadre Ngöböye

14 Mdakäre abko, munkwe ja töi mika kwatibe nünakäre jäme ni jökrä ben amne munkwe ja töi mika kwatibe nünakäre deme Ngöbökrä, ñobtä ñan angwane nikwe ñan nünandre deme, ye ngwane nikwe ñan ja tuadre ni Dänkienbe. **15** Erere arato, Ngöböta ja moto mike kuin munkrä, yebti mun ñan rabadrete jire iti, abkokäre munkwe ja ngibia. Erere arato, nane ni ruäre moto romon krübäte dikaro ni mdakrä, ye ngäniene munkwe ja ngibia kwärikwäri, ñobtä ñan angwane ni romon kore käkwe ñan kukwe käme ye kitadre temen, ye ngwane kri ngätri tä niren kri, ye kwrere ni moto romon abko rabai bäri romon krübäte amne, niara käkwe ni mda ngwiandre ja mike ngite ja kwrere, aisete munkwe ja ngibia kukwe ye ngäniene.

16 Mdakäre abko, munkwe ñan ja mika gure tiebe ni mda mdabe amne jändrän kuin deme, ye ie munkwe ñan trö kwita Esaúkwe nuenbare kira ye kwrere. Esaúkwe jändrän kuin rürümoinbare jakän etba Jacoboye. Esaú abko mubai, aisete niara die mikadre rünkwe, akwa mrö batibe btä jändrän kuin ye rürümoinbare kwe jakän Jacoboye. **17** Yebti dre nakaninkä Esaúbtä, ye garera munye abko krörö: Esaú abko mubai, aisete rünkwe ja di biandre ie abko tö namani, akwa rün käkwe ja di bianina Jacoboye, aisete trö kwitani jirekäbe kwe ie. Esaú käkwe jändrän ye müaibare kri krübäte, akwa ja ñan namani nuene kräke. Ne aisete Esaú käkwe trö kwitani jändrän kuin demeye, ye kwrere munkwe ñan nuendre.

18 Mdakäre abko, mun jatani tödeke Jesubti angwane, ñan jändrän tuen abko kukwäre mun jatani nitre israelita kwrere, ñobtä ñan angwane kira nitre israelita nükani Ngitio Sinaí

känti, ye känti Ngöbökwe ja bä mikani ütiäte kri abko krörö: Ñukwä namani tuen jutra ngitiekä ietre amne kä namani tuen iko ietre amne kä namani tuen diore ietre amne kä namani tuen ñüre ietre. **19** Erere arato, drü kukwei jarabare ietre amne Ngöbö kukwei jarabare ietre. Nitre israelita käkwe Ngöbö kukwei nuani kore ye abko Ngöbökwe ñan ñäkädre mda ietre abko namani ribere, **20** ñobtä ñan angwane Ngöbö namani kukwe ükete tare krübäte ye abko namani mate tare btätre Ngitio Sinaíbtä abko krörö: Nire nire käkwe ngoto mikadre Ngitio Sinaíbti abko kämikadre jäbti, akwa ñan kämikadre jäbti ne ngwane, kämikadre bukobti, ye abko ni nire ya o jändrän ngwarbe, akwa kämikadre kore, Ngöbö namani niere, ye abko nitre israelita käkwe kukwe nuani. Akwa mun abko jatani tödeke Jesubti angwane, drü kukwei jarabare ñakare munye amne Ngöbö kukwei jarabare ñakare munye arato nitre israelita kwrere. **21** Jändrän krübäte nakaninkä Ngitio Sinaíbti, ye abko nitre israelita käkwe tuani, aisete Moisés ara jire käkwe niebare krörö: Ti nibi nekwetekä krübäte Ngöböbtä, aisete ti nibi grükekä jökrä ngrabare, niebare kwe.

22 Akwa munkwe tödekani Jesubti angwane, mun jatani Ngitio Siónte. Ngitio ye känti abko Ngöbö nire tä nüne amne ngitio ye abko juta Jerusalén kä käinbti ara abko känti mun jatani. Kä ye känti abko angele mili kabre tä ja ükaninkrö Ngöbö käikitekä. **23** Amne Ngöbö ngä briänkätre jire jökrä abko Ngöbö Odei mubai kwrere, ñobtä ñan angwane jändrän jire jökrä Ngöbökwe abko niaratrekrä abko käita tikani kä käinbti, niaratre käkwe nünandi kärekäre Ngöbö be bä mikakäre abko tä ketetibe jökrä, ye känti mun jatani, munkwe tödekani Jesubti angwane. Erere arato, Ngöbö kukwe ükete kä metre ni jökrä kräke abko ken mun jatani amne, nitre nünankä kuin metre Ngöbö ngwärekri abko Ngöbökwe mikani metre ja ngwärekri abko üai ye ken mun jatani arato munkwe tödekani Jesubti angwane. **24** Amne Jesu köböire Ngöböta kukwe ükete btin nibe abko ken mun jatani amne Jesu därie ni ngite diankakrä mento nibtä, ye ken mun jatani. Jesu därie ye abko ñakare Abel därie kwrere, ñobtä ñan angwane Abel kämikani Caínkwe abko dokwäre Ngöbökwe mikani ja ngie nuen, akwa Jesu därie abko köböire Ngöböta ni ngite denkä mento nibtä.

25 Ne aisete ti mräkätre, mtare Ngöböta blite nibe, ye munkwe ñan kitadre okwä kware temen, ñobtä ñan angwane kira Ngöbökwe ñäkäbare Moisés köböire nitre israelitaye, ye niaratre käkwe ñan Ngöbö kukwei mikani täte, abtä Ngöbökwe mikani ja ngie nuen amne kwäräbebare ñakare kwetre. Mtare abko Ngöbö kä käinbti ara jire käta ñäke nie, ye ie nikwe trö kwitadre

angwane, nikwe ñan kwäräbedre jire chi. **26** Kira Moisés näire, Ngöbö kukwei käkwe kä temen ne ngwiani ngrenkä Ngitio Sinaí känti, akwa mtare Ngöbö Kukwei käta niere krörö mda:

> Tikwe kä temen ne ngwiandita ngrenkä bati mda, ye ngwane kä käinbti ngwiandi ngrenkä tikwe arato, *Hageo 2.6*

nieta Ngöbökwe. **27** Ngöbökwe kä ngwiandi ngrenkä bati mda tä niere, ye abko jändrän jökrä dätebare abko Ngöbökwe diandikä jökrä mento juankäre ngwarbe kä mrä angwane abko Ngöböta mike gare nie. Ne aisete jändrän jökrä dätebare abko Ngöbökwe diandikä amne jändrän ñan diandrekä kä käinbti abko erere rabadi kärekäre aibe rabadi mda.

28 Amne kä ye känti Ngöböta gobrane, ye ñan raba denkäta jire abko Ngöböta bien nie amne rabadi kärekäre nikrä. Yebtä abko, ari kuin niere Ngöböye amne ari Ngöbö käikitekä. Erere arato, ari Ngöbö mike ütiäte jae niara jürä ngwiane kwärä, Ngöbö tö ie, ye kwrere ari nuene, **29** ñobtä ñan angwane Ngöbö nikwe abko krübäte amne ñukwä jutra krübäte kwrere, käkwe jändrän jökrä amne ni jökrä niara rüere juandi ngwarbe.

Kukwe mrä

13 **1** Ne aisete, munta ja tarere, ye kwrere munkwe ja tare janknu ni ja mräkäre tä ja tarere ye kwrere. **2** Erere arato, ni menteni rüka mun känti angwane, munkwe ka ngäbti kuin, ñobtä ñan angwane ni kabtä ngäbti kuin kore ni ruäre käkwe angele Ngöbökwe kani ngäbti ja juete abko ñan nämane gare ietre. **3** Mdakäre abko, tödekabtä Jesubti ni ruäre tä ngite kä teri, ye munkwe ngwian ruentari tare jae amne munta ngite siba ben raba ruen munye, käkwe die mika. Erere arato, tödekabtä Jesubti ni ruäre mikani ja tare nike kri krübäte, ye munkwe ngwian töre jae amne munta ja tare nike siba ben raba ruen munye, käkwe die mika.

4 Mdakäre abko, mun merire brare gure gure käkwe ja mika ütiäte jae kwärikwäri amne munkwe nüna era metre jabe kwärikwäri, ñobtä ñan angwane ni gure, akwa tädre ja mike gure bati bati abko Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen. Erere arato, ni merire brare ja mikaka ngite bätäkä ngwarbe jabe kwärikwäri abko Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen arato.

5 Mdakäre abko, munkwe ñan ngwian tare dikaro amne jändrän ño ño tä munkwe, ye abko käi ngwian nuäre jabtä munkwe, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe niebare krörö:

> Tikwe ñan ma mikadrete jire chi kaibe amne, tikwe ñan kä mikadrekä jire chi mabtä, *Deuteronomio 31.6*

niebare Ngöbökwe. **6** Ye mden kisete, nikwe tödekadre kwatibe Ngöböbti, käkwe niedre krörö:

Ti Dänkien Ngöbö abko ti
die mikaka, aisete nire
nire tö raba kukwe nuein
blo ti rüere abko jürä
ñakare tibtä,
Salmos 118.6-7

ni rabadre niere.

7 Mdakäre abko, nire nire käkwe ji ngwiani mun käne, käkwe Ngöbö kukwei kuin Jesubtä mikani gare munye, ye abko munkwe ngwianta töre jae. Nitre mun jie ngwianka ye käkwe nünabare ño mun okwäbti, amne tödekani ño Ngöböbti kwe, yebtä munkwe töbika ja käne amne munkwe nüna niaratre kwrere. **8** Jesukristo abko nämanena jändrin, ara tä mtare amne ara tädi kärekäre. **9** Ne aisete ni mda jata kukwe mda bä jene dirire munye, ye jiebti mun ñan rankwa. Ye abko, kukwe ükaninte mröbtä, yebtä abko ni ruäre tä dirire, akwa kukwe ye mikabtä täte ni ñan rabadre ja mike metre Ngöbö ngwärekri, aisete Ngöbö moto kuin käta ni tarere, yebtä ni rabadre nünenkä dite abko bäri kuin, aisete mun ñan rankwa kukwe mda mda jiebti. **10** Ni tödekaka Jesubti abko kräke Jesu krütani krusobtä, akwa nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre tä sribire ju blitakrä Ngöböbe känti, ye ñan raba sribi kuin nuenbare Jesukwe krusobtä ye bkäne jire chi, akwa nikrä abko ütiäte.

11 Mdakäre abko, ju blitakrä Ngöböbe känti nitre blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre dänkien tä niken jändrän ngwarbe därie ngwena Ngöböye Kä Bäri Demente ni ngite diankakäre mento btä, akwa jändrän kämika nämane kwetre ye abko ngwäkä nämane kukwe juta bäre mento. **12** Ye kwrere arato, Jesu krütani ni ngite diankakäre mento nibtä ja därie köböire ni mikakäre deme Ngöbökrä angwane, krütani juta Jerusalén bäre mento.[f] **13** Ne aisete, Jesu jänikani juta Jerusalén bäre mento angwane, ni mdakwe mikani ngwarbe jae, ye kwrere ni rikadre Jesube gwaire angwane ni mikadi ngwarbe jae arato, ye ngäbti ari ja mike juto, **14** ñobtä ñan angwane juta nünankrä kärekäre nie ñakare kä nebtä amne, juta mda jatadi btin abko nita näin känene janknu.

15 Ye abko, jändrän bianta kämikakrä Ngöbö käikitakakäre, ye täte ari Ngöbö käikitekä kärekäre Jesukristo köböire. Ngöbö käikitadrekä nikwe ja kadabti, ye abko jändrän bianta Ngöbö käikitakakäre kwrere. **16** Amne jändrän kuin nuendre ni mda mdakrä, ye munkwe ñan käikwitaka jabti, akwa nire nire käta

[f] **13.12** *krütani juta Jerusalén bäre mento.* Kira, nitre israelita käkwe niaratre ngite mikani jändrän ngwarbebtä, bti jändrän ye juani kwetre juta bäre mento ni ngite ngwiankäre mento bä mikakäre. Ye kwrere Jesu krütani juta bäre mento, niarakwe ni ngite dianinkä mento nibtä ye bä mikakäre. Ñäke Levítico 4.21; 16.20-28 yebtä.

jändrän mdei nike, ye abko ie munkwe jändrän jakwe bian niaratre die mikakrä. Ye abko jändrän bianta Ngöböye kwrere arato, aisete käita nebe nuäre Ngöböbtä.

17 Mdakäre abko, nitre mun jie ngwianka ye kukwei mika täte munkwe amne dre dre nuemna kwetre munye, yebtä abko munkwe ñan kukwei kita temen, ñobtä ñan angwane niaratre käre tä mun ngibiarebti. Erere arato, nitre mun jie ngwianka käkwe sribibare ño abko niedita jökrä kwetre Ngöböye. Erere arato, kä rabadre nuäre btätre sribire munkrä, abkokäre niaratre kukwei mikadre täte munkwe. Amne munkwe ñan sribi mika tare krübäte niaratre kisete, ñobtä ñan angwane ye ñan rabadre kuin munkrä.

18 Mdakäre abko, ja ruen ngite ñakare nunye Ngöbö ngwärekri amne nun tö jändrän jökrä nuene kuin metre, aisete munkwe blita Ngöböbe nunkrä.
19 Erere arato, Ngöbö diebti ti rabadre niken ja tuenta jötrö munbe yete, abkokäre munkwe blita bäri Ngöböbe tikrä abko ti tö ribei kisere munye.
20-21 Ngöbö kä jäme bianka nie käkwe ni Dänkien Jesu mikaninta nire. Niara därie köböire Ngöbökwe kukwe ükaninte btin mda nibe abko rabadi kärekäre. Jesukristo abko obeja ngibiaka kri kwrere, käta ni ngibiare kuin. Ngöbö ye abko käkwe mun mika biare jändrän jökräbtä, niara tö dreye abko mun rabadre nuene kuin täte abkokäre. Amne nun abko btä Ngöbö tö dre dre nuein Jesukristo köböire, ye erere nuendi kwe. Kristo aibe mikadre ütiäte kärekäre nikwe. Abko kore se. Amen.

22 Mdakäre abko ti mräkätre tikwe, kukwe tikani chi braibe tikwe mun die mikakäre, ne munkwe ka ngäbti ja moto kuinbti abko ti tö ribei munye.

23 Erere arato, ni mräkä Timoteo kitani ngite kä teri, akwa tikaninante abko ti tö nibi mikai gare munye. Niara rükadre jötrö ti känti nete angwane, ti näin ngwena siba jabe nebe mun känti yete basare munye.

24 Mdakäre abko, nitre mun jie ngwianka tä yete, ye kräke tita köbö kuin juen, munkwe nie ietre tikrä. Erere arato, juta deme Ngöbökwe tä yete, kräke tita köbö kuin juen, munkwe nie ietre. Nitre nünanka Italia nete käta köbö kuin juen mun jökrä kräke yete.

25 Ngöbökwe ja moto mika kuin mun jökrä kräke amne ja di bian kwe munye. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Santiagokwe
Santiago

Santiago käkwe tärä ne tikani. Niara abko Jesu etba nütüta. Mdakäre abko, niara nämane nüne juta Jerusalénte, känti nämane ji dokwäte nitre tödekaka Jesubti ye kräke. Erere arato, nitre Jesu kukwe ngwianka käkwe gätäbare juta Jerusalénte blitakäre sribi Pablokwe, btä angwane, Santiago nämane ji dokwäte. Hechos 15 ye känti ma raba ñäke kukwe nebtä. Jesu etba Santiago, btä kukweta tikani. Mateo 13.55, Santiago ye ara käkwe tärä ne tikani.

Nitre israelita kwati tödekaka Jesubti nämane nüne ni menten kwrere kä ketareketare temen kä Israel bäre. Niaratre ye kräke Santiago käkwe tärä ne tikani. Tärä nebtä Santiago käkwe blitabare kukwe keta kabrebtä, akwa bäri käne abko Santiago tä niere krörö: Nita nüne kä nebtä angwane, nikwe ja tare nikadi tödekabtä Jesukristobti. Yebtä nikwe ñan töbikadre kri, ñobtä ñan angwane ja tare nika yebti Ngöbötä ni die mike nüne bäri metre ja okwäbti. Nita ja tare nike angwane, nikwe kä ngwiandre nuäre jabtä abko Santiago käkwe niebare.

Mdakäre abko, nitre tödekaka Jesubti tä nüne ño amne tä dre dre nuene, ye abko käta niaratre tödekaka metre Jesubti ya, ñakare ya bä mike tuare ni jökräye, niebare Santiagokwe. Erere arato, nita blite ño ño jabe kwärikwäri abko ütiäte amne nikwe ñan ni jändrän bkäne kri, kri mikadre bäri ütiäte ni bobre bobre kräke, ñobtä ñan angwane nitre bobre abko ütiäte Ngöbö ngwärekri amne Ngöbökrä ni ja kwrere jökrä abko Santiago tä niere.

Mdakäre abko, ni ngwian bkänkä krikri käta ni bobre bobre mike ngwarbe jae, käta sribi ütiä bien ñakare metre ietre abko kräke kukwe kri, ñobtä ñan angwane ye dokwäre Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen abko niebare Santiagokwe.

Santiagota köbö kuin juen

1 Ti Santiago käta tärä ne tike. Ti abko sribikä Ngöbökwe amne ni Dänkien Jesukristokwe. Mun tödekaka Jesubti därebare juta nitre israelitakwe kwä jätäbti kubu yekri, käta nüne kä ketareketare temen kä Israel bäre temen, ye kräke tita köbö kuin juen.

Nünandrekä dite kärekäre

2 Ti mräkätre tikwe, ñongwane erere mun raba ja tare nike bätäkä ngwarbe tödekabtä Jesubti, ye ngwane munkwe kä ngwian bäri nuäre jabtä, **3** ñobtä

ñan angwane munta tödeke metre Ngöböbti ya, ñakare ya, ye trä tuakäre munta ja tare nike. Ja tare nika, ye köböire mun rabadre nünenkä dite käre tödekabtä Jesubti abko garera metre munye. **4** Munkwe ja tare nikadre bätärekä ja täritäri abti mun nena nünenkä dite raire era metre, ye köböire abko mun rabadre nüne metre Ngöbö ngwärekri ni ünän kwrere amne mun ñan rabadre jändrän kuin Ngöbökwe mdei nike. **5** Akwa munkwe dre dre nuendre, ye ñan raba nüke gare munye angwane, Ngöbökwe mun mikadre töbtä abko munkwe kärä ie angwane, mun mikadi töbtä kwe, ñobtä ñan angwane nire nire käta jändrän kärere ie, ye erere Ngöböta jändrän bien täte jökrä ie amne tä jändrän käbäire ñakare ni jökrä kän. Amne munta ja mike ngite, yebtä ñan rabai romon jire chi.

6 Akwa Ngöbökwe jändrän biandi nie, ye rabadre era ni kräke, käkwe ja töi mikadre kwatibe, käkwe jändrän kärädre ie amne nikwe ñan ja töi mikadre ngwarbe kwäräkwärä jändrän käräkäre ie, ñobtä ñan angwane ni ja töi kwite ngwarbe kwäräkwärä, ni ye abko ere ngwane tä tödeke Ngöböbti, ere ngwane ñakare. Ni ye abko mren gilen kitata müre ribikwe kwäräkwärä nekwäre sekwäre ye kwrere. **7-8** Ni ye abko tä tödeke Ngöböbti mtare amne jetbe tärä nebe tödeke jändrän mdabti, aisete töi ñakare kwatibe Ngöböbtä, aisete ni ja töi kwite ngwarbe kwäräkwärä kore jändrän jökräbtä, ye abko ie ni Dänkien Ngöbö käkwe ñan jändrän biandre jire chi nütüdre kwe.

9 Mdakäre abko, ja mräkä tödekaka Jesubti mden mden tä nüne bobre abko ie ja rabadre ruen ütiäte, ñobtä ñan angwane tä jändrän jökrä Ngöbökwe bkäne. **10** Akwa ja mräkä ngwian amne jändrän bkäne krikri käkwe tödekani Ngöböbti amne ja mikani bobre kwe Ngöbö ngwärekri, ye abko btä kä raba nuäre, ñobtä ñan angwane ni ngwian amne jändrän bkäne krikri abko kri blü tä nebe jötrö ye kwrere abko krörö: **11** Kri blü abko tä nebe tuäre, akwa ñänänta kite ngire, käta bä rötökä amne tä näkäenkä temen amne ñan tä nebe tuäre mda. Ye kwrere jire, ni ngwian amne jändrän bkänkä krikri käta sribi nuene, btäräbe ngwian amne jändrän kwekwe tä niken ngwarbe jötrö kän angwane, ñan rabadre ütiäte mda.

12 Mdakäre abko, nire nire käta ja tare nike tödekabtä Jesubti amne tä nünenkä dite jabtä, ni yebtä abko kä rabadi bäri nuäre, ñobtä ñan angwane ja tare nika ye rikadre ta angwane, niarakwe Jesu rükaninte ñakare, ye ngwane Ngöbökwe jändrän kuin biandi ie, käkwe mikadi nüne kärekäre jabe, ni gananka ie korona bianta ye kwrere, ñobtä ñan angwane nire nire käta Ngöbö tarere amne tä Jesu rükente

ñakare abko ie Ngöbökwe jändrän ye köböi mikani.

13 Mdakäre abko, mun mden mden ie kukwe kämekäme mdei jata mun nuatekäre ja käne, ye abko ñan Ngöböta mun nuente kukwe kämenbtä munkwe nütü, ñobtä ñan angwane kukwe kämekäme mdeita nebe ñakare jire chi Ngöböye, aisete kukwe kämekäme ñan raba niara nuente jire chi ja käne. Erere arato, Ngöböta ni nuente ñakare jire chi kukwe käme nuenkäre, **14** akwa kukwe kämekäme käta ni nuente ja käne, ye abko kukwe käme mdei ni töibtä tä ni nuente ja käne, käta ni näkwite ja kukwäre. **15** Yebti kukwe kämekäme mdeita nebe nie, ye erere nita niken nuene angwane, nita ja mike ngite Ngöbö rüere angwane, kukwe kämekäme ye aibe jiebti nita niken nakwen janknu. Nita ja mike ngite täte jökrä Ngöbö rüere, ye dokwäre abko nita krüte amne nita nebe kärekäre Ngöbö okwä bäre mento.

16 Ti mräkätre tare tikwe, munkwe ñan ja ngökamna, **17** ñobtä ñan angwane Ngöbö sö dätekä amne ñänä, muke dätekä jökrä, Ngöbö ye ara jire käta jändrän jökrä kuin amne metre ni die mikakrä ye bien nie. Ngöbö abko ja kwrere kärekäre. Sö amne ñänä nikwite bä jene jene, ye kwrere Ngöbö nikwite ñakare, aisete jändrän kuin metre bianta kwe nie, jändrän ye abko kä käinbti bianta kwe nie, aisete Ngöbö ñan raba ni nuente kukwe kämekäme nuenkäre. **18** Ye abko, ja moto kuinbti Ngöbö tö namani ni mikai ja ngäbriänkäre, erere nuenbarera kwe ja töi jenbti kukwe kuin era metre Jesubtä köböire. Amne nura ngwä kena öta nämane biandre Ngöböye, ye kwrere jire jändrän jökrä dätebare Ngöbökwe, ye ngätäite Ngöbökwe ni dianinkä käne jakrä ja ngäbriänkä kwrere.

Ni kukwei nuadre

19 Mdakäre abko, ti mräkätre tare tikwe, kukwe krörö ne munkwe ngwianta töre jae: Mun jökrä käkwe ja olo mika juto biare Ngöbö Kukwei nuakäre, akwa mun ñan raba juto biare blite amne mun ñan raba romon jötrö ngwarbe, **20** ñobtä ñan angwane ni moto romon abko käta nüne ñakare kuin metre Ngöbö ngwärekri, Ngöbö tö ie ye kwrere. **21** Ne aisete, kukwe kämekäme diän diän tä kabre mun ngätäite, ye kite temen munkwe amne kukwe kuin Ngöbökwe nökani nura kwrere munbtä, ye kaen ngäbti mikakäre täte ja moto jämenbti munkwe, ñobtä ñan angwane kukwe kuin Ngöbökwe ye abko di tärä mun diantarikrä.

22 Akwa Ngöbö Kukwei kuin ye abko ñan munkwe kukwei nuadre jirekäbe, akwa kukwe ye abko tä dre dre nuemna, erere munkwe mika täte, ñobtä ñan angwane munkwe ñan mikadre täte ne ngwane, mun tädi ja ngökö au. **23** Ye abko nire nire käta Kukwe kuin Ngöbökwe ye kukwei nuen jirekäbe, akwa dre

dre nieta kwe abko tä mike ñakare täte, ni ye abko ni ja tuaka ñäite kwrere abko krörö:
24 Ni ja tuaka ñäite käta ja ngwäre tuen kuin au, akwa tä nikenta mentokwäre angwane, btäräbe niara bä ño, ye tä nebe töre ñakare mda ie. **25** Akwa Ngöbö Kukwei kuin era metre abko kuin ni tikatekrä, ye nire nire käta nuene abko tä töbike kuin metre ja käne amne tä mike täte metre jökrä, ni ye käta jändrän kuinkuin nuene, ye abko käi rabadi nuäre btä.

26 Amne nane mun ruäre tä nekete Ngöbö Kukweibtä ruen munye, akwa mun kada nekete ñakare blitare amne munta ñäke krübäte ni mda mdabtä ne ngwane, munta ja ngökö au amne kukwe btä munta nekete ye abko tä nebe ngwarbe, ütiäte ñakare, **27** ñobtä ñan angwane nire nire käta tödeke metre Jesubti abko tä nüne kuin amne deme Ngöbö ngwärekri amne tä kukwe krörökrörö nuene: ngäbäkre uli uli die mikadre. Erere arato, meri kän brare krütanikrütani käta ja tare nike bätäkä ngwarbe, ye abko die mikadre amne kukwe kämekäme kä nebtä ye ngäniene ja ngibiadre kuin deme. Nikwe nuendre kore, ye ngwane nita nekete era metre Ngöbö Kukweibtä.

Ñan ni iti mikadre bäri ütiäte ni mdakrä

2 **1** Ti mräkätre tare tikwe, munta tödeke ni Dänkien Jesukristo bä nuärebti. Mun ye abko käkwe ñan ni iti mika bäri ütiäte ni mdakrä. **2-3** Ye abko ti bike bä mike krörö: Nane mun tädre ja ükaninkrö gätäbtä angwane, ni ngwian bkänkä kri rükadre abko kisebtä anio orore tädre amne dän kuin ütiäte tädre btä abko munkwe kadre ngäbti kuin, käkwe niedre ie: Kä bäri kuin ne känti jakwe täke nete, munkwe niedre ie. Ye btäräbe ni bobre rükadre arato amne dän kölikölí te rükadre angwane, munkwe niedre ie: Ma raba nünaninkä yete o ma raba täkänintbe temen ti ngotobtä, munkwe niedre ie, **4** ye ngwane munta ni iti mike bäri ütiäte jae ni mda yekrä amne munta kukwe nuene ja töi kämenbti kore ni mda rüere, aisete munkwe ñan ni mda mikadre bäri ütiäte ni mdakrä.

5 Ti mräkätre tare tikwe, olo ketete ti kukweiye munkwe: Nitre bobre bobre ni jökrä okwäbti, ni ye abko Ngöbökwe dianinkä jakrä tödekakäre Jesubti, ye köböire abko Ngöbö okwäbti niaratre tä jändrän bkäne bäri kabre nitre ngwian bkäne kabre kä nebtä ye kräke. Erere arato, kä kuin känti Ngöböta gobrane, ye abko biandi kwe nitre bobre bobre käta Ngöbö tarere yeye, niarakwe jändrän kwe köböi mikani ietre ye kwrere. **6** Akwa mun abko tä nitre bobre bobre mike ngwarbe jae amne nitre ngwian bkänkä krikri abko munta mike ütiäte jae, ¿ye ñan nitre ngwian bkäne krikri ara tä mun mike ene ja kisete ya? ¡Jänri! ¿Erere arato, ñan niaratre ara tä

mun jäke jae kritobo ngwärekri ya? ¡Jänri! **7** Mdakäre abko, ¿Jesukristo kä kuin bä nuäre abko tä mun bkäne, ñan niara rüere nitre ngwían bkänkä krikri käta ñäke blo arato ya? ¡Se ñobtä abko munta niaratre mike ütiäte jae se!

8 Ni Dänkien Gobranka kri käkwe kukwe biani nuendre nie, ye munkwe mikadre täte, ye ngwane munkwe kukwe nuendre kuin. Mden erere nieta krörö Ngöbö Kukweibtä:

> Mata ja tarere au,
> ye kwrere makwe ni mda
> mda tare arato,
>
> *Levítico 19.18*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä. **9** Akwa munta ni iti mike bäri ütiäte ni mdakrä, ye ngwane munta ja mike ngite angwane, kukwe biani Ngöbökwe nuendre, ye rüere munta ja mike ngite, **10** ñobtä ñan angwane kukwe biani nuendre Ngöbökwe nie, ye ni iti tädre mike täte jökrä, akwa nane kukwe ye kitadre kwatibe temen kwe, ye ngwane ja mikadre ngite kwe kukwe biani nuendre jire jökrä ye rüere, **11** ñobtä ñan angwane Ngöbö ara jire käkwe niebare krörö: Mun gure gure käkwe ñan ja mika gure tiebe ni mda mdabe. Erere arato niebare krörö kwe: Munkwe ñan ni mda kämika, niebare kwe. Ye mden kisete, ni gure käta ja mike gure ñakare tiebe ni mda mdabe, akwa ni mda kämikadre kwe, ye ngwane kukwe biani nuendre ye kitata jökrä temen kwe.

12 Ye abko, Kristokwe kukwe biani nuendre ni tikatekäre, yebti Ngöbökwe kukwe ükadite nikrä, aisete munta blite ni mda mdabe amne munta kukwe nuene ben angwane, munkwe mikadre ütiäte jae ja kwrere jökrä. **13** Ye ñobtä ñan angwane Ngöbökwe kukwe ükadite kä mrä angwane, nire nire ie mräkä namani ruentari tare ñakare, ye abko ñan rabadre ruentari tare Ngöböye arato; akwa nire nire ie mräkä namani ruentari tare, ni ye abko Ngöbökwe kukwe ükadite kräke angwane, rabadi ruentari tare Ngöböye arato.

Sribi kuin nuenta, yebti nita tödeke Jesubti abko tuata nibtä

14 Mdakäre abko ti mräkätre tikwe, nita tödeke Jesubti ni tädre niere jirekäbe, akwa nita jändrän kuinkuin nuene ñakare ni mda mdakrä, ¿se abko nita tödeke Jesubti nita niere abko köböire ni rabadi dianintari ya? ¡Ñakare! Ye abko ti bike bä mike krörö munye: **15** Nane ni mräkä merire ya amne brare ya tädre ja bütie nike amne tädre mrö nike. **16** Ja mräkä ye abko ie mun iti käkwe niedre: Ma rikata kuin, ie ti tö ti mräkä amne kä ñan rabadre tibo mabtä, abkokäre makwe dän kita jabtä amne makwe mrö kweta trinetrine, munkwe niedre ie. ¿Akwa dän amne mrö mdei nikata kwe, ye munkwe biandre ñakare ie amne, juandreta ngwarbe jirekäbe kise tökare ja jiebti, ye abko käkwe die mikadre ya?

Ñakare, aisete munkwe ñäkädre kore ie, ye abko rabadre ütiäte ñakare kräke. **17** Ye kwrere arato, nita tödeke Jesubti nita niere, akwa ni jändrän kuinkuin nuene ñakare tödeka Jesubti ye bä mikakrä, ye ngwane nita kukwe ütiäte ñakare niere ngwarbe kore.

18 Ye abko, ni rabadre niere krörö: Mata tödeke jirekäbe Jesubti, akwa ti abko tä jändrän kuin nuene jirekäbe ni mda mdakrä abko ni rabadre niere. Ye abko mata jändrän kuinkuin nuene ñakare ni mda mdakrä, ye ngwane mata tödeke Jesubti ñan jatai tie mabtä; akwa ti abko tä jändrän kuinkuin nuene ni mda mdakrä, yebtä abko tita tödeke Jesubti abko makwe tuadre tibtä.

19 Amne Ngöbö tärä itibe abko mata mike era jae, ye abko mata töbike kuin kore, akwa mata tödeke ñakare metre Ngöböbti, ye kwrere arato Ngöbö tärä itibe abko mikata era jae üai kämekämenkwe amne Ngöbö jürä tä nebe btätre, abtä tätre nebe grükekä Ngöbö ngäniene, akwa tätre tödeke ñakare Ngöböbti. **20** ¿Ñobtä ma töi ñakare dikaro? Nita tödeke Ngöböbti nikwe niedre, akwa nita jändrän kuinkuin nuene ñakare ni mda mdakrä, ye ngwane nita tödeke ñakare Ngöböbti abko raba gare mae, **21** ñobtä ñan angwane ni mräkä kira Abraham nikani ngobo Isaac ngwena müre ketadre Ngöbö mikakäre ütiäte jae, ye ngwane tödekani kwe Ngöböbti, käkwe jändrän kuin nuenbare kore. Yebtä abko, ñakare ngite mda Ngöbökwe niebare btä. **22** Ne aisete Abraham nämane tödeke era metre Ngöböbti abko bä mikani krörö kwe: nikani ngobo Isaac ngwena müre ketadre ñukwä gräbti Ngöbö mikakäre ütiäte jae. Niarakwe jändrän nuenbare kore, yebtä abko jatani tödeke täte metre Ngöböbti. **23** Angwane Ngöbö Kukwei namani tikani krörö abko namani bare Abrahambtä:

> Abrahamkwe Ngöbö
> kukwei mikani era,
> yebtä abko Abraham ngite
> ñakare mda Ngöbökwe
> niebare btä, *Génesis 15.6*

abko nieta kore abko erere namani bare. Bärire mda abko Abraham abko Ngöbö kukwe muko nieta Ngöbö Kukweibtä arato. **24** Ye mden kisete, ñan nita tödeke jirekäbe Ngöböbti aibe köböire ni ngite ñakare Ngöböta niere nibtä, akwa nita jändrän kuinkuin nuene ni mda mdakrä nita tödeke metre Ngöböbti bä mikakäre abko köböire ni ngite ñakare mda Ngöböta niere nibtä arato. Mden erere nuenbare Abrahamkwe, yebtä munkwe töbika kuin ja käne.

25 Ye kwrere arato, meri iti bti kä ngwarbe kädian nämane Rahab käkwe jändrän kuin nuenbare krörö abtä ngite ñakare mda Ngöbökwe niebare: Nitre israelita nikani kä tuenbti tiebe juta Jericó känti angwane, Rahab käkwe kä biani ietre ja gwiriete, abti die mikani kwe ngitieta tiebe ji mdabti. Yebtä

abko Rahab namani tödeke metre Ngöböbti bä mikani kwe jabtä angwane, niara ngite ñakare mda Ngöbökwe niebare.
26 Ne aisete, mrä ti bike kukwe bä mike krörö: Ni üai ñakare nibtä angwane, nita nebe ngwäkäre, ye kwrere arato Ngöböta itibe nita mike ütiäte jae, akwa nita jändrän kuinkuin nuene ñakare ni mda mdakrä, ye ngwane nita tödeke ñakare metre bti.

Ni tüdrä abko krübäte

3 **1** Mdakäre abko, ti mräkätre tikwe, ñan ni kwati mun ngätäite tö rabadre ja mikai dirikä, ñobtä ñan angwane nun dirikä dirikä abko käta dre dre nuene amne nunta dre dre dirire, yebtä abko Ngöbökwe kukwe ükadite bäri tare nunkrä, ye abko garera munye, aisete tita niere kore munye. **2** Ni jökrä käta ja mike ngite bätäkä ngwarbe Ngöbö rüere. Ye abko, nire nire käta blite angwane, kukwe nieta kwe, yebtä tä ja mike ngite ñakare jire, ye ngwane ni ye abko ni metre amne raba ja ngrabare ngibiare arato kukwe kämekäme ngäniene. **3** Ye abko ti bike bä mike krörö munye: Mdä krikri akwa ni mikadre täte kwe, abkokäre breno chi mikata kadate ta. Yebti abko ni töta nebe mdä kri ye ngwiain mdente mdente, erere känti tä niken. **4** Erere arato, ru krikri mrenbti yebtä töbika munkwe. Ru mrenbti abko bäri krikri amne müreta nebe mate bäri ribi amne tä ru kite mentokwäre, akwa kri kukwän chi ru kwitatekrä, yebti nitre ru ngwianka ye töta nebe ru ngwiain mdente mdente, erere känti ruta niken. **5** Ye kwrere arato tä nakenkä krörö ni kadabtä: Ni tüdrä abko chi ni ngrabare yebtä, akwa tä biare bike bäri kri krübäte, ye abko ñukwä okwä chi käkwe kä tokwä krikri kukwadre kabre temen, ye kwrere jire ni tüdrä. **6** Amne kukwe nieta ni tüdräbti abko ñukwä jutra krübäte kwrere. Ni ngrabare kiakia ne ngätäite ni tüdrä abko bäri krübäte, ñobtä ñan angwane ni tüdräbti nita kukwe niere diän diän ni mda mda rüere angwane, nita ja mike ngite Ngöbö rüere. Erere arato, ni tüdräbti kukwe taretare krübäte tä nakenkä nibtä amne, ni rüe Satana abko tä ni tüdrä mike blite käme kore. Ni tüdrä ye köböite jändrän kabre bätäkä ngwarbe tä nakenkä blo nibtä. **7** Ni raba jändrän jökrä näkwite amne ni raba nebe dänkiene: jändrän ngibiata gwi, nukwä, jändrän yorekä tementa amne jändrän krikri mrente, ye ni töta nebe näkwitai amne dänkiene, erere nita nuene. **8** Akwa ni ñakare jire iti abko käkwe ja tüdrä näkwitanina amne namanina dänkiene, ñobtä ñan angwane ni tüdrä abko ñan tä ja tuemetre näkwitadre jire chi nie, aisete kräkä krübäte käta ni kämike, ye kwrere ni tüdrä.

9 Ye abko, ni tüdräbti nita Ngöbö ni Dänkien amne ni Rün nikwe käikitekä. Abti ni tüdrä ye arabebti abko ni mda mda

dätebare bäsi ja kwrere Ngöböbe abko nita ngürün mike btä arato. **10** Ne aisete ni kada kwatibe, yebti nita Ngöbö käikitekä amne ni kada ye arabebti nita ngürün mike ni mdabtä, ye abko nikwe ñan nuendre jire chi kore abko tita niere munye ti mräkätre tikwe. **11** Ye abko ti bike bä mike krörö munye: Ñö bänän tibo tä neen, ye ben gwaire ñö bänän kwaka tä neen ñakare. **12** Erere arato, aseituna ngwäta neme ñakare higo kriebtä amne higo ngwäta neme ñakare uba kriebtä. Ye kwrere arato, ñö bänän mrene abko bänänta nebe ñakare tibo, aisete ni kada kwatibe, yebti nikwe ñan blitadre kuin bati amne blo bati, ti mräkätre tikwe.

Ngöbö aibe raba ni die mike nüne töbtä

13 Mdakäre abko, nire nire abko töbtä kukwe Ngöbökwebtä amne nire nire abko ie jändrän Ngöbökwe tä neme gare, ni ye abko käkwe bä mika tuadre nünanbtä kuin ni jökrä ngwärekri amne, munkwe jändrän kuinkuin nuen ni mda mdakrä ja moto kuinbti amne ñan bikakäre kri, ñobtä ñan angwane kore ni töbtä käta jändrän kuinkuin nuene Ngöbö mikakäre ütiäte. **14** Akwa nireta mokrere krübäte Ngöbö Kukweibti bikakäre kri, käta rüre ja mikakäre ji dokwäte nitre tödekaka Jesubti ngätäite, ni ye abko käta ja mike ngite Ngöbö rüere, ye abko ñan rükandrete kwe amne ñan bikadre kri kwe kore. **15** Ye abko, munta nüne töbtä kore tuen munye akwa, ye abko ñan tä kite Ngöbökri. Akwa ni moto käme amne ni töi diän diän abkokri tä kite amne diablu ara jire käta ni kite kukwe ye jiebti, **16** ñobtä ñan angwane ni mokrere krübäte jabe kwärikwäri amne ni jändrän nuene rükäre jirekäbe jabe kwärikwäri, ye känti käre kä nokre nikwe ja rüere kwärikwäri amne kukwe kämekäme bätäkä ngwarbe nuenta Ngöbö rüere, aisete kukwe bä töbtä kore abko ñan tä kite Ngöbökri.

17 Akwa kukwe töbtä era metre tä kite Ngöbökri abko bäri käta ni mike nüne kuin deme Ngöbö ngwärekri amne tä ni mike nüne jäme. Erere arato, ni mototа nebe kuin ni mda mdakrä amne nita nebe nuäre töi diandre. Erere arato, ni mda mda tä nebe ruentari tare nie amne ni jökrä nita kaen ngäbti ja kwrere jökrä amne, kore nita kukwe era erere niere amne nita jändrän kuinkuin nuene ni mda mdakrä. **18** Amne ni nünanka jäme, käta ni mda mda die mike nüne jäme, ni ye abko tä nüne metre Ngöbö ngwärekri.

Ja mikadre bobre Ngöböbtä

4 **1** ¿Munta rüre amne munta ngüdrekä jabe kwärikwäri, ye abko ñobtä munta nüne kore gare munye ya? Munta nüne kore ñobtä ñan angwane kukwe käme tä mun töibtä, ye mden abko mdeita nebe munye amne tä ja di nuen munbe, käta mun

mike nüne kore. 2 Ne aisete jändrän mden mden ie mun töta nebe, akwa tä nüke ñakare mun kisete, abtä munta ni mda kämike jändrän ye diankäre jakrä. Erere arato, jändrän ie mun töta nebe jakrä, akwa ñan tä nebe nüke mun kisete, abtä munta nebe mokrere bti jabe kwärikwäri. Ye mdenbtä abko munta niken ngüdrekä amne munta niken rüre jabe kwärikwäri, akwa munta jändrän kärere ñakare Ngöböye jakrä, aisete ñan tä nebe mun kisete. 3 Mdakäre abko, munta jändrän kärere Ngöböye angwane, ñan tä nebe mun kisete, ñobtä ñan angwane munta jändrän kärere kukwe nuenkäre kämekäme amne kä ngwiankäre nuäre jabtä, aisete munta jändrän kärere abko Ngöbö ñan tä bien munye.

4 ¡Ye ñobtä abko käre munta trö kwite Ngöböye amne munta jändrän mda mda tarere niara täte! ¿Jändrän jökrä kämekäme tä Ngöbö rüere abko ben nita ja gete angwane, nita nebe ja rüere Ngöböbe abko gare ñakare munye ya? Nire nire käta ja gete kukwe kämenbtä, ye abko tä nebe ja rüere Ngöböbe. 5 Ye mdenbtä abko Ngöbö Kukwei tä niere krörö: Ngöbökwe ja Üai mikani nüne nibtä, ye abko bäri töta nebe ni tuai näin Ngöböbe, aisete tä ni tarere, käta mokrere nibti abko nieta Ngöbö Kukweibtä. 6 Akwa Ngöbö abko bäri tä ja moto mike kuin nikrä, käta ni tarere, ye Ngöbö Kukwei käta niere krörö:

Nire nire käta bike kri
Ngöböbtä abko rüere
Ngöbö motota nebe
romon.
Akwa nire nire käta bike
tidrä Ngöbö ngwärekri
abko kräke Ngöböta ja
moto mike kuin,
Proverbios 3.34

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

7 Ne aisete, bika tidrä Ngöbö
btä munkwe. Amne munkwe
nünanka dite jabtä rükäre diablu
Satana rüere angwane, gitiadi
munbtä. 8 Krötö känime Ngöbö
ken munkwe amne Ngöbökwe
krötadi känime mun ken arato
mun die mikakäre. Mdakäre
abko, nita köbötike amne ni kise
tä nebe merebe, ye kwrere mun
kukwe kämekäme nuenkä Ngöbö
rüere ye käkwe nüna merebe
Ngöbö ngwärekri. Erere arato,
mun töi ñäkänintbe ketebu abko
tö Ngöbö tarei kukwe kämekäme
ben gwaire ye käkwe ja mika
deme Ngöbö ngwärekri amne
kukwe kämekäme mdeita nebe
mun töite, ye abko kita temen
munkwe. 9 Yebti mun moto raba
ulire ja jiebti amne, munkwe ja
müai au käkwe ngrate krikri ja
müaire, ñobtä ñan angwane mun
ngite Ngöböye aisete. Erere ara-
to, käta nuäre kötare munbtä
kukwe kämekäme nuenbtä, ye
rikwita müare munye amne, käta
nuäre munbtä kukwe kämekäme
nuene, yebtä abko mun moto
raba ulire. 10 Abti bika tidrä ni
Dänkien ngwärekri munkwe
amne niarakwe mun mikadi ütiä-
te ja ngwärekri.

11 Ti mräkätre tikwe, munkwe ñan ñäkä ja rüere kwärikwäri, ñobtä ñan angwane nita ñäke ngwarbe ni mräkä rüere bä mikakäre ngite, ye ngwane nita blite Ngöbö Kukwei rüere, ñobtä ñan angwane nikwe ja mräkä taredre abko Ngöbö Kukwei tä niere. Nita blite Ngöbö Kukwei rüere angwane, nita mike ñakare täte. **12** Ye abko, Ngöbö itibe käkwe kukwe biani nuendre nie amne niara aibe abko Kukwe Ükatekä ni jökrä kräke. Erere arato, niara aibe raba ni dentari amne raba ni kite ngite kärekäre, akwa ma ñakare kukwe ükatekä ni mda mdakrä. ¡Se ñobtä abko ma tö ma mräkä bä mikai ngite se!

Nikwe ñan bikadre kri

13 Mtare olo ketete ti kukweiye munkwe. Mun jändrän kökaka amne jändrän rürümoinkä abko tä niere krörö: Mtare ya o jetbe ni näin kä mdabti amne juta mdate. Ye känti ni rabadi kä kwati angwane, nikwe jändrän kökadi amne nikwe jändrän rürümoindi ngwian diankrä kabre jae abko munta niere. **14** Akwa dre rakadikä munbtä jetbe, ye abko gare ñakare jire chi jabtä munye. Mütata kite jüben temen, bti jötrö ngwarbe tärä niken jökrä ta, ye kwrere munta nüne jötrö kä nebtä. **15** Ne aisete munkwe niedre jirekäbe krörö: Ni Dänkien tö ne ngwane, ni tädi nüne amne nikwe sribi ne nuendi o nikwe sribi mda nuendi abko munkwe niedre jirekäbe kore.

16 Akwa mun abko tä bike krikri Ngöbö ngwärekri, kä tö sribi mikaitbe au ja töi jenbti, aisete tikwe sribi ne nuendi, bti tikwe sribi mda nuendi, munta niere janknu bikakäre kri, ye abko tuen käme Ngöböye. **17** Ye abko, nire nire ie jändrän kuin nuen gare, akwa ñan tä nuene abko tä ja mike ngite Ngöbö rüere.

Santiago tä nitre ngwian bkäne kri mike mokre

5 **1** Mun jändrän bkäne kabrekabre ye olo ketete ti kukweiye munkwe. Mun jändrän bkäne kabrekabre, ye rüere Ngöbökwe kukwe juandi tare krübäte, aisete ngrente krikri ja müaire munkwe. **2** Jändrän kabrekabre munkwe, ye kebera niken ngwarbe jökrä munkän amne, dän ütiäte krikri munkwe, ye abko kä u kebera kwete jökrä munkän. **3** Erere arato, oro amne ngwian munkwe abko nena jialire jialire jökrä munkän abko erere tä niken ngwarbe jökrä amne ütiäte ñakare jire chi mda. Erere arato, mtare mun tä ngwian amne jändrän ükekrö kabre jae kore amne ñan tä ni mda mda die mike ngwian yebti, yebtä abko kä mrä angwane jiali tä neketaninkä orobtä amne ngwianbtä, ye ara jire käkwe mun kitadi ngise. Amne munta jändrän munkwe üke kaibe jakrä, ye dokwäre Ngöbökwe mun mikadi ja ngie nuen ñukwä jutrate. **4** Kukwe rakadikä kore munbtä, ñobtä ñan angwane

nitre nura ngwä ötaka ötaka munkrä abko ie munkwe sribi ütiä biani ñakare. Yebtä niaratre tä ja di kärere Ngöböye, käta ñäke krikri Ngöböye mun rüere amne, sribikätre ye abko kukwei jarabare Ngöbö di kri yeye. Ye mdenbtä abko kukwe taretare jatadi mun rüere.

5 Mun jändrän bkäne kabrekabre käta nüne kuin nuäre kä nebtä amne munta kä ngwen nuäre jabtä, aisete mun nena köteköte. Bäsi nbi kötikata kwetadre abko tä neme köte amne kämikata, ye kwrere jire kukwe rakadikä munbtä kä mrä näire, Ngöbökwe niara rüe gadikä angwane, **6** ñobtä ñan angwane ni kwati bobre bobre ngite ñakare abko munkwe kitani ngite amne munkwe kämikani, akwa niaratre käkwe ñäkäbare ñakare ja dokwäre munye. Ye dokwäre abko Ngöbökwe mun mikadi ja ngie nuen.

Nikwe nünandrekä dite bätärekä

7 Akwa mun ti mräkätre abko ie ti bike niere krörö: Ni nura nökaka töta nebe nura ngwä kuin ötai angwane, tä kä nura öta näire ngibiare bätärekä ja täritäri amne tä kä ñüre ngibiare jäme bätärekä arato, ye kwrere ni Dänkien Jesu kebera nüketa, ye munkwe ngibia bätärekä abti jatadi nüketa. **8** Munkwe ni Dänkien ngibia bätärekä amne munkwe nünanka dite jabtä, ñobtä ñan angwane ni Dänkien kebera nüketa. **9** Ti mräkätre tikwe, nita nüke jukwebtä amne kebera kite gwä, ye kwrere ni Dänkien kukwe ükatekä nikrä nükerate. Ni Dänkien ye abko käkwe ñan mun mikadre ja ngie nuen, abkokäre munkwe ñan ñäkä ngwarbe jabtä kwärikwäri.

10 Mdakäre abko, ti mräkätre tikwe, nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira nämane blite ni Dänkien käbti, ye dokwäre ja tare nikani kri kwetre, akwa jändrän jökrä ngibiabare bätärekä kwetre, ye munkwe ngwianta töre jae amne munkwe nüna niaratre kwrere, **11** ñobtä ñan angwane nire nire käta nünenkä dite jabtä ja tare nika näire ni Dänkienkrä, ni ye abko ie Ngöböta ja di bien amne käta nebe nuäre btä tä nebe ruen nie. Ni iti nünanka kira kädian nämane Job abko käkwe ja tare nikani tödekabtä Ngöböbti angwane, nünankabare dite jabtä kwe ja tare nika näire, ye abko munkwe kukwe nuani ruen tie. Amne mrä ni Dänkien käkwe kukwe kuinkuin nuenbare kräke amne mikani ütiäte ño kwe, ye gare kuin munye arato ruen tie. Ngöbö abko moto kuin nikrä amne nita nebe ruentari tare ie.

12 Mdakäre abko ti mräkätre tikwe, ni mda mdakwe mun kukwei mikadre era, ie mun tö raba ne ngwane, munkwe ñan ja kukwei bian jändrän kä käinbti käbti o kä temen ne käbti o jändrän jökrä mda mda käbti ja kukwei mikakäre täte. Akwa mun tö jän niei angwane, munkwe jän nie jirekäbe angwane, munkwe ja kukwei mika täte;

akwa mun tö ñakare niei angwane, munkwe ñakare nie jirekäbe, ye ngwane munkwe ñakare nie kwatibe arato, Ngöbökwe ñan mun mikadre ja ngie nuen, abkokäre munkwe blita kore.

Ja di ribedre Ngöböye tödekare kwärä bti

13 Mdakäre abko ti mräkätre, nane ni ruäre tödekaka Jesubti abkobtä kukwe kri tä nakenkä angwane, blita kwe jakrä Ngöböbe. Erere arato, nane ni ruäre btä käta nuäre ne ngwane, kanta kwe Ngöbö käikitakakäre. **14** Akwa nane ni ruäre tä bren mun ngätäite angwane, nitre ni jie ngwianka nitre gätäkä Jesu käbti ngätäite yete, ye munkwe kärä blite Ngöböbe kräke angwane, ni Dänkien käbti aseite kekadre kwetre ni bren yebti. **15** Ye abko, tödekadre kwatibe Ngöböbti kwe, käkwe blitadre Ngöböbe ni bren ye kräke angwane, ni bren ye jatadita mobe amne rabadita kuinta Ngöbö diebti. Erere arato, nane ja mikani ngite kwe Ngöbö rüere, köböite tä bren ne ngwane, Ngöbökwe ngite ye diandikä mento btä arato. **16** Ne aisete, munkwe ja mikani ngite Ngöbö rüere, ye munkwe nie jae kwärikwäri, bti munkwe blita Ngöböbe jakrä kwärikwäri angwane, Ngöbökwe mun mikadita kuinta, ñobtä ñan angwane ni tödekaka kwatibe Ngöböbti käta blite Ngöböbe ja di käräkäre ie, ye köböire abko Ngöböta jändrän kri nuene.

17 Mden erere ti bike bä mike munye: Kira ni Ngöbö kukwei niekä nämane iti abko kädian nämane Elías. Niara abko ni mda mda kwrere, akwa tödekani kwatibe kwe Ngöböbti, käkwe blitabare ben angwane, Ngöbökwe ñan ñü mikadre näkäen temen abko ribebare kwe ie, ye erere ñü näkäni ñakare temen kä komä bti ötare. **18** Abti blitabareta kwe Ngöböbe angwane, ñü mikadre näkäenta temen abko ribebare kwe ie, erere ñü näkäninta temen amne kri mu jatani nüketa mure jökrä arato.

19 Mdakäre abko ti mräkätre tikwe, nane mun ruäre käkwe trö kwitadre Ngöböye amne mun rikadreta ji blobti, akwa ni mda tödekaka Jesubti käkwe ngwiandreta Ngöbö kukwäre, ye köböire abko mun rabadre näinta Ngöböbe angwane, **20** nire nire käta niken ni ngite ngite ye ngwenante Ngöbö kukwäre amne tä niken ngwenante ji kuinbti, ye köböire ni ngite ñan rabadre ja tare nike kärekäre Ngöbö okwä bäre mento, abkokäre tä dentari amne, Ngöböta ni ngite ngite denkä jökrä mento nibtä, ye raba gare munye. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Käne Pedrokwe
1 Pedro

Simón Pedro käkwe tärä ne tikani. Nitre ja töitikaka Jesube, ye ngätäite Pedro nämane bäri ütiäte. Akwa Jesu kani ngite müre ketadre angwane, Pedro aibe käkwe Jesu rükaninte. Abti namani moulire krübäte amne ja töi mikani kwatibe kwe Jesu miketa täte. Pedro nämane nüne mdente metre angwane tärä ne tikani kwe abko garañakare metre. Niara nämane juta Babiloniate abko niarakwe niebare 1 Pedro 5.13 ye känti, akwa juta Babilonia nämane kubu jene jene. Erere arato, Babilonia nie nämane juta Roma btä arato, ñobtä ñan angwane ni kwati nünanka Roma abko nämane nüne käme krübä. Ngöbö rüere nitre nünanka juta Babilonia käkwe nünabare ye kwrere, aisete niarakwe tärä ne tikani angwane, nämane nüne juta Roma te abko bäri ni kwati tä niere.

Nitre tödekaka Jesubti nünanka kä ketareketare temen kä kädianta Ponto, Galacia, Capadocia, Asia amne Bitinia ye kräke Pedrokwe tärä ne tikani. Mtare kä ye abko kä Turquía. Nitre tödekaka Jesubti nämane ja tare nike, aisete Pedro tö namani niaratre die mikai nüne deme käre käre Jesu kräke ja tare nika näire, abkokäre tärä ne tikani kwe ietre. Erere arato, Ngöbö ara jire käkwe nitre tödekaka Jesubti dianinkä jakrä, aisete bäri ütiäte Ngöbökrä. Ye mden kisete, nitre tödeka Jesubti käkwe ñan ja kwata taredre, akwa rabadre juto biare ja tare nike bätärekä Jesukristo kräke amne, Jesukwe ja tare nikani ye kwrere. Ja tare nikadre kwetre tödekabtä Jesubti angwane, kä rabadre nure btätre, ñobtä ñan angwane Ngöbö Üai Deme tä nüne era metbtätre abko Pedrokwe niebare.

Pedrota köbö kuin juen

1 **1** Ti Pedro abko Jesukristo kukwei ngwianka käta tärä ne tike munkrä. Mun dianinkä Ngöbökwe tä nüne ni menteni kwrere kä ketareketare te kä kädianta Pontote, Galaciate, Capadociate, Asiate amne Bitiniate, mun ye mden kräke tita *köbö kuin juen.* **2** *Kira kena* Ngöbö ni Rün nikwe käkwe mara jire diandikä jakrä abko nämane gare ie abko erere mudianinkä kwe jakrä, niara Üai Deme köböire. Ngöbö Üai ye abko käta mun mike deme. Ngöbökwe mun dianinkä jakrä, mukwe Jesukristo mikadre täte amne Jesukristo däriebti Ngöbkäkwe mun ngite diandrekä *jökrä mento munbtä abkokäre*

Ngöbökwe ja moto mika bäri kuin mun jökrä kräke amne mun mika nüne jäme kwe, ie ti tö.

Pedrota Ngöbö käikitekä

3 Ari Ngöbö käikitekä. Niara abko ni Dänkien Jesukristo Rün. Jesukristo krütani, akwa Ngöbökwe mikaninta nire, ye köböire ni mikaninta därereta btin bobuta kwe, ñobtä ñan angwane niarakwe ni ngwiani ruentari tare kri jae. Ne aisete nikwe nünandi kärekäre Jesukristo ben, yebti ni raba tödeke kwatibe era metre. **4** Amne jändrän kuin niken ngwarbe ñakare, jübente ñakare amne bä nikwite ñakare tä ükani Ngöbökwe kä käinbti nikrä, ye abko biandi kwe munye. **5** Erere arato, munta tödeke Ngöböbti, ye köböire abko Ngöböta mun ngibiare ja di kribti, yebti Jesukristo jatadita angwane, mun rabadi dianintari ünän täte. Ye abko tä mikani Ngöbökwe munkrä, ye erere rabadi mikani gare kä mrä, abkokäre Ngöböta mun ngibiare. **6** Yebtä käta nebe bäri nuäre munbtä, akwa bä jötrö munta ja tare nike bätäkä ngwarbe tödekabtä Jesubti. **7** Ñobtä munta ja tare nike kore abko krörö: Munta tödeke Ngöböbti, ye abko bäri ütiäte oro kwrere. Oro abko mikata ñukwäte, köböire oro metre ya, ñakare ya tä nüke gare, ye kwrere abko munta ja tare nike angwane, munta tödeke metre janknu Ngöböbti abko rükadi gare munbtä. Akwa munta tödeke metre janknu Ngöböbti, ye abko bäri ütiäte orobti ta, aisete munta ja tare nike tödekabtä Jesubti angwane, munkwe tödekadre metre janknu angwane, Jesukristo jatadita angwane, mun käi rabadi nuäre btä amne mun mikadi ütiäte kwe arato.

8 Jesukristo abko munkwe ñan tuabare ja okwä jenbti, akwa munta tarere. Erere arato, mtare munta tuen ñakare, akwa munta mike era jae, käta tödeke bti, ye abko käita nebe bäri nuäre munbtä. Jesukristo käita nebe nuäre krübäte munbtä, aisete kukwe ñakare jire mda bti mun raba kä nuäre ye niere, **9** ñobtä ñan angwane mun rabadre dianintari, bti munta tödeke ye ken mun kitera nebe.

10 Ngöbökwe mun dianditari ja moto kuinbti, yebtä abko Ngöbö kukwei niekä kirakira käkwe blitabare amne Ngöbökwe nuendi ño, yebtä abko namani ja töitike amne nikanintre ngwentari ja täritäri. **11** Mdakäre abko, Kristo müre ketadre, bti mikadreta nire amne rabadre mikani ütiäte kri kä käinbti, ye abko Kristo Üai namani mike gare kira ietre angwane, kukwe ye abko rakadrekä ño amne ñongwane, ye abko niaratre tö namani gai bäri. **12** Akwa kukwe btä nitre Ngöbö kukwei niekä käkwe blitabare ye abko ñakare kräke, akwa kukwe kuin ye abko munkrä mtare abko Ngöbökwe mikani gare ietre. Kukwe ye abko mikanina gare munye mtare angwane, Ngöbö kukwei Jesukristobtä mikani gare munye ni mda mdakwe.

Ngöbö Üai Deme di kri kä käinbti juani ara jire köböire niaratre käkwe kukwe ye mikani gare munye. Kukwe ye abko angele kä käinbti tö gai bäri arato.

Munkwe nüna deme

13 Ye mden kisete, munkwe ja mika juto nüne Ngöbökrä amne munkwe töbika kuin ja käne. Erere arato, Jesukristo jatadita, ye näire Ngöbökwe mun dianditari ünän täte ja moto kuinbti, yebtä munkwe ja töi mika kwatibe. **14** Käne mun ngämi tödeke Ngöböbti angwane, mun tö namani kukwe kämekäme nuein abko erere munkwe nuenbare, akwa mtare abko, mun nena Ngöbö ngäbriänkäre amne munta Ngöbö mike täte, aisete mun nämane nüne käne, ye kwrere munkwe ñan nüna mda. **15** Akwa Ngöbö mun käräkä jakrä abko deme, aisete munta nüne ngwane, munkwe nüna deme niara kwrere, **16** ñobtä ñan angwane Ngöbö ara jire käkwe niebare krörö ja Kukweibtä:

Ti abko deme,
aisete munkwe nüna
deme, *Levítico 11.44-45*

niebare kwe.

17 Ye abko, munta blite Ngöböbe angwane, "Ti Rün" munta niere ie amne Ngöbö ye ara tä kukwe ükete nikrä angwane, ni jökrä tä ja kwrere Ngöbö okwäte, aisete nita dre dre nuene abko erere btä kukwe ükateta kwe. Ye mden kisete, munkwe nüna ni menteni kwrere kä nebtä amne munkwe Ngöbö mika ütiäte kärekäre jae, **18-19** ñobtä ñan angwane, mun mräkä kirakira nämane nüne ngwarbe amne kukwe ütiäte ñakare, btä nämane ja kite, ye kwrere mun jatani nüne siba niaratre täbti, akwa Ngöbökwe mun kökanintarita jakrä. Mun kökanintarita kwe, ye abko ñan oro amne ngwianbti mun kökanintarita kwe. Oro amne ngwian ye abko tä niken ngwarbe. Akwa kordero kuin deme, bren ñakare bian nämane Ngöböye ja ngite ütiäre, ye kwrere Kristo käkwe ja biani müre ketadre krusobtä abko däriebti Ngöbökwe mun kökanintarita, ye nena gare kuin munye. **20** Ye abko, Ngöbö ngämi kä ne dätere, ye känenkri Kristo mikanina biare kwe rükakäre kä nebtä, akwa kä mrä ne ngwane Ngöbökwe juani müre ketadre mun kräke. **21** Kristo köböire munta Ngöbö mike era jae, käta tödeke bti mtare. Kristo krütani ye abko Ngöbö ara jire käkwe mikaninta nire, bti nikani ngwenante kä käinbti, känti mikani ütiäte kri kwe. Kristo ye mden köböire munta tödeke Ngöböbti amne munta ngibiare ngäbti kisere.

22 Mtare kukwe era metre Kristobtä mikata täte munkwe, ye köböire abko Ngöbökwe mun mikanina deme ja ngwärekri mun mräkä tarekäre era metre jökrä. Ne aisete ja di ngöi jökrä munkwe ja tare era metre kwärikwäri, **23** ñobtä ñan angwane mun därebareta bobukäre. Mun meye amne mun rün tä krüte,

yekri mun därebare käne, akwa
Ngöbö Kukwei nire amne tä
kärekäre, ye köböire mun dära-
bareta. **24** Ne aisete Ngöbö
Kukwei käta niere krörö:

Ni jökrä kä nebtä abko tä
mikä kwrere amne, ni
kuin bä nuäre nuäre abko
tä kri blü kwrere.
Mikä tä bä ngrötökä jötrö
amne kri blü tä näkäenkä
jötrö, ye kwrere nita
jötrö kä nebtä,
25 Akwa ni Dänkien Ngöbö
abko Kukwei tä kärekäre,

Isaías 40.6-8

abko nieta Ngöbö Kukweibtä. Ni
Dänkien Kukwei ye mden abko
Ngöbö kukwei kuin Jesukristobtä
abko mikani gare munye.

2 **1** Ye mden kisete, kukwe
käme bätäkä ngwarbe ni
mda mda rüere, ye kite jökrä
temen munkwe amne, ni ngöka
bätäkä ngwarbe ye kite jökrä
temen munkwe. Erere arato, ja
bä mika kuin au, ye kite temen
munkwe amne, jändrän ni
mdakwe ie mun töta nebe
jakrä amne ñäkä ngwarbe ni
mda mda rüere, ye kite jökrä
temen munkwe. **2-3** Ye abko,
ni Dänkien moto kuin era
metre nena gare täte munye,
aisete ngäbäkre chi tä därere
käta nebe kian känene duadre
jae abko te tä niren, ye kwrere
jändrän jökrä Ngöbökwe kuin
deme mun mikakrä niren, ye
abko munkwe känäntari kisere
jae, Ngöbökwe mun dianintari
ño rabadre nüke gare bäri
munye abkokäre.

Jesukristo abko jä nire kwrere

4 Mdakäre abko, jä ütiäte kri
mika nämane ju gräre, ye kwrere
ni Dänkien Jesukristo abko ütiä-
te kri munkrä. Niara abko jä
ütiäte ye kwrere, akwa niara
abko nire. Niara ken munkwe
kröta. Ni Dänkien abko ütiäte kri
jä ütiäte kwrere, akwa nitre kä
nebtä käkwe trö kwitani ie, akwa
Ngöbökwe dianinkä jakrä amne
ütiäte kri kräke. **5** Ye abko, Jesu-
kristo köböire Ngöbökwe mun
mikanina nire arato. Jä jue mika-
ta ño, ye kwrere Ngöböta mun
ükekrö ketetibe, käkwe ja Üai
mikani nüne munbtä mun mika-
käre ju kwrere jakrä, mun raba-
dre sribire niarakrä ni blitaka
Ngöböbe ni mda mda diäre deme
kwrere amne, Jesukristo köböire
mun rabadre jändrän kuin bien
Ngöböye niara Üai diebti kä
mikakäre nuäre Ngöböbtä.
6 Yebtä abko, Ngöbökwe niebare
krörö abko tä tikani niara
Kukweibtä:

Tita ni mike iti Sión nete
abko jä bäri ütiäte ju
mikakrä kwrere.
Ni jä kwrere ne abko bäri
ütiäte kri ju gräre, aisete
tikwe dianinkä mikadre
nete.
Aisete nire nire käkwe
tödekadre ni yebti abko
Ngöbökwe ñan mikadi ja
ngie nuen, aisete ñan
rabadre ja gaire,

Isaías 28.16

abko niebare Ngöbökwe Jesukri-
stobtä. **7** Angwane mun Ngöbö

mikaka era jae abko kräke ni jä ütiäte kri kwrere abko ütiäte kri, akwa nire nire käta tödeke ñakare Jesubti abkobtä Ngöbö Kukweita blite abko erere tä nebe bare krörö:

> Jä ütiäte kri ju mikakrä metre abko nitre ju mikaka käkwe kitaninkä, akwa jä ye abko ni Dänkien käkwe mikani bäri ütiäte ju mikakrä metre. *Salmos 118.22*

8 Mdakäre abko Ngöbö Kukwei tä niere krörö:

> Niara abko jä kwrere btä ni mda mda ngoto ritadite angwane, näin ngitiekä temen jä yebti ta, erere Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen, *Isaías 8.14*

nieta Ngöbö Kukweibtä ni Dänkien Jesukristobtä. Niaratre tä ngoto ritete kore Jesukristobtä, ñobtä ñan angwane ñan tö Ngöbö Kukwei Jesukristobtä mikai täte, dokwäre Ngöbökwe kukwe mikanintbe kira kräke, ye erere rabadi bare btätre, käkwe ja ngie nuadi.

9 Akwa mun tödekaka Jesubti ara jire abko ja mräkäre dianinkä Ngöbökwe jakrä. Erere arato, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre tä sribire jrei ngwärekri, ye kwrere Ngöbökwe mun mikani sribire jakrä. Amne mun abko juta deme Ngöbökwe. Mdakäre abko, mun abko jen Ngöbökwe. Niarakwe mun dianinkä kore jakrä angwane, jändrän kuinkuin nuenbare kri krübäte kwe munkrä, ye abko mun rikadre mike gare ni mda mdaye abkokäre. Mun nämane nüne kä ikote Ngöbö okwä bäre mento, akwa Ngöbö ara jire käkwe mun kärä-bareta nüne kä trä kuin bä nuäre jen kwe te. **10** Mdakäre abko, käne mun nämane ngwarbe, ütiäte ñakare juta kwrere, akwa munkwe tödekani Jesubti angwane, mun juta Ngöbökwe mtare. Erere arato, mun ñan nämane ruentari tare Ngöböye, akwa munkwe tödekani Jesubti angwane, mun ruentari tare kri ie.

11 Ti mräkätre tare tikwe, ti bike kukwe ribere krörö munye: Munta nüne ni menteni kwrere kä nebtä, aisete kukwe käme mdeita nebe munye, käta rüre mun rüere, ye käkwe ñan mun ganaindre, abkokäre munkwe ñan kä bian ie jabtä. **12** Angwane nitre ie Ngöbö gare ñakare, ye okwäbti munkwe nüna kuin, ñobtä ñan angwane bäsi ni kukwe kämekäme nuenkä btä ñäkä blo, ye kwrere jire tädre ñäke mun rüere mtare, akwa munkwe jändrän kuin nuendi niaratre okwäbti ne ngwane, Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke, ye ngwane niaratre käkwe Ngöbö käikitadrekä kukwe kuin nuenbare munkwe yebtä.

Gobran kukwei amne ni bkänkä kukwei mikadre täte

13 Mdakäre abko, ni Dänkien rabadre ütiäte ni mda mda okwä te, abkokäre ni jökrä tä mikani gobrane ji dokwäte, ye munkwe

kukwei mika täte abko krörö: emperador romanobo tä bäri ji dokwäte, aisete munkwe mika ütiäte jae. **14** Erere arato, gobran mda mda juanta emperadorekwe nitre kukwe kämekäme nuenkä töi diankäre amne ni jändrän kuin nuenkä abko mikakäre ütiäte, ye munkwe mika ütiäte arato, **15** ñobtä ñan angwane nitre töi ñakare käta blite ngwarbe mun rüere abko ngwärekri munkwe jändrän kuin nuendre niaratre kukwei ötakäre abko ie Ngöbö tö. **16** Ngöbökwe mun ngite dianinkä mento munbtä käkwe mun tikaninte, akwa ye köböire munkwe ñan bika kuin, kukwe kämekäme nuenkäre janknu tiebe. Akwa ni klabore Ngöbökwe käkwe nünandre ño, ye kwrere munkwe nüna. **17** Mdakäre abko, munkwe ni jökrä mika ütiäte jae: Munkwe ja mräkätre tödekaka Jesubti tare amne munkwe Ngöbö jürä ngwian amne emperador abko mika ütiäte munkwe.

18 Mdakäre abko, mun klabore ni mda mdakwe, ye abko käkwe mun bkänkä kukwei mika täte jökrä amne munkwe mika ütiäte jae arato. Ye abko mun bkänkä moto kuin amne moto jäme, ñan ye aibe munkwe kukwe mikadre täte kore, akwa mun bkänkä moto kämekäme ye kukwei mika täte munkwe arato, **19** ñobtä ñan angwane ni ja mike ngite ñakare, akwa ni mikata ja ngie nuen ngwarbe amne, nita Ngöbö mike täte, aisete nita nebe kwekbe jirekäbe ja tare nike bätärekä kore, ye abko tä nebe tuen kuin Ngöböye. **20** Mun klabore käkwe ja mikadre ngite abtä mun mikadre ja ngie nuen, yebtä abko tädre ja tare nike bätärekä, ye abko rabadre ütiäte ñakare, ñobtä ñan angwane mun mikadre ja ngie nuen metre kwe. Akwa munkwe jändrän kuin nuendre, dokwäre mun mikadre ja ngie nuen angwane, mun tädre ja tare nike kwekbe bätärekä, ye abko tä nebe tuen kuin Ngöböye, **21** ñobtä ñan angwane Kristo käkwe ja tare nikani kore käne munkrä, ye kwrere munkwe ja tare nikadre arato, abkokäre Ngöbökwe mun käräbare jakrä. Ne aisete ja tare nikadre ño, ye abko Kristo käkwe bä mikani käne abko erere munkwe nuendre abko krörö:

> **22** Kristo käkwe ja mikani
> ngite ñakare Ngöbö rüere
> amne, ni mda mda
> ngökani ñakare kwe,
> *Isaías 53.9*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä. **23** Akwa niara rüe namani ñäke taretare ie angwane, namani kwekbe, ñäkäbare ñakare tare kwe ietre. Erere arato, mika namani ja tare nike krübäte angwane, rüe rätäninkä ñakare kwe amne Ngöbö abko kukwe ükatekä metre, ye aibe ie namani ja mike gare jirekäbe. **24** Kristo ara jire käkwe kötä mikani au nikrä amne müre ketani krusobtä ni diäre, ye ngwane ni nämane ja mike ngite krübäte Ngöbö rüere abko dianinkä jökrä mento nibtä

kwe. Ne köböire abko ni krütani käta ja mike ngite ñakare mda Ngöbö rüere, ye kwrere nikwe ñan ja mikadre ngite mda Ngöbö rüere amne nikwe nünandre kuin era metre, abkokäre Kristokwe ja biani müre ketadre au ni diäre. Erere arato, Kristo mikani träine ngrabare, bti krütani, ye köböire abko mun namaninta kuinta. **25** Krütani kore munkrä, ñobtä ñan angwane obeja tä nente angwane, tä niken ngwarbe kwäräkwärä, ye kwrere mun nämane näin mente Ngöböye, akwa mtare mun jataninante Jesukristoye. Ni obeja ngibiaka tä obeja ngibiare kuin, ye kwrere Kristo tä mun ngibiare amne tä mokrere munbti.

Kukwe ni gure gure kräke

3 **1** Ne kwrere arato, mun merire gure gure käkwe ni brare munkwe kukwei mikadre ütiäte, ñobtä ñan angwane nane ni brare ruäre abko ñan tä tödeke Jesubti, akwa mika ütiäte jae munkwe amne munkwe nünandre kuin, ne ngwane ñan munta blite Jesubtä ben abtä tödekadre bti kwe, akwa munta nüne kuin ye köböire jatadi tödeke bti, **2** ñobtä ñan angwane Ngöbö käikitarekä kwärä munta nüne kuin deme ni brare munkwe okwäbti, ye köböire jatadi tödeke Jesubti. **3** Akwa munkwe ñan ja däte bätäkä ngwarbe ngrabare ja bä mikakäre nuäre amne, munkwe ñan ngwian gate ja dokwä sökakrä bätäkä ngwarbe ja bä mikakäre nuäre. Erere arato, munkwe ñan jändrän orore tuäretuäre mika ja ngrabare ja bä mikakäre nuäre amne ütiäte amne, munkwe ñan dän kuinkuin ütiäte krikri kita jabtä ja bä mikakäre nuäre ngrabare. **4** Akwa munkwe ja moto mika kuin, käkwe nüna jäme ja bä mikakäre nuäre. Ja töi amne ja moto mikadre kuin kore munkwe, ye ngwane mun bä rabadi nuäre kärekäre. Ja bä mikadre nuäre kore, ye abko ütiäte kri Ngöbö ngwärekri. **5** Ne kwrere arato meri deme deme nünanka kira tödekaka Ngöböbti nämane ja bä mike nuäre, kä nämane ja moto mike kuin amne jäme ja bä mikakäre nuäre. Niaratre nämane brare kwe mike ütiäte jae amne nämane kukwei mike täte **6** Sara kwrere. Sara abko käkwe brare kwe Abraham kukwei mikani täte käkwe "ti dänkien" niebare ie. Mun merire merire abko käkwe nünandre metre kore amne munkwe ñan kä jürä ngwiandre jabtä ne ngwane, mun rabai Sara kwrere.

7 Mun brare gure gure abko ie nüna rüka gare kuin meri munkwe yebe. Meri abko di ñakare ja kwrere munbe, aisete munkwe mika ütiäte amne munkwe ngibia arato, ñobtä ñan angwane ja moto kuinbti Ngöbökwe mun brare kärabare nünakäre kärekäre jabe, ye kwrere Ngöbökwe meri ye kärabare arato nünakäre kärekäre jabe, aisete munkwe meri munkwe ye mika ütiäte. Munkwe blitadre Ngöböbe angwane, Ngöbökwe mun kukwei kadre

ngäbti, abkokäre munkwe nüna kore ben.

8 Mdakäre abko, mun jökrä käkwe nüna jäme ketetibe jabe amne ja raba ruen ja kwrere jökrä munye ja die mikakäre kwärikwäri. Erere arato, ni ja mräkäre käta ja tarere, ye kwrere munkwe ja tare kwärikwäri. Erere arato, munkwe ja moto mika kuin jakrä amne munkwe bika tidrä jabtä kwärikwäri. **9** Ye abko, ni mdakwe kukwe nuen blo mun rüere angwane, munkwe ñan kukwe nuenta blo btä ja dokwäre. Erere arato, ni mdakwe ñäkä taretare munbtä angwane, munkwe ñan ñäkäta taretare btä ja dokwäre amne munkwe ja di kärä kräke Ngöböye jirekäbe, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe mun käräbare jakrä ja di biankäre munye Kristo köböire, aisete munkwe ñan ja ngie mika.

10 Munkwe nünandre kore, ñobtä ñan angwane

Nire nire tö nünai kuin amne tö kä tuai nuäre jabtä,
ni ye abko käkwe ñan ñäkä taretare ni mda mdabtä amne ñan ni mda ngöka kwe.

11 Erere arato, jändrän käme Ngöbö rüere, yebtä kä mikaka kwe amne jändrän kuin nuen kwe.

Mdakäre abko, ja töi mika kwatibe kwe nüne jäme ni mda mdabe amne rankwa janknu kä jäme ye jiebti arato, **12** ñobtä ñan angwane ni nüne metre abko ni Dänkien tä ngibiarebti.

Erere arato, tä blite Ngöböbe angwane, niara tä biare kukwe kaen ngäbti.

Akwa ni kukwe nuenkä kämekäme Ngöbö rüere abko kräke Ngöbö motota nebe romon,

Salmos 34.12-16

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.

13 ¿Ne aisete munkwe ja kitadre jändrän kuin aibebtä, ye ngwane nirekwe kukwe nuendre blo mun rüere? Bäsi ni ñakare jire. **14** Akwa nane nünanbtä kuin, ye dokwäre ni mdakwe mun mika ja tare nike ne ngwane, Ngöböta ja di bien munye, ¡aisete munkwe kä ngwian nuäre jabtä! Amne munkwe ñan ni ye jürä ngwian jabtä amne mun ñan rekwetaka käne arato, **15** akwa munkwe ja töi mika kwatibe Kristo mikakäre ütiäte ja Dänkien kwrere. Erere arato, ñobtä munta tödeke Kristobti, käta ngibiare ngäbti, ye ni mda mda ngämi kite ngwentari munye, känenkri munkwe ja mika juto biare kukwe kakäre ngäbti. Akwa ja moto jämenbti munkwe blita bentre amne munkwe ja mika bobre, käkwe ni mda mda mika ütiäte jae niaratre kukwei kare ngäbti. **16** Erere arato, ja ñan rabadre ruen ngite munye Ngöbö ngwärekri, abkokäre munkwe nüna kuin ni mda mda okwäbti, ñobtä ñan angwane munta tödeke Kristobti, abtä munta nüne metre, yebtä ni ruäre tä ñäke blo

mun rüere, ye abko rabadreta ja gaire, abkokäre munkwe nüna metre. **17** Tita niere kore, ñobtä ñan angwane jändrän kuin nuenbtä nikwe ja tare nikadre, ie Ngöbö tö ne ngwane, rabadre kuin nikrä ja tare nike kore; akwa nikwe ja tare nikadre jändrän käme nuen dokwäre, ye abko rabadre käme nikrä, **18** ñobtä ñan angwane Kristo ara jire käkwe ja tare nikani amne krütani ni ngite Ngöbö rüere diankakäre mento nibtä, ye abko nuenbare batibe kwe amne namani ütiäte kärekäre. Kristo abko ngite ñakare jire chi Ngöbö rüere, akwa niara krütani ni ngite ngite ngwiankäreta Ngöböye. Ye abko, Kristo müre ketani, akwa ngwäkä ye abko Ngöbö Üai käkwe mikaninta nire. **19-20** Ye kwrere üai kämekäme nämane kira Noé näire käkwe ñan Ngöbö kukwei mikani täte abko nämane kitani ngite abko ie Kristo käkwe dre dre nuenbare amne dre dre nuendi kwe abko Kristo Üai jananbare mike gare. Noé nämane ru dätere angwane, nire nire jatadita Ngöböye abko Ngöbö nämane ngibiare bätärekä, akwa ye ngwane ni braibe namani dianintari. Ni ni kwäbe namani dianintari ñöbti Noébe. **21** Ñöbti niaratre namani dianintari kira, ye abko nitre tödekaka Jesubti ngökata ñöte bä mikani kwetre ye kwrere. Jesukristo krütani, bti Ngöbökwe mikaninta nire, ye köböire abko nita nebe dianintari abko ni ngökata ñöte tä bä mike. Akwa ni ngökata ñöte, yebti ñan ni rabadre merebe ngrabare, abkokäre ni ngökata ñöte. Akwa ni ngökata ñöte angwane, Ngöbökwe ni töi mikadre merebe abko nita kärere Ngöböye. **22** Amne Kristo mikaninta nire Ngöbökwe, yebti abko nikaninta kä käinbti amne tä kä bäri ütiäte te Ngöbö küde ruenkri sete amne, angele btä üai käme mda mda dite krikri, ye abko namani mikani jökrä Kristo ngoto täni.

Nünandre Ngöbökrä

4 **1** Mdakäre abko, Kristo käkwe ja tare nikani ja ngrabarebti, ne aisete munkwe ja mika biare ja tare nikakäre niara kwrere, ñobtä ñan angwane nire nire käkwe ja tare nikanina ja ngrabarebti, ye abko nämanena biare kukwe kämekäme kite temen nünakäre Jesukristo kräke abko erere nuenbare kwe. **2** Ye mdenbtä, kukwe kämekäme mdei ie, yebtä ñan tä ja kite mda, akwa nünandre ño kwe, ie Ngöbö tö, ye kwrere tä nüne. **3** Nitre ie Ngöbö gare ñakare tö nünai ño, ye kwrere munkwe nünabare raire arato abko krörö: Mun nämane nüne nukro kwrere, jändrän käme aibe mdei nämane nebe munye, amne mun nämane mröre krikri, kä nämane dröbare amne, mun nämane dö ñaen kabre krübäte kä mikakäre nokre amne jändrän ngwarbe kämekäme abko mun nämane mike ütiäte ngöböre jae.

4 Akwa mtare abko, nitre ñakare tödekaka Jesubti käta

kukwe kämekäme nuene kabre krübäte, ye ben munta dikekä ñakare gwaire mda, ye mdenbtä abko niaratre ñan töita nebe krütare munbtä, käta ñäke blo mun rüere mtare. **5** Akwa Ngöbö kukwe ükatekä ni nire kräke amne ni krütani kräke, ye ngwärekri niaratre käta kukwe nuene kämekäme ye rükadi niere jökrä. **6** Ngöbö rabadre kukwe ükete metre ni kräke, abkokäre ni ngämi krüte, känenkri Ngöbö kukwei kuin Jesubtä mikani gare ietre. Nire nire käkwe tödekani Jesubti abko Ngöbökwe ñan mikani ja ngie nuen. Abti niaratre krütani ni jökrä kwrere, akwa niaratre üai namani nüne kärekäre Ngöböbe.

7 Kä mrä kitera nüke, aisete mun rabadre blite Ngöböbe, abkokäre munkwe töbika metre amne munkwe töbika kuin ja käne arato. **8** Bärire mda abko, nita ja tarere era metre kwärikwäri angwane, ni mdata ja mike ngite ni rüere angwane nita juto biare denkä jabti ta, aisete munkwe ja taredre kri kwärikwäri, ye abko bäri kuin. **9** Erere arato, munkwe ja ka ngäbti kuin kwärikwäri ja gwiriete, akwa yebti munkwe ñan ngra ngrata jabtä kwärikwäri. **10** Mdakäre abko, Ngöbökwe ja moto mikani kuin munkrä, käkwe ja di biani bätäkä ngwarbe munye abkobti munkwe sribidre, ye kwrere munkwe sribi kuin ni mda mdakrä, Ngöbökwe ja moto mikani kuin bätäkä ngwarbe munkrä, ye kwrere munkwe sribi abko krörö: **11** Munkwe blita ni mda mdabe angwane, Ngöbö ara jire tä blite mun köböire ni mda ye die mikakäre, kwrere jire munkwe blita. Erere arato, munkwe sribi ni mda mda die mikakäre angwane, Ngöböta ja di bien ño munye, ye erere bti munkwe sribi nuen ja di ngöi jökrä ni mda mdakrä, munkwe dre dre nuendre, yebti Ngöbö rabadre käikitaninkä Jesukristo köböire abkokäre. Ngöbö aibe abko rabadi käikitaninkä amne di rabadi kri kärekäre arato. Abko kore se. Amen.

Munkwe ja tare nikadi tödekabtä Jesubti

12 Ti mräkätre tare tikwe, ñukwä jutra ngire tä ni kukwe tare, ye kwrere jire munta ja tare nike tödekabtä Jesubti, yebtä munkwe ñan töbika krübäte dikaro, ñobtä ñan angwane kukwe ye abko rabadi bare kore, aisete ñan raba tuen bä jene munye. **13** Akwa Kristo käkwe ja tare nikani ño, ye kwrere munta ja tare nike gwaire ben, ye abko munkwe käi ngwian nuäre jabtä, Kristo jatadita ja di kri bä nuärebti angwane, kä rabadre bäri nuäre munbtä niarabe gwaire abkokäre. **14** Erere arato, munta tödeke Kristobti, ye dokwäre ni mdakwe ñäkä taretare munye angwane, munkwe kä ngwian nuäre jabtä, ñobtä ñan angwane Ngöbö Üai bä nuäre tä nüne munbtä aisete. **15** Akwa nane mun raba ja tare nike angwane, ñan ni mda kämikabtä amne ñan

gobtä mun tädre ja tare nike. Mdakäre abko, ñan ja mikabtä ngite bätäkä ngwarbe ni mda mda rüere amne ñan ja mikabtä kukwe jenenante ta, abtä mun tädre ja tare nike, ie ti tö.
16 Akwa mun abko tödekaka Kristobti, abtä munkwe ja tare nika ne ngwane, mun ñan raba ja gaire, akwa mun kädeka Kristobti angwane, munkwe Ngöbö käikitaka jirekäbe, **17** ñobtä ñan angwane mtare ni jen Ngöbökwe käta kukwe käme nuene Ngöbö rüere angwane, Ngöböta töi den käta mike ja tare nike. ¿Ye abko, ni tödekaka Kristobti ara jire btä kukwe tare rakadrekä kore, se abko nitre käta kukwe kuin Jesubtä mike ñakare täte abko kräke kukwe rabadi ño mrä? ¡Aitee, Ngöbökwe niaratre mikadi ja tare nike kri krübäte! **18** Mdakäre abko,

> nitre nünanka metre Ngöbö ngwärekri, akwa töi diankäre Ngöböta mike ja tare nike, akwa mrä niaratre rabadi dianintari.
>
> ¿Kore ne ngwane nitre diän diän ja mikaka ngite Ngöbö rüere abko Ngöbökwe dianditari ya? Ñakare, *Proverbios 11.31*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä.
19 Ne aisete munkwe ja tare nikadre, ie Ngöbö tö ye erere munkwe ja tare nika ka ngäbti. Akwa Ngöbö mun dätekä, ye kisete munkwe ja mika amne niarakwe ja kukwei mikadi täte, käkwe mun dianditari amne mun rika jändrän kuinkuin nuene janknu.

Ñan bikadre kri, akwa ja mikadre bobre

5 **1** Mtare nitre jie ngwiankan tä mikani ji dokwäte mun ngätäite, ye abko ti tö töi diain mda, ñobtä ñan angwane ti abko unbre arato amne tita sribire nitre ji dokwäte ye kwrere. Erere arato, Kristo käkwe ja tare nika ni kri, ye tikwe tuaba ja okwä jenbti abko erere tita kädriere mda mdabe. Erere arato, Kristo jatadita angwane, rabadi ütiäte kri, ye ben gwaire ti rabadi mikani ütiäte arato abko gare kuin tie, aisete **2** mun unbre unbre ji dokwäte, ye ie ti bike niere krörö: Nitre tödekaka Jesubti tä obeja kwrere Ngöbö ngwärekri amne tä mikani ngibiadre munye, ye abko munkwe ngibia kuin, akwa munkwe niaratre ngibia ja moto kuinbti, Ngöbö tö ie ye kwrere. Akwa munkwe ñan ja moto mika iko niaratre ngibiabtä. Erere arato, munkwe ñan niaratre ngibia ngwian ganainkäre jae, akwa munkwe kä ngwian nuäre jabtä niaratre ngibiakäre. **3** Erere arato, nitre tä mikani ngibiadre munye, ye munkwe ñan ja mika dänkiene, akwa niaratre käkwe nünandre kuin, abkokäre mun ara jire käkwe nüna kuin niaratre okwäbti. **4** Abti Kristo, Obeja Ngibiaka Bäri Ütiäte Kri, ye jatadi nüketan angwane, korona bianta ni ganankaye, ye kwrere jändrän ütiäte biandi kwe munye, käkwe

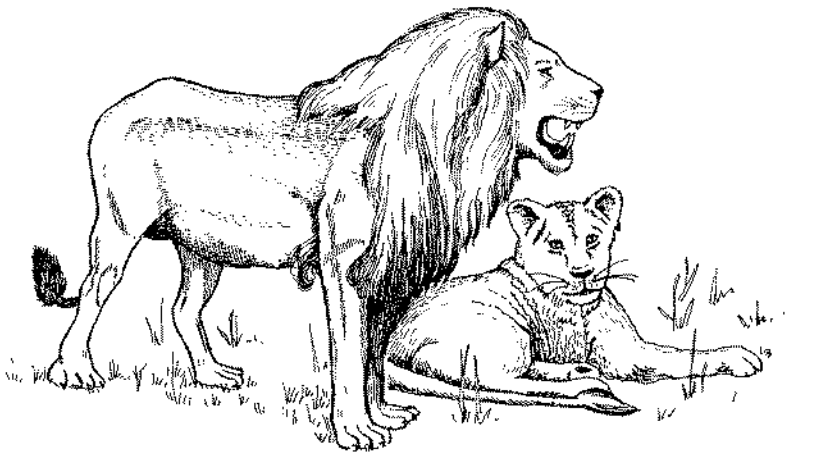
mun mikadi ütiäte kri amne ye abko ñan rikadi ngwarbe jire chi.

5 Erere arato, nitre unbre unbre tä ji ngwianka mun bati bati käne, ye munkwe kukwei mika täte. Erere arato, ja moto jämenbti mun jökrä käkwe bika tidrä jabtä kwärikwäri amne munkwe ñan bika kri jabtä, akwa munkwe ja mika ütiäte jae kwärikwäri, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukweita niere krörö:

> Nire nire käta bike kri abko rüere Ngöbö motota nebe romon.
>
> Akwa nire nire käta bike tidrä Ngöbö ngwärekri abko kräke Ngöböta ja moto mike kuin,
>
> *Proverbios 3.34*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä. **6** Kä jatadi angwane, Ngöbökwe mun mikadre ütiäte, abkokäre munkwe bika tidrä Ngöbö di kri yebtä. **7** Amne kukwe ño ño tä mun kisete, abtä munta töbike kri, ye munkwe kita jökrä Ngöbö kötärä, ñobtä ñan angwane Ngöbö töita käre munbtä.

8 Mdakäre abko, kwra lion ie mröta nebe angwane, tä niken ngwäne krikri, käta niken jändrän känene kwetadre jae, ye kwrere jire mun rüe diablu Satana tä näin ni känene juankäre ngwarbe, aisete munkwe töbika kuin ja käne amne munkwe mokre jabti au. **9** Akwa munkwe tödeka kwatibe Ngöböbti amne munkwe nünanka dite jabtä rükäre mun rüe Satanabe, ñobtä ñan angwane munta ja tare nike, ye kwrere mun mräkä tödekaka Jesubti kä jökräbti temen tä ja tare nike arato. Yebtä munkwe töbika, käkwe nünanka dite jabtä. **10** Munkwe ja tare nikadi bä jötrö mda, yebti Ngöbö ja moto mikaka bäri kuin ni kräke käkwe ni käräbare nünakäre kärekäre kä nuärete kä käinbti Jesukristo köböire, Ngöbö ye ara

Nete diablu bä mikata krübäte kwra lion kwrere (1 Pedro 5.8)

jire käkwe mun mikadi juto biare nüne jakrä. Erere arato, mun mikadi nünenkä dite kwe amne ja di biandi kwe munye amne mun mikadi dikekä janknu kwe Jesukristobe arato. **11** Ne aisete Ngöbö di raba kri jändrän jökrä bti ta kärekäre, ie ti tö. Abko kore se. Amen.

Kukwe mrä

12 Mräkäre abko, ti mräkä Silvano abko tä tödeke era metre Kristobti tuen tie, aisete niara köböire tita tärä tike chi munye, mun die mikakäre. Ngöbökwe ja moto mikani kuin munkrä, käkwe jändrän kuin nuenbare munkrä abko rabadre gare munye arato, abkokäre tita tärä ne tike. Ngöböta mun tarere kore, yebtä munkwe nünanka dite dite.

13 Amne juta Roma nete, ne arabe kädianta Babilonia arato, ne känti nitre tödekaka Kristobti tärä arato abko käta köbö kuin juen munkrä. Ngöbökwe mun dianinkä jakrä, ye kwrere niaratre dianinkä jenena jakrä kwe arato. Erere arato, Marcos, ti ngobo tikwe Ngöbö käbti käta köbö kuin juen munkrä.
14 Amne munta ja tarere kwärikwäri, ye bä mikakrä abko munkwe ja demain kwärikwäri köbö ngwianretari kwärä jae. Mun abko nena Kristokwe, yebtä kä jäme raba jökrä. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Bobukäre Pedrokwe
2 Pedro

Simón Pedro käkwe tärä ne tikani. Pedro kebera krüte abko namanina gare ie, ye abko niebare kwe 2 Pedro 1.12-15. Pedro käkwe tärä ne tikani kukwe era metre Jesubtä mikakäreta töre nitre tödekaka Jesubtiye, niaratre käkwe nünandre deme amne nünandre janknu kwetre Jesu kräke abkokäre. Mdakäre abko ni ruäre bikaka tödekaka Jesubti rükadre nitre tödekaka Jesubti ngätäite niaratre ngökakäre abko Pedro tö namani mikaita töre ietre. Nitre ye abko ni ño amne tätre nüne ño abko Pedrokwe niebare ietre. Nitre ni ngökaka ye abko Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen kri. Mräkäre abko, kukwe rakadrekä ño ño kä mrä abko Pedrokwe mikaninta töre arato. Kä mrä ye jatadre jötrö, aisete ja di ngöi jökrä nünandre deme Jesukristo mikakäre ütiäte abko Pedrokwe niebare.

Erere arato, Jesukristo jataita era metre, akwa Ngöböta ni jökrä ngwen ruentari tare jae amne tö ni jökrä tuai ja töi kwite niara kukwäre amne tö bäri ni kwati tuai tödeke niara Odei Jesukristobti, ye aisete ñan tö Jesukristo juainta gwängwarbe, akwa tä ni ngibiare bätärekä bätärekä abko Pedro tö namani mikai gare. Kukwe kabre 2 Pedrobtä abko ja kwrere tärä Judabe.

Pedrota köbö kuin juen

1 1 Ti Simón Pedro, ti abko sribikä Jesukristokwe amne ti abko Jesukristo kukwei ngwianka arato. Ngöbö nikwe Jesukristo abko ni Diantarikä abko bti nunta tödeke, ye kwrere munta tödeke niarabti arato. Jesukristo abko ni metre, käkwe ni die mikani tödeke jabti. Mun ye abko kräke tita köbö kuin juen tärä nebtä. 2 Angwane Ngöbö nükani gare munye amne Jesukristo nükani gare munye, aisete niaratre käkwe ja moto mika kuin mun jökrä kräke amne mun mika nüne jäme kwetre, ie ti tö, käta tärä tike munye.

Ngöbökwe ni käräbare abko erere nikwe nünandre

3 Ngöbö nükanina gare nie, ye mden köböire ja di kribti jändrän jökrä ütiäte nünankrä metre biani kwe nie. Ja di kri bä nuärebti amne ja moto kuinbti niarakwe ni käräbare jakrä. 4 Ja di kri bä nuäre amne ja moto kuin, ye köböire abko jändrän

kuin ütiäte kri köböi mikani Ngöbökwe nie. Jändrän kuin, ye köböire abko jändrän kämekäme mdeita nebe nie käkwe ñan mun juandre ngwarbe, akwa munkwe kwäräbedre amne, Ngöbö tö mun tuai nüne ño, ye kwrere mun rabadre nüne, abkokäre jändrän kuin köböi mikani kore kwe nie.

5 Ye mden kisete munta tödeke kwatibe Jesubti, ye bärire mda abko nünandre kuin Ngöbökrä, ye jiebti mun rankwa ja di ngöi jökrä; amne nüna kuin Ngöbökrä, ye bärire mda abko Ngöbö rükadre gare bäri kuin munye abko jiebti mun rankwa; amne **6** Ngöbö rabadre gare bäri kuin munye, ye bärire mda abko ja ngibiadre kuin au kukwe kämekäme ngäniene, ye jiebti mun rankwa. Erere arato, ja ngibia kuin au, ye bärire mda abko jändrän jökrä ngibiadre bätärekä, ye jiebti mun rankwa; amne jändrän jökrä ngibia bätärekä, ye bärire mda abko nüna metre Ngöbökrä, ye jiebti mun rankwa. **7** Erere arato, nüna metre Ngöbökrä, ye bärire mda abko nitre tödekaka Jesubti, ie ja rabadre ruentari tare kwärikwäri, ye jiebti mun rankwa amne, ja rabadre ruentari tare kwärikwäri nie, ye bärire mda abko munkwe ja taredre kwärikwäri abko jiebti mun rankwa. **8** Munkwe nünandre kore bäri mda köbö kwatirekwatire, ye ngwane ni Dänkien Jesukristo nükani gare munye, ye kräke munkwe jändrän kuin nuendi amne munkwe ñan nünandre ngwarbe. **9** Akwa jändrän jiebti mun rankwadre tikwe nini, ye nire nire tä bkäne ñakare ne ngwane, ni ye abko tä nüne ni okwä kä ikote kwrere. Erere arato, ni ye tä töi ngitiekä ñakare metre, aisete kä tuen känime ja käne nie, kwrere jire tä nüne amne, niara nämane ja mike ngite käne Ngöbö rüere, ye abko ni Dänkien Jesukristo käkwe dianinkä mento btä amne bätäninte jökrä btä kwe, ye abko tä käikwitekä jabti.

10 Ne aisete ti mräkätre tikwe, Ngöbökwe mun käräbarera jakrä amne mun dianinkära jenena jakrä kwe, ye rabadre era munkrä, aisete jändrän ye jiebti mun rankwa kisere janknu, ñobtä ñan angwane munkwe ye nuendre ne ngwane, munkwe ñan ni Dänkien gibiadrekäta jire chi **11** amne ni Dänkien, ni Diantarikä Jesukristo tä gobrane kärekäre, ye känti Ngöbökwe mun kadi ngäbti kise kubu ja känti sete.

Nire nire kukwei era metre abko ie olo ketadrete

12 Ne aisete, kukwe era metre diribarera munye abko nena gare metre munye, yebtä munta nünenkä dite, akwa tikwe mikadita töre käre munye. **13** Ti tä nüne kä nebtä ne ngwane, tikwe kukwe ye mikadreta töre munye ruen tie, **14** ñobtä ñan angwane ti kebera krüte abko ni Dänkien Jesukristo käkwe mikani gare tie, aisete tita niere kore munye.

15 Ti krütadrera, ye täbti kukwe ye tädre töre käre munye, abkokäre ti ngämi krüte, känenkri tikwe sribidi ja di ngöi jökrä kukwe ye mikakäreta töre janknu munye.

16 Ti mräkätre, ni Dänkien Jesukristo abko di kribti jatadita, ye abko nunkwe diribare munye. Ye abko ñan kukwe mikanintbe ngwarbe kira mun ngökakäre abko niebare nunkwe munye, akwa nunkwe ni Dänkien di kri bä nuäre tuaba ja okwä jenbti abko erere nunta niere.
17-18 Nun näma ngitio demenbti ni Dänkien Jesube angwane, Ngöbö ni Rün käkwe ni Dänkien mikaba ütiäte kri abko trä rababa bä nuäre, ye nunkwe tuaba. Erere arato, kä ye känti Ngöbö kukwei jaraba krörö kä käinbti nunye: "Ni ne abko ti Ngobo tikwe. Niara tare kri tikwe. Niara käi nuäre kri tibtä", nieba Ngöbökwe kä käinbti, ye abko kukwe nuaba ja olo jenbti nunkwe arato.

19 Nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira käkwe kukwe niebare ni Dänkienbtä, ye mikaba bäri era nun okwäte. Ne aisete nitre Ngöbö kukwei niekä ni Dänkienbtä abko munta tuente, yebtä munkwe ja töitika kuin, ñobtä ñan angwane nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira käkwe kukwe niebare ni Dänkienbtä, ye abko ñotra trä kä ikote ye kwrere tä nunkrä mtare. Akwa ni Dänkien Jesu jatadita angwane, muke kri tä kite dekä käin, abti käta kite ngwen, ye kwrere ni Dänkien rükadita angwane, kä trä tikadikä jökrä kwe mun töite. **20** Akwa kukwe krörökrörö rabadre gare metre munye: Nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira käkwe Ngöbö kukwei niebare, ye abko tä dre dre niere abko niaratrekwe ükaninte ñakare jire au,
21 ñobtä ñan angwane nitre Ngöbö kukwei niekä era metre ye käkwe ñan Ngöbö kukwei niebare jire chi ja töi jenbti au, akwa Ngöbö Üai Deme ara jire käkwe niaratre jie ngwiani Ngöbö kukwei niere abko erere niebare kwetre.

Ngöbökwe nitre dirikä blo mikadi ja ngie nuen

2 **1** Akwa ni ja bä mikaka Ngöbö kukwei niekä nämanena kira nitre israelita ngätäite, ye kwrere arato rükai mun ngätäite. Niaratre ye abko töi käme, abkobti kukwe bäri blo diridi tiebe kwetre munye abko köböite ni ruäre käkwe ni Dänkien Jesu tuadimetre. Ni Dänkien käkwe nitre ja bä mikaka dirikä kwrere kökanintarita, akwa niaratrekwe rükandite. Niaratre käkwe diridi blo munye, ye dokwäre abko Ngöbökwe niaratre mikadi ja ngie nuen bäri jötrö. **2** Nitre ye käkwe kukwe gaidre nuendi, akwa ye jiebti ni kwati näin. Ye köböite abko ji era metre ni Dänkienkwe abko rüere ni kwati käkwe ñäkädi blo. **3** Mdakäre abko, nitre bikaka Ngöbö kukwei dirikä ye abko tö rabadi krübäte ngwianye, käkwe kukwe ngwarbe tandi ngwian diankakäre

munkän. Akwa kira Ngöbökwe niaratre mikadre ja ngie nuen abko köböi kitanina Ngöbökwe kräke, ye erere niaratre käkwe ja ngie nuadi kri amne ñan kwärä-bedre kwetre.

4 Ye abko, nitre ye käkwe ñan kwärä-bedre gare nie, ñobtä ñan angwane kira angele ruäre käkwe ja mikani ngite Ngöbö rüere, ye Ngöbökwe dianinkä ñakare bti ta, akwa mäkäninte kadenante kwe, bti kitani ngite kwe kä bäri iko te kä ja tare nikakrä känti. Abti mrä angwane Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen abko tä ngibiare yete. **5** Ye kwrere arato, nitre kirakira nünanka Noé näire nämane ja mike ngite Ngöbö rüere, ye Ngöbökwe dianinkä ñakare bti ta, akwa ñü juani kri temen kwe nitre moto kämekäme gakakäre amne, Noé nämane nüne metre abko kwrere nämane dirire ni mda mdaye abko aibe namani dianintari mräkä ni kükü ben. **6** Ye kwrere arato, nitre nünanka juta Sodomate amne Gomorrate nämane kukwe nuene kämekäme Ngöbö rüere, ye dokwäre Ngöbökwe mikani ja ngie nuen, käkwe kukwani jökrä amne ngübrün aibe namani niaratre täbtä, ye abko nitre kukwe kämekäme nuenkä Ngöbö rüere abko btä kukwe rakadikä ño mrä abko Ngöbökwe bä mikani kore juta yebtä. **7** Nitre Sodomabo amne Gomorrabo, ye ngätäite abko Lot aibe nämane nüne metre Ngöbö-krä, aisete niara aibe namani dianintari. Akwa Lot nämane nüne yete angwane, nitre kukwe nuenkä käme, ye kisete Lot nä-mane nebe ulire krübäte, **8** ñobtä ñan angwane niara abko nünan-ka metre Ngöbökrä, akwa näma-ne nüne nitre ye ngätäite, aisete köbö kwatirekwatire nitre ye nämane kukwe nuene kämekäme niara okwäbti amne niara näma-ne kukwe nuen, yebtä abko Lot nämane ja tare nike, abtä moto nämane iko kukwe tuare. **9** Ngö-bökwe nitre nünanka era metre ye dianintari kore, ye mden kwrere ni jökrä nünanka era metre Ngöbökrä abko Ngöbökwe diandretari ño kukwe taretare ngäniene, ye abko gare kuin Ngöböye. Erere arato, nitre kukwe nuenkä kämekäme Ngöbö rüere abko Ngöböta ngibiare jenena mikakäre ja ngie nuen kä mrä, akwa mtare tätre mike ja tare nike arato. **10** Erere arato, nitre ie kukwe kämekäme aibe mdeita nebe amne tä nakwen jie-bti, erere arato tätre bike kri amne tätre nitre dite ji dokwäte mike ngwarbe jae, ye abko ni Dänkien käkwe mikadi ja ngie nuen bäri kä mrä.

Nitre dirikä blo ye abko ja gai-re ñakare bikakäre krikri ni mda mda okwäbti amne kä jürä ñaka-re btätre ñäke blo üai käme di kri ye rüere. **11** Akwa angele sri-bikä Ngöbökwe abko bäri dite dite amne ütiäte krikri abko ie nin jata nüke töre jire chi ñäke üai käme dite krikri ye rüere ni Dänkien ngwärekri. **12** Dirikätre blo ye abko bäsi jändrän ngwa-rbe kwrere, ñobtä ñan angwane

niaratre töi ñakare amne tätre nüne okwäbti be jändrän ngwarbe kwrere. Erere arato, jändrän ngwarbe tä därere abko ie kömikata amne tä nebe köte, känti tä ngataen, ye kwrere rakadikä nitre dirikä blobtä, abkokäre därebare amne jändrän nüke gare ñakare ietre abko rüere tätre ñäke diän diän, akwa jändrän ngwarbe tä ngataen köte, ye kwrere niaratre jraindi arato.

13 Mdakäre abko, niaratre käkwe kukwe nuenbare blo ni mda mda rüere, käta ni mda mda mike ja tare nike, ye dokwäre abko Ngöbökwe ja mikadi rüere abko käkwe mikadi ja tare nike. Nitre dirikä blo tä ja mike gure bati bati, ye abko käita nebe nuäre btätre amne ja gaire ñakare, aisete tätre ja mike gure kä trä ngwenbti. Erere arato, tätre mröre munbe Jesu mikakäre ütiäte jae angwane, käta nebe nuäre btätre, akwa ngwarbe tätre ni ngökö, käta ja bä mike ni kuin kwrere mun ngätäite, akwa jändrän kämekäme btä nita nebe ja gaire, ye kwrere tätre nebe mun ngätäite. **14** Mdakäre abko, meri ñan jatare dirikätre bloye, okwäta nebe meribtä angwane, töi tärä nebe ie jakrä amne käre niaratre nebe dräre ñakare ja mike ngite Ngöbö rüere amne, meri ruäre töi braibe abko tätre näkwite kukwe käme nuenkäre jabe. Erere arato, jändrän ni mda mdakwe, ie töta nebe krübäte jakrä. Akwa mrä Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen kärekäre. **15** Erere arato, nitre dirikä blo nikani ji kuin metre Ngöbökwe bäre mento, aisete niaratre tä näin ngwarbe nianinte amne, Beor ngobo Ngöbö kukwei niekä kädian nämane Balaam tö namani kukwe nuein blo ngwian ganainkrä jae, ye kwrere jire nitre dirikä blo tä näin. **16** Angwane kukwe nuenbare käme kore Balaamkwe, yebtä Ngöbökwe mäträbare krörö btä: Buro abko blite ñakare, akwa Ngöbökwe mikani blite ni nire kwrere, käkwe ñäkäbare Balaamye, aibe käkwe ji ötani Balaam käne angwane, ñan nikani Ngöbö kukwei niere ngwarbe janknu ngwian ganainkrä jae.

17 Mdakäre abko, dirikätre blo ye abko ñö okwä ngrötani kwrere amne müta juankata niken ja käne mürekwe ye kwrere, ñobtä ñan angwane tätre ni die mikakrä tä niere, akwa ñan raba ni die mike jire chi, aisete tätre dirire blo, ye dokwäre abko kä bäri iko te Ngöbökwe kitadi ngite kärekäre abko tä mikanintbe kräke. **18** Niaratre tä blite kuin bä nuäre, akwa tätre blite ngwarbe amne, ni ruäre käkwe kwäräbebare krire nitre nünanka blobtä, abti nikani kukwe kämekäme kite temen, käkwe tödekani krire Jesubti, aisete di tä braibe näin metre Ngöböbe, ye abko niaratre tä näkwite ja kukwäre kukwe kämekäme nuenkäre ben, aisete kukwe kämekäme mdei ietre, yebtä tä ni ye näkwite kore. **19** Erere arato, nitre dirikä blo abko käkwe ni

mda mda tikadrete tätre niere, akwa niaratre ara jire tä kukwe kämekäme ngoto täni, ñobtä ñan angwane jändrän ño ño erere kräke ni tä ni klabore kwrere, ni ye abko tä jändrän ye ngoto täni. **20** Akwa nire nire ie ni Dänkien amne ni Diantarikä Jesukristo nükanina gare amne kukwe kämekäme kä nebtä, ye ngäniene kwäräbebarera kwe, abti tä niken nakwenta bobukäre kukwe kämekäme ye arabe jiebti, ye ngwane tä nibrenteta kukwe kämekäme te, aisete niara töita nikenta kukwe kämekäme ngoto täni amne tä nebe kukwe nuene bäri käme mda, aisete ngämi tödeke Jesubti angwane, nämane kukwe käme nuene ñakare abko erere tä nuene bäri mda. **21** Nitre ye abko, ie ji kuin era metre ni Dänkienkwe ñan rükadre gare jire chi abko rabadre bäri kuin kräke abko namani gare ietre, abti tätre kukwe kuin deme biani nuendre diribare ietre abko tätre kiteta temen. **22** Akwa kukwe nieta abko erere namani bare ietre abko krörö:

Nukro tä yen, abti tä kweteta, *Proverbios 26.11*

abko nieta Ngöbö Kukweibtä. Erere arato, mtü jükateta tä neme merebe, akwa yebti tä niken jübenta dobrote abko nieta. Nitre ye ie ji kuin era metre ni Dänkienkwe tä nüke gare, abti tä niken kukwe kämekäme nuene bobukäre, ye abko mtü ye kwrere abkobtä tä nakenkä kore.

Ngöbökwe kä ne gadikä

3 **1** Ti mräkätre tare tikwe, tita tärä tiketa bobukäre munye. Tärä ketebu nebti abko ti tö kukwe mikaita töre munye amne jändrän kuin deme deme btä munkwe töbikadre, abkokäre tita tike. **2** Nitre deme Ngöbö kukwei niekä käkwe dre dre niebare kira, ye munkwe ngwian töre käre jae. Erere arato, ni Dänkien amne ni Diantarikä Jesukristo käkwe kukwe biani nuendre nie abko nitre Jesukristo kukwei ngwianka käkwe diribare munye, ye tädre töre käre munye abko ie ti tö, käta tärä ne tike munye.

3 Ti mräkätre, ti bike kukwe bäri ütiäte niere, nebtä munkwe töbika: Kä mrä angwane, ni jatadi ruäre abko kukwe kämekäme mdei ietre, ye aibe kräke nünandi kwetre amne jatadi Ngöbö Kukwei mike yakrä jae, **4** käkwe niedi krörö: ¿Kristo rükadita bobukäre kä nebtä niebare kwe abko ame? ¿Se ñan ngwarbe ni ngökata ya? Kristo ñan rükadreta, ñobtä ñan angwane ni mräkä känekäne krütanina jökrä, akwa Kristo ngämi nüketa amne kä dätebare ño kena abko erere kä tä ja täritäri abti kä nüke mtare, aisete ngwarbe ni ngökata, niedi kwetre. **5-6** Akwa niaratre tä töbike blo, ñobtä ñan angwane kena dekä ja kukweibti Ngöbökwe kä käinta dätebare amne kä tementa dätebare ñöbti, ye niaratre ñan tö mikai era. Abti Noé näire nitre kukwe nuenkä

kämekäme Ngöbö rüere abko Ngöbökwe ganinkä jökrä ñöbti, aisete kä dätebare kena abti kä nüke mtare jändrän ñakare ja kwrere ja täritäri, ye abko ñan tö mikai era jae arato. **7** Akwa kä käinta amne kä tementa nita tuen mtare noko abko Ngöbö ara jire käkwe gadikä ñukwä jutrabti ja kukweibti amne, nitre kukwe nuenkä kämekäme Ngöbö rüere, ye abko Ngöbökwe gadikä ñukwä jutrabti kä käinta amne kä tementa noko ngöi jökrä, abkokäre Ngöbö tä kä ngibiare mtare.

8 Mdakäre abko, ti mräkätre tare tikwe, kukwe ne munkwe ngwian töre käre jae: Kä köböiti ye abko kä mili krati kwrere ni Dänkienkrä amne kä mili krati ye abko kä köböiti kwrere kräke. **9** Ne aisete, ni Dänkien käkwe köbö mikaninta, akwa ñan tä ja kukwei mike täte jötrö abko ni ruäre tä nütüre ni Dänkienbtä, akwa ni jökrä kukwe nuenkä kämekäme Ngöbö rüere, ye abko käkwe tödekadre jökrä Jesubti amne ñan rikadre ja tare nike Ngöbö okwä bäre mento, ie Ngöbö tö, aisete tä köbö kite bätärekä ja käne rükakäreta, ye abko munkwe ngwian töre jae. **10** Akwa batibe ni gokä tä nüke, ye kwrere jire ni Dänkien köböi rükai. Köbö ye näire ñukwä jutra rabadi kri krübäte abko ngö rabadi juuu, käkwe kä käinta se gadikä jökrä. Erere arato, jändrän jökrä bti Ngöbökwe kä dätebare, ye ñukwä jutrakwe gadikä jökrä arato amne, jändrän jökrä tä kä nebtä, se abko rukwadi jökrä ñukwä jutrate kä temen noko ngöi jökrä.

11 Ngöbökwe jändrän jökrä juandi ngwarbe kore ñukwä jutrabti, ne aisete munkwe nünandre bäri deme ni Dänkien aibe kräke, **12** käkwe Ngöbö köböi ngibia ngäbti kisere amne, munkwe jändrän jökrä nuen kuin ja di ngöi jökrä Ngöbö köböi ye krötakäre bäri jötrö ja kukwäre. Köbö ye näire kä käinta se rukwadi jökrä ñukwäte amne jändrän jökrä bti Ngöbökwe kä temen ne dätebare abko güdadite jökrä ñukwä jutrate. **13** Akwa Ngöbökwe kä käinta amne kä tementa btin köböi mikani mda nie, ye abko nita ngibiare amne kä btin ye känti abko ni nüne kuin era metre aibe käkwe nünandi.

14 Ne mden kisete ti mräkätre tare tikwe, kukwe rakadikä jökrä kore, ye ngibiare ngäbti kisere kwärä munkwe nüna deme amne munkwe ñan ja mika ngite amne munkwe nüna jäme jabtä Ngöböbe amne ni mda mdabe. **15** Mdakäre abko, kukwe ne munkwe ngwian töre jae arato: Ni kwati rabadre dianintari, abkokäre ni Dänkien käta ni ngibiare bätärekä kore. Kukwe ye arabebtä ni mräkä tare kri nikwe Pablo käkwe tärä tikani munye arato amne Ngöbökwe niara mikani töbtä ruen tie. Tita kukwe tike munye, ye kwrere Pablota tike munye arato. **16** Akwa Pablokwe tärä tikani ketareketare, yebtä abko kukwe ruäre tare rükare

gare, aisete nitre ie Ngöbö gare ñakare metre amne nitre töi mräme käta ja töi kwite jötrö jötrö, ye abko käta kukwe tikani Pablokwe kwite bä jene, abti tätre dirire blo. Ye kwrere arato, Ngöbö Kukwei mda mda kwitata kwetre, dokwäre Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen abko känänta au jakrä kwetre.

17 Ne aisete, ti mräkätre tare tikwe, nitre dirikä blo jatadi ruäre tikwe niebare mun mikakäre mokre abko nena gare munye amne, nitre dirikä blo ye käkwe ñan mun ngökadre, abkokäre munkwe ja ngibia niaratre ngäniene. Erere arato, nitre moto kämekäme ye käkwe ñan mun kitadre ji blobti, abkokäre munta nünenkä dite jabtä, ye kwrere munkwe nünanka janknu, käkwe ja ngibia.

18 Angwane ni Dänkien ni Diantarikä nikwe Jesukristo ye munkwe mika gare bäri kuin jae amne ni Dänkien käta mun tarere ja moto kuinbti ye abko rüka gare täte jökrä munye. ¡Ni Dänkien aibe raba käikitaninkä mtare amne kärekäre! Amen. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Käne Juankwe
1 Juan

Ni ja töitikaka Jesube kädian nämane Juan käkwe tärä ne tikani. Niarakwe tärä mda mda tikani arato abko krörö: Kukwe Kuin Jesubtä Tikani Juankwe, 2 Juan, 3 Juan, Apocalipsis. Nitre tödekaka Jesubti nämane nüne juta kwatirekwatire te käkä Asiate, kräke tärä ne tikani. Mtare kä Asia abko kädianta Turquía. Juan namanina unbre angwane tärä ne tikani kwe.

Jesukristo köböire Ngöbö nämane nitre tödekaka Jesubti tarere kri krübäte, käkwe kukwe kuin bätäkä ngwarbe nuenbare kräke abko Juan tö namani mikai gare ietre tärä nebti, käkwe tikani. Erere arato, nitre tödekaka Jesubti käkwe ni mda mda taredre era metre, ñobtä ñan angwane nita ni mda mda tarere metre angwane, Ngöböta ni bkäne era metre tä nüke gare nie, niebare Juankwe.

Mdakäre abko, Juankwe tärä ne tikani nitre tödekaka Jesubti mikakäre mokre dirikätre blobtä. Jesukristo abko ñakare ni kwrere abko dirikätre blo nämane niere. Niara bä namani ni kwrere amne ngrabare aibe ni ngrabare kwrere dirikätre blo nämane niere, akwa niara ñakare ja kwrere nibe amne ñakare Ngöbö Odei abko dirikätre blo nämane niere. Nitre tödekaka Jesubti käkwe ñan olo ketadrete jire chi nitre yeye, ñobtä ñan angwane dirikätre kore abko ni ni ngökaka, niebare Juankwe. Kukwe era metre Ngöböbtä amne Ngöbö Odei Jesukristobtä, ye abko Ngöbö Üai käkwe mikadi gare abko Juankwe niebare abko erere tikani täräbtä.

Jesukristo abko Kukwe Ngöbökwe kwrere

1 1 Ti Juan käta tärä ne tike munye. Kena dekä, kä ne däte ngämi, känenkri Jesukristo nämanena. Jesukristo ye abko nunkwe kukwei nuaba, nunkwe tuaba ja okwä jenbti amne nunkwe nuabtaba ja kise jenbti. Niara ye abko Kukwe kwrere nikrä, käta ni mike nüne kärekäre Ngöböbe abko nunta mike gare munye. **2** Jesukristo nämanena kena ni Rün Ngöböbe, akwa Ngöbökwe juani nüne nun ngätäite nete angwane, nunkwe tuaba, aisete nunta blite btä munbe. Niara ni mikaka nüne kärekäre Ngöböbe abko nunta mike gare munye. **3** Nunkwe niara tuaba amne nunkwe kukwei nuaba abko erere nunta mike gare munye angwane, nunta ja gete era metre Ngöbö ni Rün nikwebe amne Odei kwe Jesukristobe, ye

kwrere mun rabadre ja gete nunbe, abkokäre nunta kukwe era metre niarabtä ne mike gare munye, **4** kä rabadre nuäre täte jökrä munbtä, abkokäre nunta tärä ne tike munye.

Nünandre metre

5 Kukwe diribare Jesukristokwe nunye abko erere nunta mike gare munye abko krörö: Ngöbö abko ñotra kwrere amne kä iko ñakare jire chi btä.[a] **6** Ne aisete nita ja gete era metre Ngöböbe ni tädre niere, akwa ni tädre ja mike ngite käre Ngöbö rüere kä ikote, ye ngwane nita ni ngökö amne kukwe era metre Ngöbökwe käta nünamna metre nie, ye kwrere nita nüne ñakare. **7** Akwa ñotra trä dirare, te Ngöböta nüne deme amne metre, ye kwrere nita nüne deme amne metre ñotra träte ne ngwane, nita ja gete era metre jabe kwärikwäri amne, Ngöbö Odei Jesu krütani krusobtä nikrä angwane, ja därie ianinte nikrä kwe, ye köböire Ngöböta ni ngite bätete jökrä nibtä, käta ni mike deme ja ngwärekri.

8 Akwa ni ja mike ngite ñakare Ngöbö rüere nikwe niedre ne ngwane, nita ja ngökö au amne nita ñäke ngwarbe, ñobtä ñan angwane Ngöbö Kukwei era metre ye gare ñakare nie. **9** Akwa nita kukwe nuene kämekäme abtä ni ngite Ngöbö ngwärekri, ye nikwe niedre metre jökrä Ngöböye ne ngwane, Ngöbökwe ni ngite diandrekä nibtä niebare kwe, aisete ja kukwei mikadi täte kwe amne Ngöbö abko metre, aisete ni ngite ye diandikä jökrä nibtä mento kwe amne ni mikadi deme ja ngwärekri kwe. **10** Akwa ni ngite Ngöbö rüere, Ngöbökwe niebarera nibtä, aisete ni ja mike ngite ñakare Ngöbö rüere nikwe niedre, ye ngwane nita Ngöbö bä mike ni ni ngökaka kwrere. Erere arato, ni ja mike ngite ñakare nikwe niedre, ye ngwane niara kukwei abko nita mike ñakare ütiäte jae.

2 **1** Ti mräkätre, mun abko ti ngäbriänkätre tikwe kwrere. Munkwe ñan ja mikadre ngite Ngöbö rüere, abkokäre tita tärä ne tike munye. Akwa nane ni iti tödekaka Jesubti käkwe ja mikadre ngite angwane, Ngöbökwe niara ngite diandikä mento btä, ñobtä ñan angwane blitaka tärä nikrä ni Rün Ngöbö ngwärekri. Ni blitaka nikrä ye abko Jesukristo ara. Niara abko Ni Era Metre. **2** Jesukristo käkwe ja mikani müre ketadre krusobtä Ngöbö mätä kri diankakäre nibtä amne Ngöbö moto mikakäreta jäme nikrä, erere arato ni ngite diankakäre nibtä. Ye abko ñan ni ne aibe kräke akwa, ni kä jökräbti

[a] **1.5** *Ngöbö abko ñotra kwrere amne kä iko ñakare jire chi btä.* Ngöbö abko ñotra kwrere, ye abko käta Ngöbö abko deme, era metre amne moto kuin bä mike. Niarata kukwe käme nuene ñakare jire chi abko "kä iko ñakare jire chi btä" käta bä mike.

temen kräke ja mikani müre ketadre kore kwe.

3 Ye abko, Ngöbökwe kukwe biani nuendre nie, ye erere nita mike täte ne ngwane, Ngöbö nena gare metre nie abko rükadi gare jabtä nie. **4** Akwa nire nire käkwe niedre: Ngöbö nena gare tie, niedre kwe, akwa kukwe biani Ngöbökwe nuendre nie abko mike ñakare täte ne ngwane, ni ye abko tä ni ngökö jirekäbe amne Ngöbö Kukwei era metre gare ñakare ie. **5-6** Akwa nire nire tä Ngöbö Kukwei mike täte angwane, ni ye abko tä Ngöbö tarere era metre bkänä. Ye abko, nire nire käta niere, tita nüne kuin metre Ngöböbe abko tä niere, ye ngwane Jesukristo käkwe nünabare ño kä nebtä, ye kwrere nünandre kwe arato. Nita nüne kore ne ngwane, nita nüne ketetibe Ngöböbe abko tä gare era metre jabtä nie.

7 Mdakäre abko ti mräkätre tare tikwe, kukwe biani nuendre Ngöbökwe tita tike munye, ye abko ñakare biani btin abko tita tike, ñobtä ñan angwane mun jatani tödeke krire Jesubti angwane, munkwe ja taredre kwärikwäri abko niebarera munye, aisete kukwe ne abko garera munye, aisete ñakare btin munkrä. **8** Akwa kukwe ye abko kukwe btin kwrere abko tita tiketa munye. Kristokwe ni tarebare era metre, ye kwrere munta ja tarere era metre kwärikwäri, ñobtä ñan angwane Jesu jatani amne, jändrän kämekäme nämane Ngöbö rüere abko jatani jire jökrä kä ikokri ye abko kitera niken ta amne, Ngöbö trä kuin era metre kitera trä ngitiekä, ye mden abko kukwe btin, btä tita tärä tike munye.

9 Ye abko, nire nire tä nüne deme amne metre Ngöbö träte tä niere, akwa tä bätä ngwen mräkäbtä, ni ye abko tä dikekä kä ikote Ngöbö rüere. **10** Akwa nire nire käta mräkä tarere era metre, ye abko tä nüne Ngöbö träte amne kukwe ñakare jire niara töite kä raba mike niken ngwarbe Ngöbö bäre mento. **11** Akwa nire nire käta bätä ngwen mräkäbtä, ni ye abko tä nüne amne tä dikekä kä ikote, ñobtä ñan angwane nita dikekä ji ngrabare kä ikote angwane, käta neme tuen ñakare nie, ye kwrere ni ye tä nüne kä ikote, aisete tä niken mento Ngöböbtä abko tuen ñakare ie.

12 Ne abko, mun ngäbäkrere, ie tita tärä ne tike, ñobtä ñan angwane Jesukristo krütani krusobtä, ye köböire Ngöbökwe mun ngite dianinkä jökrä munbtä, aisete tita tärä ne tike munye.

13 Mun tataretatare abko ie tita tärä ne tike arato. Ngöbö ngämi kä ne dätere, känenkri Jesukristo nämanena. Jesukristo ye abko nükanina gare munye, aisete tita tärä ne tike munye.

Mun bati bati abko käta ni rüe Satana ngututu

ganaine kwäräbe, aisete
tita tärä ne tike munye.
Angwane mun ngäbäkrere
abko ie ni Rün Ngöbö
nükanina gare, aisete tita
tärä ne tike munye.
14 Mun tataretatare abko
Ngöbö ngämi kä ne
dätere, känenkri
Jesukristo nämanena.
Jesukristo ye abko
nükanina gare munye,
aisete tita tärä ne tike
munye.
Mun bati bati abko dite dite
Ngöbö Kukweibtä. Ngöbö
Kukwei tä käre mun töite
amne munta ni rüe
Satana ngututu ganaine
kwäräbe, aisete tita tärä
ne tike munye.

Ni ñan rankwadre jändrän kä nebtä jiebti

15 Mdakäre abko, jändrän kämekäme Ngöbö rüere kä nebtä, ye munkwe ñan tare jire chi, ñobtä ñan angwane nire nire tä jändrän Ngöbö rüere tarere, ni ye abko ñan tä ni Rün Ngöbö tarere, **16** ñobtä ñan angwane jändrän jökrä kämekäme Ngöbö rüere ye abko tä kite ñakare ni Rün Ngöbökri, akwa jändrän jökrä kä nebtä tä Ngöbö rüere, yekri tä kite. Angwane jändrän kämekäme kä nebtä tä rüre Ngöbö rüere abko krörö: ja mika gure bati bati bätäkä ngwarbe abko mdeita nebe nie. Erere arato, jändrän tä nebe tuen kuin ni okwäye abko mdeita nebe nie amne, nita jändrän bkäne amne nita dre dre nuene, yebtä nita bike kri abko tä Ngöbö rüere kä nebtä. **17** Akwa jändrän jökrä kämekäme Ngöbö rüere mdeita nebe nie, ye abko rikadi jökrä ta, akwa Ngöbö tö dreye, erere nire nire tä mike täte, ni ye abko käkwe nünandi kärekäre Ngöböbe.

Nitre Kristo rüe, ye ngäniene nikwe ja ngibia

18 Ti mräkätre, mun abko ti ngäbriänkätre tikwe kwrere. Kä ne abko kä mrä. Kä mrä angwane, ni iti kädianta Kristo Rüe jatadi iti niebare, ye abko munkwe kukwe nuani, ye erere Kristo rüe nükanina kwati dirire mtare, ye mdenbtä abko kä mrä nükera abko tä gare nie. **19** Nitre Kristo rüe ye abko nämane ja ükekrö ketetibe nibe, akwa niaratre nämane tödeke ñakare era metre Jesubti, aisete nämane nekete ñakare era metre nibe, aisete nikani nibtä mento. Niaratre tädre tödeke era metre Jesubti angwane, tädre nekete era metre gwaire nibe akräke tädre ketetibe nibe; akwa nämane tödeke ñakare era metre Jesubti amne nämane nekete ñakare era metre nibe abko rükadre gare btä, abkokäre nikani jökrä jenena nibtä mento.

20 Ye abko nitre Kristo rüe rükadre gare metre munye, abkokäre Kristo Ni Deme käkwe Ngöbö Üai mikani nüne munbtä, aisete kukwe era metre nena gare mun jökräye. **21** Tita tärä ne tike munye ye abko ñan

kukwe era metre gare ñakare munye abtä tita tike, akwa kukwe era metre nena gare kuin munye, aisete tita tärä ne tike kore munye, ñobtä ñan angwane kukwe dirita ngwarbe, ye ñan tä kite kukwe era metrekri ye garera munye, abtä tita tärä ne tike kore munye. **22** Nire nire ni ngökaka abko ti bike niere munye. Jesu abko Ni Dianinkä ñakare Ngöbökwe, ye nire nire tä niere, ni ye abko ni ngökaka amne ni ye abko Kristo rüe amne Ngöbö ni Rün nikwe mikata ütiäte ñakare kwetre. Erere arato, Jesu ye abko Ngöbö Odei abko mikata era ñakare kwe. **23** Ne aisete, nire nire käta Jesu mike ñakare ütiäte Ngöbö Odei kwrere, ni ye abko ie Ngöbö ni Rün gare ñakare; akwa nire nire käta Jesu mike ütiäte jae Ngöbö Odei kwrere, ni ye abko ie Ngöbö ni Rün nena gare era metre.

24 Mdakäre abko, mun jatani tödeke krire Jesubti angwane, kukwe kuin Jesubtä diribare kena munye, ye munkwe ketate käre kisete jakrä. Munkwe nuendre kore ne ngwane, mun tädi nüne käre ketetibe Ngöbö Odeibe amne Ngöbö ni Rünbe arato. **25** Ye abko, nikwe nünandre kore ketetibe bentre angwane, nikwe nünandi kärekäre ben, ye mden abko Jesukristokwe köböi mikani nie.

26 Ye abko, ni ruäre tö mun ngökai, tö mun ngwiain ji blobti Ngöbö bäre mento. Ni yebtä abko tita tärä ne tike munye mun mikakäre mokre. **27** Akwa Jesukristo käkwe Ngöbö Üai Deme mikani nüne munbtä, ye abko tä kukwe jökrä Ngöböbtä amne Kristobtä dirire munye amne, kukwe dirita Ngöbö Üaikwe munye, ye abra era metre amne tä ni ngökö ñakare. Ye aisete, ni mdakwe diridre munye ye abko ñakare ütiäte munkrä, aisete Ngöbö Üai käkwe diribare ño munye Kristobtä, ye kwrere munkwe nüna ketetibe Kristobe.

Ni tödekaka Jesubti abko Ngöbö ngäbriänkätre

28 Mdakäre abko, mun ti ngäbriänkätre tikwe kwrere. Kristo rükadita angwane, niara jürä ñan rabadre nibtä amne ni ñan rabadre ja gaire niara ngwärekri, akwa ja rabadre ruen jäme nie niara ngwärekri, abkokäre munkwe nüna käre ketetibe ben.

29 Niara abko era metre, ye garera munye, aisete nire nire käta nüne era metre, ni ye abko Ngöbö ngäbriänkä.

3 **1** ¡Anchinaa! Ngöbö ni Rün nikwe käta ni tarere kri krübäte tuen munkwe abko krörö: ni abko Ngöbö ngäbriänkätre ara niarata niere nie mtare. Ye abko, nitre kä nebtä tä nüne Ngöbö rüere, ie Ngöbö gare ñakare, aisete ni abko Ngöbö ngäbriänkätre ñan tä nüke gare ietre arato. **2** Ti mräkätre tare tikwe, ni abko nena Ngöbö ngäbriänkätre era metre bkänä, akwa ni rabadi ño mrä, ye abko Ngöbö ngämi mike gare. Akwa Jesukristo rükadita angwane, niara abko ño

nikwe tuadi ja okwä jenbti, aisete ni rabadi niara kwrere arato. **3** Ye abko nire nire tö ja tuai Jesube, käta ngibiare ngäbti kisere, ni ye abko tä ja ngibiare bäri kukwe käme ngäniene nünakäre deme, Jesukristo kuin deme ye kwrere.

4 Akwa nire nire käta kukwe nuene kämekäme ja mikakäre ngite Ngöbö rüere, ni ye abko tä kukwe biani Ngöbökwe nuendre nie kite temen, ñobtä ñan angwane nita kukwe nuene kämekäme angwane, kukwe biani Ngöbökwe nuendre nie ye nita kite temen. **5** Akwa Jesukristo nükani kä nebtä ni ngite Ngöbö rüere ye diankakäre mento jökrä nibtä, ye abko nena gare munye amne, Jesukristo abko käkwe ja mikani ngite ñakare jire bati Ngöbö rüere. **6** Ye aisete, nire nire tä nüne ketetibe niarabe, ni ye abko ñan tä niken ja mike ngite janknu Ngöbö rüere; akwa nire nire käta ja mike ngite käre Ngöbö rüere, ni ye abko käkwe ñan Jesukristo tuabare amne gare ñakare ie.

7 Ti ngäbriänkätre tikwe, munkwe ñan ja ngökamna ni mda mdaye kukwe nebtä. Nire nire käta kukwe era metre nuene, ni ye abko ni era metre Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane tä nekete Ngöbö era metre yekri. **8** Akwa nire nire käta kukwe nuene kämekäme, käta ja mike ngite Ngöbö rüere, ni ye abko tä kite diablukri, ñobtä ñan angwane kira kena abti kä nüke mtare, käre diabluta ja mike ngite Ngöbö rüere. Ngöbö Odei nükani kä nebtä sribi diablukwe bätäkä ngwarbe juankäre ngwarbe. **9** Nire nire Ngöbö ngäbriänkä abko ñan tä kukwe kämekäme nuene janknu ja mikakäre ngite, ñobtä ñan angwane Ngöbö Üai tä nura kwrere btä abko rikai Ngöbö ngäbriänkä töi kwite, Ngöböta töbike ño ye kwrere, aisete ñan raba ja mike ngite janknu Ngöbö rüere. **10** Nire nire Ngöbö ngäbriänkä amne nire nire diablu ngäbriänkä tä nüke gare krörö nie: Nire nire ñan tä jändrän kuin nuene ni mdakrä amne ñan tä mräkä tarere, ni ye abko ñakare Ngöbö ngäbriänkä.

Nikwe ja taredre kwärikwäri

11 Mdakäre abko, mun nikani tödeke krire Jesubti angwane, kukwe diribare munye abko krörö: Nikwe ja taredre kwärikwäri abko diribare munye. **12** Nikwe ja mikadre ngite ñakare Caín tukwe kwrere. Caín abko diablukwe, aisete moto käme diablu kwrere, käkwe etba Abel kämikani, ñobtä ñan angwane Caín moto käme, erere nämane kukwe nuene käme. Akwa Abel abko moto kuin, aisete nämane jändrän kuin nuene, ye dokwäre Caín moto nämane iko kräke amne namani bätä ngwen btä, käkwe kämikani. **13** Ne aisete ti mräkätre tikwe, munta jändrän kuin nuene, dokwäre nitre nünanka Ngöbö rüere Caín kwrere käta bätä ngwen munbtä angwane, yebtä munkwe ñan

töbika dikaro, **14** ñobtä ñan angwane ni ngämi tödeke Jesubti, känenkri ni nämane ni ngwäkäre kwrere Ngöbö ngwärekri arato, akwa nikwe tödekani Jesubti, aisete mtare nita ni nire kwrere, ye abko nena gare metre nie, ñobtä ñan angwane mtare nita ni mräkä tarere aisete. Akwa nire nire ñan tä mräkä tarere, ni ye abko tä ni ngwäkäre kwrere. **15** Ye abko, nire nire tä bätä ngwen mräkäbtä, ni ye abko ni kämikaka Ngöbö okwäbti amne, ni ni kämikaka käkwe ñan nünandi kärekäre Ngöböbe, ye nena gare munye.

16 Akwa nikwe ja taredre ño kwärikwäri abko Jesukristokwe mikani gare krörö nie: Jesukristo käkwe ja biani müre ketadre nikrä, ye kwrere nikwe ja taredre kwärikwäri angwane, ni rabadre biare krüte ni mräkä kräke arato. **17** Ye abko ti bike bä mike krörö munye: Ni tödekaka Jesubti ngwian bkäne tädre iti amne niara mräkä bobre tädre siba, akwa ni ngwian bkäne ie rabadre ruentari tare ñakare, käkwe mräkä bobre ye die mikadre ñakare, ¿ni ye abko tä Ngöbö tarere ya? ¡Ñakare jire chi!

18 Mun ti ngäbriänkätre tikwe kwrere, nikwe ñan ni mräkä taredre kadabti be ni ngwian bkäne ye kwrere, akwa nikwe jändrän kuin nuendre ni mräkäkrä amne nikwe ni mräkä taredre era metre arato.

19-20 Mdakäre abko, ja rabadre ruen ngite nie Ngöbö ngwärekri angwane, Ngöböta ni bkäne era metre amne kukwe era metre Ngöbökwe, btä nita nekete era metre, ye tä nüke gare krörö nie, ni rabadre nüne moto jäme blitakäre Ngöböbe: Ngöbö bäri töbtä ni ngwä amne ni moto amne ni töi ño ño abko gare metre ie.

21-22 Ne aisete ti mräkätre tare tikwe, ja rabadre ruen ngite ñakare nie Ngöbö ngwärekri ne ngwane, ni rükadi jäme Ngöbö ngwärekri blitakäre ben, ñobtä ñan angwane Ngöbö tö dreye, erere nita nuene amne, kukwe biani bätäkä ngwarbe nuendre nie Ngöbökwe, erere nita mike täte, aisete nikwe dre dre ribedre ie, erere biandi jökrä kwe nie. **23** Ye abko, kukwe bäri ütiäte biani keteti nuendre nie Ngöbökwe abko nikwe tödekadre niara Odei Jesukristobti amne, Jesukristo käkwe ja taremna ño nie, ye kwrere nikwe ja taredre kwärikwäri. **24** Ngöbökwe kukwe ye biani nuendre nie, ye nire nire tä mike täte abko tä nüne ketetibe Ngöböbe amne Ngöböta nüne ketetibe ben. Ngöbökwe ja Üai mikani nüne nibtä, ye mden köböire abko Ngöböta nüne ketetibe nibe abko tä nüke gare nie.

Üai mden mden köböire dirita abko mikadre ñäräre

4 **1** Ti mräkätre tare tikwe, ti bike kukwe mdara jire niere munye abko krörö: Ni jökrä jata dirire munye abko tä näin dirire Ngöbö Üai köböire jata niere, ni ye abko ie munkwe ñan ja ngwian nain jötrö ngwarbe, akwa tä näin dirire era metre

Ngöbö Üai köböire ya, o üai käme köböire ya, ye abko munkwe mika ñäräre kuin, ñobtä ñan angwane ngöbö ngwarbe kukwei niekä tä näin kwati mtare üai käme köböire, aisete munkwe ja ngibia kuin. **2** Ye abko, nire nire btä Ngöbö Üai tä era metre bkänä abko köböire tä dirire abko rükadre gare krörö munye: Jesukristo abko därebare era metre ni kä nebtä kwrere, ye nire nire käta mike era jae, erere tä niere, ni ye abra btä Ngöbö Üai tä era metre bkänä; **3** akwa Jesu därebare era metre ni kä nebtä kwrere, ye nire nire ñan tä mike era, akwa tä rükente ne ngwane, ni ye abko btä Ngöbö Üai ñakare amne niara abko tä näin Kristo Rüe üai kämenbti. Nitre dirikä kore jatadi abko niebarera, ye munkwe kukwei nuani, ye mden abko nükanina kä ketareketare temen, aisete munkwe ñan ja ngwian nain.

4 Ti mräkätre, mun abko ti ngäbriänkätre tikwe kwrere. Mun abko jen Ngöbökwe, aisete nitre ni ngökaka abko munkwe ganainbare kwäräbe, ñobtä ñan angwane Ngöbö Üai tä munbtä abko bäri di kri üai käme Ngöbö rüere kä nebtä ye ngwä, aisete munkwe ganaibarera kwäräbe. **5** Jändrän jökrä tä Ngöbö rüere, yekri nitre ye tä nekete, aisete tä ñäke Ngöbö rüere amne nitre nünanka Ngöbö rüere abko tä olo ketete niaratre kukweiye. **6** Akwa ni abko, ni jen Ngöbökwe, aisete nire nire ie Ngöbö gare abko tä olo ketete ni kukweiye; akwa nire nire ñan tä olo ketete ni kukweiye abko ñakare jen Ngöbökwe. Ne aisete nire nire btä Ngöbö Üai era metre tä abko tä ni kukwei mike era; akwa nire nire btä üai käme ni ngökaka tä abko ñan tä ni kukwei mike era jae.

Ngöböta ni tarere, kwrere nikwe ni mräkä taredre

7 Ti mräkätre tare tikwe, Ngöbö aibe käta ni kite ni mda mda tarere, aisete ari ja tarere kwärikwäri. Nire nire käta mräkä tarere abko därebare Ngöbökri, aisete Ngöbö ngobo amne Ngöbö gare metre ie. **8** Ngöbö abko ni tarekä amne jändrän jökrä nuenta kwe abko tä nuene ni tarekäre, aisete nire nire ñan tä ni mda mda tarere, ni ye abko ie Ngöbö gare ñakare. **9** Ngöböta ni tarere ye abko bä mikani krörö kwe nie: Nikwe nünandre kärekäre Ngöböbe, abkokäre Ngöbökwe ja Odei itibe juani kä nebtä. Ye kwrere Ngöböta ni tarere abko bä mikani kwe nie. **10** Erere arato, Ngöböta ni tarere kri abko krörö: Ñan nikwe Ngöbö tarebare käne abtä Ngöböta ni tarere, akwa Ngöbö ara jire käkwe ni tarebare käne, käkwe ja Odei juani krüte krusobtä ni kräke, Ngöbö mätä kri nibtä diankakäre mento amne Ngöbö moto mikakäre jäme ni kräke amne ni ngite Ngöbö rüere ye diankakäre mento nibtä, abkokäre krütani. **11** Ne aisete, ti mräkätre tare tikwe, Ngöbökwe ni tarebare kri kore, ye kwrere nikwe ja taredre

kwärikwäri arato. **12** Ni ngämi Ngöbö tuen jire bati, akwa nita ja tarere kwärikwäri, ye ngwane Ngöböta nüne nibtä abko tuata nibtä, amne nikwe Ngöbö taredre ño metre, erere arato nikwe ni mda mda taredre metre abko tä nüke gare nie.

13 Mdakäre abko, nita nüne ketetibe Ngöböbe amne Ngöböta nüne ketetibe nibe, ye abko gare nie, ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ja Üai mikani nüne nibtä. **14** Ye abko, ni Rün käkwe ja Odei juani ni jökrä diantarikäre, ye abko nunkwe tuani amne nunta mike gare ni jökräye. **15** Jesu abko Ngöbö Odei era metre, ye nire nire kräke tä nebe era, käta tödeke bti, ni ye abko tä nüne ketetibe Ngöböbe amne Ngöböta nüne ketetibe ben arato. **16** Ye abko Ngöböta ni tarere era bkänä, yebti nita tödeke amne nita mike era.

Ngöbö abko ni jökrä tarekä, aisete nire nire käta kä bien Ngöböye ja tarekäre, ni ye abko käta ni mda mda tarere amne tä nüne ketetibe Ngöböbe amne Ngöbö tä nüne ketetibe ben. **17** Ngöböta ni tarere, ye tä nebe era nikrä, ye ngwane Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke kä mrä angwane, kä jürä rabadre ñakare nibtä Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane Jesukwe nünabare kä nebtä, ye kwrere nita nüne, aisete ni rabadre moto jäme Ngöbö ngwärekri. **18** Ye abko, Ngöböta ni tarere era metre gare nie angwane, kä jürä ñakare nibtä Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane Ngöböta ni tarere era metre, ye abko tä Ngöbö jürä nibtä juentari mento, akwa nane Ngöbö jüräta neme nibtä, ye ngwane Ngöböta ni tarere era metre ngämi nüke gare täte jökrä nie.

19 Mdakäre abko, Ngöbökwe ni tarebare käne, ye mden kisete nita Ngöbö tarere amne nita ja tarere kwärikwäri. **20** Akwa nire nire käkwe niedre: Tita Ngöbö tarere, niedre kwe, ye btäräbe tädre bätä ngwen mräkäbtä, ni ye abko tä ni ngökö jirekäbe amne niara ñan raba Ngöbö tarere, ñobtä ñan angwane niara mräkä tuen ie abko nuäre taredre, akwa tä tarere ñakare, ¿se abko Ngöbö tuen ñakare ie abko tareta era kwe ya? ¡Ñakare jire chi! **21** Ne aisete niarakwe kukwe biani nuendre nie abko krörö: Nire nire käta Ngöbö tarere ye käkwe mräkä taredre arato abko biani nuendre kwe nie.

Nikwe tödekadre Ngöbö Odeibti

5 **1** Jesu abko Ni Dianinkä Ngöbökwe, ye nire nire käta mike era amne tä tödeke bti, ni ye abko därebare Ngöbökri, aisete Ngöbö ngobo. Ye abko, ti mräkätre, nire nire käta ni rün tarere, ni ye abko käta ni rün ye ngäbriänkätre tarere arato, **2** aisete nita Ngöbö tarere amne nita niara kukwei mike täte, ye ngwane nita Ngöbö ngäbriänkätre mda mda tarere arato abko tä nüke gare nie. **3** Ye abko, nita Ngöbö tarere angwane, nita

kukwe biani Ngöbökwe nuendre nie ye mike täte jökrä amne, kukwe biani nuendre kwe nie, ye abko ñakare tare nuene, ñakare tribe doboko kwrere, **4-5** ñobtä ñan angwane Jesu abko Ngöbö Odei ye nire nire käta mike era jae, käta tödeke bti, ni ye abko Ngöbö ngäbriänkä. Erere arato, ni ye käta jändrän jökrä kämekäme Ngöbö rüere kä nebtä ganaine. Ye abko, tödeka kwatibe Jesubti, ye aibe köböire nita kukwe kämekäme Ngöbö rüere ganaine.

6 Mdakäre abko, Jesukristo abko Ngöbö Odei era metre nükani ni ngätäite, ye abko ñö amne däri käkwe bä mikani. Ye abko, ñan ñö aibe käkwe bä mikani, akwa ñö amne däri arato käkwe bä mikani. Erere arato, Ngöbö Üai ara jire käta kukwe ne mike gare metre nie Jesukristobtä amne, Ngöbö Üai tä ni ngökö ñakare jire. Jesukristo abko Ngöbö Odei era metre, ye abko Ngöbö Üai tä mike gare nie. **7** Ye abko, jändrän ketamä käta kukwe era niere kore Jesukristobtä abko krörö: **8** Ngöbö Üai amne ñö amne däri abko käta blite ja kwrere jökrä Jesukristobtä. **9** Ni mda abko tä kukwe niere ni mdabtä angwane, nita mike era. Ngöbö bäri ütiäte kri ni ngwä, aisete Ngöböta kukwe era erere niere Jesubtä ye abko bäri ütiäte, ñobtä ñan angwane Ngöböta kukwe era erere niere nie niara Odeibtä, aisete bäri rabadre era nikrä. **10** Ne aisete, nire nire tä tödeke Ngöbö Odei Jesukristobti ye abko tä kukwe niebare Ngöbökwe niara Odeibtä ye mike era jae; akwa nire nire ñan tä kukwe niebare Ngöbökwe niara Odeibtä ye mike era jae, ni ye abko tä Ngöbö bä mike ni ni ngökaka kwrere, ñobtä ñan angwane kukwe era niebare Ngöbökwe ja Odei Jesukristobtä abko ñan tä mike era jae aisete. **11** Kukwe era metre niebare Ngöbökwe niara Odeibtä abko krörö: Ngöböta ni mike nüne kärekäre niara Odei köböire. **12** Ye aisete, nire nire tä tödeke Ngöbö Odei Jesukristobti, ni ye abko rabadi nüne kärekäre Ngöböbe, akwa nire nire ñan tä tödeke Ngöbö Odei Jesukristobti, ye käkwe ñan nünandre kärekäre Ngöböbe.

Kukwe mrä

13 Mdakäre abko ti mräkätre, munta Ngöbö Odei mike era jae, käta tödeke bti, ye köböire mun rabadi nüne kärekäre Ngöböbe abko rabadre gare metre munye, abkokäre tita tärä ne tike munye. **14** Mdakäre abko, nita krötö Ngöbö ken kukwe ribere ie, ye ngwane ni raba kukwe ribere jäme ie, ñobtä ñan angwane, Ngöbö tö dreye nikrä abko erere nita kärere ie, ye ngwane tä ni kukwei kaen ngäbti ja moto kuinbti. **15** Nita jändrän kärere Ngöböye angwane, Ngöböta ni kukwei kaen ngäbti ja moto kuinbti abko garera nie, ye kwrere arato jändrän käräta ie nikwe, ye biandi kwe nie abko gare kuin nie arato.

16 Mdakäre abko, mun mräkä mden tua ja mike ngite munkwe angwane, kukwe btä ja mika ngite kwe, yebtä Ngöbökwe ñan mikadre ja tare nike kärekäre ja okwä bäre mento ne ngwane, munkwe blita kräke Ngöböbe angwane, Ngöbökwe mikadita nüne kärekäre jabe, ñobtä ñan angwane kukweta kwati btä ja mikata ngite abko käta ni mike kärekäre Ngöbö okwä bäre mento, yebtä abko munkwe blitadre Ngöböbe kräke abko tita niere ñakare. **17** Kukwe jökrä kämekäme nuenta nikwe, yebti abko nita ja mike ngite Ngöbö rüere, akwa kukwe tärä ruäre btä nita ja mike ngite abkobtä Ngöbö ñan tä ni mike ja tare nike kärekäre ja okwä bäre mento.

18 Mdakäre abko, nire nire därebare Ngöbökri abko Ngöbö ngäbriänkä, ni ye abko ñan tä niken ja mike ngite janknu Ngöbö rüere, ye abko garera nie, ñobtä ñan angwane Satana ngututu käme käkwe ñan diandrekä jakri abko ngäniene Ngöbö Odei Jesu därebare Ngöbökri, käta ngibiare ja kisete, ye abko gare nie arato. **19** Ni abko Ngöbö ngäbriänkätre amne ni kä jökräbti temen tä nüne Ngöbö rüere abko tä Satana ngututu ngoto täni, ye garera nie. **20** Akwa Ngöbö Odei nükani kä nebtä, käkwe ni töi tikani, Ngöbö era metre rabadre nüke gare nie abkokäre, ye garera nie arato. Ye mden kisete, Ngöbö era metre, ben nita nüne ketetibe mtare amne, nita nüne ketetibe Jesukristo Ngöbö Odei ara ben arato. Jesukristo ye abko Ngöbö era metre amne ni mikaka nüne kärekäre Ngöböbe arato abko nena gare nie ti mräkätre.

21 Mräkäre abko, mun ti ngäbriänkätre tikwe kwrere, jändrän ngwarbe sribebare ngöböre, ye ngäniene munkwe ja ngibia amne munkwe ñan mika ngöböre jae abko tita niere mrä munye. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Bobukäre Juankwe
2 Juan

Juan ne mden käkwe tärä 1 Juan tikani arato. Niara abko Jesu kukwei ngwianka. Nire kräke tärä ne tikani kwe, btä töbikata jene jene. Meri nämane iti amne ngäbäkre kwe, kräke Juankwe tärä ne tikani abko ni ruäre tä nütüre. Akwa kukwe "meri" amne "ngäbäkre kwe" käta nitre gätäkä Jesu käbti bä mike kore abko ni kwati tä nütüre, aisete nitre tödekaka Jesubti kä nämane gätäre Jesu käbti, kräke Juankwe tärä ne tikani abko nütüta bäri.

Juankwe tärä ne tikani, ñobtä ñan angwane ni ni ngökaka nükani nitre tödekaka Jesubti ngätäite. Ni ni ngökaka ñan nämane kukwe era metre Jesubtä dirire amne tö namani nitre tödekaka Jesubti ngwiain ji blobti. Yebtä abko Juankwe tärä ne tikani nitre tödekaka Jesubti mikakäre mokre. Erere arato, nitre tödekaka Jesubti käkwe ja taredre era metre kwärikwäri abko Juankwe niebare ietre.

Juanta köbö kuin juen

1 Ti unbre amne ti nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka käta köbö kuin juen mun gätäkä Jesukristo käbti kräke. Ngöbökwe mun dianinkä jenena jakrä. Tikwe mun taredre diribare Ngöbökwe, ye kwrere tita mun jökrä tarere era metre. Ne abko ñan ti aibe käta mun tarere, akwa ni jökrä ie kukwe era metre Ngöbökwe nükanina gare abko käta mun tarere arato, **2** ñobtä ñan angwane kukwe era metre Ngöbökwe nükani gare nie abko nita mike era jae amne nita tödeke bti abko erere nikwe mikadi era kärekäre. Ye mden kisete tita mun tarere era metre. **3** Ti mräkätre tikwe, Ngöbökwe nünamna metre munye, ye kwrere mun jökrä tä nüne amne mun tä ja tarere kwärikwäri. Ngöbö ni Rün nikwe btä Jesukristo ni Rün Odei kwe käkwe ja moto mika kuin mun jökrä kräke amne mun ngwian ruentari tare kwe jae amne munkwe nüna jäme niara diebti abko ie ti tö.

Nikwe ja taredre kwärikwäri

4 Ti mräkätre tikwe, Ngöbö ni Rün nikwe käkwe nünamna ño nie abko erere mun ruäre tä nüne, ye tikwe gaba angwane, käi rababa nuäre kri tibtä. **5** Ti mräkätre tare tikwe, mtare nikwe ja taredre kwärikwäri abko tita kärere munye. Ne abko ñan kukwe mdara jire biani btin nuendre nie tikata tikwe munye, akwa kukwe bianina kena Ngöbökwe nuendre nie, arabe tita

tiketa munye. **6** Amne Ngöbökwe kukwe biani nuendre nie, ye erere nita mike täte ne ngwane, nita ja tarere era metre kwärikwäri. Kukwe ne abko ñakare btin munkrä, ñobtä ñan angwane munkwe tödekani kena Jesubti angwane, munkwe ja taredre kwärikwäri abko diribare munye.

7 Mdakäre abko, munkwe ja taredre kore kwärikwäri, ñobtä ñan angwane ni kwati tä näin kwäräkwärä ni ngökakäre, käta niere krörö: Jesukristo abko därebare ñakare era metre ni kä nebtä kwrere amne niara ngrabare namani ñakare, tätre näin niere. Ni blitaka kore ye abko ni ni ngökaka amne Kristo rüe arato. **8** Nitre dirikä kore, ye ngäniene munkwe ja ngibia kuin, sribi munkwe Ngöbökrä ñan rikadre ngwarbe abkokäre. Akwa Ngöbökwe sribi ütiä biandre munye, abkokäre munkwe ja ngibia, **9** ñobtä ñan angwane Kristo käkwe kukwe diribare, yebti ta ni mda mda jatadre kukwe bä jene dirire mda ne ngwane, ni yebtä Ngöbö tä nüne ñakare. Akwa kukwe diribare Kristokwe ye kwrere nire nire tä nüne, ni yebtä abko Ngöbö ni Rün nikwe amne Ngöbö Odei kwe tä nüne.

10 Nane ni ruäre rika basare munye, akwa kukwe diribare Kristokwe tita niere ne kwrere tä dirire ñakare ne ngwane, munkwe ñan ka ngäbti ja gwiriete die mikakäre amne munkwe ñan köbö ngwiantari ie, **11** ñobtä ñan angwane nire nire käkwe ni ye kwrere kadre ngäbti ja gwiriete abko käkwe sribi käme ye die mikadi siba, aisete ni dirikä kore, ye munkwe ñan ka ngäbti jire chi.

12 Kukwe tä kabre mda tikwe niedre munye akwa, ti ñan tö tikai jökrä täräbtä munye, ñobtä ñan angwane ti tö rikai ja tuen gwärere munbe yete blitakäre munbe. Angwane nikwe kä ngwiandre nuäre gwaire jabtä, abkokäre ti tö rikai yete.

13 Angwane nitre gätäkä Jesu käbti nete abko Ngöbökwe dianinkä jakrä arato, käta köbö kuin juen mun jökrä kräke. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Bämäkäre Juankwe
3 Juan

Juan ne ara käkwe tärä 1 Juan amne 2 Juan tikani arato. Niarakwe tärä ne tikani niara kukwe muko iti kädian nämane Gayo kräke. Gayo nämane nüne, ye känti Juan käkwe ni juani ruäre kukwe kuin Jesubtä dirire, akwa ni iti kädian nämane Diótrefes nämane bike kri, aisete ñan tö namani nitre ye kain ngäbti. Ye ñan namani mate kuin Juanbtä, aisete niarakwe tärä ne tikani Gayoye, Gayo mikakäre mokre Diótrefebtä. Gayo abko nämane dirikätre kaen ngäbti kuin abko namani tuen kuin Juanye abko Juan tö namani niere Gayoye. Erere arato, Gayo käkwe nitre dirikä ye kadre ngäbti janknu abko ie Juan tö namani, aisete tärä ne tikani kwe Gayoye.

Juanta köbö kuin juen Gayoye

1 Ti unbre amne ti nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka. Ti ne ara käta köbö kuin juen makrä ti mräkä tare kri tikwe Gayo. Tikwe mun taredre diribare Ngöbökwe, ye kwrere tita ma tarere era metre Gayo.

2 Ti mräkä, ma tare kri tikwe. Ma tä nüne kuin jäme jabtä Ngöböbe, ye kwrere arato jändrän jökrä raba neme bare kuin mae amne ma ñan rabadre bren nike abko tita kärere Ngöböye makrä, **3** ñobtä ñan angwane kukwe era metre Ngöbökwe mata mike ütiäte janknu jae amne kukwe era metre Ngöbökwe diribare mae abko erere ma tä nüne, ye abko ni ruäre rükaba nete, käkwe nieba tie abko käi rababa nuäre kri tibtä. **4** Kukwe era metre Ngöbökwe tä nünamna nie, ye kwrere ti ngäbriänkätre tikwe Jesu käbti ma kwrere tä nüne abko tita gain angwane, bäri käta neme nuäre tibtä.

5 Ti mräkä tare tikwe, ni mräkä menteni tödekaka Jesubti, kräke ma tä sribi kuin nuene täte niaratre die mikakäre, käta kaen ngäbti kuin, ye abko tuen bäri kuin tie. **6** Mata nitre menteni tödekaka Jesubti ye tarere kri, ye abko ja mräkätre gätäkä Jesu käbti tä nete abko ngwärekri tätre niere, aisete jändrän ñakare kwetre, yebtä makwe die mika. Makwe niaratre die mikadre ño, ie Ngöbö tö, ye kwrere makwe die mika niken mentokwäre ji ngrabare abko tita ribere mae, **7** ñobtä ñan angwane niaratre tä dikekä kwäräkwärä sribikäre Jesukristo kräke amne tä ja di kärere ñakare nitre tödekaka ñakare Jesubti yeye. **8** Ni ye kwrere abko nikwe kadre ngäbti kuin ja gwiriete die mikakäre,

ñobtä ñan angwane ye kwrere nikwe niaratre die mikadi kukwe kuin era metre Jesubtä ngwiankäre kwäräkwärä.

Kukwe Diótrefebtä

9 Mdakäre abko, nitre gätäkä Jesu käbti tä yete, ie tikwe tärä tikaba, akwa Diótrefes abko ñan tö nun kukwei mikai ütiäte jae, ñobtä ñan angwane tö rabai bäri ji dokwäte ni jökräbti abko erere tä bike kri kaibe, aisete ñan tö nun kukwei mikai ütiäte jae. **10** Ne aisete, ti näin nebe yete angwane, tikwe mäträdi btä mun jökrä ngwärekri, ñobtä ñan angwane tä näin blite ngwarbe nun rüere, ye kwe ñan tä neme dbe amne, ñan tä ja mräkätre Jesu kukwei dirikätre ye kaen ngäbti. Mdakäre abko, ni ruäre töta neme ja mräkätre ye kain ngäbti angwane, tä dokwä täke kän. Erere arato, ni ruäre tä Jesu kukwei dirikätre ye kaen ngäbti abtä niara tä kitekä mento nitre gätäkä Jesu käbti ye ngätäite, aisete tikwe mäträdi btä.

11 Ti mräkä tikwe, ni mdakwe jändrän käme nuen ma okwäbti Diótrefes kwrere, ye kwrere makwe ñan nuen siba, akwa ni mdakwe jändrän kuin nuen ma okwäbti, ye kwrere makwe jändrän kuin nuen siba, ñobtä ñan angwane ni jen Ngöbökwe abko käta jändrän kuin nuene, akwa ni jändrän käme nuenkä abko ie Ngöbö gare ñakare. **12** Ni jökrä okwäbti abko, Ngöbö kukwei kuin era metre Jesubtä käta nünamna nie, ye kwrere Demetrio tä nüne abko tätre niere Demetriobtä. Erere arato, Demetrio tä nüne metre abko nunta niere btä arato. Ne abko, nunta kukwe era erere niere abko gare kuin mae, ruen tie ti mräkä.

13 Ti mräkä, kukwe näma kabre tikwe niedre mae, akwa ti ñan tö tikai jökrä täräbtä mae, **14** ñobtä ñan angwane bä jötrö ti tö ja tuai mabe angwane, tikwe blitadi gwärere mabe.

15 Ngöbökwe kä jäme mika mabtä, ie ti tö. Mdakäre abko, ma kukwe muko jökrä tä nete käta köbö kuin juen makrä. Erere arato, nunta köbö kuin juen nun kukwe muko yete kräke abko makwe nie itire itire ie nunkrä. Abko kore se. Ne ngörä.

Tärä Tikani Judakwe
Judas

Tärä ne tikaka abko kädian nämane Judas. Niara abko nire gare ñakare metre, akwa niara abko Jesu kukwei ngwianka kädian nämane Judas btä täräta tikani Lucas 6.16; Hechos 1.13 abko ni ruäre tä nütüre. Erere arato, Judas mdara jire abko ni Dänkien Jesu etba bati Santiago kwrere abko käkwe tärä ne tikani abko ni kwati tä nütüre arato, ñobtä ñan angwane Mateo 1.55; Marcos 6.3 käta blite Jesu etba kädian nämane Judabtä. Tärä ne tikaka abko ñakare Judas Iscariote.

Judas käkwe tärä ne tikani nitre tödekaka Jesubti mikakäre mokre dirikätre blobtä, ñobtä ñan angwane ni ruäre bikaka tödekaka Jesubti nükani nitre tödekaka Jesubti ngätäite niaratre ngökakäre amne niaratre ngwiankäre ji blobti. Nitre ye ngäniene nitre tödekaka Jesubti käkwe ja ngibiadre abko Judakwe niebare ietre. Ngöböta ja moto mike kuin ni kräke, käkwe ni ngite dianinkä mento nibtä, aisete ni rabadre ja mike ngite janknu abko rabadre dbe abko nitre ni ngökaka nämane dirire, akwa ñakare kore abko Judakwe niebare. Nitre nünanka kira käkwe nünabare Ngöbö rüere angwane, Ngöbökwe mikani ja ngie nuen kri, ye kwrere Ngöbökwe nitre ni ngökaka ye mikadi ja ngie nuen kri arato abko Judas tö namani mikai gare nitre tödekaka Jesubti yeye, aisete tärä ne tikani kwe kräke.

Judata köbö kuin juen

1 Ti Judas käta tärä ne tike munkrä. Ti abko ni klabore Jesukristo kräke amne ti abko Santiago etba. Ngöbö ni Rün nikwe käkwe mun käräbare jakrä, käta mun tarere amne, mun ye arabe Ngöböta ngibiarebti Jesukristo kräke. Mun ye mden kräke tita köbö kuin juen. **2** Ngöbö raba mun ngwen ruentari tare jae amne mun mika nüne bäri jäme kwe. Erere arato, raba mun tarere bäri kri abko ie ti tö.

3 Ti mräkätre tare tikwe, nita dianintari gwaire siba Ngöbökwe, kukwe yebtä bäri ti tö rababa tärä tikai munye, akwa mtare kukwe mdara jire btä tikwe tärä tikadre jötrö munye ruen tie, aisete ti bike tärä tike munye, nebtä ti bike ribere krörö munye: Kukwe kuin Jesubtä ye abko Ngöbökwe biani batibe juta deme kweye abko ñan rabadre kwitani. Kukwe ye dokwäre munkwe rü abko ti tö nibi ribei munye, **4** ñobtä ñan angwane ni nükani ruäre mun ngätäite. Nükani tiebe mun ngökakäre

abko käta bike dirikätre kuin kwrere, akwa ñakare kore. Nitre ye ara Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen abko Ngöbö Kukwei käkwe niebare kira. Ni ye abko ni ngututu moto kämekäme Ngöbö rüere. Ngöböta ni tarere ja moto kuinbti, aisete ni rabadre kukwe kämekäme nuene bätäkä ngwarbe, akwa Ngöbökwe ñan ni mikadre ja ngie nuen, tätre niere, erere tätre nuene. Erere arato, Jesukristo ni Dänkien amne ni Bkänkä itibe abko ie tä trö kwite, käta rükente.

5 Ti bike kukwe niere, ne garera munye, akwa ti bike miketa töre jirekäbe munye abko krörö: Ngöbökwe nitre israelita dianinkä Egipto bäre mento angwane, nire nire käkwe ñan Ngöbö kukwei mikani era ye abko Ngöbökwe ganinkä jökrä kä kaibete. **6** Bobukäre abko, angele ruäre nämane sribire Ngöbökrä, sribi ye abko kitani temen kwetre amne, namani bike kri, käkwe kä kuin Ngöbö känti mikaninkä. Ye mden dokwäre abko kä iko te Ngöbökwe kitani ngite kärekäre abti kä mrä angwane, Ngöbökwe kukwe ükadite kräke abko tä ngibiare kä ye känti. **7** Mdakäre abko, kukwe nakaninkä angelebtä, ye kwrere nakaninkä arato nitre Sodomabobtä amne nitre Gomorrabobtä. Erere arato, nitre nünanka juta känimekänime Sodoma amne Gomorra bäre temen, yebtä nakaninkä. Nitre nünanka juta yete ye namani ja mike gure bati bati nekwäre sekwäre amne, nitre brare abko namani bike merire jae kwärikwäri. Erere arato, nitre merire namani bike brare jae kwärikwäri amne kukwe kämekäme kore ye aibe mdei namani krübäte ietre abkobtä ja kitani kwetre. Abtä Ngöbökwe mikani ja ngie nuen, käkwe ganinkä kärekäre ñukwä jutrate. Kukwe nakaninkä kore, ye abko namani ja töikrä ni jökrä kräke.

8 Kukwe nakaninkä kore ja töikrä, akwa nitre kirakira käkwe ja mikani ngite kore, ye kwrere jire nitre dirikä blo käta ja mike ngite mtare mun ngätäite. Ja mikadre ngite bätäkä ngwarbe kwetre abko dbe, ye abko mikata tuadre ietre köböre, tätre niere abko erere tätre ja mike ngite. Erere arato, ni Dänkien Jesukristo di kri, ye abko mikata ngwarbe kwetre. Erere arato, üai kämekäme amne angeletre Ngöbökwe tuen ñakare abko rüere ñan ñäkädre jire, akwa niaratre abko tä ñäke rüere. **9** Akwa angele ütiäte kri kädianta Miguel nämane ja kwete Moisés ngwäkäbtä diablube angwane, angele Miguel ye ie ja nükani töre ñakare ñäke taretare diabluye au jakrä, aisete Ngöbökwe diablu kada ketadre abkokäre, niebare krörö kwe diabluye: ¡Ni Dänkien Ngöbö käkwe ma kada keta! niebare kwe ie.
10 Akwa dirikätre blo ye abko ie üai kämekäme amne jändrän mda mda gare ñakare, akwa tätre ñäke taretare rüere. Erere arato jändrän ngwarbe töi

ñakare käta jändrän gare ie aibe nuene, ye kwrere jire nitre ye tä nüne amne tätre kukwe nuene kämekäme. Ye dokwäre abko Ngöbökwe mikadi ja ngie nuen abko känänta au kwetre jakrä.

11 ¡Aiteeje, dirikätre blo ye bobre jakän! ñobtä ñan angwane Caín käkwe nünabare ño, ye kwrere niaratre tä nüne. Erere arato, kira ni iti kädian nämane Balaam abko nämane Ngöbö Kukwei niere ngwian ganainkrä jae, ye kwrere nitre dirikä blo käta dirire ngwian ganainkrä jae. Mdakäre abko, ni iti kädian nämane Coré abko moto namani romon Moisés rüere abko dokwäre Ngöbökwe kämikani, ye kwrere rakadikä arato niaratrebtä.

12 Mdakäre abko, dänta jübente bäta nebe käme, ye kwrere abko nitre dirikä blo tä mun ngätäite, ñobtä ñan angwane munta ja tarere kwärikwäri, ye bä mikakrä munta mröre ketetibe, ye känti abko dirikätre blo käta mröre kabrekabre, tä dö ñaen kabrekabre abko käita nebe nuäre btätre amne tätre mun mike ütiäte ñakare. Ye abko, kukwe gaidre kri abko tätre nuene. Erere arato, tätre ja bä mike ni mda mda ngibiabtikä kwrere, akwa tätre ja ngibiare au. Mdakäre abko, müta aibe tä kite jüben amne ñü ñakare te, aisete müreta niken juenkä mentokwäre, ye kwrere jire niaratre tä nüke, bti näin ta, akwa ñan tä ni die mike jire chi. Erere arato, kri rabadre ngwäre ngwäre abko käita nüke amne ngwäta nebe ñakare btä, ye kwrere jire niaratre tä amne, kri ngatanina kwrere jire bäta nebe abti diankata ngätri ngöi kuin, ye kwrere jire niaratre tä arato.

13 Erere arato, mrenta nebe romon, tä niken nakwenkä käta niken däi dobrore kämekäme kite jate jate, ye kwrere jire nitre dirikä blo tä kukwe kämekäme gaidre kri ye nuene. Erere arato, muke tä niken mentokwäre amne ñan tä näin metre ta, ye kwrere jire tätre näin, ye dokwäre abko kä bäri iko krübäte, te Ngöbökwe kitadi ngite kärekäre.

14 Mdakäre abko ni iti kädian nämane Enoc käkwe nünabare kira Adán mräkä ni kükü ja täritäri Adán täbti abko käkwe kukwe niebare krörö nitre dirikä blo yebtä: ¡Tuen nete! Angele deme mili kabre kabre krübäte abko ben ni Dänkien jatadi.

15 Angwane nitre ngututu moto kämekäme Ngöbö rüere käkwe kukwe nuenbare diän diän, erere arato ñäkäbare taretare kwetre Ngöbö rüere, ye dokwäre ni Dänkien jatadi mike ja ngie nuen jökrä, niebare Enokwe nitre dirikä blo yebtä. **16** Jändrän jökrä Ngöbökwe btä tätre ñäke amne jändrän keta kabre abko rüere tätre blite taretare. Erere arato, kukwe kämekäme mdei ietre, ye aibe jiebti tätre nakwen. Mdakäre abko, tätre ja käikitekä krübäte au amne tätre niken blite nuäre nuäre ni mda mdabe jändrän diankakäre kän.

Nünandrekä dite

17 Akwa ti mräkätre tare tikwe, kukwe tä nakenkä mtare, yebtä nitre Jesukristo kukwei ngwianka käkwe diribare ño ño, ye munkwe ngwian töre jae. **18** Niaratre käkwe niebare krörö munye: Kä mrä angwane, ni jatadi ruäre abko käkwe Ngöbö mikadi yakrä jae amne kukwe kämekäme mdei ietre, ye aibe jiebti rabadi nakwen abko erere nünandi kwetre, niebare kwetre munye, ye munkwe ngwian töre jae. **19** Nitre dirikä blo ye abko tä mun mike rüre jabe kwärikwäri amne kukwe kämekäme mdei ietre, ye aibe jiebti tätre nakwen amne Ngöbö Üai ñakare btätre.

20 Akwa ti mräkätre tare tikwe, kukwe kuin deme Jesukristobtä diribare munye, mikata era munkwe, yebtä munkwe ja die mika nünenkä bäri dite mda amne munkwe blita Ngöböbe Ngöbö Üai Deme köböire. **21** Erere arato, Ngöböta mun tarere kri, yebtä munkwe nüna janknu amne, ni Dänkien Jesukristo käkwe ja moto mikadi kuin nikrä, käkwe ni mikadi nüne kärekäre jabe, ye munkwe ngibia ngäbti.

22 Angwane nitre ruäre käkwe tödekadre janknu Jesukristobti abko töita niken kwärä-kwärä, ni ye abko munkwe ngwian ruentari tare jae, töi mikakäre kwatibe ni Dänkienbti. **23** Amne ni mda mda kebera Jesukristo rükente, abtä bikera niken ja tare nike ñukwä jutrate, ye abko munkwe diantari ñukwä jutra ngäniene, niaratre ñan rabadre nianinte kärekäre abkokäre. Amne ni mda mda abko munkwe ngwian ruentari tare jae, akwa ni bren krübäte abtä kä jüräta nebe nibtä kise mike dän kwebtä, ye kwrere jire nitre ye abko krübäte, aisete munkwe ja ngibia niaratre ngäniene arato. **24-25** Mrä abko, Ngöbö itibe ni Diantarikä nikwe abko di tärä täte mun ngibiakrä, mun ñan rikadre niara bäre mento abkokäre. Amne kä bä nuäre Ngöbö känti, ye te Ngöbö rabadre nebe mun ngwena kuin deme amne kä rabadre nuäre munbtä nebe yete, abkokäre Ngöbö di tärä täte arato, aisete Ngöbö aibe bä nuäre, yebtä raba mikani ütiäte amne, niara aibe raba mikani ütiäte jrei kwrere. Erere arato, niara aibe di kri jändrän jökräbti ta amne niara aibe jändrän jökrä bkänkä, yebtä abko kira dekä, mtare amne kärekäre Ngöbö aibe rabadre mikani ütiäte kri ni Dänkien Jesukristo köböire. Amen. Abko kore se. Ne ngörä.

Kukwe Mikani Tuare Juanye
Apocalipsis

Ni ja töitikaka Jesube kädian nämane Juan käkwe tärä ne tikani. Niarakwe tärä mda mda tikani arato abko krörö: Kukwe Kuin Jesubtä Tikani Juankwe, 1 Juan, 2 Juan, 3 Juan. Juan nämane kitani ngite kä butu kädianta Patmos ye känti angwane, niarakwe tärä ne tikani.

Jesu ara jire käkwe tärä ne tikamna Juanye. Nita jändrän tuen ño köböre, ye kwrere jire kukwe jökrä tä tikani tärä nebtä abko Jesukristo käkwe mikani tuare Juanye, amne kukwe jökrä niebare Ngöbökwe Juanye abko Juankwe kukwei nuani köböre, ye abko Jesukristo käkwe tikamna täräre ie. Käne abko, Jesukristo käkwe ja mikani tuare köböre Juanye angwane, Jesukwe kukwe tikamna täräbtä biandre nitre gätäkä Jesu käbti nünanka juta keta kükü känti kä Asiate.

Mdakäre abko, Satana tä rüre käre Ngöbö rüere, ye abko rakadrekä ño ño Juan näire mentokwäre abko Juankwe tikani täräbtä Ngöbö amne Ngöbö Odei Jesukristo käkwe Satana btä sribikä kwekwe ganaindi kwärabe rükadre gare metre nitre tödekaka Jesubti yeye abkokäre.

Kukwe käne

1 **1** Kukwe mden mden rakadikä bä jötrö abko rabadre gare nie abko Ngöbökwe mikani Jesukristo kisete mikakäre gare sribikä kwekwe ie. Akwa kukwe ye rabadre gare, abkokäre Jesukristo käkwe angele kwe juani niere ti Juan sribikä kwe neye. **2** Ye abko, tikwe dre dre tuaba Ngöbö kukweibtä amne Jesukristo käkwe kukwe mikani tuare ño ño tie abko tita niere metre jökrä arato. **3** Kukwe biani Ngöbökwe ni Ngöbö kukwei niekä neye, nebtä nire nire käkwe ñäkädre amne nire nire käkwe kukwe nuadre amne mikadre täte kwe, ni yebtä abko kä rabadi nuäre kri amne Ngöbökwe ja di biandi ie, ñobtä ñan angwane kukweta tikani tärä nebtä kebera nakenkä.

4-5 Nitre gätäkä Jesu käbti kä keta kükü te kä Asiate, kräke ti Juan tä köbö kuin juen krörö: Ngöbö tä nire amne Ngöbö nämanena nire amne arabe jatadi, erere arato üai ni kükü tä kürä gobrankrä Ngöbökwe ye ngwärekri, erere arato Jesukristo käta kukwe niere era metre Ngöböbtä amne niara aibe nükaninta nire käne amne niara tä gobrane jrei jökrä kä nebtä bti ta—niaratre käkwe ja moto mika kuin munkrä amne mun

mika nüne jäme kwetre, ie ti tö.

Jesukristo käta ni tarere amne ja därie ianinte krusobtä kwe angwane, ni tikaninte kwe, ni nämane ngite Ngöbö rüere ye ngäniene. **6** Niarata gobrane nibtä. Erere arato, niarakwe ni mikani blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre sribikäre Ngöbö niara Rün kräke, aisete iKristo raba käikitaninkä kärekäre amne niara di raba kri kärekäre! Amen.

7 Olo ketete munkwe.
Kristo jatadita mütabti, ye
ni jökrä käkwe tuadi.
Nitre käkwe niara
däkäninte bukobti, ye ara
jire käkwe tuadita arato.
Ye ngwane ni kä jökräbti
temen rabadi nekwetekä
ja jiebti, kä rabadi ja
müaire. Abko kore se.
Amen.

8 Ni Dänkien Ngöbö käta niere krörö: Ti abko tärä okwä kena kädianta alfa amne tärä okwä mrä kädianta omega.[a] Ti nämanena jändrän jökrä känenkri kena amne ti rabadi jändrän jökrä täbti mrä. Ti abko Ngöbö Di Kri Jändrän Jökrä Nuenkrä käta niere.

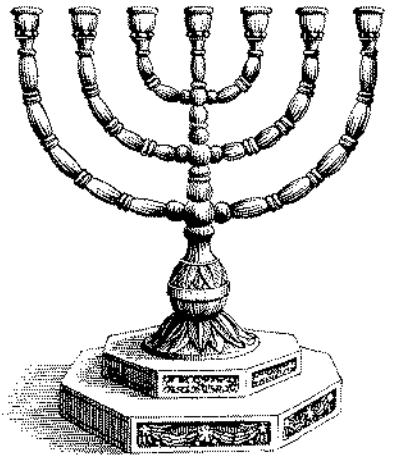
Ni bä Ni Kä Nebtä Ngobo kwrere abko Juankwe tuani

9 Ti abko Juan. Jesu käbti ti ne mun mräkä munkwe amne, munta ja tare nike tödekabtä Jesubti, ye kwrere tita ja tare nike arato. Erere arato, Ngöböta gobrane munbti, ye kwrere tä gobrane tibti arato amne, munta nünenkä dite jabtä tödekakäre janknu Jesubti, ye kwrere jire tita nüne arato. Ye abko, Ngöbö Kukwei kuin metre ti nämane dirire amne kukwe kuin Jesubtä ti nämane niere, dokwäre ti kitaba ngite, aisete ti näma ngite kä butu kädianta Patmos ye känti. **10** Angwane bati bämänte, Ngöbö Üai näma täte tibtä angwane, ti trökri ni kukwei jaraba krikri bäsi drü kukwei kri kwrere tie se kwrere. **11** Ni kukwei ye abko käkwe nieba krörö tie:

Jändrän tuata makwe, ye erere tike jökrä täräbtä, bti nitre gätäkä Jesu käbti tä juta keta kükü te kä Asiate, ye känti makwe juan abko krörö: juta Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia amne Laodicea ye ie makwe tärä ye juan, nieba kwe tie.

12 Ye btäräbe ti rikwitateba angwane, ni näma blite abko tikwe tuaba angwane, oro dätebare ñotra gräre näma krä kükü, btä ti okwä rababa. **13** Akwa ñotra grä krä kükü ye ngätäite abko ni näma iti abko bä rababa Ni Kä Nebtä Ngobo kwrere abko btä dän nga nüke mate ngotobtä temen näma amne, koria orore abko näma

[a] **1.8** *alfa amne omega.* Alfa abko tärä okwä käne alfabeto griegorebtä amne omega abko tärä okwä mrä alfabeto griegorebtä, ye kwrere Jesukristo abko nämane käne amne niara rabadi jändrän jökrä täbti mrä.

Ñotra grä krä kükü bä kore
(Apocalipsis 1.13)

kitani ja kötäbti ta kwe, btä ti okwä rababa. **14** Angwane niara dokwä drüen abko ngwen bürere jökrä obeja drüen bätäninte kuin deme kä lana bä ngwen bürere, kwrere jire bä rababa tuen tie amne, nieve ngwen bürere, kwrere jire bä rababa tuen tie amne okwä abko rababa trä ngitiekä ñukwä jutra kwrere jire rababa tuen tie. **15** Erere arato, bronse kukwata kuin ñukwäte abko tä nebe trä ngitiekä, ye kwrere jire niara ngoto rababa tuen tie amne ñöta kite kri abko ngöta nebe juuu, ye kwrere jire niara kukwei rababa ruen kri tie. **16** Amne niara kise ruenkri abko te muke näma kwä kükü rababa tuen tie. Erere arato, ngitra tu grine grine jabtä jütre kwärikwäri ye kwrere kukwe rababa betekä kadate, rababa ruen tie amne, ñänä träta ngitiekä dirare, ye kwrere jire niara ngwäre, rababa tuen tie.

17 Ni ye btä ti okwä rababa kore angwane, ti rikaba ngitiekä ngwäkäre kwrere niara ngotobtä temen, akwa niarakwe ja kise ruenkri mikaba tibtä, bti nieba kwe tie:

Ma ñan rekwetaka tibtä. Ti nämanena jändrän jökrä känenkri kena amne ti rabadi jändrän jökrä täbti mrä. **18** Ti abko tä nüne kärekäre. Ti ne mden krütani bati, akwa ti nükaninta nire amne mtare tita nüne kärekäre. Mdakäre abko, ti bäri di kri gata yekrä, aisete tita gata dänkiene amne ti di tärä ni juankrä kärekäre Ngöbö okwä bäre mento amne ti di tärä ni diantarikrä gata ngäniene, ye bä mikakrä llabe gatakwe kä nakebtä tä ti kisete.

19 Ne aisete, makwe jändrän turi, ye erere tike jökrä täräbtä. Dre tä nakenkä mtare amne dre rakadikä mtare mentokwäre, ye tike jökrä täräbtä. **20** Amne muke kwä kükü tä ti kise ruenkri makwe turi, erere arato ñotra grä orore krä kükü makwe turi, ye abko tä dre bä mike abko tä tiebe, aisete ñan nibi nüke gare mae, ye abko ti bike niere mae abko krörö: ñotra grä orore krä kükü, ye abko nitre gätäkä ti käbti juta keta kükü känti kä Asiate abko bä mikata amne, muke kwä kükü ye abko angeletre ni kükü tä nitre gätäkä ti käbti juta keta kükü ngibiabtikä abko bä turi kore makwe abko nieba kwe tie.

Tärä nitre gätäkä Jesu käbti juta Efesote kräke

2 **1** Angwane angele tä nitre gätäkä ti käbti juta Efesote ngibiare, ye ie tärä tike krörö:

Ti kise ruenkri abko te muketa kwä kükü amne ñotra grä orore krä kükü, ngätäite tita dikekä die mikakäre, ti ne mden käta niere krörö:
2 Dre dre nuenta munkwe, ye gare jökrä tie abko krörö: Munta sribire tare krübäte Ngöbökrä, ye garera tie amne ja tare nikabtä munta nünenkä dite jabtä, ye gare tie. Mdakäre abko, ni ruäre diän diän tä nüne Ngöbö rüere, tä kite ja Ngöbö kukwei ngwianka niere abko ben munta ja gete ñakare, akwa munkwe mikani ñäräre kuin amne nämane näin ni ngökö, ye abko munkwe gani btätre, aisete munkwe juanintari, ye abko gare kuin tie arato.
3 Mdakäre abko, munta nünenkä dite tibtä amne munta ja tare nike kri ti dokwäre, akwa mun nebe dräre ñakare tödekabtä tibti, ye abko gare kuin tie arato, yebtä käta nebe nuäre tibtä.
4 Akwa mun jatani tödeke krire tibti angwane, mun nämane ti tarere kri, ye kwrere munta ti tarere ñakare mda, ye aibe tuen blo munbtä tie.
5 Ne aisete mun nämane ti tarere kri kena, ye ngwenta töre jae, bti mun jata ja mäketa Ngöböbe angwane, mun nämane ti tarere kri kena, ye kwrere munkwe nuenta. Akwa munkwe ñan nuendreta kore ne ngwane, ñotra grä tä mun bä mike yete, ye ti bike denkä mento nitre gätäkä ti käbti mda mda ngätäite. Akwa munkwe ja mäkädita Ngöböbe ne ngwane, tikwe ñan ñotra grä ye diandikä mento munkän.
6 Akwa kukweta keteti munta nuene kuin abko nitre nicolaita käta kukwe nuene diän diän, kukwe yebtä mun mätä kri, ye abko kuin tuen tie, ñobtä ñan angwane kukwe nuenta kwetre yebtä ti mätä kri arato.

7 Ye abko, nitre gätäkä ti käbti tä nüne juta keta küküte kä Asiate, ye olo tärä, aisete Ngöbö Üai tä dre niere, ye ie olo ketate kwe mikakäre täte.

Angwane nire nire käkwe ja tare nikadre tödekabtä tibti, käkwe ti rükandrete ñakare abko ni rüe ganainkä kwrere. Ni ye ie tikwe kä biandi kri ngwäkä ni mikakrä nüne ye kwetadre angwane, rabadi nüne kärekäre kä kuin Ngöbökwete abko nieba kwe tie.

Tärä nitre gätäkä Jesu käbti juta Esmirnate kräke

8 Yebti nieba mda kwe tie:

Angele tä juta Esmirnate nitre gätäkä ti käbti ngibiare, ye ie tärä tike krörö:

Ti Jesukristo nämanena jändrän jökrä känenkri kena amne rabadi jändrän jökrä täbti mrä. Ti krütani akwa

nükaninta nire abko käta niere krörö: **9** Munta ja tare nike amne mun bobre, jändrän ñakare munkwe, ye gare kuin tie, akwa jändrän Ngöbökwe tärä kabre munkwe kä käinbti sete, aisete Ngöbö ngwärekri mun jändrän bkäne kabre amne ñakare bobre era metre. Mdakäre abko, nitre ruäre tä ja israelita era metre niere abko tä ñäke blo mun rüere, ye gare kuin tie, akwa Ngöbökrä niaratre abko ñakare israelita era metre, ñobtä ñan angwane tä tödeke ñakare tibti, akwa niaratre tä gätäre Satanakrä. **10** Mdakäre abko, mun kebera ja tare nike tödekabtä tibti angwane, diablukwe ni juandi mun ruäre kite ngite kä teri, akwa munkwe ñan ja tare nikadi raire. Köbö jätäbe munkwe ja tare nikadi. Mun raba ja tare nike kore angwane, munkwe nünanka dite jabtä abti mun krütadi tödekabtä tibti. Mun krütadre kore ti dokwäre, ye ngwane munkwe mun rüe ganandi. Ye ütiäre tikwe mun mikadi nüne kärekäre Ngöböbe.

11 Ye abko, nitre gätäkä ti käbti tä nüne juta keta küküte kä Asiate, ye olo tärä aisete, Ngöbö Üai tä dre niere, ye ie olo ketate kwetre mikakäre täte. Nire nire käkwe ja tare nikadre tödekabtä tibti, käkwe ti rükandrete ñakare abko ni rüe ganainkä kwrere. Ngöbökwe kukwe ükadite ni jökrä kräke kä mrä angwane, Ngöbökwe ñan juandi ja okwä bäre mento, akwa kadi ngäbti kwe nünakäre kärekäre ben, aisete ñan krütadi bobukäre abko nieba kwe tie.

Tärä nitre gätäkä Jesu käbti juta Pérgamote kräke

12 Yebti nieba krörö kwe tie: Angele tä juta Pérgamote nitre gätäkä ti käbti ngibiare, ye ie tärä tike krörö:

Jesukristo kwe ngitra tu grine jabtä jütre kwärikwäri tä abko käta niere krörö:
13 Satana tä gobrane Pérgamote, känti munta nüne, ye abko gare kuin tie. Satana tä gobrane yete, akwa mun tä tödeke kwatibe tibti, käta nünenkä dite tibtä. Juta munkwe, känti Satana tä nüne, ye känti ni iti tödekaka tibti kädian nämane Antipas näma nüne, akwa kämikani kwetre tödekabtä tibti, akwa ti rükaninte ñakare kwe. Ye näire mun näma tödeke kwatibe tibti arato amne munkwe ti rükaninte ñakare, yebtä käta nebe nuäre tibtä.

14 Akwa kukwe ruäre tä mun ngätäite yete abko ñakare dbe tuen tie abko ti bike niere munye abko krörö: Mekera Moisés näire nitre israelita käkwe ja mikadre ngite Ngöbö rüere, abkokäre jändrän kämikani ngöbö ngwarbeye abko nitre israelita käkwe kwetadre ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte jae amne, ja mikadre gure bati bati

kwetre[b] abko ni iti kädian nämane Balaam käkwe diribare kira Balaye abko erere Balakwe bä mikani nuäre nuendre nitre israelita okwäte. Mtare, ni ruäre mun känti yete tä kukwe ye kwrere mike ütiäte jae, käta ja mike ngite kore, ye abko tuen blo tie.
15 Mdakäre abko, kukwe diribare kira Balaamkwe, ye kwrere arato kukwe dirita nitre nicolaitakwe abkokri ni ruäre mun känti yete tä nekete, ye abko tuen blo tie.
16 iNe aisete, munkwe kukwe käme ye kita temen amne munkwe ja mäkäta Ngöböbe! Munkwe ñan nuendre kore ne ngwane, ngitra tu grine jabtä jütre kwärikwäri, kwrere jire ti kukweita betekä ti kadate, yebti ti näin rüre jökrä niaratrebe yete.

17 Ye abko, nitre gätäkä ti käbti tä nüne juta keta küküte kä Asiate, ye olo tärä aisete, Ngöbö Üai tä dre niere, ye ie olo ketate kwe. Kira Ngöbökwe mrö kädianta mana biani kwetadre nitre israelitaye nünakäre. Angwane mtare nire nire käkwe ja tare nikadre tödekabtä tibti, käkwe ti rükandrete ñakare abko ni rüe ganainkä kwrere abko ie mana tä ükani tiebe abko tikwe biandi kwetadre ie. Erere arato, tikwe jä ngwen bürere biandi ie nänkrä kä käinbti amne jä yebtä abko ni käi btin tädi tikani abko gare ñakare ni mda mdaye, akwa nire nire ie tikwe jä ye biandi, aibe ie ni käi btin ye rükadi gare.

Tärä nitre gätäkä Jesu käbti juta Tiatirate kräke

18 Yebti nieba krörö mda kwe tie:

Angele tä juta Tiatirate nitre gätäkä ti käbti ngibiare, ye kräke tärä tike krörö:

Ngöbö Odei okwä bä ñukwä jutra kwrere amne bronse bätäninte kuin tä nebe trä ngitiekä, kwrere jire ngoto bä ie abko käta niere krörö:
19 Munta dre dre nuene, ye gare jökrä tie abko krörö: Munta Ngöbö tarere amne ni mda mda tarere amne, munta tödeke kwatibe Ngöböbti amne, munta sribire kuin amne munta ja tare nike tödekabtä tibti angwane, munta nünenkä dite jabtä, ye gare kuin tie. Mdakäre abko, munkwe tödekani krire tibti angwane, mun nämane jändrän kuinkuin nuene, akwa mtare munta nuene bäri kuin, ye abko gare kuin tie arato.

20 Akwa jändrän ketetibe nuenta munkwe abko tuen blo tie abko krörö: Meri tä iti mun ngätäite yete abko ja

[b] **2.14** *ja mikadre gure bati bati kwetre.* Números 25.1-2 tä blite kukwe nebtä. Nitre israelita käkwe ja mikani gure bati bati ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte jae.

Ngöbö kukwei niekä tä niere au jabtä, ye abko tä näin dirire sribikä tikwetikwe ngökakäre, käta näin niere krörö: ja mikadre gure bati bati ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte jae amne mrö ngöbö ngwarbe mikakäre ütiäte abko kwetadre tä näin dirire. Meri kädian nämane Jreina Jezabel käkwe diribare kira, ye kwrere jire meri ye tä näin dirire abko munta tuemetre dirire mun ngätäite yete. Ye abko tuen ñakare dbe tie. **21** Meri ye abko käkwe kukwe käme Ngöbö rüere ye kitadre temen, bti tödekadre Ngöböbti kwe, abkokäre tikwe kä bianina ie, akwa tö ja mikai gure bati bati janknu, ye abko ñan tö mikai temen arato. **22** Ne aisete, ti bike mike ja ngie nuen, käkwe mikadi bren jume amne rabadi ja tare nike jänbti. Erere arato, nire nire käta niara kukwei mike täte amne tä näin ja mike gure bati bati ben, ye abko tikwe mikadi ja tare nike kri krübäte meri ye kukwei mikabtä täte, akwa kukwe käme ye kitadre temen kwetre angwane tikwe ñan mikadi ja tare nike kore. **23** Erere arato, nire nire tä nekete niarakri, ye abko tikwe gadikä jökrä. Yebtä abko kukwe kaibe ni jökrä töibtä abko gare jökrä tie abko rükadi gare tibtä ni jökrä gätäkä ti käbti kä ketareketare temen ie amne, ni itire itire käkwe dre nuendre, ye erere tikwe ütiä biandi ie.

24 Angwane mun mda mda tä juta Tiatirate yete arato, akwa meri dirikä blo, jiebti munta näin ñakare amne, kukwe ütiäte Satanakwe tä ükani kaibe tiebe nieta kwetre abko gare ñakare munye. Mun ye abko kötärä tikwe ñan kukwe mdara jire mikadi mda, **25** akwa munta tödeke metre tibti, ye kwrere munkwe nuen janknu abti ti jatadi nüketa abko ti tö niei kore munye.

26 Erere arato, nire nire käkwe ja tare nikadre tödekabtä tibti, käkwe ti rükandrete ñakare abko ni rüe ganainkä kwrere amne nire nire käkwe ti kukwei mikadi täte, ye abko tikwe mikadi gobrane nitre nünanka kä ketareketare temen yebti. Ti Rün käkwe ja di biani gobrankrä kore tie, ye kwrere tikwe ja di biandi ietre gobrankrä. Ti abko tä gobrane krörö:

27 Angwane niara käkwe gobrandi ja di kribti amne, bäsi dobro sribeta kantrare metata krito ribi jierore bti amne tä ngidiente kiakia jökrä, ye kwrere gobrandi kwe.

Salmos 2.9

28 Erere arato, nitre ganainkä abko ie tikwe muke kri tä kite käin dekä biandi. **29** Ye abko, nitre gätäkä ti käbti tä nüne juta keta küküte kä Asiate, ye olo tärä aisete,

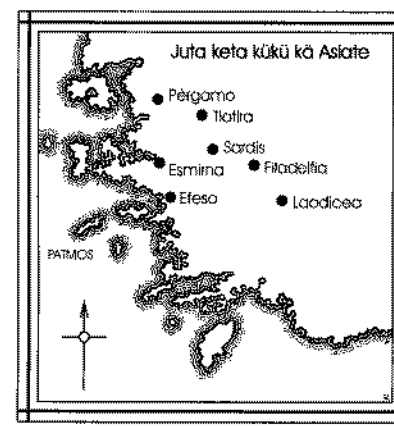
Ngöbö Üai tä dre niere, ye ie olo ketate kwetre mikakäre täte abko nieba kwe tie.

Tärä nitre gätäkä Jesu käbti juta Sardite kräke

3 **1** Yebti nieba kwe tie: Angele tä juta Sardite nitre gätäkä ti käbti ngibiare, ye abko kräke tärä tike krörö:

Jesukristo, kwe üai Ngöbökwe ni kükü amne muke kwä kükü tä abko tä niere krörö munye: Munta dre dre nuene, ye gare jökrä tie. Munta nüne kuin metre Ngöbökrä ni mda mda ngwärekri, aisete mun tuen kuin ni mda mdaye, akwa ni krütani kwrere jire munta Ngöbö ngwärekri, ñobtä ñan angwane munta nüne käme, käta ja mike ngite krübäte Ngöbö rüere. **2** iNe aisete mokrere jabti munkwe amne munta dre dre nuene, yebtä munkwe töbika kuin ja käne! Kukwe ruäre kuinkuin munta nuene, akwa kitera neme munye, ye känentarita ja dibti ja käne, tita niere munye, ñobtä ñan angwane sribi nuenta munkwe Ngöbökrä, nin munta nuene täte jökrä tuen tie. **3** Ne aisete, kukwe diribare munye, munkwe kani ngäbti, ye munkwe ngwianta töre jae abko jiebti mun rankwata, amne munta ja mike ngite Ngöbö rüere, ye kita temen munkwe, käkwe ja mäkäta Ngöböbe abko tita niere munye. Akwa munkwe ñan mokredre jabti ne ngwane, ni gokä rükadre ñongwane gare ñakare nie, akwa batibe tä nüke, ye kwrere batibe ti rükadi mun mike ja ngie nuen yete.

4 Akwa nitre gätäkä ti käbti, ye ngätäite ni tärä ruäre juta Sardite yete abko tä nüne metre, ñan tä ja mike ngite ni mda mda kwrere, ye abko ni ngämi dän ngwen bürere kwetre mike dobrore kwrere. Ne aisete, niaratre abko käkwe dän ngwen bürere kitadi jabtä, nünabare metre amne deme bä mikakäre. Niaratre rabadi dikekä tibe dän ngwen bürere te, ñobtä ñan angwane ganainbare jökrä kwetre aisete. **5** Ye abko, nire nire käkwe ja tare nikadre tödekabtä tibti, käkwe ti rükandrete ñakare abko ni rüe ganainkä kwrere. Nitre ye käkwe dän ngwen bürere kitadi jabtä, niaratre abko metre Ngöbö ngwärekri bä mikakäre, erere nünandre kärekäre Ngöböbe kwetre. Erere arato, nünandi kärekäre kwetre, aisete

käita tikani tärä ni nünanka kärekäre Ngöböbe mikakrä gare yebtä amne tikwe ñan kä diandrekä mento. Mdakäre abko, ni ye abko ni jen tikwe, tikwe niedi ti Rün ngwärekri amne angeletre Ngöbökwe ngwärekri arato. **6** Ye abko, nitre gätäkä ti käbti tä nüne juta keta küküte, ye olo tärä aisete, Ngöbö Üai tä dre niere, ye ie olo ketate kwe mikakäre täte abko nieba kwe tie.

Tärä nitre gätäkä Jesu käbti juta Filadelfiate kräke

7 Yebti nieba kwe tie: Angele tä juta Filadelfia nitre gätäkä ti käbti ngibiare, ye ie tärä tike krörö:

Jesukristo abko kuin deme amne kukwe era metre niekä. Erere arato, llabe jrei Davikwe jukwe juta Jerusalén btin ye tikakrä abko tä kisete amne, jukwe dikadre kwe angwane, ni mda ñan raba tiketa jire chi. Erere arato, jukwe tikadre kwe angwane, ni mda ñan raba diketa jire chi. Jesukristo ye abko käta niere krörö munye: **8** Munta dre dre nuene, ye gare kuin jökrä tie. Tikwe jukwe tikani kwati mun känenkri, ye ni mda ñan raba diketa jire munkän abko tuen nete. Mun abko di ñakare bökän nünankrä tikrä, akwa munkwe ti kukwei mikani täte jökrä amne munkwe ti rükaninte ñakare. **9** Ye abko, nitre ruäre därebare ni israelitakri tä ja israelita niere au jabtä, akwa niaratre tödeke ñakare tibti, aisete ñakare israelita era metre Ngöbö ngwärekri. Niaratre tä ngwarbe ni ngökö amne niaratre abko Satanakwe era metre. Niaratre ye abko tikwe ngwiandi nüke ja mike bobre ngukudokwäbti mun ngotobtä temen angwane, tita mun tarere kri abko niedi kore kwetre.

10 Angwane munkwe ja tare nikadre tödekabtä tibti angwane, munkwe nünandrekä dite jabtä, tikwe nieba, erere munkwe mikani täte jökrä. Ye mden kisete, Ngöbökwe kukwe juandi kri ni jökrä kä nebtä nünanka Ngöbö rüere ye rüere, niaratre nuatekäre ja käne angwane, nitre ye käkwe ja tare nikadi kri, akwa mun abko käkwe ti kukwei mikani täte abko ütiäre tikwe mun ngibiadi ja tare nika ye ngänikene. **11** Ti abko jatadita jötrö ngwarbe, aisete munta nüne metre ti ngwärekri, ye kwrere munkwe ja ngibia janknu, ñobtä ñan angwane munkwe nünandi kärekäre Ngöböbe abko korona kwrere, ye ni mda mda käkwe ñan diandrekäta munkän, abkokäre munkwe ja ngibia janknu. **12** Angwane nire nire käkwe ja tare nikadre tödekabtä tibti, akwa ti rükandrete ñakare kwe abko rüe ganainkä kwrere. Ni ye abko ürä nökani nguse Ngöbö tikwe jue ye täni ñan rabadre denkä jire, ye kwrere jire ni mda ñan rabadre ni ganainkä denkä

tikän Ngöbö känti mento. Erere arato, niara abko jen Ngöbökwe, abkokäre tikwe Ngöbö tikwe käi tikadi ni ganainkäbtä amne, juta Jerusalén btin Ngöbökwe tä kä käinbti, akwa kebera kite temen, ye käi tikadi tikwe ni ganainkäbtä niara abko nünanka juta Jerusalén btinte bä mikakäre. Angwane niara abko jen tikwe arato, ye bä mikakäre tikwe ja käi btin tikadi btä arato. **13** Ye abko, nitre gätäkä ti käbti tä nüne juta keta küküte, ye olo tärä aisete, Ngöbö Üai tä dre niere, ye ie olo ketate kwe mikakäre täte abko nieba kwe tie.

Tärä nitre gätäkä Jesu käbti juta Laodiceate kräke

14 Yebti nieba mda kwe tie: Angele tä juta Laodiceate nitre gätäkä ti käbti ngibiare, ye kräke tärä tike krörö mda:

Jesukristo abko kä Amen, ñobtä ñan angwane niara abko käta ja kukwei mike täte metre amne niara abko kukwe era erere niekä. Jesukristo köböire jändrän jökrä namani bare Ngöböye kena. Niara ara käta niere krörö munye:
15 Munta dre dre nuene, ye gare kuin jökrä tie. Ni tibo abko ni tödekaka ñakare tibti kwrere amne ni ngire abko ni nüne ja di ngöi jökrä tikrä kwrere, akwa mun abko ñakare tibo amne mun ñakare ngire arato. iMun ye rabadre tibo ni tödekaka ñakare tibti kwrere näre o mun rabadre ngire ni nünanka ja di ngöibti tikrä kwrere näre! **16** Akwa mun abko ñakare tibo amne mun ñakare ngire. Mun krube jirekäbe, aisete mun abko ni ütiäte ñakare jire kwrere, ye dokwäre abko tikwe mun yaidi jirekäbe mentokwäre.

17 Mdakäre abko, mun jändrän bkäne kri, munta niere. Erere arato, munta jändrän mdei nike ñakare, aisete munta nüne kuin, munta niere. Akwa mun abko ni bobre, ngwarbe, amne jändrän bäri ütiäte Ngöbökwe ñakare munkwe amne kä iko mun okwäte, ñobtä ñan angwane kukwe era metre Ngöbökwe nüke gare ñakare munye. Erere arato, munta ja mike ngite krübäte, abtä munkwe ja gaidre, ye abko munta dikekä bütiere Ngöbö okwäbti ye kwrere abko munta gain ñakare jabtä, aisete mun abko bobre Ngöböta nütüre munbtä. **18** Ne aisete, mun rabadre jändrän Ngöbökwe bkäne era metre, abkokäre mun jata kökö tie. Ye abko, jändrän ütiäte kri krübäte Ngöbökwe oro kuin kukwani ñukwäte mikakäre orore metre, kwrere tärä tikwe makrä, aisete mun jata kökö tie. Erere arato, tikwe mun mikadre metre ja ngwärekri, ye bä mikakäre dän ngwen bürere ye mun jata kökö jökrä tie, bti munkwe mun bütiekrä gaidre kri ye jue mika angwane, mun ñan rabadre dikekä bütiere mda.

Mdakäre abko, kukwe Ngöbökwe ye gare ñakare munye, aisete kä iko mun okwäte kwrere, ye kräke abko mun jata kräkä kökö tie kitadre ja okwäte, ye köböire abko Ngöbö kukwei rabadi gare metre munye abko tita niere.

19 Nire nire tareta tikwe abko btä tita mäträre töi diankäre. Ne aisete, munkwe ja di mikata kri kärekäre nünakäre ja di ngöibti tikrä amne, munkwe kukwe käme kita jökrä temen amne munkwe ja mäkäta Ngöböbe amne tibe. **20** ¡Tita nete! Ti abko tä jukwebtä, käta ñäke, ye mike ñäräre. Nire nire, ie ti kukwei jaradre, käkwe ti kärädre gwä angwane, ti näin känti nebe gwi abko ben tikwe mrödi siä kwatibe te. **21** Angwane tikwe ja tare nikaba, akwa tikwe Ngöbö rükanteba ñakare abti ti krütaba, aisete tikwe kukwe blo ganainbare kwäräbe jökrä, ütiäre Ngöbökwe ti mikani täkänintbe gobrane ketetibe jabe, ye kwrere nire nire käkwe ja tare nikadre, akwa ti rükandrete ñakare kwe abko rabadre kukwe blo ganaine kwäräbe jökrä arato. Nitre ye abko tikwe mikadi täkänintbe gobrane ketetibe jabe arato. **22** Ye abko, nitre gätäkä ti käbti tä nüne juta keta küküte, ye olo tärä aisete, Ngöbö Üai tä dre niere, ye ie olo ketate kwe mikakäre täte abko nieba kwe tie.

Kürä gobrankrä, bti Ngöbö nämane täkänintbe

4 **1** Yebti tikwe nikraba angwane, jukwe näma tikani kä käinbti, btä ti okwä rababa. Angwane ni kukwe kri, drü kri kwrere tikwe kukwe nuaba käne, ye kwrere jire kukwe jarabata tie abko käkwe nieba krörö tie:

Jakwe kä käinbti nete amne, kukwe rakadikä ño ño mda abko ti bike mike tuadre mae, nieba kwe tie.

2 Ye btäräbe Ngöbö Üai rükaba täte jökrä tibtä angwane, kürä gobrankrä, yebti ni näma täkänintbe iti gobrane kä käinbti, btä ti okwä rababa. **3** Angwane niara bä rababa tuen trä ngitiekä tie. Jä ngwen bürere kädianta brillante, kwrere jire rababa tuen tie. Erere arato, jä bä tain trä ngitiekä, kwrere jire bä rababa tuen tie amne, kürä niara täkräre, ye bäre temen abko mrüträ näma krati. Mrüträ ye abko rababa trä ngitiekä rerebare bäsi jä tuäre trä rerebare kädianta esmeralda, kwrere bä rababa tuen tie. **4** Mdakäre abko, kürä gobrankrä ye bäre ta abko kürä mdara jire näma kwä gre bti kobkä. Kürä yebti abko nitre unbre unbre näma täkänintbe ni gre bti nibkä. Nitre ye abko metre amne deme, ye bä mikakrä dän bä ngwen bürere näma kitani btätre amne korona orore orore näma mikani dokwäbti, btä ti okwä rababa. **5** Angwane kürä gobrankrä ye känti merabe rababa trä

ngitiekä amne kä ngö rababa ruen krikri be tie. Erere arato, unsuni aibe ngö rababa ruen tie amne kürä gobrankrä ye känenkri ñotra näma jutra ngitiekä krä kükü. Ñotra krä kükü näma trä ngitiekä ye abko Ngöbö üai ni kükü, btä ti okwä rababa. **6** Mdakäre abko, kürä gobrankrä ye känenkri abko mren trä ngitiekä bidrio kwrere näma.

Angwane kürä gobrankrä ye bäre ta abko jändrän nire näma kräbkä. Jändrän ye abko okwä jökrä ngrabare, okwä jökrä ngwärekri amne trökri abko tikwe tuaba. **7** Jändrän kräbkä tikwe tuaba, ye abko krati rababa tuen lion kwrere jire tie. Krobukäre abko rababa tuen buey kwrere tie amne, krämäkäre abko ngwäre rababa tuen ni kwrere tie amne kräbkäkäre abko mü kri tä nakenkä käinta, ye kwrere jire rababa tuen tie. **8** Jändrän kräbkä tuaba tikwe, ye abko kratirekratire ngike krä ti rababa tuen tie amne ngike btä abko okwä rababa tuen jökrä btärikri amne terikri tie. Angwane jändrän ye abko käre dibire rare näma jadüke ñakare, näma niere krörö:

Ngöbö ni Dänkien Di Kri
Jändrän Jökrä Nuenkrä,
ma abko deme, deme,
deme.
Ma nämanena nüne kena
amne, mata nüne amne
ma ara jatadi,

näma niere. **9-10** Angwane Ngöbö näma täkänintbe gobrane kürä gobrankräbti, ye abko jändrän kräbkä ye näma käikitekä batire batire amne, näma mike ütiäte kri jae, kä näma kuin niere Ngöbö nünanka kärekäre yeye. Angwane nitre unbre unbre ni gre bti nibkä ye tä nebe ngukudokwäbti niara ngwärekri, käta korona jakwe mike temen Ngöbö ngwärekri, Ngöbökwe kä biani gobrane ietre bä mikakäre, käta niere krörö:

11 Ni Dänkien Ngöbö,
ma aibe ngöräbe
käikitadrekä amne
ma aibe raba mikani
ütiäte amne
ma aibe di kri,
ñobtä ñan angwane
makwe jändrän jökrä
dätebare amne,
ma aibe köböire jändrän
jökrä tä mtare,

abko nitre unbre unbre näma niere kore, rababa tuen tie.

Kordero abko ütiäte täräkwata mrianinkä ye metatekä

5 **1** Angwane kürä gobrankrä, bti Ngöbö näma täkänintbe. Niara kise ruenkri abko täräkwata mrianinkä ketaninte näma, btä ti okwä rababa. Täräkwata ye abko näma tikani jökrä terikri amne btärikri amne, näma ketaninkä kuin bä kükü ja täritäri munkwatabti, rababa tuen tie. **2** Angwane angele bäri di kri näma iti, btä ti okwä rababa amne, angele ye käkwe ngrateba kri käkwe nieba: ¿Nire bäri ütiäte kri abko käkwe täräkwata ne metadite amne, munkwata keta

kükü mikani ja täritäri täräkwata ketakakrä abko nirekwe diandikä täräkwatabtä amarebti ye? rababa niere kore. **3** Akwa kä käinbti, kä temenbtä, amne dobo täni abko ni kwanba ñakare jire iti täräkwata ye metatekä amne ñäkäkä btä. **4** Ni ütiäte ñan kwanba jire iti täräkwata ye metatekä amne ñäkäkä täräbtä ti okwäbti, yebtä abko ti rababa müen krübäte. **5** Abtä nitre unbre unbre näma siba yete abko iti käkwe nieba tie:

Makwe ñan müa mda, ñobtä ñan angwane ni iti Judá mräkäkri abko dite kwra lion kwrere, niara abko jatani David bkünkri amne niarakwe jändrän jökrä Ngöbö rüere ganainbare kwäräbe, aisete niara abko bäri ütiäte käkwe tärä se metadite amne ketaninkä bä kükü ja täritäri se diandikä kwe arato, ni unbre ye käkwe nieba kore tie.

6 Ye btäräbe, Ngöbö näma täkänintbe kürä gobrankräbti, ye ngätäite amne jändrän kräbkä ye ngätäite amne nitre unbre unbre ni gre bti nibkä ye ngätäite ni näma iti abko rababa tuen Kordero kwrere tie. Ni ye abko näma nünaninkä, akwa Kordero müre ketani, kwrere jire rababa tuen tie. Erere arato, ni ye abko di kri, aisete niara di ye abko rababa tuen kroture krä kükü tie amne niara okwä rababa tuen kwä kükü tie, ye abko Ngöbö üai ni kükü tä näin kä jökräbti temen abko tikwe tuaba. **7** Angwane Ngöbö nämane täkänintbe kürä gobrankrä yebti, ye kise ruenkri täräkwata näma, ye ni Kordero kwrere ye käkwe dianba kisete ti okwäbti. **8** Niarakwe täräkwata ye dianba kisete, ye btäräbe jändrän kräbkä näma yete amne nitre unbre unbre ni gre bti nibkä näma yete, ye rikaba ngitiekä ngukudokwäbti temen ni Kordero kwrere ye ngwärekri, niara mikakäre ütiäte jae. Angwane nitre unbre unbre ye kisetekisete abko arpa näma amne, blato kiakia orore orore ngwian näma kisetekisete kwetre arato abko te kri ngwäri mnüne rä bäne näma kwetre. Kri ngwäri mnü rä bäne näma blatote kwetre, ye abko ni itire itire tödekaka Jesubti tä nüne kuin deme Ngöbökrä käta blite Ngöböbe abko bä näma kore kwetre. **9** Angwane niaratre rababa ka btin niere krörö ni Kordero kwrere ie:

Ma aibe ütiäte kri, kä raba
täräkwata ye den kisete
amne ketaninkä
munkwatabti, ye ma aibe
raba denkä mento,
ñobtä ñan angwane ma
abko müre ketani ni
kräke amne,
ja däriebti makwe ni
bätäkä ngwarbe
kökanintarita Ngöbökrä.
Ye abko, ni kukwe bätäkä
ngwarbe amne
ni juta kwatirekwatire te
amne
ni nünanka kä
ketareketare temen,
te makwe ni kökanintarita
ruäre rabakäre ni jen
Ngöbökwe.

10 Amne ma köböire Ngöböta
gobrane ni tödekaka
mabti yebti
amne makwe mikani
sribire ni blitaka
Ngöböbe ni mda mda
diäre kwrere Ngöbö
nikwe kräke.
Amne niaratre käkwe
gobrandi kä nebtä mabe,
abko nieba kwe ti okwäbti.
11 Yebti tikwe nikrabata mda
angwane, Ngöbö näma täkänin-
tbe kürä gobrankräbti, ye bäre
temen amne jändrän kräbkä ye
bäre temen, erere arato nitre
unbre unbre näma ye bäre temen
angele kukwei rababa ruen kwati
krübäte tie. Ye erere bkänä,
angeletre näma kwati kwati krü-
bäte abko ni ñan rabadre tanre
12 amne rababa Jesu bä mike
Kordero kwrere, kä rababa
ngrente ja dibti, kä rababa niere:
¡Kordero ye müre ketani ni
diantarikäre,
ye ütiäre abko Ngöbökwe
ja di kri mikani niara
kisete amne raba jändrän
jökrä bkäne!
¡Erere arato, niara aibe
raba töbtä kri amne di
raba jändrän jökrä bti ta
amne,
niara aibe raba mikani
ütiäte jae amne
raba käikitaninkä amne
demainbare!
abko angele kukwei rababa ruen
kore tie.
13 Yebti jändrän jökrä dätebare Ngöbökwe tä nüne kä käinbti, kä temenbtä, dobo täni amne mrente abko kukwei rababa ruen krörö tie arato:
¡Ngöböta täkänintbe
gobrane küräbti amne
Jesu Kordero kwrere,
niaratre nibu ye aibe
raba demainbare amne
raba mikani ütiäte kri!
¡Erere arato, raba
käikitaninkä amne raba
ja di bkäne kri kärekäre!
abko jändrän jökrä rababa niere kore. **14** Angwane jändrän kräbkä näma kürä gobrankrä bäre temen, ye abko rababa niere:
¡Jän, ye kwrere raba bare!
¡Amen! rababa niere. Angwane nitre unbre unbre ni gre bti nibkä, ye rababa jökrä ngukudokwäbti temen Ngöbö amne ni Kordero kwrere ye ngwärekri, niaratre mikakäre ütiäte jae abko tikwe tuaba kore.

Munkwata diandrekä täräbtä angwane dre dre rakadrekä

6 **1** Yebti ni Kordero kwrere ye käkwe munkwata täräkwata ketakakrä keta kükü ye diankaba keteti käne ti okwäbti angwane, jändrän kräbkä näma kürä gobrankrä bäre temen, ye krati käkwe ñäkäba krikri be abko kukwe rababa ruen unsuni ngö kwrere tie abko käkwe nieba: ¡Jakwe! nieba kwe. **2** Ye btäräbe tikwe nikraba angwane, mdä ngwen bürere näma, btä ti okwä rababa. Angwane ni näma näin mdä yebti abko näma tukwen rükrä ngwena kisete amne, niarakwe rüe ganaindre ye bä mikakäre korona bianba

ie, bti niara rikaba ni jökrä ganaine rübtä.

3 Yebti ni Kordero kwrere ye käkwe munkwata ketebu täräkwata ketakakrä ye diankaba angwane, jändrän näma kürä gobrankrä bäre temen ye krobukäre kukwei jaraba tie, käkwe nieba krörö: ¡Jakwe! nieba kwe. **4** Ye btäräbe, mdä mda jataba tuen tie. Mdä ye abko bä tain amne ni näma näin bti abko käkwe kä jäme diandrekä jökrä nikän kä nebtä amne, ni rabadre ja kämike jökrä kwärikwäri, abkokäre ja di bianba ie angwane, ngitra kri bianba rükrä ie arato.

5 Yebti ni Kordero kwrere käkwe munkwata täräkwata ketakakrä diankaba ketamäkäre angwane, jändrän näma kürä gobrankrä bäre temen ye krämäkäre kukwei jaraba tie, käkwe ¡Jakwe! nieba. Ye btäräbe tikwe nikraba angwane, mdä bä drüne, btä ti okwä rababa amne, ni näma näin mdä yebti abko näma jändrän däbä nuatekrä ngwena kisete. **6** Angwane jändrän ketabkä, ye ngätäite Ngöbö kukwei jaraba krörö tie:

Makwe mrö gaka kä jökräbti temen. Yebtä abko ngwian ganaindre köböiti abko biandre jökrä trigo kilo kratibe btä. Erere arato, ngwian ganaindre köböiti abko bti sebada kökadre kilo krämäbe jökrä, akwa olibo köi amne uba döi,[c] ye abko makwe ñan juan ngwarbe jire chi, nieba kore kwe abko jaraba tie.

7 Yebti ni Kordero kwrere ye käkwe munkwata täräkwata ketakakrä diankaba bäbkäkäre angwane, jändrän näma kürä gobrankrä bäre temen, ye abko kräbkäkäre käkwe ¡Jakwe! nieba. **8** Ye btäräbe tikwe nikraba angwane, mdä bä ngwen bürere nita kite krüte bäta nebe kwrere, btä ti okwä rababa. Mdä yebti abko ni kädekata Gata näma näin amne Gata jiebti abko ni kä nakebtä ngibiabtikä näma näin, ni kämikani Gatakwe ngwiandre ja tare nike kä nakebtä abkokäre. Ngöbökwe köbö biani ietre ni kämikakrä krörö: Nita nüne kä ketareketare temen abko tä ñäkänintbe ketabkä ye abko kämikadre keteti rübtä. Erere arato ni krütadre mrö miare, bren kisete amne kwra krübätekrübäte käkwe ni ye kämikadre abko erere Ngöbökwe köböi biani ietre.

9 Yebti ni Kordero kwrere ye käkwe munkwata täräkwata ketakakrä diankaba bärikekäre angwane, nitre Ngöbö kukwei mikaka gare käkwe nünankabare dite Jesubtä amne niara rükaninte ñakare kwetre abtä kämikani abko üai näma ñukwä grä täni, sribi kwekwe Ngöbökrä nämane dbe kräke bä mikakrä, btä ti okwä rababa. **10** Angwane niaratre üai näma ñäke ja dibti krörö:

[c] **6.6** *olibo köi amne uba döi.* Mrö mda mda nämane krüte jökrä angwane olibo köi amne uba döi aibe nämane angwane yebti rabadre nüne, aisete mrö jökrä ngätäite ye abko bäri ütiäte nünankrä.

Ngöbö, ma abko Gobranka jändrän jökräbti amne ma deme amne ma abko kukwe era niekä käre. Nitre nünanka ma rüere kä temenbtä käkwe nun kämikani tödekabtä Jesubti, ye abko ¿ñongwane kukwe ükadite kräke, käkwe mikadi ja ngie nuen nun dokwäre amarebti ye? näma niere kore. **11** Angwane dän bä ngwen bürere bianba ietre, niaratre abko metre Ngöbö ngwärekri bä mikakäre. Kukwe ükarete nitre niaratre kämikaka kräke, ye abko ngibiadre ken kwetre abti niaratre mräkä sribikä Ngöbökrä mda mda kämikadre täte jökrä abko rabadre jökrä ketetibe bentre angwane, Ngöbökwe kukwe ükadite niaratre rüekrä, käkwe rüe mikadi ja ngie nuen niaratre dokwäre, nieba kwe ietre.

12 Yebti ni Kordero kwrere ye käkwe munkwata täräkwata ketakakrä diankaba bä tikäre angwane, tikwe mikaba ñäräre angwane, dobo rababa nakaenkä kri krübäte kä temenbtä, rababa tuen tie amne ñänä abko bä rikwitaba iko jökrä. Bäsi dän drüne, ye kwrere jire ñänä bä rababa. Sö abko bä rikwitaba tain bürere däri kwrere rababa tuen tie. **13** Angwane kri ngwäkä kädekata higo abko tä kite tain mrä abko müreta kite mate ribi käta münente jökrä higo kriebtä, ye kwrere jire muke rababa betekä timontimon kä temen nebtä rababa tuen tie. **14** Angwane täräkwata mriakata, ye kwrere jire kä käinbti se rikaba nibrenkä, nibrenkä, nibrenkä angwane, ñan rababa mda rababa tuen tie amne, Ngöbökwe kä tokwä krikri amne kä butu mrente mrente diankaba jökrä mento arato, rababa tuen tie.

15 Angwane nitre jreire kä nebtä gitiaba jökrä kä mkäte amne jäkwata mkäte ngitiobti Ngöbö ngäniene. Erere arato, nitre gobranka krikri amne nitre rükä dänkien amne ni jändrän bkänkä krikri amne ni ütiäte krikri, btä nitre klabore amne nitre ñakare klabore nünanka Ngöbö rüere gitiaba jire jökrä kä mkäte jrei ben gwaire Ngöbö ngäniene, **16** kä rababa niere krörö ngitioye amne jäkwataye: Ngöböta täkänintbe kürä gobrankräbti amne ni Kordero kwrere mätä kri, se ngäniene nun üke ja täni amne jakwe nunbti temen, **17** ñobtä ñan angwane Ngöbökwe ni mikadre ja ngie nuen kri krübäte abko käi nüra, ¿se abko nirekwe nünandrekä jabtä Ngöböbe se? nitre nünanka Ngöbö rüere rababa niere kore ti okwäbti.

Ngöbökwe ni jen kwe ngibiadi jenena jakrä

7 **1** Yebti angele näma nibkä, btä ti okwä rababa mda. Angele näma iti kä driri, iti nindrini, iti ngwitäräkri amne iti mötarikri. Angwane müre ñan rabadre mate mda kä nebtä, mrenbtä amne kribtä, abkokäre niaratre näma müre ketebtä. **2** Ye btäräbe angele mdara jire näma kä driri jataba arato abko Ngöbö nire käi näma tikani jäbtä abko ngwian näma kisete kwe.

Angele ye rükaba angwane,
angele nibkä ie Ngöbökwe ja di
biani kä juankrä ngwarbe amne
mren juankrä ngwarbe mürebti,
yebti angele rükaba mrä käkwe
ngrateba kri ja dibti, käkwe nie-
ba krörö:

3 Nitre sribikä Ngöbö nikwe
kräke, ye okobtä Ngöbö käi keta-
ka ngämi ngibiakäre Ngöbö mätä
kri ye ngäniene, ye känenkri
munkwe ñan kä temen ye juan
ngwarbe. Erere arato, munkwe
ñan mren amne kri juan ngwa-
rbe mürebti, nieba kwe ietre ti
okwäbti.

4 Angwane nitre israelita nibe
btä Ngöbö käi ketadrekä ngibia-
käre kukwe taretare ngäniene
nieba jökrä abko 144,000 abko
ni kukwei jaraba kore tie.

5 Nitre därebare juta Judákri
btä Ngöbö käi ketakaba
abko 12,000.
Nitre därebare juta
Rubénkri abko 12,000,
juta Gakri abko 12,000.
6 Juta Aserikri abko 12,000,
juta Neftalíkri abko 12,000,
juta Manasékri abko
12,000.
7 Juta Simeónkri abko
12,000,
juta Levíkri abko 12,000,
juta Isacarekri abko 12,000.
8 Juta Zabulónkri abko
12,000,
juta Josékri abko 12,000,
juta Benjamínkri abko
12,000 arato.

Ni kwati dän ngwen bürere kitani btä käkwe Ngöbö käikitaninkä

9 Yebti tikwe nikraba angwa-
ne, ni kä jökräbti temen näma
kwati, btä ti okwä rababa. Ni
bätäkä ngwarbe amne ni kukwe
bätäkä ngwarbe näma, erere ara-
to ni nünanka juta bätäkä ngwa-
rbe, ye näma kwati kwati krübä-
te nünaninkä kürä gobrankrä
Ngöbökwe ken amne ni Kordero
kwrere ye ngwärekri, btä ti okwä
rababa. Nitre rababa kwati krü-
bäte, aisete ñan rababa tanre jire
chi. Nitre ye abko ngite ñakare
mda Ngöbökwe niebare btätre,
ye bä mikakrä abko dän bä
ngwen bürere bürere te näma
näin amne näma datile kriekä[d]
ngwena kisetekisete kä ngwian-
käre nuäre jabtä. **10** Angwane
rababa ngrente ja dibti, kä raba-
ba niere krörö:

¡Ngöböta täkänintbe kürä
gobrankräbti amne ni
Kordero kwrere, ye aibe
köböire nita nebe
dianintari jökrä!

rababa niere kore.

11 Angwane kürä gobrankrä
bti Ngöbö näma täkänintbe ye
bäre temen, nitre unbre unbre
bäre temen btä jändrän kräbkä
ye bäre temen angeletre näma
nünaninkä jökrä, käkwe ja oko-
krä mikaba neme dobobtä te-
men, käkwe Ngöbö käikitakaba,
12 krörö:

---

[d] **7.9** *datile krikä.* Datile krie abko dba krie kwrere, akwa tukwä ñakare btä amne ngwä abko mane amne bänänte, aisete kuin kwetadre.

¡Amen!
Ni jökrä raba Ngöbö demaine amne käikitekä amne, Ngöbö aibe töbtä kri amne ni jökrä raba kuin niere kärekäre ie.
Erere arato, Ngöbö aibe mika ütiäte jae amne niara aibe di kri jändrän jökrä bti ta.
Ye aisete Ngöbö nikwe ye aibe abko mika ütiäte kri kärekäre ni jökräkwe. Abko kore se.
¡Amen!
abko angeletre rababa niere kore.

13 Ye btäräbe nitre unbre unbre iti käkwe nieba krörö tie:

¿Nitre dän ngwen bürere ngwen bürere kitani jabtä, se abko nire amarebti se? Mdakäre abko, ¿niaratre kä mdenbo tä näin ruen? nieba kwe tie.

14 Angwane tikwe nieba mda ie:

Ne abko. Niaratre garera mae ti mräkä, aisete makwe nie tie, tikwe nieba ie.

Abtä niarakwe nieba krörö mda tie:

Ja tare nikani kri tödekabtä Jesubti angwane, nitre se käkwe ja tare nikani arato, akwa krütani tödekabtä bti abko mden se. Angwane dän bätäteta kuin tä nebe ngwen bürere, ye kwrere niaratre käkwe tödekani Jesubti angwane, ja bätäninte ni Kordero kwrere däriete kwetre angwane, Ngöbökwe niaratre ngite dianinkä mento btä abko dän ngwen bürere bürere bä mikata btä mtare.

15 Ye mden kisete kürä gobrankrä Ngöbökwe, bti Ngöböta täkänintbe gobrane abko känti niaratre tä sribire Ngöbökrä dibire rare mtare.
Ngöbökwe niaratre ngibiadi kärekäre.

16 Ye känti ñan mrö nikadre mda kwetre amne ja tare nikadi ñakare mda kwetre tomna miare.
Erere arato, ñänänkwe ñan kukwadre jire chi mda amne kä ngire käkwe ñan nikadre jire chi mda,

17 ñobtä ñan angwane ni Kordero kwrere tä kürä gobrankrä Ngöbökwe känti abko käkwe niaratre ngibiadi.
Nitre obeja ngibiaka tä obeja ngibiare, ye kwrere ngibiadi kwe.
Angwane ñö ni mikaka nüne kärekäre, ye känti näin niaratre ngwena ñö tuen jae.
Amne kukwe taretare btä tätre müen, ye ñan rabadi jire chi mda amne Ngöbökwe okwä ñöi rötadi jökrä ietre,
abko nieba kore kwe tie.

Tärä ketaninkä bä kükükäre amne blato orore

8 **1** Yebti ni Kordero kwrere käkwe munkwata täräkwata ketakakrä diankaba bä kükükäre angwane, ñänä okwä ötare näre kä rababa kwekbe kä käinbti sete.

2 Yebti tikwe nikraba angwane, angele näma nünaninkä ni kükü Ngöbö ngwärekri, btä ti okwä rababa angwane, angeletre ye abko ie drü bianba krä kükü. **3** Bti angele mdara jire jataba. Angele ye abko näma blato chi orore kri ngwäri mnü rä bäne kukwakrä ye ngwena kisete abko rükaba ñukwä grä ye känti, rababa nünaninkä. Ye btäräbe, kri ngwäri mnü rä bäne bäne bianba kabre kukwadre ñukwä grä ororebti kürä gobrankrä Ngöbökwe ye känti amne, juta deme Ngöbökwe käkwe kukwe ribeba Ngöbö ye ben gwaire. **4** Angele rababa kri ngwäri mnü rä bäne kukwe ye ngübü rababa niken angele ye kisete kukwäne nebe Ngöbö ngwärekri, juta deme Ngöbökwe namani blite Ngöböbe abko bä mikaba kore. **5** Angwane angele rikaba ñukwä grä känti, käkwe ñukwä bda diankaba, mikaba blato orore kri ngwäri mnü rä bäne kukwakrä te kwe, bti ñukwä bda ye kitaba kä temen nebtä kwe. Ye btäräbe unsuni ngö rababa krikri be. Erere arato, kä ngö rababa ruen krikri, mera trä rababa amne dobo rababa nakaenkä se kwrere.

Drü jükani krä kükü ja täritäri

6 Angwane angeletre ni kükü ye abko käkwe ja mikani juto biare drü krä kükü ye jükakäre. **7** Ye erere bkänä, angele iti käkwe drü jükaba käne, ye btäräbe ñü bürere jä kukwän kwrerekwrere amne ñukwä jutra mritani däribe mni mni abko Ngöbökwe juanba kä temen nebtä, ye abko käta ñäkänintbe ketamä abko kukwaba keteti jire temen. Erere arato, kri krikri kukwaba keteti jire, akwa mikä rerebare kukwaba jire jökrä kwe.

8 Yebti angele nibukäre käkwe drü mda jükaba angwane, jändrän bäsi ngitio kri jutra ngitiekä jökrä, kwrere jire kitaba mrente angwane, mrenta ñäkänintbe ketamä abko keteti rikwitaba därire. **9** Angwane jändrän jökrä nünanka mrente rabadre ñäkänintbe ketamä abko gataba keteti näre. Erere arato, ru mrente ñäkänintbe ketamä abko juanba ngwarbe keteti näre.

10 Yebti angele nimäkäre käkwe drü jükaba. Ye btäräbe muke kri jutra ngitiekä ñotra kwrere näma kä käinbti, betakaba timon abko rikaba mate ñö krikri amne ñö kiakia ketamä abko keteti te rikaba mate. **11** Muke ye abko kädian näma Kwaka abko rikaba mate ñöte, ñobtä ñan angwane ñöta ñäkänintbe ketamä abko keteti rikwitaba kwaka jökrä. Ñö kwaka, ye kisete ni krütaba kwati krübäte ñö ye ñabtä.

12 Yebti angele nibkäkäre käkwe drü jükaba angwane, käta ñäkänintbe ketamä ñänänte amne söte abko keteti rikaba ngwarbe amne muketa ñäkänintbe ketamä abko keteti rikaba ngwarbe arato. Ne aisete, kä keteti näre ñänänte amne söte abko rikwitaba iko jökrä amne muke keteti näre rababa iko arato. Ye mden kisete, ñänä okwä

krä kwä kä ngwenbti kä trä rababa ñakare. Erere arato, ñänä okwä krä kwä deo kä trä rababa ñakare arato.

13 Yebti tikwe nikraba angwane, mü kri näma nikenkä käinta abko ngö jaraba tie amne mü ye rababa ñäke ja dibti, kä rababa niere krörö: ¡Aingwaree, nitre nünanka Ngöbö rüere kä temenbtä abko bobre jakän, ñobtä ñan angwane angele nimä mda kebera drü jüke ja täritäri aisete! rababa niere kore.

9 **1** Yebti angele nirikekäre käkwe drü jükaba angwane, angele bä muke kwrere näma kä käinbti betaninkära timon nüke kä temen nebtä abko tikwe tuaba. Angwane kä mkä kri kädianta Kä Timonbti kräke llabe bianba ie jukwe Kä Timonbti ye tikakrä. **2** Ye erere bkänä, angele ye käkwe jukwe tikaba Kä Timonbti angwane, ngübü tä nebe neen krikri be, ye kwrere jire ngübü rababa kite kabre kukwäne abko käkwe ñänä trä mikaba diore amne kä käinta rababa diore ngübü kisete arato. **3** Angwane ngübü yete abko tröda jataba kwati krübäte mda abko rikaba kä jökräbti temen kä nebtä. Tröda ye abko ie kä bianba ni täkätekäre bäsi dribe kwrere. **4** Tröda ye abko käkwe ñan mikä kwetadre amne kri mu jökrä rerebare ñan kwetadre kwetre. Erere arato, kri jökrä ñan kwetadre jire chi kwetre, nieba Ngöbökwe ietre; akwa nire nire tödekaka ñakare Jesubti, aisete Ngöbö kä ñakare ketaninkä okokrä btä, ni ye kwrerekwrere aibe mikadre bren kwetre, nieba Ngöbökwe ietre. **5** Akwa tröda ye abko ie Ngöbökwe kä bianba ni mikakrä bren jume jirekäbe, akwa kä bianba ñakare kwe ietre ni kämikakrä. Angwane dribe tä ni täkete abko tä nebe tare krübäte nie, ye kwrere tröda ye käkwe nitre ye mikadre bren, käkwe ja tare nikadre krübäte sö krärike, Ngöbökwe nieba ietre. **6** Ne aisete nitre rababa ja tare nike tröda kisete, ni ye abko tö rabadi krütai jötrö, akwa rabadi krüte ñakare.

7 Angwane tröda nitre mikaka bren ye abko bä krörö: mdä mikata biare ngwiandre rübtä, ye kwrere jire bä rababa amne, dokwäbti bäsi korona ororе kwrerekwrere näma angwane, ngwäre bä rababa ni ngwäre kwrere. **8** Mdakäre abko, dokwä drüen rababa tuen nga meri dokwä drüen kwrere tie amne tu rababa tuen kri krübäte lion tu kwrerekwrere. **9** Amne jändrän ribi ribi jiero kwrerekwrere näma mikani mäträbtä ngibiakäre rüe ngäniene amne, kareta krati krübäte jäkäta niken mdäkwe rübtä ngöta nebe krikri, ye kwrere jire tröda ye ngike ngö rababa ruen nikenkä käinta. **10** Erere arato, tröda ye abko niretu aibe rababa tuen kübarate dribe kübara kwrerekwrere. Tröda kübara ye abko di rababa ni mikakrä bren jume sö krärike. **11** Angwane üai käme tä dänkiene Kä Timonbti abko tä tröda ye

dänkiene. Üai käme tröda dänkiene ye abko kädianta Abadón hebreore amne Apolión griegore. Ye abko Ni Gakaka nieta.

12 Kukwe tare kri krübäte jatadre ketamä niebare mü krikwe abko erere tröda ye köböite kukwe tare rikaba bati käne ta, akwa kukwe tare kri tä ketebu mda.

13 Yebti angele ni tikäre käkwe drü jükaba angwane, ñukwä grä orore kri ngwäri rä bäne kukwakrä Ngöböye näma Ngöbö ngwärekri, yebtä jändrän kroture kräbkä näma abko te ni kukwei jaraba tie. **14** Angwane angele ni ti kisete drü näma, ye ie ni kukwei käkwe nieba krörö: Angele nibkä tä mäkäninte Ñö Eufrates känti ye tikete, nieba kwe. **15** Ye erere bkänä, ñänä okwä nuäi, köbö mden te amne sö mdenbtä amne kä mdenbtä angele nibkä ye rabadre tikaninte abko näma mikanintbe, ye erere angele rababa tikaninte abko käkwe ni kämikadre ketamä temen, abkokäre rababa tikaninte. **16** Angwane nitre rükä näma näin mdäbti mdäbti abko 200,000,000 nieba kore abko ni kukwei jaraba tie.

17 Ye ngwane abko, bäsi köböre kwrere Ngöbökwe mdä mikaba tuare tie angwane, nitre näma näin mdä yebti abko jändrän ribi ribi näma mikani ja mäträbti kwetre ja ngibiakäre rüe ngäniene. Jändrän ye abko bä rababa tain ñukwä jutra kwrere, bä mire drüne amne bä näma sübrüre asufre kwrere abko näma kitani jabtä kwetre. Mdakäre abko, lion krübäte dokwä, ye kwrere jire mdä ye dokwä rababa tuen tie angwane, mdä ye kadate abko ñukwä jutra, ngübü amne asufre rababa betekä. **18** Ñukwä jutra, ngübü amne asufre rababa betekä mdä kadate ye abko käkwe ni ketamä kä temen nebtä nünanka Ngöbö rüere kämikaba, **19** ñobtä ñan angwane mdä ye abko di rababa kadate amne kübarate ni kämikakrä. Mdä ye abko kübara rababa tbi kwrere abko bti rababa ni kwete amne rababa ni kämike arato.

20 Akwa ni mda mda rababa nire ja tare nika ye näire abko käkwe kukwe kämekäme Ngöbö rüere ye kitaba ñakare temen, aisete näma ja mike ngite janknu abko krörö: üai käme gibiakaba ñakare kwetre. Mdakäre abko oro, plata, bronse, jä amne kri sribebare ngöbö ngwarbere abko ie kä tuen ñakare amne ni kukwei ruen ñakare ie amne dikekä ñakare abko mikaba ütiäte janknu kwetre arato. **21** Mdakäre abko, nitre ye näma ni kämike, ye erere tä nuene janknu amne, kwra neme ñakare ietre amne, ja mika gure bati bati neme ñakare ietre amne tä gore janknu arato.

Angele käkwe täräkwata chi biani Juanye

10 **1** Yebti angele mda bäri dite jataba kä käinbti timonkwäre mütate, btä ti okwä rababa. Angwane angele ye abko

dokwäbti käinta mrüträ näma amne, ngwäre abko rababa trä ngitiekä ñänä trä kwrere amne, ngüre abko rababa tuen ürä kri ñukwä jutra kwrere. **2** Angwane angele ye abko näma näin täräkwata chi metaninte ngwena kisete. Angele ye abko käkwe ngoto küde ruenkri mikaba mrenbti amne ngoto küde ngeberekri abko mikaba dobo nötabti jate. **3** Bti lion tä ngwäne krikri ja dibti, ye kwrere jire angele ye käkwe ngrateba kri ja dibti angwane, unsuni krä kükü ngö rababa ruen tie. **4** Unsuni krä kükü kukwei käkwe kukwe nieba, ye ti rikabara tike täräbtä angwane, ni kukwei rababa ruen kä käinbti tie, käkwe nieba krörö: Unsuni kukwei nibi krä kükü käkwe dre nini ye tuemetre tiebe. Makwe ñan tika täräbtä abko ni kukwei jaraba kore tie.
5 Angwane tikwe angele tuaba ngoto mike mrenbti amne dobo nötabti jate, angele ye ara käkwe kise ruenkri kakaba käin amne kukwe niedi kwe abko kukwe era erere bä mikakäre, **6** bti nieba krörö kwe: Ngöbö Nünanka Kärekäre amne Ngöbö kä käin, kä temen dätekä ara käkwe mren dätebare amne jändrän jökrä tä te dätekä, Ngöbö ye käbti ti bike kukwe era erere niere krörö: ¡Ngöbökwe ñan kä ngibiadi jire chi mda! **7** Akwa angele ni kükükäre käkwe drü jükadi angwane, batibe kukwe kaibe tiebe Ngöbökwe ye rabadi bare täte jökrä, Ngöbökwe niebare niara kukwei niekä jökräye ye kwrere.

8 Angwane ni kukwei jaraba krire kä käinbti tie ye käkwe niebata krörö mda tie: Angele tä nünaninkä amne ngoto kwärä tä mrenbti amne ngoto kwärä abko tä dobo nötabti jate abko täräkwata chi metaninte tä kisete kwe, ye nän kärere ie, nieba kwe tie. **9** Ye erere ti rikaba käkwe nieba krörö angele yeye:

Täräkwata chi tä ma kisete, ye ngwen tie, tikwe nieba ie.

Angwane angele ye käkwe nieba mda tie:

Täräkwata ne, amne kweta makwe. Täräkwata ye bänän rabadi mane munkö kwrere ma kadate, akwa ma bülete abko bänän rabadi kwaka, nieba kwe tie.

10 Ye erere bkänä, täräkwata chi näma angele kisete, ye tikwe dianba kisete, bti tikwe kwetaba. Angwane bänän rababa mane munkö kwrere ti kadate, akwa täräkwata ye rikaba mate ti teri angwane, bänän rababa kwaka.
11 Angwane nieba krörö mda kwe tie: Mtare nitre juta kabre te amne nitre kukwei bätäkä ngwarbe amne, nitre nünanka kä ketareketare te amne nitre gobranka gobranka, yebtä makwe Ngöbö kukwei nieta btin mda abko nieba kore kwe tie.

Ni nibu Ngöbö kukwei niekä

11 **1** Yebti angelekwe krito bäsi nörä kroko kwrere bianba kä ñäkäkrä tie, käkwe nieba krörö tie:

Ju blitakrä Ngöböbe amne ñukwä grä, ye nän ñäke amne ni

nibe tä Ngöbö käikitekä yete, ye makwe tan jökrä. 2 Akwa kä mikani jenena nitre ñakare israelitarekrä ju blitakrä Ngöböbe känti, ye abko makwe ñan ñäkä, ñobtä ñan angwane nitre ñakare israelitare, ie kä ye bianina. Sö gre ketebu bti krobu niaratre käkwe rätädi jökrä juta deme Jerusalén yebti, mikakäre ja tare nike.

3 Angwane tikwe ni juandi nibu abko käkwe blitadi tikrä. Tikwe ja di biandi ietre amne niaratre rikadi Ngöbö kukwei niere köbö 1,260. Ye abko, nitre Ngöbö kukwei niekä kirakira nämane dän jüräre kite jabtä, ye kwrere nitre ye käkwe dän jüräre kitadi jabtä. 4 Ni nibu ye abko tä olibo krie dobu kwrere amne ñotra grä krobu kwrere tä kä temenbtä ni Dänkien ngwärekri. 5 Nane ni mda mda tö rabadre niaratre nibu ye mikai bren angwane, niaratre kukwei tä betekä ñukwä jutra kwrere kadate käkwe rüe kukwadre jökrä. Ne aisete nire nire tö mikai bren abko gatadre jökrä kore. 6 Mdakäre abko nitre nibu ye tä näin Ngöbö kukwei niere angwane, niaratre di tärä kä mikakrä töre, ñü ñan räkändre jire chi temen abkokäre. Erere di tärä ñö jökrä kwitakrä därire amne tö rabadre ni mikai bren jume bätäkä ngwarbe, ye erere di tärä ni mikakrä ja tare nike bren bätäkä ngwarbe kisete arato.

7 Akwa nitre nibu ye käkwe blitadi ünän jökrä Ngöbökrä angwane, ni bä jändrän kri krübäte kwrere abko di Satanakri, aisete tä Kä Timonbti abko jatadi rüre nitre nibu ye rüere, bti ni jändrän krübäte kwrere ye käkwe niaratre nibu ganaindi kwäräbe amne kämikadi kwe. 8 Angwane juta ütiäte kri Jerusalén, känti ni Dänkien müre ketani krusobtä, juta ye känti nitre nibu ye ngwäkä rabadi kitanintbe tementa ji ngrabare. Juta kri ye mden abko kädianta Sodoma amne Egipto arato, nitre nünanka juta yete tä nüne diän diän bä mikakrä. 9 Angwane köbömä bti ötare ni kä jökräbti temen, ni kukwe bätäkä ngwarbe amne ni bätäkä ngwarbe amne ni juta bätäkä ngwarbe te käkwe nitre nibu ye ngwäkä tuadi amne ñan doboi mikadre niedi kwetre. 10 Angwane nitre nibu kämikani ye abko käi rabadi nuäre nitre nünanka Ngöbö rüere btä, käkwe jändrän biandi ngwarbe jae kwärikwäri kä ngwiankäre nuäre jabtä, ñobtä ñan angwane nitre nibu Ngöbö kukwei niekä ye abko nämane ni nünanka Ngöbö rüere kä nebtä mike ja tare nike krübäte, aisete kämikani angwane, käi rabadi nuäre btätre.

11 Akwa yebti kä rikaba köbömä bti ötare ta angwane, Ngöbökwe nitre nibu ye mikabata nire amne rababa täkänintbe krö. Ni jökrä käkwe tuaba nüketa nire abko rababa nekwetekä krübäte. 12 Angwane ni nibu ye ie ni kukwei jaraba kri kä käinbti, käkwe nieba krörö ietre: Mun jakwe kä käinbti nete, nieba kwe ietre. Ye

btäräbe rikaba mütate käin amne rüe käkwe tuaba jökrä niken kä käinbti.

13 Ye btäräbe dobo rababa nakaenkä kri krübäte. Dobo rababa nakaenkä, ye kisete abko juta Jerusalén näma ñäkänintbe keta jätä abko keteti rikaba ngwarbe temen amne ni kämikaba mili krä kükü dobo yekwe arato. Angwane nitre ruäre näma nire abko btä kä jürä rababa krübäte amne Ngöbö kä käinbti se käikitakaba kwetre.

14 Ye kwrere kukwe tare krübäte abko rikaba bobu ta, akwa kukwe tare ketamäkäre abko kebera nüke mda.

Angelekwe drü krä kükükäre jükani

15 Yebti angele ni tikäre käkwe drü jükaba angwane, nitre kukwei rababa ruen krikri ja dibti kä käinbti, kä rababa niere:

Ni Dänkien Ngöbö amne Jesu Dianinkä Ngöbökwe abko kitera gobrane ni ngätäite.
Niaratrekwe gobrandi kärekäre,

rababa niere.

16 Angwane nitre unbre unbre ni gre bti nibkä näma täkänintbe Ngöbö ngwärekri kürä gobrankrä kwekwebti rikaba, rababa ja okokrä mike nebe dobobtä temen Ngöbö mikakäre ütiäte jae amne rababa Ngöbö käikitekä, **17** kä rababa niere krörö:

Ni Dänkien Ngöbö, ma di kri jändrän jökrä bti ta amne ma tä kärekäre.
Nunta kuin niere mae, ñobtä ñan angwane ma di kribti ma kitera gobrane ni ngätäite.

18 Nitre kä jökräbti temen tä nüne ma rüere abko moto romon krübäte makrä,
akwa makwe kukwe ükarete ni krütani kräke, mikakäre ja ngie nuen abko käi nüra.
Amne nitre sribikä makwe käta ma kukwei niere, ye abko ie ma kitera sribi ütiä bien.
Erere arato, ni ütiäte krikri ya, o ni bobre bobre ütiäte ñakare, akwa tä ma käikitekä, ye abko juta deme makwe, ye ie makwe sribi ütiä biandi.
Amne nire nire käta kä temen ne juen ngwarbe abko makwe juandi ngwarbe arato,

abko nitre unbre unbre rababa niere.

19 Angwane ju blitakrä Ngöböbe näma kä käinbti abko jukwe tikaba amne ju yete abko kaja näma, btä ti okwä rababa. Kaja ye abko te kukwe ükaninte Ngöbökwe nitre israelitabe abko näma ükani abko btä ti okwä rababa. Angwane mera trä rababa, kä ngö rababa ruen amne unsuni ngö rababa amne dobo rababa nakaenkä amne ñü järe järe

rababa näkäen kabre temen ti okwäbti.

Meri amne mökata kri

12 **1** Ye btäräbe Ngöbökwe jändrän kuin, ütiäte kri bä mikaba kä käinbti abko tikwe tuaba. Ye abko, Ngöbökwe dre nuendi bä mikaba abko krörö: Meri iti käta juta era metre Ngöbökwe bä mike näma kä käinbti abko btä ñänä trä näma dän kwrere amne, sö abko näma niara ngoto täni. Erere arato, korona näma niara dokwäbti abko btä muke bä näma kwä jätäbti kubu. **2** Meri ye ñakare mobe bren kwe kisete, aisete jataba ja ngibiare amne rababa ngrente krikri be ja ngibiabtä.

3 Yebti jändrän mdara jire rababa kä käinbti sete abko mökata kri krübäte bä tain rababa tuen tie. Mökata ye abko Satana ara bä mika näma. Mökata ye abko dokwä kwä kükü amne korona näma mikani dokwä kwatirekwatire bti amne krotu krä jätä ie, niara bäri dite bä mikakrä. **4** Angwane muke kä käinbti[e] se näma ñäkänintbe ketamä abko mökata ye käkwe muke sökakaba keteti ja kübarabti, bti kitaba timon kwe kä temen nebtä. Abti meri näma ja ngibiare amne ngäbäkre däredre kwe abko mökata ye tö rababa kwetai jötrö kän, abkokäre rababa nünaninkä meri känti yete.

5 Angwane ngäbäkre däreba brare meri yekwe abko Jesu Dianinkä Ngöbökwe bä mikata. Ngäbäkre ye abko käkwe gobrandi ja di kribti juta jökräbti, käkwe juta jökrä mikadi ja ngoto täni. Akwa ngäbäkre ye däreba angwane, batibe Ngöbökwe dianinkä jenena mökata ngäniene amne järikaba nebe Ngöbö känti, kürä gobrankrä Ngöbökwe ye känti gobrane Ngöbö ben gwaire. **6** Akwa meri ngäbäkre ngibiaka ye abko gitiaba kä kaibete. Ngöbökwe kä ükaninante biare kräke, känti gitiaba. Ye känti abko Ngöbökwe bukadre köbö 1,260 abkokäre gitiaba yete.

7 Yebti rüba krörö mda kä käinbti: angele Miguel btä angele mda mda käkwe rüba mökata amne angele üai käme kwekwe rüere. **8** Akwa niaratre abko di ñakare ganainkrä, aisete angele Miguel btä angele mda mda ye käkwe mökata ye ganainba kwäräbe, aisete kä ñan rababa mda niaratrekrä nünankrä kä käinbti. **9** Abtä mökata kri kädekata tbi kira, arabe kädekata Diablu amne Satana tä näin ni ngökö kwati kä jökräbti temen, ñan rikadre ji Ngöbökwebti abkokäre. Mökata ye btä angele üai käme kwekwe ben kitaba jökrä timon nüke kä nebtä. **10** Angwane ni kukwei jaraba kri ja dibti kä käinbti tie, kä rababa niere krörö:

Kä ni diantarikrä nüra.

[e] **12.4** Muke ye abko angele ngökani Satanakwe Ngöbö rüere bä mikata nütüta.

Ngöbö nikwe dí kri kitera gobrane amne, Ni Dianinkä Ngöbökwe abko nüra gobrane arato, ñobtä ñan angwane dibire rare ni mräkä rüe Satana kä nämane ni mräkä tödekaka Jesubti kite ngise Ngöbö nikwe ngwärekri abko kitaninkära kä käin bäre mento nüke kä temen nebtä.

11 Ni Kordero kwrere därie ianinte krusobtä ni ngite diankakäre mento btätre, ye köböire ni mräkä tödekaka niarabti käkwe Satana ganainbare.

Erere arato, ni mräkä käkwe kukwe kuin Jesubtä nieba angwane, ja kwata namani ruentari tare ñakare ietre, käkwe kä jürä ngwiani ñakare jabtä, aisete nämane biare ngataen kukwe kuin niebtä.

Yebti Satana ganainbare kwetre arato.

12 Ne aisete mun nünanka kä käinbti kä ngwen nuäre jabtä munkwe.

Akwa aingwaree mun nünanka kä temenbtä amne mun nünanka kä butubti mrente.

Mun ye abko bobre jakän, ñobtä ñan angwane kä kitera neme braibe diabluye rükäre Ngöbö rüere, aisete mätä kri mun nünanka kä temenbtä ye rüere, abko ni kukwei rababa ruen tie.

13 Mökata kitaba timon kä temen nebtä angwane, meri käkwe ngäbäkre ngibiabare ye jiebti mökata rikaba kisere mikakäre ja tare nike. 14 Akwa meri ye abko gitiadreta kä kaibete tbi ngäniene, abkokäre mü kri ngike kwrere Ngöbökwe bianba ie rikakakrä, ye erere bkänä meri ye gitiabata mobe tbi ye ngäniene. Ye känti Ngöbökwe ngibiaba kä komä bti ötare. 15 Angwane tbi ye käkwe ñö yaiba kabre meri ye rüere mda, ñö ye abko rabadre kri, kä rikadre meri ye ngwena nguse, abkokäre yaiba kwe. 16 Akwa dobo temen ye käkwe meri ye die mikaba amne, ñö kri yaiba mökatakwe, ye dobokwe ñakaba jökrä, aisete mökatakwe meri kämikani ñakare.

17 Yebtä abko mökata ye mätä rababa kri krübäte meri yebtä angwane, rikaba rüre meri ye bkün mda mda rüere. Meri bkün mda mda abko ni Ngöbö kukwei mikaka täte era metre amne ni blitaka Jesu kräke, ye rüere mökata rikaba rüre.

Ni jändrän kri krübäte kwrere jataba mrente käin

13 1 Yebti mökata rababa nünaninkä mren köräbti. Yebti ni jändrän kri krübäte kwrere jire abko jataba mrente käin ti okwäbti mda. Ni ye abko dokwä kwä kükü amne krotu krä jätä ie, niara bäri dite bä mikakrä, btä ti okwä rababa.

Angwane kukwe diän taretare tikani Ngöbö rüere näma ketaninkä kwati dokwä kwatirekwatire btä amne korona näma mikani krotu kratirekratire btä abko tikwe tuaba. **2** Ni jändrän kri krübäte kwrere tikwe tuaba, ye abko bä rababa tuen kwra leopardo kwrere tie amne ngoto abko rababa tuen oso ngoto kri kwrere tie amne kada abko rababa tuen krübäte lion kada kwrere tie. Ni ye abko ie mökata käkwe ja di bianba kri gobrankrä nibtä. **3** Ni jändrän kri krübäte kwrere ye abko träin kri dokwä kwatibtä abko kisete gatadre, akwa träin ye abko rababa kuinta ie, bä rababa tuen tie. Yebtä abko ni jökrä ñan töi rababa krütare amne ni jökrä rikaba niara jiebti. **4** Angwane mökata käkwe ja di bianba ni jändrän kri krübäte kwrere ie. Yebtä abko ni jökrä rababa mökata ye mike ütiäte Ngöbö kwrere. Erere arato, ni jändrän kri krübäte kwrere ye mika rababa ütiäte kwetre arato, kä rababa niere krörö: Ni jändrän kri krübäte kwrere tä nete, ne kwrere ni ñakare jire mda. ¿Nirekwe rüdre ni ne kwrere rüere se? rababa niere.

5 Mdakäre abko, ni jändrän kri krübäte kwrere ye abko ie ja di bianba kri kä nebtä sö gre ketebu bti krobu. Erere arato, niarakwe bikadre kri, käkwe ñäkädre kämekäme Ngöbö rüere, abkokäre kä bianba kore ie. **6** Ye erere bkänä, ni ye käkwe ñäkäba kämekäme krübäte Ngöbö rüere amne kä käinta, känti Ngöböta nüne, ye rüere ñäkäba diän diän kwe. Erere arato, nitre nünanka kä käinbti, ye rüere ñäkäba kwe. **7** Erere arato, juta deme Ngöbökwe rüere rüdre kwe, ye ganaindre kwäräbe kwe amne kämikadre kwe, abkokäre kä bianba ie rükäre bentre. Erere arato, ni bätäkä ngwarbe amne juta bätäkä ngwarbe amne ni kukwe bätäkä ngwarbe amne kä bätäkä ngwarbe bti rabadre gobrane, abkokäre ja di bianba ie arato. **8** Angwane Ngöbö ngämi kä ne dätere, känenkri ni Kordero kwrere nämane mikani biare kämikadre ni mdaye ni jökrä kräke. Ye abko, nire nire ñakare jen niarakwe abko kä tä tikani ñakare tärä ni nünandi kärekäre mikakrä gare yebtä, ni ye abko käkwe ni jändrän kri krübäte kwrere mikadi ütiäte jae Ngöbö kwrere.

9 Nire nire olo tärä abko käkwe olo ketate kukwe neye:

10 Nire nire järikadre ngite
tödekabtä Jesubti,
ye erere jänäin ngite.
Nire nire kämikadre
ngitrabti tödekabtä
Jesubti,
ye erere kämikadi
ngitrabti.

Kukwe rakadikä kore angwane, juta deme Ngöbökwe käkwe nünandrekä dite jabtä bätärekä ja täritäri amne Jesu rükandrete ñakare kwetre, akwa tödekadre kwatibe Jesubti janknu.

Ni jändrän krübäte kwrere mda jatani dobote käin

11 Yebti ni mdara jire jataba dobote käin, akwa niara abko ni jändrän krübäte kwrere jataba, rababa tuen tie. Ni ye abko krotu krobu ie abko rababa tuen kordero krotu kwrere tie, akwa ñan ñäkäba jäme kordero kwrere kwe, akwa rababa ñäke mökata kwrere. **12** Amne ni jändrän kri krübäte käne ye di rababa jökrä kwe, kä rababa sribire ni käne ye diäre. Ni jändrän kri krübäte käne abko träin kri dokwä kwatibtä abko kisete gatadre akwa namaninta kuinta ie, ye kräke ni mda ye rababa sribire, kä rababa ni käne ye mikamna ütiäte Ngöbö kwrere ni jökrä kä nebtäye. **13** Erere arato, ni ye rababa sribi kri ñan tuabare nuene, kä rababa ñukwä kä käinbti mike kite timonkwäre ni mda mda okwäbti, niara di kri Ngöbö kwrere abko ni jökrä käkwe nütüdre, abkokäre sribi kri ñan tuabare nuenbare kore kwe ni ngökakäre. **14** Angwane ni jändrän kri krübäte kwrere näma käne, ye mikakäre ütiäte, ni mda ye rababa sribi kri ñan tuabare nuene. Yebtä abko ni kwati ngökaba kwe. Erere arato, ni jändrän kri krübäte kwrere abko dokwä kwati tikaninkä ngitrabti kämikakäre, akwa träin namaninta kuinta ie amne namani nüne janknu, ye bä sribemna kwe mikakäre ütiäte Ngöbö kwrere, ye erere ni jökrä käkwe sribebare. **15** Angwane ni jändrän krübäte kwrere nibukäre, ie ja di bianba bä ye mikakrä nire abko erere nuenba kwe. Amne nire nire käkwe ñan ni käne ye bä mikadre ütiäte jae Ngöbö kwrere abko kämikadre kwe abko jändrän bä näma niere.

16 Mdakäre abko, ni ngwarbe amne ni ütiäte, ni ngwian bkänkä krikri amne ni bobre bobre, ni klabore ñakare amne ni klabore abko btä ni jändrän kri krübäte kwrere näma käne ye kä tikadre ni kise ruenkri btä o ni okobtä abko ni mda ye käkwe nieba abko erere mikani nuene. **17** Akwa nire nire btä ni jändrän kri krübäte kwrere näma käne ye kä näma tikani ñakare, ni ye ñan rabadre jändrän rürümoine amne jändrän kökö jae. Ni käi ye abko ni jändrän kri krübäte kä o niara kä tikani kö okwä jändrän tankräbti. **18** Amne kö okwä jändrän tankrä, bti ni jändrän kri krübäte kwrere käita tikani, ye abko nire nire töbtä aibe ie ni ye raba nüke gare. Kö okwä jändrän tankrä yebti, aisete ni ye abko kä tikata kö okwä jändrän tankräbti abko 666.

Ni 144,000 abko Ngöbökwe mikani jenena jakrä

14 **1** Yebti ni Kordero kwrere näma nünaninkä ngitio Siónbti, btä ti okwä rababa angwane, ni ye ben abko ni mda näma 144,000. Angwane nitre okobtä Kordero ye kä näma tikani amne Kordero rün kä näma tikani arato niaratre näma nitre ye bkäne bä mikakrä

abko rababa tuen tie. **2** Yebti ñö ngöta nebe kri, ye kwrere jire kä ngö rababa ruen kä käinbti tie. Erere arato, unsuni ngöta nebe krikri ja dibti, ye kwrere kä ngö rababa ruen tie. Mdakäre abko, ni kwati rababa arpa kabre täke gwaire jökrä abko kwrere jire kä ngö rababa ruen tie. **3** Angwane kürä gobrankrä Ngöbökwe ye ngwärekri nitre 144,000 rababa ka btin niere. Erere arato, jändrän kräbkä näma kürä bäre temen ye ngwärekri amne nitre unbre unbre ngwärekri ka btin ye nieba kwetre arato. Akwa ka btin, yebtä ni mda mda ñan rababa töi ngitiekä jire chi amne nitre 144,000 kökanintarita Ngöbökwe jakrä, ye aibe ie ka btin ye rababa nüke gare. **4** Nitre ye abko, ni deme ja mike gure ñakare meribe, ye kwrere jire nitre ye käkwe ja ngibiabare deme, käkwe ngöbö ngwarbe ngwarbe mikani ütiäte ñakare jae. Ni Kordero kwrere näma niken mdente erere abko jiebti niaratre nämane niken. Erere arato, ni Kordero kwrere krütani krusobtä angwane, ni jökrä ngätäite niarakwe ni ye kökani Ngöbökrä, bti nura ngwä ötata käne, ye bianta ngwarbe Ngöböye kuin niekäre ie, ye kwrere niaratre nämane biani Ngöböye amne ni Kordero kwrereye kuin niekäre ietre. **5** Amne blitabare era metre kwetre Ngöbökrä amne ni mda ngökani ñakare jire chi kwetre, aisete ni mda mda ñan rababa kite ngise jire chi. Nitre ye mden abko ie ka btin rababa nüke gare.

6 Yebti tikwe angele mdara jire tuaba abko rababa nikenkä käinta sete. Angele ye abko näma Ngöbö kukwei kuin kärekäre ngwena niedre ni jökrä nünanka Ngöbö rüere kä temenbtä yeye. Ye mden kisete, ni kä jökräbti temen amne ni bätäkä ngwarbe amne ni kukwe bätäkä ngwarbe amne ni nünanka juta kwatirekwatire te abko kräke angele ye näma Ngöbö kukwei kuin ye ngwena, **7** kä rababa niere krörö ja dibti: Ngöbö jürä ngwian jabtä munkwe amne niara käikitaka munkwe, ñobtä ñan angwane niarakwe kukwe ükarete ni kräke mikakäre ja ngie nuen abko käi nüra amne, Ngöbö kä käinbti btä kä tementa dätekä amne Ngöbö mren dätekä btä ñö dätekä, Ngöbö ye abko mika ütiäte munkwe abko angele ye rababa niere kore ti okwäbti.

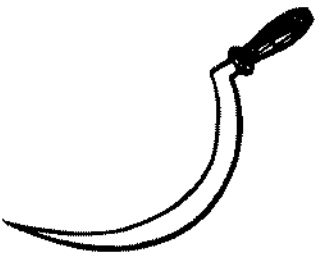
8 Yebti angele jataba nibukäre mda abko käkwe juta Roma bä mikaba juta Babilonia kwrere, kä jataba niere krörö: Meri bti kä ngwarbe käta ni brare brare näkwite ja mikakäre ngite, ye kwrere jire nitre nünanka juta kri Babilonia käkwe ni kwati kä jökräbti temen näkwitani, aisete ni kwati töi nikwitani jäme käkwe ja mikani ngite ben Ngöbö rüere, akwa juta kri ye abko nikira ngwarbe jökrä, angele ye rababa niere.

9 Yebti angele jataba nimäkäre mda. Angele ye abko jataba ñäke ja dibti, kä jataba niere

krörö: Ni jändrän kri krübäte kwrere arabe bä sribebare, ye nire nire käkwe mikadre ütiäte ngöbö kwrere jae amne nire nire käkwe ja tuadremetre ni ye kä tike ja okobtä o ja kisebtä, **10** nitre ye abko btä Ngöbö mätä rabadi kri krübäte abko uba döi kwaka ñata kwrere jire rabadi kräke, ñobtä ñan angwane uba döi ngätäre kwaka ye kwrere jire Ngöbö mätä nibi, aisete nitre ye abko käkwe ja tare nikadi kri krübäte ñukwä jutrate amne asufrete angele deme Ngöbökwe ngwärekri amne ni Kordero kwrere ngwärekri arato. **11** Ne aisete, nitre ni jändrän kri krübäte kwrere mikaka ütiäte jae amne ni ye arabe bä sribebare abko nire nire käkwe kä tikani jabtä abko käkwe ja tare nikadi kärekäre dibire rare, aisete kä rabadi ñakare jadükakrä ietre. **12** Ngöbökwe ni ye mikadre ja tare nike kore, kukwe nebtä abko juta deme Ngöbökwe tödekaka Jesubti, käta Ngöbö kukwei mike täte ye abko käkwe ja die mikadre nüne dite Ngöbökrä.

13 Yebti ni kukwei jaraba mda kä käinbti tie, käkwe nieba krörö tie: Tärä tike krörö: Mtare mentokwäre nire nire tödekaka ni Dänkienbti tä krüte, ni yebtä kä rabadi nuäre amne Ngöbökwe ja di biandi ie.

Jän, abko kore era metre nieta Ngöbö Üaikwe, ñobtä ñan angwane nitre ye käkwe jadükadi, ñan sribidre mda kwe, amne sribibare kuin kwetre, ye

Ngitra tänene bä kore (Apocalipsis 14.14)

abko Ngöbökwe ütiä biandi ietre abko tike kore täräbtä, nieba kwe tie.

Ni jökrä ükaninkrö kukwe ükatekäre kräke

14 Yebti tikwe nikraba mda angwane, müta ngwen bürere, btä ti okwä rababa. Angwane müta yebti abko ni iti Ni Kä Nebtä Ngobo kwrere rababa tuen täkänintbe tie. Angwane korona orore näma dokwäbti amne ngitra tänene tu grine ngwian näma kisete kwe. **15** Ye btäräbe ju blitakrä Ngöböbe kä käinbti te angele näma abko jataba ju bäre käkwe ñäkäba ja dibti ni näma täkänintbe mütabti yeye, käkwe nieba krörö ie: Ni kä jökräbti abko nura ngwä nena tain jökrä kwrere, aisete nura ngwä öta käi nüra, aisete ngitra tänene tä ma kisete, yebti nura ye tikekä, bti makwe ngwä öta, erere makwe ni jökrä ükakrö Ngöbökrä, nieba kwe ie. **16** Ye erere bkänä, ni näma täkänintbe mütabti käkwe ni jökrä ükaninkrö Ngöbökrä ye bä mikakäre, ni ye käkwe ngitra mnianteba nura tikakakrä kä

temen nebtä amne, ni jökrä ükakröba kwe kä nebtä.

17 Abti angele mdara jire näma Ngöbö ngwärekri ju blitakrä Ngöböbe te kä käinbti, angele ye abko näma ngitra tänene tu grine ngwena kisete arato. **18** Angwane ñukwä grä kri ngwäri mnü rä bäne kukwakrä Ngöböye, ye känti angele mdara jire näma. Angele ye abko di näma ñukwä jutrabti. Angele ye abko käkwe ñäkäba ja dibti angele ngitra tänene ngwianka kisete yeye angwane, ni jökrä nünanka Ngöbö rüere bä mikaba uba kwrere kwe, käkwe nieba krörö ie: Uba nena tain btä amne kä uba ngwä ötakrä nüra, aisete ngitra ye mniente kä temenbtä amne, makwe uba ngwä öta küdekrä ngöi ngöi, nieba kwe. **19** Ye erere bkänä, angele ye käkwe ngitra tänene tu grine ye mnianteba kä temen nebtä angwane, uba ngwä tikakaba jökrä kwe uba kökräibtä. Yebti jändrän kri uba tükakakrä, te uba kitaba jökrä kwe tükakakrä. Uba tükarekä ngotobti, ne abko Ngöbö mätä kri nitre nünanka niara rüere btä bä mikata, erere niarakwe gadite jökrä abko bä mikata kore. **20** Angwane uba ye abko tükakaba juta Jerusalén bäre mento, akwa jändrän uba tükakakrä te uba tükakaba, ye känti däri aibe rababa betekä kabre krübäte. Däri rababa neen kwata kri temen kilometro sienta krämä jire amne rababa mate mdä kadabtä rababa tuen tie.

Angele ni kükü jändrän taretare ngwianka ni rüere

15 **1** Yebti jändrän mda krikri rakadrekä abko bä rababa kä käinbti abko btä ti ñan töi rababa krütare mda abko krörö: Ngöbö mätä kri ye abko rabadre bare täte jökrä nitre nünanka niara rüere btä abko angele ni kükü näma näin jändrän taretare keta kükü mrä ngwena kisete, ni nünanka Ngöbö rüere mikakäre ja tare nike kri abko rababa tuen tie. **2** Mdakäre abko, jändrän mdara jire tuaba tikwe abko bä rababa tuen mren bidriore kwrere abko näma mritani ñukwä jutrabe ketetibe rababa tuen tie. Mren bidriore ye känti abko nitre näma nünaninkä arpa ketaninte kisetekisete rababa tuen tie. Ni jändrän kri krübäte kwrere amne bä dätebare, ye nire nire käkwe mikani ñakare ütiäte ngöböre jae käkwe ganainbare kwäräbe amne niara kä tikani ñakare kwetre jabtä amne kö okwä jändrän tankrä ni yekwe abko mikani ñakare kwetre jabtä, ye mden ie Ngöbökwe arpa biani abko näma kisete täkäkrä Ngöbö käikitakakäre. **3** Moisés, sribikä Ngöbökwe käkwe Faraón ganainbare angwane, ka niebare kwe Ngöbö käikitakakäre, ka ye kwrere niaratre näma niere amne ni Kordero käkwe ka niebare, ye kwrere abko niaratre näma niere abko krörö:

Ni Dänkien Ngöbö Di Kri
Jändrän Jökrä Nuenkrä,
makwe jändrän krikri

krübäte nuenbare, ye
abko bä nuäre jökrä.
Amne ma abko tä gobrane
kärekäre.
Ma abko era metre amne ji
makwe abko kuin metre
jökrä.
4 Ni jökrä käkwe ma jürä
ngwiandre ni Dänkien.
Erere arato, ni jökrä käkwe
ma mikadi ütiäte jae ni
Dänkien, ñobtä ñan
angwane ma aibe kuin
deme amne metre.
Erere arato, ni jökrä jatadi,
käkwe ma käikitadikä,
ñobtä ñan angwane mata
kukwe ükete era metre ni
jökrä kräke abko nena
gare aisete,
abko nitre ye rababa ka niere
kore.

5 Yebti tikwe nikrabata angwane, ju blitakrä Ngöböbe nuäre ngwiandre näma kä käinbti abko jukwei gitiaba, rababa tuen tie amne, ju yete abko kukwe keta jätä biani nuendre nie Ngöbökwe abko näma ükani. 6 Angwane ju blitakrä Ngöböbe ye te angele ni kükü näma abko jataba ju bäre. Angeletre ye abko näma kukwe taretare krübäte nuendre keta kükü Ngöbökwe abko ngwian näma kisete kwetre. Angeletre ye abko näma dän merebe trä ngitiekä kädekata lino kitani jabtä te näma näin amne koria orore näma kitani ja kötäbti ta kwetre abko jataba tie. 7 Angwane jändrän kräbkä näma Ngöbö bäre temen, jändrän ye krati abko käkwe blato orore te Ngöbö mätä kri nitre nünanka niara rüere btä näma mikani abko bianba kwe angele itire itire ie. Ngöbö ye mden tä nüne kärekäre. 8 Angwane ju blitakrä Ngöböbe nuäre ngwiandre abko te Ngöbö di kri bä rababa abko ngübü aibe rababa gwita temen amne, kukwe tare kri krübäte ngwian näma angele ni kükükwe ye ngämi niken ta, känenkri ni ñan raba neme jire gwi ju yete, rababa tuen tie.

Blato kwä kükü te Ngöbö mätä kri näma mikani

16 1 Abti ju blitakrä Ngöböbe te ni kukwei rababa ruen kri ja dibti tie, kä rababa niere angele ni küküye: Ngöbö mätä kri tä mikani blato kwä küküte, ye mun nän iente kä temenbtä amne ni nünanka kä temenbtä sebti, nieba kore angeletreye. 2 Ye kwrere bkänä, angele rikaba iti käne käkwe Ngöbö mätä kri näma blatote ye ianteba kä temen yebti angwane, ni jökrä, btä ni jändrän kri krübäte kwrere ye kä näma tikani amne, ni jändrän kri krübäte kwrere abko bä sribebare, ye nire nire näma mike ütiäte ngöböre jae, nitre ye abko kwata rababa ngütüete käme jökrä ietre abko bä rababa käme amne rababa tare krübäte ietre.

3 Yebti angele nibukäre käkwe Ngöbö mätä kri näma blatote ye ianteba mrenbti angwane, ñö mrente ye rikwitaba därire jökrä. Däri ye abko rikrakaba ribi ribi bäsi ni kämikata

angwane, ni däriе tä nikrenkä ye kwrere jire mren ñöi rababa, aisete jändrän nünanka mrente mrente ye gataba jire jökrä.

4 Yebti angele nimäkäre käkwe Ngöbö mätä kri näma blatote ye ianteba ñö krikribti amne ñö okwä kiakiabti. Angwane ñö amne ñö okwä ye rikwitaba däriре jökrä arato. **5** Angwane angele mdara jire abko ñö ngibiabtikä kukwei jaraba tie, käkwe nieba Ngöböye:

> Ngöbö Deme, ma
> nämanena kira kena
> amne ma tä käre mtare.
> Mata ni mike ja tare nike
> kore, se abko mata nuene
> kuin era metre, **6** ñobtä
> ñan angwane nitre
> nünanka ma rüere käkwe
> juta deme makwe
> kämikani angwane,
> niaratre däriе ianinte
> kabre kä temen nebtä.
> Erere arato, nitre ma
> kukwei niekä däriе
> ianinte kwetre.
> Ye mden ütiäre abko mata
> däri bien ñadre ietre
> mtare.
> Niaratre käkwe kukwe
> nuenbare kore, ye mden
> ütiäre mata nuene kore
> btätre arato ye. Abko
> kore se,

nieba angelekwe Ngöböye.

7 Yebti nitre tödekaka Jesubti müre ketani abko üai näma ñukwä grä känti abko kukwei jaraba mda tie, käkwe nieba Ngöböye: Ni Dänkien Ngöbö Di Kri Jändrän Jökrä Nuenkrä, ma abko tä kukwe ükete kuin era metre nitre nünanka ma rüere kräke, käta niaratre mike ja tare nike era metre nun dokwäre, rababa niere kore Ngöböye.

8 Angwane angele nibkäkäre käkwe Ngöbö mätä kri näma blatote ye ianteba ñänänbti angwane, ñänä ye ie ja di bianba ni kukwakrä ñukwä kwrere.

9 Angwane ñänänkwe ni jökrä kwata kukwaba tare krübäte angwane, Ngöbö kukwe taretare kri juanka, ye rüere rababa ñäke kämekäme jirekäbe mda, akwa kukwe kämekäme kitaba ñakare temen kwetre amne Ngöbö mikaba ütiäte ñakare jire chi kwetre jae.

10 Yebti angele nirikekäre käkwe Ngöbö mätä kri näma blatote ye ianteba ni jändrän kri krübäte kwrere näma gobrane yebti. Angwane kä gobrankrä kwe, ye känti kä rababa iko jökrä. Ye ngwane kukwe taretare nakaninkära nibtä, abtä ni jökrä rababa ja tare nike kri, kä rababa ja tüdrä kwete be tute ja tare nikabtä. **11** Akwa niaratre nämane ja mike ngite ño ño Ngöbö rüere abko kitaba ñakare temen kwetre amne jirekäbe rababa ngütüete jökrä ngrabare, kisete rababa ja tare nike kri krübäte, abtä rababa ñäke kämekäme Ngöbö kä käinbti se rüere.

12 Yebti angele ni tikäre käkwe Ngöbö mätä kri näma blatote ye ianteba ñö kri Eufratebti angwane, nitre gobranka btä rükä kwekwe kä driri jatani abko

rikadre kä nötabti ta, abkokäre ñö kri Eufrates ye grötaba jökrä.

13 Yebti tikwe jändrän tuaba krörö mda: Mökata kadate, ni jändrän kri krübäte kwrere kadate amne ni ngöbö ngwarbe kukwei niekä abko kadatekadate üai käme gwre kwrerekwrere jataba komä mentokwäre ti okwäbti. **14** Angwane üai käme komä bä rababa gwre kwrere ye rababa sribi kri ñan tuabare nuene abko rikaba nitre gobranka krikri kä jökräbti temen ükekrö rükäre Ngöbö Di Kri Jändrän Jökrä Nuenkrä ye rüere. Ye näire Ngöbökwe rüe ganaindi kwäräbe.

15 Angwane ni Dänkien abko käkwe nieba: Ni gokä tä kite batibe, ye kwrere ti jatadita, aisete munkwe mokre jabti amne nire nire tädi mokrere jabti käkwe ja ngibiadre kukwe kämekäme Ngöbö rüere ye ngäniene angwane, ñan tädre dikekä ni bütiere kwrere, abkokäre tä dän ngibiare kuin jökrä jabtä amne bütiekrä gaidre kri kräke abko ñan tuadre ie, abkokäre tä dän ngibiare kuin jakrä, ye abko tädre ja ngibiare kukwe kämekäme Ngöbö rüere ngäniene. Ni ye abko btä kä rabadi nuäre amne Ngöbökwe ja di biandi ie. Abko kore se, nieba ni Dänkienkwe.

16 Yebti üai käme nimä ye käkwe nitre gobranka krikri ükakröba jökrä kä kädianta Armagedón hebreore ye känti rükäre Ngöbö rüere.

17 Angwane angele ni kükükäre käkwe Ngöbö mätä kri näma blatote ye ianteba mürete käinta. Ye btäräbe ju blitakrä Ngöböbe, känti Ngöbö nämane täkänintbe kürä gobrankräbti, ye känti ni kukwei rababa kri, kä rababa niere krörö: ¡Jändrän jökrä nibira bare täte jökrä! ni kukwei rababa niere.

18 Angwane mera rababa trä ngitiekä, kä ngö rababa, unsuni ngö rababa krikri krübäte amne dobo jataba nakaenkä abko rababa dobo mike grükekä jökrä, ye abko ni nükani nüne kä nebtä angwane dobo ñan rakakabare kri krübäte abko erere dobo rakakaba. **19** Dobo rakakaba kri krübäte ye abko käkwe juta kri Babilonia[f] ñäkänintbe ketamä temen amne ju krikri juta mda mdate rikaba jökrä temen. Angwane Ngöbö mätä kri bä mikata uba döi kwaka kwrere jire, bti juta Babilonia mikadre ja ngie nuen kwe ye abko rükabata töre ie. **20** Angwane kä butu mrente amne kä ngitiore krikri mentokwäre abko rikaba ngwarbe jökrä amne rababa tuen ñakare mda amne, **21** ñü jä kukwän kwrere kä käinbti rababa näkäen temen nibti. Ñü järe ye abko däbä kilo gre ketebu näre abko rababa näkäen temen. Ngöbö rababa ni mike ja tare nike kri krübäte kore, yebtä abko ni jökrä rababa ñäke kämekäme Ngöbö rüere.

[f] **16.19** Juta Babilonia käta juta Roma bä mike nütüta.

Meri täkänintbe jändrän krübäte yebti

17 1 Abti angele ni kükü kisete Ngöbö mätä kri näma blatote abko ianteba kwetre, angele ye abko iti jataba käkwe nieba krörö tie:

Meri bti kä ngwarbe kri krübäte abko tä täkänintbe ñö bätäkä ngwarbe bti, se mikadi ja ngie nuen ño Ngöbökwe abko ti bike mike tuare mae, aisete jakwe tuen, nieba kwe tie. 2 Angwane nitre jreire kä jökräbti temen käkwe kä kwita kwitaba jabti meri ye ben gwaire. Erere arato, nita nebe dröbare angwane, käta nebe nenkä ni dokwäbti, ye kwrere jire nitre nünanka kä nebtä dokwäbti kä rababa nenkä, aisete kä rababa ngwarbe bti meri ye kwrere amne kukwe diän diän nämane nuene.

3 Yebti Ngöbö Üai rükaba täte jökrä tibtä angwane, angele ye rikaba ti ngwena kä kaibete mda. Ye känti tikwe meri tuaba iti amne, ni jändrän kri krübäte kwrere bä tain, bti meri ye näma täkänintbe. Ni jändrän kri krübäte kwrere töi näma jökrä Ngöbö rüere, aisete kwatabtä kukwe kämekäme taretare näma tikani Ngöbö rüere. Mdakäre abko, ni jändrän kri krübäte kwrere dokwä kwä kükü amne krotu krä jätä ie abko bti meri ye näma. 4 Meri tuaba tikwe ye abko btä dän ütiäte kri bä mikibare näma amne dän tain näma btä. Erere arato, meri ye käkwe ja dätebare kuin jändrän ororebti, jä tuäretuäre bti amne perlabti. Meri ye kisete abko baso orore näma arato. Baso yete abko jändrän kämekäme Ngöbö rüere btä ni mätä kri Ngöbö rüere amne jändrän ngwarbe käme nuen näma niarakwe kä mikakrä ngwarbe jabti abko näma basote kwe. Ye abko meri näma töbike kore amne näma nüne kore Ngöbö rüere abko bä mikata baso yebtä. 5 Amne meri ye kä näma tikani krörö okobtä:

MERI NE ABKO NIRE ABKO TÄ ÜKANI TIEBE.
MERI NE ABKO TÄ JUTA KRI BABILONIA BÄ MIKE.
MERI JÖKRÄ, BTI KÄ NGWARBE ABKO NIARA KWRERE, AISETE DÄREBARE NIARAKRI.
AMNE KUKWE KÄME DIÄN DIÄN NGÖBÖ RÜERE JATANI NIARAKRI,

abko näma tikani kore meri ye okobtä. 6 Yebti käta neme nuäre nibtä dröba kisete, ye kwrere meri yebtä kä näma nuäre juta deme Ngöbökwe ye därie kisete, ñobtä ñan angwane niarakwe nitre tödekaka Jesubti kämikani blitabtä Jesukrä, ye käi ngwian näma nuäre kwe jabtä abko kisete näma ni dröbare kwrere tikwe gaba mda.

Angwane meri tuaba tikwe, yebtä ti töi ñan rababa krütare. 7 Abtä angele ye käkwe nieba krörö tie:

¿Ye ñobtä abko ma ñan töi nebe krütare meri se tuare ye? Meri se tä kukwe ño bä mike abko tä kaibe tiebe abko ti bike

niere mae. Ni jändrän kri krübäte kwrere dokwä kwä kükü ie amne krotu krä jätä ie käta meri se ngwena abko käta dre bä mike abko ti bike niere mae abko krörö: **8** Ni jändrän kri krübäte kwrere turi makwe, ye abko nämane nüne kira, akwa mtare tä nüne ñakare mda, akwa jändrän ye abko juan ngämi ngwarbe Ngöbökwe, känenkri nämane Kä Timonbti abko jatadita kä temen nebtä angwane, Ngöbökwe juandi ngwarbe. Angwane Ngöbökwe ni dätebare kira kena, ye ngwane mentokwäre tärä ni nünanka kärekäre Ngöböbe mikakrä gare, yebtä nire nire käita tikani ñakare abko käkwe ni jändrän kri krübäte kwrere ye tuadi angwane, niaratre ñan töi rabadi krütare ni jändrän kri krübäte kwrere yebtä, ñobtä ñan angwane niara nämane nüne kira akwa mtare tä nüne ñakare, akwa jatadita bobuta aisete.

9 Mdakäre abko, kukwe ne ti bikera niere mae abko ni töbtä ie rükadre gare abko krörö: Ni jändrän kri krübäte dokwä kwä kükü, ye abko ngitio kwä kükü, bti merita täkänintbe abko bä mikata. Erere arato, jändrän dokwä kwä kükü ye abko tä jrei ni kükü bä mike. **10** Akwa jrei ni kükü ye ngätäite abko jrei nirike käkwe gobranbarera, bti nikanina ngwarbe amne tä gobrane ñakare mda. Jrei iti abko gwängware tä gobrane amne, iti mda abko ngämi nüke gobrane, akwa rükadi angwane ñan gobrandre raire kwe. **11** Angwane ni jändrän kri krübäte kwrere nämane nüne kira akwa mtare tä nüne ñakare mda, ye abko jrei ni kwäkäre abko bä mikata. Jrei ye abko käkwe sribidi ja kwrere jrei ni kükü yebe, akwa mrä Ngöbökwe juandi ngwarbe.

12 Angwane krotu krä jätä turi makwe ye abko jrei ni jätä ngämi nüke gobrane, akwa niaratre rükadi gobrane angwane, kä biandi ñänä okwä kratibe ietre gobrankrä ni jändrän kri krübäte kwrere ye ben gwaire. **13** Jrei ni jätä ye abko töi ja kwrere jökrä, aisete ni jändrän kri krübäte kwrere ye ie ja di biandi kwetre, aisete ni jändrän kri krübäte tö dreye, erere nuendi kwetre kräke. **14** Angwane niaratre käkwe rüdi ni Kordero kwrere ye rüere, akwa ni Kordero kwrere ye käkwe ganaindi kwäräbe, nitre käräbare Ngöbökwe dianinkä jakrä tä nüne janknu Jesukrä ye ben gwaire. Ni Kordero kwrere käkwe ganaindi, ñobtä ñan angwane ni Kordero kwrere ye abko tä nitre dänkien krikri dänkiene amne tä gobrane nitre gobranka krikri bti arato aisete.

15 Mdakäre abko, ñö bti meri bti kä ngwarbe tä täkänintbe turi makwe, ye abko ni jökrä amne ni kukwe bätäkä ngwarbe blitaka amne ni kä jökräbti temen abko turi ñö kwrere makwe. **16** Angwane krotu krä jätä turi makwe amne ni jändrän kri krübäte kwrere

turi makwe ye abko mätä rabai kri meri bti kä ngwarbe yebtä angwane, meri juandi ngwarbe amne meri mikadite kaibe bütiere kwe. Erere arato, meri ye ngätä kwetadi jökrä kwetre amne kroko kiakia abko kukwadi jökrä ñukwäte kwetre.
17 Dre nuendre, ie Ngöbö tö namani, erere mikani kwe niaratre töite, aisete niaratre töi rabadi ja näre, käkwe ja di gobrankrä ye biandi ni jändrän kri krübäte kwrere yeye abti Ngöbökwe dre niebare, ye erere rabadi bare täte jökrä. **18** Mdakäre abko, meri bti kä ngwarbe turi makwe ye abko nitre nünanka juta kri tä gobrane jrei jökräbti abko turi kore makwe ye, nieba angelekwe tie.

Ngöbökwe juta Babilonia juani ngwarbe

18 **1** Yebti angele mda näma kä käinbti jataba timonkwäre ti okwäbti. Angele ye abko bäri di kri abko jataba angwane, trä gitiaba ngwen jökrä kä nebtä, **2** käkwe ñäkäba ja dibti krörö:

¡Juta kri Babilonia nikira ngwarbe!
Üai käme bätäkä ngwarbe, kräke kä nebe nete amne, nukwä bätäkä ngwarbe, ñakare dbe Ngöbö ngwärekri aibe nebe ja juda mike nete.
Erere arato, jändrän ngwarbe ngwarbe, btä ni mätä aibe kräke kä nebe nete.

3 Ngöbökwe juta ye juandi ngwarbe kore, ñobtä ñan angwane ni dröbare uba döi kwaka kisete tä ja mike ngite meri bti kä ngwarbe ben,
ye kwrere ni kä jökräbti temen namani ja mike ngite nitre nünanka juta yebe.
Angwane meri bti kä ngwarbe ben ja mika ngite,
kwrere jire jrei kä jökräbti temen käkwe ja mikani ngite.
Erere arato, nitre jändrän rürümoinkä abko namani jändrän bkäne kabre jändrän bäri kuinkuin kwetre ye rürümoinbtä ütiäte ütiäte, niebare angelekwe.

4 Yebti ni mdara jire kukwei jaraba kä käinbti tie, käkwe nieba krörö:

Mun jen tikwe abko käkwe ñan ja mikadre ngite siba nitre nünanka juta nete kwrere angwane, ja tare nika jatadre kri niaratre rüere arato, ye ngwane munkwe ñan ja tare nikadre arato, abkokäre mun jen tikwe ye nän mento juta ne bäre,

5 ñobtä ñan angwane kukwe käme nuenbare kwetre ye nena kabre Ngöbö ngwärekri kä käinbti angwane, kukwe kämekäme nuenta

kwetre, ye abko
käinikwitekä ñakare
Ngöböbti, aisete
Ngöbökwe mikadi ja tare
nike jötrö.
6 Niara käkwe dre nuenbare
ni mda rüere, ye kwrere
nuen niara rüere arato.
Niara käkwe dre nuenbare,
yebti ta jändrän nuen
bobu btä kukwe käme
nuen dokwäre.
Erere arato, niarakwe ni
mda mikani ja tare nike
krübäte, ye abko ni
bukata uba döi kwakate
kwrere, yebti ta uba döi
bäri kwaka bobu mda
abko bian ie abko erere
makwe mika ja tare nike
bobu bti ta.
7 Mdakäre abko, niara
namani bike kri amne kä
namani bäri nuäre kri btä
nüne bäri kuin,
ye kwrere arato makwe
nika janknu amne
makwe mika ja tare nike
kri.
Meri se tä bike kri, käta
töbike krörö:
Ñan meri kän kwäräi
krütani, kwrere tita nete
amne ñan tita ja tare
nike, akwa tita
täkänintbe kuin nete
jreina kwrere, tä nütüre
jabtä.
8 Ye mdenbtä abko köbötira
jire ja tare nika jatadi kri
kräke abko krörö:
Ni rabadi krüte kwati
krübäte amne
ni kwati rabadi müen jiebti
amne
ni kwati rabadi mrö nike
amne kukwadi ñukwäte
arato,
ñobtä ñan angwane Ngöbö
ni Dänkien di kri käkwe
mikadi ja ngie nuen
bikabtä kri kore, aisete
rakadikä kore btä.
9 Angwane meri bti kä ngwa-
rbe, ben ja mikata ngite bati
bati, ye kwrere jire ja mikani
ngite. Jrei kä jökräbti temen
käkwe ja mikani ngite amne ja
mikani nuäre kwetre ben, ye
abko juta rabadi nukwe amne
ngübü rabadi tuen neen kukwä-
ne ietre angwane, rabadi müaire,
kä rabadi ngrente krikri be jiebti.
10 Akwa nane mikadre ja ngie
nuen arato, abtä kä jürä rabadi
jrei kä jökräbti temen btätre,
aisete rabadi nünaninkä mobe
temen, käkwe niedi krörö:
¡Aingwaree, juta kri
Babilonia juta di kri abko
bobre jakän!
Ye ñobtä amarebti batibe
mata ja ngie nuen jötrö
dikaro ye,
niedi jreikwe.
11 Mdakäre abko, nitre jän-
drän rürümoinkä käkwe juta ye
müaidi amne rabadi ngrente kri-
kri be arato, ñobtä ñan angwane
ni ñan rabadre mda jändrän kóka-
ka ietre aisete. 12 Nitre ye abko
nämane oro, plata, jä ütiäte ütiäte
amne jändrän jä kwrere kädekata
perla rürümoine. Erere arato, dän
ütiäte kri kädekata lino amne dän
sedare amne dän bä tain drüne

amne dän tain rürümoin nämane
kwetre nitre nünanka juta yete
yeye. Erere arato, kri rä bäne
bäne amne marfil sribebare jän-
dräne amne kri kuinkuin sribeba-
re jändrän ütiäte kwrere, bronse
amne jiero sribebare jändräne
amne jä kuin ütiäte kri kädekata
mármol abko rürümoin nämane
kwetre ietre. **13** Erere arato,
canela amne jändrän rä bäne
bäne mikadre ja dokwäte amne
kri ngwäri rä bäne kukwadre
kädekata incienso amne ñö rä
bäne bäne amne kri ngwäri rä
bäne kädekata mirra abko rürü-
moin nämane nitre nünanka juta
yete yeye. Erere arato, uba döi,
kri olibo köi amne arina kuin-
kuin, trigo amne nbi, obeja, mdä,
kareta jäkädre mdäye amne ni
klabore, ni ye abko ni ütiäte Ngö-
bökrä, akwa rürümoin nämane
jändrän mda mda kwrere nitre
jändrän rürümoinkäkwe.

14 Ni ye käkwe niedi krörö
juta yebtä: ¡Kri ngwäkä kuin
amne jändrän jökrä mda mda
nämane nebe bänänte mun kada-
te, ye abko ñakare mda makwe!
¡Jändrän kabre makwe, bti mata
nüne bä nuäre, ye abko nikanina
ngwarbe jökrä makän! niedi
kwetre. **15** Nitre jändrän rürü-
moinkä nämane jändrän rürü-
moine juta yete abko köböire
namani jändrän bkäne kabre,
niaratre ye abko btä kä jürä
rabadi, aisete rabadi nünaninkä
mobe temen, kä rabadi müen
amne rabadi ngrente krikri be
juta ye jiebti. **16** Angwane raba-
di niere krörö:

¡Aingwaree juta kri, ma
bobre jakän!
Dän ütiäte kri kädekata
lino, ye ma nämane kite
jabtä.
Erere arato, dän bä
mikibare amne dän bä
tain drüne, bti ma
nämane ja dätere.
Erere arato, oro amne jä
tuäre mda mda ütiäte
ütiäte amne perla, bti ma
nämane ja dätere.

17 Angwane batibe jändrän
kabre ye nikira ngwarbe
jötrö makän,
abko rabadi niere.

Mdakäre abko, nitre ru
ngwianka amne nitre nänkä rute
mrenbti amne ni mda mda ru
ngwianka mrenbti abko rabadi
mobe temen juta mike ñäräre
arato. **18** Angwane juta ye raba-
di nukwe abko ngübü jatadi
ietre, abtä rabadi ngrente krörö:
Juta ütiäte kri ne kwrere tua
ñakare jire abko rabadi niere.
19 Rabadi ulire abko bä mikakrä
niaratre käkwe dobro mnü kitadi
ja dokwäbti amne rabadi müen
amne ngrente krikri be, kä raba-
di ñäke ja dibti krörö:

¡Aingwaree juta kri, ma
bobre jakän!
Nitre nünanka ma känti
abko jändrän bkäne
kabre, ye köböire nun ru
ngwianka mrenbti
namani jändrän bkäne
kabre arato,
akwa batibe Ngöbökwe
ma junina ngwarbe
jökrä,

rabadi niere.
20 Yebti angele ye abko
käkwe nieba mda:
Juta niki ngwarbe se abko
kä ngwen nuäre jabtä
munkwe kä käinbti
yete.
Amne mun juta deme
Ngöbökwe ye käkwe kä
ngwian nuäre jabtä.
Erere arato, mun kukwe
kuin Jesubtä ngwianka
amne mun Ngöbö kukwei
niekä ye käkwe kä
ngwian nuäre jabtä,
ñobtä ñan angwane
Ngöbökwe juta juni
ngwarbe, ye abko mun
dokwäre juni ngwarbe
kwe, aisete munkwe käi
ngwian nuäre jabtä,
nieba angelekwe.
21 Yebti angele dite kri käkwe
jäkwata kri bäsi krü kri trigo
ukwakrä kwrere jire dianba kise-
te, bti kitaba kwe mrente, käkwe
nieba krörö:
Jäkwata kri kiti mrente, se
kwrere makwe juta kri
Babilonia juandi ngwarbe
amne ni mda mda käkwe
ñan ma tuadreta jire
mda.
22 Mdakäre abko, arpa, tolero
amne drü, ye abko ñan
kukwei nuadi jire chi
mda ma käite yete.
Erere arato, krü trigo
ukwakrä ñan ngö nuadre
jire chi mda yete.
23 Erere arato, ñotra trä ñan
tuadreta jire chi kwati
yete amne, ni ja mikaka
gure käi ngwianta nuäre
jabtä yete,
ye kwrere käi ñan
ngwiandre nuäre jabtä
mda yete, ñobtä ñan
angwane nitre jändrän
rürümoinkä yete abko
namani jändrän bkäne
kabre kabre abti namani
dite dite.
Erere arato, nitre nünanka
juta yete käkwe ni kä
keta kabre te ngökani
kwrasibti, abtä ja ngie
nuadi kore kwe.
24 Juta yete nitre Ngöbö
kukwei niekä abko
kämikani.
Erere arato, nitre deme
Ngöbökwe kämikani
amne ni kä jökräbti
temen tödekaka Ngöböbti
abko kämikani juta yete,
aisete Ngöbökwe mikadi
ja ngie nuen kore,
nieba angelekwe juta Babilonia-
btä.

Aleluya niebare kä käinbti Ngöböye

19 **1** Yebti ni kwati kukwei
rababa ruen ja dibti tie,
kä rababa niere krörö kä käinbti:
¡Aleluya! Ngöbö nikwe aibe
ni diantarikä, aibe ütiäte
kri amne di kri.
2 Ye ñobtä ñan angwane
meri bti kä ngwarbe tä ni
brare näkwite,
ye kwrere jire juta ne
nämane ni kwati näkwite
kukwe kämekäme jiebti
kä jökräbti temen abko

kräke Ngöbö tä kukwe
ükete kuin era metre.
Amne nitre deme
Ngöbökwe kämikani
nitre nünanka juta
yetekwe, ye dokwäre
abko Ngöbökwe mirira ja
ngie nuen krübäte.

3 Yebti nieba krörö mda kwetre:

¡Aleluya! Juta ne ngübüe
rabadi kärekäre
kukwäne, ñobtä ñan
angwane rabadi nukwe
kärekäre aisete.

4 Angwane nitre unbre unbre ni gre bti nibkä amne jändrän kräbkä nämane nüne ye rababa ja okokrä mike nebe dobobtä temen, käkwe Ngöbö näma täkänintbe kürä gobrankräbti ye mike ütiäte jae abko rababa niere krörö: ¡Amen! ¡Aleluya! rababa niere.

5 Ye btäräbe kürä gobrankrä Ngöbökwe känti ni kukwei rababa, käkwe nieba krörö:

¡Ngöbö nikwe ye käikitekä
munkwe!
¡Mun ütiäte kri amne mun
bobre käta sribire
Ngöbökrä, käta Ngöbö
mike ütiäte jae, ye käkwe
Ngöbö nikwe käikitaka!
rababa niere.

6 Yebti ni kwati kukwei rababa ruen tie bäsi ñöta neme betekä jäkwatabtä timon ngöta neme kri, ye kwrere jire ni kukwei rababa ruen tie amne, bäsi unsuni ngö kri, ye kwrere ni kukwei rababa ruen tie, kä rababa niere:

¡Aleluya!
¡Ngöbö ni Dänkien Di Kri
Jändrän Jökrä Nuenkrä
kitera gobrane!
rababa niere.

7-8 Ni Kordero kwrere kitera ja mike gure amne meri bati abko käkwe ja dätenirira rabakäre ben abko ie dän kuin lino trä ngitiekä bini kitakrä jabtä ja mikakäre gure.
Ne aisete ari kä ngwen nuäre jabtä amne ari kä ngwen juto jabtä amne ari niara käikitekä.
Nitre deme jen Ngöbökwe käkwe sribi kuin era metre nuenbare Ngöbökrä.
Sribi kuin era metre, ye abko dän kuin lino abko bä mikata kore.

9 Yebti angelekwe nieba mda tie:

Kukwe tike krörö täräbtä: Ni Kordero kwrere käkwe ja miri gure, ye känti nire nire tä nübaibare, ye abko btä kä raba nuäre kri krübäte, nieba kwe tie.

Abti jötrö nieba krörö mda kwe:

Tikwe kukwe nini, ye abko Ngöbö Kukwei era metre, erere tikwe nini mae, nieba kwe tie.

10 Angwane ti rikaba ngitiekä ngukudokwäbti temen angele ye ngotobtä mikakäre ütiäte jae, akwa angele ye käkwe nieba tie:

Ma amne ma mräkä mda mda käta nünenkä dite jabtä kukwe era metre Jesukwe btä, käta sribire Jesukrä, ye kwrere

tita sribire arato, aisete makwe Ngöbö aibe mika ütiäte jae, ñobtä ñan angwane nitre Ngöbö kukwei niekä era metre, ye mden abko nämane blite Jesubtä, nieba angelekwe tie.

Jesu jatani mdä bä ngwenbti

11 Angwane kä käinbti gitiaba sete, rababa tuen tie amne mdä bä ngwen näma krati. Mdä yebti ni näma näin iti abko kädian näma Ni Ja Kukwei Mikaka Täte amne Ni Era Metre. Niara näma kukwe ükete metre ta ni jökrä kräke amne kukwe era metre dokwäre näma rüre Ngöbö rüebe. **12** Angwane niara okwä abko rababa tuen trä ngitiekä ñukwä jutra kwrere tie jändrän jökrä gare ie bä mikakrä amne, dokwäbti abko korona näma kabre kabre, niara abko gobran kri bä mikakrä amne, niara kä näma tikani mda ye abko niara aibe ie näma gare kaibe. **13** Mdakäre abko, dän jükani därire jökrä näma kitani jabtä kwe niara krütani ni diantarikäre bä mikakrä amne, niara kädian näma Ngöbö Kukwei arato. **14** Niara ye jiebti abko nitre rükä kä käinbti näma näin kwati krübäte abko dän ngwen lino näma kitani jabtä. Dän lino ye abko ütiäte amne merebe amne, niaratre näma näin mdä ngwen ngwenbti. **15** Niara rababa ñäke angwane, bäsi ngitra tu grine jabtä kwärikwäri, ye kwrere jire kukwe rababa betekä kadate nitre kä jökräbti temen nünanka Ngöbö rüere kämikakäre. Erere arato, "mökän jierore ni kämikakäre, bti niarakwe gobrandi tare," amne bäsi uba tükakata ngotobti amne ñöi aibe diankata, ye kwrere jire niarakwe rätädi Ngöbö rüebti, yebti abko Ngöbö Di Kri Jändrän Jökrä Nuenkrä, Ngöbö ye abko mätä kri krübäte abko bä mikata kore kwe. **16** Dänbtä ie amne uliebtä abko niara kä näma tikani mda abko krörö: JREI BÄRI KRI JREI MDA MDA KRÄKE AMNE DÄNKIEN BÄRI KRI DÄNKIEN MDA MDA KRÄKE abko näma tikani kore btä.

17 Yebti ti okwä rababa angelebtä angwane, angele ye rababa nünaninkä ñänänbti angwane, nukwä jökrä ngri kwetakakwetaka jüden kwrere tä nikenkä käinta, ie angele ye rababa ñäke krikri ja dibti krörö mda: Ngöbö kite mrö sribere kri krübäte mun bukakrä, aisete mun jakwe ja ükekrö jökrä mröre. **18** Angwane munkwe jrei ngrie kwetadre, munkwe nitre rükä dänkien ngrie kwetadre, munkwe nitre rükä baliente baliente ngrie kwetadre, munkwe mdä rükrä ngrie kwetadre, munkwe nitre nänkä mdäbti rübtä ngrie kwetadre. Erere arato, munkwe ni jökrä ngrie kwetadre abko ni ñakare klabore, ni klabore, ni bobre amne ni ütiäte kri ngrie kwetadre munkwe, aisete jakwe, nieba angelekwe nukwäye.

19 Angwane ni jändrän kri krübäte kwrere ye käkwe rükä kwekwe amne jrei kä jökräbti mikabara biare rükäre ni nänkä mdä ngwenbti ye rüere amne

rükä kwekwe rüere arato. Nikani rüre, **20** akwa ni jändrän kri krübäte kwrere ye kaba ngite amne ni ngöbö ngwarbe ngwarbe kukwei niekä käkwe sribi kri ñan tuabare nuenbare abko kaba ngite arato. Ni ngöbö ngwarbe kukwei niekä käkwe sribi kri ñan tuabare nuenbare, yebti abko ni kwati ngökani kwe amne, nitre yebtä abko ni jändrän kri krübäte kwrere ye kä tikani. Erere arato, ni jändrän kri krübäte abko bä sribebare ngöbö ngwarbere abko mikani ütiäte kwetre, yebtä abko ni jändrän kri krübäte kwrere btä ni ngöbö ngwarbe kukwei niekä kaba ngite, ye abko ñukwä jutra ngitiekä asufrebe, ye te kitaba nire jökrä ja tare nikakäre. **21** Angwane ni mda mda nämane rüre Jesukristo rüere abko Jesukristo näma näin mdäbti ye käkwe kämikaba jökrä ja kukwei aibebti, ñobtä ñan angwane niara kukwei abko rababa betekä ngitra tu kwrere, aisete ni kämikaba jökrä kwe. Angwane nukwä ngri kwetakakwetaka jüden kwrere käkwe nitre ye ngrie kwetaba trinetrine jökrä.

Kä mili krati

20 **1** Yebti angele näma iti kä käinbti, jataba timonkwäre ti okwäbti. Angele ye abko näma näin llabe jukwe Kä Timonbti ngwena kisete amne kadena kri ngwian näma kisete kwe arato. **2** Angele ye abko käkwe mökata kaba ngite. Mökata ye abko tbi nämane kira, arabe abko kädianta Diablu amne Satana arato. Mökata ye abko angelekwe mäkäteba kadenanbti kä mili krati, **3** käkwe kitaba ngite Kä Timonbti, bti jukwe dikaba kuin bti kwe, bti Ngöbö kä tikani jukwebtä, ni mdakwe ñan tikadre abkokäre. Niara ñan rikadreta nitre ngökö-ta kä jökräbti temen, abkokäre kä mili krati ngämi niken ta niara ñan tikaditeta. Akwa yebti mökata ye tikaditeta bä jötrö.

4 Yebti kürä gobrankrä näma kabre kä käinbti btä ti okwä rababa. Kürä yebti abko nitre ie ja di biani Ngöbökwe kukwe ükatekäre nikrä abko näma täkänintbe, tikwe tuaba. Erere arato, nitre käkwe ja tare nikani blitabtä Jesubtä amne kukwe kuin Ngöbökwe Jesubtä mikabtä gare ni mda mdaye, akwa nünankabare dite jabtä kwetre, käkwe Jesu rükaninte ñakare abko dokwäre dokwä tikaninkä, ye abko üai näma siba yete. Mdakäre abko nitre ye käkwe ni jändrän kri krübäte kwrere ye mikani ñakare ngöböre jae amne niara bä mikani ñakare ütiäte jae ngöbö kwrere. Erere arato, nitre ye okobtä o kisebtä abko ni jändrän kri krübäte kwrere ye kä tikani ñakare abko üai tuaba tikwe. Niaratre ye abko rükabata nire jökrä, käkwe gobranba kä mili krati Kristobe gwaire tikwe tuaba. **5** Ni ruäre mikabata nire käne kore Ngöbökwe, akwa ni mda mda abko mikadita nire ñakare kwe abti kä rikaba mili krati ta. **6** Nitre rükabata nire kore, ye

abko deme amne ni yebtä kä rabadi nuäre kri. Niaratre ñan krütadre mda, ye abko Ngöbökwe ñan mikadi ja ngie nuen akwa, nünandi kärekäre kwetre Ngöböbe angwane, ni blitaka Ngöböbe ni mda mda diäre tä sribire, ye kwrere sribidi kwetre Ngöbökrä amne Kristokrä amne gobrandi kä mili krati kwetre ben gwaire arato.

Ngöbökwe Satana juani ngwarbe mrä

7 Yebti kä mili krati rikadi ta angwane, Satana tä ngite Kä Timonbti abko tikadite angwane, **8** näin ni ngökö kä jökräbti temen nebebe kä ñäre jökrä amne käkä Gog amne Magog angwane, ni ükadikrö kwati kwe rükäre Ngöbö rüere. Ye abko, mren ümain kwrere jire ni rabadi ja ükaninkrö rükäre Ngöbö rüere. **9** Angwane nitre rükä kwati ye rikaba mobe käkwe ja ükakröba jökrä juta deme Ngöbökwe bäre temen amne juta Jerusalén tarebare Ngöbökwe ye bäre temen, ni ye juankäre ngwarbe, akwa batibe ñukwä kä käinbti jataba timonkwäre käkwe ganinkä jökrä se kwrere. **10** Angwane diablu nämane niaratre ngökö, ye abko ñukwä jutra ngitiekä asufrebe mni mni te kitaba. Kä ye arabe känti ni jändrän kri krübäte kwrere kitanina käne amne ni ngöbö ngwarbe kukwei niekä kitanina arato, ye känti diablu kitaba. Kä ye känti mikadi ja tare nike kärekäre dibire rare.

Ngöbökwe kukwe ükaninte ni krütanikrütani kräke

11 Yebti kürä gobrankrä kri, ngwen bürere tuaba mda tikwe. Kürä yebti abko ni näma täkänintbe iti. Niara ngwärekri abko kä temen ne amne kä käinta se gitiaba batibe jökrä abko ñan tuaba jire chi mda tikwe. **12-13** Angwane nitre müre neketani mrente, ye erere nükaninta nire jökrä. Erere arato, ni müre ketaniketani abko üai nämane kä nakebtä, ye erere nükaninta nire jökrä arato, aisete nitre ütiäte krikri ya, o bobre bobre ya, krütanikrütani abko näma nünaninkä jökrä kürä gobrankrä Ngöbökwe ye ngwärekri, btä ti okwä rababa. Ye btäräbe tärä metateba keteti. Erere arato, tärä ni nünanka kärekäre Ngöböbe mikakrä gare abko metateba arato. Angwane ni itire itire ngämi krüte, känenkri dre dre nuenbare kwetre, ye erere btä Ngöbökwe kukwe ükateba kräke, aisete ni itire itire käkwe dre dre nuenbare näma tikani täräbtä, ye erere kukwe ükateba kräke Ngöbökwe. **14** Yebti gata ara amne kä nakebtä kitaba ñukwä jutrate kä Timonbti juankäre ngwarbe. Ñukwä jutra kä Timonbti ne känti abko nita krüte bobukäre. **15** Tärä ni nünanka kärekäre Ngöböbe mikakrä gare, tärä yebtä nire nire kä kwani ñakare, ye erere kitani jökrä ñukwä jutrate ja tare nikakäre kärekäre.

Juta Jerusalén btin

21 1 Yebti kä käinta btin amne kä temen ne btin tikwe tuaba mda, ñobtä ñan angwane kä käinta se btä kä temen ne amne mren dätebare käne Ngöbökwe abko nikanina ta, aisete ñan rababa jire mda. 2 Yebti juta Jerusalén btin kuin deme näma Ngöbö känti kä käinbti abko jataba timonkwäre tikwe tuaba bäsi meri tä ja ükaninte kuin bä nuäre brare ngäbti ja mikakäre gure ben, ye kwrere jire juta ye rababa tuen tie. 3 Angwane btäräbe kürä gobrankrä Ngöbökwe tuaba tikwe, ye känti ni kukwei jaraba kri tie, kä rababa niere krörö:

Mtare Ngöböta nüne ni jen kwe ben juta btin nete. Ngöbökwe nünandi bentre amne niaratre rabadi juta jen Ngöbökwe, aisete Ngöbö ara jire tädi bentre Ngöbö jen kwetre kwrere. 4 Angwane Ngöbökwe niaratre okwä ñöi sökadite jökrä ietre amne ni ñan krütadre jire iti mda amne ñan ja müaidre jire chi mda amne ñan ja müaidre ja tare nikabtä, ñobtä ñan angwane kukwe nämane ükaninte ño känekäne, erere nikanina jökrä ta. 5 Angwane Ngöbö näma täkänintbe kürä gobrankräbti ye käkwe nieba krörö:

Jändrän jökrä tita sribereta btin, nieba kwe.

Bti niebata kwe tie:

Kukwe ne abko kukwe era metre, abtä ni jökrä rabadre tödeke bti, aisete tike täräbtä, nieba kwe tie.

6 Yebti Ngöbökwe nieba krörö tie:

Jändrän jökrä nibira bare. Ti abko tärä okwä kena kädianta alfa amne tärä okwä mrä kädianta omega kwrere. Ti nämanena jändrän jökrä känenkri kena amne ti rabadi jändrän jökrä täbti mrä. Mdakäre abko, nire nire ie tomna ye abko ie tikwe ñö okwä kuin nire käta ni mike nüne kärekäre ye biandi ngwarbe tomnane. 7 Mdakäre abko, nire nire käkwe ja tare nikadre tödekabtä tibti, käkwe ti rükandrete ñakare abko ni rüe ganainkä kwrere abko ie tikwe jändrän kuinkuin jökrä ne biandi amne, ti rabadi Ngöböre kwetre amne niara rabadi ti ngäbriänkä tikwe. 8 Akwa ni käta ja ngwen ngwarbe amne ni tödeke ñakare Jesubti, akwa tä niara rükente, amne ni ñan tö Ngöbö Kukwei mikai era jae, erere arato ni ngututu diän diän, ni ni mda mda kämikaka amne ni ja mikaka gure tiebetiebe amne ni kwrarekwrare, amne ni sukiare sukiare, amne ni jändrän ngwarbe mikaka ngöböre jae amne ni ni ngökaka, ye abko ñukwä jutra ngitiekä asufrebe mni mni abko te kitadi. Ye känti krütadi bobukäre. 9 Yebti angele ni kükü kisete blato näma abko te Ngöbö mätä kri näma iandrete, angele ye abko jataba iti, käkwe nieba mda tie:

Meri ben ni Kordero kwrere rabai, meri ye abko ti bike mike

tuare mae. Jakwe tuen, nieba kwe tie.

10 Yebti Ngöbö Üaikwe ti mikani jändrän tuen köböre kwrere angwane, ngitio kri mobe käin, känti angele rikaba ti ngwena, käkwe juta Jerusalén deme näma kä käinbti Ngöbö känti abko jataba timonkwäre, tikwe tuaba. **11** Juta ye abko Ngöbö trä bä nuäre abko bti rababa trä ngitiekä amne bäsi jä tuäre ütiäte kri kädekata jaspe, kwrere jire juta ye rababa trä ngitiekä. **12** Angwane juta ye bäre temen abko ki näma mikani kri amne mobe käin. Ki yebtä abko jukwe näma kwä jätäbti kubu amne jukwe kwatirekwatire btä angele näma nünaninkä iti ngibiare. Erere arato, Jacob ngäbriänkä ni jätäbti nibu abko kä näma tikani itire itire jukwe kwatirekwatire btä. **13** Jukwe ye abko näma kwä jätäbti kubu: komä kä dririkri, komä ngwitärä-kri, komä mötarikri amne komä nindrinikri. **14** Amne ki mikani jutabti, ye abko jä näma mikani kwä jätäbti kubu gräre. Jä yebtä abko nitre Jesu kukwei ngwianka ni jätäbti nibu kä näma tikani.

15 Angwane angele näma blite tibe ye näma nörä ororе ngwena krati kisete juta ñäkäkrä, jukwe ñäkäkrä amne ki jutabti ñäkäkrä arato. **16** Juta ye abko ja näre jökrä kwärikwäri, aisete körä ja näre kwärikwäri. Angelekwe juta ye ñäkäba nörä yebti angwane, rababa 2,200 kilometro ja näre körä ngakri, kwatakri amne kukwäne rababa ja näre jökrä. **17** Yebti ki näma jutabti, ye ñäkäba kwe arato angwane, ki ye abko rababa 65 metro ie, ye abko ni kä nebtä tä jändrän ñäke ño, ye kwrere angele näma juta ye ñäke. **18** Amne ki näma mikani juta yebti abko jä kuin ütiäte kri kädekata jaspe näma mikani kire, akwa juta ara jire abko oro kuin trä ngitiekä bidrio kwrere. **19** Angwane jä kwä jätäbti kubu mikani ki gräre abko btä jä tuäretuäre ütiäte kri bätäkä ngwarbe näma mikani abko krörö: jä käne btä abko jä kuin ütiäte kri kädekata jaspe näma mikani, jä kubukäre abko btä jä kädekata zafiro näma mikani, jä komäkäre abko btä jä kädekata ágata näma mikani, jä kobkäkäre abko btä jä kädekata esmeralda näma mikani amne **20** jä kwärikekäre abko btä jä kädekata ónice näma mikani, jä kwä tikäre abko btä jä kädekata cornalina näma mikani, jä kwä kükükäre abko btä jä kädekata crisólito näma mikani, jä kwä kwäkäre abko btä jä kädekata berilo näma mikani amne jä kwä ökänkäre abko btä jä kädekata topacio näma mikani, jä kwä jätäkäre abko btä jä kädekata crisopraso näma mikani amne jä kwä jätäbti kwatikäre abko btä jä kädekata jacinto näma mikani amne jä kwä jätäbti kubukäre abko btä jä kädekata amatista näma mikani.

21 Angwane jukwe kwä jätäbti kubu juta yebtä abko perla aibe mikani jukwere, aisete

jukwe kwatirekwatire abko perla kwatibe näma mikani jukwere amne ji juta ye ngätäite ta abko oro kuin ara jire mikani jire amne näma trä ngitiekä bidrio kwrere jire abko tikwe tuaba.

22 Mdakäre abko, ju blitakrä Ngöböbe tikwe tuaba ñakare juta Jerusalén btin yete, ñobtä ñan angwane ni Dänkien Ngöbö Di Kri Jändrän Jökrä Nuenkrä abko tä yete amne ni Kordero kwrere tä yete abko ben ni raba blite gwärere, aisete ju blitakrä Ngöböbe ñakare yete. **23** Erere arato, ñänä amne sö trä rabadre juta yete abko ñakare ütiäte, ñobtä ñan angwane Ngöbö trä kuin bä nuäre ye abko tädi juta yete amne ni Kordero kwrere abko tä ñotrare yete arato. **24** Ye abko nitre nünanka kä jökräbti temen abko käkwe dikadikä ñotra ye träte nebebe juta Jerusalén btin ye känti amne nitre jreire kä jökräbti temen abko käkwe jändrän ütiäte kwekwe biandi Ngöböye niara mikakäre ütiäte jae juta yete. **25** Angwane jukwe juta yete abko ñan dikadre jire chi rare amne juta ye känti kä ñan rabadre iko arato, aisete jukwe ñan dikadre jire chi. **26** Erere arato, nitre nünanka kä jökräbti temen abko jatadi jändrän ütiäte ütiäte kwekwe ngwena biandre Ngöböye niara mikakäre ütiäte jae juta yete. **27** Akwa jändrän kämekäme ñan rikadi jire chi nebe juta yete amne, ni diän diän amne ni ni ngökaka ñan rikadi jire chi yete arato; akwa nire nire käkwe nünandre kärekäre Ngöböbe abko käta tikani tärä ni Kordero kwrere yebtä, ni ye aibe abko rikadi nüne juta yete abko angelekwe mikani tuare tie.

Ñö kri ni mikakrä nire kärekäre

22 **1** Yebti ñö kri kuin dirare angelekwe mikaba tuare tie. Ñö ye abko ni mikakrä nüne kärekäre amne ñö ye abko kuin merebe jä cristal bä merebe ye kwrere. Erere arato, kürä gobrankrä Ngöbökwe amne kürä gobrankrä ni Kordero kwrere kwe, ye känti ñö ye näma neen. **2** Angwane ji kri juta yete abko ötöbu ta ñö ye tä neen amne kri ni mikakrä nüne kärekäre näma niren ñöbtä kwärikwäri. Kri ye abko ngwä näma nebe sö kratirekratire, aisete kri ye ngwä näma nebe bä jätäbti bobu btä kä kwatirekwatire amne kri ye abko kä näma ni jökrä mikakrä kuinta. **3** Mdakäre abko, juta Jerusalén btin yete abko jändrän btä ngürün mikani Ngöbökwe abko ñan rabadi jire chi. Angwane kürä gobrankrä Ngöbökwe amne kürä gobrankrä ni Kordero kwrerekwe abko tädi juta yete, aisete nitre sribikä kwekwe abko erere käkwe niaratre käikitadikä kärekäre. **4** Angwane niaratre jökrä käkwe ja tuadi gwärere Ngöböbe, kä näin niaratre kä ngwena tikani ja okobtä, niaratre abko ni jen Ngöbökwe bä mikakrä. **5** Juta yete abko kä ñan rabadre iko jire chi, aisete nitre nünanka juta yete, kräke ñotra ñan rabadre ütiäte.

Erere arato, ñänä trä ñan rabadre ütiäte kräke, ñobtä ñan angwane Ngöbö ni Dänkien ara jire käkwe kä trä biandi nitre nünanka yete ie. Niaratre käkwe gobrandi kärekäre.

6 Yebti angelekwe nieba mda tie:

Kukwe nieta tikwe mae, ne abko era amne kukwe kuin tödekakrä. Ye abko, ni Dänkien Ngöbö ara jire käta nitre niara kukwei niekä töi tike ja kukwei niere, Ngöbö ye ara käkwe angele kwe juani abko kukwe mden mden rakadikä bä jötrö mikakäre tuare sribikä kwekwe ie, nieba kwe tie.

Jesu jatadita

7 Angwane ni Dänkien Jesu abko käkwe nieba mda tie:

¡Ti rükadita jötrö! Kukwe biani Ngöbökwe nitre Ngöbö kukwei niekä köböire tä tikani tärä nebtä, ye nire nire tä mike era jae, yebtä abko kä rabadi nuäre amne Ngöbökwe ja di biandi ie, nieba kwe tie.

8 Angwane ti Juan, ti ne abko käkwe kukwe ne tuaba amne tikwe kukwe nuaba arato. Tikwe kukwe tuaba amne tikwe kukwe nuaba ünän jökrä, ye btäräbe angele käkwe kukwe mikaba tuare tie, ye ngotobtä ti rikaba ngitiekä ngukudokwäbti temen mikakäre ütiäte jae. **9** Akwa angele ye käkwe nieba mda tie:

Ma mräkä mda mda käta kukwe tä tikani tärä nebtä mikaka täte ye käta sribire Ngöbökrä, ye kwrere tita sribire arato, aisete makwe ñan ti mika ütiäte jae, akwa Ngöbö aibe makwe mika ütiäte jae, nieba kwe tie.

10 Erere arato, angelekwe nieba krörö mda tie:

Ngöbö Kukwei biani niedre mae abko tä tikani tärä nebtä, ye abko kebera nebe bare, aisete makwe ñan üka kaibe tiebe, akwa makwe mika gare ni mda mdaye. **11** Angwane kä kitera neme braibe ja töi kwitakrä nie, aisete nire nire käta kukwe kämekäme nuene Ngöbö rüere, ye tuametre nuene janknu amne, nire nire käta kukwe diän diän nuene, ye tuametre nuene janknu; akwa nire nire käta jändrän kuinkuin nuene ye käkwe jändrän kuin nuen janknu Ngöbökrä. Erere arato, nire nire käta nüne deme amne metre, ye käkwe nüna deme janknu Ngöbökrä, nieba angelekwe tie.

12 Angwane ni Dänkien Jesukristo käkwe niebata tie:

¡Ti rükadita jötrö! Akwa ni itire itire tä dre dre nuene, ye abko ti jatadi ütiä ngwena kräke amne, **13** ti abko tärä okwä kena kädianta alfa amne tärä okwä mrä kädianta omega. Ti nämanena jändrän jökrä känenkri kena amne ti rabadi jändrän jökrä täbti mrä.

14 Mdakäre abko, dän bätäteta tä nebe ngwen bürere, ye kwrere nire nire käkwe tödekadre tibti rabakäre merebe Ngöbö ngwärekri abko rabadi nebe kri ni mikakrä nüne kärekäre känti amne juta Jerusalén btin, ye känti rabadi niken amne ni ye abko btä kä

rabadi nuäre. **15** Akwa ni ngututu diän diän, ni kwrarekwrare, ni sukiare sukiare, ni ja mikaka gure bati bati, ni ni mda mda kämikaka, ni jändrän ngwarbe mikaka ngöböre jae amne ni jökrä käta ni ngöka tarere amne tä käi ngwen nuäre jabtä ni ngökakäre, nitre korekore abko rabadi jökrä Ngöbö okwä bäre mento.

16 Ti Jesu, ti ne mden käkwe angele tikwe juani kukwe ne mike gare jökrä mae abko erere makwe mikadre gare nitre gätäkä ti käbti yeye. Ti abko Jrei David bkün amne ti abko Muke Trä Dirare Dekä kwrere, nieba Jesukwe tie.

17 Ye abko, Ngöbö Üai Deme amne ni Kordero kwrere nän muko käta ¡Jakwe! niere Jesuye amne, nire nire tä ti kukwei nuen käkwe ¡Jakwe! nie Jesuye arato. Mdakäre abko, nire nire ie tomna abko tö tomna ñain nünakäre kärekäre, ye abko jata Jesuye, käkwe ñö ni mikakrä nüne kärekäre ye ña ngwarbe tomnane.

18 Angwane Ngöbö Kukwei niebare tä tikani tärä nebtä, ye nire nire tä kukwe nuen ye abko ie ti bike niere krörö: Kukwe tä tikani tärä nebtä, nebti ta nire nire käkwe kukwe mdara jire tikadi, ye dokwäre abko kukwe taretare tä tikani tärä nebtä abko bti Ngöbökwe mikadi ja tare nike kri krübäte. **19** Angwane kukwe tä tikani tärä nebtä, ne nire nire käkwe diandrekä ruäre, yebtä abko kri ni mikakrä nüne kärekäre, ye Ngöbökwe diandikä kän amne kri ye ngwäkä ñan kwetadre kwe, aisete ñan nünandi kärekäre kwe Ngöböbe. Erere arato, juta deme Jerusalén ye Ngöbökwe diandikä kän, aisete ñan nünandi kwe yete.

20 Ti Jesu käta kukwe tikani tärä nebtä niere metre, käta niere krörö: ¡Ti näinta jötrö kä temenbtä! abko tita niere.

Ti Juan, ti ne abko käta niere krörö ni Dänkien Jesuye: ¡Amen! ¡Jakweta ti Dänkien Jesu! tita niere Jesuye.

21 Ni Dänkien Jesu käkwe ja moto mika kuin ni jen Ngöbökwe kräke abko ie ti tö. Amen. Abko kore se. Ne ngörä.

Nikwe Nünandre Ño Ngöbö Ngwärekri, Ye Abko Tä Niere Ja Täritäri Ja Kukweibtä Nie

Nitre ie Ngöbö gare ñakare abko ie Ngöböta niere krörö ja Kukweibtä:

A. Ni jökrä ñan tä ja gete Ngöböbe, akwa tä rüre Ngöbö rüere.
Romanos 3.23 pg. 820

AN. Ja di jenbti ma ñan raba ja mäketa jire chi Ngöböbe.
Gálatas 2.16 pg. 821

Ä. Jesukristo aibe köböire ma raba ja mäketa Ngöböbe.
Juan 14.6 pg. 821

Kukwe taretare bätäkä ngwarbe rakadrekä nitre tödekaka Ngöböbti yebtä angwane, dre dre nuendre kwetre abko Ngöböta niere ja Kukweibtä.

A. Kä jürä rabadre mabtä angwane, makwe dre nuendre abko Ngöböta niere mae:
Juan 14.1 pg. 823

AN. Mata dikekä Kristobe, ye dokwäre ni mda mda raba näin kisere ma jiebti ma mikakäre ja tare nike, ye ngwane makwe dre nuendre abko Ngöböta niere mae:
Mateo 5.11-12 pg. 825

Ä. Nane ma tö ja mikai ngite Ngöbö rüere, ye ngwane makwe dre nuendre abko Ngöböta niere mae:
1 Corintios 10.13 pg. 826

ÄN. Kukwe mden mden nuenta makwe abko käme Ngöbö rüere, ye rabadre gare mae abko Ngöböta niere mae:
Gálatas 5.19-21 pg. 827

B. Ma tödekaka Jesubti, akwa makwe ja mikadre ngite Ngöbö rüere, ye ngwane makwe dre nuendre abko Ngöböta niere tärä nebtä:
1 Juan 1.8-9 pg. 830

CH. Ja getadre ño kuin Ngöböbe abko Ngöböta niere mae:
Colosenses 1.10 pg. 830

D. Kukwe era Ngöböbtä rabadre gare ño abko Ngöböta niere mae:
2 Timoteo 3.16-17 pg. 835

E. Makwe blitadre ño Ngöböbe abko Ngöböta niere mae:
Hebreos 4.16 pg. 838

EN. Makwe nünandre ño ni mda mdabe abko Ngöböta niere mae:
Mateo 7.12 pg. 838

G. Makwe ni mda mda tödekaka Jesubti die mikadre ño abko Ngöböta niere mae.
Gálatas 6.10 pg. 840

GW. Jesukristo käkwe nünabare ño kä temen nebtä abko Ngöböta niere mae.
1 Corintios 15.1-8 pg. 841

Nitre ie Ngöbö gare ñakare abko ie Ngöböta niere krörö ja Kukweibtä:

A. Ni jökrä ñan tä ja gete Ngöböbe, akwa tä rüre Ngöbö rüere.

1. Mata ja gete ñakare Ngöböbe, ñobtä ñan angwane **ma mräkä kira käkwe ja mikani ngite käne Ngöbö rüere** abko Ngöböta niere mae:
Romanos 5.12-19

2. **Ma ara jire käkwe ja mikani ngite au Ngöbö rüere,** aisete ma ñan tä ja gete Ngöböbe abko Ngöböta niere mae:
Romanos 1.18-32 Romanos 2.1-5
Romanos 3.9-18, 23 Romanos 8.5-9
Gálatas 3.22 Efesios 2.3
1 Juan 1.8-10

3. Makwe ja mikani ngite Ngöbö rüere, aisete ma ñan tä ja gete Ngöböbe, ye **dokwäre Ngöbökwe ma mikadi ja ngie nuen** abko Ngöböta niere mae:

Mateo 10.14-15, 28	Romanos 1.18
Romanos 6.23	Romanos 9.22
Gálatas 6.7-8	Colosenses 3.5-6
1 Tesalonicenses 4.6	2 Tesalonicenses 1.8
Hebreos 10.26-31	Judas 7
Apocalipsis 20.11-15	

AN. Ja di jenbti ma ñan raba ja mäketa jire chi Ngöböbe.

1. **Makwe nünandre kuin ya o makwe jändrän kuin nuendre ya,** ye köböire ma ñan raba ja mäketa jire chi Ngöböbe abko Ngöböta niere mae:

Romanos 3.20	Gálatas 2.16
Santiago 2.10-11	

2. **Ngäbe kira käkwe kukwe mikanintbe ja mäkäkäreta Ngöböbe,** ye köböire ma ñan raba ja mäketa jire chi Ngöböbe abko Ngöböta niere mae:

Juan 3.18	Juan 3.36
Efesios 2.8-9	Filipenses 3.4-9
Hebreos 9.22	

3. **Ma därebare ngäbekri,** ye köböire ma ñan raba ja mäketa jire chi Ngöböbe abko Ngöböta niere mae:

Lucas 3.8-9	Juan 3.6-7
Juan 3.18	Juan 14.6
Hechos 4.12	Filipenses 3.4-9
Hebreos 2.3	

Ä. Jesukristo aibe köböire ma raba ja mäketa Ngöböbe.

1. Mata ja mike ngite Ngöbö rüere, dokwäre Ngöbökwe ma mikadre ja ngie nuen, akwa **ma tare kri kwe, aisete tö ma diaintari ja tare nika krübäte ye ngäniene** abko tä niere mae:

Lucas 19.10	Juan 3.16
Juan 6.37	Romanos 5.8
2 Pedro 3.9	

2. Makwe ja mikani ngite Ngöbö rüere, dokwäre Ngöbökwe ma mikadre ja ngie nuen, akwa **Jesu nükani käkwe ja biani müre ketadre ma täte angwane, Ngöbökwe niara mikani ja ngie nuen ma täte** abko Ngöböta niere mae:
   Juan 3.16 Gálatas 3.13
   Colosenses 1.14 Hebreos 9.28
   1 Pedro 2.24 1 Pedro 3.18

3. **Makwe ja töi kwitadre Ngöbö kukwäre,** käkwe kukwe käme ye kitadre temen abko Ngöböta niere mae:
   Mateo 4.17 Lucas 13.3
   2 Corintios 7.10 2 Pedro 3.9

4. **Ma ngite Ngöbö rüere, ye Ngöbökwe diandikä mento mabtä Jesukristo köböire, yebti makwe tödekadre** abko Ngöböta niere mae:
   Juan 3.15-18 Juan 6.47
   Hechos 16.30-31 Romanos 3.28
   Romanos 10.9 Gálatas 2.16
   Efesios 2.8-9

5. Jesukristo käkwe ja tare nikani ma diäre, ye makwe kadre ngäbti käkwe tödekadre bti, ye ngwane **ma rabadre ja mäketa Ngöböbe** abko Ngöböta niere mae:
   Juan 1.12 Juan 3.16
   Juan 20.31 Romanos 5.6-11
   2 Corintios 5.17-19 Gálatas 2.21
   Efesios 1.7 1 Juan 5.11-13

6. **Ño köböire Ngöbö rükadre gare mae** amne ño känti ma rabadre niara ngäbriänkäre siba abko Ngöböta niere mae:
   Juan 1.10-13 Juan 3.1-21
   Juan 14.6 1 Juan 5.20

7. **Ma nena tödeke Ngöböbti era metre ya, ñakare ya, ye rükadre gare ño mae** abko Ngöböta niere mae:
   Romanos 5.5 Romanos 8.14-16
   1 Corintios 2.14-15 Gálatas 5.22-24
   1 Juan 2.3-6, 20, 27 1 Juan 3.10
   1 Juan 3.18-19, 24 1 Juan 5.10-12, 20

8. **Ma nena tödeke Jesukristobti angwane, dre rakadrekä mabtä** abko Ngöböta niere mae:

Juan 5.24	Juan 14.27
Hechos 10.43-45	Hechos 13.39
Romanos 3.28	Romanos 5.1
Romanos 8.1	1 Corintios 1.30
1 Corintios 6.19	2 Corintios 5.17
Gálatas 1.4	Gálatas 4.7
Efesios 1.3-14	Efesios 2.4-6, 11-13

Kukwe tare tare bätäkä ngwarbe rakadrekä nitre tödekaka Ngöböbti yebtä angwane, dre dre nuendre kwetre abko Ngöböta niere ja Kukweibtä.

A. Kä jürä rabadre mabtä angwane, makwe dre nuendre abko Ngöböta niere mae:

1. **Kä jürä rabadre mabtä** angwane, ma ñan rekwetadrekä janknu abko Ngöböta niere mae:

Lucas 12.32	Juan 14.1, 27
Romanos 8.15	1 Juan 4.18

2. **Ma krütadre abko jürä mabtä** akwa, ma krütadre ye makwe ñan jürä ngwiandre janknu, abkokäre Ngöbökwe ma die mikadi abko Ngöböta niere mae:

Romanos 14.7-9	1 Corintios 15.26, 56-57
2 Corintios 5.1-10	Filipenses 1.21
1 Tesalonicenses 4.13-18	Hebreos 2.14-15

3. **Ni mdakwe kukwe nuendre blo ma rüere, ye jürä mabtä** ne ngwane, Ngöbökwe ma die mikadi amne ni ye ñan jürä rabadre mda mabtä, ye abko Ngöböta niere mae:

Lucas 12.4-7	Romanos 8.31
Hebreos 13.6	1 Pedro 3.13-15

4. **Makwe ja käbätika** abtä kä jürä mabtä angwane, makwe ñan jürä ngwiandre janknu, abkokäre Ngöbökwe ma die mikadi abko Ngöböta niere mae:

Marcos 1.27	Romanos 8.31-39
1 Juan 4.1-3	

5. **Ni mda tä kwrasi kite mabtä** diablu diebti, abtä kwrasi käi ngänien mabtä ne ngwane, Ngöbökwe ma ükadi kwrasi ngäniene, ye abko Ngöböta niere mae:
   Lucas 4.33-36 Hechos 16.16-18
   Romanos 8.31-39 1 Juan 3.8

6. **Üai käme chokali kwrere ya, nämänsali kwrere ya, chela ya, ye käi ngänien mabtä** ne ngwane, Ngöbökwe ma ükadi üai käme ye ngäniene abko Ngöbö Kukwei tä niere tärä nebtä:
   Marcos 1.27 Lucas 4.1-13
   Lucas 8.27-36 Lucas 22.31-32
   Efesios 6.10-18 Colosenses 2.15
   Santiago 4.7

7. **Kukwe taretare jatadre ma rüere** abtä ma moto rabadre ulire, yebtä abko Ngöbökwe ma die mikadi abko Ngöböta niere mae:
   Santiago 1.2-4, 12 Santiago 5.10-11
   1 Pedro 1.6-7 1 Pedro 3.14-17

8. **Kukwe taretare raba ma jiete,** ye garera mae abtä mata ja töbikaire krübäte ne ngwane, Ngöbökwe ja di biandi mae abko Ngöböta niere mae:
   Mateo 8.23-27 Lucas 12.4-7
   Romanos 8.18-39 2 Corintios 11.23-28
   2 Timoteo 4.18 2 Pedro 2.5-9

9. **Köbö mdabti kukwe ño ño jatadi, yebtä mata töbike dikaro** ne ngwane, Ngöbökwe ma die mikadi abko Ngöböta niere mae:
   Mateo 6.25-34 Romanos 8.26-28, 31, 37
   Filipenses 4.6-7 Hebreos 10.35-36
   Santiago 1.2-4, 12 1 Pedro 5.7

10. **Ma rabadre bren** angwane, Ngöbökwe ma die mikadi abko Ngöböta niere mae:
    2 Corintios 5.1-10 2 Corintios 12.7-10
    Santiago 5.14-16

11. **Ma moto ulire ya o kä drangwane mabti** abtä ma ulire ne ngwane, Ngöbökwe kä mikadita nuäre mabtä abko Ngöböta niere mae:
    Mateo 5.4 Juan 11.25-26
    Juan 14.1-3 Efesios 2.4-7
    1 Tesalonicenses 4.13-18 1 Pedro 1.6-9

12. Kukwe taretare btä mata ja tare nike abtä **ma di kite krüte dikekä Ngöböbe** ne ngwane, Ngöbökwe kä mikadita nuäre mabtä abko Ngöböta niere mae:

Mateo 11.28-30	Romanos 8.26-28
Romanos 15.4-6	2 Corintios 4.16-18
2 Corintios 6.10	Filipenses 4.4
Colosenses 1.11-12	Santiago 1.2-4

13. **Ja raba ruen kaibe mae** ne ngwane, Ngöbökwe kä mikadita nuäre mabtä abko Ngöböta niere mae:

Mateo 28.20	Juan 14.15-21
Romanos 8.32	2 Corintios 4.9
2 Corintios 13.14	Apocalipsis 3.20

AN. Mata dikekä Kristobe, ye dokwäre ni mda mda raba näin kisere ma jiebti ma mikakäre ja tare nike, ye ngwane makwe dre nuendre abko Ngöböta niere mae:

1. Tödekabtä Jesukristobti ni mda mda raba näin kisere ma jiebti ma mikakäre ja tare nike, ye ngwane **makwe töbikadre ño** abko Ngöböta niere mae:

Mateo 5.11-12	Juan 15.18-21
Romanos 5.3-4	Romanos 8.18
Hebreos 12.3	Hebreos 13.13-14
Santiago 5.7-11	1 Pedro 4.12-19

2. Tödekabtä Jesukristobti ni mda mda raba näin kisere ma jiebti ma mikakäre ja tare nike, ye ngwane **makwe dre niedre amne makwe dre nuendre** abko Ngöböta niere mae:

Mateo 5.11-12	Marcos 13.9-11
Lucas 12.4-9	Romanos 12.14
1 Pedro 3.14-17	

3. Tödekabtä Jesukristobti ma raba ja tare nike ni mda mda kisete, ye ngwane **makwe sribidre janknu Jesukristo kräke** abko ie Ngöbö tö abko Ngöböta niere mae:

1 Corintios 15.58	2 Corintios 4.8-18
2 Corintios 12.10	Santiago 1.2-4, 12

4. **Kä jürä raba mabtä amne ma raba ja gaire Ngöbö Kukwei kuin Jesukristobtä ye kädriere ni mdabe,** ye ngwane makwe ñan Jesukristo rükandrete abko Ngöböta niere mae:
   Mateo 10.29-33 Lucas 12.6-9
   Romanos 1.16 1 Corintios 2.2-5
   2 Timoteo 1.6-12 Hebreos 13.6
   1 Pedro 3.14-15

Ä. Nane ma tö ja mikai ngite Ngöbö rüere, ye ngwane makwe dre nuendre abko Ngöböta niere mae:

1. Ma tödekaka Jesubti, ye ngwane **makwe nünandre ño metre Ngöbökrä** abko Ngöböta niere mae:
   Juan 3.16-21 Romanos 3.24-25
   Romanos 5.1-2 Romanos 7.24-25
   Romanos 8.1-3

2. **Makwe nünandre ño ketetibe gwaire Kristobe** abko Ngöböta niere mae:
   Juan 15.1-10 Romanos 8.6
   Santiago 4.8 1 Pedro 5.8-11

3. **Ño känti ma ñan rabadre nüne mente Ngöböye** abko Ngöböta niere mae:
   Romanos 6.11-14 Romanos 8.4-6
   1 Corintios 5.7-8 Gálatas 5.24-26
   Hebreos 12.1-2 Santiago 1.21
   Santiago 4.5-10

4 **Ngöbö tö dreye, ye erere ma ñan rabadre mike täte mda raba ruen mae** ne ngwane, Ngöbökwe ma die mikadi abko Ngöböta niere mae:
   Mateo 11.28-30 Romanos 8.26-28
   1 Corintios 1.8 2 Corintios 1.3-4
   Hebreos 12.1-4 1 Pedro 5.10

5. **Kukwe käme jata ma nuente ja käne raba ruen mae,** ye ngwane makwe dre nuendre abko Ngöböta niere mae:
   1 Corintios 10.13 Gálatas 6.7-10
   Santiago 1.13-15

6. **Satana ni nuatekä ja käne ye abko ni ño** abko Ngöböta niere mae:
   Juan 8.43-44 — 2 Corintios 11.14
   Hebreos 2.14-15 — 1 Pedro 5.8
   1 Juan 3.7-8

7. **Satana amne üai käme kwe jürä rabadre mabtä** angwane, makwe dre nuendre abko Ngöböta niere mae:
   Efesios 6.10-18 — Colosenses 2.10, 15
   2 Tesalonicenses 3.3 — Hebreos 2.14-15
   1 Juan 4.4

8. **Makwe Satana ganaindre ño** abko Ngöböta niere mae:
   Efesios 6.10-18 — Hebreos 2.14-18
   Hebreos 3.12-13 — Hebreos 4.15-16
   Santiago 4.7 — 1 Pedro 5.8-11
   1 Juan 3.7-8 — 1 Juan 5.5, 18
   Judas 24-25

ÑN. Kukwe mden mden nuenta makwe abko käme Ngöbö rüere ye rabadre gare mae abko Ngöböta niere mae:

1. **Dre abko kukwe käme Ngöbö rüere,** ye abko Ngöböta niere tärä nebtä:
   Romanos 1.18-32 — Romanos 3.10-18, 23
   Gálatas 5.16-21 — Santiago 4.17
   1 Juan 3.3-4

2. **Ma raba romon** ni mdakrä ya o **ma mätä raba** ni mdabtä, yebtä Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
   Mateo 5.21-22, 43-45 — Romanos 12.19-21
   Gálatas 5.14-15 — Efesios 4.26-27, 31-32
   Colosenses 3.7-8 — Santiago 1.19-20
   1 Juan 4.19-21

3. **Makwe ja meta ni mdabe ya o makwe ni mda meta ya,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
   Efesios 4.3, 31-32 — 2 Timoteo 2.23-25
   Tito 3.2 — Santiago 4.1-3
   1 Pedro 3.9

4. **Blita ngwarbe ni mda rüere amne ñäkä ngwarbe ni mdabtä,** akwa ni mda ye ngwärekri ma bike kuin, yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
   1 Corintios 6.9-11 Colosenses 3.7-8
   Tito 3.2 Santiago 3.2-12
   Santiago 4.11

5. **Mata bike kri amne mata ja käikitekä au,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
   Romanos 12.16 1 Corintios 4.7
   2 Corintios 10.17-18 Efesios 4.1-3
   Santiago 4.6 1 Pedro 5.3-6b

6. **Mata ni ngökö,** yebtä Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
   Efesios 4.25 Colosenses 3.9-10
   1 Pedro 3.10-12

7. **Mata ngürün mike ni mdabtä,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
   Lucas 6.28 Romanos 12.14
   Santiago 3.9-10

8. **Mata ñäke ngwarbe kämekäme,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
   1 Corintios 4.12 Efesios 5.4
   Colosenses 3.8 1 Timoteo 4.12
   Santiago 3.9-10

9. **Blita ngwarbe ngwarbe diän diän jadakakrä jabtä,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
   Mateo 12.33-37 Efesios 4.29
   Efesios 5.4 1 Timoteo 4.12

10. **Ma brare, ma gure ya o ma kaibe, meri ñakare makwe akwa meri jenena gure ya, kaibe ya, ye ben ma tädre ja mike gure tiebe kaibe,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
    Mateo 5.27-28 1 Corintios 6.9-11, 15-20
    Efesios 5.3 Colosenses 3.5-6
    1 Tesalonicenses 4.3-8

11. **Ma merire, ma gure ya o ma kaibe, ni brare ñakare makwe akwa, ni brare jenena gure ya, kaibe ya, ye ben ma tädre ja mike gure tiebe kaibe,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
    1 Corintios 6.9-11, 17-20 Efesios 5.3
    Colosenses 3.5-6 1 Tesalonicenses 4.3-8

12. **Ma brare, ma gure ya, ma kaibe ya akwa ma tädre bike merire,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
    Romanos 1.25-27 1 Corintios 6.9-11
    1 Timoteo 1.8-11

13. **Ma merire, ma gure ya, ma kaibe ya akwa ma tädre bike brare,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
    Romanos 1.25-26 1 Corintios 6.9-11
    1 Timoteo 1.8-11

14. **Ma töita nebe kukwe käme jiebti,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
    Marcos 7.20-23 1 Corintios 10.6
    Filipenses 4.8 Colosenses 3.1-5
    1 Tesalonicenses 5.22 Santiago 1.14
    1 Pedro 1.14-15

15. **Mata dröbare,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
    1 Corintios 5.11 1 Corintios 6.10
    Gálatas 5.19-21 Efesios 5.18
    1 Pedro 4.3

16. **Mata jändrän goire,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
    Efesios 4.28 Tito 2.10
    1 Pedro 4.15

17. **Ma töi rabadre jändrän bkäne kabre,** yebtä abko Ngöböta dre niere abko tä tikani tärä nebtä:
    Mateo 6.25-34 Lucas 12.15
    Lucas 12.32-34 Filipenses 4.10-13
    1 Timoteo 6.6-10 Hebreos 13.5
    Santiago 1.9-11

B. Ma tödekaka Jesubti, akwa makwe ja mikadre ngite Ngöbö rüere, ye ngwane makwe dre nuendre abko Ngöböta niere nie tärä nebtä:

1. **Ma tödekaka Jesubti, akwa makwe ja mikadre ngite Ngöbö rüere,** ye ngwane makwe dre nuendre abko Ngöböta niere mae:
   2 Corintios 7.8-10
   Santiago 4.9-10
   1 Juan 1.8-9

2. Ma tödekaka Jesubti, akwa mata ja miketa ngite Ngöbö rüere abtä **Ngöböta ma töi den,** ye ngwane makwe dre nuendre abko Ngöböta niere mae:
   Hebreos 12.5-13

3. **Makwe ja mikani ngite Ngöbö rüere abko makwe niebarera Ngöböye, akwa käinikwitekä ñakare mabti,** yebtä makwe dre nuendre abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:
   Romanos 8.31-39
   1 Corintios 6.9-11
   Filipenses 3.12-14
   Colosenses 1.13-14
   Tito 3.3-7
   1 Juan 1.8-9
   1 Juan 5.10-13

4. **Ni mda tödekaka ñakare Jesubti, rüere makwe ja mikadre ngite,** ye ngwane ma tä tödeke Jesubti janknu ya abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:
   Mateo 5.25-26
   Romanos 8.1
   Romanos 8.31-34
   1 Juan 1.8-9

CH. Ja getadre ño kuin Ngöböbe abko Ngöböta niere mae:

1. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, ni kukwe muko kuin ben käre nita blite, ye kwrere **käre makwe blita Ngöböbe** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:
   Mateo 6.5-15
   Marcos 11.24-25
   Lucas 18.9-14
   Juan 14.13-14
   Juan 16.23-24
   Efesios 5.20
   Efesios 6.18
   1 Tesalonicenses 5.17
   1 Timoteo 2.1-4

2. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **makwe ja töitika Ngöbö Kukweibtä köbö kwatirekwatire** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:

Mateo 24.35	Juan 5.39
Hechos 17.11	2 Timoteo 3.15-17
Hebreos 4.12	1 Pedro 2.2
2 Pedro 1.19-21	

3. Ma tödekaka Jesubti ne ngwane, **Ngöböta dre nuemna ye erere makwe mikadre täte** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:

Mateo 7.21-27	Lucas 8.15
Juan 14.15, 21	Romanos 6.16-18
Gálatas 2.20	2 Timoteo 3.16
Santiago 4.17	

4. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe amne Ngöbö tö dreye ye erere ma tö nünai ne ngwane, **makwe nünandre Ngöbö diebti** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:

Hechos 1.8	1 Corintios 1.8
2 Corintios 10.3-5	2 Corintios 12.9-10
Efesios 1.18-20	Efesios 4.16-19
Efesios 5.18	Efesios 6.10-18
Colosenses 1.11	2 Tesalonicenses 1.11
2 Timoteo 1.6-8	2 Pedro 1.3

5. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **ma nämane nüne käme Ngöbö rüere kena, ye makwe kitadre jökrä temen** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:

Mateo 6.24	Romanos 6.1-23
Romanos 7.1—8.2	2 Corintios 5.17
Gálatas 2.20	Gálatas 5.16
Efesios 4.22-24	Colosenses 3.1-10
Santiago 4.4	

6. Makwe tödekanina Kristobti abko köböire Kristo nena gare metre jökrä mae makwe ñan nütü, ñobtä ñan angwane Kristo ngämi gare metre mae, aisete **makwe ja töitikadre janknu Jesukristobtä** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:

Efesios 4.12-16	Filipenses 3.12-15
2 Pedro 1.5-11	2 Pedro 3.18

7. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **makwe Jesukristo mika ja Dänkiene** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:
   Romanos 10.9-10 Romanos 12.1-2
   Filipenses 2.11 Colosenses 2.6

8. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **Jesukristo ye abko ni jökrä amne jändrän jökrä Dänkien abko makwe mikadre era** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:
   Lucas 6.5 Romanos 10.12
   Romanos 14.9 1 Corintios 12.3
   Filipenses 2.9-11 Colosenses 1.15-19
   Colosenses 2.9-10 Hebreos 1.8
   1 Pedro 3.22

9. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **makwe kuin nie käre jändrän jökräbtä Ngöböye** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:
   Lucas 17.11-19 Efesios 5.20
   Filipenses 1.3 Filipenses 4.6
   Colosenses 3.17 1 Tesalonicenses 2.13
   1 Tesalonicenses 5.18 1 Timoteo 2.1

10. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **makwe Ngöbö käikitadrekä** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:
    Hechos 16.25 Romanos 11.36
    Filipenses 2.9-11 Hebreos 13.15
    Santiago 5.13 Judas 24-25
    Apocalipsis 5.12 Apocalipsis 19.5

11. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **Ngöböta dre niere ye erere btä ja Kukwei mikadi täte jökrä kwe ye abko rabadre era makrä** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:
    Romanos 4.2-5 Romanos 5.1-2
    Romanos 10.17 2 Corintios 1.19-20
    Efesios 2.8-9 Hebreos 11.1-13
    Santiago 1.3-5 Santiago 2.14-26

12. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **makwe jändrän kärädre niara aibe ie** abko tä niere mae tärä nebtä:
    Lucas 10.2 Lucas 11.9-12
    Juan 14.12-14 Juan 15.7
    Juan 15.16 Juan 16.26-27
    Santiago 1.5-8 Santiago 4.3

13. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **makwe ñan jändrän kärädre jire chi sukiaye amne jändrän mda mdaye** abko Ngöböta niere tärä nebtä:

Hechos 14.15-17	Hechos 17.29-31
Hechos 19.18-19	Romanos 1.18-23
1 Corintios 10.7	1 Corintios 10.19-22
Gálatas 1.8-9	Gálatas 5.19-21
Colosenses 2.18-19	1 Tesalonicenses 1.9
Santiago 4.1-3	Apocalipsis 9.20-21
Apocalipsis 21.8	

14. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **makwe ñan sukia kukwei mikadre täte jire chi** abko Ngöböta niere tärä nebtä:

Hechos 8.9-24	Hechos 13.6-12
Hechos 16.16-18	Hechos 19.13-19
Gálatas 1.8-9	Gálatas 5.19-21
Apocalipsis 9.20-21	Apocalipsis 21.8

15. Mata dikekä kuin metre Ngöböbe ne ngwane, **makwe ja tare nikai bätäkä ngwarbe, akwa Ngöbökwe ma die mikadi nünenkä dite janknu Kristobtä** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:

Mateo 5.10-12	Mateo 10.22
Romanos 8.17-18	Filipenses 1.28-29
2 Timoteo 2.12	2 Timoteo 3.12
Santiago 1.2-4	1 Pedro 2.19-21

16. Ma tö ja getai kuin janknu Ngöböbe ne ngwane, **makwe ñan Kristo gibiadrekäta jire chi** abko Ngöböta niere mae tärä nebtä:

Mateo 26.41	1 Corintios 10.12-13
Efesios 5.15-17	Efesios 6.18
Colosenses 2.2-4	Colosenses 2.8-10
Colosenses 2.16-19	2 Tesalonicenses 2.15
1 Timoteo 4.16	1 Timoteo 6.6-11
Hebreos 6.11-12	Hebreos 10.23

17. Mata tödeke era metre Jesubti ne ngwane, **makwe ni mda mda taredre** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:

Mateo 5.44	Mateo 22.39
Juan 13.34-35	Juan 15.12, 17
1 Corintios 13.1-13	1 Juan 2.9-11
1 Juan 3.14	1 Juan 4.7-11, 20-21

18. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **ni mdakwe ja mika ngite ma rüere, ye makwe diandre bti ta** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Mateo 6.14-15 Mateo 18.15-17
    Mateo 18.21-35 2 Corintios 2.5-11
    Colosenses 3.13

19. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **ni mda mda tödekaka Jesubti abko makwe die mikadre ja moto kuinbti** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Mateo 20.26-28 Hebreos 10.24
    Santiago 2.14-17 1 Juan 3.16-18

20. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **makwe sribidre Ngöbökrä** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Mateo 25.34-40 Hechos 10.42
    1 Corintios 3.10-15 1 Corintios 15.58
    2 Corintios 5.9-10

21. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **nitre tödekaka ñakare Jesubti ye ben makwe blitadre Jesubtä** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Mateo 28.18-20 Hechos 8.4
    Hechos 11.20-21

22. Ma tödekaka era metre Jesubti ne ngwane, **nitre mda mda tödekaka Jesubti ben makwe gätädre** Ngöbö käikita-kakäre gwaire amne blitakäre Ngöböbe amne ja die mikakäre kwärikwäri abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    1 Corintios 11.17-34 1 Corintios 14.26
    1 Timoteo 4.13 Hebreos 10.25

23. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **makwe sribidre au jakrä amne ngäbäkre makwe kräke** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    1 Tesalonicenses 4.11-12 2 Tesalonicenses 3.6-12

24. Ma tödekaka era metre Jesubti ne ngwane, käre kä tädre nuäre mabtä, **ngwian amne jändrän mda mda bien Ngöbökrä,** ñobtä ñan angwane mata Ngöbö tarere aisete abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Mateo 6.2-4 Lucas 6.38
    Lucas 21.1-4 2 Corintios 9.7

25. Ma tö ja getai kuin Ngöböbe ne ngwane, **rürümon ütiä mabti ni mda mdakwe, ye makwe ütiä bianta jötrö ietre** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Romanos 13.7-8 Santiago 5.4

26. Ma töi tädre kä mike nuäre Ngöböbtä, ie ma tö ne ngwane, **Ngöbö Kukwei tä dre niere abkobtä makwe töbikadre käre** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Mateo 6.1-4 Mateo 16.24-25
    Juan 13.1-17 Romanos 8.31-39
    1 Corintios 15.55-58 Filipenses 2.3-11
    Filipenses 3.13-15 Filipenses 4.8-9
    Colosenses 3.1-4 1 Timoteo 4.12
    1 Timoteo 6.6-8 Tito 2.7-8
    Hebreos 13.5-6 1 Juan 4.16-21

27. Mata tödeke era metre Jesubti ne ngwane, **ni Dänkien Jesukristo jatadreta ye makwe ngibiadre ngäbti** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Mateo 24.3-51 Hechos 1.11
    1 Corintios 15.50-58 1 Tesalonicenses 4.13-18
    1 Tesalonicenses 5.1-11 2 Tesalonicenses 2.1-3
    2 Pedro 3.3-13 Apocalipsis 1.7
    Apocalipsis 22.7 Apocalipsis 22.12-14, 20

D. Kukwe era Ngöböbtä rabadre gare ño abko Ngöböta niere mae.

1. **Kukwe mden abko Ngöbö Kukwei era metre, ye rabadre gare ño mae** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Juan 1.17-18 Juan 14.6
    2 Timoteo 3.16-17 2 Pedro 1.20-21
    Apocalipsis 22.18-19

2. **Ngöbö Kukwei käkwe ma die mikadre ño,** ye rabadre gare mae abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Juan 20.31 Romanos 15.4
    2 Timoteo 3.16-17 Hebreos 4.12
    Santiago 1.22-25 1 Juan 5.13

3. **Ño köböire Ngöbö kwandre mae** amne ma rabadre niara ngobore abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Juan 1.10-13 Juan 3.1-21
    Juan 14.6 1 Juan 5.20

4. **Mata tödeke era metre Jesubti ya, ñakare ya ye rabadre gare ño mae** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:

Romanos 5.5	Romanos 8.14-16
1 Corintios 2.14-15	Gálatas 5.22-24
1 Juan 2.3-6, 20, 27	1 Juan 3.10
1 Juan 3.14	1 Juan 3.18-19, 24
1 Juan 4.13	1 Juan 5.11-12, 20

5. **Mata tödeke Jesubti angwane, dreta nakenkä mabtä** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:

Juan 5.24	Juan 14.27
Hechos 10.43	Hechos 13.39
Romanos 3.28	Romanos 5.1
Romanos 6.14-23	Romanos 8.1
1 Corintios 1.30	1 Corintios 6.11
1 Corintios 6.19	2 Corintios 5.17
Gálatas 1.4	Gálatas 3.29
Gálatas 4.7	Efesios 1.3-14
Efesios 2.13	1 Tesalonicenses 1.9-10
1 Pedro 4.1-5	1 Juan 3.14

6. **Ngöbö rükadre gare ni mdaye, abkokäre makwe die mikadre ño,** ye abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:

Mateo 28.18-20	Marcos 16.15
Romanos 10.14-17	2 Corintios 5.17-21

7. **Ma tödekaka Jesubti, ye ie Ngöbökwe dre köböi mikani** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:

Mateo 6.33	Mateo 7.7
Mateo 11.28-30	Mateo 28.20
Marcos 11.24	Juan 8.12
Juan 14.13-14	Juan 15.7
Romanos 8.32	1 Corintios 10.13
Efesios 3.20	Filipenses 4.7, 19
Colosenses 1.14	Hebreos 2.18
Hebreos 7.25	Santiago 4.8
Santiago 5.16	1 Pedro 5.6
1 Juan 3.2	Judas 24
Apocalipsis 21.3-4	Apocalipsis 22.3-5

8. **Ni tödekaka Jesubti tä krüte angwane, dreta nakenkä btä** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:

1 Corintios 15.12-28, 35-57	2 Corintios 5.1-10
Filipenses 1.21-23	1 Tesalonicenses 4.13-18

9. **Ni tödekaka ñakare Jesubti tä krüte angwane, dreta nakenkä btä** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Marcos 9.43-48 Lucas 16.22-31
   Judas 7 Apocalipsis 20.11-15

10. Nitre tödekaka Jesubti käkwe **ni ño ño mikadre ji dokwäte ja jie ngwianka** ye abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Hechos 6.3 1 Timoteo 3.1-13 Tito 1.5-9

11. **Ni ji dokwäte käkwe nünandre ño** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Lucas 22.24-27 Juan 13.12-17
   Hechos 20.28-31 1 Timoteo 4.6-7, 11-16
   1 Timoteo 6.20-21 2 Timoteo 2.14-16
   2 Timoteo 2.24-26 Tito 2.1
   1 Pedro 5.1-4

12. **Ni dirikä ye tädre kukwe era metre dirire ya, ñakare ya, ye rabadre gare ño mae** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Mateo 7.15-23 Marcos 7.6-9
   Juan 7.16-17 Hechos 17.11
   1 Corintios 15.12 Gálatas 1.8-9
   Filipenses 3.1-19 Colosenses 2.8, 16-23
   2 Tesalonicenses 2.1-5 2 Tesalonicenses 2.9-12
   1 Timoteo 4.1-3 1 Timoteo 6.3-5
   2 Timoteo 3.5-9 Tito 1.15-16
   2 Pedro 2.1-3 2 Pedro 2.10-22
   2 Pedro 3.3-7 1 Juan 2.18-19
   1 Juan 2.22-23 1 Juan 3.10
   1 Juan 4.1-6 Judas 4-19

13. **Dirikä blo jatadre** dirire ni töi kwitakäre Ngöbö rüere, **ye ngwane makwe dre nuendre** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   1 Timoteo 1.3-4 1 Timoteo 4.7
   1 Timoteo 5.20-21 2 Timoteo 2.23-26
   Tito 1.11 Tito 3.9-11
   2 Pedro 3.17-18 2 Juan 7-11

14. **Jesukristo nükaninta nire** ye köböire Ngöbökwe dre nuenbare makrä abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Romanos 6.3-11 1 Corintios 15.1-58

E. Makwe blitadre ño Ngöböbe abko Ngöböta niere mae.

1. **Mata blite Ngöböbe angwane, makwe blitadre ño** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:

Marcos 11.23-26	Lucas 11.1-4
Efesios 6.18	Colosenses 1.12
Colosenses 4.2	1 Tesalonicenses 5.17
Hebreos 4.16	Santiago 1.5-6
1 Juan 3.21-22	1 Juan 5.14-15

2. Ma tö rabadre **blitai Ngöböbe ni mdakrä** angwane, blitadre ño abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:

Efesios 1.15-21	Efesios 3.14-21
Colosenses 1.9-11	1 Timoteo 2.1-4

3. Mata blite Ngöböbe, akwa **Ngöböta ma kukwe kaen ngäbti ñakare raba ruen mae,** ye ngwane makwe dre nuendre abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:

Mateo 21.21-22	Colosenses 4.2
Santiago 4.2-3	1 Pedro 3.7

4. Mata blite Ngöböbe angwane, makwe **kuin niedre jändrän jökräbtä** ie abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:

Lucas 17.11-19	Juan 6.11
Romanos 6.17	1 Corintios 15.57
2 Corintios 2.14	2 Corintios 9.12, 15
Filipenses 1.3	Colosenses 2.7
Colosenses 3.16-17	1 Tesalonicenses 2.13
1 Tesalonicenses 5.18	1 Timoteo 1.12
1 Timoteo 4.4-5	

EN. Makwe nünandre ño ni mda mdabe abko Ngöböta niere mae.

1. **Ma tö ja getai kuin ni mdabe** ne ngwane, makwe nünandre ño bentre abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:

Romanos 12.10	Efesios 4.31-32
Santiago 3.17-18	1 Pedro 3.8

2. **Ni mdakwe kukwe nuendre blo mabtä** angwane, makwe dre nuendre abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:

Marcos 11.25-26	Lucas 6.32-36
Lucas 17.3-4	Efesios 4.2
1 Tesalonicenses 5.15	1 Pedro 3.8-9

3. **Ni ja rüere mabe amne mätä mabtä, ni ye abko makwe taredre era metre** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Mateo 5.43-48 Lucas 6.27
   Juan 15.18-19

4. **Ma gure amne ma tö ja getai kuin ma nän muko ben** ne ngwane, makwe nünandre ño abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Mateo 19.4-6 1 Corintios 7.1-40
   Hebreos 13.4

5. **Meri makwe ben ma tö ja getai kuin** ne ngwane, makwe nünandre ño ben abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Efesios 5.25-33 Colosenses 3.19
   1 Pedro 3.7

6. **Ni merire tö ja getai kuin brare kwe ben** ne ngwane, nünandre ño kwe ben abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Efesios 5.22-24 Colosenses 3.18
   Tito 2.4-5 1 Pedro 3.1-6

7. **Ni brare gure amne ni merire gure tö nän muko kwe tuaimetre,** ye abko tuen ño Ngöböye abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Mateo 5.31-32 Marcos 10.2-12
   Lucas 16.18 Romanos 7.1-3
   1 Corintios 7.10-17, 39

8. Mun ngäbäkre rün amne ngäbäkre meye, **mun tö ja getai kuin ngäbäkre munkwe ben** ne ngwane, munkwe dre nuendre ye abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Efesios 6.4 Colosenses 3.21
   Tito 2.4-5

9. Ma tö ngäbäkre makwe tuai nüne kuin ne ngwane, makwe **mäträdre ño** btä abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Hebreos 12.7-11

10. **Mun ngäbäkrere tö nünai kuin metre mun rün okwäbti** ne ngwane, munkwe dre nuendre abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Efesios 6.1-3 Colosenses 3.20
    1 Timoteo 5.4

11. **Makwe ja getadre kuin era metre nitre ji dokwätebe,** ye abko makwe nuendre ño abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Romanos 13.1-7 1 Timoteo 2.1-2
    Tito 3.1 1 Pedro 2.13-15

12. **Ni nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka ye ben makwe ja getadre kuin era metre** ie Ngöbö tö, aisete ja getadre ño ben abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    1 Corintios 4.6 Gálatas 6.6
    1 Tesalonicenses 5.12-13 Hebreos 13.17
    1 Pedro 5.5

13. Mata sribire ni mdakrä ne ngwane, **makwe sribidre kuin** kräke abko ie Ngöbö tö abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Efesios 6.5-8 Colosenses 3.22-24
    1 Timoteo 6.1-2 Tito 2.9-10
    1 Pedro 2.18-20

14. **Ni mda tä sribire makrä** ne ngwane, makwe ñan mikadre klabore ja kisete abko ie Ngöbö tö abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Efesios 6.9 Colosenses 4.1
    Santiago 5.1-6

G. Makwe ni mda mda tödekaka Jesubti die mikadre ño abko Ngöböta niere mae.

1. **Ni mda tödekaka Jesubti abko ma tö rabadre die mikai** angwane, makwe nuendre ño abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Lucas 6.31 1 Corintios 10.23-24
    Gálatas 6.10 Efesios 4.2-3
    Efesios 5.21 2 Tesalonicenses 3.13
    Hebreos 3.13 Santiago 3.17-18
    1 Pedro 4.9-11

2. **Ma mräkä tödekaka Jesubti kwe jändrän ñakare,** ye abko makwe die mikadre ño abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Romanos 12.13 Santiago 2.14-17
    1 Juan 3.16-18

3. **Ma mräkä tödekaka Jesubti käkwe ja mikadreta ngite Ngöbö rüere,** ye ngwane makwe dre nuendre abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Mateo 18.15-17 Lucas 17.3-4
   Gálatas 6.1-2 1 Tesalonicenses 5.14
   2 Timoteo 2.23-26 Judas 22-23

4. **Ma mräkä tödekaka Jesubti moto ulire amne kä drangwane bti,** ye abko makwe die mikadre ño abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Romanos 12.15 2 Corintios 1.4
   1 Tesalonicenses 5.11

GW. Jesukristo käkwe nünabare ño kä temen nebtä abko Ngöböta niere nie.

1. **Jesukristo därebare** ye abko nakaninkä ño abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Mateo 1.18—2.18 Lucas 1.5-2.38

2. **Satanakwe Jesukristo nuaninte ño ja käne** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Mateo 4.1-11 Lucas 4.1-13

3. **Ngöböta gobrane ño nibti,** btä Jesukwe diribare abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Mateo 5.1—7.28

4. **Nitre ja töitikaka Jesube abko käkwe blitadre ño Ngöböbe abko Jesukwe diribare ietre** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Mateo 6.9-13 Lucas 11.2-4

5. **Nitre ja töitikaka Jesube, ben Jesukwe mröbare mrä,** ye abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Mateo 26.17-30 Marcos 14.12-26
   Lucas 22.7-20 1 Corintios 11.23-34

6. Jesukristo müre keta ngämi krusobtä, känenkri **kukwe diribare mrä** kwe nitre ja töitikaka benye, ye abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Juan 13.1—16.33

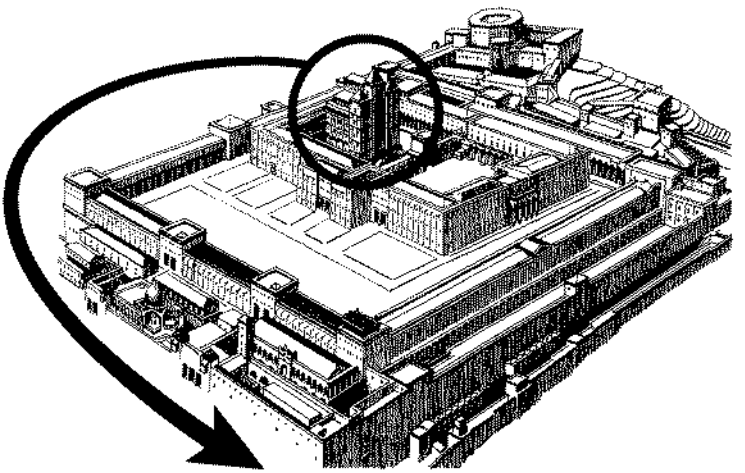
7. **Nitre ja töitikaka Jesube, kräke Jesukwe blitabare** ño Ngöböbe abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Juan 17.1-26

8. **Jesukristo kani ngite ño amne müre ketani ño krusobtä** abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Mateo 26.47—27.66 Marcos 14.43—15.47
   Lucas 22.47—23.56 Juan 18.1—19.42

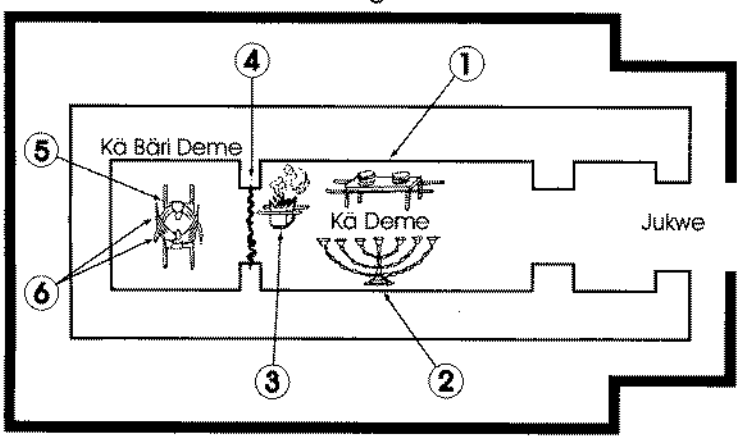
9. **Jesukristo krütani akwa, nükaninta nire era metre,** ye abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
   Mateo 28.1-15 Marcos 16.1-14
   Lucas 24.1-35 Juan 20.1-29
   Hechos 1.1-11

10. **Jesukristo jatadita ñongwane** amne jatadita ño abko Ngöbö Kukwei tä niere nete:
    Mateo 24 Marcos 13
    Juan 14.3 1 Tesalonicenses 4.13—5.3
    2 Tesalonicenses 2.1-12 1 Juan 3.2
    Apocalipsis 19.11-21

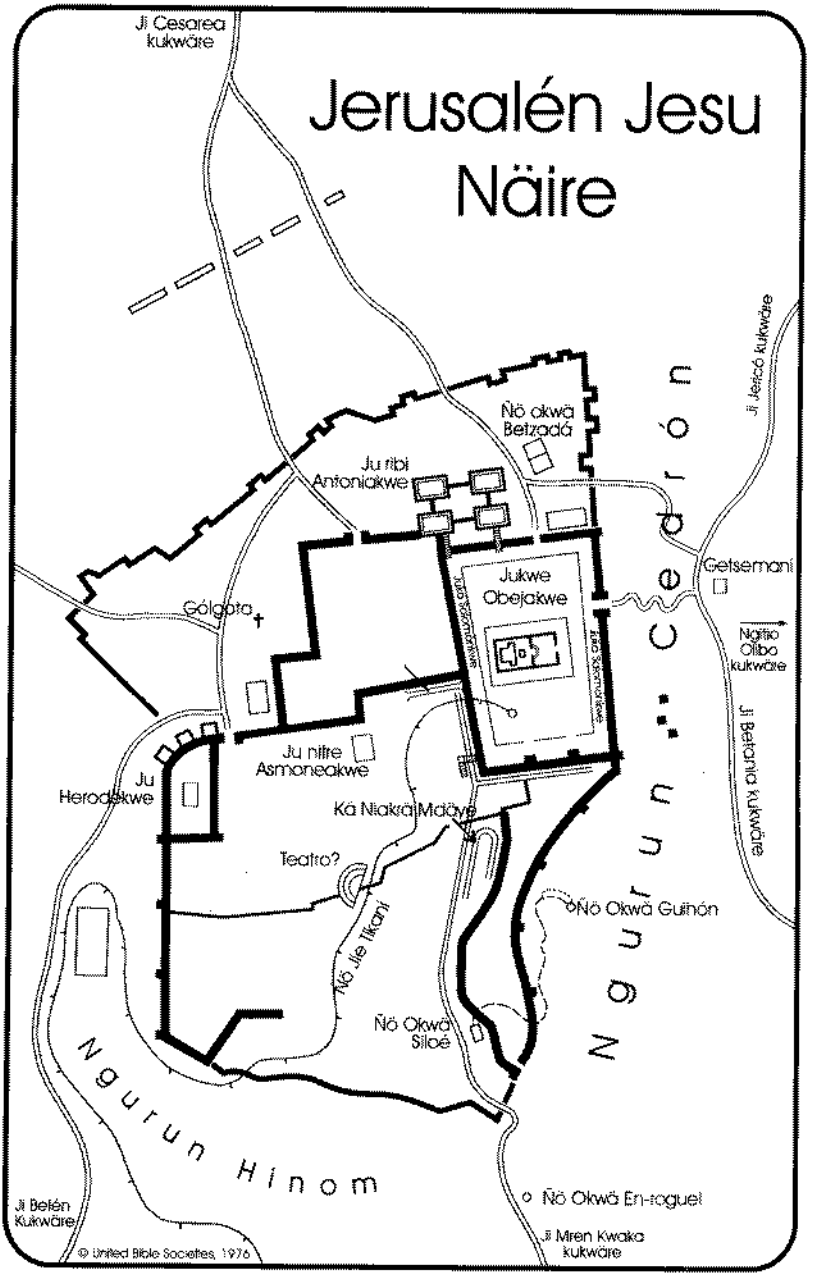
Jesu näire, ju blitakrä Ngöböbe juta Jerusalénte bä nämane kore

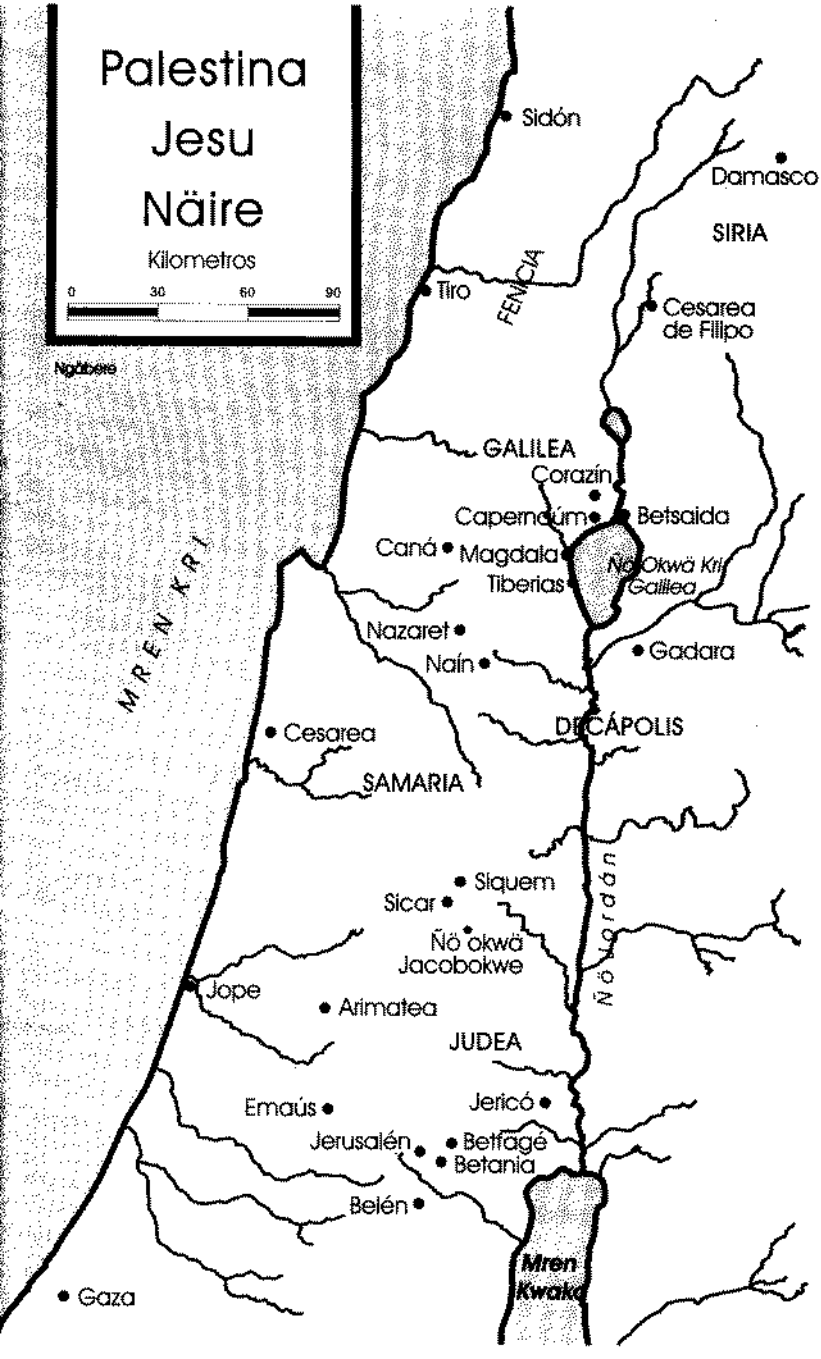

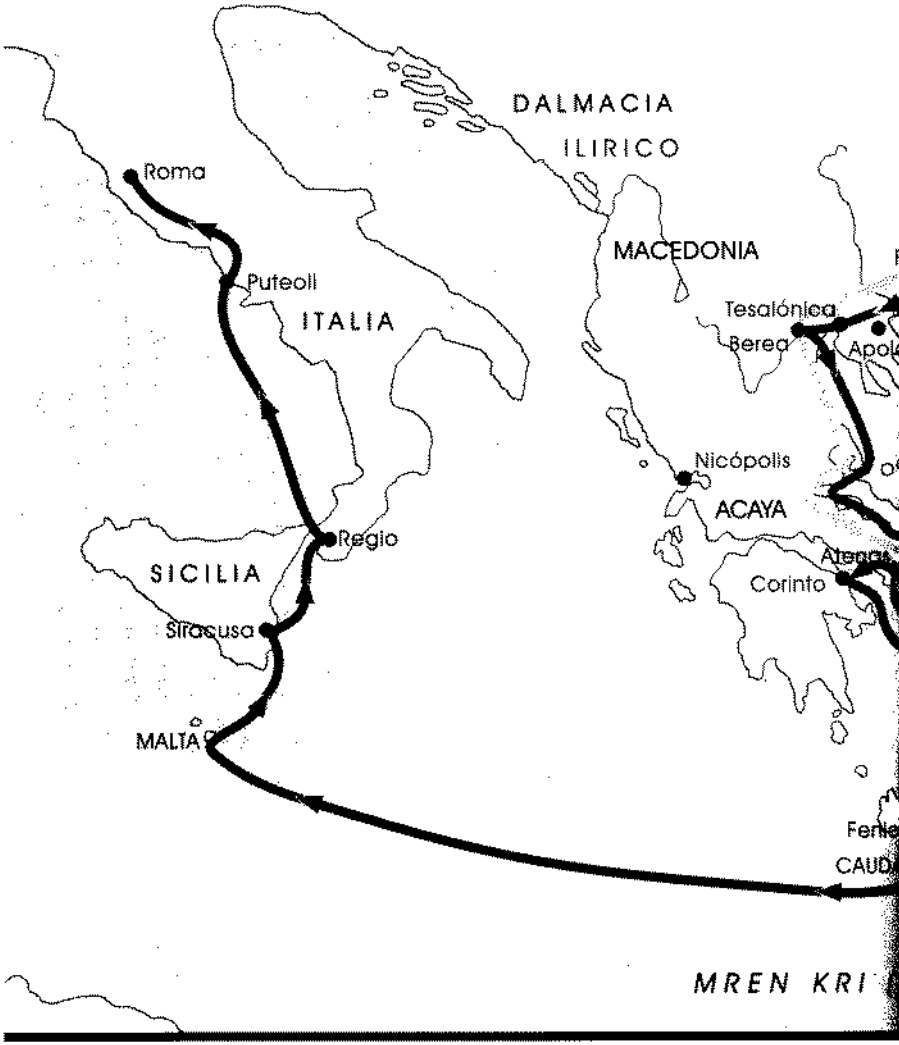
Ju blitakrä Ngöböbe ara

1. Mesa ban mikakrä Ngöbö ngwärekri
2. Ñotra grä orore
3. Ñotra grä kri ngwäri rnnü rä bäne kukwakrä
4. Dän ngetbo nämane Kä Bäri Deme amne Kä Deme ñäketbe
5. Kaja te kukwe ükaninte Ngöbökwe Molsébe tikani jäkwatabtä nämane ükani
6. Kerubine nibu bä mikani käribti käin

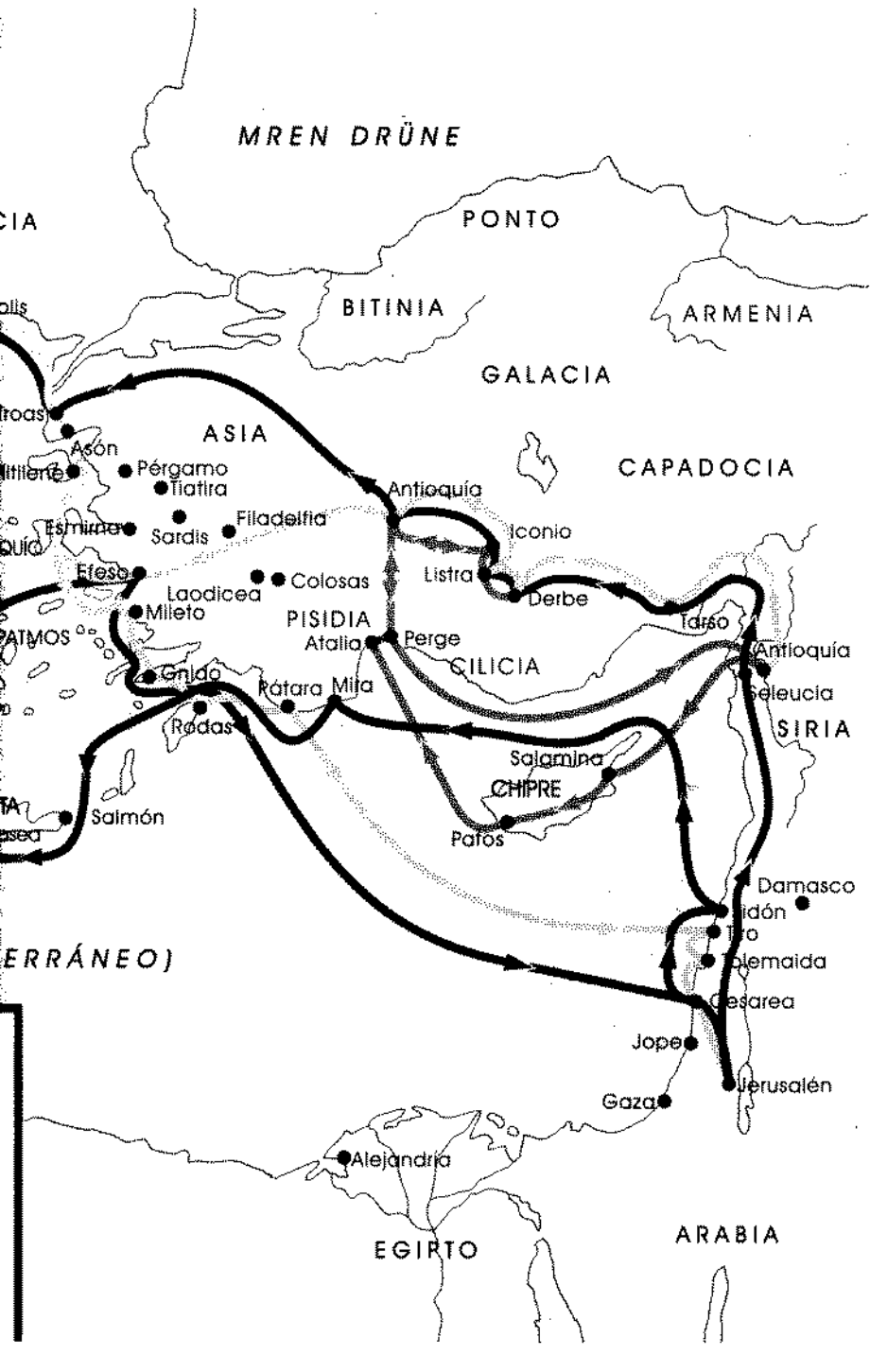

Ji Cesarea kukwäre
Jerusalén Jesu Näire
Ñö okwä Betzadá
Ju ribi Antoniakwe
Jukwe Obejakwe
Gólgota
Getsemaní
Ngurun Cedrón
Ji Jericó kukwäre
Ngatto Olibo kukwäre
Ji Betania kukwäre
Ju Herodekwe
Ju nitre Asmoneakwe
Ká Niakrá Maäye
Teatro?
Ñö Okwä Guihón
Ñö Jie Ikani
Ñö Okwä Siloé
Ngurun Hinom
Ji Belén Kukwäre
Ñö Okwä En-roguel
Ji Mren Kwaka kukwäre
© United Bible Societies, 1976

Palestina
Jesu
Näire
Kilometros
0
30
60
90
Ngäbere
Sidón
Damasco
SIRIA
FENICIA
Tiro
Cesarea
de Filipo
GALILEA
Corazín
Capernaúm
Betsaida
Caná
Magdala
Tiberias
Ñö Okwä Krí
Galilea
Nazaret
Naín
Gadara
MRENKRÍ
Cesarea
DECÁPOLIS
SAMARIA
Siquem
Sicar
Ñö okwä
Jacobokwe
Ñö Jordán
Jope
Arimatea
JUDEA
Emaús
Jericó
Jerusalén
Betfagé
Betania
Belén
Mren
Kwakä
Gaza

Pablokwe Dikakabare Ngöbö Kukwe niere

1. Pablokwe dikakabare käne
2. Pablokwe dikakabare bubukäre
3. Pablokwe dikakabare bämäkäre
4. Pablo nikani Roma

MREN DRÜNE
PONTO
BITINIA
ARMENIA
GALACIA
ASIA
CAPADOCIA
Asón
Pérgamo
Tiatira
Filadelfia
Sardis
Esmirna
Efeso
Laodicea
Colosas
Mileto
PATMOS
Gnido
Rodas
Salmón
Antioquía
Iconio
Listra
Derbe
PISIDIA
Atalia
Perge
CILICIA
Tarso
Antioquía
Seleucia
SIRIA
Pátara
Mira
Salamina
CHIPRE
Pafos
Damasco
Tolemaida
Cesarea
Jope
Jerusalén
Gaza
Alejandría
EGIPTO
ARABIA
ERRÁNEO)